

અહરે ખબરની અનુક્રમણિકા.

INDEX.

અહરે ખબર આપનારનું નામ	પાનું.
રેલ્વે એન્ડ વોય કંપની ..	૧ એ
રેલ્વે ચલના એન્ડ કંપની ...	૨ એ
રાકાદાસ જગમોહનદાસની કું	૩ એ
ધી આયોનિક કાર્પોરી ..	૪ એ
મીરામ કમીકવ લેગેરેટરી ..	૪ એ
અમૃતાનંદ કીરી ..	૫ એ
ધી ઇન્ડિયન ક્રેડિટ એજન્સી ..	૫ એ
નગીનદાસ અને માલિકલાલ ..	૬ એ
એચ વલ્લભરામ એન્ડ કું ..	૬ એ
કીદામ્બલી શુભામ્બલી કાલના વેપારી ..	૭ એ
મગનદાસ એકમલની કું ..	૭ એ
આર છવરામ્બી કું ..	૭ એ
ધી ઇન્ડિયન ક્રેડિટ કું લીમિટેડ ..	૮ એ
કીરપાલદાસ અમાતમલ ..	૮ એ
કીરોલ એમ દરુદરની કું ..	૯ એ
રીયા કમીકવ કું ..	૧૦ એ
ધી લક્ષ્મી અર્ધ મીન્ડિંગ વર્ક્સ ..	૧૧ એ
વાય એલ અહરકર ..	૧૧ એ
ભીખા કમ્પાલ્કની કું ..	૧૨ એ
ધી ઇન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી ..	૧૩ એ
દુધી અહરે ખબરો ..	૧૪ એ
ડા. પિ એચ ગાન્ડા ..	૧૪ એ
ડા. ડી રાધકર એન્ડ કું ..	૧૫ એ
કે ડી રોગરની કું ..	૧૫ એ
બ્યુચ્ચાપક ચદ્રમકારા ..	૧૫ એ
ડાક્ટર ખાટીવાલા ..	૧૬ એ
એમ એચ શાસ્ત્રી ..	૧૬ એ
એ. ડબ્લ્યુ શાનેની કું ..	૧૬ એ
ધી કપડવાન સોપ ફેક્ટરી ..	૧૭ એ
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું ..	૧૮ એ
મી. એન આયેનાની કું ..	૧૯ એ
ધી એરીએન્ડલ એજન્સીયરીમ એન્ડ ટ્રેડીંગ કું ..	૧૯ એ
મી સેન્ટ્રલ એક એક હ ડયા લી. ..	૨૦ એ
એચ જૈય સપ્ટ... ..	૨૧ એ
ડા. કાલીદાસ મોલીરામ ..	૨૨ એ
ગમવાલ લલ્લુભાઈ શાહ ..	૨૨ એ
ડાક્ટર પેટ્રીક... ..	૨૩ એ
ગોદરેજ બ્રાધર્સ ..	૨૪ એ
બી એલ થોસર ..	૨૫ એ
રેલ્વેના સ્ટાલ્ફો વર્કીંગ ..	૨૫ એ
રંગુન સમાચાર પ્રેસ ..	૨૫ એ
ડા. ધાકજી બાજ્જી ..	૨૬ એ
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું લી. ..	૨૬ એ

NAME OF ADVERTISER.	Page
West End Watch Co. ...	1 A
Drewet Chowna and Co ...	2 A
Dwarkadas Jagmohandas & Co. ...	3 A
The Ionic Pharmacy ...	4 A
Gurgaon-Chemical Laboratory... ..	4 A
Amratanjan Depot ...	5 A
The Indian Ohim Agency, ...	5 A
Ngindas and Maneklal ...	6 A
H. Vallabhram & Co. ...	6 A
Fidaally Gulamally ...	7 A
Gugandas Jethmal & Co....	7 A
R. Jivraj & Co ...	7 A
The Indian Cotton Co. Ltd., ...	8 A
Kirpalidas Jhamatmal. ...	8 A
Shrooz M. Dustoor & Co ...	9 A
The Rio Chemical Co ...	10 A
The Lakshmi Art Printing Works ...	11 A
Y. L. Bhandarkar ...	11 A
Bhosa Cullhany & Co... ..	12 A
The Indian Mercantile I. Co. Ltd. ...	13 A
Short Advertisements ...	14 A
Dr P S Ganla ...	15 A
Dr D Writer & Co. ..	15 A
K. T. Dongre & Co. ...	15 A
Manager Chandraprakash ...	15 A
Dr Bathwalla ...	16 A
M. H. Shastri ...	16 A
A. W. Rane & Co ...	16 A
The Kapadvanj Soap Factory... ..	17 A
Dwarkadas Jagmohandas & Co. ...	18 A
B N Bhathena & Co ...	19 A
The Oriental Engineering & T. Co ...	19 A
The Central Bank of India Ltd. ...	20 A
L Roy Sampat ...	21 A
Dr Kalidas Motiram ...	22 A
Chhaganlal Lalubhai Shah ...	22 A
Dr. Patrick ...	23 A
Godrej Brothers ...	24 A
B. L. Thosar ...	25 B
State Management of Railway ...	25 B
Rangoon Samachar Press ...	25 B
Dr. Dhakjee Bhanjee... ..	26 B
The Indian Cement Co. Ltd ...	26 B

ધી સાબરકાંઠા બોર્ડિંગ હાઉસ...	... ૨૭ બી
ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ પ્રા. લી.	... ૨૭ બી
કર્નિક બ્રાધર્સ ૨૮ બી
મહાલે એન્ડ મું. ૨૮ બી
મોતીલાલ મુળચંદ એન્ડ મું. ૨૮ બી
રાસાભાઈ રામચન્દ્ર મેટલ ૨૯ બી
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ ૨૯ બી
ગોવિંદજી દામોદરની મું. ૩૦ બી
હિન્દુ અનાથાશ્રમ—નાડિયદ ૩૦ બી
મનિશંકર ગોવિંદજી ૩૧ બી
સપટ કંપની. ૩૨ બી
એલ્ડી. કેમીકલ મું. ૩૩ બી
રાજવૈદ્યા નારાયણજી કૈશવજી ૩૪ બી
જિવરાજ ગોમળદાસ નેસશી ૩૪ બી
ગોદરેજ બ્રાધર્સ ૩૫ બી
શ્રી અંબીકા ભોજનશાળા ૩૫ બી
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ... ૩૬ બી
ધી તાંદુર અને સાહબાદ સ્ટોન કંપની ૩૬ બી
અમૃતલાલ માણિકલાલ દવાવાલા ૩૭ બી
દુલેરાજ ઇશ્તાલાલ અંબરીયા ૩૭ બી
વૈદ્યા કલ્યાણજી હરિકૃષ્ણ ૩૮ બી
દાવડાની કંપની ૩૯ બી
આર. જી. કામદાર ૩૯ બી
જિવરાજ જી. નેસશી ૩૯ બી
ગાલમુસેઈન દસમલાલ એન્ડ બ્રાધર્સ ૪૦ બી

The Sabarkantha Boarding House	27
The Alcmibio Chemical W. Co. Ltd.	27
Karnik Bros.	28 B.
Mahale & Co.	28 B.
Motilal Mulchand & Co.	28 B.
Dahyabhai Ramchandrar Mehta.	29 B.
Nanlal Goverdhandas... ..	29 B.
Govindji Damodar & Co.	30 B.
Hindu Anathashram—Nadiad	30 B.
Manishanker Goyindji	31 B.
Sapat & Co.	32 B.
Od. Chemical Co.	33 B.
Rajvaidya Narayanji Keshavji	34 B.
Jivraj Goolidas Nenshi	34 B.
Godrej Brothers	35 B.
Shri Ambika Bhojan Shala	35 B.
Kathiawad Hindu Anathashram.	36 B.
The Tandoor & Shahbad Stone Co.	36 B.
Amritlal Manehlal Davavala	37 B.
Duleraji Chhotalal Anjariya	37 B.
Vaidya Kalyanji Harikrishna	38 B.
Davada & Co.	39 B.
R. G. Kamdar... ..	39 B.
Jivraj G. Nensi... ..	39 B.
Galambusein Esmalji & Brothers.	40 B.

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી

ગાંધી

મેટલ વર્કસ.

—*—

એલ્યુમીનીયમ, ચીતળ, પીચગોલ્ડ, જરમનસિલ્વર, ચાંદી, વગેરે દરેક જાતની પાત્રોનાં બટન બનાવવાનું તેમજ ચાંદીની ધુધરીઓ, પડીઆઓ તથા પટ્ટી પાટા તાર વગેરે બનાવવાનું તેમજ પાત્ર ઉપર દરેક પ્રકારનું કામ કરી આપવાનું.

ગાંજવર પાત્ર

છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ મુજબના સંચાઓ તથા એન્જીનથી ચાલતું બટન બનાવવાનું જે કોઈ પણ કારખાનું હિંદુસ્તાનમાં હોય તો તે આ અમારું કારખાનું છે. જેમાં દરેક ડીઝાઈનના કંઈ, કોલર, સેટ, કોટ, વેસ્ટ, અને પેન્ટ બટન મોટા જથ્થામાં બને છે. તેમજ ચીલીટરી ટ્રેસ બટન, કોઈ પણ સેટ, અથવા ગવરમેન્ટના ઓરડરથી મોટા જથ્થામાં બનાવી આપશું. દરેક જાતની કપાટખાનાં, અને પેટીની કળો, તથા દરેક જાતનાં તાળાઓ, પણ મોટા જથ્થામાં બને છે. તેમજ દરેક જાતનું કાંઈ, પંચોતું, કામ સાઈ અને સફાઈદાર કીકાયત લાવથી ઓરડર મુજબ બનાવી આપીએ છીએ.

ચાંદીના વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

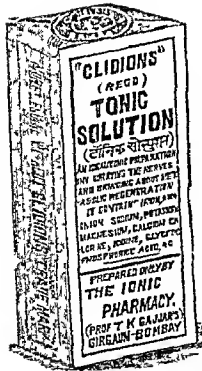
દરેક જાતનાં ચાંદીનાં બટનો, દરેક જાતની ધુધરીઓ, પડીઆઓ, પટ્ટી, પાટા તાર, વગેરે મોટા જથ્થામાં ટાઇમસર કીકાયત લાવથી અમે બનાવી આપીએ છીએ એક વખત ઓરડર આપી ખાતરી કરો.

લખો—૧૩૩, ૧૩૫, કાલબાદેવી રોડ, હાથી બિલ્ડીંગ સામે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની ફાંં.

મુંબઈ નાં ૨.

“ ક્લિડોનસ ”

દાનિક સોલ્યુશન:—એના પદાર્થો “ ગ્લિસરો ફ્રાસ-કેટ ” સહેલાઈથી લોહીમાં મળી જાય છે, અને તેથીજ જ્ઞાન-તંતુની નબળાઈ તેમજ બીજા રોગો દૂર કરવામાં ઘણી મારી છે.
રૂ. ૨-૦-૦ અને ૧-૨-૦

દાંત મંજન:—ફીનાઈડ જેવી તુકશાનકારક દવાઓથી નીરાળો અને પ્રાયદાકારક ગંધદ્રાણુવાયુ (ઑક્સિજન) ઉત્પન્ન થવાથી મોનાં સંધનાં જંતુઓ નાશ પામે છે અને દાંત ઉગળા થાય છે. રૂ. ૦-૬-૦ અને ૦-૪-૦.

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે, ફાઈ, મુંબઈ.

(મ. જ. ગબ્બરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુલો જુલો જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓ તથા વેપારની ચીજોનું પુનઃકરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે, જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, બળતણો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીઠામાં અને બીજાં વધારામાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકમો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે અચારે હદ વિનાનું અને હીકકમતી ભેજરોજ ન ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આંખતે છેતરે એવી ઘણી વધી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

કેટલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે અરજ કરવી.

મ. જ. ગબ્બર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે ફાઈ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં કરવાનો છે. એમ કરવાથી દુગ્ધ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લચક, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેખ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણીડર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

સુક્રી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન હીપો.

૧૦૬, ફ્રીઅર હાટ-સુખર્ષ.

સુપરટેક્ષના કામ માટે

તાકીદે મળેા ચોખી સલાહ આપવામાં આવશે.

વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાતરી એક જ વખત એાશીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્ષના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હીસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બધાએલી છે.

જેમ કે રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, અને કોઈપણ બાબતમાં લખાપટી કરવાનું અને ફોટોની વગેરે કામ તથા અહીંયાં અથવા બહારગામની ડીપ્રીઓનાં નાણાં વસુલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોઈનું તથા લખાપટી કરવાને ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે

આપ તાકીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

કેસલ્ડ.—સુસ બીટકોંગ પહેલે માળે નં. ૧૮

એવર્ડ સીનેમાની ખાત્રીમાં. ચોખી તળાવની પાસે કાલળાદેવી રોડ—સુખર્ષ.

ઇન્કમ ટેક્સ

ના

ખાસ અનુભવી

નગીનદાસ અને માણેકલાલ

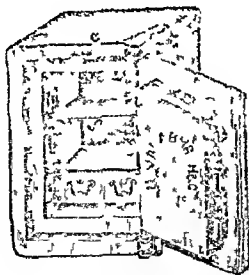
મામ ધંધાની આઠસોથી વધુ પેઢીઓના હિમાય તથા સી કાયદા પ્રમાણે રજુ કરવાર્થ
દરેકને ફાયદા થયો છે.

ફોન:—નં. ૨૧, ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, ફોટ, મુંબઈ,

વહોરાની હોટેલ ઉપર.
ટેલીફોન નં. ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

ચોરને પકડવાની

અખંડ વાળી

ત્રીજેરીઓ, તાળાં કળા અને કેસ બોક્સો

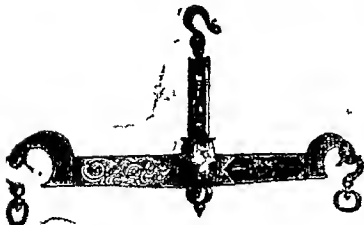
બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, ઘોખી ગલી

દુકાન—અખંડુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ અલાહી બાગ મુંબઈ-૨

જુની અને જાણીતી વીંધાસુ કાંટાની દુકાન. ફીદાઅલી ગુલામઅલી કાંટાના વેપારી.

નંબર ૧૩૯, જાંજીર સ્ટ્રીટ, ખોખાજાનર નાકા ઉપર-મુંબઈ.

હમારે ત્યાં દરેક જાતના કાંટા જેવા કે વીંધીઅમના, એવરીના, ખીમ તથા પ્લાટ-ફારમના અને ફેરજેકના જે હુદ્રવેટથી વીસ હુદ્રવેટ સુધી તથા સ્પ્રીંગના દરેક જાતના અને સાઈઝના રતલ ૫૦૦ સુધી તથા ચીનાઈ તથા અવેરાત તોલવાના કાંટા દરેક જાતના, પીતળના વજન, તોલાના સર્વે જાતના, મોટા વીલાયતી, ગામઠી જોખ, કાંટાના પદલાં, સાંકળ વગેરે સારો ખાતરી કરવા સલામતુ કરીએ છીએ. અસલ રાજસ મેકરના હસ છાપના કાંટા અમારે ત્યાં મળે છે નક્કી માલથી અંભાળજે.

બહારગામના ઓરડો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપીએ છીએ.

GAGANDAS JETHMAL & Co.

Wholesale, Retail & General Merchants.

Bazar Camp—DEOLALI.

Jewellery, China, and Japan Silk,
Indian Curiosities Embroidery
Works, Brass Works, Silver Works
Sandal Wood Boxes, Indian
Carpets, Ceylon Lace, Madras
Works, Delhi Works, Agra Works
Bengal Works, Drawn Thread
Works, and Bokhara Works
Head Office Dana Bunder,
BOMBAY 3.

MARBLE FLOORING

તાદુર, શાહુઆદ, નાવદંગી મદરાસી લાદીઓ, રફ તથા પોલીશ લાદીઓ, પાણી-આરા, મીઠીના ટપા, બાથ-રૂમ, રસેબ્જ વીગેરે મળશે.

બહારગામના ઓરડોપર પુરતું ધ્યાન આપવામા આવે છે એક વખત રૂબરૂ મળી-ખાતરી કરો, બાવ ઘણાજ કીકાયત છે.

આર. જીવરાજની કુંઠો

હુડ જોફીમ, ડકન રોડ નં. ૧૫,

બ્રાય પદેલ, અમાર બાગ,

પોસ્ટ નં. ૨૧, મુંબઈ.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff .

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co Ltd
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd
- (4) Canton Insurance Office Ltd
- (5) Triton Insurance Co Ltd
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co Ltd

KIRPALDAS JHAMATMAL.

DIRECT IMPORTERS

Dana Bunder, Bombay No 3

અમારે ત્યાથી દરેક જાત જાતનો ચીનાઈ, જાપાનીસ, રેસમી કાપડ અને હોઝી
અરી વીગેરે તેમજ મદ્રાસ ચીકન અને એમ્પ્રોપ્રાઈડરી વર્ક્સ, આદીનું દરેક પ્રકારનું સામાન,
હામાસેટના ફીગર્સ વીગેરે મુખ્યત્વે તેમજ બાહ્યગામવાળાઓને ખાતરી પુર્વક
કીધાયતથી મોકલીશું

આજમાયશ માટે ઓરડર મોકલવાથી ખોતી થશે.

નામદાર સુબઇના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દરતુરની કુંઠ

ગવર્નમેન્ટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હોન બી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

મુંબઈમાં પ્રકટ અમારું જ એક સંપૂર્ણ ખાતું છે, જ્યાં ઇંગલીશ હીન્દી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા વીરેનાની આંખની હોસ્પીતાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અનુભવી ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મશૂર મલે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનાસ્કોપથી તથા એફટેલેમોસ્કોપથી આંખ તપાસવાનો ચાલુ અનુભવ ધરાવનાર મી. ફીરોઝ પોતે આંખ તપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહર ઓટી ફી ખર્ચતા પણ જવલેજ સંતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મી. ફીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજા મીધીયા, એનરેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, એનરેબલ મી. જસ્ટીસ બેટી, મીસીસ બેટી, એનરેબલ સર એન. અંદાવરકર, એનરેબલ મી. જમદીગ બીમન, એનરેબલ મી. જસ્ટીસ બેચેલર, કરનલ ફાર્મેન, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ થુલડ M. D., I. M. S., કરમલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મી. જેલ M. V. O. અને બીજા કેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને પ્રદરશો તરફથી એમની કાબેલીયતપણાની ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હુમે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતી યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“ફોપટોક”

બાઈકાઈલ ફ્લેટ તથા તોરિક (દુર તથા નજીક જેવા માટે સાધા વગરનાં) લેન્સીસ તથા ઉંચી કન્વોલીટીના બ્રેકીલીઅન પેબલસના લેમજ આખને ઠંડક આપનારા સફેદ તથા રંગીન કાર્બન ગટાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ મીજબેટીક વગેરે દરેક જાતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતાં આવ ઘણાજ કીકાયત.

“વી વી”

આંખનાં ટીપાં

આંખ દુઃખવા આવરી, પાણી જવું, બીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડા ખાત્રીયુલક ઇલાજ કીમત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી કીમતી નુસખાઓ સાથની ચોપડી મુક્ત મળશે.

આલ્ફ્રેડ કોર્ડીયલ રીયો એન્ડ સોના તમામ દરદોષર અકસીર અને રામખાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને સોના ગરભાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધરાંના ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, ડ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળાળી પટેલી અને લોહી વગરની શીષી છોકરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલ્ફ્રેડ કોર્ડીયલ રીયો ગરભાશયના કમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કમુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીડમાંના દુખાવો, પેડમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે ઝૈરાને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વેદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર ઘટ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મરીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલ્ફ્રેડ કોર્ડીયલ રીયો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે. દવા લેવાની રીત:— દરદોમાં ત્રણ વખત

ચાના એક ચમચાલર.

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણાં નખળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને હિરદીરીયા લાગુ પડ્યો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નખળાધરી તવાધને કીણુ ધઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક ચાના ચમચાલાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નખળા પૂર્યોને માટે શક્તિને આટે જગ લાઉર થયેલી છે.

ઉપલી આલ્ફ્રેડ કોર્ડીયલ રીયો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈથી આબરુદાર ફેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જરૂરયામ ધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચુક શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈથી ઉપલી દવા જ્યારે ખી લે ત્યારે એના પર લગાટેલું લેબલ જેના પર 'રીયો કેમીકલ કું.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને ધી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL Co.

રીયો કેમીકલ કું.

79, BARROW STREET,

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,

New York, U. S. A.

ન્યુયૉર્ક, સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અમેરિકા.

ધી લ શ્મી આ ટ

THE
LAKES
HMI
ART

वेपारीन्मो तथा साहित्यना शोधीना माटे

ઉત્તમ સાધન.

આ સ્વપ્નર લગાઈના વખતમાં દરેક ચીજ બેહુદ માંથી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પેતાના માલ સારું જોઈતા

नवतवीत देखले।

तथा पार्त्तव्यो तथा साहित्यना पुस्तकेषां नांभवा लायक

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના ૭૬૦૬ અમારી પાસે તૈયાર છે,
જેમાંથી તમેને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

धी लक्ष्मी आर्ट प्रिन्टिंग वर्क्स,
 साइली स्ट्रीट, लायन्स, मुंबई.

B O M B A Y.

धी
ल
इमी
आ
ई
भा
य
ख
ळा
सुं
व
ई

સંભાળજો નક્કી માલથી સંભાળજો.

મુંબઈમાં કોલન વાટર

ધણી, નાતનું આવા માંડ્યું છે પણ જરમનીનાં બાણીતા
હુડીનાં કોલન વોટરને જડગુણથી હાંકી કાઢનાર બગલા છાપ
કોલન વોટર આજે ઘણા વરસોથી પંકાયડું ને પહેલુંજ છે.

વેપારીઓને ખાસ લલામણુ કરવામાં આવે છે કે
અગતી છાપતું કોલન પોટર મંગાવી લશ્મનોનું નામ
જડમુજથી દાદી નાંખે.

એકલા બનાવનાર,

હેરોન કેમીકલ વર્કસ.

ਸੁਖਾਨੰਦ ੪

કોઈ પણ વેપાર ધંધાની બાબતમાં પુત્ર વ્યવહાર, બહિર
મુખર, હીસાબ વીગેરેમાં જે સલાહ લેશે તેા તમોને ફાયદો
જ થાય છે તે એક વખત કામ સોંપી ખાતી કરી લેવાની સલા
હ કરવામાં આવે છે.

સખો-વાય. એલ. ભંડારકર એન્ડ. સી. આઈ.

ધંદાના સલાહકાર (Business Adviser)
મુખ્ય નંબર ૪.

લીખા કલ્યાણજીની કુા
લોહીને સાફ કરી શકતી આપનાર
આયોડીડ

રેડ જેમીકા-સારસાપરેલા.

શરીરમાંના બગડેલા લોહીથી તળીયત સુસ્ત થઈ ગરીર તવાતું બન્ય છે અને એ સ્થિતિમાં અનેક દરદોનો હુમલો વારંવાર થયા કરે છે. આવી સ્થિતિમાં બીજા ઉપાયો કરતાં લોહી સુધારવાના ઉપાયની પહેલી જરૂર છે, અને લોહી સુધારવા માટેનો સૌથી અસરકારક ઉપાય રેડ જેમીકા-સારસાપરીલા છે. અને જેના ઉત્તમ ગુણો કાબેલ કાકટરોએ કમુલ રાખ્યા છે, અને તેઓ એક અવાજે ખાત્રી આપે છે કે રેડ જેમીકા સારસાપરીલાએ લોહી સુધારવામાં અન્યથા જેવી કૃતેહ મેળવે છે.

આ સારસાપરીલા હિંદુસ્તાનની હવાના પ્રમાણમાં બનાવવામાં આવે છે કે જેથી કોઈ પણ દરદ ઉપર લાગુ પડે છે અને તે સરવે દરદોને જડમુલથી સાફ કરી અસલ રચીતી ઉપર તળીયતને લાવે છે. આ દવાને માટે અમો વાપરવાને લલામણ કરીએ છીએ.

શરીરમાં આવી ગયેલી નબલાઈ, ગરમીનું પુટી નીકળવું, લીવર બગડવું, જ્ઞાનતંતુઓની નબળાઈ વિગેરે અનેક પ્રકારના દરદો આ દવા દુર કરે છે.

ગરમીના દરદો ઉપર આ દવા ખાસ કરીને સમજાણુ અસર કરે છે.

કીંમત બાટલીનો રૂ. ૧૫—રૂ. ૨૫.

ગાંડીવ એન્ટી-રેમેટીક બામ.

(એક ઘણાજ અસરકારક અને લાલકારક મલમ !)

આ મલમ શરીરે ચોળવાથી સંધીવા સરખો દુ ખદાયક રોગ ઘોડા વખતમાં નાબુદ થાય છે, પક્ષાઘાત, ધુળગરી અને ધનુર્વા સરખા રોગને આ મલમે મટાડ્યા છે. હાથ પગનું રહી જવું, શરીરના કોઈ પણ અવયવ ઉપર એકદમ સોજા થઈ આવવો, પેડુંની આબુગાનુના લાગમાં અતીશય દુખાવો થઈ આવવો, વાંસો ફાટ્યા કરવો તથા અકડાઈ જવો, કમરનો લાગ જલાઈ જવો, ગરદનની નસો સજજડ થઈ જવી, રગતક થઈ જવાથી હાથ, પગ કે શરીરનો કોઈ લાગ રહી જવો વગેરે રોગો આ મલમ લગાડવાથી નાશ પામે છે. ત્રીએના-કેટલાક લયકર રોગો જેવા કે સુવાવડ અને ગભાંશયના રોગો થઈ ગયા પછી કમર અને પગ જલાઈ બન્ય છે તે પણ આ મલમનો ઉપયોગ કરવાથી નાશ પામે છે શરદીને લીધે શરીરના અવયવોના લયકર ચિન્હો, જડમુ ઉઘાડું રહા જવું, દાંત ખીલી બેસી જવી, હાથ પગ ખેંચાઈ જવા વીગેરે ચિન્હોનો આ મલમ નાશ કરે છે. કોઈ કારણથી શરીરના કોઈ ભાગમાં લોહીનું ફરવું બંધ થવાથી અથવા લોહી સુકાઈ થઈ જવાથી તે ભાગ નકામો અને દુઃખ આપેનારો થઈ પડ્યો હોય તો આ મલમ લાલગાંડીક રીતે ફાયદો આપે છે.

કીંમત શીશી એકના ફક્ત આઠ આના. મોટી બાટલી બાર આના.

લીખા કલ્યાણજીની કુંપની.

જાળાંધ તથા પરચુટણ દવા વેચનાર, બહારકોટ, ગણેશ વાડી. મુંબઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીષ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૩૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૧,૬૧,૦૦૦

મીલકતની ધોમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૫૬,૦૦૦

ડીરેક્ટરો.

શ્રીમત. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન)
મર પિંડલદાસ દામોદરદાસ ઠાકરસી નાઇટ.
શેઠ ચતુરભુજ શીવજી.
શેઠ માધવજી ઠાકરસી.
શેઠ મોરારજી વેલજી.
શેઠ જેઠાભાઈ વાલજી.
શેઠ વાલજી સુન્દરજી
શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.
શેઠ જગજીવન શેષકરજી

દરેક જાતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીલ્ડીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધરવામાં આવે છે જાહેર પ્રાંતને તથા વેપારી વર્ગને એલેતેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી. વધુ વિગત સારૂ આ કંપનીની ઓફિસમાં
લખવું અથવા બંને મળવું.

પેસ્ટનજ એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કં'ો લી૦

૧૯, બેન્ક સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

ભીખા કદયાણુજની કું
લોહીને સાફ કરી શકતી આપનાર
આ ચોડી

રેડ જેમીકા-સારસાપરેલા.

શરીરમાંના બગડેલા લોહીથી તળીયત સુસ્ત થઈ શરીર તવાતું જાય છે અને એ સ્થિતિમાં અનેક દરદોનો હુમલો વારંવાર થયા કરે છે. આવી સ્થિતિમાં બીજા ઉપાયો કરતાં લોહી સુધારવાના ઉપાયની પહેલી જરૂર છે, અને લોહી સુધારવા માટેનો સૌથી અસરકારક ઉપાય રેડ જેમીકા-સારસાપરીલા છે. અને જેના ઉત્તમ ગુણો કાબેલ ડાક્ટરોએ કબુલ રાખ્યા છે, અને તેઓ એક અવાજે ખાત્રી આપે છે કે રેડ જેમીકા સારસાપરીલાએ લોહી સુધારવામાં અબળબળ જેવી કૃતેહ મેળવે છે.

આ સારસાપરીલા હિંદુસ્તાનની હવાના પ્રમાણમાં બનાવવામાં આવે છે કે જેથી કોઈ પણ દરદ ઉપર લાગુ પડે છે અને તે સરવે દરદોને જડમુલથી આફ કરી અસદ રથીતી ઉપર તળીયતને લાવે છે. આ દવાને માટે અમો વાપરવાને લલામણુ કરીએ છીએ.

શરીરમાં આવી ગયેલી નબલાઈ, ગરમીનું પુટી નીકળવું, લીવર બગડવું, સ્નાયુતંતુઓની નબળાઈ વિગેરે અનેક પ્રકારના દરદો આ દવા દુર કરે છે.

ગરમીના દરદો ઉપર આ દવા ખાસ કરીને સમજાણુ અસર કરે છે.

કીંમત બાટલીનો રૂ. ૧૧—રૂ. ૨૧.

ગાંડીવ એન્ટી-રેમેટીક બામ.

(એક ઘણોજ અસરકારક અને લાલકારક મલમ)

આ મલમ શરીરે ચોળવાથી સઘીવા સરળો હુ બદાયક રોગ થોડા વખતમાં નાશુદ થાય છે, પક્ષાઘાત, ધુનરી અને ધનુર્વા સરખા રોગને આ મલમે મટાડ્યા છે. હાથ પગનું રહી જવું, શરીરના કોઈ પણ અવયવ ઉપર એકદમ સોજો ચડી આવવો, પેડુંની ચાતુબાતુના લાગમાં અતીશય દુખાવો થઈ આવવો, વાસો ફાટ્યા કરવો તથા અકડાઈ જવો, કમરનો ભાગ ઝલાઈ જવો, ગરદનની નસો સજ્જડ થઈ જવી, રગનક થઈ જવાથી હાથ, પગ કે શરીરનો કોઈ ભાગ રહી જવો વગેરે રોગો આ મલમ લગાડવાથી નાશ પામે છે. સ્ત્રીઓના કેટલાક લયંકર રોગો જેવા કે સુવાવડ અને ગર્ભાશયના રોગો થઈ ગયા પછી કમર અને પગ ઝલાઈ જાય છે તે પણ આ મલમનો ઉપયોગ કરવાથી નાશ પામે છે શરદીને લીધે શરીરના અવયવોના લયંકર ચિન્હો, જડમુ ઉધાડું રહ્યા જવું, દાંત ખીલી યેસી જવી, હાથ પગ જેવાઈ જવા વગેરે ચિન્હોને આ મલમ નાશ કરે છે. કોઈ ક્રમણથી શરીરના કોઈ ભાગમાં લોહીનું ફરવું બધ થયાથી ગથવા લોહી સુદ્ધાલ થઈ જવાથી તે ભાગ નકામો અને દુઃખ આપનારો થઈ પડ્યો હોય તો આ મલમ વાત્કાળીક રીતે ફાયદો આપે છે.

કીંમત શીશી એકના ફક્ત આઠ ચાના મોટી બાટલી ખાર ચાના.

ભીખા કદયાણુજની કુંપની.

જ્યાંયાં તથા પરચુટલુ દવા વેચનાર, બહારકોટ, ગણેશ વાડી, મુંબઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૧,૬૧,૦૦૦

મીલકતની ક્ષીમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૫૬,૦૦૦

ડીરેક્ટરો.

શ્રીમ. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન)
સર ચિત્તલદાસ દામોદરદાસ ઠાકરસી નાઇટ
શેઠ ચતુરભુજ શીવજી.
શેઠ માધવજી ઠાકરસી
શેઠ મોદરજી વેલજી.
શેઠ જેઠાભાઈ પાલજી.
શેઠ વાલજી સુન્દરજી
શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.
શેઠ જગજીવન શેષકરજી

દરેક જાતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીટલીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધનમાં આવે છે જાહેર પ્રતિને તથા વેપારી વર્ગને એક્સેમ્પ્લે કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી. વધુ વિગત સારૂ આ કંપનીની ઓફિસમાં
લખવું અથવા જાતે મળવું

પેસ્ટનજ એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કં. લી.

૧૬, જેન્ક ઓટ, કોટ, મુંબઈ.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાદારીઓને માટે
ટુંક ખરચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો
આર આનાના સોળ શબ્દ અને હપ્તશત વધુના દરેક શબ્દ
દીઠ એક પૈસાના બાવથી લેવામાં આવશે ૧૬ શબ્દ દીઠ
આર આના અને તે હપ્તશત દર શબ્દ દીઠ એક પૈસો લેવાનો
રિવાજ છે. ઇલાવનાશઝોએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી
સુધીમાં લખાણ પૈસા સાથે નીચલે સરનામે મોકલી આપવા
જોઈએ અદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમાં
મોકલી આપવા.
સેક્રેટરી, ઇંડીયન મર્ચન્ટસ એગ્રીમેન્ટ એન્ડ બુરો,
ઓલ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૬,
૫૦૬ સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ.

મણીવીજ્ય ટોનિક પીલ્ડસ તાત્કાલિક
નાકાદ આપી ચોતાની અદભૂત શક્તિ આજેહુબ
જતાવે છે

કિર્મત ૩૨ ગોળીના રૂપીઆ ત્રણ
ડૉક્ટર એમ. એમ. પારેખ.
વાસાવડ, (કાઠીઆવાડ.)

જોઈએ છે. જેતી વધારવા માટે રૂ.
૧૮૦૦૦). સાફ વ્યાજ, કમીશન મળશે.

રેવાશંકર નારાયણજી,
નાગરવાડ, વડોદરા.

જોઈએ છે.—વીમા એજન્ટો તથા જાહેર
ખબર કેનવાસરો—ભરપુર કમીશન—
કાકોર. એન્ડ, જી એમ.
સગરામપર, સુરત

એમ. લક્ષ્મીદાસ એન્ડ કુંડો
જનરલ મર્ચન્ટસ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
૩૨૭, નવાબ બીલ્ડીંગ્સ,
હોર્નબી રોડ,--મુંબઈ.

M. LAXMIDAS & Co.
General Merchants & Commission
agents,
327, Nawab Buildings,
Hornby Road,--Bombay.

થોડા ખરચે ઘણો લાપકો.
વીજળીને લગતુ દરેક જાતનું શ્રીડીંગ અને
હુસ્ત કામ કરનાર વમારી વીજળીક શ્રીડીંગનો
નીભાવ કીકાયતે કરી આપવામાં આવશે.
શા.૦ પ્રેમચંદ કૃષ્ણજી, સુરતવાળા.
૬૦ સુજળ જેઠા બીલ્ડીંગ, પ્લોટ નં. ૬,
ટેલી. નં. ૩૬૦૪ પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં. ૨.

ઓરડર મળેથી, વમામ જાતના અનાજ,
દીવેલી, ધી, સોંધશિંગ, વિગેરે શ્રીકાર માલ
ખરીદી પુરો પાઠવામાં આવશે.

લખો—કે. જી. લક્ષ્મી એન્ડ કુંડો
મોડુકા, પોસ્ટ હુરમોલ.

ધી ઉમરેઠ હેન્ડ લુમ્સ વીવીંગ
વર્કસ ફેક્ટરી.

આમારા કારખાનામાં સાડી, મુકટા, તાસા
સીલક, ચાચના સીટક વિગેરે સ્વદેશી માલ
બને છે.

કામ પાડી ખાત્રી કરો.

કે—પટેલની ધર્મશાળા, ઉમરેઠ "

ક્ષયના દરદી—

સીરમ એટલે ઘોડાની રસીયા ક્ષયના દરદી ખાત્રીથી ક્ષયમતા સારા થાય છે, બ્યારે ત્રીજી ખયરીમાં (Advanced stage), રસાયનથી અથવા વનસ્પતીથી શુણ નહી માલમ પડે તે વખતે હમે સીરમથી સારા કરવાની ગેરંટી આપીએ છે. કેસરી તા. ૨૬ એગસ્ટ ૧૯૧૩ નો અંક જુવો અને ક્ષયના દરદીનું પુસ્તક મંગાવો.

ડા. પી. એસ. ગાન્ડા, એમ. ડી (અમેરીકન)

સીરમ—થી—ચાપીસ્ટ,

ક્ષય રોગ તથા કંઠમાળાના ખાસ ડાક્ટર,

ઠેકાણું :—આર્ય ફાર્મસી સુખઈ નં. ૮.

“ ટીકલી ” ખાન્ડ લેખોનેડ.

જે હિંદુ લાઇઓને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા સુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા. હમારી લેખોનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” જુકો કરી એક ટમ્બલર કડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે કી. ૧ ટમ્બલના આના ૮.

હમારી શુગર કોટેડ કવીનાઇન કેસકેરા વેલ્ડેબલ લેક્સેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજા અને શુણકારક, ણનાવટો સુખઈ મધ્યે મારકીટમા દવા વેચનાગઓને ત્યાથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાડી મધ્યેના કારખાના મધ્યેથી મળશે.

ડા. ડી. રાઈટર એન્ડ કંપની

“ ટીકલી ” ખાન્ડ ટેબલેટ ખનાવનારા સુખઈ નં. ૮

માહિત્યસેવા અને દેશસેવા

એજ જેના સુખ્ય દષ્ટિબિન્દુ છે એવ

અંદ્રપ્રકાશ

હાંગરેલું બાલામૃત

પીવાથી નાના છેકરાં

તન્દુરસ્ત થઈ તેમની તાકાદ વધે છે.

ગીશીની કી. ૧૨ આના ૮ અ. ૪ આના

કે હી હાંગરેલું

ગીશામ સુખઈ

માસિક ૫૨ વિદ્વાનોમા ઘણાજ વખતુરેલ છે, અને દર મહિનાના પહેલા અઠવાડિયામા સાહિત્ય-વર્સિદ વાચકોના કરકમીમા સારા થાય છે સુખસિદ્ધ “સાહિત્ય” લખે છે કે ‘આ માસિક લીધે થીમે પ્રથમ પકિતના પત્રોની હરાવમા આવતું જાય છે’ વાર્ષિક લવાજમ પોસ્ટેજ સુદ્ધ માત્ર રૂ. ૨-૦-૦ છટક નાલન ત્રણ આના વડોદરા રાજ્યની તમામ શાખાઓ તથા પુસ્તકશાખાઓ માટે મનુર નહેરુ અખર માટે ઉત્તમ સાધન

ભાવતાં મોટા લખો—અવસ્થાપક “અંદ્રપ્રકાશ”

રાજ્યદેવ રામ—વડોદરા

હિંદી પ્રદર્શનોમાં સોના ચાંદીના ચાંદો એનાયત કરવામાં આવેલા છે.

એલેરીઆ, ઈન્ડુએન્ડા અને નરમ પ્રકારના રંગ માટે વાપરેા.

ખાટલીવાળાનું એગ્યુમીફયર

(ગોદા) અથવા એગ્યુ પીપ્સ કી રા ૧.

ખાટલીવાળાનું ખાલામૃત

છા-રા મટિ અને નળજા માણસો માટે કી રા. ૧.

આ ઉપરાંત ખીજી જાણીતી દવાઓ:—

ખાટલીવાળાની ક્વીનીન ટેબ્લેટસ (૧ અને ૨ ગ્રેનની) (૧૦૦ ની ખાટલીઓમાં)

" ડુ એગ્યુમીફયર (નંદાન) કી ૮ આના

" ડુ કોલેરેલ (કોલેરા હાડા તથા ઉવગી માટે) કી. રા ૧.

" નો દુધ પાઉચર. કી ૪ આના.

" નો ટોનીક પીલ્સ (એગ્યુમીફયર છાપ) ટીમા ચહેરાના અને નળજા માણસો માટે, કી રા ૧-૮-૦

" નો દાદરનો મલમ દાદર અને ઘોળીની કીડ મટે કી ૪ આના

હિંદુસ્તાનમાં દરેક દવા વેચનારાને ત્યાં મળશે.

ડા હે. લી. ખાટલીવાલા મન્મ એન્ડ કં. લીમીટેડ.

વરલી લેબોરેટરી મુંબાઈ,

Dr. H. L. Batliwallas.

ટેલીગ્રાફ "ખાટલીવાલા" વરલી મુંબાઈ.

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સ ધીવા અને ગાઉટના દરદો માટે આ એક મણેજ અસરકારક રામત્રાણ અને ઝડપી ઇલાજ તે ઉપલા નામનું તેલ છે એ તેલ વા, પેન મારતો વા, તમામ જાતનો સ ધીવા, સાયેટીકા, ગાઉટ, ઝડપી, કર્નલ, આક્રમક નરોહુ ખે આણ, કમર, છાતી, સાધા, હાડકા અને જરદનનું દુખનું, ખરડાની ફાટ, બચાઓના નળજા પડેલા પશ્ચિમ શુદ્ધિનો સોળો, મુલોલા તથા ગંદકી અથવા સાધા અને હાડકા અકરસાન, લખખેશો, લકતો, લચ્છ, ચસક, લીંગેરે તમામ જાતના શરીરના જીવા દુખારને હલપટ સાજા કરી નળજા પડેલા અવયવોને ટાકાત બકી લોટી ફરતું કરી નવી જાંઘણી બખરાથી એ આ તેલના ખાસ ગુણો છે, કી મન કમ્પ રૂપીએ એક.

સર્વે જાણીતા દવાના વેપારીઓ વેચે છે બાહ્યગામવખાઓએ નવસારી લખણ

માલેક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

હેડ એડીસ:-દોરડી સીટ, નવસારી.

HIGH CLASS

LEATHER & CANVASWARES.

— .02 —

HOLDALLS

SUIT CASES

CABIN TRUNKS

CAMERA CASES

COLLAR BOXES

BED STRAPS

BELTS ETC.

Special Terms to Traders.

Apply to

A. W. RANE & Co,

Show Rooms at Kanta Building.

દેશના હિતરને ઉત્તેજન આપી ભૂખે ટળવળતાં
કરીગરોને કામે લગાડી દેશનું દારિદ્ર્ય
દૂર કરવા

 પવિત્ર કપડવંજ સાબુ

વાપરે.

આ સાબુ ચરખી વગરના હોવાથી તેમજ વિલાયતી સાબુને પણ ટક્ક
મારે એવા હોવાથી રાજ રજવાડાઓમાં પણ પ્રસિદ્ધ થયેલા છે.

સાવ નીચે મુજબ —

૬૦ લાટા—ખારસોપ સિંગલ—રૂ. ૧૪-૦-૦

૩૬ „ —ડબલ ખારસોપ—,, ૧૬-૦-૦

૧ પેટીની કિંમત.

૧૦૦ લાટા—ડબલ દેધક—કપડવંજ સાબુ—રૂ. ૧૫-૦-૦

નંગ ૧૦૦ ગોટી—જાબુની—મેંગો આન્ડસોપ—રૂ. ૧૨-૮-૦

આ ઉપરાંત કપડવંજ સાબુના ગોળા અને ખીજ ઘણી જાતના
સાબુઓ બને છે.

ખહારગામના ઓર્ડર વી. પી. થી મોકલવામાં આવશે.
મળવાના ઠેકાણાં —

આન્વીજ

- (૧) ધી કપડવંજ સોપ હોપે,
પીરમથા રોડ, અમદાવાદ,
(૨) ધી કપડવંજ સોપ ફેક્ટરી,
લીમીટેડ, કપડવંજ

હુડ ઓશીંગ.

ધી કપડવંજ સોપ ફેક્ટરી ઓશીસ,
મજાજી જેઠા બીટંગ, ખલોલ નં ૬,
ગિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

તમારા લાભનું.

ધનામ રૂ. ૧૦૦૦.

મેળવાની તમે કોશિશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેરે ઓધલ વ્હાઈટ ઓધલ
(ધાસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે. વ્હાઈટ ઓધ-
લના લાળા વપરાસથી માથાને તથા જાલને તે
બુદ્ધિમાન કરે છે. માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓધલમા વ્હાઈટ ઓધલ
છે તેને ઉપર જણાવેલું ધનામ અમે આપશું

ખાટલી ૧ ના રૂા ૦-૧૨-૦

દરેક બાલીતા વેપારીઓ પાસેથી મળશે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી હિંદુખાટલ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી કેશવ પરચુમરી વર્ક્સ, ૧૪૭, અમદાવાદ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબાઈ.

Index to the Tenth Volume of the Journal of the Indian Merchant's Chamber.

ધી દેશી વેપારી ચેમ્બરના માસિકના દર્શના પુસ્તકની અનુક્રમણિકા.

૧૮૧૮

વિષય.

પાનુ.

વિષય.

પાનુ

૧. અધિપતિનું અધ્યયન.

૨, ૫૦, ૬૮, ૧૪૬, ૧૬૪, ૨૪૨, ૨૬૦, ૩૩૮,
૩૮૬, ૪૩૪, ૪૮૨, ૫૩૦

૨. વેપારી વિષયો.

હિંદ-જાપાનનો વેપાર ... ૧૦
રૂપું ... ૧૩
હુનિયાની સોનાની પેદાશ ... ૨૪
હિંદુસ્થાનના તેલના બિયા ... ૬૨
ગ્રામીન ગુજરાતના વ્યાપારનું અવલોકન.
(રા. હરગોવિંદ કાનજી ભટ્ટ) ... ૧૦૭
લાલની લડાઈ અને મુરૂષ વર્ગ ... ૧૧૨
સેવા ... ૧૬૨
વેપારી સમાજોની જરૂર અને તેઓએ
શું કરવું જોઈએ? (રા. ધીરજલાલ
છગનલાલ મોદી, બી. એ.) ... ૧૬૩
હુડીનો કાવ ... ૨૧૩
સુવરાજ કાપડ અને જાપાન ... ૨૧૪
વિમો (રા. ધીરજલાલ છગનલાલ મોદી,
બી. એ.) ... ૨૬૧
બરમામા ખુનીજ પદાર્થની નીપજ
("VIS" Rangoon) ... ૨૬૩
આપણી આધુનિક સ્થિતિનો જાપાનારી
દેશો સાથે સુકાળલો (રા. હરવરી નંદ-
લાલ વનેચંદ મોરળીવાળા, ધોરાજી) ૨૬૫
હિંદુસ્થાનમા માલની ખપત ... ૨૬૬
સંદર્ભારી મહાગીઓ વિશે કેટલાક ભણવા
જોગ આકાશ ... ૩૦૮

ભરતખંડનું મુખ્ય ધન એવીવારી (રા.
હરવરી નંદલાલ વનેચંદ મોરળી-
વાળા ધોરાજી) ... ૩૧૦
હિંદુસ્થાનમા હિરા ... ૩૧૨
માકસોરમા સ્ટીલ બનાવવાની યોજના ૩૫૩
હિંદુસ્થાનમા બેંકો ... ૩૫૫
વિશ્વ પછીના વેપારનું ક્ષેત્ર ... ૩૬૪
મદ્રાસમા સાબુનો ઉદ્યોગ ... ૩૬૭
જાપાનમા ઔદ્યોગિક ઉત્પત્તિ ... ૪૪૪
જાપાનનો વેપાર ... ૪૬૨
હિંદની આર્થિક સ્થિતિ (રા. બે. લ. હ.
ખારસાયા) ૧૬, ૫૮, ૧૦૪, ૧૬૬, ૨૧૦,
૨૫૮, ૩૦૦, ૩૪૭, ૩૮૮, ૪૩૭, ૪૮૭, ૫૩૨.
એવરો અને કારખાનાઓ (રા. ધનસુખ
લાલ કૃષ્ણલાલ મેહતા) ૩૫૧, ૩૬૧, ૪૪૦,
૪૮૬, ૫૩૭

૩. વિશ્વ અને વેપાર. સરકારી જાહેરનામા.
૨૮, ૭૬, ૧૧૮, ૧૭૩, ૨૧૭, ૨૫૫, ૨૬૮,
૩૪૫, ૪૦૩, ૪૪૮, ૫૦૨, ૫૪૨.

૪. વેપારી ભાતમી અને આંકડાઓ.
૩૮, ૮૧, ૧૩૦, ૧૮૩, ૨૨૫, ૨૮૭, ૩૨૬,
૩૭૬, ૪૨૦, ૪૬૫, ૫૨૩, ૫૬૬.

પ. સાહ્યાર સ્વીકાર: સ્વીકાર અને અવલોકન:	
નહિયાદ હિંદુ અનાધાત્રમ ...	૬
ઑડીટ પ્રોગ્રામ એન્ડ રેકર્ડેન્સીસ ...	૭
ધી યુટીલીઝેશન ઑફ કૉટન વેસ્ટ ...	૭
પ્રહાર્ય ...	૭
શ્રી વળા ઑદિવ્ય સહસ્ત જ્ઞાતિહિતવર્ધક	
મંડળ, મુંબાઈ ...	૮
અમારી દિલગીરી અને ખુશાલી ...	૮
વડોદરા કેળવણી ખાતાએ મંજૂર કરેલું	
પુસ્તક ...	૯
રેલ્વે કાયદા ...	૫૫
ગુજરાતી પ્રાયમરી ટીચર્સ ફંડ ...	૫૫
શ્રી આનંદ કાંચ મહોદધિ (મૌકિતક	
પ મું.) ...	૫૬
પુસ્તકાલય ...	૫૬
દેવચંદ લાલભાઈ જૈન પુસ્તકોદ્ધારનો	
અહેવાલ ...	૫૭
મુંબાઈ ઇલાકાનું ભેતીવાડી ખાતું ...	૫૭
ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ અમુકરણ ...	૧૦૨
મારુગામા રેસીડન્ટ્સ એસોસીએશનનો	
વાર્ષિક અહેવાલ ...	૧૦૨
સ્વામી વિવેકાનંદ, ભાગ ૪ થી ...	૧૦૩
સર્વજ્ઞ મહાવીર જૈન પુસ્તક સંકલનો પ	
મા વર્ષનો અહેવાલ ...	૧૦૩
માર્મિક અમુલ્ય ફરજ બજાવવાની	
સોનેરી વંક ...	૧૦૩
કચ્છી જૈન મિત્ર ...	૧૦૩
જંગે યુરોપ અથવા કથસરના મોતનો	
ઘંટ ...	૧૫૨
રીસ્વિસ્તાન ...	૧૫૨
Withered Memories ...	૧૫૩
અનંગ વિષ ...	૧૫૩
જ્ઞાનવર્ધક અને માસિકમિત્ર ...	૧૫૪
આદર્શ ગૃહસ્થ અને બાપાની જામુસ	૧૫૪
પરેલ ધર્મીઆ આખની ઇસ્પીતાલનો	
ત્રીજો વાર્ષિક અહેવાલ ..	૨૭૦

મરઠન્ટાઇઝ હીરેક્ટરી ઑફ જપાન ...	૩૧૮
સતી ત્રીવેણી ...	૩૧૮
માહિત્ય ...	૩૫૭
ચંદ્રપ્રકાશ ...	૩૫૭
ચેતકી આણી ચેતકરી ...	૩૫૭
બાલ શિક્ષક ...	૩૫૭
મુંબઈ શહેરમાં સામાન્ય અને મધ્યમ	
વર્ગના જૈનો માટે સસ્તા ભાડાના	
અને મુખાકરી મકાનોની આવશ્યકતા	
સંગ્રામી પત્ર વ્યવહાર ...	૩૫૭
અક્રિમ નિબંધમાળા ...	૩૫૮
બુદ્ધિપ્રકાશ ...	૩૫૮
ચેતકી આણી ચેતકરી ...	૩૬૬
જ્ઞાનવર્ધક અને માસિકમિત્ર ...	૩૬૬
બુદ્ધિપ્રકાશ ...	૩૬૬
સાહિત્ય ...	૩૬૬
તવજીવન ...	૩૬૬
વૈદ્યકદ્યવર્ધ ...	૩૬૬
દિગંધર જૈન ...	૩૬૬
ઇડીઅન મરઠન્ટાઇઝ લૉ ...	૩૬૬

૬ વેપારી, ખબરો

હિંદમાંવાહાણોનું ખાંધકામ: ૩૦, ૩૧૬, ૩૬૦, ૫૦૬	
બ્રિટિશ રાજ્યમાં બનતા માલોને વધુ	
પસંદગી ...	૩૨
હિંદુસ્થાનના જ ગલની હોલત ...	૩૪
હિંદુસ્થાન સાથેના જપાનનો વેપાર:	
૩૫, ૩૬૦, ૫૫૨,	
જપાનમાં વાહાણોનું ખાંધકામ ૩૬, ૩૨૦, ૩૨૩	
જપાનમાં કોટન સ્પીન્નિંગ ..	૩૭
વિશ્વ યુદ્ધનો વેપાર ...	૭૭, ૧૨૩
અમેરીકામાં વાહાણોનું ખાંધકામ ...	૭૬

ઈંદીયા ઑફીસના કોર્ટરોડો	૭૬, ૧૮૦, ૧૮૧,
૩૨૩, ૩૨૪, ૩૬૧, ૪૦૬, ૪૫૮, ૫૫૪,	
લગાધને લીધે હાલી થયેલી સ્થિતિ ...	૧૨૬
અમેરિકાની કોમ્પોને કરકસરની અપીલ.	૧૨૬
કરકસર	૧૨૭
ખાંડનો ઉદ્યોગ	૧૨૮
હોળીનો તહેવાર	૧૨૯
વેપારને મરકારી મદદ	૧૭૫
મોરગન્મ સેલોંગ સરવિસ ...	૧૭૭
૫ બળમાં રાખતો ઉદ્યોગ	૧૭૯
ખાંડ સ્વદેશી કે વિદેશી સારી ...	૧૭૯
હિંદના કોમ્પોને શો ઉપયોગ ?	૧૮૦
રેક્ટરીફાઇડ સ્પીરીટ...	૧૮૧
ચેમર ઓફ કોમર્સનું સ્થાન ...	૧૮૨
જાપાનમાં કાપડનો ઉદ્યોગ ...	૨૨૦, ૩૨૧
કોટન ડ્યુટી	૨૨૨
થાચોના કામકાજ ઉપર દેખરેખ ...	૨૨૩
વસ્ત્રીકલ કાપડ અને કાર્ડ ઇટેક્સ્ટોંગ ...	૨૨૩
પરવાણી કોટન	૨૭૧, ૩૫૬
મુંગાઈ કાપડ બજારના નોંધરોની મંડળી	૨૭૧
૫ બળમાં કોટનની હરસાળ...	૨૭૫
પ્રિટિશ ઇંડસ્ટ્રીઝ ફેર-૧૯૧૮ ...	૩૧૯
જાપાનમાં ખાંડ બનાવવાની કંપનીઓ..	૩૨૨
કાંચી મર્ચન્ટસ એસોસીએશન ...	૩૨૫
રેલ્વે વેગનોની તંગી	૩૬૦
હિંદુસ્થાનના ચોખા	૩૬૦
હિંદુસ્થાનનો વેપાર. ૩૬૦, ૩૬૧, ૩૬૩, ૫૫૭	
કાઉન્સિલ બીલ	૩૬૧
તાવા બેંક... ..	૩૬૧
કોટન કમીટી	૩૬૨
સ્મોલ કોઝીઝ કોર્ટનો એક મુકદ્દમા ...	૩૬૩
જાપાનમાં રેલ્વે સીસ્ટમ	૩૬૪

હિંદુસ્થાનમાં કોલસાનો ઉદ્યોગ	૩૬૫, ૫૪૮
જમીન: તેના ખનીજ પદાર્થો ...	૩૬૬, ૩૬૯
રટ્ટોમોર્ડનો ઉદ્યોગ	૩૬૭
અમેરિકામાં મોટરકાર	૩૬૮
ઑલ ઇંદીયા હિંદી સાહિત્ય સંમેલનની	
આઠમી બેઠક	૪૦૭
જાપાનમાં સલાક્યુરિક એસીડ ...	૪૦૭
હિંદુસ્થાનનો સુરોખાર	૪૦૭
શાલુનો વેપાર અને કર	૪૦૮
હિંદુસ્થાનની આયાત	૪૦૮
જાપાનમાં નિકાસ થતા માલની તપાસ	૪૧૦
મીઠામાં લેગસેજ... ..	૪૧૦
હિંદુસ્થાનમાં બેકિંગ	૪૧૧
રેશમ	૪૫૭, ૫૦૭
કોલ્ડોમાં રબરનો ઉદ્યોગ	૪૫૭
વેપારના આંકડા	૪૫૮
ડાચુટી કન્ટ્રોલર ઓફ કોલ... ..	૪૫૮
હિંદુસ્થાનની મીલોમાં બનતાં કાપડના	
આંકડા	૪૫૮
હિંદુસ્થાનમાં કાગળ બનાવવાનો ઉદ્યોગ	૪૫૯
રેલ્વેમાં પગાર,	૪૬૦
વિગ્રહ પછીના બ્યાપારી એરોપ્લેનો ...	૪૬૧
વિગ્રહ પછીના ઘર પાંચકામ	૪૬૨
ફેરરેટેડ મેલ રેટરસનનો વેપાર ...	૪૬૩
હિંદુસ્થાનના બિયાં	૫૦૫, ૫૦૬
હિંદુસ્થાનમાં ધઉ રોપલુ	૫૦૬
કપાસની મોસમ	૫૦૭
ઘોરાકીના લાવમાં થયેલો વધારો ૫૦૭, ૫૪૫	
સિક્કા અને વજનની ડેસીમલ પદ્ધતિ	૫૪૩
શું આપણી સરકાર જાપાનમાં કપડું	
ખરીદે છે ?	૫૪૪

વિષય.	પાનું.	વિષય.	પાનું.
હિંદુસ્થાનની રેલ્વે ...	૫૪૬	ટંગરટન... ...	૫૬૧
જર્મની અને હિંદુસ્થાનનો વેપાર ...	૫૪૭	જાપાનનો વેપાર ...	૫૬૨
હિન્દિયામાં મોટી મોટી બેંકોની ડીપોઝીટ તથા કરંટ એકાઉન્ટ ...	૫૫૦	૭. ઇંગ્લીશન ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ કોન્ફરન્સ વિભાગ ૫૪, ૧૫૫, ૧૯૯,	
જપાનમાં સીપના બટનનો વેપાર ...	૫૫૩	૮. ચેંબરનો વિભાગ ... ૬૮, ૧૧૬, ૧૪૮, ૨૦૧, ૨૪૭, ૨૯૪, ૩૪૦, ૪૦૧, ૪૫૦, ૪૯૫, ૫૪૧	
એસોસીએશન ઑફ ચેંબર્સ ઑફ કોમર્સની વાર્ષિક સભા ...	૫૫૫	૯. બીજી ચેંબરનો વિભાગ ૧૨૦, ૪૦૫	
મીનીસ્ટ્રી ઑફ કોમર્સ ...	૫૫૫	૧૦. મનન કરવા યોગ્ય વાક્યો: ...	
હિંદુસ્થાનનું સુખડ ...	૫૫૭	૨૮૯, ૩૧૭, ૩૨૫, ૩૩૭, ૩૬૯, ૩૭૨,	
જાપાનમાં ચાર્નનો ઉદ્યોગો ...	૫૫૮	૩૮૫, ૪૩૩, ૪૩૯, ૪૪૭, ૪૫૬, ૪૮૧,	
યુનાઇટેડ પ્રોવિન્સિસમાં ઉદ્યોગો ...	૫૬૦		

હિંદુસ્થાનમાં વહાણોનું બાંધકામ.

મેથર્સ અને એંડરુપની, હાઉસ, કલકત્તાના ધી કોમર્સ પત્ર ઉપર એક પત્ર લખી જણાવે છે જેનો સાર નીચે પ્રમાણે છે:—

“મી. ડી ફ્રાંક, લોયડ, સરવેયર, કલકત્તા, તા. ૧૧ મી એપ્રિલ ૧૯૧૮ ના ધી કોમર્સના અંકમાં લખે છે કે કલકત્તામાં ફક્ત એથુજ તૈયાર કરવામાં આવે છે અને વહુ હોને માટેનું સાંચા-કામ ઇંગ્લંડથી મંગાવવામાં આવે છે. જ્યારે મી. ફ્રાંક કલકત્તામાં હતા ત્યારે આ બાબતની હકીકત હશે પણ ખરી; પરંતુ હમણાંતો અમે પણ સાચાકામ બનાવીએ છીએ. ગયે વર્ષે અમારા હાઉસના કારખાનામાં અમે ૧૪ બેઝ ‘મરીન એલન’ બનાવ્યા હતા અને અમારા શીપયાર્ડમાં બનતા એક વહાણને માટે હમણાં અમે ૪૦૦ J. H. P. નું એલન બનાવીએ છીએ.”

જપાનની વહાણોના હુનરમાં પ્રગતિ.

“ધી કોમર્સ” પોતાના એક અંકમાં નીચે પ્રમાણે જણાવે છે: જપાનની મોટી વહાણોની કંપનીઓમાંની એક ઓસાકા શોસન કૈયા હવેથી સુબાઈ અને મારસેલ્સ (સુએઝ થકી) વચ્ચે કેટને માટે સ્ટીમરો દોડાવવાની યોજના અમલમાં મુકવા માંગે છે હમણાં આ કંપની પોતાની સ્ટીમરો આસ્ટ્રેલિયા અને જપાન, દક્ષિણ આફ્રિકા અને જપાન અને દક્ષિણ અને ઉત્તર અમેરિકા વચ્ચે દોડાવે છે સુબાઈ અને મારસેલ્સ વચ્ચે હાલ ૪,૦૦૦ ટનની ત્રણ સ્ટીમરો દોડાવવામાં આવનાર છે પરંતુ જેમ જેમ તેને માલ મળતો જશે તેમ તેમ તે મોટા કદની સ્ટીમરો દોડાવવા માંડશે. હિંદુસ્થાન પાસે આટલા અથુડ સાધનો છે છતાં લશકરે લીધે ને તે મેળવી શક્યું નથી તે લાલ જપાન મેળવી શક્યું છે.

સુખઠનું તેલ.

બેંગલોરની સુખઠના તેલની મીલે મે ૧૦ મી, ૧૯૧૬ માં કામ શરૂ કર્યું અને બી વર્ષે જૂનમાં ૫૦,૬૯૦ રવલ તેલ બહાર પાડ્યું. જંગલ ખાતાને લોકડાને માટે ૮,૦૭,૬૪૭ રૂ. આખા બાદ ૩૩,૫૪૧ પાઉન્ડનો નફો થયો. લડેન એજન્ટને તેલ ૩૮,૭૨૭ પાઉન્ડનું બીજું એક કારખાનું ૨૦,૦૦૦ પાઉન્ડને ખર્ચે તૈયાર થાય છે. બે વિકાન રસાયણ શાસ્ત્ર નિમવામાં આવ્યા છે અને દરેક કનસાઈના મેન્ટમાંથી નમુનો લેવાસવામાં આવશે અને બે યોગ્યપાઠુ સરદીકેટ આપવામાં આવશે.

દેશી વેપારી ચેમ્બરનું માસિકોત્તર

પુસ્તક ૧૧ મું VOL XI. JULY, 1918. No. 1. જુલાઈ, ૧૯૧૮. અંક ૧લો.

અનુક્રમણિકા.

વિષય	પાનું
૧ અધિપતિનું અધ્યયન	૬
૨ વેપારી વિષયો	૯
(અ) દિ-દની આર્થિક સ્થિતિ (૨૧ ૪/૮ લ કુ બારગાયા)	૯
(બ) ખેતરો અને કારખાનાઓ (૨૧ ૫ મહેતા)	૧૨
૩ ચેમ્બરનો વિભાગ	૧૮
૪ વિવેક અને વેપાર સરકારી જાહેરનામાં	૨૦
૫ વેપારી અખરો	૨૨
૬ વેપારી બાતમી અને ચાંકડાઓ	૨૮

CONTENTS.

Subjects	Page.
1. Editorial Study ...	6
2 Commercial Subjects ...	9
(a) India, her resources and her economics. (Mr. J. L. D. Barbhaya)	9
(b) Fields and Factories (Mr D. K. Mehta)	12
3 Chamber's Section ...	18
4. War and Trade Government Notifications ...	20
5 Commercial Notes ...	22
6. Commercial Intelligence and Statistics ...	28

ના હિંદી સરકારે મુંબાઈના મેશર્સ તાતા એન્ડ સન્સને મહાખર્ચેશ્વરની પાસે કોયાના નદીની સર્વે કરવાનો હક્ક આપ્યો છે આ સર્વે કરવાનો હેતુ ખાલુમીનીગમ, નાઇટ્રેટ અને કૃત્રિમ ફરરીલાઇઝર બનાવવા માટે હાઇડ્રોઇલેક્ટ્રીક બળ ઉત્પન્ન કરવાનો છે. આજ બતની શક્યતા હિંદુસ્થાનમાં અનેક જગ્યાએ છે પણ સાહસ, વિશાળ દૃષ્ટિ અને ઔદ્યોગિક કૌશલ્ય બંધાયે તેટલા પ્રમાણમાં બહાર પડતા નથી

*

*

*

*

ઇન્ડિયામાં ફોર્સીંગ ટાઇલનું બજારનું ખાતું—ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેઝ'સીટ, ફોર્સ, મુંબઈ.

આ માસીકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે હમે જવાબદાર નથી.

આ માસીકનું લવાજમ સુબંધના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ત્રણ તથા બાહ્ય ગામના ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૬-૦ ત્રણ છ આના પોસ્ટેજ સુધાં, રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૪ આર. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી.

આ માસીકમાં જે બહાર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો કાઠી નોંખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ. નહિતર ત પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિં.

હમારા જૂના કોન્ટ્રક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીડીંગ મેટરમાં હમે બહાર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ બહાર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે હેમણે પોતાની બહાર ખબરો મેટરની આગળ ચા ચાછળ છપાવવા માટે આપવી.

EDITORIAL STUDY.

અધિપતિનું અધ્યયન.

વેપાર માટે નવું નાણું રોકી ધંધો અસુક જાતનો શરૂ કરવાના સંબંધમાં નામદાર સરકાર તરફથી અગરજો દેધારો પચ્ચાર કરવામાં આવ્યો છે, છતાં તેને લગતા કાનૂનોમાં બહુવિધ પ્રમાણે ખરી સંગીન રીતે દેશને ઉપયોગી હુન્નર ઉદ્યોગની બાબતમાં જે નાણું રોકવામાં આવે છે તે તેવે વખતે કોઈ જાતનો અવરોધ કર્યા વગર પરવાનગી આપવામાં ધંધો આવતો નથી. ગયા એપ્રિલ માસમાં ૨૬ નવા ધંધાઓ ઉભા થયા તે માંહે મૈસુર રાજ્યના બે ઉદ્યોગોના સમાવેશ થઈ જાય છે. બંગાળમાં ૮ નવી કંપનીઓ ઉભી થઈ-અને રૂ. ૪૬૦૦૦૦૦૦ લાંબાથી કામ ચાલે છે, સુબંધમાં છ કંપનીઓ પાંચીસ લાખ

વડે કામ કરે છે, અને બર્મામાં ચાર કંપનીઓ છવીસ લાખથી કામ કરે છે. તે ઉપરાંત બીજી પણ છે,

કાગળના ચલણી નાણાના સંબંધમાં આનાકાની કરવામાં આવે અગર વટાવ લેવામાં આવે તે કાયદેસર નથી. સુબંધ ઇલાકામાં ટંક-શાળ માટે અને આખા હિંદુસ્થાન દેશમાં ચાંદી જથ્થાળંધ અમેરિકામાંથી આવતી જાય છે, હાલના સંયોગોમાં બીજા તરફ જોઈએ તો ચી જોના લાવો વધતા ચાલ્યા છે અને ઘણાખરા માંતની તંગી પણ બહારમાં જોવામાં આવે છે. તેની સાથે રૂપાનાણું અને રૂપું પણ તંગીમાં છે ગઈ તા. ૭ મી જુનને રોજ રૂ. ૩૮૫,૦૦,૦૦૦

કુ રૂપું સિકકા પાઠવાના કામને માટે વાપરવા
માં આવ્યું હતું જ્યાં તે પહેલાના સરકારી
આંકડા મુજબ ફક્ત રૂ. ૭૬૦૦,૦૦૦ હું રૂપું
તેવી રીતે કામ લાગ્યું હતું.

“ગોલ્ડસ્ટાન્ડર્ડ રીઝર્વ” ની સીલક અધ
વાળા ૩૧ મી એને દિવસે હિંદુસ્થાન તથા ૫ થાં
કમા મળીને ૩૪,૫૬૧,૮૦૭ પૌંડ જેટલી હતી
તેની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.—ટુંકી સુદત માટે
નામદાર હિંદી પ્રધાને મુકેલી રોકડ-૬૦૦૦,૦૧૧
પૌંડની હતી, બ્રીટીશ અને કેલોનીઅલ સરકાર
ની મીક્રયુરીટીઝ-૨૪,૬૨૦,૧૫૩ પૌંડની; અને
બ્રીટીશ ગવનમેન્ટની સીક્રયુરીટીઝ તે પછી
ખરીદેલી-૩૬,૪૧,૫૪૩ પૌંડની હતી.

ચાલુ વર્ષના વ્યુન માસની આઠમી તારીખે
પુરા થતા બંદવાડીઆમા રહેલે રસ્તે તથા ફરીઆઈ
રસ્તે જે આયાત થઈની મુખ્ય, કરારી તથા
કલકત્તા ખાતે થઈ છે તે ૩૭૧૫૧ ટનની છે,

પાંચ વર્ષની સરેરાસ એટલે છે

	૧૯૦૬-૧૦ થી ૧૯૧૩-૧૪	૧૯૧૪-૧૫	૧૯૧૫-૧૬	૧૯૧૬-૧૭
આયાત રૂ.	રૂ.	રૂ.	રૂ.	રૂ.
માલ	૧૪૫,૮૪,૭૨,૦૦૦	૧૪૭,૬૨,૬૦,૦૦૦	૧૩૧,૬૮,૬૨,૦૦૦	૧૪૬,૬૨,૨૦૦૦૦
સોનું	૩૨,૭૮,૪૧,૦૦૦	૧૮,૭૦,૩૬,૦૦૦	૫,૨૪,૪૨,૦૦૦	૧૩,૩૩,૭૬,૦૦૦
આદી	૧૦,૮૮,૨૬,૦૦૦	૧૧,૦૬,૬૮૦૦૦	૬,૬૧,૧૦૦૦	૧,૫૫,૬૬,૦૦૦

કુલે આયાત

નિકાસ	૧૮૮,૫૧,૩૬,૦૦૦	૧૫૬,૧૬,૬૪,૦૦૦	૧૪૩,૮૪,૧૪,૦૦૦	૧૬૪,૫૧,૬૫,૦૦૦
હિંદી માલ	૨૧૬,૪૬,૭૩,૦૦૦	૧૭૭,૪૮,૫૦૦૦	૧૬૨,૫૩,૪૩,૦૦૦	૨૩૩,૧૫,૩૬,૦૦૦

પરદેશી માલ

(ફરીથી નિકાસ થયેલા)	૪,૬૧,૮૮,૦૦૦	૪,૧૦,૬૭,૦૦૦	૪,૮૪,૫૬,૦૦૦	૭,૭૩,૩૧,૦૦૦
---------------------	-------------	-------------	-------------	-------------

સોનું	૩,૬૨,૦૭,૦૦૦	૨,૨૪,૬૪,૦૦૦	૬,૩૬,૦૮,૦૦૦	૬,૧૮,૦૦૦
આદી	૩,૬૭,૩૫,૦૦૦	૧,૦૫,૩૬,૦૦૦	૧,૦૩,૫૦,૦૦૦	૪,૮૭,૬૮,૦૦૦

કુલે નિકાસ	૨૩૧,૭૧,૦૩,૦૦૦	૧૮૪,૮૬,૫૦,૦૦૦	૨૦૪,૮૦,૬૦,૦૦૦	૨૪૫,૮૨,૮૩,૦૦૦
------------	---------------	---------------	---------------	---------------

કુલે વેપાર	૪૨૧,૦૨,૪૨,૦૦૦	૩૪૪,૫૬,૪૪,૦૦૦	૩૪૮,૬૪,૭૪,૦૦૦	૪૧૦,૩૪,૭૮,૦૦૦
------------	---------------	---------------	---------------	---------------

કુલે માલ અને

ખર્ચનો	૧૦,૧૬,૮૧,૦૦૦	૬,૬૧,૦૨,૦૦૦	૬,૧૭,૪૨,૦૦૦	૩૭,૮૭,૪૮,૦૦૦
--------	--------------	-------------	-------------	--------------

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ જેક સીટ, ફેલ્ટ, મુખ્ય.

જેવામાં ૧૯૧૭ તથા ૧૯૧૬ ની સાલના તેને
બંધબેસતા અઠવાડીઆમાં ૧૧૦૬૨૨ ટનની
અને ૨૮,૨૫૫ ટનની અતુકમે આયાત
થઈ હતી.

એવું કહેવામા આવે છે કે હિંદુસ્થાનની
આબાદી ઘણી વધી છે તેથી એકસરે જની મુશ્કે-
લીઓ વધવા પામી છે એ સિદ્ધાંત કેટલે દરજે
ખરો છે તે તપાસવા પહેલા એટલું કહેવાની
જરૂર છે કે જર્મન ઓસ્ટ્રીયન અને ખેલજીયન
બંજરો બંધ હોવા છતાં વેપારને લગતા આકરા
ઘણા વધારે છે, અને આયાત કરતા નિકાસ વધારે
છે. નિકાસ ઉપર અકુશ મુકાયો છે હિંદની
પેદાશના ભાવો ઘણા ઉંચા આવ્યા કરે છે.
આવાં ઘણા કારણોને લીધે રૂપેઆની નિયમિત
કિંમત (Standard Value) ૧-શિ-૪-૧.
પર ટકાવી રાખવી મુશ્કેલ છે નીચેના આંકડા
વેપારની ખરી સ્થિતિનો પુરાવો આપવાને પુરતા
થઈ પડશે:—

કિંમત ઘણી ઓરી ચીજની વધી ગઈ છે તેના કારણોમાં નીચે મુજબ દરેક બાબત ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે. (૧) ખોરાકની જાણસો કરતાં વધારે રૂનાં વાવેતરની પસંદગી ખેડૂત લોકો કરે છે; (૨) હાલ લશ્કરમાં માણસો ઘણાં જાય છે, (૩) શહેરમાં ગામડા-માંથી માણસોનો આવાગમ થાય છે, (૪) લગાઈના કામ માટે ખોરાકની જાણસોનો નિકાસ મોટે ભાગે કરવામાં આવે છે, (૫) માલ પેદા કરનારા ખેડૂત વગેરે લોકો માલનો જથ્થો ભરી નાખે છે, (૬) વેપારીઓનો મોટો ભાગ હવે ઉપરાવ નજીક લેવા તરફ વલણ ધરાવે છે, (૭)

તથા સહી વેપારી જાણસોનો ઘણો કરે છે, (૮) માલ લાવવા કરવાની અત્યંત મુશ્કેલી; (૯) (રેલ્વે વેગનની તળી દરમીયાન બહાર-જના દરનો વધારે ચીજોના ભાવો ઉંચા લઈ જવામાં સહાયકારક બને છે, (૧૦) માલ ભરી રાખે તેની ઉપર વ્યાજ ચઢતું જાય તે પાલટીનો વળ જેમ છોડે આવે તેમ ભાવો વધારવામાં મદદ કરે છે, (૧૧) કરન્સી નોટના વટાવ લેવામાં આવે છે, (૧૨) રેલ્વે વગેરે રસ્તે માલ આવવા કરે તેમાં ઘટ પડે છે અથવા ચોરાઈ જાય છે કે ભાગી-તુટી જાય છે, (૧૩) ડીલીવરીમાં પહેલ કરવા માટે ખરાબી થવા સંભવ છે તે પણ કારણભૂત બની શકે, દંત્યાદિ

હિંદની વેપારની જાણસોનો નિકાસ થાય છે તે દનમાં બતાવવામાં આવેલી છે તે નીચેના આકાંક્ષાઓમાં ખાસ અનાજનો નિકાસ જુદા મુકવાથી પેદાશના આકાંક્ષા સાથે સરખાવવાનું સહેલુ થયે:—

હિંદી માલની કુલે નિકાસ. (દનમાં)

	૧૯૧૧-૧૨	૧૯૧૨-૧૩	૧૯૧૩-૧૪	૧૯૧૪-૧૫	૧૯૧૫-૧૬.
આખા.	૨૩૬૫૧૪૨	૨૫૬૮૬૦૮	૨૭૧૬૨૨૦	૨૪૮૮૮૬૨	૧૫૩૮૨૯૦
ધર્મ.	૧૨૬૬૧૫૧	૧૩૬૧૧૬૬	૧૬૬૦૧૮૭	૧૨૦૨૨૦૫	૭૦૬૩૮૨

હિંદમાં ઉત્પત્તિ.

	૧૯૧૦-૧૧	૧૯૧૧-૧૨	૧૯૧૨-૧૩	૧૯૧૩-૧૪	૧૯૧૪-૧૫	૧૯૧૫-૧૬.
આખા.	૨૧૯૧૨૦૦૦	૨૮૫૧૭૦૦૦	૨૮૪૮૫૦૦૦	૨૮૭૯૦૦૦૦	૨૭૨૪૨૦૦૦	૩૨૮૩૧૦૦૦
ધર્મ.	૮૦૯૨૦૦૦	૯૬૫૩૦૦૦	૯૮૫૩૦૦૦	૮૩૫૮૦૦૦	૧,૦૦૮૭૦૦૦	૮૬૫૨૦૦૦

COMMERCIAL SUBJECTS.

વહેવારી વિષયો.

INDIA : HER RESOURCES AND HER ECONOMICS.

હિંદની આર્થિક સ્થિતિ.

(માસિક માટે ખાસ લખનાર—મી જે લ હુ ખારવાયા.)

Luxury શોખનો પાર નથી. શોખ એ ચીજ જેટલી વધારીએ એટલી વધે છે. જ્યાં આર્થિક સ્થિતિ સારી હોય ત્યાં કુદરતી શોખ વધેજાય છે. શોખ ન વધે તો અનેક પ્રકારના હુન્નરો, બગે નહિ, અને પ્રવિણતાને સાબિતી મળે નહિ. પરંતુ શોખ વધવાને લીધે દેશનો હુન્નર વધે તોજ કાયદાકારક થઈ શકે, પણ જો શોખને અગે વિદેશી વસ્તુનો ખર્ચ વધતો જાય તો તે નુકશાનકારક છે. કારણ કે તે પ્રકારનો શોખ એ દેશની સારિક ઉન્નતિ કરી શકતો નથી.

હિંદ અને ઇંગ્લેન્ડના વ્યયની સરખામણી. અને લગતા પુરા આકડા મળી શકતા નથી. વળી કેટલીક ભાષ્યતના આકડાઓની સરખામણી સમુદાયી કરવામાં આવી નથી. 'સ્ટેટસમેન્ટ્સ ઓફ ઇન્ડિયા' નામના આકડા મળી આવે છે. જે માયાં હિંદ કેટલો ખોરાક ખેતરો લીધે તે દર્શાવે છે:

સુનાઇટેડ કીંગડમ.	હિંદુસ્તાન.
માંસ. ૪૨ પૌંડ	૮૪ શેર
મીઠું, આટો, ચોખ વ. ૨૮૨ "
તંબાકુ ૧૫૭ "

સુનાઇટેડ કીંગડમ	હિંદુસ્તાન
ખીર દારૂ ૨૮ ગેલન	૨૩૫ પા
ખાંડ ૮૫ પૌંડ	૧૨ ,
નિમક ૭૨ "	૧૨ "
ચંદા ૧૧૬ "	૬૩ પૌંડ
કપડાં ૧૭૮ "	૦-૬ આન
અચાત ઉપર માથા દિઠ	
અપત પૌંડ ૧૪-૧૪ શી.	

૧ હિંદની અપતના આંકડા

(ક) ખોરાક નિમક. ૧૯૦૨ માં માથા દિઠ નિમકની અપત ૧૦ પૌંડ હતી, જે ૧૯૦૮ માં વધીને ૧૨ પૌંડ થવા ગઈ હતી. હિંદના લોકો અશ્રેણી કરતાં વિશેષ નિમક ખાનાર છે. વળી અશ્રેણી પકાવેલો પદાર્થ દાખવા તરીકે ખીરકીટ, પાઈ, જમ્મ વગેરે વિશેષ વાપરે છે જેમાં સ્વભાવિક નિમકની મોજવણી કીધી ન હોય છે, છતાં અજાયબીની ખીના છે કે માથા દિઠ સરેરાસ અપતમાં હિંદ કરતાં ઇંગ્લેન્ડ વધી જાય છે અને અપત ૭૨ પૌંડની આવે છે. ઇ સ ૧૯૦૮ માં હિંદ ખાતે ૪૩૬ લાખ મણ મીઠું અપત હતું, જેનું અમાણ હિંદની વસ્તીના અમાણમાં કરીએ તો માથા દિઠ ૧૨ પૌંડ નિમકની અપત આવે છે.

(ખ) ખાંડ. માંસહારી નહિં એવા ભાણેસરનારો ઉપર જીવનારા લોકો માટે ખાંડ એ જરૂરીઆત ચીજ છે. કારણ કે તેઓ જે ઉત્તમ લોજન બનાવે છે તે-દુધપાક, શીખંડ, બાહુદી, દુધ, ગીરંજ, શિરો, લાપમ્બી વગેરે-દરેક વસ્તુમાં ખાંડનો યુક્તિ ઉપયોગ કરવા પડે છે. વળી જન્મ, લગ્ન વગેરે પ્રસંગે ખાંડની માંગણી વિશેષ હોય છે. તે જોતાં ખાંડનો ઉપયોગ વધવો અસંભવિત નથી ગયાં દશ વર્ષ દરમિયાન વિદેશી ખાંડની આયાત એવડી થવા ગઈ છે, ૧૯૦૦ના વષ માં

ખાંડની જે આયાત પડે લાખ હંદ્રવેટ હતી તે ૧૯૦૮ માં ૧૨ લાખ હંદ્રવેટ થવા ગઈ છે. હવે તે સાથે ૧૯૦૮ માં હિંદે શેરડીમાંથી બનાવેલી ખાંડ અને સાકરનો તેમાં ઉમેરો કરીએ. હિંદે ખાંડ અને સાકરનો ૩૬ લાખ હંદ્રવેટ જેટલો જથ્થો બનાવ્યો હતો, અને ૧૨૦ લાખ આયાત થઈ. હવે જો ૩૧૬,૨૨૧ હંદ્રવેટ તેમાંથી નિકાસના સ્વરૂપમાં ખાંડ કરીએ તો ૧૩૬ પૌંડ ખાંડ દરેક હિંદીએ ખપાવી એમ કરે છે.

૨. પિવાની વસ્તુઓ.

(ક) ચહા. ચહા પિવાનો સ્વૈયે જરૂરી પોતાનો પગ પેસારો કરતો રહેા છે, અને તેમાં મુંબઈ અને રેલવેનો વ્યવહાર અવસ્થાન લોગવે છે. ૧૯૦૮ માં દર માથા હિંદ ખપત રૂ૧ પૌંડ આવી હતી. આ આકાશ નિચે મૂજબ મળે છે—

૧૯૦૭ માં બને ઉપજેલી ચહા	૨૪૮	દશ લાખ પૌંડ
૧૯૬૮ માં દરિયા માર્ગે આવેલી	૪૪૪	" "
" જમીન " "	૧૭૨	" "

૨૪૪ ૧૬

તેમાંથી બાદ કરીએ—

દરિયા માર્ગે નિકાસ કીધેલી	૨૩૪	લાખ પૌંડ.
જમીન " "	૮૬૨	
દરિયા પુનઃ " "	૮૩૩	૨૩૫૭૨૫૦૦૦

દરેક માથાહિંદ ખપત

૧૮૪૪

(ખ) દારૂ અથવા કેફી પીણાંની દુકાનો. હિંદમાં દર ૨૪૦૦ માણસની વસ્તીએ એક દુકાન છે, જ્યારે ઈંગ્લંડમાં દશ હોય છે. ૧૯૦૨માં દર હજાર માણસે ખપત નિચે મૂજબ આંકાઈ હતી:—

પંબાબ દર ૧૦૦૦ માણસે ૧૪ ગેલન

બર્મી " " " ૧૦ "

મુંબઈ " " " ૧૨૭ "

૧૯૦૭ માં દર માથાં હિંદ ઈંગ્લંડમાં ખપત ૦. ૬ ગેલન અને બીર ૨૭. ૬૭ ગેલનની હતી, અને કેફી પીણાંનો માંથા દીઠ કર ૧૬૬ શિલીંગ થવા ગયો હતો. જ્યારે હિંદમાં ભાગ, ગાળે, મદીણ, દારૂ, તાલી વગેરે સર્વ મળી દર માથાં હિંદ કર ૪૬ અના થવા ગયો હતો. પરમેશ્વરનો મેટલો પાંડ માનવાનું કારણ રહે છે.

ઉંચી પોલીસ કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા કયા જરૂરો ?

૩ કાપડ. ૧૯૦૮ માં આપણે માથાં દિલ્લે લઈ વાર કાપડ વાપર્યું હતું.

સુતરાઈ કાપડ	આયાત થયું	૧૯૯૨.૫ દર લાખ વાર.
કલેકસ	અને કેનવાસ	૪.૬
રેશમી	"	૨૪.૨
ગરમ	"	૨૦.૨
ગરમ ચોઈવાના	"	૫.૦
સુતરાઈ કાપડ અને ખનાવ્યું	"	૭૯૩.૧
" - " દેશી પાનચોમા ખન્યું	"	૩૧.૩

૨૮૭૧.૦ " "
૧૨૭.૩ " "

નિકામ ગયેલું કાપડ તેમાંથી બાદ કરીએ

તો ૨૯૪ લાખ માણસોએ એક દર વાપર્યું

૨૭૪૩.૭ " "

નોંધ:—તેજ વર્ષ માં ગરમ કાપડના મધાળા નિચે અનેથી ૨૮ લાખ રૂપીઆનો માલ નિકાસ કરવામાં આવ્યો હતો. પણ તે સેન્ટ્રલો. ગાલીયા વગેરેજ હતો તેથી તે ઉપલા કોઠામાં ગણવામાં આવ્યો નથી.

૪ સોનું અને રૂપ ૧૯૦૮ માં હિંદમાં દર માથા દિલ્લે આનાનું સોનું રૂપ ખન્યું હતું જે ઈંગ્લેન્ડમાં ૧૬૬ આના થવા ગયું હતું. પરંતુ તેની પહેલાં હિંદમાં માથા દિલ્લે આનાનું સોનું રૂપ ખપવાના દાખલા મોબુલ છે.

૧૯૦૮ માં દર ૧ માર્ગે આવ્યું

૧૫.૦૮૭ પા. દશલાખ.

જમીન " "

૦.૬૬૬ " "

તેમાંથી બાદ કરીએ.

દરિયા માર્ગે ગયેલું ૩૯૭૧.

જમીન " ૦.૪૬૬.

૪.૭૬૭

અને અરેખરૂં મોણું

૧૧.૩૧૬

૧૧૧૮

હિંદુસ્થાનમાં નકશાઓ.

હિંદુસ્થાનમાં હુજર ઉચોગની જે પ્રગતિ થઈ છે તે જોતાં નકશાઓની જરૂર પડે તે સ્વભાવિક છે. જુઓલ જુઓલ ડીપાર્ટમેન્ટ, વરદક્ષી હવે વર્ષ ૫૫,૦૦૦ ચેરસ માપલ જમીન મપાવી અને નકશા તૈયાર થવા પગંતુ આ વિષયને લીધે તેમાં ખલલ પડી છે. લશ્કરી અમલદારો લડાઈ ઉપર ગયા છે. પણ હવે ૧૩,૮૩,૦૦૦ ચેરસ માપલ જમીન બાકી રહેલી છે.

બેતરો અને કારખાનાઓ.

લેખક: પી. કોપ્પેલકીન.

ભાષાનવરકર્તા: ધનસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મેહતા.

(ગતક ૪૪૦ થી ચાલુ)

આ પુસ્તકની પ્રથમાવૃત્તિમાં મેં એમ લખ્યું હતું અને એવી ધારણા બતાવી હતી કે કોલસા અને લોહના ઉદ્યોગના સંબંધમાં જાપાનીઓ યુરોપના તાબેદાર થશે. વખત નહિ રહે અને પોતાને ત્યાં વહાણ બનાવવા માટેના હક્ક તૈયાર કરવાની તેમની અભિલાષા છે અને એટલામાટે મેથર્સ આર્મિસ્ટીસના એટમેલિ કના કારખાનામાંથી ૩૦૦ ઇન્જનેરો જાપાન ઉપડી ગયા હતા. આ ઇન્જનેરો પાંચ વર્ષને માટે જાપાન ગયા હતા કારણકે જાપાનીઓની એવી માન્યતા હતી કે પાંચ વર્ષમાં પોતાને ઇન્જનેરોની જરૂર નહિ રહે. આ ધારણા ખરી પડી છે. જાપાનમાં હાલ ૧,૦૦૦ લોહ અને સચાકામના કારખાનાં છે અને પોતે પોતાના લગાયક વહાણો બનાવી શકે છે છેલ્લા વિશ્વમા, આવા વિશ્વને લગતા ઉદ્યોગોમાં જે વિશ્વસ તે દેશમાં થયો હતો તે ખરાબર જણાઈ આવ્યો હતો.

યુરોપીઅન બજાર ઉપર પુર્વાના પ્રદેશોની હરિક્ષાઈ ચાલશે એવી જે બીક રાખવામાં આવતી હતી તે બીક આ ઉપરથી ખરી પડે છે. ચીનાઓ હજી નિદ્રાવશ છે; પરંતુ મે ચીનમાં જે જોયું છે તે ઉપરથી હું એમ કહી શકું છું કે બ્યારે ચીન યુરોપના સાંચાકામની મદદથી ઉદ્યોગો બીલવવા માંડશે—અને તેના ચારંલ

યર્થ પણ સુક્યો છે—ત્યારે જાપાનના કરતાં ઘણા મોટા વિસ્તારમાં અને નેના કરતાં વધારે ટસક બતાવી એ દિશામાં આગળ વધી શકશે.

પરંતુ જે યુનાઈટેડ સ્ટેટસ “સસ્તી મજૂરી” વાપરતું નથી અને “સસ્તી અને ખરાબ” વસ્તુઓ નિકાસ કરતું નથી તે યુનાઈટેડ સ્ટેટસનું શું ? તેના પ્રયત્ન ઉદ્યોગો હજી ગઈ કાલેજ ઉભા થયા છે એમ કહીએ તો ચાલે; અને તેમ છતાં સ્ટેટમ પ્રતિવધે યુરોપમાં સાંચાકામ વધારે ને વધારે મોકલતું જાય છે. ૧૮૯૦ માં તેમણે લોહ પત્ત નિકાસ કરવા માંડ્યું; આ લોહ પ્રાપ્તગામને આધારે નવી શોધો કરીને તેઓ સસ્તું બનાવી શકવા લાગ્યા.

બીજી વીસ વર્ષમાં (૧૮૭૦-૧૮૯૦) અમેરિકન ઉદ્યોગોમાં રે મપેલ કામદાર વર્ગની સંખ્યામાં બમણો વધારો થયો અને ઉત્પન્ન કરેલી વસ્તુઓની કિંમતમાં ત્રણગણો વધારો થયો, તે પછીના પંદર વર્ષમાં કામદાર વર્ગમાં ૫૦% વધારો થયો અને તૈયાર માલના મૂલ્યમાં બમણો વધારો થઈ ગયો. દેશમાં જ બનેલા સાંચાકામની મદદથી કાપડના ઉદ્યોગમાં એટલો બધો વિકાસ થઈ ગયો કે ૧૯૦૫ માં વાર્ષિક

* માલ બનાવવાના ઉદ્યોગોના રાકાચેલા મામદારો ૧૮૭૦ માં ૨,૫૪,૦૦૦, ૧૮૯૦ માં ૪૭૨,૬૦૦ અને ૧૮૦૫ માં ૬,૭૨૩,૯૦૦ ગ્રામીસરો અને ૧૫૩૦ સાથે)

ઉત્પન્ન થયેલા માલનું મુલ્ય ૧૮૭૦ માં ૩,૩૮૫, ૮૬૧,૦૦૦; ૧૮૯૦ માં ૯,૭૭૨,૪૩૭ ૨૮૦ અને ૧૮૦૫ માં ૧૬, ૮૬૬,૭૦૦,૦૦૦ રોલર

એક કામદાર દીઠ વાર્ષિક માલની ઉત્પત્તિ ૧૮૭૦ ૧,૬૯૨ રોલર, ૧૮૯૦ માં ૧૯૮૯ રોલર અને ૧૯૦૫માં ૨૫૧૪ રોલર.

• ખાણને ઉદ્યોગ નામ પ્રમાણે નામો ઉલો

ગાબા	૧૮૭૫ માં	૭,૬૦૭ ટન,
	૧૯૦૬ માં	૪૬,૦૦૦ ટન.
મલસો	" માં	૫,૬૭,૨૦૦ ટન,
	" માં	૧૫,૫૭૧,૦૦૦ ટન
ચોડુ.	" માં	૩૪૪૭ ટન
	૧૮૮૭ માં	૧૫,૨૬૮ ટન.
અને ૧૯૦૬ માં		૬૫,૦૦૦ ટન

ઉત્પત્તિ રૂ. ૧,૪૭, ૪૪૧, ૪૦૦ રોકડર ઉપર ગઇ. આ ઉત્પત્તિ આજ દિશામાં યુનાઇટેડ કિંગડમમાંની ઉત્પત્તિના કરતાં (તે વખતે ૨૦૦,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડની ઉત્પત્તિ ગણાઇ હતી) બમણી થઇ હતી. અને સુતરાઈ કાપડની નિકાસ ૧૯૧૦ માં ૮,૬૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડની ગણાઇ. પીગ આર્થન અને ગજવેલની ઉત્પત્તિ ઓટનની વાર્ષિક ઉત્પત્તિ કરતાં વધારે થઇ ગઇ છે, અને આ ઉદ્યોગનું કાર્યવાહક બધરણ પલ્લુ ઓટનના કરતાં ઉંચા પ્રકારનું છે એમ ૧૮૯૧માં, સીડીલ ઇજનેરના ઇન્ડીસ્ટ્રીઅલ સમક્ષ બાધણ કરતા મી. બર્કલીએ જણાવ્યું હતું.^૨

પરંતુ આ મત ક્રમ ૩૦ કે ૪૦ વર્ષમાં થઇ જવા પામ્યું હતું-કારણ કે આ સર્વ ઉદ્યોગો ૧૮૬૦ પછીજ હરતામાં આવ્યા છે. જે ત્યારે આજથી વીસ વર્ષ પછી ટેકનીકલ કાળ, ઉત્તમ સ્કુલો, ટેકનીકલ અને વેરાનિકલ કેળવણીનો બહાળો પ્રમાણમાં વિસ્તાર અને યુરોપમાં અદ્વિતીય આહવાની ઉર્મિ આ સર્વની સહાયથી અમેરિકાનું નહિ કરા શકે?

૧૮૭૫ના સાલેથી ઉત્પન્ન થયેલી બારીક સ્થિતિ આશરે ૧૮૭૫ નો સાલ (વચગા ૧૮૮૦

૧ ૧૮૯૦-૧૮૮૪ માં ૭૨૫,૦૭૬ ય ૯૮૮૧. ૧૨૦ ટન અને ૧૯૧૦ માં ૧૭,૩૦૩,૬૦૦ ટન, પીગ આર્થન અને ગજવેલ ૮૫,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડની કિંમતનું ૧૯૦૬ માં ગજવેલ વિગરના કારખાનાનો ઉત્પત્તિની કિંમત ૧૯૭,૧૪૪,૫૦૦ પાઉન્ડ ઉપર થઇ હતી ૧૯૧૦-૧૮૧૨ ની સાલની રેગ્યુમેનના ઇસ્ટ્રક્શનમાં વાચનાને, ગાટ અમેરિકામાં નાહના ઉદ્યોગના વિગ્રસ સુબધે બદલે સરિ પ્રકારમાં પાડવામાં આવ્યે છે.

૨ એકિયનના સદસી મેડી બ્રી એક અગ્રણી આમાં ૭૫૦ ટન બદલાર પાડે છે અને અમેરિકામાં તેટલાનું વખતમાં ૨૦૦૦ ટન બદલાર પડે છે

૩ ને આર ડોન Farm and Factory Aids to agriculture from other industries, New York and London, 1881 page 111 આ મુજબમાં રમ વેતારને આ નાનું પુસ્તક બહુ ઉપયોગી થઇ પડશે

થી ૧૮૮૩ સુધી પાછી તે સ્થિતિ કાંઇક સુધરી હતી એમ પારલામેન્ટ તરફથી નિમાણેલ કમીશનના રીપોર્ટ ઉપરથી જણાય છે.) સુધીરહી હતી અને દરેકે દરેક માલ બતાવનાર દેશમાં એ સ્થિતિ ઉણી થઇ હતી. આ સ્થિતિ શાને લઇને ઉભી થઇ હતી તે વિશેના અનેક કારણો જણાવવામાં આવ્યા અને તપાસવામાં આવ્યા અને તે વિશે અનેક અંધેા લખાયા અને પ્રતિબંધ થયા, અંતે સર્વ દિશામાંથી એટલું તો સ્વીકારવામાં આવ્યું કે “આ સ્થિતિ ઉણી થવાનું મારજ એજ કે માલ બતાવનાર દેશો સારી કમાણી કિંમત કરી શકે તેવા ગાહક ગેળવો શક્તા નથી” આજ મિદ્દાલ પારલામેન્ટરી કમીશને પલ્લુ સ્વીકાર્યો હતો. થાપણવાળા ઉદ્યોગોને મૂળ ગયો મોટી કમાણી છે એટલે એ બાંધ થતા બીજા અનેક પરિણામ બહાર નીકળી આવ્યાં

થોડી કમાણી ની માનિકો પણ રમતાડવાને લગયાય છે કે કાતો કામદારોની મજબામાં ઘટાડો કરવાને આતુર બને છે, અથવા નો અંક વાડીઆમાં અમક દિવસોજ કામ કરાવવું એમ ઠરાવ કરે છે, અને અંતે હલકા પ્રકારનો માલ બતાવના લગયાય છે. હવેના પ્રકારના માલને મટે એછો પગાર મળે એ તરફ મમતલય તેલુ છે આડમ સિમથ કહે છે તેમ થોડી કમાણીનું પરિણામ પગારમાં ઘટાડો અને પગ રમતા ઘટાડો એટલે કામદારવર્ગમાં તે વસ્તુઓની ખર્ચમાં પણ ઘટાડો થવાનો. એછી કમાણી એટલે શેડીયા વર્ગમાં પણ વસ્તુઓ ની ખર્ચતાના ઘટાડો; અને આ બંને સ્થિતિ માથે ચેતા એછી કમાણી અને મધ્યમ વર્ગમાં એછી ખર્ચ એજ સ્વાભાવિક પરિણામ આવે છે; અને એટલે શેડીયા વર્ગમાં પાછી એછી કમાણી થવાની

ને દેશ માલ નિકાસને માટેજ બનવે છે અને તેથી કરીને પોતાના પરદેશના વેપાર ઉપર જ ઘણુંબધું છુવે છે તેની સ્થિતિ સ્વિટઝરલેન્ડના જર્વાજ છે. સ્વિટઝરલેન્ડ પોતાને ત્યાં મુલક બને સરોવરો અને પર્વતો એવા આવવાં

મુસાફરો ઉપરજી પોતાનો આધાર રાખે છે. “સારી સીઝન” એટલે સ્વિટ્ઝરલેન્ડને મુસાફરો વરફાથી ૧,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડથી ૨,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડ મળે છે અને “ખરાબ સીઝન”માં એ મળતું નથી એટલે એતીવાડીવાળા પ્રદેશમાં જેમ પાક ખરાબ ઉતરે અને જેવી સ્થિતિ થાય તેવી સ્થિતિ સ્વિટ્ઝરલેન્ડની થાય છે અને સર્વ દિશામાં ગરીબાઈ જણાય છે. આજ પ્રમાણે નિકાસને માટે માલ બનાવનાર દેશને પણ બને છે જો “સીઝન” ખરાબ હોય અને પરદેશમાં બમણી કિંમતે વેચાતો માલ નહિ વેચાય તો તેનાજ ઉપર આધાર રાખનાર દેશને સહન કરવું પડે છે. અદ્યક્ષના વીશીવાળાઓને આવક ઘટે એટલે સ્વિટ્ઝરલેન્ડના ઘણા લાગમા ‘બેની’ અસર જણાય છે, તેજ પ્રમાણે લેડેશાયર અને સ્કૉચ માલ બનાવનારાઓની કમાણી ઘટે એટલે એટલિંગ્ટનમાં બધેજ તેની અસર જણાય છે. બાને કેસમાં કારણ એકજ છે.

૧૮૮૩-૧૮૮૪ માં ઘઉં અને તેયાર કરેલ માલની જેવી સોલવારી જણાઈ હતી એવી સોલવારી કે/લા દહેકા સુધીમાં જણાઈ નહોતી. પણ તેમ છતાં ૧૮૮૬ માં ખારીક સ્થિતિ ઉભી થવા પામી હતી. માલ ભેંધએ તે કરતાં વધુ અંમાણેમાં ઉત્પન્ન કરવામાં આવ્યો એજ તેનું કારણ છે એમ લોકોએ કહ્યું પરંતુ જો “ભેંધએ તે કરતાં વધુ ઉત્પત્તિ”નો અર્થ એમ ન થાય કે જે લોકોને તે મલની જરૂર છે પણ ઓછી કમાણીને લખને તે ખરીદ કરી શકવા અસમર્થ છે તો એ શબ્દનો અર્થ બીજો કંઈ થાય નહિ. જૂની છાંય મહુનીઓમાં પુષ્કળ ફરનીચર હોય છે, મનુરોની છુંપડીઓમાં ઘણા પલગ અને ઘણી તળાઈઓ હોય છે, નાના ઘરમાં ઘણા દીવા હોય છે અને સને ૧૮૮૬ માં જે મનુષ્યો જે વર્તમાનપત્રો વાંચરીને ટ્રફાલગર સ્કવેરમાં સુધ રહેતા હતા તે તો શું પણ એથી પણ સહેજ સારી સ્થિતિવાળાં મનુષ્યો પાસે

ઘણાં કપડાં હોય છે એમ કોઈ કહેવાની હિંમત રશે? તેજ પ્રમાણે જે ખેડુતો એક અઠવાડીયાના બાર શિલિંગ કમાતા હોય અથવા એ સ્ત્રીઓ નાના નાના ઉદ્યોગોમાં રોજની પાંચથી પેની કમાતી હોય તેમના ઘરમાં પુષ્કળ ખોરા હોય છે એમ પ્રતિપાદન કરવાની કોઈ ઘટ્ટ કરી શકશે? “જોઈએ તે કરતા વધુ ઉત્પત્તિ”ને અર્થ એટલેજ છે કે એટલા પ્રમાણમાં કામ દાર વર્ગની ખરીદ કરવાની શક્તિની ન્યૂનતા અને આજ પ્રકારની કામદાર વર્ગની ખરી કરવાની શક્તિની ન્યૂનતા ૧૮૮૫-૧૮૮૭ વર્ષમાં આખા યુરોપમાં જણાઈ હતી. ખરા વર્ષ પુરાં થઈ ગયાં એટલે પાછો વેતાર ખીદ નીકળ્યો, અને ચાર વર્ષમાં (૧૮૮૬ થી ૧૮૯૦ ૨૪% જેટલી નિકાસ બ્રિટિશોની વધી એટ પાછો ‘બ્રિટિશોને પરદેશની હરિકાઈથી બીવાં નેથી’ એ મત પ્રચારમાં આવ્યો; અને ૧૮૮૫ ૧૮૮૭ ના વર્ષોમાં નિકાસમાં થયેલો ઘટાં ફક્ત ટુંક સમયનોજ ઇંગ્લેન્ડના સંમધમાં હતું અને એ પુરો થયા બાદ પાછી ધંધલ કે પોતા સર્વોપરી સત્તા જમાવી દીધી છે એ માન્ય લોકોએ સ્વીકારવા માંડી અલબત્ત, જો આપ નિકાસની કિંમતનું જ પ્રમાણ ૧૮૭૬ થી ૧૮૯ સુધીના વર્ષોનું ગણીએ તો કાંઈ ઝાઝો ઘટાં બંવામાં નહિ આવે, પણ ફક્ત સેહજસા ફેરફાર જણાય. બ્રિટિશ નિકાસ વેપાર માફક અમુક સુદતે અમુક પ્રમાણ બતાવે નિકાસ ૧૮૭૬ માં ૨૦૧,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડ હતી તે ઘટીને ૧૮૭૯માં ૧૯૨,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડની થઈ, પાછી ૧૮૮૨ માં ૨૪૧,૦૦૦,૦૦ પાઉન્ડ ઉપર ગઈ અને વળી ૧૮૮૬ માં ઘટાં થઈને આંકડો ૨૧૩,૦૦૦ ૦૦૦ પાઉન્ડ ઉપર ગયો; વળી ૧૮૯૦ માં વધીને ૨૬૪,૦૦૦,૦૦ પાઉન્ડ ઉપર ગયો અને ૧૮૯૪ માં એકદમ ૨૧૬,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડ ઉપર ગયો. આ આંકડામાં પછીના વર્ષમાં સહેજ વધારો થયો છે.

આ પ્રમાણે વધુદત્ત હોવાથી, ૧૮૮૬ માં, મી. ગીફને 'જરમન હરિકાષ' નો ભય હસી કહીડ્યો અને બ્રિટિશ નિકાસમાં ઘટાડો થયો નથી એ હકીકત એના પ્રમાણ તરીકે રજુ કરી. ૧૯૦૪ સુધીમાં જો માથાં દીઠ ગણીએ તો તેમાં ઘટાડો થયો નથી એમ પણ કહી શકાય. પરંતુ જ્યારે આપણે નિકાસનું પ્રમાણ ક્યાં નમાં લઈએ અને તેને 'નિકાસની વસ્તુઓની કિંમત સાથે સરખાવીએ છીએ ત્યારે મી. ગીફ નને પણ એમ કમું ન કરવું' પડે છે કે ૧૮૭૩ની કિંમત સાથે સરખાવતા ૧૮૮૩ની કિંમત એટલી બધી સરખી છે કે પ્રથમ જ્યારે ઇંગ્લેન્ડને ત્રણ સુવરાઈ કાપડના વાકા મોકલવા પડતા ત્યારે હવે તેટલી જ કિંમત મેળવવા ચાર વાકા મોકલવા પડે છે અને છ ટન ધાતુના સામાનને બહલે આઠથી દશ ટન મેકલવા પડે છે. કમી-શન ઓન ટ્રેડ કમિશન (Commission on Trade Depression) એમ લખે છે કે "જો

દશ વર્ષ પહેલાની કિંમત પ્રમાણે નિકાસની વસ્તુઓની ગણતરી કરીએ તો ૬૬૭,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડ બહલે નિકાસનો આંકડો ૮૮૧,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડ ઉપર લાય."

૧૨મું ૧૮૭૩ નું વર્ષ અસાધારણ ગણી શકાય કારણ કે કે. કે. જર્મન વિચાર વરતનોજ પુરો થયો હતો. પણ આજ બાતનો ઘટાડો મળ્યા વર્ષ સુધી ચાલ્યા કર્યો. આ પ્રમાણે જો આપણે સ્ટેટસમેનની ઇયર બુકના આંકડા લઈએ તો જાણશે કે જ. ૧૮૮૩ માં ૪,૮૫૭,૦૦૦,૦૦૦ વાર કાપડ અને ૩૧૬,૦૦૦,૦૦૦ શેર યાર્ન નિકાસ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેનું મુલ્ય ૧૦૪,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડ થયું હતું ત્યારે ૧૮૮૫ માં ૫,૪૭૮,૦૦૦,૦૦૦ વાર કાપડ અને ૩૩૦,૦૦૦,૦૦૦ શેર યાર્ન નિકાસ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેનું મુલ્ય માત્ર ૬૬,૭૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડ થયું હતું. અને જો એકનાં સુવરાઈ કાપડની સરખામણી કરવામાં આવી હોય તો આથી પણ વધારે શેર જાણી આવે અલગત, છેલ્લા દશ વર્ષમાં સ્થિતિ પાછી સુધરી છે. યાર્ન ૧૯૦૬ ની નિકાસ ૧૮૭૩માં જેવીજ હતી, અને ૧૯૧૨ માં તો એમાં પણ સુધારો થયો હતો. આ વર્ષમાં ૭,૦૪૧,૦૦૦,૦૦૦ વાર કાપડ અને ૩૦૭,૦૦૦,૦૦૦ શેર યાર્ન નિકાસ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેનું મુલ્ય ૧૬૩,૮૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડ થયું હતું. પણ આમાં યાર્નનીજ કિંમત ઓછી હતી, કારણ કે જે યાર્ન નિકાસ કરવામાં આવે છે તે યાર્ન ઉત્તમ પ્રકારનું હોય છે જો કે ૧૮૭૩-૧૮૮૦ ની કમાણી તો સદાની ગણજ.

આ ઉપરથી આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે જ્યારે સુનાઈટ્ડ કિંગડમમાંની પ્રજાના માણસ દીઠ નિકાસનું પ્રમાણ છેલ્લાં ત્રીસ વર્ષ થયાં લગભગ સરખું જ રહ્યું છે, ત્યારે નિકાસની વસ્તુઓ માટે જે ઓછી કિંમત લેવામાં આવતી હતી તે અદ્યતન યદ્ય યદ્ય છે અને તેની સાથે

* બ્રિટિશ ઇલેક્ટ્રીક નિકાસનું વસ્તીના માથા દીઠ નિકાસના ગણતરી ૧૮૪૬ —

સિલિમ	સિલિમ
૧૮૭૧ ૧૧૧	૧૮૮૩ ૧૧૪
૧૮૭૭ ૧૧૬	૧૮૮૪ ૧૧૧
૧૮૭૮ ૧૧૪	૧૮૮૫ ૧૧૨
૧૮૭૯ ૧૧૨	૧૮૮૬ ૧૧૬
૧૮૮૦ ૧૨૮	૧૮૮૭ ૧૧૭
૧૮૮૧ ૧૩૪	૧૮૮૮ ૧૧૬
૧૮૮૨ ૧૩૭	૧૮૮૯ ૧૩૦
૧૮૮૩ ૧૩૫	૧૮૯૦ ૧૪૨
૧૮૮૪ ૧૩૦	૧૮૯૧ ૧૩૫
૧૮૮૫ ૧૧૮	૧૮૯૨ ૧૩૫
૧૮૮૬ ૧૧૭	૧૮૯૩ ૧૩૮
૧૮૮૭ ૧૨૧	૧૮૯૪ ૧૪૧
૧૮૮૮ ૧૨૭	૧૮૯૫ ૧૫૩
૧૮૮૯ ૧૩૪	૧૮૯૬ ૧૭૩
૧૮૯૦ ૧૪૧	૧૮૯૭ ૧૮૪
૧૮૯૧ ૧૩૧	૧૮૯૮ ૧૭૧
૧૮૯૨ ૧૧૮	૧૮૯૯ ૧૬૨
	૧૯૦૦ ૨૦૧

મી. જોએ દાખલ માર્ક ૨૧ જોકે સી. કે. ડ્રોઈ, સુબાઈ.

મોટી કમાણી પણ બંધ થઈ છે અને કોઈ પણ પ્રકારની ગણતરીથી, આ ભવની હકીકત નથી એમ કોઈ મનુષ્ય ખિટીય માલ બનાવનારને સમજાવી શકાય નહિ. પોતાના દેશની બજારમાં માલ ભેંધ્યે તે કરતાં પુષ્કળ છે, હિસાબ પરદેશની બજારો ચાલી જતી જાય છે; અને તરતજ ગણતરીની બજારમાં ખિટનનો માલ સરતો વેચાય છે એ સર્વ હકીકત એ લોકો સારી રીતે સમજે છે. આખા જગતમાં માલ બનાવવાના ઉદ્યોગના વિકાસને લઈને આ સ્વાભાવિક પરિણામ નિપજવા પામ્યું છે.

કેટલોકે વખત પહેલાં, આસ્ટ્રેલિયા ખિટી-શોને માટે સારું બજાર નિવડ્યે એમ આશા બંધાઈ હતી; પરંતુ જે કાર્ય કેનેડા કરી ચુક્યું છે તે આસ્ટ્રેલિયા પણ કરશે: આસ્ટ્રેલિયા પણ માલ બનાવવા માડશે. અને સંસ્થાનોના અર્થનો સંસ્થાનવામીઓને ખતાવી આપે છે કે તેઓ એ શું કહ્યું છે અને શું કર્યું ભેંજ્યે, એટલે હરેક સંસ્થાન પોતાના ઉપર ટકી રહેતાં શીખી જશે. કેનેડા અને હિંદુસ્થાન ખિટિય માલ ઉપર જઠાત લે છે. બાકી, કોંગોની બજાર અને આફ્રિકામાં ભેલેકથોયર કાપડ પુરૂં પડે તો ૨૬,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડનો વાર્ષિક વેપાર ઇંગ્લંડને મળે એવી ભાવનાં મી. રેનટ્રીની ગણતરી અને વચન ફક્ત સ્વપ્ન તરંગ જેવાં છે. આજ પ્રમાણે ચીનાઈ વિચક પછી ચીનાઓને માટે વચ પુરા પાડીને ઇંગ્લંડ પેસાદાર થઈ જશે એવી માન્યતા લોકોમાં પ્રસરી હતી. ચીનાઓને પોતાને ત્યાંનાજ સાદાં વસ્ત્ર પસંદ પડ્યાં અને કોંગોના લોકોની કુદ્ર હાજતો પુરી પાડવાનાં ક્ષેત્રમાં અત્યારે ચાર દેશ ઘુમી રહ્યા છે: બ્રિટન, જર્મની, યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અને હિંદુસ્થાન.

એક વખત એવો હતો કે જે વખતે સુવર્ણ કાપડનો ઉદ્યોગ ઇંગ્લંડ એકલે હાથે કરતું પણ ૧૮૮૦ માં યુરોપ, યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અને હિંદુસ્થાનનો કુલે ચરખામાંથી ઇંગ્લંડ પારે ફક્ત ૫૫% ચરખા (૭૨,૦૦૦,૦૦૦ માંથી ૪૦,૦૦૦,૦૦૦) અને શાળામાંથી આશરે ૫% શાળા (૬૭૨,૦૦૦ માંથી ૫૫૦,૦૦૦) હતાં ૧૮૮૨માં આમાં પણ ઘટાડો થયો અને ફક્ત ૪૯% ચરખા (૬૧,૩૪૦,૦૦૦ માંથી ૪૫,૩૦૦,૦૦૦) ઇંગ્લંડમાં હતા અને ફક્ત ૪૧% ચરખા છે.* આ પ્રમાણે જ્યારે બીજી પ્રજાઓ આગળ વધતી હતી ત્યારે ઇંગ્લંડ શરવમાં પાછળ હઠતું હતું. આ હકીકત સ્વાભાવિક વિકાસ છે; અને આગલથી સમજી શકાય તેવી હતી જ્યારે કાંચો કપાસ જેમ બીજા દેશો આયાત કરે છે તેજ પ્રમાણે ઇંગ્લંડને કાંચો અયાત કરવો પડતો હોય તો ઇંગ્લંડની સૌથી મોટું કાપડ બનાવનાર સ્થાન તરીકે ટકી રહે એમ માનવાને અને ધારવાને કાંઈ કારણ નથી. ફ્રાંસ, જર્મની, ઇટલી, રશિયા, હિંદુસ્થાન, જપાન, યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અને એકસીકા તથા

* ૧૯૦૬ ની માર્ચ ૧ થી એ ઇન્ટરનેશનલ કોન્ફરન્સ ઓફ ધી કોલન ઇન્ડસ્ટ્રીએ આખી દુનિયાના ચરખાની એક પ્રમાણે આકાશ આપ્યા છે -

યુનાઇટેડ કિંગડમ	• ૫૩,૪૭૨,૦૦૦=૬૧ ટકા
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	• ૨૭,૮૪૬,૦૦૦=૨૧
જર્મની	• ૬,૮૮૧,૦૦૦=૮
રશિયા	• ૭,૮૨૬,૦૦૦=૬
ફ્રાંસ	• ૬,૭૫૦,૦૦૦=૫
બ્રિટિશ હિંદુસ્થાન	• ૫,૭૫૬,૦૦૦=૪
બીજી પ્રજા	• ૧૬,૨૬૨,૦૦૦=૧૫

૧૩૦,૭૮૬,૦૦૦=૧૦૦

મેટલીક શીર્ષાંગની સારી લીઝાઇન ગમશે કે ?

પણ પોતે પોતાનું યાન તૈયાર કરે અને કાપડ વણે તે વડન સ્વાભાવિક છે. પરંતુ કાપડનો ઉદ્યોગ તો શું પણ કોઈ પણ ભાતનો કાપડનો ઉદ્યોગ એક વખત એક દેશમાં હાખલ થયો એટલે તેની બદલ અનેક ઉદ્યોગો જેવા કે રસાયણોનો ઉદ્યોગ, ખાણોનો ઉદ્યોગ વિગેરે બીજા વિવિધ ઉદ્યોગોની અગત્યતા તે દેશમાં જણાવા મોટે છે અને તે અગત્યતા પુરી પાડવા માટે ટેકનીકલ કેપેલિટી પણ સુધરવી જોઈએ.

જે પ્રમાણે સુતરાઉ કાપડમાં બન્યું છે તેજ પ્રમાણે બીજા ઉદ્યોગોમાં પણ બને છે. ૧૮૮૦ માં “પ્રીંગ આયર્ન” ઉત્પન્ન કરવામાં ઇંગ્લેન્ડ પ્રથમ પદવીએ હતું તે ૧૯૦૪માં ત્રીજું આયુરને પહેલી તથા બીજી પદવી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ તથા જર્મનીએ લીધી; અને ૧૮૮૦ માં જે રશિયાએ સાતમું સ્થાન લીધું હતું તેજિજ ૧૯૦૪ માં એકું સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું. પ્રિટન અને બેલજીઅમ બેંચન ગરમ કાપડનો ઉદ્યોગ એક હાથ નથી. વરવીઅર્સના પ્રચલુટ કારખાના ગાંત છે; બેલજીઅમના વણકરો ગરીબાવસ્થામાં આવી ગયા છે, જ્યારે જર્મની પ્રતિવર્ષે પોતાના વેરમ કાપડના ઉદ્યોગનો વિકાસ કર્યે બદલ છે અને બેલજીઅમના કરતાં નવગણી નિકાસ કરે છે. આસ્ટિયાને પોતાના ગરમ કાપડ છે, અને ની નિકાસ પણ કરે છે; રીગા, લોડઝ અને મોસ્કો રશિયાને સારાં ગરમ કપડાં પુરાં પાડે છે અને આ ઉદ્યોગને લઇને કરીને બીજા અનેકાને ઉદ્યોગો આ દેશોમાં ખીલી નીકળ્યા છે.

ઘણા વર્ષો થયાં ફ્રાન્સે રેશમનો વેપાર એક હાથ કરી લીધો હતો. દક્ષિણ ફ્રાન્સમાં રેશમના કીડા ઉત્પન્ન કરવામાં આવતા હતા એટલે લાયન્સ રેશમી કાપડને માટે પ્રખ્યાત થાય એ સ્વાભાવિક જ છે. રેશમ કાંતવાના, વણવાના અને રંગવાના કારખાનામાં ઘણો વિકાસ થયો હતો. પણ આખરે ફ્રાન્સનું કાચું રેશમ ખૂટવા માંડ્યું એટલે એ ઉદ્યોગનો વિકાસ થયો ગાંધી છટાલી, સ્પેન, દક્ષિણ આસ્ટિયા, એશિયા માધનર, કોકેસસ અને જપાનમાંથી ૧૮૭૫, ૧૮૭૬ માં ૮,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડથી ૧૧,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડનું કાચું રેશમ આયાત કરવામાં આવ્યું જ્યારે ફ્રાન્સની પોતાની પાસે ૮૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડનું કાચું રેશમ હતું હજારો છોકરાઓ અને છોકરીઓ સારા પગર મળવાથી લાયન્સમાં આવવા લલચાર્યા અને એ ઉદ્યોગ ધમધોકાર ચાલતો હતો.

પરંતુ ધીમે ધીમે રેશમનો ઉદ્યોગ અન્ય અથળે શરૂ થવા લાગ્યો. બેંગલ અને બુરીયાના આસપાસના જીલ્લામાં એ હુન્નર શરૂ થયો. અન્ય ગુસાફરોએ સ્વિટ્ઝરલેન્ડમાં એ ઉદ્યોગ શરૂ કર્યો અને ૧૮૭૧ ની સીવીલ વૉર પછી એ ઉદ્યોગ ત્યાં સારો ખીલ્યો. તે પછી કોકેસસ, સરકારે લાયન્સ અને મારસેલ્સથી હોંશિયાર કારીગરો બોલાવી મંગાવ્યા અને જ્યોર્જીઅન્સોને તથા રશિયાનો એ ઉદ્યોગ શિખવવાની ગોઠવણ કરી, એટલે સ્ટેવરોપોલ રેશમ વણવાના હુન્નરને માટે બાણીતું થયું. આસ્ટિયા અને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સે પણ એજ પ્રમાણે કર્યું; એટલે પરિણામ શું આવ્યું?

અપૂર્ણ.

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

નવાં પુસ્તકો તથા ચોપાનીયાં.

નીચે જણાવેલ પુસ્તકો તથા ચોપાનીયા
આ ચેમ્બરની લાયબ્રેરીમાં દાખલ કરવામાં
આવ્યાં છે:—

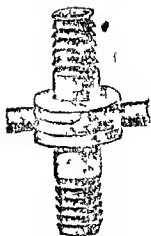
- 1 Provincial Civil Veterinary Departments for the year 1916-17
- 2 Report on the progress of Agriculture in India 1916-17.
- 3 Proceedings of the Board of Agriculture in India held at Poona.
- 4 Report on the Administration of the Bombay Presidency.
- 5 Statistics of British India. Vol. I
- 6 Report of the Director of Public Instruction in the Bombay Presidency
- 7 Supplement to the Director of Public Instructions' Quinquennial Report.
- 8 Records of the Geological Survey of India. Part III. 1917.
- 9 Records of the Geological Survey of India. Part IV. 1917.
- 10 Statistics of British India. Vol. IV. 1915-16.
- 11 Audit and Appropriation Reports 1916-17.
- 12 Agricultural Research Institute, Pusa. 1918.
- 13 Large Industrial Establishments in India.
- 14 Agricultural Statistics of India 1915-16, Vol. V.
- 15 Supplementary Catalogue from Commercial Intelligence Dept.
- 16 Do. do. do.
- 17 Do. do. do.
- 18 Statistics of Provincial Civil Veterinary Dept. 1916-17.
- 19 Report on Indo-Russian Trade.
- 20 Report on the operations in connection with Income Tax in the Bombay Presidency 31st March 1917.
- 21 Finance and Revenue Accounts of the Government of India. 1916-17.
- 22 Excise Department Report 1916-17.
- 23 War Prices & House Rents 1918.
- 24 Statistics of British India Vol. V 1916-17.
- 25 Administration Report. Irrigation Works. 1916-17.
- 26 International Conciliation, Dec. 1917.
- 27 International Review of Agricultural Economics. Nov. 1917.
- 28 International Review of Agricultural Economics Table of Contents.
- 29 હરપતિ, સ્થિતિ અને લાભિય. (સરતુ સાહિત્ય વર્ષક ઠાપણ.)
- 30 Times History of the War.
- 31 International Conciliation, Jan 1918.

બી. એન. ભાથેનાની કું.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચટસ.

નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નાં ૩.

ટેલીફોન નાં ૩૧૫૫

સેન્ટરી જન એન્ડ રેલ્વેને લગતો સર્વો સામાન.

લોખંડની, કલાઈની, પીતલની, તાંબાની, સીસાની, બોયલર ટ્યુબો, બીરની
મનેટર પાર્થિસો અને તેની ફીટીંગ્સો—દરેક માપની મોટા જથ્થામાં મળશે.

તેસતેડ પીતલના સ્તાંવ કોંક, બીબકોંક, સીતના વીંચ વાલવસો, અને ટાકસો—
દરેક જાત અને માપના.

ચીનીની ગટરના પાર્થિસો અને ફીટીંગ્સો, વોટર-કલોઝના વાસણો, લેવેટરીસો,
બાથ તબ્સો, ફલસગી ટાંકીઓ વગેરે સ્થમ્બરોને લગતો દરેક જાતનો માલ જથ્થાબદ
જથ્થા છુટક મળશે.

કોઈ પણ જાતનો ઇલેક્ટ્રીસીટીનો સામાન ખરીદતા પહેલાં એક
વખત હમારા શો રૂમની મુલાકાત લઈ જવો.

લાલ તહમનેજ છે.

ઇલેક્ટ્રીસીટીનું બીજા બચાવનું હોય તો જગપ્રસિદ્ધ ફીલીપ્સ ફ વોટના લેમ્બો વાપરો.

ઇલેક્ટ્રીક લાઈટીંગ સેટ.

બંગલાઓ અને મકાનો માટે ખાસ ઘાસલેટ અને ગ્યાસના કરતાં
બેહદ સસ્તા ફિ. રૂ. ૬૫૦) થી રૂ. ૬,૦૦૦) (લેમ્બની સખ્યા પ્રમાણે)

તે સીવાય મોટરો, પંખો, દળવાની અને તેવની ફટીંગ્સો અને તમામ જાતનો
ઇલેક્ટ્રીક સામાન હમારે ત્યાં મોટા જથ્થામાં તૈયાર છે.

ધી ઝારીચન્ટલ એન્જનીયરીંગ એન્ડ ટ્રેડીંગ કું.

રેવલીન સ્ટ્રીટ, હોર્નબી રોડ,

મુંબઈ.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાયણ	રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાયણ	રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ	રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાછની સલામતી માટે ખાસ ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. આરટરડ એકાઉન્ટન્ટસ આ બેંકના હીસાબો અને બીમીનગરીઓ દર અડવાડીએ તપાસે છે.

ગ્રેસીડંસી બેંકો માફક આ બેંક થોતાના હીસાબનાં પખવાડીક

સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના બચતના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક્ક તથા બેંકને લગતો પત્ર બ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઇ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-એલાહાબાદ બીહાર, કોટ, મુંબઇ.

શાખા ઑફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઇની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાતાં ઉપર.

શેરની ખાત્રી ઉપર.

બનેવારીથી જીન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫ ૧/૨ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલુમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

ન્યુ કિવન્સરોડ ઉપરના

ચોપાદીના જુના રેલ્વે શાટકની સામેના

મહારાં શો રૂમ્સ

તમને ઘણી મનગમતી ચીજો આપશે.

સુંદર નવી ડીઝાઇનના પલંગો

ભેટ આપવા લાયક

અનેક નાની મોટી કિમતી ચીજો

તેમજ

ફરનીચર માટેના ઉત્તમ રંગો

વિગેરે, વિગેરે.

જરૂર એક વાર શો રૂમ્સ પર પધારો.

L. Roy Sampat

70, APOLLO STREET, FORT; BOMBAY.

સીવાલ સરજન્યન

તથા એમ કી ની કીમી ધરાવનારા મોઢા કાકટરો, રાજ મહારાજઓ, નવાબો, નામદાર સરકારના કારામખાનો એનરેબલ મેજિસ્ટ્રેટ, સેશન્સ જજો, પોલીસિકલ એજન્ટ, સરકારી સીવીલિયન એન્જીનિયર અને દેશી તથા યુરોપીયન અમલદારો અને શુદ્ધરથોમા બાદશાહી ચાકુતી નામની વિશ્વવિખ્યાત દવા દિવસે દિવસે બહુ વપરાય છે એજનેની વધતી જતી ફેતેહમદી અને ઉપયોગીતાની નીશાની છે. ગવર્નમેન્ટ લેબોરેટરીમા આ રજવાડી દવા એનાલાઈઝ થયેલ છે અને તે બાબતનુ સર્ટીફિકેટ પણ મળેલ છે.

બાદશાહી ચાકુતી

એ તે કારણથી શુભાવેની તાકાત પાછી લાવે છે. પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. સંસાર મુખ ભોગવના માટે દેશી અને યુનાની દવામા હ આમા હ ચી દવા જોઈએ તો આ બાદશાહી ચાકુતી અનગ વિલાસ છે. આ રાજવંશી ચાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ઘટ બનાવી ખરૂ પુરુષાતન આપે છે. રાજ રજવાડામા તથા શ્રીમત લોકોમા આ દવા બહુ વખણાય છે. ખરી મરદાઈ આપનાર અને નખળા માણસને પણ જુવાનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ ભલામણ છે—આ દવા અતિ હતમ દેશી દવાઓમાથી બનાવવામા આવે છે. આ દવા ચાલુ હોય ત્યારે તમામ ખોરાક ખાવાની તથા બધી તરેહની છુટ છે. ૪૦^૧ જોખીની રૂબી એકના રૂપીયા દરે.

બાદશાહી યુનાની લેપ.

આખર ઉમરાઓમા નખલાતી ઉમદા દવાઓમાથી આ લેપ બનાવેલ છે અને તે નસોને પુરતી તાકાત આપે છે. નખળી પડી ગયેલ નસોને પુરતુ જોર આપી પુરુષાતન લાવવા મટે આ લેપ ફેતેહમદ ધરાવે છે. આકસ એકની રૂબીના રૂપીયા આલ.

કાકટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તા-

કી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. જુહ.

મુઝી-ટેકર કે વાંધથી આક્રમી, તાણ, એચ કે કાઠણી આવતા બેશુદ્ધિ, હાતખીલી શ્વાસ રૂંધાવો, થંડાગાર બનવું, કીણના શીસોટા, પેટના હુઆવા ઈન્નવા કે જુના દર્દ માટે રામબાણ, છે વળી ચિતભ્રમ-ઉન્માદ કે વેલછાને લીધે, રડવું, કુટવું, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા, વિચિત્ર જોવું, પ્રેતારિથેટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.

ઉપયોગ કરેથી ખાત્રી. દવા મહિનાદારની-વનરપતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ૩૫૦ કદડું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામુ શિખવાતુ ગવર્નમેન્ટ ટેક્સ બુક કી ૦/૬ પો.)—

છગનલાલ લલ્લુલાઈ શાહુ દેશીનામાવાળા સંશોધિક હીસ્ટરિયા-વિગ્રહપુર-ગુજરાત

- 32 Indian Currency & Banking Problems.
- 33 Report of the Southern India Chamber of Commerce
- 34 Report of the Grain Merchants' Association.
- 35 Report of the United Provinces Chamber of Commerce.
- 36 Report of the Punjab Chamber of Commerce
- 37 Report of the Upper India Chamber of Commerce
- 38 Roget's Treasures of English Words Phrases.
- 39 Economic Inquiries and Studies
- 40 Work and Health: a human valuation By Hibson
- 41 International Trade and Exchange
- 42 Webster's International Dictionary
- 43 Catalogue of the Royal Asiatic Society 1917.

ધી ઇન્ડિયન ગવર્નમેન્ટ એ ગર એન્ડ બુકોની કમીટીની એક સભા તા. ૮-૬-૧૯૨૮ ના શનિવારને રાત્રે ૨ કલાક (મુ. ૮.) બપોળી ક્ષતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર હતા

મર વિલુલ્લાસ દામોદરદાસ ઠાકરજી
(પ્રમુખ)
એ. શેઠ સુનીલાલ વિ. મહેતા
(ઉપપ્રમુખ.)

” ” મનમોહનદાસ રામભાઈ
” ” પુરુષોત્તમદાસ ઠાકરદાસ
” ” કીરણભાઈ શેઠના
ગેઠે અતુલચંદ્ર શીવલ.
” જહાંગીર બેગમભાઈ પીટીટ.

(૧) કસ્ટમના કલેક્ટર તરફથી આવેલા કાનગ ઉપર વિચાર કરતાં એમ ઠરાવવામાં આવ્યું કે સ્પેનમાં હિન્દુસ્તાનમાંથી લડાઈ પહેલાં લગભગ અઢી લાખ ગાસડીની નિકાસ કરવામાં આવતી હતી તે જોતા હમણાના વખ-

તમાં માઠ હાજર ગાંધી નિકાસ કરવાની રજા આપી તે યોગ્ય છે.

(૨) માલની સરવે કરવા સંદે કસ્ટમ ખાતાની અમલદાર ડી હાજરી માટે ફી કરાવવા બાબતનો જે પત્ર આવ્યો હતો તેના મુજબમાં શેઠ ગોરધનદાસ શીખરજી પૂછતા એમણે તેવા પ્રમાણમાં ખર્ચ નહિં થાનાથી એમ ઠરાવવામાં આવ્યું કે સેક્રેટરી જાતે ગમી વાકેફદાર થવું અને તે પછી નિષ્ણુય માટે પત્રને ફરીથી કમીટી આગળ રજૂ કરવો.

(૩) માલની લેગમેનના સંબંધમાં ના હિંદી સરકાર તરફથી આવેલા પત્ર ઉપર વિચાર ચલાવવા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોના સમન્વયમાં નિમવામાં આવી હતી:—

સર વિલુલ્લાસ દામોદરદાસ ઠાકરજી
એ. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકરદાસ.

” ” સુનીલાલ વિ. મહેતા
” ” મનમોહનદાસ રામભાઈ

(૪) આફ્રિકામાંથી મી ઇસ્ટ ઇન્ડિયન એસોસિએશન તરફથી આવેલા કાગળમાં “જોછા થતા માલ ઉપર વળતર તરીકે ૩૦ ૨૫ ૫ આપવામાં આવે છે ન તે બદલે ૫૦ પૈસા આપવા” એ માત્રજ હતી તેના સંબંધમાં એમ ઠરાવ્યું કે જે ઉપર નિષ્ણુય કરવાનું સુદાવી ૨ થયું

(૫) ૩ અને કાચા પદાર્થો માટે કાગળમાં રહેલ સ્વીકારતી નથી તેના સંબંધમાં ધી જોમે શ્રૉફ એસોસિએશનના આગલા કાગળ સંબંધી એવું ઠરાવવામાં આવ્યું કે વ્યાપારનો આ બાબતમાં જે મુશ્કેલીઓ આવે છે તે એ ગર પૂરે પૂરી સમજાવે છે એવી મતવળનો પત્ર તેઓને લખવો અને તેમણે જે રેપ્રેઝેન્ટેશન ના સરકાર ઉપર કર્યું છે તેનો જવાબ સચે જે તે જવાબની એપ્રેનકલ એગરમાં જોઈતી માપો એમ તેમને લિનતી કરવી

(૬) એગરમાં દાખલ થવા ઇચ્છના શેઠ નરસિંહદાસ બેક્રીસનદાસને માટે શેઠ એસ બી બીવીચોરીયા અથવા ગેઠ મોતીલાલ વલ્લભજીને નિમવા એમ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું

બાદ મહા અરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી જોમે ટાઇલ માર્ચ ૨૧ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા સુબક.

સીવોલ સરન્યેન

તથા એમ કી ની કીચી ધરાવનારા મોટા ડાકટરો, રાજ મહારાજઓ, નવાઓ, નામદાર સરકારના ધારાસભાના ઓનરેબલ મેમ્બરો, સેશન્સ જજો, પોલીસીકલ એજન્ટ, સરકારી સીવીલીયન ઓપીસર, અને દેશી તથા યુરોપીઅન અમલદારો અને ગૃહસ્થોમાં બાદશાહી યાકુતી નામની વિશ્વવિખ્યાત દવા દિવસે દિવસે બહુ વપરાય છે એજ નેની વધતી જતી ફેટેડમદી અને ઉપયોગીતાની નીશાની છે. અવર્નમેન્ટ લેબોરેટરીમાં આ રજવાડી દવા એનાલાઇઝ કરાયેલ છે અને તે બાબતનું સર્વીસીકેટ પણ મળેલ

બાદશાહી યાકુતી

અને ને કારણથી ગુમાવેલી લાકડા પાછી લાવે છે પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. સ સાર સુખ ભોગવવા માટે દેશી અને યુનાની દવામાં જ આમાં જ રહી દવા જોઈએ તો આ બાદશાહી યાકુતી અનગ વિલાસ છે. આ રાજવંશી યાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ બ્યાધી મટારે છે અને વીર્ય ઘટ બતાવી અર પુરુષાતન આપે છે રાજ રજવાડામાં તથા શ્રીમંત લોકોમાં આ દવા બહુ વખણાય છે ખરી મરદાસ આપનાર અને નખળા માણસને પણ જીવાનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ બવામજ છે—આ દવા અતિ ઉત્તમ દેશી દવાઓમાંથી બનાવવામાં આવે છે આ દવા ચાહુ હોય ત્યારે તમામ ખોરાક ખાવાની તથા બધી તરેહની છુટ છે ૪૦ ગોળીની કબી એકના રૂપીયા દરા

બાદશાહી યુનાની લેપ.

અમાર ઉમરાઓમાં વખણાતી ઉમદા દવાઓમાંથી આ લેપ બનાવેલ છે અને તે નસોને પુરતી લાકડા આપે છે બળી પડી ગયેલ નસોને પુરતુ જોર આપી પુરુષાતન લાવવા મદદ આ લેપ ફેટેડમદ ઉલાજ છે. આઉસ એકની ખીના રૂપીયા આઠ

ડાકટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીરિટરિયા-વાયુ મુક્તા-

કી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. જુદું.

મૃગી-ફેફડાં કે વાઈથી આકડી, તાણ, ખેંચ કે કાંઠણી આવતા બેશુદ્ધિ, ઘાંતખીલી શ્વાસ રૂંધાવો, થંડાગાર બનવું, કીચુના કીસોટા, પેટના દુખાવા ઇં નવા કે જીના દર્દ માટે રામબાણ, છે વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે ચેલછાને લીધે, રડવું, કુરુવું, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા, વિચિત્ર જ્વર, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.

ઉપયોગ કરેથી ખાત્રી. દવા મહિનાદારની-વનસ્પતિની-વિષ્ણાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર-સારીર કેળવવા ઉપર કહવું રૂ. ૨, પો.) ન-દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ ટેક્સ બુક કી ૦)જા. પો.)-

છગનલાલ લક્ષ્મીભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સ શોધિક હીરિટરિયા-વિજાપુર-ગુજરાત.

ના. હિંદી સરકારના અંડર સેક્રેટરી સી. જી. એસ. હાર્ડી, આઇ. સી. એસ. તરફથી ચીનમાં આયાત નિકાસ થઇ શકે તેવા વેપારી-ઓના હિસ્તના એક વધારાનું નામ ચોકલવામાં આવ્યું છે. વધારાનું નામ નીચે પ્રમાણે છે.

જુનું એક એક કંપની, પેટ્રીંગ

ના મુળાઇ સરકારના અંડર સેક્રેટરી સી. એ. એફ. એલ. બ્રિન, આઇ. સી. એસ. તરફથી, ના હિંદી સરકારના હુદ્દાર હિંદોગના ખાતા તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલ “ નિશ્ચુના વેપારના આવાનું હિસ્ત ” ની એક નક્કલ અમને મળી છે આ નક્કલમાં યુનાઇટેડ કીંગડમથી નિકાસ કરવામાં બધી કદેલ તથા અકુશ મુકામેલ વસ્તુઓની યાદી આપવામાં આવી છે આ નક્કલ ચેંગરની યોદીસમાં રાખવામાં આવી છે

(૭૪૬-૧૯૧૮)

મુળાઇના કલેક્ટર ઓફ કરમ્સ સી. પી. એફ. એલ. આઇ. સી. એસ. એક પત્રદાસ અમને જણાવે છે કે હવેથી નોરવે ચોકલવા માટે માલને માટે પરવાનાની જરૂર ઉપર ધ્યાન આપવામાં આવશે આ અરજી આયાત કર-

નાર તરફથી મુળ કહાડવામાં આવેલી હોવી જોઈએ.

(૧૧-૬-૧૯૧૮)

મુળાઇના કલેક્ટર ઓફ કરમ્સ સી. પી. એફ. એલ. આઇ. સી. એસ; યુનાઇટેડ કીંગડમમાં બંધ કરવામાં આવેલ આયાતની વસ્તુઓની એક યાદી મોકલી આપે છે જે નીચે મુજબ છે. ઘોડાં એક ટ્રેડના પગવાના વિના નીચે જણાવેલી વસ્તુઓ આયાત થવા દેવામાં આવશે નહિ —

પનીર, કુચુક, મોટર સ્પીરીટ, ગેરડી.

લેધ

(૧૪-૬-૧૯૧૮)

ના હિંદી સરકારના અંડર સેક્રેટરી સી. જી. એસ. હાર્ડી, આઇ. સી. એસ. તરફથી આયાત નિકાસ થઇ શકે તેવા ચીનના વેપારી-ઓના હિસ્તમાં વધારા કરનાર યાદીની એક નક્કલ અમને મળી છે જે આ ચેંગરની યોદી સમાં રાખવામાં આવી છે

વધારાના નામ —

માગી એક કંપની, શેંગાહી

પરનેલ એક પેન્ડેડ, કેન્ટન.

(૧૫-૬-૧૯૧૮)

પીંગ આયર્ન

જપાનીઝ વર્તમાન પત્રોના લેખો ઉપરથી જણાય છે કે એક જપાનીઝ વિદ્વાને શોધી કહાડેલી નવી રોત પ્રમાણે લોહુ ણાત્રવા એક નવી જપાનીઝ કંપની ઉભી થવાની છે હામ હીપાર્ટમેન્ટના ડૉ. હીરયામાં માન્યુલ એક પ્રકારની રેતીમાંથી લોહુ ણાત્રવાની ઉમેદ રાખે છે. આ પ્રકારની રેતી જપાન તથા દોરિયામાં પુષ્કળ મળે છે અને એક ટન રેતી માથી અડધો ટન લોહુ મળી શકે તેમ છે. જપાનમાં લગભગ સો કૅસાઓની આ રેતી ખોદવાના કોન્ટ્રેક્ટ અને કનવેશન જપાનીઝ સરકાર પાસેથી આ ડૉક્ટરે મેળવેલા છે. સારી ભાતની રેતીમાંથી ૯૩% એક્સાઇડ ઓફ આયર્ન નીકળી શકે છે અને જરાબ ભાતની રેતીમાંથી ૬૩% સુધી નીકળે છે લોહુ કહાડવાનો ખર્ચ એક ટન હીઠ ૨૦ યન થવા જાય છે પણ મોટા પ્રમાણમાં વાર્ષિક ૧૫૦૦,૦૦૦ ટન લોહુ કહાડશે તો એક ટન હીઠ ૧૦ યન થઇ પડશે. આ વિચાર બીજા રંગ પણ અદરથી ઉત્પન્ન કરી શકશે. આ કાખાનું ઓસાકા ખાતે નીકળશે

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

૩ની કિંમત.

પારલામેટમાં પૂછવામાં આવેલ સવાલ.

સર જે. ડી. રીઝે ના. સેક્રેટરી ઑફ સ્ટેટ
 ને ઇડીઆને પારલામેટમાં પ્રશ્ન પૂછ્યો હતો
 “હમ્બુ જે કિમતે ૩ હિંદુસ્થાનમાં વેચાય
 કે તે જોવા ના. હિંદી સરકાર કાંઈ પગલાં ભરવા
 નામે છે કે નહિ” આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં મી.
 હર્બર્ટ ક્રીશ્ચરે કહ્યું કે મેક્ટેટરા ઑફ સ્ટેટને એ
 વેષય ઉપર માહિતી નથી

મદ્રાસના સ્થાનિક ઉદ્યોગો.

સર જે. ડી. રીઝે પારલામેન્ટમાં સવાલ
 પૂછ્યો હતો કે ના મદ્રાસ સરકાર સ્થાનિક
 ઉદ્યોગોને જે ઉત્તેજન આપતી હતી તે ચામા
 કહાડવામાં આવેલો હુકમ હલ અમલમાં છે કે
 તેમાં સુધારો થયો છે કે તે રદ કરવામાં
 આવ્યો છે.

આનો જવાબ આપતા મી. હર્બર્ટ ક્રીશ્ચરે
 જણાવ્યું કે ના. મહાસદ ૧૯૧૦ માં લૉડ મેયર,
 લીએ ઠહાડેલા હુકમ વિષે સમેધન કરતા હશે
 એ હુકમમાં ૧૯૧૨ માં જન છૂટછાટ સુકતમાં
 આવી હતી અને ૧૯૧૬માં જ્યારે પ્લટીયન
 ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ કમીશન રિપોર્ટ ત્યાં ના. સેક્રે-
 ટરી ઑફ સ્ટેટને એ હુકમ લગભગ રદ જાણી
 લેવાની સૂચના કરી હતી

હિંદુસ્થાનમાં વહાણોનું બાંધકામ.

ઇન્ડીઅન રેયુનિશન્સ બોર્ડ તરફથી એક
 પ્રતિનિધિ કલકત્તા ખાતે આ બાબત વપાસ
 કરવા નિમવામાં આવ્યો છે અને મેસોપોટે-
 મિયાંમાં કામ લાગે તેવી જાતના વહાણો

બાંધવાનું કામ હુંક. અરબમાં શરૂ થશે તેમ
 ધારવામાં આ. છે હિંદુસ્થાનમાં મોટા લડાયક
 વહાણો પણ બાંધવામાં આવશે અને લડાયક
 આર્મી પણ તૈયાર કરવામાં આવશે એવી
 આશા અહિંની વાણીતા સાહસિક વેપારી સર
 દેરાજી તાતા રાખે છે.

ના. સરકારની સોનાની ઉત્પત્તિ

ગયે વષે બ્રિટિશ મહારાજ્ય ૧૯૭૦૧,
 ૦૦૦ પાઉન્ડ ॥ કિમતનું સાતુ ઉત્પાદન કર્યું
 હતુ. આખા જગતમાંની ઉત્પત્તિ ૧૬૧૫માં
 ૬,૭૨, ૦,૦૦૦ પૌન્ડની હતી અને ૧૯૧૬માં
 ૬,૬૮,૪૭,૦૦૦ પૌન્ડની હતી એટલે આખા
 જગતની ઉત્પત્તિના ૧૧.૬૪% ઉત્પત્તિ થઇ
 હતી. હમ્બુ એક ઑફ ઇંગ્લેન્ડ ૩૫,૦૦૦
 પૌન્ડની ૪૦,૦૦ પૌન્ડ મિનિમ મેલજીયન કેગો
 તરફથી મેળવે છે આ વિગતની શરૂઆતથી
 અત્યાર સુધીમાં હિંદુસ્થાનમાં ૨૨૦,૦૦,૦૦૦
 પૌન્ડ ઘરેલું ને માટે નાની નાળખામાં આવ્યા છે.

માઇસોરમાં બાંધવાના કામમાં

વપરાતા પત્થરો

આ જાતના પત્થરો માઇસોરમાં ઘણા
 મળી શકે છે આ પત્થરોમાંથી ૧૦ થી ૧૫
 ફીટ લાંબા અને એ ફીટ પહોળા પત્થરો ઠહાડી
 શકાય છે, અને તે પત્થરો ૬ થી ૮ ઇંચ જાડા
 હોય છે

૩.

૧ લી જૂન, ૧૯૧૮ ને રાજ પુરાં થતાં
 અઠવાડીઆમાં મુંબઈમાં ૫૪,૨૭૦ ગાસડીઓ

નવા પ્લાનોના બીલીંગમાં રાષ્ટ્ર કોણ પુરી પાડે છે?

(૪૦૦ ગ્રેનની એકેડી) આવી હતી. ૧૯૧૭ની સાલમાં એજ અંદાજીઆમાં ૫૭,૦૫૮ ગ્રાંસડી આવી હતી અને ૧૯૧૬ના તેજ અંદાજીઆમાં ૩૬,૪૨૪ ગ્રાંસડી આવી હતી. ૧લી સપ્ટેમ્બરથી અત્યાર સુધીમાં કુલે અર્ધિ ૧૭,૨૬,૭૨૬ ગ્રાંસડીઓ આવી હતી એટલીજ ચુલ્લમાં ૧૬૧-૧૭માં ૨૪,૧૬,૨૪૮ ગ્રાંસડી આવી હતી અને ૧૯૧૫-૧૬માં ૨૮,૧૭,૦૦૭ ગ્રાંસડી આવી હતી, આ ઉપરાંત ૧૯૧૬-૧૭ ના વર્ષની સરખામણી કરતાં ૫૨% વધારે થયેલ છે અને ૧૯૧૫-૧૬ના વર્ષની સરખામણી કરતાં ૩૪% વધારે થયેલ છે.

આજ ૧૮ ગીડીઓમાં ૧૬૬૩૩, સુંબાઈ, કનચી, મેદાઈ અને રસુનના બદલે ૧૩,૦૦૦,૦૦૦ વાર સુનરુદ્ધ કપડાની આયાત થઈ હતી. ૧૯૧૭ માં તેજ અંદાજીઆમાં ૧૩,૦૦૦,૦૦૦ વાર અને ૧૯૧૬ માં ૧૫,૦૦૦,૦૦૦ વાર આયાત થયું હતું. તેજ અંદાજીઆમાં કલકત્તા, સુંબાઈ, કનચી અને મદ્રાસના ગંદ-રોશી ૯ ૧૮૧ કાયડ નિકાસ થયું હતું. ૧૯૧૭ માં ૨,૫૭૮ ટન અને ૧૯૧૬ માં ૨,૦૦૩ ટન નિકાસ થયું હતું.

કોમ્યુનિકેશન બોર્ડ.

મેંદ્રાસ પ્રાઇવેટી કમીટીને પાંચે દરે કોમ્યુનિકેશન બોર્ડ નિભવામાં આવ્યું છે અને તે પેનના પુરાં પાડવા બાગત સિગરેટ રેવનુ વિગતો ઉપર પણ આમ ક્યાન આવશે તેમાંના મલામદો ન હોય તેમજ છે:—

મંગલચોજી બાન્સડી. મયુખ.

ર.બાસદોડા—

સર એ. જોહરસન ઇંગ્લીશન કમ્યુનિકેશન બોર્ડ.

મેંદ્રાસ અનલ એ એસ બી મલી: રાયટ ઇંગ્લીશન મર્ગન

આન, મર ગેમ્સ ગીલન રેફરે બોર્ડ

રાન બર દન્નામ મિંદ

મી કે મી રૂથ

લેફ. કર્નલ તી કનલ્સ, વેડી ગટન.

લેફ્ટેન્સ:—

લેફ્ટ કનલ એમ. એ. કેમર્ટન.

આસી-રેફરેન્સ:—

મી. એ ટી. રેફરેન્સ.

માછલીઓ.

નાવલુકાર રાસલના ખેતીવાડી વયા હીથની ના રીરેક્ટરની સુચનાઓ ના. અરકારે રવીકારી છે અને તે સુચન આવેથી ખાતે એક માછલીનું તેલ કદાવવાનું મારખાનું કદાવવામાં આવશે અને માછલી સુખવતેના માર્ડ બનાવવામાં આવશે અને બે માછલી ઉત્પાન કરવાના કાર્મ કદાવવામાં આવશે

જપાન-વિચાર અને ભાવ.

હિંદુસ્થાન સાથેના વેપાર.

લગભગ ચાર થયા પછી જપાનમાં ભારમાં

નીચે સુચન વધારે થયેલ છે.

ચોખા	૯૧%	પાંડુ	૧૦૦%
બારલી	૫૮%	મી	૩૫૦%
લીનસ	૭૭%	મીંડા	૫૪%
ધરં	૬%	માકડું	૭૪%
કેલમે	૨૫૦%	આન્કો	૪-૧
તિવામળી	૨૦૦%	પેરં તીયમ	૧૭%
મીંગેન્ટ	૩૦૦%	વુલ માટીન	૧૫૦%
ગાયુ	૨૦૦%	ખચીન	૩૦૦%
રેસ બીડા	૨૫૦%	શર્ડિન્સ	૨૦૦%
		સુરકા વાન	૨૦૦%

બેલસાની વધતી જતી કિંમતને નહિ કોલમની ખાતુનાં લગભગ અમદમ તેજ ઉપર આવશે છે. જપાનમાં આવી ખાખા ખાદ્ય નહિં યોનાથી ગેગે રીઅનના જપાનના ભાગમાં ચોખખેલા ચલાવવામાં આવે છે. જપાન સરકાર ખાનગી માદમને આ ઉદ્યોગમાં પ્રવેશ કરવા દેતી નહતી પણ કેલસા ૧૧ વધી ગયેથી જપાનના લાઈન ખાનગી નાદમને પ્રાપ્તિ હુકમથી તેમ લાગે કે અને ગીટસુઈ, મીંગસ-બીલી, સુચુકી અને થીજ ખાગેજાન પેટીઓ આ દિશામાં હુટ મેલવસ બગિચા પ્રમાણ કરી રહી છે

અમેરિકાની સેનાની નિકસાની બાંધીને લખતે નાખાંની સુંગવળુ પણ વધી ગયેલી છે. આના ઉપાયમાં આમ સુચવવામાં આવે છે કે જપાનનો હિંદુસ્થાન સાથેનો નિકાસ વેપાર જેમ અને તેમ આગળ વધારવો.

સુબંધની કુલ પ્રાઈસીસ કમીટીએ ઠરાવેલા ભાવો.

ચોખાના જથ્થાબંધ ભાવો.

જાત.	૬ મહુ શુણનો ભાવ. (૧૯૮૨વલ.)				
રંગુન રેપેશીયલ	૧૧-૪-૦ થી ૧૩-૧૨-૦
રંગોલ મીલ	૧૨-૪-૦ થી ૧૨-૧૨-૦
મીલ સુગન્ધી	૧૨-૮-૦ થી ૧૩-૦-૦

ઘઉંનો જથ્થાબંધ ભાવ.

ઘઉંનો જાત.	૮ ફરાની એક ખાંડીનો ભાવ.				
બુનાર (સોલાપુરી)	૫૨ થી ૫૬
બજરી	૫૩ થી ૬૨
ઘઉં :—					
ખંડનો (ઉત્તમ)	૬૮ થી ૭૫
રાતો (કાઠ)	૫૦ થી ૫૩
પીસી (રત્નગી)	૫૦ (નોર્મીનલ)
„ (શરખતી)	૪૬ થી ૪૮
પીળી	૫૮ થી ૬૫
ચણા.					
પીળા }	૩૪ થી ૩૮
રાવા }
મક	૪૩ થી ૪૫
અડક	૪૩ થી ૪૬
જવ (માપથી)	૨૮ થી ૨૯
(વજનથી)	૩૫ થી ૩૬
લોટ (વજનથી)	૨૧ થી ૨૨
મગ (લીલા)	૪૩ થી ૫૪

ચોખાના પરચુરલ ભાવ.

રંગુન :—

હલ્વા	આના ૬ થી ૬૩ પાલી.
રંગોલ મીલ	૦-૭-૦ થી
જીરા સાલ (પનવેલ)	૦-૮-૦ થી ૦-૧૨-૦
કંચાણી (લીમડી) સારો માલ	૦-૮-૦ થી ૧-૨-૦
ગુરુ સુખીઆ	૦-૫-૬ થી ૦-૬-૦
છાલીઆ	૦-૫-૩ થી ૦-૫-૬
જીણા બાંડી	૦-૬-૬ થી ૦-૭-૦

મેટેલીક શીલીંગની ચારી હિજાબન અમરે કે ?

અનાજના પરચુરણ ભાવ.

દુર દાલ —

(તેલ વગરની) હલકી ભાત	આના ૬ થી ૮ એક પાલી.
(તેલવાળી) ઉચી ભાત	૬ થી ૧૨ "
મગ	૦-૬-૦ થી ૦-૭-૬ "
કુડ	૧-૬-૬ થી ૦-૧૨-૦ "
બાજરી	૦-૭-૦ થી ૦-૬-૦ "
ચણા (રાતા અને પીળા)	૦-૫-૦ થી ૦-૬-૦ "

સાત મહુનો એક કોથળાનો ભાવ. એક મહુનો ભાવ.

મકી નં. ૧	...	રૂ. ૧૭-૮-૦ થી ૧૮-૦-૦	રૂ. ૨-૮-૦
" " ૨	...	" ૧૭-૦-૦ થી ૭-૦-૦	રૂ. ૨-૬-૦
આટા (ગ્રીન માર્ક)	...	" ૧૫-૮-૦ થી ૧૬-૮-૦	રૂ. ૨-૪-૦
રપેશીયલ	...	" ૧૭-૮-૦ થી ૧૮-૦-૦	રૂ. ૨-૧-૦
" (બદ્યુ)	...	" ૧૬-૦-૦
" (હાઈ)	...	" ૧૫-૮-૦	રૂ. ૨-૧-૦
" આન	...	" ૫-૫-૦ થી ૬-૨-૦ (૧૪ સ્તલ)	રૂ. ૧-૨-૦

એક મહુ.

૨ સ્તલનો એક શેર.

આટા (ગરીબ માણસ માટે હલકી કીમત)

રૂ. ૨-૨-૦

૦-૧-૬

લોટની ગીરણીના ભાવો.

સાત મહુનો એક કોથળો (૩૯૬ સ્તલ)

ચારો	...	રૂ. ૨૦-૪-૦ થી ૨૧-૧૨-૩
ઘરને લગતો	...	રૂ. ૧૮-૮-૦ થી ૨૧-૦-૦
બહારગામ ચડાવેલો	...	રૂ. ૧૮-૪-૦ થી ૨૦-૧૨-૦
આટો	...	રૂ. ૧૭-૦-૩
ચોપ નં. ૪	...	રૂ. ૧૬-૪-૦ થી ૧૬-૦-૩
ચોપ નં. ૫	...	રૂ. ૧૨-૮-૩ (૧૯૬ સ્તલ)

ચોખાનો લોટ.

એક મહુ.

૨ સ્તલનો એક શેર.

રપેશીયલ	...	રૂ. ૨-૬-૦ થી ૨-૮-૦	૦-૩-૦
નં. ૧	...	" ૨-૫-૦	૦-૨-૬
હલકી ભાત	...	" ૨-૨-૦	૦-૨-૩

ગાળ અને ખાંડનો બદ્ધાખત ભાવ.

ખાંડ (બાવા બુરી)

રૂ. ૧૬-૦-૦

(બાવા સફેદ)

રૂ. ૧૮-૧૨-૦ થી ૧૬-૪-૦

ગાંધી દાણ માટે ૨૧ એક ઓટ, ફાટ, મુખડ.

મોરીશ્યલ	રૂ. ૧૮-૧૨-૦	થી ૧૬-૪-૦
ગોળ	રૂ. ૫૦-૦-૦	થી ૬૦-૦-૦

તેલ અને ધીના ભાવ.

ધી:—

એક મણ

દેશી	રૂ. ૨૪-૪-૦	થી ૨૪-૧૨-૦
સુખરાવ	રૂ. ૨૧-૦-૦	થી ૨૧-૮-૦
વેરાવલ	}	રૂ. ૨૮-૦-૦	થી ૨૮-૮-૦
મલાયા					

એક મણનો ભાવ.

પારખદર	રૂ. ૨૮-૮-૦	થી ૩૦-૦-૦
રામપરા	રૂ. ૨૩-૮-૦	થી ૨૩-૮-૦
સાગર	રૂ. ૨૨-૮-૦	થી ૨૨-૦-૦

તેલ:—

કોપરાતું	રૂ. ૫-૧૨-૦	
ચોખું	રૂ. ૫-૧૨-૦	થી ૭-૦-૦

ટેક્સસ ઓઈલ કુંપની.

ધર્મ રૂ ૧ પ્રાન્ક ૨ ટીનની એક પેટ્રો...	...	રૂ. ૧૦-૧-૦
પારકોલ
મીડયમ) એક મણ	...	રૂ. ૧-૦-૦
લોખી)	...	રૂ. ૧-૪-૦

લાકડા:—

ખાવળ, ઉચી જાત, યુકાં	રૂ. મણનો એક મોજો	રૂ. ૧-૬-૦
એન	...	રૂ. ૧-૪-૦
એ	...	રૂ. ૧-૪-૦
મીકમ્ડ	...	રૂ. ૧-૧-૦ થી ૧-૪-૦
કોટો	...	રૂ. ૧-૨-૦ થી ૧-૪-૦
માગ	...	રૂ. ૧-૨-૦ થી ૧-૪-૦

શાક:—

બટાટા એક મણ	...	રૂ. ૨-૦-૦ થી ૩-૦-૦
કાંદા	...	રૂ. ૦-૧૦-૦ થી ૦-૧૨-૦
કુળી એક શેર	...	રૂ. ૦-૧-૦ થી ૦-૧-૩
કુળીના પુલ એક ડબન	...	રૂ. ૦-૧૨-૦ થી ૧-૦-૦
ગાજર એક શેર	...	રૂ. ૦-૧-૦
ટમેટા	...	રૂ. ૦-૩-૦ થી ૦-૪-૦
લીલા વટાણા	...	રૂ. ૦-૩-૬ થી ૦-૪-૦

ઉંચી પોલીશી કરેલા ટેબલ ટોપ ખરીદ કરવા ક્યાં જશો ?

પાપડી	૩.	૦-૨-૦	થી	૦-૨-૬
માળકોટ એક ટાન...	૦-૬-૦	થી	૧-૦-૦
વેગણ એક શેર	૦-૨-૦		
બીંધ	૦-૨-૦	થી	૦-૨-૬
કુખી નંગ એક	૦-૪-૦	થી	૦-૮-૦
કોળું એક શેર	૦-૧-૦		

ધી, તેલ સાકર, અને ગોળના પરચુરુ ભાવો.

સાકર, સાધારણ મફદ	૦-૨-૩	થી	૦-૨-૬	એક શેર.
ગોળ	૦-૧-૦	થી	૦-૧-૬	"
ધી	૦-૬-૦	થી	૦ ૧૩-૦	"
" (અનાવટી	૦-૪-૦	થી	૦-૫-૬	"
કોપરાણું તેલ	૦-૨-૬	થી	૦-૨-૬	"
મીઠું તેલ..	૦-૧-૦	થી	૦-૩-૩	"

ધાટલેરના પરચુરુ ભાવો.

સાઈકલ સન ધાન્ડ ૧૨૫૦ (૨ ડગ્ગાની એક પેટી.)	૩.	૭-૮-૦
સાઈકલ	"	"	"	...	" ૫-૧૨-૦
સાઈકલ	"	"	"	...	" ૬-૧૪-૦
સ્વાન	"	"	"	...	" ૫-૫-૬
સાઈકલ	"	"	(૪ ગેલનનો ભાવ,)	...	" ૭-૭-૦
સ્વાન	"	"	"	...	" ૧-૧૦-૩

બરમા ઓઈલ કંપની.

સ્વાન એક ધાન્ડ ૭ મીનો	" ૬-૪-૦
" " ૪ ગેલન	" ૨-૭-૦

સ્ટાનર્ડ ઓઈલ કા. ઓફ ન્યુ ચેક.

સ્નો ફ્લોક ધાન્ડ ૬૦ મીનો એક પેટી	" ૧-૧-૦
એસ્ટર	"	"	" ૮-૧૦-૦

ક્રોડો-બરમા પેટ્રોલીઅમ કું. લી.

સ્ટાર અને ફ્લેસ્ટ ધાન્ડ ૭ મીનો ભાવ	" ૭-૧૨-૦
" " ૪ ગેલનો ભાવ	" ૨-૧૩-૦
અરસ્વતી	" ૪	"	"	" ૨-૨-૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ એક સાઈટ, ફાઈટ, ગુબઈ.

COMPARATIVE STATEMENT OF TRAFFIC AT THE PORT TRUST WAREHOUSES FOR THE MONTH OF APRIL 1916.

ધ. સ. ૧૯૧૮ ના એપ્રિલ માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીઝમાંના
વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા.

માસની ભાત વા. ૧ પહેલી	૧૯૧૮ ના એપ્રિલ ને દિને સ્ટોક	૧૯૧૮ ના એપ્રિલમાં થયેલી ડીલીવરી	૧૯૧૮ ની ૧ લી મે વારીએ સ્ટોક ને દિને સ્ટોક	૧૯૧૭ ની ૧ લી મે ને દિને સ્ટોક
કાપડની ગાસડી	૩૫,૬૩૯	૧૦,૩૦૦	૩૫,૦૪૭	૨૫,૬૫૧
" " પેટી	૧૦,૦૦૦	૨,૦૬૭	૧૨,૧૩૯	૨૮,૬૧૭
રેશમ તથા ઉનની પીચગુડઝ ગાસડી	૯૪૪	૧૦૮	૧,૦૨૩	૮૨૨
રેશમ તથા ઉનની પેટી	૯૩૬	૧૨૭	૯૦૪	૧,૫૨૫
ટવીસ્ટ અને યાર્ન (સુવરાઉ) પેકેજીઝ	૫,૨૮૨	૧,૧૯૫	૭,૪૦૯	૫,૭૨૭
" રેશમ તથા ઉનના પેકેજીઝ	૧,૯૮૭	૨૮૬	૨,૫૬૨	૨,૫૮૨
ગાળાના ટન	૬૧૪	૯૩	૫૫૧	૬૪૨
ખીતળના ટન	૨૦૩	૬૨	૨૨૧	૬૨૧

IMPORTS OF SUGAR

ખાંડની આયાત.

શ્રીલંકા કિંદુસ્તાનના બુદા બુદા પ્રાંતોમાં એપ્રિલ મહિનામાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની આયાત થઈ હતી.

ખીટની ખાંડ. નામ		થેરડીની ખાંડ.		ટાટલ	
૧૯૧૭	૧૯૧૮	૧૯૧૭	૧૯૧૮	૧૯૧૭	૧૯૧૮
હંદ્રવેટ	હંદ્રવેટ	હંદ્રવેટ	હંદ્રવેટ	હંદ્રવેટ	હંદ્રવેટ
મ'આળા	..	૨,૮૬,૫૨૪	૧,૭૪,૫૮૪	૨,૮૬,૫૨૪	૧,૭૪,૫૮૪
મુ ગાંધ	..	૨,૯૪,૪૦૫	૨,૨૭,૪૯૨	૨,૦૪,૪૦૫	૨,૨૭,૪૯૨
સિંધ	..	૧૧,૦૨૭	૧૨,૯૭૩	૧૧,૦૨૭	૧૨,૯૭૩
મદ્રાસ	..	૧૨,૧૪૦	૨૫,૪૧૯	૧૨,૯૪૦	૨૫,૪૧૯
મર્મી	..	૧૬,૬૩૯	૧૧,૦૬૬	૧૬,૬૩૯	૧૧,૦૬૬
<hr/>		<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
કુલ		૫,૯૪,૫૩૫	૪,૫૧,૫૬૪	૫,૯૪,૫૩૫	૪,૫૧,૫૬૪

ધી ગોમ્મે ટાલ માટે ૨૧ લેક ઓટ, ફોર્ટ, સુબ

નવાં પેટંટો.

ઠાકતાની પેટંટ ઑફીસમા નવી શોધો માટે પેટંટો મેળવવા માટે મે ૨૫ મી ૧૯૧૮ તારીખ સુધીમા નીચે મુજબ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી

અરજી કરનારનાં નામ.

શા માટે

કળદ્યુ, એ ડેનીસ.

એમ શરિફ અહમદ

એ અરૂદીઆનાજ

"

અમદુલ અલીમ.

એ. સી મહિન્દ્ર

ડી ટી ગેક્રામર અને એન ઇ. ગાલપાસી

ઇ. ઇ દત્ત અને પી સી દત્ત.

એ એ એ મુક

અ મારકની.

કળદ્યુ અ વ્હીટલી અને બીજાઓ.

એ આર કમલદ્યુ કરખોવન.

એચ. બી જેમ.

એફ. અ શિવકાક

પી એ અચ મોસે,

કળદ્યુ ફેરકવાક.

અ ડાન્ડે-ટીનસ્કો

કળદ્યુ અ વર બને બીજાઓ.

બી પી થ.

એચ અફસન

આલફેરા અ અનમ

અ ક પીલાઇ

અ. ઇ માયર.

એ. સ્ટોન અંડ કુ.

એ. ફલકર.

એસ. સી. પાલ

એન. એન. મીત્ર

સાઇકલ લેંપ પ્રોટેક્ટર

ગોળી, કારતુચ.

કાયનેમો, ઇલેક્ટ્રીકીટર્સ.

ઇલેક્ટ્રો પંચ.

સંધવાનો ચુલો.

એ અન.

ગેમથી ચાલે તેવો પંખો

આલુમીનીયમ સેડીમ કલોરાઇડ, વિગે

અનાવટ.

સોનું રૂપું ગાળવાની રીતમા સુધારો.

એકધુરુલેટર્સ.

રેલ્વે ટ્રેક સરકીટીંગ.

રક્ષા વિગેરે સાકર કરવાની રીત.

ઇલેક્ટ્રો મેગનેટીક બ્રેક.

બુટમા સુધારા

કાયનેમો

પીપમા સુધારા.

પંપમા સુધારા.

લાકડાગાથી પોલી વસ્તુઓ અનાવવાની રી

થે ડાની નાખને માટેના પેંડ

રીઈફ્રેસ્ક કોફીના વાસણો અનાવવાની રી

એ અનમા સુધારા.

અનાજ પીડવાની રીત

કાચના વજુટમા સુધારો.

કાયનેમોમા સુધારો.

આગ બુઝાવવાના યંત્રમાં સુધારો.

લક્ટી

વાલ્વલેસ વોટરી પીસટન.

રખત્યુ. એચ. દ્વીધ
 પી. એફ. હર્ષ.
 પી. ફેઝર અને જે. સી. બાનરજી.
 જી. જયોજી.
 ઇ. ઇ. હા અને પી મી હા.

રખત્યુ જી. હયમ.
 મનપીમ મોટરકાર કુ
 જે. રખત્યુ. પોર્ટર અને બીનાઓ
 જે. આર. ચર્ચીલ.

જી. મેસુરીઅર.
 રખત્યુ. એમ. ગ્રીફીથ.
 ફ. એચ. સંધાપી.
 મે. જુવન.
 એચ. એચ. ગરએલ.
 એચ એસ. ફેસલ.

પી એફ ફીશર.
 આર. એમ. ફરગસ.
 એફ. એચ. આહી.
 એમ. એચ પી લીક.
 એ. ઇ. પાવેલ
 આર જી. જે. મેડવેન્ડાચર
 એફ. એચ આહી.
 સીમીમ એમ. સી. હેરીગટન
 મોથેટ ઇન્ડોરપોર્ટર
 જી જી ટરનર અને મી એચ. લેખટન
 એ એચ. સીનેલ.

હવાઇ વિમાનજી એફ મંત્ર.
 ગ્રેટાવની ગરજ આરે તેવું તેલ.
 સીમેંટ.

મીઠાંની બનાવટમાં સુધારો.
 મે ગેનાઇઝ હાયે ઇસાઇઝ.

સવફર હાયોહસાઇઝ.

એલ્ટીક સીમેન્ટ

એ જીન.

એટસ.

મે ટરકારના પૈકા તથા ટાયર

ટીલ ટરબાઇન

ઓટોમેટીક દરવાજો.

ગોળ પીસ્ટન અને પંપ

બફરમા સુધારો.

ગોલ બેરીંગમા સુધારો.

વિજળીથી આક્રાંતા યંત્રોને વિજળી પુરી પાડવાની રીત.

ઓરાહ રાખવાની પેટી

નળીયા.

બફર ગીઅરમા સુધારો

ઓટોમેટીક નળ

ઠાણા પાડવાનું યંત્ર

હાઇપોહરમીક સ્પીડિંગ બનાવવામાં સુધારો.

કપ લીગમાં સુધારો

ઓટોમેટીક કુલર.

સીનમેટોઆફ.

કોપરોનું તેલ ઠંડાડવાની રીતમાં સુધારો

ગાસડીના લોહાના પટા બાંધવાની રીત.

આ બાબતનો સઘનો પત્રવ્યવહાર “ કન્ગ્રેસર ઑફ પેટન્ટસ એન્ડ હીઝાઇન્સ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ, કલકત્તા ” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઑફીસ હેન્ડબુક (જે જોમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ હીઝાઇન્સ એક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ હીઝાઇન્સ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ હીઝાઇન્સ, ૧૯૧૫ આપેલા છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી અરજીને માટેના ગ્રીન્ટેડ સ્પેસીફિકેશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઑફીસનાં બીજાં પુસ્તકો નીચેના ઠેકાણે વિના મૂલ્યે ભેગા દેવામાં આવશે:—

ગામ.	ઠેકાણું.
મુંગાઈ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ. વિક્ટોરીયા બ્યુઝિલિ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, લાયબ્રેરી બોમ્બે ટેક્સટાઇલ એન્ડ એનિયર્ગ એસો- સીએશન, નં. ૧, એ, સસેક્સ રોડ, પરેલ. આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
અમદાવાદ ...	પબ્લીક લાયબ્રેરી.
અલ્હાબાદ ...	ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઑફ સાયન્સ.
એંગલોર ...	પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૧, કાઉન્સિલ હાઉસ સ્ટ્રીટ.
કલકત્તા...	મીવીલ એનિયર્ગ કોલેજ, સીમપૂર.
કાનપૂર...	ઑફીસ ઑફ ધી ડિરેક્ટર ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, યુનાઇટેડ પ્રોવિન્સીસ
ડહા ...	ઑફીસ ઑફ ધી ડિરેક્ટર ઑફ.
દિલ્હી ...	ઑફીસ ઑફ ધી ડાયુટી કમીશનર
દેશામહા ...	ના. નિઝામના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
કરાંચી ...	ઑફીસ ઑફ ધી મીટી ડાયુટી કલેક્ટર.
લાહોર ...	પબ્લિક લાયબ્રેરી.
લન્ડન ...	પેટન્ટ ઑફીસ નં. ૨૫, સાઉથમ્પ્ટન બીલ ડીંગ, હાઇવુ ચી.
મદ્રાસ ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ એગ્રીમેન્ટ. કોલેજ ઑફ એનિ- યર્ગ.
માધ્યોર ...	ઑફીસ ઑફ ધી સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ, જન- ગલ એન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
નાગપૂર...	વિક્ટોરીયા ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
પૂના ...	કોલેજ ઑફ એનિયર્ગ.
રંગૂન ...	ઑફીસ ઑફ ધી રેવન્યુ સેક્રેટરી, ગવર્નમેન્ટ ઑફ બરમા.
રૂરકી ...	એમસન કોલેજ.
સોલાપૂર ...	ઑફીસ ઑફ ધી કલેક્ટર.

દુઃખમાં સર્વડત્તા પુરુષો.

હવે સુંતવાની જરૂર નથી. હાલના જમાનામાં સેક્ટરે ૬૦ ટકા લેખો લાગુ કરતાકાલીનાં પુરા દરદથી પીડાય છે, અને પછી સવામત રીતે ધંધાજ કરવાને બદલે ચકચકીત બહેર ખખેરો વાગીને બહારડના મારેલા, મોટી મોટી કુળિયની દવાઓ અને તેની જ ગવીર અને નુકશાનકારક પટીઓ વાપરીને કાષ્ટજ શુભ તો નહીંજ, યથા પોતાના શરીરની અને પદમાળી ખરાબી કરીને બીચારા આખરને લીધે ગીરફતારમાં ફાંસી કરે છે, અને ઘણીક વખતે પોતાની કીમતી જીવંતીને જોને રાત પથુ લાવે છે બાળક બીચારવા જેવી છે ખડી, પણ એમ નથી કરતું જે તે બીચારાઓએ તેવીજ હાલતમાં સળાયા કરવું. માટે હાલમાં બાણીલા તળીએ ઘણીજ ચોકસ, છતાં વગરનો અને ગમબાણ ધંધાજ સાધી કાઢ્યો છે, જે ધંધાજ કરવાથી તે માણસ પાછી તાકાત મેળવી શકે છે. છેવટે (૫) વરસમાં આ ધંધાજ રકમખંધ પારગી, ખોન, શાંટીયા, મેમણ, વોહરા, ધ્યેજ, ખીરતી તથા યાહરી, ગૃહસ્થોને કરવામાં આવ્યો હતો અને તનુ પરીણામ સેક્ટરે ૭૫) ટકા લાભકારક આવું હતું. ઉપલા લાભ કારક પરીણામ પછી ધંધાજ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે, માટે એક અહરથ ગમે તેવી કમતાકાલીથી પીડાતો હુથ, નાદાનીયતની ગફલતીથી અથવા કોઈની કારણથી તાકાત જતી રહી હોય, અસલ કરતાં એથી માલમ પડતી હોય, તો નીચે લખેલ ટેકાએ પહેલા ૧ કાગળ લખીને બીગતવાર છાપેલું 'ખુલાસાપત્ર મગાવવું' તે ધ્યાનથી વાચીને સાથે ખીડેલા મવાલ પત્રક ભરીને દવા લે મગાવી હોય તો કોઈની શરમાવા વગર મોકલી આપવું, જે ખુલાસા પત્રમાં દરેક બાળદનો સતોષકારક ખુલ મો જેમો કે, દવા શું છે, દવા શું કામ કરે છે, દવાની ધીમત શું છે, દવા વાપરીને આરામ પામેલા ગૃહસ્થો શું મરડીકિટ આવે છે બીજેરેનો સર્વ ખુલાસો કોઈની ટપાલ ખર્ચ લીધા વગર તદનજ મફત તદનજ સારા કવગમાં મોકલી આપવામાં આવશે, પછી તે આવેલી હકીકત પ્રમાણે દવા બનાવીને મોકલવામાં આવશે જથી કરીને શરમાવાનું કાણુ નહેશે નહીં ખાતરી માનવું જ દરેક દરદીની હકીકત તદનજ ખાનગી રાખવામાં આવશે, એક દરદીનું નામ બીજા દરદી આગળ બામ કુંકવાની મતલબથી દેવામાં આવશે નહીં. ખાનગી રાખવાની બાળદ તો વકીલને બાંહેધર થએલો લખત મરાખર સમજવી. જે ગૃહસ્થોએ મોટા મોટા ડાક્ટરો તથા રાજવંશી હકીમોની સૂઝાકાત લીધી હોય, સેક્ટરે રૂપીયા બગાડ્યા હોય, તેવા ગૃહસ્થોને પણ આ દવાથી ફાયદો તો થશેજ દવામાં રસાયણ મારેલી ખાઠ, ખાતુ, સોમલ, પારો, ચાંચીલુ, વછનાગ અથવા તો ગરીર પર પુગી નીકળે એવી અથવા તો દવા વાપરવા પછી આમરને નુકશાન પહોંચે તેવી કશી પણ બીજ વાપરવામાં આવતીજ નથી, જે વીરેની ખાતરી નામદાર સુગંધ સરકારની ગવર્મેન્ટ હોમેયોપેથીમાં વીદાન ચકાસી ડેક્ટરે આ દવા વપાગીને ચાગેલી સરડીકિટ ખુલાસા પત્રમાં વાચવાથી પુરેપુરી ખાતરી થશે, જેથી પરેશ દરવાની પણ જરૂર નથી. દવા નીલીય છે, દવાની કીમત સેક્ટરે રૂપીયા નથી કીમત પણ ઘણીજ નહીં, શકેતીની દવાની બહેરખખેરો તો હાલમાં બહારડ તો ગોઈ બને છે, પણ હવે યોકે તે વાપરીને કંટાળી જઈને અમજવા લાગુ છે જે એકજ પેટ દવા સર્વેની તગીબતને માફક આવતી નથી કારણ દરેક માણસની તબીબત અને ખાનપાન જુદુંજ રહે છે અને ક્રેકટમાં પદમાળી ગરબાદી થાય છે, તેટલા માટેજ આ દવા ફક્ત સુગંધમાર્ગ નહીં, પણ આખા હૃદયના, શુજરાત અને લગણુ દુર દેશોવરેમાં પણ આરાધાન થઈને વીધાસ પાત્રી છે, એજ તેની ખરાબજાની સામેતી છે ખુલાસા પત્ર વાચીને દવા મગાવવાની જરૂર નથી, પણ એ બાળદનો ધંધાજની જરૂર હોય તો ખુલાસા પત્ર મગાવીને વાચવાની ખાસ લક્ષમણ કરવામાં આવે છે બહારગામ તથા સુગંધના ગૃહસ્થોએ ધ્યેજ અથવા તો શુજરાતીમાં કાગળ લખીને ખુલાસાપત્ર મગાવી વાચી પોતાની ખાતરી કરવી.

પેતરીક ફારમસી.

લાલસીંહ બોલડીંગ લોહાર યાવને
નોંકે ૧ માળે કાશ્ડ મારકેત સાથે-મુખર્.

ધણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

વેલાની બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેનો હિસાબ ગોદરેજે પ્રજને આપ્યો છે. કેટની ઇવર્ટ લેધમની આદીમની આગમાં અને કાપડ બનાવટની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકેરોની સંખ્યાનું તીજેરીઓમાં સઘળું ગણી ગણું તેની ખબર મેળવવા પછી ઇવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર માયુન જેમ કેવીકે પોતાની હબરોની કીમતની વેલાતી મોટા બાણીતા મેકેરોની તીજેરીઓ લીલાઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજેની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હિંદુસ્તાન અને ધરમાળી સેર્વીંગ બેંકે માટે સરકારને ઉઠર લીજેગી લેઈતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકેરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજેનીમાં કાગળો સલામત રહેવાથી આખો ઉઠર લીજેરીનો ચોરસ ગોદરેજેને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હબરો ઘરો ગળી ગયા હતા. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે ફેળાવ કર્યો તે વિષે વાળતા અમેરીકનું હિત-લેખાગને લખતું સૌથી આગેવાન ચોપાનું નામે સાયન ટીપ્પીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૮૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“મોટી હલગીરી સાથે કહેલું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાં મેકેરોની ફાયરમુક હોવાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી બાણીમાં જેવી વાત આવી છે કે જે ગણી ગણી તીજેરીઓ જોકે લાકડાંની પેટી કરતા વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરમુક હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાના અને દુકાનો સરકાર હિંમેશ માટે ખંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.”

ગોદરેજેનું કારખાનું:—

—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

JOINT-STOCK COMPANIES.

નોંધન્ટ-રૅક ડ પનીઓ.

ટેબલ પહેલું.

માધસોર રૅક અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાઈ ગયેલી કંપનીઓ અને જે માર્ચ ૧૯૧૭ ની સાલમાં રજીસ્ટર થઈ હતી. જેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે.

નામ	સંખ્યા.	ધાપણ. રૂ.
૧. બેંકીંગ અને લોન ઇન્સ્યુરન્સ બેંકીંગ અને લોન.	૯	(૧,૦૦૦) ૪,૨૦
૨. નેવીગેશન.	૧	૫,૫૦
૩. કો. ઓપરેટીવ એસોશીએશન.	૧	૨૦
૪. પ્રાન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી.	૨	૧,૦૦
૫. બીજીઓ.	૨૦	૧,૦૬,૬૦
૬. કોટન મીલો.	૨	૩૫,૦૦
૭. જ્યુટ	૧	૬,૦૦૦
૮. કોટન અને જ્યુટ સ્ક્રુઅ અને પ્રેસો	૨	૭,૫૦
૯. મો અને ટીમ્બર મીલ	૧	૨૦,૦૦
૧૦. આ અને બીજી ધાવેતર કુ —	૮	૩૩,૦૩
૧૧. બોદવાની પત્થરની ખાણો.	૯	૫૧,૫૦
૧૨. કોલ	૨	૧,૭૫,૦૦
૧૩. જમીન અને શાધક મ	૧	૨,૦૦
૧૪. કાપર જાણી અને ઉપરાત બીજી કંપનીઓ.	૧	૫૦
કુલ	૬૦	૫,૦૫,૦૩

ટેબલ બીજું.

૧૯૧૬ (એપ્રિલ થી નવેમ્બર) ૧૯૧૭ (એપ્રિલ થી નવેમ્બર)

માધસોર રૅક અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાઈ ગયેલી કંપનીઓ અને જે બાર મહિનાની અંદર રજીસ્ટર થઈ હતી એટલે કે એપ્રિલ ૧૯૧૭ થી માર્ચ ૧૯૧૮ અને આગલા બાર વર્ષનું સરખાવતાં છે જેની વીગત નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે.

(૧૯૧૬ એપ્રિલથી ડીસેમ્બર) ૧૯૧૭ (એપ્રિલથી ડીસેમ્બર)

નામ	૧૯૧૩-૧૪ ક'પનીઓની સંખ્યા.	(લાભ પહેલાં) થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦	૧૯૧૪-૧૫ ક'પનીઓની સંખ્યા.	થાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦	૧૯૧૫-૧૬ ક'પનીઓની સંખ્યા.	થાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦	૧૯૧૬-૧૭ ક'પનીઓની સંખ્યા.	થાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦	૧૯૧૭-૧૮ ક'પનીઓની સંખ્યા.	થાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦
બેંકોગલોન અને ઇન્સ્યુરન્સ બેંકો અને લોન. ઇન્સ્યુરન્સ	૮૦ ૪૯	૬,૨૬,૧૪ ૧,૧૧,૫૫	૧૨ ૭	૩,૮૬૦ ૧૩૦	૧૭ ૨	૩,૧૬૧ ૭૦	૨૫ ૪	૩૦,૫૪૦ ૭૨૦	૪૫ ૧	૧૨,૫૦૭ ૫,૦૦૦
ટ્રેડિંગ. નેવીગેશન રેલવે અને ટ્રાન્સ. કેમીપરટેઇવ ઈન્ડસ્ટ્રીસીઓશન શીપિંગ, લેન્ડિંગ અને વેર હાઉસિંગ.	૫ ૬	૮,૫૨૦ ૨૫,૮૦૦ ૪ ૨ ૧૧,૫૨૫ ૬૦૦	૧ ૮	૪,૦૦૦ ૨૨,૬૦૦	૧ ૨ ૧	૨,૧૦૦ ૪,૬૦૦ ૩૦૦	૨ ૩ ૨ ૧	૬૦૦ ૨,૮૦૦ ૨૭૦ ૫૦૦
મીન્ટીંગ, પબ્લીશિંગ અને સ્ટેશનરી. પબ્લીશિંગ.	૧૬ ૧૦૫	૧,૮૨૭ ૫,૨૬,૭૪૯	૨ ૫૧	૧૦,૫૦૫ ૧૦,૪૫૩	૫ ૬૬	૫૨૫ ૧૩,૨૧૪	૭ ૫૫	૬૭૫ ૫૧,૮૭૨	૧૪ ૬૮	૨,૧૩૦ ૬૬,૧૬૧
મીલો અને પ્રેસો.										
ટ્રાઇન મીલો. જ્યુટ મીલો. ઉત્તર, કેશમ અને શાલુ વગે રેની મીલો.	૧૨ ૩ ૧	૮,૩૭૫ ૫,૫૬૬ ૧,૫૦	૪	૪,૭૦૦	૩ ૩	૨,૬૦૦ ૬,૩૫૦	૬ ૭	૬,૨૨૫ ૩૭,૩૫૦	૪ ૨ ૧	૮,૨૦૦ ૧૦,૦૦૦ ૧૦૦
ટ્રાઇન, અને જ્યુટ મીલો. અને પ્રેસો. પેપર મીલો. સાઈસ મીલો. ફેબ્રિક મીલો. સો અને ટીશર્સ મીલો.	૫ ૨ ૪ ૩ ૧	૭,૨૦ ૭૫ ૩૬૬ ૧,૦૫૦ ૧૫૦ ૨ ૧	૩૦૦ ૫૧૨ ૧૧૦૦	૩ ... ૪ ૧ ૧	૩૪૫ ૨૧૬ ૬૦૦ ૭,૫૦૦	૧ ૧ ૨ ૧	૨૦ ૭૫ ૬૦૦ ૧,૨૦૦	૫ ૧ ૨ ૧	૧,૪૦૦ ૨૦૦ ૧૭૦ ૨,૦૦૦

ઉપરોક્ત યોજના કચેરા ટેબલ દેખે અને કયા કયા રજીસ્ટર

અવ	૧૯૧૩-૧૪ (આગ પહેલા) ક'પનીઓની સંખ્યા.	આપણું રૂ. ૧,૦૦૦	૧૯૧૪-૧૫ ક'પનીઓની સંખ્યા.	આપણું રૂ. ૧,૦૦૦	૧૯૧૫-૧૬ ક'પનીઓની સંખ્યા	આપણું રૂ. ૧,૦૦૦	૧૯૧૬-૧૭ ક'પનીઓની સંખ્યા.	આપણું રૂ. ૧,૦૦૦	૧૯૧૭-૧૮ ક'પનીઓની સંખ્યા.	આપણું રૂ. ૧,૦૦૦
બીજી મોલો અને ગ્રેસો.	૭	૧,૧૮૦	૧	૫૦	૧	૨૦	૨	૨,૭૫૦	૩	૧૧,૬૬૦
ચા અને બીજી વાવેતર ક'પનીઓ.	૨૩	૫,૧૫૦	૭	૧,૮૫૦	૧૦	૨૬૫૦	૩૪	૧૧,૮૧૦	૩૭	૧૧,૩૬૬
કોફી અને બીનકોના બીજાઓ.	૪	૬૩૦	૨	૮૦૦	૪	૬૨૦	૨	૧,૫૦૦	૬	૬૬૮
ચોદવાની અને પરધરની ખાણો.	૭	૧,૬૬૫	૬	૨,૬૮૦	૬	૧,૭૪૮	૧૬	૬,૮૬૦	૧૬	૭,૮૫૦
કોલ.	૨	૧,૬૫૦	૧	૩૫૦
સેનુ.	૬	૩,૦૦૦	૨	૬૩૦	૭	૧,૩૫૦	૬	૩,૨૫૨	૬	૨૩,૪૫૦
બીજાઓ.	૪	૭૦૦	૧	૨,૦૦૦	૪	૩,૫૧૦	૩	૬૫૦	૫	૧૦,૩૦૦
જમીન અને વાંધકામ.	૨	૧,૮૦૦	૧	૬૮૮
જવનો દારૂ બનાવવાની જગ્યા.	૪	૮૭૦	૧	૬૦
બરફ બનાવવાનું કારખાનું	૨	૫૦૫	૧	૧,૦૦૦	૧૧,૪૫૧
શાકર બનાવવાનું કારખાનું	૫	૩૦૩	૪	૨૫૦	૨	૩૦	૭	૪,૮૨૧	૧૪	...
ઉપર વાખત લખાઈ ઉપર	૩૧૬	૬,૬૬,૧૫૩	૧૧૨	૪૪,૩૨૦	૧૩૧	૭૨,૦૪૮	૧૮૧	૧,૭૨,૫૭૦	૨૭૮	૩૦,૫૭૬
રોલમી ક'પનીઓ.
કુલે

ટેબલ ત્રીજું.

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં સંયુક્ત થયેલી લોઇન્ટ સ્ટોલ કંપનીઓ ૧૯૧૮ બનેવારે મહિનામાં રજીસ્ટર થઇ હતી જેની સંપૂર્ણ વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

નં. નામ અને જાત.	કેકાણું	હેતુ	થાપણ રૂ.
૧. બેકીંગ, લોન, અને ઇન્સુરન્સ. (અ) બેકીંગ અને લોન			
૧. બેંગાલ સેન્ટ્રલ લોન કું. ...	કલકત્તા	કલકત્તામાં લોન ઓફીસ સ્થાપી	૧,૦૦,૦૦૦
૨. પેરોબપુર લોન કું. ...	બંગાળા.	ધીરધાર.	૨,૧૦૦
૩. સેલ્વર્સ બેન્ક ...	"	"	૫૦,૦૦૦
૪. કુલીચાહેર લોન કું. ...	"	"	૨૦,૦૦૦
૫. કનાનોર બેન્ક ...	કનાનોર, મદ્રાસ.	બેન્કીંગ અને લોન.	૫૦,૦૦,૦૦૦
૬. ગોવિંદ નંદન પલાયામ શ્રી જ્ઞાનકીમા કીરૂપાવીલાસાનીધી	કોઇમબટુર, મદ્રાસ	"	૧,૦૦,૦૦૦
૭. કુલીતાલી યુનીયન બેન્ક ...	કુલીતાલી	"	૫૦,૦૦૦
૮. શેયાપેટાહ બેન્ક. ...	મદ્રાસ	"	૨૦,૦૦૦
૯. શ્રી થીરૂપાટર કાન્યા પેરુમન શ્રીવયા સહયાસ ગાયત્રી કું	"	"	૧૦,૦૦૦
		બેકીંગ અને લોન કુંલ	૪,૨૦,૦૦૦
૨. ટ્રેડીંગ (અ) નેવીગેશન.		બેકીંગ, લોન અને ઇન્સુરન્સ કુંલ	૮,૨૦,૦૦૦
૧૦. ગોગબે શીપીંગ કું. ...	મુંબાઇ.	વહાણ ભાવવાનો ધંધો	૫,૫૦,૦૦૦
(બ) કો-ઓપરેટીવ એસોસીએશન.			
૧૧. સર. જી સુબ્રમન્યા સ્વદેશી પાનકા કાસાલે ...	ટયુટીકોરીન, મદ્રાસ	સ્વદેશી માલનો ધંધો કરનાર	૨૦,૦૦૦
(ક) પ્રોન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને રેટેશનરી			
૧૨. હેસાબકટન ...	મદ્રાસ.	પ્રોન્ટીંગ અને પબ્લીશીંગ.	૫૦,૦૦૦
૧૩. ઇન્ડીયન પોસ્ટીયોલ ...	"	"	૫૦,૦૦૦
		પ્રોન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને રેટેશનરી કુંલ	૧,૦૦,૦૦૦

ફરનીચરના માટે દેન્સી ટાઇટ્સનો મોટો જથ્થો ક્યા છે ?

નં.	નામ અને જાત.	કેટલું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૧૪.	ધવન જોન્સ	કલકત્તા.	હરેક ધંધાની એજન્સી.	૧૨,૦૦,૦૦૦
૧૫.	પીપીસ સ્વીપવે અને જોન્સ-નીયરોંગ કુા.	"	મેન્યુફેક્ચરીંગ અને એન્જીનીયરીંગ. રસાયણો અને દવાની ચીજો બનાવવાનો ધંધો	૧,૦૦,૦૦૦ ૧૫,૦૦,૦૦૦
૧૬.	સ્મીથ સ્ટેનીસ્ટ્રીટ એન્ડ કુા ...	કલકત્તા.		
૧૭.	જનરલ કેરીંગ અને ટ્રન્સ-પોર્ટ કુા.	બંગાલ	મોટર હોરીઝલ વગેરે.	૨,૫૦,૦૦૦
૧૮	જનરલ એલેમેન્ટીયર ...	કલકત્તા	મીકેનીકલ અને ઇલેક્ટ્રીકલ ઇનજીનીયર વગેરે	૩,૦૦,૦૦૦
૧૯	અનાનહ લાંડાર	બંગાલ	ધી, દેશી ખાંડ અને દેશી બનાવટમાં કામ કરનાર વગેરે.	૫૦,૦૦૦
૨૦.	સીંગલ અને સેનીટરી એનજીનીયરીંગ અને જનરલ કન્સ્ટ્રક્શન કુા.	કલકત્તા	પલ્લગુરસ, ડ્રેકારેટરના ડ્રોઈંગટરસ વગેરે	૫,૦૦,૦૦૦
૨૧.	એનેમેટડ આર્થનવેર	"	એનેમેલરસ, એલેમેન્ટ-અરસ અને આર્થન ક્લેઈન્ડર વગેરે.	૧૫,૦૦,૦૦૦
૨૨.	કલકત્તા મૅગીસ્ટ્રીય વર્ક્સ	"	આર્થન-ક્લેઈન્ડરસ, મીકેનીકલ એનજીનીયરસ વગેરે.	૨૫,૦૦,૦૦૦
૨૩	ઇન્ડિયન બુલેલરી કુા. .	"	એવેરાલ, અને ઘરેલામાં કામ કરનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૨૪.	ઇસ્ટર્ન પેઇન્ટ કુાં.	બંગાલ	તેલો, અને રંગો બનાવનાર અને વેચનાર વગેરે	૫,૦૦,૦૦૦
૨૫	પ્રીટીનીંગ બીરકીટ કુા .	કલકત્તા.	બીરકીટ બનાવનાર.	૬,૦૦,૦૦૦
૨૬	મદ્રાસ બટન એન્ડ કોગ્ગ મેન્યુફેક્ચરીંગ કુા.	મદ્રાસ.	દાતીઆ અને બટન બનાવનાર.	૧૫,૦૦૦ ૨૫,૦૦૦
૨૭	સ્ટાર પ્રેશ વર્ક્સ .	"	પ્રેશ બનાવનારા	
૨૮.	જોહા ઇન્ડમાલીઆ ટ્રેડીંગ કુાં.	કરાંચી, મુંબઇ.	સામાન્ય ધંધો.	૫,૦૦,૦૦૦
૨૯	મોટર એમ્પોરીયમ...	બોમ્બે પ્રેસીડન્સી	મોટરકારનો ધંધો.	૫,૦૦,૦૨૫
૩૦.	કાનારા ટાઇલ વર્ક્સ .	"	ટાઇલસ અને છંટ બનાવનાર.	૬,૦૦,૦૦૦

નં.	નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	આપણ રૂ.
૧૨.	બરમીઝ નેશનલ ટ્રેડિંગ કું. ...	મેન્ડેલે, બરમા.	આધાર, ધરીટેડ વોટરસ, કોટન, સીલક બનાવ. નાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૩૨.	કુરીમોલ ...	લાહોર, પંજાબ.	કુરોલ બનાવનાર.	૨૦,૦૦૦
૩૩.	ગોબી ટાઇલ વર્ક્સ...	ફોર્ટ, ગુબીટાઉન, આધાર.	ટાઇલ, અને ઇટ બનાવ નાર તથા વેચનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
	૩. મીલો અને પ્રેસો. (અ) કોટન મીલો.		બીજાઓ કુંલ.	૧,૦૬,૬૦,૦૨૫
૩૪.	પ્રાંચ કાપન કાર્કેટસ સ્પીનીંગ અને વીવીંગ કું. ...	સુન્નાઇ.	ટ્રેડિંગ કુંલ.	૧,૧૬,૩૦,૦૨૬
૩૫.	હટીમ મીર્તા ...	સુરત, સુન્નાઇ.	સ્પીનીંગ અને વીવીંગ કોટન.	૨૦,૦૦,૦૦૦
	(બ) જ્યુટ મીલો.		કોટન મીલો કુંલ.	૧૫ ૦૦,૦૦૦
૩૬.	કેગ જ્યુટ મીલો ...	કલકત્તા.	સ્પીનીંગ, વીવીંગ, બેકીંગ, પ્રેસીંગ જ્યુટ, અને જ્યુટ કટીંગસ વગેરે.	૩૫,૦૦,૦૦૦
	(ક) કોટન અને જ્યુટ સ્કેસો અને પ્રેસો.			૬૦,૦૦,૦૦૦
૩૭.	તખ્ત-નીંગલુ ચેવના છુનીંગ એસીંગ અને ટેકસટાઇલ ફેક ટરી કું. ...	બોમ્બે પ્રેસીડેન્સી	છુનીંગ અને પ્રેસીંગ કોટન.	૧,૫૦,૦૦૦
૩૮.	જમનાદાસ નરસી છુનીંગ અને પ્રેસીંગ ...	સુન્નાઇ.	કોટન અને જ્યુટ અને પ્રેસો કુંલ.	૬,૦૦,૦૦૦
	(દ) સો અને ટીંગર મીલો.			૭,૫૦,૦૦૦
૩૯.	આસામ સો મીલો અને ટીંગર કું. ...	કલકત્તા	લાકઠાના વેપારીઓ અને સો મીલના માલીકો વગેરે.	૨૦,૦૦,૦૦૦
	૪. ચા અને ખીજ વાવેત રની કુંપનીઓ			
૪૦.	ટેલ હાઉસી ટી કું.	કલકત્તા.	મીલો અને પ્રેસો કુંલ.	૧,૨૨,૫૦,૦૦૦
૪૧.	ડીલ યુસા ટી કું. ...	"	ચા ઉગાડનાર વગેરે.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૪૨.	ટેમ્પેર ટી કું. ...	"	"	૩,૦૦,૦૦૦
૪૩.	હવગન પરગટ ટી કું. ...	"	"	૧૦,૦૦,૦૦૦
	ખડમનખારીયા,		"	૨,૭૦,૦૦૦
૪૪.	કીખાપુર ટી કું. ...	બંગાલ.	"	૨,૫૦,૦૦૦

હીવાલના માટે ફ્રેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી હિગાબનો ભરોશો કે ?

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હિત.	શાખા રૂ.
૪૫. હૌરસ આસામ યુનીયન ટી કું.	ખંગાલ.	ચા, રખર, કોપી ઉગાડનાર વગેરે.	૧,૫૦,૦૦૦
૪૬. રૂપીકલ ટી કું.	કલકત્તા.	ચા, રખર, કોપી ઉગાડનાર વગેરે.	૧,૩૩,૨૬૦
૪૭. ઉશબારી ટી કું.	તલપેણુરી, ખંગાલ.	ચા, રખર, કોપી ઉગાડનાર વગેરે.	૨,૦૦,૦૦૦
પ. જોડવાની અને પત્થરની ખાણો.			ચા કુંલ. ૩૩,૦૩,૦૦૨
			ચા અને ખોજ વાવેતરમાં કુંલ. ૩૩,૦૩,૨૦૦
૪૮. બીનટોન ગોલેરા વર્થ એન્ડ કું.	કલકત્તા.	ટોલસાની ખાણો અને કેક બનાવનાર.	૭,૦૦,૦૦૦
૪૯. નોર્થ ક્લોરા કોલ કું.	"	માઇનરસ અને કોલયરીના માલીકા વગેરે.	૨,૭૫,૦૦૦
૫૦. આમલા રામનગર કોલીયરીઝ.	"	માઇનરસ, કોલયરીઓ, પ્રોપરાયટરો, અને બેંકરો વગેરે	૬,૫૦,૦૦૦
૫૧. ચોરીચાપુર કોલીયરીઝ	"	"	૮,૦૦,૦૦૦
૫૨. ન્યુ કાટગસ કોલ કોલ કું....	"	"	૨,૦૦,૦૦૦
૫૩. સામવા ગોલિંદપુર કોલીયરીઝ	"	"	૫,૭૫,૦૦૦
૫૪. ચુર હીમા કોલ કું....	"	"	૫,૦૦,૦૦૦
૫૫. ખાહાર કોલ કું.	"	કોલ ઓવન બનાવનાર વગેરે.	૧૨,૦૦,૦૦૦
૫૬. ન્યુ જંગલ કોલ કું.	ખંગાલ.	માઇનરસો, કોલનાના વેપારીઓ.	૨,૫૦,૦૦૦
(બી) બીજાઓ.			કોલ કુંલ. ૫૧,૫૦,૦૦૦
૫૭. ઇન્ડિયન આર્થન અને સ્ટીલ કું.	કલકત્તા.	માઇનરસો, આર્થન માસ્ટરો સ્ટીલ એકરો વગેરે.	૧,૫૦,૦૦૦
૫૮. ઇન્ડિયન પેપર ઈન્ડસ્ટ્રીઝ અને કેમિકલ કું.	"	ખાધુને લાગતી દરેક બાબત કરનાર.	૨૫,૦૦,૦૦૦
૬. જમીન અને ખાંધકામ			બીજાઓ કુંલ. ૧,૭૫,૦૦,૦૦૦
			જોડવાની અને પત્થરની ખાણો કુંલ. ૨,૨૬,૫૦,૦૦૦
૫૯. બેલાપુર ઈન્ડીકેટ	મુંબાઈ ઇલાકા.	જમીનનું ખાંધકામ વગેરે.	૨,૦૦,૦૦૦
૭. બીજાઓ.			
૬૦. ન્યુ હેરી નાટક કું....	મુંબાઈ ઇલાકા.	શોપ્પટરના કામકામ સંબંધી.	૫૨,૦૦૦
			ગ્રાન્ડ ટોટલ. ૫,૦૫,૦૩,૨૨૫

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ એંડ સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

COMMERCIAL INTELLIGENCE

બેંચેપારી બાતમી.

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી બાતમીઓ આપશું. અત્રિના કોઇ પણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઇ પણ જાતના વેપાર બાબત સંબંધ બાધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં દાખલ કરીશું.

બજાર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કે પ નીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માગે છે તે
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
એચ ૯	સ્પેનની એક પેટી	“કરાયા ગમ” (Karaya Gum) ની નિકાસ કરનારના નામ માગે છે
” ૧૦	બ્રિટિશ ફોલ બિયાની પેટી	બેલાટોના, ડીજીટાલિમ વિગેરે ટ્રાપાઓ અને યુકેલીપટસ વિગેરે તેલના નિકાસ કરનારઓના નામ માગે છે.
” ૧૧	બેલજીઅન પેટી	પારિસમાં હમણા કામ કરે છે તે પોતાના અત્તર માટે એજ ટો નિમવા માગે છે
” ૧૨	કેનેડાની પેટી.	અત્તર, તેલ વિગેરેના નિકાસ કરનારના નામ માગે છે
” ૧૩	ચ પારણુની પેટી	રોટન સ્ટોન પાઉડર ખરીદવા માગે છે
” ૧૪	ગ્લાસગોની પેટી,	યુનાઇટેડ કીંગડમમાં એજન્ટ તરીકે કામ કરવા ખુશી છે,
” ૧૫	પીનાગની પેટી	ગુણી બંગ પુરી પાડનારના નામ માગે છે
” ૧૬	કોકોનહાની પેટી.	તે દેશમાં કાગળ, હીવાસળી, મીઠાઈ, સ્ટેશનરી, કાપડ વિગેરેનો એજન્ટ તરીકે કામ કરવા ખુશી છે
” ૧૭	ઇ દોરની પેટી	થાઈમોલ ખરીદનારના નામ માગે છે
” ૧૮	કવકતાની પેટી	એમએસટોસના વૉશર વેચવા માગે છે.

પ્રાઇન મોએક ટાઇલ્સની ડીઅઇનો કયા બેવા મળશે ?

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ	કઈ જાળનનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડીયન ટ્રેડ જનલ		
" ૧૯	આસ્ટ્રેલિયાની પેટી.	આમડાના સગાન વેચવા માંગે છે.
" ૨૦	મીરતની પેટી	કાશોલાઈટ વેચનારના નામ માંગે છે.
" ૨૧	ત્રાવણકોરની પેટી	ટ્રેક્ટર, પ્લમ્બો તથા કેમોલિનના ખરીદના માંગે છે
" ૨૨	આસ્ટ્રેલિયાની પેટી	રેલ્વેના સ્વીપર્સ આયાત કરનારના નામ માંગે છે
" ૨૩	પર્ગિયન ગલ્ફની પેટી	મીપ તથા આસાફ્ટીડા આયાત કરનારના નામ માંગે છે.
" ૨૪	યુનાઇટેડ પ્રોવી સિસની પેટી	સાઉટથીટર તથા મીલ ખરીદનારના નામ માંગે છે
" ૨૫	જપાનની પેટી	કપાસ, જ્યુ, શાળી, તેલના ગિયા આમડા, મીપુ વિગેરે આયાત કરવા માંગે છે અને ત્રાણ, ત્રાણાનો તાર, રેશમી કાપડ વિગેરે નિકાસ કરવા માંગે છે
" ૨૬	લંડનની પેટી	બ્યુટના એન્ડ તરિકે નિમવા માંગે છે
" ૨૭	મુંબાઇની પેટી	દિ હુસ્થાનમા પેટ'ટ લેધર અને આમડા બનાવનારના નામ માંગે છે
" ૨૮	"	અહિની બનાવટની દીવાસળીની પેટી તથા રંગવાના પાના બનાવનારના નામ માંગે છે
" ૨૯	"	શેતાક, અળમી, અળસીનું તેલ, આમડાના પટા, હરણમેડા વિગેરેના વેચનારના નામ માંગે છે.
" ૩૦	સ્પેનની પેટી	ઉન અને આમડાની આયાત કરનારના નામ માંગે છે.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ખખર મેદુલનારનું નામ	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કં. પ. નીલું નામ.	કઈ ખાખતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડીયન ટ્રેડ જનરલ.		
" ૩૧	મિલાનતી પેટી.	ઇટલી અને હિંદુસ્થાન વચ્ચેનો આયાત નિકાસનો વેપારનો સંબંધ સુદૃઢ કરવા ઇચ્છે છે. અને તેથી અહિંના આયાત તથા નિકાસ કરનાર પેટીઓને મદદ કરવા ઇચ્છે છે.
" ૩૫	આસ્ટ્રેલિયાની પેટી.	રેશમ, કપાસ, રેશમી, સુતરાઉ, આખી સુટો વિગેરે વસ્તુઓ પુરી પાડનારના નામ માંગે છે.
" ૪૪	સક્કરની પેટી.	ગ્રાહીઓના વાળ ખરીદનાર માંગે છે.
" ૪૫	દેશી રાજ્યની ટેનરી.	બોરોક્સ વેચનારના નામ માંગે છે.
" ૪૬	એક ખખરપત્રી.	સેલુલોઝના શીટ ખરીદવા માંગે છે.
" ૪૭	યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની પેટી.	અહિંના આયાત નિકાસના મોટા વેપારીઓ સાથે સંબંધ ગોઠવવા ઇચ્છે છે.
" ૪૯	રપેનની પેટી.	રપેનમાં ધત્તા મેવા માટે એજન્ટો નિમવા ઇચ્છે છે.
" ૫૦	અમૃતસરની પેટી.	Valerian roots, Costus root વિગેરેના ખરીદનારના નામ માંગે છે.
" ૫૧	લિઝગાપટમની પેટી.	ડાંગરના ખરીદનારના નામ માંગે છે.
" ૫૨	કલકત્તાની પેટી.	ચોટશિયમ કાર્બોનેટના ખરીદનારના નામ માંગે છે.
" ૫૩	ચુંબાઈની પેટી.	Chulmoogra નાં તેલ તથા ગિયાંના ખરીદનારના નામ માંગે છે.

અખર મોકલનારનું નામ	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા મંજૂર છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
„ ૫૪	ગ્રાવલુકેરની પેટી.	મોનાઝાઇટના ખરીદનારના નામ માગે છે.
„ ૫૫	ન્યુ ચોર્કની પેટી	કાપડને માટે કલકત્તામાં એજન્ટ નિમવા આતુર છે.
ચેંબર.	કલીકટની પેટી.	શિંગડા ગાળનારો સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે

ઉપરની બાતમીઓમાં જે ટેકાએ ‘ ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ’ લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું કાયદેકદર જનરલ ઓફ કૉમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જવું (આ ચેંબરનું નામ તે કાગળમાં લખવું).

નોટ.

“ ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ”ના નખરની બાતમીઓના સંબંધમાં તે બાતમી માગનાર વેપારી યા પેટીએ જેક રેકર્ડસ અથવા સારી યોજનાણાણુ પત્ર મોકલવું પરંતુ તે સિવાય તેની બાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.

IMPORT OF COTTON YARN

સુતરની આયાત.

ઇ. સ. ૧૯૧૮ ના માસે મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંખર ૩૧ તથા તેથી ઉંચા નંખરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું.

બાત અને નંખર.	બાબાળા.	સુબધ.	સિધ.	મદ્રાસ.	બમ્બે.	ટોટલ.
મ્યુલે એન્ડ લોટર	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૯૫,૨૨૨	૨,૮૩,૮૦૦	...	૨,૪૬,૦૦૦	૬,૨૪,૮૨૨
નં. ૪૧ થી ૫૦	૬૩,૭૩૩	૪,૭૫,૮૬૨	૫૩૬,૫૬૫
નં. ૫૦ થી ઉપર	૪૭,૬૫૬	૬૬,૮૦૦	૫૦૦	૩,૫૦૦	૧૧૮,૪૫૬
ઓરેન્જ, રેડ અને ગીબ રંગોવાળું						
નં. ૩૧ થી ૪૦	૨૨,૪૫૮	૩૫,૧૦૦	૨૫,૨૬૨	૭૭૨,૩૧૦	૬,૧૧૫	૮૬૧,૨૪૫
નં. ૪૧ થી ૫૦	૧,૦૦૦	૧૧,૮૦૦	...	૬,૪૦૦	૨૫૫	૨૨,૪૫૫
નં. ૫૦ થી ઉપર	૧,૦૦૦	૩,૬૦૦	૫૭,૮૦૦	૭૫૫	૬૩,૧૫૫
ટોટલ	૨,૩૦,૮૬૬	૮,૭૬,૯૬૨	૨૫,૭૬૨	૧૦૮૮૦૧૦	૭,૧૨૫	૨૨,૨૯,૭૨૮

ધી બોમ્બે હાઇલ માટ ૨૧ જેક સીટ, ફોર્ટ, સુબધ.

SPINNING & WEAVING RETURNS.

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આંકડાઓ.

ક્ર. સ. ૧૯૧૭ ના માર્ચ માસમાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાં નીચે પ્રમાણે સુતર તથા સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં.	સુતર	(રતલ)
બ્રિટીશ ઈન્ડીયા	૧૯૧૭	૧૯૧૮
મુંબઈ	૩,૭૬,૩૨,૩૫૨	૩,૭૧,૬૬,૦૬૦
મદ્રાસ	૭૮,૬૬,૦૫૮	૭૭,૪૨,૮૨૪
બંગાળ	૨૬,૦૫,૧૦૭	૨૮,૪૬,૮૮૪
બુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ	૩૩,૫૧,૫૬૪	૨૭,૭૫,૬૮૦
અજમેર મેવાડ	૧,૬૩,૭૬૭	૧,૭૫,૪૮૩
પંજાબ	૨,૭૨,૬૨૫	૩,૩૫,૦૫૨
તીલ્હી	૨,૨૨,૭૭૫	૨,૭૦,૮૬૬
મધ્ય પ્રાંતો તથા બિસાર	૩૦,૨૧,૮૧૦	૨૬,૬૪,૨૦૨
બ્રિટીશ ઈન્ડીયામાં કુલ	૫,૧૪,૬૬,૦૮૮	૬,૬૦,૧૬,૬૨૪
દેશી રાજ્યો	૨૭,૮૦,૬૦૩	૨૭,૨૬,૨૫૧
એકંદર કુલ	૫,૪૭,૭૬,૬૯૧	૪,૮૭,૪૬,૧૭૫
કાપડ	૧૯૧૭	૧૯૧૮
બ્રિટીશ ઈન્ડીયા		
મુંબઈ { રતલ	૨,૫૬,૬૩,૧૬૬	૧,૭૮,૬૧,૨૮૮
વાર	૧૧,૨૬,૬૭,૮૧૮	૭,૬૩,૩૮,૭૭૩
મદ્રાસ { રતલ	૧૩,૬૭,૫૮૬	૧૦,૩૬,૦૮૭
વાર	૩૫,૧૨,૨૬૦	૩૧,૩૧,૭૩૧
બંગાળ { રતલ	૩,૮૨,૬૨૬	૩,૬૬,૨૦૦
વાર	૧૬,૩૫,૮૬૧	૧૮,૭૧,૦૬૨
બુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ { રતલ	૬,૬૭,૬૪૬	૮,૬૫,૧૪૮
વાર	૩૦,૨૮,૫૨૩	૨૪,૩૫,૨૫૫
અજમેર { રતલ	૧૪૨,૮૧૬	૧,૭૦,૬૬૨
મેવાડ { વાર	૫,૬૬,૨૧૫	૭,૧૬,૧૫૭
પંજાબ { રતલ	૫૧,૬૬૭	૮૦,૮૧૧
વાર	૧,૬૮,૩૫૫	૨,૮૩,૫૦૨
તીલ્હી { રતલ	૨૬,૩૩૨	૬૫,૧૪૪
વાર	૫૩,૪૬૩	૬૮,૫૬૬
મધ્ય પ્રાંતો { રતલ	૧૧,૮૦,૬૭૦	૧૦,૭૬,૭૭૬
અને બિસાર { વાર	૪૫,૦૧,૬૧૮	૪૪,૪૨,૮૫૩
બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ { રતલ	૨,૬૮,૪૬,૭૧૮	૨,૧૫,૮૨,૧૪૬
વાર	૧૨,૬૪,૬૭,૫૪૩	૬,૨૩,૧૭,૫૫૨
દેશી રાજ્યો { રતલ	૧૭,૦૦,૧૨૫	૧૭,૬૫,૭૬૬
વાર	૬૫,૩૨,૦૧૨	૬૭,૧૬,૬૪૬
એકંદર { રતલ	૩,૧૫,૪૬,૮૪૩	૨,૩૩,૪૭,૯૪૮
(રતલ) { વાર	૧૩,૨૬,૬૬,૫૫૫	૬,૯૦,૩૭,૨૦૧

હાથી પોલીશી કરેલા રેબલ રોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશો ?

SEA-BORNE TRADE OF INDIA

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૬૦ સઠ ૧૯૧૭ ના એપ્રિલ માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી
ચીજનું નામ. Imports. આયાત.

	૧૯૧૭ માં	૧૯૧૮ માં
	રૂ.	રૂ.
જીવતાં જનાવરો	૪,૮૬,૭૬૫	૪,૦૫,૫૧૫
હાથગોળા હથીયાર વિગેરે	૮૮,૮૬૯	૫,૩૫,૪૦૬
જાપેલી એપી, નકશા વિગેરે	૩,૬૮,૪૭૮	૫,૭૭,૧૯૫
ખુટસ અને શુઝ	૨,૬૭,૦૫૫	૧,૬૫,૪૯૭
ઘર બાંધવાનો સામાન	૧૧,૨૨,૮૩૯	૭,૨૯,૫૬૬
મીઝબત્તી	૨૧,૮૮૪	૧,૯૧૨
ફેલે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ	૬૩,૧૦૯	૩૯,૫૬૦
રસાયણિક પદાર્થો	૧૧,૬૮,૭૧૩	૧૭,૫૮,૮૮૯
ઘડીયાળો	૧,૫૭,૩૧૪	૨,૭૭,૮૮૪
કોલસા	૬૩,૬૭૪	૨,૨૦,૭૩૮
ઝાંઝી	૩૮,૩૭૬	૨૦,૫૫૬
કાચો (સીંદરી)	૮,૭૦૮	૮,૧૭૩
દોરડાં	૧,૦૦,૯૨૦	૧,૦૨,૧૯૮
કાચડાં (કાપડાં કાપવાનાં હથીયાર)	૧,૧૨,૫૫૧	૧,૮૩,૦૮૨
આઈક્રેટો	૧,૦૭,૬૫૩	૧,૮૨,૨૨૮
કપડાં	૯૧,૬૫૬	૩,૧૦,૦૯૨
ખીજી બાતની દવા મળી કુલ	૬,૪૮,૭૫૨	૧૨,૭૨,૮૨૫
હુગડા રંગવાની ચીજો	૭,૮૦,૩૮૩	૧૬,૦૧,૫૩૦
ફેરાકા	૧૭,૩૩૫	૧૦,૮૨૫
ફરનીયર	૮૭,૯૮૩	૧,૨૮,૨૫૧
કાચનો સામાન	૧૦,૩૦,૩૪૮	૧૨,૪૯,૩૧૦
ચોખા	૧૦,૭૨૮	૨,૮૬૩
ધડાં	૫૪૦	...
ધડોનો લોટ	૧૩૫	૧૫૦
હાઈવેર	૧૮,૨૨,૩૯૬	૨૪,૭૫,૫૩૯
ધુપ	૭૪,૫૦૭	૬૦,૩૮૮
આમડા બિન કેળવાયલા	૧,૩૦,૨૨૯	૫૩,૫૨૯
ધોકરીસીટીને લગતાં હથીયારો	૩,૪૦,૨૮૯	૩,૧૫,૮૧૬
મૂગીત વિગેરેને લગતાં હથીયારો	૫૨,૦૯૮	૧,૫૦,૭૫૨
હથીદાત	૫૨,૫૧૦	૨,૨૨,૩૪૭
અવેરાત	૩૩,૫૬૦	૬૪,૦૭૭

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેક ચીટ, ફોટ, સુબઈ.

	૩.	૩
કેળવાએડું આમડાં...	૩,૫૮,૮૩૨	૩,૦૦,૨૩૮
દારૂ ...	૧૭,૪૨,૮૩૮	૧૭,૩૮,૨૭૭
મશીનરી અને ગીલ સ્ટોર્સ ...	૩૪,૩૯,૬૫૩	૩૧,૬૫,૩૨૮
ગીવાસળી ...	૭,૧૬,૮૮૩	૧૪,૨૧,૬૭૭
પીત્તળ ...	૫,૧૨,૬૬૫	૬,૧૦,૧૩૫
ગ્રાંથુ ...	૧,૬૨,૦૫૪	૭,૮૦,૮૩૩
જર્મન સીલ્વર ...	૬,૩૩૮
લોહું ...	૩,૬૨,૫૮૪	૨,૬૮,૨૩૨
લોહું અને સ્ટીલ ...	૪૫,૬૨,૩૪૫	૬૬,૧૮,૪૨૬
સ્ટીલ ...	૫,૫૧,૬૩૫	૧૧,૪૭,૧૪૪
સીસું ...	૨,૦૮,૭૪૬	૨,૮૦,૫૪૪
મોટર ગાડીઓ અને સાઇકલો ...	૧,૬૬,૧૩૫	૨,૩૫,૭૦૬
કેરોસીન તેલ ...	૮,૨૬,૬૬૧	૧૩,૬૮,૨૪૬
અળસીનું તેલ ...	૮,૨૭૬	૭૧
બીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ ...	૨૧,૭૬,૨૬૩	૨૫,૧૭,૦૮૫
રંગ રોગાન વિગેરે...	૮,૨૬,૦૦૭	૭,૭૪,૭૭૦
કાગળો ...	૮,૬૨,૪૧૮	૨૮,૬૩,૫૫૨
રેલ્વે ગાડીઓ તથા સામાન મળી કુલ ...	૪,૦૮,૨૨૧	૫,૬૪,૩૦૫
રણર ...	૬,૬૭,૫૨૬	૧૫,૦૭,૦૩૦
મીઠું ...	૧૭,૧૬,૩૪૮	૨૬,૬૮,૩૬૧
સાંધુ ...	૬,૬૨,૩૩૦	૬,૫૬,૫૭૨
સોપારી ...	૮,૫૬,૮૮૪	૧૩,૮૩,૭૬૬
તેલનાં કુલ ...	૧૩,૫૬,૨૫૭	૧૬,૪૦,૩૬૮
સ્ટેશનરી ...	૭,૩૧,૭૭૭	૫,૬૬,૭૪૦
ખાંડ ...	૧,૬૬,૦૮,૦૬૬	૬૫,૬૪,૭૬૧
સુતર કાચું ...	૬૩,૧૩૩	૮,૦૨,૭૩૫
ટવીસ્ટ અને યાર્ન ...	૨૧,૭૧,૧૧૬	૭૧,૬૦,૮૫૫
વગર ધોએલાં પીસ શુદ્ધ ...	૬૪,૨૭,૬૩૮	૨,૧૫,૨૩,૩૦૬
ધોએલાં પીસ શુદ્ધ...	૧,૦૨,૧૬,૮૮૬	૧,૨૮,૦૬,૫૨૪
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુદ્ધ ...	૧,૩૨,૨૫,૩૪૭	૧,૧૫,૨૫,૧૬૮
શીવવાના દોરા ...	૩,૫૨,૭૩૬	૮,૮૬,૮૦૮
સુતર એકંદર ...	૩,૭૪,૫૪,૭૦૬	૫,૫૭,૬૪,૧૨૫
રેશમ કાચું ...	૮,૮૩,૨૪૮	૧૩,૮૧,૮૦૨
રેશમના પીસ શુદ્ધ...	૨૨,૪૩,૬૫૨	૩૮,૨૭,૦૩૦
કાચું ઊન ...	૬૬,૮૫૭	૩૪,૬૨૦
રોઝીઆરી ...	૭૨,૪૧૨	૭૭,૩૩૬
હિનના પીસ શુદ્ધ ...	૧૨,૭૬,૪૭૧	૧૦,૧૬,૮૨૬
હિન કુલ ...	૧૫,૬૨,૧૮૬	૧૨,૫૦,૭૦૧
તંબાકુ ...	૧૦,૬૦,૫૮૪	૧૧,૭૧,૭૪૪

મેટેલીક શીલીગની સારી રીજાઇન ગમશે કે

ચીજનું નામ.

	૧૯૧૭ રૂ.	૧૯૧૮ રૂ.
લાકડાં	૧૦,૮૨,૨૩૧	૮,૭૨,૭૨૭
રમકડાં	૧,૨૬,૩૪૯	૨,૬૬,૩૭૭
છત્રીઓ	૬૬,૦૨૯	૬૮,૧૮૫
છત્રીઓનો મામાન	૧,૫૫,૮૭૬	૧,૬૪,૭૫૯
કુલે આયાત	૧૦,૨૫,૯૩૧	૧૩,૭૧,૯૮૩

Exports.

ચીજનું નામ.	૧૯૧૭-રૂ.	૧૯૧૮-રૂ.
જીવતાં જનાવરો	૨,૦૭,૭૮૭	૧,૪૫,૬૦૨
પ્રસ કરવા માટે રેસા	૭૮,૮૮૬	૫૩,૨૮૨
મીઠુણતી	૨,૬૬,૮૮૪	૧,૨૦,૧૬૪
સોલ્ટ પીટર	૬,૨૪,૬૧૭	૮,૨૭,૪૭૬
કેલસા	૩,૬૭,૭૦૭	૧,૧૬૬
કેપ્સી
કાચો, (સીદ્ધરી)	૧૦,૧૧,૧૮૫	૧,૨૭,૨૨૧
દોરડાં	૧,૦૩,૭૭૦	૮૮,૮૩૯
દવાઓ	૪,૬૮,૪૬૮	૬૭,૨૪૧
ગળી	૧૪,૨૫,૮૧૩	૧૬,૬૩,૨૪૪
હરણ બેચ	૨,૧૫,૨૨૬	૧,૮૫,૨૧૦
હુમડાં, ચામડાં રંગવાની ચીજો કુલ	૧૭,૯૮,૩૩૦	૨૧,૪૩,૬૨૫
ફળ ને શાક
સાંચર
ચોખા ઘઉં અને બીજાં ભતનો ઘઉં કુલ }	૫૩,૮૩,૨૨૧	૩૧,૧૮,૮૩૫
ઘઉંની સરકારી ચડત
ઘઉંનો લોટ
બગર કેળવાયલાં ચામડાં	૪૧,૩૬,૨૪૨	૨૭,૨૭,૮૬૧
લાખ	૩૮,૨૪,૨૬૩	૨૩,૭૭,૫૫૬
કેળવાયલાં ચામડાં	૨૨,૪૬,૦૨૬	૫,૫૪,૨૮૭
લાડ	૨,૧૬૦
રણર	૧૦,૧૪,૨૫૦	૨૦,૨૬,૩૫૧
ખાતર	૪,૦૯,૪૮૮	૧,૩૮,૭૪૩
મેગેનીઝ
લોહ અને સ્ટીલ
ધાતુ કુલ
મીઠુ	૬,૬૧,૬૪૨	૫,૫૮,૭૬૭
અખરખ	૧૫,૮૧,૬૬૪	૪,૭૯,૮૭૯
તીવેલ	૧૧,૬૪,૨૪૨	૧૩,૦૦,૩૯૬
કેપરેલ	૭૩,૨૬૭	૧,૪૦,૬૪૯

ઘોડા વખત માટે આંકડા છાપવામાં આવ્યા નથી

ચીજતુ' નામ.

	૧૯૧૭	૧૯૧૮
ચીજતુ' તેલ	૭૩,૨૯૭	૧,૪૦,૬૪૯
બીજી બાતનાં તેલો મળી કુલ	૨૫,૩૬,૨૯૨	૨૦,૦૦,૮૯૮
ખેાળ	૬,૬૮,૭૭૯	૬,૮૫,૧૦૩
અરીસુ	૧૪,૧૭,૪૯૫	૧૩,૮૧,૮૫૦
દીવેલ	૭,૨૭,૭૪૩	૨,૯૪,૦૧૬
ટોપરાં	૧૦,૧૨,૩૧૩	૪,૨૮૫
કપાસીયા	૧૪,૨૦૦	૧૮,૬૭૭
લોચસીંગ	૨૪,૧૦,૮૭૪	૭,૭૨,૯૭૩
અળસી	૨૫,૬૬,૨૨૬	૭,૫૬,૦૭૮
ખસખસ	૪૩,૮૧૪	૧૧,૭૪૨
સરસવ	૧,૩૬૭	૨૬૫
તલ	૧૧,૭૫,૯૪૬	૩,૮૪,૦૪૫
તેળનો	}	આ બાળતના આકર્કા આંબા નથી
ખાંડ		
ચા		
કાચું રૂ	૭૮,૫૪,૦૦૨	૧,૫૯,૭૭,૮૬૬
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૨,૨૧,૬૩,૫૦૬	૩,૫૫,૭૧,૨૨૮
રૂમાલ અને શાલો	૪૮,૪૨,૪૮૬	૬૧,૬૨,૫૮૦
પીસ શુક્ર	૪૩,૦૪૯	૫,૬૨૬
શણ	૫૫,૧૨,૭૩૫	૪૯,૭૭,૫૪૪
નયુટ કાચું	૨,૨૨,૩૯૬	૪૬,૩૯૫
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૫૬,૪૧,૦૬૧	૨૫,૭૩,૭૩૫
રેશમ (કાચું)	૩,૨૯૦	૧૮,૭૩૨
રેશમ કુલ
હન કાચું	૯૧,૭૨૨	૨૫,૭૨૨
હનની ધાળલીઓ ને ગાલીયા વગેરે	૩૯,૦૬,૧૩૨	૨૭,૩૫,૪૬૫
તાંબાકુ, બીડી વિગેરે	૨,૦૦,૧૭૦	૧૨,૪૫૦
લાકડાં, પાટીયાં વિગેરે	૨,૩૪,૧૬૮	૧,૬૫,૮૨૪
	૩,૬૩,૦૮૩	૧,૫૧,૨૨૮
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ } સરકારી ઘઉંની નિકાશ સાથે. }	૧૭,૧૭,૨૯,૬૭૫	૧૬,૩૯,૨૫,૨૪૭
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ } સરકારી ઘઉંની નિકાશ સાથે. }	૧૬,૩૫,૧૮૫	૬,૬૭,૨૫૬

“ઇનકમટેક્સ.”

જો

૦

ઇનકમટેક્સને લગતાં કોઇ પણ પ્રકારનાં કામની સમજ મેળવવી હોય તો મળે અથવા લખો:-બી. એલ. થોસર, બોમ્બે કોમર્શીયલ કોલેજ, ૪૨. કાલબાદેવી રોડ મુંબઇ.

ચાપકાઓમાંથી આવકવેરા માટે હિસાબનાં પત્રકો તૈયાર કરી આપીએ છીએ.

બી. એલ. થોસર.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન)
સરટીફિકેડ એક્સપેન્ટ્સ એન્ડ પબ્લીક
ઓફીસર

હામારે ત્રીજા વર્ગના ઉત્પાદકોની હાડમારી અને મુખ્ય અટકાવવા હોય, હાંદી બેપાર ઉદ્યોગને યતી હાની બંધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭ પૌડનો હિંદુસ્તાન ઉપર પડેલા ધસારો અટકાવવા હોય, હાંદીએ મટિ રેલ્વેમાં સારા પગારની નોકરીઓ ભેળેલી હોય, હાંદી ઉદ્યોગ હાંદિનાજ લાભ માટે ખાવવો હોય, નહેર પ્રમુખની રાગવડ માટે પૂરતી કાળજી રાખનાર સત્તા ભેળેલી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અને અભિપ્રાયને માન આપે એવા અમલ ભેળેલી હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર જોવાથી રેલ્વે સમક્ષ લડત ચલાવવા માટે નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફરેહન પ્રેસરના હાદ્યાતમ ૩૬૨, હોર્નબી રોડ, મુંબઇ, એ મરનામે મોકલવા વીનની છે.

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બીજી ધલાકાની બંધી અગત્યની ખબરો, બાહ્યવાસ્તવ કોર્ટના કાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી જાણખતો, હુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ગદો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ ને પ્રવેશતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

૧૧૨૫૫૫૫૫૫ પાસે થોસર સાથે રૂ. ૬૫,
ક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

નંબર ૨૭, ૫૨ નંબર ૫૩-૨૭૫

મામાધર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

નોટ-આખા બીજી ધલાકામાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એકજ ગુજરાતી પત્ર છે જે બીજીની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રભુતા બાહ્ય ખબરો વવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે

બનોષધી સાસાપરેલા.

આ સાસાપરેલા એવન કયાથી ઉપદ્રવજન્ય, ગરમીના રોગો તથા રસાયણી સેવન કરવાથી શરીર ઉપર થનારા બચકર વીકારો (લોહીનું બગડી જવું) તથા ધાતુના વીકારોને નાબુદ કરીને લોહીને સુધારે છે અને ચામડી ઉપર થતા અનેક પ્રકારના રોગોને મટાડે છે
વળી આ સાસાપરીલા ગમે તે માણસે લીધો હોય તો લોહીનો સુધારો કરીને કોવવ આપે છે તથા અમરણશક્તિ વધારે છે ગાટલી એકની કીમત રૂ. ૧।

મહા કુષ્ટ તથા સફેદ કોઠ ઉપર

‘ બે અતિ ઉત્તમ ગુણુદાયક ઔષધી.

ભારત મધુનદલી કીમત રૂ. ૧।૭ આ દવા પેટમાં લીધાથી અને તેલ ઉપર લગાડવાથી નીચે નાગવલી તેલ , , રૂ. ૨ / લખેલા વીકારો ખાત્રીથી મારા થાય છે અઢાર પ્રકારના કુષ્ટ રોગ, જેવા કે શરીરની ત્વચા ઉપર સફેદ, લાલ, કાળા, બાણુ રંગના ડાઘ તથા સુનભરી છત્યાદિ દરદો ઉપલી દવા લીધાથી ખાત્રીથી મારા થાય છે, તેમજ લોહીનો સુધારો ઘટ કાતિને વધારે છે.

ડૉ. ધાકજી ભાણુજી સાવંત

પ્રણેસવાડી, — મુંબઈ.

ગોરબંદર પોર્ટલેંડ સીમેંટ

“ ગજપતી ” છાપ

હમારો સીમેંટ હી દુસ્તાનમાં આપાલ થતા રતામાં સારી સીમેંટની બંદોબસ્તી કરે છે, અને બસીતા ખાતાઓમાં વપરાય છે એવું પેકીંગ એક એક હારવેટના મજબુત કોથળાઓમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતા ધણીનું સહેલાઈથી હથેલી સામય છે

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડીયન સીમેંટ કું. લી. લી.

તાતા સન્સ એન્ડ કું.

એજન્ટસ,

નવસારી બીલ્ડીંગ કોર્પોરેશન, મુંબઈ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી.

પરંતુ જો અન્ય વીરીઓમાં, લોજન ગૃહોમાં કે ભાષકાદાર લોકોમાં, અને ખુદ પોતાને શેર પણ, અહીંના જેવી સ્વાદિષ્ટ યાને ટેસ્ટકુલ સ્પેશિય જમવાની આશા રાખશે તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાતી કરો.

૪ મુમ્બાઈની પાસેની પાછળ મુંબઈ નં. ૨

ધી એલેમ્પીક કેમીકલ વર્ક્સ લુ. લી.

મુંબઈ અને વડોદરા.

આલુર્વેદના બાવ પ્રકારના નામના મથના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —

વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી ઔષધિઓમાંથી ગાસ્ટ્રીય રીટી અનુસાર બનાવેલી ચક્રિનગી દવા દવા નકારાણી સુધારી પાચનશક્તિ રાખારે છે અને શરીરને અખુટ કોવત આપે છે (જે ખાસ બાળકોમાં મળવું કે વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ ઉત્તેજક અને ઉન્માદક દવાઓથી ટૂંક સમય અંદે જાણાત દુર્ગમ શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે)

(૨) સીવરને પોતાનું કામ બજાવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે

(૩) અલ્બર્નની વ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અન્ન માગને તાકાત આપે છે

નોટ—અર્જવતી તેમજ સુવાલ્ય સીએને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવારોગ લાગુ થક શક્તિ નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મદી ન્ય છે કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૨—૦

વેલ્ડેસે ફેસફેટ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનતન્ત્રને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના જ્ઞાન-તન્ત્રોમાં અને મગજમાં મુખ્ય પદાર્થ વેલ્ડેસે ફેસફેટના તત્વો રહેલા હોય છે, અને જ્યારે તેનું પ્રમાણ ઘટી જાય છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ નથી રહે છે અને અશક્તિને વર્ષ જુદા જુદા સંખ્યાબંધ દરદે દર્પન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક અવિ તેવા તત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી રહેલી ઓટ પુરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મગજનો કે અગળનો પસારો વિરોધ જ્ઞાતો હોય તેમજ અચુક આ દવા નાપરથી કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૧—૦ (મોટી સાઈઝ) ૦—૧૪—૦ (નાની સાઈઝ)

બીજી બનાવટો મારે કેટલોગ મગાવો.

મળવાનું છેલ્લું—ધી એલેમ્પીક કેમીકલ વર્ક્સ લુ. લી.

કર્ણિક

તાવ માટે એક અકસીર દવા.

એક વખત વાપરીને ખાતરી કરજો,

કિંમત એક ખાટલીના આના ૧૦.

ણયુ મિશ્વર

૮, ખ બુદો.

દરેક દુકાને વેચાતું મળશે નહિં તો લખો

કર્ણિક પ્રવર્સ—ગીરગામ મુંબઈ.

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેશો?

એક્સ સાવવાળી જુની
અને બાણીતી

મરવાડી-
ખજાર
મુંબઈ

મહાસે એન્ડ કંપની,

વીલાયતી
કીરતી મેકનના બાણીતી
ચમકી હાથી છાપની હાથેરીઅન
મેગલોર, માર્કેટ, મીરજાપુર, વીગેરે
તથા બખાના ફેન્સી ડરેસો તેમજ સાથી જરીની તથા
તબી તરાહની ઇટ કેપ તથા વીક્ટોરીયા ટપ, સાદી ટોપીઓને
— મળવર જરૂરો દમારે ત્યા હરદ મેશ તર્જવાર છે તે જોઈ
નવાને ચુકરો નહી
બહારગામના ઓર્ડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET FORT BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન.

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

—૧૮૦૮૬—

(હિંદુ, પારસી, જૈન, ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૬૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિત્રણા બીડા કાગળ, પાકું પૂઠું પૃં ૮૦૦ તુર્ત આંકડા થાઓ.

મૂલ્ય-રૂ. ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. જુદું.

ધર્મરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય યોગદા અને શિક્ષાપદ ધણ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
ધર્મર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીકી ભાવામા લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અંત પર્યંત બનેલા અર્થ અભાગિકે ચમત્કારો, વિવેકાનંદને ધર્મર દર્શન
મવાં, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાચવા જેવાં છે દરેક મનુષ્યોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાચવો જોઈએ.

સર્વે પત્ર વ્યવહાર.

ડાહ્યાલાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સરતી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

પરીખસ ટૉનિક મેડીસીનના લૉટ પાંચમો ખુલ્યો છે.

શક્તિ માટે સર્વોત્તમ ઉપાય બાટલો ૧ ની કીંમત રૂ. ૧

ટપાલ ખર્ચ જુદું સાથે ઇનામની ટીકીટ મફત.

ઇનામો રૂ. ૧૫૦૦૦ ના

તા. ૨૧ જુલાઈ ૧૯૧૮ ના રોજ વહેંચવામાં આવશે.

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, આરીના ભરતકામવાળા.

બસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નહીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એછી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર-
સની તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક
વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક "ગૌદાન" જણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં
આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ બોર્ડપર લખી બહાર ભાગમાં મુકી સ્મારક રખાય છે
એક રૂપિયા ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોના નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં
અગ્ર દાય છે. વાર્ષિક રિપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નહીઆદ.

રૌયલ ટોનીક પીલ્સ.

તાકાત આપનારી શુદ્ધ વનસ્પતીની ગોળીઓ.

આ ગોળીઓ દરેક પ્રકારની નબળાઈ દુર કરી પુરૂષાતન આપે છે. સ્વપ્નામાં કે પીશાબમાં
જતી ખાતુ બંધ કરી વીર્યવીકારના ગુપ્ત દરદો મટાડી પાચનશક્તિ વધારી તાકાત આપે છે.

દેખવણી લેતા વીધાર્થીઓનાં મગજને પુષ્ટી આપી તેમની ઓછી થયેલી યાદદાસ્ત
શક્તિને પુરોજેશમાં ખિલતી રાખે છે.

કેશર, કંસ્તુરી, અંબર વીગેરે દેશી વનસ્પતીની બનેલી "રૌયલ ટોનીક પીલ્સ"
લોહી વધારી અવયવોને તાકાત આપે છે. છુપ વધારી શરીરનું પોષણ કરે છે એટલું જ નહીં
પણ ફક્ત ત્રણ દીવસમાં પોતાની અદ્યક્ષત શક્તિ આપેલુ જ બતાવે છે. સ્ત્રીઓના અનિયમીત
રૂત્રાવને અટકાવી ગર્ભસ્થાનને સુધારી તંદુરસ્તી બક્ષે છે.

રજીસ્ટર નંબર ૧૮૦ તપાસી લેજો. નકલી માલથી જુખ સાવચેત રહેજો.
કીંમત ૩૦ ગોળીની રૂ. ૧-૪-૦

ગોવીંદજી દામોદરની કું

જથાબંધ તથા છુટક દવાઓ વેચનારા,
નં. ૩ સુતાર ચાલ, મારકેટ, મુંબઈ નં. ૨

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલયનાં અમૃતતુલ્યઔષધો.

અગ્રજ્ઞાત આતંકનિગ્રહ ઔષધાલયનાં અમૃતતુલ્ય ઔષધોએ પોતાનાં ચમત્કારિક પણાથી આખી દુનિયામાં મોહાટી ફેલેલ તેમજ નામના મેળવી છે એમ જાહેર કરતાં અમેને જરા પણ સંકોચ થતો નથી. કારણ કે આજસુધીમાં તેને માટે લાખો સર્ટીફિકેટો મળ્યાં છે અને મળતાં જ રહ્યાં.

૧ સહઅપુટી અબ્રક ભરમં.	સાચ મટાડે-કોવત આપે.	તો.	૧ ના	રૂ.	૫૦-૦-૦
૨ શુદ્ધ મોતીનો ઉચો સુરમો.	આંખનાં બધાં દરદો મટાડે.	,,	૧	,,	૨૪-૦-૦
૩ ઉત્તમ લોહભરમં.	લોહી સુધારે.	,,	૧ ના	,,	૫-૦-૦
૪ અમૃતાર્ણવ અવલોહ	પુષ્ટી અને તેજ આપે	ડબી ૧ ના	,,	,,	૨-૦-૦
૫ આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ	ધાંતુને સુધારે વધારે.	ડબી ૧ નો	,,	,,	૧-૦-૦
૬ શુદ્ધ મોતીનો કાળો સુરમો.	આંખની આંખ મટાડે.	તો.	૧ નો	,,	૧-૮-૦
૭ શુદ્ધ મોતીનો ધોળો સુરમો.	,,	,,	૧ ના	,,	૨-૦-૦
૮ નેત્રાને દર્મ દાર.	કુલુ પંડળ મટાડે.	,,	૧ ના	,,	૧-૦-૦
૯ કાંસીવંતક.	ઉધરસ મટાડે.	ડબી ૧ નો	,,	,,	૧-૦-૦
૧૦ જવરાંતક.	તાવને મટાડે.	,,	૧ નો	,,	૧-૦-૦
૧૧ બાળમિત્ર.	બાળકોને હૃદયુદ કરે.	,,	૧ નો	,,	૧-૦-૦

આ દવાઓની વધારે વિગત તથા આવીજ ચમત્કારિક છીછ ઘંતી દવાઓની વિગત જાણવા માટે અમારું પ્રાઇસલિસ્ટ મંગાવીને વાંચો.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

જી. એન. ટી.

છગનલાલ લક્ષ્મીદાસ જીનાગઢ.

માલિક—આવંત નિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરુષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પ્રુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, ચાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં જીલ્ડાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુકી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણ, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પ્રુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરુષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની શીશી ૧ ના રૂ. ૧૥

ડૉ. સપટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીયાના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યા મુનબ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનનેદ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણુંજ ઉપયોગી છે, તે લેવાથી પિત્તાગ્નિ સ્વચ્છ અને સ્ક્રિયાવે છે. મુત્રાશયના મો આગળના ભાગ ઉપર 'પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું કરીને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિત્તાગ્નિ સાફ આવાવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિસાબ દરવાની શંકા થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી બીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિસાબ ઘણીજ ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને સગતા વ્યાધિમાં બહુ ફળદાયક છે. વળી નાનાં અર્ચાંચો ઉધ્ધમાં બિછાનામાં પિસાબ કરી નાખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરુષને પિત્તાગ્નિમાં થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળત્રા દુર કરે છે આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને સગતા હરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચીત્રન થયેલી ઇન્દ્રિયને તાકાદ આપી આ પુરુષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનનેદ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણુંજ યોગ્ય લક્ષ આપે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગભગ હીની શકે છે પણ જો જનનેદ્રિય રૂઝ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તો ઘણુંજ દુઃખ અને ઇર્ષા થઈ આવે છે કારણ કે ઘણુંજ ઝેરી કચરો જે મુત્રવાટે નીકળી જવો જોઈએ તે રહી જાય છે, અને તેથી જનનેદ્રિયના સઘળા આગળના કામ કરતાં કબજામાંથી છુટા થવાને અને આંતરડાની ઇર્ષા વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે. જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણો વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઘણો વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા ભુરસા પડતું અને પારદશ્ય નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય, જો મુત્રથી તણખ મારતી હોય કે ઇર્ષા થતી હોય અથવા ટીપા પડતો હોય; જો મુત્રાશયની કોઈલી આગળના ભાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાલવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય, જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનનેદ્રિય ઉધાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઇર્ષા થતી હોય તો આ દરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દહાકામાં જરૂર અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રાના સુતા વખત મળી ત્રણચાર વાર સાનમેટો લેવા જીલ્લુ નહિ.

આથી જનનેદ્રિયને લવિષ્યમાં ઇર્ષાથી બચાવી દેશે અને આખી શરીરમાં બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનનેદ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી પાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનનેદ્રિયમાં બરાબર મુત્ર રહેવાથી ધીમી ઝેરી સારતમને દુર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઐસની બાટલીમાં વેચાય છે, દરેક બાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપિયા અને આઠ આના. દવાવેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડ્રગિસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબંધ મળશે. કોઈ પણ દારૂચી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓડી. કેમિકલ કંપની, બેરો સ્ટ્રીટ, ન્યુયૉર્ક-અમેરિકા.

OT. CHEM. CO, 61 Barrow Street, NEW YORK U. S. A.

સ્વાર્થ વિના પરમાર્થ.

શરીરને દૃઢ, દીર્ઘાયુ, તન્દુરસ્ત અને સુંદર બનાવનાર

મદનમંજરી ગોળીઓ.

હુનિઆના દરેક ભાગમા પરમાર્થો તરીકે પ્રસિદ્ધ ચર્મ ચુક્રી છે આ ગોળીઓ રક્તરોધ, વિચ્છેદન, સ્વપ્નરોધ, વિગેરે બધાં દરદોને મટાડી, નરમ નમોને દૃઢ બનાવી શરીરને મજબુત અને સુંદર બનાવવામાં સંપૂર્ણ ફોર્મ મેળવી છે. ખોરાકને હજમ કરી, પાચનશક્તિ સુધારી, દરરોજ સાફ લાવવો એ તેના મુખ્ય ગુણ છે.

કિં. ગોળી ૪૦ નો રૂ. ૧-૦-૦

કોઈ પણ દરદ માટે વૈદ્યકીય સલાહ તથા વૈદ્યવિદ્યા નામનું મોટું આયુર્વેદિય પુસ્તક લદન મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હેડ ઑફિસ—જામનગર—ઢાઢીઆવાડ.

બ્રેન્ચ ઑફિસ—કાલખાદેવી રોડ, મુંબાઈ

સરકયુલર ના. ૪.

ધી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન.

હિંદી પ્રજાને અપીલ.

—

જાણ્યો છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતારએ જાણ્યું.

૧ કે જ્યારે એક રેલ્વે કુપોનીનો નોંડર અથવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઉતારએના વર્ગમા ખીચોલીય બેસાડવાને સખતાઈ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરના અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક્ક છે

૨ કે આ હક્કના જ્ઞાનનો અભાવ ઉતારએમા ફેલાવો મરજીની દરેક જાણેલા ઉતારવાની ફરજ છે

૩ કે પોલીસ ને પોલીસ કરતા એસોસિએશનની સહાય ઉતાર—બાધના સ્વાર્થને ખાતર આ હક્કનો ઉપયોગ કરવાનો દરેક જાણેલા ઉતારવાની ફરજ છે

૪ કે હિંદ દરેક તેના બેઠા, ને પાછી તે પહેલા વર્ગનો કે બીજા વર્ગનો ઉતાર હોય, તે જોય કે તેના ત્રીજા વર્ગના ઉતારએ તરફ વાળખી રીતે વર્તવામા નથી આવતુ તો તેની મદદે જવા આશા રાખે છે.

૫ કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન નામની એક મહત્ત્વા છે તે કોઈ પણ ઉતારને રેલ્વે સામે ફરિયાદ કરની હોય તો તેને ઉપલી મહત્ત્વાના એનરરી સેક્રેટરીને ન ૨૯૧-૨૯૩ બોરો બનર સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ લખી જણાવવું

૬ કે દરેક ઉતારએ રેલ્વે કાયદાઓ મુસાફરી કર્યા પહેલા જાણવાની જરૂર છે.

બોરો બનર સ્ટ્રીટ,
કોટ, મુંબઈ

}

લીંગ સેવક,
જીવરાજ નોકલદાસ નેણશી.
અ. બે, સેક્રેટરી

તીબેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફિસોમાં તીબેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીબેરીની મજબુતાઈ ટેવી છે તે બાણવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નમુના ચોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ ખીજ મેકરોની બનાવટ ટેવી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને, ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફિસો ખાટે લગભગ ૪૦૦ તીબેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૮૯)

કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

જમવાની સર્વોત્તમ સગવડ ક્યાં ?

શ્રી અંબીકા

ભોજનશાળામાં

કે જ્યાં તમામ માલ હિંચા પ્રકારનો વપરાવા ઉપ
ખૂદ માલીકા જાતે દેખરેખ રાખે છે.

ઠેકા-કાલબાદેવી રોડ—વીકલવાડીના સામે

મુંબઈ-નં. ૦ ૨

ધેર બેઠાં ગંગા

સમય આવી પહોંચ્યો છે.

સુપાત્ર સ્થાન—ઉમદા તક

ઠાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ, જમીન લેવાણી છે. મકાન ફડમાં માત્ર અઢીસો રૂપીયાં ભરી અમર નામના મેળવે, આવે છે સુખિ. નાગરદાસ હ. પાઠક અને ઉપ. હરીશંકર જગજીવન મહેતા. કરો મદદ.

લખો.

ઓ. સેક્રેટરી,

દા. હિં. અનાથાશ્રમ.

વઢવાણ કેમ્પ.

તાંદુર એન્ડ શાહબાદ સ્ટોન કુંઠો
ગોળ દેવળની સામે
સેન્ટ્રલ સ્ટ્રીટ
મુંબઈ,
નં. ૪.

ઓ.
ઈશ ઉપર
પુરતું ધ્યાન

ખાણોના
માલેકો

ઓર્ડર
આપી.

આપવામાં
આવે છે.

સીમેન્ટ અને પાઇપના
એજન્ટો.

અને
ખાત્રી
કરો છ.

કુટની સીસ્ટમ
માલેકો,
રાવ સાહેબ
માનાજી રાજુજી
અને
દાં ખેરાજ ઓધાલાઈ.

ઓ ના હ પાઈપ
ના વંદ ગી

Vitality

(LIFE TONIC
FOOD.)

વાઈટેલીઆ-નખળા સ્ત્રી પુરુષો માટે અણુટ શક્તી વર્ધક ખોરાક.

કેમ્પ કું૦ ની ઘરગણુ દવાઓ.

કેમ્પ કું૦ ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અનારે ત્યાં મળે છે વેપારીઓ માટે ખાસ સગાડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે

સુવાસણ હેર ઓઈલ તથા ઝમઝમ.

મે૦ એફ એસ માદન કું૦ ની અનાવનું ઉત્તમ "સુવાસણ હેર ઓઈલ" તથા "ઝમઝમ" જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારે ત્યાં મળશે

સોલ એજન્ટ--

ડા. અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા,

(પેટર્ટ મેડીસીન, પ્રોવીઝન તમા પન્દ્યુમરીના વેપારી)

ટીકા બી-ડીંગ-ટુમામમલદ-મુબઈ

શ્રીઓ !

મંગલો !

શ્રીઓ !

આજે પાંચ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કેન્દ્ર ફાહીઆવાડમાં તોફાણુ એન્જ માગિ-

સેતિવાહી વિજ્ઞાન.

જેમા દુવન્યુ હપન દેવી મેને વધતવી, નવા જગીયા મેની રીને બનાવના, જુરી જુરી યાંત્રાણના વાવેતર થયાં અને મ્હ મોક્ષમમા દેવા, ખેદુતેલો થાડુ ખર્ચ કરી હપન મેમ વધારવી વિગેરે વિગેરે વિષયોથી બરખૂર આ એન્જ માગિ છે નમુનાનો એક મનાવવાથી મેદન મોકલવામાં આવે છે વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૩૦ ૨) મે રૂપીઆ રાખવામાં આવેલ છે લાખમેરોને રૂ. ૧-૮-૦ દોટ રૂપિય તા લરાગમથી મોખવામાં આવશે, મટિ હુરન નમુના માટે લખો--

ઉપરાંત અમે એ સેતિવાહીને લગતા નીચે જણાવેલા પુસ્તકો બદલ પાડયાં છે જેની પહેલી આદિતિ અ રી નવાથી બીજી આદિતિ છપાઈ ગયેલ છે --

૧ કુળકાંડ કુલખાગનુ જગીયાનુ પુસ્તક	કોમત ૩ ૧-૧૨-૦
૨ દિ દુસ્તાનના ચતા વાવેતર કરવાની રીત	" ૩ ૧-૪-૦
૩ ખેતર, ખેડ તથા ખેડના દુધીઆર વગેરે	" ૩ ૧-૪-૦
૪ પાણીની સોધ તથા તેના હપયોગી સાધન	" ૩ ૧-૮-૦
૫ સેતિવાહી ધધામાથી પેસા કરાવવાની કુચી	" ૩ ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમા જુરી જુરી જાતના ખાવેતરો સમાવેશ થાય છે)

૬ દરામના કીડા હથેરવાની તથા કેટકીનુ વાવેતર કરી રેશા બનાવવાની રીત	" ૩. ૦-૬-૦
૭ કુવામાં પાણી બમારવા માટે ગોર્મિશ કરવાનો 'સેતિવાહી-વિજ્ઞાન'નો ખાસ અક	" ૩ ૦-૪-૦

ફલેરાય એટાલાલ અંબાશિખા, સીબરી-ફાહીઆવાડ

ઈચ્છીત ફળ આપનાર

શક્તિ સુધાકર ગોળીઓ.

સ્ત્રી પુરુષોના તમામ પ્રકારના ધાતુવિકારનો નાશ કરે છે તે આમારા ૩૨ વર્ષના જાતી અનુભવથી સિદ્ધ થયેલ છે. નખળા શરીરમાં લોહી અને ધાતુ વધારી મજબુત બતાવે છે. છાતીના તેમજ કમરના દરદો, ધડપણની નખળાઈ, વીર્યનું કોઈ પણ પ્રકારે સ્ખલિત થવું, ચાદરશક્તિનું મંદ થવું, હીરદ્રીઆ, તથા હરદાઈ રોગ પાછળની નખળાઈ એ સર્વેને નાશુદ કરવા એક સામગ્રી ઉપાય છે. અને ખાંસી તથા દમ નાશુદ કરી ભૂખ લગાડી ખોરાક પચાવે છે, અને જીતા પ્રમેહનો નાશ કરે છે.

નશુ હળ્લી સાથે ફાયદો ન થાય. તે, પૈસા પાછા આપવાની ગેરંટી મળે છે.

કી. ૩૨ ગોળીનો હબીનો રૂ. ૧.

સંજવન તેલ.

ગમે તે કારણથી આવેલી કીટ્રીની નખળાઈ અથવા નપુંસકપણુ લગાડવાથી નાશુદ થાય છે; અને નસો મજબુત બની પૂર્ણ સ્થિતિએ પ્રહોચે છે.

કી. આટલીનો રૂ. ૧.

પ્રમેહ લંજન ગોળીઓ.

દરેક પ્રકારના જીના તથા નવા પ્રમેહનો જડમૂળથી નાશ કરે છે. પૈસા-ખર્ચા અથવા કીટ્રીની કોઈ પણ જગ્યાએ થતી આગ અને કુખાવો અટકાવે છે.

કી. ૨૦ ગોળીની હબીનો રૂ. ૧.

વધરાવળનો લેપ કી. રૂ. ૧. ગમે તેવા વધરાવળના ઉપદ્રવનો નાશ કરે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જામનગર, કાઠીયાવાડ.

મુખ્ય, કાલ્યાણદેવી રોડ, વોલ્વવાડીને નાકે નં. ૨૯૩.

દાવડાની પેટંટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો કરો છે એટલે તે બાંગંતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચના ચીમની પચીસ બાંગી નવ ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે

ચીમો સાધતું કેટલોક મફત વેપારીઓને વારપુર કમીશન.

૬૦ દાવડાની કુંડો,
મંમ્માદેવીના કુવારા પાસે,
સુબઈ નાં ૮.

કાચુ સોનુ વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી ચાલુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટંટ (માટીકની બીજી ચોષોની રોકાણોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમા બરપુર નકો છે ઉપરને ઠોકાણે અરજી કરો અથવા બાતે મળો.

નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર માટીકા—ભાગ ૧ સો હેર બોઈલ, લવ હર, બોગાળકુલ, કોકાનપોમેક, લાઇમ્બસ, બામ, દસમ મલમ, એગ્યુમીસયર, દુધ પાવડર. રોમ્ બીરથ, ઈન્ક, છુટ પોલીસ, વીગેરે “અનુભવિક હુન્નરની મેડનીવાલી છુક કી મત હ આના

હુન્નર માટીકા—ભાગ ૨ ને—પરપુમ કુલસાઇન, રોષ બોઈલ, બીસારાઈન લાઇમ્બસ, લેમન તીરથ, બાલામૃત, સ્પીરીટ કેમ્ફર, વીગેરે અનુભવિક હુન્નરની મેડનીવાલી બક કીં ૭ આના

હુન્નર-કળા-દર્શન—ભાગ ૧-૨-૩-૪—તુલધી તેલો, અતરો, પેનકીલર, રંગો, વેલર ક્વેરો, બોલ કોલવાના પાવડર—તે ૧ સાચુ હેરકાઈ, બીનચો, સ્વદેશી સ્ટેટો ગુલામ નળ, ડીલ વેલર, વારનીસ, બલ સોપ, સુગંધી ચરો અને એગેન્સો વીગેરે હુન્નરની છુકો કીં ૩૦ ૧)

સ્વતંત્ર હુન્નર સમૃદ્ધ—હેલામા છેલ્લી સોધનના અનુભવિક હુન્નરની છુક ને મટી દેશી વેપારી ચેગમ તથા બીજા બીજા આસામીઓના ઉત્તમ નવનીમાય મળ્યા છે કીં ૩૦ ૦૦૦

હુન્નર સાગર—૩. ૨૦,—હુન્નર પ્રકાર મેગે, કી ૨ ૧૧,—હુન્નર સમૃદ્ધ કી ૨ ૨, હુન્નર સાચુનો કી ૩ ૩ હુન્નર માટીકા ૩ ને બાગ (કપાય છે) કીં ૭ આના

“કીંગોબની”—ફેલે હાપ અખરખની (૨૫ અખરખનીના ૧૫ કીટનો આનો એકથી ૨ ૧) મુબીની મળશે

જોગો—આર. જી કામઠાર, હુન્નરોદય છુક કીંગો—બનીયનરોડ, સુબઈ ૮

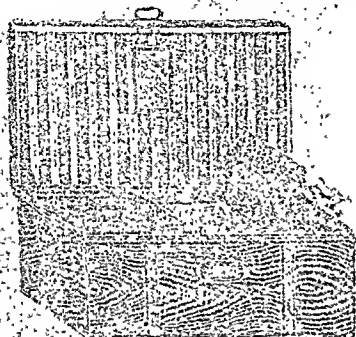
“ફેલે ‘યુવમમંથી’” પદાધીન સુના યડ કલાસ ફેલે મુસાદોંગી મુસકેલીઓ દુર કરવાને ને તમારે કાઈપણ પ્રકારની મદદ, બાતમી, અથવા સાદાથ લેઈલી દોલ અથવા તમારે તમાસ હિદનો કલો. વધારે ફેલાયેલો તેવો દોલ તો “કનડીયન બોર્ડ” એક દાઈરેક્ટરસ ના હપરીપણા નચે સ્ટા મેનેજમેન્ટ એક ફેલેઓ સ્થાવરુ દબાલ કરવુ આ બામતના કાયદાઓના કોપીઓ અને તેનો રીપોર્ટ નીચે નજાવેલ સદ્વ્યવસ્થ પાસેથી મળશે —

જીવરાજ જી. નેનસી

ધી કનડીયન પેસેનજન્સ એન્ડ ટ્રાપીક સીલીક એસોશીએશન.

ગુલામહસેન ઇસમાલજી એ બ્રધર્સ કરાંચીવા

O. G. 110 H. H. LIEUT-COL. RAJA RAMSING'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈ. સં. ૧૮૭૪ માં
ખાસ મુબંધના નામદાર
આશરા હેઠળ.

આજ, વરસો
વિખ્યાતી ખાસેલા

સ્ટીલ બંક અને દરેક બતાવ
બોક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક લાગનાં મહાલ એકઠીનીશનેમાંથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે: જેથી હમારા દરેક બતાવના સ્ટીલના બોક્સ સોટાં, સર-
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટ, સોલીસીટરની ઓફીસો, બેન્કો, તેગજ દેશી અધિકારીના
ઓફીસો અને પહેડીઓમાં ઘણાજ વિશ્વાસ અને હિલ્લેથી વપરાય છે. એજ અમાર
બોક્સની ઉત્તમ ગુનાવટની ખરી બમીનગીરી છે.

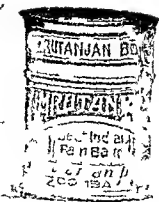
વધુ વિગત માટે હમારું કન્ટલેંગ મંગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી રોડ કંચી, ચો. રૂમ નાં ૬૭-૬ હોરનબી રોડ, મુબંધ.

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની	૧ એ
ડ્રોવેટ ચોવ્વા એન્ડ કંપની	૨ એ
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કુ.	૩ એ
ધી આયોર્નિક ફાર્મસી	૪ એ
ગીરગામ કેમિકલ લેબોરેટરી	૪ એ
અમરોતજન ડેપો	૫ એ
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી	૫ એ
નાગીનદાસ અને મણિકલાલ	૬ એ
એલ વલ્લભરામ એન્ડ કુ.	૬ એ
ફિદાઅલી શુભામચાલી કારાના વેપારી	૭ એ
ગાગન્દાસ જેથમલની કુ.	૭ એ
આર. જીવરાજભાઈ કુ.	૭ એ
ધી ઇન્ડિયન કોટન કુ. લીમિટેડ	૮ એ
કીરપાલદાસ જમાતમલ	૮ એ
ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કુ.	૯ એ
ફીરોઝ કેમીકલ કુ.	૧૦ એ
ધી સરમી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ	૧૧ એ
વાર્ચ. એલ. બંધારકર	૧૧ એ
બીખા પ્રયાણુજીની કુ.	૧૨ એ
ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટાઇઝ ઇન્સ્યુરન્સ કુ. લી.	૧૩ એ
ડી. પી. એલ. અમરો	૧૪ એ
ડી. પી. એલ. અમરો	૧૪ એ
ડી. ડી. રાહટર એન્ડ કુ.	૧૪ એ
કે. ડી. રોયની કુ.	૧૫ એ
બ્યુવરગાંધી ચંદ્રપ્રકાશ	૧૫ એ
ડોહટર બાટલીવાલા	૧૬ એ
એમ. એચ. શાસ્ત્રી	૧૬ એ
એ. રબરુ રાનેની કુ.	૧૬ એ
ધી કપડવાળી રાંધણ ફેક્ટરી	૧૭ એ
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કુ.	૧૮ એ
ગોદરેજ બ્રાધર્સ	૧૯ એ
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લી	૨૦ એ
ડી. કાશીદાસ મોતીરામ	૨૧ એ
બનવાલ લાલબાઈ શાહ	૨૧ એ
ડાહર પેત્રી	૨૨ એ
ધી એલ. એસ. ર	૨૩ બી
રેલ્વે સરકારી વહીવટ	૨૩ બી
ધી એમ. આયેનાલી કુ.	૨૩ એ
ડી. બાબુ બાબુ	૨૪ બી
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કુ. લી.	૨૪ બી
ધી સાબરકાંથા બોર્ડિંગ હાઉસ	૨૫ બી
ધી એલેમ્બિક કેમિકલ વર્ક્સ કુ. લી.	૨૫ બી
કાર્નિક બ્રોઝ	૨૬ બી
માહાલે એન્ડ કુ.	૨૬ બી
મોબીલ	૨૬ બી

West End Watch Co.	1 A.
Dröwet Chowwa Ind & Co	2 A.
Dwarakadas Jagmohandas & Co.	3 A.
The Ionin Pharmacy	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory	4 A.
Amrostanjan Depot	5 A.
The Indian Claim Agency	5 A.
Nagindas and Maneklal	6 A.
H. Vallabhram & Co.	6 A.
Fidaally Golamally	7 A.
Gagandas Jethmal & Co.	7-A.
R. Jivraj & Co.	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd.	8 A.
Kirpaldas Jhamatmal.	8 A.
Phiroze M. Dastoor & Co.	9 A.
The Rio Chemical Co.	10 A.
The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
Y. L. Bhandarkar	11 A.
Bhica Chhannji & Co.	12 A.
The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	13 A.
Short Advertisements	14 A.
Dr. P. S. Ganla	15 A.
Dr. D. Writer & Co.	15 A.
K. T. Dunge & Co.	15 A.
Manager Chandraprakash	15 A.
Dr. Batliwalla	16 A.
M. H. Shastri	16 A.
A. W. Rane & Co	16 A.
The Kapadvanj Soap Factory	17 A.
Dwarakadas Jagmohandas & Co.	18 A.
Godrej Brothers	19 A.
The Central Bank of India Ltd.	20 A.
Dr. Klnidns Motiram	21 A.
Ghaganlal Lalimbhai Shah	21 A.
Dr. Patrick	22 A.
B. L. Thosnr	23 B.
State Management of Railway	23 B.
B. N. Bhatena & Co.	23 A.
Dr. Dhakjee Bhanjee	24 B.
The Indian Cement Co. Ltd	24 B.
The Sabarkantha Boarding House	25 B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	25
Karnik Bros.	26
Mahale & Co.	26
Mobial	26

અમૃતાંજન

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં ત્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે એમ કરવાથી દરદ જલનીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાતું શુળ, ગળાનો સર્વ જતનો દુખાવો, લસક, છાતીની ઠંડીનો વિહાર, મંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ધા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ એપણથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આડ આના.

દુ. પાંચિડર.

કિંમત માત્ર એ આના.

દાદરની દવા.

સુદી ખરજ, દાર વગેરે ચામડીનાં દગ્દો આ મલમથી સારા થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૬, ટીઆર હાઇ-સુખઈ.

સુપરટેક્સના કામ માટે

તાકીદે મળો એખી સલાહ આપવામાં આવશે.

વ્યાપારીઓનો ચિંતા દૂર થાય એવી એખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાતરી એક જ વખત એકીસનાં પંચરવાથી થઈ જશે માટે જરૂરી મળો.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઇનકમટેક્સના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હિસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઇની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી માથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બધાએલી છે.

જેમ કે રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, અને કોઇપણ બાબતમાં લખાપટી કરવાતું અને કોર્ટને સગતા કામ તથા અહીંયાં અથવા બહારગામની ડીપ્રીઓનાં નાણાં વસુલ કરી આપીએ છીએ અને તેતું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટોનું તથા લખાપટી કરવાનો ખર્ચ ઘટતે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે

આપ તાકીદથી મળો.નીચેના સરનામે.

કેંદ્રાલ—મુસ બીલીંગ પહેલે માળે નં. ૧૮.

એલર્ડ બીનેમની બાલુમાં ધોળી વગાવની પાસે કાલગાદેવી શેડ—મુખઈ.

ઇન્કમ ટેક્સ

ના

ખાસ અનુભવી

નગીનદાસ અને માણેકલાલ

તમામ વેધાની આસોથી વધુ પેઢીઓના હિસાબ તપાસી કાયદા પ્રમાણે રજુ કરવા
દરેકને મુયદો થયો છે.

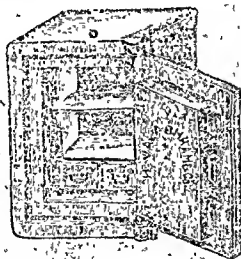
ઠેકા—નં. ૨૧, ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, ફોટ, મુંબઈ,

મહારાની હોટેલ ઉપર.

ટેલીફોન નં. ૨૫૬૦.

એચ. વલભરામ એન્ડ કું.

ચારોને પકડવાની

અખંડ વાળેલી

ચીજોરીઓ, તાળાં કળો અને કેસ બાકસો

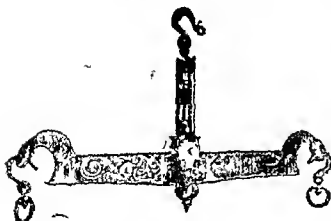
ખનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચક્લા સ્ટ્રીટ, ધોળી ગાલી.

દુકાન—અમદાવાદ રહેમાન સ્ટ્રીટ અલાહી બાગ મુંબઈ-૩

જુની અને જાણીતી વીંધાસુ કાંટાની દુકાન.
ફીદામલી ગુલામચલી કાંટાના વેપારી.

નંબર ૧૩૬, જ હુકર સ્ટ્રીટ, મોખામનર નાકા ઉપર-મુંબઈ.

હુમારે ત્યાં દરેક જાતના કાંટા જેવા કે વીંધીચમના, એવરીના, ખીમ તથા પ્લાટ-ફારગના અને ફેરજેકના એ હંદવેટથી વીસ હંદવેટ સુધી તથા રમીંગના દરેક જાતના અને માઈગના રતલ ૫૦૦ સુધી તથા ચીનાઈ તથા ઝવેરાત તોલવાના કાંટા દરેક જાતના, પીત્તળના વજન, તોલાના સર્વે જાતના, ગોટા વીલાયતી, ગામઠી જોખ, કાંટાના પત્તાં, સાકળ વગેરે માટે માલ ઘણા ફીદાયત ભાવે મળશે હુમારે ત્યાં માલની જાત નથી થયા પછી પછવાડે તેમાં ઠરી જાતના ફેરફાર થતો નથી તેમજ ભાવમા ઠગાવાની ધારતી રહેતી નથી. એક વખત પધારી ખાત્રી કરવા લલામણુ ઠરીએ છીએ. અસલ રાજ્ય મેકરના હામ છાપના કાંટા અમારે ત્યાં મળે છે નહીં માલથી મલાખજો.

જાહરાગમના એગ્રાઉ ઉપર પુરતું ધ્યાન આપીએ છીએ.

GAGANES JETH ML & Co

Wholesale, Retail & General Merchants.

Bazar Camp—DEOLALI.

Jewellery, China, and Japan Silk,
 Indian Curiosities Embroidery
 Works, Brass Works, Silver Works
 Sandal Wood Boxes, Indian
 Carpets, Ceylon Lace, Madras
 Works, Delhi Works, Agra Works
 Bengal Works, Drawn Thread
 Works, and Bokhara Works
Head Office Dana Bunder,

BOMBAY 3.

MARBLE FLOORING

તાદુર, શાહમાદ, નાવહ ગી મહારાત્રી લાદીઓ, રફ તથા પોલીશ લાદીઓ, પાલી-આગ, મીડીના ટપા, બાપ-રૂમ, રલેબ્ઝ વીગેરે મળશે.

જાહરાગમના એગ્રાઉ ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામા આવે છે એક વખત રજા મળી-ખાત્રી કરો, ભાવ ઘણાજ ફીદાયત છે.

આર. ઇવરાજની કુંઠો

હર એફીસ, ડંકન રોડ નં. ૧૫,

ગ્રાંથ પરલ, અમાર બાગ,

પોસ્ટ નં. ૨૧, મુંબઈ.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay,

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co Ltd
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co Ltd
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co Ltd.

KIRPALDAS JHAMATMAL.

DIRECT IMPORTERS

Dana Bunder, Bombay No. 3

અમારે ત્યાંથી દરેક જાત જાતનો ચીનાઈ, જપાનીસ, ડેસમી કાપડ અને હોઝી
અપરી વીગેરે તેમજ મદ્રાસ ચીકન અને એમ્બ્રોઇડરી વર્ક્સ, ચાદીનું દરેક પ્રકારનું સામાન,
કામાસેટના ફ્રીગર્સ વીગેરે મુખ્યમાં તેમજ બાહ્યરગામવાળાઓને ખાતરીપૂર્વક
ફીણાયતથી મોકલીયું.

આજમાયશ માટે ઓરડર મોકલવાથી ખાતરી થશે.

નામદાર મુખધના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરે હેઠ

શીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું

ગવર્નમેન્ટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં ૭ હોર્ન બી રોડ, ફેટ, મુંબઈ.

મુખધના ફક્ત અમારૂં જ એક સંપૂર્ણ ખાતુ છે, જ્યાં ઇંગલીશ હીન્દી ધરવ નારા અને વીલાયતની તથા વીચેનાની આંખની હેમ્પીલાલમ. કામ કરી આવેલ ૨૬ વરસના અનુભવી ઠાકટરની આખના દરદો માટે સલાહ મળી મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનાસ્કેપથી તથા ઓફ્ટેલમોસ્કોપથી આખ વપાતવાનો આહુ અનુભવ ધરાવનાર મીં શીરોઝ પોતે અખ તપાસી ચક્ષમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહિર ગોટી શી ખરચવા પડ્યું જવલેજ સતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મીં શીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજ સીંધીય, એનરેબલ મર લેનેન્સ નેનડીન્સ, એનરેબલ મીં જસ્ટીસ બેટી, મીસીસ બેટી, એનરેબલ સર્જે એન, ચંદાવરકર, એનરેબલ મીં જસ્ટીસ બીમન, એનરેબલ મીં જમડીસ બેચેલર, કરનલ ફ્રેન્ચેન, P. M. O, R. A. M. C, કરનલ યુલ્ડ M. D, I. M. S, કરનલ પીટરમ, M. B, I. M. S, મુંબઈન પોલીસ કમીશનર મીં બેલ M. V. O અને બીજા કેટલાક નામકીત ઠાકટર અને ડબ્લ્યો તરફથી એમની કાબેલીયતપણાની ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હુમે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રમા છેલ્લે મા છેલ્લી શેષન.

“કીપટોક”

બાઈફોકલ ક્લેટ તથા તોરીક (દુર તથા નજીક જોવ માટે સ્થા વનરના) લેન્સીસ તથા ઉચી કંચોલીટીના બ્રેઝીલીઅન પેન્ડલસના તમજ આપને ઠંડક આપનાર સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગદગસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ પ્રીજમેટીક વગેરે દરેક બાતના લેનસીસ બનાવી અ પીચે છીએ હવે માલ હન આવ ઘણા કીકાયત.

“વી વી”

આંખનાં દીપા

આખ હુખવા આવવી, પાણી જલુ, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડો ખાતોપુષક ધલાજ કીમત આના ૧૨.

આખની સંભાળને લગતી કીમતી નુસખાએ માલની ચોપડી સુકત મળશે

નળળાં જૈરાં માટે.

—:0:—

આલટ્રેઝ કૅરડીયલ રીચો એન્ડ સોના તમામ દરદો પર અકસીંગ અને રામબાણુ ઇલાજ ૩. ખાસ કરીને સોના ગરલાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બાઈરાંના ગરલાશયના થતા તમામ દરદો જેવા કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પડેલી અને લોહી વગરની શીક્ષી છોકરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કૅરડીયલ રીચો ગરલાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીઠમાંના દુખાવો, પેદામાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે જૈરાને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરલાશય સંગ્રામી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મરીને સોની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કૅરડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત

થાના એક ચમચાલાર.

—:0:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણા નળળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ પડ્યો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નળળાઈથી તવાઈને શીધુ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમન એક ચાના ચમચાલાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નળળા પૂરૂપોને માટે શક્તિને માટે જગ બહાર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કૅરડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિન્દુસ્તાનમાં કોઈની આગવદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચ્છુચ શક્તિને લીધે ઘણા ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈની ઉપલી દવા વ્યારે ખી લે ત્યારે એના પર લગાડેલું લેખલ જેના પર 'મીચો કેમીકલ ક્કા' નામ તળેલું છે તે વાચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ફેંકેલેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL Co.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

રીચો કેમીકલ ક્કા.

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,
ન્યૂયૉર્ક નીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટસ અમેરિકા.

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.આ બધા કર લગાઈના વખતમાં દરેક ચીજ બેહદ માંથી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પેતાના માલ માફ જોઈતા

નવનવીન લેખલો

તથા પાર્તીઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

મણુ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર વિગ્રોના પહેાક અસારી પાસે તૈયાર છે,
જેમાંથી તમોને મનપસદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

ધી સફરી આર્ટ પ્રોન્ટીંગ વર્ક્સ,
સાંકલી રસ્તી, સાયબલા, મુંબઈ.

- B O M B A Y.

ધો
લ
સ્મી
આ
ર્ટ
મા
ય
પ
લા
સું
વ
ઈ.

સ ભાળજો નકલી માલથી સંભાળજો.

મુંબઈમાં ફોલન વાટર

ધણી ભવનુ આવા માંડ્યું છે મણુ જગમનીના નાણીતા
હુસ્તીના ફોલન વાટરને જરૂરમણી હાકી કાઢનાર બગલા છાપ
ફોલન વાટર આજે ઘણા વસ્ત્રોથી પકાયલું ને પહેલુંજ છે
વેપારીઓને આજ લાલાગણુ કરવામાં આવે છે કે
બગલા છાપલું ફોલન વાટર મગાવી જરૂરમણના નામ
જરૂરમણી કાઢી નાંખો.

એકલા બનાવનાર,

હેરોન કેમીકલ વર્ક્સ.

મુંબઈ નંબર ૪

ફોલ પણુ વેપાર ધંધાની બાબદમાં પત્ર વ્યવહાર, બહિર
ખર્ચ, હીસાબ વીગેરેમાં જો સલાહ લેશે તો તમોને ફાયદો
શુ થાય છે તે એક વખત કામ સોંપી ખાતરી કરી લેવાની લતા
મણુ કરવામાં આવે છે.

લખો—પાંચ. એસ. ભંડારકર એન્ડ. સી. આર્ટ.

ધંધાના મલાહકાર (Business Adviser)

મુંબઈ નંબર ૪.

ભીખા કલ્યાણજીની કાં
લોહીને સાફ કરી શકતી આપનાર
આયોડીડ

રેડ જેમીકા-સારસાપરેલા.

શરીરમાંના બગડેલા લોહીથી તળીયત સુસ્ત થઈ શરીર તવાતું જાય છે અને એ સ્થિતિમાં અનેક દરદોનો હુમલો વારંવાર થયા કરે છે. આવી સ્થિતિમાં બીજા ઉપાયો કરતા લોહી સુધારવાના ઉપાયની પહેલી જરૂર છે, અને લોહી સુધારવા માટેનો સૌથી અસરકારક ઉપાય રેડ જેમીકા-સારસાપરીલા છે અને જેના ઉત્તમ ગુણો કાબેલ કંકટરોએ કબુલ રાખ્યા છે, અને તેઓ એક અવાજે ખાતરી આપે છે કે રેડ જેમીકા સારસાપરીલાએ, લોહી સુધારવામાં અજાયબ જેવી ફેરફારો મેળવે છે.

આ સારસાપરીલા હિંદુસ્તાનની હવાના પ્રમાણમાં બનાવવામાં આવે છે કે જેથી કોઈ પણ દરદ ઉપર લાગુ પડે છે અને તે સરવે દરદોને જડસુલથી સાફ કરી અસલ સ્થિતિ ઉપર તળીયતને લાવે છે. આ દવાને માટે અમો વાપરવાને લલામણ કરીએ છીએ.

શરીરમાં આવી ગયેલી નબળાઈ, ગરમીનું પુટી નીકળવું, લીવર બગડવું, જ્ઞાનતંતુઓની નબળાઈ વિગેરે અનેક પ્રકારન દરદો આ દવા દુર કરે છે.

ગરમીના દરદો ઉપર આ દવા ખામ દરીને રામબાણ અસર કરે છે.

કી મત બાટલીનો રૂ. ૧૧—રૂ. ૨૧.

ગાંડીવ ગેન્ટી-રૂમેટીક બામ.

(એક પ્રજ્વળ અસરકારક અને લાભકારક મલમ)

આ મલમ શરીરે ઝોળવાથી સ ધીવા સરખો હુ ખદાયક રોગ થોડા વખતમાં નાબુદ થાય છે, પક્ષાઘાત, ધુલરી અને ધનુર્વ સરખ રોગને આ મલમે મટાડાય છે હુ થ પગતું રહી જવું, શરીરના કોઈ પણ અવયવ ઉપર એકદમ સોજો ચડી આવવો, પેડુની આબુબાબુના લાગમના અતીશય દુખાવો થઈ આવવો, વાતો કાટકા કરવો તથા અકડાઈ જવો, કમરનો લાગ જલાઈ જવો, ગરદનની નસો સંજ્જડ થઈ જવી, રગત્રક થઈ જવાથી હુ થ, પગ કે શરીરનો કોઈ ભાગ રહી જવો વગેરે રોગો આ મલમ લગાડવાથી નાશ પમે છે સીએન કેટલાક લય કર રોગો જેવા કે સુવાઈડ અને ગર્ભાશયના રોગો થઈ ગયા પછી કમર અને પગ જલાઈ જાય છે તે પણ આ મલમનો ઉપયોગ કરવાથી નાશ પામે છે શરીરને લીધે શરીરના અવયવોના લય કર ચિન્હો, જડપુ ઉઘાડુ રહા જવું, ઘાત ખીલી બેસી જવી, હાથ પગ બેચાઈ જવું વીગેરે ચિન્હોનો આ મલમ નાશ કરે છે કોઈ કારણથી શરીરના કોઈ ભાગમાં લોહીનું ફરવું બંધ થવાથી અથવા લોહી સુકાઈલ થઈ જવાથી તે ભાગ નકામો અને હુ અ આપનારો થઈ પડ્યો હોય તો આ મલમ વાત્કાળીક રીતે ફાયદો આપે છે.

કી મત શીશી એ ના ફલ્ત અડ અના મોટી બાટલી બાર આના.

ભીખા કલ્યાણજીની હંપની.

જથાબંધ તથા પરચુટણ દવા વેચનાર, બહારકોટ, ગણેશ વાડી, મુંબઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
૩એ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂા ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ ને,

ભરાયલી કેપીટલ રૂ. ૨૨,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૧,૬૧,૦૦૦

મીલકતની ધી મતમાં થતાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકસાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૫૬,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

મૉન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન)
મર વિઠ્ઠલદાસ હામોદરદાસ ઠાકરસી નાઈક
ગેઠ ચતુરભુજ શીવજી
શેઠ માધવજી ઠાકરસી
શેઠ મેરારજી વેલજી.
ગેઠ જેઠાભાઈ વાલજી
શેઠ વાલજી મુંદરજી
શેઠ પરશોત્તમ દાનજી
શેઠ જગજીવન શેષકરજી

દરેક જાતનું આગન વીમાનુ કામ (જેવું કે ધીન્ડીગસપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમ.
વામા આવે છે જાહેર પ્રજાને તથા વેપારી વર્ગને એલોમાસ કરવામા આવે છે કે આ સ્વદેશી
નીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી. વધુ વિગત સારૂ આ કંપનીની ઓફિસમા
પ્રશ્ન અથવા જાતે માગવું

ચેસ્ટનજ એદલજ ધાલા.

મેદેસરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું લીડ

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાદારીઓને માટે
ટુંક ખરચની (ટલીકાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો
જાર આનાના સોગ શબ્દ અને ઉપરાંત વધુના દરેક શબ્દ
દીક એક પૈસાના ભાવથી લેવામાં આવશે ૧૬ શબ્દ દીક
જાર આના અને તે ઉપરાંત દર શબ્દ દીક એક પૈસા લેવાનો
રિવાજ છે. છપાવનારાઓએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી
તુધીમાં લખાણ પૈસા સાથે નીચે સરનામે મોકલી આપવા
જોઈએ અદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમાં
મોકલી આપવા
મેકેટરી, ઇંડીયન મર્ચન્ટસ એજન્ટ એન્ડ બુરો,
એલ્ડ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૬,
જાંક સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ

મહાવીરજી દાનિક પીલ્ડસ તાત્કાલિક
તાત્કાલ આપી પોતાની અદભૂત શક્તિ આજોડુબ
ખતાવે છે

કિંમત ૩૨ ગોળીના રૂપીઆ ત્રણ
ડાક્ટર એમ. એમ. પારેખ
વાસાવડ, (કાઠીઆવાડ.)

જોઈએ છે. જેતી વધારવા માટે રૂ.
૧૮૦૦૦). સાઈ વ્યાજ, કમીશન મળશે.
રેવાશંકર નારાયણજી,
નાગરવાણ, વડોદરા.

જોઈએ છે:—વીમા એજન્ટો તથા જાહેર
ખબર કેનવામરો-ભરપુર કમીશન—
કાંકોર એન્ડ, જી એમ
નગરામપરા, મુરત.

એસ લક્ષ્મીદાસ એન્ડ કું
જનરલ મર્ચન્ટસ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
૩૨૭, નવાબ બીલ્ડીંગ્સ,
હોર્નબી રોડ,—મુંબઈ.

M. LAXMIDAS & Co.
General Merchants & Commission
agents,
327, Nawab Buildings,
Hornby Road,—Bombay.

થોડા ખરચે ધણો લખડો.

વીજળીને લગતુ દરેક જાતનું શીટીંગ અને
હુસ્ત કામ કરનાર તમારી વીજળીક શીટીંગનો
નીભાવ શીકાયતે કરી આપવામાં આવશે.
શાંખ પ્રેમચંદ કૃષ્ણજી, મુરતવાળા.
કેન્ડ મુજળ જેઠા બીલ્ડીંગ, બ્લોક નં. ૬,
ટેલી. નં. ૩૬૦૪ પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં. ૨

ચોરંગ મળેથી, તમામ જાતના અનાજ,
દીરેલી, ઘી, લોંચશિંગ, વિગેરે શ્રીકાર માલ
ખરીદી પુરો પાડવામાં આવશે.

લણો—કે. જી. ભટ્ટ એન્ડ કું.
મોહકા, પોસ્ટ હરસોલ.

**ધી ઉમરેઠ હેન્ડ લુમ્સ વીવીંગ
વર્ક્સ ફેક્ટરી.**

અમાન કારખાનામાં સાદી, મુકટા, વાસા
સીલક, ગાયનાં મીંક વિગેરે સ્વદેશી માલ
ખને છે.

કામ પાડી ખાત્રી કરો.

કે—પટેલની ધર્મશાળા, ઉમરેઠ”

ક્ષયરોગ—સીરમ એટલે ઘોઠાની રસીથી ક્ષયના દરદી ખાત્રી

કાયમના સાગ થાય છે, બ્યારે ત્રીજી પાયરીમા (Advanced stage.) રસાયનથી અથવા વનસ્પતીથી શુભ નહીં માલમ પડે તે વખતે હમે સીરમથી સારા કરવાની ગેરંટી આપીએ છે. કેસરી તાં ૨૬ મી ઓગસ્ટ ૧૯૧૩ નો અંક જુવો અરધા અનાની ટીકીટ મોકલી પુસ્તક મંગાવો.

ડા૦ પી. એસ. ગાન્ડા, એમ. ડી (અમેરીકા)

સીરમ—થીરેપીસ્ટ

ક્ષય રોગ તથા કંઠમાળાના ખાસ ડોક્ટર.

ઠેકાણું:—આર્થ ફાર્મસી મુબઈ નં. ૮.

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ લાઇઓને અરવચ્છ બાટલીના પાણીની મુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉતાળાના ઉઠપાટથી જીવને રાહત આપવા હમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” બુકો કરી એક ટંગલર ઠંડા પાણીમા નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે કી. ૧ ટયુળના આના ૮.

હમારી શુગર ફ્રેડેડ કવીનાઇન કેસકેરા વેલ્ડેગલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજ અને શુભકારક, બનાવટો મુબઈ મધ્યે મારકીટમાં ફવા વેચનારાઓને ત્યાથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાડી મધ્યેના કારખાના મધ્યેથી મળશે.

ડા. ડી. રાઈટર એન્ડ કુંપની

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુબઈ નં. ૪

ડોંગરેલું બાલામૃત

પીવાથી નાના છોકરાં

તંદુરસ્ત થઈ તેમની તાકાત વધે છે.

સોશીની કી. ૧૨ આના ૮ ખ ૪ આના
કે ડી ડોંગરેલું. ગોશામ મુબઈ

સાહિત્યસેવા અને દેશસેવા

એજ નેના મુખ્ય દિગ્ગિન્દુ છે એણે

ચંદ્રપ્રકાશ

માસિક પત્ર વિદ્વાનોમા ઘણું જ વખણાયેલું છે અને દર મહિનાના પહેલા અઠવાડિયામા સાહિત્ય-વર્તમાનપત્રોના કરકમના સાદર ચાલ ૪ મુમસિદ્ધ “સાહિત્ય” હજે છે કે આ માસિક ધીમે ધીમે પ્રથમ પકિતાના પત્રોની હરોળમા આવતુ તથા છે. વાર્ષિક લવાગમ પેસ્ટેજ સુઝા માત્ર રૂ ૨-૦-૦ છત્રક નક્કલના ત્રણ આના વડોદરા રાજ્યની તમામ શાળાઓ તથા પુસ્તકશાળાઓ માટે મંજુર દરહેર ખૂબર માટે ઉત્તમ સાધન

બાવતાલ માટે લખો—વ્યવસ્થાપક “ચંદ્રપ્રકાશ”

રાજમહેલ રોડ, વડોદરા

બાટલીવાલાની તાવની દવા.

(એયુમીક્ષયર) તથા ગોળીઓ.

ગ્રીક ઇન્ડસ્ટ્રીયલ એક્ઝીબીશનમાં મેળા તથા રૂપાના ચાંદો મેળવ્યા છે.

- બાટલીવાલાનું—બાલામુત-નળવા તથા તવાયવા બા ૧ તથા નાવકાન માણસો માટે અક્સીર કી ચાના ૧૦ દ. ૧
- (કેપોર—કેપાન) વામ મધાને દુખારો, સહેખમ, છાતીનો દુખારો હરએક ભતનો દુખારો હરમે ભતનો એ ચામડી નંગો માટે અક્સીર કી ૬ ચાના
- ડાએનીયા ખીક્ષયર (કિલેરોલ) જાડા જમીના પે, ઉલટી, કોરોરા વગેરેપર અક્સીર મી ૩ ૧
- કુર્ધનાઇન ટીકડીઓ— એક એનની બાટલીમા ૧૦૦ એની બનાવટમા ઉત્તમ વેલાતી કુર્ધનાઇન વાપરનામા આવે છે કી ૩ ૧-૪ ચાના
- કુર્ધનાઇન ટીકડીઓ—એ એનની, બાટલીમા ૧૦૦ એની બનાવટમા ઉત્તમ વેલાતી કુર્ધનાઇન વાપરનામા આવે છે કી ૩ ૧-૧૨ ચાના
- રોનીકે પીક્ષ—ટીકે ૧ ચેલેરા, નમના, પાનકુ પથ ખેલુ લોહી (એનીમ્યા) માટે અક્સીર માત્રુ પુધીકારક છે કી ૩ ૧-૮ ચાના
- રીગદરમ્ એર્થન્ટમેન્ટ—દવા ૧ ચોળીની કીડ તથા ૬૦૬ એનની કીડ યુલ્લી માટે મતમ કી ૪ ચાના
- દાતલું મલન—આ ડી ચાના ૪

ડોક્ટર એચ. એલ બાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કું., લી.

ટેલીગ્રાફ એડરેસ —બાટલીવાલા વરલી મુબઈ

પી. એ. વરલી, મુબઈ, ૧૮

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

મધીવા અને ૧૮૭૫ના દરો માટે આ એક ધણેલ અસરમાર- શમચાલુ અને હાડપી વડાલ તે હપલા નામનુ તેલ છે એ તેમ વા, યેન મારતો વા, તમામ ભતનો સધીવા, શાએપીકા, ગાઉટ, બ્રગ્ગી, કરતલ, આમ્શ નસોલુ ખેચાલુ, કમર, બાતી, સાધા, હાડકા અને ગરદનનુ દુખવુ, ગરડાનો રા' બચાઓના નળળા પડેલા પગો શુધ્ધુનો સોબે, સુલેલા તથા ૧૪૪ ગયલા સાધા અને હાડકા અકરસાત, લમળેગો, લકવો, લચ્મ, ચસક, વીગેરે તમામ ભતના શરીરના ભૂના દુખારોને જખટ સાલ કરી નળળા પડેલા અવયવોને નાકાત બકી લેહી ફરતુ કરી નવી છકી બખડ વી એ આ તેનના ખાસ શુલો છે, કી મત કુ ત રૂપીઓ એક

સર્વે બાપિતા નાના વેપારીઓ વેચે છે બાદાશગમવાળાઓએ નવસારી નખડ માલેક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

મુબઈ

૧૮૦૦૦). સાફ વ્યાજ,

હેડ એઝીમ —દોરડી સીટ, નવસારી

રેવાશંકર

નાગરવાડ, HIGH CLASS

એઈઓ છે.—વીમા એન્-ટો તથા બહિર CANVASWARES.

બખર કેનવાસરો-બરપુર કમીશન—

કાકેર એન્ડ, છ એમ.

નગરામપરા, સુરત

ધી ઉમરેક હે

વર્કસ

અમારા કારખાનામાં સીલક, આયના સીલક વિ બને છે.

કામ પાડી ખાતી કરો.

કે—પટેલની ધર્મ

& Co,

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦.

મેળવાની તમે કોશિશ કરો

કેશવકાન્ત—હેર આઇલ વ્હાઇટ આઇલ
(ધાસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે વ્હાઇટ આઇ-
લના લાખા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે
નુકસાન કરે છે માટે જો કોઇ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર આઇલમા વ્હાઇટ આઇલ
છે તેને ઉપર જણાવેલું ઇનામ અમે આપશું

ખાતરી ૧ ના રૂ. ૦-૧૦ ૦

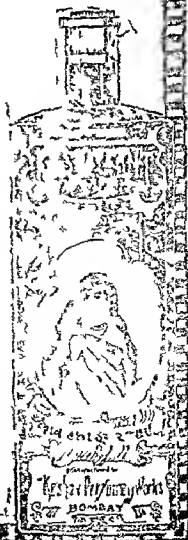
દરેક બાણીતા ટેપા ૧૬ માએશી મળશે.

દાખલાસ ૪૦૦ મોદન ૧૫ મેન્ડ હા

પ્રાપ્તગમન

ધી હિ દપાટનુ ફેક્ટની જોન્ડ મેટલ વર્કસ

ધી હેશવ પરફ્યુમની વકલ, ૧૪૭ અબદુલ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુબાઇ.

ધાર્મિક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:૦.—

વેલાતી ખનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેનો હિસાબ ગોદરેજે પ્રશ્નને આપ્યો છે. કેટલી ધવર્ટ લેધમની આશીર્વાદની આગમાં અને કાપડ ખગરની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાનુસાર તીજેરીઓમાં સંઘર્ષ જાળી ગયું તેની ખબર મેળવના પછી ધવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સાહુન જેમ દેરીડે પોવાની હબરોની કીમતની વેલાતી મોટા જાણીતા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાઉધી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હિંદુસ્તાન અને ખરમાની સેર્વીંગ બેંકો માટે મરકારને ઉગર તીજેરી જોધતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજની મા કાગળે મલામત રહેવાથી આગો ઉગર તીજેરીનો ચોરડર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડા વરસ ઉપર જોગી આગ થઈ હતી અને હબરો ઘરના બની ગયા હતા. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિશે લખતા અમેરીકાનું હૃત્તરઉદ્ઘોગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્યુ નામે સાયન ટીરીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અકા નીચે સુજળ કહે છે—

“મોટી દલગીરી સાથે કહેલું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાં મેકરોની ફાયરબુક્સ હોવાની ગેરરીતિ થયેલી વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી જાણમાં એવી વાત આવી છે કે જે જાળી ગયેલી તીજેરીઓને જોડે લાકડાંની પેટી કરતા વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના જળનિર્જનમાં વેચનારાઓએ ફાયરબુક્સ હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. અત્યંત કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓના કારખાના અને દુકાનો સરકાર હંમેશા માટે બંધ કરાવે એવું અમે હમણીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

ગેસ કંપની પાસે, પરલ, મુબઇ.

ધી સેંટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાયણ	રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાયણ	રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ રૂ. ૫૬	રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એચ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટસ આ બેંકના હિસાબો અને ભમીનગીરીઓ દર અડવાડીએ તપાસે છે.

પ્રેસીડેન્સી બેંક ઑફ આ બેંક પોતાના હિસાબનાં પખવાડીક

સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુકી તેમજ લાંબી મુદતના બ્યાનના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેકો તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજગતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વહી ઑફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડિંગ, કોટ, મુંબઈ.

સાખા ઑફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાતાં ઉપર.

રોજની બાકી ઉપર

ભનેવારીથી જુન ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે.. ૫ ૧/૨ ટકા.

દ્વંધી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સૌરાષ્ટ્ર ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

દેશી વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૧ મું VOL. XI. AUGUST, 1918. No. 2. ઑગસ્ટ, ૧૯૧૮. અંક ૨જો.

અનુક્રમણિકા.		CONTENTS	
વિષય	પાનું	Subjects	Page.
૧ અધિપતિનું અધ્યયન	૫૦	1. Editorial Study	50
૨ બેંચારી વિષયો	૫૩	2. Commercial Subjects	53
(અ) દિનની આર્થિક સ્થિતિ (૨૧ ૪ ૧૬ બારબાયા)	૫૩	(a) India her resources and her economics (Mr. J. L. D. Barbhaya)	53
(બ) ખેતરો અને કારખાનાઓ (૨૧ ૫ ૬ મહેતા)	૫૬	(b) Fields and Factories (Mr. D. K. Mehta)	59
ચેમ્બરનો વિભાગ	૬૮	3. Chamber's Section	68
૪ વિવેક અને વેપાર સરકારી લાહેરનામાં	૭૦	4. War and Trade Government Notifications	70
૫ બેંચારી ખબરો		5. Commercial Notes	72
૬ વેપારી ખાતરો અને આંકડાઓ	૮૫	6. Commercial Intelligence and Statistics	85

મનન કરવા યોગ્ય વાક્યો.

એક પેઢીના ઉપારીએ પોતાના હાથ નીચેના માણસોને દિનપત્તિદિન વધુ અગત્યના અને મહત્વના ઓઢધા આપીને તેમને કુશળ વેપારી બનાવવા જોઈએ.

સંપત્તિ ભેગી કરવામાં બહુ હિંમત અને અસાધારણ સાવધતા જોઈએ છીએ પણ તેજ સંપત્તિ બાળવી ગળવામાં તેના કરતા કશાગણી હિંમત અને સાવધતા જોઈએ છીએ.

જે પ્રબળ વેપાર ચારો અને નીતિમય છે તે પ્રબળ જીવનમાં મનુષ્યવાને માટેના હિંમત સાધનો પ્રાપ્ત કરવાની તીવ્ર જાગ્રસા હોય છે.

ઈન્ડિયામાં ફોર્સીંગ ટાઇલનું બાણીનું ખાતું—ધી જોગે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ જોક ઓટ. ફોર્સી મંજી

આ માસીકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે હમે જવાબદાર નથી.

આ માસીકનું લવાજમ મુંબઈનાં ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ત્રણ તથા આહાર-ગામના ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૬-૦ ત્રણ છ આના ચોરસ સુદા રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકતા આના ૪ આર. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી.

આ માસીકમાં જે બહાર જાણે છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો કાઠી નાખવી હોય તો આવી બતની બખર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ નહિતર તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

હમોગ જૂના કોન્ટ્રેક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીલીંગ મિટરમાં હમે બહાર બખર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ બહાર બખર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે જેમણે પોતાની બહાર બખરો મિટરની આગળ તથા પાછળ છપાવવા માટે આપવી

EDITORIAL STUDY.

અધિપતિનું અધ્યયન.

ચોડા દિવસ પહેલાં મિટરના તારમાંથી એવો સંદેશો મળ્યો હતો કે દર વર્ષે હિંદુસ્થાનમાં કપાસીયા વીંશ લાખ ટન પેદા થાય છે, તેમાંથી બે લાખ ટન વાવેતરના કામમાં લેવાય છે, અને આ બે લાખ ટનનો નિકાસ કરવામાં આવે છે હવે તે ઉપરાંત જે બાકી ચોદ લાખ ટન રદા તેનો મોટો ભાગ ઢોરોને ખવરાવવામાં વપરાય છે આનો અર્થ બીજો શું થઈ શકે? વેપર-ઉદ્યોગ ખતેના ઉપ-કામમાં લેવાની જે અગત્ય વસ્તુ તેને જોડે કાપીથી આપણા દેશમાં વાપરવામાં આવે ત્યારે દેશની દોલત વધારવામાં એટલે ઉચ્ચે ખરે ખરી જાગી લાગે. આ પ્રમાણે સરકારી પ્રેસ

જોગી યાત્રી બહાર પાડવામાં આવી છે. તે આઠડા કેટલે દળજે બરાબર છે તેનો તપાસ કરીએ—અહીં જોતાં સાચા આઠડા આ વિષયના સંબંધમાં નેણવવાની સુરકેલી છે. કપાસીયા કાઠી નાખી સાફ કરેલા રૂના આંકડા સરખાની જોતાં લાગે છે કે કપાસીયાની વાર્ષિક સરેરાશ પેદાશ ૧૮,૦૦,૦૦૦ ટન ગણવામાં આવે છે, તે પણ છેલ્લાં પાંચ વર્ષોમાં ૧૫૧,૫૬૫ ટનની રૂકત છે; આ ૧૯૧૩-૧૪માં સાચી વધારે આંકડા આવ્યા છે તે ૨,૮૪,૩૨૭ ટન છે. આપણે દેશમાં કપાસીયાનો ખોરાક ઢોરોને માટે ઘઉં સંગીન અને પુષ્ટિકારક ગણવામાં આવ્યો.

મેટલીક રીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

જે ત્રણ રૂપૈયાના મણુ લેએ તેનો લાભ છે. ફક્ત પંચજમમાં કપાસીઆની ૧૧૬૨ વર્ષે પચાસ લાખ રૂપૈયાની લગ- કરવામાં આવે છે. જો બોળને બદલે શીઆહું તેલ કાઢવાનો ઉદ્યોગ હાથ ધર- ને આવે તો અતુલ્ય સિદ્ધ વાતે એની લાગવાની વહી રહે છે કે આ દેશના કારને તેમાંથી લાભ થવાનો સંભવ થોડો છે; કારણ કે બહિઃ આ દેશમાં વેચવાનો ત આવે અને બોળના ટોટલાનો નિકાશ -તેથી ટોટલને ખાવા માટે તેના ઉપયોગ પટવાનો સમય આવી લાગે, જે અત્યારે આની જમીનની પેદાશ હોઈને સોંધે લોવે ની શકે તથા ટોટલો નૃપ બને.

મોન્ટેગ્યુ-ચેન્સલર્ડ રીપોર્ટ બહાર પડી ત્યો છે, તેની સઘળી વિગતો સાથે વેપારી સિકેને સંબંધ નથી. વેપાર-ઉદ્યોગને લગતા બની ખાખત ઉપર ધ્યાન પહોંચાડવાની ગતિ લાગે તેથી તેને લગતી વિગતોના વિચાર થાને આવશે હોયો જોઈએ. “યુરોપના પાસીઆના હાથે હિંદી વેપારનો વિકાસ થયો.”—એ વાત સર્વ માન્ય ગણી લેવાય તો શ્રી આગળ ચાલતાં તે રીપોર્ટ મુજબ આપણે ૧૧ દેશમાં ઉદ્યોગ અને વેપારને આગળ ધારે ખીલવવાની જરૂર છે તે કથુલ કરવાનું ૧ લાખાનની આધિગિક ઉત્પત્તિ કેટલી થોડા ખતમાં થવા પામી તે ધ્યાનમાં લેતાં ૧૯૦૭ ૧ ૧૯૦૬ સુધીની આપણા દેશની “સ્વ- શી” રાજવજ જે ધર્મ હતી તેનાથી અ- તોષની લાગણી ફેલાવા પામી હતી, તેને માટે આજના સંયોગો વચ્ચે કેટલોઈ અવકાશ ન, તેની ઉપર વિચાર કરતા કેવાં ધીરજથી ને ખત વડે પગલા ભરવા, અને ગણતરી થોં શિવાય ફક્ત સ્વદેશી લાગણીથી નહિ, જગમ જવા વિષે સાવચેતી વ્યવસ્થા ઉપર અલગનાર બહારની પ્રતિ નર્મો જોડે એનો ઉદ્ધાર જલદી થયો; પણ આપણે તે

શિવાય બીજાં નાના મોટા અનેક સંયોગો ઉપર યુખ્ત વિચાર ચલાવવાની જરૂર છે. ૧૯૦૭ થી ૧૯૦૬ સુધીની દરમીયાન નાનાં નાનાં કારખાનાંઓ કેટલાં થવા પામ્યાં અને તારા પામ્યાં તેનાં કારણો પણ તપાસીને આગળ ચાલવાથી લાભ થવા સંભવ છે. ધર્મો કરવાનો અતુલ્ય જોને હોય તેવા માણ- સોની મદદ વડે તે ધર્મો શરૂ કરવો એ લક્ષમાં રાખી કામ કરવાનું છે. જો સરકાર તરફથી કાબેલ પુરોપોની મદદ આપવામાં આવે તો ઉદ્યોગો સફળ થવાની શરૂઆતમાં વધારે વકરી છે. ગહારના માલને આયાત કરવાની બાબ- તમાં ટેરીફમાં લેદ રાખવાની રાજનીતિને ખાસ સદુપયોગ થાય તેને માટે સરકારની મદદ મળે ત્યારે ખાસ લાભ થાય તે સર્વેને જાણી શકાય તેવી બાબત છે. નવા ઉભા થતા ઉદ્યોગને મદદ કરવા માટે ઉદ્ધાર હાથ નામદાર સરકાર લાંબાવે તો સંગીન રીતે ઉત્પત્તિ થઈ શકે. આ અગવળ લડાઈ પહેલાં થોડા વખતે શરૂ થઈ અને તેનું અનુકૂલ દરજ્જે પરિણામ એ આવ્યું કે હિંદુસ્થાનમાં ઈંગ્લીશ લ કમી- શન નિમવામાં આવ્યું; જેની સમક્ષ કેટલા જાહેર પ્રમતા હિતને માટે સુખાની આપતાં, આ વિષય ઉપર ઈસારો કરી ચૂક્યા છે. હાલ હયાતીમાં છે એવાં હિંદના કારખાનાંઓની ગણતરી કરીએ તો:—

કારખાનાં.	કામ લાગતાં	વર્તીતના દર
	માણસો.	હજારે સાત.

૭૧૧૮	૨,૦૦૦,૦૦૦,	
તે સાહેના ૫,૫૮,૦૦૦	ટેકસ્ટાઇલ એટલે	
	ગીલ વગેરેના ઉદ્યો-	
	ગમાં લાગેલા.	

કામદારો છે; ૨,૨૪,૦૦૦ ખોરાકની ખાણોમાં

૧,૨૫,૦૦૦ ટ્રાન્સપોર્ટ ખાતે.

૭૪,૦૦૦ ખોરાકને લગતા ઉદ્યોગોમાં.

૭૧,૦૦૦ ધાતુને લગતા ઉદ્યોગોમાં.

૪૮,૦૦૦ રસાયણિક પેદાશ માટે.

૪૫,૦૦૦ મેજશોખના ઉદ્યોગો માટે-ધર્યાદિ.

હવે બીજી તરફ જોઈએ તો જાપાનને તે દેશના સરકાર તરફથી મદદ મળેલ હોવાથી તેની એટલે દરજ્જે તથા એવી જલદીથી વેપારની ઉન્નતિ થઈ શકી છે-મોન્ટ્રેયુ-એલ્મસ ફર્ડીનાર્ડ મેજબ લગાઈ પછી હિંદુસ્થાનને પણ સરકાર તરફથી મદદ જોઈતી રીતે મળશે કે જેથી માલ ખનાવનાર પ્રજા વરીકે હિંદની વસ્તીને હુનીઆની બીજી પ્રજા સાથે સરખી પાયરીપર આવવાનું બની શકે.

હિંદુસ્થાનનું ચામડું.

લગાઈ પડેલા ૩,૪૫,૦૦૦ હાંફેડેટ જેટલું

ચામડું દર વર્ષે હિંદુસ્થાનમાંથી નિકાસ કરવામાં આવતું હતું, તેમાંથી અર્ધો ભાગ સેંટ્રલ રોજ્યોમાં જતો; એક તૃતીયાંશ અમેરિકા જતું હતું; અને બાકીનું બધું સુનાઈડેડ ઝોન સમ અને ઇટલી-નેધર્લેન્ડ વચ્ચે વહેંચાઈ જ હતું.

નરિયાદ હિંદુ અનાથાશ્રમનો ૧૯૧૬-૧૯૧૭ની સાલનો રીપોર્ટ અભિપ્રાયાર્થે અમને મોકલવામાં આવ્યો છે જેને માટે અમે આભાર માનીએ છીએ. આ સંસ્થા એટલી બધી જાણીતી છે અને એનું કાર્ય એટલું બધું પ્રસિદ્ધ છે કે એ જાણતું વધુ લખવાની જરૂર અત્રે જોતા નથી. દાનવીર પુરુષો આવી સંસ્થાઓને અધિકાધિક પ્રભાણમાં સહાય આપતા રહે તે હજી પણ વધારે સાફ કાર્ય કરી શકે એવી સંસ્થામાં શક્યતા લાગે છે.

નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર માલીકા—ભાગ ૧ લો-હેર એર્થલ, લવ હર, એટિઅનકલ, મોકાન્ટપોમેડ, લાઇમનસ, બામ, દરાજ મલમ, એગ્યુમીસચર, હુય પાવહર, રોમ સીરપ, ઈન્ક, છુટ પોલીસ, વીગેરે “અનુભવિક હુન્નરની ગેરેન્ડીયાની છુક.” કી મત હ આના

હુન્નર માલીકા—ભાગ ૨ લે-પરફ્યુમ કલસાઈન, રોઝ એર્થલ, ગ્લીસરાઈન સાઈમનસ, લેમન સીરપ, બાલામુત, સ્પીરીટ કેમ્ફર, વીગેરે અનુભવિક હુન્નરની ગેરેન્ડીયાની છુક. કી ૦ હ આના

હુન્નર-કુળા-દર્બાર—ભાગ ૧-૨-૩-૪-સુગંધી તેલો, અવરો, પેનકીલર, રંગો, વોટર કલરો, બાલ કાંઠવાના પાવહર-તેલ સાય, હોરદાઈ, બીજાં, સ્વદેશી સ્વદેશી ગુલાબ નળ, ડીવ વોટર, વારનીસ, બાર સોપ, સુગંધી અરો અને એસેન્સો વીગેરે હુન્નરની છુકો. કી ૦ ૩૦ ૧)

સ્વતંત્ર હુન્નર સંગ્રહ—હેલ્ડામાં જેલી સોધનના અનુભવિક હુન્નરની છુક જે મપ દેશી વેપારી એમ્બર તથા બીજા જાણીતા આસામીઓના ઉત્તમ અભિપ્રાય મળ્યા છે. કી ૦ ૩૦ ૦૦૦=

હુન્નર સાગર—૩ રા. —હુન્નર પ્રકાશ મેટા, કી ૩. ૧૧-હુન્નર સંગ્રહ કી. ૩ ૧, હુન્નર સાગરનો કી ૩ ૦૦ હુન્નર માલીકા ૩ લે ભાગ (છપાય છે) કી ૦ હ આના

“શી જોખની”—રેસ્ને હાપ અગરબતી (૨૫ અગરબતીના ૧૫૫ કીલોનો આનો એકથી ૩ ૧) સુધીની અગરો

લખો—આર. જી કામદાર, હુન્નરોદય છુક ડીપો—બનીયનરોડ, સુબંધ ૬.

મારસેડસની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

COMMERCIAL SUBJECTS.

ઢેપારી વિષયો.

INDIA : HER RESOURCES AND HER ECONOMICS.

હિંદની આર્થિક સ્થિતિ.

(માસિક માટે ખાસ લખવાર—મી જે લ ડુ બારભાષા.)

૫ અન્યવસ્તુઓ—છત્રીઓ અને ભેડા-
ના આંકડા આગળ આપી જવામાં આવ્યા છે.
તે મિલાય ૧૯૦૮ મા આપણને ત્યા ચોપડીઓ,
કાગળો, અને સ્ટેશનરી મળી ૧૧૩ કરોડ રૂપી-
આનો માલ આયાત કરવામાં આવ્યો હતો.
જેમાં ૪૦ લાખની તો ચોપડીઓજ હતી. વળી
અત્રે વધુ સંખ્યામાં છપાતી જાય છે તે તો
જુલી. ૧૯૦૮માં ટપાલ મારફતે જે વર્તમાન
પત્રો મોકલવામાં આવતા હતાં તેની પાંચ
કરોડ ઉપર નહોતી સંખ્યા થવા જાય છે.
આ પ્રમાણે કાગળનો ખર્ચ ઘણો જરૂરમાં
વધતો જાય છે. આજ-હિંદુસ્થાનનું ગર્થ-
શાસ્ત્ર લખવામાં કેાણુ જાણુ કેટલા કુદસ કેપ
અને છાપવામાં કેટલા કાગળોનો ઘાસુ વાળ્યો
હશે ?—લોખંડકામ અને કટલરીનો ઉપયોગ
અત્રે વધતો જાય છે અને તે તેમજ સચા-
કામ, ખીડી, અને તળાકુની આયાત અસાધા-
રણુ વધતી ગઈ છે. અટલી બધી ખર્ચત-
હિંદને ખાતર થઈ હતી અને હિંદે તેટલો
અય કીધો છે.

હિંદમાં જનતા માલનો જો હિંદમાં
એટલો વ્યય થતો હોય તો હિંદને તેટલો
વાન થાય. મજુરોને તેટલી વધુ રોજી મળે.
તેવા હુન્નરોશોગ ખીલે, દેશનો ધેમો દેશમાં

ફર અને દેશના લોકોની આવક વધે. પરંતુ
તેમ ન થવાથી પરિણામ વિપરીત થાય છે,
વિદેશનો વ્યાપાર વધે છે. ત્યા મજુરોને રોજી
મળે છે અને અત્રેનો ધેમો ત્યાં તણાઈ જાય
છે. આ વિષય ઉપર ટીકા કરતાં મી. વીલીઅમ
ડીગ્બી સી. આઇ. ઇ. નિચે મુજબના આંક-
ડાઓ રજુ કરે છે:—

દેશ દેશના લોકોની માથાદિઠ આવક—
૧૯૦૦ માં:—

સ્કોટલેન્ડ	૪૫	પૌડ.
આસ્ટ્રેલિયા	૪૦	"
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	૩૯	"
બેલજીઅમ	૨૮	"
ફ્રાન્સ	૨૭	"
કેનેડા	૨૬	"
જર્મની	૨૨	"
હૉલેન્ડ	૨૨	"
નાર્વે	૨૦	"
સ્વીટ્ઝરલેન્ડ	૧૯	"
સ્પેન	૧૬	"
આસ્ટ્રીઆ	૧૫	"
ઇટાલી	૧૨	"
રુશિયા	૧૧	"
હિંદુસ્થાન	૧	"

પાંચા—લોર્ડ કર્ઝને માયાદિત આવક બે
પૌંડ કહી છે. પણ તે ઉપર ૫૮૫૬ કેની છે,
પરંતુ ખરી આવક મી. બ્રિટીશ ગ ડીગણીના
હિસાબાનુસાર રૂ ૧૭ એટલે ૧ પૌંડ, ૨ શિ. ૮

ચેન્ન થાય છે. (Prosperous British
India pp. 84.)

હતાં તેઓ કહે છે કે ઉપલો આંકડો સર્વ
માન્ય રીતે ઠેરવી શકાય નહિં.

લોર્ડ કર્ઝને સર્વ માન્ય કરાવેલી દરમાં માયાદિત કમાણી
આમાંથી દુષ્કાળ ગમય અને મોંઘવારી વજેરની છુટ
જતા ખરેખરી માંધાદિત કમાણી આવે છે તો
તેમાંથી જ્ઞે મીમંતો અને હુન્નરોલોગમાં પોતાની
કમાણી અને વ્યાજ વજેરે બાદ કરીએતો ગરીબોની
માંધાદિત દર સેં કહે દરવર્ષે કમાણી

પૌંડ ૨ (૪૦ રૂપીઆ)

„ ૧-૨-૪ (૩૧૭)

„ ૦-૧૩ (૧૩ આના)

(Pro Bri: India pp. 372)

આથી આગળ વધતાં મી. બ્રિટીશ ગ ડીગણી આકાડાઓદ્વારા રજુ કરે છે કે:—

ઓગસ્ટ ૧૯૦૧ ની ૧૬ મી તારીખે
હિંદના પ્રધાન રાષ્ટ્ર ઑ ના. સર બ્યૉર્જ
હેનીલ્ટને કબુલ કીધું હતું કે:—

“હું એકદમ કબુલ કરું છું કે જો એવું
“સાબિત કરી આપવામાં આવે કે આપણા
“રાજ્ય દરમ્યાન લોકોની આર્થિક સ્થિતિ
“સુધરી નથી તો તે દેશ ઉપર આપણે
“અમલ ચલાવવો નકામો છે.”

હિંદના લોકોની દિનમતિદિન વસાઈ
જતી આવક.

૧૮૫૦માં ખીત સતાધારી રીતે ગણાયલી,
૨ આના આવક રાજની માયાદિત.

૧૮૮૨માં સંત્રાવાર રીતે ગણાયલી.
૧૬ આનો આવક રાજની માયાદિત.

[પરંતુ આ જોડે પુરવાર કરી આપેલો
આંકડો દેખાડી આપે છે કે તે નામદારે જે
હિંદ પાસેથી વાર્ષિક પગાર મેળવ્યો છે તે
હિંદના ૬૦,૦૦૦ હિંદીઓની વાર્ષિક આવક સાથે
મળતા પણ પુરો પડતો નથી]

૧૯૦૦માં બધા સંજોગો સાથે લેતાં જે
ગણતરી કરવામાં આવી છે તે રીતે:—

જે આના કરતા પણ ઓછી આવક રાજની
માંધાદિત છે.

(Pro Bri: India pp 534)

હિંદની આવી દયાજનક સ્થિતિ હોવાનો ઘણા
કારણો છે. મીસીસ એની બિસંટ “ ઇન્ડીઆ
એ નેશન ” નામની ચોપડીમાં લખે છે કે:—

૧. હિંદના લોકો પાસેથી કર નાખીને
હવરાવેલા પૈસા મૂખ્યત્વે નિચલાં કારણોને
અંગે જો આશંકાવા પામે છે:— ઇંગ્લેન્ડના હિંદને
હિસાબે રાખવામાં આવતી “ ઇન્ડીઆ ઑડીસ ”
અંગ્રેજ અમલદારોને આપવામાં આવતા

(ચેન્સલો) વાર્ષિક વઝીફા, લન્ડનમાં ઉભી
થયેલી ચાપણોને લખેને હિંદમાં ચાલુ થયેલી
રેલવેઓ ઉપર કરવામાં આવેલી આવક
ઉપરાંત ઉપરા ઉપર પડતા દુષ્કાળને લીધે
લોકોનું નિર્ધન થતા જવું, અને મોંઘવારીના
વખતમાં ન્યારે અત્રેના લોકોને અનાજ
મળે ત્યારે વિદેશ તરફ જવું જેને લીધે
કારોને જમીન ઉપર પણ અથાગ હેવું થવું
ગયું છે. (ઑન ૦ મી ૦ દીનશા વાસ્તાની ગણ

મેટ્રીક શીલીંગથી બીટીંગને આરડા ચોલે છે.

મૂળ) તે દેવું પ... કરાડ રૂપીઆનું ધવા
અય છે. આ ઉપરાંત દુષ્કાળ વખતે તે ઓછો
કરવા ને પ્રયાત્નો લેવાય છે તે માટે થતો ખર્ચ,
અને વિદેશી લડાઇના ખર્ચમાં હિંદને આપવો
પડતો હિસ્સો આ બધું હિંદની દોલતને ખેંચી
નય છે

૨ ખેડુતો સામે મજ્જાધથી લેવામાં,
આવતા કરને લીધે તેઓને દેવામાં તણાવું
પડે છે. જેની અમર દુષ્કાળ પડવાનો વી થાય છે.

૩ અગ્રેજ સરકારે શમેલો ભારે ખર્ચ,
મોટા લગાજમના અગ્રેજ અમલદારોને આપતા
ભારે પગારો, વળી પ્રવિણો (Experts)
ને ભાટે ખર્ચે નિભાવવાની ગત્યનીતિ. ઉપરાંત
ઉપર અમલદારો વખતે તેના ચકાવવામાં આવતા
ભારી ખર્ચો, આ બધું વિદેશી લોકોના હાથમાં
જાય છે અને તેનું પરિણામ દોલત વિદેશ, ઘસ
ડાઇ જવામાં જ આવે છે. પરંતુ જે અગ્રેજોને
ખદેલો હિંદીઓને જ નોકરીમાં રાખવામાં
આવે છે તે તેઓને પગાર ઓછો આપવામાં
આવે છે

૪. દેશી હુત્તરને ઉત્તેજન ન અપવાની
નિત્યનીતિ ઉપરાંત દેશી હુત્તર ઉપર આડકત્રો
મૂકવામાં આવતો અકુશ. દાખલા તરીકે અત્રે
વિદેશી ને કાપડ આવે છે તેના ઉપર આ ટકા
જઠાત લેવામાં આવે છે. આ સામે મેન્ચેસ્ટરના
લોકોએ અગ્નિ કીધી, તો મેન્ચેસ્ટરના કાપડને
સ્વતંત્રતા કરી આપવા અને લેવામાં આવતી
જઠાત જોડે બગેબર કરવા માટે અનેની સીલોમાં
બનતા કાપડ ઉપર આ ટકા એક્સાઇસ ડયુટી
ખામ જઠાત નાખવામાં આવી છે ઉપરાંત
અત્રેના નિમક ઉપર પણ ખાસ જઠાત નાખવામાં
આવી છે તથા કે વિદેશી આવવા નિમક
ઉપર જઠાત લેવામાં આવે છે. મોટા જથ્થામાં
કાચા પદાર્થોનું આગેથી ઘસડાઇ જવું, અને
તેનું મોઢે ભાવે જૂઠા સ્વરૂપમાં પાછું અને ફરવું.

૫. હિંદને લાલચથી નિવડે એવા ઉપાયો
ચેતવા પ્રતિ દુર્લભ પદાર્થ. જેવા કે નહેરકામો,

કેળવણી, સુખાકારીના ઉપાયો. આનું મુખ્ય
કારણ ઉપર દર્શાવેલા ૧-૩થી તથા કારણોને
અંગે ઘસડાઇ જતા પૈસાની તંગાસને લીધે
હાય છે. (India a nation P. 34-35).

પૈસાનું ઘસડાઇ જવું.

The drain. પૈસાનું ઘસડાઇ જવું આ
શબ્દ દેટલાક લોકોને રૂચતો નથી. પરંતુ ડૉ.
દાદાભાઈ નવરોજીએ, લૉર્ડ સાલ્સબરીના મોહ-
રથી ઉત્પાદેલો ને શબ્દ "Bleeding" લોહી
ચુસવાના વાપર્યો છે, તે ક્રૂતા આ શબ્દ વધુ
ગાયાકુળ છે જ્યારે લૉર્ડ સાલ્સબરી હિંદનો
પ્રધાન હતો, ત્યારે તે ભાલા માણસે પોતાની
મીનીટ (26-4-1875; C 3086-1 [1884
144]) માં લખ્યું છે કે " The injury
" is exaggerated in the case of
" India, where so much of the re-
" venue is exported without a direct
" equivalent. As India must be bled
" the lancet should be directed to
" the parts where the blood is con-
" tested or at least sufficient, not to
" those which are already feeble for
" the want of it.

" હિંદને સર્વથી વધારે નુકસાન કરવામાં
" આવ્યું છે, કે જ્યારે તેની દોલત ખીણ રીતે
" ભરપૂર કરી આપવા વગર ઘસડી લાવવામાં
" આવે છે આ રીતે જો હિંદનું લોહી ચુસવું
" હોય તો, એટલું લાક આપવું જોઈએ કે આ
" લોહી કયાથી લેવું થાય છે, કે જે એવે દેશ-
" ભૂમિ ન ખેતવાવું જોઈએ કે જેમાં લોહીની
" અતિ જરૂરીઆતને અંગે પીડાય છે "

ઉપલા વિચારોને મળતો થઈ ઇ. સ.
૧૮૮૦ ના વેસ્ટમીનીસ્ટર ગ્રેજેટ પત્રમાં મી.
ડબલ્યુ. ટી ચૌર્ટન લખે છે કે :- " Railways
" are good, irrigation is good, but

neither one nor the other good is enough to compensate for opening and continually widening a drain which has tapped India's very heart blood, and has dried up the mainsprings of her industrial energy." (Digby P. 205.) રેલ્વે સારી છે. નહેરો પણ ઉપયોગી છે. પણ ઉભયમાંથી એક પણ હિંદની દર વર્ષે લોહી ચુસીને કાઢી જતી નવીને ખીજ તરફથી અન્ય રીતે પાણી વાળવાની શક્તિ ધરાવનાર નથી અને તેથી તે સાફ નથી." અતુલવદ્વારા સિદ્ધ થઈ ચુક્યું છે કે આ સરકાર બંધી સરકાર કરતાં વિશેષ ખર્ચાળુ છે. વિદેશની લડાઈ માટે લશ્કરને અંગે ૧૦,૦૦,૦૦,૦૦૦ પૌંડ રતરલીંગ થયેલા ખર્ચામાંથી ઇંગ્લંડે એક લડાઈના ૫૦,૦૦,૦૦૦ અને બીજાના ૫,૦૦,૦૦૦ પૌંડ પગાર કીધા હતા. આ ઉપરથી મી. વીલી-અમ ડીગ્બી (Digby pp 162-170) કહે છે કે "આ પ્રજા (જાએજ) નબળી પ્રજાનું લોહી

ચુસવામાં અંબલ દરમજોની છે." ચીસીસ એની બિસેન્ટ કહે છે કે "આ ખેંચાઈ જતા પૈસાનો આપણે જરા ખ્યાલ કરીએ. ઇ. સ. ૧૮૬૮-૬૯માં હિંદુસ્થાન પાસેથી હિંદના પ્રધાન નને ૧,૬૩,૦૩,૧૯૭-પૌંડ (રૂા. ૨૪,૪૫,૪૭, ૬૫૫) મળ્યા હતા. જે તેણે કજના વ્યાજમાં, રેલ્વે, લશ્કર, વાર્ષિક વજીફા (પેન્શન), સનદી ખર્ચો (Civil charges) વગેરેમાં ખર્ચ્યા હતા. આ ઉપરાંત મી. સધરલેન્ડ એવી અટકળ ખાંધે છે કે 'વ્યાપારદ્વારા બીજા વીસથી ત્રીસ લાખ દર વર્ષે ઇંગ્લંડ ઘસડી જતું હશે તે જુદા.'..... આ પૈસા ખેંચાઈ જવાની હદ વધે છે પરંતુ ઘટતી નથી. હાલમાં હિંદનો પ્રધાન ૧,૮૦,૦૦,૦૦૦ પૌંડ ખર્ચે છે. અને તેને હિંદ ૨,૫૨,૫૦, ૦૦૦ આપે છે. ૧૮૬૮-૬૯ માં ખર્ચ ૫,૫૩,૧૨,૬૮૧ પૌંડનો કરવામાં આવ્યો હતો અને ૧૯૧૧-૧૨ માં તે ૭,૪૬,૪૦,૨૦૦ નો હતો. આમાંથી નિચલા આકાંડોએ ધ્યાન ખેંચે છે:—

“સનદી ખાતું ખર્ચ પૌંડ.	૯૨,૦૧,૪૪૧ થી ૧,૬૮,૩૭,૦૦૦ પૌંડ.
“રેલ્વે ” ” ”	૬૧,૨૩,૮૩૮ થી ૧,૨૧,૧૩,૮૦૦ ”
“લશ્કરી ” ” ”	૧,૭૧,૫૩,૭૨ થી ૨,૦૮,૧૧,૬૦૦ ”

(India a Nation p. 38-39).

ઇનડોઓ કૌનસીલ અને હિંદી પ્રધાન.

આ મૂજબ હિંદના પૈસાનો વ્યય હિંદના લોકોની અભાવમાં ઇંગ્લંડ મધ્યે હિંદી પ્રધાન તરફથી ઇંગ્લામાં આવે છે. આ વિષય પરત્વે હિંદુસ્થાને વારંવાર પોતાના વાંધાઓ રજૂ કીધેલા છે. જે 'હિંદી કૌન્સિલ'ને લગતા અહવાલો ઉપરથી જણાશે. ઇ સ ૧૮૬૪ માં ડિસેમ્બરની તા ૨૫ મી થી ૨૬ સુધી મંજેલી મદ્રાસમાં ભરાયેલી દશમી કૌન્સિલમાં મી. ઝર્ડેલી નોટ ને તે એકકનો ચોથો ઠરાવ જે મૂક્યો હતો તે નિચે મુજબનો હતો.

"That this congress considers the abolition of the council of the secretary of state for India, as at present constituted the necessary preliminary to all other reforms, and suggests that in its place a standing committee of members of the House of commons be appointed"

ઉપલા ઠરાવના ટેકામાં મી. નોર્ટને એક ભાષણ કીધું હતું. જેના તાત્પર્યમાં તેઓ

બોલ્યા હતા કે “આપણે ઇન્ટરનીયા કાઉન્સી-
 લની વિરુદ્ધ શા માટે છીએ, તેનું કારણ ખુલ્લું
 છે કે તેઓ હિંદની સ્થિતિ સમજી શકતા નથી
 “આ ઇન્ટરનીયા કાઉન્સીલનો વિચાર કરવા
 “માટે આપણને ઇ. સ. ૧૮૮૪ સુધી પાછળ
 “જવું પડશે. અલબત્ત ત્યાર બાદ તેમાં થયેલા
 “ફેરફારો થવા માંડ્યા છે. છતાં હું જોઈ છું કે
 “ઇન્ટરનીયા કાઉન્સીલના ચાદ સભ્યોમાંથી
 “સાત સનદી નોકરીવાળા, પાંચ લશ્કરવાળા
 “એક ભેગરદાર અને એક અગ્રેજી બેન્કર
 “(નાણાંશાસ્ત્રી) છે. ઇ. સ. ૧૮૫૮
 “થી આ કાઉન્સીલ પુર્ણ ગોઠવાઇ તે પછી
 “હિંદની પ્રજાના એક આસાગીને આ
 “કાઉન્સીલમાં સ્થાન આપવામાં આવ્યું નથી
 “વળી આ મહિસો દરેક કે જે હિંદને અર્થે
 “૧૨૦૦ પૌંડ લઈ લય છે, અને હિંદને કર
 “સુધાં નથી ભરતો તે હિંદ માટે જે જોઈએ તે
 “કરતો નથી આ રકમ આપણે આપીએ
 “છીએ તે ઉપરાંત ધીબા ખર્ચો તેઓ કરે છે
 “તે જુદા. તેના મને ત્રણજી ઉદાહરણો આપવા
 “દે. તેઓમાં વ્યાપારી ગણતરી કરવાની
 “આવડત બહુ ટુંકી છે. લાર્ડ કેનીંગ ઇ. સ.
 “૧૮૫૮માં એક ‘હીસેચ’ મોકલ્યો હતો, અને
 “એક પ્રધાને કલકત્તા અને સાઉથ ઇન્ડિય રેલવેની
 “અડક નાંખવા માટે પાંચ ટકા વ્યાજ આપ-
 “વાની શરતે પરવાનગી આપી હતી. ગણી-
 “આર વર્ષના અનુલવ ઉપરથી જણાયું કે આ
 “શરત હિંદને તુરંશાન કરનારી હતી. કારણ કે
 “પાંચ ટકા આપવાની જે ભારતીયગીરી લેવામાં
 “આવી હતી તેને લીધે તે ખાતું તાજાંતોળ
 “ખરાણ હાલવમાં આવ્યું અને નાદારીમાં ગયું
 “અને તે ખાતું પાછું હિંદી પ્રધાનને
 “પચાસ લાખ પાઉંડે ખરીદવું પડ્યું આથી
 “સંતોષ ન પામતાં હિંદી પ્રધાને ૧૮૫૮ અને
 “૧૮૫૯ માં મદ્રાસ ખાતે નહેર કાઢવા માટે
 “પૈસાનું વ્યાજ આપવાની (ગ્યારેન્ટી) કયુ-
 “લાત આપી, જે થયું પાંચ ટકાનું વ્યાજ
 “રતું પરંતુ તે કામ પણ ફેલ્યું

“નહિ અને નફો મળી શક્યો નહિ”
 “તેજ ખાતાને પ્રધાને ખીલ દેવા પા-
 “ધીથી. ૧૮૬૯ માં હિંદ પ્રધાને મુખ્ય
 “ખાતે એલફીનરટન લેન્ડ અને પ્રેસ કમ્પ-
 “નીની જગ્યા ખરીદવા રૂ. ૧૦૦૦ ના શે-
 “ઉદ્ધારવા માટે કબુલાત આપી. થેડ
 “વખતમાં તેના ભાવ રૂ. ૩૦૦ બોલાવવા માંડ્ય
 “.....હવે તે સિવાય બીજા વધુ અર્થના
 “આંકડા તપાસિયે. ઇંગ્લંડ ખાતે એક એકસ
 “મકાનનું સમારકામ કરાવવામાં આવ્યું તેના
 “અર્થ હિંદ ખાતે નાંખવામાં આવ્યો. અને
 “હિંદે તે—૮,૨૧,૦૦૦ પૌંડનો પગાર પણ
 “ડીધો. આમાંથી ૫,૪૦,૦૦૦ પૌંડ ઇન્ટરની-
 “ઓસીસના ફર્નીચર માટેજ વાપરવામાં
 “આવ્યા ૭૦,૦૦૦ પૌંડ લાયબેરી અને
 “૬૮,૦૦૦ પૌંડ રેટોર ખાતે. વળી
 “૧૦,૦૦૦ પૌંડ ઇન્ટરનીયર એનજીનીયરીંગ
 “કોલેજ માટે અર્થવામાં આવ્યા, કે ત્યાં
 “એનજીનીયર બનાવી (Manufacture) અને
 “રવાના કરવામાં આવે છે, અને અહિં રાયલ
 “એનજીનીયરીંગમાં મોજથી રહે છે. હવે છાતી
 “ધણકાવનારો રકમ ૩૮,૦૦૦ પૌંડની છે. આ
 “રકમ ઇંગ્લંડમાં, ઇલીંગ મધ્યે એક દિવાના-
 “શાળા બાંધવા માટે અર્થવામાં આવી છે.
 “હું યુજી કે આ કયા દિવાનાઓ માટે છે,
 “અને તે દિવાનાઓ કાણ છે? હું તે દિવા-
 “નાઓના માતૃપિતાને ઓળખવા માંગું છું
 “કારણ કે હિંદને તેઓ જોડે શું સ્થાન સુવક
 “છે કે તેઓને હિંદને અર્થે નિભાવવામાં
 “આવે? હું એમ માનું છું કે ઇંગ્લંડમાં દિવા-
 “નાઓના અર્થ તેના કુટુંબીઓએ કરવો
 “પડે છે, તો પછી અગ્રેથી હિંદનો પગાર
 “આઈ ત્યાં ગયેલા, અને પછી દિવાના થયે-
 “લાઓને નિભાવવા હિંદ શી રીતે ખંધાયેલું
 “છે કે જેઓના વાર્ષિક નિભાવાર્થે વળી બીજા
 “દર વર્ષે ૯,૬૬૩ પૌંડ હિંદ પાસેથી લેવામાં
 “આવે છે? આ ઉપરાંત હિંદ ઇંગ્લંડમાં રહેતા
 “બ્રોદેહારોને માટે ૧,૩૬,૫૮૮ પૌંડ અર્થે છે.

કેની લશ્કરના ઉપયોગ માટે પાંચ નૌકાઓ
પાંચવર્ષમાં આવી છે તેનો ખર્ચ ૧૧,૧૮,૭૮૭
પૌંડ લેવામાં આવ્યો છે. વળી તે ઉપરાંત
મા નૌકાઓ ઉપરનો વાર્ષિક ખર્ચ ૨,૨૭,
૭૭૨ પૌંડ આપણે આપીએ છીએ. બીજી
મને અભયબીની બીના એ લાગે છે, કે
એક લશ્કરી પછી ભલે તે અફઘાનીસ્તાન,
કેનેડા, ન્યુઝીલેન્ડ, કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં
કામ કરતો હોય, અને તે બે માત્ર એક
વખત હિંદ ખાતે નોકરી કરી નય તો તેની
આખી જીંદગીનું વધોસન (Pension
વઝીફી) હિંદ ખાતેથી આપવામાં આવે
છે. વળી આપણને ત્યાં મોટા પગારે
આવનાર સનદી અને લશ્કરી ઓફિસરો
જેઓ પોતાના લાભાર્થે રજા ઉપર રહે છે,
તેઓને રજાનું લવાજમ પણ આપણને
૧,૬૨,૨૨૭ પૌંડ, ૧૨ શી. ૧૦ પે. નું
આપવું પડે છે..... એટલું જ નહિ. તે
સિવાય ધરાન, જેઠાહ, વગેરેના એલેચી-
ઓનો નિભાવ કરવા આપણી પાસેથી ૨૫,
૩૬૬ પૌંડ દર વર્ષે લેવામાં આવે છે.
ત્યારે બીલા દેશો-આસ્ટ્રેલીયા, આફ્રીકા,
કેનેડા, વગેરે તે આપતા નથી ત્યારે આપણી

“આ સિવાય હિંદની સરકારના ઇન્ડિયન
“મધ્યેના હિસાબી સરવપ્તયામાં (Home
“accounts of the Government of
“India) ઇ. સ. ૧૮૬૩ માં ૫૬ માં પાના
“ઉપર બેઠે છે કે આ ઉપરાંત ૩૨ માણસનું
“ઉપહાર ગૃહ (Refreshment) રાખવા
“માટે આપણી પાસેથી ૧,૩૨૯ પૌંડ વસુલ
“કરવામાં આવે છે. જેમાં ૩૨ માણસો
“(૨૮ કામ કરનારી સ્ત્રીઓ, એકવડી અધિ-
“કારીણી, અને ત્રણ બીજી બાઈઓ) કામ
“કરે છે..... થોડા સમય ઉપર એક વિદેશી
“રાજ્યકુંવર-જેનું નામ લેવાની જરૂર નથી
“જ્યારે હિંદ ખાતે આવ્યો ત્યારે હિંદને
“માથે તેનો ખર્ચ નાખવામાં આવ્યો હતો.
“પરંતુ જ્યારે તે આસ્ટ્રેલીયા ગયો ત્યારે
“આસ્ટ્રેલીયાએ દમડી પણ આપી નહોતી.
“(New India Political Pamphlets
“No. 6)

આ ઉપરથી સહજ જણાયે કે હિંદના
પૈસાનો વ્યય, હિંદની બાજુ વગર ફેવી રીતે
કરવામાં આવતો હતો, અને થયા કરે છે.

“રેલ્વે બુલમમાંથી” પસાબીન મુઝા યાદ કરાવે રેલ્વે મુસાફરોની મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાને બે તમારે
જોઈપણ મકાનની મદદ, ખાતેની, અથવા સાદાસ્ય બેઠતી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદને હોવાને વધારે ફેલાયેલો
લેવા હોય તો “ઇન્ડિયન ઓર્ડર ઓફ ઇમ્પ્રુવમેન્ટ” ના ઉપરીપણા નીચે સ્ટે. મેનેજમેન્ટ- ઓફ રેલ્વેઓ
સ્થાપવાનું દખાણ કરવું. આ બાબતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેનો રીપોર્ટ નીચે જણાવેલ સદગૃહસ્થ પાસેથી
મળશે:—

જી. પરાજી. જી. નેનસી

ધી ઇન્ડિયન પેસેનજરસ એન્ડ ટ્રીકી રીલીફ એસોશીએશન,
બોરા બગીચ રીડ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

મેટેલીક રીલીફની સારી રીખાઈન ગમશે કે ?

બેતરો અને કારખાનાઓ.

લેખક: પી. હેપ્પાર્ડીન.

ભાષા-તરકાર્તા: મનસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મેહતા.

(ગદાંક ૧૭ થી ચાલુ)

૧૮૭૨ થી ૧૮૮૧ ના વર્ષોમાં સ્વિટ્ઝરલેન્ડે પોતાના રેશમના ઉદ્યોગને ગમણું કરી દીધું, ઇંગ્લેન્ડ અને જર્મનીએ હું જેટલો વધાર્યો; અને જે લાયન્સ પ્રતિવર્ષે ૪૫૪,૦૦૦,૦૦૦ ફ્રાંકનું રેશમી કાપડ ગહાર પાડતું હતું તે લાયન્સે ૧૮૮૭માં માત્ર ૩૭૮,૦૦૦,૦૦૦ ફ્રાંક જેટલું કાપડ ગહાર પાડ્યું. લાયન્સના રેશમી કાપડની નિકાસ ૧૮૫૫-૧૮૫૬ માં ૪૨૫,૦૦૦,૦૦૦ ફ્રાંક હતી, ૧૮૭૦-૧૮૭૪માં ૪૬૦,૦૦૦,૦૦૦ ફ્રાંકની હતી તે ૧૮૮૭ માં ઘટીને ૨૩૩,૦૦૦,૦૦૦ ફ્રાંક થઈ ગઈ. અને હમણાં કેટલા વિદાનો તરફથી એવી ગંડુચી થાય છે કે ફ્રાંસમાં વપરાતાં રેશમી કાપડમાંથી હું જેટલો ભાગ જુરીય, ફ્રેંકલ અને જારમેનમાંથી આયાત થાય છે. એટલું જ નહિ પણ ઇંગ્લેન્ડ પણ હમણાં ૧૬૧,૦૦૦ માણસોએ ઉદ્યોગમાં રોકે છે અને ફ્રાંસમાં પોતાનું કાપડ મોકલી લાયન્સની હરિ-કાપડ કરે છે.

બલે કેટલા રેશમી કાપડ બનાવનારાઓ સ્વદેશીય કર નાખવાને માટે યુગ પાડે કે હલકા પ્રકારના રેશમી કાપડ બનાવવા માટે; અથવા તે ૧૮૫૫-૧૮૫૬માં જેટલી કિમતમાં ૨,૫૦૦,૦૦૦ ક્રીલોગ્રામ રેશમ આપતા હતા તેને ગહલે હવે ૩,૨૫૦,૦૦૦ ક્રીલોગ્રામ રેશમ આપે, પરંતુ હવે તેઓ પોતાની આગવી નોકોજલાલી પ્રાપ્ત કરી શકવાના નથી. ઇંગ્લેન્ડ, સ્વિટ્ઝરલેન્ડ, જર્મની, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અને જર્મનીમાં પોતપોતાનાં રેશમના કારખાનાં છે અને ફક્ત ઉત્તમ માલજ લાયન્સથી મંગાવે છે. હલકા પ્રકારના કાપડ રશિયામાં નોકર ચાકરોમાં પણ સામાન્ય થઈ ગયાં છે, પણ તે

એટલાં સસ્તાં રશિયામાં જ બનેલાં હોય છે જે જે લાયન્સ પુરા પાડવા બંધ તો લાયન્સન કારીગરો ભુળે મરે. એ ઉદ્યોગ બુદ્ધિ બુદ્ધિ સ્વયંએ પ્રસરી ગયો છે અને જે કે હજી લાયન્સ ઉત્તમ પ્રકારના રેશમ કાપડ માટે પોતાનું સ્થાન બળવી રહ્યું છે તોપણ જે સ્થાન પોતે ૩૦ વર્ષ પહેલાં પ્રાપ્ત કરી બેઠું હતું તે સ્થાન તો એને પુનઃ પ્રાપ્ત થવાનું જ નથી.

આજ બતનાં અનેક દૃષ્ટાંતો આપી શકાય. ઓનાંક હવે રશિયાને ખાંડ પુર પાડતું નથી કારણ કે રશિયા પોતે જ પોતાની ખાંડ તૈયાર કરે છે અને તે પણ એટલી જ કિમતે. ઘડિયાળ બનાવવાનો હુદ્દર હવે સ્વિટ્ઝરલેન્ડના હાથમાં રહ્યો નથી; ઘડિયાળ આને લગભગ ઘણું ઠેકાણું બનાવવામાં આવે છે, હિંદુસ્થાન પોતાની ૬૦ આણોમાંથી પોતાને જોડતા કોલ સામાંથી હું જેટલો ભાગ કોલસો કઢાડે છે, કલાઈડ અને ટાઈડાના કિનારા ઉપર જે રસાયણિક કારખાના ખીલ્યાં હતાં તે હવે પડતી દરામાં આવી ગયાં છે. આ કારખાનામાં પ્રથમ વખત સ્પેનના 'પાઈશ્મીસ' સ્પેન પોતે જ કામમાં લે છે; અને જર્મની સલ્ફ્યુરીક એસીડ અને સોડા બનાવવાના સ્થાન તરીકે બનીતું થયું છે એટલું જ નહિ, પરંતુ માલ જોઈએ તે કરતાં વધુ બનાવવામાં આવે છે એમ કહી શકાય છે.

પરંતુ એટલું જ બસ છે. આ બતનાં અનેક દૃષ્ટાંતો આપી શકાય અને તે ઉપરથી આજ બતનાં અત્યુમાન ઉપર આવી શકાય એવા પ્રકારના મારી પાસે ઘણા આંકડા તૈયાર

છે. પરંતુ જો આટલા ઉપરથીજ અનુમાન
આંધવું જોઈએ અને તે ઉપરથી કોઈપણ નિષ્પ-
ક્ષપાતી મનુષ્યને તે અનુમાનની સત્યતા સમ-
જાશે. દરેક જાતના ઉદ્યોગ બુદ્ધાં બુદ્ધા સ્વભાવે
પ્રસરી જાય છે અને દરેક ઠેકાણે એકજ પ્રકાર-
ના ઉદ્યોગને બદલે બુદ્ધા બુદ્ધા પ્રકારના ઉદ્યોગ
નીકળે છે. જે સમયમા આપણે પૃથ્વીએ છીએ
તે સમયની આ નિશાનીઓ છે. દરેક પ્રજા
માલ જનાવવા માટે છે, અને અંદાજ સમયમાં
યુરોપની દરેક પ્રજા, તેમજ અમેરિકામાં યુના-
ઇટેડ સ્ટેટસ અને બીજી પ્રજાઓ અને એશિ-
યાની દરેક પ્રજા પોતાને જીવંતી વસ્તુઓ પોતેજ
જનાવશે. તેમાં તેઓ વિદ્યુત નાખશે નહિ, કારણ
કે એ સ્થિતિ આવવાનીજ. દરેક નવી પ્રજાને
પ્રથમ આરંભમાંજ મુશ્કેલી નડે છે. પણ જ્યાં
એક હુદ્દાર ધરાવે આલવા માડ્યો અને પગ-
ભર થયો એટલે બીજા સેંકડો હુદ્દારો એને લઈને
ઉડી આવશે અને જ્યાં પ્રથમમા આવી પડતી
મુશ્કેલીઓ દુર થઈ એટલે તરતજ સર્વ ઉદ્યોગો
ધમધાકર આગળ વધશે.

આ હંકીકત એટલી સારી રીતે સમજવામાં
નહિ આવી હોય પણ તેની અસર એવી સચોટ
અને સ્પષ્ટ છે કે સંસ્થાનો પ્રાપ્ત કરવાની ધમ્મજા
યુરોપની સર્વ પ્રજાને થયેલી છે. દરેક પ્રજા
પોતપોતાના સંસ્થાન રાખવા માગે છે, પરંતુ
સંસ્થાનોથી જોઈએ તેવી અસર અને પરિણામ
આવવાના નથી. આખા જગતમા હિંદુસ્થાન
જેવું સંસ્થાન બીજું નથી અને ભુવલ્લખમાં
જાની ગયેલી હંકીકત ફરીથી જનવાની નથી.
એટલુંજ નહિ પણ કેટલાક સંસ્થાનો ખ્રિસ્તની
સામા બહુ વિદ્ય હરિકાઈ કરી રહ્યા છે, બીજાં
સંસ્થાનો પણ આરંભેલિયાનુ અનુકરણ આ
દિશામાં કર્યા વિના નહિ રહે. તટસ્થ જાતોમાં
ચીન યુરોપનું સાફ ગ્રાહક થાય એવા
સંજ્ઞા નથી. પોતે પોતાને ત્યાં મસ્તી વસ્તુઓ
જનાવી શકે છે અને જ્યારે તેને યુરોપની
ડબળા વચોની જરૂર જણાયે ત્યારે તે પોતાને

ત્યાં તેવાં જનાવી શકશે. અને જે વખતે ચીનમાં
સ્ત્રીમ જોઈનતો પ્રવેશ થયો તે વખતે જો
યુરોપે એની ઘરામી ઉપર આધાર રાખ્યો તો
બહુ માફ પરિણામજ આવશે. બાકી આફ્રિ-
કાના અર્ધ જંગલી લોકો પાસે તો યુરોપ શી
આશા રાખી શકવાતું છે ?

વિકાસ કાંઈક બુદ્ધિજ્ઞ દિશામાં કરવો
જોઈએ; અને તે પોતાને ત્યાંનીજ અપવતે માટે
માલ તૈયાર કરવો એજ છે. લેકેશાયરના કપડાં
અને ગ્રેટીન્ડના એબરો, લાયન્સના રેશમી
કપડાં અને હંગરીની લોટની મીલોને માટે
હિંદુસ્થાન અને આફ્રિકામાં જવાનું નથી.
આપણી મીલોના માલ લેનાર આપણી પ્રજાજ
લોવી જોઈએ. અને જો આપણે આપણું આર્થિક
જીવન એવી રીતે ગોઠવીએ તો, એ પ્રમાણે
થવું અશક્ય નથી, એ પ્રમાણે થાયજ. ખ્રિસ્તિય
અને જરમનીના કાપડથી ભરેલી વસ્તી હંકીકત
ન્યુ ગીની મોકલવાની કાંઈજ જરૂર નથી, કારણ
કે જો ધરાવે તપાસ કરવામાં આવે તો જરૂર
નીના માલને માટે જરમનીમા અને ખ્રિસ્તિય
માલને માટે ખ્રિસ્તિયમાં જોઈએ તેટલા ગ્રાહકો
છે. પરંતુ શામાં ગ્રાહક કેમ મેળવવા એ વિશે
આપણે આપણા મગજને તસ્તી નહિ આપવાં
જો નીચેના પ્રશ્નોના સંતોષકારક ઉત્તર આપવાનો
યત્ન કરવો તોજ સાફ છે: ખ્રિસ્તિય કામદાર,
સ્કોલ અને આધારીશ મનુરોના વખાણ આપણા
રાજ્યદારી પુરૂષો આટલા બધા કરે છે ત્યારે
એજ લોકો લેકેશાયરનું કાપડ શા માટે ખરી-
દવા નથી? લાયન્સના વસ્ત્રો પોતે શા માટે
રેશમી વસ્ત્રો ખરીદતા નથી અને શા માટે ઘણી
વાર બુખે મરતા પણ જોવામાં આવે છે?
રશિયન ખેડૂતો પોતે શા માટે અનાજ વેચી
નાખે છે અને પછી વર્ષમા ચાર, છ, અને
આઠ આઠ માસ સુધી થોડા લોટ સાથે એક
જાવતું ઘાસ રાંધીને ખાય છે? હિંદુસ્થાનના
ઘઉં અને ચોખા ઉગાડનાર લોકોમાં આટલા
બધા હુકાળ કેમ આવે છે?

મેટેલીક શીર્ષાની સારી લીઝામન ગમશે કે ?

માલિકો અને મનુદો, જમીનદાર તથા અનિશ્ચિત રોજી મેળવનાર મનુષ્યોના બુદ્ધિ મુદ્દા સમુદ્ધ પડી ગયા છે એવી હાલની સ્થિતિમાં આ પ્રમાણે ઉદ્યોગ નવાં નવાં રચીને પ્રસારે તો પરિણામે હુન્મ, બાળકોના મૃત્યુ દારિદ્રાવર્યા અને છ'દગીતું ભ્રષ્ટમ આવી પડશે. રશિયન ફેબ્રિક્સ ઇન્ડસ્ટ્રી રીપોર્ટ, પ્લોન હેન્ડલિંગ મશીન રીપોર્ટ, ઇટાલિયન વપાસ અને હિન્ડુસ્થાન અને જપાનના વધતા જતા ઉદ્યોગોના રીપોર્ટ, ૧૮૪૦ થી ૧૮૪૨ પારલામેન્ટરી કમીશનના રીપોર્ટ વિગેરે માકક આજ હુન્મેની સાક્ષી પુરે છે. આ પ્રમાણે થાપણ અને મનુરીના પ્રશ્ન સર્વ રથોએ સરખા થઈ ગયા છે તેમજ સહેલા થઈ ગયા છે. અનાજ ઉગાડવું અને તેજ જગ્યાએ વણાટ કામ પણ કરવું અને તે સર્વ ત્યાનાજ લોકોને ઉપયોગમાં આવે તેટલા માટે કરવું—આ પ્રશ્ન લલિધના વર્ષોમાં મુદરપના ઇતિહાસે ઉઠેલવાના છે. દરેક પ્રદેશ પોતાના તૈયાર કરેલા માલને પોતાનાજ વપરાશમાં લેશે. પણ આથી એમ પણ થશે કે તેજ પ્રદેશો પોતાના ઉપયોગને માટે અનાજ પણ ઉગાડવું પડશે; અને આજ પ્રશ્ન હું હવે ચર્ચવા માગું છું.

પ્રકરણ ૩.

ખેતીવાડીની શક્યતા.

ખેતીવાડીમાં વિકાસ—વસ્તી વધારે થઈ જવાની સામાં આજુગમે—ગ્રેટબ્રિટનની જમીન પોતાના રહેવાશીઓને અનાજ પુર પાડી શકે?—બ્રિટિશ ખેતીવાડી—ફ્રાંસની ખેતીવાડીના સાથે તુલના—તેજ પ્રમાણે બેલજીઅમ અને ડેનમાર્કની ખેતીવાડી સાથે તુલના—વાડીમાં રોપાણ—તેના પરિણામ—ગ્રેટ બ્રિટનમાં થઈતું રોપાણ ફાયદાકારક છે?—અમેરિકન ખેતીવાડી; સ્ટેટમાં તીવ્ર રોપાણ

જગતનો છેલ્લાં ૫૦ વર્ષનો ઐતિહાસિક અને વેપારી ઇતિહાસ ઉદ્યોગના વિભાગોનાજ ઇતિહાસ છે. જે પ્રમાણે ભૂતકાળમાં મુરોપે ભેથું હતું તેમ અને જેમ ઇટાલિયી ર્ષેનમાં, ર્ષેનમાંથી હોલંડમાં અને છેવટે હોલંડમાંથી બ્રિટનમાં વેપાર ગયો તેમ વેપારનું મધ્યસ્થળ ર્થુ એટલુંજ નહિ, પરંતુ એથી ઉંડું રહેલ અંદર સમાયેલું હતું, કારણ કે વેપાર અને ઉદ્યોગના અગ્રેસરપણાની શક્યતાજ એમાં ન હતી. એ સમયમાં તદ્દન નવીજ સ્થિતિ ઉભી થઈ, અને નવી સ્થિતિને લઈને નવા ફેરફાર આવશ્યક થાય છે. ભૂતકાળને પાછો સભારવો એ નિર્વર્ક છે સુધરેલી પ્રજાઓએ નવીજ દિશામાં પ્રમાણ કરવું જોઈએ. અલગત, અનેક મનુષ્યો વાપો કહાડશે કે અગાઉના અગ્રેસરોએ પોત પોતાનું સ્થાન ટકાવી રાખવું જોઈએ; અગ્રેસરો બધાજ એ પ્રમાણે કહે છે. અગ્રેસરોએ ટેકનીકલ કેળવણી અને બંધારણમાં એટલી ઉત્તમતા પ્રાપ્ત કરવી જોઈએ કે એ પદ આપો-આપ અગ્રેસરોને મળે, જે આ પગલાની જરૂર પડે તો આ પગલુ ભરવું પણ જોઈએ પરંતુ આ પગલું—જેર ઉભય પક્ષ વાપરી શકે તેમ છે અને જે વિચ્છેદનો દેવતા નિરંતર બાળવાન લશ્કરને વિજય અપાવતો રહે તો જે પક્ષ જૂના જમાનાના હક્કોને માટે લડતા પક્ષની સામા નવા હક્કો માટે લડતો હોય તેનેજ વિજય મળે. જે ટેકનીકલ કેળવણીને માટે પ્રમાણિત તૃષ્ણ હોય તો ભલે તે કેળવણી જેટલી અપાય તેટલી આપવામાં આવે, એથી મનુષ્ય જતને આખી મનુષ્ય જતને, કોઈએક પ્રજાને નહિ—લાલજ છે, કારણ કે જ્ઞાન કાઈ સ્વગુહના લાભાર્થે વિકસાવવાનું નથી. જ્ઞાન અને શોધ, વિચાર અને માહત્તની સાહસિકતા, બુદ્ધિનો વિજય અને સમાજસુધારણાના બંધારણમાં, સુધારા, આ સર્વ વસ્તુઓ આખા જગતમાં વિકાસ પામેલી છે, અને માનસિક, ઐતિહાસિક, અને સામાજિક વિકાસ રાજ્યદ્વારે સરહદને બાળખનો નથી, તે સમુદ્ર બાળગી ભય છે,

શક્તિ આપી જગતમાં એટલા બધા પ્રસરી ગયાં છે કે એક શોધ—હવાઈ રથ વિશેની કે વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી વિશે કે ગમે તે વિશેની—એક રાજ્યમાં થાય એટલે બીજાં રાજ્યમાં અલ્પ સમયમાં તેજ શોધ તેવીજ રીતે ફેલાઈ રાજ્યમાં શોધાય એ પ્રમાણે આધુનિક સમયમાં બને છે. વિજ્ઞાનિક શોધ હજારો માંદાને અંતરે આવેલા એ પ્રદેશમાં લગભગ એકજ સમયે થઈ એ પ્રમાણે આપણે અનેકવાર સાંભળીએ છીએ; બધું બચ્ચક પણ અમુક વિચાર ઉત્પન્ન કરાવી શકે એવું વાતાવરણ આ જગતમાં હોયને! અને વસ્તુલઃ આલું વાતાવરણ આ જગતમાં છેજ: વરાળ, છાપખાતું અને જાનની સામાન્યતા આ ત્રણ વસ્તુએ આ વાતાવરણ ઉત્પન્ન કર્યું છે.

આથી જ મનુષ્યો ટેકનીકલ ડેવલપીને એક હાથ કરવાના સ્વપ્ન અનુભવતો હોય તે ૫૦ વર્ષ આ જગતની પાછળ છે. આ વિશાળ જગતજ્ઞાનનું સ્થાન છે અને જો કદાચ એક પ્રજા એક ક્ષણમાં કૌશલ્ય બતાવે તો બીજી પ્રજાઓ બીજી ક્ષણમાં કૌશલ્ય બતાવી એનો બદલો વાળે છે એટલુંજ નહિ પણ એ રીતે મેળવેલ ઉચ્ચતા અલ્પકાળ માટેજ ટકે છે. સાંવાકામમાં ખ્રિષ્ટીઓની પ્રવિણતા, પ્રયત્ન વિસ્તારના સાહસો માટે અમેરિકન સાહસિકતા, ફ્રેંચનું નિયમિત મગજ અને જરમન શિક્ષણ-શાસ્ત્ર આખી જગતમાં પ્રસરતા બંધ છે. ઇટાલિ અને જપાનમાં રચાયેલા યર વિલિયમ આર્મ-સ્ટ્રોંગના કારખાનાઓએ ઇટાલિયનોને તથા જપાનીઓને ટાઇન નદિ ઉપર રહેતા મનુરોની માફકજ કામ કરતાં શીખવી દીધું છે, અમેરિકન સાહસિક સ્વભાવ યુરોપમાં પ્રસારીતો બંધ છે; અવિરોધ પ્રત્યે ફ્રેંચોનો અનુરાગ યુરોપનો અનુરાગ થઈ પડ્યો છે અને જરમન શિક્ષણ-શાસ્ત્ર રશિયામાં પણ એટલેજ દરબજે પ્રસરી

વાને ખેંદલે નવી સ્થિતિ શી છે અને તન લગન આપણી નવી પ્રજાને માથે નવી શી શી ફરજો ઉત્પન્ન થાય છે તે, એટલાજ માટે એવું જરૂરું છે.

આ નવી સ્થિતિ સમજવી સહેલી છે અને તેને લઈને શાં પરિણામ આવશે તે પણ બહુ શકાય તેમ છે. પશ્ચિમ યુરોપની પ્રજાઓને પોતાનો માલ વેચીને બીજા દેશોમાંથી અનાજ મંગાવવામાં મૂકેલીઓ પડતી બંધ છે એટલે તેમને પોતાને ત્યાં અનાજ ઉગાડવું પડશે, પોતાના બનાવેલા માલ માટે પોતાને ત્યાંનાજ માણસો ઉપર આધાર રાખવો પડશે અને પોતાના અનાજ માટે પોતાને ત્યાંના ખેડૂતોની સહાય લેવી પડશે. અને જેમ આ સ્થિતિ જલ્દી આવશે તેમજ લાલ છે.

પરંતુ આ પરિણામ સ્વીકારવામાં બે-સુખ્ય હરકતો નહોતી. અર્થશાસ્ત્રીઓ અને રાજ્યદારિઓએ આપણને એમ શીખવ્યું છે કે પશ્ચિમ યુરોપમાં એટલી બધી ગીચ વસ્તી છે કે કાંચો માલ તથા અનાજ હાલ ઉગાડવાની અને તેનાજ વટે પોતાનો નિર્વાહ કરવાની જગ્યા નથી; અને આથીજ તૈયાર કરેલો માલ નિકાસ કરવાની અને ખોરાકી આયાત કરવાની જરૂર પડે છે. બીજી દલીલ એમની એવી છે કે જરૂર એટલી મળી શકતી હોય તોપણ ખોરાકી બહારથી આવે તે સોધી પડતી હોય એટલે પોતાના દેશમાં ખોરાકી ઉગાડવાની જરૂર નથી. આ બંધના વિચાર અને સિદ્ધાંતો હાલમાં આપણા સમાજમાં પ્રસારિત છે. પરંતુ તેમ છતાં આ સિદ્ધાંતો ખોટા છે તે ચિદ્ધ થઈ ચૂકે તેમ છે: પશ્ચિમ યુરોપમાં પુષ્કળ અનાજ ઉગાડી શકાય તેમ છે અને તે પણ હમણાંની વસ્તી કરતાં વધુ વસ્તીને પુરું પડી શકે તેમ છે અને તે અનાજમાંથી મોટો ફાયદો મેળવી શકાય તેમ છે. આ બે પ્રજોના હુકમે ચર્ચવા માણું છું.

નવા પ્લાનોના બીલીંગમાં ટાઇલ્ડ કોણ પુરી પાડે છે?

પ્રથમ આપણે સાથી વિક્રત પ્રશ્ન લઈએ. હમણા જે ગ્રેટબ્રિટનમાં ફક્ત હું વસતીને જ આલે નેટલું અનાજ ઉગાડાય છે અને જે ગ્રેટબ્રિટનમાં ૪,૧૦,૦૦,૦૦૦ માણસોની વસતી છે, સઘળું મળીને ૫,૬૦,૦૦,૦૦૦ એકર જમીન છે અને નેમાંથી ૩,૩૦,૦૦,૦૦૦ એકર જ ખેડી શકાય તેવી જમીન છે. એમ ધારવામાં આવે છે તે ગ્રેટબ્રિટનમાં તેના બધા માણસો જીવી શકે તેટલું અનાજ ઉગાડી શકાય તેમ છે? એ પ્રમાણે અનાજ ઉગાડી શકાય નહિ એવો સામાન્ય મત છે, આટલું જ નહિ પણ વિજ્ઞાન-શાસ્ત્રીઓ પણ જે બીજી જાળોમાં બહુ સાવધ રહીને મત ઉઠાવે છે તે લોકો પણ આ જાળ-વમાં ટકતાથી કંઈ છે કે એમ થવું અશક્ય છે. આ માન્યતા એક સત્ય સિદ્ધાંત તરીકે સ્વીકારવામાં આવી છે. પરંતુ જે સહે આપણે આ સિદ્ધાંતની તરફેણમાંની હસિલો જોવા માંડીએ તે જ ક્ષણે, આ સિદ્ધાંત ટકાવી રાખવાને માટે કશો પણ પાયો નથી એમ આપણે જણાઈ જાય છે, અને એની તરફેણમાં કંઈ હસિલ સત્ય હકિકત પણ નથી.

‘ધી ટાઇમ્સ’માં પ્રતિ વર્ષે પ્રકટ થતા, જે. બી. લોડના પાકના રીપોર્ટ આપણે લઈએ. ૧૮૮૭ ના તેના આંકડાના પુસ્તકમાં તે લખે છે: “૧૮૫૩-૧૮૬૦ ના પાકમાં જે જેટલો ઘઉંનો પાક ગ્રેટબ્રિટનમાં જ ઉગાડવામાં આવ્યો હતો અને માત્ર જે જેટલો જ ઘઉં જહાજથી મંગાવવામાં આવ્યો હતો.” પણ પછીના રૂપ વર્ષમાં આ સ્થિતિ લગભગ કલ્પનીય થઈ ગઈ. એટલે કે ૧૮૬૦-૧૮૮૬ માં ઘઉંની ખપત માટે માત્ર જે જેટલો જરૂરો દેશમાં ઉગાડવામાં આવ્યો અને જે જેટલો આયાત કરવામાં આવ્યો. પરંતુ આ સ્થિતિ વસ્તીમાં ૮૦,૦૦,૦૦૦ જેટલે વધારો થયો છે તેમજ એક માયા ‘ફીલ્ડ રૂન’ જુલાઈ થઈની ખપત વધી તેનાથી ઉદ્ભવી હોય એમ નથી. ૧૮૫૩-૧૮૬૦ માં જે એકર જમીન બ્રિટનમાં એક

માણસને અનાજ પૂરું પાડતી હતી જે ૧૮૮૭ માં અઢવાઈને ત્રણ એકર જમીન સા માટે જરૂરની થઈ જોઈએ? ઉત્તર સહેલો છે: ખેતી-વાડી ઉપર ભ્રષ્ટ્રચિત્તે ધ્યાન અપાતું નથી.

પરંતુ, ૧૮૫૩-૧૮૬૦માં ઘઉંનું રાપણ ૧,૫૬૦,૦૦૦ એકર જેટલું ૧૮૮૩-૧૮૮૬ ના વર્ષ કરતાં વધારે હતું, એટલે ૧૮૫૩-૧૮૬૦ ના વર્ષની સરેરાશ કરતાં ૧૮૮૩-૧૮૮૬ ના વર્ષની સરેરાશમાં ઘઉં ૪૦,૦૦,૦૦૦ જુલાઈ આછા ઉત્પન્ન થયા હતા; આ ખૂટકાજ ૭૦,૦૦,૦૦૦ માણસોને ઘઉં પૂરા પાડવાને બસ ઘઉં શકે તેવો છે. તે શિવાય જાજરી, જવ અને વડાણાનું રાપણ ૫૬૦,૦૦૦ એકર જેટલું આછું થઈ ગયું છે અને એક એકર ફીલ્ડ ૩૦ જુલાઈ જેટલી સરેરાશ પાકની ઉત્પત્તિ ગણીએ તોપણ ૭,૦૦,૦૦૦ માણસોને તે તે જીન બસ થાય એટલી આછી ઉત્પત્તિ થઈ ગઈ હતી. આ ઉપરથી એમ કહી શકાય કે ૧૮૬૦ માં ૧૦,૦૦૦,૦૦૦ માણસોને માટે યુનાઈટેડ કીંગડમ અનાજ આપાલ કરતું હતું તે ૧૮૮૭ માં ૧૭,૦૦૦,૦૦૦ માણસોને માટે આપાલ કરે છે તેનું કારણ એ કે ૨,૦૦૦,૦૦૦ એકરથી પણ વધારે જમીન ખેડાણના ઉપયોગને માટે બંધ થઈ ગઈ છે.

આ હકિકત સર્વત્ર જાણીની છે છતાં ઘણાં મનુષ્યો એ દલિલ લાવે છે કે ખેતીવાડીનું રૂપ માત્ર દેશમાં છે અને ઘઉંને ખરેખરે માસ અને દૂધ આ દેશમાં વેદા થવા માંડ્યા છે, પરંતુ ૧૮૬૦ ની સાથે સરખાવતાં ૧૮૮૭ ના વર્ષના આંકડા ઉપરથી જણાય છે કે દરેક જાતના પાકમાં એ પ્રમાણે ઘટાડો થયેલો જોવામાં આવે છે, જુલાઈના પાકની જમીનમાં ૨૮૦,૦૦૦ એકર ઘટાડો થયો છે, શલગમના પાકની જમીનમાં ૧૮૦,૦૦૦ એકરનો ઘટાડો થયો છે. બીજી કેટલીક નાની વસ્તુઓની રાપણની જમીનમાં રહેજડાઈ વધારો થયો છે અને એકર જેટલા આ સર્વ

ખીજા ૩૩૦,૦૦૦ એકરનો ઘડાડો થયો છે. માત્ર ખેતરોમાં દોરોને ચરવાની જગ્યામાં ૨૮,૦૦,૦૦૦ એકરનો વધારો થયો છે અને ઘાસની જમીનમાં ૧૬,૦૦,૦૦૦ એકરનો વધારો થયો છે; પણ તેજ પ્રમાણમાં દોરોની સંખ્યામાં વધારો જોવામાં આવતો નથી. દોરોને માટેના ચારાની જમીનમાં જે વધારો થયો છે તેટલો વધારો છેલ્લાં ૨૭ વર્ષમાં દોરોની સંખ્યામાં થયો નથી.

૧૮૮૭ ના વર્ષ પછી સ્થિતિમાં વધુ ખરાબ બગાડો થતો ગયો. ઘેટાંછિટન એકલાનોજ આંકડો લઈએ તો ૧૮૮૫ માં સર્વ જાતનાં અનાજ માટે ૮૩,૯૨,૦૦૬ એકર જમીન દોઢાયેલી હતી, જે જમીન કામમાં આવી શકે તેના પ્રમાણમાં બહુ ઓછી હતી; તેમ છતાં પણ ૧૮૮૫ માં તે ઘટીને આંકડો ૭૪,૦૦,૨૨૭ એકર ઉપર આંચો. ઘઉંનું રોપાણુ ૧૮૭૪ માં ૩૬,૩૦,૩૦૦ એકર જમીનમાં હતું તે ઘટીને ૧૮૮૫ માં ૨૪,૭૮,૩૧૮ એકર ઉપર આંચું અને ૧૮૮૫ માં ૧૪,૧૭,૬૪૧ એકર ઉપર આંચું. ખીજાં બધાં અનાજમાં ૫૧,૯૮,૦૨૬ એકર ઉપરથી આંકડો ૫૪,૬૨,૧૮૪ એકર ઉપર આંચો; એટલે એકંદરે લેતા ૧૦ વર્ષમાં કુલે ૧૦,૦૦,૦૦૦ એકરનું નુકસાન થયું. આ પ્રમાણે ખીજાં ૫૦,૦૦,૦૦૦ માણસોને પરદેશ પાસેથી અનાજ મંગાવવાની ફરજ પડી.

જો ખેતીવાડીનાં રૂપમાંજ ફેરફાર થયો હોત તો જેમ થાત તેમ ખીજા જાતના વનરપતિનાં રોપાણુમાં કાંઈ વધારો થયો ? બિલકુલ નહિ. એમાં પણ ૧૮૮૫ માં ૩,૫૨૧,૬૦૨ એકર જમીન હતી તે ૧૮૮૫ માં ૩,૨૨૫,૭૬૨ એકર થઈ અને ૧૮૧૦-૧૧ માં ૩,૦૦૬,૦૦૦ એકર થઈ; એટલે કે આશરે ૫,૦૦,૦૦૦ એકર જમીનનો ઘટાડો એમાં થયો. તેજ પ્રમાણે ઘાસચારાની જમીનમાં પણ ઘટાડો થયો. ૧૮૮૫ માં ૪,૬૫૪,૧૭૩ એકર જમીન હતી

તે ૧૮૮૫ માં ૪,૭૨૯,૮૦૧ એકર થઈ અને ૧૮૧૦-૧૮૧૧ માં ૪,૧૬૪,૦૦૦ એકર થઈ ગઈ. કુલે સર્વ જાતનાં અનાજને માટેની જમીન જે ૧૮૮૫ માં ૧૭,૨૦૧,૪૮૦ એકર હતી તે ૧૮૮૫ માં ૧૬,૧૬૬,૯૫૦ એકર થઈ અને ૧૮૦૬-૧૧ માં ૧૪,૬૮૨,૫૫૦ એકર થઈ ગઈ. આ પ્રમાણે ૨૬ વર્ષમાં ખીજા ૨,૫૦૦,૦૦૦ એકર જમીન રોપાણુમાંથી ચાલી ગઈ અને ફક્ત ચારા માટેજ વપરાતી જમીનમાં (રોપાણુની જમીન કરતાં લગભગ બમણી) વધારો કરાવ્યો. આ જમીનની ગણતરી કંઠાડીએ તો ૧ ગાય દીઠ ત્રણ એકર જમીન પણ પૂરી પડી શકતી નથી !

આ પ્રમાણે આંકડાથી પૂરવાર કયાં પછી, બ્રિટિશ ખેડૂત ખેતીવાડીને બહલે દોરો ઉપર કરવામાં મચી પડ્યો છે એ સિદ્ધાંત ખોટો કેરવવા થતો કરવાની કશીજ જરૂર રહી નથી; કારણકે છેલ્લાં ૨૫ વર્ષમાં દોરોની સંખ્યામાં બિલકુલ વધારો થયો નથી. ખેતરોમાંથી ઘટાડો કરીને દોરોની સંખ્યામાં વધારો કરવાને બહલે ૧૮૮૫-૧૮૮૫ માં ઉલટો ઘટાડો થયો હતો અને તે પછીજ દેહજ વધારો થયો છે. ૧૮૮૫માં ૬,૫૬૭,૯૬૪ દોર હતાં તે ૧૮૮૫ માં ૬,૩૫૪,૩૩૬ થયાં અને ૧૮૦૬-૧૮૧૧માં ૭,૦૫૭,૫૨૦ દોર થયાં, ૧૮૮૫ માં થેરાં ૨૬,૫૩૪,૬૦૦ હતાં, ૧૮૮૫ માં ૨૫,૭૯૨,૨૦૦ હતાં અને ૧૮૦૬-૧૮૧૧ માં ૨૬,૫૦૦,૦૦૦ થી ૨૭,૬૧૦,૦૦૦ થયાં. ઘોડાઓની સંખ્યામાં વધારો થયો છે પણ એનું કારણ એ છે કે ખાટકી અને મોઢી પણ ચોરડોરોને પ્રહોયી વળવા ઘોડાઓ રાખે છે (સ્વીડન અને સ્વિટઝરલેન્ડમાં આ કાર્ય ટેલી ફોનથી કરવામાં આવે છે.) પરંતુ જો આપણે ખેતરમાં કામ કરતા ઘોડા અને ઘોડાની ઉત્પત્તિ કરવામાં કામમાં વપરાતાં ઘોડાનીજ સંખ્યા ધ્યાનમાં લઈએ તો સંખ્યામાં બહુ થોડો તફાવત છે એમ આપણને જણાઈ આવશે. ૧૮૮૫ માં ૧,૪૦૮,૭૬૦ ઘોડા હતા અને ૧૮૦૬ માં

સીવોલ સરખ્યન

તથા એમ કી ની કીમી ધરાવનારા મોટા મકટરો, રાજ મહારાજાઓ નનામો નામદાર સરકારના ધારાસભાના એનરેબલ મેમ્બરો, સેશન્સ જલ્લે, પે નીગીકલ એજન્સી સરકારી સીવિલીયન ચિરીમર અને દેશી તથા યુરોપીયન અમલદારો અને શ્રદ્ધાસ્થોમા માદશાહી ચાકુતી નામની વિશ્વવિખ્યાત દવા વિષે વિશેષ બહુ વર્ષોના પે એન તેની વધતી જતી ફેનેદમદી અને ઉપયોગીતાનો નોંધાતી છે. ગવર્નમેન્ટ લેગેરેટરીમા આ રજવાહી દવા એનાઇ ઇજ ચર્ચેવ છે અને તે બાબતનુ સરગીક્ષેટ પણ મળેલ

બાદશાહી ચાકુતી

ગમે તે કોરણથી શુભાવેની તાકાત પાછી દાવે છે પુરુષાતન કાયમ રામે છે સ સાર મુખ બોલવવા માટે દેશી અને યુનાની દવામા ઉચામા ઉચી દવા એછએ તે આ બાદશાહી ચાકુતી અનગ વિલાસ છે આ રાજવશી યાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ધન બનાવી અરૂ પુરુષાતન આપે છે રાજ રજવાડામા તથા શ્રીમત લોકોમા આ દવા બહુ વખણ થ છે ખરી મરઘા આપનાર અત નખળા માલશરને પણ જીવાનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ બનામણ છે—આ દવા અતિ ઉતમ દેશી દવાઓમાથી બનાવવામા આવે છે આ દવા ચાલુ હોય ત્યારે તમામ ખોરાક ખાવાની તથા બધી તરહની છુટ છે ૪૦ ગોળીની રૂબી એકના રૂપીયા દર

બાદશાહી યુનાની લેપ.

અગોર ઉમરાઓમા વખલાતી ઉમદા દવાઓમાથી આ લેપ બનાવેલ છે અને તે નસોને પુરતી તાકાત આપે છે નેખળી પડી ગયેલ નસોને પુરુષ જોર આપી પુરુષાતન લાવવા માટે આ લેપ ફેનેદમદ ઇલાજ છે આઉસ એક્સી કીના રૂપીયા આડ

ડાકટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તી-

કી. રૂ. ૪-૧૫-૦ પો. જી. હું.

મૃગી-ફેફર કે વાધથી આકડી, તાણ, ખેચ કે ઠાકણી આવતા બેશુદ્ધિ, દાતખીવી શ્વાસ ઉધાવો, ધડગાર બનવું, કીલ્ના શ્રીસોટા, પેટના દુખાવા ઇં નવા કે જીના દર્દ માટે રામબાજુ, છે વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે ચેવજાને લીધે, રડવું, કુટવું, ધુલવું, નાચવું, બકવું, મૌન્યતા, વિચિત્ર જોવું, પ્રેવાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદા વસ્તુ છે.

ઉપયોગ કરેથી આત્મી દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર-ગરીર દેખવના ઉપર કેદવું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામુ શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ ટેક્સ છુટ કી ંજા પો.)—

છગનલાલ લલ્લુસાધ શાહ દેશીનામાવાળા. સ શોધિક હીસ્ટરિયા-વિગ્નપુર-ગુજરાત.

દુઃખમાં સખડતા પુરષો.

હવે સુંબવાની જરૂર નથી. હાલના જમાનામાં સેંકડે ૬૦ ટકા જેટલો ભાગ કમતાકારીનાં બુરાં દરદથી પીડાય છે, અને પછી સલામત રીતે ઇલાજ કરાવાને બદલે ચક્રચક્રીત બહાર ખગરો વાચીને ગભરાટના મારેલા, મોટી મોટી કીમત ધરાવતા અને તેની ગંભીર અને નુકશાનકર પડેલી વાપરીને કાંઈજ ગુણ તો નહીંજ થતાં પોતાના શરીરની અને પદ્ધતિની ખગળી કરીને બીચારા આગરૂને લીધે ગીરફતારીમાં ફર્યા કરે છે, અને ધણીક વખતે પોતાની કીમતી જીંદગીનો કમોતે અંત પહોંચાવે છે બાબદ વીચારવા જેવી છે ખરી, પણ એમ નથી કરતું જે ત બીચારાઓએ તેનીજ હાલતમાં સગવળ કરવું. માટે હાલમાં બહોળા તર્કથી ધણીજ ચોક્કસ, ઇબ્ત વગરનો અને ગમખાણ ઇલાજ ગોઠી કાઢ્યા છે, જે ઇલાજ કરવાથી તે માણસ પાછી તાકાત મેળવી શકે છે. છેલ્લાં (૫) વરસમાં આ ઇલાજ રહમખંધ પારમી, ખોજ, ભાટીયા, મેમણ, યોહુરા, ઇંગ્રેજ, ખીરની તથા યાહરી ગૃહસ્થોનો કરવામાં આવ્યો હતો અને તનું પરીણામ સેંકડે ૭૫) ટકા લાભકારક આવ્યું હતું. ઉપલાં લાભ કારક પરીણામ પછી ઇલાજ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે, માટે એક અદ્યથ ગમે તેવી કમતાકારીથી પીડાતો હુશ, નાદાનીયતની ગફલતથી અથવા કોઈબી કારણથી તાકાત જતી રહી હોય, અમલ કરતાં આછી માલમ પડતી હોય, તો નીચે લખેલે ઠેકાણે પહોંચા ૧ કાગળ લખીને વીગતવાગ છાપેડું ખુલાસાપત્ર મંગાવવું. તે ધ્યાનથી વાંચીને માથે બીડેલા સવાલ પત્રક ભરીને દવા જે મંગાવી હોય તો કોઈબી શરમાવા વગર મોકલી આપવું, જે ખુલાસા પત્રમાં દરેક બાબદનો મતોષકારક ખુલસો જેવો કે, દવા શું છે, દવા શું, કામ કેરું છે, દવાની કીમત શું છે, દવા વાપરીને આરામ પામેલા ગૃહસ્થો શું ચરતીરીકેટ અર્થ છે વીગેરેનો સર્વ ખુલાસો કોઈબી ટપાલખર્ચ લીધા વગર તદનેજ મક્કત તનજ આજ કવરમાં મોકલી આપવામાં આવશે, પછી તે આવેલી હકીકત પ્રમાણે દવા બનાવીને મોકલવામાં આવશે જેથી કરીને શરમાવાનું કારણ નહોતુંજ નહી. ખાતરીથી માનવું જે દરેક દરદીની હકીકત તદનેજ ખાતરી રાખવામાં આવશે, એક દરદીનું નામ બીજા દરદી આગળ જાંમાં કુંકવાની મતલબથી દેવામાં આવશેજ નહી. ખાતરી રાખવાની બાબદ તો વકીવને બાણે ધણેલાં લખતખરાબર સમજવી. જે ગૃહસ્થોએ મોટા મોટા હાકરો તથા રાજવંશી હકીમોની મુલાકાત લીધી હોય, સેંકડો રૂપીયા બગાડ્યા હોય, તેવા ગૃહસ્થોને પણ આ દવાથી ફાયદો તો થશેજ દવામાં રસાયણ મારેલી ખાક, ધાતુ, સોમલ, પારો, અપ્રીણ, વછમાગ અથવા તો શરીર પર પુટી નીકળે એવી અથવા તો દવા વાપરવા પછી આગરૂને, નુકશાન પહોંચે તવી કશી પણ ચીજ વાપરવામાં આવતીજ નથી, જે વાંચેની ખાતરી નામદાર મુંબઈ સરકારની ગવર્નમેંટ લેમેરેટરીમાં વીદ્વાન સરકારી ડોક્ટરે આ દવા તપાસીને આપેલી સરતીરીકેટ ખુલાસા પત્રમાં વાંચવાથી પુરેપુરી ખાતરી થશે, જેથી પરેજી કરવાની પણ જરૂર નથી. દવા નીલંબ છે, દવાની કીમત સેંકડો રૂપીયા નથી. કીમત પણ ધણીજ નજીવી, શકતીની દવાની બહાર ખગરો તો હાલમાં ઉભરાઈ તંગાઈ બને છે, પણ હવે લોકો તે વાપરીને કંટાળી જઈને સમજવા લાગુ છે જે એકજ પેટ દવા સર્વેની તળીબતને માફક આવતી નથી. કારણ દરેક માણસની તળીબત અને ખાતપાત જુદુંજ રહે છે અને ફેક્ટમાં પદ્ધતિની બરબારી થાય છે, તેટલા માટેજ આ દવા ફક્ત મુંબઈમાંજ નહી, પણ આખા હિંદુસ્થાન, ગુજરાત અને લખણ દુર દેશાવરોમાં પણ આશકારા થઈને વીધાસ પામી છે, એજ તેની ખરાબખૂબી સાબેતી છે ખુલાસા પત્ર વાંચીને દવા મંગાવવાનીજ જરૂર નથી, પણ જે બાબદના ઇલાજની જરૂર હોય તો ખુલાસા પત્ર મંગાવીને વાંચવાની ખાસ ભલામણ કરવામાં આવે છે. બહારગામ તથા મુંબઈના ગૃહસ્થોએ ઇંગ્રેજ અથવા તો ગુજરાતીમાં કાગળ લખીને ખુલાસાપત્ર મંગાવી વાચી પોતાની ખાતરી કરવી.

ચેતરીક ફારમસી.

લાલસીંહ બોલડીંગ લોહાર ચાવને નાંકે ૧ માળે કાશ્વ મારકેત સાંબે-મુંબઈ.

૧,૫૫૩,૦૦૦ થોડા હતા. પણ સંખ્યાબંધ થોડા તેમજ તેમને અવગણવામાં આવતા જવ પરદેશી આયાત કરવામાં આવે છે. અને આ દેશમાં માંમની અપત વધી હોય તો તે પરદેશી આયાત કરવામાં આવતાં સસ્તાં માંસની વધી છે, અહિંના માંસની નહિ.†

ટુંકામાં, ખેતીવાડીએ પોતાનું રૂપ ફેરવે છે એમ જે કેટલાક મનુષ્યો કહે છે તે અસત્ય છે, ખેતીવાડી ઘટી જાય છે. ગાહુ ગંભીર પ્રમાણમાં જમીન ખેતીવાડીના કામમાંથી ચાલી જતી હતી અને તેની જગ્યા લેવા માટે વાડીમાં રોપાણુ, કળકળાદીનું રોપાણુ અને મરચાં અતકા ઉછેરવાના જે ઉપાયો લેવામાં આવે છે તે ફ્રાંસ, બેલ્જિઅમ અને અમેરિકાએ એ દિશામાં જે કામ કરી બતાવ્યું છે તેના પ્રમાણમાં છેક નહીંવા છે.

છેલ્લા થોડા વર્ષ થયાં આ સ્થિતિમાં સુધારો થયો છે એમ અને કહેવું જોઈએ. સર્વ જાતના અનાજની જમીનમાં વધારો થયો હતો અને તેનો આંકડો ૭૦,૦૦,૦૦૦ એકરની આસ

* સ્ટેડીસ્ટીકલ સોસાયટી આજના મી કોર્ટ એ નીપેઈ ૧૮૯૪ ના ઓક્ટોબરમાં લખેલા હતા તે પ્રમાણે મિન પ્રતિવર્ષ પોતાના દેશો અને થોડા માટે ૪૫,૦૦,૦૦૦ ટન ઘાસ તેમજ બીજાં ખોરાકો આયાત કરે છે હમણાની ખેતીવાડી પ્રમાણે ગણીએ તો ૬૦,૦૦,૦૦૦ એકર જમીન આ વસ્તુઓ ઉત્પન્ન કરી શકે ને બીજા ૬૦,૦૦,૦૦૦ એકર જમીન અનાજની રોપવામાં આવે તો આખા યુના. ૧૮૭ કીંગડમને ભેળીતો ખોરાક દેશમાં ઉત્પન્ન કરી શકાય

† ૧૮૯૫ માં ૫૮,૭૭,૦૦૦ હેક્ટેર બીક અને મટન ૧૦,૬૫,૪૭૦ મેટ્રા અને ૪,૧૫,૫૬૫ ટોન આયાત કરવામાં આવ્યા હતા ૧૯૧૦ માં આમને બહેનો આંકડો ૧,૩૬,૬૦,૦૦૦ ઉપર ગયો. ચલ્ડ્રી કરતા એમ લખ્યું છે કે ૧૯૧૦ માં એક માથા દીઠ ૨૧ મેટ્રા આયાત કરેલ બીક, ૧૩૬૬ રોટ આયાત કરેલ મટન, અને ૭ રોટ બીજાં ભતવું માંસ (આયાત કરેલ) લાપરગમ આવ્યું હતું આ સિવાય ૧૧ રોટ માંસ, ૨૬૨ રોટ ઘડ, ૨૫ રોટ અડો અને ૨૦ રોટ ચોખા અને ચોખાનો લોટ માથા દીઠ આયાત કરવામાં આવ્યા હતા.

યાસ હતો. ઘઉંના રોપાણુની જમીન ૧૯૦૭ માં ૧૬,૨૫,૪૫૦ એકર હતી તે ૧૯૧૧ માં ૧૯,૦૬,૦૦૦ એકર થઈ હતી. ગાજરા અને જવના રોપાણુની જમીનમાં સ્કેજ ઘટાડો થયો હતો પણ તેમ છતાં પણ ૧૮૮૫ માં જેટલી જમીન રોપાણુમાં વપરાતી હતી તેનાથી ૧૫,૦૦,૦૦૦ એકર ઓછી જમીન હાલમાં એ કામમાં વપરાય છે અને ૧૮૭૪ માં આજ કામમાં લાપરગમમાં આવતી જમીનના કરતાં ૨૫,૦૦,૦૦૦ એકર ઓછી જમીન હાલમાં વપરાશમાં છે. આ જમીન ૧,૦૦,૦૦,૦૦૦ માણસોને માટે ખોરાક પૂરો પાડવાને માટે સમર્થ થઈ શકત.

આ પ્રમાણે જમીનનો વિસ્તાર ઘટવાનું કારણ હેખર્ધનું છે. તે એજ કે જમીનનો ભેદ એ તેટલો વપરાશ કરવામાં આવતોજ નથી. દરેક પાકને માટેની જમીનમાં ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે. ૧૮૬૧ ના વર્ષથી લગભગ અરધો અરધ જેતરોમાં કામ કરનાર મજૂરોની સંખ્યામાં ઘટાડો થયો છે અને તે બધા માણસો શહેરોમાં જઈને ખેતરોની સંખ્યામાં વધારો કરી રહ્યા છે. x એટલે જિટનના જેતરોમાં ઝાંઝી સંખ્યાને બદલે જોઈએ તેટલા માણસો પણ નથી. જિટિય પ્રજા પોતાની જમીન ઉપર પોતેજ કામ કરતી નથી; તેને તેમ કરતી અટકાવવામાં આવે છે; અને અર્ધશક્તિ કહેવડાવવાને યાન કરતા મનુષ્યો ફરિયાદ કરે છે કે જિટનની જમીન પોતાની પ્રજાને પૂરતો ખોરાક પૂરો પાડવા અશક્ત અને અસમર્થ છે!

હું એક વખત લડનથી સસેક્સ થઈને પગે ચાલતો ગુસાફરીએ નિકળ્યો હતો. મેં લેગ્ગોસ લાવરનપનું પુસ્તક વાંચ્યું હતું અને તે ઉપરથી ખેતરોમાં માણસો ખંતથી મચી પડ્યાં હશે તે મારાથી જણાશે એવી મારી ધારણા હતી; પરંતુ લડનની આસપાસ તેમજ

x હવેડ અને વેલ્સમાં ખેડૂતોની સંખ્યા ૧૮૯૧ માં ૨૧,૦૦,૦૦૦; ૧૮૮૪ માં ૧૩,૮૩,૦૦૦; ૧૮૯૧ માં ૧૩,૧૧,૭૨૦; ૧૯૦૧ માં (માધીમાં મળીને) ૧૧,૫૨,૫૦૦

ફર દક્ષિણે મેં કોઇપણ ઠેકાણે માણસો જોયા નહિ. વીઢડમા ૨૦ માઇલ સુધી મેં એક પણ ખેતર જોયું નહિ, માત્ર લંડનના ગૃહસ્થો માટે શિકારના સ્થાન તરીકે તે જમીન વાપરવામા આવતી હતી. “ જમીન કેવી નશુણી છે ” મામ વિચાર મને પ્રથમ આવ્યો. પણ જ્યારે જરા ફર ચાલતા તેવાજ પ્રકારની જમીન ઉપર સાડાં અનાજ ઉગેલું જોયું ત્યારે મારો તે વિચાર ગદ્ગદાયો અને જમીનનો વાક નધી એમ લાગ્યું. જરા આગળ ચાલતા મીડલેડ હાઉસીના ફળદ્રુપ ખેતરો મારા જોવામા આવ્યા, પણ ત્યાપણુ જે માણસોની ગીર્દી અને ધમાલ મને કેન્દ્ર અને ખેલજીઅમના ખેતરોમા જોવાની ટેવ પડી ગઇ હતી તેવી ગીર્દી અને ધમાલ મેં જોયા નહિ. પણ જ્યારે મેં બજારુ કે ઇંગ્લંડ અને વેલ્સમા માત્ર ૧૩,૮૩,૦૦૦ મનુષ્યોજ ખેતરોમા કામ કરે છે અને ૧૬,૦૦૦,૦૦૦ માણસો ઠરતાં પણ વધારે માણસો ણીજા ધધામા પડેલા છે ત્યારે મારી અબળધમીને સ્થાન રહ્યું નહિ. દશ લાખ માણસો ૩૩,૦૦૦,૦૦૦, એકર જમીનને સારી રીતે ખેડી શકેજ નહિ; જો જોન-આ ફાર્મની રિતિને અનુસરે તો હજી ફેર પડે ખરો.

વળી, જો હેરોને મધ્યબિંદુ ગણીએ તો પણ પાચ પાચ માઇલ સુધીમા માત્ર ઘાસથી ભરપૂર મેદાનો દ્રષ્ટિયે પડે છે, અને તેમાનુ ઘાસ, જે એક જ જમીનમાથી માડમાડ એક ગાયને ચાલે તેટલું નજરે પડે છે. મેદાનોમા મનુષ્યોની તો ગે-હાજરીજ જણાય છે, માત્ર વસંતઋતુમા તેઓ રોલર દેરવી જાય છે, જળજે ત્રણ ત્રણ વર્ષે ખાતર પૂરે છે અને પછી ધોન

કાપતી વખતે હાજરી આપે છે. અને આવી વસ્તુસ્થિતી કયા બનતી જોવામાં આવે છે? ૫૦,૦૦,૦૦૦ માણસોની વન્ટીવાળા શહેરની પટોશમાંજ ચેરિંગ ક્રોસ સ્ટેશનની પાસેજ આ પ્રમાણે જોવામા આવે છે; - અને આ ૫૦,૦૦,૦૦૦ માણસો ફ્લેમીશ, અને જર્મી બટાટા, ફ્રેચ સેલેડ અને કેનેડીઅન સફરજન ઉપર પોતાનું જીવન ધારણ કરે છે પારિસના વાડીવાળાઓ શહેરની પાસેની જમીનના દર એક હજાર એકરમા ૨૦૦૦ માણસો કામે લગાડે છે અને એક એકર દીઠ ૫૦ પૌડથી ૩૦૦ પૌડ સુધીની શાકભાજી ઉગાડે છે. પરંતુ ઇંગ્લંડમા તેજ જમીન મજૂરી વિના ઉજડ વેરાન જેવી પડી રહે છે અને મનુષ્યો જમીનનો વાક ઠહાડે છે. જો બરાબર તેની સંભાળ લેવામા આવે તો કોઈપણ જમીન અફળદ્રુપ રહે એમ બનતુંજ અશક્ય છે એ બિના એ મનુષ્યો ધ્યાનમા લાવતાજ નથી, દાખલા તરીકે અમેરિકાની રસાણ જમીન તેમજ રશિયાની વિશાળ જમીન ઠરતા આશ્ચર્યેક અને ફ્રાસની ઉતરવા પ્રકારની જમીન પણ મત્તપ્રયત્નથી વધારે અનાજ ઉગાડવા શક્તિવાન ઘઇ છે.

દેશના કેટલાકે ફળદ્રુપ લાગમાની ન પણ એટલી બધી જરાજ છે કે કોઈનુ ધ્યાન ખેંચાય, સાઉથ ડેવનમાની કેટલીક જમી મેં જ્યારે જોઇ અને જ્યારે મને “ માટે રાખેલી ” જમીનનો ખરો અર્થ ત્યારે મને ખરેખર દુખ થયું. એક પછી ખેતરોના ત્રણ ઇંચ ઉચું ઘાસ અને શિવાય બીજી કાંઈજ જોવામા આવતું ન

એક ટેકરા ઉપર ચડીને દ્રષ્ટિ કરીએ તો હાસરો એક જમીનની આજ સ્થિતિ નજરે પડે છે, અને આજ જમીન પથરાવાળી હતી તેમાંથી આ સ્થિતિએ લાવવામાં અને તેને પાણી પૂર પાડી રસાળ બતાવવામાં આપણા આપદાહ-ઓએ કેટલી મહેનત કરી હતી । કેટલાં જુવ ડાચો મનુષ્ય વિનાના ઉજડ નજરે પડે છે અને જાણે આખી એ પ્રકારની, એ ભાગોની વસ્તીન નાશ પામી ગઈ હોય એમ જગલ લેવો પ્રદેશ યથા ગયો છે, અને હજુપણ આજ પ્રકારની સ્થિતિ કાયમ રહેશે તો હજુપણ વધુ માટી અમર થશે. અને જે ભાગમાં જમીન બહુજ ફળદ્રુપ છે અને હવા પણ ખીજા દેશેા કરતા બહુ સારી હોય છે ત્યાં આ ભતની સ્થિતિ । ત્યાં દરેક જુવસાવાળા યોગ યોગ બઢાટા પણ

મેની અધવચમાં પણ ઉગાડી શકે છે એવી જરૂરી સીના કરવાં તો આ હવા બહુ ચડતા પ્રકારની છે. પણ જ્યાં કોઈ જમીન ખેડનારજ નહિ હોય ત્યાં જમીન ખેડાય શી રીતે ? એક વૃદ્ધ ખેડુતે મને કહ્યું હતું કે “અમારી પાને ખેવરો છે, માણસો પાસેથી આવ્યા જાય છે પણ અંદર આવતા નથી.” આ વાક્ય સત્ય છે.

(અપુર્ણ.)

* હું ત્યાં ખે ઉત્તાડા રજો હતો ત્યાં આગળ નીચે પ્રમાણે વસ્તુસ્થિતિ હતી—૩૭૦ એકરનું એક ખેતર, અને તેમાં ૪ મજૂરો અને ૨ ઠોન્દો મામ કરનાર ૩૦૦ એકરનું એક બીજું ખેતર હતું, તેમાં ૨ માણસો અને ૨ ઠોન્દો મામ કરના હતા ત્રીજું ખેતર ૮૦૦ એકરનું હતું, તેમાં પાંચ માણસો અને પાંચ ઠોન્દો મામ કરતા હતા—આ પ્રમાણે માણસો યોગ કરવાનું પરિણામ એ થાય છે કે જેટલી જમીન ખેડવા વિનાના લેવાન પડી રહે છે

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે સાંજતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીશ ભાગી જાય ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્રો સાચનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપૂર કમીશન.

૬૦ દાવડાની કુંડો,

મ આદેવીના કુવારા પાસે,

સુખર્ષ નાં ૬.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વસ્ત્રથી આજુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (માટીકની બીજી શોધોની શોધોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપૂર નફો છે ઉપરને ટેકાણે અરજી કરો અથવા ભતે મળે.

શ્રી બોમ્બે લાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, સુખર્ષ.

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર ઓફ
યુરોની કમીટી એક સભા તા. ૨૬-૬-૯ ને
યુધવારે રોજ બપોરના ૩ કલાકે (મું ટા.) મળી
હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર
હતા—

શ્રી શેઠ મનમોહનદાસ રામભાઈ

” શ્રી પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

શેઠ મોતીલાલ વલ્લભભાઈ

” મોતીલાલ કાનભાઈ

” ચત્રાગુજી શીવભાઈ

, પી. જે. બીલીમોરીયા.

” એસ. બી. બીલીમોરીયા.

” દેવાશંકર જગજીવન

” જે. બી. પીટીટ.

(૧) આગલી મીટીંગની મીનીટ પસાર
કરવામાં આવી હતી.

(૨) હિંદમાં પેદા થતા માલને નિકાસ
કરવી વખતે જે સેળસેળ કરવામા આવે છે તેનો
સંબંધમાં સળ-કમીટીએ જે રીપોર્ટ કર્યો હતો
તે મતલબનો કાગળ લખી મોકલવાનો ઠરાવ
થયો હતો. સળ-કમીટીની બલામણીનીચે મુજબ
હતી—

હિંદની પેદાશની જણસોના નિકાસ ઉપર
કોઈપણ બતનો અંકુશ ના. સરકાર તરફથી

મુકામા આવે તે કમીટીને જાણ નથી, અને
બરીદનાર વેપારીઓ પોતાનું હિત જરૂર પડે
ત્યારે સાચવવાને પગલાં લઈ શકે છે તેથી તે
ઓને પોતાની અરજી મુજબ યોગ્ય ઇલાજ
લેવાદેવા.

(૩) (એવો ઠરાવ કરવામા આવ્યો કે)
સર્વે કરવામા હાજર રહેતા કસ્ટમ કલેક્ટરના
અમલદારની પ્રી ઠરાવવાના સંબંધમા વધારે
ખુલાસો કરવા માટે કયા સંબંધો વચ્ચે એ સર્વે
કરવામા આવે છે અને વેપારી તરફથી એ સર્વે
પૂરતી વિગત નહિ મળતા તેમજ આવી સર્વે
શા માટે કરવામા આવે છે તેની વીગતવાર
હકીકતથી કમીટીને પોતાને વિચાર જણાવવા
માટે વાકેફ થવાની જરૂર છે માટે આ બાબ
તોનો યોગ્ય ખુલાસો થવા માટે કસ્ટમ કલેક્ટર
રને લખી પૂછવું. દરમિયાન ફી લેવી નહિ
એવું તે કાગળમા સૂચનારૂપે ઉમેરવું.

(૪) બ્રિટિશ ઇન્ડિયા ટ્રીમ નેવીગેશન
કો. ડી. ૨૫૭ ની મોટામા મોટી રકમ ધટ
પડતા માલની આપે છે તે વધારવાના સળ-
ધમાં ઇન્ડિયન નેશનલ એસોશિએશન (બી
બી) તરફથી આવેલા પત્રના સળ ધમા એમ
ઠરાવવામાં આવ્યું કે એ સવાલ પરરપર સમ-

જીતીને ખાનગી સવાલ જેવો છે માટે તેના સંબંધમાં કાંઈ કરી શકાતું નથી.

(૫) એ. સર. દક્ષાહીમ રહિમતુલ્લાને માનપત્ર આપવાના સંબંધમાં "At-Home" નો મેળાવટો કરવો અને તેને માટે સર્વરકૂ-પશન કરવું એમ ઠરાવવામાં આવ્યું.

(૬) ના. સરકાર "કોલન વેસ્ટ" તથા કપાસ દરિયા અથવા રેલ્વે રસ્તે લઈ જવાની બાબતમાં લાઇસેન્સ લેના નહિં લઈ જવાનાં સંબંધમાં વિચાર ચલાવે છે તે વિષયમાં એ બ-રનો અભિપ્રાય માગ્યો છે એ બાબતમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું કે સહેલાઈથી કામ કરવા માટે ડીરેક્ટર એન્ડ એગ્રીકલ્ચરની સાથે વેપારી કોમના હક્ક બાબતમાં બાબત આગેવાન વેપારી મંડળીના-પ્રતિનિધીઓની એક કમીટી નિમ-ણની સૂચના કરવી.

(૭) બીજી વાર લોનના સંબંધમાં વેર લોન કમીટીના આવેલ કાગળની બાબત આ વતી મીટીંગ ઉપર મૂલતવી રાખવામાં આવે હતી.

(૮) મેજસ્ટ્રેટ અબદુલ્લાબાદ એન્ડ જુમા-ભાઈ લાલજી તરફથી આવેલો કાગળ એવી મતલબનો છે. એક બાબતે મીટીંગનાવવા માટે કારખાનામાં બોધકર બીજી બિરીદ કરેલું લઈ જવા માટે તથા બોધક એક લઈ જવા માટે ના સરકાર તરફથી પરવાનગી મેળવવા બાબત તેઓએ કરેલી હિલચાલમાં એ બર લખાણથી મદદ કરે-તેના સંબંધમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું કે હાલના લગાઈના સચોબામાં તેના સંબંધમાં કમીટી કાંઈ કરી શકે નહિ.

તે બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી

મનન કરવા યોગ્ય વાક્યો.

જે મનુષ્યને મહાન વિચારો હોય છે તે મનુષ્ય તે દર્શાવવા નાના નાના શબ્દોજ વાપરે છે; પરંતુ જે મનુષ્યને હુદ્ર વિચારો આવે છે તે મનુષ્ય તે દર્શાવવા મોટા આડંબરવાળા શબ્દોજ વાપરે છે અને તેમ કરીને સામા મનુષ્યોને ચોતાના વિચારોનું મહત્વ બતાવવા ચાલ કરે છે

હાથ નીચેના માણસોમાં નાનામાં નાના માણસથી માંડીને મોટામાં મોટા માણસનું વ્ય-ક્તિત્વ બાબતી રાખવું જ જોઈએ.

દેવુ હોવું એ સાફ નથી, પરંતુ જૂની વસ્તુઓ રાખી મુકીને પૈસા ગૃમાવવા કરતા નવી વસ્તુઓ લાવીને માથા ઉપર દેવુ રાખવું એ સાફ છે.

કોઈ બીજા માણસના વાપરેલા "સેકન્ડ હાન્ડ" માધનો વાપરશો નહિં. તમારાં પોતાનાજ સાધનો વધે કાર્ય કરો.

કન્ડોલર ઑફ પ્રાઇસિસ તરફથી એક પત્ર મારફતે જણાવવામાં આવે છે કે નવેમ્બર અને ડિસેમ્બરમાં કાલસાની તંગી પડવાની છે માટે ફરેક મનુષ્યે એ દિશામાં થાય તેટલી ફરકસર કરવી એટલુંજ નહિ પણ બને તો લાકડાં પણ એ વખતને માટે લઈ મુકવાં.

ના મુખ્ય સરકારના અંડર સેક્રેટરી મી. એ. એફ. એલ. બ્રેન, આઈ સી એસ. તરફથી અમને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ઑફ અમેરિકાના પ્રેમીડન્ટના હુકમથી ત્યાના વૉર ટ્રેડ બોર્ડ બહાર પાડેલ “અ કુશ મૂકાએલ આયાતની

વસ્તુઓ” ની યાદીની એક નકલ મોકલાવી આપી છે, જે આ એમ્બરની ઑફીસમાં રાખવામાં આવી છે.

(૧૩-૭-૧૯૧૮)

ના મુખ્ય સરકારના અંડર સેક્રેટરી મી. એ. એફ. એલ. બ્રેન, આઈ સી એસ., તરફથી અમને યુનાઇટેડ કીંગડમમાંના અંકુશ મુકાયેલા તથા પ્રતિબંધ થયેલા નિકાસન માલની યાદીની એક નકલ મળી છે જે આ એમ્બરની ઑફીસમાં રાખવામાં આવી છે

(૧૩-૭-૧૯૧૮)

નવાં કોંટ્રોલોની યાદી માર્ચ, ૧૯૧૮ ઇંડીઆ ઑફીસ સ્ટોર ડીપાર્ટમેંટ.

બાર મેચર :--જનરલ ઇલેકટ્રીક કંપની	લ ડન, ઇ. સી.
મફર્સ --સ્ટેબલફર્ડ એંડ કંપની	કોલવીલ.
મડર્સ :--ગુડાલ એંડ સન્સ	લ ડન, ઇ. સી.
સ્ટર્સ :--લેન્સ્ટન મોતોરાઈપ કોર્પોરેશન	"
માખાની પ્લેટો :--વિવિયન સન્સ એંડ કંપની	"
મીકોમોટીવ :--ડબલ્યુ જી બેન્ડોલ	સ્ટેફર્ડ.
પ્રેન્ટિંગ પ્રેસ :--વૉટરલો એંડ સન્સ	.	.	લ ડન, ઇ. સી.
પ્રેસ :--ટર્ન પ્રધર્મ	શેપીલ્ડ.
ગિલ મેચ :--જે. ડનલોપ એંડ કંપની	ગ્લાસગો.
ગિલ ડાઈ :--એડગર એલન એંડ કંપની	..	.	શેપીલ્ડ.
ક પ્લેટો :--એ. ડબલ્યુ પેનરોલ એંડ કંપની	..	.	લ ડન, ઇ. સી.

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

જપાનનો તેલનો ઉદ્યોગ.

જપાનમાં તેલનો ઉદ્યોગ લગાધને લીધે ખૂબ પામેલ ઉદ્યોગોમાંનો એક છે. જો કે સર્વ તત્ત્વના તેલમાં બહુ વિકાસ થયો નથી, તેમ જ પશુ કેટલીક જાતના તેલનો ઉદ્યોગ બહુ માગણ વધી ગયો છે, કેપરાના તેલનો ઉદ્યોગ જોગજ આગળ બધેલો છે, તેમજ 'બીન ઓઇલ' અને 'રેપ ઓઇલ' ની નિકાસ પશુ મળી વધી છે એકંદરે જોતા આખો ઉદ્યોગ લવિ ખર્ચમાં બહુ વધી જશે એવા ચિન્હ જણાય છે.

કેપરાના તેલની ખપત ખરડમાત્રિક રીતે વધી ગઈ. રશિયામાં બ્રિટિશ સંસ્થાનામાંથી આવતો માલ અટકી ગયો એટલે એ આરડરો જપાનના વેપારીઓને મળ્યા જપાનમાં સભેજે બહુ અનુકુળ હતા એટલે આ તકનો લાભ લઈને તેમણે એ દિશામાં કાર્ય કરવા માંડ્યું. લગાઈ પછી આ ઉદ્યોગ એવાને એવો ટકી રહેશે કે નહિ એ અત્યારે કહેવું મુશ્કેલ છે.

લગાઈ પહેલા તેલોનાં ઉદ્યોગમાં જપાનમાં ઝાણું ઠમાવાનું નહતું અને ફક્ત બુજ મોટી મોટી કંપનીઓજ આ દિશામાં કાર્ય કર્યો કરતી હતી. લગાઈ પછી એ સ્થિતિ બદલાઈ ગઈ છે અને અનેક કંપનીઓએ આ દિશામાં કાર્ય કરવાનું શરૂ કરી દીધું છે. લગાઈ પછી પશુ ત્યાંનો ઉદ્યોગ આમજ ચાલ્યા કરશે એમ ત્યાંના વેપારીઓ ધારે છે. લગાઈ પહેલાં જરમની મુળ જપાનમાંથી તેલ આયાત કરતું હતું. હવે જરમની આયાત નથી કરતું તેમ છતાં પણ

તેની નિકાસ આટલી બધી વધી ગઈ છે, જે નોંધ લેવાલાયક બનાવ છે.

પહેલા આ ઉદ્યોગ અવર્દશાની સ્થિતિમાં એટલા માટે હતો કે નવી જાતના સાચાકારગર્ન મદદ વિના અનેક નાની નાની કંપનીઓ અદશામાં કામ કર્યો કરતી હતી હવે એ સ્થિતિ સુધરી છે અને નાની કંપનીઓએ પણ સાચા કામ નડું મંગાવી લીધું છે.

મધ્યમ સાધુનો ઉદ્યોગ પણ સારો ન હતો એટલે દેશમાં પણ તેલની ઘણી માગણી હતી નહિ. હવે સાધુનો ઉદ્યોગ બહુ સારો ચાલે છે અને ચીનમાં એની આયાત બહુ થાય છે એટલે દેશમાં તેલની ખપત પણ વધારે થતી જાય છે આ પણ તેલના ઉદ્યોગના હમણાના વિકાસનું એક કારણ છે.

સરકાર પણ આ ઉદ્યોગને બહુ મદદ કે છે. જે કાચી વસ્તુઓનું તેલ બનાવીને પાછું નિકાસ કરવામાં આવે તેના ઉપરની જકાત પાછી આપવામાં આવે છે. આથી નિકાસ વેપારને બહુ ઉત્તેજન મળે છે.

કોલસો.

કોલસા સબંધી "ધી ક્રામસ" મા આવેલ લેખ વાચવાલાયક છે તેથી અને આપવામાં આવ્યો છે.

કોલ કન્ડોલરની રીતિથી અને યર્ડ કલાક કોલીઅરીને વેગને નહિ આપવાની રહેવેન પદ્ધતિથી અને નિરાશ થતા નથી. આવત

જેટલીક શીલીગની સાગી હીજાધન ગમશે કે ?

વર્ષમાં કોલસાના ઉદ્યોગની સ્થિતિનો વિચાર કરવામાં એ પ્રશ્ન મુખ્ય ઉભો રહે છે અને તે એ છે કે માણી માલના જથ્થા કરતાં વધારે છે. ૧૯૦૭-૦૮ માં જે સ્થિતિ હતી તેવીજ સ્થિતિ કાંઈક પ્રમાણમાં હાલમાં જોવામાં આવે છે. વિગ્રહને લીધે હમણા માધારણ મમયના કરતા કોલસાની વધારે તંગી છે; પણ માધારણ મમયમાં પણ, હાલ જે મલુરી મેળવવાની રૂઠો ખાણોમાં પ્રચલિત છે તેને વડે કરીને આ દેશના ઉદ્યોગોની હાજતો પુરી પાડી શકે તેવી સ્થિતિમાં આપણે કોલસાનો ઉદ્યોગ નથી. જો સરકાર વચમાં પડી નહિં હોત તો કેટલીક કંપનીઓ જે આજ સુધી ડીવીડંડ આપી શકી નથી તે પોતાનાં ગંધુ પાછડું દેખુ શીટાડીને ડીવીડંડ આપતી થઈ ગઈ હોત અને સાત કંપનીઓ ગાંધુ સારા પોયા ઉપર આવી શકી હોત પણ આ ગંધુ છતાં પણ ૧૯૦૮-૧૯૧૦ ના વર્ષના કલ્પના એમની સ્થિતિ મારી છે, અને જેમ જેમ વળત જતો જાય છે તેમ તેમ એ સ્થિતિમાં સારો સુધારો થતો જશે પહેલાં વર્ગની કોલસાની ખાણોની ઉત્પત્તિ વધારવા કન્ટ્રોલરે જીજ અને ત્રીજા વર્ગની કોલસાની ખાણો ઉપર કેટલાક અકુશો મુકેલા છે. જો આ સુક્ષિત ફેરફાર થાય તો તે સારું, પણ જો એ નિષ્ફળ નીવડે—અને હુમે ધારીએ, છીએ કે એ નિષ્ફળ નીવડશે—તો ખીજે કાંઈ મારો ઉપાય શોધવો પડશે. કોલ કન્ટ્રોલરનો ભવિષ્યનો ઇરાદો ગમે તે હોય પણ તેના મુળ હેતુ કોલસાના ઉદ્યોગનો વિકાસ કરવો એજ હોવો જોઈએ સરકારને લશ્કરી પોતાના કામ માટે તથા રેલ્વેને પોતાના કામ માટે કોલસાની તંગી પડે છે, એટલે વહેલે માટે, ખાણો પોતાની ઉત્પત્તિ વધારી શકે તેને માટે કન્ટ્રોલરને કાંઈક ન્હોતો શોધવો પડશે. અમુક રકમ સોથી વધુમાં વધુ કિંમત તરીકે હંરબાથી પહેલા વર્ગની ખાણોને થતો ગેરફાસાદ ફર કરવામાં આવ્યો છે. છેલ્લા પાંચ વર્ષની સરેરાશથી વધુ કિંમત હવે ખાણોને

આપવામાં આવે છે. ૧૯૧૫ માં સરેરાશ કિંમત એક ટન દીઠ રૂા. ૩-૫-૦ હતી. ૧૯૧૫ માં સૌથી નીચી કિંમત રૂા. ૨-૮-૦ હતી અને ૧૯૦૮ માં સૌથી વધારે કિંમત એટલે કે રૂા. ૩-૧૫-૦ હતી, કે જે વખતે માગણી ઉત્પત્તિના કરતાં ઘણી વધારે હતી મી. ગ્રાહકે આના કરતા સારી કિંમત આપે છે અને એથી કંપનીઓએ આરૂં કામ કરવાનું શક્ય છે. ખાવ ગમે તેમ વધવા નહિં દીધા એથી કરીને કદાચ જીજ વર્ગની અને ત્રીજા વર્ગની ખાણોને કામદો થતો અટકી ગયો હોય, પરંતુ આ સ્થિતિમાં પણ તેમને સારા ફાયદાની આશા મહેવાઈ રહી શકે છે. પણ કોલ કન્ટ્રોલરે ખાણો માથે મમજવીને કામ લેવું જોઈએ, કારણ કે જો એમને હેગન કરવાનીજ પદ્ધતિ લેવામાં આવશે તો ખાણો ગમે તે રીતે પોતાની ઉત્પત્તિ ઘટાડી શકશે, પણ મમજવીને કામ લેવાથી અને ઉત્તેજન આપવાથી તેઓ પોતાનાથી જાનતી ગહેનતે પણ ઉત્પત્તિ વધારવાના યતન કરશે. “પાયો-નીઅર” નો એક ખગરપત્રી જેમ જણાવે છે તેમ સાર્વજનિક અને ઝેરીઆની ખાણોમાં તો કોલસો શેરહોલરોને માટે ટૂંટ તરીકે છે અને તેથી જો સાનુકુળ સ્થિતિ નહિં જણાય તો એ લોકો પોતાની ઉત્પત્તિનું પ્રમાણ ઘટાડી દેશે. ખાણ “કમાન્ડીઅર” (સરકારને હસ્તક) કરી લેવી એ ઘણી અહેલી વાત છે પણ એની ઉત્પત્તિ ઉપર કાણુ રાખવો એ ખૂબ સુશકેલ કામ છે જેમ કહેવત છે તે પ્રમાણે તમે ઘોડાને પાણીના આરા આગળ જોરજૂલમથી લઈ જઈ શકો પછી તેને ગળાત્કારથી પાણી પીવડાવી શકો નહિં ભૂતપ્રાણમાં જઞ્ઞો વધારે કહાડવાથી ખરાબ સ્થિતિ ઉત્પત્તિ થવાનો ભય હતો પણ હવે એવી ધારતી રાખવી નકારી છે. જે કંપનીઓ સરકારી અકુગ નીચે નથી તે વેગન મળતાં સહેલાઈથી પોતાનો માલ મારા ફાયદાઓ અને રેલ્વેલા ભાવે વેચી શકશે જ્યારે

વિગ્રહ પુરો થશે ત્યારે અહિંના કોલસાનો ઉદ્યોગ ખંડિત થશે એમ હમે ધારીએ છીએ. વેપાર અને વહાણો ઉપર વિગ્રહ પુરો થયા પછી પણ કેટલોક સમય અંકુશ રહેશે પણ તેમાંથી કોલસા ઉપરનો અકુશ સૌથી વહેલો નીકળી જશે. આખી દુનિયામાં કોલસાને માટે એટલી બધી ખુમ પડી રહેશે કે ઇંગ્લંડ અને અમેરિકા એ આરંભને પહોંચી વળી શકશે નહિં. યુરોપમાં જીતેલા મુદ્દક ખાલી કરી ગયા પહેલાં જરમનો કોલસાની ખાણોનો નાશ કરતાજ જશે. હુસ આગળ એજ પ્રમાણે થયું હતું અને શાર્લેસ્વા અને મોસ (ગેલ્લુઅમ) ની ખાણોની પણ એજ સ્થિતિ થશે. ગેલ્લુઅમમાં વાર્ષિક ૨૬૦૦૦,૦૦૦ ટન કોલસો નીકળે છે તે આ પ્રમાણે કેટલાક મહિના સુધી નીકળતો બંધ રહેવાનો. આજ પ્રમાણે ફ્રાંસે લગાઈ પહેલાં ૧૯૧૩ માં ૪૦,૦૦૦,૦૦૦ ટન અને ૧૯૧૪ માં ૨૬,૭૯૬,૫૦૫ ટન કોલસો કહાડ્યો હતો તે લગાઈ પછી તરત કહાડી શકવા શકિતવાન નહિં થાય. દરેક જગ્યાએ કોલસાનો દુકાળ પડવાના ચિહ્ન જણાય છે. નોર્વેમાં કાચના કારખાના અને બીજી જગ્યાએ બીજાં કારખાના કોલસાની તગીને લઈને બંધ પડ્યા છે. મેસોપોટેમીયામાં જ્યારે તુર્કો પાછા હઠ્યા ત્યારે કીકર ખાણોને આગ લગાડી દીધી હતી. આ પ્રમાણે જ્યારે ઉત્પત્તિ ઘટતી જાય છે ત્યારે ખપત અનેક ગણી વધી ગઈ છે. આવી ખપત આગળ કોઈપણ વખત થઇ નહોતી વિગ્રહમાં કોલસો દારૂગોળા રૂપેજ છે અને અચાંડ પ્રમાણમાં તે વપરાયો જાય છે પણ ઉત્પત્તિ વધારવાના સાધનો કોઈના જલ્લુવામાં નથી. નીચેના આંકડા ઉપરથી યુનાઇટેડ કીંગડમ કોલસાની ઉત્પત્તિનું પ્રમાણ વાંચનારને જણાયે.

		ટન.
૧૯૧૩.	...	૨૮૭,૪૧૨,૦૦૦
૧૯૧૪.	...	૨૬૫,૬૪૩,૦૦૦
૧૯૧૫	...	૨૫૩,૧૭૯,૦૦૦
૧૯૧૬.	...	૨૫૫,૮૪૬,૦૦૦
૧૯૧૭. (અકેસ્ટ્રો.)	...	૨૫૦,૦૦૦,૦૦૦

૧૯૧૩ નું પ્રમાણ લઈએ તો ત્રણ વર્ષમાં એટ વ્રીટને એકલાંએ ૯,૦૦,૦૦,૦૦૦ ટન કોલસો એકાઉ ઉપાત્ત કર્યો છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સે ૧૯૧૬ માં ૫૯૭,૦૦૦,૦૦૦ ટન કોલસો ઉત્પન્ન કર્યો હતો પણ ૧૯૧૮ માં તેજ પ્રમાણમાં ઉત્પન્ન કરી શકશે એવા ચિહ્ન જણાતા નથી. કેનેડામાં કોલસાની ઉત્પત્તિના આંકડા નીચે મુજબ છે:—

		ટન.
૧૯૧૩	...	૧૫,૦૧૨,૧૭૮
૧૯૧૪	...	૧૩,૬૩૭,૫૨૯
૧૯૧૬	...	૧૪,૪૬૧,૬૭૮

રશિયા વિગેરે દેશોમાં પણ એજ હકીકત છે. ફક્ત જપાન એક અપવાદરૂપે છે. અને જ્યારે વિગ્રહ પુરો થાય ત્યારે હિંદુસ્થાનના કોલસાને માટે દૂર દેશથી માગણીઓ આવશે એવી આશા રાખીએ તો જોડું નહિં કહેવાય. આ દૂર દેશાવરના આરંભને પહોંચી વળવાને માટે વેગનો તથા મજુરીનો ખર્ચ આ દેશને પડશે.

હિંદુસ્થાનના કોલસાના ઉદ્યોગે પોતાના વિકાસ માટે આવેલી ઘણી તક શુભાવી દીધેલી છે અને આપણે એમ આશા રાખીએ કે હવે જ્યારે તક આપે ત્યારે એ પ્રમાણે શુભાવી દેવામાં આવશે નહિં.

‘ના. હિંદી સરકારનું બહેરનામું’

ના. હિંદી સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગના ખાતાના સેક્રેટરીએ નીચે પ્રમાણેનું બહેરનામું બધા એજન્સી અને એસોસીએશનો ઉપર મોકલાવી આપ્યું છે:—

ફત્તેહગંજ રીતે વિગ્રહ ચલાવી શકાય એટલા માટે જે વસ્તુઓની જરૂર છે તેવી વસ્તુઓની નિકાસ સારી રીતે થઈ શકે તેટલા માટે આયાત કરનારાઓ, શીપીંગ કંપનીઓ અને ષીબ્લ એ તરફ નાણા મોકલનારાઓએ એક્સચેન્જ બેંકોની મારફતેજ એ નાણા મોકલવાની ખાસ આવશ્યકતા છે. ના. સરકારે પ્રબળિય મહત્વની વસ્તુઓનું લીસ્ટ રાખ્યું છે જે લીસ્ટમાંની વસ્તુઓ જે હોય તો એક્સચેન્જ બેંકો નાણા વિગેરેની સગવડ એમને પ્રથમ કરી આપે એવી ગોઠવણ ના સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ સાથે જે કેએ કહેલી છે એ હકીકતની માહિતી એજન્સીને સલાસદોને હશેજ. નાણાંખાતાના સલાસદોની ૧૯૧૮-૧૯ની બજેટના લાખણના પૃષ્ઠ ૩૫ પરેઆશમાં લખવામાં આવ્યું છે. તે પ્રમાણે જે લોકો તથા કંપનીઓને ઇંગ્લંડ નાણા મોકલવાના હોય છે તેમની અને એક્સચેન્જ બેંકોની મદદથીજ નિકાસને માટેના નાણાની સગવડ આટલી સારી રીતે થઈ શકી છે. પણ પ્રબળિય મહત્વની વસ્તુઓના કરતા બીજીજ વસ્તુઓ મોકલવા માટે, નાણા મોકલનાર વ્યક્તિઓ કોઈક કોઈક વખત પોતાને બખવાં ક્વરો વાપરે છે અને બજારમાં પણ એ ક્વરો વેચીને એવી વસ્તુઓ મોકલવાના કામમાં મદદરૂપ થાય છે એવી જાતના બનાવો ના. હિંદી સરકારના ધ્યાન ઉપર લાવવામાં આવ્યા છે. અને આ ઉપરથી દરેક દેશબંધત અને રાજ્યબંધત વ્યક્તિને ના. હિંદી સરકાર તરફથી અપીલ કરવામાં આવે છે કે તેમણે ખાતાના નાણા ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે એક્સચેન્જ બેંકો મારફતેજ મોકલવાની ગોઠવણ રવી. ઇસરૂ કે જેમ વિગ્રહ લખાતો નથી છે

તેમ આ જાવની નિકાસની વસ્તુઓની જરૂર મિત્ર રાજ્યોને ઘણી પડવાની અને તેને માટે હિંદુસ્થાન ઉપર ઘણે અંશે આધાર રાખવો પડવાનો.

હિંદુસ્થાનમાં લોયશિંગનો ઉદ્યોગ

ના. મુખાઇ સરકાર તરફથી નીચે જણાવેલ પ્રેસનોટ બહાર પાડવામાં આવી છે:—

લોયશિંગની સસ્તી કિંમત જોતાં તથા તેની ઉત્પત્તિનો વિસ્તાર જોતાં હિંદુસ્થાનમાં આ ઉદ્યોગને માટે ઘણું સારું લવિષ્ય કરી શકાય. વળી પચવામાં બહુ સારી છે, તેમજ ઢોરોને માટે યોગ્ય તરીકે પણ ચાલી શકે છે અને ખાતરના કામમાં પણ વપરાય છે. આ વસ્તુમાંથી ‘ન્યુટ્રમાઇન’ (Nutramine) નામની વસ્તુ બનાવી શકાય છે અને આ ‘ન્યુટ્રમાઇન’ બ્રિડ અને ખીરકીટ બનાવવાના કામમાં આવે છે

ન્યુટ્રમાઇનની બનાવટ

એકુતો પાસેથી જ્યારે લોયશિંગ આવે છે ત્યારે છાલા હોય છે. આ છાલા હાથથી અથવા સાંચાકામથી કઢાડી નાખવામાં આવે છે અને અંદરથી નીકળેલ શિંગ લાલ પડ સાથે બજારમાં વેચાય છે. આ શિંગને સાફ કરવામાં આવે છે અને પછી ગરમ હવાથી ઉપલી લાલ છાલ કઢાડી નાખવામાં આવે છે અને શિંગને સૂકવવામાં આવે છે. સંચો સારો હોય તો નૂકશાન બિલકુલ થતું નથી અને બધી શિંગો સારી સ્થિતિમાં રહે છે આ શિંગમાંથી પછી હાઇડ્રોલિક પ્રેસ મારફતે તેલ કઢાડવામાં આવે છે. આવી રીતે કઢાડવામાં આવેલ તેલ રંગ વિનાનું અને સ્વાદમાં ‘એલિવ ઓઇલ’ ને મળતું સાંડું તેલ હોય છે અને બહુ પથી બગડતું નથી. આ દેશની શિંગ ૪૦ થી ૪૫% તેલ કઢાડે છે અને પાછળ રહેલ યોગમાં

૧૦ થી ૧૫ ટકા તેલ રહે છે. પણ આટલું તેલ પણ ખોળમાં રહેવું નહિ. જોઈએ માટે એ ખોળને ફરીથી ખીના હાઇડ્રોલિક પ્રેસમાં દબાવવામાં આવે છે. આ ફરીથી તેલ નીકળે છે તે સાબુ બનાવવાના કામમાં બહુ વપરાય છે. લઘુ પહેલાં આ તેલમાંથી બનાવવામાં આવતાં સાબુઓના ઉદ્યોગ માર્કેટમાં બહુ હોતો. આમ ખીજવાર દબાવ્યા પછી ખોળમાં પાંચ ટકા તેલ રહે છે અને આજ પ્રમાણે ખોળને માટે સાફ છે. આ બનાવટમાં ખાસ મોટી થાપણ રોકવાની જરૂર નથી તેમજ સાચાં સાંચાકામ પણ જોઈતાં નથી, માત્ર સંભાળ-ભરેલી રીતે બનાવવામાં ધ્યાન આપવાનું છે. આ ખોળને પછી દળી નાખીને ચાળી નાખવામાં આવે છે એટલે સારા, ઝીણા લોટ તૈયાર છે. આ લોટ “ન્યુટ્રમાઈન”ના નામથી ઓળખાય છે. આ બનાવટમાંથી ઘણી જાતની ખાવાની વસ્તુઓ તૈયાર થાય છે પણ તેમાંની મુખ્ય ન્યુટ્રમાઈન બીસ્કીટ છે. આ બીસ્કીટનું પ્રમાણ પ્રથમ નીચે પ્રમાણે રાખવામાં આવ્યું હતું:—

ન્યુટ્રમાઈન	૯૪ લાગ.
કેસીન (સુકવેલું દુધ)	૫ ”
સોડીઅમ કાર્બોનેટ	૧ ”

૧૦૦

પરંતુ અખતર કર્યો પછી નીચે જણાવેલ પ્રમાણ વધુ ઠીક લાગતું જણાય છે:—

ન્યુટ્રમાઈન	૮૪ લાગ.
કેસીન (સુકવેલું દુધ)	૧૪ ”
સોડીઅમ કાર્બોનેટ	૧૨ ”

૧૦૦

બીસ્કીટને માટે નીચેનું પ્રમાણ બહુ સાફ ગણાય છે:—

ન્યુટ્રમાઈન કેસીન સોડીઅમ કાર્બોનેટ ૨૫લાગ	૭૫ ”
--	-----	-----	-----	------

૧૦૦

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા એમના હાથમાંથી ગયા પછી લોયશિંગનો બધો જથ્થો આપણા તથા એમેરિકાનોના હાથમાં આવી ગયો છે. લઘુ પહેલાં ઇંગ્લંડમાં ખોળ ૬ થી ૭ પાંડે એક ટન મળતો હતો અને એમેરિકામાં એક ટનના ૩૦ ડોલર ઉપર શકતા હતા. પહેલાં તે ઢોરોના ખોરાક તરીકે ઉપયોગમાં લેવાનાં આવતો હતો પણ આપણે ઉપર જોઈ ગયાં તે પ્રમાણે થોડી સંભાળ લેવામાં આવે તો આ વસ્તુ બહુ ઉપયોગની થઈ પડે.

નીચે જે આંકડા આપવામાં આવ્યા છે તે ઉપરથી જણશે કે લોય શિંગની નિકાસ કેટલા મોટા વિસ્તારમાં થાય છે અને તેથી જ આ ઉપયોગ બરાબર રીતે ચલાવવામાં આવે તો ફાયદો કેટલો બધો રહે.

વસ્તુનું નામ.	વર્ષ.	નિકાસ. હંડવેટ.	મુલ્ય. પૌંડ.
લોયશિંગ ...	૧૯૧૦-૧૧	૩૬,૯૦,૧૩૬	૨૦,૩૬,૩૯૩
	૧૯૧૧-૧૨	૩૮,૨૨,૫૮૩	૨૧,૨૦,૪૮૪
	૧૯૧૨-૧૩	૪૮,૬૭,૦૧૧	૨૬,૯૪,૫૨૦
	૧૯૧૩-૧૪	૫૫,૫૮,૧૪૦	૩૨,૫૪,૨૪૬
	૧૯૧૪-૧૫	૨૭,૬૬,૪૪૮	૧૫,૧૫,૬૦૮

માર્કેટમાંની રંગીન લાકડીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

સ્થાનમાં મોટી છે અને હજી વધતી જાય છે. લગભગ બધાજ મોટા શહેરોમાં વિજળી બનાવવાના યત્રો હોય છે અને તેમાંથી ઘરોમાં બેઠેલાં માટે અને રસ્તાઓમાં ટ્રામના માટે વિજળી પુરી પાડવામાં આવે છે. જે શહેરોમાં આ કામો નથી હોતા ત્યાં નવાં બાંધવાની ગોઠવણો આવી રહી છે. આ ઉપરથી એમ કહી શકાય કે વિજળીનો વપરાસ હજી ખૂબે પગથીયે છે અને એવી આશા રાખી શકાય કે વિજળીને લગતા સાચાની બજાર હજી ઘણી વધશે. હિંદમાં સાચા બનાવવાનો ઉદ્યોગ નથી અને તેથી જે પણ ચીજ વિજળીને માટે જોઈએ તેની આયાત કરવી પડે છે. આ ચીજોને મોટા ભાગ એટલે લગભગ ૯૦ ટકા યુનાઇટેડ કીંગડમ મોકલ્યો હતો, બ્યારે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અને જર્મની તો ઘણું પાછળ રહી ગયા હતા.

ઇજીપ્ટને માટે નાની મોટરો.

ઇજીપ્ટમાં નાની મોટરોની પેટ્રોલ મોટોર્સ, ઓઈલ એનજીનો અને ગેસ એનજીનો બહુ જરૂર છે. તેમજ કારખાનાઓ માટે નાની મોટોર્સ, કે જે પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ અને પરપોંગ વગેરેમાં વાપરી શકાય, રોશની માટે હાઇનેમોઝ અને ૩ કાલવાના કામ માટે અને પરપોંગ પ્લેન્ટ્સ માટે મોટી મોટરોની પણ બહુ જરૂર છે. ને કે સ્વીટઝરલેન્ડની

મજબુત હરિકાઈ છતાં એઈટપ્રીટન વિજળીની, ગેસની અને પેટ્રોલની મોટરોનો મુખ્ય જથ્થો પૂરો પાડે છે. લડાઈ શરૂ થયા પછી અને ખાસ કરીને આ દેશમાંથી સાંચા કામની નિકાસ ઉપર અકુશ મુકાયા પડી, અમેરીકાના તેમજ સ્વીટઝરલેન્ડના આહતીઆઓ ઇજીપ્ટમાં એકદમ જાગૃત થયા છે અમેરીકાના આહતીઆ બહુ ફાવતા નથી કારણ લોકો ઇજીપ્ટમાં એમ માને છે કે અમેરિકાનું સાચાકામ સોંપું છે તેથી તેમાં કોઈ જાતની ખામી હશે અને સમરાવવાનો ખર્ચ ઘણો થતો હશે. આથી તે લોકો યુરોપમાં બનાવેલા સાચા ને મળે અને બ્યારે પણ મળે ત્યારે લેવાને આતુર હોય છે. આ જાતનો તિરસ્કાર ધ્યાનમાં લઇને અમેરીકન કંપનીઓ એ સમારવાનું કામ ઇજીપ્ટમાં અને બહુ સરતા ભાવે કરી આપવાની ગોઠવણ કરી છે, અને જેમ અવસર મળે તેમ ત્યાંની રહીશોને તે સાંચાઓ કેમ વાપરવા તે શીખવે છે કે જેથી કરીને સાંચા બહુ નફામાં ભાગે નહિ. આવા સાચાની આયાત ઇજીપ્ટમાં લડાઈને આગલે વર્ષે ૭,૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડની હતી અને ને લડાઈ દરમિયાન, અકુશો અથવા પ્રીટીશ મેન્યુફેક્ચરરોના આગસને લઇને બીજા દેશો હરિકાઈમાં જીતી જાય તો એવી સ્થિતિ બહુ જ દયાજનક કહેવાય.

બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં

૧૯૨૬ માં કાદવામાં આવેલા કોલસાનો જથ્થો.

નીચે આપેલા આકાશ બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં ૧૯૧૭ થી ૧૯૧૬ સુધીમાં કોલસાનાં મૂખ્ય સ્થળોમાં ઉત્પન્ન થયેલા કોલસા બતાવે છે તે આકાશો, હિંદુસ્થાનમાં કોલસાની ઉત્પત્તિ અને તેના વપરાસ એ વિષયને લગતા ગ્રીષ્ટ, કે જે કલકત્તાના સ્ટેટીસ્ટીકસના ખાતાએ ઘડ્યો છે. તેના ઉપરથી લેવામાં આવ્યા છે—

વર્ષ	ખોડામ	બીહારને ઓરીસા	બેંગાળ	સેક્ટર પ્રો વીનપીસ	દર્દ્રાબાદ	મેન્દુલ ઈન્ડિયા	ફલે ગ્રિટીસ હિંદુસ્થાન
૧૯૧૨—૨૮૭,૧૬૦	૮,૧૨૬,૩૮૫	૪,૩૦૬,૧૩૬	૨૩૩૯૬૬	૪૮૧,૬૫૨	૧૪૯,૮૨૧	૧૪,૭૦૬,૩૩૦	
૧૯૧૩—૨૭૦,૮૧૨	૧૦,૨૧૭,૫૫૦	૪,૬૪૮,૬૮૫	૨૩૫,૬૫૧	૫૫૨,૧૩૩	૧૪૮,૬૭૮	૧૬,૨૦૮,૦૦૬	
૧૯૧૪—૩૦૫,૧૬૦	૧૦,૬૬૧,૦૬૨	૪,૪૨૪,૫૫૩	૨૪૪,૭૪૫	૫૫૫,૬૬૧	૧૫૨,૬૦૬	૧૬,૪૫૪,૨૬૩	
૧૯૧૫—૩૧૧,૨૮૬	૧૦,૭૧૮,૧૫૫	૪,૬૭૫,૪૬૦	૨૫૩,૧૧૮	૫૮૬,૮૨૪	૧૩૬,૬૮૦	૧૭,૧૦૩,૬૩૨	
૧૯૧૬—૨૮૭,૩૧૫	૧૦,૭૬૭,૬૮૩	૪,૮૨૨,૩૩૬	૨૮૭,૮૩૨	૬૧૪,૨૬૦	૨૦૦,૨૮૫	૧૭,૨૫૪,૭૦૬	
૧૯૧૭—૨૮૬,૦૦૦	૯,૬૬૮,૦૦૦	૪,૪૪૩,૦૦૦	૨૩૬,૦૦૦	૫૩૭,૦૦૦	૧૪૭,૦૦૦	૧૫,૪૪૦,૦૦૦	

સરકાર

મેટ્રીક શીલીંગની ચારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

૧૯૧૬માં બ્રીટિશ હિંદુસ્થાનમાં કોલ-
સાના કુલ જથ્થાની ઉત્પત્તિ કિંમત અંક-
સદામી રૂ. ૫૮,૨૦૦,૦૦૦) ધારવામાં આવી
હતી (૧ રૂપીઆ એટલે ૧૬ આના અને ૧૬
આના તે ૧ શીલિંગ ૪ પેન્સ બરાબર છે.) જ્યારે
૧૯૧૫માં તે તેની કિંમત રૂ. ૫,૬૭,૦૦,૦૦૦)
જેટલી થઈ હતી. ખાણના મૂળ આગળ એક
ટન કોલસાની સરેરાસ કિંમત ૧૯૧૧ માં જે
રૂપીઆ ને પંદર આના, ૧૯૧૫ માં ત્રણ રૂપીઆ
ને પાંચ આના, અને ૧૯૧૬ માં ત્રણ રૂપીઆ ને
છ આના હતી. હિંદુસ્થાનમાં થી જળાશયો
કેરતાં ખાણના મૂળ આગળ કોલસાની કિંમત
ઓછી છે, પણ એટલું ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ
કે હિંદુસ્થાનમાં કોલસો હજી લગભગ સપાટી
ઉપરથી ખેદી કાઢવામાં આવે છે.

હિંદુસ્થાનમાં કોલસાની ખાણનો ઉદ્યોગ
કેટલો છે તેને માટે આપણે કોલસાને માટેની
કેટલી જોઈન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ કામે લાગી છે
તે અને તેઓની કુલ થાપણ કેટલી છે તે
જાણવું જોઈએ. આ ઉદ્યોગમાં કુલ થાપણ કેટલી
રોકાઈ છે તે કહી શકાય નહિ કારણ કે થાપ-
ણને લગતા રીપોર્ટો ફક્ત જોઈન્ટ સ્ટોક કંપની
ને જ મળે છે અને નહિ કે દરેક બ્રહ્મબુદ્ધ ઉદ્યોગને
૩૧મી માર્ચ ૧૯૧૭ને દિવસે ૧૫૧ જોઈન્ટ સ્ટોક

કંપનીઓ જંગાળમાં અને ૨ ગિરાર અને
ઓરિસામાં કામ કરતી હતી. આ કંપનીઓએ
૧૯૧૬ માં લગભગ ૭૫ ટકા જેટલો કોલસાનો
જથ્થો તે પ્રાંતોમાં ઉત્પન્ન થયો હતો. એ
પ્રાંતોની બહાર તે ફક્ત છ જોઈન્ટ સ્ટોક
કંપનીઓ આખા વર્ષમાં કામે લાગી હતી.
આથી ઠરીને ૧૯૧૬-૧૭ માં કોલસાની ખાણ-
ના ઉદ્યોગમાં રોકાયેલી જોઈન્ટ સ્ટોક કંપનીની
કુલ સંખ્યા ૧૫૯ હતી અને જેની ભરાઈ
ગયલી થાપણ રૂ. ૭,૫૫,૦૬,૦૦૦ થતી હતી.
એ આને ૧૯૦૬-૧૯૦૭ ના આંકડાઓ સાથે
સરખાવીએ તો તે વખતે ફક્ત ૬૬ કંપનીઓ
હતી અને તેની ભરાઈ ગયેલી થાપણ રૂ.
૨,૬૦,૦૦,૦૦૦ હતી.

હિંદુસ્થાનની સુતરની મીલો.

મીલ માલિકો અને સ્ટેપલ.

સરકારી આંકડાઓ જે છેલ્લી મેલમાં
મળ્યા છે તે જતાવી આપે છે કે નવેંબરમાં પૂરા
થતા આઠ મહિનામાં હિંદુસ્તાનની સુતર
વણુવાની મીલોની ઉપજ ૧૯૧૬ કરતા ઓછી
હતી, જો કે તૈયાર માલની આયાતમાં જળદો
ઘટાડો થયો હતો છતાં પણ નીચે આપેલા
આંકડાઓ ઘણા ઠામના થઈ પડશે :—

હારવારમાં.

૧૯૧૭

૧૯૧૬

ઉત્પત્તિ.	આયાત.
ભૂડે ને ધોળું ૭૮૧,૨૩૭.	૮-૨,૬૮૧.
રંગેલા કાકા ૩૩૬,૦૨૦.	૨૬૮,૪૭૯.

ઉત્પત્તિ.	આયાત.
૭૮૭,૬૨૬.	૧,૦૫૪,૩૨૭.
૩૧૩,૬૬૩.	૩૦૦,૧૭૫.

હિંદુસ્થાનની મીલોમાં વણાયેલા માલની
કિંમત રીપોર્ટ પ્રમાણે રૂ. ૧,૮૬,૮૪,૦૦૦ નવે-
મ્બર મહિનામાં વણાયેલાની હતી અને એપ્રિ-
લથી નવેંબર સુધી આઠ મહિના માલની
કિંમત રૂ. ૧૭,૭૮,૦૦,૦૦૦ હતી નવે-
મ્બરમાં આયાત થયેલા માલની કિંમત રૂ.
૫,૭૩,૦૨,૦૦૦ હતી જ્યારે એપ્રિલથી નવે-
મ્બરના આઠ મહિનામાં આયાત થયેલા માલની

કિંમત રૂ. ૩૬,૧૩,૭૫,૦૦૦ હતી. એકસાકડ
ડ્યુટી નવેંબરમાં વણાયેલા માલ ઉપર રૂ.
૬,૭૮,૬૮૦ થઈ હતી અને એપ્રિલથી નવેંમ્બર
સુધીના આઠ મહિનામાં તે રૂ. ૩૮,૮૬,૫૩૩
થઈ હતી. જ્યારે ૧૯૧૬ માં તે વખતમાં નવે
મ્બરમાં રૂ. ૪,૩૦,૦૦૦ અને આઠ મહિનામાં
રૂ. ૨૭,૭૪,૦૦૦ અનુક્રમે થતા હતા.

હિંદુસ્થાનના સુતરની તપાસ.

મી. એફ. હોજ કીનસને, લેંકેશાયરના સુતરના વેપારીઓના પ્રતિનિધિ તરીકે મુંબઈમાં ચંચેટ્ટી તપાસમાં કોટન કમીટી સમક્ષ પોતાના સાથીઓને જે અભિપ્રાય દર્શાવ્યા તેને કલકત્તાનું પત્ર “કેપીટલ” સમર્પિત આપે છે. મી. હોજકીનસને કાંઈ એવી માગણી નથી કરી કે રૂ ઉધાડનારાઓને જેમાં તે ઓને નફો ન થાય આવી જાતનું રૂ ઉગાડવા મંજૂરવા પણ એવી સુચના કરી કે જે પ્રાંતોમાં હલકી જાતનું રૂ ઉગતું હોય ત્યાં દરેક એકર દિઠ વધારે ઉત્પત્તિ કરવાને પ્રયત્ન થવો જોઈએ કે જેથી કરીને જમીનના વધારે મારા અને ગોઘા રૂની જાતો ઉગાડવાને માટે પુરવી થાય એવું બરાબર જોઈું કે હિંદી મીલમાલેકા, કોઈપણ જાતની ચોજના કે જે નાના તાતણાના રૂની પેઢાશ ઓછી કરે. તેને ટેકા આપશે નહિં અને કેટલાકેને ઉલટું એવું સમજાવવા પ્રયત્ન કરશે કે વધારે સાફ રૂ અહિં પાકી શકેજ નહિ. મુંબઈ એચર એફ કોમર્સના પ્રમુખ મી. માલકોમ હોજે કમિટીને એમ કહ્યું કે લાખા તાતણાનું સુતર કોઈથી રીતે ફેલેડમંદ નહિં થાય, શિવાય કે એકસપટ્ટો એવી જાત શોધી કાઢાય કે જે ટુકા તાતણા માથે, મજબુતીમાં, ઉગવાની, ગંડપમાં, દરેક એકર ફીક પાકમાં, જીનીંગમાં તેમજ જાળરની કિંમતમાં, હરિ કાંઈ કમી થકે કેપીટલ, પણ, કહે છે કે લાખા તાતણાનું રૂ જેહુતોને લાભનું નથી, આનો અર્થ એ છે કે જેહુતોની દેવાવાળી સ્થિતિ એ લોકોને વધારે વાર લાગે તેવા પાક માટે જોડી થવા ફેલી નથી. અલબત્ત એ ચોજનામાં ઘણીજ મુશ્કેલીઓ છે તે છતાં પણ હમને આશા છે કે કમિટી તે દૂર કરાને કોઈપણ ગોઘન શોધી કાઢશે.

બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં

રૂની ઉત્પત્તિ, તેના વપરાશ અને તેની નિકાસ.

હિંદુસ્થાનના ૧૯૧૭ ૧૮ ના રૂના પાકનો એક છેલ્લો સામાન્ય મેમોરેન્ડમ હમણાં

હિંદી સરકારના ડિરેક્ટર એન્ડ સ્ટેટીસ ટીકસ તરફથી ગહાર પાડવામાં આવ્યો છે. તે મેમોરેન્ડમ જુદા જુદા પ્રાંતો કે જેમાં આખા હિંદનો રૂનો પાક થાય છે, તેના રીપોર્ટ ઉપરથી ઘડવામાં આવ્યો છે. તે મેમોરેન્ડમ વહેલા અને મોડા બંને એકજ રૂતુના પાકના છેલ્લા રીપોર્ટને લગતો છે.

રૂના પાકનો કુલ વિસ્તાર રીપોર્ટ પ્રમાણે ૨,૪૭,૮૧,૦૦૦ એકર છે એટલે કે ૩૦, ૩૬,૦૦૦ એકર અથવા ૧૪ ટકા ગયા વર્ષના આંકડાઓ કરતા વધારે. કુલે ધારેલો પાક ૪૦,૩૬,૦૦૦ ગાસડીઓ, દરેક ૪૦૦ પાઉંડની જેટલો છે. આ ૪૦૦ પાઉંડની ગાંસડી એટલે ગયા વખતના ફરીથી જોયલા આંકડાઓ કરતા ૧૦ ટકા ઓછી છે કે જે વખતે પાક ૪૫૦૨,૦૦૦ ગાસડી જેટલો હતો. દરેક એકર ફીક પાક ૧૯૧૭-૧૮ માં ૬૫ પાઉંડ હતો જ્યારે ૧૯૧૬-૧૭ માં ૮૩ પાઉંડ હતો.

રૂના વેપારી નીચેચન પ્રમાણે, વિસ્તાર અને પાકના હાલના અડસટ્ટાનો હેવાલ બતાવે છે કે કુલે પાક નીચે પ્રમાણે છે- ઉમરાવતી ૩૪ ટકા બતાવે છે, બંગાળ-સાંધ અને ધોલેરા ૧૬ ટકા દરેક, ભરૂચ અને કોમટા-ધારવાર ૮ ટકા દરેક, સાલેમ (કામગોડીઆસ સાથે) ૬ ટકા, અને વેસ્ટ અને નોર્થવર્સ ૫ ટકા

રૂનો પાક અને વપરાશ.

નીચે આપેલો હેવાલ કુલે છેલ્લા ત્રણ વર્ષના હિંદુસ્થાનના રૂના પાકના જથ્થાના અડસટ્ટાની સરખામણી કરે છે, અને સાથે મૂળ નિકાસ અને અંદરના વપરાસનો જથ્થો; તેમાં વપરાસના જથ્થાની ગણતરી મહગની બોમ્બે કોટન ટ્રેડ એસોસિએશનની સાથે અમલતીપર આવીને કરવામાં આવી છે દરેક આંકડામાં એક હજાર ગાસડીઓ હરેક ૪૦૦ પાઉંડની બનાવે અને દરેક વર્ષના બેલસના અડસટ્ટામાં અંદર ગણવામાં આવ્યા નથી.

૩૧ મી ઓગસ્ટે પુરૂં થતું વર્ષ.

	૧૯૧૫	૧૯૧૬	૧૯૧૭
	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦
	ગાંસડી.	ગાંસડી.	ગાંસડી.
નેટ નિકાસ.	૨,૧૧૮	૨,૪૮૬	૨,૦૮૩
મીલમાં વપરાસ.	૧,૭૭૧	૧,૮૭૩	૧,૭૬૫
મીલની બહારનો વપરાસ.	૧,૦૦૦	૭૫૦	૭૫૦
(અડસટ્ટો)			

કુદ્દે.	...	૪,૮૮૯	૫,૧૦૯	૪,૬૨૮
---------	-----	-------	-------	-------

ધારેલો પાક.	...	૫,૨૦૯	૩,૭૮૩	૪,૫૦૨
-------------	-----	-------	-------	-------

વધારો (+) અથવા ખોટ (-)	...	+૩૨૦	-૧,૩૭૧	-૧૨૬
------------------------	-----	------	--------	------

(બેલંસ ન ગણતાં)

વધારો (+) અથવા ખોટ (-) ટકા—તરીકે...	...	+૬૫	-૨૬૮	-૨૭
-------------------------------------	-----	-----	------	-----

નિકાસ.

કપાસની છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં બીજા દેશોમાં થયેલી નિકાસ નીચે પ્રમાણે છે.—(દરેક આંકડો ૧૦૦૦ ગાંસડી દરેક ૪૦૦ પૌંડની બતાવે છે.)

	૧૯૧૨-૧૩	૧૯૧૩-૧૪	૧૯૧૪-૧૫	૧૯૧૫-૧૬	૧૯૧૬-૧૭
	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦
	ગાંસડી.	ગાંસડી.	ગાંસડી.	ગાંસડી.	ગાંસડી.
(નાઇટ્રેટ કીંગડમ	...	૮૩	૧૬૨	૨૦૭	૨૩૨
રમની	...	૨૬૮	૬૪૭
લિથ્યમ	...	૨૩૧	૪૨૭	૧
સ	...	૮૫	૨૧૮	૬૮	૫૬
ન	...	૪૩	૭૧	૫૨	૬૪
પાલી	...	૧૭૦	૩૨૨	૩૧૪	૩૨૨
સિટ્રુઆઈબરી	...	૧૨૬	૨૯૭
ન	...	૫૦	૫૩	૬૦	૧૨૫
પાન	...	૧,૧૬૯	૧,૩૯૨	૧,૩૫૧	૧,૬૭૪
ના દેશો	...	૨૫	૫૩	૫૬	૧૫
કુદ્દે	...	૨,૨૭૦	૪,૬૪૨	૨,૧૩૯	૨,૪૮૮
					૨,૦૬૨

સીઝનના ૧૯૧૭-૧૮ ના પાંચ મહિનાની નિકાસ, એટલે, સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૭ થી નવેમ્બર ૧૯૧૭ સુધીમાં, ૮,૧૩,૦૦૦ ગાંસડીઓ હતી; જ્યારે તેજ વખતમાં આગલા વર્ષમાં નિકાસ, ૮૭,૦૦૦ ગાંસડીઓ હતી.

આખી દુનીયાનું રખર.

ઉત્પન્ન કરનારા પ્રદેશો.

જયા વર્ષની અને તેની પહેલાના વર્ષની નિકાસ.

યુનાઇટેડ કિંગડમમાંથી ૧૯૧૫ અને ૧૯૧૬ ના વર્ષોમાં કાચું રખર આયાત કરવામાં આવ્યું હતું જેની વિગત નીચે પ્રમાણે છે:—

	૧૯૧૫.		૧૯૧૬.
૧૦૦ રતલનો એક હંદ્રવેટ પૌંડ. (યુનાઇટેડ સ્ટેટસનો)		૧૦૦ રતલનો એક હંદ્રવેટ પૌંડ (યુનાઇટેડ સ્ટેટસનો)	
સ્ટ્રેસ સેટલમેન્ટસ ...	૬૬૦,૫૩૨	૭,૩૮૫,૮૩૦	૪૪૫,૩૧૧
ફ્રેડરેટ મલાયા સ્ટેટસ...	૨૮૮,૮૦૩	૩,૨૦૪,૦૭૧	૪૪૬,૪૯૭
સીલોન ..	૨૮૬,૦૯૭	૩,૨૩૦,૨૧૮	૨૨૫,૧૮૦
હિંદુસ્થાન ...	૩૨,૮૮૮	૩૭૨,૩૧૩	૩૭,૮૯૮
ગોલ્ડ કોસ્ટ ...	૬,૩૧૮	૩૬,૭૫૬	૧૪,૮૨૫
ડચ ઇસ્ટ ઇન્ડીઝ ...	૬૪,૧૧૬	૭૧૬,૧૫૧	૧૨૪,૦૪૧
બ્રાઝીલ ...	૨૮૬,૩૯૧	૩,૨૪૦,૭૭૯	૨૪૦,૧૮૩
પેરુ ...	૧૬,૫૮૨	૧૭૮,૨૭૧	૧૮,૬૦૫
ફ્રેન્ચ વેસ્ટ આફ્રિકા ...	૧૬,૨૩૪	૧૪૬,૬૨૦	૧૩,૬૬૫
આફ્રિકામાં બીજા દેશો...	૬૨,૪૫૫	૫૩૭,૨૮૨	૮૬,૨૯૨
એ ઉપરાંત બીજા પ્રદેશો.	૪૦,૦૩૭	૪૦૬,૩૧૭	૩૨,૫૯૮
કુલ ...	૧,૭૬૦,૪૫૬	૧૬,૫૬૨,૬૧૧	૧,૬૮૫,૩૬૫

લગાઇમાં ઘણીજ માગણીને લીધે રખરનું વાવેતર ઘણું ઉપયોગી થઇ પડ્યું. યુનાવાના રાજ્યોને નવું વાવેતર કરવાને સખત મના કરવામાં આવી હતી અને તેથી તેમાંથી કેટલું ઉત્પન્ન થાય છે તે જોઈને સતેજ પાગ્યા. તેમજ વળી શીંગાપુર અને પીનાંગમાં રખરનું મારકેટ સ્થપાયાથી રખરના વાવેતરને ઘણીજ મદદ મળી. મોટા મોટા કોન્ટ્રેક્ટો રખરની પેઢીઓ અને રખર ઉગાડનારાઓ વચ્ચે થવામાં આવ્યાં તેથી બન્ને પાર્ટીઓને હાઇપણ જાતનું

ધોરણ જાંધવાની જરૂર રહી નહિ કારણ કે વેચનાર અને ખરીદનાર શું ધોરણ હોય તે જોઈ તે તેઓ સારી રીતે જાણતા હતા. માત્ર અમે રિકામાં રખર વેચાણ ૧૯૧૩ માં ૨,૫૦૮ ટન ૧૯૧૪ માં ૪,૫૧૦ ટન અને ૧૯૧૫ માં ૨૧,૦૭૫ ટન એવી રીતે દર વર્ષે વધતું જતું હતું. દરેક પ્રદેશમાંથી ૧૯૧૫ ની એકંદર નિકાસ ૩૮,૨૮૩ ટન જેમાંથી ૧૨,૮૦ ટન યુનાઇટેડ કિંગડમમાં ૧,૬૯૮ ટન રાજ્યોમાં, ૧,૨૩૦ ટન જાપાનમાં

હાથી પોલીસ કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા માં જશે ?

૧૧,૦૭૫ ટન યુનાઇટેડ સ્ટેટસ ઓફ અમે-
રિકામાં નિકાસ થતું હતું. આમાંથી મધ્ય
અરબ રખર મલાયા સ્ટેટસ અને નેધરલેન્ડસના
પ્રાંતમાંથી આયાત થતું હતું. વળી દરેક પ્રાંત-
માંથી કેટલું રખર આયાત થતું હતું તેની કોઈ
પ્રશ્ન બલતની નોંધ રાખવામાં આવી નથી. ૧૯૧૬
ની સાલમાં ૪૮,૬૫૦ ટન નિકાસ કરવામાં
આવ્યું હતું. ફ્રેટ્સ મેલે સ્ટેટસમાંથી ૧૯૧૫ માં
૪,૫૨૪ ટન અને ૧૯૧૬ માં ૬૨,૭૬૩ ટન
રહુ રખર નિકાસ થતું હતું. ફ્રેટ્સ મેલે સ્ટેટ-
માંથી હુનીઆની લગભગ અડધી પેકાશ
મળ્યાં થાય છે.

સીલોન અને હિન્દુસ્થાન.

૧૯૧૫ અને ૧૯૧૬ માં સીલોન અને
માના મુખ્ય મથકોમાંથી નિકાસ થતું રખરના
પ્રકારોની નીચે પ્રમાણે છે:—

	૧૯૧૫	૧૯૧૬
નાઇટ્રેટ કીંગડમ	૨૫,૧૮૪	૨૩,૮૧૨
મેરીકા (ફિનાડા મળીને)	૧૬,૦૦૦	૨૭,૨૫૬
સરેલીઆ	૬૬૫	૭૬૭
ન્સ	૬૯૯	૧,૮૦૨
પીઆ	૩૩૨	૨૬૪
લી	—	૩૪૮
ઉપરાંત બીજા દેશો	૩૮૬	૪૯૦

કુલે... ૪૬,૫૬૬ ૫૪,૬૯૯

ઉપરના આંકડાં ઉપરથી જણાશે કે
૧૯૧૫ ના વર્ષમાં અમેરીકા સૌથી વધારે ખરી-
દ હતું; વળી ફ્રાન્સ પણ વધ્યું અને
લીના આંકડાં આપતના આવેલા છે. રખ-
ર પાક ઘણાખરે હિન્દુસ્થાનમાં થાય છે
તેથી મદ્રાસ અને બરમામાં વધારે ઉત્પન્ન
છે. ૧૯૧૫ માં કાચા રખરની નિકાસ
હસ્થાનમાંથી ૪૮,૪૧,૬૪૦ રતલો જેની
તે પૈકી ૭,૫૬,૯૯૪ એ સરખાવતાં ૧૯૧૬

માં ૬૨,૨૬,૨૪૧ રતલ જેની કિંમત પૈકી
૯૭,૦૬,૧૬૧ થઇ હતી. ૧૯૧૬ માં નીત્ર
યુનાઇટેડ કીંગડમમાં ૩૮,૪૭,૧૨૫ રતલ જેની
કિંમત પૈકી ૬,૪૩,૭૧૮ અઢાલવામાં આવી
હતી.

રખરનો ઉદ્યોગ બરમામાં વધારે સારો
થાય છે, રખર ઉગાડવવા માટે જમીનની બાબ-
તમાં નીકળેલા નવા કાયદાઓ ધણા સંતોષ-
કારક નિવડયા છે. કંઈપણ શંકા વગર બરમા
રખર ઉગાડવવા માટે ઘણા સારો પ્રદેશ છે અને
બીજા પ્રદેશો કરતાં બરમામાં રખર ઉગાડવવાનો
ખર્ચ ઘણો ઓછો થાય છે. લગભગ પુરી થયા
પછી વાવણી એ મનુષ્યોનું નિર્વાહનું સાધન
છે, વળી એ પ્રદેશમાં કેટલીક વગર વવા-
યેલી જમીન પડેલી છે.

આફ્રીકા.

યુનાઇડામાંથી " પારા રખરના આડ-
માંથી " ૧૯૧૪-૧૫ માં ૨૨,૦૫૬ રતલ
સરખાવતાં ૧૯૧૫-૧૬ માં ૫૨,૩૪૯ રતલ
માલ નિકાસ કરવામાં આવ્યો હતો; કારણ કે
જીવડા થવાથી પાકન બહુ ધન્ય કરે છે. ૧૯૧૫
-૧૬ માં જંગલી રખરનો નિકાસ માત્ર
૫૫,૩૮, રતલ ૯ થયો હતો.

આનઝીબારમાં લનડાલક્વીઆ કીરકીમાંથી
રખરનો નિકાસ થાય છે જેમાનો મોટો જથ્થો
પેરમાના જંગલમાં ઉગે છે. ૧૯૧૫ માં
૨,૩૮૪ રતલ જેની કિંમત ૨૧૩ પૈકી થઇ હતી.
૧૯૦૭ ની સાલમાં સરકારજી વરફથી ફેરામાં
રખરનું વાવેતર કરવામાં આવ્યું હતું પણ
તેમાં તેઓ નિષ્ફળ નિવડયા તેથી તે હમણા
બંધ કરવામાં આવ્યું છે.

ન્યાસાલેખમાં આગલા વર્ષ કરતાં ૧૯૧૫-૧૬માં વાવેતર ૬૧,૭૬૬ એકર જમીનમાં કરવામાં આવ્યું હતું; અને તેણે આગલા વર્ષમાં ૩૩,૬૮૫ રતલ કરતાં ૧૯૧૫-૧૬ માં ૪૬,૦૦૨ રતલ નિકાસ થયો હતો.

નાઇગેરીયામાંથી ૧૯૧૪ માં ૩૮,૮૪૫ પૌંડ કરતાં ૧૯૧૫ માં ૩૮,૧૧૩ પૌંડની કિંમત જેટલો માલ નિકાસ થયો હતો.

ગોલ્ડ કોસ્ટમાંથી ૧૯૧૪ માં ૬,૫૪,૧૩૩ રતલ જેની કિંમત ૨૧,૬૩૧ પૌંડ હતી અને ૧૯૧૫ માં ૬,૪૭,૮૮૨ રતલ જેની કિંમત ૨૫,૧૬૭ પૌંડ ઉપજી હતી. માલનો નિકાસ એછો હોવા છતાં કિંમત વધી ગઈ હતી તેનું કારણ માત્ર પરદેશની બજારમાં લાવ વધી ગયો હતો એટલુંજ નહિ પણ રબરના રોપાઓ મોટા જથ્થામાં નિકાસ થયાં હતાં.

આ શાન્તિમાંથી ૧૯૧૫ ની સાલમાં ૩૧૭ ઠન રબર નિકાસ થયો હતો જેની ઉપજ ૨૦,૧૩૫ પૌંડ થઈ હતી. કારણ કે યુરોપમાં ફરીથી માગણી થવાથી અને તેની ઘણી અછત હોવાથી તેની કિંમત વધુ ઉત્પન્ન થઈ હતી. આવી સ્થિતિ બે કાયમ રહે તો આ ધંધો પડી ભાગે; પણ દેશીઓએ આ ચીજનું વાવેતર કરવાનો ઉત્સાહ દેખાડ્યો છે.

આ શાન્તિના દક્ષિણ પ્રાંતમાં જે યુરોપી યન જેટીવાડીની કંપનીઓ છે તેણે કોકો અને રબરનું મોટી સંખ્યામાં વાવેતર કર્યું છે. પાશ્વ નામના જાડો ૬ વર્ષના જીવતા છે અને વળી ઘણા જાડો છોડવા જેવા છે. ફનટુલીયા નામના જાડો નિષ્ફળ નિવડે છે કારણ કે તેનો પાક ચતાં ઓછામાં ઓછાં ૨૦ વર્ષ લાગે છે.

ફીજી.

ફીજીમાં વીટી લેવું અને વેન્યુલેવાના બિનાશવાળા પ્રાંતમાં રબરના ઘણા બગીચા છે. જેમાં રબર રોપાવાયલા છે. આ વાવણી લગભગ નવ વર્ષ પહેલાં થઈ હતી. બીજા પ્રદેશો કરતા નિયજ સંતોષકારક નિવડી છે. રબરના રોપાઓ ઉગાડવા માટે ચોકખી જમીનની જરૂર છે. જે ખાણોની અંદરના ભાગોમાં અને ઝરા અને મોટી નદીઓના કીનારે માલુમ પડે છે. પહેલા થોડા વર્ષોમાં કુમળા છોડોમાંથી કામચલાઉ રોપાઓને જમીનમાંથી કાઢી નાંખવામાં આવે છે અને વળી વાવેતર દરાઈ અંદર નજીક હોયું જોઈએ; તેમજ સોનેરી કેળ કરતાં વધારે સારો પાક થતો નથી. રબરની હારોની અંદર વચ્ચે મુકવામાં આવે છે જેનો સવળો ખર્ચ આખી વાવણીમાં વળી રહે છે. ફીજીમાં વાંસ્વાર તોફાન થાય છે પણ રોપાઓ હુમલા ટકી રહેલા છે. આગલા વર્ષ કરતાં ૪૬૩ પૌંડને બદલે ૩,૪૬૪ પૌંડની કિંમતનો માલ ૧૯૧૫ ની સાલમાં ફીજીમાંથી નિકાસ થયો હતો. આશ રાખવામાં આવે છે કે આ માલનો નિકાસ વધતો જશે.

બ્રીટીશ ગાયોના.

બ્રીટીશ ગાયોનામાં રબરનો પાક ધીમે ધીમે વધતો જશે અને લગભગ ૫,૦૦૦ જમીનમાં રબરના રોપાઓ રોપવામાં આવ્યા છે. પારા રબર નામનું જાડ સંસ્થાનોમાં સારી જમીનમાં ઉગે છે 'કાણા પાડવાનું' કામ થોડે અંશે કરવામાં આવે છે અને ઘણાખરા ભાગમાં રબરના જાડો જીવન સ્થિતિમાં છે. પાંચ અને છ વર્ષના જાડોને કાંણા પાડવાની પદ્ધતિથી દરેક જાડ ઉપરથી મલાયા અને સીલોન કરવા સારો પાક નીપજ્યો છે, અને વળી માલની ભત ઉત્તમ છે ૧૯૧૫ ના વર્ષ દરમિયાન ૪,૬૦૩ રતલ જેટલો રબર નિકાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

COMMERCIAL INTELLIGENCE & STATISTICS.

વેપારી ખાતમીઓ અને આંકડાઓ.

TARIEFF VALUATION OF SUGAR.

ખાંડની જગાત વખતે આંકેલી કિંમત.

૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦

ધ. સ. ૧૯૧૧ ની સાલના કસ્ટમ સરકયુલર નંબર ૫ માં માં ગતાવેલી રૂઢી પ્રમાણે ધ સ. ૧૯૧૬ માં ખાંડ ઉપર કેટલી જગાત થયે, તે અંદાજ કાઢવો સહેલો થઈ પડે તેવા હેતુથી આ કોષ્ટક જોવાર કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં પ્રથમ સપ્ટેમ્બર માસ દરમ્યાન કેટલી આયાત થઈ પડી હતી તે તથા કસ્ટમ હાઉસના રીટર્ન પ્રમાણે તેની એક હંદવેટની સરેરાશ શી કિંમત હતી તે આપવામાં આવ્યું છે, અને ઘીના ઠોલમમા વરસની ચરૂઆતથી આજ સુધી થયેલી કુલ આયાત તથા તેટલા વખતે દરમ્યાન તેની સરેરાશ કિંમત શી રહી છે તે પણ આપેલું છે.

ખાંડની જાત.	ધ. સ. ૧૯૧૮ ના મે માસમાં થયેલી આયાત	૧૯૧૭ ની પહેલી ઓક્ટોબર સુધી થયેલી આયાત.
	દર હંદવેટની સરેરાશ કી મત.	દર હંદવેટની સરેરાશ કી મત.
	જથ્થો હંદવેટ રૂ. આ.	જથ્થો હંદવેટ રૂ. આ.
ખાંડ ગામડીવાળી ઘીટ જાતની	...	૩ ૨૦-૪
" " સુવાળી ચીનમાં સુધારેલી	૧૧,૭૭૫ ૧૬-૦	૫૪,૫૭૫ ૨૦-૦
" " સુવાળી ઇન્જીનમાંથી અથવા જાપાનની
" " જાપાની ૨૩ ડચ રેન્ડર્ડની તથા ઉપરની	૨,૮૭,૧૧૯ ૧૫-૦	૪,૮૧૦,૦૧૪ ૧૫-૧૨
" " જાપાની અથવા જાપાનની ૧૬ થી ૨૨ ડચ રેન્ડર્ડની	૧૨૪,૩૩૪ ૧૨-૧૨	૧,૮૦૦,૨૪૬ ૧૩-૪
" " જાપાની અથવા જાપાનની ૧૫ ડચ રેન્ડર્ડની અને હલકી
" " ભારતીયીયમની ૧૬ ડચ રેન્ડર્ડની તથા ઉચી ચારી	૨૨૩,૨૧૪ ૧૭-૧૨

COMPARATIVE STATEMENT OF TRAFFIC AT THE
PORT TRUST WAREHOUSES FOR THE
MONTH OF APRIL 1918.

ઇ. સ. ૧૯૧૮ ના એપ્રિલ માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીઝમાંના
વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા.

માલની જાત, તા. ૧ પહેલી	૧૯૧૮ ના મે ને દિને સ્ટોક	૧૯૧૮ ના મેમા થયેલી ડીલીવરી	૧૯૧૮ ની ૧ લી જુન તારીખે સ્ટોક	૧૯૧૭ ની ૧ લી જુન ને દિને સ્ટોક
રૂના કાપડની ગાસડી	૩૫,૦ ૭	૭,૩૮૩	૩૩,૫૨૪	૨૮,૧૫૭
" " પેટી	૧૨,૧૩૬	૧,૫૬૩	૧૧,૬૩૭	૨૩,૨૪૪
રેશમ તથા ઉનની પીસગુડઝ ગાસડી	૧,૦૨૩	૬૨	૧,૨૩૩	૭૪૭
રેશમ તથા ઉનની પેટી.	૬૦૪	૩૫	૧,૦૫૨	૧,૫૩૧
ટર્ષીસ્ટ અને યાર્ન (મુતરાઉ) પેકેજીઝ	૭,૪૦૬	૩,૪૦૨	૬,૬૦૧	૪,૬૮૧
" રેશમ તથા ઉનના પેકેજીઝ	૨,૫૬૨	૩૬૨	૨,૪૬૧	૨,૪૪૭
ત્રાણાના ટન	૫૫૧	૨૮	૫૫૮	૧,૫૫૧
પીવળના ટન	૨૨૧	૨૪	૧૬૪	૫૪૬

IMPORTS OF SUGAR.

ખાંડની આયાત.

ફ્રિટોરા હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં એપ્રિલ મહિનામાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની આયાત થઇ હતી.

ખાંડની ખાંડ નામ	એપ્રિલની ખાંડ	ટોટલ	
૧૯૧૭	૧૯૧૮	૧૯૧૭	૧૯૧૮
હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.
બંગાળ	..	૨,૮૬,૫૨૪	૧,૭૪,૫૮૪
સુબ	...	૨,૬૪,૪૦૫	૨,૨૭,૪૬૨
સિંધ	..	૧૧,૦૨૭	૧૨,૬૭૩
મદ્રાસ	...	૧૨,૬૪૦	૨૫,૪૧૬
બર્મા	...	૧૬,૬૩૬	૧૧,૦૬૬
કુલ		૫,૬૪,૫૩૫	૪,૫૧,૫૬૪

ધી બોમ્બે ટાલ માટે ૨૧ બેઝ એપ્રિલ, ફોર્ટ, સુબ.

નવાં પેટંટો.

૭

ઠલકતાની પેટંટ ઓફીસમાં નવી શોધો માટે પેટંટો મેળવવા માટે જુન ૩૦ મી ૧૯૧૮ તારીખ સુધીમાં નીચે મુજબ ચાલુએ કરવામાં આવી હતી.

ચાલુ કરનારનાં નામ.	શા માટે.
<p>એસ. એમ. વડીઆ. ડબલ્યુ એચ. ડેનલી. એ. ગેલાર્ડ. મારકેની વાયરલેસ ટેલીગ્રાફ કું. એસ. ટી ગ્રેશામ. વી. ખ્લોન કવીસ્ટ. જે. સી. બાર્કર. ધ રો, અને લ. એસ. બેકર. બાયર પ્રાધર્સ સી. કોલીઅર અને એ. વી. ફેલ્ડર્મ. આર. એલ. પોપેલ. આર. એલ. પ્રાડિસલોક. એલ. સી. સ્ટેકનબર્ગ. ટોક્યો સેનસુઇ કોગ્યો કાબુશિકી કૈશા કે. એમ. સંઘાણી કે નોબુહારા જે. હાર્થ્રીઝ. એમ લીયાકવ અલ્લી એ. સી. સી. રોબર્સ. એ. કલીઅરી ફીલ્ડર્યુજિક કંપની. બનરલ ઇલેક્ટ્રીક કંપની. મીચીસ ડબલ્યુ. એલ. સ્મીથ સી આર ફેરિગટન.</p>	<p>પરપેચ્યુઅલ ફેલે'ડર. કરવત અને ધીબીમાં સુધારા. મોટરકારના હાંકવાના યંત્રમાં સુધારા. વાયરલેસમાં સુધારા. એક્સલમાં સુધારા. સ્લીમતા યંત્રમાં સુધારા. હાંતાવાળાં પેડાંમાં સુધારા. ખાડ બનાવવામાં સુધારા. સ્પીડક્સમાં બોબીન સુકવામાં તથા શ્વાડવાની રીતમાં સુધારા. પ્રોપેલરમાં સુધારા. ગ્રીનલમાં સુધારા. મગ્નટવાનીમાં સુધારા. 'કોટન પીકર.' રેસ્પીરેટરમાં સુધારા મટીપલ બોઇલર. ઇલેક્ટ્રીક મશીન. યાંત્રિકશાળામાં સુધારા. રસ્તા ઉપર પાણી છાટવાની રીત દીવો. ખંડુક. સંગીત અને મોશન પીકચર સાથે કરી શકાય તેવી રીત. વાલ્વ ગીઅર્સમાં સુધારા. દીવો ટાંગવાનું. લાઇટ રીફ્રેક્ટર.</p>

આ બાબતનો સઘળો પત્રવ્યવહાર “ કન્ડોલર ઑફ પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ, કલકત્તા ” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઑફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન ઑક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ-એન્ડ ડીઝાઇનસ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧૯૧૫ આપેલાં છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના પ્રિન્ટેડ સ્પેસીફિકેશન્સ લેમજ પેટન્ટ ઑફીસનાં બીજા પુસ્તકો નીચેને ઠેકાણે વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવશે:—

ગામ.					ઠેકાણું.
મુંબાઈ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ. વિક્ટોરીયા જ્યુબિલિ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, લાયખલા.
અમદાવાદ	એગમે ટેક્સટાઇલ એન્ડ એન્જનીયરીંગ એસો- સીએશન, નં. ૧, એ, સસેક્સ રોડ, પરેલ.
અહ્મદાબાદ	આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
બેંગલોર	પબ્લીક લાયબ્રેરી.
કલકત્તા...	ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઑફ સાયન્સ. પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૧, કાઉન્સિલ હાઉસ સ્ટ્રીટ. સીવીલ એન્જનીયરીંગ કૉલેજ, સીબપૂર.
કાનપૂર...	ઑફીસ ઑફ ધી ડીરેક્ટર ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, યુનાઇટેડ પ્રોવિન્સીસ.
કલ્કા	ઑફીસ ઑફ ધી ડીરેક્ટર ઑફ
દીલ્હી	ઑફીસ ઑફ ધી ડેપુટી કમીશનર.
હૈદરાબાદ	ના. નિઝામના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
કરાંચી	ઑફીસ ઑફ ધી સીટી ડેપુટી કલેક્ટર.
લાહોર	પબ્લિક પબ્લીક લાયબ્રેરી.
લન્ડન	પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૨૫, સાઉથએમ્પટન બીલ- ડીંગ્ઝ, ડબલ્યુ. સી.
મદ્રાસ	રેકૉર્ડ ઑફીસ એગમેર. કૉલેજ ઑફ એન્જ નીયરીંગ.
માધસોર	ઑફીસ ઑફ ધી સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ, જન- રલ એન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
નાગપૂર...	વિક્ટોરીયા ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
પૂના	કૉલેજ ઑફ એન્જનીયરીંગ.
રંગૂન	ઑફીસ ઑફ ધી રેવન્યુ સેક્રેટરી, ગવર્નમેન્ટ ઑફ અરમા.
રૂરહી	થોમસન કૉલેજ.
ચોલાપૂર	ઑફીસ ઑફ ધી કલેક્ટર.

ઉપરોક્ત પોલીસી કરેલા ટેબલટોય ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

COMMERCIAL INTELLIGENCE.

વેપારી બાતમી.

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી બાતમીઓ આપશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર બાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં જાણ કરીશું.

અબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કે પ-નીતું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
એચ. ૩૬	ત્રાવણકોરની પેટી.	હિંદુસ્થાન, બર્મા અને સીલોનમાં ગ્રેફાઇટ, પ્લેંગો અને કેમ્બોલીનના ખરીદનાર માંગે છે.
" ૩૭	આસ્ટ્રેલિયાનો અમલદાર.	આસ્ટ્રેલિયાના લાકડાં આયાત કરનારના નામ માંગે છે.
" ૩૮	મુંબાઈની પેટી.	મેગેનીઝ કાયોક્સાઈડના ખરીદનારના નામ માંગે છે.
" ૩૯	"	અફઘાની બનાવટની દીવાસળીની પેટી અને રમવાના પત્તાં બનાવનારના નામ માંગે છે.
" ૪૦	બેલજીઅમની પેટી.	પોલાની બનાવટના અત્તરો માટે એન્જીનો નિમવા માંગે છે.
" ૪૧	કલકત્તાની પેટી.	ચૌધી સીડ ઑઇલના વેચનારના નામ માંગે છે.
" ૪૨	બ્રેડિયા પ્રાંતની પેટી.	સાલ્ટ પીટર અને મીકાંના ખરીદનારના નામ માંગે છે.
" ૪૩	બિહારની પેટી.	Sisal Hemp Fibre ના ખરીદનાર માંગે છે.
" ૫૬	કલકત્તાની પેટી.	Barytes ના વેચનારના નામ માંગે છે.
" ૫૭	"	બોરેક્સના વેચનારના નામ માંગે છે.

બ્રાહ્મ મોરેક ટાઇલ્સની કીજાઈને ક્યાં જવા મળશે ?

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
" ૫૮	એસાકાની પેટી	પિત્તાળ, અને ગાળાના તાર તથા ધને મલના વાસણો વ્યાપાર કરનારના નામ માંગે છે.
" ૫૯	સુબાઇની પેટી	કાપડ, રંગ, મશીનરી વિગેરે બનાવનારના નામ માંગે છે.
" ૬૦	અલેક્ઝાન્ડ્રીઆની પેટી.	આટો, અનાજ, કાપડ વિગેરે નિકાસ કરનારના નામ માંગે છે.
" ૬૨	એલોર જિલ્લામાંથી એક વેપારી.	ટોપી, પાઘડી, રમકડાં વિગેરેનાં વાપરવામાં આવતી 'પીથ' ખરીદનારના નામ માંગે છે.
" ૬૪	આસ્ટ્રેલિયાની પેટી.	રેશમ, કાપડ, શીલ, ખાખી સુટ, વિગેરે, હિંદુસ્થાનમાં બનેલા માલ માટે ખબર મેળવવા ઇતેભર છે.
" ૬૫	બેંગેનાપાલનો અમલદાર.	ડીન અને પેપરનો કુથો વેચવા ઇતેભર છે.
" ૬૬	લંડનમાં પેટી.	અહિંથી ચટણી, મચાલા વિગેરેની નિકાસ કરનારના નામ માંગે છે.
" ૬૭	ન્યુયૉર્કમાં પેટી	સામાન્ય અમેરિકાની વસ્તુઓ અહિં દાખલ કરવા ઇચ્છતા વેપારીઓના નામ માંગે છે.
" ૬૮	લંડનની પેટી.	કલકત્તાના વેપારીઓ તરફથી કોથળા માટે એન્ટ થવા રાજી છે.
" ૬૯	લંડનની પેટી.	ચામડાના બેલ્ટ, પીકર્સ વિગેરેના ખરીદનાર માંગે છે.
" ૭૦	કલકત્તાની પેટી	પોટેશ કારબોનેટ અને સાફ્ટ સોપના ખરીદનાર માંગે છે.
" ૭૧	માવલુકોસ્ત્રની પેટી.	Тарпола ના ખરીદનાર માંગે છે.

અખર મોઠલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે ?
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ.		
" ૭૨	કલકત્તાની પેટી	ચાઈમોલના વેચનારના નામ માંગે
" ૭૪	ઇટાલીનો વેપારી.	ગ્રેમ'લ, ગાલીચા, રમકડાં, વિગેરે ઇટાલીમાં આયાત કરવા માંગે
" ૭૫	છનોઆનો વેપારી.	ચામડા, સાબુ, રસાયણની વસ્તુઓ વિગેરે કુમીશન ઉપર વેચવા માટે લેવા માંગે છે.
" ૮૨	નેપાલનો વેપારી.	અનાજ, બિયાં, ચામડાં, તેલ, ચરબી વિગેરે આયાત કરવા માંગે છે.
" ૮૪	ફોરેનસનો વેપારી.	અહિંની વસ્તુઓ માટે એજન્ટ થવા રાજી છે.
" ૯૭	સંસ્કૃતી પેટી.	જૂઠાં જૂઠાં જનાપરના વાળ ખરીદનાર માંગે છે.
" ૧૦૧	કલકત્તાની પેટી.	૧૫૦'ટન ફલોક્સ સ્ટો જે ઇસ્ટર્ન બંગાળ રેલ્વેના એક સ્ટેશન ઉપર છે ત્યાંથી કઢાડી નાખવા માંગે છે.
" ૧૦૨	નાવલુકોરની પેટી.	મોનાઝાઇટના ખરીદનાર માંગે છે
" ૧૦૫	ટોકીઓની પેટી.	શેલાકની નિકાસ કરનારના નામ માંગે છે.
" ૧૦૮	કાનપૂરની પેટી	મુંબાઈના કાપડ માટે એજન્ટ થવા રાજી છે.

ઉપરની ખાતમીઓમાં જે ઠેકાણે 'ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ' લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું કાયદેકદર જનરલ ઓફ કોમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જવું. (આ ચેમ્બરનું નામ તે કાગળમાં લખવું).

નોટ.

"ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ"ના નંબરની ખાતમીઓના સંબંધમાં તે ખાતમી માગનાર વેપારી યા પેટીએ એક રેકૉર્ડસ અથવા સારી ઓળખાણવું પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય તેવી ખાતમીઓના જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેઠ સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

IMPORT OF COTTON YARN.

સુતરની આયાત.

ધ. સ. ૧૯૧૮ ના એપ્રિલ મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા તેથી ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું.

બત અને નંબર.	બ ગાળા.	સુ બધ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બર્મા.	ટોટલ.
ચુલ ઍન્ડ વોટર	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૯૫,૦૨૨	૨,૮૩,૮૦૦	૨,૪૬,૦૦૦	૬,૨૪,૮૨૨
નં. ૪૧ થી ૫૦	૬૩,૭૩૩	૪,૭૫,૮૬૨	૫૩૬,૫૬૫
નં. ૫૦ થી ઉપર ઍરેન્જ, રેડ અને બીજા રંગોવાળું	૪૭,૬૫૬	૬૬,૮૦૦	૫૦૦	૩,૫૦૦	૧૧૮,૪૫૬
નં. ૩૧ થી ૪૦	૨૨,૪૫૮	૩૫,૧૦૦	૨૫,૨૬૨	૭૭૨,૩૧૦	૬,૧૧૫	૮૬૧,૨૪૫
નં. ૪૧ થી ૫૦	૧,૦૦૦	૧૧,૮૦૦	..	૬,૪૦૦	૨૫૫	૨૨,૪૫૫
નં. ૫૦ થી ઉપર	૧,૦૦૦	૩,૬૦૦	...	૫૭,૮૦૦	૭૫૫	૬૩,૧૫૫
ટોટલ	૨,૩૦,૮૬૬	૮,૭૬,૯૬૨	૨૫,૭૬૨	૧૦૮૮૦૧૦	૭,૧૨૫	૨૨,૨૬,૭૨૧

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, જાણવાભણે કોર્ટના ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને બેરોજગારોના ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દશાવરવાળાઓ પાસે ચોરસ સાથે રૂ. ૬૧,

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

છુટક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

એમ. એ. મામસા.

પ્રિઆધટર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

નોટ—આખા બર્મા ઇલાકામાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે. એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં જાહેર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

SEA-BORNE TRADE OF INDIA.

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૬૦ સં ૧૯૧૭ ના ત્રે માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાસ નીચે પ્રમાણે હતી
ચીજનું નામ. Imports. આયાત.

	૧૯૧૭ માં	૧૯૧૮ માં
	રૂ.	રૂ.
અવવાં જનાવરો	૧,૯૩,૦૭૦	૭,૭૩,૬૫૬
દારૂગોળો હથીયાર વિગેરે	૧,૫૬,૧૭૨	૨,૭૬,૮૭૬
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૪,૬૬,૨૬૪	૧,૯૩,૭૦૨
બુટસ અને શુઝ	૨,૭૯,૦૦૨	૧,૫૦,૦૨૧
ઘર બાંધવાનો સામાન	૯,૭૬,૦૮૨	૩,૬૧,૭૧૧
મીઘુબત્તી	૧૧,૭૩૮	૮,૯૪૩
રેલ્વે ગાર્ડ સિવાયની ગાડીઓ	૩૩,૪૪૦	૩૦,૬૩૭
રસાયણિક પદાર્થો	૧૪,૭૩,૪૦૪	૧૩,૩૨,૯૧૯
ઘડીયાળો	૧,૩૮,૩૮૦	૩,૦૭,૧૬૮
કોલસા	૨,૦૦,૮૬૧	૪,૧૫,૨૫૭
કૅન્ડી	૫૪,૦૫૯	૨૧૯
કાથો (મીંદરી)	૨,૯૪૯	૩૮૨
દોરડાં	૧,૯૪,૬૭૩	૧,૮૪,૯૨૪
કટલરી (કાપકુપ કરવાનાં હથીયાર)	૧,૪૫,૧૬૬	૧,૩૦,૦૧૬
સાઈકલો	૨,૨૩,૮૬૭	૧,૩૪,૪૨૬
કપુર	૧,૨૮,૯૧૮	૧,૬૨,૧૮૯
બીજાં જાવની દવા મળી કુલ	૧૦,૩૬,૮૦૦	૧૦,૪૫,૯૩૦
બુગડાં રંગવાની ચીજો	૧૬,૪૪,૭૭૪	૧૩,૮૧,૧૯૩
દંડાકડાં	૫૬,૩૫૩	૧૭,૧૭૭
ફરનીચર	૧,૨૫,૫૪૦	૧,૨૦,૦૬૩
કાચનો સામાન	૧૪,૦૮,૭૫૧	૮,૬૩,૨૪૩
એખા	૪૩,૩૮૦	૬,૦૬૫
બર્ડ	૮૮૩
ઘઉંનો લોટ	૭૬૪	૧૦૪૦
હાર્ડવેર	૨૬,૬૭,૫૭૫	૨૦,૯૩,૯૬૧
ધુપ	૨૭,૩૮૬
આમકા બિન કેળવાયલાં	૧,૦૨,૯૮૮	૧,૭૬,૪૭૨
બ્રિટીશીટીને લમવા હથીયારો	૫,૨૩,૭૯૫	૨,૦૯,૦૭૫
જૂગીત વિગેરેને લગતો હથીયારો	૧,૩૦,૫૩૭	૫૯,૩૯૬
હથીયાર	૧,૩૦,૬૭૪	૨,૧૩,૬૬૬
અનેશવ	૬૩,૨૬૪	૨૪,૬૩૨

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

ચીજીનું નામ.

	૧૯૧૭	૧૯૧૮
	રૂ.	રૂ.
કેળવાએલાં ચામડાં...	૩,૧૨,૫૬૭	૨,૧૦,૪૩૨
દારૂ ...	૨૧,૭૩,૧૨૫	૨૦,૮૯,૦૦૪
મશીનરી અને મીલ રટોસે ...	૩૭,૬૦,૪૬૯	૨૭,૦૦,૪૧૫
ડીવાસળી ...	૧૭,૬૪,૭૨૧	૧૫,૬૧,૬૬૪
પીત્તાળ ...	૪,૨૬,૧૬૯	૫,૦૮,૩૦૪
ગ્રાંથુ ...	૨,૭૧,૫૬૫	૭,૪૯,૧૬૯
જર્મન સીલ્વર ...	૯,૨૩૫	૨,૩૨૬
લોહું ...	૮,૬૩,૦૩૪	૧,૯૫,૭૭૮
લોહું અને સ્ટીલ ...	૬૬,૭૧,૪૫૭	૩૫,૨૬,૮૬૪
સ્ટીલ ...	૫,૮૪,૬૬૮	૬,૪૩,૩૬૪
સીસું ...	૨,૦૮,૬૮૪	૨,૦૭,૩૬૧
મોટર ગાડીઓ અને સાઇકલો ...	૧૫,૭૪,૨૮૦	૧,૮૨,૨૩૦
કેરોસીન તેલ ...	૨૦,૩૧,૬૯૮	૧૭,૪૪,૩૨૭
અળસીનું તેલ ...	૬,૭૮૪	૧૦
બીજી ભાવનાં તેલો મળી કુલ ...	૩૬,૬૭,૬૬૦	૨૭,૫૬,૨૧૨
રંગ રોગાન વિગેરે...	૧૦,૮૭,૭૮૦	૮,૪૮,૩૦૬
કાગળો ...	૨૩,૬૮,૦૪૭	૧૩,૬૨,૬૮૧
રેલ્વે ગાર્ડીઓ તથા સામાન મળી કુલ ...	૫,૭૬,૭૭૦	૫,૧૦,૬૧૦
રબર ...	૧૦૫
મીઠું ...	૫,૦૦,૬૮૨	૨૨,૫૮,૦૧૧
સાબુ ...	૬,૪૬,૩૧૮	૬,૪૧,૫૬૬
સાંપારી ...	૮,૮૬,૩૬૨	૧૦,૪૨,૫૦૩
સેનના કુલ ...	૧૧,૮૭,૭૪૨	૧૨,૧૮,૦૬૮
રેશનરી ...	૫,૮૬,૦૪૭	૪,૬૨,૮૫૧
ખાંડ ...	૬૫,૨૬,૪૮૩	૬૨,૫૫,૬૭૩
સુતર કાચું ...	૧૫,૬૨૭	૧૩,૧૨,૪૫૫
ટવીસ્ટ અને યાર્ન ...	૨૩,૬૧,૦૦૨	૫૨,૦૮,૬૬૮
વગર ધોએલાં પીસ શુક્ર ...	૧,૩૨,૮૩,૮૧૪	૧,૧૬,૬૬,૫૭૬
ધોએલાં પીસ શુક્ર...	૭૬,૫૪,૫૧૫	૮૫,૬૮,૬૮૮
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુક્ર ...	૮૫,૩૮,૪૭૬	૭૨,૭૫,૭૧૬
શીવવાના દોરા ...	૩,૮૬,૬૦૩	૨,૮૬,૧૭૭
સુત્ર એકંદર ...	૩,૪૨,૪૦,૨૪૪	૩,૪૮,૨૪,૬૬૮
રેશમ કાચું
રેશમના પીસ શુક્ર...	૬૭,૩૪૨	૩૭,૧૭૪
કાચું ઈન ...	૧,૭૩,૧૭૫	૩૪,૬૬૦
ટોર્જીઅરી ...	૧,૦૩,૬૫૦	૬૧,૬૧૩
ઇનના પીસ શુક્ર ...	૬,૮૦,૫૩૩	૧૩,૮૮,૭૬૨
ઇન કુલ ...	૧૨,૫૩,૨૭૩	૧૫,૬૮,૫૭૩
વખાકું ...	૧૩,૭૧,૭૦૩	૧૧,૬૬,૬૬૪

મેટેલીક ફીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે

ચીજીનું નામ.

ચીજીનું નામ.	૧૯૧૭ રૂ.	૧૯૧૮ રૂ.
સાદા	૧૫,૩૮,૧૧૨	૧૦,૧૭,૧૦૬
રમકઝં	૧,૬૫,૫૭૨	૨,૦૦,૭૫૬
છત્રીઓ	૨,૮૫,૧૦૦	૧,૩૩,૬૭૧
છત્રીઓનો સામાન	૨,૨૬,૭૫૬	૮૬,૬૬૭

કુલે આયાત

૧૦,૯૬,૬૦,૭૭૪ ૧૦,૦૨,૧૪,૩૮૨

Exports.

નિકાશ.

ચીજીનું નામ.

ચીજીનું નામ.	૧૯૧૭-રૂ.	૧૯૧૮-રૂ.
જીવતાં જનાવરો	૧,૬૮,૬૩૬	૧,૩૩,૪૧૬
ખસ કરવા માટે રેસા	૧,૫૫,૪૦૭	૧,૪૭,૧૮૬
મીઠુંબત્તી	૨,૬૩,૪૭૨	૩,૧૪,૪૫૫
સોદા પીટર	૬,૭૨,૮૪૧	૧૨,૧૫,૭૫૭
કાલસા	૫,૫૦,૧૭૫	૭૩,૫૪૦
કોપી
કાચો, (સિંદરી)
દોરડાં	૬૧,૭૮૭	૧,૧૭,૬૬૮
દવાઓ	૨,૪૬,૧૪૧	૨,૨૭,૫૬૬
ગળી	૨૪,૫૭,૩૦૩	૧૮,૨૩,૪૫૩
હરથં બેઝાં	૨,૫૨,૮૮૧	૪,૧૭,૧૪૬
સુગંધ, ચામડાં રંગવાની ચીજી કુલ ..	૫૭,૬૨૫	૨૭,૨૦૮
ફળ ને શાક
કાંગર
ચોખા ઘઉં અને બીજી જાતનો દાણો કુલ } ઘઉંની સરકારી ચઢત } ઘઉંનો લોટ }	૪૮,૩૬,૪૫૬	૩૬,૬૬,૧૪૮
મગર કેળવાયેલાં ચામડાં	૫૨,૦૦,૦૬૩	૪૪,૫૨,૧૫૪
લાખ	૨૩,૧૭,૨૧૬	૩૧,૫૮,૪૮૦
કેળવાયેલાં ચામડાં	૪૮,૩૭,૬૦૫	૨૫,૨૬,૭૮૬
દારૂ	૩,૭૦૮
રખર	૬,૦૫૫	૧,૧૬૨
ખાતર	૨,૦૦,૭૬૮	૩,૦૫,૮૩૬
મેગેનીઝ
લોહ અને સ્ટીલ
ધાતુ કુલ	૫,૬૬,૬૫૭	૫,૩૫,૧૬૬
મીઠું	૮,૮૫,૧૭૨	૩,૧૩,૬૧૪
અખરખ	૫,૩૬,૭૨૨	૧૩,૮૮,૦૮૧
કીચેલ	૨,૨૧,૮૮૮	૬,૮૪,૨૨૮
કોપરેસ	૭,૧૪,૫૫૬	૬,૧૦,૫૨૮

શાકા વખત માટે ખાંડા છાપલામા બાંધ્યા નથી.

ધી બોરબે રાહસ માટે ૨૧ બેઝ ચીટ, ફોર્ટ, યુ.બી.

૧૦

ચીજનું નામ.

૧૯૧૭

૧૯૧૮

રૂ.

રૂ.

અળસીનું તેલ	૪૦,૨૦૭	૫,૬૨,૧૭૭
ખીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ	૨૪,૩૫,૬૫૪	૨૫,૬૫,૬૪૭
ખોળ	૪,૬૨,૨૧૬	૪,૩૬,૭૭૦
અરીજી	૫,૧૪,૫૩૦	૩૪,૨૧,૨૬૫
દીવેલ	૬,૮૬,૧૭૯	૨૩,૦૮,૫૧૬
ટોપરાં	૩,૬૦,૮૨૧	૧૦,૭૦૧
કપાસીયા	૧૧,૭૬૯	૧૦,૨૦૬
લોચીસીંગ	૫૧,૩૦,૨૪૭	૬,૪૧,૫૦૩
અળસી	૨૬,૮૧,૬૪૧	૨૩,૨૭,૫૬૭
ખસખસ	૭૬,૪૨૭	૧,૫૦૧
સરસવ	૨,૬૧,૪૦૫	૧,૧૩૦
તલ	૩,૩૩,૯૭૬	૧,૪૫,૩૫૪
તેજનો	} આ બાબતના આકાંઠા આબ્યા નથી	...
ખાંડ		
ચા		
કાચું રૂ	૧૫૦	...
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૨,૬૬,૪૬,૭૬૮	૨,૦૧,૬૭,૮૫૮
રૂમાલ અને શાલો	૮૮,૨૭,૬૬૬	૧૦,૬૨,૮૫૨
પીસ ગુડ	૬૫,૩૭૩	૫૧,૨૬૭
શણ	૪૪,૪૩,૭૬૮	૪૧,૦૦,૦૩૪
ન્યુટ કાચું	૨૬,૦૦,૩૨૨	૭૬૫
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૭૪,૭૨,૨૭૪	૬૭,૨૦,૨૩૬
રેશમ (કાચું)
રેશમ કુલ	૬૩,૦૧૬	૨,૦૨,૫૦૦
ઉન કાચું	૧,૪૬,૭૬૨	૨,૮૩,૩૩૭
ઉનની ધાખલીઓ ને ગાલીયા વગેરે	૧૮,૧૭,૭૩૭	૩૬,૧૨,૬૬૬
તંબાકુ, ખીડી વિગેરે	૧,૪૭,૧૧૬	૨,૧૧,૭૮૬
લાકડાં, પાટીયાં વિગેરે	૨,૬૪,૬૧૧	૪,૦૬,૮૮૮
	૭,૦૨,૭૬૧	૪,૫૧,૨૭૭

હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ }
સરકારી ઘઉંની નિકાશ સાથે }

હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ }
સરકારી ઘઉંની નિકાશ સાથે }

૧૬,૦૬,૨૩,૬૪૭

૧૮,૮૬,૧૮,૫૫૨

૩૩,૩૩,૦૦૨

૨૩,૬૦,૩૧૪

હિંદી પોલીસ કરેલા ટેકલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

“ઇનકમટેક્સ.”

ઇનકમટેક્સને લગતાં કોઇ પણ પ્રકારનાં કામની સમજ મેળવવી હોય તો મળે. અથવા લખો:- બી. એલ. થોસર, બ્રોમ્બે કોમરશીયલ કોલેજ, ૪૧, કાલબાદેવી રોડ મુંબઇ.

બ્રોમ્બેમાંથી આવકવેશ માટે હીસાબના પત્રકો તૈયાર કરી આપીએ છીએ.

બી. એલ. થોસર.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન.)
સરટીફાઇડ એકાઉન્ટન્ટ એન્ડ પબ્લીક
ઓડીટર

જો

તમારે ત્રીજા વર્ષના ઉત્તારબોલી હાઇમારી અને સુલભ અટકાવવા હોય, હીંદી બેંકના ઉદ્યોગને યતી હાની બંધ કરવી હોય, દરરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭ પૌડનો હીંદુસ્તાન ઉપર પડતો ધસારો અટકાવવો હોય, હીંદીએ માટે રેલ્વેમાં સારા પચારની નોમીઓ નોંધવી હોય, હીંદી ઉદ્યોગ હીંદુનાજ સાબ માટે ખીલવવો હોય, બહેર પ્રાંતની સગવડ માટે પૂરતી કાળજી રાખનાર સત્તા નોંધવી હોય અને હીંદીઓની લાગણી અને અભિપ્રાયને માન આપે એવો અમલ નોંધવો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલી રેલ્વે સંબંધી લઘુ ચચાવા માટે નાણાની મોગી અથવા નાની રકમની મદદ રૂરૂન કરવારૂપ હાઇઆન્ટ ૩૬૧, હોર્નબી રોડ, મુંબઇ, એ સરનામે મોકલવા વીનવી છે

બી. એન. ભાથેનાની કું.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચંટસ.

નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નાં ૩

રેલીફિન નાં ૩૧૫૫

સેન્ટરી જીન એન્ડ રેલ્વેને લગતો કુસર્વે સામાન.

લોખંડની, કલાઈની, પીતલની, તાંબાની, સીસાની, બોયલર ટ્યુબો, બીરની રેનવોટર પાર્થિસો અને તેની ફીટીંગ્સો—દરેક માપની મોટા નરથામાં સળશે.

તેસતેડ પીતલના રત્તાવ કૉક, બીબકૉક, સીતના વીલ વાલવસો, અને ટ્રાકસો—દરેક જાત અને માપના.

ચીનીની ગટરના પાર્થિસો અને ફીટીંગ્સો, વોટર-કલોઝના વાસણો, લેવેટરીસો, બાય તાપ્સો, ફ્લસગી ટાંકીઓ વગેરે પ્લમ્બરોને લગતો દરેક જાતનો માલ નરથાખંદ તથા છુટક મળશે.

વનોપધી સાસાપરેલા.

આ સાસાપરેલા સેવન કર્યાથી ઉપદંશજન્ય, ગરમીના રોગો તથા રસાયણી સેવન કરવાથી શરીર ઉપર થનારા ભયંકર વીકારો (લોહીનું અગડી જુલુ) તથા ધાતુના વીકારોને નાશુદ્ધ કરીને લોહીને સુધારે છે અને આમડી ઉપર થતા અનેક પ્રકારના રોગોને મટાડે છે.

વળી આ સાસાપરેલા ગમે તે માણસે લીધો હોય તો લોહીના સુધારો કરીને કૌવત આપે છે તથા રમરણશક્તિ વધારે છે. ખાટલી એકની કીમત રૂ. ૧.

મહા કુષ્ટ તથા સફેદ કોઠ ઉપર

એ અતિ ઉત્તમ ગુણદાયક ઔષધી.

ભારત મધુવટલી કીમત રૂ. ૧૧૭ આ દવા પેટમાં લીધાથી અને તેલ ઉપર લગાડવાથી નીચે નાગવટલી તેલ , , રૂ. ૨ ૬ લગેલા વીકારો ખાતરીથી સારા થાય છે. અઠાર પ્રકારના કુષ્ટ-રોગ, જેવા કે શરીરની ત્વચા ઉપર સફેદ, લાલ, કાળા, જાંબુ રંગના ડાઘ તથા સુનભરી છત્યાદિ દરદો ઉપલી દવા લીધાથી ખાતરીથી સારા થાય છે, તેમજ લોહીના સુધારો થઇ કાંતિને વધારે છે.

ડૉ૦ ધાકજી ભાણુજી સાવંત

પ્રણસવાડી, — મુંબઈ.

પોરબંદર પોરટલેંડ સીમેંટ

“અલુખતી” છાપ

હમારો સીમેંટ હી દુસ્તાનમાં આપાલ થતા સાક્ષાત્ સારી સીમેંટની જરોબરી કરે છે, અને જાણીતા ખાતાઓમાં વપરાય છે. એનું પેર્ફેક્ટ એક એક હ દરરોજના મજબુત કોથળાઓમાં આપે છે, જેથી પીપ કરતા ધણીજ સહેલાઈથી ઉચકી શકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઈન્ડીયન સીમેંટ કુંડો લીડ

તાતા સન્સ એન્ડ કુંડો

એજન્ટ્સ,

નવસારી બીલ્ડિંગ કોર્પો, મુંબઈ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી.

પરંતુ જો અન્ય વીરીયોમાં, ભોજન ગૃહોમાં કે ભાષકાદાર લોકોમાં, અને ખુદ પોતાને ચેર પણ, અહીંના જેવી સ્વાદિષ્ટ યાને ટેસ્ટકુલ સ્ત્રોધ જમવાની આશા નરાખશો તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાત્રી કરો,

કે મુમ્બાઈવી પોસ્ટની પાછળ મુંબઈ નં. ૨

ધી જીલેમ્પીક કંપનીકલ વર્કસ હું. લી.

મુંબઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના ભાવ પ્રકાર નામના અથવા આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —

વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી આયુર્વેદગ્રાંથો શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા આ દવા જરૂરથી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અખુટ કાવત આપે છે (એ ખાસ ધ્યાનમાં) રાખવું કે વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ જોરજબોર અને ઉન્માદક દવાઓથી હુક સમય માટે જણાતી કૃત્રિમ શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે.)

(૨) લીવરને પોતાનું કામ બળવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે

(૩) અછળુંની વ્યાધીને નાશ કરે છે, અને અત્ર સાબને તાગત આપે છે

નોટ — જોઈતી તેમજ સુવલન સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવરોગ લાગુ મઠ ચક્તો નથી, અગર લાગુ થયા હોય તો મરી નહીં છે કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૨-૦

પ્લોસેરો ફોસ્ફેટ કંપાઉન્ડ સીરપ—(સાનતન્તુને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના જ્ઞાન-તન્તુઓમાં અને મગજમાં મુખ્ય પદાર્થ તરીકે પ્લોસેરો ફોસ્ફેટના તત્ત્વો રહેલા હોય છે, અને જ્યારે તેનું પ્રમાણ ધરી નહીં છે, ત્યારે સાધારણ આચર્યતા અને શક્તિ ઘટી રહે છે અને અસાધિતને લઈ જુદા જુદા સંખ્યાબંધ દરદો ઉત્પન્ન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્ત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી ખરેખરી ખુદ પુરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્ત્વોની શક્તિ આપે છે જેઓને મગજનો કે અગળજનો ઘસારો વિશેષ નિયંત્રિત હોય તેમજ અન્ય આ દવા લાપસ્વી કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૬-૦ (મોડી સાઇઝ.) ૦-૧૪-૦ (નાની સાઇઝ.)

બીજી બનાવટો માટે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું છેલ્લું—ધી જીલેમ્પીક કંપનીકલ વર્કસ હું. લી.

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુંબઈ.

કર્ણિક

અમુ મિશ્ર

તાવ માટે એક અકસીર દવા.

એક વખત વાપરીને ખાતરી કરજો.

કિંમત એક આડલીના આના ૧૦.

૨. ૫ બુટો.

દરેક દુકાને વેચાતું મળશે નહિ તે લખો

કર્ણિક અધર્સ—ગીરગામ સુબંધ.

તહેવારને માટે ટાપી ક્યાંથી લેશો?

એકજ સાવવાળી જુની

અને બાણીતી

મારવાડી
બનતર
સુબંધ

મહાલે એન્ડ કંપની,

બીલાયતી
કીરતી મેકરની લાણીતી
થયલી હાથી છાપની હ મેરીઅન
એમલેર સાઈકલ, મીરજાપુર, વીગેરે
તથા અગ્યાના ફેન્સી ડરેસો તેમજ સાથી જરીની તથા
નવી તરાઈની ૫ ફ્ર ક્રેપ તથા વીક્ટોરીયા ક્રેપ, સાદી ટ્રેપિંગ્સ
અન્યાર નવો હમારે ત્યા હરહ મેરા તઈયાર છે તે જોઈ
જવાને સુધરી નહીં
બહારગામના ઓર્ડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.
15, BANK STREET FORT BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

જગત વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન.

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

—શ્રી: ૨૦. ૨૨૩—

(હિંદુ, પારસી, જૈન, ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિત્રો બડા કાગળ, પાકું પૃષ્ઠ ૫૦૦ ૮૦૦ તુર્ત ગ્રાહક થાઓ.

મૂલ્ય-રૂ. ૨-૮-૦ પોસ્ટેજ વી. પી. જુદું.

ઈશ્વરાવતા શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જોએ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
પત્રેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય યોગદ અને શિક્ષાપ્રદ શબ્દ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
/શ્વર ગ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અંત પર્યંત બનેલા સર્વ અલૌકિક ચમત્કારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
પ્રાપ્તિ, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાચવા જેવા છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ દ્રવ્ય
ચાચવો જોઈએ.

સર્વ પદ વ્યવહાર.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર રહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સરતી પાર્તિભાળા-અમદાવાદ.

પરીખસ ટૉનીક મેડીસીનના લૉટ પાંચમો ખુલ્યો છે.

શક્તિ માટે સર્વોત્તમ ઉપાય બાટલી ૧ ની કીંમત રૂ. ૧
ટપાલ ખર્ચ જુદું સાથે ઈનામની ટીકોટ મફત.

ઈનામો રૂ. ૧૫૦૦૦ ના

તા. ૨૧ જુલાઈ ૧૯૧૮ ના રોજ વહેંચવામાં આવશે.

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, આશીના ભરતકામવાળા.

જીલ્લા દેવદાસ સ્ટીટ-મુંબઈ નં. ૨.

ખંસો રૂપિયામાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એકી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર સની તખ્તી આશ્રમની ઓફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાવવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ ગોર્ડપર લખી જાહેર ભાગમાં મુકી સ્મારક રખાય છે. એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

રૌયલ ટૉનીક પીલ્સ.

તાકાત આપનારી શુદ્ધ વનસ્પતીની ગોળીઓ.

આ ગોળીઓ દરેક પ્રકારની નબળાઈ દુર કરી પુરૂષાતન આપે છે. સ્વપ્નામાં કે પીશાબમાં જતી ખાંતુ ખંધ કરી વીર્યવીકારના ગુણ દરદો મટાડી પાચનશક્તિ વધારી તાકાત આપે છે.

કેળવણી લેતા વીદ્યાર્થીઓનાં મગજને પુષ્ટી આપી તેમની ઓછી થયેલી યાદદાસ્ત શક્તિને પુરજોશમાં ખિલતી રાખે છે.

કેશર, કસ્તુરી, અંબર વીગેરે દેશી વનસ્પતીની ખનેલી “રૌયલ ટૉનીક પીલ્સ” લોહી વધારી અવયવોને તાકાત આપે છે. જુખ વધારી શરીરનું પોષણ કરે છે એટલું જ નહીં પણ ફક્ત ત્રણ દીવસમાં પોતાની અદ્યતન શક્તિ આગેકુખ ખતાવે છે. સ્ત્રીઓના અનિયમીત રૂત્રાવને અટકાવી ગર્ભસ્થાનને સુધારી તંદુરસ્તી બક્ષે છે.

રશ્મિસ્થર નંબર ૧૮૦ તપાસી લેજો. નકલી માલથી જુખ સાવચેત રહેજો. દીંમત ૩૦ ગોળીની રૂ. ૧-૪-૦૦

ગોવીંદજી દામોદરની કું

જથાબંધ તથા છુટક દવાઓ વેચનારા,
નં. ૩ સુતાર ચાલ, મારકેટ, મુંબઈ નં. ૨

જીવનતત્વો

જીવણુ પ્રિય હોવા છતાં જીવનતત્વોની જાણવણુ રાખવામાં ન આવે તો દાખા પાયાવાળી ઇમારતની જેમ શરીર દિવસે દિવસે વીંધાતું જાય છે. નાના સરખા રોગો પણ શરીરને વધારે માઠી અસર કરે છે, અને કંઈપણ જીવન કર્તવ્ય જની શકતું નથી. માટે જરૂર માણસે પાંચનશક્તિ, ક્રિયર, વીર્ય અને બળ વગેરે જરૂરનાં જીવનતત્વો જાણવવામાં સાવધાની રાખવી જોઈએ.

આ અતિશયજૂજરના જીવનતત્વો જો કંઈ જગડ્યાં હોય અથવા કમતી થય હોય તો તેને સુધારવામાં તથા વધારવામાં—

પ્રખ્યાત

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ

આખી દુનિયામાં ઉંચા પ્રકારની ક્ષતેહ મેળવવામાં પાર પડી છે. આડનીશ વર્ષ જેટલી લાંબી મુદતમાં એ ગોળીઓએ પોતાની પ્રકાશિત કીર્તિને વધારે વધારે વધારે ફેલાવી છે. અસખ્ય મનુષ્યો વંદુસ્ત અને તાકાતવાળાં કરી અસખ્ય ઉંચા સાર્ટીફિકેટથી પોતાની ફેલાયેલી કીર્તિને વધારે મજબૂત કરી છે.

— દિ'મત—ગોળી કરે ત્તી રખી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક —

વધારે વિગત જાણવાને માટે અમારું પ્રાઇસલીસ્ટ મંગાવી વાંચે શકો.

પ્રાંચ ઓશીસ
મુંબઇ, કાલળાદેવી રોડ.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આખે આવતાં અધારો, માથાનું દુખવું, પીસાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુંકી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીમત તોલા ૧૨ ની શીશી ૧ નો રૂ. ૧૥

ડૉ. સપ્ટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીઆના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યા મુત્રવ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યદ્રુત તથા જનને દ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિશાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના ભાગ ઉપર 'પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું ઠરીને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિશાબ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિસાબ કરવાની શંકા થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી બીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિસાબ ઘણી જ ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં બહુ ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાંઓ ઉંઘમાં બળતામાં પિસાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરૂષને પિસાબમાં થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળત્રા દુર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની શિથિલતા તથા ફૂળાવાને લગતા હરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચોદન થયેલી ઇન્દ્રિય તાકાત આપી આ પુરૂષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનને દ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ થોડું લક્ષ આપે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવો ગળવા તો આંતરડાંની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણું જીની શકે છે પણ જો જનને દ્રિય રક્ત ચી ૪૮ ઠંડાક કામ કરતી બાંધ પડે તો ઘણું જ દુઃખ અને ઈર્ષા થઈ આવે છે કારણ કે ઘણું જ ઝેરી કચરો જે મુત્રવાટે નીકળી જવો જોઈએ તે રહી જાય છે; અને તેથી જનને દ્રિયના સત્ત્વ આગળના રાત્રિ કરતાં કંબળાઓતથી છુટા થવાને અને આંતર ડાંની ઈર્ષા વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે. જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણું વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કોઈ કચરો હોય અથવા મુત્રાસ પડતું અને પારદશ્ય નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય; જો મુત્રથી તબીબ મારતી હોય કે ઈર્ષા થતી હોય અથવા દીપા પડતો હોય; જો મુત્રાશયની કોથલી આગળના ભાગ પુરો ભરેલો હોય ભાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રિ મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનને દ્રિય ઉધારી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઈર્ષા થતી હોય તો આ હરેક માટે એક અથવા બે સમગ્ર દુહામાં જળ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રાના સુતા વખત મળી ત્રણવાર વાર સાનમેટો લેવા જીલવું નહિ.

આખી જનને દ્રિયને લવિષ્યમાં ઈર્ષાથી બચાવી દેશે અને આખી સ્ત્રીરત્ન બાસબર ચાલુ રહેશે તે જનને દ્રિયને પુરેપુરી સુનથી ખાતી કરીને મજબૂત કરશે અને જનને દ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી ધીમી ઝેરી સારત્તમને દુર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઓસની બાટલીમાં વેચાય છે. હરેક બાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપિયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડિગ્રિટને ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબંધ મળશે. કોઈ પણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની, બૅરો સ્ટ્રીટ, ન્યુયૉર્ક-અમેરિકા.

Oct. CHEM. CO., 61 Barrow Street, NEW YORK U. S. A.

સ્વાર્થ વિના પરમાર્થ.

શરીરને દૃઢ, દીર્ઘાયુ, તન્દુરસ્ત અને સુંદર બનાવનાર

મહનમંજરી ગોળીઓ.

હુનિઆના દરેક ભાગમા પરમાર્થી તરીકે પ્રસિદ્ધ થઇ ચુકી છે આ ગોળીઓ રક્તદોષ, વિર્યવિકાસ, સ્વપ્નદોષ, વિગેરે લયકર દરદોને મટાડી, નરમ નમોને દ્રઢ બનાવી શરીરને મજબુત અને સુંદર બનાવવામાં સંપૂર્ણ ફત્તેહ મેળવી છે. ખોરાકને હજમ કરી, પાચનશક્તિ સુધારી, દસ્તને સાફ લાવશે એ તેનો મુખ્ય ગુણ છે.

કિં. ગોળી ૪૦ નો રૂ. ૧-૦-૦

કોઈ પણ દરદ માટે વૈદ્યકીય સલાહ તથા વૈદ્યવિદ્યા નામનું મોટું આયુર્વેદિય પુસ્તક તદ્દન મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હેડ ઓફિસ—જામનગર—ઠાકીઆવાડ.

બ્રેન્ચ ઓફીસ—ઠાલણાદેવી રોડ, મુંબઈ

સરકયુલર ના. ૪.

ધી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન.

હિંદી પ્રબલને અપીલ.

બેઠાએ છે,

દરેક હિંદી રેલવે ઉતારએ બાણુ —

૧. કે જ્યારે એક રેલવે કુર્પનીનો ટોકર અથવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઉતારએના વર્ગમા ખીચેલ્લીય બેસાડવાને સખ્તાઈ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરતો અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક્ક છે
- ૨ કે આ હક્કના જ્ઞાનનો અભાવ ઉતારએના ફેલાવો કરવાની દરેક બહેલા ઉતારની ફરજ છે
- ૩ કે પોલીસ 'ને પોલીસ કરતા બેઠા નસીબદાર ઉતાર-ભાઈના સ્વાર્થને ખાતર આ હક્કને ઉપયોગ કરવાનો દરેક બહેલા ઉતારની ફરજ છે
- ૪ કે હિંદ દરેક તેના બેઠા, ને પછી તે પછેના વર્ગનો કે ખીન વર્ગનો ઉતાર હોય, તે બેઠા કે તેના નીચ વર્ગનો ઉતારએ તરફ વાળ્લી રીતે વર્તવામા નથી આવતું તો તેની મદદ નવા ન્યાયા રાખે છે
- ૫ કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન નામની એક મંડળી છે તે કોઈ પણ ઉતારને રેલ્વે સામે વરિયાદ કરવી હોય તો તેને ઉપરી મંડળીના ઓફીસરી સેક્રટરીને ન ૧૯૧-૨૮૩ નોરા ખબર સીટ, કોટ, મુંબઈ લખી જણાવવું

૬ કે દરેક ઉતારએ રેલ્વે કાયદાઓ મુસાફરી કર્યા પહેલાં જાણવાની જરૂર છે.

મામા બબર સ્કીટ,
કોટ, મુંબઈ

લી. સેવક,
જવરાજ ગોકલદાસ નેણશી.
આ ને, સેક્રટરી

તીજેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફીસોમાં તીજેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીજેરીની મજબુતાઈ ટેવી છે તે જાણવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ બીજા ચેકરોની ખનાવટ ટેવી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફીસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીજેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૮૯)

કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

જમવાની સર્વોત્તમ સગવડ ક્યાં ?

શ્રી અંબીકા

ભોજનશાળામાં

કે જ્યાં તમામ માલ ઊંચા પ્રકારનો વપરાવા ઉપ-
રાંત ખુદ માલીકા જાતે દેખરેખ રાખે છે.

ડે-કાલબાદેવી રોડ—વીકલવાડીના સામે

મુંબઈ-નં. ૨.

ઈચ્છીત ફળ આપનાર

શક્તિ સુધાકર ગોળીઓ.

સ્ત્રી પુરુષોના તમામ પ્રકારના ધાતુવિકારનો નાશ કરે છે તે અમારા ૩૨ વર્ષના જાતી અનુભવથી સિદ્ધ થયેલ છે. નળળા શરીરમાં લોહી અને ધાતુ વધારી મજબુત બનાવે છે. છાતીના તેમજ ક્ષયના દરદો, ઘડપણની નળળાઈ, વીર્યતું ક્રોધ પણ પ્રકારે સ્થલિત થવું, યાદશક્તિતું મંદ થવું, હીરટ્રીઆ, તથા હરકોઈ રોગ પાછળની નળળાઈ એ સર્વેને નાશુદ કરવા એક રામેખાણુ ઉપાય છે. અને ખાંસી તથા દમ નાશુદ કરી ભૂખ લગાડી ખોરાક પચાવે છે, અને જુના પ્રમેહનો નાશ કરે છે.

તણુ ડબ્બી સાથે ક્ષયદો ન થાય તો, પૈસા ખાજા આપવાની ગેઠંટી મળે છે.
કી. ૩૨ ગોળીનો ડબ્બો રૂ. ૧.

સંજવન તેલ.

ગમે તે કારણથી આવેલી ઈદ્રિની નળળાઈ અથવા નપુંસકપણું લગાડવાથી નાશુદ થાય છે; અને નસો મજબુત બની પૂર્ણ સ્થિતિએ પહોંચે છે.

કી. બાટલીનો રૂ. ૧.

પ્રમેહ લંજન ગોળીઓ.

દરેક પ્રકારના જુના તથા નવા પ્રમેહનો જડમૂળથી નાશ કરે છે. પૈસા-ખમાં અથવા ઈદ્રિની ક્રોધ પણ જગ્યાએ થતી આગ અને કુખાવો અટકાવે છે.

કી. ૨૦ ગોળીની ડબ્બો રૂ. ૧.

વધરાવળનો લેપ કી. રૂ. ૧. ગમે તેવા વધરાવળના ઉપદ્રવનો નાશ કરે છે.

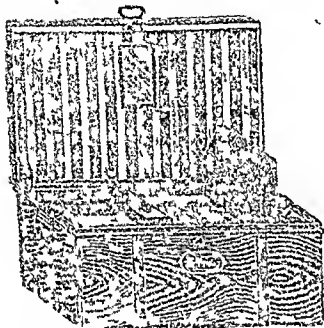
વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જાસનગર, કાઠીયાવાડ.

મુબઇ, કાલબાદેવી રોડ, વોલ્ફલાઈને નાકે નં. ૨૬૩.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાંચીવાળા.

o G. 110 H. H. LIEUT.-COL. RAJA RAMSING'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

આપના ઈંદ સં ૧૮૭૪ માં થઈ,
ખાસ મુબઈના નામદાર ગવર્નરના
આશરે હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ ટ્રંક અને દરેક જાતના
બૉક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનના દરેક સાગના મહાન એકઝીકીશનેમાથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બૉક્સ સોટા સરકારી
અધિકારી ખાતાઓ, હાઇકોર્ટો, સેલીસીટરની ઓફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઓફીસો અને પહેડીઓમાં ઘણાજ વિશ્વાસ અને ઉવટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બૉક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જામીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કૅટલોગ મગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કસબી, શેા રૂમ નાં ૬૭-૬ હોરનબી રોડ, મુબઈ.

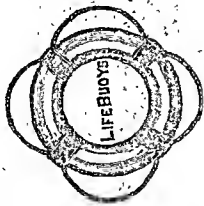
Telegrams:—

DIRECT IMPORTERS OF
MILL, GIN, PRESS, RAILWAY & MARINE STORES & MACHINERY.

A Reliable House for purchasing all sorts of Stores.
STOCK READY FOR IMMEDIATE DELIVERY.

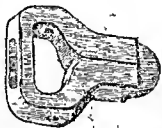
Telephone No. 1211.

Life Buoys.

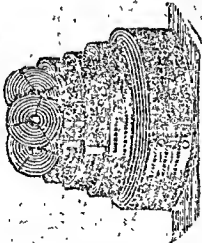
Buffalo Pickers.

BUFFALO PICKERS.

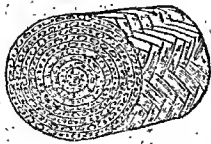

English Leather Belt.

ENGLISH LEATHER BELTING.

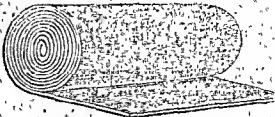

Asbestos Packing.

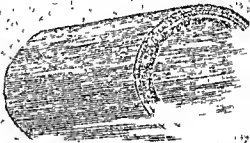
India Rubber Insertion Cloth.

INDIA RUBBER INSERTION CLOTH

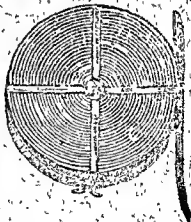
India Rubber Radiator Hose.

INDIA RUBBER RADIATOR

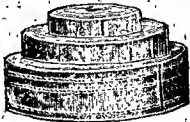
Asbestos Woven Tape.

ASBESTOS WOVEN TAPE.

Solid Woven Hair Belt.

SOLID WOVEN HAIR BELTING.

Orders promptly and carefully executed.

32. Oil.

THE BOMBAY MILL STORES SUPPLY AGENCY,
19, Bank Street, Fort,
BOMBAY

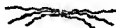
लहोर पब्लिकरी अलुकेमालीका.

INDEX.

लहोर पब्लिकरी आपनासु नाम	पानु.	NAME OF ADVERTISER.	Fugo.
वेस्ट एंड वॉच कंपनी ...	१ अ	West End Watch Co. ...	1 A.
ड्रावत चौधरी कंपनी ...	२ अ	Drawat Chowdhari and Co. ...	2 A.
द्वारकादास जगमोहनदासजी कुं.	३ अ	Dwarkanadas Jagmohandas & Co	3 A.
आयोनिज फार्मसी ..	४ अ	The Ionic Pharmacy ..	4 A.
गिरासन-केमिकल लैबोरेटरी ..	४ अ	Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
अमरान्तान देपा ..	५ अ	Amratanjan Depat ...	5 A.
थे इंडियन क्लेम एजेंसी ..	५ अ	The Indian Claim Agency ..	5 A.
नागिदास आने मालेखवाक ..	६ अ	Nagiadas and Maneklal ...	6 A.
ए. वल्लभराम ऐन्ड कुं. ...	६ अ	H. Vallabhram & Ca. ...	6 A.
फिदायल गलामल ..	७ अ	Fidaily Galamally ..	7 A.
गगानदास जेथमल कुं. ...	७ अ	Gagandas Jethmal & Ca. ...	7 A.
र. जिवराय कुं. ...	७ अ	R. Jivray & Co. ...	7 A.
थे इंडियन कट्टन कुं. लिमिटेड ..	८ अ	The Indian Cotton Co. Ltd. ..	8 A.
किरपादास जामातमल ..	८ अ	Kirpaldas Jhamatmal.	8 A.
फिरोज म. दस्तूर कुं. ...	९ अ	Phiroze M. Dastoor & Co. ...	9 A.
थे रीओ केमिकल कं. ...	१० अ	The Rio Chemical Co. ...	10 A.
थे लक्ष्मी आर्ट प्रिंटिंग वर्क्स ...	११ अ	The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
य. ए. ल. भंडार्कर ..	११ अ	Y. L. Bhandarkar ...	11 A.
भुविका कल्याणजी कुं. ...	१२ अ	Bhica Kल्याणजी & Co... ..	12 A.
थे इंडियन मेरकण्टाइल कं. लि. ...	१३ अ	The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	13 A.
शॉर्ट एडवर्टीसमेंट्स ..	१४ अ	Short Advertisements ..	14 A.
डॉ. पी. एस. गान्हा ..	१४ अ	Dr. P. S. Ganha ..	15 A.
डॉ. डी. व्हायरर & कं. ...	१५ अ	Dr. D. Writer & Ca. .	15 A.
क. टी. दंगरे & कं. ...	१५ अ	K. T. Dangre & Ca. ...	15 A.
मैनेजर चंदनप्रकाश ..	१५ अ	Manager Chandraprakash ...	15 A.
डॉ. बाथवाल ..	१६ अ	Dr. Bathwalla ...	16 A.
म. ए. भास्त्री ..	१६ अ	M. H. Bhastri ...	16 A.
शह प्रेमचंद कृष्णाजी ..	१६ अ	Shah Premchand Krisnaji ...	16 A.
रंगून सामाचार प्रेस ..	१७ अ	Rangoon Samachar Press ...	17 A.
दावदा & कं. ...	१७ अ	Davada & Co. ...	17 A.
द्वारकादास जगमोहनदास ऐन्ड कुं. ...	१८ अ	Dwarkanadas Jagmohandas & Ca.	18 A.
गोड्रेय ब्रदर्स ..	१९ अ	Godrey Brothers ...	19 A.
थे सेंट्रल बैंक ऑफ इंडिया लि. ...	२० अ	The Central Bank of India Ltd.	20 A.
डॉ. कलदास मोतिराम ..	२१ अ	Dr. Kalidas Motiram ...	21 A.
छागानलाल लालुभाई शह ..	२१ अ	Chhaganlal Lalubhai Shah ...	21 A.
डॉ. पैट्रिक ..	२२ अ	Dr. Patrick ...	22 A.
बी. एल. थोसर ..	२३ अ	B. L. Thosar ...	23 B.
स्टेट मैनेजमेंट ऑफ रेलवे ..	२३ अ	State Management of Railway	23 B.
बी. एन. भाथोना & कं. ...	२३ अ	B. N. Bathona & Co	23 B.
डॉ. धुल्ये भान्जे ..	२४ अ	Dr. Dhuljee Bhanjee ,	24 B.
थे इंडियन सेमेंट कं. लि. ...	२४ अ	The Indian Cement Co. Ltd	24 B.
थे सबरकान्था बोर्डिंग हाउस ..	२५ अ	The Sabarkantha Boarding House	25 B.
थे अलम्बे केमिकल व. कं. लि. ...	२५ अ	The Alambic Chemical W. Co. Ltd.	25 B.
कर्निक ब्रदर्स ..	२६ अ	Karnik Bros	26 B.

મહાલે એન્ડ કું.	૨૧ બી	Mahale & Co.	26 B.
મોતીલાલ મુળચંદ એન્ડ કું.	૨૧ બી	Motilal Mulchand & Co.	26 P
ડાહ્યાબાઈ રામચંદ્ર મેહતા	૨૭ બી	Dahyabhai Ramchandra Mehta.	27 B.
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ	૨૭ બી	Nanlal Goverdhandas... ..	27 B.
હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડિયાદ	૨૮ બી	Hindu Anathoshram—Nadiad	28 P
ગોવિંદજી દામોદરની કું.	૨૮ બી	Govindji Damodar & Co.	28 B.
મનિશંકર ગોવિંદજી	૨૯ બી	Manishanker Govindji	29 B.
સપટ & પની.	૩૦ બી	Sapat & Co.	30 B.
ઓડી કેમિકલ કું.	૩૧ બી	Od. Chemical Co.	31 B.
રાજવૈદ્ય નારાયણજી કૃષ્ણજી	૩૨ બી	Rajvaidya Narayanji Keshavji	32 B.
જિવરાજ ગોવિંદદાસ નેશ્ચી	૩૨ બી	Jivraj Goculdas Nenshi	32 B.
ગોદ્રેજ બ્રદર્થ	૩૩ બી	Godrej Brothers	33 B.
શ્રી અંબિકા બોજાનશાલા	૩૩ બી	Shri Ambika Bbojan Shala	33 B.
કાથિઆવાડ હિંદુ અનાથાશ્રમ	૩૪ બી	Kathiawad Hindu Anathashram.	34 B.
ધી તાંદૂર અને શાહજાદા સ્ટોન કુપની	૩૪ બી	The Tandoor & Shahhad Stone Co.	34 B.
અમૃતલાલ માનિકલાલ દવાવાલા	૩૪ બી	Amritlal Maneklal Davavala	35 B.
દુસેરાજ ઇશ્વારાલ અંબરીયા	૩૪ બી	Dnlerai Chhatalal Anjariya	35 B.
વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ	૩૫ બી	Vaidya Kalyanji Harikrishna	36 B.
ગુલામખાનસેન ઇસ્માઈલજી એન્ડ કંપની	૩૬ બી	Gulamhnssein Esmalji & Brothers.	37 B.
ધી બોમ્બે મીલ સ્ટોર સપલાઈ એજન્સી	૩૮ બી	The Bombay Mill Stores anpply Agency	38 B.
જિવરાજ જી. નેશ્ચી	૧૦૭	Jivraj G. Nensi	107
આર. જી. કામદાર	૧૨૫	R. G. Kamdar	125

એક નવીન જાતનું ધી.

તેના આશ્ચર્યકારક ગુણો.

હીમાલય તરફના પ્રદેશમાં યતા 'મોસક' વૃક્ષને મળતા જતાના જાડના બીયામાથી એક પ્રકારની તૃણવાર કરવામાં આવે છે અને એ ધીમા આશ્ચર્યકારક ગુણો રહેલા હોવા છતાં તેની રોગપ્રતિજ્ઞા કરીને અત્યંત ધીમા તેના લાભ લઈ સમૃદ્ધિને કોઈ પણ રોગકે આપેલો નથી એ ધી દર્શન તથા અજાણા ઉપર માલિકી કરવામાં થઈએ કલાકમાં ફાયદો કરે છે અને નવાઈ બરેલે તે એ છે કે નેથી કપડા બીજકુલ ખરાબ થતા નથી. માથાનું દુખાવા ઉપર માલિકી કાંધાથી તાબડતોમ આરામ થાય છે અને બીજા બામિનો ઉપયોગ કરવાની જરૂર રહેતી નથી મરીતના કોઈપણ ભાગ ઉપરની વેદના, કળાર કે સાંધાનેના દુખાવા ઉપર માલિકી કરવાથી તે બીજાની વેગે આરામ કરે છે. મોઢાં ઉપરના બીજ, કરોળીયા અને તાખડી ઉપરના ડાઘ ઉપર માલિકી કરવાથી ધૂળીનું જાડ તે દુર થાય છે. ખાસ્તી અને દમઝા છાતી ઉપર પ્રથા દોઢા આંખ્યા હોય, અથવા કોઈપણ ભાગ મુઠા થયા હોય તે તે કમણે ધીરે ધીરે મસળી સાદો રોક કરવાથી ફાયદો થાય છે. ઘૂલ બાળની કે બીજા કોઈપણ કમજોર થયેલી નરે ઉપર માલિકી કરવાથી તે નરો ધૂળીનું મજબુત થાય છે અને કમજોર કે નપુસકપણ એથી દુર થાય છે. નમ્ર એક ફાટી નાખ્યા પછીથી તે કમણે આ ધી માલિકી કરવાથી ધૂળી લાવી મુલત મુખી કેસ ઉતારા નથી. ખરે સો, હાડકાં ફેડાંઓ અને ગાંઠાં ઉપર મસળવાથી ધૂળીનું જાડે આરામ થાય છે તરબત એક હાલ મણુએ ઉપર અજાણા થયેલી આ આશ્ચર્યકારક ગુણો પાસનારની જોડેને લામ આપવાને યંત્રીક કરવામાં આવેલો હોવાથી તેનો દરેક અવસ્થા સાથે હોવાને જોડે. અલીયાઓ "સુકુલ" એ નામથી તેને કોળખે છે અને તેની એ ઝીલીની જામત રૂ. ૧-૮-૦ છે થોડું જાડું. તે મુંબઈને જોડે મુંબઈ અને પાનપોળ કમપાડમાં સી હાલ કરવામાં આવે છે. આ અનાજની કીરવાનમાં કોઈપણ વેપારીને ત્યાં વેચવા મુકેની ન હોવાથી સી હાલની પત્ર લખીને નવાવી લેના.

“ ક્લિફ્ટન ”

ટોનિક સોલ્યુશન:—એના પદાર્થો “ ગ્લિસેરો ફ્રેસ-ફ્રેટ ” સહેલાઈથી લોહીમાં મળી જાય છે, અને તેથી જ જ્ઞાન-તાંતુની નબળાઈ તેમજ બીજા ગેગો દુર કરવામાં ઘણી સારી છે. રૂ. ૨-૦-૦ અને ૧-૨-૦

દાંત મંજન:—ફીનાઈલ જેવી તુકશાનકારક દવાઓથી નીરાળો અને શયદાકારક જલદ પ્રાણુવાયુ (ઓક્સિજન) ઉત્પન્ન થવાથી મોનાં સંધર્માં જંતુઓ નાશ પામે છે અને દાંત ઉજળા થાય છે. રૂ. ૦-૬-૦ અને ૦-૪-૦.

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

૨૨-૨૪, ઠાવસલ પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે, ફાર્ટ, મુંબઈ

(મ. જ. ગજજરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથકરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે, જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, બળતણો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીલોમાં અને બીજાં પદાર્થોમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકામો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હલ વિનાનું અને હીકકમતી બેળસેળ ન આપી રહ્યું છે તે નક્કી આંખને છેતરે એવી ઘણી વધી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે, અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

કંટલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે અરજ કરવી.

મ. જ. ગજજર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

૨૨-૨૪, ઠાવસલ પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે ફાર્ટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર ચરીરમાં બધા દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જ્વતનો દુખાવો, લચક, છાતીની ઠંડીનો વિહાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેખ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ, પાણીકર.

કિંમત માત્ર એ આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફ્રીઅર રોડ—સુબર્ષ.

સુપરટેક્ષના કામ માટે

તાકીદે મળેા ચોખી સલાહ આપવામાં આવશે.

વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાતરી એક જ વખત ઝોરીસમાં યદારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડિયન કલેમ એજન્સી

ને કે

ઈનકમટેક્ષના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હિસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે ખાખત શીખવાથી તમોને ખીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ ખાખતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાએલી છે.

જેમ કે રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, અને કોઈપણ ખાખતમાં લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહારગામની ડીગ્રીઓનાં નાણાં વસુલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટોલું તથા લખાપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે

આપ તાકીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

કેકાજી.—મુસ જીલ્લોંગ પહેલે માળે નં. ૧૮

એડવર્ડ સીનેમની બાજુમાં. થોમી તળાવની પાસે કાલબાદેવી રોડ—સુબર્ષ.

ઇન્કમ ટેક્સ

ના

ખાસ અનુભવી

નગીનદાસ અને માણેકલાલ

તમામ લોકોની આકાંક્ષાથી વધુ પેલીઓના હિસાબ તપાસી દાયદા પ્રમાણે રજુ કરવાથી દરેકને ફાયદો થશે છે.

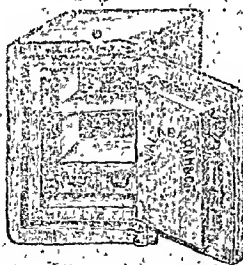
ઠેકા:—નં. ૨૧, ચર્ચગેટ સીટ, કોટ, મુંબઈ,

વહોરાની હોટેલ ઉપર.

ટેલીફોન નં. ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

ચોરાને પકડવાની

અથવા વાળેલી

ચીજોરીઓ, તાળાં કળો અને કેસ ખાકસો

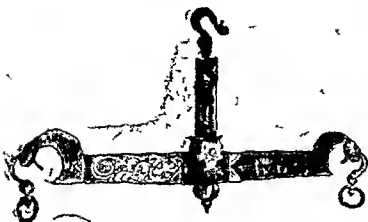
બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, ધોળી ગલી.

દુકાન—અખદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ અલાહાબાદ મુંબઈ-૩.

જુની અને જાણીતી વીંધાસુ કાંટાની દુકાન. શ્રીદાઅલી ગુલામઅલી કાંટાનાં વેપારી.

નંબર ૧૩૬, જ'જીર રફીટ, ખોખાખતર નાકા ઉપર-મુંબઈ.

હુમારે ત્યાં દરેક જાતના કાંટા જેવા કે વીલીઅમના, એવરીના, ખીમ તથા પ્લાટ-ફારમના અને ફેરબેંકના બે હંદ્રવેટથી વીસ હંદ્રવેટ સુધી તથા સ્પ્રીંગના દરેક જાતના અને સાઈઝના રતલ ૫૦૦ સુધી તથા ચીનાઈ તથા અવેરાત તોલવાના કાંટા દરેક જાતના, પીતળના વજન, તોલાના સર્વે જાતના, મોટા વીલાયતી, ગામઠી જાખ, કાંટાના પદલાં, સાંકળ વગેરે સારા માલ ઘણા કીંદ્રાયત લાવે મળશે. હુમારે ત્યાં માલની જાત નહીં થયા પછી પછવાડે તેમાં દેશી જાતનો ફેરફાર થતો નથી. તેમજ લાવમાં ઠગાવાની ધારતી રહેતી નથી. એક વખત પધારી ખાત્રી કરવા લલામણુ કરીએ છીએ. અસલ રાજસ મેકરના હંસ છાપના કાંટા અમારે ત્યાં મળે છે નકલી માલથી સંભાળજો.

ખહારગામના એરડરો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપીએ છીએ.

GAGANDAS JETHMAL & Co.

Wholesale, Retail & General Merchants.

Bazar Camp—DEOLALI.

Jewellery, China, and Japan Silk,
Indian Curiosities Embroidery
Works, Brass Works, Silver Works
Sandal Wood Boxes, Indian
Carpets, Ceylon Lace, Madras
Works, Delhi Works, Agra Works
Bengal Works, Drawn Thread
Works, and Bokhara Works.

(Head Office Dana Bunder,

BOMBAY 3.

MARBLE FLOORING

તાંદુર, શાહખાદ, નાવદંગી મદરાસી લાદીઓ, રક્ષ તથા પોલીશ લાદીઓ, પાણી-આરા, સીડીના ટપા, બાથ-રૂમ, રહેબજ વીગેરે મળશે.

ખહારગામના એરડરોપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે એક વખત રૂબરૂ મળી-ખાત્રી કરો, લાવ ઘણાજ કીંદ્રાયત છે.

આર. જીવરાજની કુંઠો

હુડ ઓફીસ, ડંકન રોડ નં. ૨૫,

આંચ પટેલ, અમાર બાગ,

ચોરટ નં. ૨૧, મુંબઈ.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff..

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd.
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

KIRPALDAS JHAMATMAL.

DIRECT IMPORTERS

Dana Bunder, Bombay No. 3

અમારે ત્યાંથી દરેક જાત જાતનો ચીનાઈ, જાપાનીસ, રેસમી કાબડ અને હોઝી-
અરી વીગેરે તેમજ મદ્રાસ ચીકન અને એમ્બ્રોઇડરી વર્ક્સ, ચાદીનું દરેક અકારતું સામાન,
હામામેટના ફીગર્સ વીગેરે મુબઇમાં તેમજ બાહારગામવાળાઓને ખાત્રીપુર્વક
ફીણયતથી મોકલીયું.

આજમાયશ માટે ઓર્ડર મોકલવાથી ખાત્રી થશે.

નામદાર મુખેના ગવરનર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજા
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

શીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, કેન્ટ, મુંબઈ

મુંબઈમાં ફક્ત અમારું જ એક સંપૂર્ણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ હીન્દી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા વીથેનાની આંખની હોરપીવાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અનુભવી ડાક્ટરની આખના દરદો માટે સલાહ મદત મળે છે

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનાસ્કોપથી તથા ઓફ્ટલમોસ્કોપથી આખ તપાસવાનો ચાલુ અનુભવ ધરાવનાર મી. શીરોઝ પોતે આખ તપાસી ચસમાં લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બહાર મોટી ફી ખરચતા પણ જવલેજ સંતોષકારક રીતે ખતી શકે છે.

મી. શીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજા સીંધીયા, ઓનરેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બેટ્ટી, મીસીસ બેટ્ટી, ઓનરેબલ સર એન. થાંવરકર, ઓનરેબલ-મી. જસટીસ બીમન, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બેચેલર, કરનલ ફ્રાન્સિસ, P. M. O., R. A. M. O., કરનલ જ્યુડ M. D., I. M. S., કરનલ પીટરમ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મી. જેલ M. V. O. અને જીલ્લા કેટલાક નામાકીલ ડાક્ટરો અને ગ્રહસ્થો તરફથી એમની કાબેલીયતપણાની ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હમો પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કોપટોક”

બાઈકેટલ ફુલેત તથા તોરીક (દુર તથા નજીક બેવા માટે માધ્યમ વગરના) લેન્સીસ તથા ઉંચી કેવોલીટીના ઓપ્ટીકીઅલ પેન્સલસના તેમજ આખને ઠંડક આપનારા સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગ્લાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ પ્રીન્સિપલ વગેરે દરેક બાતના લેન્સીસ બનાવી આપીએ છીએ ઉપરાંત માલ છતાં બાવ ઘણાજ કીંદાચત.

“વી વી”

આંખનાં ટીપો

આખ દુઃખવા આવવી, પાણી જવું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડક આપીપૂર્વક ઇલાજ કરીમત આના ૧૨,

આખની સંભાળને લગતી રીમતી નુસખાઓ સાથની ચોપડી મુફત મળશે

નબળાં બેરાં માટે.

—:૦:—

આલ્ટ્રેજ કોરડીયલ રીચો એજ ઓના તમામ દરદોપર અકસીર અને રામબાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને ઓના ગરલાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધાના ગરલાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નબળી પહેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છોકરીઓ અને ગરભવતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલ્ટ્રેજ કોરડીયલ રીચો ગરલાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે પીઠમાંના દુખાવો, પેડુંમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે બેરાને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરલાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલ્ટ્રેજ કોરડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત
આના એક ચમચાલર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણા નબળા હોય, જેઓને ઉઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગ પડ્યો હોય, જેને પચતું નહોય અને જેઓ નબળાઈથી તવાઈને ફીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક ચાના ચમચાલાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નબળા પૂર્યોને માટે શક્તિને માટે જગ બહાર થયેલી છે.

ઉપલી આલ્ટ્રેજ કોરડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈથી આબરુદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા ન્યાયબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલા દરદો દુર કરવાની અચ્છુચ શક્તિને લીધે ઘણા ધધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈથી ઉપલી દવા ન્યારે થી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેબલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કં.' નામ લખેલું છે તે વાચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે

THE RIO CHEMICAL Co.

79, BARROW STREET,

New York, U. S. A.

રીચો કેમીકલ કં.

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,

ન્યૂયૉર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અમેરિકા.

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી બાઈ

T
H
E
L
A
K
S
H
M
I
A
R
T

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.

આ ભયંકર લડાઈના વખતમાં દરેક ચીજ બેહુદ માંધી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પેતાના માલ સાફ જોઈતા

નવનવીન લેખલો.

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના શ્લોક અમારી ખાસ તૈયાર છે,

જેમાંથી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

- એકવાર આવો અને ખારી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ ગ્રીન્ટાંગ વર્ક્સ,
સાંકલી સ્ટ્રીટ, ભાયખલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

ધી
લ
ક્ષ્મી
બા
ઈ
મા
ય
લ
લા
મું
બ
ઈ.

સંભાળજો નકલી માલથી સંભાળજો.

મુંબઈમાં કોલન વાટર

ઘણી જાતનું આવા માડયું છે પણ જરમનીનાં જાણીતાં
હુરડીનાં કોલન વોટરને જડમુળથી હાકી કાઢનાર ખગડા છાપ
કોલન વોટર આને ઘણા વરસોથી પકાયલું ને પહેલુંજ છે.વેપારીઓને ખાસ લલામણ કરવામા આવે છે કે
ખગડા છાપનું કોલન વોટર મંગાવી જરમનોનું નામ
જડમુળથી કાઢી નાંખે.

એકલા ખનાવનાર,

હેરોન કેમીકલ વર્ક્સ.

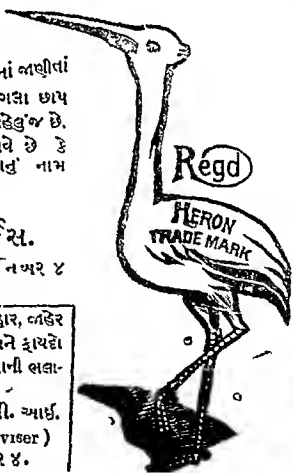
મુંબઈ નંબર ૪

કોઈ પણ વેપાર ધંધાની ગણદમા પત્ર વ્યવહાર, જાહેર
ખબર, હીસાબ વીગેરેમાં જો સલાહ લેશો તો તમોને ફાયદો
મુંબઈ છે તે એક વખત કામ સોંપી ખતી કરી લેવાની લલા-
મણ કંપામાં આવે છે.

સંજો—વાય. એસ. ભંડારકર એન્ડ. સી. આર્થ.

ધંધાના સલાહકાર (Business Adviser)

મુંબઈ નંબર ૪.

લીખા કલ્યાણુજીની કુાં
લોહીને સાફ કરી શકતી આપનાર
આયોડીડ

રેડ જેમીકા-સારસાપરેલા.

શરીરમાંના બગડેલા લોહીથી તબીયત સુસ્ત થઈ શરીર તવાતું નય છે અને એ સ્થિતિમાં અનેક દરદોનો હુમલો વારંવાર થયા કરે છે. આવી સ્થિતિમાં ઘીબ ઉપાયો કરતાં લોહી સુધારવાના ઉપાયની પહેલી જરૂર છે, અને લોહી સુધારવા માટેનો સૌથી અસરકારક ઉપાય રેડ જેમીકા-સારસાપરીલા છે અને જેના ઉત્તમ શુભો કાબેલ ચક્રેટરોએ કબુલ રાખ્યા છે, અને તેઓ એક અવાજે ખાત્રી આપે છે કે રેડ જેમીકા સારસાપરીલાએ લોહી સુધારવામાં અનન્યજ જેવી ક્ષેત્ર મેળવે છે.

આ સારસાપરીલા હિંદુસ્તાનની હવાના પ્રમાણમાં બનાવવામાં આવે છે કે જેથી કોઈ પણ દરદ ઉપર લાગુ પડે છે અને તે સરવે દરદોને જડમુલથી સાફ કરી અસલ સ્થિતિ ઉપર તબીયતને લાવે છે. આ દવાને માટે અમો વાપરવાને લલામણુ કરીએ છીએ.

શરીરમાં આવી ગયેલી નબલાઈ, ગરમીનું પુટી નીકળવું, લીવર બગડવું, જ્ઞાનવંતુઓની નબળાઈ વિગેરે અનેક પ્રકારના દરદો આ દવા દુર કરે છે.

ગરમીના દરદો ઉપર આ દવા ખાસ કરીને રામબાણુ અસર કરે છે.

કીંમત બાટલીનો રૂ. ૧૧—રૂ. ૨૧.

ગાંડીવ એન્ટી-રૂમેટીક બોમ.

(એક ઘણાજ અસરકારક અને લાભકારક મલમ)

આ મલમ શરીરે ઝોળવાથી સંધીવા સરખો દુ બદાયક રોગ થોડા વખતમાં નાશુદ થાય છે, પક્ષાઘાત, ધુબરી અને ધનુર્વા સરખા રોગને આ મલમે મટાડયા છે. હાથ પગનું રહી જવું, શરીરના કોઈ પણ અવયવ ઉપર એકદમ સોજો ચઢી આવવો, પેડુની આબુઆબુના લાગમાં અતીશય દુખાવો થઈ આવવો, વસિા કાટયા કરવો તથા અકડાઈ જવો, કમરનો લાગ જલાઈ જવો, ગરદનની નસો સજજડ થઈ જવી, રગનક થઈ જવાથી હાથ, પગ કે શરીરનો કોઈ લાગ રહી જવો વગેરે રોગો આ મલમ સગાડવાથી નાશ પામે છે. સ્ત્રીઓના કેટલાક લય કર રોગો જેવા કે સુવાવડ અને ગર્ભાશયના રોગો થઈ ગયા પછી કમર અને પગ જલાઈ નય છે તે પણ આ મલમનો ઉપયોગ કરવાથી નાશ પામે છે શસ્ત્રીને લીધે શરીરના અવયવોના લયકર ચિન્હો. જડયુ ઉઘાડું રહા જવું, દાત ખીલી જેરી જવી, હાથ પગ ખેંચાઈ જવા વીગેરે ચિન્હોનો આ મલમ નાશ કરે છે. કોઈ કારણથી શરીરના કોઈ ભાગમાં લોહીનું ફરવું બધ થયાથી અથવા લોહી સુડલાલ થઈ જવાથી તે લાગ નકામો અને હુ.ખ આપનારો થઈ પડ્યો હોય તો આ મલમ તાલ્લાળીક રીતે કાયદો આપે છે

કીંમત શીશી એકના ફેલ આઠ આના મોટી બાટલી બાર આના.

લીખા કલ્યાણુજીની કુંપની.

જ્યોબંધ તથા પરચુટણુ દવા વેચનાર, બહારકોટ, ગણેશ વાડી. સુ.બંધ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ માં એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૧,૬૧,૦૦૦

મીલકતની ક્ષીંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૫૬,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

મૉન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન)
સર વિઠ્ઠલદાસ દામોદરદાસ ઠાકરસી નાઇટ.
શેઠ ચતુરભુજ શીવજી.
શેઠ માધવજી ઠાકરસી
શેઠ મોરારજી વેલજી.
શેઠ જેઠાભાઈ વાલજી.
શેઠ વાલજી મુંદરજી.
શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.
શેઠ જગજીવન શેખરજી

દરેક જાતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીટડી વસપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધરવામાં આવે છે જાહેર અગ્નિ તથા વેપારી વર્ગને જોલેભાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની સેહેરખાની કરવી વધુ વિગત ત્રાડ આ કંપનીની ઓફિસમાં
લખવું અથવા જાતે મળવું

પેસ્ટનજી એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કં. લી.

ટુંકી બહર ખખરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાદારીઓને માટે
ટુંક ખરચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ બહર ખખરો
આર આનાના સોળ શબ્દ અને ઉપસાત વધુના દરેક શબ્દ
દીઠ એક પૈસાના ભાવથી લેવામાં આવશે ૧૬ શબ્દ દીઠ
આર આના અને તે ઉપસાત દર શબ્દ દીઠ એક પૈસા લેવાનો
રિવાજ છે. ઉપાવનારાઓએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી
સુધીમાં લખાણ પૈસા સાથે નીચલે સરનામે મોકલી આપવા
જોઈએ અદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમાં
મોકલી આપવા
સેક્રેટરી, ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ એગ્ગર એન્ડ છુરો,
એલ્ડ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૯,
જૅક સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ.

મણીવીજ્ય દૌનિક પીલ્સ વાલ્કલિક
વાલ્કલ આપી પોતાની અદભૂત શક્તિ આજોડુખ
જાતાવે છે
કિંમત ૩૨ ગોળીના રૂપીઆ ત્રણ
હાંકર એમ. એમ. પારેખ.
વાંસાવડ, (કાઠીઆવાડ.)

જોઈએ છે. ખેતી વધારવા માટે રૂ.
૧૮૦૦૦). સાફ વ્યાજ, કમીશન મળશે.
રેવાશંકર નારાયણજી,
નાગરવાડા, મહેદરા.

જોઈએ છે —વીમા એજન્ટો તથા બહર
ખખર કેનવાસરો—ભરપુર કમીશન—
કાકોર એન્ડ, જી. એમ.
સગરામપરા, સુરત.

કેલશાઈટ.

ધોળા, પીળા, અને રાતા, રંગનો જથ્થા
ખંધ તથા છુટક આખો તથા પાઉર વેચવાનો છે
લખો. સુ એસ. આચાર્ય, ગોહલ. (કાઠીઆવાડ)

એમ. લક્ષ્મીદાસ એન્ડ કુંઠ
જનરલ મચન્ટસ એન્ડ કમીશન એજન્ટ
૩૨૭, નવાબ બીલ્ડીંગ્સ,
હોર્નબી રોડ,—મુંબઈ.

M. LAXMIDAS & Co.
General Merchants & Commission
agents,
327, Nawab Buildings,
Hornby Road,—Bombay.

ઓરડર મજેથી, તમામ જાતના અનાજ,
દીવેલી, ધી, લોયશિંગ, વિગેરે શ્રીકાર માલ
ખરીદી પુરો પાઠવામાં આવશે.
લખો—કે. જી. લટ્ટ એન્ડ કું.
મોડુકા, પોસ્ટ હરસોલ.

ધી ઉમરેક હેન્ડલુમ્સ વીવીંગ વર્કસ ફેક્ટરી.

અમારા કારખાનામાં ચાહી, મુકટા, તાસા
સીટક, ચાચના સીટક વિગેરે સ્વદેશી માલ
ખરો છે.

શ્રમ પાડી ખાત્રી કરો.

હે—પટેલની ધર્મશાળા, ઉમરેક

ક્ષયરોગ—સીરમ એટલે ઘોઠાની રમીથી ક્ષયના દરદી ખાત્રીથી કાયમના સારો થાય છે, જ્યારે ત્રીજી પાયરીક્ષ (Advanced stage) રસાયનથી અથવા વનસ્પતીથી શુભ નહીં માલમ પડે તે વખતે હમે સીરમથી સારો કરવાની ગેરટી આપીએ છે કેસરી તાં ૨૬ મી ઓગસ્ટ ૧૯૧૩ નાં અંક જુલો અરધા અનાની ટીકીટ મોકલી પુસ્તક મંગાવો.

ડૉ. પી. એસ. ગાન્ડા, એમ ડી (અમેરીકા)

સીરમ—ચીરેપીસ્ટ.

ક્ષય રોગ તથા કઠમાળાના ખાસ ઠાકર

હેક્ટોર.—આર્થ ફાર્મસી મુખર્ધ નં. ૮.

“ ટીકલી ” ખાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ ભાઈઓને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની સુખ હોય તેઓને તથા સુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા હમારી લેમોનેડ ‘ટીકલીઓ’ બારે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” બુકો કરી એક ટમ્બલ= ૪ ડા પાણીમા નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે કી. ૧ ટયુબના આના ૮.

હમારી શુગર કોટેડ કવીનાઇન કેસકેરા વેલ્ટેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજી અને શુભકારક, બનાવટો મુખર્ધ મધ્યે મારફીટમા દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાડી મધ્યેના કારખાના મધ્યેથી મળશે.

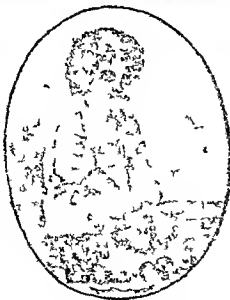
ડૉ. ડી. રાઇટર એન્ડ કંપની

“ ટીકલી ” ખાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુખર્ધ નં. ૪

સાહિત્યસેવા અને દેશસેવા

એજ નેના મુખ્ય દષ્ટિગિન્દુ છે એવુ

અંદ્રમકાશ

ડૉંગરે સુ ખાલામૃત

ખીવાથી નાના ડોકરા

વંદુસ્ત થઇ તેમની તાકાદ વધે છે.

શાશ્વતી કી. ૧૨ આના ૮ ખ ૪ આના

૮ ડી ડૉંગરે ક

ગીરગામ મુખર્ધ

માસિક પત્ર વિદ્વાનોગા ધણુજ વખણાયેલું છે, અને દર મહિનાના પહેલા અઠવાડિયામા સાહિત્ય સંસ્કાર, વાચકોના કરકમવમા સાર થાય છે સુપ્રસિદ્ધ “સાહિત્ય” કબ્જે છે કે આ માસિક ધીમે ધીમે મધ્યમ પદ્ધતિના પ્રેમીની હતાવમા આવતુ બધ છે વાર્ષિક લેવાનમ ચોરસે સુદા માત્ર રૂ ૨-૦-૦ ફટક નકલના ત્રણ આના વરોદરા રાજ્યની તમામ સાળાઓ તથા પુસ્તકસાળાઓ માટે મજુર લતહેર ખખર માટે ઉત્તમ સાધન

બાવતાલ મટિ લખો.—વ્યવસ્થાપક “અંદ્રમકાશ”

રાજમહેલ ૧, —વડોદરા

ખાટલીવાલાની તાવની દવા.

(એચ્યુમીક્ષયર) તથા ઝોળીઓ.

જીંડીન ઈન્ડસ્ટ્રીયલ એક્ઝીબીશનમાં સોના તથા રૂપાના ચાંદો મેળવ્યા છે.

ખાટલીવાલાનું—ખાલામૃત—નખવા તથા તથાચલા બાળકે તથા નાતવાન માણસો માટે અકસીર કી આના ૧૦ દરે.

" (કયોર—ઝોડ) ખામ માધાનો દુખારો, સલેખમ, છાતીનો દુખારો હરએક જાતનો દુખારો

હરએક જાતની ખેતીઓની નરો માટે અકસીર કી ૮ આના

" હાએરીયા મીક્ષયર (કાલેરોલ) ઝાડા, ગરમીના પેટ, ઉવડી, કાલેરા વગેરે પર અકસીર કી ૩ ૧

" કુઈનાઈન ટીકડીઓ—એક એનની ખાટલીમા ૧૦૦ એની બનાવટમા ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન

વાપરવામા આવે છે કી ૩ ૧-૪ આના

" કુઈનાઈન ટીકડીઓ—એ એનની, ખાટલીમા ૧૦૦, એની બનાવટમા ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન

વાપરવામા આવે છે. કી. ૨ ૧-૧૨ આના

" દોનીક પીટસ—ટીકા ચેલેરા, નખલાઈ, ખાતલુ યક ગચેક લોહી (એનીયા) માટે અકસીર

ધાતુ યુધીકારક છે કી ૩ ૧-૮ આના

" રીગવરમ ઓર્થોન્ટમેન્ટ—દરાજ ધોળીની કીડ તથા હરેક જાતની કીડ યુજલી માટે મવમ

કી ૪ આના

" દાતનું મવન—આ કી આના ૪

ડોક્ટર એચ. એલ ખાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કું., લી.

ટેલીગ્રાફ એડરેસ:—ખાટલીવાલા વરલી મુંબઈ.

પી. ઓ. વરલી, મુંબઈ, ૧૮

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સધીવા અને ગાઉટા દરો માટે આ એક ધ્યેય અસરકારક રામબાણ અને અડી છતાજ તે ઉપવા નામનું તેલ છે એ તેલ વા, પેન મારતો વા, તમામ જાતનો સધીવા, સાએડીક, ગાઉટ, અડી, કરતલ, આકરા નમોતુ એચાણ, મમર, ઝાતી, સાધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખવું, બરડાની ફાટ, બચાવોના નખળા પડેલા પગો શુક્રાનો સોજો, નુજેલા તથા ગંઢ ગચલા સાધા અને હાડકા અકરસાત, લમખેગો, લકપો, લચક, ચસક, પોગેરે તમામ જાતના સરીરના બુના દુખારોને અટકાવ સાજા કરી નખળા પડેલા અવયવોને તાકાત બમ્મી લોહી ફરતુ કરી નવી જીંદગી બખશવી એ આ તેલના ખાસ ગુણો છે, કી મત ફક્ત રૂપીઓ એક

સર્વે નજીતા દવાના વેપારીઓ વેચે છે બાહ્યરગમવાળાઓએ નવસારી લખવું

માલિક—એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

હેડ ઓફીસ—દોરડી સ્ટ્રીટ, નવસારી.

થોડા ખરચે વણો લપકે.

વીજળીને લગતુ દરેક જાતનું શીટીંગ અને દુરસ્ત કામ કરનાર તમારી વીજળીક શીટીંગનો નીલાવ કીકાયતે ઠરી આપવામાં આવશે.

માન પ્રેમચંદ કૃષ્ણાણ, સુરતવાળા.

હેન્ડ સુળજી જેઠા બીલડીંગ, પ્લોટ નં. ૬,

ટેલી. નં. ૩૬૦૪ પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં. ૨.

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનિવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા પ્રલાકષની બધી અગત્યની ખબરો, બહુવાચ્યો કોટ ના ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખામ કરીને ઝવેરાતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાબમ

દશાવરવાળાઓ પાસે પોર ૩. ફા,
જુલક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રોપ્રાઇટર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હિંદ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

નથી નંબર ૨૭, ૪૨ નંબર ૫૩-રંગુન

નોટ-આખા બર્મા પ્રલાકષમાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એકજ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં જાહેર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટંટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેને ફેલાવો થયો છે એટલે તે ભાગતી નથી, ફાટતી નથી, કાચની ચીમની પચીશ ભાગી જાય ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીમો સાચતું કેટલોક મફત વેપારીઓને ભરપૂર કમીશન.

૮૦ દાવડાની હાં, ૦

મંમ્માદેવીના કુવારા પાસે,

સુબર્ષ નાં ૮.

કાચુ સોતુ વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી ચાલુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટંટ (માલીકની બીજી શોષાની ચેકાણેને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપૂર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે ચરણ કરો અથવા જાતે મળો.

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦.

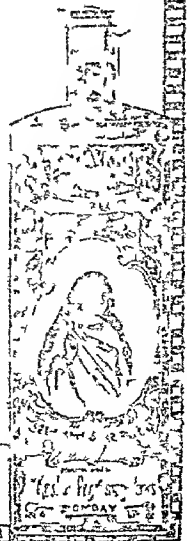
મેળવાની તમે કે.શેશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર ઓધલ વ્હાઈટ ઓધલ
(ધાસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે વ્હાઈટ ઓધ
લના લાખા વપરાસથી માધાને તથા ગાલને તે
નુમ્માન કરે છે માટે જો કેઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓધલમા વ્હાઈટ ઓધલ
છે તેને હપ્ત જવાવેલું ઈનામ અને આપશુ.

ગાટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦

દરેક જાણીતા વેપારીએ જાણેથી નજરે
દારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું
ગ્રોપરાઈટર્સ

ધી હિ દબરનુ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્કસ
ધી રેશવ પન્થ્યુમરી વર્કસ, ૧૪૪, અગદુલ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૧ મું VOL. XI. SEPT. 1918. No. 3. સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૮. અંક ૩ જો.

અનુક્રમણિકા.		CONTENTS.	
વિષય.	પાનું	Subjects	Page.
૧ અધિષ્ઠિત અધ્યયન	૮૮	1. Editorial Study ...	98
૨ જીવેપારી વિષયો	૧૦૦	2. Commercial Subjects ...	100
ગેલેરી અને કારખાનાઓ (શ ધ ૬ મહેતા)	૧૦૦	Fields and Factories. (Mr. D. K Mehta) ...	100
૩ ચેમ્બરનો વિભાગ	૧૦૮	3. Chamber's Section ...	108
૪ વિચાર અને વેપાર સરકારી જાહેરનામાં	૧૧૦	4. War and Trade: Government	
૫ જીવેપારી ખબરો	૧૧૨	Notifications ...	110
૬ વેપારી ખાતમી અને આંકડાઓ	૧	5. Commercial Notes ...	112
		6. Commercial Intelligence and Statistics ...	131

મનન કરવા યોગ્ય વાક્યો.

અસાધ્ય ?—આ શબ્દ આપણા બાપકેષમા હોવાજ ન જોઈએ.

એક ઉદ્યોગને વિકાસ ને મનુષ્ય ખરેખર કામ કરે છે તે કરી શકે છે; ફક્ત ઉપવર્તિમા મન્યો રહેલો પ્રયત્ન કરી શકતો નથી

૧-૨૪૫મા ફેલોશીંગ ટાઇલનું જાહેરનામું—ધી ગોમ્સ ટાઇલ માટે ૨૨ એક એઈ, ફોટ મુંબઈ.

COMMERCIAL SUBJECTS.

જેતારી વિષયો.

ખેતરો અને કારખાનાઓ.

લેખક: પી. કોપ્પાટીન.

ભાષાન્તર કર્તા: ધનસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મેહતા.

(ગત્રાક ૬૭ થી આશુ)

વીશ વર્ષ પહેલા જેતીવાડી સંઘે મારી આ અનુભવકથા હતી. હુભોયે તે પછી સર કારી આકાશ અને ખાનગી પુસ્તકો, નિબંધો તથા ચર્ચાપત્રો પ્રસિદ્ધ થયાં તે ઉપરથી જણાય છે કે એ સ્થિતિમાં છેલ્લાં વીશ વર્ષમાં કયો ફેરફાર થયો નથી. દેશના જુદા જુદા ભાગમાં કેટલીક વ્યક્તિઓ તરફથી જુદા જુદા યત્ન આ સ્થિતિ સુધારવા માટે થયા છે અને આગળ ઉપર આ વિશે લખતાં મને આનંદ થશે. આ ઉપરથી, કોઈપણ સાધારણ જાતની જમીન ઉપર લક્ષ દેવામાં આવે તો એના ઉપર પણ કેવો સારો પાક ઉતરી શકે છે એ જરાજર જણાય છે. પરંતુ ઘણા ક્ષેત્રોમાં, મુખ્યત્વે કરીને દક્ષિણ ભાગમાં, આજથી વીશ વર્ષ ઉપર જે સ્થિતિ હતી તેના કરતાં પણ હાલ ખરાબ સ્થિતિ છે.

જે લોકોએ અસંખ્ય સંખ્યામાં પ્રસિદ્ધ થતાં પુસ્તકો, લેખો અને ચર્ચાપત્રો વાંચ્યાં હશે તેમને તુરતજ જણાશે કે જેતીવાડીમાં જે મંદી આવેલી ૧૮૭૦ માં અને ૧૮૮૦ માં જણાઈ હતી તે માત્ર અમેરિકન ઘંઉની હરિફાઈને લીધેજ ન હતી; પણ બીજાં પણ અનેક કારણો હતા. પરંતુ આ જુદા જુદા કારણો

સંબંધી વાદવિવાદમાં ઉતરવું એ આ પુસ્તકનું કર્તવ્ય નથી. પરંતુ તેમ છતાં જે લોકો આ વિષય ઉપર પ્રસિદ્ધ થયેલ સાહિત્ય તેમજ મી. ફ્રીટોફર ટરનર* લખેલ પુસ્તક અને મી. રાઇડર હોર્ગર્ટ† ૨૬ પ્રગણ્યામાં કરેલ વખાસનો અહેવાલ વાંચશે અને આ પુસ્તકમાં જણાવેલ સિદ્ધાંત ધ્યાનમાં રાખશે તેમને થીજ ક્યા ક્યાં કારણો છે તે તરતજ જણાઈ આવશે.

સ્કૉટલેન્ડમાં પણ આવીજ ખરાબ સ્થિતિ છે. ગામડાની વસ્તિમાં ઘટાડો થતો જાય છે. ૧૯૧૧ માં ૮૦૦,૦૦૦ કરતાં પણ ઓછી હતી; અને ખેતરોમાં કામ કરનાર મજૂરોની સંખ્યામાં ૪૨,૩૭૦ માણસોનો ઘટાડો (૧૩૫,૬૭૦ ઉપરથી ૯૩,૬૦૦) છેલ્લાં વીશ વર્ષમાં થઈ ગયો છે (૧૮૮૧-૧૯૦૧) જમીન ખેડાતી બંધ થતી જાય છે, અને ફાલતુ જમીન એજ પ્રમાણમાં વધતી જાય છે. આ સાથે એટલું પણ યાદ રાખવાની જરૂર છે કે સ્કૉટલેન્ડની વસ્તિમાં

* Land Problems and National Welfare, London, 1911.

† Rural England, two big volumes, London, 1902

ઉચી પોલીસ કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

મટાટો થતો જાય છે અને અનેક મનુષ્યો ખીજા દેશોમાં ચાલ્યા જાય છે.

જમીનમાંથી કેટલું અનાજ નીકળતું બેઠ્યે અને તેને માટે જમીનને શું કરવું બેઠ્યે એ બતાવવાનો આ પુસ્તકમાં મુળ ઉદ્દેશ છે તેથી હું આ સ્થિતિનું એકાદ કારણ બતાવીશ. આ દેશમાં ધીમે ધીમે ખેડુતો પોતાની જમીનમાંથી સાચી વધારે અનાજ કેમ ઉગાડી શકાય એ પ્રશ્ન પ્રત્યે દુલ્લસ આપતા ગયા. અને જ્યારે આજ પ્રશ્ન યુરોપમાં દરેક પ્રજામાં બહુજ ચર્ચાએ અને તેના ઉપાયો શોધવામાં અને તે અમલમાં મુકવામાં આવ્યા ત્યારે આ દેશમાં તેવું કશુંજ થયું નહિ. અમેરિકાની તીવ્ર હરીફાઈ સામાં પગલાં લેવાને ફ્રાંસ, જર્મની, બેલજીઅમ અને ડેનમાર્કે પોતાની જમીનમાંથી વધારે અનાજ ઉગાડવાના ઉપાયો શોધ્યા ત્યારે આ દેશમાં જેમ પ્રથમ થતું હતું તેમજ વિશાળ હોત્રો માત્ર ઘાસ ઉગાડવામાંજ પડ્યાં રહેવા દીધા. જ્યારે ખેતીવાડી ઉપર ખાસ લક્ષ આપવું બેઠ્યે ત્યારે જમીન ઉત્તમ પડી રહેવા દેવામાં આવે છે.

આ નહિ ઇચ્છવાબેગ પરિણામ આણવામાં અનેક કારણો સાધનભૂત થયાં છે. મોટા મોટા જમીનદારોના હાથમાં વધુ પ્રમાણમાં જમીનનું જવું, પ્રથમના વખતમાં અસાધારણ નફો પ્રાપ્ત થવો, જમીનદારો અને ખેડુતોમાંથી ઘણા મનુષ્યોને જમીન શિવાય ખીજા દિશામાંથી મોટી આવક ઘણું એટલે જમીનનો ઉપયોગ માત્ર એક જાતના આનંદના સાધન તરીકેજ ગણાતો હોય એવી સ્થિતિનો ઉદ્ભવ, પ્રજાને નવીજ દિશામાં પ્રયાણ કરવાની શી જરૂર છે તે શીખવે એવા સાહસિક પુરૂષોનો અભાવ, નવું અને અગત્યનું જ્ઞાન સંપાદન કરવાની શક્તિની ન્યુનતા અને ખેતીવાડી વિશે ઉત્તમ જ્ઞાનનો પ્રચાર કરી શકાય તેવી જાતની—જેમ કેનેડામાં અને અમેરિકામાં છે તેમ—સંસ્થાઓનો અભાવ,

ઉનીશ ખેડુતોમાં જેમ અરસપરસ સહાય કરવાની રીતિ તેમજ વૃત્તિ છે તેવી રીતિ અને વૃત્તિની ઓછપ—આ સર્વ કારણોથી કરવા બેઠતા ફેરફાર કરવાનું બની શકતું નથી અને બ્રિટીશ લેખકોને ફરિયાદનું કારણ ઉભુંજ રહે છે.* પણ જે દેશોમાં ખેતરોમાં સંચાલન વાપરવામાં આવતું હોય અને ખાંડ, સ્ટાર્ચ, શાકભાજી એ બધી વસ્તુઓ બનાવવામાં પણ નવીજ રીત અખત્યાર કરવામાં આવતી હોય તેવા દેશો સાથેની હરીફાઈમાં બુની રીતી નક્કરી છે એ સમજવું રહેલ છે, અને વળી જ્યાં ખેડુતોને ઘઉં ફાપવાની જમીનને માટે એક એકર દીઠ ૨૦,૪૦ અને ૫૦ શિલિંગ ભાડાની આપવી પડતી હોય ત્યાં આ જાતનો કારભાર ભારે પડી જાય એ સ્વાભાવિક છે.

પરંતુ આ મત બ્રિટિશ ખેતીવાડીની ઉચ્ચતર સ્થિતિ બેતાં અસંભવિત જણાશે એમ ભય રહે છે. કારણ કે બ્રિટિશ ખેતરોમાં એક એકર દીઠ ૨૮ થી ૩૦ પુશલ ઘઉં ઉતરે છે અને ફ્રાંસમાં માત્ર ૧૭ થી ૨૦ પુશલ ઉતરે છે એ શું આપણે નથી જાણતા? બ્રિટન પોતાના ખેતરોમાંથી દરવર્ષે દૂધ, પનીર, માસ અને ઉનમાંથી ૨૦૦,૦૦૦,૦૦૦ પૌંડ મેળવે છે એ શું દરેક પુસ્તકમાંથી આપણને નથી મળી આવતું? આ બધું ખરું છે અને કેટલીક પ્રજા કરતાં આ દેશની ખેતીવાડી ચઢીઆતા પ્રકારની છે તે હકીકત પણ ખરી છે. બહુજ ઓછી મહેનતે સાચી વધારે ઉત્પન્ન કરવાની ઠળામાં બ્રિટન પ્રથમ પદવી લેતું હતું પણ અમેરિકાએ તે પદવી પોતાની બોનાન્ગા કાર્મથી લઈ લીધી (આ ખેતરો હવે અદ્યત્થ થતા જાય છે.) વળી ડોરોની સારી જાત અને ઘાસની જમીનની ઉત્તમ સ્થિતિ

* H Rider Haggard's Rural Denmark and its lessons પૃષ્ઠ ૧૮૮-૨૧૨

વિગેરેમાં ખિટન પાસે અન્ય દેશોને ઘણું શીખવાનું છે; પરંતુ ખિટિશ ખેતીવાડીને સમગ્ર રીતે લેતા તેનામાં ઘણા દોષ જણાઈ આવે છે.

એક એકરમાંથી ૨૮ થી ૩૦ બુશલ અનાજ નીકળે છે એ હદીકત બહુ સંતોષકારક ઠંઢેવાય પણ જ્યારે ૩,૩૦,૦૦,૦૦૦ એકર જમીનમાંથી માત્ર ૧૬,૦૦,૦૦૦ એકરથી ૧૬,૦૦,૦૦૦ એકર જમીનમાંથી આટલું અનાજ નીકળે છે એ વાતની આપણને ખગર પડે છે ત્યારે એ સંતોષ ઘણું અંશે દુર થઈ જાય છે, પોતાની પાસેની જમીનમાંથી જેકે ભાગ જેટલી જમીનમાંજ પોતાનું બધું ખાતર પુરે તે કોઈપણ માણસ આ જાતનું પરિણામ લાવી શકે. તેમજ ૪૦ વર્ષ સુધી એકજ જમીનના ટુકડામાંથી એક એકર દીઠ ૧૪ બુશલ અનાજ કાઢ પણ જાતના ખાતર વિના રૉયમરડેડમાં ઉત્પન્ન કરવામાં આપ્યું હતું એ જ્યારે આપણે જાણીએ છીએ

ત્યારે ૨૮ બુશલથી ૩૦ બુશલ પણ આપણને સંતોષકારક લાગતા નથી; * કારણ કે હર્ટફોર્ડ-શાયરમાં સૌંધિજન વર્ષ પાસે મી. પ્રાઉથે પોતાના ખેતરમાં સાંચાકામથી હજી ખેડીને અને કુત્રિમ ખાતર વાપરીને ૧૮૬૧ની સાલથી એટલીજ જગ્યામાંથી ૩૦ થી ૩૮ બુશલ ઘઉં વર્ષો સુધી ઉત્પન્ન કર્યા હતા. (રાઇડર હેગાર્ડ: પ્રથમ ભાગ પૃષ્ઠ ૫૨૮) તેજ પ્રમાણે બરાબર સંભાળ લેવાથી અને વિજ્ઞાનની મદદથી એક એકર દીઠ ૪૦ બુશલ અનાજ ઉત્પન્ન કરી શકાય છે એટલુંજ નહિ પણ તે આંકડો ૫૦ થી ૫૭ બુશલ સુધી પણ પહોંચી શક્યો છે.

જો આપણને ખિટિશ ખેતીવાડીને ખરે જ્યાલ જોઈતો હોય તો એવી રીતે છુટી છુટી જમીનના ટુકડાની ઉત્પત્તિ ઉપરથી અતુમાન બાંધવું જોઈતું નથી, પણ આખી કુદરે જમીનની ઉત્પત્તિ કેટલી થાય છે તે જાણવું છે.† હવે જો

* The Rothamstead Experiments, 1888, by Prof. W. Fream, Page 85 આ જગ્યાએ એટલું જણાવવાનું હીક વર્ષ પછે ૨ રૉયમરડેડનો અન્યથા મી હૅલ જેમ જણાવે છે કે ૬૦૦૦૦ માં ટેરિ ઉછેરવા કરતાં થડનું રોપાણું ઘણુ ફાયદાકારક છે આ જાતનો અભિપ્રાય ઘણા વિદ્વાનોએ જણાવેલો છે અને તે મી રાઇડર હેગાર્ડે પોતાના પુસ્તકમાં સ્વલ્પ ક્ષેત્રે છે

† નોંધેના ૧૯૧૦ ની સાલના આંકડા ઉપરથી એ જાણતમા હીક પ્રકાર પછે —

	એકર.
ગ્રેટ મિટનનો કુલે વિસ્તાર	૫,૬૮,૦૩,૦૦૦
ખેડવામાં નહિ આવતી જમીન	૨,૪૬,૫૭,૦૭૦ (૧૮૬૫ માં ૨,૭૬,૮૦,૦૦૦)
ખેડવામાં આવતી જમીન	૩,૨૧,૪૫,૯૩૦
તેમાંથી હજીની જમીન	૧,૪૬,૬૮,૮૬૦
„ ધાસના ખેતરો	૧,૭૪,૭૭,૦૪૦

આ જમીનમાં જુદા જુદા પાકના રોપાણાનું પ્રમાણ નીચે પ્રમાણે છે —

	એકર.
અનાજ	૭૦,૪૫,૫૩૦
ધાસ	૪૧,૫૦,૦૪૦
લીલા પાક, વાડી વિગેરે (સાક બાઇ)	૨૬,૬૪,૮૬૦
Hops	૩૨,૮૬૦
નાનાં ફળકળારી	૮૪,૩૧૦
મણ	૩૩૦
Bare Fallow etc.	૩,૪૪,૦૦૦
કુદરે ખેતીવાડીમાં રોકાયેલી જમીન	૨,૪૬,૬૮,૮૬૦
(૧૯૦૧ માં	૧૪૬,૧૦,૮૬૦)
(૧૮૬૫ માં	૨,૬૧,૬૬,૬૪૦)

એટલીક શીલીંગની સારી હીઝાઈન ગમશે કે ?

ત્યારે ક્રાંસમાં ૧૦૦૦ એકર જમીન દીઠ ૧૮૨ એકર જમીનમાં થાય છે; એટલે કે ઇંગ્લંડનાં કરતાં ક્રાંસમાં છગણું વધારે ઘંઉનું વાવેતર થાય છે. કુલેલે અનાજનું વાવેતર દર ૧૦૦૦ એકર દીઠ ૩૭૫ એકરમાં થાય છે, અને તેજ પ્રમાણમાં ખીજા પાકને માટે પણ મોટા પ્રમાણમાં વિસ્તાર રાખવામાં આવેલા છે.

આથી જો કે ક્રાંસને પ્રિટનના જેટલાં દાર રાખતો નથી અને પ્રિટનના જેટલાં ઘેટાં ચરાવતો નથી તોપણ પોતાને અને પોતાના દેરને જોઈએ તેટલું અનાજ પોતાની જમીનમાંથી ઉગાડી શકે છે. સરેરાશ એક વર્ષમાં ક્રાંસ પોતાને જે જથ્થો જોઈએ તેનો રૂંઢાગ અનાજ આપાત કરે છે, પણ નિકાસ મોટા પ્રમાણમાં ઇંગ્લંડને મોકલાવે છે (૧૦,૦૦૦ ૦૦૦ પૌંડની કિંમતનું) અને માખણ, શાકભાજી, ફળફળાદી વિગેરે પુષ્કળ જથ્થામાં ઇંગ્લંડ મોકલવામાં આવે છે. *

પરિણામે, જો કે ઇંગ્લંડના જેટલાજ પ્રમાણમાં જમીન ખેડાય છે તેમ છતાં ક્રાંસમાં એક ચોરસ માઈલ જમીનમાં ૧૭૦ માણસોને (૧૮૮ માણસોમાંથી) પુરૂં પડે તેટલું અનાજ ઉગાડવામાં આવે છે; એટલે કે ઇંગ્લંડમાં એટલીજ જગ્યામાં જેટલાં માણસોને પુરવડું થઈ રહે તેટલું અનાજ ઉગાડવામાં આવે છે (૧૨૫ થી ૧૩૦) તેના કરતાં એક ચોરસ માઈલ દીઠ ૪૦ વધારે માણસોને માટે ક્રાંસ અનાજ ઉગાડી શકે છે.

* ૧૯૧૦ માં ક્રાંસની નિકાસ નીચે પ્રમાણે હતી -

“વાઇન” દાર ... ૨૨૨,૮૦૪,૦૦૦ કીડ.

“સ્પીરીટસ” દાર ... ૫૪,૦૦૦,૦૦૦ ,,

પનીર, માખણ અને ખાડ ૧૧૪,૦૦૦,૦૦૦ ,,

ક્રાંસે તેજ વર્ષમાં ઇંગ્લંડમાં નીચે પ્રમાણે વસ્તુઓ

મોકલાવી હતી.

વાઇન (દાર) ૨,૧૬૩,૨૦૦ પૌંડ

ખાડ ... ૧,૦૧૩,૨૦૦ ,,

માખણ ... ૨,૧૧૬,૦૦૦ ,,

ઇંડાં .. ૪૦૦,૦૦૦ ,,

આ શિવાય ૧૨,૨૦૧,૦૦૦ પૌંડની કિંમતનું દેરામી ગાય તથા મુલશાઈ કાપડ પણ મોકલવામાં આવ્યું હતું.

ક્રાંસની સાથેની સરખામણીમાં આપણે જેટલી બહારથી જણાય છે તેટલી રીતે અહીં આતા નથી એ આ ઉપરથી ખુલ્લું થઈ જશે; અને જ્યારે વનસ્પતિનું દષ્ટાંત લઈશું ત્યારે તો આથી પણ વધુ સ્પષ્ટ થઈ શકશે.

બેલજીઅમની સાથેની સરખામણીમાં એથી પણ વધારે સારી રીતે આ સ્થિતિ સમજી શકાય તેમ છે, કારણ કે બેલજીઅમ અને ઇંગ્લંડની ખેતીવાડીની પદ્ધતિ સરખી છે. બેલજીઅમમાં પણ એક એકર દીઠ ત્રીશ બુશલ ઘંઉની સરેરાશ આવે છે. પણ જેડી શકાય તેવી જમીનના પ્રમાણમાં જેટલી જમીન ઇંગ્લંડ આ કાર્યને માટે ફાજલ પાડે છે તેના કરતાં બેલજીઅમ પાંચગણી ફાજલ પાડે છે. * જમીન એટલી સારી રીતે ખેડાયેલી છે અને સારી સ્થિતિમાં છે કે ૧૮૬૦-૧૮૬૬ (૧૮૬૧ ના વર્ષની સરેરાશ આ ગણતરીમાં લેવામાં આવી નથી, કારણ કે એ વર્ષમાં લગભગ દુષ્કાળ જેવુંજ હતું.) માં શિયાળુ પાકનું પ્રમાણ એક એકર દીઠ ૨૬૬ થી ૨૮૬ બુશલ આવ્યું હતું અને ૧૯૦૦-૧૯૦૪ માં ૩૩૬ બુશલનું પ્રમાણ આવ્યું હતું; જવનું પ્રમાણ ૫૪ બુશલ (ઇંગ્લંડમાં ૪૫ થી ૪૧૬ બુશલ છે અને શિયાળુ ખાજરીનું પ્રમાણ ૪૦ થી ૪૩૬ બુશલ (ઇંગ્લંડમાં ૨૯ થી ૩૫ બુશલ છે, આવ્યું હતું.

અસાધારણ મોટા પાક વિશે લખતાં મી. સીપ્રામ રાન્ડ્રી જણાવે છે કે લુવેની પાસે આરબેકમાં ૧૯૦૬માં એક એકર દીઠ ૫૭ બુશલ પાક ઉત્પન્ન હતો; જ્યારે આખર બેલજીઅમનું પ્રમાણ ૩૪ બુશલ હતું; તેમજ નવે-ઇંગ્લીસમાં જવનું પ્રમાણ ૧૧૨૬ બુશલ હતું.

* દર ૧૦૦૦ એકરમાં ૬૭૩ એકર જમીન ખેડાય છે અને ૩૨૭ એકર જમીન એમ રહેવા દેવામાં આવે છે આ ૩૨૭માંથી પણ ઘોડાક ખાત્ર ખેડવામાં આવે છે. ખરે ૬૭૩ એકરમાંથી ૨૭૩ એકર અનાજને માટે વપરાય છે, અને ૨૭૩ માંથી ૬૧ ઘઉંને માટે, અને બાકીની ખીજા નવતના અનાજને માટે વપરાય છે.

ફરનીશ્વરના માટે કેન્સી ટાઈલ્સનો મોટો જથ્થો ક્યાં છે ?

જ્યારે આખા બેલજીઅમત્તું પ્રમાણુ ૫૪ બુશલ હતું. આ પ્રમાણે જુદી જુદી જગ્યામાં અસાધારણ જથ્થામાં પાકતું પ્રમાણુ છે.

સર્વ ગણતરી ધ્યાનમાં લેતા એમ જણાય છે કે બેલજીઅમમાં કુલે ૭૬,૦૦૦,૦૦૦ બુશલ અનાજ ઉત્પન્ન કરવામાં આવે છે, એટલે કે ખેડવામાં આવતી જમીનના પ્રમાણમાં એક એકર દીઠ ૧૫-૭-૧૦ બુશલની સરેરાશ આવે છે; આજ ભતની સ્થિતિમાં થ્રેટ્ઝિટનનું પ્રમાણુ દરે બુશલ માત્ર આવે છે! અને થ્રેટ્ઝિટનમાં જેટલાં ઢોર એક એકર જમીનના ઘાસ ઉપર ચરવા દેવામાં આવે છે તેના કરતાં બેલજીઅમમાં ખમણા ઢોર ચાર-પાંચમાં આવે છે.

૧૯૧૧ તે ઉપરાંત, બેલજીઅમ ઢોરો વધા યોગ્યો નિકાસ પશુ કરે છે. ૧૮૯૦ સુધીમાં બેલજીઅમે ૩૬,૦૦૦ થી ૯૪,૦૦૦ ઢોર, ૪૨,૦૦૦ થી ૭૦,૦૦૦ મેદાં, અને ૬૦,૦૦૦ થી ૧૦૮,૬૦૦ હુક્કરો નિકાસ કર્યાં હતાં. ૧૮૯૦માં આ નિકાસ એકદમ અટકી ગઈ કારણકે જરમનીમાં આ ભતની આયાતની ખંધી યથા હતી. માત્ર યોગ્ય નિકાસ કરવામાં આવતા હતા અને દર વર્ષે ૨૫,૦૦૦ યોગ્ય અને વધેરા આ પ્રમાણે નિકાસ થતા હતા.

૧૯૧૧ ઔદ્યોગિક યંત્રોને માટે નેમજ હાઈને માટે બટારા અને ખાડને માટે બીટ લિગેરને માટે જમીનનો મોટો વિસ્તાર વેક વામાં આવે છે.

પશુ ઇન્ડસ્ટ્રીની જમીન કરતાં બેલજીઅમની જમીન વધારે ફળદ્રુપ છે એમ આપણે

ધારવાનું નથી. ઉલટું મો. લેવલેયમાં શબ્દોમાં કહીએ તો બેલજીઅમની અર્ધ જમીનનું ખેતીવાડીને માટે લાયકની થઈ શકે એવી છે. કુસ્તે નહિં પણ મનુષ્યેજ બેલજીઅમની જમીન ફળદ્રુપ બનાવી છે. આવી જમીન અને મનુસીની મદદથીજ બેલજીઅમ પોતાના ઢોરોને માટે પૂરું પડી શકે તેટલું અનાજ ઉગાડી શકે છે, જો કે બેલજીઅમમાં વેલ્સ અને ઇંગ્લંડ કરતાં વરતી ઘાડી છે અને તેની સખ્યા એક ચોરસ માઇલ દીઠ ૫૮૯ માણસોની આવે છે.

ખેતીવાડીની ઉત્પત્તિના, બેલજીઅમના આયાત તથા નિકાસના આંકડા તપાસીએ તો “હજી પશુ મો. લેવલેયના શબ્દો સાથે છે” એ પ્રમાણે આપણે તે કબુલ કરવું પડે છે, કારણકે દશથી વીસ માણસોમાં માત્ર એકજ માણસને માટે ખોરાક પરહેશથી આયાત કરવો પડે છે. ૧૮૮૦-૧૮૮૫ ના વર્ષોમાં બેલજીઅમની જમીને એક ચોરસ માઇલમાં ૪૯૦ માણસોને ખોરાક પુરો પાડ્યો હતો એટલુંજ નહિં પણ તે ઉપરાંત દર વર્ષે થ્રેટ્ઝિટનમાં ૧,૦૦૦,૦૦૦ પાંડની કિંમતનું અનાજ નિકાસ કરવામાં આવ્યું હતું. પરંતુ હમણાં પણ સ્થિતિ એની એજ છે કે કેમ તે ચોક્કસ રીતે કરી શકાતું નથી.

૧૮૮૦ ના વર્ષથી આયાત કરેલા અનાજ ઉપરથી જકાત કઠાડી નાખવામાં આવી (૨૨૦ ગ્રેર ઉપર ૬ પેન્સ જકાત હતી) એટલે જે અનાજ પાછું નિકાસ કરવામાં આવનાર હોય તેનો આંકડો જણાવવાનું વેપારીઓ માટે જરૂર નહિં રહ્યું અને આથી કરીને જે

અનાજ આયાત કરીને પાંચું નિકાસ કરવામાં આવનાર હોય તે પણ બેલજીઅમમાં જ ખર્ચી ગયું એવો ભાસ થાય છે; હાખલા તરીકે ૧૮૭૦માં અનાજની આયાત એક માણસ દીઠ ૧૫૪ શેર હતી તે ૧૮૮૦માં ૨૮૬ રતલ થઇ ગઇ, પરંતુ આ ૨૮૬ રતલમાંથી બેલજીઅમમાં કેટલું ખર્ચું તે જાણવાનું કંઈ પણ સાધન આપણી પાસે નથી, વળી જો આપણે પાછાં નિકાસ થયેલાં અનાજને આયાત થયેલાં અનાજમાંથી બાદ કરીએ છીએ તોપણ આંકડા બરાબર મળતા નથી. આથી અનાજની ઉત્પત્તિના જે આંકડાં સરકારી 'આન્યુઅર' માં આપ્યા હોય છે તે ઉપરથી 'મનુમાન બાધવાનું' સહીસલામતી ભર્યું છે.

હવે જો આપણે આવાં ૧૯૧૧ ના વર્ષના Annuaire Statistique de la Belgique માં જોઈએ તો આપણને નીચે જણાવ્યું છે તે પ્રમાણે માહિતી મળશે:—

૧૯૦૬માં ૨,૨૬૦,૩૦૦,૦૦૦ રતલ અનાજ (ધર્લ અને Rye) ૨૧૯,૨૦૦,૦૦૦ રતલ જાળરી, ૧,૩૯૩,૦૦૦,૦૦૦ રતલ જવ અને બીજાં અનાજ બેલજીઅમમાં ઉગાડવામાં આવ્યાં હતાં.

દરેક માણસ ૫૦૨ રતલ અનાજ શિયાળો અને વસંતના પાંદ ખાય છે અને બેલજીઅમની વસ્તી ૧૯૦૬ ના જાન્યુઆરીમાં ૭,૦૦૦,૦૦૦ માણસની હતી એટલે ૩,૫૨૪ ૪૦૦,૦૦૦ રતલ અનાજ તો દેશમાં જ ખર્ચી જાય. આ આંકડા સાથે જો આપણે ઉત્પત્તિના આંકડો સરખાવીએ તો નરત જણાય છે કે ઘઉંના પાક માટે હમણાં એાછી જમીન

રોકવામાં આવે છે તેમ છતાં બેલજીઅમ પોતાની ગીચ વસ્તીને માટે કે જેટલું અનાજ ઉત્પન્ન કરી શકે છે. (વસ્તી એક ચોરસ માઈલ દીઠ ૫૬૬ માણસો ૧૯૦૭ માં હતાં.)

આ આંકડામાં જો આપણે બીજાં અનાજ તેમજ વનસ્પતિના આંકડાં ઉમેરીએ, તેમજ અઢી એકરથી નાનાં ખેતરોમાં ઉગાડવામાં આવેલ અનાજના આંકડાનો પણ સમાવેશ કરીએ તો આથી પણ વધુ મોટા આંકડો આપણને મળી શકે. આવાં નાનાં ખેતરો ૧૮૯૫ માં ૫૫૪,૦૪૧ હતાં અને ત્યાં રહેતાં માણસોની સંખ્યા લગભગ ૨,૦૦૦,૦૦૦ ની હતી. આ ખેતરો ઉપર ઉગાડવામાં આવેલું અનાજ સરકારી આંકડામાં ગણવામાં આવતું નથી, જો કે તે ખેતરોમાં અનાજ શિવાય બીજા ઘણી વસ્તુઓ પણ ઉગાડવામાં આવે છે.

પોતાની ઘણી ગીચ વસ્તીમાંથી કે ભાગ જેટલી વસ્તીને માટે બેલજીઅમ અનાજ ઉત્પન્ન કરી શકે છે એ જ એને માટે ઘણું ડીર્ચિભર્યું ગણી શકાય; પણ તે ઉપરાંત, તે તો અનાજ નિકાસ પણ કરે છે. ૧૯૧૦માં ૨૫૪,૭૩૦ ટન શાકભાજી નિકાસ કરવામાં આવી હતી (૧૮૭,૦૦૦ ટન આયાત કરવામાં આવી હતી,) ૪૦,૦૦૦ ટન ફળફળાદી, ૩૪,૦૦૦ ટન મુલ અને રોપાઓ (૩,૦૦૦,૦૦૦ પૌંડની કિમતના,) ૨૫૬,૦૦૦ ટન દાણ, ૧૮,૫૦૦ ટન ઉંન, ૬૦,૦૦૦ ટન શણ વિગેરે વસ્તુઓ નિકાસ કરવામાં આવી હતી. બીટ અને બટાટા મોટા જથ્થામાં આયાત કરવામાં આવે છે એટલે માખણ, સસલાં, ચામડાં અને ખાંડ (લગભગ ૧૮૭,૦૦૦ ટન) ના આંકડા

તો મેં આખ્યા નથી. ટુંકમાં, નિકાશનું જ પ્રમાણ વસ્તીના દરેક મનુષ્ય દીઠ ૪૮ શિલિંગ આવે છે.

આ ઉપરથી એમ સાબિત થઈ શકે છે કે જે પ્રમાણે બેલજીઅમની ખરાબ જમીન ખેડવામાં આવે છે તેજ પ્રમાણે જો ગ્રેટબ્રિટનની કુળદ્રુપ જમીન ખેડવામાં આવે તો હાલ જેટલાં માણસોને તે અનાજ પુરું પાડી શકે છે તેના કરતાં ઘણા મોટા પ્રમાણમાં માણસોને પુરું પાડી શકે.

વળી તે શિવાર્ય, બેલજીઅમ માલ બનાવે છે અને તે પણ નિકાસ કરે છે. પોતાની વસ્તીના દરેક માણસ દીઠ તૈયાર માલ ૧૯૮ શિલિંગની કિંમતનો અને અર્ધ તૈયાર કરેલો માલ દરેક માણસ દીઠ ૧૫૦ શિલિંગની કિંમતનો નિકાસ કરે છે, જ્યારે ગ્રેટબ્રિટનને ૧૯૧૧ ના વર્ષ

આગાદો વર્ષમાં માલ દીઠ ૨૦૧ શિલિંગની કિંમતનો માલ નિકાસ કર્યો હતો. જો બુદ્ધા બુદ્ધા ભાગ ગણીએ તો બેલજીઅમના વેસ્ટફાલ-ન્ડર્સની જમીને એક ચોરસ માઇલમાં પોતાના ૫૮૦ માણસોને અનાજ પુરું પાડ્યું હતું એટલું જ નહિં પણ એક માણસ દીઠ ૨૫ શિલિંગ જેટલો માલ નિકાસ કર્યો હતો. મોં લેવલેયતું અમુત્ય પુસ્તક વાચ્યાથી દરેક માણસ જાણી શકે છે કે જે ભાડાં આટલાં બધાં વધી ગયા નહિં હોત તો હજી પણ કુલેમીથ ખેતી વાડીનો વિકાસ આથી પણ વધુ ઉચ્ચતર સ્થિતિને પ્રાપ્ત કરી શકે એ હોત. દરેક નવ વર્ષે ભાડા વધતા જતાં હોવાથી કેટલાક ખેડુતોએ અંદર સુધારો કરવાનું બંધન કર્યું છે.

(અપુર્ણ.)

“ રેકવે બુલમમાંથી ” પરાધીન મુંગા યદ્ ક્યાસ રેકવે મુસાફરોની મુસફરીઓ દુર કરવાને જો તમારે કોઈપણ પ્રકારની મદદ, બાતમી, અથવા સાહાય્ય જોઈતી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદનો ઉલ્લાસ વધારે ફેલાયેલો જોવો હોય તો “ ઇન્ડિયન ઓર્ડર ઓફ રાઇટફુલ્સ ” ના ઉપરીપણા નીચે સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ ઓફ રેકવે. સ્થાપવાલું દબાવો કરજ આ બાબતના કાયદાઓની ગણીઓ અને તેનો રીપોર્ટ નીચે જણાવેલ સદ્ગુહસ્ય પાસેથી મળશે —

જીવરાજ જી. નેનસી

ધી ઇન્ડિયન પેસેનજરસ એન્ડ ટ્રાવીલ રીલીફ એસોસીએશન,
જોરા બગાડ સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ધી જોએ રાઈલ માર્ટ ૨૧ એક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

ધી ઇડીઅન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર એન્ડ
પુરોની કમીટીની એક સભા તા. ૧૬-૭-૧૯૧૮
ને મંગળવારને રોજ બપોરે ૨ કલાકે (સુ. ટા.)
મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો
હાજર હતા :-

સર વિક્ટલ્લદાસ ડી. ઠાકરશી (પ્રમુખ).
આનરેબલ શેઠ ચુનીલાલ વિ. મેહતા
(ઉપપ્રમુખ).
,, ,, મનમોહનદાસ રામભ.
,, સર કાબલભાઈ કરીમભાઈ
ઇબ્રાહીમ.

શેઠ મોરારજી વેલ્લભ.
,, મોતીલાલ વલ્લભભ.
,, લક્ષ્મીચંદ માણિકચંદ દોશી.
,, નારણભ હવિલાઈ.
,, જગન્નાથભ.
,, વસનભ ઠાકરશી હાલાઈ
,, જેહાંગીર બમનભ પીટી.
,, સોરાળભ એલ્લભ વાર્ડન.

૧. આગલી મીટીંગની મીનીટ પસાર કર-
વામાં આવી હતી.

૨. પ્રોટ્રસ્ટ વરક્ષી આવેલા કાગળનો
જવાબ લખવા માટે હાકલ તૈયાર કરવાને નીચે
જણાવેલા ગૃહસ્થોની સળ-કમીટી નિમવામાં
આવી હતી :-

સર વિક્ટલ્લદાસ ડી. ઠાકરશી (પ્રમુખ).

આનરેબલ શેઠ ચુનીલાલ વિ. મેહતા,
(ઉપ-પ્રમુખ.)

,, ,, મનમોહનદાસ રામભ.
,, ,, પુરુષોત્તમદાસ ઠાકરદાસ
શેઠ મોતીલાલ વલ્લભભ.

,, દેવીદાસ માધવભ ઠાકરશી.

૩. પૌર લેન ભરવાના સંબંધમાં બેંક-
આનરરી સેક્રેટરીઓ તરફથી આવેલા કાગળનો
જવાબ લખી મોકલવાં જણાવવાનું કે તેને માટે
દરેક બેંકની રીતે પ્રયત્ન કરવામાં આવશે એમ
ઠરાવવામાં આવ્યું.

૪. સ્થાનિક છાપામાં બહાર પાડવામાં
આવેલી પ્રેસનોટમાં બહાર કરવામાં આવ્યું છે
કે ડીરેક્ટર ઓફ સિવિલ સપ્લાઇઝ રેલ્વે માર-
ફેટ મોકલવામાં આવતા માલને માટે પાસ
કહાડી આપે તેમાં ડીરેક્ટરને મદદ કરવા માટે
નીચે જણાવેલા વેપારી મંડળોના પ્રતિનિધિ-
ઓની એક કમીટી નિમવાની જરૂર છે એમ
ચેમ્બર તરફથી લલામણ કરી મોકલવી એમ
ઠરાવવામાં આવ્યું :-

- (૧) બેંકે ચેમ્બર ઓફ ટ્રેડર્સ,
- (૨) ઇડીઅન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર એન્ડ પુરો.
- (૩) નેટીવ મર્ચન્ટસ પીસ ગુડ્ઝ એસો-
સીએશન,
- (૪) મીલ આનર્સ એસોસીએશન.
- (૫) ગ્રેન મર્ચન્ટસ એસોસીએશન.
- (૬) રૂના વેપારીઓ.

૫. ઑનરેબલ સર ઇંગ્રાહિમ રહીમતુ-દ્દલાની તરફથી આવેલા ચેંબરના કાગળના જવાબના સંબંધમાં એવું દરાવવામાં આવ્યું કે સપ્ટેમ્બર પશન કરવું, અને જે તારીખ તેમને અતુલ પડે તેની ત્રણ અઠવાડીઓ પહેલાં ચેંબરને નોટીસ આપવી.

૬. કાપડની ગાંસડીની ગણતરી કરવાના સંબંધમાં ચેંબર ઉપર આવેલા કાગળનો જવાબ માટેનો ડ્રાફ્ટ મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો.

૭. ચેંબરની ગઈ સભામાં નિમવામાં આવેલા ઑડીટર શેઠ એલલથ ઇ. કામાની બહારગામ નિમણુંક થતાં ઑનરરી ઑડીટર તરીકે શેઠ દેવીદાસ વિઠ્ઠલદાસને તથા શેઠ સોપા-રીવાળાને વિગેરેને પૂછવું અને એ બાબતમાં નક્કી કરી લેવું એવો દરાવ કરવામાં આવ્યો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

નવાં પુસ્તકો.

નીચે જણાવેલાં પુસ્તકો ચેંબરની લાયબ્રે-રીમાં વધારવામાં આવ્યાં છે:—

- 1 Report of the Committee of the Bengal Chamber of Commerces 1917.
- 2 Report of the Committee of the Tuticorin Chamber of Commerce, 1917.
- 3 Indian Cotton and Cotton Industry.
- 4 International Conciliation February 1918.
- 5 Times Trade Supplement May, 1918.

- 6 War and Labour.
- 7 Indian literary year book of authors or Who's who.
- 8 Cotton Spinning and Weaving in Indian Mills, May, 1918.
- 9 The Montagu-Chelmsford proposals for Indian Constitutional reforms.
- 10 History of the war (The Times)
- 11 Reports of the Chemical Analyser to Government, Bombay and Sind.
- 12 Board of Trade British Industries Fair.
- 13 Seaborne trade of British India with British Empire and Foreign countries Vol. 11. 31st March, 1917.
- 14 France, 1917.
- 15 Indian geology and physical geography, 1917.
- 16 Papers relating to the first revision settlement of the Honavar Taluka (Canara Collectorate,) 1918.
- 17 Forest circles (Bombay Presidency.)
- 18 Prices and wages in India, 1918.
- 19 Report on Indian constitutional reforms..
- 20 The proceedings of the Bombay Legislative Council.

D TRADE

GOVERNMENT NOTIFICATIONS.

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

ના. સુબાઈ સરકારના સેક્રેટરી મી. જી. એ. થામસ, આઈ. સી. એસ., એક પત્રમાં જણાવે છે કે કરાંચીને હવેથી પ્લેગ મુકત ગણવામાં આવ્યું છે.

(૨૪-૭-૧૯૧૮)

ચીનમાં જે વેપારીઓ સાથે આયાત નિકાસ થઈ શકે તેમના નામના લીસ્ટમાં સુધારા વધારા કરનાર લીસ્ટ અમને ના હિન્દી સરકારના કામ ચલાઉ અંડર સેક્રેટરી મી. એ. એમ. ઝીન. આઈ. સી. એસ., તરફથી મળ્યું જે ચેંબરની ઓફીસમાં રાખવામાં આવ્યું છે.

(૨૬-૭-૧૯૧૮)

તેજ પ્રમાણેનું સિયામના વેપારીના લીસ્ટની એક નકલ પણ અમને ના હિન્દી સરકારના કામ ચલાઉ અંડર સેક્રેટરી મી. એ. એમ. ઝીન, આઈ. સી. એસ., તરફથી મળ્યું છે જે ચેંબરની ઓફીસમાં રાખવામાં આવ્યું છે.

(૨૬-૭-૧૯૧૮)

સુનાઇટેડ ઈંગ્લેન્ડમાંથી નિકાસ થતા માલ ઉપરના પ્રતિબંધ અને અંકુશ મુકાયેલા માલના લીસ્ટમાં સુધારા વધારા કરનાર લીસ્ટ અમને ના. સુબાઈ સરકારના અંડર સેક્રેટરી મી. એ. એમ. ઝીન. આઈ. સી. એસ., તરફથી મળ્યું છે અને ચેંબરની ઓફીસમાં રાખવામાં આવ્યું છે.

(૧-૮-૧૯૧૮)

હિંદુસ્થાન અને ડેનમાર્ક વચ્ચેના વેપાર સંબંધી એક મેમોરેન્ડમ જે કોપનહેગન ખાતેના બ્રિટિશ એલચી ખાતાવાળા મી. ટરનરે તૈયાર કરેલ છે તેની એક નકલ અમને ના. સુબાઈ સરકારના અંડર સેક્રેટરી મી. એ. એમ. ઝીન. આઈ. સી. એસ., તરફથી મળેલી છે અને ચેંબરની ઓફીસમાં રાખવામાં આવેલ છે.

(૩૮-૧૯૧૮)

સુબાઈ અને મદ્રાસ ઇલાકામાં ઘેટાં બકરાની ટેન કરેલી ચામડીઓના રટોક નોંધાવવા બાબત એક હુકમનામું થી ઇન્ડિયન મ્યુનિશિપલ બોર્ડ તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલ છે તેની એક નકલ અમને ના. સુબાઈ સરકારના સેક્રેટરી થી જોન. મી. પી. આર. કેડલ, સી. આઈ. ઇ., આઈ. સી. એસ., તરફથી મળેલી છે અને ચેંબરની ઓફીસમાં રાખવામાં આવેલી છે.

(૭-૮-૧૯૧૮)

સિયામમાં આયાત નિકાસ થઈ શકે તેવા વેપારીઓના લીસ્ટમાં સુધારા વધારા કરનાર લીસ્ટની એક નકલ અમને ના. હિન્દી સરકારના અંડર સેક્રેટરી મી. એ. એમ. ઝીન. આઈ. સી. એસ., તરફથી મળેલી છે અને આ ચેંબરની ઓફીસમાં રાખવામાં આવેલી છે.

વધારા:—

એ. એમ. બાહર ... બાંકાક

એ. એમ. હુસેન ... "

(૧૦-૮-૧૯૧૮)

ઉપર પ્રમાણેનું ચિનનું લીસ્ટ અમને ના.
હિન્દી સરકારના કામચલાઉ અંડર સેક્રેટરી મી.
એ. એમ. ગ્રીન, આઇ. સી. એસ., તરફથી
મળ્યું છે જે આ એબરની ઓફીસમાં રાખ-
વામાં આવ્યું છે.

વધારા:—

લેઝાર્ડ ગોડઓ કું. ઓફ ફાર ઇસ્ટ, શેંગાહી.

એફ. ડબલ્યુ ક્વાર્ક ... —વુચો.

સેઇસિદો જપાનીઝ ફારમસી ... શેંગાહી.

હુકવો એજ ફેક્ટરી ... હુકવો.

વધારા:—

“બરોઝ, વેલકમ ઍડ, કું, લીમીટેડ”ને
બદલે “બરોઝ, વેલકમ ઍડ કું.”

(૧૦-૮-૧૯૧૮)

ના. મુંબઈ સરકારના સેક્રેટરી મી. જી.
એ. ધામસ, આઇ. સી. એસ., એક નોટીફિકે-
શનદ્વારા લખી જણાવે છે કે બસરામાંથી પ્લેગ
અને ટાલેરા નાબૂદ થયાં છે.

(૧૦-૮-૧૯૧૮.)

ના. મુંબઈ સરકારના અંડર સેક્રેટરી મી.
એ. એફ. એલ. બ્રેન, આઇ. સી. એસ., તર-
ફથી, અમને, સુનાઇટેડ કીંગડમમાંથી નિકાસ
થતા અંકુશ મુકાયેલા તથા પ્રતિબદ્ધ મુકાયેલા
માલના લીસ્ટની યાદીની એક નકલ મળી છે જે
એબરની ઓફીસમાં રાખવામાં આવી છે.

(૧૦-૮-૧૯૧૮)

ઇંડીયા ઓફીસના સ્ટોર ડીપાર્ટમેન્ટ તરફથી એપ્રિલના ૧૯૧૮ માં થયેલા

કૌન્ટ્રેક્ટોની યાદી —

પીપ:—ટી ડબલ્યુ. ટાયરી	લંડન, ઇ.
સેલ્સ—પ્રીચેટ એંડ ગોલ્ડ	,, એસ. ડબલ્યુ.
ફાપર પ્લેટ—	{ વિલિયમ્સ ફૌરટર એંડ કું. પેરકો, ગ્રેનફેલ એંડ સન્સ...					,, ઇ. સી.
કોર્ગેટેડ પેપર:—થોમસન એંડ નૉરિસ એન્યુફેકચરિંગ કું.	,, ડબલ્યુ.
તેલ:—જે. એલ. વેઇડ એંડ કું.	,, "
કાગલ:—એ. કોવન એંડ સન્સ	,, "
ટીન લાકનીંગ:—હેન્સ બ્રધર્સ	,, એસ. ઇ.
હડ વુલ:—સીટો ઓફ લંડન હડ વુલ કું.	હકની વિક.
ફૂસ:—પી ડી મીટોહેલ, લીમીટેડ	હંડી
જેનરેટીંગ એટ્સ—લેકેશાયર હામનેને કું.	માંચેસ્ટર
કાચ —પીટરી ગટન બ્રધર્સ	સેંટહેલન્સ-
કેસીઅન:—જે. બ્લેકવેલ એંડ સન્સ	મચેસ્ટર.

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

હિંદનો વણાટ ઉદ્યોગ.

સને ૧૯૧૭ ના વર્ષનો નફો.

ધી “ ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા ” માં એક ચર્ચાપત્ર પ્રસિદ્ધ થયું હતું જેમા મુખ્યની મીલો સબધી કેટલાક સારા આંકડા આપવામાં આવ્યા હતા. વાંચનારને તે આંકડા ઉપયોગી થઇ પડશે એમ ધારીને તે ચર્ચાપત્રમાથી કેટલાક ભાગ નીચે આપવામાં આવ્યો છે:—

૧૯૧૭ થી ૧૯૧૮ સુધીની વર્ષની વચ્ચે છે અને તેનો આકાંક્ષા આગલા આંકડાઓના પ્રમાણમાં કેટલાક ફરોડથી વધે છે. ૧૯૦૫ના વર્ષમાં અમારો વધુમાં વધુ નફો ૩૭ કરોડ હતો અને ત્યારપછી અમે કામાડોળ સ્થિતિ અનુભવી છે, તે એટલે સુધી કે ૧૯૧૧માં અમારો નફો ઘટીને માત્ર ૫૨ લાખ રહ્યો હતો. જેમાં એજન્ટોના કમીશનનો પણ સમાવેશ થાય છે; પરંતુ ગયે વર્ષે અમારો નફો ૬૭૪ કરોડ એજન્ટોના કમીશન સાથે થયો છે, જેમાં ૭૪ લાખ એજન્ટોના કમીશનનેજ આશારી છે. વણાટ કારખાનાઓનો સરેરાશ ચોખ્ખો નફો ૬૮ ટકા છે અને સરેરાશ ડીવીડંડ ૩૪ ટકા આપવામાં આવ્યું છે, કાંતવાના કારખાનાઓનો સરેરાશ ચોખ્ખો નફો ૩૩ ટકા છે અને સરેરાશ ડીવીડંડ ૧૪,૬૮ ટકા આપવામાં

આવ્યું છે. અમે મજૂરી તરીકે ૩૭૬ કરોડ આપ્યા છે, ન્યારે કરજે કાટલી મુડીના વ્યાજ તરીકે ૧૧૦ કરોડ અને વીમાના ૧૫૬૨ લાખ આપ્યા છે. ગયે વર્ષે આ વખતે કાપડનો લાવ રતલે ૨૦ આના હતો, આ વર્ષ ૪૦ આના છે. ભરૂચ રેલો લાવ ગયા ઑગસ્ટ માસમાં ૫૦૦ રૂપીઆ હતો ત્યારે આ વર્ષે ૬૦૦ રૂપીઆ છે.

લાવ અને નફો.

લઠાઈના સમયના સુતર અને કાપડના કેટલાક આંકડા અને વળી આગળા વર્ષોના નફાના આંકડા હું નીચે આપું છું. છેલ્લા તેર વર્ષમાં આ ઉદ્યોગની ચઢતી પડતી વપાસવી ઘણી રસ ભરી થઇ પડશે. એજન્ટોના કમીશન ખેડી વેળાજ હું જુદા પાડી ખતાવું છું પણ આપેલા નફામાં તેમના કમીશનનો સમાવેશ થાય છે અને ઘટને માટે કંઈપણ ફાજલ પાડેલું નથી. ચાલુ વર્ષનો નફો ૩૦ થી ૪૦ ટકા જેટલો વધી જશે. કારખાનાઓની રથીતી મજબુત છે અને સારો વરસાદ થતાં વેપારીઓ આશા રાખે છે કે હિંદમાં અનેક લોંગ-કલેથ ૩ રૂપીએ રતલ વેચાશે. ન્યારે ૧૯૧૪ ના ઑગસ્ટમાં તે સવા દશ આને રતલ વેચાતું હતું.

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી દીઝાઈનો જોશે કે?

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:—

વેલાતી ખનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેના હિસાબ ગોદરેજે પ્રત્નને આપ્યો છે. કોટની ઇવર્ટ લેધમની આગ્રીયની આગમાં અને કાપડ બજારની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ઇવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સામુન જેન્ડેવીડે પોતાની હબરોની કીમતની વેલાતી મોટા ભણીતા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હીદુસ્તાન અને બરમાની સેર્વીંગ બંકો માટે મરકારને ઉછર તીજેરી ભેઘતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાવ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમા કાગળને મલામત રહેવાથી આખો ઉછર તીજેરીનો ઓરડર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકમાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર ગોટી આગ થઈ હતી અને હબરો ઘરો બળી ગયા હતા તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિશે લખતા અમેરીકનું હુનરરિંગેગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્યુ નામે સાયન ટીપીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૮ ના અકમાં નીચે મુજબ કહે છે.—

“મોટી ફલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાંક મેકરોની ફાયરપ્રુફ હોવાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી બાજમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ ભેંકે લાકડાંની પેટી કરતા વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના ખનાવનાર થા વેચનારાઓએ ફાયરપ્રુફ હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓના કારખાના અને દુકાનો સરકાર હંમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે કચ્છીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

ધી સેંટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણુ	રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણુ	રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ	રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં હિપોથીટ મુકેલી દરેક પાઈની સહાયત્વી માટે ખાસ
ગોઠવણુ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.
મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ આ
બેંકના હિસાબો અને ભીનગીરીઓ દર આઠવાડીએ તપાસે છે.
પ્રેસીડેન્સી બેંક માફક આ બેંક પોતાના હિસાબનાં પંખવાડી

સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

૧૯૧

કે અને તેના દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.
પમાણુમા ફેટલાક કક્ષીમાં હુંકી તેમજ લાંબી મુદતના બ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.
વર્ષમા અમારો વધુમા તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ ચહે શકે છે.
હંતો અને ત્યારપછી અંગ્રેજી-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.
અનુભવી છે, તે એટલે સુધી કે જવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.
અમારો નફો વટીને માત્ર ૫૨ લાખ રજો હાં ઉપર. શેરની બાકી ઉપર.
જેમા એજ ટોના કમીશનનો પણ સમાવેશ
થાય છે, પરંતુ ગયે વર્ષે અમારો નફો ૬૭૪
કરોડ એજ ટોના કમીશન સાથે થયો છે, જેમા
૭૪ લાખ એજ ટોના કમીશનનેજ આભારી
છે. વણાટ કારખાનાઓનો સરેરાસ ચોખ્ખો
નફો ૬૮ ટકા છે અને સરેરાસ હીવીડંડ ૩૪
ટકા આપવામા આનું છે, કાવવાના કારખા-
નાઓનો સરેરાસ ચોખ્ખો નફો ૩૩ ટકા છે
અને સરેરાસ હીવીડંડ ૧૪,૬૮ ટકા આપવામા
રતલ વેચાણુ હતું.

૩

ટકા.

૨૫

ટકા.

૧

ટકા.

૧૧

ટકા.

૧૧

ટકા.

૧૧

ટકા.

પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

સીવીલ સરબ્યન

તથા એમ ડી. બી. ડી. ધરાવનારા મોટા ડોક્ટરો, રાજ મંદારાનઓ, નવાબો, નામદાર સરકારના ધારાસભ્યો, આનંદેશ્વર મેમ્બરો, સેરોન્ટો નાનો, પોલીસીય એન્ટ, સરકારી સીવીલીયન ઓફીસર, અને દેશી તથા યુરોપીયન અમલદારો અને ગૃહસ્થોમા બાદશાહી ચાકુતી નામની વિશ્વવિખ્યાત દવા દિવસે દિવસે બહુ વપરાય છે એન તેની વધતી જતી ફોટોમદી અને હપથોબીતાનો નીચાની છે. અવર્નમેન્ટ લેબોરેટરીમા આ રજવાગી દવા ચેનાલાઈઝ થયેલ છે અને તે બાબતનું સરકારી સેન્ટ મળેલ.

બાદશાહી ચાકુતી

મને તે કારણથી શુભાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે. પુરુષાન કાયમ રાખે છે. સ સાર મુખ બોમવવા માટે દેશી અને યુનાની દવામા હવામા હવો દવા લેખએ તો આ બાદશાહી ચાકુતી અનન્ય વિલાસ છે. આ રાજવશી ચાકુતી વીર્ય વીધારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય વટ જતાવી અર પુરુષાતન આપે છે. રાજ નવાટમા તથા શ્રીમત લોગમા આ દવા બહુ વખણાય છે. ખરી મરદાસ આપનાર અને નવગા માણસને પણ જીવાનની માફ તોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ બલામજ છે—આ દવા આંત ઉત્તમ દેશી દવાઓમાથી બનાવવામા આવે છે. આ દવા ચાહુ હોય ત્યારે તમામ જોરાક ખાવાની તથા બધી તરેહની છુટ છે. ૪૦ ગોળાની ૧બી એકમા રૂપીયા દશ.

બાદશાહી યુનાની લેપ.

અમાર ઉમરાઓમા વળણાતી હમદા દવાઓમાથી આ લેપ બનાવેલ છે અને તે નસોને પુરતી તાકાત આપે છે. નળી મદી અથેલ નસોને પુરતુ તોર આપી પુરુષાન લાવવા માટે આ લેપ ફોટોમદ હવાન છે. આઉસ એન્ડે હળીના રૂપીયા આઠ.

ડોક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તી-

કી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. જુહુ.

મૂઝી-રેફર કે વાઈથી આકડી, તાણ, ખેચ કે કાઠણી આવતા બેશુદ્ધિ, હાતખીલી નાસ રૂંધાવો, થંડાગાર ખનવું, શીણના શીસોટા, પેટનાં દુખાવા ધન નવા કે જીના દહ માટે રામઆણ, છે વળી ચિત્તભ્રમ-હનમાદ કે વેલછાને લીધે, રહેલું, કુરેલું, ધુણવું, નાસવું, બકલું, મૌન્યતા, વિચિત્ર જોલું, પ્રેતાદિવેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વરતુ છે.

ઉપયોગ કરેથી ખાતી. દવા મહિનાલરની-વનસ્પતિની-નિષ્કાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ઉપન કદવું રૂ. ૨, પો.)=દેશીનામું-નામું શિખવાનું અવર્નમેન્ટ ટેકસ જુક કી ૦/જા. પો.)-

જાનલાલ લક્ષ્મણાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંયોજિત હીસ્ટરિયા-વિશ્વપુર-શુભરાત

હુ:ખમાં સખડતા પુરખો.

હવે મુંઝવાની જરૂર નથી. હાલનાં જાનાનામાં સેંકડે ૬૦ ટેકા જેટલો ભાગ ક્રમતાક્રાંતીનાં બુરા દરદથી પીડાય છે, અને પછી સલામત રીતે ધલાજ કરાવને બદલે ચકચકીત બહેર ખબરો વાચીને ગભરાટના મારેલા, મોટી મોટી ક્રીમિતની દવાઓ અને તેવીજ ગલીર અને નુકશાનકારક પટીઓ વાપરીને કાંઈજ ગુણુ તો નહીંજ થતાં પોતાના શરીરની અને પદ્ધસાની ખરાબી કરીને બીચારા આગરને લીધે ગીરક્રતારીમાં ક્યોઈ કરે છે, અને ઘણીક વખતે પોતાની ક્રીમિતી જીંદગીને કમોતે અંત પણ લાવે છે. બાબદ વીચારવા જેવી છે ખરી, પણ એમ નથી કરતું જે ત બીચારાઓએ તેવીજ હાલતમાં સળકયા કરવું. માટે હાલમાં બહુલીતા તળીએ ઘણાજ ચોકસ, ધન વગરનો અને ગમવાણુ ધલાજ શોધી કાઢ્યા છે, જે ધલાજ કરવાથી તે માણસ પાછી તાકાત જેગવી શકે છે, છેલ્લાં (૫) વરસમાં આ ધલાજ રકમખંધ પારસી, ખોળ, ભાટીયા, મેમ્બુ, વોહરા, ઈંગ્રેજ, ખીસ્તી તથા યાહદી ગૃહસ્થોને કરવામાં આવ્યો હતા અને તનું પરીણામ સેંકડે ૭૫) ટકા લાભકારક આવ્યું હતું. ઉપલાં લાભ ઝરક પરીણામ પછી ધલાજ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે, માટે એક અંદરથ ગમે તેવી ક્રમતાક્રાંતીથી પીડાતો હુશ, નાદાનીયતની ગફલતીથી અથવા કોઇની કારણથી તાકાત જતી નહી હોય, અસલ કરતાં ઓછી માલમ પડતી હોય, તો નીચે લખેલે ઠેકાણે પહેલાં ૧ કાગળ લખીને વીગતવાર છાપેલું ખુલાસાપત્ર મંગાવવું. તે ધ્યાનથી વાચીને સાથે બીડેલા સવાલ પત્રક ભરીને દવા જો મ ગાવવી હોય તો કાઇની શરમાવા વગર મોકલી આપવું, જે ખુલાસા પત્રમાં દરેક બાબદનો ચંતોષકારક ખુલાસો જેવો કે, દવા શું છે, દવા શું કામ કરે છે, દવાની ક્રીમિત શું છે, દવા વાપરીને આરામ પામેલાં ગૃહસ્થો શું અરડીશીકેટ આપે છે વીગરેનો સર્વ ખુલાસો કાંઈની ટપાલ ખર્ચ લીધા વગર તદનજ મફત તદનજ ગાંઠ કવરમાં મોકલી આપવામાં આવશે, પછી તે આવેલી હકીકત પ્રમાણે દવા ખનાવીને મોકલવામાં આવશે જેથી કરીને શરમાવાનું કારણ રહેશે નહીં. ખાત્રીથી માનવું જે દરેક દરડીની હકીકત તદનજ ખાનગી રાખવામાં આવશે, એક દરડીનું નામ બીજ દરડી આગળ ગાંઠ કુકવાની મતલબથી દેવામાં આવશે નહીં. ખાનગી રાખવાની ગાળદ તો વકીલને બારણે થએલાં લખતખરાબર સમજવી જે ગૃહસ્થાએ મોટા મોટા ડાકટરો તથા રાજવંશી હકીમોની મુલાકાત લીધી હોય, સેંકડે રૂપીઆ વગાહ્યા હોય, તેવા ગૃહસ્થોને પણ આ દવાથી કાયદો તો થશેજ દવામાં રચાયણ મારેલી ખાક, ધાતુ, સોમલ, પારો, અપ્રીણ, વછનાગ અથવા તો શરીર પર પુટ્ટી નીકળે એવી અથવા તો દવા વાપરવા પછી આગરને નુકશાન પહેાચે તેવી કશી પણ ચીજ વાપરવામાં આવતીજ નથી, જે વીધેની ખાતરી નામદાર મુંઝધ સરકારની ગવર્નમેંટ લેમેરેટરીમાં વીદાન સરકારી ડાકટરે આ દવા તપાસીને આપેલી સરડીશીકેટ ખુલાસા પત્રમાં વાંચવાથી યુરેયુરી ખાતરી થયે, જેથી પરેલ કરવાની પણ જરૂર નથી. દવા નીજાય છે, દવાની ક્રીમિત સેંકડે રૂપીઆ નથી. ક્રીમિત પણ ઘણીજ નજીવી, શંકતીની દવાની બહેરખબરો તો હાલમાં ઉભરાઈ તગાઈ બન્યે છે, પણ હવે લોકો તે વાપરીને કંટાળી જઈને સમજવા લાગું છે જે એકજ પેટંટ દવા સર્વેની તળીજતને માફક આવતી નથી. કારણુ દરેક માણસની તળીજત અને ખાનપાન બુદ્ધિજ રહે છે અને ફેકટમાં પદ્ધસાની બરબાદી થાય છે, તેટલા માટેજ આ દવા ફકત મુંઝધમાંજ નહિ, પણ આખા હીંદુસ્થાન, શુજરાત અને લંગાણુ દુર-દેશાવદોમાં પણ આશકારા થઈને વીશ્વાસ પામી છે, એજ તેની ખરાબણીની સામેલી છે. ખુલાસા પત્ર વાંચીને દવા મંગાવવાનીજ જરૂર નથી, પણ એ બાબદનાં ધલાજની જરૂર હોય તો ખુલાસા પત્ર મંગાવીને વાંચવાની ખાસ લલામણુ દુરવામાં આવે છે. બહાંગામ તથા મુંઝધના ગૃહસ્થોએ ઈંગ્રેજ અથવા તો શુજરાતીમાં કાગળ લખીને ખુલાસાપત્ર મંગાવી વાચી પોતાની ખાત્રી કરવી.

પેતરીક ફારમસી.

લાલસીંહ બીલડીંગ લોહાર ચાલને નોકે ૧ માળે કાશ્વ મારકેટ સાંબે-મુંબઈ.

સુતર અને કાપડના ભાવ.

ઓગસ્ટ. સુતર નં. ૧૦. નં ૨૦ લોંગ-કોલોઇ

આના આના. ફર રતલે

આના.

૧૯૧૪ ૬ ૩-૪ ૭ ૧૧-૧૬ ૧૦-૩

૧૯૧૫ ૫ ૧-૧૬ ૬ ૧-૮ ૧૦-૩

૧૯૧૬ ૫ ૨૭-૩૨ ૮ ૧-૮ ૧૩-૬

૧૯૧૭ ૧૦ ૧-૪ ૧૫ ૨૦

૧૯૧૮ ૨૦ ૨૭ ૪૦

મુંબઈની મીલોનો નફો.

વર્ષ. નફો રૂ. કમીશન બાદ. સ્પીડલો લુમ્બો.

લાખ. લાખ.

૧૯૦૫ ૩.૪૭ કરોડ ૪૭ ૨૫.૬૦ ૨૮૦૦૦

૧૯૦૬ ૩.૧૪ „ ૪૭ ૨૬.૧૪ ૨૮૦૦૦

૧૯૦૭ ૧.૮૫ „ ૩૬ ૨૬.૧૩ ૩૨૦૦૦

૧૯૦૮ ૧.૩૧ „ ૩૪ ૨૭.૩૪ ૩૬૦૦૦

૧૯૦૯ ૧.૨૧ „ ૩૦ ૨૮.૦૦ ૨૬૨૦૦

૧૯૧૦ ૬૦ લાખ ૨૬ ૨૮.૨૪ ૪૧૦૬૦

૧૯૧૧ ૫૨ „ ૨૪ ૨૮.૬૦ ૪૨૫૦૦

૧૯૧૨ ૨.૮૦ કરોડ ૪૦ ૨૮.૮૫ ૪૩૮૦૦

૧૯૧૩ ૧.૮૨ „ ૨૬ ૨૬.૨૫ ૪૫૨૫૦

૧૯૧૪ ૮૬ લાખ ૨૫ ૩૦.૦૯ ૪૬૦૦૦

૧૯૧૫ ૧.૮૬ કરોડ ૩૨ ૩૦.૦૦ ૫૨૦૦૦

૧૯૧૬ ૩.૧૨ „ ૪૨ ૩૦.૦૦ ૫૩૨૦૫

૧૯૧૭ ૬.૭૪ „ ૭૬ ૨૬.૩૩ ૫૭૬૦૦

ઉપલા વર્ષનો કુલ નફો ૨૮.૧૩ કરોડ

થાય છે, જેમાંથી એન્ડોના કુલ કમીશનના ૪.૮૮ કરોડ અને ઘટને માટે ફાળવેલા પાંચેલા

૬૫૦ કરોડ રૂપિયા બાદ કરવાના છે. એ

વર્ષોનો ચોખ્ખો નફો ૧૭૭૫ કરોડ થાય છે

અર્થાત્ પ્રતિવર્ષની સરેરાસ ૧.૩૬ કરોડ આવે છે

આંદાજ ખાતા પ્રમાણે ૩૧ મી માર્ચ પુરો

થતા બાર માસમાં હિંદી લગભગ ૬૬ કરોડ

રતલ સુતર અને લગભગ ૭૮.૧૪ કરોડ રતલ

કાપડ પેદા કર્યું છે. હિંદમાં ક્યા ક્યા નંબરો

કંતાય છે તે નીચેના આંકડા બતાવશે:—

૧ થી ૧૦ ૧૦ કરોડ રતલ.

૧૧ „ ૨૦ ૩૪.૬૦ „

૨૧ „ ૩૦ ૧૮.૩૬ „

૩૧ „ ૪૦ ૨.૪૪ „

૪૦ થી ઉપર ૦.૫૮ „

કચરો ૦.૦૨ „

મુંબઈનું શણ.

ગુમાપેલી એક તક.

યુનાઇટેડ કીંગડમના કાંતનારાઓ હાલમાં

કેટલોક વખત થયા અનફેડ જાવનું શણ

બહુ અસંતોષકારક સ્થિતિમાં મુંબઈથી વહા-

ણમાં ભરવામાં આવે છે એવી ફરિયાદ કરે છે.

ટેક્સટાઇલને તેમજ રશીને માટે ફાઇ-

બરની વધી ગયલી ખપતને લઈને તેમજ

છેલ્લાં ત્રણ વર્ષ થયાં તેને આવવાનાં મૂળ

સ્થળો બંધ થયેલાં હોવાને લઈને હિંદુસ્તાનના

શણ ઉગાડનારાઓ, પોતાનો માલ સખત

રીતે દાખલ કરવાને તેમજ તે જાળવતો વેપાર

વધારવાને યુનાઇટેડ કીંગડમમાં ખાઈપીને

પગ પેસારો કરવાને મંડયા રહ્યા છે. તે છતાં

પણ એમ લાગે છે કે જાણે એ લોકો આ સારી

તક ગુમાવી રહ્યા છે.

શણ એમ્પાયરના વેપારમાં અગત્યનું

છે કારણ કે, જો કે ઘણી જાતના ફાઇ-

બરો કે જે યુનાઇટેડ કીંગડમ થાય છે તેને

શણનું નામ આપવામાં આવ્યું છે તે છતાં

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક બીડ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

પણ ખરાં શણેને માટે આપણને ખીજા દેશો તોગળ રાજ્યો ઉપર આધાર રાખવો પડે છે. કાર્કખરના મૂળ તરીકે શણના ઊડવામાં ભુટના કરતા ઘણા લાભો સમાયલા છે, કે જેમાંનો એક એ છે કે જ્યારે તે છોડવો ઉગતો હોય ત્યારે તેના ઉપર બહુ ધ્યાન આપવાની જરૂર રહેતી નથી.

ભુટમાંથી જે રીતે કાર્કખર ખનાવવામાં આવે છે તેજ રીતે આ શણમાંથી પણ ખને છે, અને ખીજી એ કાર્કખર જેટલા ક્ષેત્રમાં ભુટ વપરાય છે તેટલામાં તો વાપરીજ શકાય. આ રૂતના શણના શીપમેન્ટને મોટા જથ્થા ગહુજ ખરાણ સ્થિતિમાં આવ્યો છે એમ કહેવામાં આવે છે અને કાતનારાઓ એમ માને છે કે અમુક જાતના મારકાઓનેજ માલ લેવો અને ખીજો પાછો મોકલવો તો સાફ થાય.

એમ ધારવામાં આવે છે કે, ખરી કરકસરતો ક્યારે કે જ્યારે ખરા અને ભરેસોદાર મારકાવાળા માલને માટે અમુક ટકા વધારે આપીએ, હાલની રીત સુજળ નિકાસ કરનારાઓ સારા માલ મોકલે કે ખરાબ પણ એમને તો સરખીજ કિંમત મળે અને તેથી ખરાણ મોકલવો વધુ પસંદ કરે, અને આથી કરીને એમને કોઈની જાતવું વધારે સારા માલ મોકલવાવું આકર્ષણ રહ્યું નથી.

આ જાતની સ્થિતિ સુધારવીજ જોઈએ, કારણ, જો શણની જાવ સુધારવામાં ન આવે તો, જ્યારે ખીજા દેશોની હરિકાષ થશે ત્યારે એજપાયારના વેપારને ખમવું પડશે અને તેની સાથે ઉગાડનારાઓ તેમજ વહાણુ મા તે ભરનારાઓને પણ સહન કરવું પડશે.

ત્રણ કે ચાર બ્રિટિશ વેદીઓએ “ જોટી સેપરીક થાઈમાલ ” ખનાવવાનું હવે માથે લીધું છે, તેના બધા માલ હિંદુસ્થાનમાં ઉત્પન્ન થતા ધીમાંમાંથી ખનાવવામાં આવે છે. આ

બિયાં લગાઈ પહેલાં જરમની જતાં હતાં એ લક્ષમાં રાખવા જેવું છે.

હિંદુસ્થાનની સુખડના ઉદ્યોગની હાલની સ્થિતિ.

મદ્રાસ ધલાકામાંથી સુખડ જે ખીજા દેશોમાં ગયું હતું તેની નિકાસની કિંમત ૧૯૧૬-૧૭માં ૪,૪૦,૯૦૫ ડૉલર્સ હતી, જ્યારે ૧૯૧૫-૧૬ માં ૩,૯૮,૦૮૦ ડૉલર્સ અને ૧૯૧૩-૧૪ માં ૫૪૫,૭૦૦ ડૉલર્સ હતી, જેમાંથી ૧૯૧૩-૧૪ની કિંમત તો લગાઈ પહેલાંની અને રજોઈ નિકાસ હતી ૧૯૧૬-૧૭ માં યુનાઈટેડ કીંગડમ અને યુનાઈટેડસ્ટેટ્સને અતુકમે ૨,૪૫,૨૭૨ ડૉલર્સ અને ૧,૭૭,૭૮૯ ડૉલર્સ મળી હતી. ૧૯૧૩-૧૪ માં જરમનીમાં ૧,૭૧,૮૭૫ ડૉલર્સની, યુનાઈટેડ કીંગડમમાં ૧,૦૪,૪૭૫ ડૉલર્સ, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં ૯૯,૬૦૦ ડૉલર્સ, ફ્રાન્સમાં ૪૭,૦૫૦ ડૉલર્સ અને ખીજા દેશોમાં ૨૩,૦૩૫ ડૉલર્સની નિકાસ હિંદમાંથી ઘટી હતી. માઈસોર સ્ટેટ જે હુનીઆની સુખડનો મૂળ જથ્થો પૂરો પાડે છે તેણે દરેક મહિને ૨૦૦૦ પાઉંડ સુખડનું તેલ ડીસ્ટીલ થાય એવું કારખાનું સ્થાપ્યું છે અને તેથી કરી સ્થિતિમાં ફેરફાર થઈ ગયો છે. આ નવી સ્થિતિ પ્રમાણે તે માલની નિકાસના વેપારને ખમવું પડશે કારણ કે જો તે કારખાનું ફતેહ મેળવે તો નીકાસ થતી સુખડનો ઘણો ભાગ તે કારખાના માટે રાખવામાં આવશે.

મદ્રાસનો કુલ વાર્ષિક સુખડનો જથ્થો ફક્ત ૨૪૦ ટન છે, પણ માઈસોરમાં ૧૯૧૨-૧૩ માં મરી ગયલાં અને સુકાઈ ગયલાં ઝાડોમાંથી ૨,૮૮૩ ટન સુખડ કાઢવામાં આવ્યું હતું આ માઈસોરના માલમાં ગયા વર્ષનું આકરી રહેલું હિંદીઓ તો બજારમાં વેચાવવા બધું મળીને ૩,૭૪૬ ટન આવ્યું હતું પણ તેમાંથી ફક્ત ૨,૮૮૩ ટન કામમાં

૧૫માં 'આવ્યું' હતું અને જેમાંથી તો ફક્ત ૨,૫૬૮ ટન જ સાફ સુખડ અને ૩૨૧ ટન સફેદ પીસીઓ નીકળી હતી, બાકીનું બધું આ રૂબરૂલીમાં ખોવાઈ ગયું. વરસને આખરે ૬૬૩ ટનનો રેટોઈ રહ્યો હતો અને સુખડના જરૂરિયાત કુલે વેચાણ આખા વર્ષમાં ૨૪૧૮ ટનનું થયું હતું. આ વેચાણમાંથી કુલે આવક, ૩૩૪ ટનની સફેદ પીસીઓ વેચતાં ૭,૨૬, ૭૧૨ ડોલર્સ થઈ હતી, એક ટનની સરેરાશ કિંમત ૩૦૫ ડોલર્સ થઈ હતી ત્યારે આગલા વર્ષમાં તેજ ટનની કિંમત ૧૭૩ ડોલર્સ હતી અને છેલ્લાં દસ વર્ષની સરેરાશ લેવા એક ટનની કિંમત ૧૪૮ ડોલર્સ થાય છે, ૨૮૮૩ ટન લાકડું એકલું કરવું અને તેમાંથી ૨,૨૫૬ ટન સારી સુખડ બનાવવાની તેનું કામ ૨૧,૬૧૫ ડોલર્સ ખર્ચ હતું. ૧૯૧૩-૧૪ માં ૨,૬૪૪ ટન લાકડું એકલું કરવામાં આવ્યું હતું અને તેમાં ૨,૨૮૭ ટન સારી સુખડ બનાવવામાં આવી હતી.

લડાઈને લઈને સુખડના બજારમાં થયેલી અસર. લડાઈ જ્યારે યુરોપમાં શરૂ થઈ ત્યારે બજારમાં જખરી અસર થઈ કારણ કે ફ્રાન્સ અને જર્મની, બન્ને, માઇસોરી સુખડના જખરા મોટા ધરાક હતા કુલે લાકડાનો જથ્થો ૧૯૧૪-૧૫ માં ૩૬૭ ટન વેચાયો અને તેમાં ૧૮૦ ટનની સફેદ પીસીના આવેલા ૧૨૮ ડોલર્સ નહિ ગણીએ તો કુલે આવક ૧,૧૧,૦૪૦ ડોલર્સ થઈ હતી. યુરોપ જોડે વેપાર કરતા વેપારીઓની માગણીને લઈને જે હંડાઈ નવેમ્બર, ડીસેમ્બરમાં થાય છે તે માર્ચ લગી સુલવવી રાખવામાં આવી હતી આનું મૂળ કારણ તો એ હતું કે લડાઈને લઈને હિંદુસ્તાનના વેપારીઓ બરોબર અભ્યાસ કરી શકે વેચાણ નિષ્ફળ ગયા, પણ તે છતાં પણ હિંદુસ્તાનની સુખડની આધિક માગણી બહુ મોટા પ્રમાણમાં ન હતી તેને લઈને મોટી ઓછી કિંમતે વેચી શકે વેપાર તો ૨

થયા અને કેટલાકે તો ઘણીજ ઓછી કિંમતે ટેન્ડર્સ રજુ પણ કર્યાં હતાં.

હિંદી ચહેલી બજાર, કે જે લાવવાને વર્ષો થયા ચત્તો કરવામાં આવતા હતા, તે કાયમ રાખવાને માટે અમુક ભાવથી ઓછા ન વેચવાનો કારણ કરવામાં આવ્યો. આ કારણે ભાવથી કરીને વેપારીઓના લાભ મચવાયા એટલુંજ નહિ પણ સુખડની બજારના હિંદીશને માટેના લાભો પણ સચવાયા એવી ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી કે જેથી કરીને આ લાવના વેચાણ ૧૫ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૫ સુધી લંબાવવામાં આવ્યા અને જ્યારે બજાર શાંત થઈ ત્યારે યુરોપના તેમજ હિંદુસ્તાનના વેપારીઓ તરફ માલની માગણી આવવા માંડી. સુખડના લાકડાની ૩૧ મી માર્ચ ૧૯૧૬ માં પૂરા થતા વર્ષમાં થયેલી નીકાસની કિંમત ૩,૬૮,૦૮૦ ડોલર્સ થઈ હતી, જેમાંથી યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અને યુનાઈટેડ કિંગડમમાં અનુક્રમે ૨,૬૮,૬૩૧ ડોલર્સ અને ૧,૧૪,૨૦૧ ડોલર્સ લાકડું મળ્યું હતું, આવી રીતે માઇસોરના સુખડના જંગલોનો થોડો ભાગ સાફ થઈ ગયો.

સુખડના લાકડાની વ્યવસ્થા, તે રાજ્યનો ઇન્દોરો.

માઇસોરમાં સુખડની વ્યવસ્થા તે રાજ્યનો ઇન્દોરો છે અને એક સારી આવકનું મૂળ છે તેથી કરીને જ્યારે ૧૯૧૪ માં બજાર બહુ સખત ગઈ ગઈ ત્યારે રાજ્યનું 'પોતાનું' તેલ કાઢવાનું કારણનું છે તેને વધારવાની તજવીજ કરવામાં આવી. આ કરવાનું મૂળ કારણ તો એકે રાજ્યની આવકમાં કોઈપણ બતલના ઘટાડો ન થાય. સુખડનું એક કાઢવાના પહેલા પગથીયા તરીકે, તે બાબતનો આખો સવાલ "ઈન્ડીઅન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સ" ના જે સારા એક્સપર્ટસો ને આધારે છેડવામાં આવ્યો, અને એક વર્ષથી વધારે સુધી તે કામમાં ફક્ત તલાસજ કરવામાં આવી. આ તલાસના જે પરિણામો આવ્યા

તે સંતોષકારક નીકળ્યા અને તેથી વેપારી
પાયા ઉપર સુખડનું તેલ કાઢવાને એક કાર-
ખાનું જોડવાનું રાજ્યે જ્યાજખી ધાવું. આ
કારખાનાની અડસટે કાઢેલી કિંમત ૩૩,૦૦૦
ડોલર્સ થવા જાય છે. પ્લાન્ટસ તેમજ
સંચાલના યુદોપથી અંગાવવા અસંભવીત
હોવાને લઈને તેજ ચીજો દેશોમાં બનાવવાની
ચેરવી ચાલી રહી છે. તેમ અત્યાર સુધી
નીકળેલો જથ્થો દેશમાં ને દેશમાંજ પાંચ
ડોલર્સે એક પાઉંડ પ્રમાણે વેચાય છે; બ્યારે
એટલાજ જથ્થાની કિંમત યુદોપમાં દરેક
પાઉંડે ૭-૩૦ ડોલર્સ મળે છે (આ અર્ક
કાઢવાના આગલા સંબંધને માટે ૧૯૧૬ ના
૨૭ મેના “કોમર્સ રીપોર્ટ” માં જુઓ
હિંદુસ્થાનની સુખડને લગતા બીજા નીબધે
૧૪ મી જુલાઈ ૧૯૧૩ અને ૧૮ મી જુન
૧૯૧૪ ના અંકોમાં આગળ હતા.)

સુખડના ઝાડો (સેન્ટેલમ આલબમ)
કોઈ કોઈ જગ્યાએ આખા માધ્યેસર, કુર્ગ,
સોપી હીથેલા પ્રાંતો અને ઠરણટકમાં મળી
આવે છે, પણ કોઈપણ જગ્યાએ તે ઝાડો
જંગલોને મોટો જથ્થો દોકતા નથી, ખરી રીતે,
એ વૃક્ષો સાધારણ રીતે ખુલ્લા જંગલોમાં,
વાડોમાં અને એવરની સરહદો ઉપર મળી
આવે છે. શોધખોળ બતાવી આપે છે કે
આ વૃક્ષો શરૂઆતમાં બીજા અસુક ઝાડોના
પાછળ પાછળ ઉગે છે અને આ વાત તે
વૃક્ષોનું કોઈ કોઈ જગ્યાએજ ઉગવાનું કારણ
સુરૂં પાડે છે, તેમજ સુખડના પ્લાન્ટેશનની
નિષ્ફળતા અને લાવના જગરા ફેરફારોનું પણ
કારણ પૂરું પાડે છે. આ વૃક્ષોને “સ્થામક”
કરીને એક રોગ થાય છે અને તેને લીધે
સુખડને બહુ નુકસાન પહોંચે છે.

જુદી જુદી જાત અને સરાસર કિંમતો.

સુખડના વૃક્ષનું અંદરનું લાકડું તેજ
ખરી રીતે વેપારના કામમાં આવે છે. એક
રીતે તે લાકડું કોતર કામમાં અને ખાસ કરીને
હિંદુસ્થાનમાં નાની નાની કોતરેલી પેટીઓ
અને જડાવ કામ કરવામાં વપરાય છે. પદ
સુખડની આંટલી બધી કિંમત ઉપજાવતી
કારણ તો તે લાકડાથી તેલ પૂરું પાડવાનું
ખાસીયત અને તેલ કાઢવાના કામમાં તે.
અત્તર બનાવવામાં વપરાય છે; અર્ક કાઢવાનું
અંદરના લાકડાની પીસીઓ કે જે મૂળમાંજ
નીકળે છે તે વધારે પસંદ કરવામાં આવે છે
માધ્યેસરનું સુખડનું ઝાડ એ પૂરેપૂરું ઉગ્યું
હોય તો તે દુન્યામાં મોંઘામાં મોંઘું ઝાડ થાય
છે, એ કે તે ઝાડ કવચીતજ ૪૦ પ્રીટથી વધારે
ઉંચું થાય છે.

સુખડની ૧૮ જાત થાય છે, નાની લાકડીઓ કે જેનું વજન ૨૦ પાઉંડ છે, તે સૌથી
સારી જાત, ત્યાંથી માંડીને તે સુખડનો વેર કે
જે લાકડાં કાપતાં પડે છે તે સૌથી હલકી જાત.
નીચે આપેલા આંકડાઓ કેટલી જાતો તેમજ
સરાસરની કિંમત દરેક ટન દીઠ મદ્રાસમાં
૧૯૧૩-૧૪ માં હતી તે બતાવે છે, કે જે વર્ષમાં
સુખડની કિંમત અસાધારણ રીતે વધારે હતી:-
“વિલાયત બુધ,” ૪૨૬ ડોલર્સ; “ચામના
બુધ,” ૪૪૩ ડોલર્સ “ચનજર્મ,” ૪૫૧
ડોલર્સ, “બગરાદ્દ” ૪૦૭ ડોલર્સ; “ગોથત,”
૪૪૫ ડોલર્સ; “લાતબદલા,” ૪૧૪ ડોલર્સ;
મૂળીઆં (સૌથી સારા), ૪૪૩ ડોલર્સ; મૂળીઆં
(સિકન્ડ ક્લાસ), ૪૪૮ ડોલર્સ; “એધન બગર,”
૩૫૬ ડોલર્સ, “ચેરીઆ,” ૩૨૫ ડોલર્સ,
“એધન ચીલવા,” ૨૨૫ ડોલર્સ; “હરી
ચીલવા,” ૨૪૩ ડોલર્સ; વેર ૧૬૬ ડોલર્સ.

એટલીક શીલીમથી બીટીંગનો ઝોરો શોભે છે.

વધારે મોટા જમ્યાની મદ્રાસમાંથી રાખવામાં
આવતી આશા.

મદ્રાસમાં સુખડના એરીઆનો કારોબાર
આકસીરના કરતાં તદ્દન જુદોજ છે; જો કે,
અગાદી કદા પ્રમાણે, કુલ્લે વાર્ષિક જથ્થો તો
ફક્ત ૪૨૦ ટનજ છે તે છતાં પણ એમ ધાર
વામાં આવે છે કે જેમ જેમ સુખડના વૃક્ષો
વાળા જગલોને લગતા કાયદા અમલમાં આવશે
તેમ તેમ સુખડનો જથ્થો વધતો જશે. નવેમ્બર
મામતા એક તોફાનમાં સુખડના વૃક્ષોનો મોટો
જથ્થો જમીનોરત થઈ ગયો અને આથી કરીને
તે વર્ષમાં બજારમાં વેચવા માટે સુખડનો
જથ્થો વધી ગયો. વેસ્ટર્ન આસ્ટ્રેલીઆ, કપીન્સ
લેન્ડ અને મહાયા આરચીપેલેગોનું સુખડ
ફક્તિલુ હિંદુસ્થાન કરતાં જુદીજ ભાતનું હોય
છે અને તે ઘણું સાગે દવા તેમજ અતાર કરતાં
જુદાજ ઉપયોગોમાં આવે છે.

મદ્રાસથી સુખડના તેલની નિકાસ ૧૯૧૬-
૧૭ માં લગભગ ૪,૦૦૦ ગેલન થઈ હતી અને
તેની કિંમત લગભગ ૨,૨૭,૧૦૦ ડોલર્સ થઈ
હતી. આ જથ્થો સઘળો યુનાઇટેડ કીંગડમ
માજ ગયો હતો.

ચાંદીમાં થયેલો વધારો.

પૂર્વની બજારમાં તેની વ્યસર

આદીના ભાવમાં ધ્યાન ખેંચે તેવો વધારો
ચોટો વખત થયા થયો છે અને તેને લઈને તે
સવાલ નાણાના વિષયોની એક જગતી મુશ્કેલી
ઉભી કરે છે અને આ મુશ્કેલી તે લડાઈ દર-
મિયાન ઉભી થયેલીઓમાંની એક છે. તે

કાતુની પેદાશ ઘણીજ ઓછી થઈ છે, અને
આને લઈને તેના પ્રમાણમાં તેની જરૂર વધારે
લાગે છે અને જરૂર વધારે હોવાને લઈને
૧૮૭૮થી અત્યાર સુધીમાં ન થયેલી એવી
નોંધ લેવા લાયક કિંમત થઈ છે. ૩૧ મી જુલાઈ
૧૯૧૪માં તેની કિંમત ર૩૬ પેન્સ હતી, હાલમાં
તેના કરતા બરાબર બમણી કિંમત થઈ છે.
ગત વર્ષમાં તેની કિંમતમાં લગભગ ૨૨ પેન્સ
જેટલો વધારો થયો હતો.

અર્ધશાસ્ત્રના નિયમો પ્રમાણે ભાવના
વધારાને લઈને પેદાશ વધારવાને ઉત્તેજન
મળવું જોઈએ, પણ તે નિયમ એમ ધારી લે છે
કે સ્થિતિ જેમની તેમજ છે. ખરી રીતે આમાં
ભાવના વધારાને લઈને પેદાશ કરી થઈ ગઈ
છે કારણ કે સ્થિતિમાં ફેરફાર થયો છે અને
ધાર્યો પ્રમાણ રહી નથી મેક્સીકો કે જે એક
વખત સહથી વધારે રૂપું કાઢતું હતું, એટલે કે
૮૦ મીલીઅન આઉસની પેદાશ હતી, તેમાં
રાજદ્વારી સ્થિતિને લઈને પેદાશ ઘણીજ કરી
થઈ ગઈ છે એટલે કે છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં
પહેલા કરવા લગભગ અડધીજ પેદાશ થાય છે.

પેદાશમાં થયેલો ઘટાડો.

છેલ્લાં ૧૨ વર્ષની અહીંની પેદાશના આકાર

નીચે પ્રમાણે છે —

વર્ષ	આઉસ
૧૯૦૫	૧૭,૨૩,૧૭,૬૮૮
૧૯૦૬	૧૬,૫૦,૫૪,૪૮૭
૧૯૦૭	૧૮,૪૨,૦૬,૯૮૪
૧૯૦૮	૨૦,૩૧,૩૧,૪૦૪
૧૯૦૯	૨૧,૨૧,૪૯,૦૨૩
૧૯૧૦	૨૨,૧૭,૧૫,૭૬૩

વર્ષ.	આઉં.સ.
૧૯૧૧	૨૨,૬૧,૯૨,૯૨૩
૧૯૧૨	૨૨,૪૩,૧૦,૬૫૪
૧૯૧૩	૨૨,૩૯,૮૭,૮૪૫
૧૯૧૪	૨૧,૧૩,૩૯,૭૪૯
૧૯૧૫	૧૭,૬૭,૫૩,૯૭૮
૧૯૧૬	૧૭,૨૩,૮૩,૮૦૦

ઉપર બતાવેલા આંકડા ઉપરથી જણાશે કે લકાષ શરૂ થયા પછી ચાંદીની પેદાશમાં એટલો બધો ઘટાડો થયો છે કે આજથી ૧૨ વર્ષ પૂરે હતો તેનાથી ૨૪ પછુ વધારે પેદાશ છેલ્લા વર્ષમાં થતી નથી. ઘટાડાનું મૂળ કારણ તો મેક્સિકોમાં કમિ થયેલી પેદાશ છે, કે જ્યાં ૭૦ મીલીઅન આઉન્સીસ એટલે દુનીઆની હું પેદાશ નીકળી હતી. બાળવાની શરૂઆત થઈ ત્યારથી આખી ખાણોમાંની, કોઈ કોઈકમાં જ કામ ચાલુ છે અને કેટલીકો સહતર બંધન રાખવી પડે છે, અને આથી કરીને ૧૯૧૧માં ૮,૦૧,૮૨,૦૦૦ આઉન્સની પેદાશ હતી તે ઘટીને ૧૯૧૬ માં ૩,૫૦,૦૦,૦૦૦ થઈ છે. જોકે તે દેશમાં હવે શાંતિ થવાના ચિન્હો જણાય છે, તોપણ વાવ્યકોણુ હુટારાઓના ટોળાના દેખાવને લઈને કેટલીક ખાણો બંધ રાખવી પડે છે કારણ કે તે લયને લઈ અહીં એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ લઈ જવી એ ઘણું જ ધાર્ડી ભરેલું થઈ જાય છે.

વધતી જતી વસ્તીને લઈને ચાંદીની ખપત ફરફ વર્ષે ૧૬ ટકા જેટલી વધવી ભ્રમ્યે પણ હાલમાં થોડા વર્ષ થયાં તે વધારે પ્રમાણમાં વધે છે. આનું કારણ જુદા જુદા ઉદ્યોગોને માટે તેથી ગજબ વધી ગયેલી ખપત છે. તેની ઉદ્યોગને માટેની ખપત તે દુનીઆની પેદાશને

ફે બ્રાગ છે. લગભગ લઈને ચાંદીની ઉદ્યોગો ખપત એકી થઈ છે તે બનવા ભ્રમ છે, પણ એ પણ નક્કી છે કે સીકાને માટે તેની જરૂરી આંત વધી છે. સોનું જેવી લેવામાં આવ્યું છે અને વસ્તુઓના લાવમાં વધારો થયો છે, આથી કરીને સિકાને માટે અત્યાર સુધી ન વપરાયેલી જેટલા જથ્થામાં ચાંદી વપરાય છે. ફ્રાન્સ, યુનાઈટેડ કીંગડમ, રશીઆ અને હટાલી ત્રણે મોટા જથ્થામાં ચાંદીના સિકા પાડે છે. તટસ્થ દેશો મળી શકે તેટલી એકઠી કરે છે અને યુનાઈટેડ સ્ટેટસ પોતાનો સ્ટોક બચાવે છે. આ દેશમાં ચાંદીના સિકા મોટા જથ્થામાં પાડવામાં આવે છે. ૧૯૧૩ માં ચાંદીના સિકાઓ ૧૬,૯૩,૪૬૪ પાઉંડના પાડવામાં આવ્યા હતા; ૧૯૧૫ માં ૭૮,૧૫,૪૩૭ પાઉંડના, ૧૯૧૬ માં ૮૩,૭૮,૪૬૫ પાઉંડના; અને આ વર્ષમાં એવો અડસટ્ટો કાઢવામાં આવ્યો છે કે ગણે વર્ષે કાઢેલા તેના કરતાં પણ વધારે આ વર્ષમાં સરકારે અત્યાર સુધીમાં પાડ્યા છે.

હિંદુસ્તાનની મોટી ખરીદી.

ગત વર્ષમાં હિંદુ સરકારે ચાંદીની મોટી ખરીદી કરી હતી અને એજ પ્રમાણે તેણે લગભગ આશુ વર્ષ ખરીદી કરી હતી. ચીનની બે કો એ વધી ગયેલા લાવનો લાલ લંબે સાઈસને મોટો જથ્થો વેચ્યો અને ચીનથી હિંદુસ્તાનમાં ૪૩ મીલીઅન આઉન્સની નિકાસ થઈ હતી. આનું પરિણામ એ થયું કે ચીનનો ચાંદીનો જથ્થો ૬૨ મીલીઅન આઉન્સથી ઘટીને ૨૦ મીલીઅન આઉન્સ થયો. ત્યારથી ચીન પોતાનો બોલો થયેલા જથ્થો

નવા પ્લાનોના બીલ્ડીંગમાં ટાઈલ કોણુ પુરી પાડે છે ?

વધારવાને પ્રયત્ન કરે છે અને આથી જે વખતે ચાંદીની પેદાશ ઓછી છે તેમાં એક હરીફ હોમેર છે. ગત વર્ષમાં ચાંદીના ભાવ ઉપર અંકુશ રહ્યો હતો, કારણ કે જે સરકારો સિંકાને માટે ચાંદી લેતી હતી તેઓએ એવી ગોઠવણ કરી હતી હતી કે એકમેક સાથે હરિફાઈ ન કરવી. પણ આને લઈને વધારો મુલતવી રહ્યો પણ અટક્યો નહિ કારણ ઉત્પત્તિમાં ઘટાડો થયો અને હિંદુસ્થાનમાં ચાંદીને માટે વધારે માગણી થઈ.

જોકે ગત વર્ષની આટલી મોટી ખરીદી હતી તે છતાં પણ આ વર્ષમાં હિંદુસ્થાનમાંથી એટલાજ જખરા પાયાપર ખરીદી થાય છે, જોકે આયાત બંધ થવાને લઈને થોડો ઘટાડો થયો છે. આ બંધી ફક્ત ખાનગી ખરીદવાળાને માટેજ છે કારણ કે સરકારને ચાંદી જોઈએ તો તે ખરીદવાનું શરૂ કરશે આ બંધીનું એક કારણ એ પણ છે કે જેથી કરીને આખી દુની-આની બજારમાં ખરીદનારાઓની સંખ્યામાં ઘટાડો થાય અને ચાંદીના ભાવ ઉપર અંકુશ રહે, હજી સુધી ઉદ્દેશ હિંદુ પાર ઉતર્યો નથી. કારણ કે દુનીઆની ખરી બજારમાં, લંડનમાં, પ્રમાણમાં બહુજ ઓછી ચાંદી આવી છે.

હિંદુસ્થાનમાં જેવી ચાંદીની આયાત થાય છે કે તરતજ તે અદૃશ્ય થઈ નાથ છે, આનું મૂળ કારણ તો ત્યાંના રહીશોની આદી લેગી કરવાની ટેબ છે અને હવે તો ચાંદીની બૂખ પૂરી પડતીજ નથી આનું કારણ હાલની લગાઈ છે. મેસોપોટેમીઆ, ઈજિપ્ત અને પૂર્વ આફ્રિકા વગેરે સ્થળોપર લંડનનાં હિંદી લશ્કરને પગાર

આપવા ચાંદી હિંદમાંથી જેથી લેવામાં આવી છે અને આની સાથે બીજું હિંદુનું કૃષિદાકારક બેલ-સચ્ચો દ્રેષડ, વધી ગયલા ભાવોને લઈને અને ખાસ કરીને દેશી ગનાવટની ચીજોના, તેમજ આયાત ઉપર મૂકાયેલા અંકુશ, હજી પણ વધારે કાયદાકારક અને આ બધાં કારણોને લઈને નિકાશને માટે રૂપિયાની જરૂર અને તેથી ચાંદીની ખપત ઘણીજ વધી છે. ચાંદીની આટલી મોટી ખરીદી છતાં પણ હિંદને કરનસી રીઝર્વ ગવ વર્ષમાં ફક્ત ૨૫૬ કરોડથી વધીને ૨૮૬ જેટલો થયો છે અને ગયા જીનમાં તો તે ૧૫ કરોડજ થઈ ગયો હતો.

એક્સ ચેઇન્જની મુશીબત.

હિંદુસ્થાનમાં રૂપિયાની અછતને લઈને હાલમાં એક્સચેન્જની મુશ્કેલી લાગેલી સ્થિતિ ઉભી થઈ છે. સરકારે હિંદુસ્થાનમાં બુલીઅન પાછું લાવવાની ઉપર સરકારે જે કે હિંદુસ્થાનમાંથી નાણાં માંગે છે તે છતાં પણ, મૂંઢેલા અંકુશોને લઈને, પૂર્વની બેંકોને પ્લાનટે-શન અને બીજા ઉદ્યોગોને નાણા પૂરા પાડવાની બહુ મુશ્કેલી પડે છે. ખરી રીતે, તે લોકોએ કંપનીઓને ચેતવણી આપી છે કે લવિયમાં તેઓ નાણાં આપી શકશે નહિ અને તેથી તે લોકોએ પેદાશ ઓછી કરીને ખર્ચમાં જેટલો ઘટાડો થાય તેટલો કરવો. આ કરવાની તેઓને જરૂરજ પડી. ઇન્ડિયા ડાઉન્સીલના વેચવા કાઢેલા ડ્રૂક્ટોની કિંમત ઓછી કરીએ ૯૦ લાખ કરી છે અને તાત્કાલીક ટેલીગ્રાફીક થતા સોદાઓ માટે એક રૂપિયાની કિંમત ૧ શીલિંગ અને ૫ પેન્સ કરી છે અને ડીફેં ટેલીગ્રાફીક સોદાઓ

અને બીજાને માટે ૧ રૂપિયાની કિંમત ૧ શીલીગજરૂંક રાખી છે આથી કરીને જે વેપારીઓ હિંદનો માલ ખરીદે છે તેને પૈસા આપતી વખતે ૬ ટકા વધારે આપવા પડશે અને આજના પ્લાન્ડેશનનો અર્થ વધશે કારણ કે તેઓને એક રૂપિયાપર ૧ પેન્સ વધારે આપવી પડશે જ્યારે તેઓ હિંદમાં રૂપિયા પાછા આપશે ત્યારે આ પાછા આપવાના પૈસા ગત વર્ષમાં ૬ મીલીઅન જેટલા થયા હતા

વધારે જાણ એકસથાળે જની અસર એ થશે કે હિંદુસ્થાનમાંથી આવતા ઉપર અંકુશ મુકશે અને રૂપિયાની માંગણી ઓછી થશે સાથે સાથે બ્રિટિશમાં એકમથાળે કિંમત વધશે, અને લોકેશાયરના કાપકના વેપારી જે ઘણું ખર્ચ હિંદમાં વેચે છે, તે લોકોને ફાયદો થશે રૂપાના હાલના ભાવ પ્રમાણે એક રૂપિયાની કિંમત ૧ શી. ૫ પેન્સ છે જ હતી અને આને હવે રૂપિયાને ગાળી નાખવાનું ખોટમાં થતું નથી. આ પ્રમાણે સ્થિતિ છે તેથી હિંદ સરકારની નિકાસ બંધ કરશે અને ૧ શી. ૪ પેન્સને બદલે ૧ શી. ૫ પેન્સ એક રૂપિયાની હિંદના વેપારીઓને આપવી પડશે. આથી કરીને નિકાસ ઉપર અંકુશ રૂપિયાની માંગણી ઓછી થવાને, એવી દરખાસ્ત મુકવામાં આવી છે કે હિંદ સરકારે રૂપિયાની નાની નોટ કાઢવી જોઈએ કે જે તે આવવા અડિનામાં કરશે. આ દરખાસ્ત પ્રમાણે રૂપિયાની અછત ઓછીતો થશે નહિ પણ તે કાંઈક અંકુશમાં આવશે

હિંદની એકસથાળેની સુશીલતાનું મૂળ ૧૯૫૦ તો એ છે કે હુનીયાના બીજા સર્વે

હેથો નોટ કરનારી તરીકે વાપરે છે તે છતાં પણ હિંદની કરનારીનો મોટો જથ્થો ધાતુના સીકા છે. જે આંદોના ભાવમાં વધારો થયાજ કરે અને પેદાશ વધેજ નહિ તે સરકારને નોટના રૂપિયા ગણી આપવાની સગવડ બંધ કરવી પડે અને 'inconvertible' ઇનકનવર્ટીબલ નોટો પણ આખરે કાઢવી પડે પણ જે લોકો હિંદ જોડે માહિતગાર છે તે લોકો કહે છે કે જો ઇનકનવર્ટીબલ નોટો કાઢીએ તો દેશી લોકોનો આપણા ઉપરનો વિશ્વાસ ઊઠી જાય અને એક નવી જાલનો ભય ઉત્પન્ન થાય. પણ બીજી તરફ જો આ એમ લાગે છે કે એ પ્રમાણે ક્યાં વગર છુટકોમ નથી કારણ હાલુબર વિશ્વાસ ખોલો તે આર્થિક કચર ઘણું વળધા કરતાં વધારે સાફ છે અને એ પ્રમાણે પગલા આર્થિક સ્થિતિએ ઘણું બચાવ થશે

ચીનના વેપાર ઉપર અસર

હિંદુસ્થાન અને ચીન એ બંને દેશો મળીને હુનીયાની આદોની પેદાશનો અર્ધ ભાગ ધસી જાય છે, અને ચીન એકલોજ અગત્યનો એવો દેશ છે કે જ્યાં દર સીની આખી સીસ ટમ આંદો ઉપરજ આધાર રાખે છે. આથી કરી તેના એકસથાળે આદોના ફરેક વધારા ઘટાડા સાથે ઉઘો જાય છે અને નીચા પડે છે શાગહામનો ટાઇલનામનો સીકો જે ૧૯૧૪ના જુલાઈની આખેરીએ ૨ શીલીંગ ૩ પેન્સને તે હમણા વર્ષીને ૪ શીલીંગ ૧૦૬ પેન્સ થયો છે. આથી કરીને ટાઇલ પહેલાં જેટલા પાઈડ રટરલીંગ મેળવતો હતો તેના કરતાં બમણાથી પણ વધારે મેળવી શકે છે આથી અર્ધ એક

હવે પોલીસ કરેલા ટેબલે ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

ચીનના વેપારીઓ લગાઇ પહેલાં એ આઉન્સ
સોનું આપીને જે ખરીદી શકતા હતા તે હાલમાં
ફક્ત એક જ આઉન્સથી ખરીદે છે. ચીનનો
માલ આપણને બમણો મોઢો પડે છે કારણ
એક ટાઇલના માલના આપણે ૨ શી. ૩ કૃં પે.
આપતા હતા તેને અહીં હાલમાં આપણે ૪ શી
૧૦ કૃં પે આપીએ છીએ આનું પરિણામ એ
થયું જ નોંધવું કે ચીનની નીકાસ ઉપર અંકુશ
મુકાવવો જોઈએ કારણ તેના માલની ખરીદીથી
બમણી દિવસ આપવી પડે છે, અને તેની
આયાતના વેપારને ઉત્તેજન મળવું નોંધવું
કારણ પહેલાં કરતા બરોબર અર્ધ આગ્રી આપીને
તેટલો જ માલ હાલમાં તે ખરીદી શકે છે. પણ
ચીનના ચાંદીના વધારાની ગંભીરતાને લઈને
ત્યાંથી ફિટિશ પહેલીએ કે જે ચીનના પાંચ
સ્ટરલિંગ પ્રમાણે માલ વેચે છે તેઓને અઠ્ઠી
મોઠલવાના નાણાં હાથ ઉપર રહેતા નથી.
આ બતાવી આપે છે કે ત્યાંના ખર્ચ પહેલા
કરતાં બમણો થયો છે. જેઓએ લગાઇ પહેલા
ચીનમાં મુઠી એકઠી કરી હોય તેઓ હવે
પોતાનો જથ્થો અહીં મોકલાવે, અને પોંડ
સ્ટરલિંગમાં બમણા પૈસા મેળવી શકે. આવી
મોના જેવી તકનો લાભ ગુમાવવો નોંધવું

(અવિચ્છેદમાં સંભવ.)

ભવિષ્યના સંભવને માટે એમ લાગે
છે કે યુરોપના સીકાને માટે ચાંદીની જરૂરીયાત
ધણે બાગે પૂરી પડી ગઈ હશે અને આથી કરીને
બજારમાં ચાંદી ખરીદનારાઓની સંખ્યા ઓછી
થશે અને તેથી હિંદ અને ચીનના હરિદ્દા પણ
ઓછા થશે. મેક્સિકોની સ્થિતિ સુધરતી
જાય છે અને આવી સુનેરી તકનો લાભ લઈને તે

દેશ પોતાની આર્થિક સ્થિતિ જે નારા પામી છે
તે જરૂર સુધારશે અને તે પણ એ તે જેટલી
બને તેટલી પેદાશ કરવાને ઉત્તેજન આપશે અને
આ બાજે ચીન થાય તહિં ત્યાં લગી ચાંદીની
વધારે નીચી પાળ બાધવી એ બહુ મુશ્કેલ છે.
પૂર્વના દેશોને માટે એ ચાંદીનો ભાવ આટ-
લો જ રહે તો થોડા વખતમાં બીજી ચીનના
ભાવ પણ એજ પ્રમાણે આ તરીકે સ્થિતિને અનુ.
કુળ થાય તે પ્રમાણે ગોઠવાઈ જશે. તે દર
મ્યાન હાલનો ભાવ ચીનને ખરીદવાથી બમણી
શક્તિ આપે છે અને યુરોપની તેની ખરીદીને
ઘણી સગવડ મળે છે, પણ આની અસર યુરો
પથી નીકાસ બંધ થવાથી ઘણી જ ઓછી થઈ
જશે. હાલની સંભાવનાને માટે ચીનને માટે
ચાંદીની ખરીદી એ અમેરીકાની બજાર એટલી
સાફસુંદરી કરી નાખી છે કે આથી લંડન જતી
માગણીઓ પ્રમાણમાં ઓછી થઈ ગઈ છે,
આથી કરીને હાલમાં કોઈ અગત્યનો પ્રત્યાસાત
થવાની વક્રી નથી.

ચોખાનો વેપાર.

“જુલેટીન એન્ડ ધી ઇમ્પીરીયલ ઇન્ડી
ટ્રસ્ટ” ના છેલ્લા અંકમાં ચોખાનો પાક અને
તેના ઉપયોગ બાબત એક બહુ સારો લેખ
છે, જેમાં એવી ગણતરી કરવામાં આવી છે
કે ૧૮૧૬-૧૯માં ચોખાનો પાક ચીન શિવા
યના બધા દેશો મળીને ૭ કરોડ ટન થયો.
આમાંથી ગ્રીટીશ શહેનશાહનમાં ત્રણ કરોડ
અને રુડાં લાખ ટન દિવસ થયો. ઘણે
ભાગે હિંદુસ્તાનમાં કે ત્યાં તેનો પાક દિશી
રાષ્ટ્રોના દર લાખ ટનના હિસ્સાની છૂટ
જાય છે અને આવી સુનેરી તકનો લાભ લઈને તે

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ એક સીટ, ફાઈ, સુબાઈ.

ઓછા નહતો. બહારના દેશોના જે કરોડ યોજીસભાષા ટનની પેદાશમાથી, જે કરોડ ટન કરતાં વધારે પાચજ દેશોએ માલને પેદા કર્યો હતો. આ દેશો જાપાન નેધરલેન્ડસ, ટર્કી (સુખત્વે જાવા) ફ્રેંચ ઇન્ડો ચાયના, સીયામ અને કોરીઆ હતા. ચીનની પેદાશ અટકળથી ગણવામાં આવે છે. પણ ઇન્ડોચીન ઇન્ડોચીન એમ અનુમાન કરે છે કે તે ૪૦ ટકા અથવા તેનાથી ઓછા યોજી ઇન્ડોચીન ચોખાની પેદાશના હિંદુસ્થાનના પ્રયાણ માટે યોગ્ય હિસ્સે ગણી શકાય.

ઇન્ડોચીન ચોખાની નીકાશનો વેપાર ખરી રીતે હિંદુસ્થાન, ફ્રેંચ, ઇન્ડો ચાયના અને સીઆમ એ ત્રણ દેશોમાં વહેંચાયેલો છે. ૧૯૧૩માં દેશો દેશના વેપારમાં જે ચોખાનો જથ્થો વપરાયો તે ચોક્કસ લાખ ટન હતો એવી ગણતરી કરવામાં આવે છે. આની અંદર યુરોપના દેશોમાંથી દળાયલા ચોખાની થયેલી નીકાસ પણ ગણાય છે. પણ યુરોપમાં દળાયલા ચોખા ખરી રીતે મળે તો હિંદુસ્થાન, સીઆમ અથવા ઇન્ડો ચાયનામાંથી આવેલા અને આથી કરીને તે બેવડા ગણાયા અને ચોખાનો જથ્થો વધારે ગણવામાં આવ્યો તે છતાં પણ હિંદુસ્થાનના ચોખાની નીકાસ આખી ઇન્ડોચીન જથ્થામાંથી ૪૦ ટકા થઈ જ્યારે ઇન્ડો ચાયનાની નીકાસ ૨૦ ટકા અને સીઆમની ૧૮ થઈ વધારે સ્પષ્ટ રીતે કહેતાં આ ત્રણે દેશો મળીને લગભગ ચાર પંચ માઈઝ જેટલો ભાગ યુરો પાડે છે.

હિંદુસ્થાનના ચોખાનો વેપાર ખરેખર બરમા ઉપર આધાર રાખે છે એટલું જ નહિ

કે બરમામાંથી હિંદુસ્થાનના ચોખાની નીકાસનો ૩ ભાગ આવે છે (૨૪ લાખ ૨૦ હજાર ટનમાંથી ૧૮ લાખ ૩૫ હજાર ટન ૧૯૧૩-૧૪ માં), પણ બરમા સાધારણ રીતે હિંદુસ્થાનના પ્રાંતો જેટલી નીકાસ કરે છે તેના કરતાં પણ વધારે ત્યાં મોકલે છે. બરમા વિના હિંદુસ્થાન પોતાના જ ચોખાથી ચલાવી ન શકતો. હાલમાં છે તે પ્રમાણે હિંદુસ્થાનની ચોખાની નીકાસ લગભગ આગલા વર્ષમાં, આખી શહેનશાહતને ચાલી રહે એટલી હતી. જો કે ખરૂં જોતા ફક્ત ૪૨.૬ ટકા જેટલો જ માલ બ્રીટીશ દેશોમાં ગયો હતો અને બાકીનો ૫૭.૪ ટકા જેટલો માલ બીજા દેશોમાં ગયો હતો.

યુનાઇટેડ કીંગડમમાં સીધી રીતે તો ફક્ત જામજામાંથી ૬ ટે ૭ ટકા જેટલી જ નીકાસ થયેલી. બીજી તરફથી યુનાઇટેડ કીંગડમની ચોખાની આયાત ઘણા જથ્થામાં હોલેન્ડ અને જરમનીમાંથી થયેલી હતી. કે જ્યાં હિંદુસ્થાનમાંથી ચોખાની નીકાસ થયેલી અને પછી દળાઈ અને પોલીશ થઈને પાછા યુનાઇટેડ કીંગડમમાં ચોખા મોકલવામાં આવ્યા.

ચોખા દળવા એ એક વખત યુનાઇટેડ કીંગડમમાં, બહુ સારો વેપાર હતો પણ ઇચ અને જરમન હરીફાઈને લઈને લડાઈ પડેલા તે પડતીમાં આવ્યો હતો. લડાઈ શરૂ થઈ ત્યારથી ચોખા દળનારાઓએ આ વેપાર ઘણે ભાગે હાથ કરી લીધો છે અને આશા છે કે લડાઈ પછી પણ એજ સ્થિતિ રહેશે.

પોરબંદરમાં વહાણનું બાંધકામ.

પોરબંદર રાજ્યનો એડમીનીસ્ટ્રેશન રીપોર્ટ અમને અમણા મળ્યો છે અને તેમાં તે રાજની ખીલવણી અને આબાદાની વીધે લખ્યું છે જો કે લોકોપયોગી બાંધકામો, કે જેમાં કેટલાક તો ઘણાં અગત્યના હતાં, તેમાં ઘણા અર્થ કરવામાં આવ્યો છે તોપણ તે રાજની આવક અને જમાંબાતું ઘણા વધારો ખતાવે છે. ખીલુ ઉપયોગી બાબદોમાં વહાણ બાંધવાના ઉદ્યોગની વધેલી ઝડપ નોંધ લેવા જેવી છે તેમાં ખાસ કરીને દેશી જહાજનો કાફલો ગત વર્ષ કરતાં ઘણો વધી ગયો છે રીપોર્ટમાં ઠણા મુજબ જગતના ગંભીર વધારાને લઈને આ ઉદ્યોગને ઘણું ચેતન મળ્યું છે, અને રાજ્ય તરફથી વહાણ બાંધનારઓને દરેક જાતની અગવડ આપવામાં આવેલ છે. સાફ કરતા વધારે વહાણો દરીયામાં સુકવામાં આવ્યાં છે અને ચોતરીસ ગોટા જહાજો, કે જેનો સરેરાસ ટનેજ ૪,૮૦૦ છે, તે પણ દરિયામાં છોડી સુકવામાં આવ્યાં છે. વહાણો બાંધવાના ઉપયોગમાં આવી શકે એવી જેટલી ધની શકે એટલી જગ્યાઓના ઉપયોગ કરવામાં આવે છે તે છતાં પણ તે પુરતી થતી નથી. એક નવી ગોટી બંધાવવા માંડી છે અને ખાશા છે કે આને લઈને જુની ગોટીઓનો મોટો ભાર એછો થશે ગતવર્ષમાં વધારેમાં વધારે ૨૪૦ ટનેજ વહાણ રજીસ્ટર થઈ હવે પણ આધુનીક વર્ષમાં એક ૪૦૦ ટનેજનું હાલ તૈયાર થાય છે.

બ્રિટિશ વેપાર માટે હિંદુસ્થાનની અપત.

આ ઉદ્યોગમાં જરમનીનું ચલણ જડમૂળથી હી નાખવું જોઈએ.

ધી બ્રિટિશ એમ્પાયર પ્રોડ્યુસર્સ એસોસીએશને જરમનીની હિંદુસ્થાનમાંની અપત વધતા જતા વેપાર ઉપર ધ્યાન ખેંચીને ચાપ છુતે બહુ સારી સેવા બજાવી છે. જરમનીનો લડાઈ પહેલાંનો આ ઉદ્યોગનો ઇતરો વધારે અપત ટકવા દેવો ન જોઈએ તેમજ જોઈ ઇતરો પાછો સજીવન પ્રણ ન થવા દેવો જોઈએ એમ કહેવામાં આવે છે કે ધી ટેનર્સ ફેડરેશન એન્ડ ધી યુનાઇટેડ કીંગડમ ચાલીસ લાખની હિંદુસ્થાનમાંની અપત હાય કરવાની માંગણી કરી છે અને તે પણ લડાઈ પૂરી થવા પછી ત્રણ વરસમાંજ અને દરેક વર્ષે એટલીજ સંખ્યામાં પણ એટલી શરતે, કે તે અપતને વેપાર હિંદુસ્થાનમાં બ્રિટિશના હાયમાં આવી જાય તો; પણ, સ્વભાવિક રીતે આ ફેડરેશન પોતાની વાલુ આપણમાંથી એક પાંચ પણ પોતાના ચામડા રંગવાનાં કારખાના, હિંદુસ્થાનમાંના જરમન વેપારીઓના લાભ માટે, વધારીને દુબાઈવા તૈયાર નથી. આ જરમન વેપારીઓએ ખરી રીતે હિંદુસ્થાનમાંની અપતને આજો વેપાર ભૂતકાળમાં પોતાના હાયમાં લઈ લીધો હતો.

કમનસિમે, હિંદી સરકારને, એમ દેખાય કે, હજી પણ અપતના વેપારમાં જરમન વગતો નાશ કરવાને બહુ આનાકાની કરે છે આવી લાગવગ અલગ રહેલાઓ ઉપર હિંદુસ્થાનમાં બહુ અસર કરે છે. સરકારે આ દિશામાં ચોક્કસ કર્યું છે તોપણ બ્રિટિશ ચામડાં રંગનારાઓને અંતોષ આપી શકાય એટલું હજી થયું નથી. આ સ્થિતિમાં આ વાત હાલ

છેડવામાં આવી છે અને આ પ્રમાણે તે અ-
સંતોષકારક સ્થિતિ હાલમાં છે. ધી ધીટિશ
એમ્પાયર પ્રોડ્યુસર્સ એસોસિએશન સૂચના
કરે છે કે હિંદી સરકારની, હિંદુસ્થાનના જર-
મન વેપારના લાભને લગતી નાણાકાંડનો
સલાહ પારલામેન્ટમાં ચર્ચાવેલો ભેદભેદ અને
તે જાળવેલો એક મુકરર નિશ્ચયપર આવવું ભેદભેદ.

કેનેડાની ઇમ્પીરીયલ ઇસ્ટીટ્યુટ કમિટી
આગળ રજૂ કરવામાં આવેલી ખબર મુજબ,
કે જે કમિટિ લંડનમાં મળી હતી જેનો પ્રમુખ
સર જ્યોર્જ પર્લે છે જે કેનેડાનો હાઈ કમિ-
શનર છે, કેનેડાના ચામડા રંગનારાઓ હિંદુ
સ્થાનમાંના ગાયના ચામડા માટે બહુ આકર્ષાય
છે આ ચામડાના નમુનાઓ, ઇમ્પીરીયલ ઇસ્ટી
ટ્યુટની હાઈડ અને ટેનીંગ મરીરીયલ્સ કમિટિ
તરફથી ટોમીનીયનમાં મોકલવામાં આવ્યા હતા
એ બનવા ભ્રમ છે. કે જેવો હિંદુસ્થાનમાંની
ખાવત ઉપરથી સરકારનો અકોશ દૂર થયો કે
વરતલ હિંદુસ્થાન સાથે બારોબાર એક જબર-
જસ્ત ચામડાનો વેપાર ધમધાકાર ચાલશે.

હિંદુસ્થાનના વેપારની યાદી એમ ખતાવે
છે કે હિંદી આયાતમાં ગત વર્ષમાં ફેબ્રુઆરી
માસ ભેટે સરખાવતાં ૧૬,૬૦,૦૦૦ પાઉન્ડનો
વધારો થયો છે, જ્યારે નિકાસમાં તેજ પ્રમાણે
સરખાવતા ૭,૨૪,૦૦૦ પાઉન્ડનો ઘટાડો થયો છે

વેપારી સીપોર્ટ્સ.

હિંદુસ્થાનનો રૂનો વેપાર.

બોમ્બે, કોલકાતા, રાણપુર એસોસિએશનના
ડીરેક્ટરોની ગઈ કાલે મળેલી સલામાં એમ
નકી કરવામાં આવ્યું કે આ કોઈખી વખત
તફની એવી સ્થિતિને લઈને વાયદાના તેમજ
તકાળીક સોદાઓ આવતા સોમવાર સર્ગી બધ
રાખવા અથવા જ્યાં સુધી એક સલા મોલા-
વવામાં આવશે નહિ કે જેમાં રૂનો વેપા-
રના લાભો બતાવવામાં આવશે અને એક
ચોજના તાત્કાળીક તેમજ વાયદાના સોદાને
માટે, એવી મોઢવામાં આવશે કે જેથી તે પ્રત્ન
બાબદ સમાધાની ઘટ જાય. એવી ધારણી
રાખવામાં આવી હતી કે લાવ એટલા બધા
વધી જશે કે વેચનારાઓ હાલના દરાર મુજબ
માલ પૂરો પાડવાને અશક્તિમાન થશે અને
જેને લઈને વેપારને એક મોટો ધોંકો પહોંચશે.

“હિંદુસ્થાનના રૂની નિપજ.”

“સામ્રાજ્યની આમદાનીનો વધારો.”

હિંદી સરકાર તરફથી જે રૂનો પાક વધા
વાને વિચાર કરવા કમિટી નીમવામાં આવી
હતી અને જેમાં વધારે લાંબા તાવલુના રૂને
માટે ખાસ ધ્યાન આપવામાં આવ્યું ને હક
કમિટી હવે પોવાના કુચોમાં મશગુલ થઈ
ગઈ છે. બ્રીટિશ એમ્પાયર પ્રોડ્યુસર્સ એસ-
ોસિએશનને મોકલેલા સીપોર્ટ ઉપરથી જણાઈ
આવે છે કે સામ્રાજ્યની રૂની નિપજમાં એક
જબરો વધારો આ દેશ તરફથી થવાની
આશા રાખી શકાય.

હંચી પોલીસ કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા કયા જરો ?

ખરી વાવ છે કે હાલ થોડા વર્ષ સુધીમાં
હિંદુસ્થાનમાં લાંબા તાંતણાનું રૂ દાખલ કરવા
યત્નો-શિવાય એક-સંખ્યા નિષ્ફળ ગયા હતા.
ખીજી વરસે જોતાં, એમ કહેવામાં આવે છે
કે હવાપાણી જોતા લાંબા તાંતણાનું રૂ આ
દેશના ઘણા મોટા ભાગમાં ઉગાડી શકાય,
જોકે કેટલાક પ્રાંતોમાં આ રૂની એક ખાસ
ખીજી જાત કદાસ ઉગાડવી પડે, દાખલા તરિકે
જેમ યુનાઇટેડ પ્રોવીસીસ અને પંતળમાં
કરવામાં આવ્યું છે.

ચોગ્ય નહેરતું બાંધકામ ઘણા લાગોને
પુરૂં પાડતું પડે અને ખેડુતને પણ એવી
ખાતરી આપવી જોઈએ કે જે હુંકા તાંતણાના
રૂને ઉગાડે છે તેના કરતાં વધારે-સારી કિંમત
આ લાંબા તાંતણાના રૂની ઉપજશે. આશા
આપવાથી તેને લાંબા તાંતણાનું રૂ ઉગાડવાનું
મન થાય અને હુંકા તાંતણાનું રૂ ઉગાડતું
સુકી દે. આમ કરતું એ કાંઈ અતિશય કઠિન
કૃત્ય નથી.

નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર માલીકા—ભાગ ૧ લો-દેર ઓઈલ, લવ ડર, એટ્રાબકલ, કોકોનટપોમેડ, લાકમન્ડસ, બામ,
દશન મલમ, એગ્રીમીફર, હુય પાવડર, રોખ સીરપ, ઈન્ક, જુઠ પોલીસ, વીગેરે “અનુભવિક હુન્નરની
ગેરેનીવાલી જુઠ. કી મન ૭ આના

હુન્નર માલીકા—ભાગ ૨ ને-પરફ્યુમ ફલસાહન, રોખ ઓઈલ, ગ્લીસરાઈન લાઈમન્ડસ, લેમન
સીરપ, બાલમ્યુત, સ્પીરીટ કેમ્ફર, વીગેરે અનુભવિક હુન્નરની ગેરેનીવાલી જુઠ. કી ૦ ૭ આના

હુન્નર-કળા-દર્શન—ભાગ ૧-૨-૩-૪-સુગંધી તેલો, અવરો, પેનકીલર, રંગો, વેલર કલરો, બાલ
મન્દાના પાવડર-તેલ સાણ, હેન્ડાઈ, ખીન્ડો, સ્વદેશી સ્વેટો, ગુલાબ નળ, ડીલ વેલર, વારનીસ, બાર
સોપ, સુગંધી અરો અને એસન્સો વીગેરે હુન્નરની જુઠ. કી ૦ ૩૦ ૧)

સ્વાતંત્ર હુન્નર એ એક—પ્રેસ્વામા પ્રેક્ષી રોષાળના અનુભવિક હુન્નરની જુઠ ને મટિ દેશી
વેપારી ચેમ્પર તથા ખીન જલ્દીતા આસાગીજોના હતમ અભીમાય મન્દા છે. કી ૦ ૩૦ ૦૧૦

હુન્નર સાગર—૩ ૨૧, —હુન્નર પ્રાચ્ય મોડ, કી ૩. ૧૧-હુન્નર સમઠ કી ૩ ૧, હુન્નર સાગરો
કી ૩. ૦૧ હુન્નર માલીકા ૩ ને ભાગ (ઉપાય છે) કી ૦ ૭ આના.

“ડી ગોળની”—દેવે હાપ અગરબત્તી (૨૫ અગરબત્તીના ૧૫ કીઓ આનો એકથી ૩ ૧)
સુધોની મળશે.

લખો:—આર. જી કામઠાર, હુન્નરોદય જુઠ ડીપો—ખનીયનરોડ, મુંબઈ ૯

૧૮૯૬ના કૉટન ડ્યુટીઝ એક્ટ-૨-પ્રમાણે હિંદુસ્થાનમાંની મીલોમાં તૈયાર થયેલાં માલ ઉપરની એકસાઈઝ ડ્યુટીના આંકડા:—

	મે			એપ્રિલ અને મે.		
	૧૯૧૬	૧૯૧૭	૧૯૧૮	૧૮૧૬	૧૯૧૭	૧૯૧૮
	રૂા	રૂા	રૂા	રૂા.	રૂા.	રૂા.
બ્રિટિશ હિંદુસ્થાન મુબાઈ	૧,૮૭,૫૦૯	૧,૬૭,૩૬૯	૧૨,૭૬,૭૮૮	૩,૩૩,૦૭૫	૩,૧૮,૬૦૧	૨૫,૮૧,૭૨૪
મદ્રાસ	૧૮,૩૩૭	૩૭,૪૧૭	૧,૧૪,૯૮૫	૪૦,૫૭૨	૭૫,૦૦૩	૧,૫૬,૭૭૫
બંગાળ	૩,૧૫૬	૮,૧૮૩	૨૬,૩૯૧	૭,૪૫૫	૨૦,૧૬૫	૨૬,૮૨૫
યુનાઈટેડ પ્રોવિન્સીસ	૧૩,૧૮૮	૨૦,૮૩૫	૩૨,૨૦૫	૨૭,૭૮૪	૪૧,૯૨૮	૬૭,૧૬૬
અન્ગ્લો-મિલાડ	૨,૫૦૩	૨,૨૨૧	૪,૮૪૫	૪,૨૬૪	૪,૪૨૬	૧૩,૪૨૧
પંજાબ	૧૯૫	૪૨૦	૪,૫૭૨	૧૯૫	૮૭૭	૬,૬૯૪
પિંજી	૧૧૭	૭૧૭	૨,૧૦૭	૨૦૫	૧,૩૦૭	૪,૪૭૪
મલ્વાપ્રાંત અને પિંદાર	૧૮,૮૬૮	૨૬,૬૦૬	૬૧,૨૬૬	૪૦,૪૬૮	૫૭,૭૬૮	૮,૧૧,૪૦૨
ફરે મોસ ડ્યુટી	૨,૫૫,૦૧૬	૨,૬૭,૦૭૧	૧૫,૨૩,૧૮૬	૪,૫૪,૦૧૮	૫,૨૦,૬૬૮	૨૬,૦૦,૫૦૧
નેટ ડ્યુટી	૨,૫૩,૬૬૭	૨,૫૦,૭૮૫	૧૪,૬૫,૩૨૩	૪,૪૮,૨૦૩	૪,૬૭,૬૧૧	૨૮,૭૩,૪૦૩
દેશી રાખ્યો						
(૧) દોર, માધસોર						
પરોદરા, નદગામ						
બાનગર, અને નદવાણના						
દેશી રાખ્યો —						
મોસ ડ્યુટી	૧૮,૧૮૭	૩૬,૦૪૬	૩૫,૨૭૭	૪૨,૫૧૮	૬૦,૬૭૩	૭૫,૨૨૭
નેટ ડ્યુટી	૧૮,૧૮૭	૩૬,૦૪૬	૩૫,૨૭૭	૪૨,૫૧૮	૬૦,૬૭૩	૭૫,૨૨૭
એક હરે કુલે મોસ ડ્યુટી	૨,૭૩,૨૦૩	૩,૦૩,૧૧૭	૧૫,૫૮,૪૬૬	૪,૬૬,૬૧૬	૫,૮૧,૬૭૧	૩૦,૪૫,૭૨૮
એક હરે કુલે નેટ ડ્યુટી	૨,૭૨,૧૫૪	૨,૮૬,૮૩૧	૧૫,૦૦,૬૦૦	૪,૬૧,૮૦૧	૫,૫૧,૨૮૪	૨૬,૪૮,૬૩૦

ઉદ્યોગોનાં પગાર.

હિંદુસ્થાનના મુખ્ય જોગીલા રોન્ કેમ વધારા અને કેટલા પ્રચારકો મધ્ય તે સ્વધી આકાશ નીચે આપવામાં આવ્યા છે મુખ્યમાં કાપડ જોગીલા કલકત્તા કાગળ, ન્યુટ અને ખાલુના જોગીલા, કનપુરમાં જામ કાપડના જોગીલા, આમની આના ઉજોગીલા, રંડુમાં જોગીલા ઉજોગીલા અને પંખળના દારના જોગીલા આકાશ અપવામાં આવ્યા છે —

[illegible]

મુંબઈની કુલ પ્રાઈસીસ કમીટીએ ઠરાવેલા ભાવો.

ચોખાના જથ્થાબંધ ભાવો.

જાત	૬ મહુ ગુણનો ભાવ. (૧૬૮ સ્તલ.)				
રંચુન સ્પેશીયલ	}	૧૨-૦-૦ થી ૧૨-૮-૦
બસીન "		
સ્મોલ મીલ	}	૧૪-૦-૦ થી ૧૪-૪-૦
બસીન સ્મોલ મીલ		
ચાર્ટ કાલી (નવી)	૧૪-૪-૦ થી ૧૪-૮-૦
અકયાબલફન	
માઉલમીન એંગલો	
બદકો અકયાબ	
મીલ આદ...	
માનડેલે	
રંચુન (કણી)	
બરમા કાઈન	
મીલ સુગન્ધી	૧૪-૮-૦ થી ૧૫-૮-૦
શીંગાપુરી	

ધઉનો જથ્થાબંધ ભાવ.

ધઉની જાત.	૮ ફરાની એક ખાંડીનો ભાવ.				
ભુવાર (સોલાપુરી)	૫૮ થી ૬૨
બાજરી (કાનપુરી) સારી	}	૬૫ થી ૭૨
" મધ્યમ		
કાલખી	
કરાંચી	
ધઉ:-					
ખંડેલો (ઉત્તમ)	૭૦ થી ૮૫
" (મધ્યમ)	
પીસી (રટવની)	૫૮ થી ૬૦
" (શરબતી)	૫૮ થી ૬૧ (નોમીનલ)
પીળી	
ચણા.					
પીળા	૪૦ થી ૪૫
રાતા	
મઠ	૫૨ થી ૫૬

મેટેલીક શીર્ષાંગની સારી ડીઝાઈન ગમશે કે ?

અડદ	૪૮ થી ૫૫
જવ (આપથી)	૩૩ થી ૩૪
(વજનથી)	૪૦ થી ૪૩
લોટ (વજનથી)	૨૪ થી ૩૦
મગ (દીલ્હી)	૫૫ થી ૭૦

ચોખાના પરચુરણ ભાવ.

રંગુન :—

હવા	આના ૬ થી ૬૩ પાલી.
શીલ સુગન્ધી	,, ૭ થી ૮ ,,
છરા સાલ (પનવેલ)	,, ૮ થી ૧૨ ,,
કચ્છાણી (ભીમડી) સારો માલ	,, ૮ થી રૂ. ૧-૨-૦ ,,
પકડા દાઉદખાની	

અનાજના પરચુરણ ભાવ

પુર દાલ :—

(તેલ વગરની) હલકી જાત	આના ૬ થી ૮ એક પાલી
(તેલવાળી) ઉચી જાત	,, ૬ થી ૧૨ ,,
ધડ (પીસી)	,, ૮ થી ૧૨ ,,
,, (ખડવા)	
ખાજરી (કરાચી)	,,
,, (કાલખી)	,, ૮ થી ૧૦ ,,
ચણા (રાતા)	,, ૫ થી ૬ ,,
પીસેલા ચણા (વજનથી)	
,, લોટ	
,, ખાજરી	

લોટનો ભાવ.

ઉચી જાત

સાત મણનો એક કોથળો (૧૬૬ રતલ)	૨૮ રતલનો એક મણ
રૂ. ૨૦-૦-૦ થી ૨૧-૧૨-૩	
રૂ. ૧૬-૦-૦ થી ૨૧-૦-૦	
રૂ. ૧૬-૪-૦ થી ૨૦-૧૨-૩	

સાત મણનો એક કોથળાનો ભાવ

એક મણનો ભાવ.

ફી ન. ૧	રૂ. ૧૭-૮-૦	રૂ. ૨-૮-૦
,, ૨	રૂ. ૧૭-૦-૦	રૂ. ૨-૬-૦
નાટા (ચીન માર્ક)	રૂ. ૧૬-૦-૦	રૂ. ૨-૪-૦
,, (બધુ)	રૂ. ૧૫-૦-૦	
,, (હોડ)	રૂ.	

ધી બોમ્બે દાર્જિલ માર્ક ૨૧ એક સોટ, ફોટો, સુબધ.

એક મણ.

૨ સ્તલનો એક શેર.

આટા (ગરીબ માણસ
માટે હલકો રૂ.

રૂ. ૨-૪-૦

●-૨-૬

મીલ ખાન ...

૪-૧૧-૦ થી ૫-૧૦-૦

ચકી ,, ...

ચોખાનો લોટ.

એક મણ.

૨ સ્તલનો એક શેર.

સ્પેશીયલ ...

રૂ. ૨-૪-૦

○-૩-૦

નં. ૧... ..

,, ૨-૫-૦

●-૧-૬

હલકી વાત ...

,, ૨-૨-૦

○-૨-૩

બાજરી આટા ...

○-૨-૦

ગોળ અને ખાંડનો જથ્થાબંધ ભાવ.

ખાંડ ...

... ..

(જાવા સફેદ) ...

... ..

રૂ. ૧૯-૮-૦ થી ૨૦-૦-૦

હંફવેટ

ગોળ ...

... ..

રૂ. ૫૫-૦-૦ થી ૬૮-૦-૦

કેનડીના

તેલ અને ધીના ભાવ.

ધી:-

એક મણ.

દેશી ...

... ..

રૂ. ૨૬-૦-૦ થી ૨૬-૮-૦

ગુજરાત ...

... ..

,, ૨૭-૮-૦ થી ૨૭-૧૨-૦

વેરાવલ ...

... ..

,, ૨૮-૮-૦ થી ૨૮-૮-૦

મલાયા ...

... ..

,, ૨૮-૮-૦ થી ૨૮-૮-૦

એક મણનો ભાવ.

ચારખંદર ...

... ..

રૂ. ૩૧-૦-૦ થી ૩૨-૦-૦

રામપદ ...

... ..

,, ૨૫-૦-૦ થી ૨૫-૮-૦

સાગર ...

... ..

,, ૨૩-૮-૦ થી ૨૩-૧૨-૦

તેલ:-

કોપરાનું ...

... ..

,, ૭-૦-૦ થી ૭-૪-૦

ચોખું ...

... ..

,, ૭-૦-૦ થી ૭-૬-૦

મેટેલીક શીલીંગની સારી રીઝર્વન ગમશે કે ?

COMMERCIAL INTELLIGENCE & STATISTICS.

વેપારી ખાતમીઓ અને આંકડાઓ.

TARIFF VALUATION OF SUGAR.

ખાંડની જગાત વખતે આંકેલી કિંમત.

૫. સ. ૧૯૧૧ ની સાલના કર્કમ સરકારી નંબર ૫ માં ખાતાવેલી રૂઢી પ્રમાણે ૫. સ. ૧૯૧૬ માં ખાંડ ઉપર કેટલી જગાત થશે, તે આંદાજ કાઢવો સહેલો યદ્યપિ તેવા હેતુથી આ કોષ્ટક તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે તેમાં પ્રથમ સપ્ટેમ્બર માસ દરમ્યાન કેટલી આયાત થઈ પડી હતી તે તથા કર્કમ હાઉસના રીટર્ન પ્રમાણે તેની એક હંદ્રવેટની સરેરાશ શી કિંમત હતી તે આપવામાં આવ્યું છે, અને બીજા કોલમમાં વરસની શરૂઆતથી આજ સુધી થયેલી કુલ આયાત તથા તેટલા વખત દરમ્યાન તેની સરેરાશ કિંમત શી રહી છે તે પણ આપેલું છે

ખાંડની જાત.	૫. સ. ૧૯૧૮ ના જુન માસમાં થયેલી આયાત		૧૯૧૭ ની પહેલી ઓક્ટોબર સુધી થયેલી આયાત.	
	જરૂરો હંદ્રવેટ	સરેરાશ કીંમત. રૂ. આ.	જરૂરો હંદ્રવેટ	સરેરાશ કીંમત. રૂ. આ.
આંક ગાગડીવાળી બીટ જાતની	૩	૨૦—૪
" " સુંવાળી ચીનમાં સુધારેલી	૧૮૩	૨૩—૪	૫૪,૭૪૮	૨૦—૦
" " સુંવાળી ઇન્ડિયામાં અથવા જાપાનની
" " જાવાની ૨૩ ડચ રેટન્ડની તથા ઉપરની	૬૪૭,૩૪૬	૧૫—૦	૫૪,૫૭,૭૬૦	૧૫—૧૨
" " જાવાની અથવા જાપાનની ૧૬ થી ૨૨ ડચ રેટન્ડની	૧,૫૬,૭૧૮	૧૨—૫	૧૬,૫૬,૬૬૪	૧૩—૪
" " જાવાની અથવા જાપાનની ૧૫ ડચ રેટન્ડની અને હાલથી
" " મોરીસીયસની ૧૬ ડચ રેટન્ડની તથા હાલથી	૨,૨૩,૨૧૪	૧૭—૧૨

ખા. આ. આ. દા.લ. માટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, સુબહ.

COMPARATIVE STATEMENT OF TRAFFIC AT THE PORT TRUST WAREHOUSES FOR THE MONTH OF JUNE 1918.

ધ. સ. ૧૯૧૮ ના જુન માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીઝમાંના
વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા.

માલની જાત, તા. ૧ પહેલી	૧૯૧૮ ના જુન ને દિને સ્ટોક	૧૯૧૮ ના જુનમાં થયેલી ડીલીવરી	૧૯૧૮ ની ૧ લી જુલાઈ તારીખે સ્ટોક	૧૯૧૭ ની ૧ લી જુલાઈ ને દિને સ્ટોક
રૂના કાપડની ગાંસડી	૩૫,૫૨૪	૭,૧૯૨	૩૫,૫૦૬	૨૬,૭૪૪
પેટી	૧૧,૬૩૭	૧,૨૭૭	૧૧,૧૯૮	૨૩,૯૯૨
રેશમ તથા ઉનની પીસગુઝ ગાંસડી	૧,૨૩૩	૧૧૬	૧,૨૫૦	૭૧૧
રેશમ તથા ઉનની પેટી	૧,૦૫૨	૩૯	૧,૦૩૭	૧,૫૪૩
ટવીસ્ટ અને યાર્ન (સુતરાઉ) પેકેજીઝ	૯,૬૦૧	૨,૩૦૭	૮,૭૪૩	૪,૧૬૫
રેશમ તથા ઉનના પેકેજીઝ	૨,૪૬૧	૪૬૩	૨,૪૬૭	૧,૬૨૧
ગ્રાંખાના ટન	૫૫૮	૨૯	૫૦૦	૧,૪૩૭
પીવળના ટન	૧૯૪	૬૨	૧૪૫	૫૧૦

IMPORTS OF SUGAR.

ખાંડની આયાત.

બ્રિટીશ ઇન્ડિયામાંના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં એ મહિનામાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની આયાત થઈ હતી.

બીટની ખાંડ. નામ.	શેરડીની ખાંડ.	ટોટલ.
૧૯૧૭ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૭ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૭ હંદ્રવેટ.
૧૯૧૮ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૮ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૮ હંદ્રવેટ.
મંગાળા ...	૧,૪૬,૩૮૬	૨,૪૦,૮૬૬
મુંબઈ ...	૨,૪૨,૦૨૨	૬૧,૫૪૮
સિંધ ...	૬૪,૮૨૭	૫,૭૦૨
મદ્રાસ ...	૩૬,૪૪૬	૭૫,૮૭૭
બર્મા ...	૪૧,૫૭૬	૪૨,૨૨૧
કુલ	૫,૩૩,૨૫૭	૪,૨૬,૨૧૪

—*—

પોલીસી કંદેલા ટેબલ દોષ ખરીદ કરવા ક્યાં જશો ?

JOINT-STOCK COMPANIES.

જોઇન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ.

ટેબલ પહેલું.

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાઇ ગયેલી કંપનીઓ અને જે જીન ૧૯૧૮ ની સાલમાં રજીસ્ટર થઇ હતી. જેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે.

નામ.	સંખ્યા.	આપણ. રૂ.
૧. બેંકીંગ અને લોન બંધારણ	૩	(૧,૦૦૦) ૨,૫૦
૨. પ્રાન્સીંગ, પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી. ૧૬,૩૦
૩. બીજીઓ.	૮	
૪. ઊન, રેશમ અને શણ વગેરેની મીલ.
૫. ફોટન અને જ્યુટ સ્પુસ અને પ્રેસો.	૧	૫,૦૦
૬. પેપર મીલ.
૭. સો અને ટીમ્બર મીલ.	૧	૧૦,૦૦
આ અને બીજી વાવેતર કુલ:—		૨,૬૫
૮. આ.	૨	૭૦
૯. કોલ	૩
૧૦. જવની દારૂ ખનાવવાની જગ્યા.	૧	૧,૦૦
૧૧. ઉપર જણાવી એ ઉપરાંત બીજી કંપનીઓ.	૧	૮,૨૫
કુલ.	૨૦	૫૬,૭૦

ટેબલ બીજું.

૧૯૧૬ (એપ્રિલ થી નવેમ્બર) ૧૯૧૭ (એપ્રિલ થી નવેમ્બર)

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાઇ ગયેલી કંપનીઓ અને જે બાર મહિનાની અંદર રજીસ્ટર થઇ હતી એટલે કે એપ્રિલ ૧૯૧૭ થી માર્ચ ૧૯૧૮ અને આગલા બાર વર્ષનું સરખાવતા છે જેની વીગત નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે.

(૧૯૧૬ એપ્રિલથી ડિસેમ્બર) ૧૯૧૭ (એપ્રિલથી ડિસેમ્બર)

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ એક ઓટ, ફાર્ટ, મુખ્ય.

એપ્રિલથી જુન ૧૯૧૭. એપ્રિલથી જુન ૧૯૧૮.

જાત.	સંખ્યા.	થાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦
ઝેડીંગ લેાન અને ઇન્સ્યુરન્સ.				
૧. ઝેડીંગ અને લેાન.	૧૫	૧૦,૩૫	૬	૩,૪૦
૨. ઇન્સ્યુરન્સ.	૧	૧૦,૦૦
ટ્રેડીંગ.				
૩. રેલવેઝ અને ટ્રામો.	૩	૨૮,૦૦
૪. શીર્પીંગ, લેન્ડીંગ અને વેર હાઉસીંગ.	૧	૫,૦૦
૫. પ્રીન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી.	૧	૨૦	૪	૩,૦૦
૬. બીજાઓ.	૧૫	૪૧,૬૫	૨૯	૯૨,૦૫
મીલો અને પ્રેસો.				
૭. કોટન મીલો	૨	૪૫,૦૦
૮. ઊન, રેશમ અને શણ વગેરેની મીલો.	૧	૧,૦૦
૯. કોટન અને જ્યુટ સ્ક્રુલો અને પ્રેસો.	૧	૫,૦૦
૧૦. પેપર મીલો.	૧	૨,૦૦
૧૧. રાઇસ મીલો.	૧	૧,૫૦	૧	૪૫,૦૦
૧૨. સો અને ટીમ્બર મીલો	૧	૧૦,૦૦
૧૩. બીજા મીલો અને પ્રેસો.	૧	૧,૦૦
આ અને બીજા વાવેતર કંપનીઓ.				
૧૪. ચા.	૧૦	૨૨,૬૮	૬	૬,૬૦
૧૫. બીજાઓ.	૩	૪,૪૮	૫	૧૮,૬૦
ખેતવાની અને પથ્થરની ખાણો.				
૧૬. કોલ.	૪	૧૩,૦૦	૧	૭,૦૦
૧૭. બીજાઓ.	૧	૩૦,૦૦	૪	૫,૧૮
૧૮. જમીન અને ખાંધકામ	૧	૧,૦૦
૧૯. જવનો દારૂ બનાવવાની જગ્યા.	૧	૬,૮૮	૨	૧,૭૨
૨૦. બારફ બનાવવાનું કારખાતું.	૧	૬૦
૨૧. શાકર બનાવવાનું કારખાતું.	૧	૪,૦૦
૨૨. ઉપર બાબત લખાઇ ઉપરાવની કંપનીઓ.	૪	૭,૧૫	૧	૮,૨૫
કુલે	૬૩	૧,૭૫,૭૬	૬૬	૨,૬૬,૪૦

મારસેલ્સની રજીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

ટેબલ ત્રીજું.

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં સંયુક્ત યથેલી બેંક-અંડ સ્ટોક કંપનીઓ ૧૯૧૮
જુન મહિનામાં રજીસ્ટર થઇ હતી જેની સંપૂર્ણ વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ	ધાપણ રૂ.
૧. બેંકીંગ, લોન, અને ઇન્સ્યુરન્સ.			
૧. ગોવિંદ નેકેન પલાયામ શ્રી જનકીરામ કીરૂપાવીલાસાનીધી.	કાંઈમબદુર, મદ્રાસ.	બેંકીંગ અને લોન	૧,૦૦,૦૦૦
૨. કુલીતાલે ચુનીયન બેંક	કુલીતાલે, મદ્રાસ	"	૫૧,૦૦૦
૩. ટંબુર ઇન્ડસ્ટ્રીયલ બેંક	ટંબુર, આસામ	"	૧,૦૦,૦૦૦
૦ ટ્રેડીંગ.		બેંકીંગ, લોન અને ઇન્સ્યુ રન્સ કુલ.	૨,૫૧,૦૦૦
૪. અલ્લી બ્રધર્સ ...	મદ્રાસ.	ગ્રોસરીયર, કમીશન એ જન્ટ અને ગાડી બાધ- કામ વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૫. પાયોનીયર કલે વર્ક્સ ...	ખાનાપુર, મુંબાઈ	માટીના વાસણ બનાવનાર	૧,૦૦,૦૦૦
૬. ફોર્ટીઅરસ એજન્સી	સીકાર, આસામ	કમીશન એજન્ટસ	૧,૦૦,૦૦૦
૭. પી બી પ્રેસ એન્ડ કું	દીલ્હી	સાંપ્રકલ અને ગાડીનો સામાન્ય કામકામ	૫,૦૦,૦૦૦
૮. ઇન્ડિયન પોલ્ટરી કીપરસ અને અગ્રીકલચરીટસ	કલકત્તા	ડુક્કરનો ધંધો "ઓરન્ટલ પીગરી."	૮૦,૦૦૦
૯. જનરલ પ્રોડક્ટરસ ...	"	ફરેક બોરાકનો ધંધો વગેરે.	૫,૦૦,૦૦૦
૧૦. બે ગોલ એગ્રીકલચરલ અને પોલ્ટરી ફાર્મ ...	"	ડુક્કરના ખેતરો.	૫૦,૦૦૦
૧૧. એ બી. ઇથેગેનાન...	"	સામાન્ય ધંધો.	૫,૦૦,૦૦૦
૩ મીલો અને પ્રેસો.		ટ્રેડીંગ કુલ	૧૬,૩૦,૦૦૦
(અ) કોટન અને જ્યુટ સ્ક્રૂ અને પ્રેસો.			
૧૨. મેન એન્ડ કું	કલકત્તા	જ્યુટના પ્રેસો અને બેલરસ વગેરે.	૫,૦૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ડ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ

નં. નામ અને બાવ	કેકાણું.	હિત.	આપણું રૂ
૧૩. યુ.એસ. ટી.એમ. અને ટ્રેડીંગ કં. ડા.	કલકત્તા.	લાઈસાના વેપારીઓ અને મો. મીલના માલીકો વગેરે.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૪. આ અને બીજી વાવેતરની કંપનીઓ.		મીલો અને પ્રેસો કં.સ...	૧૫,૦૦,૦૦૦
(અ) આ			
૧૪. ઓર ડી ટી કં. .	બંગાલ.	આ હિગાડનાર વગેરે	૬૫,૦૦૦
૧૫. મેનટાલાટી કં. .	"	"	૨,૦૦,૦૦૦
(બ) બીજાઓ		આ કંપની કં.સ	૨,૬૫,૦૩,૨૨
૧૬. સાલ્વેટ ટીપર પ્લેન્ટરસ એન્ડ સી	કોરીબા, બંગાલ	આ કંપનીના મેનેજર એન્ડ નારગીતુ વાવેતર	૨૦,૦૦૦
૧૭. યુનાઇટેડ ક્રેટ કં. .	સીલોગ આસામ		૧૦,૦૦૦
૧૮. ટેમોકરબર સીન્ડીકેટ ...	રંગુન, બરમા	રબર, કોરીતુ વાવેતર	૪૦,૦૦૦
		બીજાઓ કં.સ	૭૦,૦૦૦
		આ અને બીજી વાવેતર આ કં.સ	૩,૬૫,૦૦૦
૫ જવનો દારૂ બનાવવાની જગ્યા			
૧૯. ફેઆમાદ ફીસ્ટીલરમ કં. .	ફ્રેચઆમાદ, યુનાઇટેડ	દારૂ બનાવનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૬ બીજાઓ			
૨૦. ઇન્ડિયન ફીલમ્સ .	કલકત્તા.	હિંદુસ્થાનમાં ફીલ્મો વેચવાની ખરીદવાની અને લાઈઝ આપવાનું કામ વગેરે.	૮,૨૫,૦૦૦
		આન્ડ ટોટલ	૪૬,૭૦,૦૦૦

ધી જોએ ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેક ઓફ, ફોર્ટ, સુ બધ

IMPORT OF COTTON YARN.

મુતરની આયાત.

૫. ૩ ૧૯૧૮ ના એ મહિનામાં બ્રિટીશ હિન્દુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા તેથી ઉચ્ચ નંબરનાં મુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું.

ભાગ અને નંબર.	બંગાળ.	મુંબઈ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	ગમી.	ટોટલ.
મુલ એન્ડ વોટર	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૯૯,૫૧૪	૩,૫૦,૪૧૬	૮૦૦	૪,૫૦,૭૩૦
નં. ૪૧ થી ૫૦	૯,૧૧૫	૩,૩૧,૯૧૬	૩,૫૦૦	૩,૪૪,૫૩૪
નં. ૫૦ થી ઉપર	૩૭,૨૮૧	૬૫,૫૮૧	૧,૦૨,૮૬૨
એન્ડ, રેડ અને બીના રંગવાળી						
નં. ૩૧ થી ૪૦						
નં. ૪૧ થી ૫૦	૧,૪૨,૧૫૫	૧૧,૧૦૦	૧૧,૪૭૫	૨,૫૫,૬૦૦	૮,૦૦૦	૪,૨૮,૩૩૦
નં. ૫૦ થી ઉપર	૧૭,૨૦૦	૪૨,૦૪૦	૫૬,૨૪૦
.....	૪,૮૪૦	૨૩,૨૦૦	૧,૫૦૦	૪,૨૬,૫૪૦
ટોટલ	૨,૬૨,૬૦૫	૭,૭૬,૨૧૬	૧૧,૪૭૫	૩,૨૫,૧૪૦	૬,૫૦૦	૧૪૧૫૨૭૬

લાખની અછત.

અગત્યના લગણના સામાન: નોંધ લેવા લાયક કિંમતે પહોંચ્યા.

લાખ કે જે સાધારણ વખતમાં ૧૦૦) શીલી જે હાંફવેટ મળતી હતી, તે આ અઠવાલી-આમાં ૩૦૦ શીલી જે હાંફવેટ જેટલી કિંમતે પહોંચી છે.

આખી દુનીઆનો કેળીતો જરૂરો કલ-કત્તામાં છે. વહાણોમાં લાખ હવે ઇંગલેન્ડ આ-વતી નથી, અને માલની આવક બંધ થઈ તેને લઈને આકતીઆઓ ખરીદનારની પાસેથી દુકાળના જેટલી કિંમત આકાવે છે.

૧૯૧૪ માં ઇંગલેન્ડની બજારમાં લાખના ૧,૦૦,૦૦૦ હાંફીના હતા અને ફરેક દાગીનામાં ૧૨ હાંફવેટ લાખ હતી. અને આજે ફક્ત આખી બજારમાં વધુમાં વધુ ફક્ત ત્રીસ હાંફરના દાગીના મળી શકે તેમ છે. સરકારે ૨૦ ટકા લાખ

કલકત્તામાં કમાનલીઅર કરી લીધી છે અને તે પણ એવે લાવે કે જેથી સરકારી વાપરનાર અને ૧૪૨ શીલી ૫ ૬ પેન્સ હાંફવેટ મળી શકે.

શાંતિના વખતમાં લાખના ઘણા ઉપ-યોગો હતા. કેટલું દેશમાં ટપકું ચાલક બના-વવામાં આવતું તેમજ સારાં સારાં કલામીક લેખકોના પુસ્તકો ઉપર એજ લગાડી પુઠાં ચાલકતા બનાવવામાં આવતા હવે તે દારૂગોળામાં વપરાય છે. તેમજ પનલની દારૂની ગોળીઓ અને પનલ ગોળામાં પણ વપરાય છે, તેમજ બંદુકને વારનીસ કરવામાં અને વહાણના કેટલાક ભાગોને પણ વારનીસ કરવામાં વપરાય છે. હવાઈ વિમાનોની પાંખ રંગવામાં તેમજ લડાઈના બીજાં ઘણાં કામોમાં પણ તેજ લાખ વપરાય છે.

COMMERCIAL INTELLIGENCE.

બેંકો પાસે ખાતમી.

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી ખાતમીઓ આપશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર બાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં દાખલ કરીશું.

ખાતમી મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ જાબતાનો વેપાર કરવા માંગે છે તે
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
એચ. ૧૧૧	ઈંગ્લેન્ડની પેટી.	આમકાના બેલ્ડીંગ, પીકીંગ જેન્ડર અને પીકર્સના ખરીદનારના નામ માંગે છે.
" ૧૧૨	આસ્ટ્રેલિયાની એક પેટી.	કાપડને માટે સોલ એજન્ટ થતા માંગે છે.
" ૧૧૩	ત્રાવલ્કોરની પેટી.	કોપરાનું તેલ, કોપરાં, પેપર, એલચી, વિગેરેના ખરીદનારના નામ માંગે છે.
" ૧૧૪	સુબાઈની પેટી.	છાલ મોગરાના તેલ તથા બિયાંના વેચનારના નામ માંગે છે.
" ૧૧૫	જપાનીઝ પેટી.	વિજળિના સામાન ખરીદનારના નામ માંગે છે.
" ૧૧૬	લંડનની વિમા કંપની.	કલકત્તા તથા મદ્રાસ ખાતે કોઈ બ્રિટિશ વ્યક્તિ તથા પેટી એજન્ટ તરીકે કામ કરવા જુશી હોય તો તેની સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.
" ૧૧૭	ઇટાલીની પેટી.	અરા ટ્યુમીસ સ્ટોન ખરીદનારની સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે.
" ૧૧૮	સ્પેનનો વેપારી.	બદામ, અંજીર વિગેરે કલકત્તા ખાતે આયાત કરવા માગતા હોય તેવા વેપારીઓની સાથે સંબંધ બાંધવા આતુર છે.
" ૧૨૦	લખનૌની પેટી.	આલુમીનીનીઅમ સોલ્ડરના ખરીદનારના નામ જાણવા માંગે છે.
" ૧૨૧	બ્રેડાનિચબર્ગની પેટી.	અલિ ની ગનીબેગ્ગ, ટીક વિગેરેને માટે એજન્ટ તરીકે કામ કરવા ઇચ્છા ધરાવે છે.

ઉપરની ખાતમીઓમાં જે ટેકાણે 'ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ' લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું કાયદેક્ષ્ટર જનરલ ઓફ કૉમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જવું. (આ એજન્સીનું નામ તે કાગળમાં લખવું).

નોંધ.

"ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ"ના નંબરની ખાતમીઓના સંબંધમાં તે ખાતમી માગનાર વેપારી યા પેટીએ બેંક રેકર્ડ્સ અથવા સારી એજાણાણનું પત્ર મોકલવું પરંતુ તે સિવાય તેવી ખાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.

પ્રાક્ટન મોએક ટાઇમ્સની ડીઝાઇનો કયા જવા મળશે ?

NEW PATENTS.

નવા પેટંટો.

ઠાકડાંની પેટંટ ઑફીસમાં નવી શોધો માટે પેટંટો મેળવવા માટે ઑગસ્ટ ૧૦ મી ૧૯૧૮ તારીખ સુધીમાં નીચે મુજબ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી.

અરજી કરનારનાં નામ.	શા માટે.
બી. ડી. પદમજી	શિશુ વિગેરે રમતો માટે માર્કર.
ઇ. એસ. રમીય.	કારખાનુંદરમાં સુધારા.
આઇ. વેઇન.	કુન્નિમ પથ્થર તથા ઈંટની બનાવટમાં સુધારા.
ડ. માસ.	ખેતીવાડીના યંત્રોમાં સુધારા.
એફ. સી. ટેપલ.	સ્ટોર્મ વોટર સેપરેટર.
સી. ટરનર.	ડીસ્ટ્રક્ટીવ હીસ્ટ્રીલેચનમાં સુધારા.
એફ. ડબલ્યુ. રોડર.	ઇન્ટેડીસ્ટ્રક્ટ ગેસ બર્નરમાં સુધારા.
એમ. જી. મુંદ્રા.	શિવવાના ઢોરો.
સી. એન. ચેમ્પરલેન.	રખર હીલમાં સુધારા.
સી. એચ. ચેમ.	તાળામાં સુધારા.
એલ. ડબલ્યુ. વાઇલ્ડ અને ઇ. પી. બાર્ડશીલ્ડ.	સ્ટીલ વિગેરેને તપાવતી ત્રખત તેની સ્થિતિ.
એમ. એ. પાવેલ.	વપાસવાની રીત.
વાઇલ્ડ અને વિલિયમ્સ.	ડ્રીલિંગ મશીન.
	ઉદ્દરવધ.

આ બાબતનો સંબંધો પત્રવ્યવહાર “ ઠંડોલર ઓફ પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન, કાઉન્સિલ હાઉસ, કલકત્તા ” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ એન્ડ ડીઝાઇન (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન એક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ ડીઝાઇન એક્ટ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન એક્ટ, ૧૯૧૫ આપેલા છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના પ્રીન્ટેડ સ્પેસીફિકેશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઓફીસના ખાખ પુસ્તકો નીચેના ઠેકાણે વિના મૂલ્યે જવા દેવામાં આવશે:—

ગામ.	ઠેકાણું.
સુબાઈ...	રેકૉર્ડ ઓફીસ. વિક્ટોરીયા જ્યુબિલિ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, લાયબ્રેરી.
અમદાવાદ	બોમ્બે ટેકસટાઇલ એન્ડ એન્જીનીયરીંગ એસો- સીએશન, નં. ૧, એ, સમેકસ રોડ, પરેલ. આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
અલ્હાબાદ	પબ્લીક લાયબ્રેરી.
બેંગલોર	ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સ.
કલકત્તા...	પેટન્ટ ઓફીસ, નં. ૧, કાઉન્સિલ હાઉસ સ્ટ્રીટ સીવીલ એન્જીનીયરીંગ કોલેજ, સીબપુર ઓફીસ ઓફ ધી ડિરેક્ટર ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રી, યુનાઇટેડ પ્રોવિન્સીસ.
કાનપૂર...	ઓફીસ ઓફ ધી ડિરેક્ટર ઓફ.
કોલ્કા	ઓફીસ ઓફ ધી ડાયરેક્ટર ઇન્ડીયન.
દિલ્લી	ના, નિગમના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
ગાંધી	ઓફીસ ઓફ ધી સીટી ડાયરેક્ટર કલેક્ટર.
...	પંજાબ પબ્લીક લાયબ્રેરી
...	પેટન્ટ ઓફીસ, નં. ૨૫, સાઉથમપ્ટન
...	ડિવિઝન, ઇમ્પ્રુવ્ડ સી.
૧૨૦	રેકૉર્ડ ઓફીસ એગ્રીમેન્ટ કોલેજ ઓફ એજી ધરાવે છે. ૧ સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ, ડીપાર્ટમેન્ટ.
૧૨૧	રેવન્યુ સેક્રેટરી, ગવર્નમેન્ટ.

ઉપરની બાતમીઓમાં જે ઠેકાણે ‘ ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ’ લખેલું છે તેના ઇન્સ્ટીટ્યુટ ડાયરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્શિયલ ઇન્ડેસ્ટ્રીઝ, કલકત્તાને પુછાવી જણાવવામાં આવશે. (નામ તે કાગળમાં લખવું).

નોંધ.
“ ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ” ના નંબરની બાતમીઓના સંબંધમાં.
વેપારી યા પેદીએ બેંક રેકર્ડ્સ અથવા સારી ઓળખાણુ પત્ર મોકલવું.
બાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.

SEA-BORNE TRADE OF INDIA

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૦૦ સં ૧૮૧૭ ના જુન માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી

ચીજનું નામ

Imports.

આયાત.

	૧૮૧૭ મા	૧૮૧૮ મા
	રૂ.	રૂ.
જીવતાં જનાવરો ...	૩,૭૨૮	૧,૫૩૦
જાડગોળો હથિયાર વિગેરે ...	૪,૩૮,૪૩૧	૨,૫૬,૨૭૦
જાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે ...	૨,૦૮,૩૬૫૬	૪,૧૮,૮૮૨
જુટસ અને શુઝ ...	૧,૦૯,૭૨૭	૧,૭૪,૦૬૨
ઘર બાંધવાનો સામાન ...	૫,૧૫,૨૦૩	૮,૪૬,૦૪૮
મીઠુબત્તી ...	૬,૭૬૮	૪૮૧
રેતવે ગાડા સિવાયની ગાડીઓ ...	૨૩,૧૩૬	૩૬,૩૬૦
રસાયણિક પદાર્થો ...	૧૪,૩૭,૮૬૭	૨૧,૬૮,૬૩૧
ઘડીયાળો ...	૧,૦૩,૩૭૧	૫૮,૮૮૮
કોલસા ...	૬૮,૭૩૫	૧,૨૮,૩૨૫
કાંદા ...	૭૦,૬૫૮	૨૦,૩૫૮
કાથો (મીંદરી) ...	૩,૬૧૨	૧,૨૭૧
કોરડા ...	૮,૪૫૩	૩૦૮
કંદકમી (કાપડપ કસ્વાનો હથિયાર) ...	૬૬,૨૨૩	૧,૮૬,૧૫૧
સાંઈકલો ...	૧,૨૦,૧૪૧	૨,૦૬,૧૫૪
કપડા ...	૨,૨૬,૦૮૫	૮૭,૨૪૧
મીઠુ જાતની દવા મળી કુલ ...	૭,૪૬,૪૦૬	૮,૮૪,૬૬૩
કુગડા ગંજવાની ચીજો ...	૭,૨૨,૬૮૮	૧૮,૪૬,૪૩૬
ટાંકડા ...	૮૩,૪૧૭	૫૦,૧૦૪
ગોળીયર ...	૮૧,૭૧૮	૧,૩૬,૬૪૨
ગરબો સામન ...	૧૧,૬૦,૦૦૭	૬,૭૭,૪૬૨
ગોખા ...	૪૮,૮૭૩	૧૧,૬૨૩
ગે	૧૧
ઉત્તર લોટ ...	૭૦૪	૪૬૦
હાથેર ...	૧૫,૬૪,૫૩૮	૨૫,૩૦,૭૭૮
પ ...	૧૪,૫૦૮
પામર બિન કેળવણીવાળા ...	૧,૦૧,૬૬૭	૧,૮૦,૬૫૮
લેડીસીટીને લગતાં હથિયારો ...	૨,૦૧,૫૦૮	૩,૭૬,૩૫૫
ગોળીયરને લગતાં હથિયારો ...	૬,૪૬,૬૧૩	૧૫,૫૩,૧૮૩
ચીજોત ...	૧,૮૬,૫૫૦	૧,૨૭૧
વેસ્ટ ...	૧૦,૧૩૬	૧૪,૨૬૩

ધી બોર્ડે ટાઇલ માર્કેટ-૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફાઈ, મુંબઈ.

ચીજનું નામ.

૧૯૧૭

૧૯૧૮

રૂ.

રૂ.

કેળાનાં એલાં ચામડા...	૧,૫૫,૨૨૨	૩,૪૩,૮૦૨
ઠાડ	૧૧,૪૮,૫૧૮	૨૪,૯૯,૬૫૫
અશીતરી અને ચીલ રટોર્સ	૨૦,૯૫,૧૬૧	૩૭,૩૧,૨૬૬
હીવામળી	૧૬,૫૩,૭૯૫	૧૪,૭૨,૧૬૧
પીત્તા	૭,૭૬,૫૮૭	૬,૮૪,૦૦૨
મંચુ	૨,૨૦,૦૮૭	૪,૬૧,૪૫૫
જર્મન સીલ્વર	૮,૮૪૨
લોહ	૪,૨૦,૩૦૬	૪,૨૪,૮૬૨
લોહ અને રતીલ	૪૪,૦૮,૦૬૯	૭૩,૪૩,૧૩૧
સ્ટીલ	૫,૮૭,૭૨૫	૧૪,૯૯,૬૮૦
સીસું	૧,૪૧,૫૬૨	૨,૮૭,૨૨૨
ગોટર ગાડીઓ અને સાઇકલો	૧૧,૮૯,૧૨૨	૨,૪૮,૩૬૩
કેરોસીન તેલ	૧૪,૩૮,૦૯૭	૯,૭૦,૭૪૩
અણસીનું તેલ	૧૬૬
બીજા ભાતનાં તેલો મળી કુલ	૩૫,૭૮,૫૭૫	૪૦,૪૬,૧૫૧
૨૭ રોગાન વિગેરે...	૪,૧૨,૧૬૭	૮,૮૬,૦૨૭
કાગળો	૬,૭૨,૧૬૪	૧૫,૦૯,૩૪૪
વેલ્વે ગાડીઓ તથા ચામાન મળી કુલ	૨,૭૨,૪૫૭	૪,૪૭,૫૫૫
રબર	૨,૩૦,૪૭૭	૧૫,૧૬,૭૪૩
મીઠું	૯,૭૩,૩૩૬	૧૮,૩૮,૬૫૬
સાબુ	૪,૭૦,૪૭૮	૭,૭૬,૭૯૫
સોપારી	૬,૦૬,૬૭૭	૧૦,૭૪,૮૬૭
તેલનો કુલ	૧૦,૭૮,૩૦૧	૧૨,૨૧,૮૫૦
સ્ટેશનરી	૨,૮૬,૧૨૧	૪,૭૭,૨૬૭
ખાંડ	૪૬,૪૨,૮૨૪	૧,૨૧,૮૪,૮૪૭
સુતર કાચું	૨,૮૫,૩૯૫	૨૩,૫૦,૫૫૧
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૧૫,૪૪,૭૬૧	૫૯,૮૪,૧૪૮
વગર ધોએલાં પીસ શુદ્ધ	૧,૭૬,૯૯,૦૮૫	૨,૧૧,૦૦,૦૭૩
ધોએલાં પીસ શુદ્ધ...	૧,૩૯,૦૮,૮૦૭	૧,૭૭,૩૬,૭૮૨
રંગીન અને છાપેલા પીસ શુદ્ધ	૧,૨૮,૮૨,૭૭૩	૧,૨૧,૮૩,૪૮૦
મીઠવાના દોરા	૭૪,૬૩૧	૬,૦૦,૯૨૨
સુવર્ણ એક્ટર	૪,૮૪,૫૧,૮૫૦	૫,૨૫,૪૬,૭૩૩
વેશમ કાચું	૩,૯૦,૩૮૮	૬૧,૧૦૪
વેશમના પીસ શુદ્ધ	૯૨,૦૩૬	૪,૭૦૫
કાચું કાન	૨,૪૦,૫૧૫	૩,૬૭,૭૦૦
હોઝીયરી	૫૨,૬૧૮	૬૧,૬૩૪
કાનના પીસ શુદ્ધ	૧૦,૭૭,૭૩૫	૧૨,૬૩,૭૭૨
કાન કુલ	૧૫,૬૫,૮૨૫	૨૧,૨૭,૬૨૩
વાંચાકું	૫,૭૮,૫૯૮	૧૪,૬૪,૫૩૧

એવેલીસ સીલીંગની, સમી હીલાઇન ગમ્મલો દે

ચીજનું નામ.	૧૯૧૭	૧૯૧૮
	રૂ.	રૂ.
સાકા	૮,૩૮,૭૭૪	૯,૧૩,૬૭૪
રમકકાં	૧,૨૩,૦૭૮	૩,૫૦,૬૬૩
કનીચો	૭૭,૫૮૭	૬૮,૭૨૧
કનીચોનો સામાન	૧,૬૮,૬૦૮	૧,૫૨,૪૬૨

કુલે આયાત

૧૦,૦૭,૩૫,૨૩૯

૧૪,૪૪,૯૯,૭૩૫

Exports.

નિકાશ.

ચીજનું નામ.

૧૯૧૭-રૂ.

૧૯૧૮-રૂ.

છપવાં જનાવરો	૧,૫૧,૨૬૨	૧,૪૫,૩૪૨
ખસ કરવા માટે રેના	૧,૬૦,૮૪૫	૩,૮૧,૬૨૮
મોણખતી	૩,૨૦,૦૭૧	૧,૪૫,૩૧૩
સોલ્ડ પીટર	૧૪,૨૯,૨૯૩	૮,૧૨,૬૦૦
કોલસા	૪,૨૬,૫૮૮	૬૯,૬૭૦
કોશી
કાચો, (સીંદરી)	૮,૫૫,૭૭૪	૧,૮૨,૨૮૪
દોઝા
દવાઓ	૭૫,૩૯૯	૧,૬૬,૫૬૧
ગળી	૧૮,૦૮,૬૨૪	૧૨,૧૩,૨૮૮
હરણે બેઠું	૫,૫૬,૧૩૫	૩,૪૦,૦૩૪
હુમણ, આમણ રંગવાની ચીજો કુલ	૨૫,૭૮,૨૬૭	૧૮,૩૬,૮૭૭
ફળ ને શાક
મગર
ચોખ્ખા ધણ અને બીજી જાંવનો દાંણો કુલ	૩૩,૨૪,૩૫૮	૩૧,૬૩,૧૦૬
ધણની સરકારી મહલ
ધણનો સોલ
ખજર કેળવાયલું આમણ	૩૭,૫૯,૦૦૪	૧૯,૧૭,૪૬૩
સામ	૫૧,૬૯,૬૮૧	૩૩,૮૩,૧૨૯
કેળખાણાં આમણ	૩૬,૨૩,૫૨૭	૫૦,૩૧,૬૪૯
દારૂ	૬૦૫
રખર	૧૩,૬૧,૧૪૧	૭,૬૩,૪૩૧
અલણ	૧,૦૮,૬૬૩	૫,૫૩,૬૧૮
મેંગેલીજ
બોટ્ટું અને સ્ટીલ
ખાતું કુવ
ચીણુ	૯,૬૬,૭૧૨	૪,૨૭,૭૨૦
અબજાખ	૭,૬૩,૨૭૬	૧૧,૫૧,૨૬૪
ગવેલ	૫,૬૧,૦૬૮	૬,૬૫,૪૬૮
કેપરેલ

થોડા વખત માટે આકાંક્ષા છાપવામા આવ્યા નથી.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ રૂ. બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

અળસીનું તેલ	૧૮,૮૩,૫૦૬	૨૭,૦૬,૬૮૩
બીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ	૨,૮૭,૧૬૪	૫,૮૫,૬૬૬
ખાજી	૧૭,૧૬,૩૬૦	૧૮,૫૦,૮૬૦
અરીજી
દીવેલ
ટાપરાં
કપાસીયા
લોથસીંગ
અળસી
અસખસ
સરસવ
તલ
તેલનો	}	આ બાબતના આકાંઠા આગળ નથી
ખાંડ		
ચા		
ઘાચું રૂ	૮૫,૭૬,૮૬૨	૮૩,૪૮,૪૮૮
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૪,૬૫,૬૩,૭૬૭	૭,૨૦,૬૬,૬૧૫
રૂમાલ અને શાલો	૪૩,૭૮,૫૮૮	૪૪,૫૧,૨૨૨
પીસ શુક્ર	૧૩,૧૨૪	૫,૬૮૮
શણ	૩૮,૬૮,૨૦૧	૬૨,૭૪,૦૭૦
જ્યુટ કાચું	૧૯,૦૫,૩૧૨	૨,૬૮,૩૫૨
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૩૫,૭૩,૬૭૦	૬૬,૬૨,૬૫૪
દેશમ (કાચું)
દેશમ કુલ	૬૬,૮૦૦	૧૩,૦૬,૩૦૦
ઉર્ન કાચું	૧,૨૫,૦૦૦	૧૩,૪૦,૩૭૮
ઉર્ન કાચું	૧૧,૧૩,૦૬૨	૩,૫૩,૧૧૦
ઉર્નની ઘાળીઓ ને ગાલીઓ વગેરે	૪૬,૩૪૪	૨૫,૩૮૧
તળાકુ બીડી વિગેરે	૫,૩૬,૪૪૪	૩,૩૧,૪૬૭
લાંકાં પાટીયાં વિગેરે	૭,૨૦,૨૬૩	૨,૫૬,૬૬૬
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ } સરકારી ઘઉંની નિકાશ સાથે. }	૬,૬૬,૩૨૦	૮,૬૪,૬૭૦
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ } મરકારી ઘઉંની નિકાશ સાથે. }	૧૬,૧૪,૦૦,૬૦૧	૧૬,૬૭,૬૦,૨૫૬

“ઇનકમટેક્સ.”

ઇનકમટેક્સને લગતાં કોઇ પણ પ્રકારનાં કોમની સમજ મેળવવી હોય તો મળે. અથવા લખો-બી. એલ. થોસર, બોમ્બે કોમરશીયલ કોલેજ, ૪૧. કાલબાદેવી રોડ મુંબઇ.

ઓપરેશિયોનથી આવકવેરા માટે હીસાબના પત્રકો તૈયાર કરી આપીએ છીએ.

બી. એલ. થોસર.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન)
અરરીટ્રાઇઝ એકાઉન્ટન્ટ એન્ડ પબ્લીક
ઓડીટર

જે

તમારે ત્રીજા વર્ષના દત્તાત્રેયોની હાડમારી જુવમ આપવા હોય, હાંદી જેપાર ઉલ્લામને, હાંદી બધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨ પૌડો હાંદુસ્તાન ઉપર પડતો પસારો આપવા હોય, હાંદી માટે રેલ્વેમાં સારા પગારની નોકરીઓ મેળવ હોય, હાંદી ઉલ્લામ હાંદુનાજ લાભ માટે ખીલવ હોય, જાહેર પ્રજાની સગવડ માટે પૂરતી કાળજી રાખ સત્તા મેળવી હોય અને હાંદીઓની લાગણી આ અભિપ્રાયને માન આપે એવા અમલ મેળવતા હો

તા

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માગો.

ઉપર દર્શાવેલી રેલ્વે સબધી હાલ ચલાવા માં નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફરફ કેરારારૂપ દાંદાચાનજ ૩૬૧, હાંદીની રોડ, મુબ. એ સરનામે મોકલવા વીન વી છે

બી. એન. ભાથેનાની કું.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચંડસ.

નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુબઈ નાં ૩

ટેલીફોન નાં ૩૧૫૫.

સેન્ટરી જીન એન્ડ રેલ્વેને લગતો સર્વે સામાન.

લોખંડની, કસાઈની, પીતલની, તાંબાની, સીસાની, બોયલ્ડ ટ્યુબો, ખીરની રેનવોટર પાર્કિંગ્સ અને તેની ફીટીંગ્સો — દરેક માપની મોટા જથ્થામાં મળશે.

તેસતેહ પીતલના સ્તૉવ કૉક, ખીજકૉક, સીતના વીલ વાવવસો, અને ડાકસો:— દરેક જાત અને માપના.

ચીનીની ગટરના પાર્કિંગ્સ અને ફીટીંગ્સો, વોટર-કલોઝના વાસણો, લેવેટરીસો, બાથ સંબંધી, ફલસગી ટાંકીઓ વગેરે જથ્થામાં મળશે, લગતો દરેક જાતનો માલ જથ્થામાં તથા છુટક મળશે.

નૌપધી સાસપરેલા.

આ સાસપરેલા સેવન કર્યાથી ઉપદ્રવજન્ય, ગરમીના રોગો તથા રસાયણી સેવન કરવાથી શરીર ઉપર થનારા ભયંકર વીકારો (લોહીનું બગડી જવું) તથા ધાતુના વીકારોને નાબુદ કરીને લોહીને સુધારે છે અને આમથી ઉપર થતા અનેક પ્રકારના રોગોને મટાડે છે.

વળી આ સાસપરેલા ગમે તે માણસે લીધો હોય તે લોહીના સુધારો કરીને કોવંત આપે છે તથા સ્મરણશક્તિ વધારે છે. ખાટલી એકની કીમત રૂ. ૧૧

મહા કુષ્ઠ તથા સફેદ કાઠ ઉપર

બે અતિ ઉત્તમ ગુણદાયક ઔષધી.

ભારત મધુવટલી કી મત રૂ. ૧૧) આ દવા પેટમાં લીધાથી અને તેલ ઉપર લગાડવાથી નીચે નાગવટલી તેલ " રૂ. ૨) લખેલા વિકારો ખાતરીથી સારા થાય છે. અઘાર પ્રકારના કુષ્ઠ રોગ, જેવા કે શરીરની ત્વચા ઉપર સફેદ, લાલ, કાળા, બાંધુ રંગના ઘણ તથા સુનભરી ઇત્યાદિ દરદો ઉપલી દવા લીધાથી ખાતરીથી સારા થાય છે, તેમજ લોહીના સુધારો થઇ કાતિને વધારે છે.

ડૉં ધાકજી લાણજી સાવંત

રણસવારી, — મુંબઈ.

પોરબંદર પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ

"ગણુપતી" છાપ

હમારો સીમેન્ટ હી કુત્તાનમાં આપાત થતા રોગોના સીમેન્ટની બરોબરી કરે છે, અને નણીતા ખાતાઓમાં વપરાય છે એનું પેર્મીય એન્ડ એક હદરેટતા મળ્યુલ પેલગજોમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતા ધણીજ સહેવાઈએ ઉચકી યામય છે

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો:-

ધી ઈન્ડોયન સીમેન્ટ કુંડો લીં

તાતા' સન્સ એન્ડ કુંડો

એન્ડ એન્ડ,

નવસારી બીલ્ડીંગ કંપ્લે, મુંબઈ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી.

પરંતુ જો અન્ય વીથીઓમાં, ભોજન ગૃહોમાં કે કાપકાદાર લોભમાં, અને ખુદ પોતાને
 કેરપણ, અહીંના જેવી સ્વાક્રિય થાને ટેકટકુલ રસોઇ જમવાની આશા રાખશે તો જરૂર
 નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાતરી કરો.

દ. મુગમાલેવી પોસ્ટની ખાઇળ મુ'બઈ નં. ૨

ધી એલેમ્પીક કેમીકલ વર્કસ લુ. લી.

મુ'બઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના આવ પ્રકારા નામના ગ્રંથના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ:—

વેછરેખલ ટોનાક સીરપ—(દેશી આયુર્વિદ્યામાંથી શાસ્ત્રીય રીતે અનુસાર બનાવેલી શકિતની દવા
 આ દવા બદરાહી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અણુટ કોનવ આપે છે. (એ ખાસ ધ્યાનમાં
 માખણ કે વેછરેખલ ટોનાક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ ઉત્તેજ અને ઉન્માદક દવાઓથી હુકે સમય મટે જાણાતી
 કુનીમ શક્તિ ભેળી તથી પણ કાયમની કંદસ્તી સક્રિય છે.)

(૨) હીવરને પોતાલુ કામ બલવધારે નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે.

(૩) અછલ્લીની વ્યાધીના નારા કરે છે, અને અન્ન માર્ગને તાંત્રાંત આપે છે.

નોટ—અર્ધપતી તેમજ સુવલ્લી સીએને પણ આ દવા આપી સમાય છે, તેથી સુવારોમ લાગુ થઈ શકેતા
 નથી, અગર લાગુ થયા હોય તો મરી નય છે. કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૨-૦.

બ્લીસેરો કોસ્ફેટ ટંપાઉલ સીરપ—(જ્ઞાનતંત્રને સક્રિય આપનારી અમુલ્ય દવા) સાલુચના જ્ઞાન-
 તંત્રઓમાં અને અગત્યમાં મુખ્ય પદાર્થ તરીકે બ્લીસેરો કોસ્ફેટનાં વાતો રહેલાં હોય છે; અને અગર તેલું પ્રમાણ ધરી
 નય છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શકિત તત્તી રહે છે, અને અસક્રિયને લઈ છતાં, નુકો સંખ્યાબંધ દરદી
 કાંપન થાય છે. તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક અલિ તેવા તત્ત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિદોષ દવાના ઉપયોગ કરવાથી
 ખેલો બિંધ પુરી પડે છે, ને સક્રિય આપનારા તત્ત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે. ભોજન અગત્યને કે અગત્યને પસંદો નિરોગ
 બનાવતા હોય તેમજ અણુટ આ દવા વાપરવી. કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૧-૦ (મોટી સાઇઝ.)
 ૦-૧૪-૦ (નાની સાઇઝ.)

બીજી બનાવટો માટે ફેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું છેકાણું—ધી એલેમ્પીક કેમીકલ વર્કસ લુ. લી.

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુ'બઈ.

૨૬ થી.

કર્ણિક

તાવ માટે એક અકસીર દવા.

એક વખત વાપરીને ખાતરી કરજો.

કિંમત એક આટલીના આના ૧૦.

૮. ૫ બુટો.

દરેક દુકાને વેચાણ મળશે. નહિ તો લખો

કર્ણિક પ્રધર્સ—ગીરગામ મુંબઈ

અગ્ર્ય મિક્શર

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેજો?

અફઝ ભાવવાળી બુની

અને બાણીતી

મારવાડી
બજાર
મુંબઈ

મહાલે એન્ડ કંપની,

વીલાયતી
કીરતી એકરની બાણીતી
થયલી હાથી છાપની હાથેરીઅન
બેગલોર, સાઈકલ, ગીરજાપુર, વીગેટે
તથા બન્થાના ફેન્સી ડરેસો તેમજ સાંચી તરીની તથા
નવી તરાહની ઇ દ્ર કેપ તથા વીક્ટોરીયા કેપ, સાદી ટોપીઓનો
બજાર જાણો હમારે ત્યા હરહ મેશ તઈચાર છે તે બેઈ

જવાને ચુકરો નહી
બહારગામના જોર્ડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.

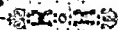
15, BANK STREET FORT BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

જામત વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન.

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

(હિંદુ, પારસી, જૈન, ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મનાં મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશમૃત સાથે
શિક્ષણ બાકી દોઝળ, પાકું પૃષ્ઠ ૮૦૦ તુર્ત આહક થાળો.

મૂલ્ય-રૂ. ૨-૮-૦ ચોપડેજની પી. જી. જી.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય બોધક અને શિક્ષાપ્રદ થઈ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અત્યંત પર્યાપ્ત બનેલા સર્વ અલૌકિક ચમત્કારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
ધર્મ, વગેરે અધ્યાય આસ વાંચવા જેવાં છે. દરેક સમજનારે આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાંચવો બેધએ.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

હાલિયાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સરતી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

ફેશનેબલ સેકંડા હીઝાઈનામાં મશીનાથી

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, ભુલેશ્વર કબુતર ખાના પાત્ર

કેથેડ્રલ રીટ-સુબધ નં.

ખસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને 'એક્ષી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર સની તાજતી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઠવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના અમરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક "ગૌદાન" ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ બોર્ડપર લખી જાહેર લાગમાં મુકી સમારક રખાય છે એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોના નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રિપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે

મત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

રૌયલ ટોનીક પીલ્સ.

તાકાત આપનારી શુદ્ધ વનસ્પતીની ગોળીઓ.

આ ગોળીઓ દરેક પ્રકારની નબળાઈ દુર કરી પુરૂષાતન આપે છે. સ્વપ્નામાં ટે પીશાબમાં જતી ધાતુ બાંધ કરી વીર્યવીકાસના શુભ દરેદો મટાડી પાચનશક્તિ વધારી તાકાત આપે છે. ટેજવણી લેતા વીધાર્થીઓનાં મગજને પુષ્ટી આપી તેમની ઝાણી થએલી યાદશક્તિ શક્તીને પ્રવેશમાં બિલતી રાખે છે.

દેશન, કંસ્તુરી, અંબર વીગેરે દેથી વનસ્પતીની બનેલી "રૌયલ ટોનીક પીલ્સ" લોહી વધારી અવયવોને તાકાત આપે છે. શુષ્ક વધારી શરીરનું પોષણ કરે છે એટલું જ નહીં પણ ફેક ત ત્રણ દીવસમાં પોતાની અદ્યક્ષત શક્તિ આબેહુબ બતાવે છે. સ્ત્રીઓના અનિયમીત રૂત્રાવાને અટકાવી ગર્ભસ્થાનને સુધારી તંદુરસ્તી બક્ષે છે.

૨૪૪૨૨ નંબર ૧૮૦ તપાસી લેજો. નક્કી માલથી શુષ્ક સાવચેત રહેજો. કીંમત ૩૦ ગોળીની રૂ. ૧-૪-૦

ગોવીંદજી દામોદરની કું

જ્યાબધ તથા છુટક દવાઓ વેચનારા,
નં. ૭ સુતાર ચાલ, મારકેટ, મુંબઈ નં. ૨

જીવનતત્વો

જીવનુ પ્રિય હોવા છતાં જીવનતત્વોની જાળવણી રાખવામાં ન આવે તો કાચા-પાચાવાળી ઇમારતની જેમ શરીર દિવસે દિવસે વીખાતું બન્યું છે. નાના સરખા રોગો પણ શરીરને વધારે મોડી અસર કરે છે, અને કંઈપણ જીવન-કર્તવ્ય ખની શકતું નથી. માટે દરેક માણસે પાચનશક્તિ, રુધિર, વીર્ય અને જળ વગેરે જરૂરનાં જીવનતત્વો જાળવવામાં સાવધાની રાખવી જોઈએ.

આ અતિશય જરૂરના જીવનતત્વો જો કાંઈ બગડ્યાં હોય અથવા ઠમતી થયાં હોય તો તેને સુધારવામાં તથા વધારવામાં—

પ્રખ્યાત

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ

આખી દુનિયામાં ઉંચા પ્રકારની ક્ષેત્ર મેળવવામાં પાર પડી છે. આડગીચ વર્ષ જેટલી લાંબી સુદૃઢમાં એ ગોળીઓએ પોતાની પ્રકાશિત કીર્તિને વધારે વધારે વધારે ફેલાવી છે. અસંખ્ય મનુષ્યો તંદુરસ્ત અને તાકાતવાળાં કરી અસંખ્ય ઉંચા સાર્વજનિક કાર્યો પોતાની ફેલાયેલી કીર્તિને વધારે મજબૂત કરી છે.

— કિંમત—ગોળી ૩૨ ની રૂબી ૨ નો ૩ પિયો ૧ એક —

વધારે વિગત જાણવાને માટે અમારું પ્રાઇસલીસ્ટ મંગાવી વાંચેલાં થાઓ.

આંચ ઓશીરાં,
મુંબઈ, કાલકાદેવી રોડ.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

ભામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓનાં શરીર-માંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અંધારાં, માથાનું દુખવું, ખીશાળ માર્ગે ધાતુ જવી, ચાદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુંકી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની -શીશી ૧ નો રૂ. ૧૫

ડૉ. સપટ કંપની :

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીયાના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યો મુતબાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનને દ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે, તે લેવાથી પિત્તાળ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયનાં મો આગળના લાગ ઉપર 'ગ્રાન્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું કરીને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિત્તાળ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિત્તાળ કરવાની શરૂ થાય છે, આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી ખીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિત્તાળ ઘણી જ ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં બહુ ફળદાયક છે. વળી નાના બચ્ચાઓ ઉંઘમાં બિઝાળનાં પિત્તાળ કરી નાખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરુષને પિત્તાળમાં થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળત્રા દુર કરે છે આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા દરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચલન થયેલી ધ્રુવને તાકાદ આપી આ પુરુષને નવી જુવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનને દ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ થોડું લક્ષ્ય આવે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણુ છીડી શકે છે પણ જો જનને દ્રિય રજ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તો ઘણું જ દુઃખ અને ઈર્ષ્યા થઈ આવે છે કારણ કે ઘણો જ ઝેરી કચરો જે મુત્રવાટે નીકળી જવો જોઈએ તે રહી જાય છે, અને તેથી જનને દ્રિયના સંધાના અગત્યના કામ કરતા કમજોર આવથી છુટા થવાને અને આતર ડાની ઇંત વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે. જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણો વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા ભુરાસ પડતું અને પારદશ્ય નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય, જો મુત્રથી તણખ મારતી હોય કે ઝૂંઝ થતી હોય અથવા યીપા પડતી હોય, જો મુત્રાશયની કોઈપણ આગળના લાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય, જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વાર વાર ઉઠવું પડતું હોય, જો જનને દ્રિય ઉલાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઇંત થતી હોય તો આ દરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દહાડામાં જમ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રાના સુતા વખત મળી ત્રણચાર વાર સાનમેટો લેવા જુલુ નહિ.

આથી જનને દ્રિયને લવિષ્યમાં ઇંતથી બચાવી દેશે અને આખી તંદુરસ્ત બરાબર ચાલુ રહેશે. તે જનને દ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનને દ્રિયમાં ખતભ મુત્ર રહેવાથી ખીચી ઝેરી સાન્દ્ર્યને દુર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઔષ્ણની બાટલીમાં વેચાય છે. દરેક બાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપિયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડ્રગિસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જયાબંધ મળશે. કોઈ પણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તમને મોકલવામાં આવશે.

ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની, બૅરો સ્ટ્રીટ, ન્યુયૉર્ક-અમેરિકા.

Od. CHEM. CO, 61 Barrow Street, NEW YORK U. S. A.

સ્વાર્થ ચિન્તો પરમાર્થ.

ગરીબને દબ, દીર્ઘાયુ, તન્દુરસ્ત અને સુંદર બનાવનાર

મદનમંજરી ગોળીઓ.

હનિઆના દરેક ભાગમાં પરમાર્થી તરીકે પ્રસિદ્ધ થઈ ચુકી છે આ ગોળીઓ રક્તહોષ, વિચ્છિન્ન, સ્વપ્નહોષ, વિગેરે લયંકર દરહોને મટાડી, નરમ નસોને દ્રઢ બનાવી શરીરને મજબુત અને સુંદર બનાવવામાં સંપૂર્ણ ફોર્મ મેળવી છે. ખોરાકને હજમ કરી, પાચનશક્તિ સુધારી, દસ્તને માફ લાવવો એ તેનો મુખ્ય ગુણ છે.

કિં. ગોળી ૪૦ નો રૂ. ૧-૦-૦

ફોર્મ પણ દરરૂ માટે વૈધકીય સલાહ તથા વૈધવિદ્યા જ્ઞાનનું મોટું આયુર્વેદિય પુસ્તક તદ્દન મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હેડ ઑફિસ—જામનગર—ઠાડીઆવાડ.

બ્રેન્ચ ઑફિસ—ઠાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ

સરકયુલર નાં. ૪.

ધી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન.

હિંદી પ્રબલને અપીલ.

જેમણે છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઇસ્ટાટેએ બાણુ:—

૧ કે જ્યારે એક નવે કુંપનીનો નોટ્સ અથવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઇસ્ટાટેઓના વર્ગમાં ખાસીય પેસાજવાને સખ્તાઈ વાપર ત્યારે તેને તેમ કરતા અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક છે

૨ કે આ હક્કના જ્ઞાનનો અભાવ ઇસ્ટાટેઓના ટ્રેલાઓ કરવાની દરેક બહુતા ઇસ્ટાટેની ફરજ છે

૩ કે પોલીસને પોલીસ કરતા એજેન્સી નસીબદાર ઇસ્ટાટે-બાહ્યના સ્વાર્થને ખાતર આ હક્કનો ઉપયોગ કરવાનો દર- બહુતા ઇસ્ટાટેની ફરજ છે

૪ કે હિંદી રેલ્વે લેના બેટા, ને પછી તે પહેલા વર્ગનો કે બીજા વર્ગનો ઇસ્ટાટે હોય, તે જોય કે તેના બીજા વર્ગના ઇસ્ટાટેઓ તરફ વાળાની રીતે વર્તવામાં નથી આવતું તો તેની મદદે જ્યાં આશા રાખે છે

૫ કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન નામની એક નંબરી છે તે કે કંઈ પણ ઇસ્ટાટેને રેલ્વે સામે ફરિયાદ કરવી હોય તો તેને કંપની મંડળીના ઓનરરી સેક્રેટરીને ન ૨૮૧-૨૮૩ બોરો અબર ઓફ, રોડ, મુંબઈ લખી બહુતાવું

૬ કે દરેક ઇસ્ટાટે રેલ્વે નાયદાઓ મુસાફરી કર્યા પહેલાં બહુતાની નંદર છે.

લી. સેવક,

તીબેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફિસોમાં તીબેરીઓ તોડી ચેરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીબેરીની મજબુતાઈ ઢઢી છે તે બાજુવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ ગ્રીન મેકેરોની ખનાવટ ઢઢી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફિસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીબેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૮૯)

કારખાનું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

જમવાની સર્વોત્તમ સગવડ ક્યાં ?

શ્રી અંબીકા

ભોજનશાળામાં

કે જ્યાં તમામ માલ ઊંચા પ્રકારનો વપરાવા ઉપ-
યુક્ત ખૂદ માલીકો બંને દેખરેખ રાખે છે.

કે-કાલબાદેવી રોડ—વીકલવાડીના સામે

મુંબઈ-નં. ૨.

ઘેર બેઠાં ગંગા

સમય આવી પહોંચ્યો છે.

સુપાત્ર સ્થાન—ઉમદા તક

કઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ, જમીન લેવાણી છે. મકાન ફંડમાં માત્ર અઢીસો રૂપીયાં ભરી અમર નામના મેળવે, આવે છે સુપ્રિ. નાગરદાસ હ. પાઠક અને ઉપ. હરીશંકર જગજીવન મહેતા. કરો મદદ.

લખો.

ચા. સેક્રટરી,

કા. હિં. અનાથાશ્રમ.

વડવાણ કેમ્પ.

તાંદુર એન્ડ શાહબા સ્ટોન કું

ગોળ દેવળની સામે

સેન્ડહસ્ટ રોડ

મુંબઈ,
ત. ૪.

કુટની સીમેન્ટ લાઈ ના વંદગી

આપવામાં આવે છે.

સીમેન્ટ અને પાઇપના એજન્ટો.

અને ખાત્રી કરો છ.

માલેકો,
રાવ સાહેબ
માનાજી રાજુજી
અને
કાં ખેરાજ બોધાલાઈ.

ચા. હર્શ ઉપર પુરતું ધ્યાન

ખાણોના માલેકો

ઓર્ડર આપી.

Vitalia

(LIFE TONIC
FOOD.)

વાધેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરૂષો માટે અખુટ શક્તી વર્ધક ખોરાક.

કેમ્પ કું'ં ની ઘરગતુ દવાઓ.

કેમ્પ કું'ં ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ માટે ખાસ સગવડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે.

સુવાસણ હેર ઓઇલ તથા ઝમઝમ.

મે. એફ. એસ. માદન કું'ં ની બનાવટનું ઉમદા “સુવાસણ હેર ઓઇલ” તથા “ઝમઝમ” જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

ડા. અમૃતલાલ માણિકલાલ દવાવાળા,

(પેટન્ટ મેડીસીન, પ્રેવીઝન તથા પરફ્યુમરીના વેપારી)

રીફા બીલ્ડિંગ—જુમામસજીદ—મુંબઈ.

વાંચો !

મંગાવો ! !

વાંચો !

આજે પાંચ વરસ થયાં

આખા શુજરાત, કચ્છ કાઠીઆવાડમાં નીકળતું એકજ માસિક

સ્વેતિવાહી વિજ્ઞાન.

જેમા રવન્ધુ હપ્પન કેવી રીતે વધારવી, નવા બગીચા કેવી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી સામ્રાજ્યના વાવેતર ક્યારે અને કઈ મોસમમા કરવા, ખેડૂતોએ થોડું ખર્ચ કરી હપ્પન કેમ વધારવી વિગેરે વિગેરે વિષયોથી ભરપૂર આ એક માસિક છે નમુનાનો એક મંગાવવાથી મફત મોકલવામા આવે છે વાર્ષિક લવાજમ વડે રૂા ૨) જે રૂપીઆ રાખવામા આવેલ છે લાચરેરીને રૂા ૧-૮-૦ દોઢ રૂપીઆના લવાજમથી મોકલવામા આવશે, માટે તુરત નમુના માટે લખો—

ઉપરોક્ત અમે એ સ્વેતિવાહીને લગતા નીચે જણાવેલા પુસ્તકો બહાર પાડ્યા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ બધી નવાથી બીજી આવૃત્તિ છપાઇ ગયેલ છે —

૧ ફલજાદ કુલબાગનું બગીચાનું પુસ્તક.	કિંમત રૂા ૧-૧૨-૦
- ૨ હિંદુસ્થાનમા થતા વાવેતર કરવાની રીત	” રૂા ૧-૪-૦
૩ ખેતર, ખેડ તથા ખેડના હથીઆર વગેરે	” રૂા ૧-૪-૦
૪ પાણીની શોધ તથા તેના હપ્પણો સાધન	” રૂા ૧-૮-૦
૫ ખેતિના ઘંઘામાથી પેસા કમાવાની કુંથી	” રૂા ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમા જુદી જુદી જાતના ખાતરોના સમાવેશ થાય છે)

૬ રેશમના કીડા કાઢવાની તથા ફેવડીનું વાવેતર કરી રેશા બનાવવાની રીત

” રૂા ૦-૬-૦

૭ ફળમા પાણી વધારવામાટે બેરોગિ કરવાને “સ્વેતિવાહી-વિજ્ઞાન”ના ખાસ એક

” રૂા ૦-૪-૦

હુસેનખ છોટાલાલ અંબલિયા, લીંબડી-કાઠીઆવાડ.

ઈચ્છીત ફળ આપનાર

શક્તિ સુધાકર ગોળીઓ

સ્ત્રી પુરુષોના તમામ પ્રકારના ધાતુવિકારનો નાશ કરે છે તે અમારું
 ૩૨ વર્ષના બાળી અનુભવથી સિદ્ધ થયેલ છે. નખળા શરીરમાં લોહી અ
 ધાતુ વંધારી મળ્યુત બનાવે છે. છાતીના તેમજ ક્ષયના દરદો, ધડપણની ન
 ળાઈ, વીર્યનું ઘટાડ પણ પ્રકારે સ્પષ્ટિત થવું, યાદશક્તિનું મંદ થવું, હીરડી
 તથા હરેકાઈ રોગ પાછળની નખળાઈ એ સર્વેને નાશુદ કરવા એક રામબા
 ઊપાય છે. અને ખાંસી તથા દમ નાશુદ કરી ભૂખ લગાડી ખોરાક પચ
 છે, અને જુના પ્રમેહનો નાશ કરે છે.

ત્રણ ડબ્બી સાથે ફાયદો ન થાય તો, પૈસા પાછા આપવાની ગેરંટી મળે
 કી. ૩૨ ગોળીની ડબ્બીનો રૂ. ૧

સંજવન તેલ.

ગમે તે કારણથી આવેલી ઈદ્રિની નખળાઈ અથવા નપુંસકપણ લગા
 નાશુદ થાય છે; અને નસો મળ્યુત બની પૂર્ણ સ્થિતિએ પહોંચે છે.

કી. બાટલીનો રૂ.

પ્રમેહ ભંજન ગોળીઓ.

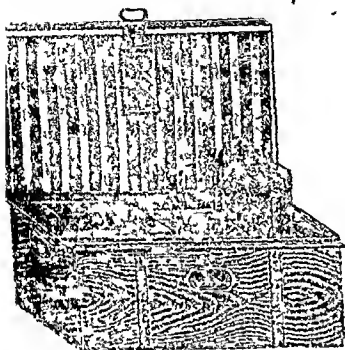
દરેક પ્રકારના જુના તથા નવા પ્રમેહનો જડમૂળથી નાશ કરે છે.
 બમાં અથવા ઈદ્રિની ઘટા પણ જગ્યાએ થતી આગ અને દુખાવો અટક.
 કી. ૨૦ ગોળીની ડબ્બીનો રૂ.

વધરાવળનો લેપ કી. રૂ. ૧. ગમે તેવા વધરાવળના ઉપદ્રવનો નાશ કરે

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાચીવાળા.

o G. 110 H. H. LIEUT-COL. RAJA RAMSINGH'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈં ૨૦ ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ સુબધના નામદાર ગવર્નરના
આગરા હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્લીલ ત્રંક અને દરેક જાતના
બોક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનના દરેક ભાગના મહાન એકત્રીબીશનોમાથી

૧૩

સોનાના

ગ્રાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્લીલના બોક્સ મોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટ, સોલ્ડીસીટરની ઓફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
આશીર્મો અને પહેડીઓમાં ઘણાજ વિશ્વાસ અને ઉવટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બોક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જામીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કંટલોંગ મંગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફકટરી કેમ્પ કસ્ટોડી, રોડ ફ્રમ નાં ૬૭-૬ હોલનબી રોડ, સુબખ.

અહર ખબર આપનારું નામ	પાટ.	NAME OF ADVERTISER.	Page.
વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની	૧ એ	West End Watch Co.	૧ A.
દ્રવેન્ડ ચવના એન્ડ કંપની	૨ એ	Drewett Chown and Co.	૨ A.
દ્વર્કાન્દાસ જગમોહનદાસની કો.	૩ એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co.	૩ A.
ધી આયોલિસ ફાર્મસી	૪ એ	The Ionic Pharmacy	૪ A.
ગિર્ગામ કેમીકલ લેબોરેટરી	૪ એ	Girgaon-Chemical Laboratory	૪ A.

હાતમબાઇ ગુલામહસેન

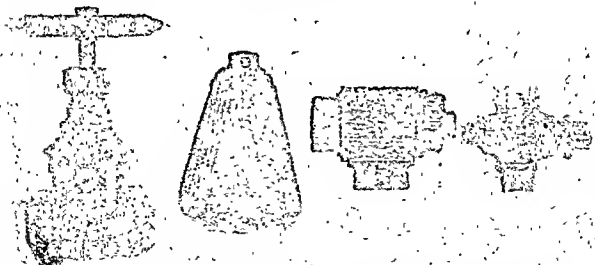
ટલીફોન
૭૫૨.

એન્ડ પ્રધર્સ,

ટેલીગ્રાફ એન્ડ રેલ્વે
"ફીટિંગ," મુંબઈ,
"Fitting," Bombay.

હા. જન. પ્રેસ અને રેલ્વે સ્ટોર સપ્લાયર્સ.

લોખંડ, ગેલ્વેનાઈઝેડ, તાંબા, પીતલ, હાઇડ્રોલીક
કેનવાસ તથા સ્ટીમના પાઈપો તથા તેને લગતું સરવે
જાતનું ફીટીંગ્સ, દરેક જાતના કોંક્રેટ, બીલીલ,
ગાલ્વસ, રેવીટ, ખાલ્ટ, નટ, વગેરે તુરત ડીલીવરી
માટે હમેશાં મોટા જથ્થામાં રાખ્યે છીએ.

નં. ૧૧૯-૧૨૧, નાગરેવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

અહર અખરના અનુક્રમણીકા.

અહર અખર આપનારનું નામ પાત્ર.

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની	..	૧ એ
દરેક રાવના એન્ડ કંપની	...	૨ એ
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.	...	૩ એ
ધી આયેનિક ફાર્માસી	...	૪ એ
ગીરજામ કેમીકલ એગેન્ટરી	...	૪ એ
અચૂતાંગન ડીપો	...	૫ એ
ધી ઇન્ડિયન ફાયર એજન્સી	...	૫ એ
નગીનદાસ અને મણિકલાલ	...	૬ એ
એચ. વલભરામ એન્ડ કું.	...	૬ એ
દીદાસદી મુલમલમદી કારાના વેપારી	...	૭ એ
આગનદાસ નેમલની કું.	...	૭ એ
આર. જી. રામની કું.	...	૭ એ
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું. લીમિટેડ	...	૮ એ
કીરપાલદાસ કમાતમલ	...	૮ એ
ફીરોઝ એમ. દસ્તુરી કું.	...	૯ એ
ફીરોઝ કેમીકલ કું.	...	૧૦ એ
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ	...	૧૧ એ
આચ. એલ. બંદારકર	...	૧૧ એ
બી.બી. કલ્યાણજીની કું.	...	૧૨ એ
ધી ઇન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી.	...	૧૩ એ
દુધી અહર અખરો	...	૧૪ એ
ડો. પી. એસ. આનંદ	...	૧૪ એ
ડો. ડી. રામદેવ એન્ડ કું.	...	૧૪ એ
કે. ડી. ડોંગરેની કું.	...	૧૫ એ
વ્યવસ્થાપક બંદરમોકા	...	૧૫ એ
કોકરે ખાદીસીવાલા	...	૧૬ એ
એમ. એચ. શાસ્ત્રી	...	૧૬ એ
રમ. પ્રેમચંદ કૃષ્ણજી મુરતવાળા	...	૧૬ એ
ર. ગુન સમાચાર પ્રેસ	...	૧૭ એ
રાવડાની કું.	...	૧૭ એ
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.	...	૧૮ એ
ગોદરેજ બ્રદર્સ	...	૧૯ એ
ધી મેન્ડેલ એન્ડ એન્ડ કું. લી.	...	૨૦ એ
કા. કાલીદાસ મોતીરામ	...	૨૧ એ
અનવાવ હાફીબાઇ રાહ	...	૨૧ એ
કાકર પેતીક	...	૨૨ એ
બી. એલ. મોસર	...	૨૩ એ
રેવેનુ તરપારી વલીવટ	...	૨૩ એ
ધી એન. આયેન્ટરી કું.	...	૨૩ એ
ડો. ધાકજી ખાજી	...	૨૪ એ
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું. લી.	...	૨૪ એ
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડીંગ હાઉસ	...	૨૫ એ
ધી મુલમલમદી કેમીકલ વર્ક્સ કું. લી.	...	૨૫ એ
ધી મુલમલમદી	...	૨૬ એ

INDEX.

NAME OF ADVERTISER Page

West End Watch Co.	...	2 A.
Drewet Chowna and Co.	...	2 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co.	...	3 A.
The Ionia Pharmacy	...	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory	...	4 A.
Amratjan Depot	...	5 A.
The Indian Claim Agency	...	5 A.
Nagindas and Maneklal	...	6 A.
H. Vallabhram & Co.	...	6 A.
Fidally Gulemally	...	7 A.
Gagaudas Jethmal & Co.	...	7 A.
R. Jivraj & Co.	...	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd.	...	8 A.
Kirpaladas Jhamatmal.	...	8 A.
Phiroze M. Dastoor & Co.	...	9 A.
The Rio Chemical Co.	...	10 A.
The Lakshmi Art Printing Works	...	11 A.
Y. L. Bhandarkar	...	11 A.
Bhica Chhianji & Co.	...	12 A.
The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	...	13 A.
Short Advertisements	...	14 A.
Dr. P. S. Ganla	...	15 A.
Dr. D. Writor & Co.	...	15 A.
K. T. Dongre & Co.	...	15 A.
Manager Chandraprakash	...	15 A.
Dr. Bhatiwalla	...	16 A.
M. H. Shastri	...	16 A.
Shah Premchand Krisnaji	...	16 A.
Rangoon Samachar Press	...	17 A.
Davada & Co.	...	17 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co.	...	18 A.
Godrej Brothers	...	19 A.
The Central Bank of India Ltd.	...	20 A.
Dr. Kalidas Motiram	...	21 A.
Chhaganlal Lalubhai Shah	...	21 A.
Dr. Patrick	...	22 A.
B. L. Thosar	...	23 B.
State Management of Railway	...	23 B.
B. N. Bhatnaga & Co.	...	23 B.
Dr. Dhakjee Phanjoe	...	24 B.
The Indian Cement Co. Ltd.	...	24 B.
The Sabarkantha Boarding House	...	25 B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	...	25 B.
Karnik Bros.	...	26 B.

મહાલે એન્ડ કું	24 બી	Mahale & Co.	...	26
મોતીલાલ મુળચંદ એન્ડ કું	...	24 બી	Motilal Mulchand & Co.	...	26
દાહ્યાબાઈ રામચંદ્ર મેહતા	...	26 બી	Dahyabhai Ramchandra Mehta	...	27
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ	...	26 બી	Nanlal Goverdhandas	...	27
હિન્દુ અનાથાશ્રમ—નાડિયાદ	...	26 બી	Hindu Anathashram—Nadiad	...	28
ગોવિંદ દામોદરની કું	...	26 બી	Govindji Damodar & Co.	...	28 B.
મણીશંકર ગોવિંદજી	...	26 બી	Manishankar Govindji	...	29 B.
સપટ કં પની.	...	30 બી	Sapat & Co.	...	30 B.
ઓડી કેમિકલ કું	...	31 બી	Od. Chemical Co.	...	31 B.
રાજવૈદ્યા નારાયણજી કેશવજી	...	32 બી	Rajvaidya Narayanji Keshavji	...	32 B.
જીવરાજ ગોડુલાસ નેમ્સી	...	32 બી	Jivraj Gooludas Nenshi	...	33 B.
ગોદરેજ બ્રદર્સ	...	33 બી	Godrej Brothers	...	33
શ્રી અમ્બિકા ભોજનશાળા	...	33 બી	Shri Ambika Bhojan Shala	...	33
કાઠિઆવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ	...	34 બી	Kathiawad Hindu Anathashram	...	34
ધી તાંદુર અને શાહબાદ સ્ટોન કં પની	...	34 બી	The Tandoor & Shahbad Stone Co.	...	34
અમૃતલાલ માલેકલાલ દવાવાળા	...	34 બી	Amritlal Manaklal Davavala	...	35
દુલરાય છાટાલાલ અનંતરીયા	...	34 બી	Dulrai Chhotalal Anjariya	...	35
વૈદ્યા કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ	...	34 બી	Vaidya Kalyanji Harikrishna	...	36 B.
ગુલામહસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રદર્સ	...	34 બી	Gulamhussein Esmalji & Brothers	...	37 B.
ધી બોમ્બે મીલ સ્ટોર સપ્લાય એજન્સી	...	34 બી	The Bombay Mill Store supply Agency	...	38 B.
જીવરાજ જી નેમ્સી	...	144	Jivraj G. Nensi	...	145
આર. જી. કામદાર	...	145	R. G Kamdar	...	187

એક નવીન જાતનું ધી.

તેના આશ્ચર્યકારક ગુણો.

હીમાલય તરફના પ્રદેશના જંગલોમાં યતા 'મોહક' વૃક્ષને મળતા જાતના ખાંડના ખીયામાંથી એક પ્રકારનું ધી તૃણવાર કરવામાં આવે છે અને એ ધીમાં આશ્ચર્યકારક ગુણો રહેલા હોવા છતાં તેની શોધખોળ કરીને અત્યંત ધીમાં તેનો લાભ જનસમુદાયને કોઈપણ શોધકે આપેલો નથી એ ધી દરાજ તથા ખરજવા ઉપર માલીસ કરવાથી ચોલીસ કલાકમાં ફાયદો કરે છે અને નવાઈ ભરેલું તે એ છે કે તેથી કપડા ખીલકુલ ખરાબ થતા નથી. આ દુખાવા ઉપર માલીસ ક્રીધાથી તાબડોતોળ આરામ થાય છે અને બીજા બામોના ઉપચોગ કરવાની જરૂર રહેતી નથી. શરીરના કોઈપણ ભાગ ઉપરની વેદના, કળતર કે સાધાઓના દુખાવા ઉપર માલીસ કરવાથી તે વીજળીના વેગે આ કરે છે મોઢા ઉપરના ખીલ, કરોળીઆ અને ચામડી ઉપરના ડાઘ ઉપર માલીસ કરવાથી ઘણીજ ઝડપે તે દુર થાય છે. ખાસી અને દમરના છાતી ઉપર તથા સોન આખ્યા હોય અથવા કોઈપણ ભાગ મુલ ગયો હોય તે ઠંડાણે ધીરે ધીર મસળી માઢો રોક કરવાથી ફાયદો થાય છે. ગુત બાગની કે ખીલ કોઈપણ કમજોર થયેલી ઉપર માલીસ કરવાથી તે નસો ધણીજ મજબુત થાય છે અને કમકેવલ કે નપુસકપણ એથી દુર થાય છે. ફસ કાઢી નાખ્યા પછીથી તે ઠંડાણે આ ધી માલીસ કરવાથી ધણી લાખી સુદત સુધી ફેસ ઉગતાજ નથી ચોળ, ગડગુડ, કોડકોઓ અને ચાઢા ઉપર મસળવાથી ધણીજ ઝડપે આરામ થાય છે. લાજબ એક ઢંભર ઉપર અજમાવ્યા પછીથી આ આશ્ચર્યકારક ગુણો ધરાવનાર ધી જાહેરને લાભ આપવાને પબ્લીક કરવામાં હોવાથી તેનો દરેક અવરથ લાભ લેવો જોઈએ જાણીતાઓ "સુમુલ" એ નામથી તેને જાણ્યો છે અને તેની રબીની કી મત રૂ ૧-૮-૦ છે પોં જીંડુ તે સુબહને જાહેર જલેશ્વર રસ્તે પાનરાપોળ કમપાઝડમાં મેં શોધોમાં મળે છે, આ બનાવટ હી દુસ્તાનમાં કોઈપણ વેપારીને ત્યાં વેચવા મુકેલી ન હોવાથી સ્વીકૃતી પત્ર લખીને મંગાવી લેવી.

મહાલે એન્ડ કું.	૨૬ બી	Mahale & Co.	...	26
મોતીલાલ મુલચંદ એન્ડ કું.	૨૬ બી	Motilal Mulchand & Co.	...	26
દાહ્યાબાઈ રામચંદ્ર મહેતા	૨૭ બી	Dahyabhai Ramobandra Mehta.	...	27
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ	૨૭ બી	Nanlal Goverdhandas...	...	27 B.
હિંદુ અનાથાશ્રમ—નાડિયાદ	૨૮ બી	Hindu Anathashram—Nadiad	...	28 B.
ગોવિંદજી દામોદરની કું.	૨૮ બી	Govindji Damodar & Co.	...	28 B.
માનસબંકર ગોવિંદજી	૨૯ બી	Manisbanker Govindji	...	29 B.
સપટ કંપની.	૩૦ બી	Sapat & Co.	...	30 B.
ઓ.ડી. કેમિકલ કું.	૩૧ બી	Od. Chemical Co.	...	31 B.

૫૧

જના ૧૧ મેનાર ૧૯૦૭ ૫૧૦ છકડા તુલ્યન ભરૂચ ભુલચંદ રસન પાજરાપાળ કમપાઉડમાસ્ટર
 ડાપોમા મળે છે, આ બતાવટ હી કુસ્થાનમા કોઈપણ વેપારીને ત્યા વેચવા મુકેલી ન હોવાથી સી હનાની ડાપોમા
 પત લખીને મગાવી લેવી (૧૯૦૫)

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી

અન્ડ

મેટલ વર્કસ.

—*X*—

એલ્યુમીનીયમ, પીત્તળ, પીયગોલ્ડ, જરમનસિલ્વર, ચાંદી, વગેરે દરેક જાતની ધાતુનાં બટન બનાવવાનું તેમજ ચાંદીની ધુવરીઓ, પડીઆઓ તથા પટ્ટી પાટા તાર વીગેરે બનાવવાનું તેમજ ધાતુ ઉપર હરેક પ્રકારનું કામ કરી આપવાનું

ગંજાવર ખાતું

છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ મુજબના સંચાઓ તથા એન્જીનથી ચાલતું બટન બનાવવાનું એ કોઇ પણ કારખાતું હિંદુસ્તાનમાં હોય તો તે આ અમારું જ કારખાતું છે. જ્યાં દરેક ડીઝાઈનના કંક, કોલર, સટ, કોટ, વેસ્ટ, અને પેન્ટ બટન મોટા જથ્થામાં બને છે. તેમજ મીલીટરી ટ્રેસ બટન, કોઈ પણ સ્ટેટ, અથવા ગવર્નમેન્ટના ઓરડરથી મોટા જથ્થામાં બનાવી આપશું. દરેક જાતની કપાટખાનો, અને પેટ્ટીની કળો, તથા દરેક જાતનાં તાળાંઓ, પણ મોટા જથ્થામાં બને છે તેમજ દરેક જાતનું ડાઇ, પંચોનું, કામ સાઈ અને સફાઈદાર કીડાયત ભાવથી ઓરડર મુજબ બનાવી આપીએ છીએ.

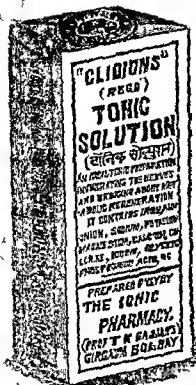
ચાંદીના વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

દરેક જાતનાં ચાંદીનાં બટનો, દરેક જાતની ધુવરીઓ, પડીઆઓ, પટ્ટી, પાટા તાર, વગેરે મોટા જથ્થામાં ટાઇમસર કીડાયત ભાવથી અમે બનાવી આપીએ છીએ એક વખત ઓરડર આપી ખાતી કરો.

લખો—૧૩૩, ૧૩૫, કાલખાદેવી રોડ, હાથી બિલ્ડીંગ સામે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની હાં.૦.

મુંબઈ નાં ૨.

“કિલકાયન્સ”

ટોનિક સોલ્યુશન:—એના પદાર્થો “ગ્લિસરો ફોસ- ફેટ” સહેલાઈથી હોલીમાં મળી જાય છે, અને તેથી જ જ્ઞાત- તંત્રની નબળાઈ તેમજ બીજા રોગો દુર કરવામાં ઘણી સારી છે. રૂ. ૨-૮-૦ અને ૧-૮-૦

દંત મંજન:—ફીનાઈલ જેવી તુકશાનકારક દવાઓથી નીરાળો અને પ્રાયદાકારક જલદ પ્રાણવાયુ (ઓક્સિજન) ઉત્પત્તિ થવાથી મોનાં સઘળાં જંતુઓ નાશ પામે છે અને દાંત ઉજળા થાય છે. રૂ. ૦-૮-૦ અને ૦-૫-૦.

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે, ફાટ, મુંબઈ.

(મ. જે. ગજજરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ઝીંજેનું પ્રય- કરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જેવાં કે પાણીઆ, તેલો, બળતણો, ખનીજો, સાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીલોમાં અને બીજાં ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકામો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તે ખાસ કે જ્યારે હલ વિનાનું અને હીકકમતી સેજરેશન જે ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આપને છેતરે એવી ઘણી વડી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે, જેને તપાસ કરી એમ આગણી કરે છે.

ફેલોગે તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે અગ્રજ કરવી.

મ. જે. ગજજર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે ફાટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માર્ગ શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં લેવાનો છે. એમ કરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાતું શુળ, ગળાનો સર્વ વ્રતનો દુખાવો, લચક, છાતીની ઠંદીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ભાંગવો, રોગ દુખાવો એ મર્વ રોગ કિપર આ ઔષધનો લેખ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણીડર.

કિંમત માત્ર એ આના.

દાદરની દવા.

સુદી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફ્રીઅર રોડ-મુંબઈ.

સુપરટેક્ષના કામ માટે

તાકીદે મળે ચોખી સલાહ આપવામાં આવશે.

વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાતરી એક જ વખત ઓરીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળે.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઇનકમટેક્ષના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હિસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઇની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરરીતી માથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાવેલી છે.

જમ કે રેલ્વે, રટીમર કે પંની, અને રોઇપણ બાબતમાં લખાપટી કરવાનું અને કોટોને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહારગામની ડીઝીઓનાં નાણાં વસુલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્પોરેશન તથા લખાપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવેશે, માટે આપ તાકીદથી મળે નીચેના સરનામે.

ડેપોઝિટ:—સુદ જીલ્લા પહેલે મળે નં. ૧૮
એલર્ડ સીનેક્ષની બાબતમાં. એજન્સી લખાપટી પાસે કાલગાદેવી રેલ—મુંબઈ.

ઇન્કમ ટેક્સ તથા

સુપરટેક્સ.

ના નવા કાયદા પ્રમાણે વેપારીઓએ પોતાની આવકનો હીસાબ પહેલેથી મોકલવાનો છે, વળી ધારી સમગ્ર લાભ અસમર્થ સમજી કાયદા પ્રમાણે કામ કરવાથી વળત, મહેનત અને પધ્ધતિનો ધણો ખર્ચાવ યાચ છે માટે તજજ્ઞે

નગીનદાસ અને માણિકલાલ.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન): એફ. ઇન્સી. સી.

ઇન્કમટેક્સ રજીસ્ટ્રારીઆલીસ્ટસ.

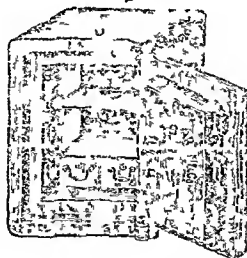
ટાઉન હોલ આગળ. બાગ

હામજી સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ. કોટ, મુંબઈ.

ટેલીફોન નાં ૦ ૨૫૬૦.

એચ. વલભરામ એન્ડ કું.

ચોરોને પકડવાની

અખંડ વાળેલી

ત્રીજેરીઓ, તાળાં કળો અને કેસ બાકસો.

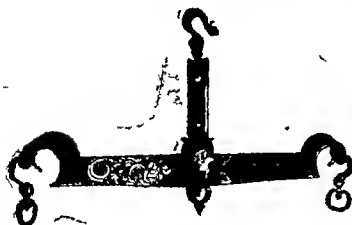
બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, પોલી ગલી.

દકાન—અબદલ રહેમાન સ્ટ્રીટ અલાહી બાગ મુંબઈ-૩

જુની અને જાલીલી વીમાસ કાંટાની કુકાન. ફીદાઅલી ગુલામઅલી કાંટાના વેપારી.

નંબર ૧૩૬, જાંજીર રીટ, જોખાખતર નાઠા ઉપર-મુબમ.

હમારે ત્યાં દરેક જાતના કાંટા જેવા કે વીલીઅમના, એવરીના, ખીમ તથા પ્લાટ-ફારમના અને ફેરબેઠના જે હાંડવેટથી વીસ હાંડવેટ સુધી તથા સર્પીંગના દરેક જાતના અને સાંધજના રતલ ૫૦૦ સુધી તથા ચીનાઈ તથા અવેરાત તોલવાના કાંટા દરેક જાતના, પીતળના વજન, તોલાના સર્વે જાતના, મોટા વીલાયતી, ગામઠી જોખ, કાટાના પહલા, સાંકળ વગેરે સારા માલ ઘણા કીફાયત ભાવે મળશે હમારે ત્યા માલની જાત નજી થયા પછી પછવાડે તેમાં કશી જાતનો ફેરફાર થતો નથી. તેમજ ભાવમાં કાગલાની ધારતી રહેતી નથી. એક વખત પધારી ખાત્રી કરવા લલામણ કરીએ છીએ. અસલ રાજસ મેકરના હાંસ છાપના કાટા અમારે ત્યાં મળે છે નજી માલથી સંભાળજો

બહારગામના જોરડો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપીએ છીએ.

GAGANDAS JETHMAL & Co.

Wholesale, Retail & General Merchants.

Bazar Camp—DEOLALI.

Jewellery, China, and Japan Silk,
Indian Curiosities Embroidery
Works, Brass Works, Silver Works
Sandal Wood Boxes, Indian
Carpets, Ceylon Lace, Madras
Works, Delhi Works, Agra Works
Bengal Works, Drawn Thread
Works, and Bokhara Works

Head Office Dana Bunder,

BOMBAY 3.

MARBLE FLOORING

તાદુર, શાહગાદ, નાવદંગી મહારાષ્ટ્રી લાદીઓ, રફ તથા પોલીશ લાદીઓ, પાણી-આરા, સીડીના ટપા, બાથ-રૂમ, રહેણ વગેરે મળશે.

બહારગામના જોરડોપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે એક વખત રૂબરૂ મળી-ખાત્રી કરો, ભાવ ઘણાજ કીફાયત છે.

આર. અવરાજની કું.

હોડ જોશીસ, હાંસ રોડ નં. ૧૫,

ગ્રામ પદેસ, અમાર ખામ,

પોસ્ટ નં. ૨૧, મુબમ.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/3 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff..

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co Ltd
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co Ltd

તમારા ઘરઘતુ ખપની

કે

વેપાર વણજને માટે

પરચુરણ કે જ્યાંય ધર્મ પાણી જાતની ચીજ જોઈતી હાય તે જ્યાંય ધર્મ

બીલકુલ જીવન કમીશનથી અને કીશાયત માલે મોકલીયું—સખી મોકલો.

KirpalDas Jhamatmal
Dana Bunder
Bombay. 3.

કીરપાલદાસ જમાતમલ

દાણા ખદર, મુખર્ષ. ૩.

નામદાર મુખધેના ગવરનર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કુંઠ

ગવર્નમેન્ટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

મુંબઈમાં ફક્ત અમારું જ એક સંપૂર્ણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ ડીમી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા વીધેનાની આંખની હોસ્પીતાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અતુલવી ઠાઠટરની આખના દરદો માટે સલાહ મંદ્રત મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનારકોપથી તથા ઓફ્ટલમોરકોપથી આખ તપાસવાનો શાલુ અતુલવ ધરાવનાર મી. શીરોઝ પોતે આખ તપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહર મોટી ફી ખરચતા પણ જવલેજ સંતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મી. શીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજ સીંધીયા, બોનરેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, બોનરેબલ મી. જમ્મટીસ બેટી, મીસીસ બેટી, બોનરેબલ સર એન. ચંદાવરકર, બોનરેબલ મી. જમ્મટીસ બીમન, બોનરેબલ મી. જમ્મટીસ બેબેર, કરનલ ફારમેન, P. M. O, R. A. M. O, કરનલ બ્રુક્સ M. D., I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S, મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મી. જેલ M. V. O અને બીબ કેટલાક નામાકીત ડાકટરો અને અહરથો તરફથી એમની કાબેવીયતપલાની ઉમદ સરરીફીકેટો મળી છે.

વળી હુમે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા ચત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કોપટોક”

બાઈફોકલ ફ્લેટ તથા તોરીક (દુર તથા નજીકે જોવા માટે સાંધા વગરના) લેન્ઝીસ તથા ઉન્ની કંચોલીટીના બ્રેસીલીઅન પેમ્લસના તેમજ આંખને ઠંડક આપનારા સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગ્લાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ પ્રીન્સિપલ વગેરે દરેક આતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતાં ભાવ ઘણાજ પ્રીકાશ્યત.

“વી વી”

આંખનાં રીયાં

આખ ફાંખવા અ.વવી, પાણી જવું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડો ખાત્રીપુલક ઇલાજ કીમત આના ૧૨.

આખની સંભાળને લગતી કીમતી નુસખાઓ સાચવી ચોપડી મુક્ત મળશે

નખળાં ખેરાં માટે.

—:0:—

આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો એજ સીના તમામ દરદોષર અકસીર અને રામખાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને સીના ગરલાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અત્યુક શક્તિ ધરાવે છે. અધરાંના ગરલાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્યુત શક્તિ છે. નખળી પડેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છોકરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો ગરલાશયના ક્રમને બરોબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીઠમાંના દુખાવો, પેડમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે ખેરાને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરલાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉંમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત

ચાના એક ચમચોભર.

—:0:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણાં નખળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નખળાઈથી તવાઈને ફીલુ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલાં અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક ચાના ચમચોભર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નખળા પૂરૂંપોને માટે શક્તિને માટે જગ ભરેર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈથી આખરૂદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચળુચ શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈથી ઉપલી દવા ભ્યારે ખી લે ત્યારે એના પર લગાડેલું લેબલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કું.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને ખી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL Co.

75, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

રીચો કેમીકલ કું.

૭૬, બારો સ્ટ્રીટ,
ન્યૂયૉર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અમેરિકા.

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી આર્ટ

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.

આ સમજૂતી લગાઈના વખતમાં દરેક સ્ત્રીજ બેહુદ માંધી થઈ છે તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સારૂ જોઈતા

નવનવીન લેખલો

તથા-વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ગ્રંથ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોનો જોડા અમારી પાસે તૈયાર છે, જેમાંથી તમેને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખારી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,
સાંકલી સ્ટ્રીટ, લાખખલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

ધી
લ
ક્ષ્મી
આ
ર્ટ
આ
ય
સ
લા
ખ
ખ
લા
મું
બ
ઈ.

સંભાળજો નક્કી માલથી સંભાળજો.

મુંબઈમાં કોલન વાટર

ધણી બાવળુ આવા માંડયું છે પણ જરમનીનાં ભણીતાં હુકીનાં કોલન વોટરને જરમુળથી હાંકી કાઢનાર બગલા ડાપ કોલન વોટર આને ધણી વરસોથી પંકાયલું ને પહેલું જ છે.

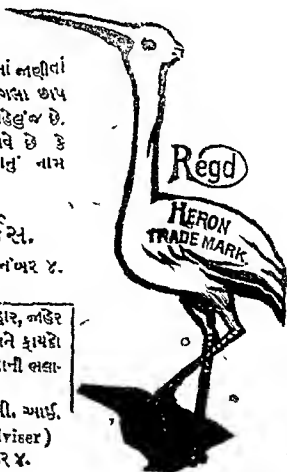
વેપારીઓને ખાસ બલામણુ કરવામાં આવે છે કે બગલા ડાપનું કોલન વોટર મંગાવી જરમનોતું નામ જરમુળથી કાઢી નાંખો.

એકલા બનાવનાર,

હેરોન કેમીકલ વર્ક્સ.

મુંબઈ નંબર ૪.

કોઈ પણ વેપાર ધંધાની બાજુમાં પત્ર વ્યવહાર, જહીર ખબર, હીસાબ વીગેરેમાં જો સલાહ લેશે તો તમેને કાયદો શું થાય છે તે એક વખત કામ સોંપી ખાતરી કરી લેવાની સલામત કરવામાં આવે છે.

તમે—વા. એસ. લંકાશર એફ. સી. આર્ટ.
મંદાના સલાહકાર (Business Adviser)
મુંબઈ નંબર ૪.

ભીખા કલ્યાણજીની કુાં લોહીને સાફ કરી શકતી આપનાર આયો ડીડ

રેડ જેમીકા-સારસાપરેલા.

શરીરમાંના બગટેલા લોહીથી તબીયત સુસ્ત થઈ શરીર તવાતું જાય છે અને એ સ્થિતિમા અને દરદોનો હુમલો વારવાર થયા કરે છે આવી સ્થિતિમા ખૂબ ઉપાયો કરતાં લોહી સુધારવાના ઉપાયની પહેલી જરૂર છે, અને લોહી સુધારવા માટેનો સૌથી અસરકારક ઉપાય રેડ જેમીકા-સારસાપરીલા છે અને જેના ઉત્તમ ગુણો કાબેલ ડક્ટરોએ કમુલ રાખ્યા છે, અને તેઓ એક અવાજે ખાતરી આપે છે કે રેડ જેમીકા સારસાપરીલાએ લોહી સુધારવામાં અન્યથા જેવી કુતેલ મેળવે છે

આ સારસાપરીલા હિંદુસ્તાનની હવાના પ્રમાણમા બનાવવામા આવે છે કે જેથી કોઈ પણ દરદ ઉપર લાગુ પડે છે અને તે સરવે દરદોને જડમુલથી સાફ કરી અસલ સ્થિતિ ઉપર તબીયતને લાવે છે. આ દવાને માટે અમો વાપરવાને લલામણુ કરીએ છીએ

શરીરમા આવી ગયેલી નબલાઈ, ગરમીનું પુટી નીકળવું, લીવર બગડવું, જ્ઞાનતંતુઓની નબળાઈ સિગેરે અનેક પ્રકારના દરદો આ દવા દુર કરે છે.

ગરમીના દરદો ઉપર આ દવા ખાસ કરીને રામબાણુ અસર કરે છે

કી મત ખાટલીનો રૂ. ૧૧—રૂ. ૨૧.

ગાંડીવ એન્ટી-રૂમેટીક બામ.

(એક ઘણોજ અસરકારક અને લાલકારક મલમ)

આ મલમ શરીરે ચોળવાથી સખીલા સરખો હુ બદાયક રોગ થોડા વખતમા નાબુદ થાય છે, પક્ષા, ધુતારી અને ધનુર્વા સરખા રોગને આ મલમે મટાડ્યા છે હાથ પગનું રહી જતું શરીરના કોઈ અવયવ ઉપર એકદમ સોજો થઈ આવવો, પેડુની આબુબાબુના લાગમા અતીશય દુખાવો થઈ આવવો, વાસો કાટમા કરવો તથા અકડાઈ જવો, કમરનો લાગ ઝલાઈ જવો, ગરદનની નસો સજજડ થઈ જવી, રગત્રક થઈ જવાથી હાથ, પગ કે શરીરનો કોઈ ભાગ રહી જવો વગેરે રોગો આ મલમ લગાડવાથી નાશ પામે છે આંખોના કેટલાક લયકર રોગો જેવા કે સુવાલડ અને ગર્ભાશયના રોગો થઈ ગયા પછી કમર અને પગ ઝલાઈ જાય છે તે પણ આ મલમને ઉપયોગ કરવાથી નાશ પામે છે શરદીને લીધે શરીરના અવયવોના લયકર ચિન્હો, જડણુ ઉઘાડું રહી જવું, દાંત ખીતી થેસી જવી, હાથ પગ ખે ચાઈ જવા વીગેરે ચિન્હોનો આ મલમ નાશ કરે છે કોઈ કમરણુથી શરીરના કોઈ ભાગમાં લોહીનું ફરવું મધ થવાથી અથવા લોહી સુડદાલ થઈ જવાથી તે ભાગ નકમો અને હુ ખ આપનારો થઈ પડ્યો હોય તો આ મલમ તાત્કાલીક રીતે ફાયદો આપે છે

કી મત શીશી એકના ફેક્ટ આઠ આના ચોટી ખાટલી ખાર આના.

ભીખા કલ્યાણજીની કુંપની.

જથ્થાબધ તથા પરચુડણુ દવા વેચનાર, બહારકોટ, ગણેશ ચાવી. મુંબઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
૩ એ ૨૭૫૮૬ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૧,૬૧,૦૦૦

મીલકતની કીંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૫૬,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

મૌન. શેઠ મનમોહનદાસ રામભ (ચેરમેન)

સર વિઠ્ઠલદાસ દામોદરદાસ ઠાકરસી નાઇ.

શેઠ ચતુરભુજ શીવભ.

શેઠ માધવભ ઠાકરસી.

શેઠ ચારારભ વેલભ.

શેઠ જેઠાભાઈ વાલભ.

શેઠ વાલભ સુદરભ.

શેઠ પ્રશાંતભ કાનભ.

શેઠ જંગભાઈ રોવકરભ.

દરેક ભાતનું આગના વીમાનું કામ (જેનું કે જીલ્લા સ્તરે, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધરવામાં આવે છે. નાહિર પ્રજાને તથા વેપારી વર્ગને એલેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉમેરવન આપવાની મહેરબાની કરવી. વધુ વિગત માટે આ કંપનીની ઓફિસમાં
લખતું અથવા ભાતે મળતું.

ચેસ્ટનભ એદલભ ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કં. લીમ.

૧૮, બેન્ક સ્ટ્રીટ, મોટ, મુંબઈ.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામગીરી અને ધ માદારીઓને માટે
ટુંક ખબરો (ટુંકી સીરકમી) આ જાહેર ખબરો.
માર આનામ સોજ રાખે અને ઉપસત બધુના દરેક રાખે
દીઠ એક પૈસાના અપધી લેનામા આવરો ૧૬ રાખે દીઠ
આર આના અને તે ઉપસત દર રાખે દીઠ એક પૈસા લેનામા
નિવાળ છે. છપાવનારાએએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી
સુધીમા લખાણ પૈસા સાથે નીચે સરનામે મોકલી અપવા
એકલે અદર લખાણ અને પૈસા સાથે ચોરસમા
એકલો અપવા

સેક્રેટરી, ઇંગ્લીશન મર્ચન્ટસ એસસર એન્ડ કુરો,
ગ્રોલ્ડ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૯,
ગ્રેટ સ્ટ્રીટ—કોટ—સુબર્બ.

મણીવીજીમ ડોનિક ખીલસ તાલ્કાલિક
મદ આપી પોતાની અદભૂત શક્તિ આગેહુબ
વે છે

કિંમત ૬૨ ગોળીના રૂપીયા ત્રણ
ઠંકર એમ એમ પાંચેખ
વાસાવડ, (કાઠીઆવાડ.)

જોઈએ છે. ખેતી વધારવા માટે ૩
૧૮૦૦૦) સાડી બાજ, કમીશન મળશે.
રેવાશંકર નારાયણજી,
નાગરવાડા, જડોદરા.

જોઈએ છે.—વીઆ એન્ડ-ટો તમા જાહેર
ખબર કેનવાસરો-સરપુર કમીશન—
કાંકેર એન્ડ, જી એમ
સચરામપણ, સુરત

કેલશાહટ.

મોખા, પીળા, અને રાતા, રંગનો જ્યા-
મ ધ તથા છુટક આખો તથા પાઉંદર વેચવાનો છે
સખો. યુ એસ. આયર્થ, મોડલ (કાઠીઆવાડ.)

એમ. લક્ષ્મીદાસ એન્ડ કુંો

જનરલ મચન્ટસ એન્ડ કમીશન એજન્ટ

૩૨૭, નવાબ બીલ્ડીંગ્સ,

હોર્નબી રોડ,—સુબર્બ.

M LAXMIDAS & Co.

General Merchant & Commission
agents,

૩૨૭, Nawab Buildings,

Hornby Road,—Bombay.

ચોરડર મળેથી, તમામ જાતના અનાજ,
દીવેલી, ધી, લોયશિંગ, વિગેરે કીકાર માલ
ખરીદી પુરો પાડવામા આવશે
લખો—કે. જી. ભટ્ટ એન્ડ કુંો
મોડકા, પોસ્ટ હસ્તેલ.

ધી ઉમરેઠ હેન્ડલુમ્સ વીવીંમ
વર્કસ ફેક્ટરી.

અમાગ કારખાનામા સાડી, મુકટા, તાસા
સીટક, આયના સીટક વિગેરે સ્વદેશી માલ
બને છે.

કામ પાડી ખાત્રી કરો.

કે—પટેલની ધર્મશાળા, ઉમરેઠ”

જોઈએ છીયે.

નીચેના કામ પછી નવો ધ ધો ખીલવવા માટે મોટી કુદી
વાળા વેપારીઓ-આહુ વખતમા આ ધ ધામ્યો નેટલો નફો
બોમ કામ ધ ધામા નથી

૧ રમ્બર ૨ કીલીટ કામ Artificial Jewellery

૩ કોલસેવર ૪ કીનાઈલ

૫ કાલરી ૬ નાના ધ ધાને ઉપયોગી ચીજો બોનરો
તથા ચીજોના ભાગ બનાવવાતુ કારખાનુ.

વખારે વીજત માટે લખો

ડા. પ્રભાકર પટેલ મોબોલીક રસાયન માખી

જો પત્ર નામ જેમ કારણેલ જ ખર્ચ

ક્ષયરોગ—સીરમ એટલે ઘોડાની રસીથી ક્ષયના દરદી ખાત્રીથી કાયમતા સારા થાય છે, જ્યારે ત્રીજી પાલ્યરીમાં (Advanced stage) રસાયનથી અથવા વનરપત્રીથી શુષ્ક નહીં માત્રમ પડે તે વખતે હુમે સીરમથી સારા કરવાની ગેરંટી આપીએ છે. કેસરી તા. ૨૬ મી ઓગસ્ટ ૧૯૧૩ નો અંક જુઓ અરધા અનાની ટીકીટ મોકલી પુસ્તક મંગાવો.

ડા. પી. એસ. ગાન્ડા, એમ. ડી (અમેરીકા)

સીરમ—થીરેપીસ્ટ

ક્ષય રોગ તથા કંઠમાળાના ખાસ ડાક્ટર.

ટેકાણું :—આર્ચ ફાર્મસી મુબઈ નં. ૮.

“ ટીકલી ” ખાન્ડ લેમોનડ.

જે હિંદુ ભાઈઓને અસ્વચ્છ ખાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી છુવને રાહત આપવા, હમારી લેમોનડ “ટીકલીઓ” લારે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” બુકો કરી એક દરબાર ૬ ઠા પાણીમાં નાખી તુરંત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. ૧ ટયુબના આના ૮

હમારી શુગર કોટેડ કનીનાઇઝ કંસકેશ વેલુટેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજા અને શુભકારક, ખતાવટો મુબઈ મધ્યે મારકીટમાં હવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાડી મધ્યેનાં કારખાના મધ્યેથી મળશે.

ડા. ડી. રાઈટર એન્ડ કુંપની

“ ટીકલી ” ખાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુબઈ નં. ૪

ડાં ગરેલુ બાલા મૃત

પીવાથી નાનાં છેકરાં

તંદુરસ્ત થઈ તેમની તાકાત વધે છે.

સીરાની કો. ૧૨ આના ૮ ખ. ૪ આન્ડ

કે હી હોમરે ક

ગોરમ મુબઈ

સાહિત્યસેવા અને રસસેવા

એજ જેના મુખ્ય દિશિનિન્દુ છે એવુ

ચંદ્રપ્રકાશ

માસિક પત્ર વિદ્વાનોમાં ધણુ જ વખણાયેલું છે, અને દર મહિનાના પહેલા અઠવાડિયામાં સાહિત્ય-સંદેશ વાચકોના કચ્છમાં સારું થાય છે. મુબસિદ્ધ “સાહિત્ય” લખે છે કે ‘આ માસિક વીમે ધીરે પ્રથમ પકિતા પત્રોની દરોહમાં આવતું બધું છે’ વાર્ષિક લગભગ ચોરસ મુદ્રા માત્ર રૂ. ૨-૦-૦ થી નાલના પ્રજા આના વગેરે સમ્યક્ની તમામ રાખ્યો તથા પુસ્તકાળાઓ માટે મનુર. બહાર ખબર મોકલે ઉત્તમ સાધન

આવતાં મોટું લખો—વ્યવસ્થાપક “ચંદ્રપ્રકાશ”

સમપ્રેક્ષક રા. ૬—વગેરે

બાહ્યાવાસાની તાવની (એચ્યુમીક્ષયર) તથા ગોળીઓ.

ઈન્ડીન ઈન્ડસ્ટ્રીયલ એક્ઝીબીશનોમાં સોના તથા રૂપાના ચાંદો મેળવ્યા છે.

ખાટલીવાલાનું—ખાટામૃત-નબેલા તથા તથાચણ બાળકો તથા નાતવાન માણસો માટે અક્સીર કી આના ૧૦ દરા

” (ક્યોર—ઝોલ) બાગ માથાને દુખારો, ડબેઅમ, છાતીને દુખારો હરએક ભતનો દુખારો

હરએક ભતની એ ચાએલી નસો માટે અક્સીર કી ૬ આના

” હાએરીયા મીક્ષયર (કિલીરોહ) જાડા ગરમીના પેટ, હલગી, ફેલેરા વગેરેપર અક્સીર કી ૩ ૧

કુઈનાઈન ટીકડીઓ—એક એનની બાટલીમા ૧૦૦ એની બનાવટમા હિતમ વેલાતી કુઈનાઈન

વાપરવામા આવે છે કી ૩ ૧-૪ આના

” કુઈનાઈન ટીકડીઓ—એ એનની, બાટલીમા ૧૦૦, એની બનાવટમા હિતમ વેલાતી કુઈનાઈન

વાપરવામા આવે છે. કી. ૩ ૧-૧૨ આના

” એનીક પીક્સ -ટ્રીક્કા ચેડેરા, નનવાઈ, પાતલુ યઈ મએલુ લોહી (એનીચા) માટે અક્સીર

પાતુ પુટીકારક છે કી ૩ ૧-૮ આના

” રીઅવરમ એઈન્ટીસેન્ટ—દરાજ ધાળીની કીડ તથા હરેક ભતની કીડ ખુજલી માટે મલમ

કી ૪ આના

” દાતલુ મજન—આ કી આના ૪

ડોક્ટર એચ. એલ ખાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કું., લી.

ટેલીગ્રાફ એડરેસ:—ખાટલીવાલા વરલી મુંબઈ.

પી. ઓ. વરલી, મુંબઈ, ૧૮

ગાઉટી રીચમ શાસ્ત્રી

સધીવા અને ગાઉટના દરદો માટે આ એક ધણીજ અસરકારક રામ માણુ અને ઝડપી ઇલાજ તે જપલા નાખતુ તેલ છે એ તેલ લા, પેન મારતો લા, તમાગ ભતનો સધીવા, સાએટીકા, ગાઉટ, ઇન્ડી, કરતલ, આકરા નસોલુ મેચાલુ, કમર, છાતી, સાધા, હાડકા અને ગરદનનુ દુખણુ, ગરડાની ફાટ, બચાઓના નબળા પડેના પગે શુક્રાને સોને, મુજેલા તથા ગઠઈ ગયલા સાધા અને હાડકા અકરસાત, લમબેગો, વકસો, લચક, ચસક, પીગેરે તમામ ભતના રાસીરના લુના દુખારને ઝટપટ સાજ કરી નબળા પડેલા અવયવને તાકાત બકી લોહી ફરતુ કરી નવી જાંઠની અખરાલી એ આ તેલના ખાસ શુભો છે કી મત ફક્ત રૂપીઆ એક

સર્વે ભણીતા ફવાના વેપારીઓ વેચે છે બાહ્યગમવાળાઓએ નવસારી લખણુ

મોલેક—એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

હેડ ઓફીસ—દોરડી સીટ, નવસારી.

થોડા ખરચે બહોળા ફાયદો.

વીજળીને લગતુ દરેક ભતલુ પ્રીટીંગ અને દુરસ્તે કામ કરનાર તમારી વીજળીક પ્રીટીંગને નીલાવ કીફાયતે કરી આપવામા આવશે.

શા. ૧૦ પ્રેમચંદ કૃષ્ણજી, સુરતવાળા

૬૦ સુખજી જેઠા બીલ્ડીંગ, બ્લોક નં. ૬,

ટેલી. નં. ૩૬૦૪ પ્રીન્સેમ ઓફી, સુખજી નં. ૨.

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા ખર્મો ધલાકાની-ગાંધી અગત્યની ખબરો, લાલુવાભેગ કેટોના ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનીક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી ખબરો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને અવેશતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દશાવરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬૫,
જુલક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રોપ્રાઇટર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા
“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હુડ ચોક્કસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ. -
નંબર ૧૭, ૫૨ નંબર ૫૩-રંગુન

નોટ—આખા ખર્મો ધલાકામાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે ખર્મોની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં બહિર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીસ ભાગી લઘ્ય ત્યાં સુધી આ ચીમની આવે છે.

ચીત્રો સાધતું કેટલોક મફત વેપારીઓને બરપુર ઠમીચન.

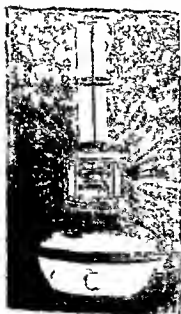
૬૦ દાવડાની ફાં, ૦,

મંમોદેવીના કુવારા પાસે,

સુબર્ધ નાં ૩.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી ચાલુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (મલ્ટીકની બીજી શોષોની રોકાણને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપુર નફો છે. ઉપરને ટકાણે અરજી કરે અથવા લાને મળે.

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦.

મેળવાની તમે કોશેશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર ઓઈલ બ્લાઈટ ઓઈલ
(ધાંસલેટ) થી વહન રહિત છે. બ્લાઈટ ઓઈલ
લના લાંબા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે
તુકસાન કરે છે. માટે જ કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓઈલમાં બ્લાઈટ ઓઈલ
છે તેને ઉપર જણાવેલું ઈનામ જામે આપશું.

ખાટલી ૧ ના રા. ૦-૧૨-૦.

દરેક બાલ્લીતા વેપારીઓ પાસેથી મળશે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી હિંદબટન ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી રેશવ પરફ્યુમરી વર્ક્સ, ૧૪૭, ચાંબડુલ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

ધાર્મિક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

૦૦

મેલાતી બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી રહે છે તેનો હિસાબ ગોદરેજ પ્રતિને આપ્યો છે. કોટલી ધવટ લેધગની આક્રીસની આગમાં અને કાપડ બગરની મોટી આગમાં લુહા લુહા મેકરોની સખ્યાબધ તીજેરીઓમાં સઘળું ગળી ગયું તેની બગર મેળવવા પછી ધવટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સાસુને જે હેવીટે પોતાની હાથેની કીમતની મેલાતી મોટા નંભીવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હિંદુસ્તાન અને બરમાની સેવીંગ બેંક માટે સરકારને ૩૭૨ તીજેરી ભેંધતી હતી. આરે લુહા લુહા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાચ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળે સત્તામત રહેવાથી આખે ૨૭૨ તીજેરીઓ સરકાર ગોદરેજને આપ્યા હતા.

અમેરીકામાં સહુ ક્રાનચીસડોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી અગ્નિ થઈ હતી અને હાલના ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિશે લખતાં અમેરીકનું હુત્તરવિદ્યાગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્યુ નામે સાયન ટીરીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી. મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“મોટી દહગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ક્રાનચીસડોની આગથી ઘણાં મેકરોની ફાયરમુક હોવાની ગેરટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી નંભુમાં એવી વાત આવી છે કે જે ગળી ગયેલી તીજેરીઓ જોઈ લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરમુક હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાનાં અને દુકાનો સરકાર હમિશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે મુજબીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણ	રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણ	રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ	રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ

ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એચ. ફરગ્યુસનની ફાં. ચાર્ટરડ એકાઉન્ટન્ટસ આ બેંકના હીસાબો અને બીઝીનેસીઓ દર અકવાડીએ તપાસે છે.

પ્રેસીડેન્સી બેંકો માફક આ બેંક પોતાના હીસાબનાં પબ્લિક

સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક્ક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસ:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાતાં ઉપર.

રોજની બાકી ઉપર.

જાનવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨½ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫½ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી નં. પોંચખાંતીવાલા

મેનેજર.

નામદોર વાઈસરોય સોહૈબ.

બહાદુરના ઓનરેબલ સરજનન જનરલ સર હ્યુકીસ પારડી કે. સી એસ આઈ એમ ડી ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ મેડીકલ સર્વીસવાલા પ્રમુખ હતા તે રોપેશીયલ રેડ ક્રોસ વોર હોસ્પીટલ કે જેમાં મેજર ઓનરેબલ સર એફ રટેવર્ટ સી. આઈ. ઇ, કલકત્તા તથા મેજર એ. ઇ. વાલ્કર આઈ. એમ. એસ. જેવા મોટા નામાંકિત સરકારી ડાક્ટરો અને અગ્રેજ 'અમલદારો' વ્યવસ્થાપક છે તે હોસ્પીટલમાં, રાજ મહારાજાઓમાં નવાબો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના ઓનરેબલ મેમ્બરો, સેસન જલો, કનંદો, મેજરો, કેપ્ટનો, ડેપુટી ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ પોસ્ટ ઓફીસ, નામદાર ઇન્ડિયા સરકારના કોમર્સ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, સરકારી સીવીલ અને મેડીકલ ઓફીસર, પોલીસ ઓફીસર, યુરોપીયન સીવીલ સરજન, લેફ્ટેનન્ટ આઈ એમ. એસ, એમ ડી. ની ડીગ્રી ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો તથા દેશી અને યુરોપીયન અમલદારો અને ગ્રહસ્થોમા બાદશાહી યાકુતી નામની જગ બાહર દવા બહુ વપરાય છે.

બાદશાહી યાકુતી

ગમે તે કારણથી શુભાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે. પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશી યાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ધક્ક બનાવી ખરૂં પુરુષાતન આપે છે. ખસી મરદાઈ આપનાર અને નબળા માણસને પણ જીવાતની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ સેવા અમારી ખાસ લલામણુ છે. આ દવા વાપરવામા કોઈપણ જાતની પરેજીની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની ડબી એકના રૂ. દશ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીરિટરિયા-વાયુ મુક્તા-

કી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. જુહુ.

શુગ્રી-રેફરૂ કે વાઈથી આકડી, તાણ, ખેંચ કે કાઢણી આવતા બેશુદ્ધિ, દાંતખીલી શ્વાસ રૂંધાવો, થંઠાગાર બનવું, કીણના શીસોટા, પેટના દુખાવા ઇં નવા કે જીના ઈઈ માટે રામબાણુ છે પણી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે ચેલજાને કીધે, રક્ટુ, કુટ્ટુ, ધુણવું, નાસવું, બક્ટું, મૌન્યતા, વિચિત્ર જીવું, પ્રેતાદિવેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વરણુ છે.

ઉપયોગ કરેથી આત્મી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ. વ્યથિત કપાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ૩૫૦ કદળુ રૂ. ૨, પો.)-દેશીનામું-નામું શિખવાણું ગવર્નમેન્ટ ટેકસ બુક ડી ૦)જી. પો.)-

જગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધિત હીરિટરિયા-વિજાપુર-ગુજરાત.

દુઃખમાં સખડતા પુરષો.

હવે મુંબવાની જરૂર નથી. હાલના જમાનામાં સેંકડે ૬૦ ટકા જેટલો ભાગ કમતાકાતીનાં બુરંજ દરદથી પીડાય છે, અને પછી સલામત રીતે ઇલાજ કરાવાને ગંદલે ચકચકીત જાહેર ખખડે વાંચીને ગભરાટના મારેલા, મોટી મોટી કીમતની દવાઓ અને તેવીજ ગંભીર અને તુકશાનકારક પટીઓ વાપરીને કાંઈજ શુભ તો નહીંજ થતાં પોતાના શરીરની અને યધસાની ખરાબી કરીને બીચારા આગરૂને હીધે ગીરકુતારીમાં ફર્યા કરે છે, અને ઘણીક વખતે પોતાની કીમતી જીંદગીના કમોતે અંત પણ લાવે છે. આખર વીચારવા જેવી છે ખેરી, પણ એમ નથી કરતું જે ત બીચારાઓએ તેવીજ હાલતમાં સખડયા કરવું. મારે હાલમાં બાણીતા તબીબે ઘણાજ ચોક્કસ, દત્ત વગરનો અને ગમળાણુ ઇલાજ શોધી કાઢ્યા છે, જે ઇલાજ કરવાથી તે માણસ પાછી તાઘત મેળવી શકે છે. છેલ્લાં (૫) વરસમાં આ ઇલાજ રકમખંધ પારસી, ખેલત, લાટીયા, રોમ્બુ, વોહરા, ઇંગ્રેજ, ખ્રીસ્તી-તથા યાહદી ગૃહસ્થોને કરવામાં આવ્યો હતો અને તબુ પરીણામ સેંકડે ૧૦૦૦ ટકા લાભકારક આવ્યું હતું. ઉપતાં લાભ કારક પરીણામ માછી ઇલાજ ગંદાર પાડવામાં આવ્યો છે, મારે એક અહરથ ગમે તેવી કમતાકાતીથી પીડાતો હથ, નાદાનીયતની ગફલતીથી અથવા કાંઈથી કારણથી તાકાત જતી રહી હોય, અજલ કળ્તાં ઓછી માલમ પડતી હોય, તો નીચે લખેલે ટેકાણે પહેલા ૧ કાગળ લખીને વીગતવાર છાપેલું ખુલાસાપત્ર મંગાવવું. તે ધ્યાનથી વાંચીને સાચે બીટેલા સવાલ પત્રક ભરીને દવા ને મંગાવવી હોય તો કાંઈથી શરમાવા વગર મોદલો આપવું, જે ખુલાસા પત્રમા દરેક ગાખદનો સંતોષકારક ખુલાસો જેવો કે, દવા શું છે, દવા શું કામ કરે છે, દવાની કીમત શું છે, દવા વાપરીને ચારામ પામેલા ગૃહસ્થો છું મરડીકીટ આંખ છે વીગરેનો સર્વ ખુલાસો કાંઈથી ટપાલ ખર્ચ લીધા વગર તદનજ મફત તદનજ સાદા કવરમા, મોકલી આપવામાં આવશે, પછી તે આવેલી હકીકત પ્રમાણે દવા ગનાવીને મોકલવામાં આવશે જેથી કરીને શરમાવાનું કારણ રહેશે નહીં. ખાતરીથી માનવું જે દરેક દરદીની હકીકત તદનજ ખાતરી ગખલોમાં આવશે. એક દરદીનું નામ બીજા દરદી આગળ ગાકા કુંવાની મતલબથી દેવામાં આગશે નહીં. ખાતરી રાખવાની ગાખદ તો વકીલને ગાખેલે થયેલાં લખતખરાખર સખજવી જે ગૃહસ્થાએ મોટા મોટા કાકડે તથા રાજવંશી હકીમોની સુલાકાત લીધી હોય, સેંકડા રૂપીઆ ષગડયા હોય, તેવા ગૃહસ્થોને પણ આ દવાથી કાગદો તો થશેજ દવામાં સાચાણ મારેલી આઠ, ધાતુ, સોમલ, પારો, અડીણ, વહનાગ અથવા તો શરીર પર પુટી નીકળે એવી અથવા તો દવા વાપરતા પછી અગરૂને તુકશાન પહેાચે તબી કશી પણ ચીજ વાપરવામાં આવતીજ નથી, જે વીધેન ગાતરી નામદાર અંગેઈ સરકારની ગવરનોટ લેખોરેટરીમાં વીકાન સરકારી ડોક્ટરે આ દવા તપાસીને અંગેઈ સરડીકીટ ખુલાસા પત્રમાં વાંચવાથી પુરેપુરી ખાતરી થશે, જેવી યજેલ કરવાની પણ જરૂર નથી. દવા નીલય છે, દવાની કીમત સેંકડો રૂપીઆ નથી. કીમત પણ ઘણીજ નહીં, શકતીની દવાની બહેરખખડે તો હાલમાં ઉભારાઈ તગોઈ બચે છે, પણ હવે લોકો તે વાપરીને કંટાળી જઇને સખજવા લાગુ છે જે એકજ પેટાટ દવા સર્વેની તબીબતને માફક આવતી નથી કારણ દરેક માણસની તબીબત અને ખાતખાન જુદુંજ રહે છે અને ફેકટમાં યધસાની ષરખાની ધાય છે, તેટલા મારેજ આ દવા કમ્પ્યુઝમંજ નહિ, પણ આખા હીંદુસ્તાન, ગુજરાત અને લખાણુ દુર દેશાવરોમાં ૧ | નાશકાર થઇને વીધાસ પામી છે, એજ તેની ખરાખણાની સામેતી છે. ખુલાસા પત્ર વાંચીને દવા મંગાવવાનીજ જરૂર નથી, પણ એ ખાખદના ઇલાજની જરૂર હોય તો ખુલાસા પત્ર મંગાવીને વાંચવાની ખાસ લલામણુ કરવામાં આવે છે. ગંદારખામ તથા મુખદના ગૃહસ્થોએ ઇંગ્રેજ અથવા તો ગુજરાતીમા કાગળ લખીને ખુલાસાપત્ર મંગાવી તબી પોતાની ખાતરી કરવી.

પેતરીક ફારમસી.

લાલસીંહ બીલડીંગ લોહાર ચાલને નાકે ૧ માળે કાંદુ મારકેત સાંધે-મુખઈ.

દેશી

મખરનું માસિક.

OCTO. 1918. No 4 અક્ટો. ૧૯૧૮. અંક ૪ થો.

CONTENTS

પાનું	Subjects	Page
... ૧૪૬	1 Commercial Subjects ...	146
ધ ૬	(a) Fields and Factories (Mr D K Mehta) ...	146
૧૪૬	(b) India her resources and her economics (Mr J L D Barbhaya)	152
૧૪૨	(c) Sealing-wax Industry	151
૧૪૯	2 Chamber's Section ..	103
૧૬૩	3 War and Trade Government Notifications ..	175
૧૭૧	4 Commercial Intelligence and Statistics	181
૧૮૧		

મુગા યર્ડ ક્લાસ દેશી મુસાદરોની મુશ્કેલીઓ દુર કરવાને બે મનામ સાધા ય બેઠી હોય અથવા તમારે તમારા દિલનો ઉલો વધારે ફેલ્યરે હાથકેકટકમ ના કપરીપટ્ટા નામે રોગ મેનેજમેન્ટ કોર્સ દેશીમાં ગાયદાઓની ક પોષા અને તેના રીપોર્ટ નામે નામ વેલ સફળકર્ય પારેધી

અવસર ૭ મેનસી

. પેમેન્ટરસ એન્ડ ટ્રાપીક રીલીફ કોમિશનીઝેશન,

બે ૧ બજાર સ્ટીટ, ફોર્ટ, મુંબાઈ

૩ ખાતુ—ધી બોમ્બે ટાઇમ માર્ટ ૨૧ બે ૬ સ્ટીટ, ફોર્ટ મુંબાઈ

INDIA: HER RESOURCES AND HER ECONOMICS.

હિંદની આર્થિક સ્થિતિ.

(માસિક માટે ખાસ લખનાર--મી જે. લ. ડુ. ખારભાયા.)

ભાગ ૨ નો.

વિભાગ ૧ લો.

—:—:—

પ્રકરણ ૧ હુ.

THE STATE—દેશ.

સર્વ પ્રજાઓની આર્થિક ઉત્પત્તિનાં મૂખ્ય સાધનો તે ખેતી, ઉદ્યોગ, અને વ્યાપાર આ ત્રણ છે, અને તેથી આ સર્વને ખીલવવા અર્થે દેશમાં શાન્તિ એ આવશ્યક છે. અત્યારે આપણે આર્થિક ઉત્કર્ષની વાત કરી શકીએ છીએ, અથવા તે વિષય ચર્ચાએ છીએ, તેને માટે અંગ્રેજ સામ્રાજ્યના પ્રભાવથી સંપાદન થયેલી શાન્તિનેજ આભારી છીએ. કારણ કે શાન્તિ હોય તેજ સમયમાં ઉપર જણાવેલાં દ્વારો પોતપોતાના ક્ષેત્રો આપવા-શક્તિવંત બને છે.

સર્વ ક્ષેત્ર બાણી શકે એમ છે કે અંગ્રેજી શાન્તિના પ્રભાવથી આપણા દેશમાં ખેતીનો વિસ્તાર વધ્યો છે, એટલુંજ નહિ પણ રેલ્વે અને સ્ટીમરોથી આપણી ખેતીની પેદાશ દુનિયાના દરેક ભાગમાં ફેલાવા પામી છે, અને તેથી ખેતીની પેદાશના ભાવમાં પણ પૂર્વના પ્રમાણમાં ઘણો વધારો થયો છે. વળી રેલ્વેને લીધે દુષ્કાળ જેવા પ્રસંગમાં આપણા દેશના એક ભાગની પેદાશ અન્ય ભાગમાં પહોંચાડી શકાવા ઉપરાંત તેના ઉપયોગમાં આવે છે, અને પૂર્વે સાચાર થઈને ખેતવાનો, અને પરિણામે જીવ ખેતવાનો પ્રસંગ જે ઉદ્દેશવતો ત્યાં અત્યારે સોધુ-મોધુ જરૂર નેશું અનાજ મળી શકે છે.

આપણા દેશના આર્થિક ઇતિહાસમાં આ એક અપૂર્વ બનાવ છે. એ વાત સત્ય છે કે રેલ્વેને લીધે આપણા દેશ ઘણા ખર્ચમાં ઉતરી ગયો છે, અને તે ખર્ચને અંગે આપણી વાર્ષિક જવાબદારીઓ વધી પડેલી હોવાથી આપણા ઠરમા હંમેશને માટે વધારો થયેલો છે પરંતુ આપણી ફરીઆદનું હવે નિવારણ થવાનું શરૂ થયું છે. કેટલાંક વર્ષોથી રેલ્વેની પ્રત્યક્ષ ઉપજમાં પણ નફો દેખાવા માંડ્યો છે, અને તેની સાથે જ્યારે ઉપર જણાવ્યા તે પરાક્ષ લાભને આપણે વિચાર કરીએ ત્યારે રેલ્વે એ આપણા આર્થિક ઇતિહાસમાં બહુ અગત્યનું સ્થાન લોગવે છે, એવી પ્રતિતિ થવા લિના રહેતી નથી.

ખેતીનો વિસ્તાર વધ્યો છે, ખેતીની પેદાશના ભાવ વધ્યા છે, દુષ્કાળ જેવા પ્રસંગમાં ખેતીની પેદાશની વહેંચણી દેશના તમામ ભાગોમાં જરૂર પ્રમાણે થઈ શકે છે, પણ ખેતીનો આધાર વર્ધાદ ઉપર છે, અને વર્ધાદની અનિયમિતતાથી ઠિંકાં ઉછાપથી ખેતીનો પાક પૂરેપૂરો ઉતરતો નથી તેના ઉપાય તરીકે જળસંચય અને જળસંચાર (Canals and Irrigations) કામો થવા માડ્યાં છે અને વધુ જરૂર પુરતા થવાં નેધએ છીએ. હિંદુસ્થાનની સરકાર તે વરદ્ હવે લક્ષ આપવા લાગી છે રેલ્વે પાછળ વધારે પડતું ખર્ચ થાય છે, અને જલસંચયનાં કાર્યો પાછળ નેધએ તે પ્રમાણમાં લક્ષ અપાતું નથી. એવી જ ફરીઆદ હતી, અને સ્વર્ગસ્થ મી. રેમેશ દત્તે પણ તેવીજ ફરીઆદ કીધેલી પરંતુ જેમ જેમ તે વસ્તુ સમજાતી ગઈ છે, તેમ તેમ રાજ્યો તે ખાળત ઉપર વધુ લક્ષ આપવા માંડ્યું છે, તે હર્ષની છીના છે. વળી ૧૯૧૨ માં જે ધરીગેશનલ કમીટીએ રીપોર્ટ કીધો તેમાં આખા

મટેલીક શીર્ષાંગની સારી ડીખાઇન ગમશે કે ?

દેશમાં જળસંચયનાં સ્થાનો કયાં કયાં છે, તેને કેવી રીતે ઉપયોગમાં લેવાં જોઈએ, તેમાંથી નેહરો શી રીતિએ કાઢવી જોઈએ, અને તેની પાછળ કેટલું ખર્ચ પડશે, અને તેમાંથી જમીનને કેટલો લાભ થશે તે નક્કી કરી શકાય છે. આ અહેવાલાનુસાર પ્રસંગે પ્રસંગે નિયત રીતે કાર્ય આગલ વધારાનું બાંધ છે એવી પુરા સંતોષની વાત છે. આગળનો અને હાલનો નહેરનો વિસ્તાર નિયત કરી ઉપરથી જણાશે.

એ વાત સાચી છે કે દેવેથી પેદા થયેલો માલ દેશાન્તર લઈ જવામાં સવળતા પ્રાપ્ત થાય છે. પણ જળસંચયના કારણે હાથ ધરવાથી આપણું વાસ્તવિક આર્થિક સાધનોમાં સ્થાયી ઉમેરો થાય છે, તેમજ જમીનમાં ન સમાતું કરેલા જલન પાણી ગરબાદ જતું અટકે છે, અને અનાવૃષ્ટિને સમયે તે જળદ્વારા ખેતી થાય છે. વળી કેટલીક સ્થાને જેને વધું પાણીનો ખર્ચ પડે તેવી પેદાશો, ઉત્તમ દરવાગાં સામાન્ય વર્ષોમાં પણ સાહ્યભૂત થાય છે. તે ઉપરાંત વ્યવહાર માટે આ જળસંચયો બાંધવામાં આવે તો, તેવી યોગી નહેરો દ્વારા નાની યોટી આગળોટાની તેમાં ચાલકાલ, દેશની અંદરનો માલ લાવ લઈને કરવામાં સવળતા સાથે સસ્તી યોજના પુરી પાડે છે.

ખેતીના સંબંધે ત્રીજી વસ્તુ તે ખેડૂતોની રેશનિ છે. આના પ્રતિ પણ સરકારનું ધ્યાન જોવાયું છે. અને તે તરફ સરકારનું ધ્યાન હવે વધુ જોવાનું રહે છે. સર્વોચ્ચ રામચન્દ્રે તે "India in the Victorian Age." નામના ગ્રંથમાં આ વિષે ઘણું કંઈક લખાણ કર્યું છે, પરંતુ તેની ફરીયાદો જેમ જેમ મળતી ગઈ છે તેમ તેમ તે દુર થતી ગઈ છે, અને જે અવિષ્ટ રહી છે તે દુર ધરોજ એવી હા રાખવી અસ્થાને નથી. હુકાળને પ્રસંગે મી માફી મૂકતી આપવાના ધારા, એ આવું જ દ્રષ્ટાન્ત છે. રાજ અને પ્રજાને સંબંધજી અહીંથી જાણવમાં અન્યોઅન્ય વિરુદ્ધ થો લાસે છે, અને સ્વાભાવિક રીતે તેમાં ભવ

લેદના પ્રસંગો થોડા કરવા અને ઉભયનાં હિત તપાસી રાજ્યકાર્યભાગ ખેડેલાં એમાં રાજ્યનીતિનું ખરું સ્વરૂપ છે, એવી રાજ્યનીતિ અંગ્રેજી રાજસંસ્થાઓમાં સાર્વત્રિક છે. અને આપણા દેશમાં પણ તે દાખલ થતી આવે છે. લૉર્ડ મોલી અને મીન્ટોએ દાખલ કરીયેલા સુધારા, અને તેને પોશણ કરી જનાર હિંદ હિતૈષિ વાઇસરૉય લૉર્ડ હાડીંગે તેનો અણુલો પાયો, આ દિશામાં ઘણાજ કુળદ્રુપ થશે એ નિઃસંશય છે. જેમ વખત જતો બાય છે, તેમ રાજ પ્રજાના અન્યોઅન્ય વિરુદ્ધ જેવાં લાસતાં હિતાહિતની વાસ્તવિક એકતા સાધી તદ્દનુસાર કાર્યભાર ખેડવાનો કાળ આપણા દેશમાં પ્રાપ્ત થયો છે. એ વસ્તુ લોકોને પ્રત્યક્ષ થતી બાય છે.

સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ—હિંદમાં મુસલમાન અને અન્ય લોકોના ચાલેલા વિરુદ્ધ બાદ લૉર્ડ વિલીઅમ બેન્ટીનનો અમલ શાન્તિ કરકસર અને સુધારાનો હતો. તેણે ૧૮૩૫ માં આ દેશ છોડ્યો ઇસ્ટ ઇન્ડીયા કંપનીના મુલકમાં તેણે શાન્તિનો પ્રસાર કર્યો, અને આપણાં ગંધાં દેશી રાજ્યો સાથે શાન્તિનો સંબંધ રાખ્યો, અને તે ઉપરાંત તેણે રાજ્યનું કરજ ઘટાડ્યું. વળી સુધરેલી જમાખંડી ઉત્તર હિંદમાં ચાલુ કરવાથી તેણે ખેતીકારોનો કબજાત એછો કર્યો. તે ઉપરાંત અંગ્રેજી ભાષાની કેળવણીનો વધારો કર્યો, તેણે કેળવણી રેશનને ન્યાય તેમજ ગેલેસલી ખાતામાં ઉંચી પાચગીની જગ્યાઓ આપી. ત્યાર બાદ ૧૮૩૫-૩૬ લૉર્ડ મેટકાફ અને ૧૮૩૬-૪૨ લૉર્ડ આંકલેન્ડ ગવર્નર જેનરલ તરીકે આવી ગયા હતા. તેના વખતમાં અંગ્રેજ સરકારને કાબુલ સાથે પ્રથમ વહેવાર કરવાનું સાપડ્યું, અને ૧૮૩૭ માં અફઘાનિસ્તાનના રાજ્યકાજમાં અંગ્રેજોને પહેલો હાથ ધાલવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થયો ૧૮૪૨ થી ૪૪ સુધી લૉર્ડ એલેન્બરો આવ્યો, તે વખતે ૧૮૪૩ માં અંગ્રેજોએ સિંધ ઉપર પૂર્ણ વિજય મેળવ્યો. ૧૮૪૪-૪૮ લૉર્ડ

+ આર્થિક ઇતિહાસ ભાગ ૨ નો.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

હાર્દીંગનો અમલ હતો, તે વખતે મૂગલ રાજ્યની પડતીથી ઉત્તરમાં નાનક પંથી સીખો અને દક્ષિણમાં મરાઠા બળવાન થયા હતા. ઉત્તરે સીખ અને રાજ્ય તેમજ દક્ષિણ હિંદુસ્થાનમાં મરાઠા ઉભય રાજ્યો બળવાન બન્યા હતાં, અને તેઓએ મુગલ બાદશાહત બેઠેથી લીધી હતી. શિખ પંથનો પહેલો સ્થાપનાર નાનકશાહ હતો અને હિંદમાં મુગલ કે પોર્ટુગીસ સત્તા ચાલી તેની પહેલાં તે ૧૪૬૬ માં જન્મ્યો હતો. તેના પછી ૧૭૬૮ માં શુરૂ ગોવિંદસિંહના સમય સુધીમાં એકંદરે ફરા શુરૂઓ થયા હતા, અને તે બાદ ૧૭૮૦ માં જન્મ ધરનાર રણજીતસિંહે પંજાબમાં સિખનું રાજ્ય સ્થાપ્યું હતું. તેના વખતમાં અંગ્રેજોને સીખ જોડેનું પહેલું યુદ્ધ ૧૮૪૫ માં થયું હતું. ૧૮૪૮-૧૮૫૬ માં અર્ધ ઓવ ડેલહાઉસીનો અમલ હતો. તેના વખતમાં પંજાબની સમાધાની કરવામાં આવી અને મહારાજાની ધુક્તિપસિંહને રૂ. ૫,૮૦,૦૦૦ નું વર્ષાસન બાંધી આપવામાં આવ્યું. ૧૮૫૨માં રંશુનના પ્રદેશ લોકો જોડેનું યુદ્ધ થયું, અને ત્યાંનાં જીતેલો ભાગ અંગ્રેજો ખાલસા કીધો. ત્યાર બાદ અંગ્રેજ રાજ્યસત્તા નીચેના બર્માની આબાદી વધી છે. ૧૮૫૭-૫૮ માં ત્યાંનાં જાંદ-રનો જે વ્યવહાર રૂ. ૨,૧૩,૧૦,૫૫૦ નો હતો તે ૧૮૮૧-૮૨ માં રૂ. ૧૧,૭૨,૦૧,૮૧૦ નો થયો હતો. ૧૮૫૫ માં પ્રદેશની વસ્તી સાઠાબાર લાખ માણસની હતી, તે ૧૮૯૧ માં સાડીપીસ્તાલીસ લાખની થઈ હતી.

વારસ ન હોવાથી સરકારને મળેલાં રાજ્યો—૧૮૧૮ માં પેશ્વાનું રાજ્ય જીત્યું તે વખતે લોર્ડ હેરટફોર્ડે તેને ફરીથી ઉભું કર્યું હતું. અને ત્યાર બાદ શિવાજીના વખતથી ઉતરી આવેલાં તેનાં વંશનો રાજા ૧૮૪૮ માં મરણ પામ્યો, જે વખતે તે પુત્ર વગરનો હતો. તેના બાળે લીધેલા દત્તકનો હક અંગ્રેજોએ સ્વિકાર્યો નહિ, માત્ર કરોલીના સંસ્થાન સીવાય સત્તાશને જેમ ખાલસા કરવામાં આવ્યું તેમજ ૧૮૫૩

માં ઝાન્સીનું રાજ્ય ખૂડ્યું. બ્રિટીશ રાજ્યથી વધુ જુના નાગપુરના લોસલે રાજ્યના વંશનો છેલ્લો રાજા પુત્ર વગર ૧૮૫૩ માં મરી ગયો, અને તેથી તેને ખાલસા કરી મધ્યપ્રાંત બનાવ્યો. નિલાવાર્યે રાખવામાં આવેલા લશ્કરનાં નાણાં નિગ્રામ ભરી ચકતો નહિ માટે વરાડપ્રાંત સરકારે ખાલસા કીધો (જે અસુક સમજીતી બાદ લોર્ડ કર્ઝનના સમયમાં પાછો વાળવામાં આવ્યો છે.) તેજ સમયમાં ખીજ ત્રણ રાજવંશો નામનિશાન વગર ચાલી ગયા. દક્ષિણમાં માત્ર કાણ્ડીટકનો નામનો નવાળ રહ્યો હતો તે, અને તાનજેરનો રાજા મરી ગયા, તેને વારસ નહોતા, માટે તેનો કુટુંબોને વર્ષાણુ બાંધી આપવામાં આવ્યાં હતાં. ૧૮૧૮માં ગાદી ઉપરથી ઉઠાડી સુકેલો પેશ્વા બાહ્યરાજ ૧૮૫૩ સુધી જીવ્યો અને ત્યાં સુધી તેણે રૂ. ૮,૦૦,૦૦૦ નું વર્ષાણુ મેળવ્યું હતું. ૧૮૫૬માં સરકારે અયોધ્યા ખાલસા કીધું. આવી રીતે અંગ્રેજ રાજ્યની ત્રિમા વધારી માત્ર ચુમાળીસ વર્ષની નાની વયે ૧૮૫૬ ના માર્ચ માસમાં માર્કવીસ ઓવ ડેલહાઉસીએ અમલ તાજ્યો. ૧૮૫૬-૬૨ લોર્ડ ડેનીંગ આવ્યો. ૧૮૫૭ માં હિંદ ન કંટ્રેલો એવો ભારી બળ્યો થયો અને તેનાં મૂળ મથકો તે કાનપુર, લખનૌ અને દિલ્હી હતા. કાનપુરથી થોડે છેટે બિયુરમાં છેલ્લા પેશ્વાનો વારસ ધોડુપત ઉર્ફ નાનાસાહેબ રહેલો હતો, જે અંગ્રેજોને વંકાદાર રહેવાનું વચન આપતો હતો. છતાં તો. ૬ થી જુન ૧૮૫૭ માં જ્યારે સિપાઇઓએ દંગો કર્યો ત્યારે તેજ તેના નાયક બન્યો હતો.

આનંદેબક્ષ ઇસ્ત ઇન્ડીઆ કું મૂળ કંપનીને ઇન્ડિયન મહાન રાણી એલીઝાબેથ ૧૬૦૦ માં સનદી મંડળનો પટો કરી આપ્યો હતો. અને લોર્ડ દોર્ચનાં પ્રધાન મંડળે સને-૧૭૭૩ નો રેગ્યુલેટીંગ એક્ટ મંજૂર કરી તેને રૂબે-કંપનીને રાજકીયસત્તા આપવામાં આવી હતી. વળી હિંદનું રાજ્યખંધારણ જે મુકરર કરવામાં આવ્યું હતું, તે મુજબ ખંગાળાના ગવર્ન-

ઉંચી પોલીસ કરેલા ટેબલ ટોપ ખરીદવા ક્યાં જશે ?

રને ગવર્નર-જેનરલનેા હક મળ્યો હતો. આ હકને અંગે તે ગવર્નર-જેનરલને આર સલા-સહોના મંડળમાં જે ઠરાવ કરવામાં આવે તે મૂજબ સલાહથી સલાહ અને લડાઇ કરવાની માળતોમાં, તેમજ મુંબઈ અને મદ્રાસની સરકાર ઉપર અધિકાર ચલાવવાની સત્તા મળી હતી. વળી કલકત્તામાં ન્યાયની વરિષ્ઠ ન્યાય સલાહ (સુપ્રિમકોર્ટ) સ્થાપી, તેના ન્યાયાધીશોની નેમણુંક ઇંગ્લેન્ડના ગાદિપતિએ કીધી હતી, અને ગવર્નર-જેનરલ તેમજ તેની કાઉન્સીલને નિયમે અને કાયદા કરવાની સત્તા મળી. ત્યાર-બાદ ૧૭૮૪ માં પિટનું 'ઇંડીયા બીલ' રજુ થયું અને તેની મંજૂરીયાતથી ઇંગ્લેન્ડ મંચે 'બોર્ડ ઓફ કન્ટ્રોલ' રચાવવામાં આવી. બીજા ઇલાકાએ ઉપર ખગાળનું સર્વોપરિપત્તું દબાયું. અને ગવર્નર-જેનરલ-ઇન-કાઉન્સીલ આથે મળી કમ્પનીના હાકેમે વ્યાપાર ચલાવવા લાગ્યા. હિંદને વ્યાપાર જે એકઠી કમ્પનીના હસ્તક હતો તે ૧૮૧૩ માં ફરીથી કરી આપેલી સનદથી બંધ પડ્યો. કોરેજુ કે તેણે પચુ પ્રજા પર આદેશ અમલ ચલાવવા પ્રતિ વધુ લક્ષ આપ્યું ૧૮૫૩ માં કમ્પનીને ફરીથી સનદ આપવામાં આવી ત્યારે તેનો ચીન સાથેનો ચાલતો વ્યાપાર બંધ કરવામાં આવ્યો. ૧૮૩૩માં જે નવો એક્ટ પસાર થયો હતો. તેની રૂએ ગવર્નર-જેનરલની કાઉન્સીલમાં એક નવો કાયદા બાંધનારો સલાસદ વધ્યો. વળી ગવર્નર-જેનરલ-ઇન-કાઉન્સીલને સુલકી લેરકરીખાતાનો વહીવટ અને વધુ અધિકાર ચલાવવાનો હક મળ્યો. કમ્પનીને જ્યારે છેલ્લી સનદ ૧૮૫૩ માં ફરી આવી ત્યારે પાર્લામેન્ટે તેની મુદત કરાવી નહોતી, પણ મરજીમાં આવે ત્યાં સુધી અમલ કાયમ રાખે એમ ઠરાવ્યું. વળી કમ્પનીના ડીરેક્ટરોની સંખ્યા ઘટાડી, અને સનદી નોકરી જે વગવડીલાથી મળતી, તે અટકાવી 'સીવીલ સર્વિસ' માં જોડેર હરિ-કાઇ કરવા માટે તેની પરીક્ષા લેવાનો કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો.

રાજ્ય ગાદીના તાબામાં હિંદનો મૂલક આવ્યો—૧૮૫૮ માં હિંદનું રાજ્ય વધુ સારી રીતે ચલાવવાનો કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો. આ કાયદાની રૂએ કમ્પનીના હાથમાંથી સત્તા ચાલી ગઇ. જે સમયે કમ્પનીના કાયદેકદરોએ છટકી લાપજો કરી તેની વિરુદ્ધ મત જણાવ્યો, તેમજ પાર્લામેન્ટમાં પણ સલાસદો જે પક્ષમાં વહેંચાઇ ગયા. પરંતુ આખરે કાયદો પસાર થયો, અને હિંદનો કારભાર રાજ્યગાદીના સિદ્ધાતાબામાં ગયો. એ કાયદામાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે પંદર સરોયોની જાનેલી કાઉન્સીલમાં તેની સલાહનુસાર, સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ હિંદી પ્રધાનો માહેલા એકની મંજૂરીથી હિંદનો ગવર્નર-જેનરલ જે વાઇસરોયને નામે જોખાશે તેનીદ્વારા ઇંગ્લેન્ડની રાજ્યકર્તી રાણી હિંદ ઉપર સીધો અમલ ચલાવશે. વળી મુંબઈ, મદ્રાસ વગેરે પ્રાંતોના ગવર્નરો, અને મધ્યપ્રાંતો, ગર્મો વગેરે અન્ય સર્વ ભાગોના લેફ્ટેનન્ટ ગવર્નરોને વધુ સત્તા મળી, તેઓની કાયદા બાંધનારી પ્રાન્તિક ધારાસભાઓ ગોઠવાઇ અને પ્રાંતિક રાજ્યધાની શહેરોમાં વડી અઠાલતો (હાઇ કોર્ટ) રચાવવામાં આવી. કમ્પનીના યુરોપી લેરકરને રોયલ સર્વિસમાં લેખી દઈ, હિંદી ફરીઆઇ ફ્રાન્ક કાઢી નાખી. વળી પ્રાન્તિક ધારાસભાઓનાં સરકારી નોકરો ન હોય એવા અંગ્રેજો તેમજ દેશીઓને મદદ કરવાના હેતુએ વધુ સરોયો નેમવામાં આવ્યા. આ વિષય ઉપર અજવાળું પાડનારો એક ઠંડેરો જે 'મહારાણીના ઠંડેરા'ને નામે પ્રખ્યાત છે તે નિચે મુજબ ઇ. સ ૧૮૫૮ના નવેમ્બર માસની તા. ૧ લીએ જોડેર કરવામાં આવ્યો:—

મહારાણીના ઠંડેરા. (સને ૧૮૫૮ માં જે જોડેરનામું આપવામાં આવ્યું હતું, તે વખતે રાસકાર તરફથી નિચે મૂજબનું તેનું લાખાંતર પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું હતું, જે જેમનું તેમ ઉતારેલું છે:—)

સુકામ શ્રુલાહ્યાદ, સોમવાર તારીખ
૧ લી માહે નવેમ્બર સને
૧૮૫૮ ઈસ્વી.

મલિકા મા આઝમા ઇંગ્લિસ્તાન એએને
તાંહાંથી હિન્દુસ્થાન માહેના રાજરજવાડા,
તથા સરદાર, તથા બીજા લોકોને હેથલ લખેલું
મહેરબાનીનું જાહેરનામું પ્રસિદ્ધ કરવા સાદે
નવાખ ગવર્નર જનરલ બહાદુરને સાદર
થયો છે.

હિન્દુસ્થાન માહેના રાજરજવાડા, તથા
સરદાર તથા બીજા લોકોને મલિકા મા
આઝમા દર ઈંગ્લાસ કાઉન્સિલનું
જાહેરનામું.

વિક્ટોરિયા-ધર્મરૂપાથી શ્રેષ્ઠીકૃત, તથા
આયર્લેન્ડ આ સંયુક્ત રાજ્યની, તથા એ રા-
જ્યના તાબામાં યુરોપ, એશિયા, એફ્રિકે, અને
એસ્ટ્રેલીયા આ ખંડો મધ્યે જે વસ્તી,
તથા ઉપરી રાજ્યો છે, તે સર્વની મલિકા મા
આઝમા તથા ધર્મરક્ષક.

ઔજ સુધી હિન્દુસ્થાન માહેના મુલ-
કનો રાજ્યકારભાર હમારી વતી ઓનરેબલ
ઇસ્ટ ઇન્ડીયા કંપની ચલાવતી હતી, તે પોતેજ
ચલાવવો એવું કેટલાંક મહત્વનાં કારણોથી
પાર્લામેન્ટ સભામાં એકઠા થયેલા રિપરિ-
ચુઅલ તથા ટેમ્પરલ લોર્ડ અને કૉમન
એએની સલાહથી તથા અનુમતથી હમારે
કરાવ્યું છે.

વારતે હમારે હવે આ જાહેરનામાથી
જણાવીએ છીએ, તથા પ્રસિદ્ધ કરીએ છીએ
કે, ઉપર લખ્યા પ્રમાણે સલા તથા અનુમત
લેધને સદહુ રાજ્યકારભાર હમારે હમારા
હાથમાં લીધો છે, અને સદહુ મુલક માહેની
હમારી સર્વ રેથતને ફરમાવીએ છીએ કે
હમારી સાથે, તથા હમારા વારસોની સાથે,
અને હમારા જય નિશીનો સાથે તમારે
ઇમાનથી તથા ખરેખર પ્રબળ પ્રમાણે ચાલવું.
અને આજ પછી સદહુ મુલકનો રાજ્યકારભાર

હમારે નામે, તથા હમારી વરક્થી ચલાવવા
સાદે જે જે વખતે જેની જેની નેમણું હમારે
કરીએ તે તે અધિકારીઓને હુકમ તમારે
માનતા જવું.

હમે હમારા ઘણા વિશ્વાસુ અને ઘણ
ખ્યાસ મંત્રી નવાબ ચાલર્સ જૉન વેકૉટ કેનિંગ્
સાહેબના ઇમાન, તથા ચોખ્ખતા તથા શાહજુ પણ
ઉપર ભરોસો રાખીને તેઓને એટલે સદહુ
વેકૉટ કેનિંગ સાહેબને સદહુ મુલકમાં હમારા
પહેલાં વહાઇસરોય તથા ગવર્નર જનરલ
કરાવીએ છીએ.

ઔનરેબલ ઇસ્ટ ઇન્ડીયા કંપનીએ
હાલમે જે જે મુલકી તથા લશ્કરી કામ ઉપર
જે જે આસામીઓને નમેલા છે, તે સર્વને તે તે
કામ ઉપર હમારે કાયમ રાખીએ છીએ. આ-
ગળ જેવી હમારી મરજી થશે, અને જે કાયદા
તથા કાનુન હમારે કરાવ્યું તે પ્રમાણે ફેરફાર
થશે.

હમારે હિન્દુસ્થાન માહેના રાજરજવાડા
એને જાહેર કરીએ છીએ કે તેઓની સાથે
ઔનરેબલ ઇસ્ટ ઇન્ડીયા કંપનીએ જે તહ-
નામાં, તથા કારાનામાં કર્યા હશે, અથવા સદહુ
કંપનીના હુકમથી થયાં હશે તે સર્વ હમારે
કબુલ છે અને હમારે ખરાબર પાળણું તેજ
પ્રમાણે રાજ રજવાડાઓએ પણ પોત પોતાની
વરક્થી તે તહનામાં તથા કારાનામાં પાળવાં
જેઇએ.

હમારું જે હાલનું રાજ્ય છે, તે વધારવાની
હમારે સુદલ ઇચ્છા નથી. હમારાં રાજ્યને,
તથા રાજ્યાધિકારને ધક્કો પહોંચાડવાને કોઇ
ચલ કરશે તો, હમારે તેને સત્ત કર્યા વગર રહેશું
નહિં. અને તેજ પ્રમાણે બીજાના મુલકને તથા
હકને ધક્કો પહોંચાડે એવી વાત હમારે કદી મંજૂર
કરશું નહિં. જે પ્રમાણે હમારે હમારે અધિકાર,
તથા દરજ્જો, અને હમારે મરતબો સંભાળી
રાખીએ છેએ, તેજ પ્રમાણે હિન્દુસ્થાન માહેનાં

મેટેલીક શીર્ષીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

સંભારવાહાએનો અધિકાર તથા દરજ્જા, અને મરતબો હમો સંભાળી રાખીશું. રાજ-
રજવાહાએની, તેમજ હમારી રૈયતની આખા-
દાની તથા ચઢતી થાય એવું હમો ઇચ્છીએ
છેએ. અને એ વાત દેશમાં સ્વસ્થતા તથા સારા
પ્રકારની રાજ્યવ્યવસ્થા હશે તોજ બનશે.

હમારી ઘીજી સર્વ રૈયત બાબત જે રાજ્ય
ધર્મ હમો અવશ્ય માનીએ છેએ, તેજ રાજ-
ધર્મ હિન્દુસ્થાન માંહેના હમારા સુલકની રૈયત
બાબત હમોએ પાળવા જોઈએ, એવું હમો
સમજીએ છેએ; અને ઇશ્વરની કૃપાથી તે સર્વ
વાસ્તવિક રીતે, તથા અંતઃકરણથી પાળશું.

ખ્રિસ્તીધર્મનાં ખરાંપણાં ઉપર હમારો
પૂરો વિશ્વાસ છે, અને ધર્મના યોગથી જે
સમાધાન થાય છે, તે સંભારીને હમો ઇશ્વરનો
ઉપકાર માનીએ છેએ. એવું છે તોપણ, ધર્મ
સંબંધી જે હમારા વિચાર છે, તેનો હમારી
રૈયત પાસે સ્વિકાર કરાવવા બાબત સમજતી
કરવાનો હમને અધિકાર નથી. તેમ તેવી
ઇચ્છાએ નથી. ધર્મસંબંધી વિચારના અથવા
આચરણના સમજણથી કોઈની તરફદારી થાય
નહિ. કોઈને ઈન્દ થાય નહિ. અને કોઈને
દુઃખ થાય નહિ; તેજ પ્રમાણે કાયદાનો આશ્રય
સર્વને સમાન રીતે, નિષ્પક્ષપાતપણે મળે
એવી હમારી આશા છે. હમારા સર્વ અધિકાર-
રીઓને હમારી સખત વાકીદ છે કે, હમારી
રૈયતની ધર્મ સંબંધી સમજણ, અથવા ભક્તિ
વિષે તેઓએ કોઈ પ્રકારે હાથ ધાલાવો નહિ;
માત્રશે તો તેઓની ઉપર હમારી મોટી ગેર
મરજી થશે.

વળી હમારી એવી આશા છે કે, હમારી
રૈયતમાં જે કોઈ વિદ્વાએ કરીને, તથા હુશીઆ-

રીએ કરીને, અને પ્રમાણીકપણે જે જે સરકારી
કામો બરાબર ચલાવવાને લાયક હશે, તે તે
કામો અનુકૂળ હશે તે પ્રમાણે બેફિક્કવ વગર
તરફદારીએ તે લોકોને ન્યાય, અથવા ધર્મ
ઉપર નજર રાખ્યા વગર આપવા.

ગાપદાદાથી આદી આવેલી જમીન ઉપર
હિન્દુસ્થાનના લોકોનો ખ્યાર છે, તે હમોને
માલમ છે, અને હમારા ધ્યાનમાં છે. સરકારનું
વ્યાજથી લેહણું હશે તે લેખને લોકોના જમીન
બાબત જે જે હક્ક હશે તે તે તેઓની પાસે
સુરક્ષિત રાખવા, અને દરએક બાબતમાં કાયદા
કરાવતી વખતે, તથા તે અમલમાં લાવતી
વખતે હિન્દુસ્થાનમાં જે પ્રાચીન હક્ક, તથા
વહીવટ, તથા રિવાજ ચાલતો આવ્યો હોય, તે
ઉપર યોગ્ય રીતે નજર રાખવી, એવી હમારી
આશા છે.

રાજ્યનાં લોભી માણસોએ પોતાના દેશનાં
લોકોને ખોટું ખોટું સમજાવીને ફસાવ્યા, અને
દંગો કરવાને પ્રવૃત કીધા, એવાં તેઓનાં કા-
મથી હિન્દુસ્થાનના લોકોને ઈજા અને દુઃખ
પ્રાપ્ત થયાં; તેણે કરીને હમને ઘણું દુઃખ મળ્યું છે.
દંગો કરનારાઓનો પરાજય કરીને દંગો બેસાડી
દીધો, એ ઉપરથી હમારૂં આમર્થ્ય સર્વને જાહેર
થયું છે; પણ સહુઈ પ્રમાણે કમેલા લોકોમાંથી
જે પાછા યોગ્ય રીતે ચાલવા ઇચ્છે છે, તેઓની
ઉપર દયા કરીને તેઓના અપરાધની ફામા
કરવી, એવી હમારી મરજી છે.

વધારે ખુનરેજી ન થાય, તથા હિન્દુસ્થાન
માંહેના હમારા સુલકમાં સ્વસ્થતા વહેલી થાય
એવા ઇરાદાથી એક પ્રાંતમાં તો. હમારા વાઈ-
સરોય, તથા ગવર્નર જનરલે, આગળ જે દુઃખ-
કારક દંગા થયા, તેમાં જે લોકોએ સરકારની
વિરુદ્ધ ચુંદા કીધા, તેમાંના ઘણાખરા લોકોને,
કેટલીક સરતથી ચુંદાની માફી થશે, એવી
આશા દેખાડી છે. અને જેઓના ચુંદા માફ
કરવા લાયક નહિ હશે તેવા ચુંદેગારોને શી શી
સંજ્ઞા થશે, તે પણ તેઓએ કરાવ્યું છે. સહુ

તબવીજ હમારા જ્ઞાપકસાથ, અને ગજ્ઞર્નર
જનરલે કરી તે હમારે કબુલ મંજુર છે; અને તે
સિવાય વળી હમો બહેર કરીએ છેએ તે હેઠળ
મૂજબ:—

અંગ્રેજ સરકારની રૈયતના ખૂન કરવામાં
પ્રત્યક્ષ સંબંધ રાખવાની જેની ઉપર સાબેતી
થઈ હોય, અથવા થાય તે ગુન્હેગારો ઉપર દયા
કરવી તે ન્યાય વિરુદ્ધ છે; પણ તે સિવાયના
બાકીના સઘળા ગુન્હેગારો ઉપર દયા કરવામાં
આવશે.

ખુની ગુન્હેગારોને જે લોકોએ બાણીબેઠને
આશ્રય આપ્યો હશે, અથવા જેઓ દંગો કર-
વાને આગેવાન અથવા પ્રવર્તક થયા હશે,
તેઓને છવ્વદાન સિવાય થીએ કંઈ દિલાસો
દેવાતો નથી. પણ એવાં માણસો સરકારની
સાથે બેઠમાન થવાને શા કારણથી પ્રવૃત થયાં,
તેનો પહેલો વિચાર તેઓની ઉપર સજા કરાવતી
વખને કરવામાં આવશે; અને મતલબી માણસે
ખોટી વાત ઉઠાવી હોય, ને છેકજ અવિચારથી
ખરી માનીને જે લોકોએ ગુન્હા કીધા, એવું
માણસ-અડશે, તે લોકો બાબત ઘણીજ રહેમ
નજર રાખવામાં આવશે. સદહુ માણસો
સિવાય જે લોક દંગામી હોય, અને લડાઈ
કરતા હોય. તેઓ ભે પોતપોતાને ઘેર પાછા
આવીને સ્વસ્થપણે પોતપોતાનો કામધધે
કરવા માડશે તો, તેઓએ હમારી વિરુદ્ધ, હમારાં
રાજ્ય વિરુદ્ધ, અને હમારા દરજ્જા વિરુદ્ધ કરેલા
સઘળા ગુન્હા વિસરી જઈને, કંઈ ચરત ક્યો
વિના તેઓને માફી, તથા દામા મળશે, એવો
હમો બહરનામાંથી દિલાસો આપીએ છીએ.

ગુન્હાની માફી તથા મહેરબાની કરવા
બાબતના જે નિયમ ઉપર લખ્યા છે, તે પ્રમાણે
આવતા બનેવારી મહિનાની ૧લી તારીખ પહેલાં
જે આવશે, તે સર્વને માફીના તથા મહેરબા-
નીના સદહુ કરાવ લાગુ કરવા, એવી હમારી
આજ્ઞા છે.

ઇશ્વરકૃપાથી જ્યારે હિન્દુસ્થાનમાં સ્વ-
સ્થતા થશે ત્યારે તે દેશના વ્યાપાર મંધાને
ઉત્તેજન આપવું, લોકોપયોગી અને લોકોનાં
કલ્યાણનાં કામોની વૃદ્ધિ કરવી, અને તે
દેશમાં રહેનારી હમારી સર્વ રૈયતનું આરું
થાય, એવી રીતે રાજ્યકારભાર ચલાવવો,
એવી હમારી અંતઃકરણથી ઇચ્છા છે. હમારી
રૈયતની આબાદાની તેજ હમારું સામર્થ્ય
છે, તેઓનો સંતોષ તેજ હમારા રાજ્યની
મજબુતી, અને તેઓની કૃતજ્ઞતા તેજ હમને
ઉત્તમ કૃણ એવું હમે માનીએ છીએ. રૈયતના
કલ્યાણ બાબત હમારી જે આ ઇચ્છા છે, તે
પાર પાડવાને સર્વ શક્તિમાન, જે પરમે
શ્વર તે હમને, તથા હમારા અધિકારીઓને
સામર્થ્ય આપે એવી હમારી પ્રાર્થના છે.

ઉપલો દેશ હિંદમાં બહેર થયો તે
પૂર્વેનો તે દેશને જન્મ આપનારો ઇતિહાસ
સંક્ષિપ્તમાં તપાસિશું. ૧૮૫૫ માં લોર્ડ
પામરસ્ટન વડો પ્રધાન થયો હતો. જોનરે-
બલ ઇસ્ટ ઇન્ડીયા કંપનીના હાથમાંથી કારભાર
લઈ લેવો એવો મત ઇંગ્લેન્ડના કેટલાક માણ-
સોમાં જન્મ પામ્યો હતો, એટલામાં જે ૧૮૫૭
નો બળવો થયો, તેનું પરિણામ ઇસ્ટ ઇન્ડીયા
કંપની ઉપર ઉતરતી ખડગીને પરિણામે તેનું
આવી અચું. અને તેથી જ્યારે લોર્ડ
પામરસ્ટન ૧૮૫૭ ની ફરીથી થયેલી ચુંટ
ણીમાં બહુ મતે પાછો બધિકાર ઉપર આવ્યો.
ત્યારે તેણે ઇસ્ટ ઇન્ડીયા કંપનીના અધ્યક્ષને
જણાવ્યું કે “ હિન્દુસ્થાનના રાજ્યને તાજની
પ્રત્યક્ષ સત્તા નીચે મૂકવાને કાયદો પાર્લામેન્ટમાં
રજુ કરવાનો મંત્રીમંડળના ઇગ્ગે છે” આના
પ્રત્યુત્તરમાં તે કંપનીના અધ્યક્ષ રૉમમેન્ગલસ
અન્ન ઉપાધ્યક્ષ સરકેન્ડ્રીક કનાન્ ૧૮૫૭ના
ડીસેમ્બરની ૩૧ મી તારીખે નિચે મૂજબ જવાબ
વાળ્યો:—

આપૂર્ણ.

યુરોપ અમેરીકાના બજાર સાફ કાચી વસ્તુઓ ઉત્પન્ન કરવાને આપણો દેશ સરખાયેલા હોય એવી સ્થિતિ ઔદ્યોગિક બાબતમાં ધ્યાન આપતા લાગે છે તેમાં પણ દેશમાં કાચો માલ તેજ સંભોગોમાં વધારે કેમ બની શકે તે તરફ વ્યાપારી અને ખેડૂત વર્ગનું યોષું ધ્યાન છે. અને સરકારનું જે ધ્યાન ખેંચાયું રહે છે તે હિન્દ દેશના સંપૂર્ણ હિતના કરતાં યુરોપી-અન વેપારીઓને વિશેષ પ્રમાણમાં ટેવી રીતે લાભ મળી શકે તે ઉપર હોય છે. અને સરકાર એમ કરતા પણ સામાન્ય હિત વિચારી જે પુસ્તકો વિગેરે બહાર પાડે છે તે દેશની ભાષા ઓમાં ન પાડતા અંગ્રેજીમાંજ બહાર પાડે છે એટલે ધાર્યો લાભ તો થતોજ નથી. આથી બંને રીતે હિન્દવાસીને તુક્યાન થાય છે.

એક વધુ ખોટી-માન્યતા આ દુઃખમાં વધારો કરે છે થોડેક અંશે સરકાર અને મોટે ભાગે ધનાઢ્ય-શ્રીમંતો તથા સાહસિક વેપારીઓની સાધારણ માન્યતા એવી છે કે હિન્દુ-સ્થાનમાં યુરોપ અમેરીકા જેવા ખાકે માલ બનાવવાના કારખાના નથી, તે હજી છબ ઉપર ઔદ્યોગિક ગીલવળી યધ નથી, માટે જો હિન્દુ-સ્થાનનું શ્રેય કરવું હોય, અત્રેની ફેલત અત્રે રહે તેમ કરવું હોય, તો આપણે તેમની નકલ કરવાની જરૂર છે આ માન્યતાના પ્રતાપે ઠરી નાના નાના મોટી સુઠીવાળા ને સાદા તથા ગામડાના ઇતરરા ઉપ કેટલાક શૂદ્ર ઉદ્યોગો તરફ ઘણુંજ યોષું ધ્યાન આપાતું આવે છે શૂદ્ર ઉદ્યોગો નાશ પામ્યા છે અને તેના પુનરોદ્ધાર થાય તો દેશની એક દર સ્થિતિ સુધર જાય છે અને તેવું મહાંજ ઉત્તમ ધ્યાન મી. રાધા કમલ સુકુલના "The Foundations of Indian Economics" નામના પુસ્તકમાં કરવામાં આવ્યું છે અને તેમાં લાખ-સંબંધી જે પ્રકરણ છે તેનું આ લેખ લગભગ લખાવર છે.

આ અને આવા ઉદ્યોગો તરફ સરકાર તરફથી નીમાતી મમિતિઓ તથા જન સમાજનું ધ્યાન ખેંચાય તેમ ઇચ્છું.

ગામડાના ઉદ્યોગોમાંનો એક સૌથી વધારે મહત્વનો ઉદ્યોગ લાખનો છે. સામાન્ય રીતે ખેતી, ધંધામાં, દૈશલ્ય અને કારીગરીવાળા ઉદ્યોગો અને ઘરમાં લાખનો ઉપયોગ એટલી હદ સુધી થાય છે કે જે સાધારણ જનનારની ધ્યાનમાં પણ હોતું નથી. કાચી લાખ ભેગી કરવાનો ધંધો જંગલ અને ખેતી ઉપર આધાર રાખનાર મનુષ્યોની રોજીમાં મોટો ફાળો આપી તેમની ચનહદ ગરીબાઈમાં કંઈક આસરો આપે છે. દરેક ગામડામાં સુધાર, ગાડા બનાવનાર મોચી અને ચામડા કેળવનાર હોય છે અને આ બધા એક રૂપમાં કે જીન રૂપમાં દરેજ લાખનો ઉપયોગ કરે છે. જોડખાપણ કે કંઈ દોષ રહી ગયા હોય તે લાખથી દૂર કરવામાં-પુરી દેહમાં કે છુપાવવામાં આવે છે અને બધા રંગની જરૂર હોય છે ત્યાં ઉપરની જાણુ રંગવામાં કે "વારનીશ" કરવામાં લાખ વાપરે છે. યુરોપથી આવતા તેલ અને રંગનું સ્થાન ખરી રીતે, આપણા દેશમાં રંગીન લાખ લે છે. ચાંદી અને પિત્તળના ઘાટ ઘડનારાઓ લાખનો ઉપયોગ Resist Bed તરીકે કરે છે. પિત્તળ અને કાચ તથા કોઈવાર હાથીદાંતના વાસણ ઉપર લાખથી રંગીન નકસી તથા ચિત્રકામ કરવામાં આવે છે. મણીકાર, રેતી સાથે રોળધીને લાખની સરાણ બનાવે છે. અને પાના કે તરવાર હાથમાં ઝોનાથી બેસાડે છે વસ્તુ સખત કરવાને કે વારનીશ સાફ, કુંભાર ચોગડી બાધનારાઓ, ચલમ અને ચીરટ બનાવનારાઓ લાખ વાપરે છે અવેરીઓ તથા સોનીઓ સોના ચાંદીના પોલા દાગીના

ગયો હોય છે તે અટકાવ લાયક છે. આ છુટકો સ્વચ્છ પાણીમાં મોટી ટાંકીઓમાં ધોવામાં આવે છે. અને પાણી બેરાલાલ રંગનું થઈ જાય છે. જ્યાં મુઘી પાણી રંગવગરનું નીકળે છે ત્યાં હગણુ તે સતત ધોવામાં આવે છે. ગામડાના બેરાઓ આ લાલ પાણી પગ રંગવા કરવા સારૂ વપરાસમાં લે છે આવી રીતે લાખની છુટકોને ધોવા પછી ઠેટલીકવાર વાંસની મોટી બંધ ટોપ ઢીંઓમાં મુકવામાં આવે છે અને તેમાં તે ખુબ મસજવામાં આવે છે કે જેથી કરીને રંગ છુટકો પડે છે. ધોએલી લાખ સોનેરી રંગની હોય છે. ધોખળી લાખમાંથી જ આ પ્રકારની બગડા જનાવવામાં આવે છે અને અસ્વચ્છ લાખમાંથી હલકા પ્રકારની અથવા સાધારણ ચાલુ બગડી જનાવવામાં આવે છે. આવી લાખના શેરે બે આના આવે છે જ્યારે સ્વચ્છ લાખ ડૂબીએ શેર વેચાય છે બંગડી જનાવનારાની માફક ત્રીલ મારવાની લાખ જના બનારે જાખનું લખોટી કામ કરનાર, સોના તથા ગિત્તાળના ઘાટનાર સાદી કાચીજ લાખ ખરીદે છે. ગામડાના લાખની ખેતી કરનારા આવી લાખ કયા તો ગામડાના કાચા દોને નીકર ફલાલ અને શાહુકરને વેચે છે કે જેઓ તેના નીટા કે પતરા જનાવે છે.

શુભક તેમજ ઘણા દેશવરોમાં કપાસ રૂઢ વેચતી વખતે જેમ સોદા થાય છે તેવીજ રીતે લાખ વેચતી વખતે સોદા થાય છે. વેચનાર લોનાર સામસામા બેસી હાથ મેળવે છે અને મજેના હાથ પર કપડું નાંખવામાં આવે છે. ખરીદનાર વેચનારની આગળી પકડે છે અને તે રીતે શાવ મુચવે છે, માંગણી કરે છે. માથું ખુણવી તેથી વેચનાર ના કહે છે ત્યારે વધારે આંગળીઓ રજાવવામાં આવે છે અને છેવટ

એક રાખ બોલ્યા બગર મણી રકબક પછી સોદો માય છે.

લાખના ઉભોગ માટે હાથે ચાલતા તમા વરાળથી ચાલતા કારખાના હોય છે. એમ કહે વાય છે કે વરાળથી ચાલતા કારખાના થવા છતાં હાથથી ચલાવાતા કારખાના નીચી રકમ છે અને એમ પણ માનવું છે કે એ કારખાનાઓ અમુક પ્રકારનો માલ કાઢી શકે છે તેવા વરાળથી ચાલતા કારખાનામાંથી બની શકતો નથી.

મીં પુરાણુસંગે મેથીવ ચોલકોલથી લાખ સ્વચ્છ કરવા સંબધમાં શોધ કરી છે કે જેથી કરીને હાલના કરતા કાચી અસ્વચ્છ લાખ માથી વધારે પ્રમાણમાં ને સારી ને સ્વચ્છ લાખ મળી શકશે. મજુરીના બચાવને લીધે, સ્વચ્છ જનાવવામાં ઓછી કિંમતના, કારણે, તથા વધારે પ્રમાણમાં મળતી સ્વચ્છ રાખની કરીને લાખનો ધ ધો આગળ કરતા વધારે નફાવાળો થવા ઉમેર છે. મેથીલ ચોલકોલની મફદવા લાખનો રસ જુદો કાઢવાના સયાની કિંમત ગ્રાહી નથી અને તે સચો ગમે ત્યા સહેલાઈથી જનાવી શકાય એમ છે. આમાં ચોલકોલ એકવાર વાપર્યાથી નફાઓ થતો નથી; પણ ઘણીવાર કામમાં આવે છે. મી. પુરાણુસંગની શોધથી કરીને એમ માનવું છે કે કાળીપરથી લાખ જુદી પાડવાની રીતમાં ઘણો મોટો દેરફાર થઈ જશે એટલુંજ નહીં પણ લાખ ઉગાડનારા ગામડાના રહીશોને જે તકલીફ પડે છે તથા માલનો શરવો કરવો પડે છે તે બધી જશે. વળી લાખની જાનોમાં હાલ હલકી લાખીનો જે બહુ દેર પડે છે તે પણ ઓછો થશે.

૧૫-૬-૧૮
રામાશ્રમ,
સુબર્ષ.

ધિરજલાલ હગનલાલ.

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

શ્રી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર ઓફ
કોમર્સ કમીટીની ઓક સભા તા. ૭-૮-૧૯૧૮
ને રોજ ૨-૫૪ (રડા. ટા.) કલોકે મળી હતી
જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર હતા:-

સર લિફ્ટનન્ટ કોલોનલ (પ્રમુખ.)
જોન રોબર્ટ ઓક ચુનીલાલ વિ એલ્લા
(ઉપ-પ્રમુખ.)

૧. સર ફ્રાન્સિસ ડી. કોરબી (પ્રમુખ.)
૨. શ્રી યુ. પો. સમિતીના કાર્યવાહક.
૩. શ્રી મોરારજી વેલ્લ.
૪. શ્રી સોનાબજી એલ્લાલ વાડન.
૫. શ્રી ચતુરભાઈ શિવલ.
૬. શ્રી જમનાદાસ દારદાસ મરમરી.
૭. શ્રી મોતીલાલ વલ્લભ.
૮. શ્રી પી. જી. બિલિમોરિયા.
૯. શ્રી વસનંત કોરબી હાલાર્ક.
૧૦. શ્રી રેવાઈ દુર જમલપન.
૧૧. શ્રી જી. પી. પીટીટ.

ગઈ સભાની મીનીટ પસાર કરવામાં
આવી હતી.

૨. હોલકટર એન્ડ કંપની તરફથી
વેલા, તા. ૧૫ મી ઓગસ્ટે દરખાસ્ત કરેલો

ધારો અમલમાં મુકવામાં આવશે એવી સવ-
લખના કાગળનો જવાબ લખવા માટે કમી-
ટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે આન. ઓક
મનમોહનદાસ રામલુને એ સંબંધી પુછ્યા
બાદ જવાબ લખવો જરૂર લાગે તો તેમ અને
તે ઉપરાંત હોલકટર સાથે રૂબરૂ ચર્ચા કરવાની
જરૂર લાગે તો તેમને તથા શ્રી મોતીલાલ
વલ્લભલુને જવા મિતિ ૧૨ મી

૩. ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ
કમીટીના મંડળી તરફથી આવેલ સભાની બાબ
તમા એમ ઠરાવવામાં આવ્યું કે ૩૦ દિવસની
અંદર રીટર્ન કરી મોકલવાની માગતું વગર
કોમને મળી અગાડ ગાળી છે અને એ મદે
પોતાનો અત ધારો પાળવા પડેલા બાબી
ઓકલ્ટો છે તે સવને ન હોવાથી વળગી
રહે છે, અને તે મળની આક કોપી તેઓને
મોકલી આપવી; તેની મ થી બીજી એમ નક્કી
કરવામાં આવ્યું કે તેમાં માગણી મુજબ
શ્રી કીરાજી જે. બિલિમોરિયા અને શ્રી જહાં
ગીર જમનજી પીટીટને પ્રતિનિધિ તરીકે ચર્ચા
થયા બાદ વધુ મતે નિમવામાં આવ્યા છે.

૪. શ્રી અરદેશર એલ્લાલ કામાનું
ચેમ્બરના સભાસદ તરીકેનું રાજીનામું મંજૂર
રાખવામાં આવ્યું.

અળસીનું તેલ
ળીળ ભાતનાં તેલો મળી કુલ	૫,૬૨,૮૨૦	૨૬,૪૪,૬૮૦
ખોળ	૩,૬૦,૦૭૪	૮,૯૯,૬૪૬
અપ્રીણ	૧૧,૨૬,૨૭૫	૧૯,૮૪,૯૭૫
દીવેલ
ટોપરાં
કયાસીયા
લોંચસીંગ
અળાસી
ખસખસ
સરસવ
તલ
તેભનો
ખાંડ
ચા
કાચું રૂ	૭૬,૧૯,૪૪૫	૧,૦૬,૪૦,૫૧૦
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૩,૨૨,૨૩,૫૬૭	૨,૪૫,૩૮,૬૪૪
ડમાલ અને શાલો	૬૩,૭૧,૬૦૧	૫૬,૮૭,૪૧૩
પીસ શુદ્ધ	૧૪,૫૮૩	૨૬,૦૨૫
શણ	૪૨,૯૩,૧૪૯	૩૩,૮૬,૨૬૦
નથુટ કાચું	૧૧,૬૦૯
રેશમ (કાચું)	૨૦,૫૦,૨૬૨	૯૩,૦૩,૫૦૭
રેશમ કુલ	૬૦,૮૫૦	૭૪,૬૩૨
ઉન કાચું	૩૨,૯૨૬	૫૩,૫૩૩
ઉનની ધાખત્રીઓ ને ગાલીઆ વગેરે	૨૧,૫૩,૪૮૦	૨૪,૨૬,૨૨૦
તંબાકુ બીડી વિગેરે	૨૨,૫૫,૩૫૭	૨૪,૪૩,૦૪૬
લાકડાં પાટીયાં વિગેરે	૪,૮૯,૩૬૪	૧૩,૫૩,૪૬૮
.....	૧,૩૮,૨૯૯	૯,૫૪,૩૩૭

આ બાબતના આકડાં આપ્યા નથી.

હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલ નિકાશ } સરકારી ઘડાંની નિકાશ સાથે. } ...	૧૬,૨૧,૫૧,૫૮૮	૧૬,૯૭,૫૬,૩૭૪
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલ નિકાશ } સરકારી ઘડાંની નિકાશ સિવાય. } ...	૮,૫૬,૧૬૬	૯,૭૫,૫૧૩

"ઇનકમટેક્સ."

ઇનકમટેક્સને લગતાં કોઇ પણ પ્રકારનાં કામની સમજ મેળવવી હોય તો મળે! અથવા લખો:- બી. એલ. થોસર, બોમ્બે કોમર્શીયલ કોલેજ, ૪૨, કાલખાદેવી રોડ મુંબઇ.

બોમ્બેમાંથી આવકવેરા માટે હિસાબના પત્રકો તૈયાર કરી આપીએ છીએ.

બી. એલ. થોસર.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન.)
સરટીફાઇડ એકાઉન્ટન્ટ એન્ડ પબ્લીક
ઓડીટર

જે

તદ્દમાં જે ત્રીજા વર્ગના ઉતારિઓની હાડમારી અને જીલમ અટકાવવા હોય, હાંદી બેંકપાર ઉલ્લેખને યતી હોની બંધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭ પૌડને હાંદુસ્તાન ઉપર પડતો ઘસારો અટકાવવો હોય, હાંદીએ માટે રેલ્વેમાં સારા પગારની નોકરીઓ જોઈતી હોય, હાંદી ઉલ્લેખ હાંદુના લાભ માટે ખોલવવો હોય, બહેર પ્રાંતની સગવડ માટે પૂરતી કાળજી રાખનાર સત્તા જોઈતી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અને અભિપ્રાયને માન આપે એવો અમલ જોઈતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગે.

ઉપર દર્શાવેલી જે જે સબધી લડત ચલાવવા માટે નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફરેદન કેરારાસ્થ હાદ્યાવાળા ૩૬૧, હોર્નબી રોડ, મુંબઇ એ સરનામે મોકલવા વીનવી છે

બી. એન. લાથેનાની કું.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચંડસ.

નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નાં ૩

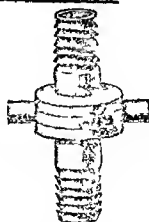
ટેલીફોન નાં ૩૧૫૫

સેન્ટરી જીન એન્ડ રેલ્વેને લગતો સર્વે સામાન.

લોખંડની, કલાઈની, પીતલની, તાંબાની, સીસાની, બોયલ્ડ ટયુબો, બીરની રેનવોટર પાર્થિસો અને તેની ફીટીંગ્સો — દરેક માપની સોટા જથ્થામાં મળશે.

તેસતેહ પીતલના રતોવ કૉક, બીબકૉક, સીતના વીલ વાલવસો, અને ઢાકસો — દરેક બત અને માપના.

ચીનીની ગટરના પાર્થિસો અને ફીટીંગ્સો, વોટર-કલોઝના વાસણો, લેવેટરીસો, બાથ તબ્લો, ફક્સગી ટાંકીઓ વગેરે પ્લમ્બરોને લગતો દરેક બતનો માલ જથ્થાબંધ તથા છુટક મળશે.

વનોષધી સાસાપરેલા.

આ સાસાપરેલા સેવન કર્યાથી ઉપદ્રવશન્ય, ગરમીના રોગો તથા રસાયણી સેવન કરવાથી શરીર ઉપર થનારા હાયકર વીકારો (લોહીનું બગડી જવું) તથા ધાતુના વીકારોને નાબુદ કરીને લોહીને સુધારે છે અને ચામડી ઉપર થતા અનેક પ્રકારના રોગોને મટાડે છે.

વળી આ સસાપરેલા ગમે તે માણસે લીધા હોય તો લોહીનો સુધારો કરીને કાવત આપે છે તથા સ્મરણશક્તિ વધારે છે. બાટલી એકની કીમત રૂ. ૧૧

મહા કુષ્ટ તથા સફેદ કોઠ ઉપર

એ અતિ ઉત્તમ ગુણદાયક ઔષધી.

ભારત મધુવત્લી કીમત રૂ. ૧૧? આ દવા પેટમાં લીધાથી અને તેલ ઉપર લગાડવાથી નીચે નાગવત્લી તેલ „ રૂ. ૨ / લખેલા વીકારો ખાતરીથી સારા થાય છે. અહાર પ્રકારના કુદ રોગ, જેવા કે શરીરની ત્વચા ઉપર સફેદ, લાલ, કાળા, બાંધુ રંગના ડાઘ તથા સુનભરી ધત્ત્યાદિ દરદો ઉપલી દવા લીધાથી ખાતરીથી સારા થાય છે, તેમજ લોહીનો સુધારો થઇ કાતિને વધારે છે.

ડૉં ધાકજી ભાણજી સાવંત

પ્રણસવાડી, —મુંબઈ.

પોરબંદર પોરટલેંડ સીમેંટ

“ ગજુપતી ” છાપ

દમારો સીમેંટ હી દુસ્તાનમાં આપાય થતા સામાના સામી સીમેંટની બરોબરી કરે છે, અને નાણીલા ખાતાઓમાં વપરાય છે. એનું પેર્મિંગ એક એક હદરવેરના મજબુત કોષણોમાં આપે છે, જેથી પીપ કરતા ધણીન સહેલ્યકી સકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઈન્ડીયન સીમેંટ કુંઁ લીં

તાતા સન્સ એન્ડ કુંઁ

એજન્સી,

નવસારી બીલ્ડીંગ કોર્પ, મુંબઈ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી.

રંતુ જો અન્ય વીણીઓમાં, લોબન ગૃહોમાં કે લપકાદાર લોબીમાં, અને ખુબ પોતાને
 રેશ પછુ, અહીંના જેવી રવાદિદ થાને ટેસ્ટકુલ રસોઈ જમવાની આશા રાખશે તો જરૂર
 નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાત્રી કરો.

દે. મુગમાદેવી પોસ્ટની પાછળ મુ'બઈ નં. ૨

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ લિ.

મુ'બઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાલ પ્રકાર નામના મધના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —
 વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી આયુર્વેદમાંથી સામ્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી ચક્રિતની દવા
 છે. જાડી ગણકી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અખુટ કાવત આપે છે — (એ ખાસ ધ્યાનમાં
 કે કે વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ ઉત્તેજક અને ઉન્માદક દવાઓથી કેક સમય મટે જાળાતી
 ન શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની કદરતી શક્તિ છે)

(૨) લીવરને પોતાનુ કામ બજાવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિદ્રાથી બનાવે છે

(૩) અટર્જની બાધીનો નોશ કરે છે, અને અત માગને તાજાત આપે છે.

નોટ—અર્જ તો તેમજ સુવાલદી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવાદોગ લાગુ પડ શકતો
 નગર લાગુ થયા હોય તો મળી નપ છે કિમત દર બાટલીના રૂ ૧—૨—૦

ગ્લીસેરો ફ્રેસ્કેટ કેમ્પાઉન્ડ સીરપ—(ફામલિ-નુને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માથાસના ફાન-
 નોમા અને મગજના મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરો ફ્રેસ્કેટના તત્વો રહેલા હોય છે, એને બ્યારે તેલ પ્રમાણુ ધરી
 ૩, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે અને અશક્તિને લઈ જુદા જુદા સંખ્યાલય દરેક
 થાય છે તેથી શરીરને કદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાનો લેખણ કરવાથી
 ખેડ પૂરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મગજનો દે અગભજનો ધસારો વિરોધ
 હોય તેમજ અચુક આ દવા વાપરવી કિમત દર બાટલીના રૂ ૧—૬—૦ (મેળી સાઇઝ.)
 ૦—૧૪—૦ (નાની સાઇઝ)

બીજી બનાવટો મારે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ લિ.

શ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુ'બઈ.

૨૬ ઓ.

૪૧

કર્ણિક

તાવ માટે એક અકસીર દવા.

એક વખત વાપરીને ખાતરી કરજો.

કિંમત એક આટલીના આના ૧૦.

ણયુ મિશ્ર

૨. ખા બુટો.

દરેક દુકાને વેચાતું મળશે. નહિં તો લખો

કર્ણિક પ્રધર્મ—ગીરગામ ૩

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેશો?

એકજ ભાવવાળી જુની

અને નાણીતી

મારવાડી
અખર
મુ

મહાલે એન્ડ કંપની,

કીરતી એકરની

૬૨લી હાથી છાપની હાલ

એગ્રીકલ્ચર, સાઈકલ, ગીરજાપુર

તથા અન્યના ફેન્સી ડરેસો તેમજ સાથી નરીની

નવી તસલની ઇ ટ્ર કેપ તથા બીક્ટોરીયા કેપ, સાલી ટો

જાનવર નરથો હમારે ત્યા હરહ મેશ તથાવાર છે તે ભેદ

નવાને ચુકરો નહી

અહારગામના એઈર ઉપર યુરુ ધ્યાન આપવામાં આવશે

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contr
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET, FORT BOMB
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and oth
tiles.

Also Portland Cement, etc.

જગત વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન,

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

—૧૮૮૦—૧૮૮૧—

(હિંદુ, પારસી, જૈન, ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી. ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિત્રણા બહુ કાગળ, પાકું પૂઠું ૫૦ ૮૦૦ તુર્ક શાહક થાઓ.

મૂલ્ય-રૂા ૨-૮-૦ ચોષ્ટેજ વી. પી. જુદું.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય ઔષધ અને શિક્ષાપ્રદ થઈ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
કર્ત્તર એમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અંત પર્યંત બનેલા સર્વ અલૌકિક અમલકારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
થવાં, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાંચવા જેવાં છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
જિવાંચવો જોઈએ. સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

હાલ્દાલાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક—સરતી વાર્તામાળા—અમદાવાદ.

ફેશનબલ સેક્ટો હીઝાઇનામાં મશીનાથી

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, ભુલેશ્વર કબુતર ખાતા પાસે

બસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એછી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર-સની તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઠવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક વર્ષે નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાવવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ બોર્ડ પર લખી બહાર લાગતા મુકી સ્મારક રખાય છે એક રૂપિયા ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોના નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રિપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

રૌયલ ટોનીક પીલ્સ.

તાકાત આપનારી શુદ્ધ વનસ્પતીની ગોળીઓ.

આ ગોળીઓ દરેક પ્રકારની નબળાઈ દુર કરી પુરૂષાતન આપે છે. સ્વપ્નામાં કે પીશાબમાં જતી ધાતુ બંધ કરી વીર્યવીકારના ગુણ દરેકો મટાડી પાચનશક્તિ વધારી તાકાત આપે છે. દેખવણી લેતા વીધાર્થીઓનાં મગજને ખુદી આપી તેમની ઓછી થયેલી યાદશક્તિ શક્તિને પુરજોશમાં ખિલતી રાખે છે.

કેશર, કસ્તૂરી, અખર વીગેરે દેશી વનસ્પતીની બનેલી “રૌયલ ટોનીક પીલ્સ” લોહી વધારી અવયવોને તાકાત આપે છે. જુખ વધારી શરીરનું પોષણ કરે છે એટલું જ નહીં પણ ફક્ત ત્રણ દીવસમાં પોતાની અદ્યક્ષ શક્તિ આળેડેલું બતાવે છે. સ્ત્રીઓના અનિયમીત રૂતુઆવને અટકાવી ગર્ભસ્થાનને સુધારી તંદુરસ્તી બક્ષે છે.

રજીસ્ટર નંબર ૧૮૦ તપાસી લેજો. નકલી માલથી જુખ સાવચેત રહેજો. કીંમત ૩૦ ગોળીની રૂ. ૧-૪-૦

ગોવીંદજી દામોદરની કું

જ્યાંય તથા છુટક દવાઓ વેચનારા,
નં. ૩ સુતાર ચાલ, મારકેટ, મુંબઈ નં. ૨

જીવનતત્ત્વો

જીવનું પ્રિય હોવા છતાં જીવનતત્ત્વોની જાણવણી રાખવામાં ન આવે તો કાચા-પાચાવાળી ધમારતની પેઠે શરીર દિવસે દિવસે વીંખાતું જાય છે. નાના સરખા રોગો પણ શરીરને વધારે માઠી અસર કરે છે, અને કંઈપણ જીવન કર્તવ્ય જની શકતું નથી. માર્ટે દરેક માણસે પાચનશક્તિ, રૂધિર, વીર્ય અને જળ વગેરે જરૂરનાં જીવનતત્ત્વો જાણવવામાં સાવધાની રાખવી જોઈએ.

આ અતિશય જરૂરના જીવનતત્ત્વો જો કાંઈ ગમડયાં હોય અથવા કમતી થયાં હોય તો તેને સુધારવામાં તથા વધારવામાં—

પ્રખ્યાત

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ

આખી દુનિયામાં ઉંચા પ્રકારની ફેલ્ડ જોળવામાં પાર પડી છે. આડગીશ વર્ષ જેટલી લાંબી મુંદતમાં એ ગોળીઓએ પોતાની પ્રકાશિત કીર્તિને વધારે વધારે વધારે ફેલાવી છે. અસંખ્ય મનુષ્યો વંદુરસ્વ અને તાકાતવાળાં કરી અસંખ્ય ઉંચા સાર્ટફીક્ષિટાથી પોતાની ફેલાયેલી કીર્તિને વધારે મજબૂત કરી છે.

— કિંમત—ગોળી કર ની રૂબી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક —

વધારે વિગત જાણવાને માટે અમારું પ્રાઈસલીસ્ટ મંગાવી વાંચે યાઓ.

પ્રાંચ ઓપ્રીસ,
અંબઈ, કાલણાદેવી રોડ.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાડિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકુસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટી માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુચી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની શીશી ૧ ના રૂ. ૧૥

ડૉ. સપટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનિયાના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યો મુનવ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનને દ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે, તે લેવાથી પિસાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના ભાગ ઉપર 'ગ્રોન્ડેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું કરીને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિસાબ માફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત દિવસ ઘડી ઘડી પિસાબ કરવાની શરૂઆત થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી બીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિસાબ ઘણું જ ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં બહુ ફળદાયક છે, વળી નાના બચ્ચાંઓ ઉંઘમાં બાછાનામાં પિસાબ કરી નાખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા આ પુરુષને પિસાબમાં થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળત્રા દુર કરે છે આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા હરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી ઇંદ્રિયને તાકાત આપી સ્ત્રી પુરુષને નવી જુવાની બોલે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખંડા લોકો જનને દ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ ચોડું લડા આપે છે કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણુ છાની શકે છે પણ જો જનને દ્રિય રક્ષા થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બધ પડે તો ઘણું જ દુઃખ અને ઇર્ષા થઈ આવે છે કારણ કે ઘણું જ ઝેરી કચરો જે મુત્રવાટે નીકળી જવો જોઈએ તે રહી જાય છે, અને તેથી જનને દ્રિયના સમગ્રા અગત્યના કામ કરતા કબજામાંથી છુટા થવાને અને આવર ાની ઇર્ષા વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે જો હંમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા ચોડું નીકળે અથવા ઘણો વખત અથવા જોઈએ તે કરતા ઝોછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કોઈ કચરો હોય અથવા ભુરાસ પડતું અને પારદશ્ય નહિ હોય અથવા લોહીનાળુ હોય, જો મુત્રથી તણખ મારતી હોય કે ઇર્ષા થતી હોય અથવા ટીપા પડતો હોય, જો મુત્રાશયની કોથળી આગળના ભાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પૂરી શક્તિ નહિ હોય, જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય, જો જનને દ્રિય ઉધાડી રહેવાથી કંઠી લાગી હોય તેથી ઇર્ષા થતી હોય તો આ હરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દહાડામાં જમ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુતા વખત મળી ત્રણચાર વાર સાનમેટો લેવા જુલજુ નહિ.

આથી જનને દ્રિયને લવિધ્યમાં ઇર્ષાથી બચાવી દેશે અને આખી સીરક્ટમ બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનને દ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનને દ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી ધામી ઝેરી સર્ક્ટમને દુર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઔસની બાટલીમાં વેચાય છે. હરેક બાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપૈયા અને આઠ આના. દવાવેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડ્રુગિસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબંધ મળશે. કોઈ પચ્છારજીથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

આઈ. કેમીકલ કંપની, બેરો સ્ટ્રીટ, ન્યુયૉર્ક-અમેરિકા.

Or. CHEM. CO, 61 Barrow Street, NEW YORK U. S. A.

સ્વાર્થ વિના પરમાર્થ.

શરીરને દૃઢ, દીર્ઘાયુ, તન્દુરસ્ત અને સુન્દર બનાવનાર

મહનમંજરી ગોળીઓ.

હુનિઆના દરેક ભાગમાં પરમાર્થી તરીકે પ્રસિદ્ધ થઈ ચુકી છે આ ગોળીઓ રક્તદોષ, વિર્યવિકાસ, સ્વપ્નદોષ, વિગેરે લથઈ દરદોને મટાડી, નરમ નસોને દ્રઢ બનાવી શરીરને મજબુત અને સુન્દર બનાવવામાં સંપૂર્ણ ફત્તેહ મેળવી છે. ખોરાકને હજમ કરી, પાચનશક્તિ સુધારી, દરતને સાફ લાવવો એ તેનો મુખ્ય ગુણ છે.

દિ. ગોળી ૪૦ નો ફા. ૧-૦-૦

કેઈ પણ દરદ માટે વૈદ્યકીય સલાહ તથા વૈદ્યવિદ્યા નામનું મોટું આયુર્વેદિય પુસ્તક તદ્દન મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હૅડ આંદ્રિસ—જામનગર—ઠાઠીઆવાડ

ગ્રેન્થ આર્પીસ—ઠાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ

સરકયુલર ના. ૪.

શ્રી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફીક રીલીફ એસોસીએશન.

હિંદી પ્રજાને અપીલ.

જાહેર છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતાડએ જાણવું.—

૧ કે જ્યારે એક રેલ્વે કુપનીનો નોકર અથવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઉતાડએના વર્ગમાં ખાઓથીયે બેસાડવાને સખ્તાઈ વાખે ત્યારે તેને તેમ કરવો અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક છે

૨ કે આ હકના જ્ઞાનનો આનંદ ઉતાડએમાં ફેલાવો કરવાની દરેક બહેલા ઉતાડની ફરજ છે

૩ કે પોલીસને પોલીસ કરતાં એણે નસીબદાર ઉતાડ-બાઇના સ્વાર્થને ખાતર આ હકનો ઉપયોગ કરવાનો દરેક બહેલા ઉતાડની ફરજ છે

૪ કે હિંદ દરેક તેના બેઠા, ને પછી તે પહેલા વર્ગનો કે બીજા વર્ગનો ઉતાડ હોય, તે જોય કે તેના ત્રીજા વર્ગના ઉતાડએ તરફ વાળખી રીતે વર્તવામાં નથી આવતું તો તેની મદદે જવા આજ્ઞા રાખે છે

૫ કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફીક રીલીફ એસોસીએશન નામની એક મહળી છે તે ૬ પક્ષ ઉતાડને રેલ્વે સામે ફરિયાદ કરવી હોય તો તેને ઉપની મહળીના ઓનરની સેક્રટરીને ન ૨૯૧-૨૯૩ બોરા બજાર સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ લખી જણાવવું

૬ કે દરેક ઉતાડએ રેલ્વે કાયદાઓ મુસાફરી કર્યા પહેલા જાણવાની જરૂર છે.

બોરા બજાર સ્ટ્રીટ,

કોટ, મુંબઈ

બી. સેવ,

જીવરાજ ગોકલદાસ નેજુરી.

આ ને, સેક્રટરી

તીજેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફિસોમાં તીજેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીજેરીની મજબુતાઈ ટેવી છે તે જાણવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ બીજા મેકરોની પનાવટ ટેવી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફિસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીજેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૮૯)

કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

જમવાની સર્વોત્તમ સગવડ ક્યાં?

શ્રી અંબીકા

ભોજનશાળામાં

કે જ્યાં તમામ માલ ઊંચા પ્રકારનો વપરાવા ઉપરાંત ખૂદ માલીકા જાતે દેખરેખ રાખે છે.

૬૦-કાલબાદેવી રોડ—વીકલવાડીના સામે

મુંબઈ-નં. ૦ ૨.

ધેર બેઠાં ગંગા

સમય આવી પહોંચ્યો છે.

સુપાત્ર સ્થાન—ઉમદા તક

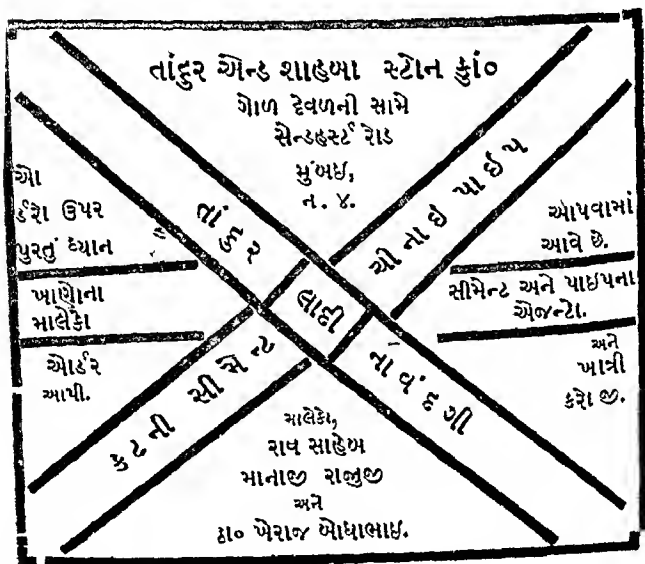
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ, જમીન લેવાણી છે. મકાન ફૂંડમા માત્ર અઢીસો રૂપીયાં ભરી અમર નામના મેળવે, આવે છે સુત્રિ. નાગરદાસ હ. પાઠક અને ઉપ. હરીશંકર જગજીવન મહેતા. કરો મદદ.

લખો.

ઓ. સેક્રટરી,

કા. હિ. અનાથાશ્રમ.

વડવાણ કેમ્પ.

Vitalia (LIFE TONIC FOOD.)

વાઈટેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરૂષો માટે અખુટ શક્તી વધારક ખોરાક.

કેમ્પ કું'ં ની ઘરગતુ દવાઓ.

કેમ્પ કું'ં ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ માટે ખાસ સગવડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે.

સુવાસણ હેર ઓઈલ તથા ઝમઝમ.

મે. એફ. એસ. માદન કું'ં ની બનાવટું ઉત્પાદન "સુવાસણ હેર ઓઈલ" તથા "ઝમઝમ" જથ્થાબંધ તથા છુટકે અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

ડા. અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા,

(વેડ'ટ મેડીસીન, પ્રોવીઝન તથા પરફ્યુમરીના વેપારી)

શ્રીદા બીહારીજી—જુમામસજીદ—મુંબઈ

વાંચો !

મંગાવો ! !

વાંચો !

આજે પાંચ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કચ્છ કાઠીઆવાડમાં નીકળતું એકજ માસિક

સ્વેતિવાડી વિજ્ઞાન.

જેમા દેવન્યુ ઉપજાવી રીતે વધારવા, નવા બગીચા કેવી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી સાકમાજીયા વાવેતર દ્રષ્ટિ અને કંઈ મોસમમા કરવા, ખેડતોએ થોડું ખર્ચ કરી ઉપજાવે કેમ વધારવા વિગેરે વિગેરે વિષયો થી બંધ આ એકજ માસિક છે નમુનાઓ અને મગાવવાથી મફત મોકલવામાં આવે છે વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨૦ જે ૩૫૫૫૫ રાખવામાં આવેલ છે લાખેરોને રૂ. ૧૮૦૦ દોઢ રૂપિયાના લવાજમથી મોકલવાના અવસરો માં તુરત નમુના મટે લખો—

ઉપશાન અમે એ સ્વેતિવાડીને લગતા નીચે જણાવેલા પુસ્તકો બહાર પાડયા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ ખપી જવાથી બીજી આવૃત્તિ છપાઈ મળેલ છે—

૧ રૂ. ૩૫૫૫ કુલખાતુ બંધાયું પુસ્તક.

નિમત રૂ. ૧-૨૨-૦

૨ લિફ્ટસાનમા થતા વાવેતર કરવાની રીત

" રૂ. ૧-૪-૦

૩ ખેતર, ખેડ તથા ખેડનાં હથીઆર વગેરે

" રૂ. ૧-૪-૦

૪ પાણીની સોધ તથા તેના ઉપયોગી સાધન

" રૂ. ૧-૮-૦

૫ ખેતિના મધ્યમાથી પૈસા મનાવવાની કૃતિ.

" રૂ. ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમા જુની જાની જાતના ખાતરીનો સમાવેશ થાય છે)

૬ કેશમતા કીડા કહેરાળની તથા કેવળીતુ વાવેતર કરી કેશ બનાવવાની રીત

" રૂ. ૦-૬-૦

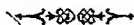
૭ કુવામા પાણી વધારવામાટે બોરી. કરવાનો 'સ્વેતિવાડી-વિજ્ઞાન'નો ખાસ અ =

" રૂ. ૦-૪-૦

હૈદરાબાદ ઇસ્ટાબ્લિશ્મેન્ટ, લીમીટેડ-કાઠીઆવાડ.

ઈચ્છીત ફળ આપનાર

શક્તિ સુધાકર ગોળીઓ

સ્ત્રી પુરુષોના તમામ પ્રકારના ધાતુવિકારનો નાશ કરે છે - તે અમારા ૩૨ વર્ષના જાતી અનુભવથી સિદ્ધ થયેલ છે. નખળા શરીરમાં લોહી અને વાત વધારી મજબુત બનાવે છે. છાતીના તેમજ કાયના દરદો, ધડપણની નખળાઈ, વીર્યનું કાઠ પણ પ્રકારે સ્ખલિત થવું, યાદશક્તિનું મંદ થવું, હીરડીઆ, તથા હરકોઈ રોગ પાછળની નખળાઈ એ સર્વેને નાબુદ કરવા એક રામબાણ ઉપાય છે. અને ખાંસી તથા દમ નાબુદ કરી જૂથ લગાડી ખોરાક પચાવે છે, અને જીના પ્રમેહનો નાશ કરે છે.

ત્રણ ડબ્બી સાથે કાયદો ન થાય તો, પૈસા પાછા આપવાની ગેરંટી મળે છે.

કી. ૩૨ ગોળીની ડબ્બીનો રૂ. ૧.

સંજવન તેલ.

ગમે તે કારણથી આવેલી ઈદ્રિની નખળાઈ અથવા નર્ધુસંકપણું લગાડવાથી નાબુદ થાય છે; અને નસો મજબુત બની પૂર્ણ સ્થિતિએ પહોંચે છે.

કી. બાટલીનો રૂ. ૧.

પ્રમેહ ભંજન ગોળીઓ.

દરેક પ્રકારના જીના તથા નવા પ્રમેહનો જડમૂળથી નાશ કરે છે, પૈસા-બસા અથવા ઈદ્રિની કાઠ પણ જગ્યાએ થતી આગ અને ફુખાવો અટકાવે છે.

કી. ૨૦ ગોળીની ડબ્બીનો રૂ. ૧.

વધરાવળનો લેપ કી. રૂ. ૧. ગમે તેવા વધરાવળના ઉપદ્રવનો નાશ કરે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

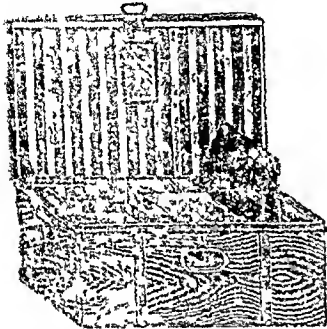
જામનગર, કાઠીયાવાડ.

મુંબઈ, કાલબાદેવી રોડ, વીકલવાડીને નાકે નં. ૨૯૩.

૩૭ બી.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાચીવાળા

No G. 110 H. H. LIEUT COL. RAJA RAMSING'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈ. સ. ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખામ મુબઈના નામદાર ગવર્નરના
આશર હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ ત્રંક અને દરેક જાતના
બોક્સ બનાવનાર.

દિલ્હી-વતનાં દરેક સાગના મહાન એકઝીબીશનોમાથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બોક્સ ત્રોટા સરકારી
અધિકારી ખાતાઓ, હાઇકોર્ટ, સોલ્ડીરીટરની ઓફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઓફીસો અને પહેલીઓમા વ્યાપક વિશ્વાસ અને ઉપયોગી વપરાય છે. એજ અમારા
બોક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જાણીજાણી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કંટ્રોલ મંગાવી ખાતરી કરો.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી રોડ કચેરી, એ રૂમ નાં ૬૭-૬ હોસ્ટેલની રોડ, મુબઈ.

નહેર અબર આપનારું નામ

પાત્ર

NAME OF ADVERTISER.

Page

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની ...	1 એ
ડ્રોવેટ ચલના એન્ડ કંપની ...	2 એ
દુર્ગમદાસ જગમોહનદાસની કુંઠો ...	3 એ
ધી આયોનિક ફાર્મસી ...	4 એ
ગિર્ગસન રીમોન્ડ લેબોરેટરી ...	4 એ

West-End Watch Co.	1 A.
Drewett Clocks and Co.	2 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co.	3 A.
The Ionic Pharmacy.	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory....	4 A.

રાતમલાઇ ગુલામહુસેન

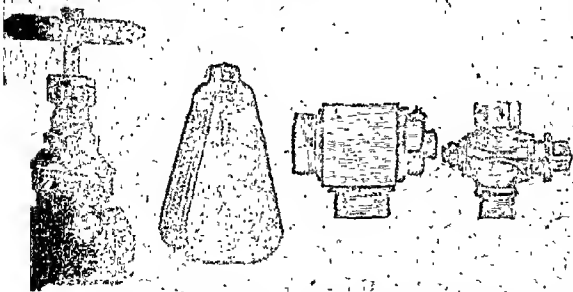
રેલીફન
નં. ૬૫૨.

એન્ડ પ્રધર્સ,

રેલીફન એન્ડ રેસી
"ફીટિંગ," મુંબઈ.
"Fitting," Bombay.

મીલ, જન, પ્રેસ અને રેલવે સ્ટોર સપલાયર્સ.

લોખાંડ, ગેલવેનાઈઝેડ, તાંબા, પીતળ, હાઇડ્રોલીક
કેનવાસ તથા સ્ટીમના, પાઈપો તથા તેને લગતું સરવે
જાતનું ફીટીંગ્સ, દરેક જાતના ડૉકસ, વીહીલ,
બાલ્વસ, રેવીટ, ગોલ્ટ, નટ, વગેરે તુરત ડીલીવરી
માટે હમેશાં મોટા જથ્થામાં રાખ્યે છીએ.

નં. ૧૧૯-૧૨૧, નાગફવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

5 A.
5 A.
6 A.
6 A.
7 A.
7 A.
7 A.
8 A.
8 A.
9 A.
9 A.
1 A.
1 A.
2 A.
3 A.
4 A.
5 A.
5 A.
5 A.
5 A.
6 A.
6 A.
6 A.
7 A.
7 A.
8 A.
9 A.
10 A.
11 A.
12 A.
13 B.
13 B.
13 B.
14 B.
14 B.

અહર ખબરની અવકમણીકા.

અહર ખબર આપનારનું નામ

પાટ.

NAME OF ADVERTISER

Page

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની	...	1 એ
દરબેટ ચવના એન્ડ કંપની	...	2 એ
દુર્ગાદાસ જગમોહનદાસની કું.	...	3 એ
બી આયોનિક ફાર્મસી	...	4 એ
આર્યામ કેમીકલ લેબોરેટરી	...	4 એ
અમરતાનજન ડીપો	...	4 એ
બી કન્ડીયન કલેમ એન્ટી	...	4 એ
નમીનદાસ અને માલિકલાલ	...	4 એ
એમ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.	...	4 એ
ફિલામલી ગુલામઅલી કાંદાના વેપારી	...	6 એ
ગામનદાસ એકમલની કું.	...	6 એ
આર. જીવરાજની કું.	...	6 એ
બી કન્ડીયન કોટન કું. લીમિટેડ.	...	6 એ
બીરખાલદાસ હમીદમલ	...	6 એ
ફીરોઝ એમ. દરવરની કું.	...	6 એ
રીયો કેમીકલ કું.	...	6 એ
બી લક્ષ્મી આર્ટીસ્ટીક વર્ક્સ	...	10 એ
અય. જોલ બંદારકર...	...	11 એ
લીખા કન્યાશુલની કું.	...	12 એ
બી કન્ડીયન મફ્ટાઇલ કુન્સુરન્સ કું. લી.	...	12 એ
કુબી અહર ખબરો...	...	13 એ
મ. પિ એસ માન્ડા	...	14 એ
ડૉ. ડી. રાહદર એન્ડ કું.	...	14 એ
કે. ડી. ઝોંગરેની કું.	...	14 એ
બલસ્થાપક ચંદ્રમકાસ	...	14 એ
ડૉક્ટર ખાલ્લીવાલા	...	14 એ
એમ. એચ રાઘવી...	...	14 એ
ચા. પ્રેમચંદ કૃષ્ણાણ સુરતવાળા	...	14 એ
રશન સમાચાર પ્રેસ	...	14 એ
લાવડાની કુંપની	...	16 એ
દુર્ગાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.	...	16 એ
ગોદરોજ બ્રધર્સ	...	16 એ
બી સેન્ટ્રલ બેંક એન્ડ હંડલા લી.	...	16 એ
ડૉ કાલીદાસ મોતીરામ	...	20 એ
અનલાલ લક્ષ્મીભાઈ રાહ	...	21 એ
હક્ટર વેચીક	...	21 એ
બી. એલ. ચોસર	...	22 એ
ફોનો સરકારી વહીવટ	...	23 બી
બી એન આચેનાની કું.	...	23 બી
1. ધામજી બામ્જી	...	23 એ
1 કન્ડીયન સીમેન્ટ કું. લી.	...	24 બી
1 સાબરમતી બોર્ડિંગ હાઉસ	...	24 બી
1 એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ કું. લી.	...	24 બી
અધર્સ	...	24 બી

West End Watch Co.	1 A.
Drewet Chowna and Co.	2 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co.	3 A.
The Ionic Pharmacy	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
Amrutanjan Depot	5 A.
The Indian Claim Agency	5 A.
Nagindas and Maneklal	6 A.
H. Vallabham & Co.	6 A.
Fidally Gulamally	7 A.
Gagandas Jethmal & Co.	7 A.
R. Jivraj & Co.	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd.	8 A.
Kirpaldas Jhamatmal.	8 A.
Phiroze M. Dastoor & Co.	9 A.
The Rio Chemical Co.	10 A.
The Lakshmi Art Printing Works	...	11 A.
Y. L. Bhandarkar	11 A.
Bhica Callianji & Co...	12 A.
The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	...	13 A.
Short Advertisements	14 A.
Dr. P. S. Ganla	15 A.
Dr. D. Writer & Co.	15 A.
K. T. Dongre & Co.	15 A.
Manager Chandraprakash	15 A.
Dr. Bhatiwalla	16 A.
M. H. Shastri	16 A.
Shah Premchand Krisnaji	16 A.
Rangoon Samachar Press	17 A.
Davada & Co.	17 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co.	18 A.
Godrej Brothers	19 A.
The Central Bank of India Ltd.	...	20 A.
Dr. Kalidas Motiram	21 A.
Chhaganlal Lalubhai Shah	21 A.
Dr. Patrick	22 A.
B. L. Thosar	23 B.
State Management of Railway	...	23 B.
B. N. Bhatnaga & Co.	23 B.
Dr. Dhakjee Bhanjee...	24 B.
The Indian Cement Co. Ltd	24 B.
The Saharkantha Boarding House	...	25 B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	...	25 B.
Karnik Bros.	26 B.

મહાલે એન્ડ કો.	૨૬ બી
મોતીલાલ મુલચંદ એન્ડ કુંડો	૨૬ બી
દાશાબાઈ રામચંદ્ર મહેતા.	૨૭ બી
નાનાલાલ ગોવર્ધનદાસ	૨૭ બી
હિન્દુ અનાથાશ્રમ—નાડિયાદ	૨૮ બી
ગોવિંદજી દામોદરની કુંડો	૨૮ બી
મણિશંકર ગોવિંદજી	૨૯ બી
સપાટ કંપની.	૩૦ બી
ઓડી કેમીકલ કો.	૩૧ બી
રાજનૈય નારાયણજી કેશવજી	૩૨ બી
જીવરાજ ગોકુળદાસ નેશ્વરી	૩૨ બી
ગોદરોજ બ્રદર્સ	૩૩ બી
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ	૩૪ બી
ધી તાંદુર અને શાહબાદ સ્ટોન કુપની	૩૪ બી
અમરલલાલ માણિકલાલ દવાવાળા	૩૫ બી
દુલેશચંદ ઓઝલાલ અન્ડરીયા	૩૫ બી
વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ	૩૬ બી
ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રદર્સ	૩૭ બી
ધી બામ્બે મીલ સ્ટોર સપ્લાય એન્ડ સી	૩૮ બી
જીવરાજ ઇ. નેશ્વરી	૧૯૩
આર. ઇ. કમદાર	૨૩૩

Mahale & Co.	26 B.
Motilal Mulchand & Co.	26 B.
Dahyabhai Ramohandra Mehta.	27 B.
Nanlal Goverdhandas...	27 B.
Hindu Anathashram—Nadiad	28 B.
Govindji Damodar & Co.	28 B.
Manishanker Govindji	29 B.
Sapat & Co.	30 B.
Od. Chemical Co.	31 B.
Rajnaidya Narayanji Keshavji	32 B.
Jivraj Goculdas Nenshi	32 B.
Godrej Brothers	33 B.
Kathiawad Hindu Anathashram.	34 B.
The Tandoor & Shahbad Stone Co.	34 B.
Amritlal Maneklal Davavala	35 B.
Duleral Chhotalal Anjariya	35 B.
Vaidya Kalyanji Harikrishna	36 B.
Gulambhasein Esmalji & Brothers,	37 B.
The Bombay Mill Stores supply Agency	38 B.
Jivraj G. Nensi	193
R. G. Kamdar	233

એક નવીન જાતનું ધી.

તેના આશ્ચર્યકારક ગુણો.

હીમાલય તરફના ખેડેલાના જ અલોમાં થતા 'મીઠક' વૃક્ષને મળતા જાડનાં ખીયામાંથી એક પ્રકારનું ધી તૃષયાર કરવામાં આવે છે અને એ ધીમાં આશ્ચર્યકારક ગુણો રહેલા હોવા છતાં તેની શોધખોળ કરીને અત્યારે ધીમાં તેના લાભ જનકગુણને કોઈપણ શોધકે આપેલો નથી. એ ધી હરાજ તથા ખરજના ઉપર માલીસ કરવાથી ચોલીસ ફાહામાં ફાયદો કરે છે અને નવાઈ બરેલ તે એ છે કે તેથી કપડા ખોલકુલ ખરાબ થતા નથી. માથાના દુખાવા ઉપર માલીસ છોધાથી તાબડતોલ આરામ થાય છે અને ખોલ બામોનો ઉપયોગ કરવાની જરૂર રહેતી નથી શરીરના કોઈપણ ભાગ ઉપરની વેદના, કળતર કે સાંધાઓના દુખાવા ઉપર માલીસ કરવાથી તે નીજાણીના વેગે આરામ કરે છે મોઝાં ઉપરના ખીલ, કરેળીઆ અને ચામડી ઉપરના ડાહ ઉપર માલીસ કરવાથી ધણીજાં હડપે તે દુર થાય છે. ખાસી અને દમમા છાતી ઉપર તથા રોગ આવ્યા હોય અથવા કોઈપણ ભાગ સુજાય તથા હોય તે તે ઠંડાણે ધીરે ધીરે મસળા સાદો સેક કરવાથી ફાયદો થાય છે. ગુપ્ત બાજની કે ખીજી કોઈપણ કમજોર થયેલી નસો ઉપર માલીસ કરવાથી તે નસો ધણીજાં મજબુત થાય છે અને કમકમલત કે નપુસકપણું એથી દુર થાય છે નામ કેસ હાડી નાખ્યા પછીથી તે ઠંડાણે આ ધી માલીસ કરવાથી ધણી લાખી સુદૃઢ સુચી કેસ ઉઠવાનું નથી ખસ, બેળ, ગડગડક, ફાંડકાઓ અને ચાંદા ઉપર મસળવાથી ધણીજાં હડપે આરામ થાય છે લગભગ એક હાતર માણસો ઉપર અજમાવ્યા પછીથી આ આશ્ચર્યકારક ગુણો ધરાવનાર ધી જાહેરને લાભ આપવાને પબ્લીક કરવામાં આવેલું હોવાથી તેના દરેકે અવશ્ય લાભ લેવો જોઈએ. અખીલાઓ "સુકુલ" એ નામથી તેને જાણે છે અને તેની એક ટબીની કીમત ૩ ૧-૮-૦ છે. ગોળ જાંઘું તે મુલકને જાહેર હિતેશ્વર રહેને ખાજાપોળ કમચાકડમાં સીદનારી ટીપોમાં મળે છે, આ બનાવટ હીડુસ્તાનમાં કોઈપણ વેપારીને ત્યાં વેચવા પ્રેમી ન હોવાથી સીદનારી ટીપોમાં પાંચખીને મગાવી લેવા (૧૯૦૫)

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી

ગોન્ડ

હીંદુ

તહેવારો માટે

અમોઝો ખાસ

સંગાવેલા

બોતીયાં, બોતીયાં.

હીંદુની બનાવટના તેમજ વીકાપતી હરેક તહેવારની બોતીયાં તમાર તમ લેવાને
માફે તેવી કીમતમાં મોકલવા માટે પધારો

ધી સંઘવી સ્ટોર્સ.

કે. ૫ લાહેરી બીલ્ડીંગ ૧
સોવલસ્ટી રોડ—મુબઇ ૪

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી

એન્ડ

મેટલ વર્કસ.

—X—

એલ્યુમીનીયમ, પીત્તળ, પીયગોલ્ડ, જરમનસિલ્વર, ચાંદી, વગેરે દરેક જાતની ધાતુનાં બટન બનાવવાનું તેમજ ચાંદીની ધુધરીઓ, પડીઆઓ તથા પટ્ટી પાટા તાર વીગેરે બનાવવાનું તેમજ ધાતુ ઉપર હરેક પ્રકારનું કામ કરી આપવાનું

ગંજાવર ખાતું

છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ મુજબના સંચાઓ તથા એન્જીનથી ચાલતું બટન બનાવવાનું બે ઠાણ પણ કારખાતું હિંદુસ્તાનમાં હોય તો તે આ અમારૂં કારખાતું છે. જેમાં દરેક કીર્તીનના કંડું, કોક્કર, સટ, ઠાટ, વેસ્ટ, અને પેન્ટ બટન મોટા જથ્થામાં બને છે. તેમજ મીલીટરી ફ્રેસ બટન, કોર્ટ પણ સ્ટેટ, અથવા ગવર્નમેન્ટના ઓરડરથી મોટા જથ્થામાં બનાવી આપશું. દરેક જાતની કળાટખાના, અને પેટીની કળો, તથા દરેક જાતનાં તાળાંઓ, પણ મોટા જથ્થામાં બને છે તેમજ દરેક જાતનું ડાઇ, પચોનું, કામ સાફ અને સફાર્દદાર કીકાયત ભાવથી ઓરડર મુજબ બનાવી આપીએ છીએ.

ચાંદીના વેપારીઓને અસુલ્ય તક.

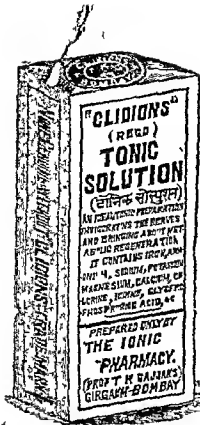
દરેક જાતનાં ચાંદીનાં બટનો, દરેક જાતની ધુધરીઓ, પડીઆઓ, પટ્ટી, પાટા તાર, વગેરે મોટા જથ્થામાં ટાઇમસર કીકાયત ભાવથી અમે બનાવી આપીએ છીએ એક વખત ઓરડર આપી ખાતી કરો.

લખો—૧૩૩, ૧૩૫, કલખાદેવી રોડ, હાથી બિલ્ડીંગ સામે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની ફાંં.

મુંબઇ નાં ૨.

“ ક્લિડાયન્સ ”

ટોનિક સોલ્યુશન:—એના પદાર્થો “ ક્લિડાયન્સ ફ્રેસ ફ્રેટ ” સહેલાઈથી લોહીમાં મળી જાય છે, અને તેથી જ જ્ઞાન તંતુની નબળાઈ તેમજ બીજા રોગો દૂર કરવામાં ઘણી સારી છે.
રૂ. ૨-૮-૦ અને ૧-૮-૦

દંત મંજન:—ફીનાઈલ જેવી તુલ્યશાનકારક દવાઓથી નીરાળો અને શાયદાકારક જલદ પ્રાણવાયુ (એકસિડન) ઉત્પન્ન થવાથી મોનાં સપાં જંતુઓ નાશ પામે છે અને દંત ઉજળા થાય છે. રૂ. ૦-૮-૦ અને ૦-૫-૦.

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હાંગકોંગ બેંકની પાસે, ફોર્ટ, મુંબઈ.

(મ. જે. ગજજરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પ્રયોગ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, બળતણો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીઠામાં અને બીજાં ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકામો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હવે વિનાશ અને હીકકમતી ભેજરીજ જે આવી રહ્યું છે તે નક્કી આંખને છેતરે એવી ઘણી વડી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગતી કરે છે.

કંટલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે સ્પર્શ કરવી.

મ. જે. ગજજર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હાંગકોંગ બેંકની પાસે ફોર્ટ, મુંબઈ.

અમૃતાજન.

અમૃતાજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં ભ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ ભતનો દુખાવો, લચક, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ ચોખ્ખાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુધ પાણિડર.

કિંમત માત્ર એ આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાજન ડીપો.

૧૦૯, ફીચર કોટ-મુંબઈ.

સુપરટેક્ષના કામ માટે

તાકીદે મળેા ચોખી સલાહ આપવામાં આવશે.

વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાતરી એક જ વખત આપીસમં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્ષના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હીસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમે પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં જેરટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાએલી છે.

જમ કે રેલ્વે, સ્ટીમર કે પની, અને કોઈપણ બાબતમાં લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટની લગતો કામ તથા અહીંયાં અથવા બહારગામની ડીઝીઓનાં નાણાં વસૂલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટનું તથા લખાપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે

આપ તાકીદથી મળેા નીચેના ચરનામે.

ઠેકાણું:—ગુરા નીલ્ડોંગ પહેલે માળે નં. ૧૮

એડવર્ડ મીનેમાની બાબુમાં. ધોખી વાગાપની ખસે કાલગાદેની જે આઈ.

ઇન્કમ ટેક્સ તથા સુપરટેક્સ.

ના નવા કાયદા પ્રમાણે વેપારીઓએ પોતાની આવકનો હિસાબ પહેલેથી મોકલવાનો છે, વળી ધરતી સલાહ દાખ બરાબર સમજી કાયદા પ્રમાણે કામ કરવાથી વખત, મહેનત અને પધ્ધતિનો ઘણો બચાવ થાય છે. માટે તાજીકે મળે

નગીનદાસ અને માણેકલાલ.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન); એફ. ઇન્સી. સી. એ.

ઇન્કમેટેક્સ તથા સુપરટેક્સ સ્પેસીઆલીસ્ટસ.

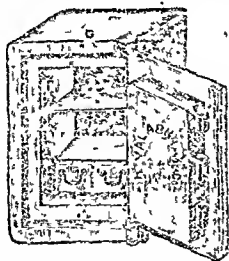
ટાઉન હોલ આગળ. બાગ સામે

હામજી સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ. કોટ, મુંબઈ.

ટેલીફોન નાં ૦ ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

ગ્રાહકોને પસંદગી

અર્થાંડ વાળેલી

ત્રીબેરીઓ, તાળાં કળો અને કેસ બાકસો

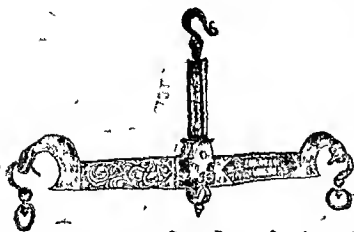
બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે ફેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, ધોળી ગલી.

દુકાન—અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ અલાહી બાગ મુંબઈ-૨.

જુની અને જાણીતી વીંધાસુ કાંટાની દુકાન. શ્રીદાસદી ગુલામઅલી કાંટાના વેપારી.

નંબર ૧૩૯, જ્વેલર સ્ટ્રીટ, બોમ્બેનર નાકા ઉપર-મુંબઈ.

હમારે ત્યાં દરેક જાતના કાંટા જેવા કે વીંધાસુ, એવરીના, ખીમ તથા પ્લાટ-ફારમનો અને ફેરબેંકના એ હંદ્રવેટથી વીસ હંદ્રવેટ સુધી તથા સર્પાંગના દરેક જાતના અને સાઈઝના રતલ ૫૦૦ સુધી તથા ચીનાઈ તથા અવેરાત તોલવાના કાંટા દરેક જાતના, પીત્તળના વજ્રત, તોલના સર્વે જાતના, મોટા વીંધાસુ, ગામડી લેખ, કાંટાના પદલાં, સાંકળ વગેરે સાથે માલ ઘણા કીકાયત ભાવે મળશે. હમારે ત્યાં માલની જાત નકી થયા પછી પછાક તેમાં કશી જાતનો ફેરફાર થતો નથી. તેમજ લાવમાં ઠગાવાની ધારતી રહેતી નથી. એક વખત પધારી ખાત્રી કરવા લલામણુ કરીએ છીએ. અસલ રાજસ મેકરના હંસ છાપના કાંટા અમારે ત્યાં મળે છે નકલી માલથી સંભાળજે.

બહારગામના ચોરડો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપીએ છીએ.

GAGANDAS JETHMAL & Co.

Wholesale, Retail & General Merchants.

Bazar Camp—DEOLALI.

Jewellery, China, and Japan Silk,
Indian Curio-ites Embroidery
Works, Brass Works, Silver Works
Sandal Wood Boxes, Indian
Carpets, Ceylon Lacc, Madras
Works, Delhi Works, Agra Works
Bengal Works, Drawn Thread
Works, and Bokhara Works.

Head Office Dana Bunder,

BOMBAY 3.

MARBLE FLOORING

તાંદુર, શાહગાઢ, નાવદંગી મદરાસી લાદીઓ, રફ તથા પોલીશ લાદીઓ, પાણી-ચારા, મીડીના ટપા, બાથ-રૂમ, રેલેન્જ વીગેરે મળશે.

બહારગામના ચોરડો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવાનાં આવે છે એક વખત રૂબરૂ મળી-ખાત્રી કરો, ભાવ ઘણા કીકાયત છે.

આર. જીવરાજની કુંઠો

હિડ ઝોડીસ, ડંકન રોડ નં. ૧૫,

પ્રાંચ પરેલ, અમાર બાગ,

પોસ્ટ નં. ૨૧, મુંબઈ.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff..

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd.
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

તમારા ઘરઘતુ ખપની

કે

વેપાર વણજને માટે

પરચુરણ કે જથાખંધ દોઈ પણ જાતની ચીજ ભેઈતી હોય તે જથાખંધ હશે તે

બીલકુલ જીજ કમીશનથી અને કીશાયત વાવે મોકલીયું—લખી મોકલો.

Kirpaldas Jhamatmal
Dana Bunder
Bombay. 3.

કીરપાલદાસ જમાટમલ

દાણા ખંદર, મુંબઈ. ૩.

નામદાર સુબંધના ગવરનર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

શીરોઝ એમ. દરતુરની કુંઠ

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં ૭ હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

મુંબઈમાં ફક્ત અમારું જ એક સંપુરણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગ્લીશ હીન્દી ધસવ-
નારા અને વીલાયતની તથા વીયેનાની આંખની હોસ્પિટાલમાં કામ કરી આવેલા
૨૬ વરસના અનુભવી ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મુજબ મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનારકોપથી તથા ઓફુટેલમોસ્કોપથી આંખ
તપાસવાનો આહુ અનુભવ ધસવનાર મીં શીરોઝ પોતે આંખ તપાસી ચસમા લાગુ
કરી આપે છે કે જે કામ બાહરે મોટી ફી ખરચતાં પણ જવલેજ સતોષકારક રીતે
બની શકે છે.

મીં શીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજ સીંધીયા, ઓનરેબલ સર લોરેન્સ
જેનકીન્સ, ઓનરેબલ મીં જસદીસ બેટી, મીસીસ બેટી, ઓનરેબલ સર
એન. થાંપરકર, ઓનરેબલ મીં જસદીસ બીમન, ઓનરેબલ મીં જસદીસ
બેચેલર, કરનલ ફારમેન, P. M. O., R. A. M. O., કરનલ બુલ્ડ M. D.,
I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મીં
જેલ M. V. O. અને બીજા કેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને ઘડઘડો તરફથી એમની
કામેલીયતપણાની ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હુમે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી યોધના

“કોપટોક”

બાઇકીકલ ફ્લેટ તથા તોરીક (દુર તથા નજીક જોવા માટે સાધા વગરનાં) લેન્સીસ
તથા ઉચી કંવોલીટીના બ્રેઝીલીઅન પેબલસના તેમજ આખને ઠંડક આપનારા
સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગ્લાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ
પ્રીજમેટીક વગેરે દરેક બાતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતા
બાવ ઘણાજ કીંદાયત.

“વી વી”

આંખનાં રીપાં

આંખ દુઃખવા આવવી, પાણી જવું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડા ખાત્રીપુર્વક
ઇલજ કીંમત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી કીંમતી નુસખાઓ સાથની ચોપડી મુક્ત મળશે.

નળળાં ઐરાં માટે.

—:0:—

આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો એજ સીના તમામ દરદોપર અકસીર અને રામળાણુ ઇલાજ છે. આસ કરીને સીના ગરલાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અત્યુક શક્તિ ધરાવે છે. ખર્ષાંના ગરલાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પટેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છોકરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો ગરલાશયના ક્રમને ગરાળર ઠેકાણુ લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીડમાંના દુખાવો, પેદમાં થતું દરદ અને ક્રમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે ઐરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરલાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો તેઓના અવયવને ગરાળર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે. દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વળત

ચાના એક ચમચાભાર.

—:0:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણા નળળા હોય, જેઓને ઉધ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટ્રીરીયા લાગુ પડ્યો હોય, જેને પચતુ નહોય અને જેઓ નળળાઈથી તવાઈને દીણુ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક દહાડક આગમજ એક ચાના ચમચાભાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નળળા પૂર્યોને માટે શક્તિને માટે જગ જાહેર થયેલી છે

ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈળી આખરૂદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જરૂરયાન મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલા દરદો દુર કરવાની અચળુચ શક્તિને લીધે ઘણા ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા હ; માટે જે કોઈળી ઉપલી દવા વ્યાપે ણી તે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેખવ જેના પર 'રીયો કેમીકલ કા.' નામ વળેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને ણી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે દેઠાણેથી મફત ચોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL Co.

રીયો કેમીકલ કા.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,
ન્યૂયૉર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અમેરિકા.

વાંચો—

૨૨ જાન્યુઆરી ૧૯૨૪

ધી લક્ષ્મી આર્ટ

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.

આ લાયકર લઠાઈના વખતમાં દરેક સ્ત્રીજ બેહુદ માંથી થઈ છે તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પેતાના માલ સારૂ જોઈતા

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

નવ્ય રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના ઇલેક્ટ્રિક અભાસી ખાતે તૈયાર છે, જેમાંથી તમેને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે

એકવાર આવો અને ખારી કરો

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,
માંડવી સ્ટ્રીટ, લાયબસા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

ધી
લ
ક્ષ્મી
આ
ર્ટ
મા
ય
સ
લા
મું
બ
ઈ.

સંભાળજો નકલી માલથી સંભાળજો.

મુંબઈમાં કોલન વાટર

ઘણી જાનતુ આવા માડયું છે પણ જરમનીના જાણીવા હુસ્તીના કોળન વોટરને જડમુળથી હાકી કાઢનાર બગસા છાપ કોલન વોટર આજે ઘણા વ-સોથી પ કાયલુ ને પટેલુ જ છે

વેપારીઓને ખાસ લવામણ કરવામાં આવે છે કે બગસા છાપનુ કોલન વોટર મગાવી જરમનોનુ નામ જડમુળથી કાઢી નાંખો.

એકલા જાનાવનાર,

હેરોન કેમીકલ વર્ક્સ.

મુંબઈ નંબર ૮

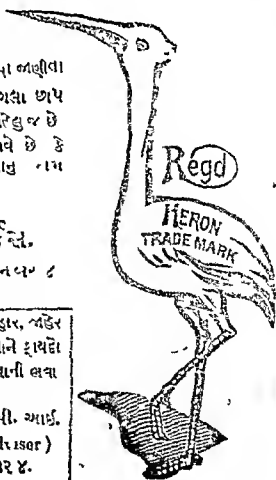
— ૦. —

કોઈ પણ વેપાર ધંધાની જાળમાં પત્ર વ્યવહાર, જોડેર ખપર, હીનાબ વીજેરેમાં જો સલાહ લેશે તે તમોને ફાયદો શુ થાય છે તે એક વખત કામ સોંપી ખાતી કરી લેવાની લવા મણુ કરવામાં આવે છે.

લખો—વાય. એચ. લાંડારકર એન્ડ. સી. આર્થ.

પદ્ધતિ સલાહકાર (Business Advisor)

મુંબઈ નંબર ૪.

લોહીને સાફ કરી શક્તી આપનાર

આ થોડીડ

રેડ જેમીકા-સારસાપરીલા.

શરીરમાંના બગડેલા લોહીથી તબીયત સુસ્ત થઈ શરીર તવાતું બધ છે અને એ સ્થિતિમાં અનેક દરદોનો હુમલો વારંવાર થયા કરે છે. આવી સ્થિતિમાં બીજા ઉપાયો કરતાં લોહી સુધારવાના ઉપાયની પહેલી જરૂર છે, અને લોહી સુધારવા માટેનો સૌથી અસરકારક ઉપાય રેડ જેમીકા-સારસાપરીલા છે. અને જેના ઉત્તમ ગુણો કાળેલ ડાકટરોએ કબુલ રાખ્યા છે, અને તેઓ એકે અવાજે ખાત્રી આપે છે કે રેડ જેમીકા સારસાપરીલાએ લોહી સુધારવામાં અત્યંત જોવી કુતોહ મેળવે છે.

આ સારસાપરીલા હિંદુસ્તાનની હવાના પ્રમાણમાં બનાવવામાં આવે છે કે જેથી કોઈ પણ દરદ ઉપર લાગુ પડે છે અને તે સરવે દરદોને જડમુલથી સાફ કરી અસલ સ્થિતિ ઉપર તબીયતને લાવે છે. આ દવાને માટે અમે વાપરવાને લલામણુ કરીએ છીએ.

શરીરમાં આવી ગયેલી નબલાઈ, ગરમીનું પુટી નીકળવું, લીવર બગડવું, સ્મનતંતુઓની નબળાઈ વિગેરે અનેક અકારના દરદો આ દવા દુર કરે છે.

ગરમીના દરદો ઉપર આ દવા ખાસ કરીને રામબાણુ અસર કરે છે.

કીંમત બાટલીનો રૂ. ૧૧—રૂ. ૨૧.

ગાંડીવ એન્ટી-રેમેટીક બામ.

(એક ઘણોજ અસરકારક અને લાભકારક મલમ)

આ મલમ શરીરે ચોળવાથી સંધીવા સરખો દુ બહાયક રોગ થોડા વખતમાં નાશ પામે છે, પક્ષાઘાત, ધુભરી અને ધનુર્વા સરખા રોગોને આ મલમે મટાડ્યા છે. હાથ પગનું રહી જવું, શરીરના કોઈ પણ અવયવ ઉપર એકદમ સોજો ચઢી આવવો, પેડુંની આબુખાબુના ભાગમાં અતીશય દુખાવો થઈ આવવો, વંચિ કાટયા કરવો તથા અકડાઈ જવો, ઠમરનો ભાગ ઝલાઈ જવો, ગરદનની નસો સજ્જડ થઈ જવી, રગત્રક થઈ જવાથી હાથ, પગ કે શરીરનો કોઈ ભાગ રહી જવો વગેરે રોગો આ મલમ સગોડવાથી નાશ પામે છે. સ્ત્રીઓના કેટલાક લયંકર રોગો જેવા કે સુવાવડ અને ગર્ભાશયના રોગો થઈ ગયા પછી ઠમર અને પગ ઝલાઈ બધ છે તે પણ આ મલમનો ઉપયોગ કરવાથી નાશ પામે છે. શરદીને લીધે શરીરના અવયવોના લયંકર ચિન્હો, જડખું ઉઘાડું રહી જવું, દાંત ખીલી બેસી જવી, હાથ પગે ખેંચાઈ જવા વીગેરે ચિન્હોનો આ મલમ નાશ કરે છે. કોઈ કારણથી શરીરના કોઈ ભાગમાં લોહીનું ફરવું બધ થવાથી અથવા લોહી સુડાલ થઈ જવાથી તે ભાગ નકામો અને દુઃખ આપનારો થઈ પડ્યો હોય તો આ મલમ તાત્કાલીક રીતે કાયદો આપે છે.

કીંમત શીશી એકના ફક્ત આઠ આના મોટી બાટલી ખાર આના.

લીખા કલ્યાણજીની હુંપની.

જથાબંધ તથા પરચુટણ દવા વેચનાર, બહારકોટ, ગણેશ વાડી, સુંબઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કુંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂા ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૧,૬૧,૦૦૦

મીલકતની કીંમતમાં વટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૫૬,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

મૉન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન)
સર વિઠ્ઠલદાસ દામોદરદાસ ઠાકરસી નાઇટ.
શેઠ ચતુરભુજ શીવજી.
શેઠ માધવજી ઠાકરસી.
શેઠ મોરારજી વેલજી.
શેઠ જોડાભાઈ પાલજી.
શેઠ વાલજી મુંદરજી
શેઠ પરશોત્તમ કાનજી
શેઠ જગજીવન શેષકરજી

દરેક જાતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે ધીંટીઝપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથ
રવામાં આવે છે જાહેર પ્રગતિ તથા વેપારી વર્ગને એલેતમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદે
શીની પુરવઠા ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી. વધુ વિગત સારૂ આ કંપનીની ઓફિસ
ખરું અથવા જાતો મળવું

પેસ્ટનજ એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કુંો લીો

૧૯, બેન્ક સીટ, કોટ, મુંબઇ.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાદારીઓને માટે
 ટુંક ખરચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો
 આર આનાના સોળ રાખ્દ અને ઉપરાંત વધુના દરેક રાખ્દ
 દીઠ એક પૈસાના આવધી લેવામા આવશે ૧૬ રાખ્દ દીઠ
 આર આના અને તે ઉપરાંત દર રાખ્દ દીઠ એક પૈસો લેવાનો
 રિવાજ છે. ઉપાવનારાઓએ દરેક મહીનાની વા ૨૦ મી
 સુધીમા લખાણ પૈસા સાથે નીચલે સરનામે મોકલી આપવ
 નેધએ અદર લખાણ અને પૈસા સાથે ચોરસમા
 મોકલી આપવા
 સેક્રેટરી, ઇંગ્લીયન મર્ચન્ટસ એગ્ગર એન્ડ યુ રો,
 આલ્ડ ટેલીફ્રાન બિલ્ડીંગ્સ ૧૬,
 ગ્રાંડ સ્ટ્રીટ—કોટ—મુ બર્ધ

મણીવીજ્ય ટોનિક પીલ્ડસ તાત્કાલિક
 તાકાદ આપી પોતાની અદભૂત શક્તિ આબેહુળ
 બતાવે છે

કિમત ૩૨ ગેળીના રૂપીયા ત્રણ
 ટોંગર એમ એમ પારેખ
 વાસાવડ, (કાઠીઆવાડ)

નેધએ છે. ખેતી વધારવા માટે રૂ.
 ૧૮૦૦૦) સાફ વ્યાજ, કમીશન મળશે
 રેવાળકર નારાયણજી,
 નાગરવાડા, વડોદરા.

નેધએ છે —વીમા એજન્ટો તથા જાહેર
 બજાર કેનવાસરો—બરપુર કમીશન—
 ડાહોર એન્ડ, જી એમ
 મગરામપરા, સુરત

કેલશાખટ.

ધોળા, ચીળા, અને રાતા, રંગનો જથ્થો
 બધ તથા છુટક આખો તથા પાઉર વેચવાનો છે
 લખો યુ એસ આચાર્ય, ગોડલ (કાઠીઆવાડ)

એમ લક્ષ્મીદાસ એન્ડ કુંડો
 જનરલ મર્ચન્ટ્સ એન્ડ કમીશન એજન્ટ
 ૩૨૭, નવાબ બીલ્ડીંગ્સ,
 હોર્નબી રોડ,—મુ બર્ધ.

M LAXMIDAS & Co.
 General Merchants & Commission
 agents,
 327, Nawab Buildings,
 Hornby Road,—Bombay.

ચોરસ મળેથી, તમામ જાતના અનાજ,
 દીવેલી, ઘી, લોચાશગ, વિગેરે ગ્રીકાર માલ
 ખરીદી પુરો પાડવામા આવશે.
 લખો—કે. જી લક્ષ્મી એન્ડ કુંડો
 મોહુકા, પોસ્ટ હસ્તોલ.

વી ઉમરેક હેન્ડલુમ્સ વીવીંગ વર્ક્સ ફેક્ટરી.

અમારા કારખાનામા માટી, સુકગ, તાસા
 સીટક, ચાચના ત્રી-ક વિગેરે સ્વદેશી માલ
 બને છે.

કમ પાડી ખાતરી કરો

હેન્ડલની ધર્મશાળા ઉમરેક

નેધએ છીયે.

નીચેનો ક્રમ ૧ નો ધ યો ખીતલવા માટે મોગી સુઝી
 વાળા વેપારીઓ સાત ખતમા આ ધ ધાએ બેટનો નફો
 ખીત કોષ ધ ધામા નથી

૧ રમ્બર ૨ ગીલીટ કામ Artificial Jewellery
 ૩ કોલસેવર ૪ કીના લ
 ૫ મ રી ૬ નાના ધ ધાને ઉપરોક્ત યત્રો ચોલરો
 તથા યત્રોના બા ખનાવવાનું કારખાનું

વધારે વીજત માટે લખો

ડા. પ્રભાકર યે ગે આલેખીક રસાયન શાસ્ત્રી
 ૧૩ એ પન્નાલાલ ટ્રેડિસ આરોડ મુ બર્ધ

ક્ષયરોગ—સીરમ એટલે ઘોડાની રત્નીથી ક્ષયના દરદી ખાત્રીથી કાયમના સારા થાય છે, જ્યારે ત્રીજી પાયરીમા (Advanced stage) રસાયનથી અથવા વનસ્પતીથી શુભ નહીં માવમ પડે તે વખતે હમે સીરમથી સારા કરવાની ગેરંટી આપીએ છે. કેસરી તાં ૨૬ થી એગસ્ટ ૧૯૧૩ નો અંક જુઓ અરધા અનાની ટીક્રીટ મોકલી પુસ્તક મંગાવો.

ડા૦ પી. એસ. ગાન્ડા, એમ ડી (અમેરીકા)
સીરમ—ચીરપીરટ

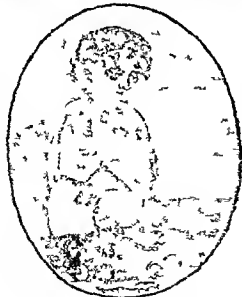
ક્ષય રોગ તથા કંઠમાળાના ખાસ ડાક્ટર
ઠેકાણું—કામાટીપુરાદ ગી ગવી મુખર્ષ.

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમેનેડ.

જે હિંદુ લાઘ્યોને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉષ્ણાટથી જીવને સહત આપવા. હમારી લેમેનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” લોકો કરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમા નાખી તુરત સ્વાદિષ્ઠ પીણું થાય છે કી. ૧ ટયુળના ચાના ૮ હમારી સુગર કોટેડ કવીનાઇન કેમકેરા વેલ્હેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજ અને શુભકારક, જનાવટો મુખર્ષ મધ્યે મારકીટમા દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ એતવાડી મધ્યેનાં કારખાના મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઇટર એન્ડ કંપની

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ ખનાવનારા મુખર્ષ નં. ૪

ડોંગરેલું બાલામૃત

પીવાથી નાના છોકરાં

તંદુરસ્ત થઇ તેમની તાકાત વધે છે

શરીરની કી ૧૨ આના ૮ ખ ૪ આના

કે ડી ડોંગરેલું

ગીગામ મુખર્ષ

સાહિત્યસેવા અને દેશસેવા

એજ નેના મુખ્ય દષ્ટિબિન્દુ છે એવું

ચંદ્રમકાશ

માસિક પત્ર વિદ્વાનોના ઘણા જ વખલાનેક છે, અને દર મહિનાના પટેરા અંબાદિવામા સાહિત્ય-વસિત, વાચકોના કચકમવગા સારા થાય છે સુમસિક્ક “સાહિત્ય” લખે છે કે ‘આ માસિક ધીમે ધીમે પ્રથમ પક્ષિના પંજેની દરોટમા આવતું જાય છે’ વાર્ષિક લલાજમ પોસ્ટેજ સુધા માત્ર રૂ ૨-૦-૦ થક નાલના પ્રણુ આના વડોદરા શાખેની તમામ સાળાઓ તથા પુસ્તકશાળાઓ માટે મળુરે તલિંગ ખબર માટે ઉત્તમ સાધન

આવતાલ માટે લખે—વ્યવસ્થાપક “ચંદ્રમકાશ.”

સભ્યલેલ રાફ—વડોદરા

બાટલીવાલાની તાવની દવા.

(એઝ્યુમીક્ષયર) તથા ગોળીઓ.

ઈન્ડીન ઈન્ડસ્ટ્રીયલ એકઝીબીશનોમાં સોના તથા રૂપાના ચાંદો મેળવ્યા છે.

બાટલીવાલાનું—ખાલામૃત—નખલાં તથા તવાચલાં બાળકો તથા નાવવાન માણસો માટે અક્સીર કી. આના ૧૦ દશ

” (ક્યોર—ઝોલ) બામ માથોને દુખારો, સહેખમ, છાતીને દુખારો હરએક ભતનો દુખારો

હરએક ભતની ખેચાએલી નસો માટે અક્સીર કી. ૬ આના.

” હાએરીયા મીક્ષયર (કોલેરોલ) ઝાડા, ગરમીના પેટ, હલદી, કોલેરા વગેરેપર અક્સીર કી. ૩. ૧

” કુઈનાઈન ટીકડીઓ—એક એનની બાટલીમાં ૧૦૦, એની બનાવટમાં ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન

વાપરવામાં આવે છે કી. ૩. ૧-૪ આના.

” કુઈનાઈન ટીકડીઓ—ખે એનની; બાટલીમાં ૧૦૦, એની બનાવટમાં ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન

વાપરવામાં આવે છે. કી. ૩. ૧-૧૨ આના.

” ટોનાઈક પીલ્સ—ફીકા ચેહેરા, નમઝાઈ, પાવડુ યથ ચએલું લોહી (એનિગ્યા) માટે અક્સીર

ખાતુ પુષ્ટીકારક છે. કી. ૩. ૧-૮ આના.

” રીંગવરમ ઓઈન્ટમેન્ટ—દરાજ ધોળીની કીડ તથા હરેક ભતની કીડ ખુજલી માટે મલમ

કી. ૪ આના.

” દાતલું મંજત—આ કી. આના ૪.

ડોક્ટર એચ. એલ. બાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કું., લી.

ટેલીગ્રાફ એકરેસ—બાટલીવાલા વરલી ચુંબઈ.

પી. ઓ. વરલી, ચુંબઈ, ૧૮

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સંધીવા અને ગાઉટના દરેકો માટે આ એક ધણેજ અસરકારક રામબાણ અને ઝડપી ઇલાજ તે ઉપલા નામનું તેલ છે. એ તેલ વા, પેન મારતો વા, તમામ ભતનો સંધીવા, સાએટીકા, ગાઉટ, અચની, કરતલ, આકતો નસોતું એચાનું, કમર, છાતી, સાંધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખનું, બરશાની ફાટ, બચાઓના નખળા પડેલા પગો ચૂકળનો સોળે, મુઝેલા તથા ગંઢ ઘયલા સાંધા અને હાડકાં અકરસાત, લમખેગા, લકો, લયક, ચસક, ધોગેરે તમામ ભતના રવીરના લુના દુખારોને ઝટપટ સાજા કરી નખળા પડેલા અવયવોને તાકાત બફી લોહી ફરતું કરી નવી જંદગી બખરાવી એ આ તેલનાં ખાસ ગુણો છે, કી મત ફાત રૂપીએ એક.

સર્વે ભણીતા દવાના વેપારીઓ વેચે છે. બાહારગામવળાઓએ નવસારી લખડું.

માલેક—એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

હેડ એલીસ—દોરડી સ્ટ્રીટ, નવસારી.

થોડા ખરચે ધણો ભપકો.

વીજળીને લગતુ દરેક ભતનું પ્રીટીંગ અને દુરસ્ત કામ કરનાર તમારી વીજળીક ફીટીંગનો

નીલાવ કીકાયતે કરી આપવામાં આવશે.

૨૫૦ એમચંદ કૃષ્ણાણ, સુરતવાળા.

૯૦ મુળણ જેકા ખીલડીંગ, પ્લોક નં. ૬,

ટેલી. નં. ૩૯૦૪ પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં. ૨.

રંજુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંજુન સમાચાર

જેમા રંજુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બાણવાજોગ કેટલાંક સુકાદાઓ, તથા સ્થાનીક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને અવેરાતના ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતે વખત આપવામા આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬,
બ્રહ્મ નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રામાદર “રંજુન સમાચાર” પત્ર તથા
“રંજુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંજુન.

રંજુન સમાચાર પ્રેસ.
અહીં નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-રંજુન

નોટ—આખા બર્મા ઇલાકામાં “રંજુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એકજ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસ્તીના માટે લાગતી ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામા બહાર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટંટ અખરખની ચીમની.

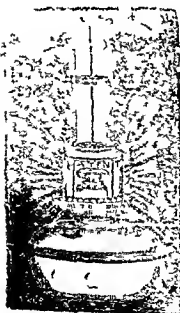
દરેક ઘરમા તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે બાગની નથી, ફાટતી નથી, કાચની ચીમની પચીસ બાગી બંધ તથા સુધી આ ચીમની ચાલે છે

ચીનો સાથનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપુર ઠગીશન.

૮૦ દાવડાની કાંઠ,
૩ મ્માટેવીના કુવારા પાસે,
સુનર્થ નાં ૮.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગત્યના વસ્ત્રો આલુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટંટ (માનીકની બીજી શોધોની દેશોએને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપુર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજી કરો અથવા નવે મળો.

તમારા લાભનું.

ધનામ રૂ. ૧૦૦૦.

મેળવાની તમે કોશેશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર આઇલ બ્હાઇટ આઇલ (ધાંસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે. બ્હાઇટ આઇલના લાંબા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે નુકસાન કરે છે. માટે જો કોઇ તેમ પુરવાર કરશે કે કેશવકાન્ત હેર આઇલમાં બ્હાઇટ આઇલ છે તેને હાથે જણાવેલું ધનામ અમે આપશું.

બાટલી ૧ ના રૂા. ૦-૧૨-૦.

દરેક બાણીવા દેખારીઓ પાસેથી મળશે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી હિંદુન ટ્રેડર્સ એન્ડ મેટલ વર્કસ.

ધી કેશવ પરક્યુમરી વર્કસ, ૧૪૭, અણદુલ રહેમોન સ્ટ્રીટ, મુંબાઇ.

ઘણીક અમેરીકન તીજરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:—

વેલાતી ખનાવટની તીજરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેના હિસાબ ગોદરેજે પ્રખતે આપ્યો છે. કોટની ધવર્ટ લેધમની આદ્રીસની આગમાં અને કાપડ બબરની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજરીઓમાં સમાયેલી બધી ગયું તેની બબર મેળવવા પછી ધવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સાહુત જેઠે દેવીડે પોતાની હબરોની ક્રીમતની વેલાતી મોટા બહીલા મેકરોની તીજરીઓ લીલાઈથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજરીઓ ખરીદી હતી.

હિંદુસ્તાન અને ઘરમાની સેવીંગ બેંકો માટે સરકારને ૩૭૨ તીજરી ભેંધતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળે સલામત રહેવાથી આપો ૩૭૨ તીજરીનો ચોરસ ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઇ હતી અને હબરો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિશે લખતાં અમેરીકનું હુન્નરઉદ્યોગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્યુ નામે સાયન-ટીશીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી હલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાક મેકરોની કાયરમુક હોવાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઇ છે. અમારી બજામાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજરીઓ ભેંકે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તેપણ તેના બનાવનાર ચા વેચનારાઓએ કાયરમુક હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાનાં અને દુકાનો સંસ્કાર હશે. માટે બંધ કરાવે એવું અમે હુન્નરોએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાયણ	રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાયણ	રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ	રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઇની સલામતી માટે ખાસ ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ આ બેંકના હિસાબો અને બીનગીરીઓ દર અકવાઈએ તપાસે છે.

ત્રેસીડંટી બેંકો માફક આ બેંક પોતાના હિસાબનાં પખવાડીક

સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના બ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઓફીસ:-એલાઇસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઓફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.
ચાલુ ખાતાં ઉપર. રાજની બાકી હપર.

બનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨૧૧ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫૧ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.
વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા,
મેનેજર.

નામંદાર વાઇસરોય સાહેબ.

ખહાદુરના ઓનરેબલ સરન્યન જનરલ સર લ્યુડીસ પારડીકે. સી. એસ. આઇ. એમ. ડી. ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ મેડીકલ સર્વિસવાલા પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ રેડ ક્રોસ વોર હોસ્પીટલ કે જેમાં મેજર ઓનરેબલ સર એફ રેવર્ટ સી. આઇ. ઇ, ઠલકતા તથા મેજર એ. ઇ. વાલ્ડર આઇ. એમ. એસ. જેવા મોટા નામાંકિત સરકારી ડાક્ટરો અને અગ્રેજ અમલદારો બચસ્થાપક છે તે હોસ્પીટલમાં, રાજા મહારાજાઓમાં નવાબો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના ઓનરેબલ મેજરો, સેસન જજો, કનેલો, મેજરો, કેપ્ટનો, કેપ્ટુટી ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ પોસ્ટ ઓફીસ, નામદાર ઇન્ડિયા સરકારના કોમર્સ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, અરકારી સીવીલ યન ઓફીસર, પોલીસીકલ એજન્ટ, યુરોપીયન સીવીલ સરન્યન, લેફ્ટેનન્ટ આઇ. એમ. એસ. એમ. ડી. ની ડીગ્રી ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો તથા દેશી અને યુરોપીયન અમલદારો અને ગ્રહસ્થોમાં ખાદશાહી યાકુતી નામની જગ જાહેર દવા ખહુ વપરાય છે.

ખાદશાહી યાકુતી

ગમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે. પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજ્ય'શી યાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ઘટ્ટ બતાવી 'અર્' પુરુષાતન આપે છે. ખરી મરદાઇ આપનાર અને નબળા માણસને પણ જીવાનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાલ લેવા અમારી ખાસ લલામણુ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઇપણ જાતની પરેજીની જરૂર નથી, ૪૦ ગોળીની ઇથી એકના રૂ. દશ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તિ-

કી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. જુહુ.

મૂગી-રેફ્રેજ કે વાઇથી આંકડી, તાણ, જે'થ કે કાકણી આવતા બેશુદ્ધિ, દાતળીલી શ્વાસ રૂંધાવો, થંડાગાર બનવું, હીણના શ્રીસોટા, પેટના દુખાવા ઇં નવા કે જીના દર્દ માટે રૂ.

વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે વેદછાને લીધે, રહવું, કુરૂવું, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા, વિચિત્ર ભવું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.

ઉપયોગ કરેથી આત્રી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-સ્પ્રિલાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર-સારીર કેળવવા ઉપર કદવું રૂ. ૨, પો.)-દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ ટેક્સ બુક હી ૦/૩. પો.)-

જગનલાલ લલિતસાઇ શાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધિક હીસ્ટરિયા-વિજ્ઞાપુર-ગુજરાત.

દુઃખમાં સખડતા પુરૂષો.

હવે મુંઝવાની જરૂર નથી. હાલના જમાનામાં સેંકડે ૯૦ ટકા જેટલો ભાગ કમતાકાતીનાં પુરૂષ દરદથી પીડાય છે, અને પછી સલામત રીતે ઇલાજ કરાવાને બદલે ચકચકીત બહેર બગરો વાંચીને ગબરાટના મારેલા, મોટી મોટી કીમતની દવાઓ અને તેવીજ ગ'લીર અને નુકશાનકારક પરીઓ વાપરીને કાંઈજ ગુણ તો નહીંજ થતાં પોતાના શરીરની અને પદ્ધતિની ખરાબી કરીને બીચારા આભરૂને લીધે ગીરફતારીમાં ફર્યાં કરે છે, અને ઘણીક વખતે પોતાની કીમતી જીંદગીનો કમોતે અંત પણ લાવે છે. બાબદ વીચારવા જેવી છે ખરી, પણ એમ નથી કરવું જે ત બીચારાઓએ તેવીજ હાલતમાં સળડ્યા કરવું. માટે હાલમાં બહુલિતા તબીબે ઘણાજ ચોક્કસ, ધન વગરનો અને ગમખાણુ ઇલાજ શોધી કાઢ્યા છે, જે ઇલાજ કરવાથી તે માણસ પાછી તાકાત મેળવી શકે છે. છેલ્લાં (૫) વરસમાં આ ઇલાજ રકમખંધ પારસી, ખોજ, ભાટીયા, મેમણ, વોહરા, ઇંગ્લેન્ડ, ખ્રીસ્તી તથા યાહદી ગૃહસ્થોના કરવામાં આવ્યો હતો અને તબુ' પરીણામ સેંકડે ૭૫) ટકા લાલકારક આંખુ' હતું. ઉપલાં લાલકારક પરીણામ પછી ઇલાજ બહાર પાઠવામાં આવ્યો છે, ભાટે એક ગ્રહસ્થ ગમે તેવી કમતાકાતીથી પીડાતો હય, નાદાનીયતની ગફલતથી અથવા કોઈથી કારણથી તાકાત જતી રહી હોય, અસલાહકરતાંઓથી માલમ પડતી હોય, તો નીચે લખેલે ફેકાણે પહેલા ૧ કાગળ લખીને વીગતવાર છાપેડું' ખુલાસાપત્ર મંગાવવું. તે ધ્યાનથી વાંચીને સાથે બીડેલા સવાલ પત્રક લરીને દવા જો મંગાવવી હોય તો કાંઈથી શરમાવા વગર મોકલ્લી આપવું, જ ખુલાસા પત્રમાં દરેક બાબદનો સંતોષકારક ખુલાસો જોવો કે, દવા શું છે, દવા શું કામ કરે છે, દવાની કીમત શું છે, દવા વાપરીને આરામ પામેલા ગૃહસ્થો શું સરડીકીકેટ આપે છે વીગેરેનો સર્વ ખુલાસો કાંઈથી ટપાલ અર્થે લીધા વગર તદનજ મફત તદનજ સાદાં કુવરમાં, મોકલ્લી આપવામાં આવશે, પછી તે આવેલી હકીકત પ્રમાણે દવા બનાવીને મોકલવામાં આવશે જેથી કરીને શરમાવાનું કારણ રહેશેજ નહીં. ખાત્રીથી માનવું જ દરેક દરદીની હકીકત તદનજ ખાનગી રાખવામાં આવશે, એક દરદીનું નામ બીજા દરદી આગળ ખાંઠા કુંકવાની મતલબથી દેવામાં આવશેજ નહીં. ખાનગી રાખવાની બાબદ તો વકીલને ખારણે થએલાં લખતબંધારણ સમજવી. જે ગૃહસ્થાએ મોટા મોટા ડાક્ટરો તથા રાજવંશી હકીમોની સુલાકાત લીધી હોય, સેંકડે રૂપીઆ બગાડ્યા હોય, તેવા ગૃહસ્થોને પણ આ દવાથી ફાયદો તો થશેજ દવામાં રસાયણ મારેલી ખાક, ઘાતુ, સોમલ, પારો, અગ્રીણ, વછનાગ અથવા તો શરીર પર પુટ્ટી નીકળે એવી અથવા તો દવા વાપરવા પછી આંખરૂને નુકશાન પહેાંચે તવી કરી' પણ ચીજ વાપરવામાં આવતીજ નથી, જે વીધેની ખાતરી નામદાર સુ'બંધ સરકારની ગવરમેંટ લેખોરેટરીમાં વીદ્વાન સરકારી ડાક્ટરે આ દવા તપાસીને આપેલી સરડીકીકેટ ખુલાસા પત્રમાં વાંચવાથી પુરેપુરી ખાતરી થશે, જેથી પરેજી કરવાની પણ જરૂર નથી. દવા નીલય છે, દવાની કીમત સેંકડે રૂપીઆ નથી. કીમત પણ ઘણીજ નહીં, શકતીની દવાની બહેરબાગરો તો હાલમાં ઉલ્લાસ ટંગાઈ જાય છે, પણ હવે લોકો તે વાપરીને કંટાળી જઈને સમજવા લાગુ' છે જે એકજ પેટ'ટ દવા સર્વેની તબીબતને માફક આવતી નથી કારણ દરેક માણસની તબીબત અને ખાનપાન જુદુંજ રહે છે અને ફેકટમાં પદ્ધતિની બરબાદી થાય છે, તેટલા માટેજ આ દવા ફક્ત સુબંધમાંજ નહિ, પણ આખા હિંદુસ્થાન, ગુજરાત અને લંગાણુ દુર દેશાવરોમાં પણ આચકરા થઈને વીશ્વાસ પામી છે, એજ તેની ખરાબણીની સામેતી છે. ખુલાસા પત્ર વાંચીને દવા મંગાવવાનીજ જરૂર નથી, પણ એ બાબદના ઇલાજની જરૂર હોય તો ખુલાસા પત્ર મંગાવીને વાંચવાની ખાસ ભલામણ કરવામાં આવે છે. બહારગામ તથા મુબઇના ગૃહસ્થોએ ઇંગ્લેન્ડ અથવા તો ગુજરાતીમાં કાગળ લખીને ખુલાસાપત્ર મંગાવી વાચી પોતાની ખાત્રો કરવી.

પેતરીક ફારમસી.

લાલસીંહ બીલડાંગ લોહાર ચાલને
નોંકે ૧ માળે કાફર મારકેટ સાંબે-મુંબઈ.

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૧ મું VOL. XI. NOV 1918. No 5 નવેમ્બર ૧૯૧૮. અ ક પ મો.

અનુક્રમણિકા.

વિષય	પાનું
૧ બેપારી વિષયો	... ૧૯૪
(અ) હિન્દની આર્થિક સ્થિતિ (રા જી લ. ડી બારબહાયા)	૧૯૪
૨ ચેમ્બરનો વિભાગ	૨૧૦
૩ બીજા ચેમ્બરનો વિભાગ	૨૨૦
૪ વિવિધ અને વેપાર મરફતી લાહેરનામાં	૨૨૧
૫ વેપારી ખબરો	૨૨૨
૬ વેપારી ખાતમી અને આંકડાઓ	૨૩૧

CONTENTS

Subjects	Page
1 Commercial Subjects ..	194
(a) India her resources and her economies. (Mr J L D Barbhaya)	194
2 Chamber's Section ..	210
3 Other Chambers' Section	220
4 War and Trade Government Notifications ..	221
5 Commercial Notes	222
6 Commercial Intelligence and Statistics ..	231

‘ રેલ્વે જીવનમાંથી ’ પરાધીન મુગા યર્ડ ક્લાસ રેલ્વે મુસાફરાની મુશ્કેલીઓ દુર કરવાને બે તમારે ટ્રાફિક પ્રકારની મદદ, બાનગી, અથવા સાદાસ્ય ભેઠી દોય અથવા તમારે તમારા હિન્દનો જલોગ વધારે ફેલાયલો. જોવા દોય તો “ ઇન્ડિયન બોર્ડ ઓફ ટ્રાઇટેક્ટરસ ” ના હપરીપણા નાંચે સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ બોર્ડ રેલ્વેઓ સ્થાપવાનું ફાણ કાલુ આ બાબતના કાર્યદાઓની ટાપીઓ અને તેના રીપોર્ટ નીચે જરાવે ૧ સદૃશ્યસ્ય પાસેથી ગશે —

જીવનજી જી નેનસી

ધી ઇન્ડિયન ચેસેનબરસ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસીએશન,

ગોરા બગીચ રોડ, ફોર્ટ, મુંબઈ

ઇન્ડિયાના ફોર્ટીંગ રાઇલવુ બાણીતું ખાતું—ધી બોમ્બે ટ્રાઇક માર્ટ ૨૧ યેક રીટ, ફોર્ટ મુંબઈ.

અમે પોતે.

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી

આ માસિકનું લેવાજમ મુજબના આહુકેને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બહાર ગામના આહુકે માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુધા રાખવામાં આવ્યું છે છુટક નકલ એકના આના ૬ છ નમુનાની ગેપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી

મા માસિકમાં જે બહાર પાડે છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવા હોય ત્યાં તો કાઠી નાખવી હોય તો આવી બતની ખખર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ

અને રા જૂના કોન્ટ્રેક્ટો પૂરા થયા પાછ, મીઠીગ મેટરમાં અમે બહાર પાડેલા માગતા નથી તેથી સર્વ બાંહેધ ખખર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કે વામાં આવે છે કે તહેમણું પોતાની બાંહેધ પાછો મેટરની આગળ આ પાછળ છાપાવવા મટે આપવી

COMMERCIAL SUBJECTS.

વહિયારી વિષયો.

INDIA: HER RESOURCES AND HER ECONOMICS

હિંદની આર્થિક સ્થિતિ.

(માસિક માટે ખાસ લખનાર—મી જે લ દુ બારમાયા)

“જો કંપની ઉપર બળવાનો દોષ મૂકવામાં આવતો નથી, તો પાલીગંદકારા દાખલ તપાસ કરાવ્યા વિના કંપનીનો તુર-તજમાં અંત લાવવાની દરખાસ્ત તાવવામાં આવે છે. તે જોઈને અમને આશ્ચર્ય થાય છે” અમે ધારીએ છીએ કે હિંદુસ્થાનમાં સદ્-રાજ્યને માટે કંપનીના જેવા એક મધ્યસ્થ અસાન્યકીય અને પુણ્યરીતે સ્વતંત્ર મહાગામી જરૂર છે. અને જો નવા રાજ્યમંડળના

સલાસદો ગદ્યા તાજથીજ નિમવાના હોય તો, “આવા પ્રકારનું મંડળ શી રીતે રચી શકાયે, “તે અમે સમજી શકતા નથી”

આ શિવાર સ્વચ્છ દ્રષ્ટિવાળા જૉન રદ્ફર્ડ મિલની પાસે ઘડાવીને એક અરજી કંપનીએ દિવાનને પાસ અને દિવાને અમને મોકલી આ અરજી જો કે વ્યર્થ ગઈ, છતાં તે મિલ જેવા વિચારશીલ અને તત્વાનુસંગી લેખકને હવે ઘડાએલી હોવાથી તે આજે પણ

દિવાલના માટે ફેન્સી ટાફલસની ઉવલી ડીઝાઇનના જોશો કે?

બોધક લાગે છે, અને તેમાંથી માત્ર એક જ થોડો ઉતારો લઇશું:—

“એક પ્રધાન અને કાન્ડિનીસ જેની સલાહ લેવી કે ન લેવી એ ગોતાની મુસકી ઉપર રહે, તે દ્વારા હિન્દુસ્થાનનું ગત્ય અલાવવું એના જેવું વધારે ખરાબ ગત્ય-તંત્ર અમો ધારી ગયા નથી. પ્રધાનની સાહવામાં મૂં ન સલાસદો એ અંકુશરૂપે ન હોય, તો પછી માત્ર તેઓ આડા ધરવાના જ ઉપયોગમાં રહેશે. અમને એવું લાગે છે કે, જે મલા તાજ તરફથી નિગાશે. તે સલા સૂત્રધારની મલા જેવી સ્વતંત્રતા રાખી નહિ શકે વળી જો આ સલા પ્રધાન નનાથીજ નિગાશે તો હિન્દુસ્થાનનું રત્ય “અને તે દેશની રિવાજ અને આગત્યની જગાએ ઉપર માલસોની ગોઠવણ, જે અત્યારે પાલીમેન્ટના પક્ષતંત્રી કેવળ આવગ છે, તે, પછી તેજ પ્રમાણે રી રીને રહેશે તે આપના અરજદારો મમજ શકતા નથી. વળી એવડા ગત્યના સંજો છે જે કહેવામાં આવે છે. “તે માટે કહેવાનું” કે, પાર્લીમેન્ટના ણધારણમાં સભ્ય ણધારણ દિલ નહિ, પરંતુ ત્રિલ “હોવામાં ખુબી મનાય છે: ખામી મનાવી નથી. આપના અરજદારો વિનતી કરે છે કે કાર્યભાર વડન કરનાર અત્તા એકલી હોવામાં કાયદો છે. કારણ ત્વાર-એ એમા અવશ્યક છે પણ ગમેલા કૃત્યે ઉપર વિચારપૂર્વક “અભિપ્રાય ણાધવો અને લવિષ્યની સભ્ય-નીતિના ધોરણો મુકરર કરવાં, એમા આ પના અરજદારોના ધારવા મૂજબ, એક કરતા વધુ મગજો વેગા થાય તો હરકત નથી, એટ-હું નહિ પણ તેમ કરવાની આવશ્યક-તાજ છે. આવું મંડળ દિલ હોવામાં ખામી નથી. અનન્ય હોવામાં ખૂબી પણ નથી.”

સાની સિક્કોરિઆના સિદ્ધા અમલ પછી, આપણે હિન્દુસ્થાનની આર્થિક સ્થિતિને ધ્યાન યથેલા માનીએ તો જેમ તેના પાયો

આગળ કહેલા હંદેરો ઉપરથી ચણાયેલા હોતો, તેમ હિંદની સરકાર અને હિંદના ઇક્લન્ડમાં રહેતા પ્રધાન તરફના પરસ્પર થતા વ્યવહારને અંગે જે કેટલીક ફરીયાદો થતી રહી છે, તે ઉપર જણાવેલા મી. મોલના વિચારો ઉપરથી તાદશરૂપે પ્રત્યક્ષ થાય છે.

લોર્ડ પામસ્ટને કમ્પનીના સભ્યનો અંત લાવવાનો અને તાજનો અધિકાર પ્રત્યક્ષ રીતે દાખલ કરવાનો કયદો મ્જુ કીધો અને તેમાં એવી ગોઠવણ કરવામાં આવી કે “હિંદનો કાન્ડાર વિલાયતમાં તાજના નિચેલા એક અધ્યક્ષ અને આઠ મલામદોના હસ્તક રહે. તેઓ આઠ વર્ષ સુધી આ અધિકાર હોમવે, અને તેમાં વાગદ્ તી વર્ષોવર્ષ જાગે નિવૃત્ત થાય.” આ બાલ (ખરડા)નું બીજાતરનું વાંચન બહુ ભરાયી પતાર થયું, પરંતુ તે મિલ્લ થાય ન પૂર્વ લોર્ડ પામસ્ટનનું પ્રધાન મંડળ અધિકાર ઉપરથી ઉતર્યું.

આ પછી લોર્ડ ડર્બીએ સંરક્ષક પક્ષનું પ્રધાન નંડાળ રચ્યું, અને કોશાધ્યક્ષ બેન્ડ-મીન ડીકાગેનીએ એક યોજના દાખલ કરી, તેની ગોઠવણ એવી હતી, કે “પ્રધાન મંડળ (ઇન્ડીયા કાન્ડિનીસ) ના મલાસદોમાંથી યોડાનેજ તાજે નિમવા, અને યોડા મેનચે સ્ટર અને બીજા શેહેરોના * નાગરીકોએ ચુકી કહેવા; અને જાડીનો ઇસ્ટ ઇન્ડીયા સ્ટોક (મેર) ધારણ કરનારાઓએ નિમવા” આ યોજના હામીથી ગરી ગમ, અને તે હાંસીમાં લાગ લેનાર લોર્ડ પામસ્ટને ટકેર કરતો હતો કે.—“જે રસ્તામાં કોઈ માણસો રમતા માણુમ પડે તો જરૂર એમ સમજવું કે તેઓ મી. ડિજાયલની યોજના સંજોથી અચી કરતા હશે.” અને ઇસ્ટરના તહેવારો પછી જ્યારે આ અંબધે આગની સલા મળી ત્યારે મી.

* બીજા કહેતા તે પણ ત્યાનાજ. હિન્દુસ્થાનનું તેનામે નહિ. લેખક

ડિઝાયલીની યોજનાને ટેકો દેનાર કોઈ મળ્યું નહિ. પરંતુ એક યોજનાઓને સુત્રધારક સભાએ ઠાણજીવૃષક તપાસી, અને પૂર્ણ તેઓએ તેના ઉપર મી. જન સ્ટુઅર્ટ મિલને હાથે ઘરેલો એક સમર્થ અહવાલ મોકલ્યો, તેમાંનો એકજ ફકરા નીચે આપવામાં આવે છે:-

“ એક પ્રજાને હાથે ધીજી પ્રજા ઉપર “ રાજ્ય ચલાવવાની મુશ્કેલીનો જે ઉપાય શોધી “ કાઢવામાં આવ્યો છે, તે એજ છે કે, બધી “ લગભગ કોઈપણ પ્રકારના અકુશ વગર એક “ પ્રધાનના હાથમાં મૂકવી. આ બે યોજનાના “ બાબમાં તેમા ફેર પડતો નથી. એ વાત “ સત્ય છે કે પ્રધાનને એક સભા આપવાની છે. “ પણ વધારેમાં વધારે આપ ખુદ એવા રાજ્યને “ પણ એક સભા હોય છે. એક આપખુદ “ રાજની સભા, અને રાજ્યને આપખુદ ધતો “ અટકાવનારી સભામા ફેર એટલોજ હોય “ છે કે, પહેલી તેને આશ્રિત થઈને રહે છે, “ ધીજી તેનાથી સ્વતંત્ર છે. એકને પોતાની “ કંઈક સત્તા હોય છે ધીજીને તેથી મત્તા “ હોતી નથી. પહેલી યોજનામાં બધા સભા- “ સહોને તાજ નિમે છે; ધીજીમા અરધ “ ભાગના સભાસહો તાજ નિમે છે, અને “ સભાના અધિકારને સવાલ તો મહેજ અપ- “ વાદ સાથે ઉભય યોજનાઓમાં પ્રધાનની “ મુનસફી ઉપરજ રાખવામાં આવેલો છે.”

ઉપલી દલીલ નિરૂતર છે, અને ગણો સૈકા ઉપર (૫૬ વર્ષ) ના અનુભવ પછી, એમ કહી શકાય કે, એક સ્વતંત્ર અને મજબુત વિચાર કરનારું મંડળ પ્રધાનનાં કૃત્યોને માફકસર કરીને હિંદુસ્થાનને માટે સારો રાજ્યકારવાર સિદ્ધ કરી શક્યું હોત. કમ્પનીના મુત્રધારકોની સભા એ આવું મંડળ હતું, તોપણ તેઓ કમ્પનીના લાગીદારોનાંજ હિત વિચારતા, હિંદુસ્થાનના લોકોનાં તો નહિજ. જૂની પદ્ધતિની આવી બાગી મુધા-

રવાનો પ્રયત્ન, ૧૮૫૮ માં ફરીથી રચના કરવી વેળાએ પાર્લીમેન્ટે ન કીધો તેજ આપણી ફરિયાદ છે.

મીંડ ડિઝાયલીની યોજના નષ્ટ થઈ, અને પછી એવી ગોઠવણ કરવામાં આવી કે યોજનાના ધારણે સભામાં ચર્ચા કરીને પહેલાં નક્કી કરવા, અને બાદે પછની એક સંયુક્ત યોજનાદ્વારા તે રજુ કરવી. આ મૂજબ અમલ થયો અને ૧૮૫૮ ના ઑગસ્ટ માસમાં હિંદુસ્થાનનાં રાજ્યને મુધારવાનો કાયદો પસાર થયો. આ કાયદાની એકંદરે ૭૫ કલમો છે, અને આપણું રાજ્યતંત્ર તેનાજ ધારણે ચાલે છે. આ માહેત્રી અગત્યની કલમો નીચે મૂજબની છે, અને તે ઉપર વિવેચન કરવું અરધાને નહિ થઈ પડે:-

રાજ્યતંત્ર-ઈસ્ટ ઇન્ડીઆ કુંઝોનો તમામ સુલક મહાવાણીના હસ્તક સોપવો. તેમજ ઈસ્ટ ઇન્ડીઆ કુંઝોની સભા જે સત્તા લોમવતી હતી તે સત્તા હિંદુસ્થાનના પ્રધાનને સોપવી. આ પ્રધાનને એક પંદર સભ્યોની સભા આપવામાં આવી તેઓની નિમણુંક શુદ્ધ વર્તન પર્યંત, એટલે સ્થાયીજ હતી. (ત્યાર બાદ સભ્યોની સંખ્યા દશની કરવામાં આવી હતી) અને તે બધાને સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટજ નિમતો હતો. લોર્ડ મોર્લી અને મીન્ટોવાણી યોજનાથી આ સદસ્યની સભામા બે હિંદીઓનો હુવે વધારો કરવામાં આવ્યો છે). દરેક સભ્યનો પગાર બારમાસે ૧૨૦૦ પાઉંડ હિંદની નીક્કરીસાથી આપવા ઉપાત. તેઓના મહદનીશા, કારકુન, પટાવાળા, વિશ્રાંતિસ્થાન વગેરેનો ખર્ચ પણ હિંદની નીક્કરીસાથી પગાર થાય. તે સિવાય અસુક નિયન ક્રીધેત્રી બાજતોમાં પ્રધાનને સભાસહોની બહુમતીથી પણ વિરુદ્ધ ચાલવાની સત્તા આપવામાં આવી. એટલુંજ નહિ પણ પરરાજ્ય સાથે લઢવાના કે સલાહા કરવાનાં પ્રયત્નોમાં ‘સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ’ પોતાની સભાને પૂછ્યા વગર હિંદ ઉપર પરલાયો અમલ

મારસેદસની રંગીન લાલીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

કરી શકે, અને તેની ખબર સુધા પણ આપે નહિ.

ગવનરે હિંદુસ્થાનનો ગવર્નર-જન રહ અને મુંબઈ તેમજ મદ્રાસનો ગવર્નર* માત્ર મહારાણી નિમે, અને લેફ્ટનન્ટ ગવર્નરની નેમણુકો મહારાણીની મંજુરીથી ગવર્નર જનરલ કરે.

અમલદારી, અમલદારે મુખ્યત્વે સનદી નોકરી પસાર કરનારાઓને આપવી અને તે પસાર કરવાના નિયમો કરવાનું સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટને સોંપવામા આવ્યું.

નાણાં વ્યવહાર બધામા નાણા પ્રકરણી કસગો વધારે વિચિત્ર છે તેમા ઝોણું કરાવવામા આવ્યું કે, ઇસ્ટ ઇન્ડીયા કંપનીની સુડીસ વ્યાજ અને કંપનીનું ચેટપ્રીટન માહેનું દસ્તાવેજ અને બીજી તમામ કરજ, અને કંપનીનું હિંદુસ્થાન માહેનું બીજી કરજ એ બધું હિંદની ત્રીજેરી અથવા ઉપર ઉપર નાખવામા આવે છે, અને તે નાખવા ચોખ્ખું છે.

આ વિષે ત્રી રોમશાહન કહે છે કે—“આ વિચિત્ર કામથી ઇસ્ટ ઇન્ડીયા કંપનીની “હુંડી અને કરજ આપણા દેશના બહાર કર-જમા ઉમેરાયાલા અને સુડીના વ્યાજ તરીકે તે રકમ આપણા દેશ કંપનીને અત્યાર સુધી આપતો હતો તે સ્થિત થયો તાજે શિન્ડુ સ્થાનનું સામ્રાજ્ય એક પાઈ પણ આપ્યા “વિના લઈ લીધું અને તે બદલ વેચાણના “નાણા આપણા દેશના લોકોએ આપ્યા, “અને હવે આપે લાય છે અથવા સામ્રાજ્યના ઈતિહાસમા તેના આશ્રીન દેશો “ઉપર કદિ ન થયેવો એવો આ ગેરકર્મી માફ “છે તે ગેરકર્મી સાફના કૃત્યનું લોકો “ઉપર ભાર દબાવ્યું થઈ પડ્યું, કારણ કે “હજી હમણાજ બાબાને શાન્ત કરવાના “ખર્ચાના ચાર કરોડ રૂપિયા હિંદની ધોસડીને “ઘોઢવામા આવ્યા હતા.”

* નવા સુડી કલપતા પાટનગર હતું ત્યાં સુધી વાહસરોય ત્યાં રહેવાથી બગાળને લેફ્ટનન્ટ ગવર્નર હતો, પરંતુ હિંદી પાટનગર થતા, બગાળનો ગવર્નર, મુંબઈ અને મદ્રાસની માફકજ રાજ્યકર્તા નિમે છે.

પરંતુ આ કાયદામાં એક હીલકરે કલમ “હતી, અને તે એકે,—રાણી સરકારના “હિંદના મુલક ઉપર સવારી અટકાવવાના “અથવા બીજા કાઈ તાલકાલીક અને “અર્થિની જરૂરના પ્રસંગ મિવાય, “પાર્લીમેન્ટના બંને દિવાનખાનાઓની “મંજુરી વિના હિંદુસ્થાનની ઉપર- “માથી નીભાવવામા આવતા રાણી સરકારના “સરકારને હિંદુસ્થાનની બાહારની સરહદની “પેલીપાર યુદ્ધમા કામે લગાડ્યું હોય, તો “તેનું ખર્ચ હિંદુસ્થાનની ત્રીજેરીમાથી આપી “શકાય નહિ.”

પરંતુ દિલ્લીની સાથે કહેવું પડે છે કે આ ન્યાયી અને હિતકર ધોરણનો કમનસીબે ઘણીવાર લાગ્યો છે. ઇબ્રહીમ અને એબીસી ડી યાની સવારીઓ, અફઘાનીસ્તાન ડી લડઈ, બર્માની જીત, દક્ષિણ આફ્રિકાની લડાઈ વગેરેના ખર્ચો આપણા દેશ ઉપર પડ્યા છે અને હાલના યુરોપના મહાન યુદ્ધમા હિંદના બહાદુર સિપાઈઓ લોકો રેડી જે વફાદારી દેખાડી છે તેમજ ફ્રેંચ અને જે પૈસા કાઢી આપ્યા છે, તે પછી હિંદુસ્થાનની ત્રીજેરી ઉપર ઢેટલો તરાશ પડે છે, તે હવે જોવાનું રહ્યું છે.

લોન્ડનમુદાયને નવા ધારાની ખબર નહોતી, ઇંગ્લેન્ડની ગણીને હિંદના લોકો માત્ર નાર્ચીથી બચુતા હતા, અને તેના નામ માટે પ્રેમ અને માનની લાગણી ધરાવતા હતા, તેથી જ્યારે હિંદુસ્થાનમા ઢેઢારા બહાર થયો ત્યાર રાણીએ સ્વકસ્તે રાજ્યતંત્રના સમાચાર પ્રત્યે હર્ષ સાથે, પ્રત્યુપીત અને વધાવી લીધા આ બહારનારું હિંદના જનોને અતિ પ્રિય છે, કારણ કે તેમા દર્શાવેલા મનોભાવો મહારાણીશ્રીના યુદ્ધનાજ છે તે નિયતી બીના ઉપરથી જણાયો.

ઢેઢારા પ્રત્યે મહારાણીની અપૂર્વ કાબજી

ઢેઢારાનો પહેલો સુસહો મહારાણી શ્રીને પસંદ પડ્યો નહોતો, અને તે ઉપરથી તે વખતના પ્રધાન રૉડ ડર્બીને મહારાણીશ્રીએ કહ્યું હતું કે—

“જાહરનામું” ઘડતાં ધ્યાનમાં રાખજે કે
 “એક લોહીહાણુ યુદ્ધ પછી સામ્રાજ્યનો
 “કાષ્ટ પ્રત્યક્ષ રીતે હાથમાં લેતી વખતે, પૂર્વ
 “તરફની દસ કરોડ પ્રજા પ્રત્યે ભવિષ્યમાં
 “પાળવાનાં, અનુસરવાનાં અને કોલો આપ-
 “નારાં અને મારાં રાજ્યતંત્રનાં ધારણુ
 “સમજાવનાર એ વચ્ચેનો એક સ્ત્રી સાવલો-
 “મતાં વચ્ચેનો છે. માટે ઉદારતા, હિતકારિતા,
 “અને ધાર્મિક સમાનતાની લાગણીઓ
 “આવા દસ્તાવેજના પ્રાણરૂપ હોવાં જોઈએ,
 “અથવા ફિરિશ્ચિરની પ્રજાની સાથે સમાન-
 “તાના સંબંધમાં મૂકનાથી જે હુકમે તેમને
 “મળવાના તે, અને નાગરિકતાને અનુસરતી
 “સમૃદ્ધિ એ બધું તેમાં બતાવવું જોઈએ.

મકરણ ૨ જી.

INDIA DURING THE VICTORIAN AGE.

રાણીના અમલ દરમ્યાન હિન્દુસ્તાન.

જે સમયે હિંદમાં ગળવો થયો અને
 તે શાંત થયો, તેજ વખતે રૂશિયાની દક્ષિણે
 આવેલા ફિગીયા ખાતેના ‘ફિગીયન યુદ્ધ’
 પછી શાંતિ કાપકુપ અને સુધારાનો ઘુમ
 શરૂ થયો. જ્યારે પ્રજાને શાંતિની મરજી થઈ
 ત્યારે પ્રદેશ ખાતાનાં પ્રધાન તરીકે અત્યંત
 ધામધુમીઓ હોવા છતાં લોર્ડ પામર્ટનને
 સુખ્ય પ્રધાન તરીકે, શાંતવૃત્તિ ધારણ કરવી
 પડી. તે સાથે જગતના ઇતિહાસમાં પણ મોટા
 બનાવો એક પછી એક બનવા લાગ્યા.
 ૧૮૬૦માં ઇટલીએ સ્વાતંત્ર્ય સંપાદન કીધું.
 અમેરિકાએ એક મોટા યુદ્ધમાં લોહી રેડીને
 પોતાની એકતા સજ્જ કીધી. પ્રશિયાએ
 ઝનમાર્ક કનેથી પ્રાન્તોના પ્રાન્તો પડાવી લીધા
 અને તે ઉપરાંત મહત્વ લોહુપતાનું જીવન
 શરૂ કીધું. રૂશિયાએ પૂર્વ ભણી સ્વારીઓ

લઈ જવાની યોજનાઓ કીધી. લોર્ડ પામ-
 ર્ટન આ બધું નિહાળતો, પરંતુ તેજ રોહો
 હાડ્યો નહિ. આવી રીતે મોટી પ્રબળતાના
 ઉદયથી જો કે તેને ઈર્ષા થઈ આવી, પરંતુ
 તેની દરમિયાનગીરી કરવા સુધી તે ઉશ્કેરાયો
 કિંવા દગ્યો નહિ. ૧૮૫૬માં જ્યારે તે
 પરચોક વાસ થયો. ત્યારે સર્વત્ર શાંતિ વર્તી
 રહી હતી.

રાણી વિક્ટોરિયાના અમલના પ્રારંભમાં,
 તેમજ તાજના વહીવટનાં પહેલાં અઠાર વર્ષમાં
 હિંદના કાર્યભારમાં પણ આ શાંત ઉત્કર્ષ
 દિગ્ગોચર થાય છે. લોર્ડ કેનિંગ આપણો
 પહેલો વાઇસરોય—ઉપરાજધિરાજ—થયો.
 ૧૮૫૮ ના નવેમ્બરની ૧ લી તારીખે અલાહા-
 બાદમાં એક મહોટો દરબાર ભરાયો, અને તેમાં
 લોર્ડ કેનિંગે મહારાણીને ઠંઠેરી વાંચ્યો.
 આપણા દેશના દરબારમાં આ દરબાર ભાષકા
 વગરનો છતાં મોટામાં મોટો અને મહત્વનો
 હતો. લોર્ડ કર્જનના વખતના દરબારની જેમ
 તે અહંકારવાળો નહિ, પરંતુ દળદળાદ
 અને લોકલાગણીથી ભરપૂર હતો. કાનપુ
 આગળ ભરાયેલા એક ખીજ દરબારમાં ઉપરાજ
 ધિરાજ મહાશયે (વાઇસરોયએ) એક પ્રીતિક
 ઠરાવ એ પસાર કીધો કે “દત્ત લેવાનો પ્રતિ
 બંધ કરનાર જે નિયમથી મોટા રજવાડા
 એનાં રાજવંશે નાશ પામ્યા હતા તે નિયમ
 રદ કરવો.” અને તેની રૂએ આપણા રાજા મહા
 રાજાઓનો દત્તક લેવાનો હક મહારાણીએ
 સ્વિકાર્યો. આ ઠરાવ સાંભળતાં જેમ રજવાડા
 એમાં વિશ્વાસ પેઠો, તેમ પ્રજાએ તાજનો નવલ
 વહીવટ આનંદોદગાર સહિત વધાવી લીધો.

માત્ર લોર્ડ વિલીઅમ બેન્ટીનની ટુંકી કાર
 કીર્તિ બાદ કરીએ તો આપણા દેશના અર્વા-
 ચીન ઇતિહાસમાં એવો કોઈ કાળ નથી આવ્યો
 કે જ્યારે લોર્ડ કેનિંગના અમલ જેટલી ટુંક
 સુદમાં મોટા સુધારા થઈ શક્યા હોય. કેનિંગનું

મૂખ્ય કામ આપણી કૃષિ મંપત્તિ વધારવાનું, આપણા ખેડૂનોને માટે કૃષિનો નફો નિર્ભય કરવાનું હતું. પણ તેજમને છેક જાગળ વખતે લોર્ડ કેનિંગે પોતાના મનની શાંતિને ડગવા દીધી નહિ. આ તેની નિષ્પક્ષપાત ભાવિને લીધે બેઠ તરફના માણસોએ વારા ફરતી તેનાં લખાણ કીધા અને વાઠ કાઢ્યો. * વળી તેના વિરોધિઓએ તેને તિન્સાનમાં (કલેમનિમ કેનિંગ) 'દયાળુ કેનિંગ' નું ઉપનામ આપ્યું હતું. ૧૮૫૬ ના જુલાઈ માં ૧૮ મી તારીખે આખા હિંદનાં શાન્તિનાં બહેરનામાં પ્રકટ થયા, અને તેની રૂએ બ્રિટીશ પ્રજાનાં યુન કંવામાં જેણે યુરોપ લાગ લીધો હતો, તેમનાં સિવાય બીજા જાધાને તેણે માફી જણી.

વસુલાત 'માતું'—જાળવે ગેસાડી દેવામાં હિંદના દરજમાં જગલગ ચાળોમ કરોડ રૂપિયાનો વધારો થયો, તેમજ લશ્કરી ખાતામાં ફેરફાર થવાથી અંશરે દશ કરોડ રૂપિયાનો વર્ધિત ખર્ચ વધ્યો. આ જોટ પુરું કરવા માટે મી. જેમ વિન્સન નામના વાણીના અર્થ-શાસ્ત્રી અને પાર્ટીમેન્ટના વસુલાત ખાતાના અધિકારીને, હિંદી કાર્ડીશીનો વસુલાત ખાતાનો સહય નીચીને ઇંગ્લંડની અંતરે રવાના કીધો. તેણે જકાત લેવાની પદ્ધતિની કડી બાવનથી કીધી. પ્રમાણી અને ધંધાવેરો (ઇન-કમ એન્ડ લાઇસન્સ ટેક્સીસ) ગેસાડયા, અને સગકારી કાગળનાં નાણાં ચાલુ કીધાં. આ મહત્વનું કાર્ય પૂર્ણ કરવા પહેલા તેનો કાળ થયો, પરંતુ હિંદના વસુલાત ખાતાનાં પ્રથમ અને શ્રેષ્ઠ તેમજ પ્રતાપી મંત્રીરૂપે તેનું નામ બમરુ રહ્યું છે. ૧૮૩૭ માં મોકલેલે જે હિંદી ફોર્મ-હારી કાયદાનો ખરડો ઘડ્યો હતો તે 'હીંગીનલ પ્રોસીડ્યાર કોડ' ૧૮૬૦ માં અંતે મંજૂર થયો અને તે સાથે ૧૮૬૧ માં દિવાની અને ફોર્મ-હારી વહીવટના પલ્લ કાયદાઓ મંજૂર થયા.

* લોર્ડ લાર્ડની જીના પજ્જ લગભગ આને મળતીજ આવે છે લેખક,

આવી પ્રતાપી કાર્કિંદી કરી, લન્ડન યુનિ-વર્સીટીની નમુના ઉપર કલકતા, મદ્રાસ અને સુબંધના વિશ્વવિદ્યાલયો સ્થાપી લોર્ડ કેનિંગ બ્યારે લાર્ડલીંગથી પછે ફરતો ત્યારે તેની પત્નિને ગળીંગ મોંઘળી આવી પડી, અને ૧૮૬૧ ના નવેમ્બર માસમાં તે મરણ પામી. તે જાડી આ અગત્ય મમ દેવનાર પુર પના બાળિય એનનને ભંગ થવા લાગ્યો. ૧૮૬૨ ના માર્ચ માસમાં તેણે હિંદનો દિનાગે લખ્યો અને ઇંગ્લંડ મળે ૧૮૬૨ ના જુન માસમાં તેણે દેહે લખ્યો.

અવ પ્રમથમાં ભૂમિનો મવાય આખા દીના સુખ રૂપ છે, અને લોર્ડ કેનિંગે જે ઉદારતાથી આ પ્રશ્ન હાથ ધર્યો હતો, તે માટે એટલું જ કહેવું જાન થશે કે, ૧૮૫૬ ના જંગાળના (પ્રતબન્ધથી-કર પ્રબન્ધથી) ખેડુ-લોકોને એક એવું રક્ષણ મળ્યું કે, જે પૂર્વે તેમને નહોતો. અને દશ વર્ષ ગાદ રી. એ-ડસ્ટને બ્યારે આયર્લેન્ડના માટે પહેલા ભૂમિ પ્રમન્ધ રચ્યો, ત્યારે પણ કેનિંગના પ્રબન્ધની કલમે તેની પામે હતી. પાટ્યાલ્ય ટેળવણીનો નંપો પ્રથુ આપનારો પ્રતાપ વિશાળ જનમંડળમાં વધુ પ્રમરના પામ્યો. જંગાળના માટે ગણતા એવા લેખકો—ઇશ્વરચન્દ્ર વિદ્ય સાગર; બકિમચન્દ્ર ચેનરજ વગેરે જે સાહના અંસમાં પ્રસિદ્ધ થયા હતા ઉપર દહુ તેમ લોર્ડ નિલગમ બેન્ટી કના સમય પડી, મહા-ભણીઓના રાજ્ય વહીવટના પ્રથમ વર્ષોમાં પહેલા ઉપ-રાજધિરાજના અમલમાં આપણા દેશમાં જે મહત્વકાક્ષા અને હિતાવહ ઉચ્ચ ગિલાય દેખાતો હતો, તેવો અગાઉ દેહી દેખાયો નહોતો.

લોર્ડ એલગીન ૧૮૬૨-૬૩ તે ૧૮૬૨ ના માર્ચ માસમાં અંતે આવી ૧૮૬૩ ના નવેમ્બર સુધીજ છુટ્યો. તે દરમ્યાન લોર્ડ કેનિંગનો તે ઉત્તરાધિકારી નિવડ્યો, તેણે તેજ

શાન્તિની નીતિ ચલાવી અને તેજ અનુકર્યા રાખી હતી.

લૉર્ડ લૉરેન્સ ૧૮૬૪-૬૯. તેને હિંદની અને અંગ્રેના લોકોને લાંબો અનુભવ હતો. ૧૮૬૪માં લાહોરમાં મોટો દરબાર બારી છસે રાજ મહારાજ અને સરદારોની સમક્ષ લૉરેન્સે બાષણ કીધું. આ બાષણ તેણે હિંદી ભાષામાં કીધું હતું, જે તેની પહેલાંના અને પછીના કાષ્ઠપણ વાંધસરોય મોટે અસંભવિત હતું તેના અમલ દરમ્યાન ભૂતાનની સાથે એક નાની લડાઈ થઈ હતી, અને તેના પરિણામે તેણે દોઅરનો મૂલક અર્ધી ઉપજ ભૂતાનને આપવાની સરતે ખાત્રસા કીધી. ૧૮૬૬માં ઓરિસામાં સખત દુષ્કાળ પડ્યો. લશ્કરનું ખર્ચ તેણે ૧.૩૧,૮૨,૦૦૦ પાઉંચથી ઉતારીને ૧.૨૬,૬૦,૦૦૦ ઉપર આણ્યું. છતાં પાંચ વર્ષમાં કુલ ખોટ રૂ. ૩૭૫૦૦૦૦ પાડી હતી જુદાં. લોકો ઉપર બેરા નાંખવાનો અવધિ બાવી રહ્યો હતો, અને વ્યાપાર ઉપર નાખવા લાયક વેરાના સંજોગમાં અંગ્રેજ વ્યાપારીઓ સખત વિરુદ્ધ હતા. આથી હિંદી પ્રધાનને, લૉર્ડ લૉરેન્સે ૧૮૬૭માં લખ્યું કે :—જો ધન્યવેશે નામ જુર થયે, તો બીજા અમલદાર યુરોપીઅન વર્ગની સાથે સંજોગ રાખતાર સર્વ તરેહના કરો અસંભવિત બનશે. ” ૧૮૬૭માં એલિસિનીયાના રાજ ધિઓઢોર સાથે ઐટપ્રીટનને લડાઈ થઈ હતી. મુંબઈના લશ્કરના સરદાર રાજાઈ નેપીઅર આની સરદારી લઈ ફત્તેહમંદ થયો, પણ તેના ખર્ચ જંગી આવ્યો. તેનો મોટો ભાગ, વર્ષો વર્ષની ખોટ અને અવ્યવસ્થિત રાષ્ટ્ર કેશ છતાં, પણ હિંદુસ્તાન ઉપર ગેરરાજની રીતે નાંખવામાં આવ્યો. આ સાથે લૉરેન્સે સખત વાધો ઉઠાવ્યો, પણ તે હિંદુસ્તાનને કરજના એક અન્યાય વધારાથી મૂકવ કરવામાં નિરાશ નિવડ્યો, કારણ કે તેનું સાબળે કાણ ?

લૉર્ડ મેયો. ૧૮૬૯-૭૨ તેણે હિંદની દ્રવ્યવૃદ્ધિને ઉત્તેજન આપ્યું. મીઠાં ઉપરની જકાવમાં સુધારો કીધો. તેણે પુષ્કળ સડકો, રેલ્વે વ્યવહાર, અને નહેરો બંધાવી, દેશની ઉપજ વધારવાનાં સાધનો ખીલવ્યાં હતાં. તે આચાળ સ્વભાવનો અને ઉદાર દીલનો હતો. કામ કરવાની શક્તિને લીધે તે કુશળ નિવડ્યો હતો. તેમજ શાન્તિના ધોરણને વફાદારીથી વળગી રહેવાને અંગે તે તેના પૂર્વાધિકારીની નીતિ કાયમ રાખી શક્યો હતો. તેને પ્રધાન મી. ડીજરાયલીએ પસંદ કરી અંગ્રે મોકલ્યો હતો, પરંતુ ૧૮૬૮થી પ્રધાન મંડળ બદલાયું હતું, અને પ્રધાનપદે મી. વ્લેડરટન બિરાજમાન થયો હતો. હિંદનું બહેર કરજ ૧૮૭૦માં, દશ કરોડ વીસ લાખ પાઉંડ હતું.

આના ઉપર લૉરેન્સ મનુ વ્યાજ બરડું પડતું હતું. આ બોલે કાઠી નાખવા લૉર્ડ મેયોએ આમદાની વેરા ૧ થી ૨૫ ઉપરથી ઝૂંટ ટકા કીધો અને વધારો પેદા કરવા મદ્રાસ અને મુંબઈમાં નિમક ઉપરનો કર વધાર્યો. ૧૮૭૨ માં તે અંડામાન ફરવા ગયો હતો. જ્યાં ફ્રેજુઆનીની ૮ મી તારીખે એક કેદીના હાથે ધરેલા ખંજરના ધાને લીધે તે મૃત્યુ પામ્યો.

લૉર્ડ નૉર્થબ્રુક-૧૮૭૨-૭૬-તેના આવ્યા બાદ તુરંતજ બંગાળના દક્ષિણ ભાગમાં દુષ્કાળ પડ્યો. ૧૮૭૪ માં તેણે આ દુઃખ ટાળવા મોટો પ્રયત્ન કીધો. ૧૮૭૫ માં વડોદરામાં અંગ્રેજ રેસીડન્ટને ઝેર આપવાનું તહોમત રાખ્ય સામે મુદ્દાનું, તેની મૂશ્કેલી ઉભી થઈ. તેનો તોડ એવો આવ્યો કે રાજને રાજ્ય ચલાવવાને નાલાયક લેખી તે રાજ્ય બાળકને સોંપવામાં આવ્યું. તેજ સમયમાં મહંમદ રાજ એડવર્ડ સાતમો ‘પાટવી કુંવર’ રૂપે હિંદમાં ફરવા આવ્યો. કેનિંગ, લૉરેન્સ, મેયો અને નૉર્થબ્રુક જેવાના બાલિષ્ઠ અને મિત્રાચારિથી વર્વતી પ્રજાઓમાં શાન્તિ રાખવાના શ્રમશિલ યત્નોથી ઇંગ્લંડમાં ભ્રમ્યે તેવી તેની તુલના નહોતી,

નવા પ્લાનોના બીલ્ડીંગમાં ટાઈલ્સ કાણ પુરી પાડે છે ?

તેથી આપણા દેશનું સ્વચ્છ આકાશ, પાશ્ચાત્ય તરફના એક નાના વાદળાના અધકારથી છવાવા માંડ્યું. બ્રિટીશ સામ્રાજ્ય ભક્તોના મનમાં પુનઃ એક ઉર્મી થઈ કે પૂર્વ તરફ રશિયાને જાંકુશમાં રાખવું, અને એવો વિચાર થયો કે સાર્વભૌમી એકત્વ ખર્ચ હિન્દુ કનેથી લેવું. તે વખતના મુંબઈના ગવર્નર સર બાર્ટલ ફ્રીઅરે ૧૮૬૪ માં આવી નીતિની તરફદારી કીધી હતી, પરંતુ તે વ્યર્થ ગઈ હતી, પરંતુ ત્યારે ઇંગ્લેન્ડમાં સામ્રાજ્ય લોકપતાનો પુનઃ યુગ પેઠો ત્યારે સર બાર્ટલ ફ્રીઅરે પુનઃ પોતાની તક શોધી, અને ૧૮૭૪ માં એક પ્રસિદ્ધ યાદીદ્વારા આ પ્રશ્ન તેણે સંભવન કીધો. તેણે પહેલાં બે વખત ફરેલા યતન, અને હોરેન્સની સીમાની નીતિ ઉપરનો તેનો હુમલો હોરેન્સના હાથમાં પડ્યો હતો, જેનો અસરકારક જવાબ હોરેન્સે આપ્યો હતો આવા ભગીરથ પ્રયત્નો છતાં સર બાર્ટલનો ત્રીજો યતન સફળ થયો કારણ કે મમય અનુકુળ હતો. ૧૮૭૪ માં સર બાર્ટલ ફ્રીઅરની યાદીમાં એવી હીમયત કરવામાં આવી હતી કે:-હિરાત, કન્દહાર અને કાબુલમાં બ્રિટીશ પ્રતિનિધિઓ સમત્તા, અને ગફઘાનિસ્તાનને બળવાન સિત તરીકે રખતાં, તે બદલે વજનદાર બ્રિટીશ પ્રતાપનું તે દેશમાં સ્થાપન કરવું. ૧૮૭૪ માં લૉર્ડ લૉરેન્સે અને જવાબ હિંદી પ્રધાનને વાળ્યો કે:-“ સર બાર્ટલ ફ્રીઅરની ” ‘નીતિ’ થી રશિયાનો ધમાકો ખંધન થતા સરળ થશે. ગફઘાન પ્રત અંગ્રેજોની હુમ્મન થશે, ત્યાં અંગ્રેજોનાં ખુન થશે, તેને પરિણામે તાજ યુદ્ધો લડવાં પડશે.” એક ભવિષ્યવક્તાની દૃષ્ટિથી આ વૃદ્ધ સત્ય દશાએ પાંચ વર્ષ પછી જે બનાવો પાછળથી બન્યા તે આગળથી જ કહ્યા હતા ૧૮૭૫ માં લૉર્ડ લૉરેન્સને આનો પ્રત્યુત્તર મળ્યો. લૉર્ડ સોલસબરી જેણે એ વેળાએ ઉચ્ચનીતિદ્વંતીકૃષ્ટ કટાક્ષથી ઉપહાસ કર્યું હતું, તેણે સર

બાર્ટલ ફ્રીઅરની નીતિ સ્વિકારી, અને હિરાત, કન્દહાર અને હેવટે કાબુલમાં પણ-અંગ્રેજો કાઠી નાંખવાનું સુચવ્યું. લૉર્ડ સાલ્સબરીનો આ માટેનો જવાબ * ગી. શેમેશદત કહે છે કે ઘણે ન છાજતો હતો. જેનો સખત રીતનો પ્રત્યુત્તર લૉર્ડ નોર્થબ્રુકવાળી તેજ જવાબ* સામે પોતાનું રાજનામું મોકલી આપ્યું.

આ રીતે લૉર્ડ નોર્થબ્રુકની કારકીર્દી સાથે ૧૮૫૮ માં શરૂ થયેલો શાન્તિ અને મુધારાનો યુગ સમાપ્ત થયો અને સામ્રાજ્ય ભદિતનો નવીન યુગ શરૂ થયો.

લૉર્ડ લીટન ૧૮૭૬-૮૦. હવે આપણે વિક્ટોરિયાના યુગના છેલ્લા ખંડમાં પ્રવેશ કરીએ છીએ. વેટબ્રિટનમાં જેને સરકાર પ્રત્યાઘાતના યુગનું નામ મળ્યું છે તે યુગના ભાવો, વિચારો અને ઉમેદોના ફેરફારનો પ્રારંભ ૧૮૭૪ ની સાલમાં, ત્યારે સ્કેડરનનો પહેલો કારભાર ઇંગ્લેન્ડમાં ઉતર્યો ત્યારથી શરૂ થયો એમ કહી શકાય. જગતની મોટી પ્રેક્ષાઓનાં ભરિત વિકાસથી નવી દિશાઓ ઉત્પન્ન થઈ અને નવીન અભિલાષાઓ જાગૃત થઈ. જગતના અર્ધ ભાગમાં એક આંતર યુદ્ધ પછી, એક-ચિત્ત થયેલી પ્રજાએ સર્વોપરિપાત્ર પ્રાપ્ત કીધું અને બીજા આર્થિક રાજ્ય વ્યવહાર અને વ્યાપારમાં ભાગ પડાવવા માંડ્યો. સેડાઆ-સેડાનના યુદ્ધમાંથી એક રાજસ જેવું બળ સંપાદન કરી સંયુક્ત જર્મની જન્મ પામ્યું; અને યુરોપનાં રાજ્યોની મસલતમાં એકથર્થ ‘સંપાદન કીધું’. ફ્રાન્સ પણ પરાભવ પામ્યાબાદ પુનઃ ઉભુ થયું, અને આ પરાભવનો બદલો તે એશિયા અને અફ્રિકામાંથી લેવા ઇચ્છતું. ત્યારે રશિયા પ્લેકરીતું તહનાસું રહ કરી પૂર્વ તરફ વધતું જતું હતું. આખી અંગ્રેજોના મનમાં બેચેની પેદા થઈ, અને હિન્દુસ્થાનની દિશામાં રશિયાના આવાગમનને

* આનંદ પરા સખદો લેવા માટે જુઓ “India In The Victorian age” by Mr. H. Dutt.

માર્કિવેસ ઑવ રિપન ૧૮૮૦-૧૮૮૪--
૧૮૮૦ ના સપ્ટેમ્બરની ૧ લી તારીખે યાદુષ
ખાનના લશ્કરને પુર્ણ હરાવી બેનરત સર ફ્રે-
ડીક રોબર્ટસ (લૉર્ડ રૅંગડન) પાસે ફર્યો.
દોસ્ત મહુમના કુળના લડા પુરૂષ અળાહુર રહે-
માનને આંગ્રેજો આગીર તરીકે ઠપ્પણ મળ્યો,
અને ફેટહીક અરનો ફરી રાજાધર્મીનો ખજાને
તેને સોંપ્યો. ૧૮૭૭ નો દુમાળ મદ્રાસ બેટલોજ
મહિસુરમાં મળત હતો. અને તેથી હિંદુ-
સ્થાનની સરકાર મદ્રક મહિસુરની સરકાર પલ્લ
લાગે દેવામાં તબાખ હતી. એ સરકારનું
કમ્પ આઠ લાખ પાઉંડ અને તે ઉપરાંત બેંગ-
લોર મહિસુર રેલવેનું કમ્પ લુહું. તેથી એવો
હાથ કમ્પમાં આવ્યો કે પાંચ વર્ષ સુધી જમા
૨૪૫૦૦૦ પાઉંડ રાખવી અને ૩૫૦૦૦૦
પાઉંડ કમ્પાનો વિચાર ત્યાં સુધી મુલતવી
રાખવો. આવી રીતની મહિસુર માટેની વ્યવ-
સ્થા ફરી મહિસુરના મળતે મનહ બાકી. પગલું
લૉર્ડ રોપનના મર્ચથી, કલ્યાણકારી કૃત્યોમાં
એટુનોનું મક્કા કરવાના ભક્ષમાં પગલાં છે વળી
ફ્રેન્ચદારી કાયદાઓમાં સુધારો કીધો, અને
ત્યારથી ફેક્ષી મેલ્ટ્રેડેને આંગ્રેજ શુલ્હેગારો
ઉપર કામ ચલાવવાની સત્તા મળી છે. વળી
મ્યુનીસિપેલીટીઓ અને લોકલ બોર્ડોદારો રથા
નિક સ્વરાજના પાયો તેજો ચર્યો. સુટલોનું
ધોરણ દાયમ કરવામાં, અને લોકને પોતાના
સ્થાનિક કાર્યભારમાં કંઈક આપવામાં આ રીતે
એક નમ્ર આરમ્ભ થયો. વળી લૉર્ડ રિપનના
સમયમાં પસુલાત ખાતાના પ્રધાન તર એવે-
લિન બેરિંગે ૧૮૮૨માં પ્રદેશથી આવતાં કાપડ
ઉપર જકાત કાઢી નાંખી. તેજો વિધાની પ્રવૃત્તિ
કરવા એડ્યુકેશનલ કમીશન નિમ્ન્યું. હિન્દુ-
સ્થાનમાં રાજ્યવલિપટનો ફરજમાં અને
જવાબદારીઓમાં લોકોને ભાગ આપતાં કરતાં
બ્રિટીશ રાજ્યને લોક પ્રિય અને વધુ સલામત
કરવાનું, અને પ્રદેશી રાજ્યકર્તાઓના રૈયતની
સાથેનો સંબંધ વધુ ગાઢ કરવાનું બીજું
સાધન નથી તે એ સમજતો હતો. શાજો

અને અનુક્રમપાશીલ વહીવટ, જે લોકોના
મનપ્રીય સંવર્ધનની દરબાર હતે છે, આતે
સ્થાનિક સ્વરાજ્યને અને પ્રતિનિધિત્વને
ધીમે ધીમે નિર્માણે, તે વહીવટ હિન્દુસ્થાનમાં
બ્રિટીશ રાજ્યને દૃઢ કરે છે. તેમજ હિન્દુસ્તા-
નની શુદ્ધ રૈયતને સામ્રાજ્યાધિમાની બનાવે છે
આ લક્ષ્યાંક સુખે સમજનાર મહાન
પ્રતાપિ, વિદ્યારિતોપિ માર્કિવેસ ઑવ રિપન
જ્યારે મહત્વાનું આપી ૧૮૮૪માં આ દેશ
છોડી ગયો, ત્યારે તેણે તે વખતનો દેખાવ
નજર લેયો હશે, તેજ કઠી રાજ્ય કે તેનું
જેવો દેખાવ કદાચી પાળ દ્રશ્યમાન થયો
નહોતે સીમવાથી મુળમ સુધીની તેની
મુત્તાકર્મ અંક વિચય યત્રા હતી જેમા એક
લાખી વનન જેવાં ૭ કરોડ માણુઓ ગાવા
વાળાઓ સહાં લાગ લીધો હતો.

માર્કિવેસ ઑવ રિપન ૧૮૮૪-૮૮. તેજો
આવતાને વાર ૧૮૮૫ માં રાજબંધી મધ્યે
દરબાર લારી ત્યાં અગીરની પદાવિજયત ફરી,
આંગ્રેજ માથની મેનિમાં વધારો કીધો બ્રહ્મ
દેશના થીંગો રાજ્યે કંઈક તોડાનો કીધાં
હતા. તેની સાથે લાઠી. તેને ગારી ઉપરથી
ઉઠાડી મૂકી તેને મુળમ ઇલાકાના, રતનાગીરીના
કીનારે મોકલી ૧૮૮૨ માં બ્રહ્મદેશ ખાલસા
કીધો. ખરી રીતે આ કૃત્ય નવા દેશની જોટ-
બીટનને માટે છત્તજ હતી, છતાં, હુમીઆરબંધ
ગળવાઓને સમાવવા લીધેલાં પગલાંઓ
સહાંનો ખર્ચ હિંદને આપવો પડ્યો. ઉપ-
રાંત હિંદના કર ભરનારાઓને ખર્ચે મેનલેથી
ચીન તરફ એક રેલવે બાંધવામાં આવી. એટલે
અપાટાબંધ ચીનનો વ્યાપાર વધારવાની આ-
શાની લોહુસા, તેજ ઉપલા લડાઈનું મુખ્ય
કારણ હતું. તે તો વ્યર્થ ગયું. વાલીયરનો
ગઢ જે આંગ્રેજોને હસ્તક હતો, તે તેજો
સિધિયા સરકારને પાછો સપ્હું કીધો. તેજ
વખતે મહારાણી વિક્ટોરીયાની બુબીલીનો
આજીવ પાળવામાં આવ્યો હતો. ડફરિનના

ધી ગોંગે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક જીટ, ફોર્ટ, મુળમ.

સમયમાં, દેશીઓને રાજ્ય કારભારની ઉચી સત્તા અને સ્થાનો આપવાને લગતું કમીશન નેમવામાં આવ્યું હતું. કારણકે તેનાજ અમલ દરમ્યાન રાષ્ટ્રીય પરિષદ (નેશનલ કોન્ગ્રેસ) નો જન્મ થયો હતો. આપણા લોકો કેટલાક સમયથી પ્રતિનિધિ રાજ્યને માટે, અને આપણા પોતાના રાજ્ય વ્યવહારમાં વધારે લાગ મેળવવાની માંગણી કરતા હતા. આવી માંગણીઓ કરવાના ઇરાદાએ કલકત્તાના એક અંગ્રજેય પુરૂષ મી. વ્યોમેશચન્દ્ર ઝાનરજી; મુંબઈવાળા મી. (સર) કીરોઅશાહ મેહતા; અને બીજા કેટલાક આગેવાનોએ મી. એચ. આ. હ્યુમની સાહ્યતાએ, પોતાના બળથી, વિવેક બુદ્ધિથી, અને દેશભક્તિના પ્રયત્નોથી આવી રાષ્ટ્રીય પરિષદને માટે વિજય સંપાદન કીધો. લૉર્ડ ડફરીન કૉંગ્રેસનો વિરોધિ નગેતો. પરંતુ પ્રથમમાં તેણે તેની કદર કીધી હતી. એમ મનાય છે કે ડફરીને હિંદુસ્થાનની પ્રજાને સલામમાં ચુંટણીને ધોરણે કેટલાક સભ્યો નિમણવાની ભલામણ કીધી હતી. આ બધા સુધારાઓ છતાં, તેના વહીવાટમાં આપણા દેશનું લશ્કરી ખર્ચ અને લશ્કરી સખ્યા એમાં બહુ વધારો થયો હતો, અને હિંદુસ્થાનની વાચસીમા ઉપર ખર્ચાળ અને ભયંકર પ્રવૃત્તિ શરૂ થઈ હતી.

માર્ચ ૧૯૦૩ લેન્સડાઉન ૧૮૮૮-૯૩. જે કળ અને હડાપણ ડફરિનમાં હતાં તે લેન્સડાઉન વાપરી શક્યો નહિ. તે પ્રવૃત્તિશીલ અને રાજ્યલોભી નીતિના આવેગમાં અંપલાયો અને ૧૮૮૯ ના પ્રારંભમાં કારગીરના રાજની તમામ સત્તા તેણે છીનવી લીધી. જેના બદલ તેણે વિચલાં કારણો જણાવ્યાં:—

(૧) રાજ્ય વહિવટની બાબતમાં વિરોધના આવેલા અહવાલો.

(૨) નાણાં સંબંધી અવ્યવસ્થા.

(૩) સુધારા વધારા કરવામાં બેદરકારી.

(૪) મહારાજાએ રાજ્યદ્રોહ ઠાગણો લખ્યા છે તેવો આરોપ.

(૫) મહારાજાએ રાજ્ય છોડી દેવાની કીધેલી માંગણી.

પહેલા ત્રણ આરોપો સાધારણ રીતના હતા. ચોથો આરોપ જેમ સાબીત થયો ન હોતો. તેમ ૧૮૮૯ ના એપ્રિલમાં અંડર સેક્રેટરીએ કહ્યું હતું કે:—“આ પકડેલા પત્રોને ‘ઈડીયા’ સરકાર કશી અગત્ય આપતી નથી. પત્રો સાબીત થયા નહોતા વખત-“ પર મહારાજાના દુરમનોએ લખ્યા હશે.” પ્રાંચમાં આરોપ કંઈક દબાણને અંગે મહારાજાએ પોતાના લાઇ ઉપર લખેલા પત્રમાંથી અમુક શબ્દો લઈને મૂકાયો હતો, પરંતુ તેઓ તે શબ્દો રાજ્ય ત્યજવા માટેના નહોતા. આ ખુલાસા બાદ લેન્સડાઉનનું આચરણ ખુલાસો આપી શકે એવું નહોતું. દરમ્યાન ઇંગ્લંડમાં ૧૮૮૬ થી ૧૮૯૨ સુધી મયોગાગ્રહી રાજ્યતન્ત્ર ચાલ્યો હતો. મી. એડ્વર્ડને આધારીશ યોજના પસાર કરવાનો યત્ન કીધો, જેમાં તે ૧૮૮૬ ના બુલાઈમાં નિષ્ક્રાંતિ નિવડ્યાં, અને તેની વિરૂદ્ધ પક્ષના ૧૮૯૨ સુધી ટકી રહ્યા. જે સમયે લૉર્ડ સાંસજરી બીજી વેળાએ વડો પ્રધાન નિભાયો હતો. ૧૮૯૨-૯૩ માં મી. એડ્વર્ડનની ઉમ્મર હેંસી વર્ષની હતી, તેપણ તે પોતાનાં કર્તવ્યમાં કે ઉત્સાહમાં મંદ પડ્યો નહોતો. ૧૮૯૨ માં ન્યારે પાર્લીમેન્ટની ફરીથી ચુંટણી થઈ ત્યારે, બહુમતિએ વળી પાછો, ચોથી વેળાએ મી. એડ્વર્ડન મૂખ્ય પ્રધાન નિભાયો. મી. એડ્વર્ડનની ફરીથી ચુંટણી થવાથી લોકોને રાહત મળી કે ઈન્સાફ મળશે. વળી વધુ હર્ષની બીના એ જની કે તેજ ચુંટણીમાં પહેલવહેલા હિંદી શબ્દોને પાર્લીમેન્ટમાં બેસવાનું માન મળ્યું.

મી. (ડૉક્ટર) દાદાભાઈ નવરોજીજી, ૬૬ વર્ષની પરિપક્વ વયે મધ્ય ક્લિન્સનરી તરફના પાર્લીમેન્ટના સભ્ય તરિકે ચુંટાયા તે વખતે ઇંગ્લન્ડ અને હિંદ ખાતેની રચના નિચે મુજબ હતી.

લીબરલ પક્ષ—મુખ્ય પ્રધાન મીં એડ-સ્ટન; મીં જે મોરલી આઈરીશ સેક્રેટરી; મીં એસ્કવીથ-હોમ સેક્રેટરી અને લૉર્ડ રોઝબરી-વિદેશ ખાતેનો સેક્રેટરી.

લૉર્ડ એલ્જન, ૧૮૯૩-૯૮—૧૮૯૩ના બુલાઈ માસમાં પાટવીકુંવર (એડવર્ડ ૭ મા) ના પુત્ર (જ્યૉર્જ પાંચમા) ના લગ્ન ડયુક ઓવ ટેકની પુત્રી (રાણી મેરી) બેઠે થયાં. ઇન્ડિઅન કોન્ગ્રેસીલ એક્ટ જે ૧૮૬૨ માં પસાર થયો હતો, તેની રૂબે પ્રાન્તિક ધારાસભાઓનાં સભ્યો ચુંટીને મોકલવાનો પ્રબંધ તેના સમ-યમાં પ્રાપ્ત થયો, અને પ્રાન્તિક ધારાસભાઓના પ્રતિનિધિઓને વડી ધારાસભામાં મોકલવાનો હક્ક મળ્યો. આથી બીનઓલ્ડેદાર પ્રબંધગર્ના સભ્યોને સરકારને પ્રશ્ન પૂછવાનો હક્ક મળ્યો. ૧૮૬૪ માં વૃદ્ધ રાજ્યપુરૂષ મીં એડસ્ટને નિવૃત્તિ સ્વીકારી. તેથી તેની જગ્યાએ લૉર્ડ રોઝબરી નિભાયો. ૧૮૬૪-૬૫ માં ચીનની સરકારનો જેપાને લખુકો કીધો. એ પાગળાં સામ્રાજ્યમાં ‘ પ્રભાવ પ્રદેશ ’ કરવા યુરોપના રાજ્યો ટોળે મળ્યાં. રૂશિઆએ ‘ પાર્ટ આર્થર લીધું ’ અને મંનચુર્ચીમાં એશ્વર્ય સંપાદન કીધું. જર્મનીએ પણ ક્રીઆઉઆઈચ અને ક્રેટલોક લાગ મેળવ્યો. ઇંગ્લન્ડે વાઈ-હાઈ-વાઈ ઝડપ્યું. ૧૮૬૫ ના જુનની ૨૪મી તારીખે લૉર્ડ રોઝબરીનું પ્રધાનમંડળ કારેગ થયું. નવી ચુંટણીમાં નિચે મુજબ પ્રધાન મંડળ ગોઠવાયું:—

ફૉરીન સેક્રેટરી; મીં ચેમ્બરલેન-કોલોનિઅન સેક્રેટરી.

૧૮૬૬ માં દક્ષિણ આફ્રિકાની લડાઈ શરૂ કરવામાં આવી. ધુરસાથનું આ યુદ્ધ બે વર્ષ આઢ્યું. અંગ્રેજ સરકારને ૨૦૦૦૦ માણસ તેમજ નીસ કરોડ પાઉંડના ખર્ચનું નુકશાન ખેંચવું પડ્યું દરમ્યાન હિંદના લોકો લયંકર આપદામાં સપડાયેલાં હતાં હિંદના ઘણા ભાગોમાં સર્વત્ર દુષ્કાળ ત્રાહિ ત્રાહિ વર્તાવી રહ્યો. લોકોના મૃત્યુનું પ્રમાણ વધ્યું. મુંબઈ અને મદ્રાસ પ્રાન્તમાં લોકો ઘણા મરવા લાગ્યા. મધ્યપ્રાન્તોમાં તેથી ખમણ વધ્યું. આ દુષ્કાળની એક વર્ષની મૃત્યુ સંખ્યા ૬૭ લાખ-શીર્જલેખાય છે. વળી બીજા જે ફેર વ્યાપ્યો તે મરકીતો ઉપદ્રવ હિંદુસ્થાનના અગ્રગણ્ય શેઠરોમાં વ્યાપ્યો. તેના ત્રાસ અટકાવવા લશ્કરી લોકની મદદ લેવામાં આવી, તેથી લોકો ભડક્યા. પુનાના રસ્તામાં બે લશ્કરી અમલદારોના પુત્ર થયા. સરકાર પણ લયાવળદ થઈ ગઈ. વર્તમાનપત્રો ઉપર સખ્તાઈથી કામ ચલાવવામાં આવ્યું, અને બે પ્રસિદ્ધ અને પ્રતાપી પુરૂષોને કામ ચલાવ્યા વિના કેદ કીધા વર્તમાનપત્રો ઉપર અકુશ મુકી તંત્રીઓની સારી ચાલ માટે જમાન લેવાની મેજરેટ્ટોને સત્તા આપાઈ. આ રીતે ૧૮૬૭-૬૮ નો સમય ત્રાસદાયક દુષ્કાળ, લડાઈ, મરકી સિવાય પણ બીજાં કારણોએ લોકોના મન ઉપર કડવા સંસ્કાર પાડ્યા ઇજ્જતની લડાઈ, ટર્કીને ગ્રીસનું અથડાવું, ફાસોડા ખાતે ફેચની માગણી, ધુરની સાથે દક્ષિણ આફ્રિકાની લડાઈ આ સર્વ તેજ સમયે ચાલી રહ્યું. આવા સમયમાં શાન્ત મનવાળો પણ અમલદારોના કહેવાનુસાર દોરવાઈ જનાર લૉર્ડ એલ્જન આ કાંઠા ત્યજ ગયો.

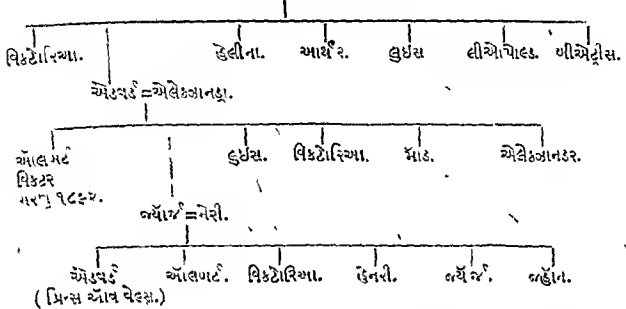
કૉનઝરવેટીસ.—લૉર્ડ સોલ્સબરી ત્રીજો વેળાએ મુખ્ય પ્રધાન નિભાયો. મી. બાલ્ફર

લૉર્ડ કેર્ઝન ૧૮૯૯-૧૮૦૫ આવી રીતે ન્યારે લોકોમાં અશાન્તિ પ્રવર્તી હતી, તેવામાં

તે હોળીમાં તેલ રેડનારો લૉર્ડ કર્ઝન અને આગ્યો. ૧૯૦૦ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં પ્રધાન મંડળ ફરિગ થયું, અને ત્યાર બાદ થોડીક માંદગી લોગની આંધલ-ઝાંવ-વે ખાતે ઓસ-

બાર્ન મધ્યે સર્વેલોમ સમ્રાટ મહાકૃપાળુ રાણી વિકટોરિયાએ ૧૯૦૧ ના જાન્યુઆરીની તા. ૨૨ મીએ દેહ ત્યજ્યો. જે વખતે મહારાણીનું કુટુંબ નિચે મુજબ હતું :—

વિકટોરિયા=પ્રિન્સ ઓલબર્ટ.

પ્રકરણ ૩ નું.

DIADURING } ઓડવર્ડ સાતમાના
WARD VIP'S } સમયમાં હિદ.
RULE.

—:—

મહારાણી વિક્ટોરીયાના મૃત્યુથી તેનો જ્યજ્ઞ પુત્ર એડવર્ડ ગાદીએ બેઠો. તે વખતે મુખ્ય પ્રધાન પદે લૉર્ડ મૉલસબરીજ હતો અને હિંદમાં લૉર્ડ કર્ઝન હતો. છેક ૧૮૭૬ માં બંગાળની સરકારે કલકત્તાની નગરસભામાં સ્વરાજ્ય જેવું થોડુંક હાંપલ કીધું હતું. જેમાં જેમાં ૫૦ મભ્યો પ્રજા તરફથી અને ૨૫ સરકાર તરફથી ચુંટાતા. લૉર્ડ કર્ઝનના સમયના બંગાળના લેફ્ટનન્ટ ગવર્નર સર એલેક્ઝાન્ડર મેકેન્ઝીને આ સત્તા ઓછી કરવાની ધમ્મકા

ઉઠાવી. કલકત્તાની રૈયતે તે પ્રતિ વાંધા લીધો. લૉર્ડ કર્ઝન વચ્ચે પડ્યો અને તેણે વધુ ખરાબ યોજના ઉભી કીધી. લોકનિહિત સભ્યોની સંખ્યા તેણે ૨૫ ની કીધી, એટલે તેમની સંખ્યા રાજ્યનિહિત પક્ષના સભ્યો જેટલીજ થઈ. ૧૯૦૦ માં હુબાળ પડ્યો, તેના ઉપર કમીશન તેણે નિમ્નું. હિંદુસ્થાનમાં ચલણનો નિર્ણય થયો, અને રૂપિયાની કિંમત ૧ શિ. ૪ પે. નક્કી કરાઈ. ૧૮૯૩ માં મોટો દરબાર ભરી રાજા એડવર્ડ સાતમાનો ગાદીનશીન થવાનો સમય દિલ્હી ખાતે લૉર્ડ કર્ઝને મોગલાઈ ઠાઠમાઈથી ઉજવ્યો. ૧૯૦૨ માં દક્ષિણ આફ્રિકાની લડાઈનો અંત આવ્યો. ૧૯૦૨ માં ઈંગ્લેન્ડ ખાતે નવીન પ્રધાનમંડળ ગોઠવાયું :—

યુનિયનિસ્ટ પ્રધાનમંડળ. સૉલ્ઝબરીનો

મેટેલીક શીલીંગથી બીલ્ડીંગનો આરટા થોભે છે.

આણેજ મી. એ. જે. બાલકૃષ્ણ, મૂખ્ય પ્રધાન થયો, બાકી તો પ્રધાનમંડળમાં બીજાં ફેરફાર થયો નહિ. રાજ એડવર્ડ ૭ માંએ યુરોપનાં મોટાં રાજ્યો પે દુર્ગમલ, ફ્રેન્સ, ઇટલી, જર્મની, મોલ્ટા, હાન્ગેર, નેપલ્સ, ઑથર્લેન્ડ વગેરે સુઆફરી કરી, સર્વત્ર મિત્રાચરી બાકી. હિંદને બજાણાવી મૂકનાર એવું કૃત્ય હિંદ ખાતે લોર્ડ કર્ઝને કીધું અને બજાણના ભાગલા પાડયા. આથી ત્યાં લોકો ઉરકેરાયા અગલ દારોના બન લેવાયા. અગ્રે ૭ માલને બહિષ્કાર અને સ્વદેશીની અગ્રવણ શરૂ થઈ. હિંદની ગૃહીય ભાવનામાં સર્વત્ર નવિન ચેતન પ્રેરવા લાગ્યું. ૧૯૦૪-૦૫ માં રૂશિયા અને જાપાનની વચ્ચે આવી જેમા નહિં ધારેલો એવો વિજય જાપાને પ્રાપ્ત થયો. હિંદમાં લોર્ડ કર્ઝને એક પછી એક કરીશનો નિમતોજ ગયો. સર્વ વેકાણે કરી લાગા ભાવણે આપી ગજના ગજ ભરી કાઢ્યા, પણ કાઢ્યા નહિં. ઉલટું કેળવણી ઉપર અંકુશ મૂકવાનું કાર્ય એ કીધું. ટે મેટ્રીક્યુલેશનની પરિણા આપનારઓ માટે અચુક વય કળવી ૧૯૦૫ માં નવીન પ્રધાનમંડળ રચાયું અને તે નિચે મુજબ ૧૯૦૫ થી ૧૯૦૮ સુધી રહ્યું.

લીબરલ પક્ષ—સર હેનેરી કેમ્પબેલ—જેનરમેન, મૂખ્ય પ્રધાન. સર એડવર્ડ ફેફરીન મીનીસ્ટર, મીં બૉન મોલી, હિંદ ખાતાનો પ્રધાન, મીં એસ્કવીથ—વેનસેલર એવ એકસ વેકર, મીં લોમડ બ્યૉર્ન—આપારી બોર્ડનો પ્રમુખ.

તેજ અરસામાં, લોર્ડ કર્ઝનની—ઘણી ઇચ્છા એવી હતી કે હિંદ ખાતે વધુ રહે, અને બજાણનાભાગલા જેને તે *Settled fact*

તરીકે વધ્યો હતો. તે મજબુત કરે, પણ તેમ છતાં તેને જવું પડ્યું. લોર્ડ કર્ઝનમાં એક રાજ્યકર્તાના શુભોન્નયોના ઘણા હતા. તેનામાં ઉત્સાહ, ઉદ્યમ, લેઆ પ્રકારની બુદ્ધિ હતી. ઉપરાંત ઇંગ્લેન્ડના સાર્વજનિક જીવનમાં તેણે નાની વયે પ્રખ્યાતિ મેળવી હતી. તેને વાગ્મિતાની બક્ષિસ છે, શેલી મુંદર છે; કીર્તિની કદર અને જીવન વિવેચનનો મંકાર કરનાર તે હતો. સાહિત્ય તરફ પુણ્ય ભાવ દર્શાવનારો, આમે થનાર બળીઆની કદર કરનારો હતો (જુએ—૧ વખતે સ્વર્ગસ્થ મીં ગોબલેને મી. આઈ ઈ નો એટકાળ બક્ષે. ત્યારે તેણે તેને લખેલો પત્ર.) આવી બધી કિમતી બાંધેલો છતાં તેનામાં ટેટલાક શુભોની ખામી હતી. દૃઢ અને ધનધગતી સામાજ્ય ભાવનાથી તે દ્વેશ-ભયની તુલના કરવાને અને લોક સાહ્યતામાં શ્રદ્ધા રાખવાને અશક્ત હતો. તેજસ્વી જુવાન અને ઉચ્ચાસિલાસી હોઈને ઇટીશ વ્યાપારને માટે તેના મનમાં ઉચી દરકાર હતી. પણ તેટલીજ ચિંતા તે આપણા આર્થિક અને રાજકીય સ્વર્ધનને માટે રાખતો નહિ. આત્મ-મત્તા તેજ તેની ગજકીય ભાવના હતી.

લોર્ડ મિન્ટો ૧૯૦૫-૧૦—તેના અમલ દરમ્યાન નવેમ્બર ૧૯૦૫ થી માર્ચ ૧૯૦૬ સુધી પાટવીડુંવર અને તેની પત્નિ (હાલનાં રાજ ગણી) હિંદની મુલાકાતે પધાર્યાં હતાં. લોર્ડ મિન્ટોએ પ્રથમમા ગાંતપણે ‘મહેતાલ મારે નહિ’ ને લાણાને નહિં’ એવી રીતે અમલ ચલાવ્યો. ૧૯૦૮ ના એપ્રિલમાં હેનેરી કેમ્પબેલ—જેનરમેનનું પ્રધાનમંડળ ફારેગ થયું, અને નિચે મુજબ નવું નિમાયું:—

લીવરલ પક્ષ—મી. એચ. એચ. એસ્ક
વીથ, મૂખ્ય પ્રધાન: સર એડવર્ડ ગ્રેન્ફોર્થી
સેક્રેટરી, મી. બૅન મોર્લી—હિંદુ ખાતાનો પ્રધાન;
મી. હેનરી કુમ્પબેલ—ગેનરમેન—એન સેલર
ઓવરથી એક્સચેન્જર અને મી. હૉર્ડ જ્યોર્જ,
વ્યાપારખાતાનો પ્રમુખ. તેજ વખતે રાજ
સાતમા એડવર્ડ જર્મનીની પુન મૂલાકાત
લીધી, અને રૂશિયાનો રાજ ઇંગ્લન્ડ આવ્યો
હતો. હિંદના પ્રધાન મી. મોર્લી અને હૉર્ડ
મીન્ટોએ હિંદની ધારાસભાઓ તેમજ દેશી-
ઓને વધુ હક બક્ષવાની યોજના ઘડી કાઢી,
જે ઇન્ડિઅર કાઉન્સીલ એક્ટ ૧૯૦૬ માં
પસાર થયો. આ યોજનાને મોર્લી-મીન્ટો એક્ટ
કહેવામાં આવે છે, અને તેની રૂએ વડી તેમજ
પ્રાન્તિક ધારાસભામા અમાલ્યપદો હિંદીઓને
જેમ મળ્યા, તેમ હિંદી પ્રધાનની કાઉન્સીલમા
હિંદીઓને સ્થાન આપવામા આવ્યા.

સેક્રેટરી ઓવ રોડ અને તેની કાઉ-
ન્સીલ. આ કાઉન્સીલ ઓછામા ઓછા ૧૦
અને વધુમા વધુ ૧૪ સભ્યોની બનેલી હોય
છે, જેની નિમણૂક પ્રધાનમંડળ કરે છે.
૧૯૧૧ મા ૧૩ સભ્યો હતા જેમાંથી ૨ હિંદી
હતા. (૧ ફરલામી અને ૧ હિંદુ-હાલમાં
૨ ફરલામી છે.) આ કાઉન્સીલ ઓછામા
ઓછી અથવાડીએ એક વેળાએ મળે છે.

વડી ધારાસભા. આ ધારાસભા વાઇ
રૉયની છે. જે બે ખાતામા વહેંચાયેલી છે.
(૧) ધારા બાધનારી Making Laws અને
(૨) તેનો અમલ કરનારી Carrying out
these laws.) એકઝીક્યુટીવ કાઉન્સીલ છ.
સભ્યોની બનેલી હોય છે, જેમાં લશ્કરનો

અધ્યક્ષ. (કમાન્ડર-ઇન-ચીફ) ખાસ વધા-
રાનો સભ્ય હોય છે. ગેજેસ્ટીવ કાઉન્સીલ ૬૮
સભ્યોની બનેલી હોય છે, જેમાં ૩૬ ઓધેદાર
સરકાર વસ્કના અને ૩૨ બીનસરકારી સભ્યો
હોય છે.

આ કાઉન્સીલ એક્ટ અત્યાર સુધીમા
નિચલો છ તબક્કાઓમાંથી પસાર થયો છે:—

(૧) ૧૭૭૩ નો રેગ્યુલેટીંગ એક્ટ, (૨)
૧૭૮૪ નું પીટવાળું ઇનડીઆ બિલ, (૩)
૧૮૩૩ નો આર્ટ ૨, (૪) ૧૮૫૮ નો એક્ટ (૫)
૧૮૬૨ નો ઇનડીઆ કાઉન્સીલ એક્ટ; (૬)
૧૯૦૬ નો મોર્લી-મીન્ટો કાઉન્સીલ એક્ટ.

રાજ સાક્ષમ એડવર્ડનું અવસાન થોડી
માદગી લોગવી રાજ એડવર્ડ માત્રમા ૧૯૧૦
ના મેની તારીખ ૧૦ મીએ મૃત્યુ પામ્યો અને
ગબ બર્ચાર્ડ પાંચમો ગાદીએ આવ્યો.

વિભાગ ૨ જો.

પ્રકરણ ૪ થું.

LAND RENT—જમીન ભાડું.

૧. ઉત્તર હિંદુસ્થાન—બગાણા ઉત્તર
હિંદુસ્થાન અને પલળમા, જમાનાં ધોગ્ગો
ઇસ્ટ ઇન્ડીઆ કંપનીના સમયથી સિદ્ધ થઈ
ચુક્યાં છે. અને તાજના ઓગલા વર્ષોમાં જમી-
નદાર તેમજ જેડુત વચ્ચેના મંબંધુ નિયત
કરવાને પગલાં ભરાયાં હતા.

મારસેસની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

ખંગાળા—૧૮૫૬ ના સાંધના પ્રળયે જમીન ખેડવાવાળાઓને સાંધ અને હકની સલામતી આવી હતી. પરંતુ વિહારના ખેડુતો, પૂર્વ તરફના અંચળ ખેડુતોએ જેવો લાણ લીધો તેવો લેઈ શક્યા નહિ. વીસ વર્ષના અનુભવથી ખેડુતોને જમીનદારોની ગેરવાજબી માંગણીઓમાંથી બચાવવાને પગલાં લેવાની જરૂર સિદ્ધ થઈ ચુકી હતી. આનું નિરૂણ કરવા દરેક જિલ્લાઓમાં કમીટી નિમવામાં આવી હતી, જેના પરિણામે પ્રળય થોજવાના મુસદ્દા મુદ્દાઓ અને વખતોવખત ફરિયાદો આખરે આ થોજવાને લૉર્ડ રિપને ખરૂં સ્વરૂપ આપ્યું, અને તેના ગયા બાદ લૉર્ડ ડફરીનનના સમયમાં તે થોજના મંજૂર થઈ. અભારે ખંગાળના દરેક ભાગમાં ૧૭૯૩ ના કથાથી ખંદોબસ્તથી અને ૧૮૫૬ અને ૬૫ના ખેડ-હકના પ્રળયોથી જમાદાર (સરકાર) ના જમીનદાર પાસેના હક, અને જમીનદારના ખેડુત પાસેના હક મર્યાદિત થયાના કલ્યાણકારક ક્ષણ ખંગાળામાં સ્પષ્ટ દેખાય છે.

મુઝાફર જિલ્લામાં વાસ્તવિક રોકડ ઉપર

સહશનપુર	”	”	”	”
મીરત	”	”	”	”
બહાઉત	”	”	”	”

૩૦૭ પાઉંડનો વધારો કીધો હતો.

૫,૬૪૪	”	”	”	”
૧૧,૯૦૬	”	”	”	”
૨,૭૧૪	”	”	”	”

વાળ્ય પ્રાન્તો—જેને હવે આધાનો પ્રાન્ત કહેવામાં આવે છે તેને માટે પ્રથમ સાંધનો ધારો ૧૮૭૩ માં રચવામાં આવ્યો હતો. ૧૮૮૧ માં તેનો સુધારો થયો હતો, અને ત્યાર બાદ ૧૯૦૧ માં આ ધારો પાછો ઘડવાનો મૂખ્ય હેતુ ૧૮૮૫ માં ખંગાળાનો ધારો ઘડવાનો જે હેતુ હતો તેજ હતો એટલે (૧) કબજેદાર ખેડુતના હક સંબળ કરવા. (૨) ગણોત્તીઆ ખેડુતનું સ્વછંદે વધારવા પાય, તેમાંથી અને કબજે છોડાવવાથી રક્ષણ કરવું.

પંબળ—પંબળ ખાલસા કીધા બાદ ત્યાંના સરદારો અને કોડો પ્રતિ સરકાર અલ્પ-

ઉત્તર હિંદુસ્તાન—૧૮૮૭ માં રેવન્યુ સલામતી નિયમો કર્યા હતા તે નિચે મુજબ હતા :—

“ગામની જમા બને ત્યાં સુધી ગામડાંના દફતરમાં નોંધેલી વાસ્તવિક ઉપજ ઉપરથી નક્કી કરવી. આ નોંધ જરૂર જણાય ત્યાં સુધારવી. આ નોંધમાં ભવિષ્યમાં સાંધની રકમો વધશે. અથવા ભવિષ્યમાં ખેતિનું ક્ષેત્રફળ વધશે, તે કારણથી કંઈપણ અંદાજ ઉમેરવાનો જમાબંદી અધિકારીને હક નથી.”

એટલે કે વાસ્તવિક ઉપજના અર્ધ ભાગની જમા મુકરર કરવાનો સરકારનો ઇરાદો હતો. ૧૮૯૦ પછી થયેલા બન્દોબસ્તોમાં પણ આ સ્પષ્ટ નિયમને વળગી રહેવામાં આવ્યું નથી, એ દિલ્હીની વાત છે. ત્યાંનો સાર્વજનિક ઉત્સાહવાળો એક જમીનદાર ઑ. નિહાલચંદ્રે ત્યાંની ધારાસભામાં ૧૯૦૩ માં આ બિના પ્રસિદ્ધ કીધી હતી. અને દેખાડી આપ્યું હતું, નિચે મુજબ વધારો કરવામાં આવ્યો હતો :—

ન્યાયથી વર્તિ હતી. ત્યાર બાદ સાથીઓના હક માટે લૉર્ડ લોડેન્સે એક ધારો ૧૮૬૮ માં પસાર કીધો, અને ત્યાર બાદ ૧૮૮૭ માં ખેડ હકનો ધારો પસાર થયો. ૧૮૯૫ માં જમાબંદીની મુદત સર્વ સ્થળે ઘટાડી ૨૦ વર્ષની કીધી છે અને છેવટે ૧૯૦૧ માં હસ્તાન્તર કરવાના હક ઉપર અંકુશ મૂકવાનો ધારો પસાર કરવામાં આવ્યો છે. જેની સાર્થકતા માટે શક છે. પંબળમાં તોના વેરાની હદ સાથે, જે જમાનાની બમણી રકમ ગણાય છે તેના સાડા-ગાર ટકા બાધેલી છે.

અપૂર્ણ.

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

ધી ઇન્ડિઅન સરચાઇ ચેમ્બર ઓફ
યુરોની કમીટીની એક સભા તા. ૨૩-૬-૧૮ ને
સોમવાના રોજ બપોરે ૨ કલાકે (સુ. ટા.)
મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો
હાજર હતા:—

સર નિકુલદાસ ડી કારકરી (પ્રમુખ)

શેઠ ચત્રભુજ શીવજી.

„ મોતીલાલ વલ્લભજી.

„ મોતીલાલ કાનજી.

„ મોરારજી વેલજી.

„ એસ. ઇ. વોર્ડન.

„ મનુભાઈ સુબેદાર.

(૧) ગઈ મીટીંગની મીટીટ વાચી સંભા-
ળાયા બાદ મંજુર રાખવામાં આવી હતી

(૨) સખ કમીટીએ તૈયાર કરેલા મોન્ટેગ્યુ-
ચેમ્બર્સફર્ડના રીપોર્ટ ઉપર ચેમ્બર તરફથી
આપવાના અભિપ્રાયનો ખરડો વાંચવામાં
આવ્યા બાદ તે પ્રમાણે છપાવી જનરલ સભા
પાસે મંજુરી માટે રજુ કરવાનું ઠરાવવામાં
આવ્યું હતું.

(૩) ઇન્કમટેક્સને લગતી બાબત ઉપર
વિચાર ચલાવવા માટે ચેમ્બરની અસાધારણ
જનરલ સભા ભરવા માટે ધારા મુજબ અરજી
ગોકલી સભાસદોએ માગણી કરી છે. તે પ્રમાણે
સભા તા. ૩૦-૬-૧૮ ને સોમવારે જ બોલાવવા
અને તેમાં એ વિષયનો વિચાર ચલાવવો.

(૪) તે ઉપરાંત તેજ સભામાં શેઠ મુરજ-
મલ લલ્લુભાઈની તરફથી રજુ કરવામાં આવે-
નારી કેટલીક દરખાસ્તો, ઉપર વિચાર ચલાવ-
વાનું ઠરું હતું.

બાદ સભા બંધ થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મરચાઈ ચેમ્બર ઓફ
યુરોની કમીટીની ચાલુ વર્ષની પહેલી મહા
શનીવાર તા. ૧૨-૧૦-૧૯૧૮ ને દિવસે ૧-૩૦
(સુ. ટા.) કલાકે મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે
જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

એન. શેઠ સુનીલાલ. વી મહેતા. (પ્રમુખ).

„ જહાંગીરજી. પીટીટ (ઉપ પ્રમુખ).

સર નિકુલદાસ. ડી કારકરી.

એન. „ કાજલભાઈ કરીમભાઈ.

„ શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસ.

„ „ પુરુષોત્તમદાસ કાંકરદાસ.

„ હંસરાજ પ્રાગજી કારકરી.

„ ચત્રભુજ શીવજી.

„ હીરાજી જે. બીલીમોરીઆ.

„ મોતીલાલ કાનજી.

„ મોરારજી એલજી વોર્ડન.

„ લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરસી.

„ મનુભાઈ સુબેદાર.

„ ગુલામખંદ દેવચંદ ઝવેરી.

(૧) ગઈ સભાની મીનીટ પસાર કરવામાં
આવી હતી.

ફર્નીચરના માટે ફ્રેન્સી ટાઈલ્સનો મોટો જથ્થો ક્યાં છે ?

(૨) નામદાર મુંબઈ સરકાર તરફથી આવેલા બોર્ડ ઓફ ટ્રેડને લગતા કાગળ ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવ્યો હતો. હિંદુસ્થાનના રૂનો નિકાસ કરવા ઉપર અકુશ મુકવાની જાળતમાં ચેમ્બરનો અભિપ્રાય તે કાગળદ્વારા માગવામાં આવેલ હોવાથી એવું કસવમાં આવ્યું હતું કે નીચેના મુદ્દાઓનો સમાવેશ કરી ચોખ્ખો બિલ તૈયાર કરવાનો છે—

હુમનની સાથે બ્યારે વેપારની જાળતમાં સાટાની અને માટનો બદલો કરવાની જાળત ઉપર વિચાર કરવામાં આવે તથા બ્યારે મિનરાલ્સ સાથે વેપાર સંબંધી વધિ કરવાનું કામ હાથ ધરવામાં આવે ત્યારે હિંદુસ્થાનના હકોને ખાસ ધ્યાનમાં લેવા અને તે પણ ચલ જ રીતે એટલે કે ધાર્મિક ગત્યના એક લાગ તરીકે ફક્ત નહિ પણ નિરાળા હિંદુસ્થાનના સ્વતંત્ર રીતે હકો ખાસ ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ. તે ઉપરાંત આ વિષયના મંચમાં જે કાંઈ કોન્ફરન્સ વગેરે ભરવામાં આવે તેમાં હિન્દી પ્રતિનિધિ ખાસ નીમાવે જોઈએ. હિંદુસ્થાનની જરૂરીઆત પૂરી પાડ્યા પછી રૂની નિકાસ કરવાને માટે પરવાનો આપવાની જાળતનું પૌરણ મજબૂર કરવા જેવું છે. ગધાને મરજી રીતે હક મેળવવાના હેતુથી બધા અરજ કરનાર નિકાસ કરવાવાળાઓને છૂટથી નહીં કહેલા નિકાસ માટેના જથ્થાની હદમાં રહીને પરવાનામાં આપવા જોઈએ. કોઈ રીતે રૂની કિંમત મુકરર કરવાની જરૂર નથી, અને આ જાળતમાં એકલોતે સારી કિંમત પેદા થાય નહિ તે રૂની કિંમતની દરમીઆન સરકારે આવવાની જરૂર હોવી ન જોઈએ. જે અમેરિકા અકુશ મુકવાના ધલાને હાથ ધરવાનું કબુલ ન કરે તે આ દેશમાં હિંદુસ્થાનની જરૂરીઆતને લીધે પાક કમતી હોવાને કારણે પરવાના આપવાની કચ્છવા જોગ વાત છે. નહિ તે બ્યારથી માગણી આવે તે દેશમાં નિકાસ કરવાને હિંદુસ્થાનને જરૂર હોવી જોઈએ.

(૩) 'એકસેસ પ્રોડીટસ' ઉપર નાખવામાં આવેલા કરને લગતા કેટલાએક મુદ્દાઓ વડી સલાના અમુક અમુક સલાસદોની 'ઈન્ફોર્મલ' ધારેમીટીમાં રજુ કરવામાં આવ્યા હતા તેની ઉપર ચેમ્બરનો અભિપ્રાય માગવામાં આવેલ હોવાથી નીચે મુજબ કરાવવામાં આવ્યું હતું—

કમીટીનો એવો અભિપ્રાય છે કે હાલની લગાઈની કરી ગમેલી પરિસ્થિતિ તપાસતા એકસેસ પ્રોડીટસ ટેક્સનું બીલ હાથ ધરવું જોઈએ નહિ; અને જે હાથ ધરવાની જરૂર હોય તે નીચે પ્રમાણે કમીટીના મત છે—

બીલની અંદર આ કર ભરવાને માટે કાંધાં કરવાનું પૌરણ જરૂરનું છે, અને કાંધાં દર વર્ષ માટે ચાલ હોવા જોઈએ. રૂપિયા ૫૦,૦૦૦ ના નીચેના નફાની ઉપર આ કર લાગુ પડવા ન જોઈએ સાધારણ વર્ષનો નિયમિત રીતે નફાનું પ્રમાણ ૧૫ ટકા નહીં થવું જોઈએ ૧૯૧૨-૧૩ ના માર્ચથી ૧૯૧૭-૧૮ ના માર્ચ સુધી ૪ છ વર્ષ થાય તે માંહેનાં સારામાં સાગ ચાલ વર્ષની ગણતરી થવી જોઈએ. દરેક ધંધાને પોતાને અનુકૂળ ન્યૂનતમ વરસ સ્વેચ્છાએ ગણવા દેવું જોઈએ. 'કેપીટલ' નો અર્થ ભરાઈ ગયેલું કેપીટલ રીઝર્વ ફન્ડ સહિત કે જેમાંથી ડીવિડેન્ડ, કેપીટલ અને લોન બાદ કરવાં જોઈએ. જેઓએ પોતાનું 'કેપીટલ' ઉપર કહેલા છ વર્ષની દરમીઆન ધંધામાં વધાર્યું હોય તેઓને સાધારણ નિયમિત નફામાં શેકેલા નાણાના પ્રમાણમાં વધારો થવો જોઈએ. કોટન અને બ્યુટ મીલની જાળતમાં ૧૫ ટકા, બીજા ધંધાની જાળતમાં ૫૫ તેજ રીતે ૧૫ ટકા રહેવા જોઈએ. હિંદુસ્થાનમાં કમાણી કરી હોય તેવી પરદેશી પેલીઓ પામેથી આ દર હિંદુસ્થાનમાં લેવાવો જોઈએ હિંદુસ્થાનમાં સામાન્ય રીતે 'એડવાન્સરી કમીટી' સંતોષકારક રીતે મેળવવાની કાંઈપણ મુશ્કેલી પરશે નહિ. ખાસ કરીને મુંબઈ અને કલકત્તામાં તે મુશ્કેલી બીલકુલ નડવા સંભવ નથી.

(૪) ચેમ્બરની કમીટીને દર વર્ષે ‘કો-ઓ-પ્ટેડ સભાસદો પાંચ સુધી નીમી શકાય છે તેના સંબંધમાં ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો કે નીચે જણાવેલા ત્રણ સભાસદોને હાલતો વધારાના સભાસદ તરીકે નીમવા:—

શેઠ નારણુજી હરિલાલ (ધી ટ્રેન મર ચેન્ટસ એસોસીએશન.)

શેઠ એસ. બી. બીલીમોરીયા (ધી પ્રેક્ટિશનલ એકાઉન્ટસ એસોસીએશન)

શેઠ નરસીચંદ માણુકચંદ ગોખાણી (ધી ભોમ્બે ટ્રાક્ટ એસોસીએશન)

(૫) નામદાર સરકારે નીમેલી ‘પ્રાયોરીટી કમીટી’માં પ્રતિનિધિ તરીકે એન શેઠ મનગો હનદાસ રામજી સભાસદ હતા તેનું તેઓએ મોઠલી આપેલું ‘રાજનામું’ રજુ થયું હતું અને તેની મોઢ લેવામાં આવી હતી.

જાદ કમીટી બરખાસ્ત થઇ હતી.

ધી ઇન્ડીઅન મરચન્ટસ ચેમ્બર ઓફ ગુરો-ની સાધારણ વાર્ષિક સભા સોમવાર તા. ૩૦-૬-૧૮ ના રોજ બપોરે ૨ કલાકે (મું. ટા.) મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ મુદ્દાઓ હાજર હતા:—

સર વિઠલદાસ ડી. ઠાકરસી

એન. શેઠ સુનીલાલ વી. મહેતા

,, ,, લલુભાઈ શામળદાસ

સર કાજલભાઈ કરીમભાઈ

શેઠ લક્ષ્મીદાસ પુરૂષોત્તમ

,, મોરારજી વેલજી

,, જહાંગીર બા. ખીટી

,, ચતુર્ભુજ શીવજી

,, જોશભાઈ વાલજી

,, લાલજી ગોવિંદજી

,, વિઠલદાસ દામોદર ગોવિંદજી

શેઠ મોરારજી હેમરાજ કાનજી

,, વાલજી ગોવિંદજી

,, ગોકળદાસ જીવરાજ

,, રણછોડદાસ વલ્લભદાસ

,, વસનજી સુળજી દામોદર

,, ચતુર્ભુજ ઠરસનદાસ શરાફ

,, ખરશેદજી જમશેદજી

,, ઠરસનદાસ હંમેશી

,, જગજીવન શેશકરજી

,, મોતીલાલ વલ્લભજી

,, મથુરાદાસ કુરજી

,, સુળજી લક્ષ્મીદાસ

,, મોતીલાલ કાનજી

,, જીવજીદાસ હેમરાજ વાલજી

,, રણછોડદાસ વાલભાઈ

,, જમનાદાસ દારકદાસ

,, મનુભાઈ સુખેદાર

,, હરિદાસ ગોરધનદાસ

,, રેવાશંકર જગજીવન

,, પુરૂષોત્તમ જીવજીદાસ

,, મથુરાદાસ વસનજી

,, કૃષ્ણરાવ પુરૂષોત્તમ

,, શુભાભયંદ દેવચંદ અવેરી

,, પેસતનજી એલજી ખાલા

,, હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી

,, લક્ષ્મીદાસ હરિદાસ

,, લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરસી

,, સુરજમલ લલુભાઈ

,, એન. એસ. બાયનકર

,, નગીનદાસ એ. આડતીઆ

,, માવજી ગોવિંદજી

,, બાકુરભાઈ શુભામહુસેન

હવે ચી પોલીસ કનેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

શેઠ નારણદાસ પુરુષોત્તમ

,, કવશાહ એન. બાટલીવાળા

,, બેહિરામજી બમનજી મોરીસ

શરૂઆતમાં ૧૯૧૭-૧૮ ની સાલનો અહેવાલ બહાલ રાખવાની દરખાસ્ત રજુ કરતાં પ્રમુખ સર વિઠ્ઠલદાસ શ્રી. હાકરશીએ નીચે મુજબ લખેલ કૃત્યું હતું:—

ગયા વર્ષેનો ચેમ્બરનો રીપોર્ટ રજુ કરતાં ચેમ્બરનાં કાર્યોનો ટુંક હેવાલ આપતાં લગભગ વિષે જે બોલ કહી મિત્રગણ્યોના વિચરને લીધે હુમ્મ બતાવ્યો હતો. મિત્રરાજ્યો મુલેહની શરતો દુશ્મનો ઉપર ઠસાવવાને શક્તિવાન થવા પહેલા કેટલીક વખત લાગશે ખ્રીટીશ કાફલાએ પણ સમુદ્રોત્તું સર્વોપરિપક્વ જાળવવાતું અને મિત્રરાજ્યોના વ્યાપારનું રક્ષણ કરવાનું ચાલુ રાખ્યું છે. હિન્દુસ્થાન ખાસ કરીને તેનું આભારી છે, કારણ કે તે સિવાય આ દેશનાં વ્યાપાર અને આબાદી હાલની સ્થિતિએ પહોંચ્યાં નહત.

હિન્દે પણ પૂરેપૂરા પ્રમાણમાં ખ્રીટીશ રાજ્ય પ્રત્યેનું પોતાનું કર્તવ્ય અહા કૃત્યું છે. હિન્દુસ્થાન અને ઇંગ્લેન્ડની સરકારે હિન્દની અનેક રીતે સેવાની કદર કરી છે. માણસો, નાણાં અને સાધનોની મોટી મદદ કરવાં છતાં આ દેશ આબાદ થતો રહ્યો છે જો કે ઉંચા ખાતો, દુકાળ અને ઇન્ફ્લુએન્સાથી લોકોએ સામાન્ય રીતે ખરાબ-સ્થિતિ અનુભવી છે. પુરોજન્ય અંતે સામાન્ય મેળવે ત્યાં સુધી તેની બંને તેટલી મદદ આપવી ચાલુ રાખવી એ આપણું કર્તવ્ય છે.

સામાન્યના બીજા બાજે કરતાં ચાલુ લકા-ક્રમાં હિન્દુસ્થાનને ચોખ્ખું સોસલું પડ્યું છે. બેશક નવા કર નખાયા છે પણ ખજાનચી સર વિલી-યમ માયરે એકંદરે વિશેષ વ્યાજબી રીતે આવ-કનાં સાધનો પસંદ કર્યાં છે. કેટલેક ઠેકાણેથી

મચેલી ગાંડી સૂચનાઓ છતાં તેઓ હિન્દી લા-લોના કાયદેસરના રક્ષણ માટે મક્કમ ઉભા રહ્યા છે.

એક અગત્યની બાબતે હિન્દની વ્યાપારી કોમના મનમાં મોટો ખળભળાટ મચાવ્યો છે. જ્યારે ગયે વર્ષે નવો 'ઇન્કમટેક્સ એક્ટ' પસાર કરવામાં આવ્યો ત્યારે આ ચેમ્બરે ખાસ કરીને એ એક્ટના ફોર્મો અને તેની કલમો મુજબ તુરત અમલ કરવાની હિન્દી વ્યાપારી કોમની મુશ્કેલીઓ બાબે કેટલીક સૂચનાઓ કરી હતી પરંતુ આ વર્ષે ફોર્મો ભરવાને મોકલાયા ત્યારે વ્યાપારીઓને એમ લાગ્યું કે માગવામાં આવેલી કેટલીક માહિતી જરૂરની નથી અને કેટલાંક ખાનાં ભરવાં મુશ્કેલ છે. આ બૂમ કાંઈ સ્થાનિક નથી. પણ આખા દેશની વ્યાપારી કોમમાંથી ઉઠી છે. હિન્દી લાલો પ્રત્યે ખજાનચી દીલસોજ છે; આપણી મુશ્કેલીની ખાત્રી સરકારને ફરી આપવી જોઈએ; અને ખજાનચી આપણી ફરીઆદ દૂર કરવાને અચીતજ તાકીદે પગલા લેશે.

સરકારે કૃપા સરકારી રીપોર્ટો ઉપરજ આધાર રાખવો ન જોઈએ પણ આ સંકટના કારણોની સંપૂર્ણ તપાસ કરવી જોઈએ. જે દેશમાં વહીવટ સાથે લોકો પોતે સમાગમમાં આવ્યા નથી તે દેશની પદ્ધતિના ગેરલાભોમાને આ એક ગેરલાભ છે કે લોકસંક્રોધે ઘણાં મોર્સ, અને ઘણી વખત તો તેનો ઉપાય થઈ શકે નહિ તેવી સ્થિતિએ આવ્યા પછી સત્તાધારીઓને કાને પહોંચે છે. સરકારને મહારી નસ સૂચના છે કે સમય શુભાગ્યા વિના તેણે ઇન્કમ-ટેક્સના ફોર્મોમાં માંગેલી માહિતી સળાધમાં લોકોની ફરીઆદોની તપસીલા સંપૂર્ણ રીતે તપાસવાને અને રાજ્યને કાયદેસર આવક રજ પણ ઘોષી ન થાય અને હિન્દી વ્યાપારી કો-મની મુશ્કેલીઓ દૂર થાય, એમ ફેરફાર સૂચ-વાને બીનબોદિદારો અને બોદિદારોની એક

ક્રમીટી નીમવી. અરજીઓ ઉપર અમલદારી રીપોર્ટો મંગાવવા અને જ્યાં લાગણી બહોળી રીતે પ્રસરી હોય ત્યાં સેંકડો માઈલ દૂર રહીને વ્યાપારી કામને રૂઢી મુજબનો જવાબ આપવો એ આ પ્રશ્નનો નિકાલ આણવાની વ્યાવહારીક રીત નથી.

આ ઉપરથી ગયે વર્ષે નંબાયેલો 'સુપર-ટેક્સ' અને 'વધારાના નફા ઉપરનો કર' એ બે પ્રશ્નો અગત્યના છે. ગયે વર્ષે સર વિલિયમ માયર આ ચેંશરમાં આવ્યા ત્યારે કંપનીઓનાં અમાનત કંટા ઉપર 'સુપરટેક્સ'ની ચતારી અમર તરફ ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું હતું તે વેળાએ જ તેને કહેવામાં આવ્યું હતું કે એથી કંપનીઓની નાણાસ્થિતિ નિર્ભર થશે અને આ ચાલુ પડે છે. સરકારે તેટલા માટે આવી રૂઢીમાં મોટો ફેરફાર કરવો. રીઝર્વ ફંડ ઉપર વધારાનો કર નાખવાના કામને કલકત્તાએ પણ વખોડી કહાર્યું છે. ઇંગ્લંડમાં પણ એવી રીતનો કર નાખવામાં આવતો નથી.

વળી લડાઈને લગતા નફાપરતા કરની બાબતમાં હું એમ કહીશ કે આ બાબત તદ્દન વ્યાવહારીક અને સંગીન પાયાપર ચાલતી છે. લડાઈને લીધે જેઓએ વેપારમાં મોટો નફો કર્યો હોય તેનો લડાઈ ચલાવવાના કામમાં મદદ કરે તે તદ્દન કુદરતી છે. પણ મને શય છે કે હિન્દુસ્તાનમાં લડાઈને નફો નહીં કરનારું ઘણું મુશ્કેલ થઈ પડશે. આ મુશ્કેલીઓને લીધે એ વીલીયમ માયરે 'સુપર ટેક્સ' દાખલ કર્યો છે 'સુપર ટેક્સ' હવે નાખવામાં આવે છે અને તેની ઉપર સેકંડ ૫૦ ટકાનો વધારાનો નફોનો કર આવે છે. હું ધારૂ છું કે આ લગાર સખતાઈભરેલું છે. લડાઈ માટેના વધારાના ૪૫૦ લાખ પાંડ માટે કાંઈક કર નાખવો પડે તેમાં તો કાંઈ શક નથી. પણ હું ધારૂ છું કે આવી એક મોટી રકમ બે વર્ષમાં ભેગી કરવાને બદલે જો આ કર સંખ્યાબંધ વર્ષોની મુદતપર

વહેંચી નાખવામાં આવે તો આ બોલે થોડો કંજ લાગશે.

ગયા વર્ષનો સહુથી વધારે અગત્યનો બનાવ હિન્દી પ્રધાનની સુલાકાત છે. આ હેશના સમગ્ર પક્ષોને સાંભળ્યા પછી તેણે સુધારાની યોજનાનો પોતાનો રીપોર્ટ ધડી કહાર્યો તે બેહુ તારીફલાયક છે. એકંદરે એ અહેવાલ અમોને પસંદ છે પણ નાણા સંબંધી સ્વતંત્રતા આપવાની બાબતમાં અહેવાલમાં કાંઈપણ ભલામણો કરવામાં આવી નથી તે અમારી મોટી નિરાશા છે. અલગતાં લડાઈ પછી એ બાબતપર આખાં શહેનશાહતમાં વિચાર ચલાવવામાં આવશે.

જાહેગીની સમગ્રી જરૂરીઆતોના ભાવો વધી પડ્યા છે અને મધ્યમ અને ગરીબજનોનાં સેંકડો વધી ગયા છે. ગરીબોને રાહત આપવાને સરકારે જૂઠા જૂઠા ઉપાયો યોજ્યા છે અને એ દિશાએ બધાએ સહયોગ મળીને કામ કરવાની ફરજ છે. ખેરાકીને લગતો સવાલ મુશ્કેલ તો હતો જ અને તેટલામાં તો દુકાળે એ સવાલને ઘણો વધારે મુશ્કેલ બનાવ્યો છે. કેટલાક વેપારીઓ એવા વખતનો લાભ લઈને મોટો નફો ખાત્ર છે અને હવે એ બધા નફોનો છેડો લાવી મેલવાનો વખત આવી પુગ્યો છે.

'સરકારે જે બીજું અગત્યનું પગલું લીધું છે તે સુતરાઉ કાપડપરનો અંકુશ છે. આપણા વિચારમાંની સ્વાર્ધને બાજુએ મૂકતાં જો તમામ સવાલ બાબે આપણે સ્વતંત્રતા વિચાર કરીએ તો માલમ પડશે કે કાપડના વેપારની અંદર સરકારને વચે પડવાનો સમગ્ર ખુદ આપણા જ લોકોએ આપ્યો છે. આ વર્ષના જુલાઈ માસ સુધી કાપડનો ભાવ જૂઠી જૂઠી રીતે સ્તલ દીધો ૧-૬-૦ થી તે રૂ. ૨) સુધીનો હતો પણ ઓગસ્ટમાં ચોટરીઆઓએ ભાવ રૂ. ૨-૧૨-૦ થી રૂ. ૩) સુધી ચઢાવ્યો છે. આવે મોટે ભાવે જો કે વેપાર ઘણો ઓછો ચાલ્યો છે તો

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

પણ માલ ખપાવનારાં જામદો માટેની અસર ઘણી ઉલટા પ્રકારની થઇ છે અને તેથી ગરીબોના મદદ થઇ જાય છે. સદાચી કોઇનેથી ફાયદો થતો નથી અને તેટલા માટે સરકારે એ જાળવનામાં કામ લઇને કોન્ટ્રોલર નીમ્યો છે તે ઘણું હકાપણભર્યું પગલું છે. અને તે માટે મી. ગાંધીસની પસંદગી ઘણી હકાપણભરેલી છે તે ઘણું બાહ્ય છે અને કોટન કમીટીનો તેનો અનુભવ આપણને ઘણું કામ લાગશે તેની ખાતરી ગરીબોને સરત કાપડ મળે તે જ જોવાની છે અને તેના સંબંધમાં તે ઘણું ચાતુર છે. આપણે આશા રાખીશું કે લગભગની જીન રાશનિક અમલદારોની મદદ સહિત તેની કોશિશો ફોલોઅપ ઉતરશે. અસબતાં એ જાળવના ચીલમાયેમને એકાક બાગે આપવા પડશે પણ તેમના એવા ભોજોની ગાળેને તેમના સહકાર સાહત મળી છે ત્રામ બ્યારે તેઓ જાણશે ત્યારે તેવા ભાગે આપવાને તેઓ અચકાશે નહિ.

ગમે વર્ષે જોખરે ઘણું ઉપયોગી અને કિંમતી કામ કરેલું છે જેવા તંત્રકાર તેમજ બીજાં મહોના નિષ્કાન્તે પાત્ર થયું છે. હવેના મહાળના અરનદીન તરીકેના સારા યોધાની સખતાર મરા મિત્ર એ મી. સુનીલાલ મહેતાને આપવા મને ખુશી ઉપજે છે, કે જેમને તમે તમારા અવના વર્ષના પ્રમુખ તરીકે ચુટી હતા હતા છે અને એ સુંદરી માટે હું જેમને મુખારકમગી આપું છું તેમને જોડણી બાતુના, રૂઝ તંદુરુ તીલ્લુ લાન, અને ઉચોખીક આલગના લાલો નાસ્તવાને કામ કરવાને તેઓની બારે ખંનીતી હવે એ જાણુ તમારા જેમજરના કામ કે જે હરયાન તેઓને ઘણું ફાયદાકારક મલમ પડશે એવે કમીટીએ તેમજ નવા સેક્રેટરીએ જે રીતે કામ બજાવ્યું છે તે માટે હું તેમને પણ મુખારકમગી આપું છું.

હરખાસ્તને ટેકો આપતાં એ. મી. સુ-

નીલાલ વી. મહેતાએ પોતાના દ્વારાપણમાં જણાવ્યું કે:-

શિરસતા મુજબ સુંદરીનું કાર્ય પુરું થતાં જનરલ સભાનું વાર્ષિક કામ હાથ ધરવાનું દર વર્ષે જોઈએ છે તે પ્રમાણે સર્વેના સમજવા મુજબ અનિવાર્ય કારણોને લીધે આ વર્ષે જગ વલંબ થયો છે પ્રાતિક ધારાસભા, વડી સરકારની ધારાસભા વિગેરે રાજકીય જાળવનામાં વધારે જ લીજ પ્રતિતા વતક તમારી કમીટીના સભામદોનું ધ્યાન જોવાયેલ હતું; અને તે માંહેના મોટા ભાગને હાલના અનેક રવાલો સાથે સંબંધ રહેલો છે ધનકમટેક્સ, સુપરટેક્સ, એડવેન્સ પ્રોફીટસ ટેક્સ એક વાઈવી હાલ આખી હિંદુ સ્થાનમા ધ્યાન ખેંચી રહ્યું છે, તે બીજી વરફથી કે જાન કાપડ ઉપર અકુશ મુકવાની વાત જાળવને જાન વેપારને ચોક્કાવના નીવડી છે

૧૯૧૭ ના ઓક્ટોબરની તા. ૨૫ મીને દિવસે લડન જેમજર આઈ કોમર્સની જે સભા ભવામા બાવી હતી તેમા વેપાર ઉપર સરકારે મૂકેલ અકુશ ઉપર વિચાર ચલાવ્યો હતો. વેપાર ઉપર દવાણુ કરાય તથા અકુશ મુકાય ત્યાં મધેરોજગાર કરનારો વર્ગ ઉરેકેતથ એ કુદરતી પરિણામ અહિં અને ત્યાં ત્યા સર્વત્ર જોઇ શકાય છે દરેક રથજો બહાવને માલ લાવવા લઈ જવાનો પુરતો અવકાશ મળી શકતો નથી; તેમ કરવાના સાધનોની ખામી ઘણી છે; દરેક જાતના માલની પેદાશ અને પૂરતી આવક ઠેકાણે ઠેકાણે સિદ્ધ કરી શકાતી નથી. અને દેશાવત્તો માલ આપણા દેશમા આવવાથી બીજી સગવડો સપડાવીને આપણા દેશનો માલ દેશમાજ જૂદે જૂદે રથજો લઈ જવાનો વખત લઈ જાતો નથી-આવા આવા સંયોગો વચે ઘણીબરી ચીજોના ભાવો એકદમ અને અત્યંત વધવા પામ્યા છે. માલ સરી રખાય તે કુદરતી છે; માલને બહાર નિઃકર્ષ કરવાની સગવડ કરી આપનારા સાધનો મળે

નહિ ત્યારે માલ ભરી રાખ્યા વગર છૂટકો નથી. કદાપિ સ્ટોરને જોરે અમુક દરજ્જે માલ ફૂંચીમરીતે ભરી રાખાય તે જૂદી વાત છે; પરંતુ નિકાસ જોટલે આપણા દેશમાં એક પ્રાંતમાંથી બીજા પ્રાંતમાં, એક જિલ્લામાંથી બીજા જિલ્લામાં અને એક શહેર કે ગામમાંથી બીજામાં જવાનાં સાધનો પણ પુરતાં નથી. આવા ભારીક પ્રસંગે નામદાર સરકાર વેપારી તરીકે વ્યક્તિ બની માલ પેદા કરનારની અને ઉપયોગમાં લાવનાર બંનેની (Producers માટે Consumers), દરમિયાન આવી અંકુશરૂપી દબલગીરી કરે ત્યારે તે સહન કરી ન શકાય તેવી બાબત વેપારી કોમને લાગે તેમાં આશ્ચર્ય જેવું નહિ ગણાય. એજ પ્રકારનો વાંધો લંડન ચેમ્બરે ઉઠાવ્યો હતો; અને એવું જણાવ્યું હતું કે વેપારી કોમની મદદનો દરેક વખતે સરકાર લાલ લઈને વર્તે છે તો તેને પોતાનું કંઈક કરી શકાય; અને કોઈ બતનો પ્રતિબંધ વેપારી કોમને નહોતો નહિ. આચાર કરનારા, નિકાશ કરનારા અને માલની વહેંચણી કરનારાઓનાં હિત અને તેઓના સ્વાર્થ માલને પેદા કરનારાઓ જેવા અને જેટલાજ ગણવા જોઈએ; અને વેપારી સંસ્થાઓની સલાહ નામદાર સરકારે વેપારને લગતી અંકુશ મુકના વગેરે દરેક બાબતમાં ખાસ લેવાની જરૂર છે, એ વાત રજૂ કરી હતી. ઈંગ્લંડના મુખ્ય વજારે તે વિષય ઉપર ધ્યાન આપી લંડન ચેમ્બરની તરફથી આંદોશ કર્યો હતો.

તમારી કમીટીએ લંડન ચેમ્બર જેવી પોતાની નેમ લાગવી છે. શું ઈન્કમટેક્સને લગતી કે શું સુપરટેક્સને લગતી, શું રૂને અંકુશ તળે લાવવામાં કે શું કાપડની ગણતરી કરી મીલિંગની સાલો કાળે લેવાની બાબતમાં તમારી કમીટીએ જે લડત કરી છે, તે ઉપરના ધોરણ નિયમની અનુસારજ છે; અને સેક્રેટરી તરફથી રજૂ થયેલા વાર્ષિક હેવાલમાં તે તે બાબતોનાં ટુંકામાં સમાવેશ થયો છે.

હિન્ડુસ્તાનને લગતા વેપારી ગલીર સવાલો અનેક છે, અને ભવિષ્યમાં નવા નવા નીકળતા જશે, તેને માટે તૈયારી ચેમ્બરને કરવાની છે. કરો માંહે એકસાઈઝ ડ્યુટીને સવાલ પણ લકાઈ પછી હાથ ધરવાને યોગ્ય છે. લોર્ડ હાર્ડિંગની સરકારે તે કરને 'અન્યાયનો તદ્દન આગંતુક લાગ' છે એવી રીતે જાહેર છે; અને લેન્ડેશીયરની મરજી મૂળના ખાખવામાં આવતો ચાકર એ. ગી. ચેમ્બર લેન્ડને પણ અન્યાયના કટક તરીકે લગભગ કબૂલ કરવો પડ્યો છે. હિન્દી નાણાં સંબંધી અંકુશ અને વ્યવસ્થા કરવાનો હક હિન્દી સરકારને મળે અને હિન્દી ટેરીફ ડ્યુટી ફરીથી ગોઠવવામાં આવે તો બ્રીટીશ સામ્રાજ્ય સાથે સંકળાયેલી આર્થિક ગાંઠ હિન્દના વ્યાપારનું રક્ષણ કરવામાં મજબુત બંધાય. આ સ્થળે આપણે ઉચ્ચની આશાનાં ચિન્હો "ધી મેટિગ્યુ એલેમ્સકર્ડ રીપોર્ટ"ના અમલમાં મૂકાયાથી જે રાજનીતિનો ફેરફાર જોઈ શકીશું તેની ઉપર આધાર રાખે છે. અનેક વિષયો ચેમ્બરને આવતા વર્ષમાં હાથ ધરવાનાં છે, અને તમારી કમીટીની મુખ્યત્વે કરીને તથા સમગ્ર સમુદાયની સામાન્ય રીતે જે સહાય કાયમ મળે તથા છે તે સહાયથી તમારા ચેમ્બરનું કાર્ય સફળ નીવડશે એવી મારી ખાતી છે. હવે વખત એવો નજીક આવ્યો છે કે ત્યારે ચેમ્બરને વધારે ખર્ચથી, કોષ્ટકભર અને દીર્ઘદૃષ્ટિથી પોતાની પ્રતિષ્ઠા બાળવીને કામ કરવાનું છે; તેની સાથે એ પણ એકાગ્રપણે લક્ષમાં લેવાનું છે કે આખા દેશની વ્યાપારી સ્થિતિનું બધારણ બાંધવાની જરૂર છે. વળી વખત ભારીક આવતો જશે કે ત્યારે ભુલો કરીને પણ સ્વચ્છ અને સંગીન અનુભવ મેળવવો પડશે, અને એ બધું સિદ્ધ કરવામાં સહાનુભૂતિ, પરસ્પર સહાયકપણું અને આખો વેપારી વર્ગ એકજ સ્વાર્થ તાકે છે એ બાબતનો હજારમ ખાલ રાખી એકવાને માર્ગ, એ

હવે પોલીસ કરેલા ટેન્ડેટ ટોય ખરીદવા ક્યાં જશે ?

સાધનો તમારી કમીટીને જેટલે દરજ્જે ચે'બ
રના સવે સલાસદો પૂરા પાડે છે તેટલે દરજ્જે
ચે'બરની પ્રતિષ્ઠા વધારે ઉન્નતિવાળી થયેજ
અને મારી ખાત્રી છે કે આપણે યુરોપીઅન ચે'બ-
રની સરખાવટ કરી તેનું પદ અને તેના જેટલી
પ્રતિષ્ઠા સહેલાઈથી પામીશું.

જાદ રીપોર્ટ એક મતે બહાલ રાખવામા
આપ્યો હતો.

સુટહીનું પરિણામ નીચે પ્રમાણે બહાર
કરવામા આવ્યું હતું.—

ઝૉન. શેઠ સુનીલાલ વી. મહેતા (પ્રમુખ)
શેઠ જહાંગીર બી પીટીટ (ઉપ પ્રમુખ.)

- „ „ મનમોહનદામ રામજી
- „ „ લલ્લુભાઈ શામળદાસ. સી. આઈ ઇ
- „ „ જમનાદાસ દારકાદાસ
- „ „ મર કાજલભાઈ કરીમભાઈ
- „ „ શેઠ પુરુષોત્તમદામ કાકોરદાસ.

મર નિકલદામ કામોદર કાકોરશી

શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી કાકોરશી

ઝૉન મર દીન શા. એલવજી વામ્બા

શેઠ મનુભાઈ સુમેદાર

„ દેવીદામ માધવજી કાકોરશી ૧

„ વસનજી કાકોરશી હાલાઈ.

સર શાપુરજી બી લગુઆ

શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી

„ મોતીલાલ કાનજી

„ ગુલ ગાયદ દેવચંદ જયેરી

„ સોરાબજી એલજી વૉર્ડન.

„ સુગજી હરિદામ

„ નારણદાસ પુરુષોત્તમ

„ મયુનાદામ વમનજી.

„ શ્રીરાજ જે. બીવીગોરયા

„ દેવાશ કર જગજીવન.

„ ચત્રભુજ શીવજી.

„ લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરશી.

શેઠ જમનાદાસ દારકાદાસે સુટહી બહાલ
રાખવાની દરખાસ્ત મુકી હતી જેને શેઠ મોતી-
લાલ વલ્લભજી ટેકો આપ્યો હતો અને દર-
ખાસ્ત સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી

ત્યાર બાદ શેઠ જહાંગીર પીટીટે નવા વર્ષના
હીસાબ તપાસનાર તરીકે શેઠ દેવીદામ વિઠ્ઠલદામની
નિમણૂક ચાલુ રાખવાની દરખાસ્ત મુકી હતી
જેને શેઠ ચત્રભુજ શીવજીએ ટેકો આપ્યો હતો
અને દરખાસ્ત સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

શેઠ હંસરાજ પ્રાગજીએ પ્રમુખ તથા ગયા
વર્ષની કારોબારી કમીટીનો ઉપકાર માનવાની
દરખાસ્ત કરી હતી જેને શેઠ ચત્રભુજ કરસન
દાસ સરાફે ટેકો આપ્યો હતો અને દરખાસ્ત
સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

ઝૉન. શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસે સર વિઠ્ઠ-
લદામ કાકોરશીનો મરનશીન તરીકે કમિશ્નર
રીતે ફત્તેહમદ કામ કર્યો માટે ઉપકાર મન
વાની દરખાસ્ત વજુ વરી હતી જેને ઝૉન સર-
કાજલભાઈએ ટેકો આપ્યો હતો અને દરખાસ્ત
સર્વાનુમતે પસાર કરવામા આવી હતી.

ત્યાર બાદ હિન્દી સુધાતઝોની યોજના
ઉપર ચે'બરની કમીટીએ પોતાના અભિપ્રાયના
રીપોર્ટનો ખરડો ઘડી કહ્યો છે, તે ખરડો
ઉપર વિચાર ચલાવવા માટે એક અસાધારણ
સભા ઝો. મી. સુનીલાલ મહેતાના પ્રમુખપણા
નીચે મળી હતી, જેણે કમીટીનો ખરડો બહાલ
રાખી તે સરકારને એકઠી આપવાનો ઠગવ
પસાર કર્યો હતો.

આ ખરડામા યોજનાના સળંગમા નીચે
પ્રમાણે સૂચનાઓ કરવામા આવી હતી.—

પ્રાંતિક કારોબારી—ગવર્નર તરીકે આવ
નાર મ હુસને ઈંગ્લે ૧ ખાતેથી મોકલેલો જોઈએ
અને તેને પાર્લામેન્ટને લગનો અનુભવ હોવો
જોઈએ

અનામત વિષયોનો અખત્યાર ધરાવનારા
પ્રધાનો તથા હવાલે કરવામા આવેલા વિષયોનો
અખત્યાર ધરાવનારા પ્રધાનોનો દરજ્જો એક

સરળો હોવો જોઈએ. 'પોર્ટ ટ્રાલીઓ' વગરના વધારાના સલાસદો હોવા જોઈએ નહિ.

હવાલે કરવાના વિષયો માટે પ્રધાનોની નિમણૂક ધારાસભાની લાગણીઓને માન આપીને કરવી જોઈએ. તથા તેઓ પહેલેથી જ ધારાસભાને જવાબદાર હોવા જોઈએ.

પ્રાંતિક ધારાસભા:—

મોટા પ્રાંતોમાં ચુંટી કહાડેલા સલાસદોની બહુમતી કે જેટલી રાજવી જોઈએ.

કોમી અતિનિધિત્વ સુસલમાન કોમ સિવાય રાજવું જોઈએ નહિ. તેમજ ખાલોવાળાઓ, બગીચાવાળાઓ વિગેરે માટે ખાસ ચુંટણી કરનારા મંડળો ગણના જોઈએ નહિ.

કેચાઇઝ કમીટી બહાર આવે ત્યાં કુધી તેના અંગ્રાધમાં પોતાનો અસ્તિત્વ જાહેર કરવાનો પોતાનો હક ચેમ્બર અનામત રાખે છે.

'લેટરલેટીવ એસેમ્બલી' ને પોતાના હાલનો ધડવાની સત્તા હોવી જોઈએ.

પાંચે વચગાળા મરજીમાંનાં ધોરણ ઉપર અનામત વિષયો ઉપરની પ્રાંતિક બજેટ-માંથી પહેલી જૂની કહાડવી જોઈએ.

અનામત રાજવાના વિષયો:—મોટા પ્રાંતોમાં ફક્ત કાયદો, પોલીસ અને ન્યાય ખાતાને અનામત વિષયોમાં રાખવાં અને અમુક હરવેલે વખતે બધા વિષયો હવાલે કરવાની ભગવાઈ પહેલેથી જ કરવી જોઈએ.

હિન્દી સરકાર:—હિન્દી સરકારના અંગ્રાધમાં પણ પ્રાંતિક સરકારોના ધોરણ સુચનની પદ્ધતિ એક માથે કરવી જોઈએ. વડી સરકારમાં પ્રધાનોની ઓછામાં ઓછી અર્ધી સંખ્યા હિન્દીઓની રાખવી જોઈએ.

'લેટરલેટીવ એસેમ્બલી' માં ચૂંટી કહાડાયેલા સલાસદોની બહુમતી કે જેટલી હોવી જોઈએ અને અનામત વિષયોના સંબંધમાં જ 'લેટરલેટીવ એસેમ્બલી' તરફથી ના પાડવામાં આવે ત્યારે તેનાં સિવાય બધી બાબતોના સંબંધ

ધમાં તે કાયદા ધડશે. તેમાં ચુંટી કહાડાયેલા સલાસદો ૫૦ ટકા જેટલા હોવા જોઈએ.

બધા અનામત વિષયો માટે જોઈતાં નાણાં માટે બજેટમાંથી પહેલી ભગવાઈ કરવામાં આવશે પણ 'લેટરલેટીવ એસેમ્બલી' એ બજેટ ઉપર માત્ર આપવો જોઈએ. આવા મત વગર કર નાખવાની સત્તા હોવી ન જોઈએ.

હિન્દી પ્રધાનની કાઉન્સિલ: કહાડી નાખવી જોઈએ. અને ધંડીયા ઓફીસનો બધો ખર્ચ હિન્દી પ્રધાનના પગાર સહિત પ્રીટીશ અડસદગી ઉપર મેળવો જોઈએ.

હુન્નર ઉદ્યોગની રાજ્યનીતિ:

હુન્નર ઉદ્યોગોને લગતી રાજ્યનીતિ આગળ વધનારી હોવી જોઈએ અને એક હિન્દી સલાસદોના અંગ્રાધમાં નામદાર હિન્દી સરકારનું એક ખાતું રાખવું જોઈએ અને હિન્દીનાં હુન્નર ઉદ્યોગોને લગતા આગેવાનોની એક બોર્ડ નીમવી જોઈએ કે જે તેને મદદ કરે.

હિન્દી સરકારને નાણાં સંબંધી સંપૂર્ણ સત્તા આપવા માટે તા. ૨૦ મી એપ્રિલના બજેટનામાં જેલુન એક બજેટનામાં બહાર પાડવું જોઈએ. નાણાં સંબંધી સત્તા સિવાય બીજા સુધારા નકામા છે.

પ્રમુખે આ બજેટ બદલ રાજવાની દરખાસ્ત મૂકી, જેને શેડ જાડાંગીચી બી પીટી ટેકા આપ્યો. શેડ જાડાંગીચી દારકાદારો (પારી-ગ્રાફ ૨૨૫ માં) થોડો સુધારો રમુ કર્યો જેને એન સંગ્રાજીવાઈ તથા શેડ ગાનુભાઈ સુગ્રેદાર ટેકા આપ્યો અને સુધારો પમાર થયો હતો.

શેડ કે. એચ બાટલીવાલાએ બીજા સુધારો મૂક્યો જેને શેડ બી. મેરીસે ટેકા આપ્યો. મત લેનાં બે વિરૂદ્ધ સઘળા મતોએ તે સુધારો રદ થયો હતો. બજેટ ત્યાર બાદ સર્વાનુમતે પસાર થયો હતો.

ત્યાર બાદ તે દિવસના કાર્યક્રમ પ્રમાણે નવાં 'ધંકમટેકસ ફોર્મ' ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવ્યો હતો.

શેઠ જલ્હાંગીર પીટીટે એવી દરખાસ્ત મૂકી કે ચેમ્બર નામદાર હિન્દી સરકારને અરજ કરવી કે આ ઇન્કમટેક્સ ફોર્મો બાબે હિન્દી વેપારી કોમની ફરીયાદો ઉપર વિચાર ચલાવવા માટે સરકારે સરકારી અને જીન સરકારી અમલદારોની કમીટી નીમવી જોઈએ જે કમીટી એ ફરીયાદો ઉપર વિચાર ચલાવી સરકારને રીપોર્ટ કરે અને આવેલો રીપોર્ટ મળે ત્યાં સુધી સરકારે આ એક્ટ બાબે કંઈપણ પગલા લેવાં નહિં.

આ દરખાસ્તને શેઠ હંસરાજ પ્રાગળએ ટેકો આપ્યો હતો. શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી અને મગ ફાલકભાઈ આ દરખાસ્તની વિરુદ્ધ પડ્યા હતા; અને શેઠ મોતીલાલે એવી દરખાસ્ત કરી હતી કે “ચેમ્બરે સરકારને મોકલી આપવા માટે ‘રેપ્રીઝન્ટેશન’ તયાર કરવા એક કમીટી નીમવી જે કમીટીએ ૧૫ દિવસની અંદર ‘રેપ્રીઝન્ટેશન’ તયાર કરી સાધારણ સભામાં પસંદગી માટે રજુ કરવું અને ત્યાં પછી તે સરકારને મોકલી આપવું. તે દરમ્યાન મુંબઈ સરકાર મારફત હિન્દી સરકારને તથા મુંબઈ સરકારને આ બાબતમાં કંઈપણ આગળ પગલાં ન લેવાની વિનંતી કરવી.”

આ દરખાસ્તને શેઠ માગળ જોર્નીલજીએ ટેકો આપ્યો હતો. શેઠ પીટીટે પોતાની દરખાસ્ત પાછી ખેંચી લીધી. શેઠ મોતીલાલની દરખાસ્ત ઉપર મગ લેવાતાં તે પસાર થઈ હતી.

ત્યાર બાદ પ્રમુખને ઉપકાર માની સજા બરખાસ્ત થઈ હતી.

નવાં પુસ્તકો.

નીચે જણાવેલાં પુસ્તકો ચેમ્બરની લાયબ્રેરીમાં વધારવામાં આવ્યાં છે:—

- 1 Agricultural Research Institute
Pusa Bulletins No. 69, 79, and
81, 1918.

- 2 Report on Indo Italian trade 1918.
- 3 Legislative Orders Relating to the War 1918.
- 4 Report on the Administration of the Registration Dept. in the Bombay Presidency for the year 1917.
- 5 Report on the operations of the Madras Currency Dept 1917-18.
- 6 Records of the Geographical Survey of India 1918.
- 7 Annual Statement of the Coast- ing trade and Navigation 31st March 1917.
- 8 Indian food-stuffs and their tonnage 1918.
- 9 Proceedings of the Bombay Legislative Council.
- 10 White Ships' List July 1st 1918.
- 11 Report on the Administration of the mints at Calcutta and Bombay 1917-18.
- 12 The Improvement of the Indi- genous Methods of Gur and Sugar making in the United Provinces by William Hume.
- 13 Report of the working of the David Sassoon Industrial & Reformatory Institution for 1917-18
- 14 Land Revenue Administration Report Part II of the Bombay Presidency including Sind for 1916-17.

OTHER CHAMBER'S SECTION.

બીજી ચેમ્બરના વિભાગ.

ઇન્કમેટેક્સનાં નવાં એસેસમેન્ટ ફોર્મ્સ સંબંધે ધી મદ્રાસ
ચેમ્બર ઓફ ફોર્મ્સનો અભિપ્રાય.

ધી મદ્રાસ ચેમ્બર ઓફ ફોર્મ્સની કમીટી શીર્ડીમાં ઉપરની બાબત ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવતાં 'ધી પબ્લિક ચેમ્બર ઓફ ફોર્મ્સ' તરફથી મળેલો એક કાગળ વાંચવામાં આવ્યો હતો જેમાં મદ્રાસ ચેમ્બરને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ઇન્કમેટેક્સના નવા ફોર્મો ઘણાં જ સુચવાકીયરૂપે અને ઘણાં જાણીતા જાણતરમાં ભૂલસાનકારક છે તેથી મદ્રાસ ચેમ્બરે તે ફોર્મો માટે અસંતોષ બંધેર કરવામાં માટે નામદાર સરકારને 'એક્ટિવ રેપ્રીઝેન્ટેશન' કરવામાં બાજી ચેમ્બરને ટેકો આપવા તૈયાર છે કે નહિ તે પૂછાવ્યું હતું.

ત્યાર બાદ એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે 'પબ્લિક ચેમ્બરને જણાવવું કે તેઓના કાગળમાં બેજેલ સમન્વય દીકા સાથે ચેમ્બર મળતી થાય છે અને ફોર્મોમાં કેટલીક વીગત બીન-જરૂરી અને વાંધા ઉઠાવવા જેવી છે પરંતુ કમનમીએ આ ચેમ્બરને તે ફોર્મો સામે કાયદેસર વાંધા ઉઠાવવાને આધાર નથી. તે ઉપરાંત આ ચેમ્બરનો એવો અભિપ્રાય છે કે તે ફોર્મોમાં વધુ વીગતો પૂરેલ હોવાથી 'ઇન્કમેટેક્સ એક્ટ'ની રૂએ જે આસામીઓ ઇન્કમેટેક્સમાંથી છટકી જવા પામે છે તે આસામીઓને ઇન્કમેટેક્સ કલેક્ટર વડા કમીશનર સપડાવી શકશે.

ત્યાર બાદ ન્યુકેટાઇ નાગરયારા એસોસી-એશન તરફથી મદ્રાસ ચેમ્બર ઉપર મોકલવામાં

આવેલ ઠરાવ વાંચવામાં આવ્યો હતો જેમાં એવી ભલામણ કરવામાં આવી હતી કે જે કર ભરનારાઓ પોતાના કરના ફૂડ્યા (Composition) માટે અરજ કરે તેઓની બાબતમાં મુદતની હદ તથા વર્ષને બદલે પાંચ વર્ષની કરવી; અને નામદાર સરકારને તે બાબતમાં અરજ કરવામાં મદ્રાસ ચેમ્બર તેઓને સારેલ થશે કે નહિ તે પૂછાવ્યું હતું.

ત્યાર બાદ એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે 'ઇન્કમેટેક્સના ફૂડ્યા (Composition) માટે મુદતની હદ વધારવાની ઉપરના એસોસીએશનની ભલામણને આ ચેમ્બર ટેકો આપે છે, અને હિન્દુસ્થાનની બીજી ચેમ્બરોનો આ ભલામણમાં ટેકો માગવા માટે આ ઠરાવની નકલ તેઓને મોકલી આપવી.

વળી આગળ એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે હાલના કાયદાની રૂએ કંપનીઓને ઇન્કમેટેક્સના સંબંધમાં ફૂડ્યા (Composition) કરવાની છૂટ નથી; અને તેથી નામદાર સરકારને એવી ભલામણ કરવી કે બીજા કર ભરનારાઓની માફક કંપનીઓને પણ ઇન્કમેટેક્સવાળા અમલદારો સાથે ફૂડ્યા (Composition) કરવાની છૂટ આપવી. જો સરકાર પબ્લીક કંપનીઓની બાબતમાં આ માગણી સ્વીકારી ન શકે તો આ ચેમ્બરનો એવો અભિપ્રાય છે કે ઇન્ડિઅન કંપનીઝ એક્ટની રૂએ ખાનગી કંપનીઓને તો તે છૂટ આપવી.

મેટેલીક શીર્ડીગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

WAR AND TRADE

GOVERNMENT NOTIFICATIONS.

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

યુનાઇટેડ કીંગડમમાંથી નિકાસ થતા માલ ઉપરના પ્રતિબંધ અને અંકુશ મુકાયેલા માલના લીસ્ટમાં મુધારા વધારા કરનાર લીસ્ટ અમને ના. મુંબઈ સરકારના અંદર સેક્રેટરી મી. એ. એફ. એલ. બ્રેઇન આઇ, સી, એસ તરફથી મળ્યું છે જે એગ્રીમેન્ટ ઓફીસમાં ગણવામાં આવ્યું છે ૨૩-૬-૧૯૧૮

તાર મોકલાવા માટે 'ટેસ્ટ વર્ડ' ના ઉપયોગની ધાળતમાં 'યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ રેગ્યુલેશન્સ' ને લગતા લેઉના ચીફ સેન્સર જહાર પાડેલ જાહેરનામાંની એક નકલ અમને નામદાર મુંબઈ સરકારના અંદર સેક્રેટરી મી. એ. એફ. એલ. બ્રેઇન આઇ, સી, એસ તરફથી મળેલ છે, જે એગ્રીમેન્ટ ઓફીસમાં ગણવામાં આવી છે. ૨૪-૬-૧૯૧૮

ના. મુંબઈ સરકારના સેક્રેટરી મી. જી. એ. થોમસ, આઇ. સી. એસ. એક પત્રમાં જણાવે છે કે કલકત્તાને હવેથી રેલમુક્ત ગણવામાં આવ્યું છે ૩૦-૬-૧૮

ગ્રીનમાં આયાત નિકાસ થઇ શકે તેવા વેપારીઓના લીસ્ટમાં મુધારા કરનારાં લીસ્ટની એક નકલ અમને ના. હિન્દી સરકારના કામ ચલાઈ અંદર સેક્રેટરી મી. એ. એમ. ગ્રીન, આઇ. સી. એસ તરફથી મળેલી છે જે આ એગ્રીમેન્ટ ઓફીસમાં ગણવામાં આવેલ છે.—

વધારા.
કોન્સોલીડેશન ડેસ ઇન્ડસ્ટ્રીએલ્સ બેલ્જિયમ એકસ્ટ્રીમ-ઓરીગિનલ, પેકીંગ, ફર્નિશાક ચાર. ચાર. ન્યુઅવાગ અને હાઇબ્રીડ.
કેન્ડીગર એન્ડ ફર્નો લાફીલી. જે. ટીન્ટમીન.
મેઇલિંગ સીલ્ક ફીલિયર—ન્યુઅવાગ અને હાઇબ્રીડ.

મુધારા:—
લે સી, પેકીંગને ...
જાહેલ લે આર્લ્સ (કોન્સોલીડેશન ડેસ ઇન્ડસ્ટ્રીએલ્સ બેલ્જિયમ એકસ્ટ્રીમ ઓરીગિનલ) પેકીંગ.

ફ્રાંગ વીલીઅમ ...
એ ગાહીને જાહેલ. ... ફ્રાંગ વીલીઅમ (કેન્ડીગર અને ફર્નો)
૭-૧૦-૧૮

યુનાઇટેડ કીંગડમમાં ડેટલીક જાતનો માલ આયાત કરવાની મના કરવામાં આવેલ છે તેનું લીસ્ટ અમને મી. પી. ઇકલીસ, આઇ. સી. એસ, કલેક્ટર ઓફ કસ્ટમ્સ, તરફથી મળેલ છે જે એગ્રીમેન્ટ ઓફીસમાં ગણવામાં આવેલ છે. ૧૦-૧૦-૧૮

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

મોંઘવારી અને હિન્દુસ્થાન.

હાલની વધતી જતી મોંઘવારીના વખતમાં લડાઈની અમવાજા ખીન્ત ઘણાખરા દેશો કરતાં હિન્દુસ્થાનમાં ભાવો એકંદર વધારે સ્થિર રહેલ છે એ એક નોંધ લેવા લેવી જાણવ છે. ૧૯૧૭ ની આખરના અને ૧૯૧૪ ના જુલાઈ માસ એટલે કે લડાઈ પહેલાના તરતના ભાવો તથા ધરભાડાના નીચે આવેલ આકાશ ઉપરથી તે સમજાશે:—

જ્યારે મોંઘ માલના ભાવમાં રજુનમાં ૪૩ ટકા, કલકત્તામાં ૬૮ ટકા, કરાચીમાં ૮૪ ટકા, કુંમળમાં ૧૦૯ ટકા અને મદ્રાસમાં ૧૧૧ ટકાનો વધારો થયેલ છે. જ્યારે છુટક માલ ઘણે ભાગે ખાધા ખોરાકની ચીજ છે તેના ભાવોમાં વધારો સરખાવટમાં થોડો છે, મદ્રાસમાં ૩ ટકા, રંજુનમાં ૧૭ ટકા, કલકત્તામાં ૨૧ ટકા, કુંમળમાં ૨૯ ટકા, અને કરાચીમાં ૩૫ ટકા. કરાચીમાં સહુથી મોટો વધારો સાકર, વડિતો આટો, ઘંડા, ખટાટા અને અનાજના ભાવોમાં થયેલ છે. કુંમળમાં દૂધ, ચા અને માંસના ભાવમાં, અને કલકત્તામાં મીઠું અને ધીના ભાવમાં સહુથી મોટો વધારો જણાય છે. રૂઝાડાના વધારામાં રથળવાર બહુજ ફેર છે અને તેમાં સહુથી મોટો વધારો કરાચીમાં ૪૧ ટકાનો અને સહુથી ઓછો કલકત્તામાં ૯ ટકાનો છે.

હિન્દુસ્થાનમાં વહાણ આંધવાનો ઉદ્યોગ.

નામદાર સરકારની વડી ધારાસભાની બેઠકમાં યોજતા સર જ્યોર્જ બાન્સે વહાણ આંધવાના ઉદ્યોગને લગતી ઘણી ઉપયોગી માત્રાઓ આપી છે. સરકારી મદદથી આંધવામાં આવતાં વહાણોની વીગત આપતા તેઓએ જણાવ્યું કે મદ્રાસ, ઇલાહાબાદ ખાતે ૧૧ વહાણ આંધવામાં આવે છે અને તે દરેક ૨૦૦ થી ૩૦૦ ટનનું છે; અને એક વહાણ ૫૦૦ ટનનું પણ ત્યાજ નાંધાય છે. કોચીન ખાતે ૭૦૦ ટનનું એક વહાણ, મસલીપટ્ટમ ખાતે ૨૦૦ ટનના બે અને ૧૦૦ ટનનું એક અને બીજા ત્રણ વહાણો (જેના ટનેજની તેઓને ખબર ન હોતી) આંધવામાં આવે છે. બર્મામાં રંજુન ખાતે ૧૦૦૦ ટનના ત્રણ, ૩૫૦ ટનનું એક અને ૨૫૦ ટનના (આઠ) વહાણ નાંધાય છે. મોલ ખીન ખાતે ૫૦૦ ટનના બે વહાણ નાંધાય છે અગાળામાં ચીતગાંગ ખાતે છ વહાણ નાંધાય છે. (જેના ટનેજની સર જ્યોર્જ બાન્સેને ખબર ખબર ન હોતી); કલકત્તા ખાતે એક વહાણ ૧૦૦ ટનનું નાંધાય છે. કુંમળમાં વર-મોવા ખાતે ચાર વહાણ નાંધાય છે જેમાં એક ૭૫૦ ટનનું, એક ૬૦૦ ટનનું, એક ૨૫૦ ટનનું અને એક ૧૨૫ ટનનું છે. આ પ્રમાણે હિન્દુસ્થાનમાં કુલ ૪૪ વહાણો નાંધાય છે અને આ રીતે સંતોષકારક છે.

જાપાનના નવા ઉદ્યોગો -

જ્યાંથી જર્મનીના ખીલ દેશો સાથે વેપાર બધ પડ્યો ત્યાંથી ખીલ 'ખજાનો' સાથેના જાપાનને પણ ઘણો ફાયદો થયેલ છે. કારણકે જાપાનીઝ લોકો પોતાની નકલ કરવાની કળા તથા સોંધી મજૂરીને લીધે ખીલ દેશો માથે ચારી રીતે હરીફાઈ કરી શકે છે. તેઓએ 'ગલ્વ'ના નવા ઉદ્યોગમાં સારી કૃતિહુ મેળવી છે. તેઓ ખતાવટી ચામડું, લીનોલીઅમ, રંગીન કાચ, આગસ; લેકર અને વાગનીશો નિકાશ માટે તૈયાર કરે છે. જર્મન ખતાવટ માથે હરીફાઈ કરી શકે નેવાજ સસ્તા પીઆનાની નિકાશ જાપાને ક્યાંની ચાલુ કરેલ છે એમનો ઉદ્યોગ પણ તેઓએ ઘણો સુધર્યો છે અને તે ઉદ્યોગ હાલની પદ્ધતિ ઉપર ચલાવવાનું ગઠ કરેલ છે. આત્યાર સુધી જાપાનને મોચ માટે જર્મની ઉપર આધાર મળવો પડતો. પેઇન્ટસ ગ્લીમરીન સ્ટીગઇન સોપ વેકસ, પોટેશીઅમ પરમેંગેનેટ, પોટાશીઅમ કારબોનેટ વિગેરે ખતાવવાના નવા ઉદ્યોગો તેઓએ શોધ્યા છે. લકાઇનાં વખતમાં જાપાનની ઘડીઆળોનો ચીન, હિન્દુસ્થાન, સાઉથ ટ્રી આર્થલેન્ડઝ, સ્ટ્રેઇટ સેટલમેન્ટસ અને યુનાઇટેડ કીંગડમ, ફ્રાન્સ અને ઇટાલી સુધી પણ નિકાશ થાય છે. એમ જણાવવામાં આવે છે કે ખીલ દેશોમાંથી સ્ટીલની નિકાશ ઉપર ચાંકુશ મૂકાયેલ હોવાથી કમાનની ઘણી અછત છે અને તેથી જાપાનના ઘડીઆળોના જ્યાં સુધી કમાન મળી ન શકે ત્યાં સુધી રાખી મૂકવાના ઇરાદાથી કમાન વગરની ઘડીઆળો બનાવી રાખે છે.

એકસેસ પ્રોફીટસ ટેક્સ :—

એ વિષય ઉપર ટીકા કરતાં 'કેપીટલ' જણાવે છે કે તે વિષય વેપારીવર્ગમાં સારી રીતે અર્થાયેલ છે અને એકદર રીતે સર વીલી-

અમ મેયરની જાવિયમાં કર નાખવાની યોજનાથી લોકોને અસંતોષ થયેલ નથી. એટલું તો ખરું કે આજ સુધી સર વીલીઅમે તે કર નાખવામાં ઢીલ કરેલ છે અને તેથી ઘણાખરા નાણાં રોકનારાઓને હવે ફરીઆદ કરવાનું ડારણ મળેલ છે. ૧૮૧૭-૧૮ નું બજેટ રજૂ કરતી વખતના સર વીલીઅમના ભાષણથી સલામતીની ખોટી લાગણીથી હોરનાઇ જન જે લોકોએ ઉચ્ચ ભાવના શેરો ખરીદ્યા હતા તે રાખી મૂકેલ છે. વળી સર વીલીઅમે જાપાનનું હવે કે હિન્દુસ્થાનમાં સાધારણ નફો દેતો કહેવો અને અતિશય નફો દેતો કહેવો તે નક્કી કરવા શાસનતત્ત્વ અને ખોડર્ડ એર્ક રેફરન્સ' મળી શકે તેમ નથી; અને તે પછી આટલા હુકમ સમયમાં તે કેવી રીતે મળી શકેલ છે તે લોકો સમજી શકતા નથી.

અમલદારો અને ખીલ અમલદારો જેની ઉપર આત્યારે સરકાર આધાર રાખે છે તેઓ ગમે વધે પણ મળી શક્યા હતા એટલે હાલની ફેરવાયેલી સ્થિતિ વિષે જે કહેવામાં આવે છે તે માત્ર ભ્રમ છે. ખરી હકીકત એમ છે કે લકાઇની શરૂઆતથીજ નામદાર હિન્દી સરકારે હિન્દુસ્થાનના વેપાર ઉદ્યોગોને ઉત્તેજન આપવા પોતાથી બનતું કરેલ છે અને દેશના ઉદ્યોગોની ખીલવણીમાં અતંશય કરે એવું એક પણ પગલું લેતા નામદાર સરકાર અચકાય છે. અને તેજ કારણથી ૧૯૧૭ ના એપ્રિલ માસમાં 'એક્સેસ પ્રોફીટસ ટેક્સ' નાખવામાં આવ્યો નહોતો, નાના અને લકાઇને લીધેજ ટકી રહેતા ઉદ્યોગો માટે નામદાર હિન્દી સરકારે આટલી બધી કાળજી રાખેલ છે તે ખાતે તેમને ધન્યવાદ થતે છે. હવે પણ નામદાર સરકાર નાના ઉદ્યોગોના લાભ જાળવવા માટે આતુર છે; કારણ કે વ્યક્તિઓ અને જે ખાતાઓનો નફો સુકરર કરવામાં આવનાર ફકમ કરતાં ઓછો હશે તેઓને આ કર લાગુ પડશે નહિ.

મુંબઈના કાપડનો ઉદ્યોગ અને એક્સેસ પ્રોફીટસ ટેક્સ:-

ઉપરના વિષય ઉપર 'કોમર્સ' માં લખતાં
મીં. ધ્રુવ લખે છે કે એક્સેસ પ્રોફીટસ ટેક્સને
પરિણામે શેર બજારમાં એકદમ મંદી આવી ગઈ
છે અને તેથી શેર બજાર સાથે સંબંધ ધરાવ-
નારા કેટલાક લોકો ખબતની આ પગલાને
વખોડી કાઢે છે. તેઓ આ કરમાથી છૂટી જવા
માટે નીચેની દલીલો રજૂ કરે છે:-

(૧) આ ઉદ્યોગ હજી શરૂઆતની સ્થિતિમાં
છે.

(૨) મીલોએ વોર લોનમાં નાણાં રોક્યાં છે.

(૩) તેઓના નફા મોટા નથી.

(૪) માન્યેસ્ટર અને જાપાન પોતાનો
માલ હિન્દુસ્થાનની બજારમાં ઘુસાડે છે અને
તેઓની સાથે હિન્દુસ્થાનની મીલોને હરી-
ફાઈમાં ઉતરવું પડે છે.

(૧) મીલોની સ્થિતિ:-કાપડનો ઉદ્યોગ
હજી ઘણો વધી શકે એમ છે; પણ મીલના
એજન્ટો આવી સારી સ્થિતિમાં જ કમાણા છે
તે મોટું ડીવીડન્ડ આપવામાં અને પોતાના
શેરોનો સ્ટોક કરવામાં તેઓએ શુભાશું છે.

(૨) વોર લોનમાં તેઓએ આપેલા
ફાળો:-મુંબઈની મીલોએ પોતાનાં રીઝર્વ ફંડ-

માંથી ઘણો થોડો ફાળો આપેલ છે તે નીચેના
આંકડા ઉપરથી જણાશે:-

પહેલી વોરલોન.

મીલનું નામ	રીઝર્વ	વોરલોનમાં રોકેલી રકમ.
ધન્દોર માળવા	૧૮,૫૦,૦૦૦	૧,૦૦,૦૦૦
કુરલા ...	૪,૦૮,૦૦૦
ગોલ્ડ મોહોર	૬,૦૦,૦૦૦
હાંગકાંગ સ્પીનિંગ	૮,૦૦,૦૦૦
હિન્દુસ્થાન	૬,૪૭,૦૦૦
વેસ્ટર્ન ઈન્ડીયા	૧૦,૪૩,૦૦૦
ઈન્ડીઅન મેન્યુ	૪,૮૦,૦૦૦
ન્યુ સીટી ...	૩,૧૫,૦૦૦
બોમ્બે કાઈંગ		
ટેક્સ્ટાઇલ	૧,૦૦,૦૦,૦૦૦	૧૦,૦૦,૦૦૦
સોલાપુર ...	૩૭,૦૦,૦૦૦	૧૦,૧૦૦
ખટાઉ ...	૨૮,૦૦,૦૦૦	૪૦,૦૦૦
સ્ટાંડર્ડ ...	૧૫,૦૦,૦૦૦	૨,૦૦,૦૦૦
ડેવીડ ...	૧૩,૦૦,૦૦૦	૩,૦૦,૦૦૦
ફીનીક્ષ ...	૬,૨૦,૦૦૦
ફીનલે ...	૩,૦૦,૦૦૦

(૩) મીલોના નફા:-મીલોના નફા સારા
છે કે નહિ તે નીચે આપેલ મીલોના નફા અને
શેરના ભાવોના કોઠા ઉપરથી જણાશે:-

નફા.

મીલ.	થાપણ.	૧૯૧૩.	૧૯૧૬.	૧૯૧૭.
ફીનલે ...	૨૦,૦૦,૦૦૦	૨,૧૮,૦૦૦	૨,૭૧,૦૦૦	૬,૦૫,૦૦૦
સ્ટાંડર્ડ ..	૧૨,૦૦,૦૦૦	૩,૭૨,૦૦૦	૬,૬૦,૦૦૦	૧૧,૫૦,૦૦૦
ડેવીડ ...	૨૪,૦૦,૦૦૦	૫,૭૮,૦૦૦	૧,૬૨,૦૦૦	૧૦,૦૦,૦૦૦
ખટાઉ ...	૬,૬૬,૭૫૦	૩,૬૭,૦૦૦	૫,૩૬,૦૦૦	૬,૫૫,૦૦૦
સોલાપુર ...	૮,૦૦,૦૦૦	૬,૧૧,૦૦૦	૭,૮૭,૦૦૦	૨૨,૭૮,૦૦૦
ન્યુ સીટી ...	૬,૦૦,૦૦૦	૧,૧૫,૦૦૦	૮૧,૦૦૦	૩,૦૦,૦૦૦
કુર્લા ...	૧૩,૦૦,૦૦૦	૧,૦૧,૦૦૦	૧,૩૨,૦૦૦	૪,૫૦,૦૦૦

મેટેલીક શીર્વીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

મીલ.	ધાપણ.	૧૯૧૩.	૧૯૧૬.	૧૯૧૭
સેન્ચુરી ...	૧૮,૫૦,૦૦૦	૫,૪૫,૦૦૦	૧૦,૫૦,૦૦૦	૨૨,૦૦,૦૦૦
નાગપુર ...	૯૬,૮૭,૦૦૦	૧૩,૭૨,૦૦૦	૧૩,૭૨,૦૦૦	૪૦,૦૦,૦૦૦
બોમ્બે યુનાઇટેડ...	૧૫,૦૦,૦૦૦	૪,૯૬,૦૦૦	૧૭,૦૦,૦૦૦

આ વર્ષે અડસંઘા પ્રમાણે સોલાપુરે રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ નો, બોમ્બે યુનાઇટેડે રૂ. ૨૮,૦૦,૦૦૦ નો, અટાઉએ રૂ. ૨૧,૦૦,૦૦૦ નો અને નાગપુરે રૂ. ૮૦,૦૦,૦૦૦ નો નફો કરેલ છે.

શેરોના સરેરાશ ભાવો.

મીલનું નામ.	૧૯૧૩	૧૯૧૬	૧૯૧૭	હાલના
ફીનલે ..	૩૨૫	૨૬૦	૪૨૫	૫૩૦
ડેવીડ ...	૫૦૦	૫૨૫	૬૦૦	૫૬૫
સ્ટાંડર્ડ ...	૧૩૫૦	૧૫૦૦	૧૬૦૦	૧૬૦૦
ખટાઈ ...	૧૩૦૦	૧૫૦૦	૨૫૦૦	૫૫૦૦
સોલાપુર ...	૪૭૦૦	૫૦૦૦	૬૦૦૦	૬૫૦૦
ન્યુ સીટી ...	૧૦૫૦	૧૦૦૦	૧૨૦૦	૧૩૨૦
કુર્લા ..	૭૦૦	૪૫૦	૮૦૦	૧૧૨૫
સેન્ચુરી ...	૨૭૫	૩૦૦	૪૦૦	૪૬૦
				(એ. ડી.)
નાગપુર ...	૨૦૦૦	૨૩૦૦	૨૫૦૦	૨૫૬૫
બોમ્બે યુનાઇટેડ ..	૫૨૫	૬૦૦	૬૦૦	૧૦૩૦

ઉપરના આંકડા ઉપરથી સમજાશે કે નવા કરને લીધે શેરોના નાણા શેરનારાઓને ખોટા જવાની વાત કરવી નકામી છે.

(૪) ગીબ કૌશાની હુરેશ્વર—મા-ચે-રુદરથી કાપડની આયાતમાં થયેલા ઘટાડાના લાભ લઈનેજ અહિંની મીલોએ લાવ આટલા બધા વધારી દીધા છે અને આયાત ઉપર મોટી જકાત નાખવામાં આવે તો તેનું પરિણામ એ થશે કે ગરીબ લોકોને ઘણું મોઢું આવે કાપડ ખરીદવું પડશે કારણ કે મીલ

માલોકે. ઓછો નફો લઈ સંતોષ માને એમ લાગતું નથી.

કરના બોલો.—નામદાર હિન્દી સરકાર ત્રણ વર્ષમાં રૂ. ૬૭,૫૦,૦૦,૦૦૦ એકડા કરવા માગે છે અને તેમાંથી પહેલા વર્ષમાં રૂ. ૨૫ કરોડ એકડા કરવા ધારે છે, અને બે એકસેસ પ્રેસીડેન્સ ટેક્સમાંથી જોઈતી રકમ એકઠી થઈ

કમીટી નીમવી કે જે કમીટીમાં હાલની મેને-
જીંગ કમીટી ઉપરાંત નીચેના ગૃહસ્થોને પણ
નીમવા:—(૧) શેઠ સુરજમલ લલ્લુભાઈ (૨)
શેઠ વિંકલદાસ ડી ગોવીંદભ (૩) શેઠ તારાચંદ
નવલચંદ (૪) શેઠ લાલભ ગોવીંદભ (૫)
શેઠ નગીનદાસ માણેકલાલ (૬) શેઠ માણેકલાલ
ભાઈદાસ.

અત્રે શેઠ સુરજમલ લલ્લુભાઈએ પોતાની
દરખાસ્ત પાછી ખેંચી લેવાથી સુધારા ઉપર
મત લેવાતાં તે સર્વાનુમતે પસાર થયો હતો.

છેવટે પ્રમુખનો ઉપકાર માની સભા ગર-
ખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડીઅન સરચન્ટસ એગર એન્ડ
પુરોની કમીટીની એક સભા શુક્રવાર તા. ૧-૧૧
-૧૮ ને દિવસે ૨ (મું. ટા.) કલાકે મળી હતી
જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર હતા:-
એન. શેઠ ચુનીલાલ વી. મેહતા (પ્રમુખ)

- ” ” લલ્લુભાઈ શામળદાસ
- ” ” લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ ખોખાણી
- ” ” વસનભ ઠાકરશી હાલાઈ
- એન. ” પુરંધરામદાસ ઠાકોરદાસ
- ” ” એમ મુખેદાર.
- ” ” મોતીલાલ કાનભ.

(૧) ગઈ કમીટીની મીનીટ પસાર કરવામાં
આવી હતી.

(૨) નામદાર મુંબઈ સરકારના ‘કૉન્ટન
કોન્ટ્રેક્ટસ કોન્ટ્રોલ બીલ’ ઉપર વિચાર ચલાવ-
વામાં આવતાં નામદાર ગવર્નરને નીચે પ્રમાણે
‘રેપ્રીઝેન્ટેશન’ મોકલી આપવાનું ઠરાવવામાં
આવ્યું હતું —

આ બીલ ઉપર આ એગરને અભિપ્રાય
પૂછાવવામાં આવેલ નથી તોપણ તે બીલ
પસાર કરવાની પદ્ધતિ તથા તેની કેટલીક કલમો
સામે આ કમીટી વાંધો લે છે. આ બીલ રૂના
વેપારને લગતું હોવા છતાં તે ઉપર આ એગર-
રનો તેમજ રૂના વેપારને લગતી બીલ સંસ્થા
ઓનો અભિપ્રાય માંગવામાં આવ્યો નથી અને
તેઓનો અભિપ્રાય જાણ્યા સિવાય આ બીલ
પસાર કરવા માટે આ કમીટી પોતાનો વાંધો
બંહેર કરે છે.

આ બીલ કામચલાઉ હોવાથી આ કમીટી
તેની ઉપર લખાણથી ટીકા કરવા માંગતી નથી
જે કે તેની કલમોના ઘણા મુદ્દાઓ ઉપર મતભેદ
છે. વેપારને લગતી બાબતમાં સરકારે વચ્ચે
પડવાની પદ્ધતિથી આ એગર વિરુદ્ધ છે છતાં
જે ધારાસભાના અભિપ્રાય પ્રમાણે આ બાબ-
તમાં સરકારે વચ્ચે પડવાની જરૂર હોય તોપણ
આ કમીટી સરકારે નીમવા સલાહદોની ગનેલી
ખોઈના હાથમાં સત્તા આપવાની વિરુદ્ધ છે;
અને આ કમીટીનો એવો અભિપ્રાય છે કે રૂના
વેપારી વર્ગેજ ચુંટી કહાડેલા સલાહદોના
હાથમાં સત્તા રહેવી જોઈએ તેથી તેને લગતા
કાનુનમાં (૩) (૨) ફેરફાર કરવો જોઈએ. આ
બીલની ‘કલોચીરીંગ હાઉસ’ સ્થાપવાની મુખ્ય
તેમજ આ કમીટી પસંદ કરે છે પણ નવું
એસોસિએશન સ્થાપવાની સત્તા ખોઈને
આપવા માટેની દરખાસ્તથી વિરુદ્ધ છે અને
આ કમીટીનો એવો અભિપ્રાય છે કે નવા
એસોસિએશનની સ્થાપના સંબંધે અને તેને
લગતી બીલ બાબતો માટે ખાસ કાયદો પસાર
થવો જોઈએ. છેવટે આ કમીટી એવો આગ્રહ
કરે છે કે રૂના વેપારના સંબંધમાં જ્યારે કાયમ
માટે કાયદો ઘડવામાં આવે ત્યારે નામદાર સર-
કારે આ એગર તથા બીલ સંસ્થાઓનો
અભિપ્રાય પૂછાવવો.

(૩) આ એગરના માલ સેક્રેટરી મી.
જે. કે. મહેતાએ ફરીથી આ એગરના સેક્રેટરી
તરફે જોડાવાની ઇચ્છા કાગળદ્વારા બતાવેલ છે.
તે બાબદ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો કે તેઓ
રૂ ૩૦૦ ના માસિક પગારથી જોડાય અને
પછીથી પગાર વધારવાની માંગણી ઉપર ઠરાવ
કરવામાં આવ્યો કે લવીચયમાં એગરની સ્થિતિ
પ્રમાણે તે વીનંતી ઉપર પુરીથી ધ્યાન કરવામાં
આવશે.

ઓ મી. લલ્લુભાઈ શામળદાસ ચર ટોમથ
હાઉસ ઉપર તેઓની રજા માટે લખનાર છે.
બાદ સભા ભરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડીઅન સરચન્ટસ એગર એન્ડ
પુરોની કમીટીની એક નવા મંડળવાર તા. ૧
૧૨-૧૧-૧૮ ના રોજ ૧ (મું. ટા.)
કલાકે મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ
ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

ફરનીચરના માટે ફ્રેન્સી ટાઈલ્સનો મોટો જથ્થો કયાં છે ?

ઓન. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતા (પ્રમુખ.)
 „ જહાંગીરજી બી. પીટીટ (ઉપ-પ્રમુખ.)

- „ લલ્લુભાઈ શામળદાસ.
 „ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ.
 „ સર કાજલભાઈ કરીમભાઈ.
 „ શેઠ પુરુષોત્તમદાસ કાકોરદાસ.
 „ હસરાજ પ્રાગજી કાકોરશી.
 „ એમ. સુનેદાર.
 „ મોતીલાલ કાનજી.
 „ શુભાંગચંદ દેવચંદ ઝવેરી.
 „ નારંગદાસ પુરુષોત્તમ.
 „ દીરાજ જે બીલીમોરીઆ.
 „ દેવાચંદર જગજીવન.
 „ ચત્રપુત્ર શીવજી.
 „ લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરસી.
 „ લક્ષ્મીચંદ માણિક્યચંદ બોખાણી.

(૧) ગઈ સવાની મીનીટ પસાર કર-
 મામાં આવી હતી.

(૨) ઓન. શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસે
 મુંબઈના ગવર્નરનો ઓધો છોડી જતા નામદાર
 શેઠ વીલીંગ્ડનને માનપત્ર આપવાની સુચના
 પત્રદ્વારા કરી હતી તે કાગળની નોંધ લેવામાં
 આવી હતી.

(૩) શેઠ લેન્ડેડ પેકેજીંગના સંબંધમાં
 આ કમીટી તરફથી તા. ૧૮-૧૦-૧૮ ને દિવસે
 'કલેક્ટર ઓફ કમ્પેન્સ' ઉપર લખી મોકલવા-
 વેલ કાગળનો જવાબ તેઓ તરફથી આવેલ
 છે તેની ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવતાં તે
 કાગળની નકલ કમીટીના સભાસદોની ઉપર
 મોકલી આપવાનો અને તેની ઉપર વિચાર
 ચલાવવાનું મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ કરવામાં
 આવ્યો હતો.

(૪) 'ઇન્કોર્પોરેશન'ના નવા ફોર્મ સંબં-
 ધમાં આ ચેમ્બર તરફથી તા. ૧૮-૧૦-૧૮
 ને દિવસે નામદાર હિન્દી સરકારને મોકલાવેલ
 તારનો જવાબ આવેલ છે તેની ઉપર વિચાર
 ચલાવવામાં આવતા તે કાગળની નકલ 'મુંબ-
 ઈના કાપડના દેશી વેપારીઓની મંડળી'ના
 સેક્રેટરી ઉપર મોકલવાનું અને તેની ઉપર
 વિચાર ચલાવવાનું મુલતવી રાખવાનું ઠરાવ-
 વામાં આવ્યું હતું.

(૫) નામદાર મુંબઈ જરૂર તરફથી
 ૧૯૦૭ ના 'મોવીનશીયલ ઇન્સોલવન્સી એક્ટ

ટ'માં સુધારા કરવાના ખરડા ઉપર આ ચેમ્બર
 નો અભિપ્રાય મંગાવેલ હોવાથી તેની ઉપર
 વિચાર ચલાવવામાં આવતા એવું લખી જણા-
 વવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે આ
 કમીટી તે ખરડાના કાનુનો એકંદર રીતે પસંદ
 કરે છે

(૬) ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્સના
 ઇન્ટેલીજન્સ ઇમ્પોર્ટ ટેરીફના સંબંધમાં બોમ્બે
 ચેમ્બર ઓફ કોમર્સને મુલાકાત આપનાર છે.
 તે માટે આ ચેમ્બર તરફથી એ પ્રતિનિધિ
 મોકલવા માટે બોમ્બે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ
 તરફથી કાગળ આવતાં શેઠ મોતીલાલ કાનજી
 અને શેઠ જમનાદાસ દ્વારકાદાસને પ્રતિનિધિ
 તરીકે મોકલવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું. તે
 ઉપરાંત ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્સના ઇન્ટે-
 લીજન્સને એવું લખવાનો ઠરાવ કરવામાં
 આવ્યો હતો કે બોમ્બે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ
 મારફત માત્ર આ ચેમ્બરના એ પ્રતિનિધિઓ
 મોકલાવવાની પદ્ધતિથી આ કમીટી વિરૂદ્ધ
 છે માટે આ કમીટી આગ્રહ કરે છે કે લવિશ્યમાં
 ડીરેક્ટર જનરલ આ કમીટીને ખાસ જૂદી મુલા-
 કાત આપવાની ગોઠવણ કરશે.

(૭) મુંબઈમાં આવનાર નવા ગવર્નર
 સર જ્યોર્જ લોધને માનપત્ર આપવું હોય તો
 માનપત્રનો ખરડો નામદાર ગવર્નરના પ્રાધિવેદ
 સેક્રેટરીને જલદી મોકલી આપવાનો કાગળ
 આવતા ખરડો તૈયાર કરવા માટે નીચેના ગૃહ-
 સ્થાની સળ-કમીટી નીમવામાં આવી હતી:—
 ઓન. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતા.

- „ જહાંગીરજી બી. પીટીટ.
 „ પુરુષોત્તમદાસ કાકોરદાસ.
 „ સર કાજલભાઈ કરીમભાઈ.
 „ શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસ.
 „ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ.
 „ એમ. સુનેદાર.

ત્યારબાદ કમીટી બરખાસ્ત થઈ હતી

ધી ઇન્ડિઅન મરચન્ટસ ચેમ્બર ઓન્ડ
 બુરોની કમીટીની એક મળા શનીવાર તા. ૧૬-
 ૧૧-૧૮ ના રોજ ર (મું. ટા.) કલાકે મળી
 હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર
 હતા:—

શેઠ જહાંગીરજી બી પીટીટ (ઉપ-પ્રમુખ.)
 ઓન. સર કાજલભાઈ કરીમભાઈ.

સર વિઠ્ઠલદાસ ડી ઠાકરશી.
 શેઠ હસરાજ પ્રાગલ ઠાકરશી.
 " એમ. સુબેદાર.
 " વસનલ ઠાકરશી હાલાર્થ.
 " મોતીલાલ રૂઢિભલ.
 " શુભાભયંદ દેવચંદ ઝવેરી.
 " સોનાળાલ એદલલ વોડન.
 " નારણદાસ પુરુષોત્તમ.
 " શ્રીરવ જે. બીલીમોરઆ

પ્રમુખની ગૌરહાજરીમાં ઉપ-પ્રમુખે પ્રમુખ
 સ્થાન લીધું હતું.

(૧) ગઈ સભાની મીનીટ પસાર કરવામાં
 આવી હતી.

(૨) મુંબઈમાં આવનાર નવા નામદાર
 ગવર્નર સર જ્યોત્સના લોઈડને માનપત્ર આપ-
 વા માટેના ખરડો તૈયાર કરવા માટે નીમા-
 એલી સબ-કમીટીએ તૈયાર કરેલ ખરડો મંજૂરી
 માટે રજુ કરવામાં આવતાં તે ઘટવા ફરફાર
 સાથે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

(૩) મુંબઈના કોપડના દેશી વેપારી-
 ઓની મંડળીના સેક્રેટરી તરફથી ઇન્કમટેક્સનાં
 નવાં ફોર્મો સંબંધમાં વિચાર ચલાવવા માટે
 તેઓએ નીમેલા આવ પ્રતિનિધિઓ સાથે મળી
 વિચાર કરવા આ એગ્રમને પ્રતિનિધિઓ નીમ-
 વાની વિનંતી કરનારો પત્ર તા. ૧૩ મી નવેમ્બર
 રનો આવેલ છે તેની ઉપર વિચાર ચલાવવાનું
 મુલતવી રાખવામાં આવ્યું હતું. તે દરમિયાન
 તે મંડળના સેક્રેટરીને એવું પૂછાવવાનો કારણ
 કરવામાં આવ્યો હતો કે તેઓએ નીમેલા પ્રાતિ
 નિધિઓને શું શું સત્તા આપવામાં આવેલ છે
 અને એ આ એગ્રમ પોતાના પ્રતિનિધિઓ
 નીમે તો તેઓ તથા તે મંડળના પ્રતિનિધિ-
 ઓ મળી જે નિષ્ણયપર આવે તે પ્રમાણે
 વર્તવા તે મંડળના સમજા સજાસદો બંધાયેલા
 છે કે નહિ.

(૪) શોર્ટલેન્ડેટ પેક્ટેલના સંબંધમાં
 આ એગ્રમના તા. ૧૮-૧૦-૧૮ ના ઠાગળના
 જવાબમાં કલેક્ટર ઓફ ઇન્કમસ તરફથી આવેલ
 ઠાગળ, જેની નકલ કમીટીના સભાસદો ઉપર
 મોકલી આપવામાં આવી હતી, તેની મોંઘ
 લવામાં આવી હતી.

બાદ કમીટી બરખાસ્ત થઈ હતી.

નવાં પુસ્તકો.

નીચે જણાવેલાં પુસ્તકો એગ્રમની લાય-
 બ્રેરીમાં વધારવામાં આવ્યા છે —

- 1 Annual Report of the working of the Indian Companies' act 1913 for the year 1917-18.
- 2 The External (Transfrontier) land trade of the Provinces of Sind and British Baluchistan for 1917-18.
- 3 Report of the Administration of the Meteorological Dept 1917-18.
- 4 Triennial Report of the Lunatic Asylums Bombay for the years 1915-17.
- 5 Report of the Indian Industrial Commission 1916-18
- 6 Report of the Stamp Departments in the Bombay Presidency and Sind for the year ending 30th March 1918.
- 7 Inland Trade of India 1918
- 8 Agriculture Statistics of India 1915-16 Vol II, 1918.
- 9 Report on Sanitation Dispensaries and Jails in Rajputana for 1916 and on Vaccination for 1917-18.
- 10 Railways in India Report for 1916 Vol. I
- 11 " " " Vol II
- 12 Review of the Foreign Rail Borne Trade Mysore State 1916-17.
- 13 The Report of the Indian Mining Federation for 1917
- 14 Report of the Bengal National Chamber of Commerce 1917.
- 15 The Times History and Encyclopedia of the war Vols 209 to 213. 1918.
- 16 Report of the Bombay Chamber of Commerce for 1917.
- 17 Social Service Organisation October
- 18 Library Miscellany 1918. January and April Baroda.

WAR AND TRADE

GOVERNMENT NOTIFICATIONS.

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં

યુનાઇટેડ કીંગડમમાંથી નિકાસ થતા માલ ઉપર પ્રતિબંધ અને અંકુશ મુકાયેલા માલનું લીસ્ટ તથા નિકાસ થતા માલ ઉપર પ્રતિબંધ અને અંકુશ મુકાયેલા માલના લીસ્ટમાં સુધારા વધારા કરનારું લીસ્ટ આમને ના. મુંબઈ સરકારના અંદર સેક્રેટરી મી. એ. એફ. એલ. પ્રેમન. આઇ. સી. એસ તરફથી મળેલ છે જે ચેમ્બરની આદેશમાં રાખવામાં આવેલ છે.

૧૮-૧૦-૧૯૧૮

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ઓફ અમેરીકાના વેપાર ટ્રેડ બોર્ડ તરફથી આપાતના સંબંધમાં કેટલાંક એક જાહેરનામા બહાર પાડવામાં આવેલ છે તેની નકલ અમને ના. મુંબઈ સરકારના અંદર સેક્રેટરી મી. એ. એફ. એલ. પ્રેમન આઇ. સી. એસ. તરફથી મળેલ છે જે ચેમ્બરની આદેશમાં રાખવામાં આવેલ છે.

૨૧-૧૦-૧૯૧૮.

તાર મોકલવા માટે 'ટેસ્ટ વર્ડ્સ'ના ઉપયોગ કરવાની છૂટ અમેરીકાની જે બેન્કોને આપવામાં આવેલ છે તેમાં નીચે લખેલ બેન્કોને લંડનના ચીફ સેન્સર ઉમેરી છે:—

(૧) બીલીયમ સ્કોલ એન્ડ કાં. ન્યુ યોર્ક.

(૨) ફ્રેન્ક એન્ડ આલ્ડ કે } કે રાઇટ.
રાઇટ ને. એ. એન્ડ }
૧૦-૧૮.

યુનાઇટેડ કીંગડમમાંથી નિકાસ થતા માલ ઉપર પ્રતિબંધ અને અંકુશ મુકાયેલા માલના લીસ્ટમાં સુધારા વધારા કરનારું લીસ્ટ અમને ના. મુંબઈ સરકારના અંદર સેક્રેટરી મી. એ. એફ. એલ. પ્રેમન આઇ. સી. એસ. તરફથી મળ્યું છે જે ચેમ્બરની આદેશમાં રાખવામાં આવ્યું છે.

૫-૧૧-૧૮

બ્રીટીશ ઇન્ડીયામાંથી કેટલીક ચીજોની નિકાસ ઉપર અંકુશ મુકવામાં આવેલ છે તેના સંબંધમાં નામદાર હિન્દી સરકારના 'કોમર્સ' એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રી ડીપાર્ટમેન્ટ' તરફથી નીચે લખેલાં જાહેરનામાં પ્રકટ કરવામાં આવેલ છે તેની નકલ ચેમ્બરની આદેશમાં રાખવામાં આવેલ છે:—

નંબર.

તારીખ.

૩૦૭૫

૧૧-૫-૧૯૧૮

૩૮૭૦

૨૫-૫-૧૯૧૮

૪૦૦૮

૧-૬-૧૯૧૮

૬૪૬૪

૧૩-૭-૧૯૧૮

૭૨૮૦

૩-૮-૧૯૧૮

૮૧૩૪

૧૭-૮-૧૯૧૮

૮૨૦૩

૧૭-૮-૧૯૧૮

૯૭૧૦

૧૪-૯-૧૯૧૮

૧૦૦૮૪

૨૧-૯-૧૯૧૮

૧૦૪૦૪

૨૮-૯-૧૯૧૮

૧૦૭૬૯

૫-૧૦-૧૯૧૮

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ધન્ડીયા ઑફીસના નવા કૌટુંબિકસ જુલાઈ, ૧૯૧૮.

એક્સલસ:—કેમલેટર્સ એન્ડ કુાં	શેફીલ્ડ.
મોઇલર્સ:—વલ્કન ફાઉન્ડી લી૦	ન્યુટન-લી વીલોઝ.
” ” કેર-રુઅર્ટ એન્ડ કુાં	લંડન ઇ. સી.
બક્સ:—પી. એન્ડ ડબ્લ્યુ મેકલીલાન	ગ્લાસગો.
કોપરબ્રાદર:—હેટા મેટલ કુાં	ઇ. ગ્રીનીચ.
કોપર પ્લેઇટસ:—વીલીઅમ ફ્રાન્કર એન્ડ કુાં	લંડન ઇ. સી.
” પેરકો યેનફેલ એન્ડ સન્સ	” ”
” ટી. બ્રાદટન એન્ડ સન્સ	” ”
કર્લીંગ:—રેબલ ફર્ડ એન્ડ કુાં	કેલવીલ.
કુસીબલ્સ:—મેરગન કુસીબલ કુાં	મેટર સી.
એન્જીનસ:—ટેન્ગા ઇઝ લી૦	સે. હો. ગરમીંગહામ.
ફલ્ડ્યુઝ એન્ડ ટયુબ્ઝ:—હોવેલ એન્ડ કુાં	શેફીલ્ડ.
પ્લેઇટસ સ્ટીલ:—વલ્કન ફાઉન્ડી લી૦	ન્યુટન લી૦ વીલોઝ.
” ” પ્લેન્જર્સ એન્ડ કુાં	કાલવીલ.
” ” રેબલફર્ડ એન્ડ કુાં	શેફીલ્ડ.
સ્પ્રીંગ્ઝ:—ઇબટસન બ્રધર્સ એન્ડ કુાં	શેફીલ્ડ.
સ્ટીલ સ્પ્રીંગ—સ્ટીલ પીચ એન્ડ ટોઅર	” ”
સ્ટીલ ફલ્ડટ—અલ ઓફ ડડલીઝ રાઉન્ડ એક્ વર્ક્સ.	બાયરલી હીલ.
ટેલીફોન સેટસ:—પીલ કોનર ટેલીફોન વર્ક્સ.	લંડન ઇ. સી.
ટ્રેસીંગ કલોથ—આર ફલે લી.	માન્ચેસ્ટર.
ટયુબ્ઝ:—સ્ટીવોર્ટર્સ એન્ડ લોથબ્રુ.	ગ્લાસગો.
ટાયર્સ—બ્રાઉન બેલ્સ સ્ટીલ વર્ક્સ.	શેફીલ્ડ.
” ટેમ્પલર બ્રધર્સ.	લીડઝ.
” સ્ટીલ પીચ એન્ડ ટોઅર.	શેફીલ્ડ.
વાલ્વઝ—ગ્લેનફીલ્ડ એન્ડ કેનેડી.	કીલમારનોક.
વહીલ્સ—વાન્ડેજ એન્જીનીઅરીંગ કુાં	વોન્ડેજ.
વાયર—કેલેન્ડર્સ ફેબલ કુાં	લંડન ઇ. સી.
” ગ્રોપ શાયર આયર્ન કુાં	હાડલી.
” આર. બેલ્કનસન એન્ડ નેચુ.	માન્ચેસ્ટર.

ઓગસ્ટ ૧૯૧૮.

મેટરી પ્લેઇટસ—કલોરાઇડ ઇલેક્ટ્રીકલ કુાં	લંડન એસ. ડબ્લ્યુ.
” ” એસ. ડબ્લ્યુ બેલોઝ	ગરમીંગહામ.
” ” એલ ડેઝ એન્ડ ઓનીઅન્સ	” ”
સેલ્સ—જનરલ ઇલેક્ટ્રીક કુાં	લંડન ઇ. સી.
કુસીબલ્સ—મેરગન કુસીબલ કુાં	લંડન એસ. ડબ્લ્યુ.
હોઝ પાઇપ—વેક્યુમ બ્રેક કુાં	લંડન ઇ. સી.
” નોર્થ બ્રીટીશ રબર કુાં	લંડન ડબ્લ્યુ.
હાઇડ્રોલીક પ્રેસ—ફીલ્ડીંગ એન્ડ પ્લેટ.	ગ્લુસ્ટર.
ઇન્સ્યુલેટર કપ્સ—બુલર્સ લી.	લંડન ઇ. સી.
આયર્ન હુપ—ડબ્લ્યુ કે ગેરબાર.	લંડન એસ ડબ્લ્યુ.
બેલ્ટ રીંગ—કોન્સોલીટેડેડ બ્રેક કુાં	” ”

નવા પ્લાનોના બીલ્ડીંગમાં ટાઇલ્સ કોણ પુરી પાડે છે ?

મશીન્સ—ગ્રીનવુડ એન્ડ બેટલી.	લીડઝ.
રફુ કપ્લીઝ—ગુરુદર રેલવેકાર કુંાં	ગુરુદર.
સેકશન્સ—ટયુડર એકયુગ્યુલેટર કુંાં	વેસ્ટમીનીસ્ટર.
સ્ટીલકાંઈ—બોડગાર એલન એન્ડ કુંાં	શેફીલ્ડ.
સ્ટીલ શીટ—જે લાઇ સાટ લી.	ન્યુ પોર્ટ.
સ્ટીલ કાર્ટ—સેન્ડરસન બ્રધર્સ એન્ડ ન્યુ બોલ્ડ.	શેફીલ્ડ.
ટયુબ્સ—જે બ્રધરટન લી.	બુલ્વરહેસ્ટન.
ટાયર્સ—ટેલર બ્રધર્સ એન્ડ કુંાં	લીડઝ.
વાયર—આર. જોહન્સન એન્ડ નેબ્યુ.	માન્ચેસ્ટર.
” વ્હાઇટ કોસ એન્ડ કુંાં	વોર્નીંગટન.
” આપ શાયર આયર્ન કુંાં	હાંડલી.
” લાંડન ઇલેક્ટ્રીક વાયર કુંાં	લાંડન ઇ. સી.
” સ્મીથ્સ લી.	”
ગ્રીન્ડ શોર્ટીંગ—લાંડન ગ્રીન્ડ મીલ્સ લી.	લાંડન. એન.

ચીનમાં આયાત નિકાસ થઇ શકે તેવા વેપારીઓના લીસ્ટમાં સુધારા કરનારાં લીસ્ટની એક નકલ આમને ના. હિન્દી સરકારના કામચલાઉ અન્કર સેક્રેટરી મીં એ. એમ. ગ્રીન, આઇ. સી. એસ. વરફશી મળેલ છે જે આ એમ્બરની ઓફીસમાં રાખવામાં આવેલ છે:—

વધારા:—

મી. સી. પી. ચાંગ (મેનેજર, નાનકીંગ ડીસ્પેન્સરી) નાનકીંગ અને ટીન્ટસીન.	
મી. કલાર્કસન ડાઇ.	શે'ધાઇ.
મીડાની કલેરીસી એન્ડ કુંાં	શે'ધાઇ.
ગવર્નમેન્ટ ડાક એન્ડ એન્જીનીઅરીંગ વર્ક્સ.	ફ્ર્યાઈ.
હોન મી. કંપની લીમીટેડ.	શે'ધાઇ.
કલોબર ટ્રેડીંગ કુંાં	”
કવોન્ગ સાંગ હોન્ગ લીમીટેડ.	”
ઇ. લુઇ	”
મીયાવાકી એન્ડ કુંાં	”
નીકોલસા પોડારીકીસ...	”
એસ. વોટસન એન્ડ કુંાં	શે'ધાઇ અને ટીન્ટસીન.
યુનીયન કોમર્શીયલ સાઇનો ફાઉન્ડેશન	ટીન્ટસીન.
યુનાઇટેડ સ્ટેઇટ્સ ટ્રેડીંગ કુંાં	શે'ધાઇ.

સુધારા:—

કમ્પની જનરલ ડી એક્સટ્રીમ ઓરીએન્ટ ટીન્ટસીન ને બહલે.	...	કમ્પની જનરલ ડી એક્સટ્રીમ ઓરીએન્ટ.
ડી.એ. પાગ્સ લીમીટેડ એકૂને બહલે	...	ડીએન. હામ એન્ડ કુંાં લીમીટેડ એકૂ.
એફ. એ. ફ્રેચાઇલ્ડ શે'ધાઇને બહલે	...	એફ. એ. ફ્રેચાઇલ્ડ ટીન્ટસીન.

કુચાઉ ડોક એન્ડ આર્સેનલ, પેગોડા એન્ટરેજને બદલે.	કુચાઉ ડોક એન્ડ આર્સેનલ, પેગોડા એન્ટરેજ (ગવર્નમેન્ટ ડોક એન્ડ એનજીનીયરીંગ વર્ક્સ) કુચાઉ.
જે. આઇલાર્ડ શે'ધાઇને બદલે...	રીમ્સ એન્ડ કાઇનાઇલ શે'ધાઇ.
માર્કેટ એન્ડ ડ્રાં શે'ધાઇને બદલે.	ડોન્ક એન્ડ સીમોર મીં શે'ધાઇ.
મીટસુબીશી ડ્રાં ને બદલે.	મીટસુબીશી ગોશી કેઇશા.
નાન્કીંગ ડીરપેન્સરી નાન્કીંગને બદલે	નાન્કીંગ ડીરપેન્સરી નાન્કીંગ એન્ડ ટીન્ટસીન.
સાઇસેઇડો બાપાનીઝ ક્ષાર્મ્સી શે'ધાઇને બદલે	સાઇસેઇડો એન્ડ ક્રાં શે'ધાઇ.
જેરાસીમી ટાઉલીએટોસ મંચુરીયા સ્ટેશનને બદલે	જેરાસીમી ટુલીએટોસ મંચુરીયા સ્ટેશન.
એસ. વોટસન એન્ડ ક્રાં લીં ને બદલે.	એ. એસ. વોટસન એન્ડ ક્રાં લી. કેન્ટન.
આર. એ. બ્લાઇટમોર શે'ધાઇને બદલે....	આર. એ. બ્લાઇટમોર ટીન્ટસીન.
ટી. એમ. ટોઇટસને બદલે.	ટી. એમ. ટોઇટસ શે'ધાઇ.

કાઢી નાખવામાં આવેલ:—

જીન એન્ડ કાઇ ઓડીનેટ	શે'ધાઇ.
થર્થ મીશનરી સોસાયટી. ગેસ્ટન બીલીઅમ્સ એન્ડ વીગમોર ધલ-	શે'ધાઇ.
કટાકલ એનજીનીયરીંગ ફારપોરેશન	શે'ધાઇ.
પી. હીપવેલ	શે'ધાઇ.
સી. બી. કામે એન્ડ ક્રાં	શે'ધાઇ.
કોચીન ટ્રાન્સપોર્ટ એન્ડ ટાઉગ્રાટ ક્રાં લીં	શે'ધાઇ.
લંડન મીશન	શે'ધાઇ.
ઓપીઅમ બોન્ડેડ ગોડાઉન	શે'ધાઇ.

૨૮-૧૦-૧૮.

ચીનમાં આજાત નિકાસ થઈ શકે તેવા વપારીઓના લીસ્ટમાં સુધારા કરનાર લીસ્ટની એક નકલ અમને પા. હિન્દી સરકારના કામચલાઉ અન્ડર સેક્રેટરી મીં એ. એમ. ચીન આઇ સી. એસ. તરફથી મળેલ છે જે આ ચેંગરની ઓફીસમાં રાખવામાં આવેલ છે.

વધારા:—

અમેરીકન હોસ્પીટલ સર્લાઇ ક્રાં	હારબી
સી. ધ. ગેસ્ટ	"
આઇના ફીલ્મ સીનડીકેટ	"
આઇના ફ્રેચ ટોબેકો ક્રાં	મુકેડે.
ચંગ કુ ક્ષાર્મ્સી લીમીટેડ	હાન્કે.

દીવાળીના માટે ફ્રેચી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇન બેધે કે ?

ટી. સી. કોનર	હારબીન.
એલ ડી. કુપર	"
માલકમ ડેવીસ	"
ધલેકટીક લાઈટ વર્ક્સ	મુકડેન.
હાર્લ જે ઇન્ડસ્ટ્રીયલ	હારબીન.
એ. ઇ. ફીટ્સીમન્સ	શેઘાઈ.
હુનરી જેન્સ બર્ગર	"
વીકટર જેન્સ બર્ગર	"
એ. ચાર હેઝર	"
જોન ડી. હોક્મેન	હારબીન.
ઇન્ટર નેશનલ કોરમ્પોઝિશન કુલ્સ	શેઘાઈ.
લ્યોર્ડ જેટ	હારબીન.
એચ કે. બી. કરીમખાન	શેઘાઈ.
જે. એમ. હી એન્ડ કું.	હેન્ડે.
જેમ્સ લેક્કોવીટ્ઝ	હારબીન.
ગ્રેગુરીઅન રેવેલપ્રિન્ટ કું.	"
મીશન ઓફ સેવનથ ડે એડવેન્ટીસ્ટસ	મુકડેન.
મુકડેન ઠલગ	"
ઓ. પ્રાયન ટેડીંગ કું.	હારબીન.
પેસીફીક ઓરીજન્ટ કું.	ટીન્ટમીન.
ડા. એ. પી. પેક	"
માર્શલ પીટીટ કું.	હારબીન.
રૂસો એશીઆટીક ફર કું.	મુકડેન.
ટેકનીકલ સપ્લાઈ કું.	શેઘાઈ.
સો કનન ઇન સુર્જીંગ	પેરીંગ.
આલર્સ એચ ટક	હારબીન.
એન. વેગમેન	મુકડેન.
મેક્સ વલ્ડસોન	"
યંગ મેન્સ ફીશીયન એસોસીએશન	ટીન્ટમીન.
સુધારા:—						
ઇ. હુબર એન્ડ કું. શેઘાઈને બદલે	ઇ. હુબર એન્ડ કું. શેઘાઈ અને ટીન્ટમીન
એચ. જે. મોઇસી	એચ જે. મોઇસી.
(એ. બી. સ્વીટ્ઝર્ કુલાગર ફેબ્રીકન)ને બદલે	(એ. બી. સ્વેન્ડકા કુલાગર ફેબ્રીકન.)
સેનેટ ફીઅર્સ શેઘાઈને બદલે	સેનેટ ફીઅર્સ શેઘાઈ અને પેરીંગ.
એ. બી. સ્વીટ્ઝર્ કુલાગર ફેબ્રીકન (એચ. જે મોઇસી) ને બદલે	એ. બી. સ્વેન્ડકા કુલાગર ફેબ્રીકન (એચ. જે. મોઇસી.)
ટામેકો પ્રોડક્ટ્સ કોર્પોરેશન શેઘાઈને બદલે	ટામેકો પ્રોડક્ટ્સ કોર્પોરેશન શેઘાઈ, મુકડેન.

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

હિન્દુસ્થાનનો દરીઆઈ વેપાર.

ગયા સપ્ટેમ્બર મહિનામાં આયાત થયેલા માલની કિંમત રૂ. ૧૪ કરોડની હતી જ્યારે એગ્રસ્ટ મહિનામાં રૂ. ૧૨ કરોડની હતી. નિકાસ થયેલા માલની કિંમત રૂ. ૧૮ કરોડની હતી જ્યારે એગ્રસ્ટ મહિનામાં રૂ. ૨૪ કરોડની હતી અને ફરીવાર નિકાસ થયેલા માલની કિંમત સપ્ટેમ્બરમાં રૂ. ૧૨૫ લાખ હતી જ્યારે એગ્રસ્ટમાં રૂ. ૧૨૮ લાખની હતી. એટલે કે આયાતમાં ૧૬ ટકાનો વધારો થયો હતો જ્યારે નિકાસમાં ૨૪ ટકાનો અને ફરીથી નિકાસ થયેલા માલમાં ૨ ટકાનો ઘટાડો થયો હતો ૧૯૧૭ના સપ્ટેમ્બર સાથે સરખાવતાં આયાતમાં ૧૧ ટકાનો અને ફરીથી નિકાસ થયેલાં માલમાં ૨૧૭ ટકાનો વધારો થયો હતો પરંતુ નિકાસમાં ૨ ટકાનો ઘટાડો થયો હતો.

ગયા સપ્ટેમ્બરમાં તૈયાર માલની આયાત રૂ. ૧૦૯૪ લાખની હતી જે આગલા મહિના કરતાં રૂ. ૧૭૦ લાખનો વધારો દેખાડે છે; તેમજ સુતરાઉ આયાત ૩૫ લાખ રતલ હતી જ્યારે આગલા મહિનામાં ૨૦ લાખ રતલ હતી. સુતરાઉ કાપડની આયાત સપ્ટેમ્બરમાં ૭૯૦ લાખ વારની હતી જેની કિંમત રૂ. ૪૨૦ લાખ હતી જ્યારે આગલા મહિનામાં તે ૮૮૦ લાખ વારની હતી, અને તેની કિંમત રૂ. ૪૨૯ લાખ રૂપિયા હતી. કોરા માલની આયાત ૩૬૦ લાખ વારની હતી જે આગલા મહિના કરતાં ૭૦ લાખ વારનો ઘટાડો દેખાડે છે અને સફેદ કાપડની આયાત ૧૭૦ લાખ વારની હતી જે

આગલા મહિના કરતાં ૧૩૦ લાખ વારનો ઘટાડો દેખાડે છે. પણ રંગીન કાપડની આયાતમાં ૮૦ લાખ વારનો વધારો થયો હતો અને તે ૨૩૦ લાખ વારની હતી. સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૮ સુધીમાં પૂરા થયેલા છ મહિનામાં સુતરાઉ કાપડની આયાત ૬૦૪૦ લાખ વારની હતી અને તેની કિંમત રૂ. ૨૭ કરોડની હતી; જ્યારે ગયે વર્ષે તેજ વખતમાં સુતરાઉ કાપડની આયાત ૮૧૩૦ લાખ વારની હતી અને તેની કિંમત રૂ. ૨૪ કરોડની હતી. રેશમી કાપડની આયાત એગ્રસ્ટ મહિનામાં ૧૮,૩૯,૬૦૬ વારની હતી જે સપ્ટેમ્બરમાં ઘટીને ૭૧૩,૩૬૦ વારની થઈ હતી. સપ્ટેમ્બરમાં લોખંડ, સળીઆ વિગેરેની આયાત ૩૧૫૭ ટન હતી અને તેની કિંમત આશરે ૨૪ લાખ રૂપિયાની હતી જ્યારે આગલા મહિનામાં તે ૨૧૩૧ ટનની હતી અને તેની કિંમત રૂ. ૧૪ લાખની હતી.

હિન્દુસ્થાનનો ચાનો વેપાર.

પરદેશી આયાત થયેલી ચાના આકડાં ભે કે ખડુ મોટા નથી તોપણ હિન્દુસ્થાનની ખપતના પ્રમાણમાં તે ધ્યાન ખેંચે તેવા છે. એગ્રસ્ટ મહિનામાં પૂરા થતા પાંચ મહિનાના આંકડા ગણકાર પાડવામાં આવેલા છે. તે દરમિયાન ભેઈ શકાશે કે ગયા બે વર્ષમાં મુંબઈ મારફત ચાની આયાતના આંકડાં બમણા થયેલા છે ૧૯૧૬માં એગ્રસ્ટ સુધીના પાંચ મહિનામાં ચાની આયાત ૧,૩૩૭,૦૦૦ રતલની હતી જે વધીને ૧૯૧૭ના તેજ પાંચ મહિનામાં

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો ભેજો કે ?

૨,૩૪૮,૦૦૦ રતલની ઘઉં અને તે વધીને ના પાંચ ૧૯૧૮ મહિનામાં ૨,૭૧૯,૦૦૦ થઈ. આરતલની/દરે ૧૯૧૬ ના આખા વર્ષની આયાત ૩,૩૨૬,૦૦૦ રતલની, ૧૯૧૭ ની ૫,૬૩૫,૦૦૦ રતલની અને ૧૯૧૮ ની ૬,૫૪૫,૦૦૦ રતલની થઈ જોઈએ. ૧૯૧૬, ૧૯૧૭ અને ૧૯૧૮ ના આગસ્ટ સુધીના પાંચ મહિનામાં આયાત થયેલી ચાની કિંમત અનુક્રમે રૂ. ૮,૦૦,૦૦૦. રૂ. ૧૩, ૫૦,૦૦૦ અને રૂ. ૧૮,૫૦,૦૦૦ ની હતી.

આ ઉપરથી સમજશે કે આ વેપાર અગત્યનો છે. કારણ કે ખાસ કરીને આ વર્ષમાં આયાત થયેલા માલમાંથી માત્ર ૧૮૭,૦૦૦ રતલ આ ફરી નીકાસ કરવામાં આવેલ છે અને બાકીનો હિન્દુસ્થાનમાં વપરાશ માટે રહેલ છે. અને તેથી દેશી ચાની ખપત તેટલી ઓછી થઈ હોવી જોઈએ. આ પ્રમાણે મુંબઈની ખપત વર્ષ દરમિયાન ૬૫,૦૦,૦૦૦ રતલની ઓછી થાય તે કાંઈ હિન્દુસ્થાનના આ વાવવાવાળાઓને માટે નાની સૂતી વાત નથી. વળી લડાઈને લીધે તેઓનો બીજા દેશો સાથેના વેપાર બંધ પડેલ હોવાથી મુંબઈ ખાસ કરીને ખપતનું મુખ્ય સ્થાન ગણાય છે, અને તેથી ચાના વાવેતરવાળાઓને મદદ કરવા નામદાર સરકારે કાંઈપણ પગલાં લેવાં જોઈએ. ખાસ કરીને હોલંડ અને તેનાં સંસ્થાનોએ લડાઈનો લાભ લઈને ચોતાની આ બીજા દેશોમાં ઘુસાડી છે મુનાઈ-ટેડ સ્ટેસસ તથા કેનેડામાં પણ બવાની ચાની આયાત ઘણીજ વધી ગયેલ છે અને તેને લઈને હિન્દુસ્થાન તથા બીજા અગ્રેજ રાજ્યવાળા દેશોને ગેરફાયદો થયેલ છે. કારણ કે તે દેશો લડાઈમાં જાયેલા હતા જ્યારે હોલંડ તેમાંથી સુકવેલ હવું, હવે લડાઈ પૂરી થયેલ હોવાથી હોલંડ તથા તેનાં સંસ્થાનો સાથે હિન્દુસ્થાનનાં ચાના વેપારનું રક્ષણ થવું જોઈએ.

હિન્દુસ્થાનના રસાયણિક ઉદ્યોગો.

લડાઈને લીધે આ ઉદ્યોગો હિન્દુસ્થાનમાં સારી રીતે આગળ વધેલા છે. લડાઈ પહેલાં હિન્દુસ્થાન ૩૦૦૦ ટન જેટલું રેસીન આયાત કરતું હતું જ્યારે હાલમાં તે ઉત્તર હિન્દુસ્થાનમાં અને પંજાબમાં વર્ષે ૨૫૦૦ ટન જેટલું બનાવવામાં આવે છે; અને વળી તે ફાન્સ તથા જાપાનમાં બનેલા રેસીનની જેલું છે. તેજ પ્રમાણે ટરપેન્ટાઈન હાલમાં ૧,૨૦,૦૦૦ ગેલન જેટલું બનાવવામાં આવે છે જે લડાઈ પહેલાના દિવસો કરતાં લગભગ બમણું છે. વળી લડાઈ પૂરી થતાં સાંચાકામ વિગેરે જોઈતાં સાધનો મળી શકવાથી આ ઉદ્યોગો હજી પણ આગળ વધશે એમ કહી શકાય.

બીજા ઉદ્યોગો ઉપર પણ ધ્યાન આપવામાં આવ્યું છે. સુખડનું તેલ બનાવવામાં માઈસોર ગવર્નમેન્ટને સારી કૃતોદ્ધ મળી છે. તે ઉદ્યોગ આયાર સુધી મુખ્યત્વે કરીને જર્મનીનાજ હતો. લડાઈ પહેલાં હિન્દુસ્થાનમાંથી નિકાસ થતાં સુખડના તેલની કિંમત વર્ષે ૧,૦૦,૦૦૦ પૌડની હતી પરંતુ હાલમાં માઈસોરનાં કારખાનાઓ દર મહિને લગભગ ૨૦,૦૦૦ પૌડની કિંમતનું સુખડનું તેલ બનાવી શકે એમ છે.

ચામડાં કેળવવા માટે જોઈતી ચીજો બનાવવા માટેના ઉદ્યોગો પણ આગળ વધેલા છે અને હિન્દુસ્થાનમાં કાચા ચામડાંની મોટી પેદાશ હોવાથી આ ઉદ્યોગોથી બહુ મોટો લાભ થશે.

વહુડકાપ માટે જોઈતી ચીજો જે લડાઈ પહેલાં આયાત કરવામાં આવતી હતી તે હાલમાં દેશમાંજ બનાવવામાં આવે છે. ઉત્તરનાં કાચનાં કારખાનાઓમાં કાચની ટ્યુબ, ફ્લાસ્કસ વિગેરે બનાવવામાં આવે છે. આલ-કોહોલ, સાફ કરેલું પેટ્રોલીયમ, લાઇસોલ અને બેલેડાનામાંથી બનતી ઘણી ખરી ચીજો લડાઈ પહેલાં આયાત કરવામાં આવતી હતી

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

હિન્દુસ્થાનનો દરીઆઈ વેપાર.

ગયા સપ્ટેમ્બર મહિનામાં આયાત થયેલા માલની કિંમત રૂ. ૧૪ કરોડની હતી જ્યારે એગ્રસ્ટ મહિનામાં રૂ. ૧૨ કરોડની હતી. નિકાસ થયેલા માલની કિંમત રૂ. ૧૮ કરોડની હતી જ્યારે એગ્રસ્ટ મહિનામાં રૂ. ૨૪ કરોડની હતી અને ફરીવાર નિકાસ થયેલા માલની કિંમત સપ્ટેમ્બરમાં રૂ. ૧૨૫ લાખ હતી જ્યારે એગ્રસ્ટમાં રૂ. ૧૨૮ લાખની હતી. એટલે કે આયાતમાં ૧૬ ટકાનો વધારો થયો હતો જ્યારે નિકાસમાં ૨૪ ટકાનો અને ફરીથી નિકાસ થયેલા માલમાં ૨ ટકાનો ઘટાડો થયો હતો ૧૮૧૭ના સપ્ટેમ્બર સાથે સરખાવતા આયાતમાં ૧૧ ટકાનો અને ફરીથી નિકાસ થયેલા માલમાં ૨૧૭ ટકાનો વધારો થયો હતો પરંતુ નિકાસમાં ૨ ટકાનો ઘટાડો થયો હતો.

ગયા સપ્ટેમ્બરમાં તૈયાર માલની આયાત રૂ. ૧૦૬૪ લાખની હતી જે આગલા મહિના કરતા રૂ. ૧૭૦ લાખનો વધારો દેખાડે છે, તેમજ સુતરની આયાત ૩૫ લાખ રતલ હતી જ્યારે આગલા મહિનામાં ૨૦ લાખ રતલ હતી. સુતરાઈ કાપડની આયાત સપ્ટેમ્બરમાં ૭૬ લાખ વારની હતી જેની કિંમત રૂ. ૪૨૦ લાખ હતી જ્યારે આગલા મહિનામાં તે ૮૮૦ લાખ વારની હતી, અને તેની કિંમત ૪૨૬ લાખ રૂપિયા હતી. ડેરા માલની આયાત ૩૬૦ લાખ વારની હતી જે આગલા મહિના કરતા ૭૦ લાખ વારનો ઘટાડો દેખાડે છે અને સફેદ કાપડની આયાત ૧૭૦ લાખ વારની હતી જે

આગલા મહિના કરતા ૧૩૦ લાખ વારનો ઘટાડો દેખાડે છે. પશુ રંગીન કાપડની આયાતમાં ૮૦ લાખ વારનો વધારો થયો હતો અને તે ૨૩૦ લાખ વારની હતી. સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૮ સુધીમાં પૂરા થયેલા છ મહિનામાં સુતરાઈ કાપડની આયાત ૬૦૪૦ લાખ વારની હતી અને તેની કિંમત રૂ. ૨૭ કરોડની હતી; જ્યારે ગયે વર્ષે તેજ વખતમાં સુતરાઈ કાપડની આયાત ૮૧૩૦ લાખ વારની હતી અને તેની કિંમત રૂ. ૨૪ કરોડની હતી, દેશી કાપડની આયાત એગ્રસ્ટ મહિનામાં ૧૮,૩૬,૬૦૬ વારની હતી જે સપ્ટેમ્બરમાં ઘટીને ૭૧૩,૩૬૦ વારની થઈ હતી. સપ્ટેમ્બરમાં લોખંડ, સળીઆ વિગેરેની આયાત ૩૧૫૭ ટન હતી અને તેની કિંમત આશરે ૨૪ લાખ રૂપિયાની હતી જ્યારે આગલા મહિનામાં તે ૨૧૩૧ ટનની હતી અને તેની કિંમત રૂ. ૧૪ લાખની હતી.

હિન્દુસ્થાનનો ચાનો વેપાર.

પરદેશથી આયાત થયેલી ચાના આકડાં બે કે બહુ મોટા નથી તોપણ હિન્દુસ્થાનની અપતના પ્રમાણમાં તે ક્યાન ખેંચે તેવા છે. એગ્રસ્ટ મહિનામાં પૂરા ચતા પાંચ મહિનાના આકડા બહાર પાડવામાં આવેલા છે. તે ઉપરાંત ચાની આયાતના આકડાં બમણા થયેલા છે ૧૯૧૬માં એગ્રસ્ટ સુધીના પાંચ મહિનામાં ચાની આયાત ૧,૩૩૭,૦૦૦ રતલની હતી જે વધીને ૧૯૧૭ના તેજ પાંચ મહિનામાં

જ્યુટની મીલો.	૫,૫૬૬	૬,૩૫૦	૪૭,૩૫૦
૪ અને જ્યુટની પ્રેસ કમ્પનીઓ.	૭૨૦	૩૪૫	૨૦
ઓખાની મીલો.	૩૬૬	૨૧૬	૭૫
લોટની મીલો.	૧,૦૫૦	૬૦૦	૬૦૦
લાકડાં વહેરવાની મીલો.	૧૫૦	૭,૫૦૦	૧,૨૦૦
બીજાં પરચુરસ મીલો અને પ્રેસો.	૧૦૫	૨૦	૨,૭૫૦
ચાહુના વાવેતરની કમ્પનીઓ	૫,૧૫૦	૨,૬૫૦	૧૧,૮૧૦
બીજાં વાવેતરની—	૬૩૦	૬૨૦	૧,૫૦૦
કોલસાની ખાણની કમ્પનીઓ	૧,૬૬૫	૧,૭૪૮	૬,૮૬૦
બીજી ખાણની અને પત્થર વિગેરેની કમ્પનીઓ.	૪,૬૫૦	૧૩,૫૦	૩૬,૦૨
જમીન અને ઘર માંધકારાની—	૭,૦૦	૩૫,૧૦	૬,૫૦
પરચુરસ—	૧૬,૭૮	૩૦	૪૭,૬૧

કુલ—

૬૬,૬૧,૫૩

૭,૨૦,૪૬

૧૭,૨૫,૮૦

અહેવાલના વર્ષમાં—૧૯૧૬-૧૭. ૧૪૬ કમ્પનીઓ બંધ કરવામાં આવી જ્યારે આગલા વર્ષમાં ૨૦૧ કમ્પની બંધ થઈ હતી. રેલ્વે રેશન એક્ટ મુજબ નોંધાયેલી કમ્પનીમાંથી 'શેર' કેપીટલની કમ્પનીઓ કુલ ૭૩૧૪ છે, જેમાંની ૨૫૩૧ કમ્પનીઓ ઇ. સ ૧૯૧૬-૧૭ સુધી ચાલુ હતી. બાકીની કદાચ બંધ કરવામાં આવેલ એટલે કે સરેરાશ ૬૬ ટકા

કમ્પનીઓ તદ્દન બંધ પડી ગઈ. તેમાંની કેટલીક ઇંગ્લીશ કમ્પનીના કાયદા નીચે ઇન્ડિયામાં નોંધાયેલ છે. હિન્દુસ્થાનમાં રજીસ્ટર્ડ થયેલી સર્વે કમ્પનીમાં માત્ર હોંગકોંગ શે'ધાઇ બોર્ડિંગ ફોરપોરેશન જે ૧૮૬૬ માં નોંધાયેલ હતી તેની કેપીટલ સોનાના ચત્તણમાં છે. છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં ચાલુ કમ્પનીઓ અને તેમાં ભરાયેલી કેપીટલના આંકડા નીચે પ્રમાણે:—

	૧૯૧૪-૧૫	૧૯૧૫-૧૬	૧૯૧૬-૧૭
કમ્પની સંખ્યા	૨,૫૪૫	૨,૪૭૬	૨,૫૧૩
ઓધોરાઇઝડ કેપીટલ (રૂ. ૧૦૦-)	૨૩,૦૦,૦૪૭	૧૮,૪૨,૦૬૦	૨૦,૦૦,૪૨૨
'પેડ અપ' કેપીટલ (રૂ. ૧૦૦૦)	૮,૦૭,૮૮૧	૮,૫૦,૨૪૫	૬,૦૮,૬૫૬

આ પ્રમાણે ૧૯૧૬-૧૭ માં ૧૯૧૫-૧૬ કરતાં ૩૭ કમ્પનીઓ વધારે હતી. તે વખતની ઓધોરાઇઝડ કેપીટલમાં ૧,૫૮૩,૩૨,૦૦ નો વધારો થયેલ એટલે કે ૮૬ ટકા વધારો અને પેડ અપ કેપીટલનો વધારો ૫,૮૭,૧૧,૦૦ થાય છે એટલે સરેરાશ ૬૬ વધારો ઠહેલાય.

ઉપરના પેડ અપ કેપીટલના કુલ વધારામાં, બેંગાલનો ભાગ ૩,૯૪,૪૭,૦૦૦, મુંબા

ઇનો ભાગ ૭૬,૬૫,૦૦૦ અને મદ્રાસનો ભાગ ૭,૨૦,૦૦૦. બ્રિટિશ હિન્દુસ્થાન અને માઇસુરની જોઇન્ટ કમ્પનીઓની કુલ 'પેડ અપ કેપીટલ' નો ૭૭ ટકાનો હિસ્સો બન્ને બેંગાલ તથા મુંબાઇનો છે. પરંતુ સરેરાશ મુંબાઇની કમ્પનીની 'પેડ અપ કેપીટલ' સૌથી વધારે છે. અગર જો કે મદ્રાસની ગણુના કમ્પનીની સંખ્યામાં બીજા નંબરે છે પણ સરેરાશ 'પેડ અપ કેપીટલ' ઓછી હોવાનું

કારણ એ છે કે ત્યાં કંપનીના કાયદાઓ નાની નાની કંપનીને (જેવી કે 'નીધીઓ') વિશેષ પ્રમાણમાં લાજ પાડવામાં આવે છે.

બેન્કોંગ શરફી અને વીમા કંપનીઓની કુલ 'પેડ અપ કેપીટલ' આશરે રૂ. ૯,૧૯,૦૭,૦૦૦ થાય છે જેમાંની આશરે ૩૪૮૬ બેંગાલ અને મદ્રાસમાં રોકાયેલ છે. વીમા કંપનીઓની 'ઓથોરાઇઝ્ડ' અને 'પેડ અપ કેપીટલ'માં ઘણો તફાવત માલમ પડે છે કારણ કે તેમાંનો મોટો ભાગ પ્રોવીડન્ટ અને અરસપરસ સહાયક મંડળીઓ છે. આવી કંપનીઓ બેંગાલમાં વિશેષ સંખ્યામાં આજી છે. બીજી પરચુરણ કંપનીની કુલ 'પેડ અપ કેપીટલ' રૂ. ૨૭,૦૦,૨૮,૦૦૦ છે જેમાંની રૂ. ૧૨,૦૫,૬૩,૦૦૦ ની કેપીટલ રેલ્વે તથા ટ્રામવે કંપનીઓમાં રોકાયેલ છે. મુંબાઈમાં રોકાયેલ રેલ્વે તથા ટ્રામવે કંપનીની કેપીટલ ૬,૪૨,૯૩,૦૦૦ એટલે સરેરાશ પૃથક છે જ્યારે બેંગાલમાં તેનો આંકડો ૫,૪૬,૪૬,૦૦૦ એટલે સરેરાશ ૪૩૮૬ થાય છે. કુલ 'પેડ અપ કેપીટલ'માંથી,

થયે હતો. બીજી બધી કંપનીઓમાં પણ 'પેડ અપ કેપીટલ' સારા પ્રમાણમાં વધેલી છે. પરંતુ લોટની મીલમાં તથા સોનાની ખાણની કંપનીઓની કેપીટલ ઘટી હતી. સારાંશે, દરેક દિશા કેપીટલ વધેલી હતી.

સને ૧૯૧૬-૧૭ માં ૧૮૪ નવી કંપનીરે રજીસ્ટર્ડ થઈ હતી અને તેની 'ઓથોરાઇઝ્ડ કેપીટલ' રૂ. ૧૭,૨૫,૬૧,૦૦૦ તથા 'પેડ અપ કેપીટલ' રૂ. ૯૬,૫૮,૦૦૦ હતી જ્યારે ૧૯૧૫-૧૬માં રજીસ્ટર્ડ કંપનીની સંખ્યા ૧૩૧ હતી અને 'ઓથોરાઇઝ્ડ કેપીટલ' રૂ. ૭,૨૦,૪૬,૦૦૦ અને 'પેડ અપ કેપીટલ' રૂ. ૬૬,૮૨,૦૦૦ હતી પ્રમાણ જૂલ કંપનીઓની ગણનામાં રૂ. ૨૦,૦૦૦ થી રૂ. ૩૦,૦૦૦ ની 'ઓથોરાઇઝ્ડ કેપીટલ'વાળી કંપનીઓ કહેવાય. ઉપરના વૃત્તાંતમાં મુખ્યત્વે કરીને શેર કેપીટલનો ઉલ્લેખ છે કારણ કે બીજી કેટલીક કંપનીઓએ ડીબેન્ચરથી કેપીટલ ક્રેડિટ છે જેનો કુલ (૧૯૧૭ ના જુનની ૧૫ મી તારીખ સુધી) રૂ. ૧૩,૧૬,૫૬,૦૦૦ છે. તે કુલ કેપીટલમાંથી બેંગાલના ભાગે રૂ. ૬,૩૩,૧૬,૦૦૦ છે અને મુંબાઈના ભાગે રૂ. ૪,૮૬,

નની સોનાની ખાલોની કંપની યુનાઇટેડ કોંગ્રેસ
ડમમા રજીસ્ટર્ડ થયેલી છે અને તેની પેડ અપ
કેપીટલ કુલે પાંડ ૨,૩૪૭,૦૦૦ છે.

મુખ્યના શેરખબરમાં ૩ની મીલોના શેરોની સ્થિતિ.

કોમર્સ પત્રમાં લખતાં મી. ધ્રુવ જણાવે
છે કે સંયુક્તસભાએ ને જર્મની વચ્ચે જે
'આરમીસ્ટીસ' પર એકરાર થયો છે તેથી
વસ્તુતઃ લડાઈનો અંત આવ્યો છે અને હિસાબ
રના અંતમાં સુલેહ સંપૂર્ણરીતે પ્રસરશે
આરમીસ્ટીસના સમાચારથી શેરખબરની મંદીમાં
કંઈપણ લાંબ પડ્યો નથી કારણ કે અતિશય
નફા ઉપરનો ઠર જાહેર થયો ત્યારે મંદી આવી
હતી અને તેમાંથી શેરખબર ઉંચું આવ્યું
નથી, અને માત્ર સુલેહના સમાચારથી ખબર
ધણી વખત પછી ઉંચું આવશે.

૩ના કાપડના ખબરના વલણ પર ૩ના
શેરોનો ઘણો આધાર રહે છે. હાલમાં કાપડનું
ખબર બેસી ગયું છે અને તેના ચાલુ ભાવો
નરમ કહેવાય અને કાંઈપણ સારી અસર તે પર
થાય તો ભાવ એક રતલના રૂ. ૧-૪-૦ થી રૂ.
૧-૧૨-૦ રહેશે. હાલજાણ લોંગકલોચના ભાવ
રૂ. ૧-૮-૦ રતલના છે, આખા વર્ષની આ
સરેરાશ ગણતરીએ મીલોનો નફા નીચે પ્રમાણે
આંકી શકાય મીલોના નફાના આધાર કાપડની
અચુક અચુક જાત પર રહે છે. દાખલા તરીકે
રંગીન માલના ભાવ હજી આશાજનક છે અને
જે મીલો રંગીન કાપડ કઢાડે છે તેઓનો નફા
ખીલ મીલો કરતા સ્વાભાવિકરીતે વધારે થશે.
પરંતુ, સાધારણ સ્થિતિની મીલોનો નફા લગાઈ
પછી ત્રણ વર્ષ કરતાં એટલે સને ૧૯૧૩ ના
કરતા ઓછો થાય છે.

૩ની મીલોના શેરોનો વખત બેટલો સને
૧૯૧૭ માં પહેલા ભાગમાં જન્યુટ મીલોનાં શે-

રોનો હતો, તેવો ખારીક છે. થાપણની સ્થિતિ
હજી પણ મંદ પડે પરંતુ થાપણની એકાગ્રતા
ઘટેલા ભાવે પણ લાંબી રાશે મીલોને કાયદા
કારક છે, માત્ર શાખની સ્થિતિ પર જાહેર
આધાર છે. થાપણ રોકવાના મુખ્ય સિદ્ધાંતોની
માહિતી ન હોવાથી લોકો પોતાનો થાપણ ખુલ્લો
છે જે સીક્યુરીટીએ અગાઉ મોટું ડીવીડન્ડ
આપ્યું હતું અને લવિષ્યમાં પણ આપશે
એવી સીક્યુરીટીમાં થાપણ રોકવાની લાલચથી
થાપણ રોકનારે વશ થવું નહીં. વળી, સદાના
ધધાના શેરથી પણ તેણે વેગળા રહેવું જોઈએ.
કેવી જાતની સીક્યુરીટીમાં તે થાપણ રોકે
છે તેના અજ્ઞાનથી ઘણા લોકો થાપણ ખુલ્લો
છે. 'રવોન મીલોના દાખલો જાય છે સ્વંન
મીલોના ભાવ કોઈ ટિવેસે રૂ. ૫૫૦ થી વધારે
જોલાણા નહોતા સને ૧૯૧૭ માં કાચા માલના
ભાવોમાં સખત ફેરફાર થયા અને તેને લઈને
સ્વંન મીલોના એજેન્ટોએ 'સરવા રૂ' નો
લાલ લીધો અને તે મીલોમાં નફા બેઠક થશે
એવું લોકોએ માન્યું કેટલાક સ્ટોડીઓએ તેથી
તે મોવના શેરનો ભાવ રૂ. ૧૧૫૦ સુધી પહોં-
ચાડ્યો પરંતુ, આ વરસ જેવો નફા લાગ્યા
વખત સુધી ટકશે કે માત્ર એક જ વરસને માટે જ
તેણે છે તેનો વિચાર લોકોએ કર્યો નહીં પરિ-
ણામ એ આવ્યું કે જ્યારે મંદી આવી ત્યારે
તેના ભાવો અગાઉની હદ પાસે પહોંચ્યા. અને
હાલમાં તેના ભાવ રૂ. ૬૭૦ છે જે સાધારણ
ગણી શકાય

જે મીલો સને ૧૯૧૬ ના વરસના કોન્ટ્રે-
ક્ટથી કામ કરે છે તેનો નફા જે મીલો રોકડી
કીમતે માલ ઉપજાવે છે તેના કરતા વિશેષ થશે
એમાં કંઈ શક નથી. તાત્કાલી મીલોનો નફા
પ્રમાણમાં કરીમભાઈની મીલો જે સને ૧૯૧૬
સુધીના કોન્ટ્રેક્ટથી કામ કરે છે તેના કરતાં
વધારે હાલ તેવું માનતો નથી અને મંદીના ભાવે
કરીમ ભાઈની મીલોમાં થાપણ રોકવાથી લાભી
સરો કાયદો થાય.

બોમ્બે યુનાઇટેડ મીલ્સ.

- ઘણા વખતથી હું આ મીલના શેરો તરફની ધ્યાન રાખું છે અને આત્યાર સુધી મારી ગણતરી ખરી પડી છે. 'અતિશય નફા ઉપરના કર' વિષે જ્યારે મેં ગયા વખતે લખ્યું ત્યારે ખટાઈ મીલ અને સેન્ટ્રલ ઇન્ડિયા મીલના નફા એ પ્રમાણમાં લગભગ સરખાજ છે એવુંજ દર્શાવ્યું હતું; અને સને ૧૯૧૮ ના અંત સુધીમાં બોમ્બે યુનાઇટેડનો નફો રૂ. ૨૮,૦૦,૦૦૦ થયો એવી મારી ગણતરી છે. તેનું ડીવીડન્ડ શું મશે એ ચોક્કસ ન ઠહી શકાય, પણ દર શેરે રૂ. ૫૦૭ તે વહેંચશેજ, અને આ મીલના શેર તરફ લોકોનું ધ્યાન ખેંચું છું.

નફો ઉપજાવે તેવી સીકયુરીટીઓ.

હાલના આણે ભાવે પણ થાપણ રોકવાથી ફા ઉપજે તેવી ટ્રેટલીઠ સીકયુરીટીઓની ટીપ લે પ્રમાણે:-

સેન્ટ્રુરી	સાસુન કોટન
સેન્ટ્રલ ઇન્ડિયા	યુનીઅન
માધવજી	કોહિનૂર
બોમ્બે યુનાઇટેડ	ફાજલભાઈ
શ્રીનીલ	ફેસેન્ટ
ખટાઈ મકનજી	પર્લ

હિન્દુસ્તાનમાં અનાજના ભાવો.

ધી ડીપાર્ટમેન્ટ ઓફ સ્ટેટીસ્ટીકલ ઇન્ડિયા, તરફથી નીચેની યાદી ગહાર પાડવામાં આવેલ છે.

૧૯૧૮ ના સપ્ટેમ્બરની આખરે હિન્દુસ્તાનમાં ચોખાની કિંમતમાં ગયા વર્ષ સાથે સરખાવતાં ૪૦ ટકાનો વધારો થયો હતો. ગંગાજીમાં ગયા વર્ષ કરતાં લગભગ ૩૦ ટકાનો વધારો, બર્મામાં ૩૮ ટકાનો અને મદ્રાસમાં ૧૫ ટકાનો વધારો હતો. ઘઉંની કિંમતમાં ૫૪ ટકાનો વધારો થયો હતો. પંજાબ, સંયુક્ત પ્રાંતો, મધ્યપ્રાંત અને જીરાર જેઓ ઘઉંની નિપજમાં પ્રદેશો છે ત્યાં ગયા વર્ષ કરતા કિંમતમાં અનુક્રમે ૪૭ ટકા, ૭૮ ટકા અને ૬૬ ટકાનો વધારો હતો; જુવારની કિંમતમાં ઘણો આશ્ચર્ય કારક વધારો થયો હતો—મુખ્યત્વે કરીને ગુજાઈમાં જ્યાં ૧૬૧ ટકાનો વધારો થયો હતો અને મધ્યપ્રાંતમાં જ્યાં ૧૩૬ ટકાનો વધારો હતો.

હિન્દુસ્તાનમાં જવના ભાવમાં ગયા વર્ષ કરતાં ૫૫ ટકાનો અને મકાઈના ભાવમાં ૪૨ ટકાનો વધારો થયો હતો. ગોળ અને મીઠાની કિંમતમાં અનુક્રમે ૫ ટકા અને ૧૭ ટકાનો વધારો હતો.

ગયા વર્ષ સાથે સરખાવતાં મુંગામાં ઘઉંની અને જરની કિંમતમાં વધારો સહુથી વિશેષ છે જે અનુક્રમે ૧૦૯ ટકા અને ૧૬૧ ટકા છે. સંયુક્ત પ્રાંતોમાં મકાઈના ભાવમાં વધારો (૧૨૫ ટકા) અને ચણાના ભાવમાં વધારો (૧૧૦ ટકા) અને દીલ્હીમાં અડદની દાખના ભાવમાં વધારો (૧૦૦ ટકા) ધ્યાન ખેંચે તેવો છે.

મુંબઈની કુલ પ્રાઈસીસ કમીટીએ ઠરાવેલા ભાવો.

ચોખાના જથ્થાબંધ ભાવો.

જાત.

૬ મણ શુણનો ભાવ. (૧૬૮ રવલ.)

રંગુન ક્ષેપીયલ	૧૫-૦-૦ થી ૧૫-૪-૦
સ્મોલ મીલ	૧૬-૦-૦ થી ૧૬-૪-૦
મીલ સુગન્ધી	૧૭-૦-૦ થી ૧૭-૮-૦
ચાર્ટ કાલી	૧૬-૮-૦ થી ૧૭-૦-૦
શીંગાપુરી	

ધઉનો જથ્થાબંધ ભાવ.

ધઉની જાત.

૮ ફરાની એક ખાંડીનો ભાવ.

લુવાર (સોલાપુરી)	૮૦ થી ૮૨
ખાજરી	૮૫ થી ૧૧૫

ધઉ:-

ખંડવો (ઉત્તમ)	૯૦ થી ૧૦૦
,, રાતો કાઠી	૭૫ થી ૮૦
ખીળા (મધ્યમ)	૮૦ થી ૯૦
ખીસી (સેવની)	૭૦ થી ૭૨
,, શરણતી	૭૦ થી ૭૨

મચ્છા.

ખીળા }	૪૮ થી ૫૦
રાતા }	
મક	૬૪ થી ૬૬
અડઠ	૬૦ થી ૬૭
મ (માપથી)	૪૨ થી ૪૪
મ (જનથી)	૪૮ થી ૫૦
લોટ (વજનથી)	૩૦ થી ૩૫
મગ (લીલા)	૭૦ થી ૮૫

ચોખાના પરચુરણ ભાવ.

રંજુન :—

હલવા	આના, ૮ થી ૯ પાલી.
રમોલ મીઠા	,, ૯ થી ,,
જીરા સાલ (પનવેલ)	,, ૦-૧૨-૦ થી ૧-૦-૦ ,,
કલ્યાણી (લીમડી)	,, ૦-૧૨-૦ થી ૧-૦-૦ ,,
ગુરમુખી	,, ૦-૭-૦ થી ૦-૮-૦ ,,
છાડીઆ જીનાજડી	,, ૦-૭-૬ થી ૦-૮-૦ ,,

અનાજના પરચુરણ ભાવ.

ગુર દાલ :—

(તેલ વગરની) હલકી જાત	આના ૭ થી ૧૦ એક પાલી.
(તેલવાળી) ઉંચી જાત	,, ૧૦ થી ૧૩ ,,
મગ ,,	,, ૬ થી ૧૨ ,,
ઘઉં	,, ૬ થી ૧૪ ,,
ખાજરી	,, ૧૦ થી ૧૩ ,,
ચણા (રાતા)	,, ૭ થી ૮ ,,

લોટનો ભાવ.

ઉંચી જાત.

સાત મણનો એક કોથળો (૧૯૬ રતલ) ૨૮ રતલનો એક મણ.

ઉંચો
ઘરને લગતો
બહારગામ ચડાવેલા

સાત મણનો એક કોથળાનો (૧૯૬ રતલ) એક મણનો ભાવ.

ચકી નં. ૧	રૂ. ૨૧-૦-૦ થી ૨૨-૮-૦	રૂ. ૩-૦-૦ થી ૩-૨-૦
,, ,, ૨	,, ૨૦-૦-૦ થી ૨૦-૮-૦	રૂ. ૨-૧૪-૦
આટા (ચીન માર્ક) ,, ૧૯-૮-૦		રૂ. ૨-૧૨-૦
,, રૂપેશીગલ ,, ૨૧-૦-૦		રૂ. ૨-૧૫-૦
,, (ફાઇ ,,) ,, ૧૯-૦-૦		રૂ. ૨-૧૧-૦
,, (ગલ્લુ ,,) ,, ૧૯-૮-૦		રૂ. ૨-૧૧-૦
,, ખાન ,, ૬-૪-૦ થી ૬-૧૦-૦ (૧૪૦ રતલ)		રૂ. ૧-૪-૦ થી ૧-૫-૦

મેટેલીક શીર્ષાંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

આદા (ગરીબ માણસ
માટે હેલ્થ) રૂ

એક મણ. ૩. ૨-૧૦-૦

૨ રવલનો એક શેર. ૦-૩-૦

ચોખાનો લોહ.

	એક મણ.	૨ રવલનો એક શેર
રૂપેશીયલ	૩. ૨-૧૨-૦	૦-૩-૬
ન. ૧... ..	૩. ૨-૧૦-૦	૦-૩-૩
હલકી જાત	૩. ૨-૮-૦	૦-૩-૦

ગોળ અને ખાંડનો જથ્થાબંધ ભાવ

ખાંડ	એક મણ.	૨ રવલનો એક શેર
(જાતા સફેદ)	૩. ૧૬-૧૨-૦ થી ૨૦-૪-૦	એક હાંફવેદ.
” ભુરી	૩. ૧૭-૦-૦ થી ૧૭-૮-૦	”
ગોરી રાસસ	૩. ૧૬-૮-૦ થી ૨૦-૦-૦	”
ગોળ	૩. ૫૭-૬-૦ થી ૭૦-૦-૦	એક ખાંડી.

તેલ અને ધીના ભાવ.

ધી:-	એક મણ.
ફેશી	૩. ૩૦-૦-૦ થી ૩૦-૮-૦
શુભરાવ	” ૨૩-૮-૦ થી ૨૪-૦-૦
વેરાવલ }	” ૩૨-૦-૦ થી ૩૩-૦-૦
મલાયા }	
એક મણનો ભાવ.	
ધોરણદર	૩. ૩૭-૦-૦ થી ૩૭-૮-૦
રામપરા	” ૨૮-૦-૦ થી ૨૮-૮-૦
સાગર	” ૨૪-૦-૦ થી ૨૪-૮-૦
તેલ:-	
કોપરાનું	” ૭-૮-૦ થી ૭-૧૨-૦
જોખું	” ૬-૮-૦ થી ૧૦-૦-૦

ચોખાના પરચુરણ ભાવ.

રંજુન :—

હલ્લા	આના ૮ થી ૯ પાલી.
સ્મોલ મીલ ...	” ૬ થી ”
છરા સાલ (પનવેલ) ...	” ૦-૧૨-૦ થી ૧-૦-૦ ”
કલ્યાણી (ભીમડી) ...	” ૦-૧૨-૦ થી ૧-૦-૦ ”
ગુરુમુખી	” ૦-૭-૦ થી ૦-૮-૦ ”
છાડીઆ છનામીડી ...	” ૦-૭-૬ થી ૦-૮-૦ ”

અનાજના પરચુરણ ભાવ

તુર દાલ :—

(તેલ વગરની) હલકી જાત ...	આના ૭ થી ૧૦ એક પાલી.
(તેલવાળી) ઉંચી જાત ..	” ૧૦ થી ૧૩ ”
મગ	” ૬ થી ૧૨ ”
ધણ	” ૬ થી ૧૪ ”
ખાજરી	” ૧૦ થી ૧૩ ”
ચણા (રાતા) ...	” ૭ થી ૮ ”

લોટનો ભાવ.

ઉંચી જાત.

સાત મહુનો એક કોથળો (૧૯૬ રતલ) ૨૮ રતલનો એક મહુ.

ઉંચો
ધરને લગતો
બહારગામ ચડાવેલા

સાત મહુનો એક કોથળાનો (૧૯૬ રતલ) એક મહુનો ભાવ

ચક્રી નં. ૧ ...	રૂ. ૨૧-૦-૦ થી ૨૨-૮-૦	રૂ. ૩-૦-૦ થી ૩-૨-૦
” ” ૨ ...	” ૨૦-૦-૦ થી ૨૦-૮-૦	રૂ. ૨-૧૪-૦
આટા (ગ્રીન માર્ક) ..	” ૧૬-૮-૦	રૂ. ૨-૧૨-૦
” સ્પેશીઅલ ..	” ૨૧-૦-૦	રૂ. ૨-૧૫-૦
” (ફાઇ ”) ..	” ૧૬-૦-૦	રૂ. ૨-૧૧-૦
” (બલ્કુ ”) ..	” ૧૮-૮-૦	રૂ. ૨-૧૧-૦
” ખાન ..	” ૬-૪-૦ થી ૬-૧૦-૦ (૧૪૦ રતલ)	રૂ. ૧-૪-૦ થી ૧-૫-૦

**COMPARATIVE STATEMENT OF TRAFFIC AT THE
PORT TRUST WAREHOUSES FOR THE
MONTH OF SEPTEMBER 1918.**

**ઈ. સ. ૧૯૧૮ ના સપ્ટેમ્બર માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીઝમાંના
વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા.**

	૧૯૧૮ ના સપ્ટેમ્બર ને દિને સ્ટોક	૧૯૧૮ ના સપ્ટેમ્બર થયેલી ડીલીવરી.	૧૯૧૮ ની ૧ લી ઓક્ટોબર તારીખે સ્ટોક.	૧૯૧૭ ની ૧ લી ઓક્ટોબર ને દિને સ્ટોક.
માલની જાત તા. ૧ પહેલી				
રૂના કાપડની ગાસડી	૨૭,૯૮૯	૬,૬૮૩	૩૧,૦૬૫	૨૬,૬૦૮
પેટી	૮,૪૮૫	૧,૨૩૩	૮,૨૫૧	૨૪,૬૨૨
રેશમ તથા ઉનની પીસગુડઝ ગાસડી.	૧,૧૩૩	૧૬૬	૧,૧૧૧	૧,૦૧૧
રેશમ તથા ઉનની પેટી.	૧,૦૧૫	૪૭	૧,૧૫૨	૧,૭૪૬
ટવીસ્ટ અને યાર્ન (સુતરાઈ) પેકેજીઝ	૫,૦૫૬	૧,૭૦૮	૭,૬૪૦	૩,૨૬૫
રેશમ તથા ઉનના પેકેજીઝ	૪,૭૫૦	૨૩૬	૩,૬૪૭	૧,૭૭૮
ત્રાણાના ટન	૪૩૫	૧૪	૪૫૭	૧,૧૬૦
ખીતળાના ટન	૧૭૬	૬૩	૨૧૬	૨૮૧

IMPORTS OF SUGAR.

ખાંડની આયાત.

બ્રિટીશ હિન્દુસ્તાનના બુદા બુદા પ્રાંતોમા સપ્ટેમ્બર મહિનામાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની
આયાત થઈ હતી.

	ખીટની ખાંડ. નામ	ગોરડીની ખાંડ.	ટોટલ.
	૧૯૧૭ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૮ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૭ હંદ્રવેટ.
ગાળા	..	૩,૬૨,૬૪૬	૬,૧૮,૧૪૪
શર્ષ	..	૧,૮૧,૦૦૩	૪૨,૨૫૦
ધ	..	૩૦૭	૬૬,૨૭૮
સ	..	૬૦,૬૬૬	૮૭,૮૮૧
મી	..	૨૨,૩૦૨	૬૨,૩૧૪
૯.	..	૬,૨૭,૫૨૭	૬,૦૬,૮૬૭

ખી બોર્ડે ૨૧ મેઈ ૧૯૧૮, ફ્રાઈ, મુંબઈ.

IMPORT OF COTTON YARN.

મુતરની આયાત.

ધ. સ. ૧૯૧૮ ના સપ્ટેમ્બર મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ થયા
જેથી હિંચા નંબરનું મુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું.

જાત અને નંબર.	બ ગાળા.	મુખ્ય.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બમ્બી.	ટોટલ.
મ્યુલ એન્ડ વોટર નં. ૩૧ થી ૪૦	પાઉન્ડઝ. ૨,૧૬,૬૬૬	પાઉન્ડઝ. ૧૨,૦૭,૬૦૪	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ. ૧૧,૨૦૦	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ. ૧૪,૩૬,૧૦૦
નં. ૪૧ થી ૫૦	૨,૧૨૮	૨,૪૮,૭૬૭	૨,૫૦,૬૨૫
નં. ૫૦ થી ઉપર	૨૩,૫૧૭	૧,૬૨,૨૭૪	૫૧,૬૮૦	૨,૩૭,૭૬૪
એરિન્જ, રેડ અને બીજા રંગોવાળા નં. ૩૧ થી ૪૦	૩૨,૬૧૫	૭૧,૧૪૬	૨૧,૩૧૨	૭૮,૫૦૦	૨,૦૩,૫૭૩
નં. ૪૧ થી ૫૦	૨,૬૭૦	૧૦૦	૩,૦૭૦
નં. ૫૦ થી ઉપર	૬,૦૨૫	૨,૬૪૨	૩૦,૧૦૦	૩૮,૭૬૭
ટોટલ	૨,૮૪,૨૪૪	૧૬,૬૨,૮૬૩	૨૧,૩૧૨	૧,૭૧,૭૮૦	૨૧,૭૦,૧૬૬

નવાં મુસ્તકો.

હુતર માલીકા—બામ ૧ લો-હેર બોર્ડ, લવ ડર, બોટાબુલ, કોઝાનડોમોડ, લાકમન્ડસ, બામ,
કોઝા મલમ, બેગ્યુમીસ્યાર, કુપ ખાવડર, રોઝ સીરપ, ઈન્ડ, હુર પોલીસ, લોગેરે “અનુભવિક હુતરની
ગેરેનીવાલી છુક. કી મત હ આના

હુતર માલીકા—બામ ૨ ને-પરફેક્ટ કુલસાઈન, રોઝ બોર્ડ, મલીસાઈન લાઈમન્ડસ, લેગન,
સીરપ, બાલામુલ, રપોરીટ કેમ્પર, લોગેરે અનુભવિક હુતરની ગેરેનીવાલી છુક કીં હ આના

હુતર-કળા-ફર્પલુ—બામ ૧-૨-૩-૪-સુગ થી તેલો, અતરો, પેનજીલર, રંગો, વેટર કલરો, બાલ
કાલવાના પાવડર-તેલ સાણ, હેમકાઈ, ખીલગો, સ્વેરેડી સ્કેટો. ગુલાબ બળ, રીધ વેટર, વાર્તીસ, બાર
સોપ, સુગ થી આકો અને એસન્સો લોગેરે હુતરની છુકો કીં ૩૦ ૧)

સ્વતંત્ર હુતર સંચલ—કેલોગા એલી રોપનના અનુભવિક હુતરની છુક જે મટિ દેશી
ની ગેરેનર તથા બીલ બાણીતા આસામીએના જતમ અલીમાલ મળ્યા છે કીં ૩૦ ૦૦૦=

હુતર સામર—૩૧ રામ,—હુતર પ્રકાશ ગેટો, કી ૩. ૧૧, હુતર સંચલ કી ૩ ૧, હુતર સાણનો
૦૧ હુતર માલીકા ૩ ને બામ (ઉપાય છે) કીં હ આના

ગાળાની—રેલે હાપ અગરબતી (૨૫ અગરબતીના ૧૫ કીનો આનો કીં ૩ ૧)

જી. કામદાર, હુતરોદય છુક કીંચો—બનીયનરોડ, મુંબઈ ૬.

જી કહેતા ટેબલ ટોચ ચરીટ કરવા ઠયા જગો ?

COMMERCIAL INTELLIGENCE.

વેપારી બાતમી.

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજાં/મુલકો તરફથી આવેલી બાતમીઓ આપશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર જાળવત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં દાખલ કરીશું.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ જાળવતો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
બી હન્દીયન ટ્રેડ જનરલ		
એચ. ૧૩૨	બીહારનો એક વેપારી.	ચોડાના વાળ ખરીદનાર સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૧૩૩	એક અંગ્રેજી પેદી.	પતરાના હબામાં પેક કરેલાં ખોરાક વેચવા માટે એજન્ટો નીમવા માંગે છે.
" ૧૩૪	ફીજીલંડની ઉનના દલાલોની પેદી.	ઉન ખરીદનારાઓ સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૧૩૫	કલકત્તાની એક પેદી.	બોક્સાઈટ પુરો પાડનારા સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૧૩૬	લાહોરની એક પેદી.	બેલાટોના રૂટ ખરીદનાર સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૧૩૭	લીડઝનની એક પેદી.	સાબુ કાગળ, રંગ વિગેરે બનાવવાના ઉત્તોગો માટે કાચી ધાતુની નીકાસ કરવાવાળાઓ સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૧૩૮	ન્યુયૉર્કની એક પેદી.	પોલાદ સામ્રાજ્ય વિગેરેના વેપાર કરતી પેદીઓ સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૧૩૯	દેશી રાજ્યના એક અધિકારી.	કાન્સુ ખરીદનાર સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૧૪૦	કાશ્મીરની એક પેદી.	કાશ્મીરમાં ખનેડી ચીજોનો વેપાર કરતી પેદી સાથે કામ કરવા માંગે છે.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ ખાખતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
” ૧૪૧	અમૃતસરની એક પેટી.	ગળી, એરંડી એલચી વિગેરે પુરૂં પાનાર સાથે કામ કરવા માંગે છે.
” ૧૪૨	દેશી રાજ્યના એક અધિકારી.	સૂંઠ ખરીદનાર સાથે કામ કરવા માંગે છે.
” ૧૪૩	ઈંગ્લંડની એક પેટી.	રખર હીલ્સ વિગેરે વેચવાવાળી પેટીઓ સાથે કામ કરવા માંગે છે.

ઉપરની ખાતમીઓમાં જે ઠેકાણે ‘ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ’ લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું હાથરેકઠર જનરલ ઓફ કોમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જાણું. (આ એમ્પરલ નામ તે કાગળમાં લખેલું).

નોંધ.

“ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ”ના નંબરની ખાતમીઓના સંબંધમાં તે ખાતમી માગનાં વેપારી યા પેટીઓ બેંક રેફરન્સ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય તેવી ખાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.

NEW PATENTS.

નવાં પેટંટો.

ઠક્કચાની પેટંટ ઓફીસમાં નવી શોધો માટે પેટંટો મેળવવા માટે ૨૬ મી ઓક્ટોબર ૧૯૧૮ તારીખ સુધીમાં નીચે મુજબ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી.

અરજી કરનારનાં નામ.	શા માટે.
<p>જી. રમીથ. હપ્પયુ એચ. ટીપ અને હપ્પયુ ડી. નેકલેગીન. રઘુભીરપ્રસાદ અને બેડરામ ડી. એચ. સ્ટેન્ટ.</p>	<p>લશ્કરી વહાણના ફર્નીચરમાં સુધારા. એરફ્રાફ્ટના એન્જીનમાં સુધારા. તાળામાં સુધારા. રેલ્વેની સ્ત્રીપર માટે રીઇન્ફોર્સ કોનક્રીટ સુધારા.</p>
<p>આર. કેની. હપ્પયુ હપ્પયુ. મોયર. એમ. મી. ઇ. બેકોબી એન્ડ એન્ડલોઇડ મોટર કુાં.</p>	<p>વેધર-મુફ કોટમાં સુધારા. ગ્રામોફોન વિગેરેમાં સુધારા. ઇલેક્ટ્રીક ડાઇનેમોમાં સુધારા.</p>
<p>વીકર્સ લી. એચ. કલાર્ક.</p>	<p>સીવવાના સાચામાં સુધારા. આગ એલવવાના પાણી છાંટવાના યંત્રે સુધારા.</p>
<p>જે. એચ. મારશલ.</p>	<p>યાતા પાદડા વિગેરે સૂકવવાના યંત્રે સુધારા.</p>
<p>જી. કોન્સ્ટાન્ટીનારકો. જે. રેની.</p>	<p>ઝડપ માપવાનાં યંત્રોમાં સુધારા. પાણીના પંપમાં સુધારા.</p>

ખપર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ ખાખતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
" ૧૪૧	અમૃતસરની એક પેઢી.	ગળી, એરંડી એલચી વિગેરે પુરું પાડનાર સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૧૪૨	દેશી રાજ્યના એક અધિકારી.	સૂંઠ ખરીદનાર સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૧૪૩	ઇંગ્લંડની એક પેઢી.	રબર હીલ્સ વિગેરે વેચવાવાળી પેઢીઓ સાથે કામ કરવા માંગે છે.

ઉપરની ખાતમીઓમાં જે ઠેકાણે 'ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ' લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું હાથરેક્ટર જનરલ ઑફ કોમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કેલકત્તાને પુછાવી જોવું. (આ ચેમ્બરનું નામ તે કાગળમાં લખવું).

નોંદ.

"ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ"ના નંબરની ખાતમીઓના સંબંધમાં તે ખાતમી માગનાર વેપારી યા પેઢીએ જેક રેકૉર્ડ્સ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય તેવી ખાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.

NEW PATENTS.

નવાં પેટંટેા.

કલકત્તાની પેટંટ ઓફીસમાં નવી શોધો માટે પેટંટેા મેળવવા માટે ૨૬ મી ઓક્ટોબર ૧૯૧૮ તારીખ સૂધીમાં નીચે મુજબ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી.

અરજીકર્તાના નામ.	શા માટે.
જી સ્પીથ. ડબ્લ્યુ એચ ટ્રીપ અને ડબ્લ્યુ ડી. મેકલેગીન. રઘુભીરપ્રસાદ અને મેઠરામ ડી એચ સ્ટેન્ટ.	લશ્કરી વહાણના ફર્નીચરમાં સુધારા. એરફ્રાઈટના એન્જીનમાં સુધારા. તાળામાં સુધારા. રેલ્વેની સ્વીચર માટે રીઇન્ફોર્સ ફ્રાન્કીટમાં સુધારા.
આર. કેની. ડબ્લ્યુ ડબ્લ્યુ. મોયર. એમ સી. ઇ. લેકોબી એન્ડ એન્કલોપડ મોટર ક્લબ. વીકર્સ લી. એચ કલાર્ક.	વેધર-મુફ કોટમાં સુધારા આમેશિન વિગેરેમાં સુધારા. ઇલેક્ટ્રીક ડાઇનેમોમાં સુધારા.
જે એચ. મારશલ.	સીવવાના સાંચામાં સુધારા. આગ એલવવાના પાણી છાટવાના યંત્રોમાં સુધારા.
જી કોન્સ્ટાન્ટીનારકો. જે. રેની	ચાના પાદડા વિગેરે સૂકવવાના યંત્રોમાં સુધારા. ઝડપ ચાપવાના યંત્રોમાં સુધારા. પાણીના પંખમાં સુધારા.

આ બાબતનો સઘનો પત્રવ્યવહાર “ કન્ડોલર ઑફ પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧ કાઉસિલ હાઉસ, કલકત્તા ” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઑફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન એક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧૯૧૫ આપેલા છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના પ્રીન્ટેડ રેપ્રેસેન્ટેશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઑફીસનાં બીજાં પુસ્તકો વાંચીને ઠેકાણે વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવશે:—

ગામ.	ઠેકાણું.
મુંબાઈ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ. વિક્ટોરીયા જ્યુબિલિ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, ભાયખલા ગોરખે ટેકસટાઇલ એન્ડ એન્ટ્રનીયરીંગ એસો સીએશન, નં. ૧, એ, સસેકસ રોડ, પડેલ આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ. પબ્લીક લાયબ્રેરી. ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઑફ સાયન્સ. પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૧, કાઉસિલ હાઉસ સ્ટ્રીટ, મીવીલ એન્ટ્રનીયરીંગ કોલેજ, સીખપૂર. ઑફીસ ઑફ ધી ડિરેક્ટર ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, યુનાઇટેડ પ્રોવિન્સીસ ઑફીસ ઑફ ધી ડિસ્ટ્રીક્ટ બેંક. ઑફીસ ઑફ ધી ડેપુટી કમીશનર ના. નિગમના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ. ઑફીસ ઑફ ધી સીટી ડેપુટી કલેક્ટર. પબ્લિક પબ્લીક લાયબ્રેરી. પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૨૫, સાઉથેમ્પટન બીલ- ડીંગ્ઝ, રબલ્ડયુ. સી. રેકૉર્ડ ઑફીસ એગ્રીમેન્ટ, કૉલેજ ઑફ એન્ટ્ર નીયરીંગ. ઑફીસ ઑફ ધી સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ, જન રલ એન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ વિક્ટોરીયા ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ. કૉલેજ ઑફ એન્ટ્રનીયરીંગ. ઑફીસ ઑફ ધી રેવન્યુ સેક્રેટરી, ગવર્નમેન્ટ ઑફ બરમા. એમસન કૉલેજ. ઑફીસ ઑફ ધી કલેક્ટર.
અમદાવાદ ...	
અલ્હાબાદ ...	
ગોંડલોર ...	
કલકત્તા... ..	
કાનપૂર... ..	
કલ્કા ...	
દીલ્લી ...	
હૈદરાબાદ ...	
કરાંચી ...	
લાહોર ...	
લન્ડન ...	
મદ્રાસ ...	
માધસોર ...	
નાગપૂર... ..	
પૂના ...	
રંગૂન ...	
રૂરકી ...	
સોલાપૂર ...	

JOINT-STOCK COMPANIES

૧. જોઈન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ.

ટેબલ પહેલું.

માર્ગસાર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિન્દુસ્થાનમાં લોકાઈ ગયેલી કંપનીઓ અને જે સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૮ ની સાલમાં રજીસ્ટર થઈ હતી. જેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે.

સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૭

સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૮.

નામ.	સંખ્યા.	ચાપલુ રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા	ચાપલુ. રૂ. ૧,૦૦૦
- બે ફીજ અને લોન ઇન્સ્યુરન્સ.				
૧. બેંકિંગ અને લોન	૩	૬,૩૦	૨	૧,૫૦
ટ્રેડિંગ.				
૨. ટેક્સાપરેટીવ એસોશિએશન	૧	૨,૫૦
૩. પ્રોન્ટિંગ, પબ્લીશિંગ અને રેટેલનરી.	૩	૨,૧૦	૧	૨૦
૪. બીજીઓ	૧૧	૪૭,૭૦	૬	૨૬,૦૦
મીલો અને પ્રેસો.—				
૫. ટ્રાંકન અને જ્યુટ સ્કુસો અને પ્રેસો.	૧	૨,૦૦
૬. બીજી મીલો અને પ્રેસો. આ અને બીજી વાવેતર કુ —	૧	૧૫,૦૦
૭. ચા.	૨	૫,૨૦	૨	૫,૦૦
૮. મોહવાની ખાણ અને પાથરની ખાણો — ફોસ	૧	૧,૦૦	૨	૩,૫૦
જમીન અને ખાંધકામ.	૧	૫૦	૨	૧૬,૦૦
બીજીઓ.	/	.	૧	૬,૦૦
૧૦. ઉપર બાબત કાબાઈ ઉપરાંતની કંપનીઓ		.	૩	૨૬,૦૦
કુલે.	૨૪	૮૨,૩૦	૨૨	૮૮,૧૦

ટેબલ બીજું.

માર્ગસાર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિન્દુસ્થાનમાં લોકાઈ ગયેલી કંપનીઓ અને જે પાયા મહિનાની અંદર રજીસ્ટર થઈ હતી એટલે કે એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૮ અને ૧૯૧૭ ના આગલા વર્ષ અરખાવતાં જેની વીગત નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે

મારસેલ્સની રાગીન, લાહીઓ મહાધાર અને મજબુત

અંગ્રીસી આગષ્ટ ૧૯૧૮. અને ૧૯૧૭ આગલા મહિના.

જાત.	સંખ્યા.	શાપલુ. રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	શાપલુ. રૂ. ૧,૦૦૦
ઘેઠીંગ લોન અને ધનચુરસ.				
૧. ઘેઠીંગ અને લોન.	૨૦	૧૬,૧૫	૧૧	૨૬,૭૩
૨. ધનચુરસ.	૧	૧૦,૦૦
ટુડીંગ.				
૩. રેલવે અને ટ્રામો.	૩	૨૮,૦૦
૪. કોઓપરેટીવ એસોસીએશન	૧	૨,૫૦	૧	૨૦
૫. શીર્ષીંગ, લેન્ડીંગ અને વેર				
હાઉસીંગ.	૧	૫,૦૦
૬. પ્રીન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને				
રેસ્ટોનરી.	૮	૩,૦૦	૭	૫,૧૬
૭. બીજાઓ.	૪૨	૧,૨૬,૩૨	૫૪	૧,૬૩,૧૫
મીલો અને પ્રેસો.				
૮. ફોટન મીલો.	૩	૫૧,૦૦
૯. હોન, રેશમ અને શણ વગેરેની				
મીલો.	૧	૧,૦૦
૧૦. ફોટન અને લથુટ સ્ક્રૂસો અને				
પ્રેસો.	૧	૨,૦૦	૧	૫૦૦
૧૧. પેપર મીલો.	૧	૨,૦૦
૧૨. રાઇસ મીલો.	૨	૧,૭૦	૧	૪૫,૦૦
૧૩. સો અને ટીમ્બર મીલ	૧	૧૦,૦૦
૧૪. બીજી મીલો અને પ્રેસો.	૧	૧૫૦૦	૨	૭,૦૦
આ અને બીજી વાવેતર				
કંપનીઓ.				
૧૫. આ	૧૫	૩૪,૬૩	૧૭	૩૮,૪૦
૧૬. કોફી અને સીકાના.	૧	૩,૦૦
૧૭. બીજાઓ:				
જોડવાની અને પથ્થરની ખાણો.			૫	૧૮,૬૦
૧૮. કોલ	૫	૧૪,૦૦	૪	૧૧,૫૦
૧૯. બીજાઓ.	૪	૪૬,૫૦	૮	૩૨,૧૮
૨૦. જમીન અને બાધદામ.	૧	૧,૦૦	૧	૬,૦૦
૨૧. જવાના દારૂ બનાવવાની જગ્યા.		૬,૮૮	૨	૧,૦૦
૨૨. બરફ પનાવવાનું આરખાતું.		૬૦
૨૩. શાક બનાવવાનું કારખાતું.	૧	૪,૦૦
૨૪. હાથર ખાણ લખાઈ હાથરની				
કંપનીઓ.	૬	૩૨,૩૫	૫	૩૭,૫૫
કુલ.	૧૧૬	૩,૫૧,૩૧	૧૨૫	૫,૦૩,૫૨

ખી બોમ્બે રાઇલ માટ ૨૧ બેઝ સીટ, ફાઈટ, મુંબઈ.

રેખાંશ ત્રીજું.

માઇસોર રોટ અને બ્રિટિશ હિન્દુસ્તાનમાં રાંચકૃત થયેલી નોનન્ટ રોટક કંપનીઓ ૧૯૧૮ આગસ્ટ મહિનામાં રજીસ્ટર થઈ હતી જેની સંપૂર્ણ વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

નંબર	નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૧.	બેકીંગ, લોન, અને ઇન્સ્યુરન્સ.			
૧.	હિન્દુપુર મ્યુચ્યુઅલ બેનીફીટ કંડ.	હિન્દુપુર, મદ્રાસ.	નાણાં ધીરધાર.	૪૯,૯૬૫
૨.	સેલાકારીચલ બેંક ...	સેલાકારીચલ.	" "	૧,૦૦,૦૦૦
૨.	ટ્રેડીંગ.		બેકીંગ કુલ.	૧,૪૯,૯૬૫
	(અ) પ્રીન્ટીંગ પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી.			
૪.	નેપાલી ટ્રેડીંગ અને પબ્લીશીંગ કુંડા ...	ગનારસ મધ્યપ્રાંત.	ન્યુસપેપર છાપનાર અને પ્રસિદ્ધ કરનાર.	૨૦,૦૦૦
	(બ) બીજાઓ.			
૫.	એસ. બે. વેલી એન્ડ કુંડા. ...	કલકત્તા.	લોખંડના વેપારી.	૫૦,૦૦૦
૬.	ઇન્ડિયા ટેનેરીજ. ...	"	આમકાનના વેપારી.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૭.	ઓરીસા સીમેન્ટ કુંડા. ...	"	સીમેન્ટ બનાવનાર.	૫,૦૦,૦૦૦
૮.	પ્રીટાનીઆ બ્રાસ એન્ડ આર્ચન કુંડાની. ...	"	પીતળ અને લોખંડનું કામકાજ કરનાર.	૫,૦૦,૦૦૦
૯.	સીવરામ પોર સ્ટારચ કુંડા. ...	"	સ્ટારચ બનાવનાર.	૩,૦૦,૦૦૦
૧૦.	કલકત્તા બીલ્ડરસ સ્ટોર્સ. ...	બંગાળ.	ઘરનું કામકાજ બાંધનાર.	૨,૦૦૦
૧૧.	વીલીઅરસ એનજીનીયરીંગ ...	કલકત્તા	એનજીનીયરીંગનું કામકાજ કરનાર.	૨,૦૦,૦૦૦
૧૨.	નોર્થ બંગાળ એટ્રીકલઅરલ એન્ડ વેલપમેન્ટ કુંડા. ...	બંગાળ.	કેરીના ધણી કરનાર.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૩.	નેરબનાય એન્ડ કુંડા. ...	કર્નાટક મધ્યપ્રાંત.	હિંદમાં વેપાર કરનાર.	૨૦,૦૦૦
			બીજાઓ કુલ	૨૬,૯૦,૦૦૦
			ટ્રેડીંગ કુલ	૨૭,૧૦,૦૦૦

મારસેક્સની રંગીન લાઠીઓ સમર્પકાર અને મજબુત.

નં. નામ અને જાત.	કેશબું.	હેતુ.	માપસૂર.
૩. ચા અને બીજી વાવેતર કુંપનીઓ.			
૧. એથલભારી ટી. કું.	કલકત્તા.	ચા ઉગાડનાર વગેરે.	૪,૦૦,૦૦૦
૨. હસનપુર ટી. કું. ...	કરીમનગર આસામ	ચા અને બીજી વાવેતરની કુલ.	૧,૦૦,૦૦૦
૫. ખેડવાની ખાણ અને પથરની ખાણો:—			
(અ) કોલ.			
૬. ચતાખાર કોલીઅરી. ...	કલકત્તા.	કોલસાની ખાણોના માલીક.	૨,૫૦,૦૦૦
૭. સેન્ટ્રલ ઇન્ડિયા કોલ અને મીનરલ્સ કું. ...	મુંબાઇ.	કોલસાની ખાણો વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
(બ) બીજીઓ.			
૧૮. યુનીયન ગ્રોઇલ કું. ગ્રોઇલ ખરમા. ...	ખરમા.	પેટ્રોલમાં કામકાજ કરનાર.	૧૫,૦૦,૦૦૦
૧૯. સાઇલ હેટલાઇમ અને ટ્રેડિંગ કુંપની ...	બંગાલ.	ચુના અને ચુના પથર ખોદવાનું વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
		બીજીઓ કુલ.	૧૬,૦૦,૦૦૦
		પથરની ખાણો કુલ.	૧૬,૫૦,૦૦૦
જમીન અને ખાંધકામ.			
૨૦. ભવાનીપુર જમીનહારી કું. ...	બંગાલ.	ઝાણાં, ગાંગો, જમીનો, ઘરો વગેરે લીઝનું કામકાજ કરનાર.	૬,૦૦,૦૦૦
૬. બીજીઓ.			
૨૧. બંગાલ ફાર્માસી કું. ...	કલકત્તા.	પીસડી કલચરમાં કામકાજ કરનાર.	૧,૦૦,૦૦૦
૨૨. ટેક્સટાઇલ અને જનરલ ઇનવેસ્ટમેન્ટ કું.	ચેરામાં કામકાજ કરનાર.	૨૫,૦૦,૦૦૦
૨૩. બરાકપોર રેસીસ. ...	બરાકપોર બંગાળ.	સોડા માટે જમીન ખનાવનાર અને બીજી રેસો વગેરે.	૩,૦૦,૦૦૦
		કુલ ...	૨૬,૦૦,૦૦૦
		ગ્રાન્ડ ટોટલ ...	૮૮,૦૬,૬૬૫

SEA-BORNE TRADE OF INDIA

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૬૦ સુ ૧૯૧૮ ના આગસ્ટ માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી.

ચીજનું નામ

Imports.

આયાત.

	૧૯૧૭ માં	૧૯૧૮ માં
	રૂ.	રૂ.
જીવતાં જનાવરો	૪૨,૬૮૮	૨,૦૪,૨૮૫
હાથગાળો હથીયાર વિગેરે	૧,૮૫,૬૩૫	૪,૩૪,૫૧૨
જાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૩,૪૫,૫૦૪	૨,૦૬,૫૬૨
બુટસ અને શુઝ	૪,૦૬,૧૬૭	૧,૮૫,૨૧૬
ધર બાધવાનો સામાન	૧૧,૧૧,૨૧૪	૪,૮૪,૫૪૬
મીઠુભત્તી	૪૦,૧૮૪	૨૭૧
રેલ્વે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ	૮૪,૩૩૫	૮૦,૫૭૬
રસાયણિક પદાર્થો	૧૬,૩૬,૩૬૪	૧૪,૪૧,૫૪૮
ધડીયાળો	૧,૭૬,૧૨૩	૫૬,૪૨૫
કોલસા	૨૮,૭૬૮	૨,૦૪,૭૪૬
ઝાંઝી	૪,૬૫૬	૨૩૬
ઠાથો (સીંદરી)	૬૬૨	૨,૨૧૧
દોરઠાં	૧,૬૨,૬૬૦	૧,૬૦,૬૬૮
ઠંટલરી (કાપકાપ કરવાનાં હથીયાર)	૧,૬૬,૩૫૬	૧,૧૧,૫૭૬
માઈકલો	૨,૩૦,૫૩૫	૧,૭૦,૭૭૮
કપુર	૫,૨૮,૬૮૪	૧,૩૭,૧૬૬
ખીલ જાતની દવા મળી કુલ	૧૪,૧૨,૦૬૬	૬,૩૦,૩૦૩
લુગડા રંગવાની ચીજો	૮,૦૨,૨૭૮	૬,૦૪,૮૨૩
કટાકટા	૧,૫૩,૩૮૬	૪૮,૦૭૬
કે. એર	૧,૧૪,૬૦૦	૬૪,૧૪૧
કાચનો સામાન	૧૬,૬૧,૦૬૨	૮,૨૬,૩૬૭
ચોખા	૧૪,૬૮૬	૧,૮૩૬
ધર	૬	...
ધરનો લોટ	૫૦૮	૫૫,૭૩૧
હાર્ડવેર	૩૩,૧૮,૮૧૩	૧૬,૬૭,૭૩૦
ધુપ	૫૧૫	...
ચોખેડાં બિન કેળવાયલાં	૧,૨૮,૫૩૬	૪૨,૫૬૭
ધલિકટ્ટીમીઠીને લગતા હથીયારો	૧૮,૩૦,૬૬૭	૧૧,૪૪,૭૦૭
જંગીલ વિગેરેને લગતા હથીયારો	૬૬,૧૭૦	૮૬,૦૬૨
હાથીસાત	૧,૬૩,૫૫૪	૧,૬૨,૪૬૮
જવેરાત	૪૪,૩૦૮	૪૮,૪૫૦

મેટેલીક શીક્ષીગની સારી સીકસન ગમશે કે ?

ચીજીનું નામ.

	૧૯૧૭	૧૯૧૮
	રૂ.	રૂ.
કેળવાએલાં ચામડાં...	૩,૭૫,૧૭૦	૨,૦૩,૬૪૨
દારૂ ...	૨૫,૫૦,૭૭૭	૨૬,૪૪,૫૬૭
મશીનરી અને મીલ સ્ટોર્સ ...	૫૩,૦૨,૩૬૩	૨૧,૦૬,૪૩૭
ઢીવાસળી ...	૧૬,૭૧,૭૬૧	૧૫,૬૪,૫૦૬
પીત્તળ ...	૬,૧૭,૫૪૬	૬,૧૬,૬૭૩
નાંચુ ...	૬,૬૨,૫૬૭	૫,૭૧,૭૭૧
જર્મન સીલ્વર ...	૬,૫૭૧
લોહું ...	૬,૨૮,૫૦૫	૬,૪૧,૪૧૩
લોહું અને સ્ટીલ ...	૮૫,૬૦,૨૪૭	૬,૭૦,૦૪૧
સ્ટીલ ...	૩૮,૮૮૮	૨૦,૬૪,૫૫૨
સીસું ...	૨,૪૫,૪૨૬	૩,૪૫,૭૦૧
ઘોર ગાડીઓ અને સાધકો	૬,૦૬,૬૨૨	૧,૦૮,૩૨૦
કેરોસીન તેલ ...	૩૫,૬૫,૩૬૬	૧૦,૧૪,૬૭૪
અળસીયું તેલ ...	૬૫,૬૦૨	૩,૬૦૮
બીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ	૫૬,૭૬,૦૪૬	૩,૫૪,૪૬૦
રંગ રોગાન વિગેરે...	૧૧,૨૧,૪૧૧	૮,૬૬,૨૭૬
ઠાગળો ...	૨૩,૪૨,૨૦૬	૧૫,૩૪,૨૩૧
રેલ્વે ઘાડીઓ તથા સામાન મળી કુલ	૧૧,૨૪,૨૭૩	૭,૭૦,૪૧૨
રખર ...	૮,૮૮,૫૬૮	૭,૮૮,૨૦૫
મીકું ...	૧૦,૬૧,૮૭૬	૧૭,૬૬,૮૭૪
સાથુ ...	૧૩,૧૬,૬૪૪	૮,૦૭,૪૬૩
સોપારી ...	૬,૧૮,૬૨૨	૧૬,૫૩,૧૬૩
તેજનો કુલ ...	૧૨,૮૪,૮૬૨	૧૭,૬૬,૭૧૭
સ્ટેશનરી ...	૫,૩૫,૦૬૭	૪,૫૩,૦૫૫
ખાંડ ...	૧,૧૦,૬૬,૦૧૫	૮૮,૨૭,૮૬૭
સુતર કાચું ...	૪,૩૭,૩૨૫	૧૬,૪૧,૦૧૨
ટવીસ્ટ અને યાર્ન ...	૩૬,૫૬,૮૮૩	૫૬,૭૬,૧૮૭
વગર ધોએલાં પીસ શુક્ર ...	૧,૭૧,૬૨,૭૭૨	૨,૦૧,૪૩,૬૫૩
ધોએલાં પીસ શુક્ર...	૧,૫૭,૪૭,૪૫૭	૧,૪૩,૪૮,૬૬૬
રંગીન અને છપેલાં પીસ શુક્ર	૧,૬૧,૮૦,૨૮૦	૭૬,૨૨,૬૬૬
શીવવાના દોરા ...	૬,૬૪,૩૩૬	૩,૬૬,૬૧૧
સુતર એકદર ...	૫,૬૭,૪૦,૬૨૩	૫,૬૬,૮૦,૧૧૬
રેશમ કાચું ...	૧૨,૭૪,૩૭૧	૨૧,૩૩,૩૮૨
રેશમના પીસ શુક્ર...	૧૭,૦૮,૭૦૧	૨૮,૭૨,૨૦૬
કાચું હન ...	૧૧,૭૪,૬૮૫	૬૫,૬૨૦
હોઝીયરી ...	૧,૭૨,૬૨૫	૬૩,૩૪૬
હનના પીસ શુક્ર ...	૧૭,૦૩,૭૧૪	૧૧,૮૬,૮૪૬
હન કુલ ...	૨૩,૦૬,૫૪૭	૧૫,૪૪,૩૫૪
વખાકું ...	૧૪,૪૧,૨૦૩	૧૩,૦૬,૧૩૧

ધી ભાગે ટાઇલ માર્ડ ૨૧ એક્રીટ, ફાઈટ, મુખ્ય.

ચીજલું નામ.

	૧૯૧૭	૧૯૧૮
	રૂ.	રૂ.
સાંકડા	૧૧,૬૮,૬૫	૬,૨૩,૩૦૬
રમકડા	૨,૨૦,૨૧	૨,૧૫,૬૦૨
છત્રીચો	૨,૮૫,૮૬	૫૭,૮૨૦
છત્રીચોનો મામાન	૧,૨૫,૪૦	૭૮,૬૬૭

કુલે આયાત

૧૪,૫૧,૩૭,૦૨૭ ૧૨,૪૧,૧૮,૫૪૬

Exports.

નિકાશ.

ચીજલું નામ.

	૧૯૧૭-રૂ.	૧૯૧૮-રૂ.
શવતા જનાવરો	૧,૮૪,૭૭૨	૨,૮૧,૫૭૭
પ્રસ કરવા માટે રેસા	૧,૨૩,૬૧૨	૨,૪૪,૪૦૬
મીઠુબત્તી	૮૬,૬૪૩	૨,૬૧,૬૬૫
સોલ્ટ પીટર	૧૧,૩૭,૬૧૩	૬,૮૩,૮૨૧
કોલસા	૧,૧૬,૭૦૩	૧,૧૧,૬૭૦
કોંશી
કાથો, (સીંદરી)	૩૩૬	૨,૦૫૦
કોરડા	૧,૪૬,૧૦૭	૧,૬૧,૦૬૦
જ્વાળો	૧,૬૭,૪૫૩	૪,૧૧,૪૩૦
ગળી	૩,૪૫,૮૮૩	૧૮,૮૫,૫૭૧
હરડા ખેડાં	૫,૨૧,૧૩૫	૭,૨૭,૦૬૫
હુગડા, ચામડાં રંગવાની ચીજો કુલ	૬,૮૬,૨૪૬	૨૬,૨૦,૮૬૫
કૃષ ને શાક
ગોર
ચોખા ઘઉં અને બીજા જાતનો ઘણો કુલ	૧૬,૨૬,૪૧૭	૨૫,૧૨,૫૧૦
બકની સરકારી ચંદલ
વડનો લોટ
વગર કેળવાયલાં ચામડાં	૨૩,૧૮,૬૭૮	૨૮,૨૬,૭૨૬
સાખ	૧૮,૦૧,૭૧૫	૪૨,૮૩,૮૭૭
કેળવાયલા ચામડાં	૭૬,૩૪,૩૫૮	૮૦,૬૭,૬૫૬
દારૂ
રબર	૧૩,૨૮,૪૭૫	૬,૭૪,૩૬૬
ખતર	૨,૬૨,૭૩૫	૩,૭૪,૬૨૩
મેંગેનીઝ
લોહ અને સ્ટીલ
ધાતુ કુલ	૮,૬૭,૮૩૫	૫,૨૪,૩૫૪
નીચ	૬,૬૬,૮૧૩	૩,૨૦,૦૨૭
અબરખ	૧૦,૮૮,૭૨૦	૭,૦૪,૦૪૫
પેલ
કાપરેલ

	૧૯૧૭	૧૯૧૮
અળસીનું તેલ ...	૩.	૩.
બીજી બતનાં તેલો મળી કુલ ...	૧૪,૦૨,૭૨૦	૪૧,૨૫,૦૪૫
ગેરળ ...	૫,૧૧,૦૬૬	૭,૫૮,૮૫૦
અપ્રીણ ...	૪૪,૪૦,૦૧૦	૪૫,૨૧,૬૪૦
દીવેલ
ટાપરાં
કપાસીયા
ભોંયસીંગ
અળસી
ખસખસ
સરસવ
તલ
તેળનો
ખાંડ
ચા
કાચું રૂ ...	૧,૦૮,૬૮,૩૩૫	૨,૦૩,૬૩,૩૬૨
ટવીરટ અને ચાર્ન ..	૨,૪૮,૪૨,૭૭૮	૧,૬૭,૭૬,૬૭૪
રૂમાલ અને શાલો ...	૧,૦૭,૦૨,૬૬૮	૪૭,૬૪,૩૧૭
પીસ શુદ્ધ ...	૩૭,૦૦૦	૩૪,૭૦૫
પીસ શુદ્ધ ...	૨૨,૬૬,૩૭૭	૬૦,૦૬,૮૮૮
શણ ...	૫,૦૬૨	૫,૪૬,૭૬૬
ન્યુટ કાચું ..	૨૩,૬૬,૭૧૬	૮૩,૫૮,૬૩૬
રેશમ (કાચું) ..	૧,૨૧,૭૮૧	૧,૧૧,૫૪૦
રેશમ કુલ ..	૧,૨૬,૨૬૦	૨,૨૬,૬૧૨
ઉન કાચું ..	૫૪,૫૧,૬૦૬	૭૦,૭૬,૧૮૫
ઉનની ધાળવીઓ ને ગાલીયા વગેરે ...	૨૮,૪૧૩	૧,૬૩,૬૦૦
તળાકુ બીડી વિગેરે ...	૩૧,૪૨૭	૪,૩૫,૬૭૪
લાકડાં પાટીયાં વિગેરે ...	૨,૫૨,૬૬૩	૩,૮૬,૬૪૦
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ } સરકારી ઘઉંની નિકાશ સાથે }	૧૬,૫૬,૩૧૯	૧૬,૬૧,૬૬૭
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ } સરકારી ઘઉંની નિકાશ સિવાય. }	૧૭,૧૨,૨૧,૨૫૭	૨૩,૭૨,૨૫,૦૬૧

“ઇનકમટેક્સ.”

ઇનકમટેક્સને લગતાં કેઇ પણ પ્રકારનાં કામની સમજ મેળવવી હોય તે મળે અથવા લખો:-ખી એલ. થોસર,

બોમ્બે કોમર્શીયલ કોલેજ, ૪૧.

કાલબાદેવી રોડ મુંબઇ.

થોસરબોમાંથી આવકવેરા માટે હિસાબનાં પત્રકો તૈયાર કરી આપીએ છીએ.

ખી. એલ. થોસર.

એક્ટ. એલ. એ. એ. (લંડન.)

સરટીફિકેડ એકાઉન્ટન્ટ એન્ડ પબ્લીક
ઓર્ડર.

તમારે ત્રી વર્ગના કલેક્ટરોની હાડમારી અને જીલ્લા અટકાવના હોય, હાંદી બેંકના કલેક્ટરને થતી હાની બધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭ પૌડનો હાંદુસ્તાન ઉપર પડતો ઘસારો અટકાવવા હોય, હાંદીએ માટે રેલ્વેના સારા પમારની ગેઝેટીઓ નોંધતી હોય, હાંદી ઉલ્લેખ હાંદનાન લાભ માટે ખીવવવા હોય, બહેર પ્રજાની સગવડ માટે પૂરતી કાગજ ગખનાર સત્તા નોંધતી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અને અભિપ્રાયને માનુ આપે એવા અમલ નોંધતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલી કેન્દ્રે સબધી લડત ચલાવવા માટે નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફેરડુન પ્રેરવારૂપે લાઠાચાનજી ૩૬૧, હાંદીઓ રોડ, મુંબઇ, એ સરનામે મોકલવા બીનની છે

ખી. એન. ભાથેનાની કું.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચાટસ.

નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નાં ૩

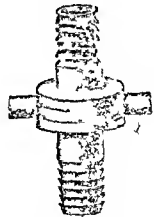
ટેલીફોન નાં ૩૧૫૫.

સેન્ટરી જીન એન્ડ રેલ્વેને લગતો સર્વે સામાન.

લોખંડની, કલાઈની, પીતલની, તાંબાની, સીસાની, બોયલર ટ્યુબો, બીરની એનવોલ્ટર પાઈપો અને તેની ફીટીંગ્સો—દરેક માપની મોટા જથ્થામાં મળશે.

લેસટેડ પીતલના સ્ટૉવ કૉક, બીજાકૉક, સીતના વીલ વાલ્વમે, અને ડાકસો:—દરેક જાત અને માપના.

ચીનીની ગટરના પાઈપો અને ફીટીંગ્સો, વોટર-કલોઝના વાસણો, લેવેટરીસો, બાથ તબ્સો, ફ્લસગી ટાંકીઓ વગેરે પ્લમ્બરોને લગતો દરેક જાતનો માલ જથ્થામાં તથા છુટક મળશે

શહેનશાહી અગ્નિ પિંડ સોનાના વરકવાલી.

આ દવા અગ્નિ તથા સોનાના વરક અને પૌષ્ટિક યુનાની દવાઓની બનાવેલ છે હસ્તકેષ અગ્નિ બીજ ગમે તે કાનજીવી તાકાત બોઈ બેઠેલા નિમ્ન નામરદ શખસોનું નખુ રાકપણ આ અગ્નિ પિંડસથી દુર થઈ પુરપાતન પ્રાપ્ત થાય છે

ધાતુકાય અને વીર્યકાય તેમજ તેથી ઉત્પન્ન થતા દરબે મગજ અને જ્ઞાનતત્ત્વોની નબળાઈ છાતીની મુઝબી સ, નબરાર, બરમ, ખાસી, માયાના દરદ, અલ્હુ, કબજિયત, કળિતર, કમરનો દુખાવો, વાસાની ફાટ વિગેરે આ અગ્નિ પિંડસથી દુર થાય છે આ અગ્નિ પિંડસથી પાચનશક્તિ બેસાવર થઈ રાસીરિક બળમા વધારા સાથે નીચું ધટ બની ઇદ્રિયની રોગ નસો ટાઈટ થઈ બધેનું સંપૂર્ણ વધારો થાય છે ફક્ત ત્રણ દીવસમા ફાઈટ જણાઈ ખાત્રી થાય છે અને વીસ દીવસ ખાધાથી લાખી સુદત સુધી તાકાત કાયમ રહે છે. આ અગ્નિ પિંડસ વધાવવાના લોકોને નવી જીવાનીની તાકાત બક્ષે છે જીવાનોને તેથી પૂર બેસા તાકાત વેદા થઈ કબજ મરદાઈ ઉત્પન્ન થાય છે તેમા પરેજી કાઢ નથી

નામદાર સુબઈ સરકારની ગવર્નમેન્ટ હોમોપેથીના કેમીકલ એનાલાઇઝર સાહેબે અમારી દવાની પરિક્ષા કરી સરમીશીયે આપ્યું છે કે તેમા કોઈ જેરી પદાર્થ, દવા કે રસાયન વિગેરે તુકસાનકારક થીજ નથી

નામદાર એમ આર. સી એસ (ઇંગ્લાન્ડના) તથા એલ આર સી પી (લંડનના) તથા જેતપુર સ્ટેટના નીકે મેડીકલ ઓફીસર સાહેબ વિગેરે અમારા હકીમાતના પુરતા અનુભવ અને મવીણ હોવાના સરદી ક્રીકેટો એનાયત કર્યા છે

શહેનશાહી તિલ્લા (લેપ) ધણીજ મિતલી યુનાની દવાઓથી બનાવેલ છે તે દરરોજ લગાડવાથી એક જો અઠવાડીયામા ઇદ્રિયની રોગ નસોની કમબેરી તથા નબળાઈ અને સુસ્તી દુર થઈ સંપૂર્ણ બેસા અને સખલાઈ પાવે છે તેથી કોઈ ભતની ઇબ થતી નથી કી ૩ ૫

શહેનશાહી તિલ્લા નાં. ૨ તદન અસકત નામરદ બેગી ઇદ્રિય પાતળી પડી ગઈ હોય તેને માટે અકસીર છે ૧ મત ૩ ૧૦ દરા વિપેરા પ્રુલાસો બાઈસ લીસ્ટમા છે.

હકીમ ગુરમહમદ બી એચ મોલવી એન્ડ કાજી, અખાસી દવાખાના
જેતપુર, કાઠીયાવાડ

પોરબંદર પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ

“ગણપતી” ટાપ

હમારો સીમેન્ટ હી દુરતાનમા આયાત થતા સાદામા સારી શક્તિની ખરેખરી કરે છે, અને જાણીતા ખાતાઓમા વપરાય છે એનું પેકીંગ એક એક હ દરરોજના મનજીત મથળાઓમા આવે છે, જેથી પીપ કરતા ધણીજ સહેલાઈથી હથેલી શકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડીયન સીમેન્ટ કું. લી. ૦

તાતા સન્સ એન્ડ કું. ૦

એજન્સી,

નવસારી બીલ્ડીંગ કો. પ્રા. લ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી.

પરંતુ એ અન્ય વીંછીઓમા, લોબન ગુહોમા કે લપકાદાર લોભોમા, અને ખુદ પોતાને
 ઘેર પણ, અહીંના જેવી સ્પષ્ટિ યાને ટેસ્ટકુલ સ્પોષ જમવા આશા રાખશે તો જરૂર
 નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાત્રી કરો.

કે. મુખાદેવી પોસ્ટની પાછળ મુ'બઈ નં. ૨

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ લુ. લી.

મુબઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાવ પ્રકારા નામના મેયના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —

વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી આયુર્ધિયોમાથી રાસાયી રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા
 આ દવા જઠરાણી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અખુટ ઠોવત આપે છે (એ ખાસ બ્યાનમાં)
 રાખવું કે વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમા આવતી શક્તિ હસેલક અને ઉન્માદક દવાઓથી ટુક સમય મટ બચાવી
 ફરીમ શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે)

(૨) લીવરને પોતાનું કામ બલવવાને નિયમીત બનાવી ગરીબે નિરાશી બનાવે છે

(૩) અલ્બર્નની વ્યાધીના નાશ કરે છે, અને અત્ર માગને તાગત આપે છે

નોટ — ગર્ભવતી તેમજ સુવાવડી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવારોગ સાચુ થઈ શકે
 નથી, અગર સાચુ થયો હોય તો મળી જાય છે કિમત દર બાટલીના રૂા ૧-૨-૦

ગ્લીસેરેડ ફોસ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(ફાનલનુને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના ફાન-
 તનુઓમા અને મગજમા મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરેડ ફોસ્ફેટના તત્ત્વો રહેલા હોય છે અને જ્યારે તેનું પ્રમાણ ધી
 અય છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યના અને શક્તિ જતી રહે છે અને અશક્તિને લઈ લુહા, જીંદા સખ્યાબધ દરેક
 રુપન યાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માનવ અવિ તેવા તત્ત્વોમાથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાને ઉપયોગ કરવાથી
 પહેલી એમ થુની પરે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્ત્વોની વૃદ્ધિ યાય છે જેઓને મગજનો કે અગમજનો ઘસારો વિરોધ
 બચાવે હોય તેમજે અચ્ચુ આ દવા વાપરવી કિમત દર બાટલીના રૂા ૧-૬-૦ (મોની સાઇઝ)
 ૦-૧૪-૦ (નાની સાઇઝ)

ખીજ બનાવડો માટે ફેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ લુ. લી.

પ્રોત્સેસ સ્ટ્રીટ—મુ'બઈ.

મહાલે એન્ડ કો. ...	૨૬ બી	Mahale & Co. ...	26 B.
મોતીલાલ મુળચંદ એન્ડ કો	૨૬ બી	Motilal Mulchand & Co. ...	26 B.
દાહ્યાબાઈ રામચંદ્ર મેઘા ...	૨૭ બી	Dahyabhai Ramchandra Mehta. ...	27 B.
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ ...	૨૭ બી	Nanlal Goverdhandas... ...	27 B.
હિંદુ અનાથાશ્રમ—નદીઆદ ...	૨૮ બી	Hindu Anathashram—Nadiad ...	28 B.
ગોવિંદજી દામોદરની કાંં ...	૨૮ બી	Govindji Damodar & Co. ...	28 B.
મણીશંકર ગોવિંદજી ...	૨૯ બી	Manishanker Govindji ...	29 B.
સપટ કંપની. ...	૩૦ બી	Sapat & Co. ...	30 B.
ઓ.ડી. કેમીકલ કો. ...	૩૧ બી	Od. Chemical Co. ...	31 B.
રાજવૈદ્યા નારાયણજી કેશવજી ...	૩૨ બી	Rajvaidya Narayanji Keshavji ...	32 B.
જીવરાજ ગોવિંદદાસ નેનશી ...	૩૨ બી	Jivraj Govindas Nenshi ...	32 B.
ગોદરેજ બ્રધર્સ ...	૩૩ બી	Godrej Brothers ...	33 B.
મંત્રી હિંદુ અનાથાશ્રમ—નદીઆદ ...	૩૩ બી	Mantri Hindu Anathashram ...	33 B.
કાથિઆવાડ હિંદુ અનાથાશ્રમ... ...	૩૪ બી	Kathiawad Hindu Anathashram. ...	34 B.
આર. જી. કામદાર ...	૩૪ બી	R. G. Kamdar	34 B.
અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા ...	૩૫ બી	Amritlal Maneklal Davavala ...	35 B.
દુલેરાય છોટલાલ અન્જારીયા ...	૩૫ બી	Duleral Chhotalal Anjariya ...	35 B.
વૈદ્યા કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ...	૩૬ બી	Vaidya Kalyanji Harikrishna... ...	36 B.
ગુલામખુસૈન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ ...	૩૭ બી	Gulamhussein Ismailji & Brothers. ...	37 B.
ધી બોમ્બે મીલ સ્ટોરસ સપ્લાઇ એજન્સી ...	૩૮ બી	The Bombay Mill Stores supply Agency ...	38 B.
જીવરાજ જી. નેનશી ...	૨૮૬	Jivraj G. Nensi ...	289

એક નવીન જાતનું થી.

તેના આશ્ચર્યકારક ગુણો.

હીમાલય તારૂના પ્રદેશના જંગલોમાં યતા 'એસક' વૃક્ષને મળતા જાતનાં ઝાડનાં બીયાંમાંથી એક પ્રકારનું થી તૃષ્ણ કરવામાં આવે છે અને એ થીમા આશ્ચર્યકારક ગુણો રહેલા હોવા છતાં તેની શોધખોળ કરીને અત્યાર સુધીમાં તેનો લાભ જનસમુદાયને કાઢપણુ શોધકે આપેલો નથી એ થી દરાજ તથા ખરજનાં ઉપર માલીસ કરવાથી ચોલીસ કલાકમાં કાયદો કરે છે અને નવાઈ બરેલું તો એ છે કે તેથી કપડાં બીલકુલ ખરાબ થતાં નથી. માથાનાં કુખાવા ઉપર માલીસ કાઢવાથી તાણડોતોળ આરામ થાય છે અને બીજા બાજોનાં ઉપરથી કરવાની જરૂર રહેતી નથી શરીરના કાઢપણુ બાગ ઉપરની વેદના, કળતર કે સંધાઓનાં કુખાવા ઉપર માલીસ કરવાથી તે બીજાની વેગે આરામ કરે છે. ચોડાં ઉપરનાં બીલ, કોરાળીઆ અને જામડી ઉપરના ડાંધ ઉપર માલીસ કરવાથી ધણીજ ઝડપે તે દૂર થાય છે. ખાસી અને હમમા છાતી ઉપર તથા સોજા આળ્યા હોય અથવા કાઢપણુ બાગ મુજબ ગયો હોય તો તે કેઠાણે ધીરે ધીરે મસળી સારો સેક કરવાથી કાયદો થાય છે. મુઠત બાગની કે બીજી કાઢપણુ કમજોર થયેલી નસો ઉપર માલીસ કરવાથી તે નસો ધણીજ મજબૂત થાય છે અને કમઝવત કે નપુસકપણું એથી દૂર થાય છે નકામા કેસ કાઢી નાખ્યા પછીથી તે કેઠાણે આ થી માલીસ કરવાથી ધણી લાંબી મુદત સુધી કેસ ઉત્તરતા નથી ખસ, શેળ, ગડગમડ, ફોડજીઓ અને ચાંદાં ઉપર મસળવાથી ધણીજ ઝડપે આરામ થાય છે. લગભગ એક દબાર માણસો ઉપર અજમાવ્યા પછીથી આ આશ્ચર્યકારક ગુણો પરાવતાર થી જાહેરને લાભ આપવાને પક્ષીક કરવામાં આવેલું હોવાથી તેનો દરેક અવશ્ય લાભ લેવા જઈએ જાણીતાઓ "મુકુલ" એ નામથી તેને એળખે છે અને તેની એક ટબીની કીમત રૂ. ૧-૮-૦ છે થોડું જુડું. તે મુબબને જાહેર ભલેશ્વર રસ્તે પાંજરાપોળ કમપાટડા સીંદનાડી ટીપોમાં મળે છે. આ બનાવટ હી દુસ્તાનમાં કાઢપણુ વેપારીને તથા વેચવા મુકેલી ન હોવાથી સીંદનાડી ટીપોમાં જ નહીં મળીને મળતી હોય (૧૯૪૫)

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી

એન્ડ

મેટલ વર્કસ.

—*—

એલ્યુમીનીયમ, પીત્તળ, પીચગોલ્ડ, ગરમનસિલ્વર, ચાંદી, વગેરે દરેક જાતની ચાતુનાં બટન બનાવવાનું તેમજ ચાંદીની ધુધરીઓ, પડીઆઓ તથા પટ્ટી પાટા તાં વીગેરે બનાવવાનું તેમજ ચાતુ ઉપર હરેક પ્રકારનું કામ કરી આપવાનું

ગંજવર ખાતું

છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ મુજબના સંચાઓ તથા એન્જીનથી ચાલતું બટન બનાવવાનું જે કોઈ પણ કારખાતું હિંદુસ્તાનમાં હોય તે તે આ અમારું કારખાતું છે. જેમાં દરેક ડીઝાઈનના કદ, કોલર, સટ, કોટ, વેસ્ટ, અને પેન્ટ બટન મોટા જથ્થામાં બને છે. તેમજ મીલીટરી ડ્રેસ બટન, કોઈ પણ સ્ટેટ, અથવા ગવર્નમેન્ટના ઓરડરથી મોટા જથ્થામાં બનાવી આપશું. દરેક જાતની કપાટખાના, અને પેટીની કળો, તથા દરેક જાતનાં તાળાંઓ, પણ મોટા જથ્થામાં બને છે તેમજ દરેક જાતનું ડાઇ, પચોતું, કામ સાઈ અને સકાર્ષદાર કીકાયત ભાવથી ઓરડર મુજબ બનાવી આપીયે છીએ.

ચાંદીના વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

દરેક જાતનાં ચાંદીનાં બટનો, દરેક જાતની ધુધરીઓ, પડીઆઓ, પટ્ટી, પાટા તાર, વગેરે મોટા જથ્થામાં ટાઇમસર કીકાયત ભાવથી અમે બનાવી આપીયે છીએ એક વખત ઓરડર આપી ખાતી કરો.

લખો—૧૩૩, ૧૩૫, કાલબાદેવી રોડ, હાથી ગિલ્ડીંગ સામે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની ફાંં.

મુંબઇ નાં ૨.

“કિલડાયન્સ”

ટોનિક સોલ્યુશન:—એના પદાર્થો “ગ્લિસરો ફ્રેસ-ફ્રેટ” સહેલાઈથી લોહીમાં મળી જાય છે, અને તેથી જ જ્ઞાન-તંતુની નબળાઈ તેમજ બીજા રોગો દૂર કરવામાં ઘણી સારી છે.
રૂ. ૨-૮-૦ અને ૧-૮-૦

દત્ત મંજન:—ફીનાઈલ જેવી તુકશાનકારક દવાઓથી નીરાળો અને પ્રાયદાકારક જલદ પ્રાણવાયુ (ઓક્સિજન) ઉત્પન્ન થવાથી મોનાં સંધનાં જંતુઓ નાશ પામે છે અને દાંત ઉજળા થાય છે. રૂ. ૦-૮-૦ અને ૦-૫-૦.

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે, ફોર્ટ, મુંબઈ.

(મ. જે. ગબ્બરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથક કરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, બજારણો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીઠામાં અને બીજા ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકામો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હુંદ વિનાનું અને હીકમતી ભેજરોજ જે ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આપને છેતરે એવી ઘણી વધી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

કંટલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે અરજ કરવી.

મ. જે. ગબ્બર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે ફોર્ટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, મોથાતું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લયક, છાતીની કંડીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણીડર.

કિંમત માત્ર એ આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફીઅર હાટ-મુંબઈ.

સુપરટેક્સ તથા ઈનકમટેક્સના નવા ફર્મ માટે.

તાકીદે મળેા ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે.

વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે.

જેની ખાતરી એક જ વખત ઓછીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્સના કામ માટે એક જ વખતે જ સલાહ હીસાખના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને ખીજ વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાયેલી છે.

રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસુલ કરવાનું અથવા નોટીસો તિગેરે ખીજાં કોઈપણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહારગામની ડીકીઓનાં નાણાં વસુલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટનું તથા લખાપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાકીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

ટેકાજી:—મુસા ખીલ્ડી ગ પહેલે માળે નં. ૧૮

એડવર્ડ સીનેમાની બાબુમાં. પોળી તળાવની પાસે કાલગાદેવી રોડ—મુંબઈ.

ઇન્કમ ટેક્સ તથા સુપરટેક્સ.

ના નવા કાયદા પ્રમાણે વેપારીઓએ પોતાની આવકનો હીસાબ પહેલેથી મોકલવાનો છે, વળી ધક્કી સલાહ લઈ બરાબર સમજી કાયદા પ્રમાણે કામ કરવાથી વખત, મહેનત અને પધ્ધતિનો ઘણો બચાવ થાય છે માટે તાત્કાલે મળો.

નગીનદાસ અને માણેકલાલ.

એફ. એલ. એ. એ. (લ'ડન): એફ. ઇન્સી. સી. એ.

ઇન્કમટેક્સ તથા સુપરટેક્સ સ્પેસીઆલીસ્ટસ.

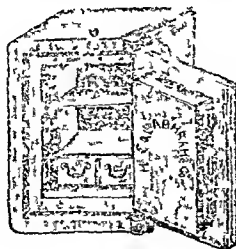
ટાઉન હોલ આગળ. બાગ સામે.

હોમજી સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ. કોટ, મુંબઈ.

ટેલીફોન નાં ૦ ૨૫૬૦.

એચ. વલભરામ એન્ડ કું.

ચોરોને પકડવાની

અખંડ વાળેલી

ચીજરીઓ, તાળાં કળો અને કેસ બોક્સો.

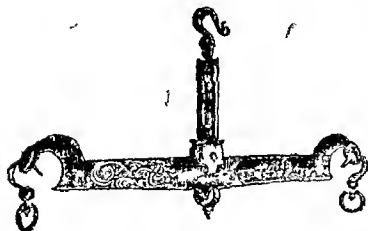
બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે ફેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, ધોળી ગલી.

દુકાન—અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુંબઈ-૩.

જુની અને જાણીતી વીશ્વાસુ કાંટાની દુકાન. ફીદાઅલી ગુલામઅલી કાંટાના વેપારી.

નંબર ૧૩૯, બ'હર સ્ટ્રીટ, જોખાખાસ નાકા ઉપર-મુંબઈ.

હમારે ત્યાં દરેક જાતના કાંટા જેવા કે વીલીઅમના, એવરીના, ખીમ તથા પ્લાટ-ફારમના અને ફેરળેકના બે હંદ્રવેટથી વીસ હંદ્રવેટ સુધી તથા સ્પ્રીંગના દરેક જાતના અને સાઇઝના સ્વલ ૫૦૦ સુધી તથા ચીનાઈ તથા બેરાત તોલવાના કાંટા દરેક જાતના, પીતળના વજન, તોલના સર્વે જાતના, મોટા વીલાયતી, ગામડી જોખ, કાંટાના પહલાં, સાંકળ વગેરે સારા માલ ઘણા કીધાયત ભાવે મળશે. હમારે ત્યાં માલની જાત નકી થયા પછી પછવાડે તેમાં કશી જાતનો ફેરફાર થતો નથી. તેમજ ભાવમાં કાગવાની ધારતી રહેતી નથી. એક વખત પધારી ખાત્રી કરવા લલામલુ કરીએ છીએ. અસલ રાજસ ચેકરના હંમ છાપના કાંટા અમારે ત્યાં મળે છે નક્કી માલથી સંભાળજો.

ખદારગામના ઓરડાં ઉપર પુરતું ધ્યાન આપીએ છીએ.

GAGAN DAS JETHMAL & Co.

Wholesale, Retail & General Merchants.

Bazar Camp—DEOLALI.

Jewellery, China, and Japan Silk,
Indian Curiosities Embroidery
Works, Brass Works, Silver Works
Sandal Wood Boxes, Indian
Carpets, Ceylon Lace, Madras
Works, Delhi Works, Agra Works
Bengal Works, Drawn Thread
Works, and Bokhara Works.

Head Office Dana Bunder,

BOMBAY 3.

MARBLE FLOORING

તાહુર, શાહજાદ, નાવહંગી મદરાસી
લાદીઓ, રફ તથા પોલીશ લાદીઓ, પાણી-
આરા, સીડીના ટપા, બાય-રૂમ, સ્લેબ્જ
વીગેરે મળશે.

ખદારગામના ઓરડાં ઉપર પુરતું ધ્યાન
આપવામાં આવે છે એક વખત રૂબરૂ મળી-
ખાત્રી કરો, ભાવ ઘણાજ કીધાયત છે.

આર. જીવરાજની કુંઠ

હૅડ ઓફીસ, ડંકન રોડ નં. ૧૫,

પ્રાંચ પરીલ, ચમાર ખાગ,

પોસ્ટ નં. ૨૧, મુંબઈ.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff..

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

તમારા ઘરઘતુ ખપની

૩

વેપાર વણજને માટે

પરચુરણ કે જથાખંધ દોઈ પણ નતની ચીજ જોઈતી હોય તે જથાખંધ હરો તે
ખીલકુલ જુગ કારિયાનયો અને કીશાયત બાવે મોકલીયું—લખી મોકલો.

Kirpal Das Jhamatmal
Dana Bunder
Bombay. 3.

કીરપાલદાસ જમાટમલ

દાણા ખંદર, મુંબઈ. ૩.

નામદાર મુંબઈના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસર હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું.

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.
મુંબઈમાં ફક્ત અમારું જ એક સંપુરણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ હીન્દી ધરાવ-
નારા અને વીલાયતની તથા વીથેનાની આખની હોસપીતાલમાં કામ કરી આવેલા
૨૬ વરસના અનુભવી ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનાસ્કોપથી તથા ઓફુલ્સમોસ્કોપથી આખ
તપાસવાનો ચાલુ અનુભવ ધરાવનાર મી. ફીરોઝ પોતે આંખ તપાસી ચસમા લાગુ
કરી આપે છે કે જે કામ બહિર મોટી ફી ખર્ચતાં પણ જવલેજ સતોષકારક રીતે
બની શકે છે.

મી. ફીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજ સીધીયા, ઓનરેબલ સર લોરેન્સ
જેનકીન્સ, ઓનરેબલ મી. જસદીસ બેટી, મીસીસ બેટી, ઓનરેબલ સર
જોન. અંદાવરકર, ઓનરેબલ મી. જસદીસ બીમન, ઓનરેબલ મી. જસદીસ
બેચેલર, કરનલ ફોર્મેન, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ જુલ M. D.,
I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મી.
જેલ M. V. O. અને બીજા કેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને બહુરો તરફથી એમની
કાબેલીયતપણાની ઉમદા સરદીફીકેટો મળી છે.

વળી હુમે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કોપટોક”

બાઈકીક્લ ફોલો તથા તોરીક (દુર તથા નજીક જવા માટે સાંધા વગરનાં) લેન્સીસ
તથા ઉચી ક્વોલીટીના બ્રેક્કીલીઅન પેમલસના તેમજ આંખને ઠંડક આપનારા
સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગ્લેસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ
પ્રીન્સિપીલ વગેરે દરેક જાતના લેન્સીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માત્રા છતાં
બાવ ધણજ કીશ્યત.

“વીવી”

આંખનાં દીપો

આંખ દુઃખવા આવવી, પાણી જવું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડા ખાનીપુવંક
કલાજ ફીમલ આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી ફીમતી નુસખાઓ સાથની ચોપડી મુફત મળશે.

નળળાં બૈરાં માટે.

—:૦:—

આલ્ફ્રેડ કૅરડીયલ રીચો એજ સોના તમામ દરદોપર અકસીર અને રામબાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને સોના ગરલાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચૂક શક્તિ ધરાવે છે. બધરાંના ગરલાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, દ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પડેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છોકરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલ્ફ્રેડ કૅરડીયલ રીચો ગરલાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીડમાને દુખાવો, થેડમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે બૈરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડૉક્ટરોને ઉપલી દવા ગરલાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર ઘડ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મરીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલ્ફ્રેડ કૅરડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી યદ્ધ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત
આના એક ચમચાભર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણાં નળળા હોય, જેઓને ઉધ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ પડે છે, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નળળાધથી તવાધને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક આના ચમચાભર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪- (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નળળા પૂરપોને માટે શક્તિને માટે જગ જાહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલ્ફ્રેડ કૅરડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આબરૂદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચૂક શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નફલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈબી ઉપલી દવા બ્યાદે બી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેખલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કું.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL Co.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

રીચો કેમીકલ કું.

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,

ન્યૂ યૉર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

વાંચો—

ધી હ રમી આ દે

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.

આ લાયકર લઠાઈના વખતમાં દરેક સ્ત્રીજ બેહદ મોંઘી થઈ છે તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સારૂ જોઈતા

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ધિરોના ષ્ઠોક્ષ અમારી પાસે તૈયાર છે,
જેમાંથી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે

એકવાર આવો અને ખાત્રી કરો

ધી લક્ષ્મી આર્ટ્સ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,
સાંકલી સ્ટ્રીટ, લાયબલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

ધી
હ
રમી
આ
દે
મા
ય
સ
લા
ઝા
મું
વ
દે.

સંલાળજો નકલી માલથી સંલાળજો.

મુંબઈમાં કોલન વાટર

ઘણી જાવનું આવા માંડ્યું છે પણ જરમનીના જાણીતા હુસ્ત્રીનાં કોલન વોટરને જડમુળથી હાંકી કાઢનાર બગલા છાપ કોલન વોટર આજે ઘણા વરસોથી પંકાયલું ને પહેલુંજ છે.

વેપારીઓને ખાસ લલાગણ કરવામા આવે છે કે બગલા છાપનું કોલન વોટર મંગાવી જરમનોતુ નામ જડમુળથી કાઢી નાંખો.

એકલા બનાવનાર,

હેરોન કેમીકલ વર્ક્સ.

મુંબઈ નંબર ૮

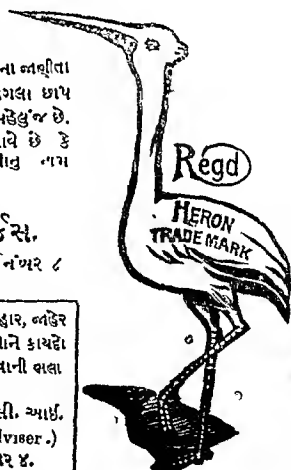
—:૦૨:—

કોઈ પણ વેપાર ધંધાની આગ્રહમાં પત્ર વ્યવહાર, જોડેર ખખર, હીસાબ વીગેરેમાં જો સલાહ લેશો તો તમોને કાયદો શું થાય છે તે એક વખત કામ સોંપી ખાત્રી કરી લેવાની બલા મણુ કરવામા આવે છે.

— લખો—વાય. એલ. લંડાસ્કર એન્ડ. સી. આર્થ.

ધંધાના સલાહકાર (Business Adviser.)

મુંબઈ નંબર ૪.

લીખા કલ્યાણુજની કુા
લોહીને સાફ કરી શકતી આપનાર
આયોડીડ

રેડ જેમીકા-સારસાપરેલા.

શરીરમાંના બગડેલા લોહીથી તબીયત સુસ્ત થઈ શરીર તવાતું જાય છે અને એ સ્થિતિમાં અનેક દરદોનો હુમલો વારંવાર થયા કરે છે. આવી સ્થિતિમાં બીજા ઉપાયો કરતાં લોહી સુધારવાના ઉપાયની પહેલી જરૂર છે, અને લોહી સુધારવા માટેનો સૌથી અસરકારક ઉપાય રેડ જેમીકા-સારસાપરીલા છે. અને જેના ઉત્તમ ગુણો કાળેલ શકતરેએ કબુલ રાખ્યા છે, અને તેઓ એક અવાજે ખાતરી આપે છે કે રેડ જેમીકા સારસાપરીલાએ લોહી સુધારવામાં અભયમ જેવી કૃતિહ મેળવે છે.

આ સારસાપરીલા હિંદુસ્તાનની હવાના પ્રમાણમાં બનાવવામાં આવે છે કે જેથી કોઈ પણ દરદ ઉપર લાગુ પડે છે અને તે સરવે દરદોને જડમુલથી સાફ કરી અસલ સ્થિતિ ઉપર તબીયતને લાવે છે. આ દવાને માટે અથો વાપરવાને લક્ષમણ કરીએ છીએ.

શરીરમાં આવી ગયેલી નબલાઈ, ગરમીનું પુટી નીકળવું, લીવર બગડવું, જ્ઞાનવંતુઓની નબળાઈ લિંગેર અનેક પ્રકારના દરદો આ દવા દુર કરે છે.

ગરમીના દરદો ઉપર આ દવા ખાસ કરીને રામબાણ અસર કરે છે.

કીંમત બાટલીનો રૂ. ૧૧—રૂ. ૨૧.

ગાંડીવ એન્ટી-રૂમેટીક બામ.

(એક ઘણોજ અસરકારક અને લાલકારક મલમ)

આ મલમ શરીરે ચોળવાથી સંધીવા સરળો હુ બદાયક રોગ થોડા વખતમાં નાબુદ થાય છે, પક્ષાઘાત, ધુભરી અને ધનુર્વા સરખા રોગોને આ મલમે મટાડ્યા છે. હાથ પગનું રહી જવું, શરીરના કોઈ પણ અવયવ ઉપર એકદમ સોજા થઈ આવવો, પેડુની આલુખાણના લાગમાં અતીશય દુખાવો થઈ આવવો, વાંસો કાઢ્યા કરવો તથા અકડાઈ જવો, કમરનો લાગ જલાઈ જવો, ગરદનની નસો સંજનક થઈ જવી, રગત્રક થઈ જવાથી હાથ, પગ કે શરીરનો કોઈ ભાગ રહી જવો વગેરે રોગો આ મલમ સગાડવાથી નાશ પામે છે. સ્ત્રીઓના કેટલાક લાયકર રોગો જેવા કે સુવાવડ અને ગર્ભાશયના રોગો થઈ ગયા પછી કમર અને પગ જલાઈ જાય છે તે પણ આ મલમનો ઉપયોગ કરવાથી નાશ પામે છે શરીરને લીધે શરીરના અવયવોના લાયકર ચિન્હો, જડમુલ ઉઘાડું રહી જવું, હાંત ખીટી ભેસી જવી, હાથ પગ ખેંચાઈ જવા વીગેરે ચિન્હોના આ મલમ નાશ કરે છે. કોઈ કારણથી શરીરના કોઈ ભાગમાં લોહીનું ફરવું બધ થવાથી અથવા લોહી સુડાલ થઈ જવાથી તે ભાગ નકામો અને હુખ આપનારો થઈ પડ્યો હોય તો આ મલમ વાલ્કાણીક રીતે કાયદો આપે છે.

કીંમત શીશી એકના ફક્ત આઠ આના. મોટી બાટલી બાર આના.

લીખા કલ્યાણુજની કુંપની.

જાળાંધ તથા પરચુટલ દવા વેચનાર, બહારકોટ, ગણેશ વાડી, સુંબઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
ફોર રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૧,૮૬,૦૦૦

મીલકતની ધીમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૬૦,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

મૌન, શેઠ મનમોહનદાસ રામભ (ચેરમેન.)
સર વિશ્વલદાસ દામોદરદાસ ઠાકરસી નાઇટ
શેઠ ચણુરણજી રીયલ.
શેઠ માધવભાઈ ઠાકરસી.
શેઠ મોરારજી વેલભ.
શેઠ જોશીભાઈ વાલભ.
શેઠ વાલભાઈ મુંદરભ.
શેઠ પરશોત્તમ કાનભ.
શેઠ જગજીવન શેઠરજી

દરેક બીલનું આગના વીમાનું કામ (જેલુ કે બીલ્ડીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
રવામાં આવે છે બહેર પ્રબળ તથા વેપારી વર્ગને એલેમ્પ્ત કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
'પનીને પુરતું' ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી. વધુ વિગત સારૂ આ કંપનીની ઓફિસમાં
કામલું અથવા જોતે મળવું

પેસ્ટનભાઈ એદલભાઈ ધાલા.

મેનેજરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કં. લી.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાદારીઓને માટે ટુંક ખરચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો ચાર આનાના સોળ રાજ અને દરેક રાજ દીઠ એક પૈસાના બાવથી સેવામાં આવશે ૧૬ રાજ દીઠ ચાર આના અને તે જ પરાંત દર રાજ દીઠ એક પૈસા લેવાનો નિવાજ છે. છપાવનારાઓએ દરેક મહીનાની તા. ૨૦ માં સુધીમાં લખાણ પૈસા સાથે નીચલે સરનામે મોકલી આપવા જોઈએ અંદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમાં એકલી આપવાં

સેક્રેટરી, ઇંડીયન મર્ચન્ટ સર્વિસ એન્ડ યુરો, બ્રોડવે ટેલીફોન બિલ્ડિંગ્સ ૧૯, ઈક સ્ટ્રીટ—કોટ—સુબઈ.

કેશશાહટ.

ધોળા, પીળા, અને શતા, રંગનો જથ્થા મેંધ તથા છુટક આખો તથા પાઉર વેચવાનો છે રૂબો, સુ એચ. આચાર્ય, ગોંડલ (કાઠીઆવાડ.)

પ્રેમચંદ કશનાણુ સુરતવાલા.

વીજલીનો દરેક જાતનો સામાન વેચનાર તથા રીપેરીંગ અને ફીટિંગ કામ કરનાર.

એાળ, સેન્ડ, તથા વાયરની દોર, તથા છુંમર, તથા ખેટરી ટેબલફેન, વગેરે માલ કીફાયત ભાવે મળશે. એક વખત ધધારી કામ પાડી ખાતી કરશે.

૬૦ સુજાણ જેઠા બીલડીંગ, બીજે માલે,

બેલક નં. ૭, સુબઈ નં. ૨.

સુરગીના સુળીઆની બારીક કાતનેસુ તથા આલની છાલ કે જીને સ આમાં દળીને લોટ બનાવી દેશી તથા જરમની રીત મુજબ રંગવાથી અસલ બેલીકરીન પાકો લાલ રંગ મુતર ઉપર રંગાય છે તેના મોટા બારીક કાત-ચણુનો તથા આલની બાલનો જરો અમારી પાસે હ મેશ મળશે

અરજેશર એચ બારીયા

અંદર સ્ટીટ, બીલીમોરા

કુદરતે કામીલ પીલ્સ.

ધાતુ પુષ્ટીના છે ગોળી મરદાઈ કાયમ રાખે બેડી કીમત બત્રીસ ગોળીના રૂપીઆ પાંચ પોષ્ટેજ માફ.

M. M. Khokhar & Co. Rajkot-Kathiawar.

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ લાઇઓને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉતાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા, હમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” ભુકો કરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમા નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે કી. ૧ ટયુબના આના ૮

હમારી શુગર ફ્રેટેડ કવીનાઇન કંસેક્રેશ વેલ્ડેબીલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજી અને શુભકારક, બનાવટો મુખ્ય મધ્યે મારકીટમા દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાલી મધ્યેના કારખાના મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઇટર એન્ડ કુંપની

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુખ્ય નં. ૪

ડોંગરેનું બાલામૃત

પીવાથી નાના છોકરાં

તન્દુરસ્ત થઇ તેમની તાકાદ વધે છે.

શીશીની કી, ૧૨ આના ૮ ખ ૪ આના

કે ડી ડોંગરે ૬

ગીરામ મુખર્જી

સાહિત્યસેવા અને દેશસેવા

એજ એના મુખ્ય દિશિખિન્દુ છે એવું

અંદ્રપ્રકાશ

માસિક પત્ર વિદ્વાનોમા ધણુજ વખણાયેલું છે, અને દર મહિનાના પહેલા અઠવાડિયામા સાહિત્ય-ચર્ચક, વાચકોના કરગમવા સારર થાય છે સુપ્રસિદ્ધ “સાહિત્ય” લખે છે કે “આ માસિક ધીમે ધીમે પ્રથમ પક્ષિતના પત્રોની હરોલમા આવતું બધું છે વાર્ષિક લવાનમ પોર્ટલેજ સુદા માત્ર રૂ ૨-૦-૦ છટક નહલન ત્રણ આના વડોદરા રાજ્યની તમામ રાજાઓ તથા પુસ્તકરાજાઓ માટે મળુરે બીહેર ખખર માટે ઉત્તમ સાધન

બાવતાલ માટે લખો—વ્યવસ્થાપક “અંદ્રપ્રકાશ”

રાજા હેલ રોડ,—વડોદરા

ખાટલીવાલાની તાવની દવા.

(એચ્યુમીક્ષયર) તથા ગોળીઓ.

ઈંગ્લીશ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ એકઝીબીશનમાં સોના તથા રૂપાના ચાંદો મેળવ્યા છે.

ખાટલીવાલાનું—ખાલામૃત—નખના તથા વવાયલા બાળકો તથા નાવવાન માણસો માટે અક્સીર કી આના ૧૦ દરો

" (ક્યોર—ઝોન) ખામ માયાનો દુખારો, સહેખમ, છાતીનો દુખારો હરએક નતનો દુખારો હરએક ભતની ખેચાએલી નસો માટે અક્સીર કી ૬ આના

" ડાએરીયા મીક્ષયર (કાલેરોલ) ઝાડા, ગરમીના પેટ, ઉલટી, કાલેરા વગેરે પર અક્સીર કી ૩ ૧ કુઈનાઈન ટીકડીઓ— એક એનની ખાટલીમા ૧૦૦ એની ખનાવટમા ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન વાપરવામા આવે છે કી ૩ ૧-૪ આના.

" કુઈનાઈન ટીકડીઓ—એ એનની, ખાટલીમા ૧૦૦, એની ખનાવટમા ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન વાપરવામા આવે છે. કી ૩ ૧-૧૨ આના

" દોનાક પીક્સ—ફીકા ચેહેરા, નમલામ, પાતલુ યુગ ગએલુ લોહી (એનીમા) માટે અક્સીર માત્ર પુડીકાક છે કી ૩ ૧-૮ આના

" રી ગવરમ ઓર્થોટોન્ટ—દારૂ ધોળીની કીડ તથા હરેક ભતની કીડ ખુલ્લી માટે મલમ કી ૪ આના

" દાતનુ મલમ—આ કી આના ૪

ડોક્ટર એચ. એલ ખાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કું., લી.

ટેલીગ્રાફ એડરેસ —ખાટલીવાલા વરલી મુંબઈ.

પી. ઓ. વરલી, મુંબઈ, ૧૮.

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સ ધીવા અને ગાઉટા દરેકો માટે આ એક ધર્મોત્તમ અસરકારક રામબાણ અને ઝડપી ઇલાજ તે' ઉપલા નામનું છે એ તેલ વા, પેન મારેતો વા, તમામ ભતનો સ ધીવા, સાએડીકા, ગાઉટ, ગ્રહની, કરતલ, આકરા નસોનું ખેચાલુ, કમર, છાતી, સાધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખનું, બરડાની ફાટ, બચાએના નબળા પડેલા પગો શુદ્ધિને માટે, સુજેલા તથા ગ ઠંડ ગયલા સાધા અને હાડકા અકરસાત, લમખેગો, લકવો, લચક, ચસક, વીગેરે તમામ ભતના ના બુના દુખારોને ઝટપટ સાબ કરી નબળા પડેલા અવયવોને તાકાત બક્ષી લોહી ફરતું કરી નવી છ દર્શી બખડાવી તેલના ખાસ શુદ્ધો છે. કી મત ફક્ત રૂપીઓ એક

સર્વે ભણીતા દવાના વેપારીઓ વેચે છે બાહ્યરગામવાળાઓએ તવસારી લખવું

માલેક—એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

હેડ ઓફીસ:—દોરડી સ્ટ્રીટ, નવમારી.

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા જર્મી ઇલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બહુવાજ્જે કોર્ટના ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનીક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને અવેરાતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬,
જુદાક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

ગલી નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-૨-૩૫

પ્રોપ્રાઇટર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હર ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

નોટ—આખા જર્મી ઇલાકામાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એકજ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે જર્મીની વસતીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં બહુર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટંટ અબરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીસ ભાગી ભાગ ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

- ચીમી સાથનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપુર કમીશન.

૬૦ દાવડાની કુંડો,

મંગાહેવીના કુવારા પાસે,

મુંબઈ નાં ૩.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી આજ દાવડાનું અબરખની ચીમનીનું પેટંટ (માનીકની બીજી શોધોની રોકાણોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપુર નફો છે. ઉપરને ઠેકણે અરજી કરે એ અથવા ભાતે મળે.

તમારા લાભનું.

ઘનામ રૂ. ૧૦૦૦.

મેળવાની વમે કોશેશ કરો

કેશવકાન્ત—હેર ઓધલ બહાઈટ ઓધલ
(લાસલેટ) થી વદન રહિત છે. "બહાઈટ ઓધ
લના લાળા વપરાસથી માથાને તથા ગાલને તે
ગુસ્સાન કંદે છે માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓધલમા બહાઈટ ઓધલ
છે તેને ઉપર જણાવેલું ઘનામ અમે આપશું.

આટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦.

દરેક બાણીતા વેપારીઓ પાસેથી મળશે.

દ્વારકાદામ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઈટર્સ

ધી હિંદુન્ટ્ર ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી કેશવ પરદ્યુમરી વર્ક્સ, ૧૪૭, અળદુલ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબાઈ.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:—

વેલાતી બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ઠંડે છે તેનો હીસાબ ગોદરેજે પ્રત્યેક આપ્યો છે. કોટની ઇવર્ટ લેપમની આસિસની આગમાં અને કાપડ બનારની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સમાવેશ બળી ગયું તેની બનાર મેળવવા પછી ઇવર્ટ લેપમવાળાઓએ તેમજ સર સામુઅલ જેમ્સે પોતાની કુલરોની કીમતની વેલાતી મોટા બાણીવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઠિયા વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હિંદુસ્તાન અને બરમાની સેવીંગ બેંકે માટે ચારકારને ઉપર તીજેરી ભેંધતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળો સલામત રહેવાથી આગો ઉપર તીજેરીનો ઓરડર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં શોર્ટ વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હજારો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે ટેંપાવ કર્યો તે સિંચે લખવા અમેરીકાનું હુત્તરહિંદોને લગતું સૌથી આગેવાન જોયાન્યુ નામે સાયન-ટીરીક અમેરીકન તા. ૨૬ થી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી ફલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાક મેકરોની કાયરમુક હોવાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરનાર થઈ છે. અમેરીકા બજારમાં એવી વાત આવી છે કે જે બળી સડેલી તીજેરીઓ જો દે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ કાયરમુક હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કમસ જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કાગળાનાં અને દુકાનો ચરકાર હંમેશા માટે બંધ થયે એવું અમે દુઃખીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

એસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

ધી સેંટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાયણુ	રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાયણુ	રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ	રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણુ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

વેશસં એ. એફ. ફરગ્યુસનની ફાં. ચાર્ટરડ એકાઉન્ટન્ટસ આ
બેંકના હીસાબો અને ભાગીદારીઓ દર અકવાડીએ તપાસે છે.

ગ્રાસીડસી બેંક માફક આ બેંક પોતાના હીસાબનાં પખવાડીક

સરવૈયાં બહાર પાડે છે

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક્ક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વહી ઑફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

આહુ ખાતાં ઉપર.

રોજની બાકી ઉપર.

ભાગવારીથી જુન. ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨૫ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫૫ ટકા.

ટુકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી મારામત પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

નામદાર વાઇસરોય સાહેબ.

ખડાદુરના ઓનરેબલ સરન્યન જનરલ સ્વ ક્યુકીસ પારડી કે. સી. એસ. આઇ. એમ. ડી. ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ મેડીકલ સર્વિસવાલા પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ રેલ ફેસ વોર હોસ્પીટલ કે જેમાં મેજર ઓનરેબલ સર એફ સ્ટેવર્ટ મી. આઇ. ઇ, ઠલકતા તથા મેજર એ. ઇ. વાલ્ટર આઇ. એમ. એસ. જેવા મોટા નામાંકિત સરકારી ડાક્ટરો અને અંગ્રેજ અમલદારો વ્યવસ્થાપક છે તે હોસ્પીટલમાં, રાજ મહારાજાઓમાં નવાબો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના ઓનરેબલ મેમ્બરો, સેસન જલો, કનલો, મેજરો, કેપ્ટનો, ઇન્ચુરી ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ પોસ્ટ ઓફીસ, નામદાર ઇન્ડિયા સરકારના કોમર્સ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, સરકારી સીવીલ સર્વિસ ઓફીસર, પોલીસીકલ એજન્ટ, યુરોપીયન સીવીલ સરન્યન, લેફ્ટેનન્ટ આઇ. એમ. એસ, એસ. ડી. ની ડીગ્રી ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો તથા દેશી અને યુરોપીયન અમલદારો અને ગ્રુપ્સમાં બાદશાહી ચાકુતી નામની જગ બહુર દવા બહુ વપરાય છે.

બાદશાહી ચાકુતી

ગમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાલ પાછી લાવે છે. પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશી ચાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય વધુ બનાવી ખૂબ પુરુષાતન આપે છે. ખરી મરદાપ આપનાર અને નબળા માણસને પણ જીવાનની માફક બેસાવેર બનાવનાર આ દવાનો લોભ લેવા અમારી ખાસ ભલામણ છે, આ દવા વાપરવામાં કોઈપણ બતની પરેશાની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની ડબી એકના રૂ. ૬૫.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીરિટરિયા-વાયુ મુકતા-

ડી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. જુદું.

મૃગી-રૂદ્ધ કે વાધથી આંકડી, તાલુ, જેન્ડ કે કાઠણી આવેતાં બેશુદ્ધિ, હાંતખીલી માસ રૂધાવો, થંડાગાર બનવું, શીશુના શીસોટા, પેટના દુખાવા ઇન્ન નવા કે જીના દર્દ માટે રામબાણ છે.

વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે ચેલછાને લીધે, રડવું, કુટવું, ધુલવું, નાચવું, બકવું, મોન્યત્વ, વિચિત્ર બેવડું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.

ઉપયોગ કરેથી ખાત્રી. દવા મહિનાદારની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય અને જવાબ વ્યાકાશ કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ઉપર કદવું રૂ. ૨, પો.)-દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવન એન્ટ ટેક્સ બુક કી ંજા. પો.)-

છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંયોધિત હીરિટરિયા-વિજયપુર-ગુજરાત

દુઃખમાં સબડતા પુરુષો.

[illegible]

પેતરીક ફારમસી.

લાલસીંહ બીલડીમ લોહાર ચાલને નાકે ૧ માળે કાપડ પારકેત સામે-મુંબઈ.

દેશી વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

૭
૧૫૧

પુસ્તક ૧૧ મું. VOL. XI. JANU. 1919. No. 7. જાન્યુ. ૧૯૧૯. અંક ૭ મો.

અનુક્રમણિકા.		CONTENTS.	
વિષય.	પાટ.	Subjects.	Page
૧. અધિપતિની નોંધ : ...	૨૯૦	1. Editorial Study ...	290
૨. વેપારી વિષયો : ...	૨૯૪	2. Commercial Subjects ...	294
વેપારમાં જાપાનની દરીદ્રતા ...	૨૯૪	Japan's rivalry in trade ...	294
૩. ચેમ્બરનો વિભાગ ...	૨૯૭	3. Chamber's Section ...	297
૪. બીજા ચેમ્બરનો વિભાગ ...	૩૦૮	4. Other Chambers' Section ...	308
૫. વિવિધ અને વેપાર સંસ્કારી જાહેરનામો ૩૧૦		5. War and Trade Government Notifications ...	310
૬. વેપારી ખબરો : ...	૩૧૨	6. Commercial Notes ...	312
૭. વેપારી બાતની અને આંકડાઓ ...	૩૨૫	7. Commercial Intelligence and Statistics ...	325

“ રેલ્વે જીવનમાંથી ” પ્રાચીન મુંબા થઈ કલાસ રેલ્વે મુસાફરોની મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાને જો તમારે કાંઈપણ મોકારની મદદ, બાતની, અથવા સાંવાલ્ય લેવડી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદનો ઉલ્લાસ વધારે ફેલાવવો જોવો હોય તો “ ઇન્ડિયન ઓર્ડર ઓફ કમર્સ ” ના ઉપરીપણા નીચે સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ ઓફ રેલ્વેઓ સંબંધવાનું દબાવું કરવું. આ બાબતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેનો રીપોર્ટ નીચે જણાવેલ સદૃશકર્ય ખસેડી મળશે :—

જીવરાજ જી. નેનસી

ધી ઇન્ડિયન પેસેનજર્સ એન્ડ ટ્રાન્સીટ, સીલ્કી એસોસીએશન,

જોસા જાગર સ્ટ્રીટ, ફાઈ, મુંબાઈ.

ઇન્ડિયામાં ફોર્સાઈંગ ટાઇલ્સ બજારી ખાતું—ધી જોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફાઈ, મુંબાઈ.

અમે પાતે.

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકમાં લવાજમ મુંબઈના આહુકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બહાર ગામના આહુકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુદમાં રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી.

આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો તે કાઢી નાંખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિં.

અમારા જૂના કોન્ટ્રીક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીહીંગ મેટરમાં અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે હિંમતે પોતાની જાહેર ખબરો મેટરની આગળ તથા પાછળ છપાવવા માટે આપવી.

આ વખતે મુંબઈમાં ચાલતા કેલેન્ડરના ઉપદ્રવને લીધે પ્રેસમાં માલુસો ખીમાર હોવાથી આ માસિક પ્રકટ થવામાં જરા ટીલ ચએલ છે.

EDITORIAL STUDY.

અધિપતિની નાંધ.

લડાઈ શરૂ થયા પછી જે જે ઉદ્યોગોને આ દેશમાં ઉત્તેજન મળેલું છે તેમાં કાચનો ઉદ્યોગ મૂળ છે. આ ઉદ્યોગ સેંકડો વર્ષ થયાં આ દેશમાં સારી રીતે ચાલતો હતો પણ જુદા જુદા સંજોગોને લઈ કરીને તે નબળી સ્થિતિમાં આવી ગયો તે એટલે સુધી કે આપણી નાનામાં નાની જરૂરિયાતો માટે

જર્મની અને ઑસ્ટ્રિયા-હંગરી પાસે જવું પડતું. તે દેશોમાંથી બંગલી જેવી ચીજ કે જે એક વખત આ દેશમાં બહુ સારી થતી તે પણ પુષ્કળ જથ્થામાં આવતી હતી. લડાઈ શરૂ થઈ તે વખતે જર્મની અને ઑસ્ટ્રિયા-માંથી નીચે પ્રમાણે કાચનો સામાન આયાત થતો હતો.

જર્મની.

માલની ભાવ.	૧૯૧૦-૧૧	૧૯૧૧-૧૨	૧૯૧૨-૧૩	૧૯૧૩-૧૪
પૌડ.	પૌડ.	પૌડ.	પૌડ.	પૌડ.
બંગડી...	૧૩,૪૬૩	૪,૭૪૦	૮૮,૦૩	૧૮,૦૬૫
ખોટાં મોતી ...	૨૨,૬૩૫	૧૦,૭૧૨	૧૫,૨૬૫	૨૪,૩૧૬
શીશીઓ ...	૧૨,૭૪૨	૧૨,૦૦૬	૩૫,૬૪૮	૪૮,૨૦૧
ગ્લોબ તથા હીવા માટે કાચનો સામાન }	૨૬,૬૪૦	૨૧,૪૩૦	૪૨,૮૭૩	૪૬,૦૫૪
આખા કાચ રકા- બીઓ વિગેરે... }	૧૪,૧૭૮	૮,૧૬૫	૨૦,૪૬૬	૧૩,૦૮૭
કાચનો બીજો સામાન	૭૨,૪૪૩	૬૪,૧૬૬	૪૬,૦૨૮	૩૭,૮૫૪
કુલ...	૧,૬૫૩૦૧	૧,૨૧,૨૫૨	૧,૭૨,૧૧૬	૧,૬૦,૫૭૭

ઓસ્ટ્રીઆ.

માલની ભાવ.	૧૯૧૦-૧૧	૧૯૧૧-૧૨	૧૯૧૨-૧૩	૧૯૧૩-૧૪
પૌડ.	પૌડ.	પૌડ.	પૌડ.	પૌડ.
બંગડી...	૩,૧૬,૭૬૪	૩,૭૬,૦૦૨	૩,૭૨,૪૩૧	૪,૮૩,૫૫૫
ખોટાં મોતી ...	૫૩,૦૦૪	૪૧,૪૪૬	૩૨,૦૧૮	૩૭,૫૭૨
શીશીઓ ...	૨૪	૧૫	૮૩૬	૭૪૧
ગ્લોબ તથા હીવા માટેનો કાચનો સામાન }	૨૮,૧૨૫	૨૦,૭૦૮	૩૧,૮૦૬	૩૩,૭૦૬
આખા કાચ રકા- બીઓ વિગેરે. }	૩૬૮	૫૧	૪૮૬	૬,૩૮૨
કાચનો બીજો સામાન	૩૨,૮૪૬	૨૭,૧૮૫	૨૨,૬૦૨	૨૦,૫૮૨
કુલ ..	૪,૩૪,૧૬૧	૪,૬૮,૪૦૭	૪,૬૦,૪૮૨	૫,૮૨,૫૪૧

કુદાઈ શરૂ થઈ ત્યાર પછીના સમયનો લાભ આપણાં મિત્રરાજ્ય ભાષાને પ્રેરેલા લીધા કારણ કે જર્મની અને ઑસ્ટ્રીયા સાથેનો આપણો વ્યવહાર અટક્યો અને આ દેશની જરૂરિયાતો દેશમાધીય પુરી પડી શકે તેમ હતું નહિ.

ઔદ્યોગિક કમિશને પોતે પણ કહ્યું છે તેમ આવી ભવતની સ્થિતિ માટે સરકારના વેપારની છુટાપછાની રાજ્યનીતિજ આભારી હતી. ભાષાને જે તાતે માલ કેટલો આ દેશમા દાખલ કરેલી છે તે નીચેના ટેકા, લખાઈ જણાશે.

ભાષાન.

માલની ભાવ	૧૯૧૩-૧૪	૧૯૧૪-૧૫	૧૯૧૫-૧૬	૧૯૧૬-૧૭
બંગડી.	૬૬૧	૧૨,૬૬૫	૧૦૧,૮૨૭	૨૪૩,૬૮૭
ખોટાં મોતી.	૩૬,૬૪૬	૪૩,૩૦૦	૪૨,૦૬૧	૬૨,૦૧૬
શીશીઓ.	૨૧,૨૫૬	૨૭,૨૬૭	૫૨,૬૨૧	૬૭,૧૧૪

ગ્લોબ તથા હીવા માટે

કાચનો સામાન.	૫,૭૪૭	૨૩,૪૪૮	૧૦૨,૬૭૦	૫૬,૬૬૦
આળા કાચ, રકાળીઓ વિ.	૪૪	૩૭૮	૨૪,૩૭૨	૨૧,૫૨૧
કાચનો ખીન્ને સામાન.	૩૭,૪૩૫	૨૩,૬૫૭	૭૬,૫૬૨	૮૪,૭૪૨
	૧૦૫,૪૨૨	૧૩૧,૦૧૫	૪૦૦,૪૪૩	૫૬૮,૭૭૩

૧૯૧૩-૧૪ કરતાં કુલ વધારો.

વરસ.

૧૯૧૪-૧૫

૧૯૧૫-૧૬

૧૯૧૬-૧૭

વધારો ટકા.

૨૪-૩

૨૭૬-૮

૪૬૭-૯

જાપાન જ્યારે આ પ્રમાણે પોતાનો કાચનો ઉદ્યોગ આ દેશમાં દાખલ કરાવતું હતું ત્યારે અંદિયાના ઠંપનીવાલાઓ પશુ ભાગવા લાગ્યા કારણ કે તેઓએ જોયું કે તે વખત ઉદ્યોગની ખીલવણીનો હતો. કાચનાં કારખાનાંઓ છેલ્લાં ૨૫ વર્ષમાં લગભગ ૩૦ જેટલાં કાંચી ધડયાં હશે અને સેથી જો કોઈ પશુ આદમી નાસીપાસ થઈ જાય તો સ્વભાવિક હતું. પણ તે છતાં લગભગ શરૂ થયા પછી કેટલાકોએ નવા કારખાનાં શરૂ કર્યા અને કેટલાકોએ જુનાં સજ્જત કર્યાં. મ્યુનિશન ઓર્ડર વિગેરે સરકારી ખાતાંઓ તરફથી પણ ઓર્ડર મળવા લાગ્યા એટલે એક મોટું જરૂરી ઉત્પાદન મળ્યું. આ ઓર્ડરોની ખીલ મોટી અસર એ પશુ થઈ કે જે કારખાનાંઓને આ પ્રમાણે સરકારી ઓર્ડર મળ્યા તેઓને કાલસા તથા રેલવેનાં વેગોની સગવડ પણ મળી કે જે એ સગવડોની તો લાકડાના હિંગામમાં મોટી મારામારી હતી. અલ્હાબાદ ગ્લાસ વર્ક્સ કંપનીને અલ્હાબાદમાં મોટું કાચનું કારખાનું છે તેને તો આ ઉપરાંત કેટલાએક લશ્કરીઓને પણ રેલમેન્ટોમાંથી છોડાવી હોશિયાર કારીગર તરીકે તે કારખાનાને આપવામાં આવ્યા.

આ બધી ચળવળનું પરિણામ એ આબુનું કે આ કારખાનાંઓ કોઈ દિવસ પહેલાં ન ધરાયેલો એવો માલ પણ કાઢવા લાગ્યાં. શીશીઓ, લેબોરેટરીને માટે યોગ્ય સામાન, રેલવેને માટે ગ્લોબ, વિગેરે માલ સારા જગ્યામાં નીકળવા લાગ્યો. પણ આ બધાં સાથે પણ હવે આ કારખાનાંઓ જાપાનની સામે ટકી શકશે કે કેમ તે જવાનું છે. મુંબઈમાં જે કારખાનાંઓ છે તેઓને કાલસાની મોટી મુશ્કેલી છે તેમ તે ઉદ્યોગમાં વપરાતી કાચી ચીજો જેવી કે રેતી તે પણ દૂરથી લાવવી પડે છે તેમજ જાપાનનો માલ અંદિયાનું ઉત્પાદન હોવાથી જે પ્રમાણે અલ્હાબાદ કે જામલપુરને એટલા માઈલની રેલવેનો તુર પશુ જાપાનીઝ માલની સામા સરેલસુ રૂપ છે તે પ્રમાણે અહિંયાં નથી. તે છતાં જો હિંમતથી કામ લેવામાં આવે અને સરકાર તરફથી કાલસાની મુશ્કેલી અને રેલવેનાં વેગોની મુશ્કેલી દૂર કરવામાં આવે, લાકડાના વળતમાં ઓર્ડરો મળતા હતા તેવીજ રીતે ઓર્ડરો આપવામાં આવે અને એકસપર્ટની સલાહ બાબત બંદો બંદત કરવામાં આવે તો અત્રેનાં કારખાનાંઓ જાપાનની સામે શા માટે ટકી શકે નહિ તે સમજાતું નથી.

આવક ઉપરના હદથી બહારના નફા ઉપરના કરને લગતો ખરડો બહાર પાડવામાં આવ્યો છે અને તેની સામાં જે વિવેચનો અત્યાર સુધીમાં થયેલાં છે તે ઉપરથી જણાય છે કે હિંદી તેમજ ઇંગ્લેન્ડ વેપારી કામ આ કરની સામે છે, આ ચેમ્બરની કમિટીએ તે બાબતમાં હિંદી સરકારના ખજાનચી આન. સર જેમ્સ મેસ્ટનની મુલાકાત લીધી હતી જે મીટીંગનું વર્ણન આ અંકમાં ખીજે કેશણે આપવામાં આવેલું છે.

મેસોપોટેમીયા માથેનો વેપાર અત્યારે ઘણા વેપારીઓનું ધ્યાન ખેંચી રહ્યો છે. જ્યાં તેથી બગદાદ લેવાયું ત્યારથી ઘણા માહસિદ વેપારીઓની દ્રષ્ટિ એ વિશાળ ક્ષેત્ર તરફ દોરવાઈ છે પણ લડાઈ ચાલતી હતી ત્યારે બુદ્ધા પ્રતિષ્ઠાથી એ વેપાર સ્વાભાવિક રીતે જેટલી ખીલવવો જોઈએ તેટલો ખીલવાઈ શક્યો નહિ. આ બાબતમાં આ ચેમ્બરની કમિટીએ ૧૯૧૭ ની સાલમાં ધરાની અખાતના ખાસ નિમાયતા ટ્રેડ કમિશનરે મી. હાલેન્ડ અને મી. વિલ્સન સાથે મસલત ચલાવી હતી જેનું વર્ણન તે સાલના માસિકમાં આપવામાં આવ્યું હતું. હવે જ્યારે લડાઈ અટકી છે ત્યારે સ્વાભાવિક રીતે મેસોપોટેમીયા સાથે આ વેપાર તરફ ઘણું આકર્ષણ થયેલું છે અને તેથી ચેમ્બરની કમિટીએ હિંદી સરકારનાં વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતાને પત્ર લખી એ વેપાર બાબે ડેટલીએક ખબર પુછાવેલ છે. ત્યાંના વેપાર બાબે અમેરીકન કોન્સલે લખેલા લેખમાંથી આ અંકમાં કિતારા પણ આપવામાં આવેલ છે કે જેથી આપણા વેપારી લાઇઓને એ બાબતમાં ઉપયોગી માહિતી મળે.

સુલેહની કોન્ફરન્સ જે ચાલુ મહિનામાં મળનાર છે તેને અંગે બ્રિટીશ વૉર કેબિનેટમાં આ દેશના પ્રતિનિધિઓ આન. સર એસ. પી. સિન્હા અને બિહારના મહારાજાને નિમવામાં આવ્યા છે પણ હિંદી વેપાર અને ઉદ્યોગનાં ઉપયોગી તત્વોને કોઈ પણ પ્રતિનિધિ આ ઐતિહાસિક કોન્ફરન્સમાં જોઈએ તે બાબે આ ચેમ્બર તરફથી નામદાર વૉઇસરાય ઉપર તાર કરવામાં આવ્યો હતો. આ બાબત ઉપર ચેમ્બરની કમિટીનું લક્ષ્મિનંદુ અને ઘણા વખત થયેલાં ચોટાલું છે. આજથી લગલગ ત્રણ વર્ષ ઉપર જ્યારે નામદાર લૉર્ડ ચેમ્સફર્ડ વૉઇસરાય તરીકે આવ્યા ત્યારે તેઓને ચેમ્બર તરફથી માનપત્ર આપવામાં આવ્યું ત્યારે સુલેહની કોન્ફરન્સમાં હિંદી વેપાર અને ઉદ્યોગનો પ્રતિનિધિ હોવો જોઈએ તે ઉપર ખાસ ભાર મુકવામાં આવ્યો હતો. ત્યાર પછી જ્યારે સર એસ. પી. સિન્હા, બિહારના મહારાજા અને સર જેમ્સ મેસ્ટન ઇમ્પીરીયલ વૉર કોન્ફરન્સમાં જવા નીકળ્યા અને ચેમ્બર તરફથી તેઓને વિદાયગીરીનું માન આપવામાં આવ્યું ત્યારે પણ આજ બાબત ઉપર ભાર મુકવામાં આવ્યો હતો. એવીજ ખીલ બાબત જેના ઉપર કમિટી વારંવાર લાગતા વળગતાઓનું ધ્યાન ખેંચે છે તે Fiscal Autonomy એટલે કે આ દેશને જકાત સંબંધી સંસ્થાનાની માફક સ્વતંત્રતા મળવી જોઈએ તે છે. ઉપર જણાવેલા જે પ્રશ્નો વખતે તેમજ ખીલ ધણી વખતે તેમજ નામદાર નવા ગવર્નરને માનપત્ર આપતી વખત પણ આ બાબત ઉપર મજબૂત ધ્યાન ખેંચવામાં આવેલું છે.

COMMERCIAL SUBJECTS.

જેપારી વિષયો.

(કેમર્સના એક લેખ ઉપરથી).

વેપારમાં જાપાનની હરીફાઈ:—

જાપાન ઔદ્યોગિક પ્રગતિમાં ખુબજ આગળ વધેલું છે અને તે પરિણામ કેટલેક અંશે તે લકાઈમાંથી અલગ હતું તેને આભારી છે. જાપાને તકનો સંપૂર્ણ લાભ લીધો છે, અને લગાઈ શરૂ થઈ ત્યારથી તેની નિકાસમાં અજબ વધારો થયેલ છે. ૧૯૧૭ની સાલમાં જાપાનનો બીજા દેશો સાથેનો કુલ વેપાર ૨૫૩૦,૫૭૭,૦૦૦ યેન જેટલો હતો જેમાં નિકાસની કિંમત ૧,૫૪૦,૦૪૬,૦૦૦ યેન અને આયાતની કિંમત ૯૯૦,૫૪૧,૦૦૦ યેન હતી એટલે આયાત કરતાં નિકાસમાં ૫૪૯,૪૮૫,૦૦૦ યેનનો વધારો હતો. આ અકિશ ખરેખર ચોક્કસે તેવા છે અને આગલી વર્ષ સાથે સરખાવતા ૪૦ ટકાનો વધારો થતાવે છે. નિકાસની કિંમતમાં ૪૬૨,૯૪૭,૦૦૦ યેન અથવા ૪૩ ટકાનો વધારો અને આયાતમાં ૨૬૦,૭૦૨,૦૦૦ યેન એટલે ૩૫-૭ ટકાનો વધારો થયો હતો. આ છ વર્ષના બે મહિનાના આકાશ પછી ચોક્કસે તેવા છે. તેટલા વખતમાં નિકાસની કિંમત ૧૯,૨૪૨,૦૦૦ પૌંડથી વધીને ૨૪,૭૫૬,૦૦૦ પૌંડની થઈ હતી જ્યારે આયાતમાં ૯૮,૧૬,૦૦૦ પૌંડનો વધારો થયો હતો. જાપાનના હરેક હુજરમાં જોડે કે ધણે અંશે પ્રગતિ થયેલ છે.

જાપાનનો ૩ કાંતવાનો ઉદ્યોગ જે ખુબજ અને મેન્ચેસ્ટર સાથે સખત હરીફાઈ કરે છે તે ચીનમાં પણ અડપથી પગપેસારો કરે છે.

જાપાનના કાંતવાવાળાઓની ટીન્ટસીન અને સીંગરાઓ ખાતે આવેલી મીલો ઉપરાંત તેઓ બીજી ૧૦ મીલો શાંગાહી ખાતે સ્થાપે છે. શાંગાહી ખાતેની યુવાન કોટન મીલ ચીનના વેપારીઓના હાથમાં છે અને ત્યાં ૨૮,૭૦૦ સ્પીનડલથી કામ ચાલે છે.

ધી નાઇગાઇ કોટન ટેરીંગ કંપની જેઓ શાંગાહી ખાતે કેટલીક મીલોના માલિક છે તેઓએ તે મીલ ૮૦૦,૦૦૦ ટેકવથી ખરીદી લેવાનો કોન્ટ્રાક્ટ કરેલ છે. ચીનમાં 'ટેરીફ' ની નવી પદ્ધતિ સ્થાપવાની વધી હોવાથી તે કંપની થોડા વખતથી ચીનમાં કાંતવાનો ઉદ્યોગ ફેલાવવા માટે પ્રયાસ કરે છે પણ આંધ્યાકામ વિગેરે મેળવવાની મુશ્કેલીને લીધે તે પોતાની પોજનામાં હજી ફેતેફમંદ થઇ નથી. શાંગાહી ખાતે ધી નાઇગાઇ કોટન ટેરીંગ કંપનીએ પહેલી મીલ ૧૮૬૦ માં શરૂ કરી. તે મીલમાં આત્યારે ૨૦,૩૬૨ સ્પીનડલ અને ૨૭૦ હુમો છે. બીજી મીલ ૧૯૦૮ માં કાઢવામાં આવી હતી અને તેમાં ૨,૦૦૦,૦૦૦ ટેલ રોકવામાં આવ્યા હતા. તેમાં હાલ ૨૫,૪૮૦ સ્પીનડલ અને ૫૧૦ હુમો છે. આ વર્ષે હરમીઆન તેજ કંપની તરફથી શાંગાહી ખાતે એક બીજી મીલ શરૂ થયે; અને તેમાં ૨૦,૦૦૦ સ્પીનડલ અને ૬,૦૦૦ હુમોથી કામ કરવામાં આવશે. ધી ગોડા કોટન સ્પીનિંગ કંપનીએ શાંગાહી

મેટેલીક સીલીંગની ચારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

ખાતે એક મોટી મીલ સ્થાપવાની યોજના ઘડી કાઢેલ છે. પરંતુ તેનું કામ શરૂ થતાં હજી વખત લાગશે. રીન્ટ્સીન ખાતે જાપાનની કેટલીક પ્રખ્યાત પેટીઓએ સાથે મળી મીલ કાઢેલ છે અને તેણે થોડું કામ પણ શરૂ કરેલ છે. થી નાઈગરાઈ કોટન કંપનીની એક મોટી મીલ સ્કીંગરોએ ખાતે ચાલે છે. તેનું કામ ૧૯૧૭ માં શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેમાં ૨૦,૦૦૦ સ્પીન્ડલ છે.

પરંતુ જાપાનને કાચા માલ માટે થીન દેશે ઉપર સમુળગે આધાર રાખવો પડે છે; અને આ તેની મુખ્ય મુશ્કેલી છે, અને જાપાનના મીલવાળાઓ હાલમાં હિન્દના રૂના પાકની નિષ્ફળતા, રૂના વધતા જતા ભાવો તથા ધણ પતના રૂ ઉપર સરકારે મુકેલા અંકુશોને લીધે તેઓના ઉદ્યોગને થોડો પહોંચવાની વકીને લીધે હાથથીત થયેલ છે. આ માટેનું સહુથી અગત્યનું કારણ હિન્દુસ્તાનના રૂનો પુરતો જથ્થો મેળવવાની મુશ્કેલી છે. જાપાનમાં હિન્દના રૂની વાર્ષિક વપરાશ લગભગ ૧૫,૦૦,૦૦૦ ગાંસડીની છે અને અમેરીકન રૂની લગભગ ૫૦,૦૦,૦૦૦ ગાંસડીની છે. આ ઉપરથી જણાશે કે જાપાનને રૂ પૂરું પાડનાર મુખ્યત્વે કરીને હિન્દુસ્તાન છે અને ગયા ઉનાળામાં હિન્દના ઝાઝરમાં લગભગ ૧૦,૦૦,૦૦૦ ગાંસડી એક્ષી હોવાનું જણાવવામાં આવેલ છે અને એમ સૂચવવામાં આવ્યું છે કે આ કારણને લઈને જ ઈંગ્લીશ અલ જાપાનીઝ ગવર્નમેન્ટના ફીનિન્સીઅલ મેક્ટરી તથા જાપાનના એન્કીક્લચર અને કોમર્સ ખાતાના સેક્રેટરી હાલમાં હિન્દુસ્તાનની મુસાફરી ઉપર નીકળેલ છે અને તેઓ તે દરમિયાન દેશની આમાન્ય આર્થિક અને નાણાસંબંધી સ્થિતિના પણ અવ્યાસ કરશે. વળી ઈંગ્લીશ અલ ફીનિન્સ ડીપાર્ટમેન્ટના મી. એચ નાકામુરા પણ તેઓની સાથે છે આ બધું જાપાનના લોકો હિન્દુસ્તાનનું ઝાઝર હાથ કરવા કેટલા ધન-તેજર છે તે જતાવી આપે છે. દરમિયાન જાપાનનું કાપડ હિન્દુસ્તાન

અને ચીનમાં એટલાં સરતા ભાવે પૂરું પાડવામાં આવે છે કે બ્રીટીશ લોકો તેની સાથે હરીફાઈ કરી શકશે નહિ એ ખાખત તરફ મેન્ચેસ્ટર એન્જર ઓફ કોમર્સ કોટન કન્ટ્રોલ બોર્ડનું ધ્યાન ખેંચેલ છે અને એમ પણ કહેલ છે કે અત્યાર સુધી કેટલીક જાપાની જે ચીન બ્રીટીશ લોકોના પૂરી પાડતા તેમાં પણ જાપાને પગ પેસારો કરેલ છે. બોર્ડ જવાબમાં કહ્યું છે કે તે સવાલ ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવે છે રૂટના આ ટુંકા સમાચારથી મેન્ચેસ્ટર એન્જરને જાપાન સામે રક્ષણ માટે કોટન કન્ટ્રોલ બોર્ડને શા કારણથી અરજ કરવી પડે તે સમજી શકાતું નથી; પરંતુ જ્યારથી દક્ષિણ મેન્ચુરીઆ જાપાનની રાજ્ય સત્તા હેઠળ આવ્યું ત્યારથી તેથી સાધેના જાપાનના વેપારમાં થયેલો વધારો તથા તે વધારો કરવાની રીત મેન્ચેસ્ટરની ફરીઆદનાં કારણ હોઈ શકે. આઈનીઝ કસ્ટમ્સ રીટર્ન્સમાં દક્ષિણ મેન્ચુરીઆના મુખ્ય ષાંદર ન્યુચવેંગ માટે 'કોરા સાહા કાપડ'ના આંકડા નીચે પ્રમાણે છે.—

	તાકા.
અમેરીકન.	૧૦,૩૩,૦૮૯
જાપાનીઝ.	૭૦,૮૦૦
ઈંગ્લીશ.	૫,૨૦૦

૧૯૧૩ માં આ આંકડા નીચે પ્રમાણે હતા—

	તાકા.
અમેરીકન.	૨,૨૫,૨૮૦
જાપાનીઝ.	૧,૨૪,૮૪૦
ઈંગ્લીશ.	૧૪,૨૬૦

જે કે કુલ વેપાર ધણોજ ઘટી ગયેલ છે તેાપણ જ્યારે અમેરીકાનો વેપાર લગભગ ૭૫ ટકા અને ચેટ પ્રિન્ટનો લગભગ ૨૦ ટકા ઓછો થયેલ છે ત્યારે જાપાનનો વેપાર લગ-

શાગ ૭૫ ટકાનો વધારો બતાવે છે. સામાન્ય રીતે આ આંકડા વેપારમાં ઘટાડો બતાવે છે પરંતુ ૧૯૧૩ ના ન્યુચર્વેંગ ખાતાના એકંદર સુતરાઉ કાપડના આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

તાકા.

જાપાનીઝ ૧,૩૭૪,૭૪૪.

ઈંગ્લીશ. ૨૭,૦૦૭.

અમેરીકન. ૯૦.

આ ઉપરથી જણાયે છે મેન્યુરીઆનો જે વેપાર અગાઉ ન્યુચર્વેંગ મારફત ચાલતો તે હવે એન્ટંગ મારફત ચાલે છે. વળી હવે જાપાને વેપાર એક હાથ કરેલ છે તે પણ દેખીતું છે. ઉપર આપેલ 'શીટીંગ' ના આંકડા તે ખુલ્લું બતાવે છે અને તેજ પ્રમાણે ફીલના આંકડા તપાસતા પણ એજ સ્થિતિ માલમ પડે છે. ફીલના આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

૧૯૦૩ ૧૯૧૩

અમેરીકન ૫૨૯,૬૫૫ ૭૨,૬૭૦

જાપાનીઝ. ૬૭,૪૩૦ ૮૦,૦૭૫

ઈંગ્લીશ. ૩૮૦ ૧૮૨૯

આ પ્રમાણે જાપાને અમેરીકાને ઘણુંજ પછાત પાડી દીધું છે. વળી આંકડાઓ ઉપરથી જણાય છે કે જાપાનને જ્યારે દક્ષિણ મેન્યુરીઆ ઉપર કુલ સત્તા હતી તહિ ત્યારે પણ તે બીજા દેશોનો વેપાર ઘટાડી દેવામાં ફતેહમંદ થયું હતું.

કોરા 'શીટીંગ' અને 'શર્ટીંગ' ના આંકડા તપાસતાં જણાય છે કે ૧૯૦૯ માં એટલે કે કોરાઆને જાપાન સાથે ભેટી દેવામાં આવ્યું ત્યાર પહેલાના વર્ષમાં વેપારમાં જાપાનનો હિસ્સો ૫૦ ટકા હતો જ્યારે બેટ બ્રીટનનો ૪૯ ટકા હતો ૧૯૧૩ માં જાપાનનો હિસ્સો વધીને ૯૦ ટકાનો થયો અને બ્રીટનનો ઘટીને ૮ ટકાનો થયો. તે

વંચતે બ્રીટીશ 'ટી' (T) કાપડનો વેપાર તદ્દન બંધ પડ્યો. જાપાનના વેપારના આટલા મોટા વધારાનાં કારણો મેનીલાનું ફાર્ ઇસ્ટર્ન રીબ્બુ નીચે પ્રમાણે દર્શાવે છે:—

(૧) જાપાનનો વેપાર આગળે વધારવામાં સાકિય મેન્યુરીઅન રેલ્વેનો કબજો સહુથી વધારે અગત્યનું કારણ છે. આ રેલ્વે જાપાનના અંકુશ હેઠળ છે. જાપાનના માલ તરફ આ રેલ્વે તરફથી જો કે દેખીતો પક્ષપાત દેખાડવામાં આવતો નથી છતાં મેન્યુરીઆમાં આધનીક લોકોને અનુભવથી ખાતરી થએલ છે કે વ્યાજબી વખતમાં માલની લીલીવરી માટે જાપાનની પેલીઓ મારફત માલ મંગાવવાનો સહુથી સરળ રસ્તો છે.

(૨) જાપાનને બીજા હંફી સામે વેપારમાં આગળ વધવાનું બીજું કારણ એ છે કે મેન્યુરીઅ મા દાખલ થતાં માલ ઉપર એન્ટવર્ગ ખાતે જઠાવ લેવામાં આવે છે તેમથી જાપાનના માલ ઉપર ૧-૩ ઓછી લેવામાં આવે છે. ૧૯૧૩ ના જુનની ૨ જી તારીખે ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ ઓફ કમ્મર્સ અને પોર્ટ્સ જા તેના જાપાનીઝ મીનીસ્ટર વચ્ચે કબજાત કરવામાં આવી હતી જેથી કોરીઅન રેલ્વે મારફત આવતા માલ ઉપર જઠાવમાં ઘટાડો કરવામાં આવ્યો હતો. જાપાનના ઉદ્યોગોને આ અને બીજી અનેક બાબતો મદદ મળતી હોવાથી અમેરીકા અને ઇંગ્લંડનો માલ તેની સામે ટકી શકતો નથી.

૩ ત્રીજું કારણ જાપાનને જે ઉદ્યોગોમાં ખાસ લાભ છે તે ઉદ્યોગોમાં જાપાનની સરકાર અને વેપારીઓ વચ્ચેની સહાનુક્રમિત છે. દેખીતી રીતે સહુને સરખી તક આપવામાં આવે છે પણ ખરી રીતે જાપાનના વેપારીઓને જ મદદ કરવામાં આવે છે.

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

ધી ઇન્ડીઅન મરચન્ટ્સ ચેમ્બર ઓફ
બુદોની કમીટીની એક સભા મંગળવાર
તા. ૨૬-૧૧-૧૮ ના રોજ ૨ (૨૮૧. ટા.)
ઠલાકે મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ
ગૃહસ્થો હાજર હતા.—

- ઓન. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતા (પ્રમુખ)
 ,, જહાંગીર બી પીટીટ (ઉપ-પ્રમુખ.)
 ,, ,, લલુભાઈ ચામળદાસ.
 ,, સર ફાજલભાઈ ઠગીમભાઈ.
 ,, વિદલદાસ ડી. ઠાકરશી.
 શેઠ હંમરજી પ્રામજી ઠાકરશી.
 ,, એમ સુમેદાર.
 ,, દેવીદામ માધવજી ઠાકરશી.
 ,, વસનજી ઠાકરશી હાલાઈ.
 ,, મોતીલાલ કાનજી
 ,, મુળજી હનીદાસ.
 ,, હીરોજી બે. બીલીમોરીઆ
 ,, ચત્રજી શીવજી.
 ,, લક્ષ્મીદામ રવજી તેરસી.
 ,, એસ. બી બીલીમોરીઆ.

(૧) ગઈ સભાની મીનીટ પ્રસાર કરવામાં
આવી હતી.

(૨) આવતી 'પીસ કોન્ફરન્સ'માં નામ
દાર હિન્દી સરકારે નીમેલા પ્રતિનિધિ સર એસ.
પી. સિંહાની સાથે હિન્દી વેપારી કોમના
પ્રતિનિધિને મોકલવાની માંગણી ઉપર વિચાર

અલાવવામાં આવવા નામદાર વાઈસરોયને નીચે
પ્રમાણે તાર કરી મોકલવાનો ઠરાવ કરવામાં
આવ્યો હતો:—

‘ઇમ્પીરીઅલ વોર કેબીનેટ’ માટે હિન્દુ
સ્તાનના પ્રતિનિધિઓને બ્રીટીશ સરકારે ફરીથી
આગ ત્રણ ઠંથું છે તેથી અમને સતોષ ઉપજ્યો
છે કે જે પ્રતિનિધિઓ અમારી બધી મુશ્કેલી
સુલેહ કોન્ફરન્સમાં પણ બીરાજનાર છે, તે માટે
સર એસ. પી. સિંહા અને બીકાનેરના મહા-
રાજાની થયેલી નિમજ્જુક કમીટી પસંદ
કરે છે. હિન્દી વેપાર અને ઉદ્યોગોના
લાભ જાળવવા માટે હિન્દી વેપારીવર્ગ-
માંથી પુરતા વધારાના પ્રતિનિધિઓ નીમ-
વાની જરૂરીઆત તમે નામદાર સન્મુખ રજુ
કરવાની આ તક કમીટી લે છે બીજા સંસ્થાનો
સાથે સરખાવતાં હિન્દી પ્રતિનિધિઓની સંખ્યા
ગિલકુલ પુરતી નથી અને કમીટી આશા રાખે
છે કે આ અરજ બહાલ રાખવાની તમે નામ
દાર ઈંગ્લેંડના સત્તાવાળાઓને અરજ કરશો.”

૩ નીચે પ્રમાણે બીજે તાર નામદાર
વાઈસરોય ઉપર કરી મોકલવાનું ઠરાવવામાં
આવ્યું હતું:—

“આજના યુગલીભર્યા દિવસે મિત્ર-
રાજ્યોની ફત્તેહ માટે ચેમ્બરના પ્રમુખ તથા
મેમ્બરો તમે નામદારને અતઃકરણપૂર્વક
સુખારકબાદી આપે છે અને આ શુભ પરિણા-

મથી હિન્દી વેપારી કોમને ઉપજેલી ખુશાલીથી તમો નામદારને વાકેફ કરે છે.”

ખાદ સલા બરખાસ્ત થઇ હતી.

ધી ઇન્ડીઅન મરચન્ટસ એમ્બર એન્ડ બુરોની કમીટીની એક સલા શનીવાર તા. ૩૦-૧૧-૧૮ ના રોજ ૨ (મુ. ટા.) કલાકે મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

એન. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતા (પ્રમુખ.)

„ જહાંગીર બી. પીટીટ.

(ઉપ-પ્રમુખ.)

એન. સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈ

એન. શેઠ યુરુશોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

સર વિઠલદાસ ડી ઠાકરશી

શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરશી.

„ વસનજી ઠાકરશી હાલાઈ.

„ મોતીવ. ન વડલભજી.

„ ના. નાસ યુરુશોત્તમ

„ રત્નદાસ વસનજી.

(૧) દાઢ વસનજી ઠાકરશી હાલાઈનો પત્ર આવ્યો હતો કે કાપડ બજારની હાલની સ્થિતિ પર નામદાર સરકારનું ધ્યાન ખેંચવું અને અરજ કરવી કે માલનો ઉઠાવ થઈ શકે એવા હેતુથી સ્ટીમર તથા રેલ્વે પર માલ મોકલવા માટે જે અંકુશો મેલવામાં આવ્યા છે તે હિન્દના વેપારની સલામતી ખાતર તાકીદે કાઢી નાખવા. આ પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં એમ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે નામદાર હિન્દી સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતાં ઉપર એક પત્ર લખવો કે કાપડ મારકીટની સ્થિતિ કંઈક અંશે સુધારવા માટે સ્ટીમરોની સગવડ નાં સરકારે કેટલેક દરજ્જે કરી અપાવી જોઈએ.

આ સંબંધી એમ પણ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતાને પૂછી જણાવવું કે મેસોપોટેમીયામાં કાપડના

વેપારને માટે શી સગવડો છે, બસરાથી જગદાદ માલ લઈ જવાની છૂટ છે કે કેમ-વિગેરે વિગેરે.

(૨) લકાઈને લીધે થયેલા હુક ઉપરાંતના નફા ઉપર કર મુકવાને લગતી ના. સરકારની દરખાસ્ત જે થોડુંક પર છાપામાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી હતી તે સંબંધી શેઠ વસનજી ટી. હાલાઈ તથા શેઠ સુરજમલ લલ્લુભાઈ તરફથી કમીટીનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું હતું. તે સંબંધમાં વિચાર ચલાવ્યા પછી એમ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો કે ના. હિન્દી સરકારનાં નાણા ખાતાં ઉપર એક પત્ર લખવો કે કમીટીનો એમ મત છે કે હાલની ફરવાળેલી સ્થિતિ જોતાં નવા કરની યોગ્યતા લાગતી નથી. પણ કમીટી પોતાનો મત વધારે વીગતવાર આપી શકે ત્યાર પહેલાં સર લિલિયમ મેયરના ઠરાવની રૂચે ચાલુ સરકારી વર્ષમાં હિન્દી આમદાનીમાંથી કેટલો ખર્ચ આપવાનું કરવાનો વિચાર કરવામાં આવેલ છે તેના આંકડા નાણાં ખાતાં મહેરબાની કરીને મોકલી આપવા.

(૩) આવક ઉપરના કરના ફાર્મ ડી. બાબત ધી ઓએ નેટીવ પીસ શુઝ મરચન્ટસ એસોસીએશનનો જે પત્ર આવ્યો હતો તે ઉપર વિચાર ચલાવતાં ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે તેઓના ઉપર ઇન્કમટેક્સ કલેક્ટરના આવેલ પત્રની એક નકલ મોકલાવી આપવી તથા તેઓને વિનંતી કરવી કે વેપારી પ્રતિનિધિ મંડળના જે પ્રતિનિધિઓ મોકલવામાં આવે તેમને આ સવાલ બાબત ચેમ્બરના પ્રતિનિધિઓ સાથે મળી કલેક્ટરને મળી આ વકારા સંબંધી કાઈક સંતોષકારક ફરજો લાવવાની કુલ સત્તા આપવી.

(૪) શેઠ પદમશી મનજી તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો જેમાં પ્રી-સેસ ડોક વેરહાઉસમાં લાગેલી આગ તરફ કમીટીનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું હતું. તથા કમીટીને

એકન મોએક ટાઈલસની ડીબાઈનો કયાં જોવા મળ્યો ?

વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે આ વેરહાઉસમાં જે રૂ. ૩ લાખમાં આવું હતું તે કાર્ય હંમેશાના નિયમ વિરુદ્ધ હતું અને કે તે સંબંધે કમીટીએ તપાસ કરવી. શેઠ પદમશી જેઓ કમીટી મીટીંગમાં હાજર હતા તેમને તે સંબંધમાં વધુ તપાસ કરવાની વિનંતી કરવામાં આવી હતી; તથા સર નિકલદાસ ડી. ઠાકરશીએ આ તપાસમાં તેમને મદદ કરવાનું જણાવ્યું હતું.

બાદ વખત થઈ જવાથી સભા ધારખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિયન મરચન્ટ્સ એસોસિએશન બુરોની કમીટીની એક અસાધારણ સભા શુક્રવાર તા. ૬-૧૨-૧૮ ના રોજ ૧ (અં. ટા.) કલાકે મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

ઓન. શેઠ યુનીલાલ વી. મહેતા (પ્રમુખ.)

સર નિકલદાસ ડી. ઠાકરસી.

શેઠ હંસરાજ પ્રાગણ ઠાકરશી.

ઓન. „ લક્ષ્મીભાઈ સામળદાસ.

„ પી. જે. બીલીમીરીઆ.

„ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ.

„ લક્ષ્મીચંદ મણીકચંદ ખોખાણી.

„ લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરસી.

„ મધુરાદાસ વસનજી.

„ વસનજી ઠાકરશી હાલાહ.

„ નારજીદાસ પુરોષોત્તમ

(૧) ઇન્કમેટેક્સ ડી. ફોર્મ બાબે બોમ્બે નેટીવ પીસ ગુડ મરચન્ટ્સ એસોસિએશનના સેક્રેટરીનો પત્ર આવ્યો હતો જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તેઓના પ્રતિનિધિઓને કુલ સત્તા આપવામાં આવેલ છે. તે ઉપરથી ચેમ્બર તરફથી નીચેના પ્રતિનિધિઓની નિમજૂંક કરવામાં આવી હતી:—

ઓન શેઠ યુનીલાલ વી. મહેતા.

„ જહાંગીર બી. પીટીટ.

ઓન. સર ફાજલબાઈ કરીમભાઈ.

શેઠ લક્ષ્મીચંદ મણીકચંદ ખોખાણી.

„ મોતીલાલ વલ્લભજી.

તથા કલેક્ટરને એ પ્રમાણે લખવાનો ઠરાવ થયો હતો કે આ સર્વે પ્રતિનિધિઓ શુક્રવાર તા. ૧૩ મી ને રોજ બપોરે ૨-૩૦ (સ્ટા. ટા.) કલાકે મળવા માંગે છે તે તેઓને તે વખત અત્યુકળ છે કે કેમ તે મહેરબાની કરી લખી મોકલવું.

(૨) શેઠ હંસરાજ પ્રાગણ ઠાકરશીનો પત્ર આવ્યો હતો જેમાં તેઓએ થોડાક વખત ઉપર હાઇકોર્ટમાં ચુકવાયેલા એક કેસ ઉપર કમીટીનું ધ્યાન ખેંચ્યું હતું તે કેસમાં ‘ચેક’ ઉપર ‘ચોર ચોર’ છેકી નાખ્યું હોય અને ‘ચોર ચોર’ ન લખ્યું હોય તો તેને ‘નેગોશીએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ’ ન ગણી શકાય એવી મતલબનો ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હતો. શેઠ હંસરાજે કમીટીને સૂચના કરી હતી કે આ બાબતમાં કાયદો સુધારવા માટે કમીટીએ લખાણ કરવું. આ બાબત ઉપર વિચાર કરતાં કમીટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની ‘સળ કમીટી’ તે બાબતમાં વિચાર ચલાવવો અને યોગ્ય લાગે તો લખાણ કરવું:—(૧) ઓન. શેઠ યુનીલાલ વી. મહેતા (૨) શેઠ જહાંગીર બી. પીટીટ, (૩) ઓન. શેઠ લક્ષ્મીભાઈ સામળદાસ (૪) શેઠ હંસરાજ પ્રાગણ ઠાકરશી.

(૩) કાનપુર પીસ ગુડ મરચન્ટ્સ કમીટીનો પત્ર આવ્યો હતો જેમાં એમ સૂચના કરવામાં આવી હતી કે મેન્ચેસ્ટર ચેમ્બર ઓફ કોમર્સવાળાઓને વિનંતી કરવી કે વિભાગવી કાપડના માલમાં ‘ફાઈર્ડ કોન્ટ્રેક્ટ્સ’ હાલના સંજોગો ભેટાં બને તો રદ કરવા. આ બાબતમાં એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે આ પત્રની એક નકલ એનેની પીસ ગુડ મરચન્ટ્સ એસોસિએશનને મોકલી આપવી તથા કાનપુર

પીસ શુદ્ધ મરચન્ટસ કમીટીને લખી જણાવવું કે તેઓએ અત્રેની પીસ શુદ્ધ મરચન્ટસ એસોસીએશન સાથે પત્રવ્યવહાર કરવો.

(૪) લડાઈના શુભ પરિણામ માટે ચેમ્બર તરફથી જે અભિનંદનનો તાર નામદાર વાઇસરૉય ઉપર કરવામાં આવ્યો હતો તે માટે તેઓના પ્રાઇવેટ સેક્રેટરી તરફથી આભાર માનવામાં આવ્યો હતો.

(૫) સુલેહની કોન્ફરન્સમાં હિન્દ તરફથી નીમાએલા જે પ્રતિનિધિઓ ઉપરાંત એક પ્રતિનિધિ વેપારી આલમ તરફથી નીમવો તે બાબત ચેમ્બર કરેલી સૂચનાના જવાબમાં નામદાર હિન્દી સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગખાતા તરફથી જવાબ આવ્યો હતો કે તે બાબત ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવે છે.

(૬) અમેરીકાની નેશનલ એસોસીએશન ઓફ મેન્યુફેક્ચર્સ કમીટીને પૂછાવું હતું કે તેઓ અનુક પેટીઓને માટે ફેડીટ રીપોર્ટ તેઓને મોકલી શકે કે કેમ તે બાબતમાં 'ના' નો જવાબ લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૭) ઈન્ડિઅન રેલ્વે કોન્ફરન્સ એસોસીએશનનો પત્ર આવ્યો હતો જેમાં જણાવ્યું હતું કે ટેરીફ કમીટીની મીટીંગ કલકત્તા ખાતે ૧૯૧૯ ના ફેબ્રુઆરી માસમાં બરાવાની છે તે બાબતમાં કાંઈપણ સૂચના ચેમ્બરની કમીટીએ કરવી હોય તો તે ૧૯૧૯ ના નવેમ્બર-ડિસેમ્બરની ૧૫ મી તારીખ પહેલાં લખી મોકલવી. આ બાબત ચેમ્બરના બધા સભાસદોમાં સંકર્ષ-લક્ષી ફેરવવાનો તથા સભાસદોને કાંઈપણ સૂચના કરવી હોય તો તે સૂચના તેઓને મોકલી આપવાની વિનંતી કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ત્યાર બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

મુંબઈના નામદાર નવા ગવર્નરને માનપત્ર.

આ ચેમ્બર તરફથી મુંબઈના નામદાર નવા ગવર્નર કેપ્ટન સર જૉર્જ લોઇડને પ્રુધવાર

તા. ૧૮-૧૨-૧૮ ને રોજ ૧૨ વાગે સેક્રેટરી-એટમાં માનપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું જે વખતે નીચે જણાવેલ ગૃહરથો હાજર હતા.

ઑનન મીન યુનીલાલ વીન મેહતા (પ્રમુખ) મીન જહાંગીર ખમનજી પીટીટ (ઉપ-પ્રમુખ), ઑનન મીન લલુભાઈ સામળદાસ, મીન જમનાદાસ દ્વારકાદાસ, ઑનન મીન પરસોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ, સર વિઠ્ઠલદાસ ડીન ઠાકરસી, મીન હંસરાજ આગજી, મીન મનુ સુબેદાર, મીન મોતીલાલ વલ્લજી, મીન મોતીલાલ કાનજી, મીન શુભાળચંદ દેવચંદ જવેરી મીન સોરાળજી એદલજી વોરડન, મીન મુલજી હરીદાસ, મીન નારણદાસ પ્રશોત્તમદાસ, મીન મથુરાદાસ વસનજી, મીન નારણજી હરીભાઈ, મીન લખામીચંદ એમન બોખાણી મીન એસન બીન બીટીમોરીઆ અને મીન જયસુખલાલ કેન મેહતા (સેક્રેટરી) ઑનન શેઠ યુનીલાલ મહેતાએ નીચે પ્રમાણે માનપત્ર વાંચ્યું હતું.

નામદાર ગવર્નર, કેપ્ટન સર જૉર્જ એમ-પ્રોઝ લોઇડ જી. સી. આઈન ઈન, ડીન એસન એન.

પ્રુથાલ રહો તમે નામદાર,

હિન્દી વેપારી ચેમ્બર અને ખુદો, કે જે મુંબઈની હિન્દી વેપારી કામના મોટા વેપારી લાલોના પ્રતીનિધિઓ ધરાવે છે, તે મુંબઈના ગવર્નરના યોષાનો આર્જ લેવા અત્રે પધારતાં, તમે નામદારને આવકાર આપે છે. લેડી લોઇડને પણ દીલોબ્બન આવકાર આપતાં અમેને મોટી ખુશાલી થાય છે.

તમે નામદાર તથા અમદે માટે મોટા આનંદની વાત છે કે, જરમનો અને તેનાં મીત્ર રાજ્યોની સરકારી દોર સામે બ્રીટીશ મહારાજ અને તેના મીત્ર રાજ્યોએ આખી દુનયામાં ચલાવેલી લડાઈનું ફતેહમંદ છેવટે આવવા સાથ તમે નામદારની અત્રે પધરામણી થઈ છે. અમેને મગરૂરી લેવાને કારણ છે કે, અમારા દેશે આ લડાઈ જીતવામાં મોહનશાહવને વીના અંકાએ

અને આનંદથી પોતાથી બનતી સઘલી મદદ આપી છે. આ પરીણામ મેળવવામાં આ દેશે આપેલી મદદમાં અમે મુંબઈનાં લોકોએ હીરસો આપવા ઉપરાંત, આ શેહેર લડાઈમાં જતાં અને લડાઈથી પાછાં ફરતાં લશ્કર માટે હીંદમાં મુખ્ય મથક હોવાથી, અને તેને માટે અને ધાયલ થયલા સ્ત્રીપાંચોની સારવાર અને સંકટ નીવારણને લગતી સઘળી ગોઠવણો કરવાની હોવાથી, તે વાજળી મગફળી લઈ શકે.

લડાઈ પછીની નવી રચનામાં, તમે નામદાર સમક્ષ વેપાર અને ઉદ્યોગને લગતા ધણા અગતના સવાલો રજુ થશે. આ દેશની વેપારી ક્ષામની એકમતી લાગણી એવી છે કે, હિંદી વેપાર અને ઉદ્યોગીક લાલોનાં રક્ષણ માટે જગતના છુટાપણાની ખાસ જરૂર છે. આ બધી બુદ્ધિ બુદ્ધિ આમતોમાં તમે નામદાર અમેને ટેકા આપશો, એવી અમે આશા રાખીએ છીએ.

મોનટેગુ-એમસર્ફ ડીપાર્ટ્મેન્ટ ઉપર આમની સલામા તમે નામદાર કીધેલુ લાવણુ ચાગોએ ધણી ઉલટ સાથ વચ્ચું છે તે ઉપરથી આમારા દેશબંધુઓની ઉમેદો તરફ તમારી અંતરજાની દેલસોગી જણાતી હતી, અને અમને આશા છે કે તમે નામદાર જેમ જેમ લોકોના સંબંધમાં આવતા જશે, તેમ તેમ આમારા દેશબંધુઓની ઉમેદો તરફથી તમારી દેલસોગી વધતી જશે. અમેને બધી વિશ્વાસ છે કે, તમે નામદારના પ્રીટનમાં પારલામેન્ટ અને બહિર જીંદગીના અનુભવને લીધે તમે નામદાર ધલાકાની નફતીક અને આર્થીક સ્થિતિના સુધારાને લગતા બધા સવાલો તરફ ઉદાર અને દેલસોગીબરી વલણથી કામ લેશો.

મોનટેગુ-એમસર્ફ સુધારાને પરીણામે મુંબઈને પ્રાતીક સ્વતંત્રતા મળનાર છે, તેથી આપણી સ્થાનિક સરકારને આ ધલાકાની ઉદ્યોગીક અને વેપારી બાબતો ઉપર વધુ ધ્યાન આપવું પડશે અને અમેને આશા છે કે, તમે

નામદાર તરફથી હિંદી વેપાર અને ઉદ્યોગોનાં હિત તરફ સંભાળ લઈ અને માંચાણ ધ્યાન આપવામાં આવશે.

અમે તમે નામદારનું ધ્યાન ખેંચતા માગીએ છીએ કે લડાઈના સંજોગોને લીધે બધી ચીજોના તેમજ જીંદગીની ખાસ જરૂરી આતની વસ્તુઓના ભાવો અસારણ ઉંચા રહ્યા છે. આ ગરીબ વર્ગોને મહાન દુખનું કારણ થઈ પડ્યું છે.

ખેતીની હાલની ગંભીર હાલતને લીધે એ સંકટમાં કમનસીબે વધારો થયો છે તમે નામદાર જાણો છો તેમ મુંબઈના દબાણ અને દેલસોગીના મુલકના મોટા ભાગમાં મુંબઈ પર ચાલ પડ્યો છે જેને પરિણામે એ જીંદગીમાં દુકાળનું સંકટ ફેલાયું છે.

એ સંજોગોને લીધે તેમજ એક મહાન લડાઈની આગેરીએ થતી અવ્યવસ્થાને લીધે વેપાર તેમજ ઉદ્યોગની દશા ખરાબ થઈ છે, અને અમને ખ્યાલ આવે છે કે તમે નામદારના કારોબારનું પેહેલું વરસ ખોરાકીની વગી, દુકાળ અને વેપારની ખરાબ સ્થિતિને લગતા મુશ્કેલ સવાલોથી રાકાયેલુ રહેશે. એ બધા સવાલોનો સંભાળથી નીકાલ લાવવો પડશે, અને આ ચેમ્બર અને આખી દેશી વેપારી ક્ષામ તમે નામદારને દીલોબન મદદ આપશે એવી અમે તમેને ખાતરી આપીએ છીએ.

તમે નામદારને તથા લેડી લોકોને એક વખત ફરીથી દીલોબન આવકાર આપવાની અમે રજા લઈએ છીએ અને આ દેશમાં તમારા નીવાસ દરમીયાન તમે તનદુરસ્તી લોગયો એવી દુવા શુભરીએ છીએ અને અમે આશા રાખીએ છીએ કે તમે નામદાર સન-મુખ જે મહાન કાર્ય પહેલું છે, તેમાં ધલાકાની પ્રગતિ અને ભલાં માટેના તમે નામદારના પ્રયત્નો ફતેહમંદ નીવડશે.

અંચો છીએ, તમેા નામદારના તાબેદાર
સેવકા,

સુનીલાલ વીં મહેલા (પ્રમુખ),

જેં બીં પીટીટ (ઉપ-પ્રમુખ),

જેં કેં મહેલા (સેક્રેટરી).

નામદાર ગવર્નરનેા જવાબ.

નામદાર ગવર્નરે ઉપલાં માનપત્રનેા નીચે
સુજબ જવાબ વાળ્યો હતો:—

હીંઅન મરચંટસ ચેમ્બર અને બુચીના
પ્રમુખ અને સહાસદો.

અહંત્યો,

તમેાને તેમજ તમારી સોસાયટીના સભા-
સદો, જેમાં મુંબધના ઘણાક આગેવાન હીંદી
વેપારીઓ મોટી સંખ્યામાં સમાઈ બંધ છે,
તેઓને લેટવા માટેની આ વક મલવા માટે
હું ઘણા બુશી થયો છું, અને નામદાર શેહેન-
શાહે ઇલાકાના હાકેમ વરીફે મારી નેમણુંક
કરીને મને મોટું માન આપ્યું છે તે મોટા
ઓધા ઉપર આપતી વખતે તમેાએ જે ભારે
આવકાર મને આપ્યો છે તે માટે હું લેડી
લોધક તરફથી તેમજ મારી તરફથી તમારે
અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માનું છું.

તમેા કહો છો તેમ મારે માટે આ મોટી
સંતોષની વાત છે કે આ ઇલાકામાં મારાં
ઓધાની મુદત શરૂ થવા સાથે મારાં નસીબે
લડાઈને અંત પહોંચ્યો છે તેમજ આપણા
શત્રુઓ ઉપર આપણી કીરતીવંત છત પહોં
થવા પાત્રી છે. હીંદી શેહેનશાહવને માણસ,
નાણાં અને અસખાબ પુરો પાડીને જે નમુને-
દાર હીસો આપ્યો છે, તેમાં તેમજ લડાઈમાં
આ મોટાં શેહેર અને ઇલાકાએ જે ભાગ
લાગ્યો છે તેમા મગરૂરી લેવા માટે તમેાને
વાજબી કારણ છે, મુંબઈ શેહેરે મહાન લડાઈ
માટે પોતાના માણસોનું, દોલતનું અને ખીલ
મદદોનું સંપૂર્ણ જોર લેયું હતું છે. હીંદી
શેહેનશાહવમાં જે વિશ્વાસ ધરાવે છે અને શેહે-
નશાહવ હીંદીમાં જે અચુક વિશ્વાસ ધરાવે છે

તેનો પુરાવો તમારી કોશિશો અને હાલ સિયા-
રથી વાળી ચુક્યો છે. લડાઈના સવાલેએ હવે
સુલેહના સવાલોને માટે જગા કરી આપવી
જોઈએ છે. આ સવાલો મુશ્કેલીઓ ઉભી કરશે
એ વિશે મને કંઈ શક નથી, પણ મારી ખાતરી
છે કે જે અરસપરસના વિશ્વાસ અને હીંમતથી
આપણે લડાઈમાં છત મેળવા પામ્યા છીએ
તેજ વિશ્વાસ અને હીંમતથી આ મુશ્કેલીઓ
સામે થઈશું તો આપણે તેટલાજ પ્રમાણમાં
ફાવીશું. મેં આભાર આગમચાત્રું નહેરમાં
જણાવ્યું છે કે હીંદી વલ્લરના વા. રંગી ઓગસ્ટ
૧૯૧૭ ના દહેરા તરફ મોરો ખરી ટેકો છે.
લડાઈ દરમીયાન હીંદી શેહેરોની સારી વ્યવસ્થા.
દીલસોણ અને મદદની ફેટલી બધી વલણ
શેહેનશાહી પારલામેન્ટની શેહેનશાહવના સ્વ-
રાજ્ય મેળવવા માટે હીંદીની અશીલાખાઓ
પુરી પાડવા માટેની ધ્વજાને ઝડપથી નહેર
કરવા માટે જોખમદાર છે તે મને કહેવા દો.
સઘળી સુધારાની મોટી યોજનાઓ પાર પાડવા
માટે બે તત્વેલી જરૂર છે. પહેલું તત્વ અરસ-
પરસનો વિશ્વાસ છે. જેઓ સુધારા માંગે છે.
તેઓની લાડી નીધામાં સરકારે વીશ્વાસ મેલવો
જોઈએ છે તેમજ લોકોએ સરકારની ખરી ધાર-
ણાઓમાં વિશ્વાસ મેળવો જોઈએ છે. બીજું તત્વ
એ છે કે લાગતાવળગતાઓએ સ્વીકારવું જોઈએ
છે કે આ સવાલ મુશ્કેલી છે જેનો ફંચો ફંકત
ગાલવાથી થઈ શકે નહીં. પણ દેશનાં સઘળાં
સારાં લેનાં કામે લગાડવાથી થઈ શકે. હું
જાણું છું કે હીંદી વેપાર અને હુતરકલિંગના લા-
ભોને મારી દીલસોણની જરૂર પડશે અને હું તેના
તરફ દીલસોણપૂર્વક ધ્યાન આપતો રહીશ.
અને હીંદી વેપારને વાજબી રીતે ખીલવવી
અને આખાદ બનાવવા માટે મદદ કરવાને હું
હમેશા આતુર રહીશ.

હું સાલળીને ઘણા દલગીર છું કે ખાધ-
ખોરાકીના ચઢી ગયલા લાવોએ કામના ગરીબ
વર્ગોને સંકટમાં આણ્યા છે અને તે મામલો
ખેતીવાડીની ચીંતાતુર રિયતીથી વધુ ગંભીર

ફરનીચરતા માટે ફેન્સી ટાઈલસનો મોટો જથ્થો ક્યાં છે ?

ગન્યો છે. હું બાલ્યું છું કે મારી આગળના ગવર્નરની સરકારે પસાર કરેલા બાંહેધરી લગતા ખરડાથી સંકટનું એક કારણ દુર થયું છે. છ'દગી માટેની દરેક ચીજના ભાવોમાં થતો વધારો મળી શકતા જ્યાનાં પ્રમાણમાંજ અટકાવી શકાય. મને ખબર મળી છે કે ધાર માથી ચોખા અને હીંદના ખીજા ભાગો ખાતેથી અનાજ લાવવાની સગવડો માટે પગલાં લેવાઈ ચુક્યાં છે અને તમારા જેવાં આગેવાન અને વળવાળાં મંડળ તરફથી મને ખાતરી મળવાથી ખુશાલી ઉપજે છે કે તમે ગરીબ વર્ગો માટે અનાજ લાવવા માટેનાં આ પગલાં તરફ મદદ કરશો.

લડાઈની લાંબી મુદત પછી જે સ્થિતિ રહેવા પામે છે તેનાં પરિણામે વેપાર ઉદ્યોગ સુસ્ત થવા વીના રહે નહીં. શેહેરી છ'દગીની ચળવળો સાધારણ રહ્યા ઉપર આવી જતાં સુધારો થવાની હું આશા રાખું છું. લડાઈની છતે આફ્રીકા અને મેસોપોટેમીઆમાં તમારા હુમ્મરઉદ્યોગો માટે યોદ્ધાળાં ખેતરો ઉધાડ્યાં છે. પશ્ચીમ હીંદની વેપારી કોમો છેલ્લાં વરસો દરમીયાન આફ્રીકા અને એશીઆના ઘણાક ભાગોમાં પોતાના સાહસો અને કુશળતા દેખાડી આપી છે અને મને આશા છે કે તેઓ આ નવી તકે હાથ ધરવાને પછાત પડશે નહીં.

અહરથો, છેવટે તમેએ મને તેમજ લેડી લોહડને આપેલા આવકાર માટે હું ફરીથી તમારો આભાર માતું છું અને તમારી ચેમ્બરના લાભો તરફ મારી સરકાર કીલસોજી બાધું ધ્યાન આપશે એવી તમેને ખાતરી આપું છું.

નામદાર ગવર્નરને ઉપલો જવાબ પુરો થયા બાદ ચેમ્બરની કમીટીના હાજર થયલા સભાસદો સાથે નામદાર ગવર્નરની ઓળખાણ કશવ્વામા આવી હતી જે બાદ સઘળાઓ વીસ-ર્જન થયા હતા.

સર જેમ્સ મેસ્ટનની મુલાકાત —

ધી ઇન્ડીઅન મરચન્ટસ ચેમ્બર એન્ડ બુરોની કમીટીની એક સભા બુધવાર તા.

૧૮-૧૨-૧૮ ના રોજ ૪-૩૦ (રેડા. ટા.) કલાકે નામદાર હિંદી સરકારના ખજાનચી સર જેમ્સ મેસ્ટનને મળવા માટે મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

એન. શેઠ સુનીલાલ વી. મહેતા (પ્રમુખ)

„ જહાંગીર. બી. પીટીટ (ઉપ-પ્રમુખ)

„ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ.

„ પુરૂષોત્તમદાસ કાઠેરાદાસ.

સર વિકલદાસ, ડી. કાકરસી.

શેઠ હંસરાજ પ્રાણજી કાકરસી.

„ એમ. સુખેદાર.

„ વસનંત કાકરસી હાલાધ.

„ મોતીલાલ વલ્લભજી.

„ મોતીલાલ કાનજી.

„ ગુલાબચંદ દેવચંદ બવેરી.

„ સોરાબજી એક્લજી વોર્ડન.

„ મુળજી હરિદાસ.

„ નારણદાસ પુરૂષોત્તમ.

„ મથુરાદાસ વસનંત.

„ શ્રીરાજ જે. બીલીમોરીઆ.

„ એસ. બી. બીલીમોરીઆ.

„ લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ જોષાણી.

એન. શેઠ સુનીલાલ વી. મહેતાએ નીચે

સુજબ લાખણ કયું હતું:—

આ ચેમ્બરની તમારી પહેલી વખતની મુલાકાત વખતે તમેને આવકાર આપતાં મને ઘણુંજ આનંદ થાય છે. તમારી પુરવેનો મશહુર ખજાનચી ત્યારે ત્યારે આ શેહેરમાં યધારતો ત્યારે ત્યારે તેની મુલાકાત મેળવવાને આ ચેમ્બર ભાગ્યશાળી થઇ હતી. ખાતરી સભામાં આવી રીતે વીચારની આપલે થવામા હંમેશાં ઘણુંજ લાભ થાય છે. મને ખાતરી છે કે હિંદી વેપારી કોમને લાભવા-વળગતા સમજા સવાલો ઉપર તમારા તરફથી દેલસોઝીથી ધ્યાન આપવામાં આવશે તથા આ ચેમ્બર સર વીલીઅમ મેયર સાથે જે

હીલોળની લરેલા સંબંધ ધરાવતી હતી તેવે સંબંધ તમારા તરફથી જારી રાખવામાં આવશે.

વધારાના નફા ઉપરનો વેરો.

હાલમાં સુરોપીઅન અને હીંદી વેપારીઓનું જે ખાખત ખાસ કરીને ધ્યાન ખેંચી રહી છે તે વધારાના નફા ઉપરના કરને લગતી છે. સઘળી ખાખતોએથી એકમતે એવા વીચારે જાહેર કરવામાં આવે છે કે લડાઈથી ઉભા થયેલા સંજોગોને લીધે વધારાના નફા ઉપરના વેરોને લગતો ખરડો કહાડી નાખવો જોઈએ. સર વીલીઅમ મેયરે ૧૯૧૮ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં કરેલાં ભાષણમાં એમ ધારી લીધું હતું કે લડાઈ તા. ૩૧ મી માર્ચ ૧૯૨૦ સુધી ચાલુ રહેશે જે પછીથી ૧૯૨૦-૨૧ નું સાલ લશ્કરને ધીમે ધીમે વીખેરવામાં જશે. તેટલુંજ નહીં પણ આ દેશ ઉપર પણ હુમલો આવવાની ધારતી રાખવામાં આવતી હતી પણ પુરા જે મહીના નહીં થયા હોય તેટલામાં દુશ્મનનું બળ નળળું પડતું જણાયું હતું અને મીત્ર રાજ્યોએ આ મહાન જંગમાં કૃતેહ પ્રાપ્ત કરી હતી. સર વીલીઅમ મેયરના ઠરાવ અનુસાર ચાલુ નાણાંપ્રકાશી વર્ષ દરમિયાન હીંદી પેટે સુલમાંથી જે હીસ્સો આપવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો તેને લગતા સુધારેલા આંકડાઓ ગેળવવા માટે મારી કમીટીએ તમારાં ખાતાને અરજ કરી હતી. આ આંકડાઓ અમોને હજી સુધી મળી શક્યા નથી. તેપણ એટલું તો સ્પષ્ટ છે કે લડાઈ લગાવાની સુદતના સંબંધમાં જે આગાહી કરવામાં આવી હતી તેમાંથી સવા વર્ષથી વધુ સુદતની તકલીફમાંથી અમો ગચી ગયા છીએ, એટલુંજ નહીં પણ સર વીલીઅમ માયરે લશ્કરના ખર્ચના સંબંધમાં જે અડસટો ગાંધ્યો હતો તે આંકડાં પ્રમાણમાં થશે અને પરિણામે લશ્કરને વીખેરી નાખવાનો ખર્ચ પણ ઓછો થશે. તે સાથે હાલમાં ઇંગ્લંડમાં એવી લાગણી ફેલાઈ છે કે દુશ્મન દેશોને હંડ આપવાની ફરજ પાડવી જોઈએ અને

આ દેશને પણ તેના ચોખ્ખા હીસ્સો મળે તેમ સંભવે છે. વળી આ વેરાથી મોટી રકમ ઉભી થશે કે નહીં તે શંકા ભરેલું છે અને આવા શકમંદ લાભ માટે વેપાર ઉદ્યોગને પાંગળા ખનાવવાની અને ખજાનો કે જે ખરાબ હાલતમાં છે તેમાં વધુ અવ્યવસ્થા ઉત્પન્ન કરવાની જરૂર નથી પણ વેપારી કોમનું સરવાળુમતે માનવું છે. લડાઈના સંજોગો ખલ્લાયા છે એટલુંજ નહીં પણ આ દેશના ખેતીવાડીને લગતા તથા વેપાર ઉદ્યોગને લગતાં સંજોગો ખલ્લાયા છે અને તે હાલમાં ઘણીજ ખરાબ હાલતમાં છે અને વળી ઉદ્યોગીક અને નાણાં પ્રકરણી કટોકટીનો મામલો ઉભો થવાનો પણ ભય રહે છે, જેથી આ કારણોને લીધે વેરો લેવાનો ઠરાવ કહાડી નાખવાની નામદાર સરકારને સુચના કરવાની મારી કમીટી સાહસ કરે છે. આ મતલબનો જાહેરનામાને જેમ અને તેમ જલદીથી પ્રગટ કરવાથી વેપારીઓની હાલતી ચીંતા દૂર થશે અને શાંતી ફેલાશે. આ શાંતી નજીકના સમયમાં ભરાનારી સુલેહની કોનફરન્સને લીધે ઉભી થનારી વકોનો તથા ઉદ્યોગીક કમીશનના અહવાલ અને સુચવવામાં આવેલા સુધારાઓનો લાભ લેવાને માટે ઘણીજ જરૂરની છે.

વેરના ખરડાને બ્રીટીશ કાયદાનાં ધોરણ

ઉપર મુકવાની જરૂર.

વધારાના નફા ઉપરના કરને લગતો ખરડો હજી હમણાજ પ્રગટ કરવામાં આવ્યો છે અને જે નામદાર સરકાર તે ખરડાનું કામ આગળ વધારવાનો ઠરાવ કરે તો તેની સઘળી વીગતો ઉપર પાતાને અલીપ્રાય આપવા પેટેલાં મારી કમીટીને તે ખરડાની સઘળી કલમો ઉપર બારીકીથી વીચાર ચલાવવો પડશે. પણ આ ખરડાનું કામ નીચપક્ષપાત રીતે થાય તે માટે કેટલાક સુધારા વધારાઓ સુચવવાને અમો આ તર્કનો લાભ લઈએ છીએ. પેટેલે પ્રથમ મારી કમીટી એવો મત ધરાવે છે કે

ઉંચી પોલીસી કરેલા ટેગલ ટોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

‘સ્ટેનડર્ડ’ નક્કની આંકણીમાં જેવી રીતે ઇંગ્લેંડમાં અગાઉનાં ત્રણ વરસોમાંથી કોઈ પણ એ વરસની અને કેટલાંક દાખલાઓમાં અગાઉનાં છ વરસોમાંથી કોઈથી ચાર વરસોની પસંદગી કરવાની વેરો ભરનારાઓને છુટ આપવામાં આવે છે તેવીજ રીતે અહીંના વેરો ભરનારાઓને ખરડામાં જણાવવામાં આવેલાં ચાર વરસોમાંથી કોઈથી ત્રણ વરસોની પસંદગી કરવાની છુટ મળે તેવી રીતે મજકુર ખરડામાં ભેગવાઈ કરવી ભ્રષ્ટ્ર છે. બીજું, ખરડાની ૬ હી કલમની પહેલી પેટા કલમમાં ઇંગ્લેંડના કાયદા પ્રમાણે એવી ભેગવાઈ કરવી ભ્રષ્ટ્ર છે કે કલેક્ટરને જે સંતોષપૂર્વક ખતાવી શકાય કે સરાસરી નફો “પરસેન્ટેજ સ્ટેનડર્ડ” કરતાં ઓછો છે તો “સ્ટેનડર્ડ” નફાને “પરસેન્ટેજ સ્ટેનડર્ડ” તરીકે ગણવો. ત્રીજું, ઇંગ્લેંડના કાયદા અનુસાર સ્પષ્ટ રીતે ભેગવાઈ કરવી ભ્રષ્ટ્ર છે કે ચોક્કસ કંપની અથવા પહેલી ચારે વર્ષ માટે હસ્તીમાં ન હોય ત્રણ તેજી એક, એ ચા ત્રણ વરસ સુધી કામ કરતું હોય તો ખરડામાં કરવામાં આવેલી ગોઠવણ મુજબ થાપણ ઉપર ઇસ ટકા કબુલ કરવાનો યા તો તેના કામકાજના વરષ માટે નાદર નફાની ગણતરી કરવાની પસંદગી કરવાની છુટ આપવી ભ્રષ્ટ્ર છે. ચોથું, અમારું માનવું છે કે ખરડાને જે સ્વરૂપમાં ઘડવામાં આવ્યો છે તે મુજબ રોકવામાં આવેલાં નાણાંમાંથી થતી આવકની ગણતરી કરવાનો તેમાં ઇરાદો રાખવામાં આવ્યો નથી. આ મુદ્દો ઇંગ્લેંડના કાયદા મુજબ સ્પષ્ટ કરવાની જરૂર છે. ઇંગ્લેંડના કાયદો નીચે મુજબ છે.

નફાની આંકણી કરવામાં ઇંગ્લેંડનો વીમો ઉવારવાને લગતો ધંધો યા તો જે ધંધાઓ નાણાં રોકવાને લગતાજ છે તે સીવાય બીજી કોઈપણ રીતે જે નાણાં રોકવામાં આવતાં હોય તો તેમાંથી થતી આવકની ગણતરી કરવામાં આવશે નહીં. ” પાંચમું, જે કંપનીઓ અથવા પહેલીઓ ઉપર વધારાના કર નાખવામાં આવે

તો તેઓને સુપર ટેક્સમાંથી મુક્ત કરવી, ઇંગ્લેંડ માટે કંપનીના નહીં વેંચાયેલા નફા ઉપર સુપર ટેક્સ નાંખવામાં આવતો નથી. છઠું, આવવેરાની માફક વધારાના નફા ઉપરનો કર જેકે અગાઉનાં વરસોના નફા ઉપર લેવામાં આવે તોપણ તેની આંકણી ચાલુ સાલનો નફો ધ્યાનમાં લીધા બાદ તેને બંધાયેલી રીતે કરવી. જે તેમ ન થાય તો જે વરષમાં આવી ભારે ખોટ ખમવી પડી હોય તે વરષમાં આવે ભારે વેરો આપવામાં વેરો ભરનારાઓને ભારે હાડ-મારીમાં ઉતરવું પડે.

લડાઈનાં પ્રધાન મંડળની સલાઓ
અને સુલેહની કોનફરન્સ.

મારી કમીટીએ કેટલાક દીવસ આગમ્ય નામદાર વાઈસરોય ઉપર તારનો સંદેશો મોકલાવી અરજ ગુજારી હતી કે નામદાર સરકારે લડાઈનાં પ્રધાન મંડળની થનારી સલાઓમાં અને સુલેહની કોનફરન્સમાં હીંદી વેપારી પ્રતીનીધી નેમવાની મહેરબાની કરવી. હીંદી પ્રધાનને લડાઈની શાહી કોનફરન્સના સંબંધમાં મદદગાર થવાને તમો અને વમારા ગોઠીયાને ઇંગ્લેંડ જતી વખતે વીહાચીરીનું હીલોબની ભરેલું માન આપતાં મારી અગાઉના ચેમ્બરના પ્રમુખ ઓનરેબલ મીન્ટ લલ્લુભાઈ શામળદાસે જણાવ્યું હતું કે હીંદી વેપાર ઉદ્યોગના લાભ માટે તેના પ્રતીનીધી સુલેહની કોનફરન્સમાં હોવાની જરૂર છે, કારણ કે હીંદીઓપર ઉદ્યોગના નીકળના સંબંધમાં આવેલો અનુભવી પ્રતીનીધી ન હોય સુલેહની કોનફરન્સમાં જ્યારે આ દેશને લાગવાવળગતા વેપારી લાગોના મહત્વના સવાલો ઉભા થતાં તે ઉપયોગી મદદ આપી શકે નહીં. તેઓએ વધુમાં જણાવ્યું હતું કે હીંદી વેપારીઓની એ માગણી છે કે નામદાર હીંદી સરકારને જાણના સંબંધમાં સંચરણ છુટાપણ આપવું ભ્રષ્ટ્ર છે કે જેથી દેશના લાભને માટે જે ઉપાયો ક્ષેત્રકર માલુમ પડે તે ઉપાયો નામદાર હીંદી સરકાર કામે લગાડી

શકે. પ્રાટીશ હીંદ અને - દેશી રાજ્યોના પ્રતીનીધીઓ તરીકે સર એસ. પી. સીંહા અને ષીકાનેરના નામદાર મહારાજાની કરવામાં આવેલી નેમણુંકને અમે આવકાર આપીએ છીએ પણ તે સાથે અમારી કમીટી જણાવવા માગે છે કે હીંદના વેપાર ઉદ્યોગના બહોળા લાભોના સ્વીકૃતિ માટે તથા જે હીંદના વેપાર ઉદ્યોગની પ્રગતિ કે જેની નામદાર સરકાર તથા પ્રજા ખાદિશ રાજે છે તે સાધ્ય થાય તે માટે જકાતને લગતા છુટાપણાની હીંદની માગણી રજુ કરવાને માટે વેપારીઓના પ્રતીનીધી રાખવાની જરૂર છે. સર એસ. પી. સીંહા અને - ષીકાનેરના નામદાર મહારાજા વેપારી પ્રતીનીધીની મહદને આવકારદાયક ગણુશે તેમાં મને બીજાકલ શકે નથી. તમે અમારી અરજીને સ્વીકારવાને નામદાર સરકારને સમજવશે એવી અમે આશા રાખીએ છીએ, કારણ કે સુલેહની ડેનકરનસગાં વેપારી પ્રતીનીધી મોકલવાને હજુ મોડું થયું નથી.

હીંદમાં દુકાળ.

હીંદમાં હાલમાં જે વીનાશકારી દુકાળનું બાદજુ ફેલાઈ રહેલું છે તે સંબંધી ધ્યાન ખેંચવાની મારી કમીટીને જરૂર નથી. નામદાર હીન્દી સરકાર તથા પ્રાંતીક સરકારો લોકો અને દેશોનાં દુરખો એાછાં કરવાને સંકટ નીવારણ ઉપાયો કામે લગાડશેજ. સાધારણ રીતે જેમ બને છે તેમ દુકાળમાં ફસાયલા દેશોમાંથી લોકો મોડાં શેહેરમાં લાચ છે. સ્થાનીક સંસ્થાઓ ઉપયોગી બહેર બાધકાઓ ખોલવાની આ વકે સંધ શકે. પણ ગુનીસીપલ અને સ્થાનીક સંસ્થાઓ નાણાં બજારની મોટી હાલને લીધે તથા લડાઈ દરમ્યાન નાણાં ઉભાં કરવાના સંબંધમાં આકોશ સુકડાને લીધે નણુવું કંઈ ધરાવે છે તે બીના બંધીની છે. આ કારણથી તેઓને હીંદી સરકાર હીંદની લેન અથવા બીજા આદારમાં મદદની જરૂર છે. આ પ્રકારની મદદથી તેઓ પોતાની સ્થાનીક જરૂરીયાતોને પહોંચી વળશે તથા દુકાળમાં સપડાયલા લોકોને કામે લગાડી શકશે

મોતીની નીકાસ ઉપરનો આકોશ.

મોતીની નીકાસનાં સંબંધમાં ચાલુ રાખવામાં આવેલા આકોશના સંબંધમાં હું તમારું ધ્યાન ખેંચવા માગું છું. મોતીને દુરદેશાવર મોકલવાનું મુખ્ય શેહેર મુખ્ય મથક છે અને અહીં સાધારણ રીતે મોતીના મોટા જ્યાનો સંગ્રહ કરવામાં આવે છે. મોતીની આયાત ઉપર પણ જે કર નાખવા ધાર્યો હતો તે દુર કરી નામદાર હીંદની સરકારે મોતીના વેપારની અગત્ય સ્વીકારી છે, હવે લડાઈ બંધ થઈ ગઈ હોવાથી મોતીની નીકાસ ઉપર આકોશ સુકડાના સંબંધમાં સર વીલીઅમ માધરે જે બે કારણો જણાવ્યાં હતાં તે હવે ચાલી શકે નહીં. મારી કમીટી આશા રાજે છે કે બદલાયલા સંજોગો ભેતા આ આકોશ દુર કરવો બેઠ્યો.

- હુડીઆમણને લગતી સ્થિતિ પણ અત્યુકુળ છે. આ બાબત થોડે દરમિયાને રૂબરૂને પણ લાગુ પડે છે.

પેપર કરન્સી રીઝર્વ.

પેપર કરન્સી રીઝર્વમાં નાણાં રોકવાના સંબંધમાં એક બાબત ઉપર હું કંઈક કહેવા માંતું છું, ચલણની ફરતી નોટોમાં ચક્રિત કરેલ ફૂપીઆની નોટોમાં જે વધારો કરવામાં આવ્યો છે તે રકમ ઈંગ્લેંડની સોનાના ચલણની બમી-નગીરીમાં નહીં રોકતાં હીંદની સરકારની બમી-નગીરીમાં રોકવાથી હીંદી પ્રબંને ઘણો સતોષ થશે.

આટલું કહી હું તમારી મોલાકાત માટે ઉપકાર માગું છું અને આશા રાખું છું કે આવી રીતે બીજી મોલાકાતો પણ ભવિષ્યમાં લેવામાં આવશે.

હીંદી ખબરચીનો જવાબ.

એનરેબલ સર જેમ્સ મેટ્ટને જવાબ આપતાં એમને ઉપકાર માની હીંદી વેપારીઓના વીચારે બાલુવાની આવી વકોને આવકારદાયક જણાવી હતી. તેણે જણાવ્યું હતું કે હું ઇચ્છું છું કે મારી મોલાકાત વધુ સારા સંજોગોમાં થઈ હતે. અહીંયાં જે સવાલ ઉભા થયો છે તે એ છે કે વધારાના નફા ઉપર દર નાખવાને આ વખત યોગ્ય છે,

નવા પ્લાનોના બીલ્ડિંગમાં દાઉલ્સ કાણ પુરી પાડે છે ?

કે નહીં. આ ખરડા સામે બતાવવામાં આવેલા વીરોધથી હું વાકેફ છું. કમીટી તરફથી જે ખબરો મળવામાં આવી છે તે મારા ખાતાં તરફથી ટુંક સુદતમાં પુરી પાડવામાં આવશે. વધારાના નફા ઉપરના કરની જગ્યાએ તમારી કમીટી બીજા માર્ગ સુધી શકશે ?

ચેમ્બરના પ્રમુખ-કમીટીએ આ મુદ્દા ઉપર વીચાર ચલાવ્યો નથી પણ લેન તેની જગ્યા લઈ શકે.

હીંદી બજારની આગળ ચાલતાં જગ્યાઓ હવે કે કમીટી તરફથી જે મુદ્દાઓ ઉઠા કરવામાં આવ્યા છે તે વાજબી છે અને જ્યારે ખરડાનું કામ આગળ ચલાવવામાં આવશે ત્યારે તે ઉપર વિચાર ચલાવવાને હું વચન આપું છું. સુલેહની કોન્ફરન્સમાં હીંદી વેપારીઓનું પ્રતિનિધીત્વ રાખવાની બાબત હું નામદાર હીંદી સરકાર હાથે રચી કરીશ. નામદાર હીંદી સરકાર ઔદ્યોગિક પ્રગતીના સંબંધમાં હંમેશા મદદ કરવાના પ્રયત્ન કરશે. પ્રાંતિક સરકારો તરફથી જે કંઈ નાણાની મદદ મળવામાં આવશે તે આપવાને હું વચન આપું છું. ભોતીની નીકાસના આંકેશના સંબંધમાં મારે જણાવવું જોઈએ કે જુદા જુદા માલની નીકાસ ઉપરના સરકારી આંકેશને કેટલી હદ સુધી દૂર કરવો તેના સંબંધમાં નામદાર સરકાર વેપારી કોમ સાથે તાકીદે મસલત ચલાવશે. હીંદી સરકારની જમીનગીરીમાં નાણાં રોકવાના સંબંધમાં હું કહીશ કે જો સમાન હદની જમીનગીરી મળી શકતી હોય તો તે રસ્તા સામે હરકત નથી.

ત્યારબાદ કેટલીક બીજી બાબતો ઉપર ચર્ચા ચલાવી સજા બરખાસ્ત થઈ હતી.

નવાં પુસ્તકો.

—:—

નીચે જણાવેલાં પુસ્તકો ચેમ્બરની લાયબ્રેરીમાં વધારવામાં આવ્યાં છે:—

1. Report of the Mysore Chamber of Commerce 1917 and 1918.

2. Report of the Punjab Chamber of Commerce 1917.
3. Report of the Bengal Chamber of Commerce 1917 Vol. II.
4. Report of the Bengal Chamber of Commerce 1918 appendices.
5. Historical introduction to Chemistry by Lowry.
6. The Central Provinces Code 1918.
7. The Land Revenue of Bombay Vol. I.
8. The Land Revenue of Bombay Vol. II.
9. The Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society 1917-18.
10. Report of the Bombay Millowners' Association 1917.
11. Ships White List 1st Sept. 1918.
12. Ships' Black List 1st Sept. 1918.
13. Catalogue of Samples of Indian manufactures and of Articles; Commercial Intelligence Dept. India October 1918.
14. Annual Report of Statistics relating to Forest Administration British India 1916-17.
15. Joint stock Companies in British India & Mysore 1916 and 1917
16. Records of the Geological Survey of India Part 2. 1918.

OTHER CHAMBERS' SECTION.

બીજી ચેમ્બરનો વિભાગ.

૩ ઉપર અંકુશ:—

બી કંચી ચેમ્બર ઑફ કોમર્સની મેનેજીંગ કમીટીની તા. ૫-૧૧-૧૮ ના રોજ મળેલી સભામાં હિન્દુસ્તાનના ૩ ઉપર અંકુશ મુકવાના સંબંધમાં ધી ધોરણે ચેમ્બર ઑફ કોમર્સ વરફથી તેઓને મળેલો તાર વાંચવામાં આવ્યો હતો. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે હાલમાં ફની નિકાસ ઉપર અંકુશ મૂકવાની ખાસ જરૂર છે પણ નામદાર સરકારે જ ખરીદ કરવાથી અથવા તો ફના ભાવ મુકરર કરવાથી અંકુશ મૂકવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ નહિ. અમુક સ્થળોએ પરવાના શિવાય અને અમુક જથ્થાથી વધારે નિકાસ કરવા દેવામાં ન આવે તો ખસ છે. લડાઈના વખતમાં અંકુશ મૂકવાના સંબંધમાં તેઓએ એમ સૂચવ્યું છે કે આ વર્ષના પાકની ખરાબ સ્થિતિને લીધે નામદાર સરકારે જાપાનની માંગ તથા બીજી જરૂરીઆતોની ખાતરી કરવી જોઈએ જેથી જરૂર લાગે તો 'રેશનીંગ' ની પદ્ધતિ અમલમાં લાવી શકાય.

ત્યારબાદ નામદાર મુંબઈ સરકારના રેવન્યુ ખાતાના અંડર સેક્રેટરી ઉપર તા. ૨૬-૧૦-૧૮ ના રોજ લખેલ કાગળ વાંચવામાં આવ્યો હતો જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આ અંકુશ અમલમાં મૂકવામાં ૩ ઉગાડનારના લાસે નાખવાની ખાસ સંજ્ઞા લેવાવી જોઈએ. જેથી

કરીને ૩ નો સાચો જથ્થો ઉગાડવા માટે અને ખર્ચમાં મૂકવા માટે તેઓને ચોખ્ખો ખર્ચો મળે; તેથી કરીને સરકારી ખરીદ અથવા તો બીજી કોઈપણ રીતે ફના ભાવ ઉપર અંકુશ મૂકવાના પ્રયત્નો ધંધવા ચોખ્ખો નથી. પરવાના વિના ફની નિકાસ કરવાની મના કરવાથી સ્થિતિને યુગી વળાશે અને પરવાના આપવામાં નીચેની યાજતો ઉપર ખાસ લક્ષ આપવું જોઈએ:—

(૧) હિન્દુસ્તાનનાં કારખાનાઓની જરૂરીઆત.

(૨) યુનાઈટેડ કીંગડમ અને બ્રીટીશ રાજ્યના બીજા ભાગોની માંગ.

(૩) આપણાં હાલનાં મિત્ર રાજ્યોની માંગ.

(૪) તટસ્થ રાજ્યોની માંગ.

આ માટે 'રેશનીંગ' ની પદ્ધતિ સ્થાપવી પરશે જેમાં હિન્દુસ્તાન અને બ્રીટીશ રાજ્યની જરૂરીઆતો ઉપર પહેલું લક્ષ આપવામાં આવશે. વળી આવી પદ્ધતિ લડાઈ પછી થોડો વખત ચાલુ રાખવી એવો આ કમીટીનો મત છે.

આ કાગળની નોંધ લેવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

ધી ઇમ્પ્રેસમેન્ટ એન્ડ વેસલ્સ એડીનબ્રો ૧૯૧૪-

બેંગાલ એગર એન્ડ કોમર્સની વા ૧૦-૧૦-૧૮ ને રોજ મળેલ કમીટીમાં આ એડીનબ્રોના સંબંધમાં નામદાર બેંગાળ સરકારનાં ફરી-આઇ ખાતા તરફથી આવેલ પત્ર ઉપર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો. નામદાર બેંગાળ સરકારને નામદાર હિંદી સરકાર તરફથી જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આ એડીનબ્રોની રૂએ પકડવામાં આવેલાં વહાણોના હિંદના વતની માલે-કેને બહોળા આપવા માટે હજી સુધી કાંઈ પણ ધારા ઘટવામાં આવેલ નથી. અત્યાર સુધી કમીટીના મેમ્બર ખાતાની સત્તા નીચેના કમીટીના વહાણોને જ પકડવામાં આવતાં હોવાથી આવવા ધારાની જરૂર નહોતી. પરંતુ થોડા વખતથી હિંદી કંપનીઓનાં વહાણો પણ પકડવામાં આવતા હોવાથી તકાવત નહીં કરવાની પદ્ધતિ સ્થાપવાની જરૂર છે. આ માટે નામદાર હિંદી સરકાર એડીનબ્રોની કલમ ૫ (૨) નીચે ધારા ઘટવાની સૂચના કરે છે; જે ધારાથી બહાર વેરીકે આપવાની રકમ જે બંદરે વહાણ પકડવામાં આવે તે બંદરે નીમવામાં આવનાર બોર્ડ એન્ડ આર્બિટ્રેશન નકકો કરી શકે. આ બોર્ડ નામદાર હિંદી સરકારના મત પ્રમાણે ત્રણ સલાસદોની બનવી જોઈએ જેમના બે નામદાર ગવર્નર જનરલની કાઉન્સિલ નીમે અને એક વહાણના માલિકો નીમે. નામદાર સરકાર તરફથી નીમવામાં આવનાર બે સલાસદોમતિ એક અનુભવી ધારાશાસ્ત્રી અમલદાર હોવો જોઈએ.

આ યોજના તપાસતાં 'કમીટી બોર્ડ' એન્ડ આર્બિટ્રેશન'નું બે ધારણકબુલ રાખી શકી નહિ. આર્બિટ્રેશનમાં હુમેશાં બે પક્ષ હોય છે અને તેમાંના એકને બે સલાસદ નીમવા દેવા અને બીજાને માત્ર એક જ સલાસદ નીમવાની છૂટ આપવી તે વ્યાજબી નથી. કમીટીના મત પ્રમાણે બંને પક્ષે એક એક સલાસદ નીમવો અને તે બે સલાસદો ત્રીજો સલાસદ નીમે. પરંતુ બે નામદાર સરકાર આ સૂચના ન સ્વીકારે તો તેઓ જે બીજા સલાસદ નામે તે વેપારી કોમમાંથી અનુભવી માણસ હોવો જોઈએ જેને વહાણમાં માલ મોકલવાનો તથા મગાવવાનો અનુભવ હોય.

બીજી એક બાબત તરફ પણ કમીટીએ 'નામદાર સરકારનું' ધ્યાન ખેંચ્યું છે તે એ કે બોર્ડ એન્ડ આર્બિટ્રેશન' નાના તથા મોટા બંને વહાણોની બાબતમાં કામ લેશે કે કેમ. ઇંગ્લંડમાં ચાલતી બધી બુક પદ્ધતિ માત્ર ૩૦૧ ટન તથા તેની ઉપરના વહાણને લાગુ પડે છે. હિન્દુસ્તાનમાં ૧૯૧૭ માં સ્થાપવામાં આવેલ 'રીવર ફ્રીટ આર્બિટ્રેશન બોર્ડ' હજી સુધી નાના વહાણોના સંબંધમાં કામ લીધેલાં છે. અને કમીટીએ એવો મત દર્શાવ્યો હતો કે નાના વહાણના સંબંધના હાવાએ 'રીવર ફ્રીટ આર્બિટ્રેશન બોર્ડ' જ નક્કી કરવા જોઈએ, અને નાના વહાણના સંબંધમાં નવી પદ્ધતિ સ્થાપવાની જરૂર નથી; અને નવું, સ્થાપવામાં આવનાર 'બોર્ડ એન્ડ આર્બિટ્રેશન' માત્ર મોટા વહાણોના સંબંધમાં કામ લેવું.

WAR AND TRADE

GOVERNMENT NOTIFICATIONS.

વિશ્વ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

મુંબઈના કલેક્ટર ઓફ ટ્રસ્ટસ તરફથી
કેટલીક જાતના માલની આયાત ઉપર અંકુશ
મૂકવા માટે મુંબઈ ટ્રીબીયલમાં તા ૮-૧૨-૧૮
ના રોજ બહાર પાડવામાં આવેલી જાહેર-
ખબરની એક નકલ અમને મોકલવામાં આવેલ
છે જેથી જોઈ ઓફ ટ્રસ્ટના પરવાના શિવાય
નીચે લખેલ માલની આયાતની મના કરવામાં
આવેલ છે:—

ગ્રોસીઓ સ્ટીરાઇન, ચરબી, ગ્રોસીવ
ગ્રોસીવ અને કાંદા.

તા. ૨૦-૧૧-૧૮

ચીનમાં આયાત નિકાસ કરી શકે તેવા
વેપારીઓના લીસ્ટમાં સુધારા વધારા કરનારા
લીસ્ટની એક નકલ અમને ના. હિન્દી સરકારના
અંદર સેક્રેટરી મી. જી. એચ. હાર્ડી આઈ. સી.
એસ. તરફથી મળેલ છે જે આ ચેમ્બરની
ઓફીસમાં આપવામાં આવેલ છે:—

વધારા:—

વીલીઅમ્સ એન્ડ વીગમોર કેસ્ટન		
ધલેકટીકલ એન્જીનીઅરીંગ		
કોરપોરેશન	...	શાંગાઈ.
મી કોર્કેન્ડા કું.	...	એમ્પાય.
વેંગ્રી (સીલિલીઓગ એન્ડ કું.)...	...	એમ્પાય.
સેઇન્ટલી એન્ડ કું.	...	વેક્કાંગ.
જેમ્સ સ્કોટસન એન્ડ કું.	...	શાંગાઈ.
સીલિલીઓગ એન્ડ કું. (વેંગ્રી)...	...	એમ્પાય.

સુધારા.

કોન્સોર્ટીઅમ ડેસ ઇન્ડસ્ટ્રીએલ્સ
જેલ્સ એન એકસ્ટ્રીમ ગ્રોસીવેન્ટ
ટીન્ટસીન.

જેને જાહેર

કોન્સોર્ટીઅમ ડેસ ઇન્ડસ્ટ્રીએલ્સ જેલ્સ
એન એકસ્ટ્રીમ ગ્રોસીવેન્ટ ટીન્ટસીન અને

બટાડા.

કોન્સોર્ટીઅમ ડેસ ઇન્ડસ્ટ્રીએલ્સ જેલ્સ
એન એકસ્ટ્રીમ ગ્રોસીવેન્ટ—વેક્કાંગ.
એચ. એ. જી. કરીમખાન ચાંગડટી.

૭-૧૨-૧૮.

અત્રેના કલેક્ટર ઓફ ઇન્કમટેક્સ
તરફથી ૧૪-૧૨-૧૮ ના રોજ નીચે પ્રમાણે
જાહેર ખબર બહાર પાડવામાં આવેલ છે:—

નામદાર હિન્દી સરકાર નીચેની ચીજો
ઈન્ડીઅન એક્સપોર્ટ પ્રોહીબીશન લીસ્ટમાંથી

કાઠી નાખેલ છે:—બુટસ અને શૂઝ, સ્ત્રીવાના
કોરા, વંજુઓ, કાર્પેટ સિવાયનો ઉત્તરોસામાન.
૧૪-૧૨-૧૮

ચીનમાં આયાત નિકાસ કરી શકે તેવા
વેપારીઓના લીસ્ટમાં સુધારા વધારા કરનારા
લીસ્ટની એક નકલ અમને ના. હિન્દી સરકારના
અંદર સેક્રેટરી મી. જી. એચ. હાર્ડી આઈ. સી.
એસ. તરફથી મળેલ છે જે આ ચેમ્બરની
ઓફીસમાં આપવામાં આવેલ છે:—

મુદ્રણની રજીસ્ટ્રી બાકીના સહકાર અને મળજી.

પ્રધાન:—

સુધારા:—

એસ. જે. ડીક્સ	શાંગાહી.	ઇઆહ લેંગ ડીરપેન્સરી ને ખદલ.	સ્વેટાઉ.
હાંગકાંગ ટ્રેડિંગ કું.	"	યાહ લેંગ ડીરપેન્સરી...	"
ઇન્ટરનેશનલ સ્ટીપીંગકાર એન્ડ		ધટાડા:—	
એકરપ્રેસ ટ્રેડિન્સ કું.	"	ઇ. જે. ગ્રીલ્ક.	શાંગાહી.
સોસાયટી ફ્રેન્કો-આઇનોઇન્ડ ડી.			
ડીસ્ટીલેરી.	હેન્કાઉ.		૧૬-૧૨-૧૮

મીઆમમાં આયાત નિકાસ કરી શકે તવી પછીઆતું લીસ્ટ અમને ના હિન્દી સરકારના અંડર સેક્રેટરી મી. જી. એચ. હાડી આઇ. સી. એસ તરફથી મળેલ છે જે આ ચેમ્બરની ઑફીસમાં રાખવામાં આવેલ છે.

તારકોલવા તાટે 'ટ્રેસ્ટ વર્કર્સ' નો ઉપયોગ કરવાની છૂટ અમેરીકાની જે બેન્કોને આપવામાં આવેલ છે તેમાં નીચે લખેલ બેન્કોને લાંડનના ચીફ સેન્સરે ઉમેરી છે —

(૧) નોથ, નેક્રોડ એન્ડ કું.	ન્યુયોર્ક.
(૨) કોન્ટીનેન્ટલ એન્ડ કમર્શિયલ નેશનલ બેન્ક ઓફ ચીકાગો	સેન્ટ લુઇ.
(૩) નેશનલ બેન્ક ઓફ કોમર્સ.	ન્યુયોર્ક.
(૪) કોલમ્બીઆ ટ્રસ્ટ કું.	સેન્ટ ફ્રાન્સીસ્કો.
(૫) રપબ્લિક. આર. એસ એન્ડ કું.	ન્યુયોર્ક.
(૬) બેન્ક ઓફ ધી મેનહેટન કું.	"
(૭) હાલ ગાર્ટ ન એન્ડ કું.	"
(૮) એમ્પાયર ટ્રસ્ટ એન્ડ કું.	"

૧૭-૧૨-૧૮

અત્રેના કલેક્ટર ઓફ કર્ટેક્સ તરફથી અમને જણાવવામાં આવ્યું છે કે બ્રીટીશ હિન્ડુસ્તાનમાં મોટરકાર, ચેસીસ, મોટર સાઇકલ વિગેરેની આયાત ઉપર સુકવામાં આવેલા અંકુશ તા. ૧૪-૧૨-૧૮ થી નામદાર હિન્દી સરકારે કાઢી નાખેલ છે.

૧૮-૧૨-૧૮

ઇન્ડીઆ ઑફીસના નવા કોન્ટ્રેક્ટસ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૮.

કેબલ—સી મેકીનટોરા એન્ડ કું.	મેન્ચેસ્ટર.
કુસીબલ્સ—મોરગન કુસીબલ કું.	બટર મી. એસ.
ઇન્સ્યુલેટર્સ—બુલર્સ લીમીટેડ	ડબલ્યુ.
—ટેઇલર ટની કલીફ એન્ડ કું.	લંડન ઇ. સી.
કાગળ—એલકસ હુલીકેટર કું.	ઇસ્ટવુડ, હેનલી.
કરવત—આર. ઇન્ટરસન એન્ડ કું.	લંડન ઇ. સી.
ટયુબ્ઝ—હોવેલ એન્ડ કું.	શેફીલ્ડ.
ટાયર્સ—ટેલર પ્રધર્સ એન્ડ કું.	લીડઝ
વેગન્સ—જે એન્ડ એફ હાવર્ડ	ગેડફર્ડ.
વાયર—બ્રીટીશ ઇન્સ્યુલેટર્સ એન્ડ હેલ્થી કેબલ્સ	લંડન સી ડબલ્યુ.
—શ્રોપશાયર આયર્ન કું.	હાડની, સેલોપ.
—ટોરમન લોંગ એન્ડ કું.	મીડલ્સ બરો.
—એફ રમીથ એન્ડ કું.	હેલી ફ્રેક્સ.
સ્ટીલ—વોટસન સેવીલી એન્ડ કું.	શેફીલ્ડ.
—એડગર એલન એન્ડ કું.	"
વેટીંગ પ્લેન્ટ—ડી. અસ. એન્ડરસન	"

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, કોર્ટ, અંબા.

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

બગદાદનો વેપાર:—

તા. ૧૮-૧૦-૧૮ ના 'પ્રીન્સીપલ્સ'માં બગદાદના વેપાર સંબંધી એક લેખ આવ્યો હતો જેનો સાર અને આપવામાં આવેલ છે.

બગદાદ શહેર લગ્ન પહેલાં એક બહુજ અગત્યનું વેપારનું મથક હતું. તે મુખ્યત્વે કરીને ખેતીવાડી માટેનું મથકસ્થાન છે અને તેની આસપાસની જમીન ઘણી ફળદ્રુપ છે. બુલ કાળમાં ત્યારે ત્યાંની જમીનને નેહરોથી પાણી પાવામાં આવતું ત્યારે તે ડુનિયાની "વાડી" (Garden Spot) કહેવાતું.

પરંતુ ભૂગોળને લગતા અને આર્થિક કારણોથી બગદાદ હાલમાં વેપાર માટે વધારે અગત્યનું છે ટાઇગ્રીસ નદીના ઉપરના ભાગમાં તે છેલ્લું મથક છે અને પર્શીઆના રસ્તાનું પશ્ચિમ છેલ્લું મથક હોવાથી કેરમાનશાહ, હામાદાન અને બીજાં અગત્યનાં સ્થળોએ મોકલવામાં આવતો માલ બગદાદ ખાતેથી હંટ ઉપર અથવા બીજાં જાનવરો ઉપર લઈ જવામાં આવે છે વળી અપર અને લોઅર મેસોપોટેમીઆને માલ પૂરો પાડનારું તે મુખ્ય મથક છે અને નિકાસ માટે દેશનો સઘળો માલ ત્યાં એકઠો કરવામાં આવે છે.

ચોસલ, શાઆર ખેડીર અને મુલેમાનીઆ ખાતેની સઘળી નિપજ ટાઇગ્રીસ નદી મારફત બગદાદ લઈ જવામાં આવે છે ત્યાંથી અગત્યની ચીજો જેવી કે લૂન, ચુંદર, ચામડાં, સાહડીઓ, ખજુર, અફીસ, ચરણી, અનાજ, વગેરે વસરાને

રસ્તે યઇને બીજા દેશોમાં મોકલવા માટે સ્ટીમ રમાં ચઢાવવામાં આવે છે.

બીજા દેશોમાંથી વસરાને રસ્તે યઇને આયાત કરવામાં આવતી ચીજોમાં કાપડ, સુતળી, ખાંડ, કાફી, શુભી, તેલનો, રેશમ, રેશમી તથા ઉનનાં કપડા, ધાતુઓ, ગળી, રંગ, ચા, તમાકુ, ખેતીવાડી માટેનું સાચા કામ વિગેરે મુખ્ય છે આ માટેની ઘણી ચીજો ત્યાંથી પર્શીઆ ખાતે મોકલવામાં આવે છે— ખાસ કરીને કાપડ, ખાંડ, ચા અને ગળી બગદાદની નિકાસની કેટલીક ચીજો પણ પર્શીઆમાંથી આવે છે જેવી કે સાહડી અને રંગ.

ત્યાં જૂદી જૂદી જાતની ચીજોના વેપાર માટે જૂદી જૂદી પેઢીઓ નથી. ઘણી ખરી પેઢીઓ દરેક જાતની ચીજોના વેપાર કરે છે.

આયાતની મુખ્ય ચીજો મેન્ચેસ્ટરનું કાપડ છે. અને મેન્ચેસ્ટરમાં બગદાદની જૂની અને સધર ઘણી પેઢીઓ છે. નિકાસની મુખ્ય ચીજ ઉન અને જેઠીમધના મૂળીઆં (લીકો રાઇસ) છે જેને મોટો ભાગ અમેરીકા ખાતે મોકલવામાં આવે છે.

લગભગ સઘળો વેપાર પરદેશી અને સ્થાનિક બેન્કો મારફત કરવામાં આવે છે. બગદાદ ખાતે મોકલવામાં આવતા માલનાં નાણાં માટે વેપારી ઉપર રીપીંગ ડાકયુમેન્ટસ સાથે એક ક્લેર મોકલવામાં આવે છે જેનાં

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીગ્રાફનો બેચો કે ?

નાણાં બગદાદ માલ પહોંચતાં જ બારી દેવામાં આવે છે. બગદાદથી નિકાસ કરવામાં આવતાં માલ માટે ધણે ભાગે ચાર મહિનાની મુદતના ફાઇટ લાવવામાં આવે છે જે સ્થાનિક બેન્કોમાં વટાવી શકાય છે.

માલતું વેચાણ દલાલોના મારફત ચોકસાઈ મહિનાની મુદતની શરતે કરવામાં આવે છે અને નાણાં માટે હુડી લાવવામાં આવે છે જે જે હુડીઓ બેન્કમાં અથવા ખાનગી શરારો પાસે જ થી ૧૨ ટકાના દરથી વટાવી શકાય છે.

બગદાદમાં બે મુસલમાન બેચાહુદી અને એક ક્રીશ્ચીઅનની એક વેપારી કમીટી વેપારને ઉત્તેજન આપવા સાત અને લડાયક સરકારને તથા નવી સ્થાપવામાં આવેલી દીવાની અદાલતોને સલાહ આપવા માટે નીમવામાં આવેલ છે. હાલમાં કમીટીનું મુખ્ય કામ માત્ર સલાહ આપવાનું જ છે અને બધી સત્તા લડાયક સત્તાવાળાઓના જ હાથમાં છે. છતાં વેપારમાં કંઈક મુધારા થયેલ છે અને આયાત માટે અને પરદેશી માલના વેપારીઓને અમુક અમુક સગવડો આપવામાં આવેલ છે.

બગદાદનો વેપાર લગભગ કેટલો હશે તેનો અડચરો કાઢવાનું કામ હાલ બહુ મુશ્કેલ છે. લડાયકને લીધે રસ્તાઓ બધા યથા ગયેલ હોવાથી થોડા વખત માટે બગદાદની જગ્યા બસરાએ લીધી હતી જ્યાં આયાત અને નિકાસનો સઘળો વેપાર ચાલતો અને હજી પણ ચાલે છે. બગદાદે થોડા વખત માટે પોતાની વેપારી અગત્યતા જોઈ છે એમ કહી શકાય; કારણ કે પર્શીઆ જે બગદાદના વેપારનો મુખ્ય ભાગ છે, તેનો વેપાર પર્શીઆન ગલ્ફ ઉપર બસરામાંથી ધરપેહાન, અને મોહામેસહ, બુચીર, અને આહવાન મારફત ચાલે છે. આ અરસામાં બગદાદ માત્ર બસરા ખાતેથી બહુ જ જરૂરી ચીજોની આયાત કરતું અને તે જ

માત્ર તેનો વેપાર હતો. આવી રીતિને અંગે બગદાદની ધણી પેટીઓ બસરા ખાતે ગયેલ છે.

છતાં પણ બગદાદે હંમેશને માટે પોતાની વેપારી નહત્વના જોયેલ છે એમ માનવાનું કારણ નથી. ટાઇમીસ નદીના મધ્યાળા ઉપર તે આવેલું હોવાથી અને વળી લડાયકના વખતમાં રેલ રસ્તાઓનું તે મધ્ય બિન્દુ થયેલ હોવાથી—કે જે રેલવે રસ્તાઓ લડાયક પછી આગળ વધારવામાં આવશે—બગદાદ પહેલાં કરતાં પણ વેપારના સંબંધમાં વધારે ઉંચી રીતિએ પહોંચશે તેમાં જરા પણ શંકા નથી. વળી તે શહેરની વેપારી આબાદી દેશની ખેતીવાડી કે જે આગળ વધારવા છીટીશ સત્તાવાળાઓ અનેક પ્રયત્નો કરે છે તેમાં પ્રગતિ થતાં આગળ વધશે.

ચોકોડામાં ખાતેના કેનેડાના ટ્રેડ કમીશનરે ચોકોડાના વેપાર ઉદ્યોગને લગતાં ખાતાં ઉપર ૨૭-૬-૧૮ ના રોજ ચેકલાવેલ રીપોર્ટમાં તે લખે છે કે:—

“કપુરના તેલની આખી દુનિયામાં વધતી જતી માંગને લીધે જાપાનીઝ મોનોપોલી બુદો તેની નિકાસ વધારવા માટે પ્રયત્નો કરે છે. ભૂત કાળમાં કપુરની માંગ કરતાં પેદાશ વધારે હતી જોકે સત્તાવાળાઓએ તે અટકાવવા પ્રયત્ન કર્યા હતાં. ૧૯૧૭ માં ફારમોસાની પેદાશનો સમાવેશ કરતાં કપુરની પેદાશ ૮૦,૯૦,૦૦૦ કીન મુધી પહોંચી, તે જ અરસામાં વેચાણ ૭૮,૫૦,૦૦૦ કીન જેટલું હતું અને બાકીના ૨,૪૦,૦૦૦ કીનની વધારા રહ્યા હતા. તે માંહેનું ૩૨,૪૦,૦૦૦ કીનનું કપુર સાફ કરવાના કામમાં વાપરવામાં આવ્યું હતું, ૬,૩૦,૦૦૦ કીનનું સેલ્યુલોઝ બનાવવા માટે વાપરવામાં આવ્યું હતું અને બાકીનું ૩૭,૨૦,૦૦૦ કીનનું કપુર નિકાસ કરવામાં આવ્યું હતું. સરકાર

માત્ર સાફ કરેલા કપુરની નિકાસને ઉત્તેજન આપતી હોવાથી કપુરની ચીજો ખાનાવવાનાં, તથા કપુર સાફ કરવાનાં કારખાનાંઓને તે મદદ કરે છે.”

જાપાનીઝ બીર વિષે તે લખે છે કે:—
આ વર્ષે માર્ચ મહિના સુધી સામાન્ય વર્ષ સાથે સરખાવતાં જાપાનીઝ બીરની વપરાશમાં ફેરફાર થયેલ નથી; પરંતુ એપ્રિલ મહિનાથી વપરાશમાં મોટો વધારો થયેલ હોવાથી આ વર્ષના પહેલા છ મહિનાના વેચાણમાં આગલા વર્ષમાં તેટલાજ વખત કરતાં ૧૦ ટકાનો વધારો દેખાશે. દરમિયાન ચીંગાપોર, સુબઈ અને કલકત્તાથી મોટા આર્ડરો આવેલ છે અને તે એટલે સુધી કે ફક્ત બ્રીટીશ ઇન્ડિઆનાજ આર્ડરો ૩૫૦,૦૦૦ થી ૪,૦૦,૦૦૦ પેટી માટે થશે જ્યારે તે ગયે વર્ષે ૩૦,૦૦૦ પેટી માટે હતો. એટલે દેશની અને પરદેશની ખપત સાથે લેતાં આ વર્ષના પહેલા છ મહિનાની ખપતમાં ગયા વષના તેટલાજ વખત કરતાં ૩૦ ટકાનો વધારો થશે. દેશની ખપતમાં વધારો થવાનું કારણ જાપાનીઝ નાણાં સંબંધી સારી સ્થિતિ છે. હાલમાં સાપોરો ચેમ્બીસુ અને આસાહી બીરનો ભાવ ૪ ડઝનની એક પેટીનો ૧,૫૦૦ ચેન છે.

જાપાનમાંથી બીરની આયાત કેટલી વધેલી છે તે નીચેના આંકડા ઉપરથી જણાશે:—

વરસ.	પાંડ.
૧૯૧૨-૧૩	૮૭
૧૯૧૨-૧૪	૬૫૯
૧૯૧૪-૧૫	૭,૧૧૧
૧૯૧૪-૧૬	૨૯,૩૩૦
૧૯૧૬-૧૭	૭૫,૬૬૩

જાપાન ખાતે હિન્દુસ્તાનનું ૩ લઘુ જવા માટે નવો કોન્ટ્રેક્ટ:—

ચોકોહામા ખાતેનો કોમર્શ્યલ એટચી ‘ઇન્ડિઅન ટ્રેડ જર્નલ’ ઉપર તા. ૧૦-૧૦-૧૮ ને દર્શાવીએ પ્રમાણે લખે છે:—

ધણા લાંબા વખત સુધીના પત્રવ્યવહાર પછી મુંબઈ અને ટયુટીકોરિન તથા જાપાનમાં બીજાં બંદરો વચ્ચે કાચું ૩ લઘુ જવા સંબંધમાં નીપતે યુસેન ફેર્ડસા અને જાપાન કોટન સ્પીનર્સ એસોસિએશન વચ્ચે ગયા અઠવાડિ-આમાં નવો કોન્ટ્રેક્ટ કરવામાં આવેલ છે. નાના પાયા ઉપર એક ઠપ્પલાત કલકત્તા ખાતે પથ્થુ કરવામાં આવેલ છે.

‘એગ્રીમેન્ટ’ ના મુખ્ય મુદ્દાઓ જે જાપાન કોટન સ્પીનર્સ એસોસિએશન તરફથી લખી ચોકલવામાં આવેલ છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

(૧) આવતી રૂતમાં (એટલે ૧-૧૧-૧૯ થી ૩૧-૧૦-૧૯ સુધીમાં) હિન્દુસ્તાનનું ૩ માત્ર નીપતે યુસેન ફેર્ડસાજ લઘુજથ્થે પણ હંમેશની માફક આ કંપની ઓસાકા ચોસેન ફેર્ડસા અને પી. એ. કંપની સાથે ચોકલવજ કરશે.

(૨) જાપાન કોટન સ્પીનર્સ એસોસિએશને ઓછામાં ઓછી ૬૦૦,૦૦૦ ગાંસડી મંગાવવાની ગેરંટી કરેલ છે જ્યારે નીપતે યુસેન ફેર્ડસાએ વધારેમાં વધારે ૧,૦૦,૦૦૦ ગાંસડી માટે ચોકલવજ કરવાનું માથે લીધેલ છે.

૬૦૦,૦૦૦ ગાંસડી સુધી તે લઘુ જવાનો દર ટનના ૬૦ ચેન કરાવવામાં આવેલ છે અને એ આના કરતાં વધારે ગાંસડી લઘુ જવામાં

આવે તો દર નીચે પ્રમાણે ઠરાવવામાં આવેલ છે:—

ગાંસડી	દન દીઠ ચેન.
૭,૦૦,૦૦૦ સુધી	૫૮-૫૦
૮,૦૦,૦૦૦ "	૫૭
૯,૦૦,૦૦૦ "	૫૫-૫૦
૧,૦૦,૦૦૦ "	૫૪

જો ૧૦૦,૦૦૦ કરતાં વધારે ગાંસડી હોય અને નીચત સુસેન કેઈસા વહાણ પૂરાં પાડી શકે તો તે માટેના દર દન દીઠ ૫૨-૫૦ ચેન નક્કી કરવામાં આવેલ છે.

અત્યાર સુધીના કોન્ટ્રેક્ટમાં અને નવા કોન્ટ્રેક્ટમાં મુખ્ય વક્ષાવત એ છે કે નવા કોન્ટ્રેક્ટની રૂચે રૂ લઈ જવાનું ભાડું કોણે ખાતે ચેનમાં આપવામાં આવનાર છે જ્યારે જૂના કોન્ટ્રેક્ટની રૂચે તે મુળધર્મમાં રૂપિયામાં આપવામાં આવતું હતું. ભૂલકાળમાં ભાડું રૂપિયામાં અપાતું હોવાથી ડીફર્ડ રીગેટ જે ચેનમાં આપવામાં આવતું હતું તે ગણવામાં જાડું સુરેકેલી નડતી જે હવે દૂર થશે.

વળી હવે સ્ટીમશીપ કંપની વીમા માટે પ્રીમીઅમ ભરશે અને ઓળખી જોટની ગણતરી કરશે.

આ બંને દર દને લગભગ ૧૧૧ ચેન થશે. ભાડાના દરમાં આખી દુનિયામાં વધારો થએલ હોવાથી ભાડાના દરમાં પણ ઘણો વધારો કરવામાં આવેલ છે.

સંકલ્પના માટે એમ કહી શકાય કે નવો દર દન દીઠ ૫૪ થી ૬૦ ચેન છે જે કોણે ખાતે આપવામાં આવશે જ્યારે જૂનો દર દન દીઠ ૪૦ હતો અને તે મુળધર્મમાં અપાતો.

હિન્દુસ્તાન અને જાપાન વચ્ચે સુવર અને કાપડ લઈ જવા માટેના દર સંબંધમાં બીજા કોન્ટ્રેક્ટ ઉપર વિચાર ચાલે છે પરંતુ હજી કંઈ પણ નિર્ણય થયેલ નથી.

હિન્દુસ્તાનના કોલસાની નિકાસ:

છેલ્લાં ૨૬ વર્ષમાં હિન્દુસ્તાનના કોલસાની કરવામાં આવેલી નિકાસના આંકડા બહાર પાડવામાં આવેલ છે. આ આંકડામાં 'બન્કર' કોલનો સમાવેશ થતો નથી. ૧૯૦૨ થી ૧૯૦૬ સુધી કુલ નિકાસ ઝડપથી વધી હતી. જે ૧૯૦૬ માં ૧,૦૦૩,૦૦૦ દન સુધી પહોંચી ૧૯૧૪ માં તે ઘટીને ૫૮૦,૦૦૦ દન થઈ ગઈ પરંતુ ૧૯૧૫ તે વધીને ૭૫૩,૦૦૦ દન થઈ અને ૧૯૧૬માં નિકાસ ૮૮૨,૦૦૦ દન સુધી પહોંચી. ૧૯૦૬ સુધી નિકાસ પેદાશના પ્રમાણમાં વધતી હતી. ત્યારબાદ ૧૯૦૯ સુધી નિકાસનું પ્રમાણ ધીમે ધીમે ઘટતું ગયું. ૧૯૧૦ માં વળી પ્રમાણ ઘટતું બંધ થયું હતું. પણ પાછું તે પ્રમાણ થોડા વર્ષથી ઘટતું ચાલ્યું છે. સરેરાશ ૧૯૦૦ થી ૧૯૦૬ સુધી હિન્દુસ્તાનના કોલસાની નિકાસ પેદાશના ૮ ટકા જેટલી હતી અને ૧૯૦૭ થી ૧૯૧૩ સુધી તે લગભગ ૬ ટકા જેટલી હતી. ૧૯૧૪ માં તે ઘટીને ૩.૫ ટકાની થઈ. ૧૯૧૫ અને ૧૯૧૬ માં તે અનુક્રમે ૪.૪ અને ૫.૧ ટકા જેટલી રહી હતી. કોલસાને મોટો ભાગ કલકત્તા ખાતેથી ચડાવવામાં આવે છે. ૧૯૧૬માં કરવામાં આવેલી નિકાસમાંથી ૬૨.૩ ટકા સીલોન ખાતે અને ૧૬.૧ ટકા સ્ટ્રેઈટ્સ ખાતે મોકલવામાં આવ્યા હતા. હાલમાં સુમાત્રા હિન્દુસ્તાનના કોલસો વાપરવામાં ત્રીજે નંબરે છે અને નિકાસમાં તેનો હિસ્સો લગભગ ૧૧.૮ ટકા જેટલો છે.

હિન્દુસ્તાનનું ઉન:—

ધી લીવરપુલ સ્વલ બોક્સ એસોસીએશન વચ્ચે નવેમ્બરમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ગવર્નમેન્ટ આર્મી કોન્ટ્રેક્ટસ ડીપાર્ટમેન્ટની ચોખ્ખાની રૂચે ઉનની હવે પછીની વહેંચણી લીવરપુલ ખાતે નવેમ્બરની ૨૭ થી ૨૮ વારીખ સુધી થશે અને નવેમ્બરની ૨૧ થી ૨૭ મી

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે ૨૧ બેંક ઓફ ફોર્ટ, મુંબઈ.

વારીખ સુધી ઉન જોવા માટે ખુદ્દુ રહેશે. વહેં-
ચણી માટે હિન્દુસ્તાનના ઉનની લગભગ
૩૧,૦૦૦ ગાંસડી નવી આવેલ છે અને તેથી
કુલ ગાંસડી ૩૨,૦૦૦ થઈ છે. તપાસવામાં
આવેલી ગાંસડીઓ નીચે પ્રમાણે છે:—

ગાંસડી.

જોરીઆ	૧,૬૦૦
બીકાનેર	૪,૩૦૦
કંદહાર	૧,૬૦૦
બીબ્રક અને હાનાઈ... ..	૭૦૦
જેસલમેર અને મારવાડ	૨,૦૦૦
ચેલોઝ	૮,૨૦૦
જુન્ડ	૭૫૦
કાળી	૧,૧૦૦
સંકેઠ	૪,૬૦૦
કારમીર અને બસરા... ..	૧૦૦
બકરાના વાળ	૨૦૦
સર્વેટખરની બાકી	૧,૩૦૦

હવે પછીની વહેંચણીઓ માટે લગભગ
૪૨,૩૫૦ ગાંસડીઓ નવી આવેલ છે.

નામદાર હિન્દી સરકારના વેપાર અને
ઉદ્યોગ ખાતા તરફથી વા. ૨૨-૧૧-૧૮ ના
રોજ નીચે પ્રમાણે 'પ્રેસ કોમ્યુનિક' પ્રકટ
કરવામાં આવેલ છે:—

આથી ખબર આપવામાં આવે છે કે
વહાણોને લગતી ખબર પ્રકટ કરવા ઉપર જે
અંકુશ મૂકવામાં આવ્યા હતા તે હવે કાઢી
નાખવામાં આવેલ છે. હવેથી વહાણની મુસા-
ફરીનો વારીખ, આવળ, રસ્તા વિગેરેને લગતી
માહિતી પ્રકટ કરવાની છૂટ છે અને તારમાં
પણ વહાણ નીકળવાની તથા પહોંચવાની
વારીખ જણાવેલી હોવા છતાં પણ વહાણનાં
નામ, નંબર, મારતરનાં નામ વિગેરે જરા
પણ વાંધા વિના આપી શકાયે.

સીલોનના સરકારી ગેઝેટમાં જણાવવામાં
આવ્યું છે કે બ્રીટીશ હિન્દુસ્તાનમાંથી સીલોનમાં
મોતીની આયાત કરવાની ૧૮મી નવેમ્બર
૧૯૧૮ થી મના કરવામાં આવી છે.

નામદાર હિન્દી સરકારને જણાવવામાં
આવ્યું છે કે યુનાઇટેડ કિંગડમમાં નિકાસ અને
આયાત ઉપરના અંકુશોમાં બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ
તરફથી ઘણી છૂટ છાટ, બહાર કરવામાં આવી
છે જેનાં લીસ્ટ મેલમાં આ તરફ રવાને કરવામાં
આવેલ છે અને અહિં તે જેમ અને તેમ
જલદી બહાર પાડવામાં આવનાર છે.

નામદાર નીઝામ સરકારના એલિવાડી
ખાતાના ડીરેક્ટર મી. જોન કેની તરફથી આ
ચેમ્બરને નીચે પ્રમાણે પત્ર મળેલ છે:—

હેદ્રબાદ ગૌરાણીના જંગમ રેશમ જેવા
રૂના છ નમુના આપની ઉપર મોકલવા માટે
મેં પરભાનીના રૂના સુપ્રોન્ટેન્ડેન્ટ ઉપર
લખેલ છે, આ નમુનાઓ તમારી ઓપીસમાં
જોવા માટે ખુદ્દા છે એમ મીલ માલિકોને જણા-
વશે અથવા તો તે નમુનાઓ તેઓને જોવા
મોકલાવશે. આ ખાતું રૂ અથવા કપાસને
વેપાર કરતું નથી; પરંતુ ખરૂં હેદ્રાબાદ ગૌરાણી
રૂ કેવું છે તે મીલ માલિકો લાંબી શકે અને
ભરોસાદાર આહતીઆઓને ફાયત પાસેથી
કપાસ ખરીદવા મોકલે તેટલા માટે આ
નમુના મોકલાવેલ છે; આ નમુનાથી આહતી-
આઓ બીજા લોકોને માલ તે નામ નીચે
મોકલાવી શકશે નહિ. વળી આ વર્ષે આંખા
પરભાની વાણકામાં અને જુનિયરના મોટા
ભાગમાં ગૌરાણીનું ચોકખું રૂ ઉગેલ છે. પરભા-
નીનો રૂનો સુપ્રોન્ટેન્ડેન્ટ ખરીદનારાઓને ભેંધતી
મદદ અને ખબર આપશે.

ઉપર જણાવવામાં આવેલ નમૂનાઓ
આ ચેમ્બરની ઓપીસમાં જોવા માટે ખુદ્દા

જેથી મોલીસ કરેલા ટેબલ ટેપ ખરીદ કરવા કયા જશે ?

છે અથવા તો મંગાવવામાં આવેથી નમૂનાઓ
ભેલા માટે મોકલવામાં આવશે.

બેન્ક ઓફ બંગાલના એજન્ટ તરફથી
જણાવવામાં આવ્યું છે કે પરભાની ખાતે તે
બેન્કની એક સબ-એજન્ટી ખોલવામાં આવેલ
છે; અને હાલ તુરત તો તે માત્ર રૂની ખરીદ-
દીની ત્રુટિમાં જ ખુલ્લી રહેશે.

અત્રેના ડીરેક્ટર ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ મી. પી.
જે. મીડ સી. આઈ. ઈ. આઈ. સી. એસ તરફથી
જણાવવામાં આવ્યું છે કે બેંકની માટેના
કોન્સલ મી. જી. એ. એ. ગાર્વીન હિન્દુસ્તાનના
આ હાગમાં વેપાર સ્થાપવા માટે આતુર છે.

ઘણું કરીને જાપાન અને ખીજા દેશો સાથે
હરીફાઈમાં બેંકની ખાતે બંગાડી, ધાળળી,
સીગારેટ, ઘ્રશ દાંતીઆ, હોઝીયરી, લેપવેર,
સરવા આમણના ભેડા, સરવા સુગંધી અને
બાર સાબુઓ, આરસા વિગેરે માટે ખાસ
તક છે.

જો ઉપર લખેલ ચીજોના કેટલાંક બહેપા-
રીઓ ભાવતાલ સાથે નમુના મી ગાર્વીન
ઉપર પરભાથી ગાયવા તો ડીરેક્ટર ઓફ ઇન્ડ
સ્ટ્રીઝની ઓફીસ મારફત મોકલી આપશે તો તે
ઉપર ધ્યાન આપવામાં આવશે.

નામદાર હિન્દી સરકારના ડીરેક્ટર ઓફ
સ્ટેટીસ્ટીક્સ તરફથી અમને જણાવવામાં આવ્યું
છે કે તા. ૧-૪-૧૯૧૯ થી હિન્દુસ્તાનના દરિ-
આઈ વેપારમાં આયાત અને નિકાસના આક-
હામાં 'ચોખાનો મથાળા' હેઠળ નીચે પ્રમાણે
વર્ગ પાડવામાં આવશે:—

(૧) ફેાતરાંવાળા ચોખા.

(૨) ફેાતરાં વગરના ચોખા:—

(અ) સાફ કરેલ ચોખા.

(બ) " " અર્ધા ચોખા.

(ક) બીજા બતો.

(૩) ચોખાનો લોટ અને પીસેલા ચોખા.

(૪) ચોખાનો આટો.

'ચોખાના આટા'ના વર્ગ ફેાડર પ્રેન
એન્ડ પોલડર્ઝ'ના વિભાગમાં પણ જુદા
મથાળા નીચે મુજી શકાયે અને તે માટે નીચે
નંબરના વર્ગ સાથે ફૂટ નોટમાં લખાયે કે
'ચોખાનો આટો' 'ફેાડર પ્રેન એન્ડ પોલડર્ઝ'ના
વિભાગમાં મૂકવામાં આવેલ છે.

કેરીઆમાં રૂની ખેતી.

સીઆલોના ધીરીશ કેનસલ જનરલે
હાલની અને ભવિષ્યની કેરીઆમાં રૂની ખેતી
વિષે આપેલો સવિસ્તર હેવાલ નીચે પ્રમાણે છે.
હાલ કેરીઆમાં ૨૪૫,૦૦૦ એકર જમીનમાં
ખેતી કરવામાં આવી છે અને ભવિષ્યમાં
૪૬૦,૦૦૦ એકર જમીનમાં ખેતી કરવામાં
આવશે. દક્ષીણ કેરીઆમાં કાચા રૂની ત્રણ
કંપનીઓ નીકળેલી છે; જે દક્ષીણ એનર
પ્રાંતમાં આવેલી છે અને ભવિષ્યમાં તેઓને
સંયુક્ત કરવી એવો વિચાર છે. પશ્ચિમ
કેરીઆમાં રૂનો સારો પાક થયેલો છે; જે
રૂ લાખ વાવણાનું, મજબુત, સફાઈદાર અને
તદ્દન સફેદ છે હાલમાં પશ્ચિમ કેરીઆમાં
૨૪,૫૦૦ એકર જમીનમાં રૂ પાકેલું છે અને
વળી ત્યાં એક લાખ જમીનના વિસ્તારમાં રૂ
વાવેલું છે જે પ્રાંતમાંથી રૂની ઉપજ ૫૦ થી
૭૦ લાખ પાઉન્ડની થાય છે. હૈન્ડ-એનના દક્ષીણ
પ્રાંતમાં પણ ૭૮૪,૦૦૦ એકરમાં રૂ વાવી શકાય
એવી જમીન તૈયાર છે અને કો-કેના પ્રાંતમાં
પણ ૭૩૫,૦૦૦ એકર જમીન રૂને વાસ્તે ખેતી
કરવા જેવી છે. ચીનોમપોમાં રૂની ગાસડી
બાધવાની ફેક્ટરી છે અને એવી બીજી બે ફેક-
ટરીઓ તૈયાર કરવી એટલે કે એક હૈન્ડ-એના માં
અને બીજીને માટે જગ્યાનું નામ નક્કી કરવામાં
આવેલું નથી

જાપાનમાં ઘડીઆળ માટે કાચ બનાવવાનો ઉદ્યોગ.

ચોકોહોમામાં મહિને ૫૦,૦૦૦ શુષ્ક જેટલો માલ બનાવવામાં આવે છે જેમાં માત્ર એક કંપની ૨૫,૦૦૦ શુષ્ક માલ તૈયાર કરે છે એકું ત્યાંના નામદાર સરકારના વેપારી ખાત-મીના અધિકારીએ હેવાલ આપેલો છે આમાંથી માત્ર ૧૦ ટકા જેટલો માલ યુરોપમાં વપરાય છે અને વળી ૭૦ ટકા જેટલો માલ યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં મોકલવામાં આવે છે. મોટા જથ્થા “શાર્પ એન્જ” ના નામથી ઓળખાય છે જે ઠાલર નામની ઘડીઆળોમાં વાપરવામાં આવે છે. લગભગ પહેલાં જર્મનીના જે ભાવ હોતો તે ભાવે હાલમાં જાપાનના ગ્લાસ મળે છે એટલે કે આશરે ૩.૫૦ ચેન એક શુસની કીમત છે (૩.૧૦-૧૫-૦ પર શુસ પટે છે). વળી જાપાનના બનાવનારાઓ એવું ધારે છે કે કાચી ચીજોનો ભાવ ઘણો વધેલો છે તેથી કરીને લગભગ પછી જર્મનીના માલ સાથે હરોફાઈ કરી શકશે. ૧૫ ટકા જેટલો ખર્ચ મજુરોને આપવો પડે છે અને કામદારોના કામોના પ્રમાણમાં ભાવના દરમાં ફેરફાર થયા કરે છે પણ સરેરાશ ૫૦ સેનથી ૧ ચેન (એટલે કે રૂ. ૧-૬૦ થી રૂ. ૩-૨-૦ સુધી દરેક માણસ દીઠ દર-રોજનો ખર્ચ આવે છે; તેમજ વળી ગ્લાસ પુકનારાઓને કર દરેક માણસને ૨ થી ૩ ચેન (એટલે રૂ. ૬-૪-૦ થી ૮-૬-૦) મળે છે.

કારાક્યુટોમાં કાગળ બનાવવાનો ઉદ્યોગ.

આ પ્રાંતમાંથી ૩૦ કરોડ ટન લાકડું ઉત્પન્ન થાય છે અને જો તેમાંનો અડધો ભાગ પદ્મ (ભાવો) બનાવવાના ઉદ્યોગમાં વાપરવામાં આવે તો આશરે દર વરસે એક લાખ ટન માલ બનાવી શકે. હાલમાં તેઓ ૫૦ હજાર ટન જેટલો માલ દર વરસે બનાવે છે. આવો ઉદ્યોગ ત્યાંની જે કંપનીઓએ હાથમાં લીધો છે, એક ‘ટોચો-

હોરા’ અને બીજી ‘ઓટોમારી’ જે ૬૧ વર્ષે ૨૦ હજાર ટન જેટલો માલ કાઢે છે. વળી તેજ પ્રમાણે ‘ઓચાઇ’ પણ ૧૦ હજાર ટન દર વર્ષે તૈયાર કરે છે; તેવીજ રીતે ‘ટોમારછ’ મીલ પણ ૨૦ હજાર ટન દર વર્ષે બનાવે છે. અને આ છેલ્લી મીલ આ ઉદ્યોગનો ફેલાવો કરવાને સાફ “મોક્ષ” નામના પ્રાંતમાં પદ્મ બનાવવાની નવી મીલ તૈયાર કરે છે. હાલમાં દર વર્ષે ૧ કરોડ ૨૦ લાખની કીમતનો માલ તૈયાર થાય છે અને જ્યારે આ ઉદ્યોગને માટે બીજી નવી મીલો ખાંધવામાં આવશે ત્યારે ઉપર જણાવેલી કીમત કરતાં બમણી કીમતનો માલ તૈયાર થશે. આથી એવી આશા રાખવામાં આવે છે કે ભવિષ્યમાં જાપાનીઝની કાગળ બનાવનારી મીલો પરદેશી પદ્મ બનાવનારા ઉપર આધાર ન રાખતાં સ્વતંત્ર થઈ જશે. પદ્મ બનાવવામાં કેટલીક મુશ્કેલીઓ નડે છે પણ કારાક્યુટોની સરકાર તે ખાખતમાં મદદ કરવા તૈયાર છે. ત્યાંની સ્થાનિક પ્રજા પણ લોનના આકરમાં પૈસા ઉધરાવીને રહેવે અને બંકરની સગવડ પુરી કરશે.

જાપાનના વેપાર ઉદ્યોગની સ્થિતિ.

ધી ચોકોહોમા સ્પીશી બેન્કની થોડા વખત પહેલાં મળેલી સલામાં તે એજન્ડા પ્રેસીડન્ટે જાપાનના વેપાર અને ઉદ્યોગ સંબંધી ઘણી ઉપયોગી માહિતી આપેલ છે હજાર પછી ધણાં નવા ઉદ્યોગો સ્થાપવામાં આવ્યા છે અને બીજા ઉદ્યોગો મહુ આગળ વધારવામાં આવ્યા છે. પરદેશી રાજ્યોએ આયાત અને નિકાસ ઉપર અંકુશો મૂકેલા હોવાથી વેપાર ઉપર અસર થઈ હતી પણ તેમાં આસ્થર્થકારક વધારો થયેલ છે તે નીચે આપેલા આંકડા ઉપરથી સમજશે:—

ચેન.

આયાત	૮૩,૬૦,૦૦,૦૦૦
આગલા વર્ષની આયાત			૪૪,૬૦,૦૦,૦૦૦

મેટેલીક શીલીંગથી બીલીંગનો ખોરડો ચોલે છે.

વધારો ...	૩૯,૦૦,૦૦,૦૦૦
નિકાસ ...	૮૯,૬૦,૦૦,૦૦૦
આગલા વર્ષની નિકાસ...	૭૦,૮૦,૦૦,૦૦૦

વધારો ... ૧૮,૮૦,૦૦,૦૦૦

છેલ્લા અર્ધી વર્ષની આખરે જાપાનનું દેશ અને પરદેશમાં ચોક્કસ નાણું લગભગ ૧,૨૧,૦૦,૦૦,૦૦૦ ચેન જેટલું હતું.

જાપાનના વેપાર ક્ષેત્રોની અસર હિંદુસ્તાન ઉપર થતી હોવાથી ઉપર આપેલા આંકડા વધારે ધ્યાનથી તપાસવાની જરૂર છે. નિકાસના આંકડા લઘુએ:—

વધારો.	ચેન.
રૂપૃં કાપડ ...	૪,૧૦,૦૦,૦૦૦
સુતર ...	૨,૪૦,૦૦,૦૦૦
દાળ વિગેરે ..	૧,૬૦,૦૦,૦૦૦
ફ ...	૧,૫૦,૦૦,૦૦૦

આયાતમાં સહુથી મોટો વધારો રૂમાં ચેન ૧૫,૦૦,૦૦,૦૦૦ નો હતો.

નિકાસમાં ખાસ કરીને તેયાર માલમાં વધારો હતો અને આયાતમાં કાચો માલ તથા સાંચાકામમાં વધારો હતો જે દેશના ક્ષોગોની સારી સ્થિતિ સૂચવે છે.

હિંદુસ્તાનના વેપાર વિષે તે જાપાનીઝ એન્કરે કહ્યું કે સ્વીમરની અછત અને એકસ-ચેન્ગની મુરદેલીઓને લઇને નિકાસ ઉપર માઠી અસર થઇ હતી અને આયાત પણ રહેલેના દર વધી જવાથી અને લગાઇ વિષેના ખરોચ સમાચારથી ઘટી ગઇ હતી. લડાઇને માટે ઉપયોગી વસ્તુઓની નિકાસ લઇને જનર ટકી રહ્યું હતું. પરંતુ રૂની નિકાસ ખરાબ પાકેને લઇને અને તેને પરિણામે અમેરીકન રૂ સાથે સરખામણીમાં વધારે કિંમતને લઇને ઘણીજ ઘટી ગઇ હતી. છેલ્લા ચોસ વખતથી નાણું બીડ ચાલુ છે અને પ્રેસીડેન્સી એન્કરેએ વ્યાજનો દર ૫ ટકા કર્યો પણ પીએ ધીમે જનરમાં સ્થિરતા આવી અને જીલ્લો બેર દોનની જનર ઉપર બહુ અસર થઇ નહિ.

હિંદુસ્તાનના ઉદ્યોગો.

ધી લાંબા ચેમ્બર-આફ ટેમ્પર્સ જન-રફ નો કલકત્તાનો ખજાણોની હિંદુસ્તાનના ઉદ્યોગો વિષે નીચે પ્રમાણે લખે છે.

દારૂ બનાવવાના કારખાનાંઓ:—બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલે ૧૮ દારૂનાં કારખાનાંઓ છે જે માહેનાં ૧૦ હિમાલયની તળેટીમાં મુરીશી દારૂલહાંલિંગના પ્રદેશમાં આવેલાં છે. સૌથી મોટું કારખાનું જે ભોયારમાં છે. દારૂની નીપજ ૧૯૦૨ માં સહુથી વધારે હતી. ત્યાર બાદ તે ધીમે ધીમે ઘટતી જાય છે જ્યારે પરદેશના દારૂની આયાતનું પ્રમાણ વધતું જાય છે, જે કે ૧૯૦૭ માં પરદેશથી આયાત દેશની નિપજ કરતાં જરા થોડી હતી. સને ૧૯૧૧ માં તેની ઉપજ બહુજ ઓછી હતી પણ સને ૧૯૧૨ માં નિપજ વધી અને ૧૯૧૪ માં નિપજના આંકડા ટેંચિ પહોંચ્યા. પરંતુ ૧૯૧૪ થી હરીઆઇ રસ્તાના કાવો વધી જવાથી હિંદુસ્તાનમાં અંગ્રેજી સરકાર ન હોવાથી અને જર્મનીમાં દારૂની અછતને લઇને આયાત ઓછી થઇ છે.

કાગળ બનાવવાનાં કારખાનાંઓ:—સને ૧૯૧૬ માં સમસ્ત હિંદુસ્તાનમાં ૧૦ કારખાનાંઓ હતા તેમાંનાં ૩ બંગાલમાં, ૪ બુધાધમાં, ૧ સંયુક્ત પ્રાન્તોમાં, ૧ દુવણકોરમાં અને ૧ ગ્વાલીઅરમાં આવેલ છે. હિંદુસ્તાનની કાગળ બનાવવાની પુરાણી રીતીથી આ ધંધો મંદ પડ્યો છે, કારણકે પરદેશના ગાલની બનાવટ સાથે તે હરીફાઇ શકે નહિ અને જે સીલો સરકારી કોન્ટ્રેક્ટથી કામ કરે છે તે સારી સ્થિતિમાં છે. ૧૯૧૧ માં હિંદુસ્તાનમાં રૂ. ૮૦ લાખની કિંમતનાં કાગળ બનાવવામાં આવ્યાં હતા અને પરદેશી માલની આયાતની કિંમત રૂ. ૧,૧૬ લાખ હતી. તેજ પ્રમાણે સને ૧૯૧૫ માં રૂ. ૯૦ લાખનો માલ હિંદુસ્તાનમાં બનાવવામાં આવ્યો હતો અને રૂ. ૧૩૪ લાખનો માલ આયાત કરવામાં આવ્યો હતો. લડાઇને લઇને શત્રુરાજ્યોની હરિકાઇ બંધ પડી જવાથી હિંદુસ્તાનમાં કાગળનો ઉદ્યોગ પ્રમાણમાં સારી

સ્થિતિમાં છે અગર જો કે 'બુદ્ધ પદ્મ' તથા કાગળ બનાવવામાં બેઠતી બીજી રસાયણિક ચીજોના ભાવ વધી ગયેલા છે.

૩મી મીલો:- હિન્દુસ્તાનમાં ૩મી મીલનો ઉદ્યોગ ૧૮૫૧ થી શરૂ થયેલ હતો શકાય કારણ કે તે વર્ષમાં પહેલી મીલ સ્થાપવામાં આવી હતી.

સને ૧૯૧૫-૧૬ના આંકડા નીચે પ્રમાણે હતા.

આહુ મીલો.	ઓથોરાધઝડ કેપીટલ.
	રૂ. ૧,૦૦,૦૦૦
૨૬૭	૨૨૬૧.૫
માણસો શેઠવામાં	લુમ્બો. સ્પીન્ડલ્સ.
આવેલ (૧૦૦૦)	(૧૦૦૦) (૧૦૦૦)
૨૬૨૨	૧૦૮.૪ ૬૭૫.૭

ત્યાર બાદ ઓથોરાધઝડ કેપીટલના પ્રમાણમાં શેઠવામાં આવેલ માણસો, સ્પીન્ડલ્સ અને લુમ્બોમાં મોટો વધારો થયેલ છે. ૧૯૧૫-૧૬ની આખરે હિન્દુસ્તાનમાં ૨૬૭ મીલો હતી જેમાં ૧૦૮,૪૦૭ લુમ્બો અને ૬૬,૭૫,૬૮૮ સ્પીન્ડલ્સ હતી. આમાંની ૬૮ મીલ માત્ર કાંતવા માટે અને ૨૯ માત્ર વણવા માટેજ હતી: અને ૧૭૦ મીલમાં કાંતવા તથા વણવાનું બન્નેનું કામ કરવામાં આવતું હતું. તેમાં દરરોજ સરેરાશ ૨૯૨, ૧૬૦ માણસો શેઠવામાં આવતા હતાં જેમાંનાં ૨૦૭,૩૬૧ પુરૂષો, ૪૭,૦૧૫ સ્ત્રીઓ, ૨૭,૧૪૪ છોકરાઓ હતાં અને બાકીના ૧૦,૬૪૦ વિશે કાંઈ ખાસ માહિતી નથી. મીલોની ઓથોરાધઝડ કેપીટલ લગભગ ૨૨,૯૧ ૫૯,૫૬૦ રૂપિયાની હતી જેમાં સોનાનાં ચક્કણની કેપીટલ પૌંડ ૫૧૬,૦૭૮ નો સમાવેશ

શક્યની મીલો — તેના ૧૯૧૫-૧૬ ના આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

મીલોની સંખ્યા.	ઓથોરાધઝડ કેપીટલ.	શેઠવામાં આવેલ માણસો.	લુમ્બો.	સ્પીન્ડલ્સ
(રૂ. ૧,૦૦,૦૦૦)	(૧,૦૦૦)	(૧,૦૦૦)	(૧,૦૦૦)	(૧,૦૦૦)
૭૦	૧,૩૩૬-૬	૨૫૪-૧	૩૯-૯	૮૧૨-૧
શુદ્ધી.	શુદ્ધપાટ.	કિંમત.		
(૧,૦૦૦,૦૦૦)	(વાર ૧,૦૦૦,૦૦૦)	(રૂ. ૧,૦૦૦,૦૦)		
૭૯૪-૧	૧,૧૬૨-૩	૩,૭૯૭-૮		

થયેલ છે. રૂપિયાની કેપીટલમાંની ૮૩,૮૦,૬૮૬ રૂપિયાની થાપણ ભરાઈ હતી અને પૌંડની કેપીટલમાંની ૩૨૫ પૌંડ ભરાયેલ હતી. વળી ૪૧૦ એએચે રૂ. ૩,૦૭,૮૫,૬૦૦ ની ડીએનએસ ક્રેડેલ છે. ખાતગી આશામ. ૩૬ મીલોમાંની ૨૫ મીલોએ પોતાની ટલની રકમ જણાવેલ નથી. પણ તે રૂ. ૨૦ કરોડની ગણી શકાય આ પ્રતે ઓથોરાધઝડ કેપીટલ અને ડીએનએસ લગભગ રૂ. ૨૮ કરોડ છે જેમાંના રૂ. ૨૧ ભરાયેલ છે. બ્રીટીશ ઇન્ડીઆમાં ૧૯૧૫ માં સુતરની કુલ નિપજ અને નિકાસના નીચે પ્રમાણે હતા:—

નં. ૫ થી ૨૫	નં. ૨૫ થી ઉપર,
(રતલ)	(રતલ)
૬૨૪,૪૭૪,૪૭૪.	૫૮,૦૨૯,૬૬૩
વેસ્ટ	નિપજ
(રતલ)	(રતલ)
૬૫૦,૫૬૨	૬,૮૩,૧૫૪,૬૯૬ ૧૬૮,૧૦૬,૨૨
૧૯૧૫-૧૬ માં નિપજ લગભગ ૬--	
લાખ રતલની હતી જ્યારે ૧૯૧૪-૧૫	
૬૧૫૦ લાખ રતલની હતી અને ઉદ્યોગ	
કરીને મુંબઈમાં છે. મીલો મુખ્યત્વે કર્	
કારો માલ અને સફેદ માલ કાઢે છે જેના આંક	
નીચે પ્રમાણે:—	

	૧૯૧૫-૧૬
શર્ટીંગ અને લોન્ગ કલોથ	૯૩,૨૦૦,૨૦
થોતીયા	૬૬,૬૨૫,૦૮
ધરગતુ પરચુરણ કાપડ	૩૨,૩૪૫,૫૫૮
ચાદર	૨૫,૦૦૩,૭૩

દીવાળીના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીમાંદના ભધ્યે કે ?

પ્રેક્ષાકર્તા:—આ ઉદ્યોગ હજી શરૂઆતની સ્થિતિમાં છે. તેની ઉપજ ૧૯૧૫ માં મેરવારામાં (રજપુતાના) ૫૫ ટનની અને કાળ હાન્દીમાં (બીહાર અને ઓરીસા) ૧૬ ટનની હતી.

આયર્ન ઓર:—ધી વાતા આયર્ન સ્ટીલ કંપનીની નિષ્પન્ન ૧૯૧૫ માં ૩,૦૦,૦૦૦, ટન હતી. ધી બંગાળ આયર્ન સ્ટીલ વર્કસને બંગાળ અને ઊંટા નાગપુરમાંથી ' ઓર ' પુરો પાડવામાં આવે છે. હિંદુસ્તાનના ધીન્દા બાગેમાં આ ઉદ્યોગ ઘણાજ નાના પાયા ઉપર ચલાવવામાં આવે છે.

એલી:—લગાઇને લીધે આ દિશામાં હિંદુસ્તાને સારી પ્રગતિ કરી લાગે છે. કારણ કે અનાજ વિગેરેના ભાવો વધી જવાથી ખેડવામાં આવેલી જમીનમાં ઘણો વધારો થયો છે. ૧૯૧૬-૧૭ ના આંકડો ઉપરથી માલમ પડે છે કે ખેડવામાં આવેલી જમીનમાં ૧૦,૦૦૦,૦૦૦ એકર એટલે કે લગભગ ૪ ટકાનો વધારો થયેલ છે. ખોરાકના પાકમાં ચોખા અને ચણા માટેની જમીનમાં દરેકમાં ૨,૦૦૦,૦૦૦ એકરનો વધારો થયો અને ઘઉં અને બાજરી માટેની જમીનમાં દરેકમાં ૧,૦૦૦,૦૦૦ એકરનો વધારો થયો જ્યારે જુવાર માટેની જમીનમાં (ખાસ કરીને મદ્રાસમાં) ૧,૦૦૦,૦૦૦ એકરનો ઘટાડો થયો. ગોગરની ચીજ સિવાયની ચીજના પાકમાં ૩ માટેની જમીનમાં ૨,૫૦૦,૦૦૦ એકરનો કાળી માટીની જમીનમાં ૫૦૦,૦૦૦ એકરનો અને ખાડ વિગેરે માટેની જમીનમાં ૧,૦૦૦,૦૦૦ એકરનો વધારો થયો. ૧૯૧૫-૧૬ ઠગ્ગા ' ઇરીગેટેડ ' જમીનમાં લગભગ ૩૦ લાખ એકરનો વધારો થયો છે.

૧૯૧૮ ના એપ્રિલથી ઓગસ્ટ સુધીના પાંચ મહિનામાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાં ૨૫૦૦ લાખ રતલ સુતર બનાવવામાં આવ્યું હતું અને ૧૬૩૦ લાખ રતલ કાપડ કાઢવામાં આવ્યું હતું જ્યારે ગયે વર્ષે તેટલાજ અરસામાં ૨૮૮૦

લાખ રતલ સુતર બનાવવામાં આવ્યું હતું અને ૧૬૭૦ લાખ રતલ કાપડ કાઢવામાં આવ્યું હતું. ૧૯૧૮ ના એપ્રિલથી ઓગસ્ટ સુધી કાઢવામાં આવેલ માલની કિંમત લગભગ ૨૦ કરોડ રૂપિયાની હતી જ્યારે ૧૯૧૭ માં તે રૂ. ૧૧ કરોડની હતી.

હિંદુસ્તાનમાં જસત ગાળવાનો ઉદ્યોગ.

ગયા વર્ષના જર્મી કોરપોરેશનના રીપોર્ટમાં ધાતુ ગાળવાના ઉદ્યોગના સંબંધમાં ઇસારો કરવામાં આવેલ છે એમ જણાય છે કે સ્પેલ્ટર અને સલ્ફ્યુરીક એસીડ બનાવવા સાડુ બોડવીન ખાતેની ખાણોની જસત ઉપયોગમાં લેવા માટે હિંદુસ્તાનમાં જસત ગાળવાના અને સલ્ફ્યુરીક એસીડના કારખાનાઓ સ્થાપવામાં મદદ કરવા માટે ના હિન્દી સરકાર માથે તેઓએ લાખો વખત સુધી પત્રવ્યવહાર કરેલ છે. કારખાનાંઓ ઉભા કરવા નાણાની મદદ માટે નામદાર સરકારને અરજ કરવામાં આવી હતી અને હિન્દ માટેના અંડર સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ તરફથી કોરપોરેશનને એક કાગળ મળ્યો હતો જેમાં સરકારી નાણાં ખીરવા માટે સરતો જણાવવામાં આવી હતી. કાગળમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે જસત ગાળવાનો અને એસીડ બનાવવાનો ઉદ્યોગ કોરપોરેશનના ખાણોના કામકાજનેજ લગતો હોવાથી મી. મોન્ટેગ્યુએ આ સરતોમાં કોરપોરેશનને નવી ' માઈનીંગ લીઝ ' આપવા માટેની સરતોનો સમાવેશ કરવાનું નક્કી કરેલ છે.

સરકારી મદદની સરતો.

કાગળમાં આગળ ચાલતા જણાવવામાં આવ્યું છે કે જો કોરપોરેશન પોતે જસત ગાળવાનાં અને એસીડનાં કારખાનાંઓ ઉભા કરવાની વધા ચલાવવાની જોખમદારી લેતી

હોય તો નીચીની શરતો ઉપર નાણાં ધીરવામાં આવશે:—

(૧) ત્રીશ વર્ષને માટે નવી માધુર્નીય હીઝ આપવામાં આવશે જેની ઉપર ખાણના મોઢા આગળ ધાતુની કિંમતના ત્રીસ ટકા ઉપર રૂ. ટકા લેશે 'રેપલ્ટી' લેવામાં આવશે.

(૨) જસત ગાળવાના અને એસીડનાં કારખાનાઓની કિંમતની અડધી કિંમત પૈકી ૨૦૦,૦૦૦ સુધી પડે ટકાના વ્યાજે ધીરવામાં આવશે.

(૩) દશ વર્ષ પછી પાંચ વાર્ષિક હકૂતામાં થીરેલી રકમ પાછી ભરી દેવી.

(૪) કારખાનાઓ ઉપર 'ફર્ટ' મોર્ટગેજ થી લોન આપવામાં આવશે.

(૫) જો જરૂર લાગે તો નવા કારખાનાઓ માટે જમીન નામદાર સિન્દી સરકાર ગર્મી કોરપોરેશનને ખચે લેશે

(૬) ખંગાળ નાગપુર રેલ્વે આરક્ત સર સામાન લઈ જવા માટે મેસર્સ તાતા સંસ્થાની સાથે કરેલી શરતોજ ખર્ચા કોરપોરેશનને લાગુ પડશે.

(૭) નવાં કારખાનાઓની કોઇ પણ અનાવટની 'મોનોપોલી' મળે એવી કોઇ પણ ગોઠવણ ખર્ચા કોરપોરેશન કરી શકે નહિ.

(૮) જ્યાં સુધી થીરેલાં નાણાં ભરી દેવામાં ન આવે ત્યાં સુધી નામદાર સિન્દી સરકાર પોતાના ખપને માટે ખર્ચા કોરપોરેશન પાસેથી બીજા વેપારીઓને જે ઓછામાંઓછા ભાવે માલ વેચવામાં આવે તે ભાવથી માલ ખરીદી શકે.

કોરપોરેશનની ઓર્ડ નામદાર સરકારની આ સરતો સંતોષકારક જણાવે છે અને તેઓએ સિન્દુસ્તાનમાં જસતના કારખાનાઓ ઉભા કરવાનું નક્કી કરેલ છે. ખરેખર ઓર્ડને માટે આ એક ધણું જ મોટું સાહસ છે કારણ કે જસત ગાળવાના ઉલોગ ધાતુના ઉલોગમાં સહુથી મુશ્કેલ છે અને વળી અહિં તે વલન

નવોજ છે. અહિં સોંધી મનુરી મેળવી શકાયો તેપણુ પરદેશથી માણસો બોલાવવાની જરૂર પડશે.

મુંબઈ ઇલાકાના (જેમાં સીંધ અને દેશી રાજ્યોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે) રૂના પાકનો તા. ૧-૧૨-૧૮ સુધીનો અરસો ખેતી વાડી ખાતા તરફથી પ્રકટ કરવામાં આવેલ છે.

આગલી અને હાલની રૂની જાતના પાક માટે નીચે પ્રમાણે જમીન રોકાણેલી છે:—

બ્રીટીશ હદમાં દેશી રાજ્યોની.	હદમાં
એકર	એકર
મુંબઈ ઇલાકા ૩,૦૬૪,૦૦૦	૨,૩૫૦,૦૦૦
સીંધ ૨૬૪,૦૦૦	૬,૦૦૦
૩,૩૨,૮,૦૦૦	૨,૩૫૬,૦૦૦
કુલ ૫,૬૮૪,૦૦૦	એકર.

ગયા વર્ષ કરતા આ આંકડો ૨૬.૩ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે અને હવે વર્ષની સરેસા કરતાં ૭૪ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. ખેડા, પંચમહાલ તથા સુરતમાં રૂના હંચા લાવને લીધે તેમજ બીજા પાકને માટે વરસાદ ઘણો થોડો હોવાને લીધે રૂના પાક માટે વધારે જમીન રોકાણેલી છે. આ વધારો તેમજ બીજાપુરમાં પાછલા વખતમાં સારો વરસાદ થવાથી થયેલો વધારો બીજા ભાગોમાં વરસાદની આછવેને લીધે થયેલા ઘટાડાને પુગી વળે તેમ નથી. કેટલાક ભાગોમાં ખેરાક તથા ઘાસ ચારાની વધારે જરૂર હોવાથી તેના પાક વરસ વધારે ધ્યાન આપવામાં આવેલ હોવાથી રૂના પાકમાં ઘટાડો થયેલ છે. સીંધમાં ખાસ કરીને થાર તથા પારકરમાં વધારો થયેલ છે અને તેનું કારણ રૂના હંચા-ભાવ છે.

અનુ:—ગુજરાતમાં શરૂઆતથીજ વરસાદની અછત તથા ઓકટોળરમાં અખત ગરમીને લીધે પાકને નુકસાન થયેલ છે. દક્ષિણમાં લાંબા વખત સુધી વરસાદ ન આવવાથી પાકને

મેટેલીક રીલીંગની સારી રીઝાઈન ગમશે કે ?

નુકસાન થયું પરંતુ ઓગસ્ટમાં વરસાદ થવાથી પાક કંઈક સુધર્યો પણ વળી સપ્ટેમ્બરમાં વરસાદ નહિ થવાથી પાકી પાક ઉપર માટી અસર થઈ. પૂર્વ ખાનદેશમાં પાક સાધારણ સારો છે. કર્ણાટકમાં વરસાદ યોગ્ય થવાને લીધે વાવેતર મોડું શરૂ થયેલ હતું પરંતુ ત્યાર બાદ પાક માટે થયેલ છે અને ખાસ કરીને ધારવારમાં હાલનો વરસાદ કાયદાકારક નીવડ્યો છે. બેલગામ અને બીજા પુરમાં હજી વરસાદની જરૂર છે. સીંધમાં ઓક્ટોબરની સખત ગરમીને લીધે અને નવેમ્બરમાં ઠંડીની અછતને લીધે પાકને નુકસાન થયેલ છે.

નિપજ:—ઉપર જણાવેલા કારણોને પરિણામે ઉત્તર ગુજરાત તથા કાઠીયાવાડમાં સામાન્ય વર્ષના પાકના ૧૬ થી ૩૩ ટકા અને દક્ષિણ ગુજરાતમાં ૩૩ થી ૬૫ ટકાનો પાક લગભગ ઉતરશે. પૂર્વ ખાનદેશ અને ‘કેન’ ના દક્ષિણ ભાગમાં ૫૦ થી ૬૫ ટકા પાક થશે અને બીજા ભાગોમાં ૧૫ થી ૪૦ ટકા. કર્ણાટકમાં બીજા પુર ખાતે અને બેલગામના પૂર્વના ભાગોમાં ૩૦ થી ૬૫ ટકા પાક ઉતરવાની વધી રાખવામાં આવે છે અને બીજા ભાગોમાં ૬૫ થી ૮૫ ટકા. સીંધમાં ચાર અને પાંચર ખાતે ૭૫ ટકા અને બીજા ભાગોમાં ૪૦ થી ૬૦ ટકા પાકની વધી છે.

કુલ નીપજનો અડસટો નીચે પ્રમાણે —

	ગાંસડી	ગાંસડી
અંબઈ ધલાકો ...	૪,૩૫,૦૦૦	૧,૬૫,૦૦૦
સીંધ ...	૬૬,૦૦૦	૨,૦૦૦
	૫,૩૧,૦૦૦	૧,૬૭,૦૦૦

કુલ... ૭,૨૮,૦૦૦ ગાંસડી.

આ નીપજ ગયા વર્ષ કરતાં ૫૨૬ ટકાનો અને દસ વર્ષની અવેરાશ કરતાં ૪૭૬ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે.

જૂદી જૂદી બતો પ્રમાણે જમીન અને નિપજ નીચે પ્રમાણે:—

બત	જમીન એકર.	નિપજ ગાંસડી.
ખંભાળ રજપુતાના.	૨૬,૮૬૬	૫,૪૫૬
ધોલેરા ...	૧,૬૩૦,૬૦૦	૧૦૫,૪૦૩
ભરૂચ ...	૧,૨૬૮,૫૦૪	૧૫૫,૬૬૦
ખાનદેશ ...	૧,૨૮૦,૭૮૭	૧૪૨,૫૭૮
બારસી અને તાગર.	૫૬,૬૮૨	૩,૩૫૦
વેસ્ટર્સ ...	૨૬૩,૮૭૫	૩૮,૨૭૨
કુતા અને ધારવાર.	૮૮૦,૦૮૪	૧૭૬,૫૭૩
સીંધી ...	૨૬૬,૮૩૪	૬૭,૮૬૫

૫,૬૬૩,૨૬૨ ૭૨૮,૪૮૭

રથળવાર કુલ નીપજ નીચે પ્રમાણે—

ગુજરાતનાં બ્રીટીશ જિલ્લાઓ તથા દેશી રાજ્યો	૩૭ ટકા
દક્ષિણ	૨૫ „
કર્ણાટક	૨૫ „
સીંધ	૧૩ „
			૧૦૦

અંબઈ ધલાકાના (જેમાં સીંધ અને દેશી રાજ્યોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે) ચોખાના પાકનો તા ૨૦-૧૧-૧૮ સુધીનો અડસટો બેતીવારી ખાતાં તરફથી પ્રકટ કરવામાં આવેલ છે.

ચોખાના પાક માટે નીચે પ્રમાણે જમીન રોકાયેલી છે.—

બ્રીટીશ હદ.	દેશી રાજ્યોની હદ.
એકર.	એકર.
અંબઈ ધલાકો ૧,૪૫૧,૦૦૦	૫૩૨,૦૦૦
સીંધ ૮૬૮,૦૦૦	૮,૦૦૦
૨,૩૧૯,૦૦૦	૫૪૦,૦૦૦
કુલ ૨,૮૫૬,૦૦૦ એકર.	

બી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેક ઓટ, ફોર્ટ, અંબઈ.

આ આંકડો ગયા વર્ષ કરતાં ૨૪ ટકાને ઘટાડો અને ખ્રીટીશ હદ માટેનો આંકડો દશ વર્ષની સરેરાશ કરતાં ૧૫ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. આ ઘટાડો જો કે સામાન્ય છે પરંતુ ખાસ કરીને ગુજરાતમાં તે ધ્યાન ખેંચે તેવો છે કારણ કે ત્યાં વરસાદની અછતને લઈને ગયા વર્ષના ચોથા ભાગ કરતાં પછી ચોછી જમીન ઉપર ચોખા ઉગાડવામાં આવેલ છે.

નકસુ:—દરેક સ્થળે વરસાદની તંગીને લીધે પાકને નુકસાન પહોંચેલ છે ગુજરાતમાં દક્ષિણ અને ઠણીટકમાં નીચાણ વાળી જમીનમાં પાક સાધારણ ચારો છે અને ખીલ ભાગોમાં વરસાદની તંગીને લીધે પાક ઘણાજ થોડો થયેલ છે. કેનકનમાં ખારી જમીનમાં પાક તદ્દન નિષ્ફળ થયેલ છે. સીંધમાં પાણીની તંગીને લીધે પાકને નુકસાન થયેલ છે.

નિપજ:—ઉપર જણાવેલી સ્થિતિને લઈને દક્ષિણ ગુજરાત અને દક્ષિણમાં પાક સાધારણ વર્ષના ૨૫ થી ૫૮ ટકા જેટલો થયેલ છે. ઠણીટકમાં ભેલગામ ખાતે પાક લગભગ ૫૦ ટકા અને ખીલ ભાગોમાં ૨૦ થી ૪૦ ટકા થયેલ છે. કેનકનના દક્ષિણ ભાગમાં ૩૫ થી ૬૫ ટકા પાક ઉતરવાની વક્રી છે. સીંધમાં હિંદાબાદ નવાબશાહ, ચાર અને પારકર ખાતે ૫૦ ટકા અને ખીલ ભાગોમાં ૪૨ ટકા પાક થયેલ છે. કુલ નીપજનો અડસટો નીચે પ્રમાણે

ખ્રીટીશ હદ. દેશી રાજ્યો.

હંદ્રવેટ. હંદ્રવેટ.

મુંબઈ ઇલાકા ૫,૮૩૫,૦૦૦ ૨૪,૨૨,૦૦૦

સીંધ ... ૪૭,૦૧,૦૦૦ ૫૪,૦૦૦

૨,૦૫,૩૬,૦૦૦ ૨૪,૭૬,૦૦૦

કુલ ૧,૩૦,૧૨,૦૦૦ હંદ્રવેટ.

આ નીપજ ગયા વર્ષની નીપજ ૬ ષષ્ટક ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. અને વર્ષની સરેરાશ નીપજ કરતાં તે ૫૪ ટકા ઘટાડો બતાવે છે.

મુંબઈ ઇલાકાના (જેમાં સીંધ અને દેશી રાજ્યોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે) ગળીના પાકનો તા. ૨૦-૧૧-૧૮ સુધી અડસટો ખેતીવાડી ખાતા તરફથી પ્રગટ કરવામાં આવેલ છે.

ગળીના પાક માટે કુલ જમીન ન પ્રમાણે રોકાયેલી છે.—

ખ્રીટીશ તાલુકા ... ૨,૩૫
દેશી રાજ્યો... ૫,૩૫

કુલ ... ૭,૬૦

આ આંકડો ગયા વર્ષ કરતાં ૩૪.૬ ટકાં અને દશ વર્ષની સરેરાશ કરતાં ૩૨ ટકાં ઘટાડો બતાવે છે. ગળીનું માવેતર માત્ર સીંધને જ તાલુકામાં તથા ખેરપુર સ્ટેટમાં જ કરવામાં આવે છે. પાણીની તંગીને લઈને જમીનના ઘટાડો થયેલ છે.

નકસુ:—પાણીની તંગીને લીધે પાકને નુકસાન થયેલ છે અને ખ્રીટીશ તાલુકાઓમાં સામાન્ય પાકના ૫૦ ટકા અને ખેરપુર સ્ટેટમાં લગભગ ૨/૩ પાક થવાનો સંભવ છે.

નિપજ:—કુલ નિપજ લગભગ નીચે પ્રમાણે થયે :—

હંદ્રવેટ.

ખ્રીટીશ તાલુકા ... ૩૮૬

દેશી રાજ્યો ... ૭૪૩

૧,૧૨૬

આ આંકડો ગયા વર્ષની નીપજ કરતાં ૩૬.૩ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે.

IMPORTS OF SUGAR.

ખાંડની આયાત.

બ્રિટીશ હિન્દુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં ઑક્ટોબર મહિનામાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની આયાત થઈ હતી.

ખાંડની ખાંડ. નામ.		ચેરડીની ખાંડ.		ટોટલ.	
૧૯૧૭	૧૯૧૮	૧૯૧૭	૧૯૧૮	૧૯૧૭	૧૯૧૮
હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.
બંગાળ	...	૪,૦૭,૪૪૨	૫,૪૨,૭૯૭	૪,૦૭,૪૪૨	૫,૪૨,૭૯૭
મુબમ્બ	...	૨,૮૭,૪૬૬	૧,૦૨,૬૭૦	૨,૮૭,૪૬૬	૧,૦૨,૬૭૦
સિંધ	...	૬૬૭	૭૬	૬૬૭	૭૬
મદ્રાસ	...	૧,૦૨,૪૨૮	૧,૩૮,૬૮૫	૧,૦૨,૪૨૮	૧,૩૮,૬૮૫
બર્મા	...	૩૪,૫૮૮	૩૩,૨૦૧	૩૪,૫૮૮	૩૩,૨૦૧
કુલ.	...	૮,૩૨,૫૬૪	૮,૧૭,૭૨૯	૮,૩૨,૫૬૪	૮,૧૭,૭૨૯

IMPORT OF COTTON YARN.

સુતરની આયાત.

૪. સ. ૧૯૧૮ ના ઑક્ટોબર મહિનામાં બ્રિટીશ હિન્દુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા તેથી ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું.

જાત અને નંબર.	બંગાળા.	સુગંધ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બર્મા.	ટોટલ.
મ્યુલ ઑન્ડ વૉટર	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૨,૧૮,૮૪૮	૫,૮૨,૦૫૯	૨૦,૦૦૦	૨૮,૦૦૦	૧,૪૪૮,૭૦૭
નં. ૪૧ થી ૫૦	૪,૪૪,૧૧૮	૧૭,૭૫૦	૪,૬૧,૮૮૭
નં. ૫૦ થી ઉપર	૧,૪૭,૧૫૦	૧,૭૯,૪૫૯	૩,૨૬,૬૦૮
ઑર્ડેન્ગ, રેડ અને	} ૮૭,૫૧૪	૩૪,૩૧૦	૧૩,૬૦૦	૧,૪૫,૫૦૯
બીજા રંગોવાળું						
નં. ૩૧ થી ૪૦						
નં. ૪૧ થી ૫૦	૩૩૦	૨,૨૪૦	૧૪,૮૦૦	૪,૭૬૯	૨૨,૧૩૯
નં. ૫૦ થી ઉપર	૧,૩૨૦	૧૭,૫૫૦	૧૮,૮૭૦
ટોટલ	૧૦,૫૩,૮૪૨	૧૨,૪૩,૫૦૬	૮૩,૭૦૦	૪૩,૬૫૪	૨૪,૨૪,૭૦૨

SPINNING & WEAVING RETURNS.

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આંકડાઓ.

૬. સ. ૧૯૧૮ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાં નીચે પ્રમાણે સુતર તથા સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં.		સુતર	(રતલ)
બ્રિટીશ ઇન્ડિયા		૧૯૧૭	૧૯૧૮
સુબધ		૩,૫૮,૬૦,૮૩૭	૩,૬૩,૦૧,૬૨૫
મદ્રાસ		૩૫,૫૬,૩૬૧	૩૬,૧૪,૬૬૨
બંગાળ		૨૫,૨૭,૬૭૭	૨૬,૫૬,૦૧૪
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ		૩૨,૨૩,૩૪૧	૨૭,૩૮,૬૪૮
અજમેર મેવાડ		૬૬,૫૨૮	૧,૮૦,૭૦૮
પંજાબ		૨,૯૮,૩૩૧	૩,૫૧,૦૨૨
દીલ્હી		૩,૫૩,૮૨૦	૨,૭૦,૭૩૩
મધ્ય પ્રાંતો તથા બિહાર		૨૭,૩૩,૦૩૨	૨૮,૧૧,૭૩૨
બ્રિટીશ ઇન્ડિયામાં કુલ		૪,૮૬,૨૩,૨૨૭	૫,૧૬,૨૮,૪૭૫
દેશી નાળયો		૨૭,૬૩,૩૪૭	૨૮,૪૪,૮૫૬
એકંદર કુલ		૫,૧૪,૧૬,૫૭૪	૫,૪૭,૭૩,૩૩૧
કાપડ		૧૯૧૭	૧૯૧૮
બ્રિટીશ ઇન્ડિયા			
સુબધ	રતલ	૨,૮૮,૩૨,૧૬૦	૨,૨૨,૨૬,૫૧૪
	વાર	૧૨,૮૮,૫૨,૧૬૫	૬,૩૮,૩૪,૨૧૫
મદ્રાસ	રતલ	૧૨,૮૮,૨૦૧	૬,૪૮,૨૪૮
	વાર	૩૨,૧૨,૫૪૭	૨૨,૫૫,૬૫૧
બંગાળ	રતલ	૪,૧૬,૧૦૧	૫,૧૪,૬૩૪
	વાર	૨૨,૮૫,૦૩૧	૨૭,૩૨,૬૦૩
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ	રતલ	૧૧,૧૦,૭૬૭	૬,૩૧,૮૧૪
	વાર	૩૧,૭૦,૩૪૫	૨૪,૦૬,૨૬૨
અજમેર મેવાડ	રતલ	૫૫,૪૨૧	૬૬,૬૭૪
	વાર	૧,૮૫,૬૩૩	૩,૬૨,૬૭૭
પંજાબ	રતલ	૭૪,૬૭૮	૩૬,૬૭૦
	વાર	૨,૪૬,૦૨૧	૧,૫૨,૭૬૨
દીલ્હી	રતલ	૬૪,૩૩૧	૬૬,૧૭૮
	વાર	૬૧,૨૧૩	૧,૫૨,૦૪૪
મધ્ય પ્રાંતો અને બિહાર	રતલ	૧૨,૦૪,૫૬૬	૧૨,૦૮,૫૫૦
	વાર	૪૭,૦૦,૧૫૨	૪૮,૫૬,૦૦૩
બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ	રતલ	૩,૩૦,૫૩,૫૮૫	૨,૬૦,૬૫,૬૩૨
	વાર	૧૪,૨૭,૪૩,૪૦૭	૧૦,૬૭,૫૨,૫૧૭
દેશી નાળયો	રતલ	૬૭,૪૪,૬૧૦	૬૧,૧૨,૫૩૮
	વાર	૩,૪૬૦	૪,૨૭૮
એકંદર (રતલ)	રતલ	૩,૪૭,૨૪,૬૭૭	૨,૭૭,૨૫,૨૨૧
	વાર	૧૪,૬૪,૮૮,૦૧૭	૧૧,૨૮,૬૫,૦૫૫

JOINT-STOCK COMPANIES

જોઇન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ.

ટેબલ પહેલું.

માધ્યસાર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં બેંકાઇ ગયેલી કંપનીઓ અને જે એક્ટોગ્રામર ૧૯૧૮ ની સાલમાં રજીસ્ટર થઇ હતી. જેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે.

એક્ટોગ્રામર ૧૯૧૭

એક્ટોગ્રામર ૧૯૧૮.

નામ.	સંખ્યા.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
બેંકીંગ અને લોન ઇન્ડ્યુસ્ત્રીસ. ૧. બેંકીંગ અને લોન.	૦	૨,૦૦	૧	૨૦
ટ્રેડિંગ:—				
૨. પ્રોન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી.	૧	૨૦
૩. ખીલઓ.	૭	૧૨,૮૦	૬	૧,૫૨૦
મીલો અને પ્રેસો:—				
૪. કોટન મીલો.	૧	૩૫,૦૦
૫. રાઇસ મીલો.	૧	૪,૫૦૦
૬. બીજી મીલો અને પ્રેસો. આ અને બીજી વાવેતર કુલ:—	૧	૧,૬૦
૭. ચા.	૫	૬,૨૦	૧	૪,૨૦
૮. બીજીઓ.	૧	૧,૦૦
૯. ખાણો અને પાથરની ખાણો કોલસો.	૧	૨,૫૦	૨	૭,૦૦
૧૦. બીજીઓ.	૧	૧,૦૦૦
કુલ.	૧૯	૭,૩૩૦	૧૨	૭,૨૬૦

ટેબલ બીજું.

માધ્યસાર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં બેંકાઇ ગયેલી કંપનીઓ અને જે સાત મહિનાની અંદર રજીસ્ટર થઇ હતી એટલે કે એપ્રિલથી એક્ટોગ્રામર ૧૯૧૮ અને ૧૯૧૭ ના આગલા વર્ષ સરખાવતાં જેની વીગત નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ રા બેંક ઓફ કોર્ટ, મુંબઈ.

એપ્રિલથી અક્ટોબર ૧૯૧૭, અને એપ્રિલથી અક્ટોબર ૧૯૧૮.

નામ.	સંખ્યા.	થાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦
બેંકીંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ. ૧. બેંકીંગ અને લોન. ૨. ઇન્સ્યુરન્સ.	૨૨	૨૧,૧૫	૧૨ ૧	૨૬,૬૩ ૧૦,૦૦
ટ્રેડીંગ. ૩. રેલવે અને ટ્રામ્વે. ૪. કોઓપરેટીવ એસોસિએશન ૫. શીપીંગ, લેન્ડીંગ અને વેર હાઉસીંગ. ૬. પ્રીન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને રેટેશનરી. ૭. બીજાઓ.	૩ ૧ ૧ ૬ ૪૯	૧૮,૦૦ ૨,૫૦ ૫,૦૦ ૪,૧૦ ૧,૩૬,૧૨ ૭ ૬૦ ૨૦ ૫,૧૬ ૨,૦૮,૩૫
મીલો અને પ્રેસો. ૮. ફાઇન મીલો. ૯. ઉત્તર, રેશમ, અને શણની મીલો વગેરે. ૧૦. ચેપર મીલો. ૧૧. રાઇસ મીલો. ૧૨. સો અને ટીમ્બર મીલો. ૧૩. બીજી મીલો અને પ્રેસો.	૧ ૧ ૧ ૨ ૨	૩૫,૦૦ ૧,૦૦ ૨,૦૦ ૧,૭૦ ૧૬,૬૦	૩ ૧ ૨ ૧ ૨	૫૧,૦૦ ૫,૦૦ ૬૦,૦૦ ૧૦,૦૦ ૭,૦૦
ચા અને બીજી વાવેતર કંપનીઓ. ૧૪. ચા. ૧૫. ફેક્ટરી અને સીકાના. ૧૬. બીજાઓ. ખાણો અને પથ્થરની ખાણો. ૧૭. ફેલ્ડસો. ૧૮. બીજાઓ. ૧૯. જમીન અને બાંધકામ. ૨૦. જમીનો હાર. ૨૧. બરફ બનાવવાનું ખારખાનું. ૨૨. શાકર બનાવવાનું ખારખાનું. ૨૩. કપર જણાવ્યા સીવાયની બીજી કંપનીઓ.	૨૦ ૧ ૪ ૬ ૫ ૧ ૧ ૧ ૧ ૬	૪૪,૧૩ ૩,૦૦ ૫,૪૮ ૧૬,૫૦ ૫૬,૫૦ ૧,૦૦ ૧,૮૮ ૬૦ ૩૨,૩૫	૧૮ ૬ ૬ ૮ ૧ ૨ ૧ ૫	૪૨,૬૦ ૧૬,૬૦ ૧૮,૫૦ ૩૨,૧૮ ૬,૦૦ ૧,૭૨ ૬,૦૦ ૩૭,૫૫
કુલ.	૧૩૮	૪,૨૪,૧૧	૧૩૭	૫,૭૬,૧૨

મારસેલ્શની રજીન, લા દીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

ટેબલ નીચું.

માધ્યમ સ્ટેટ અને પ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં સંયુક્ત થયેલી એઇન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ ૧૯૧૮ બક્ટોબર મહિનામાં રજીસ્ટર થઇ હતી જેની સંપૂર્ણ વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	ધાપણ રૂ.
૧. બેકીંગ, લોન, અને ઇન્સ્યુરન્સ			
૧. બેકરગોનજ લોન કું. ...	ખારીસલ, બંગાલ.	ધીરધાર.	૨૦,૦૦૦
૨. ટ્રેડીંગ.			
૨. ઇનસેલ અને સીલક... ...	કલકત્તા.	સેનીટરસ એનજીનરિંગસ અને પલ્લબરો વગેરે.	૩,૨૫,૦૦૦
૩. રેલ રોડ કું. ...	જલપૈગુરી, બંગાલ.	ઇટ અને માટીના વાસણો બનાવનાર.	૭૫,૦૦૦
૪. જૌરોરા મેશ ફેક્ટરી ...	બંગાલ.	કાંડી અને સાબુ બનાવનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૫. કેમિકલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ... ...	કલકત્તા.	સાધારણ મીઠું અને સોડીયમ ક્લોરાઇડ બનાવનાર.	૭,૦૦,૦૦૦
૬. ચીટાગોંગ ટીમ્બ ટ્રેડીંગ કું. ...	ચીટાગોંગ, બંગાલ.	લાકડાના વેપારી.	૨૦,૦૦૦
૭. પોલેસ રજીસ્ટર એન્ડ કું. ...	કલકત્તા.	સામાન્ય વેપારી અને કમીશન એજન્ટ.	૩,૦૦૦.૦૦
૩. મીલો અને પ્રેસો.		કુલ ટ્રેડીંગ.	૧૫,૨૦,૦૦૦
૮. બરમા કું. ...	રંગુન, બરમા.	રાઇસની મોર્લો વગેરે.	૪૫,૦૦,૦૦૦
૪. ચા અને ધીણ વાવેતર કંપનીઓ.			
(અ) ચા.			
૯. મનીપુરની કું. ...	કલકત્તા.	ચા બનાવનાર વગેરે.	૪,૨૦,૦૦૦
(બ) ધીણઓ.			

ધી જોએ ટાઇલ માર્ક ૨૧ એન્ડ મીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

નં. નામ અને જાત.	કેશણું.	હેતુ.	આપણું.
૧. સીમલા ટી. અને ટ્રેડિંગ કું ...	ખંભાત.	ખેતી અને ખાજ બનાવવાનું વધારવા માટે વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૫. ખાણ અને પથરની ખાણ.		કુલ ચા અને ખીજ વાવેતર કંપનીઓ.	૫,૨૦,૦૦૦
૧૧. હેપ્પલન કોલઅરી ...	કલકત્તા.	ખાણ અને કોલસાની ખાણના ધણી.	૬,૦૦,૦૦૦
૧૨. કોરાડી કોલઅરી. ...	"	"	૧,૦૦,૦૦૦
		કુલ ખાણ અને પથરની ખાણ.	૭,૦૦,૦૦૦
		એકંદર કુલ.	૭૨,૬૦,૦૦૦

બેંકોપારી ખાતમી.

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી ખાતમીઓ આપશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર, ખાખત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કાલમમાં પ્રાપ્ત કરીશું.

બેંકોપારીનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ ખાખતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
II ઇન્ડિયન ટ્રેડિંગ નેશનલ		
એચ. ૨૦૦	કલકત્તાની એક પેટી.	લેમ્પ બ્લેકના ખરીદનારાઓ અને વાપરનારાઓ સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૨૦૧	આલમોરાનો એક વેપારી	નાગ કેશરના ખરીદનારાઓ સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૨૦૨	કેનેડાની એક પેટી.	તંદુરસ્તીને લગતા સામાનના વેપારીઓ સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૨૦૩	ઈંગ્લેન્ડની એક પેટી.	હાર્ડવેર કાપડ તથા પરચુરસ સામાન માટે એજન્ટ નીમવા માંગે છે.
" ૨૦૪	સુરતની એક પેટી.	રક્તચત બેન-આરસ, સુરગા વિગેરે વેચનાર સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૨૦૫	બાલીંગાહામનો એક વેપારી.	માલ વેચવા માટે એજન્ટ નીમવા માંગે છે.
" ૨૦૬	લંડનની એક પેટી.	દવા નયાણી, સુખડનું તેલ, ચા, સુંક, વિગેરેની નિકાસ કરવાવાળા સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૨૦૭	લંડનની એક પેટી	લંડનમાં ખરીદી કરવા એજન્ટ નીમવા ઇચ્છતી પેટી સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૨૦૮	કલકત્તાની એક પેટી.	ચુંદરની નિકાસ કરવાવાળા સાથે કામ કરવા માંગે છે.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
૨૦૬	લીવરપુલની એક પેદી.	શણનો માલ પુરા પાડનાર કલકત્તાની પેદી સાથે કામ કરવા માંગે છે.

ઉપરની બાતમીઓમાં જે ઠેકાણે ' ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ' લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું કાયદેસર જનરલ એન્ડ કોમર્શિયલ ઇન્ડેસ્ટ્રીજ્સ, કલકત્તાને પુછાવી જોવું. (આ એજન્સીનું નામ તે કાગળમાં લખવું).

નોટ.

“ ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ” ના નંબરની બાતમીઓના સંબંધમાં તે બાતમી માગનાર વેપારી યા પેદીએ બેંક રેફરન્સ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પણ તે સિવાય તેવી બાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.

NEW PATENTS.

નવાં પેટંટો.

ઠલકરાની પેટંટ ઓફીસમાં નવી શોધો માટે પેટંટો મેળવવા માટે ૨૮ મી નવેમ્બર ૧૯૧૮ તારીખ સૂધીમાં નીચે મુજબ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી.

અરજી કરનારનાં નામ.	શા માટે.
રેમોંગટન ટાઇપ રાઇટર કું.	સીંધી ભાષા અને ટાઇપ રાઇટર બનાવવાની નવી પદ્ધતિ.
સીંગર મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.	સીવવાના સાચા.
સી. હાઇલેન્ડ.	દેલ્હે, ટ્રામ, તથા ગાડીઓના પૈડામાં સુધારા.
ડબ્લ્યુ. જે. ફુર્ચર્ટ જે. યુલકોઠ અને એચ. ફુર્ચ.	વહાણ બનાવવાના સુધારા.
જનરલ ઇલેક્ટ્રીક કું.	ઇલેક્ટ્રીક લાઇટ વિગેરેમાં સુધારા.
સી. એ. ફીક્સ.	ઠપાસીઆનું તેલ ઠાવવાની રીતમાં સુધારા.
એચ. બ્રીઅર્લી.	સ્ટીલની ચીજની બનાવટમાં સુધારા.
એ. સી. ડાહેલ.	ગ્રામોફોન વિગેરે વાળુંત્રોમાં સુધારા.
હુ ડબ્લ્યુ. બેલમેન અને એ. યુ બી. રાયલ.	જ્વડાનાં તળીઆં અને હીલમાં સુધારા.
એ. એડી.	પ્રવાહી પદાર્થો સુકવવા માટે યંત્ર.

આ બાબતનો સઘળો પત્રવ્યવહાર “ કન્ડોલરે ઑફ પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ, કલકત્તા ” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઑફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન ઑક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧૯૧૫ આપેલાં—છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના પ્રીન્ટેડ સ્પેસીફિકેશનસ તેમજ પેટન્ટ ઑફીસનાં બીજાં પુસ્તકો નીચેને ઠેકાણે વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવશે:—

ગામ.	ઠેકાણું.
મુંબાઈ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ. વિક્ટોરીયા ન્યુમિલિટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, લાયબ્રેરી.
અમદાવાદ ...	એન્ડ્રો ટેકસટાઇલ એન્ડ એન્જનીયરીંગ એસો- સીએશન, નં. ૧, એ, સરોક્ષ રોડ, પરેલ.
અલ્હાબાદ ...	આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
બેંગલોર ...	પબ્લીક લાયબ્રેરી.
કલકત્તા...	ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઑફ સાયન્સ. પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૧, કાઉન્સિલ હાઉસ સ્ટ્રીટ. નીવીલ એન્જનીયરીંગ કૉલેજ, સીબપુર.
કાનપૂર...	ઑફીસ ઑફ ધી ડિરેક્ટર ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, ચુનાઇટડ પ્રોવિન્સીસ.
દક્કા ...	ઑફીસ ઑફ ધી ડિરેક્ટર ઑફ.
દીલ્હી ...	ઑફીસ ઑફ ધી ડેપુટી કમીશનર.
દુદ્રાબાદ ...	ના. નિગ્રામના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
કરાંચી ...	ઑફીસ ઑફ ધી સીડી ડેપુટી કલેક્ટર.
લાહોર ...	પબ્લિક પબ્લીક લાયબ્રેરી.
લન્ડન ...	પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૨૫, સાઉથમપ્ટન બીલ- ડોર્ગ, ઇબલ્યુ. સી.
મદ્રાસ ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ એગ્રીમેન્ટ, કૉલેજ ઑફ એન્જ- નીયરીંગ.
માધસોર ...	ઑફીસ ઑફ ધી સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ, જા- રલ એન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
નાગપૂર...	વિક્ટોરીયા ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
પૂના ...	કૉલેજ ઑફ એન્જનીયરીંગ.
રંગૂન ...	ઑફીસ ઑફ ધી રેવન્યુ સેક્રેટરી, ગવર્નમેન્ટ ઑફ બરમા.
રૂરહી ...	યોગસન કૉલેજ.
શાલાપુર ...	ઑફીસ ઑફ ધી કલેક્ટર.

ઉપરોક્ત ઠેકાણાં ઉપરોક્ત ટેકનિકલ અરજી કરવા કયાં જાય ?

“ઇનકમટેક્સ.”

ઇનકમટેક્સને લગતાં કોઇ પણ પ્રકારનાં કામની સમજ મેળવવી હોય તો મળેા અથવા લખો:- બી. એલ. થોસર.

ખોમ્બે કોમરશીયલ કોલેજ, ૪૧.

કાલખાદેવી રોડ મુખ્ય.

ચોખડાઓમાંથી આવકવેરા માટે હીસાખતનાં પત્રકો તૈયાર કરી અપીએ છીએ.

બી. એલ. થોસર.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન.)

સરટીફિકેડ એકાઉન્ટન્ટ એન્ડ પબ્લીક
ઓડીટર

જો

તમારે ત્રીજા વર્ગના જીવાણી હાડમારી અને જુલમ અટકાવવા હોય, હીંદી જ્ઞેપાર જોગને યતી હાની બધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૫૭,૨૬૭ પૌડનો હીંદુસ્તાન ઉપર પડતો ધસારો અટકાવવો હોય હીંદીએ માટે રેલ્વેમાં સારા પગારની નોકરીઓ મેળવી હોય, હીંદી જોગ હીંદનાજ સાબ માટે ખીલવવો હોય, નહેર મળની સગવડ માટે પૂરતી કાજી રાખનાર સત્તા મેળવી હોય અને હીંદીઓની લાજણી અને અભિપ્રાયને માન આપે એવો અમલ મેળવતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો

ઉપર દર્શાવેલી રેલ્વે સબધી લડત ચલાવા માટે નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફોરેન કેરન્સી હાંદાચાનજ ઉદ્દેશ, હોર્નબી રોડ, મુખ્ય, એ સરનામે મોકલવા પીન તી છે

બી. એન. લાથેનાની કું.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચાટસ.

નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુખ્ય નાં ૩.

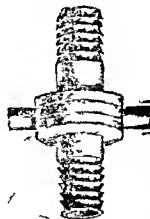
ટેલીફોન નાં ૩૧૫૫

સેન્ટરી જીન એન્ડ રેલ્વેને લગતો સર્વે સામાન

લોખંડની, કલાઈની, પીતલની, તાંબાની, સીસાની, બોયલર ટ્યુબો, બીરની રેનવોટર પાર્થિસો અને તેની ફીટીંગ્સો — દરેક આપની માટા જથ્થામાં મળશે.

તેસતે પીતલના સ્ટૉવ કૉક, બીજકૉક, સીતના વીલ વાલવસો, અને ઢાકસો: — દરેક જાત અને માપના.

ચીનીની ગટરના પાર્થિસો અને ફીટીંગ્સો, વોટર-કલોઝના વાસણો, લેવેટરીસો, બાય તબ્સો, ફ્લસગી ટાંકીઓ વગેરે યલ્મબરોને લગતો દરેક જાતનો માલ જથ્થાખંડ તથા છુટક મળશે

શહેનશાહી અમ્બર પિલ્સ સોનાના વરકવાડી.

આ દવા અમ્બર તથા સોનાના વરક અને પૌષ્ઠિક યુનાની દવાઓની બનાવેલ છે હસ્તદેહમાં અગર બીજાને તે કારણથી તાકાત ખોઈ બેઠેલા નિરાશ નામરફ શખસોનું નખુંશકમણ્ણ આ અમ્બર પિલ્સથી દુર થઈ યુવધાત્ પ્રાપ્ત થાય છે.

ધાતુકાય અને વીર્યશાય તેમજ તેથી ઉત્પન્ન થતા દરદો મગજ અને જ્ઞાનતુઓની નબળાઈ છાતીની મુંઝશીસ બળરાઈ, બરમ, ખાંસી, માથાનાં દરદ, અજીર્ણ, કબજિયત, કળતર, કમરનો દુખાવો, વાસાની ફાટ વિગેરે આ અમ્બર પિલ્સથી દુર થાય છે આ અમ્બર પિલ્સથી પાચનશક્તિ જોસવર થઈ તારીરિક બળમાં વધારા સાથે વીર્ય ઘટ બળ ધ્રીયની રંગો નસો ટાઈટ થઈ બધેજમાં સંપૂર્ણ વધારો થાય છે ફક્ત ત્રણ દીવસમાં - ફાઈટો જણાઈ ખાતી સાથે છે અને વીસ દીવસ ખાધાથી લાંબી સુદત સુધી તાકાત કાયમ રહે છે. આ અમ્બર પિલ્સ વધીવર્યાના લોકોને નવી જીવાનીની તાકાત બક્ષે છે. જીવાનોને તેથી પૂર જોશ તાકાત મેઠા થઈ કબજ મરદાઈ ઉત્પન્ન થાય છે તેમાં પરેજ કાઈ નથી.

નામદાર સુખર્ષ સરકારની ગવર્મેન્ટ લેબોરેટરીના કેમીકલ એનાલાઈઝર સાહેબે આમારી દવાની પરિક્ષા કરી સરટીફિકેટ આપ્યું છે કે તેમાં કોઈ હેરી પદાર્થ, દવા કે રસાયન વિગેરે પ્રુકયાનકારક ચીજ નથી.

નામદાર એમ. આર. સી. એસ. (ઇગલાડના) તથા એવ. આર. સી. પી (લંડનના) તથા જેવપુર સ્ટેટના ચીફ મેડીકલ ઓફીસર સાહેબ વિગેરેએ આમાર હાંતીમાતના પુરતા અનુભવ અને પ્રતીજ્ઞ હોવાના સરટીફિકેટો એનાયત કર્યા છે.

શહેનશાહી તિલ્લા (લેપ) ધણીજ કિંમતી યુનાની દવાઓથી બનાવેલ છે તે દરરોજ લગાડવાથી એક એક અઠવાડીયામાં ધ્રીયની રંગો નસોની કમજોરી તથા નબળાઈ અને સુસ્તી દુર થઈ સંપૂર્ણ જોશ અને સખતાઈ આવે છે તેથી કોઈ બતની ઇલાયતી નથી થી. રૂ. ૫.

શહેનશાહી તિલ્લા નાં. ૨ તદન અસક્ત નામરફ જેની ધ્રીય પાતળી પડી ગઈ હોય તેને મટે અકસીર છે થીંમત રૂ. ૧૦ દરા. વિવેશ ખુલાસો પ્રાઇસ લીસ્ટમાં છે.

હકીમ ગુરમહમદ બી. એચ મોલવી એન્ડ કાજી, અખાસી દવાખાના.

જેતપુર, કાઠીયાવાડ.

પોરબંદર પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ

" ગજુપતી " છાપ.

હમારો સીમેન્ટ હીંદુસ્તાનમાં આયાત થતા સારામાં સારી સીમેન્ટની બજારબરી કરે છે, અને બહુતા ખાતાંઓમાં વપરાય છે. એવું પેર્ફેક્ટ એક એક હંદરવેદના મન્યુફેક્ચર કોમ્પાનીઓમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતાં બહુજન સહેલાઈથી હચકો સકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડોયન સીમેન્ટ લુન્ડ લી.

તાતા સન્સ એન્ડ લુન્ડ

એલનડસ,

નવસારી બીહારીંગ કેમ, સુબર્બ :

નિરાશ થવાની જરૂર નથી.

પરંતુ બે અન્ય વીશીઓમાં, લોજન ગૃહોમાં કે લખકાદાર લોકોમાં, અને ખુદ પોતાને હિંમતપણ, અહીંના જેવી સ્વાદિષ્ટ ચાને ટેસ્ટકુલ રસોઈ જમવાની આશા રાખશે તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાત્રી કરો.

કે. સુભાષીની પોસ્ટની પાછળ મુ'બઈ નં. ૨

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ હું. લી.

મુ'બઈ અને વડોદરા.

આશુવેદના બાવ. પ્રકારા નામના મધના આધારે તેયાર કરેલી દવાઓ:—

વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી ઔષધિઓમાંથી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા આ દવા જરૂરથી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અચૂટ મોવત આપે છે. (એ ખાસ બ્યાનમાં) રાખવું કે વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ હિરેન્ક અને ઉન્માદક દવાઓથી ફૂંક સમય મટિ બનવાની કૃત્રિમ શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે.)

(૨) લીવરને પોતાનું કામ બલવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે.

(૩) અંછૂની બાધીના નાશ કરે છે, અને અત માગને તાગત આપે છે.

નોટ:—જર્મની તેમજ સુવાલ્ડી સીએને પણ આ દવા આપી રાખાય છે, તેથી સુવારાગ લાગુ થઈ શકતો નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મટી બન્યો છે. કિંમત દર બારલીના રૂા. ૧-૨-૦.

ગ્લીસેરો ફોસ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(સાનતનુને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના સ્નાન-તનુઓમાં અને મગજમાં મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરો ફોસ્ફેટનાં તત્વો રહેલાં હોય છે; અને જ્યારે તેનું પ્રમાણ ઘટી જાય છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે. અને અશક્તિને લઈ જઈ જઈ સંખ્યાબંધ દરદે કમ્પન થાય છે. તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિરોગ દવાને ઉપયોગ કરવાથી ખરેલી ખાટ પૂરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્વોની રચિ થાય છે. જેઓને મગજનો કે અંગમગજનો યસોરો વિરોધ અજાતો હોય તેમણે અચૂક આ દવા વાપરવી. કિંમત દર બારલીના રૂા. ૧-૧-૦ (મોટી સાઈઝ.) ૦-૧૪-૦ (નાની સાઈઝ.)

બીજી બનાવટો માટે ફેલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠાણ—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ હું. લી.

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુ'બઈ.

કર્ણિક

અમુ મિક્શર

તાવ માટે એક અકસીર દવા.
એક વખત વાપરીને ખાતરી કરજો.
કિંમત એક બાટલીના આના ૧૦.

૬. ખ. જુદો.

દરેક દુકાને વેચાતું મળશે. નહિં તો લખો

કર્ણિક અધર્સ—ગીરગામ અંબલ.

તહેવારને માટે રાખી ક્યાંથી લેશો?

એકજ ભાવવાળી જુની
અને બાણીતી

મારવાંડી
ખતર
ખુબ

મહાલે એન્ડ કંપની,

—વીલાયતી
કીસ્તી મેકરની તાણીતી
દરદાર હાથી છાપની હાથીજીત
એ મહેલ, સામંકલ, મીરજાપુર, ધીમેર
તથા અન્નાના ફેન્સી હરેસો તેમજ સાથી જરીની તથા
નવી તરાહની ઇંદ્ર કેપ તથા વીધોડીયા કેપ, સાદી દોષાજીત
અન્નવર જરથો હમારે ત્યાં હરદરેસો તહેવાર છે તે જોઈ
જવાને છુટકો નહીં.
અહારગામના એઈર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractor
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન.

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

—શ્રીમદ્ગો.મ્.સ્રી—

(હિંદુ, પારસી, જૈન, ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
શિક્ષણ ભંડાર કાગળ, પાકું પૂર્વ પૃષ્ઠ ૮૦૦ તુર્ત શાહક થાગ્યો.

મૂલ્ય-રૂા ૨-૮-૦ ચોષ્ટેજ વી. પી. જુદું.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
અત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય બોધક અને શિક્ષાપ્રદ થઈ પડે એકું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરવ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે,
જન્મ સમયથી તે અંત પર્થત બનેલા મર્ત્ત અલૌકિક ચમત્કારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
અર્થાં, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાચવા જેવાં છે. દરેક સ્વજનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાચવો અધ્યક્ષ.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સસ્તી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

ફેશનબલ સેકંડ હાઇનામાં મશીનાથી

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, બુલેશ્વર કબુતર ખાના પાસે

બસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને ચોક્કી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર-
સની તળતી આશ્રમની ઓફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક-
વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં
આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ બોર્ડ પર લખી બહાર ભાગમાં મુકી સ્મારક રખાય છે
એક રૂપિયા ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં
પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

રૌયલ ટોનીક પીલ્સ.

તાકાત આપનારી શુદ્ધ વનસ્પતીની ગોળીઓ.

આ ગોળીઓ દરેક પ્રકારની નબળાઇ દુર કરી પુરુષાતન આપે છે. સ્વપ્નામાં કે પીશાબમાં
જતી ધાતુ બંધ કરી વીર્યવીકારના શુભ દરદો મટાડી પાચનશક્તિ વધારી તાકાત આપે છે.
કેળવણી લેતા વીદ્યાર્થીઓનાં મગજને પુષ્ટી આપી તેમની ઓછી થયેલી યાદદાસ્ત
શક્તિને પુરજોશમાં ખિલતી રાખે છે.

કેશર, કંસ્તૂરી, અંબુ વીગેરે દેશી વનસ્પતીની બનેલી “રૌયલ ટોનીક પીલ્સ”
લોહી વધારી અવયવોને તાકાત આપે છે. શુભ વધારી શરીરનું પોષણ કરે છે એટલું જ નહીં
પણ ફક્ત ત્રણ દીવસમાં પોતાની અદ્યતન શક્તિ આગેદુખ બતાવે છે. સ્ત્રીઓના અનિયમીત
રૈતુઆવેશઅટકાવી ગર્ભસ્થાનને સુધારી તંદુરસ્તી બક્ષે છે.

રજીસ્ટર નંબર ૧૮૦ તપાસી લેજો. નકલી માલથી ખુબ સાવચેત રહેજો.
કીંમત ૩૦ ગોળીની રૂ. ૧-૪-૦

ગોવીંદજી દામોદરની કું

જ્યાબંધ તથા છુટક દવાઓ વેચનારા,
નં. ૩ સુતાર ચાલ, માર્કેટ, ગુણધ નં. ૨.

જીવનતત્ત્વો

જીવવું પ્રિય હોવા છતાં જીવનતત્ત્વોની જાળવણી રાખવામાં ન આવે તો કાચા-પાચાવાળી ઇમારતની જેમ શરીર દિવસે દિવસે વીખાતું જાય છે. નાના સરખા રોગો પણ શરીરને વધારે ગાઠી અસર કરે છે, અને કંઈપણ જીવન કર્તાવ્ય બની શકતું નથી. માટે દરેક માણસે પાચનશક્તિ, રૂધિર, નીચ અને બળ વગેરે જરૂરનાં જીવનતત્ત્વો જાળવવામાં સાવધાની રાખવી જોઈએ.

આ અતિશય જરૂરતા જીવનતત્ત્વોને કાંઈ બગડ્યાં હોય અથવા ઠંભતી થયાં હોય તો તેને સુધારવામાં તથા વધારવામાં—

પ્રખ્યાત

આત્મકનિઘ્ઠ ગોળીઓ

આખી દુનિયામાં હંમેશા પ્રકારની ક્ષતેહ મેળવવામાં પાર પડી છે. આઝર્સીશ વર્ષ જેટલી લાંબી યુદ્ધતમાં એ ગોળીઓએ પોતાની પ્રકાશિત કીર્તિને વધારે વધારે વધારે ફેલાવી છે. અસંખ્ય મનુષ્યો તંદુરસ્ત અને તાકાતવાળાં કરી અસંખ્ય હંમેશાં સર્વિશ્વકેટોથી પોતાની ફેલાયેલી કીર્તિને વધારે મજબૂત કરી છે.

— કિંમત—ગોળી ૩૨ ની ૭બી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક—

વધારે વિગત જાણવાને માટે અમારું પ્રાઇસલીસ્ટ મંગાવી વાંચે શકાયો.

પ્રાંચ એ.પી.સી.
મુંબઈ, કાલબાદેવી રોડ.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગાવિંદજી.

આત્મકનિઘ્ઠ ઔષધાલય.

ભામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટી માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અંધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધ્રુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં જીડાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુંકી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણ, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની રીશી ૧ નો રૂ. ૧૫

સાનમેટો. SANMETTO.

આ દવા પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની જીવનશક્તિ, વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીઆના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યો મુનવ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો-ચક્રિત તથા જનનેદ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણુંજ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિસાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના ભાગ ઉપર 'પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું દરીને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિસાબ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિસાબ કરવાની શંકા થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી ઘીજી એક પછી દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેવી અંદર પિસાબ ઘણુંજ ગરમ, ખળખળ થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં ખૂબ ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાંઓ ઉઘમાં ખળખળામાં પિસાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરુષને પિસાબમાં થતી દુરેક પ્રકારની અડચણ તથા ખળખળ દુર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગો માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા દરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયક છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી ઇન્દ્રિયને તાકાદ આપી સ્ત્રી પુરુષને નવી જીવાની પાડે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનનેદ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણુંજ થોડું લક્ષ આપે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાંની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણ જીની શકે છે પણ જો જનનેદ્રિય રૂઝ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તો ઘણુંજ દુઃખ અને ઇન્ન થઈ આવે છે કારણ કે ઘણુંજ એરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવો જોઈએ તે રહી જાય છે; અને તેથી જનનેદ્રિયના સંઘળા અગત્યના કામ કરતાં કમજીરતાથી છુટા થવાને અને આંતરડાંની ઇન્ન વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે. જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણો વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઘણી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા ભુરાસ પડતું અને પાંદરશક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય; જો મુત્રની તથા ખાંડ મારતી હોય કે ઇન્ન થતી હોય અથવા ડીપાં પડતાં હોય; જો મુત્રાશયની કોઈથી આગળના ભાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનનેદ્રિય ઉઘાડી રહેવાથી કંડી લાગી હોય તેથી ઇન્ન થતી હોય તો આ દરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દહાડામાં જરૂર આગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુતા વખત મળી ત્રણવાર વાર સાનમેટો લેવા જુલુ નહિ.

આથી જનનેદ્રિયને લવિષ્યમાં ઇન્નથી બચાવી દેશે અને આખી સિસ્ટમ ગરમર ચાલુ રહેશે તે જનનેદ્રિયને પુરેપુરી સુચ્છી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનનેદ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી થીમી ફરી સિસ્ટમને દુર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઔસની ખાટલીમાં વેચાય છે. દરેક ખાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપિયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડિગ્રિસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબંધ મળશે. કોઈપણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત ચોક્કસમાં આવશે.

ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની, ખેંસો સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક-અમેરિકા.

Od. CHEM. CO., 61 Barrow Street, NEW YORK U. S. A.

ઘેર બેઠાં ગંગા

સમય આવી પહોંચ્યો છે.

સુપાત્ર સ્થાન—ઉમદા તક

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ, જમીન લેવાણી છે. મકાન ફંડમાં માત્ર અઢીસો રૂપીયા બરી અમર નામના મેળવે, આવે છે સુખિ. નાગરદાસ હ. પાઠક અને ઉપ. હરીશંકર જગજીવન મહેતા. કરો મદદ.

લખો

આ. સેક્રેટરી,

કા. હિં. અનાથાશ્રમ.

વડવાણ કેમ્પ.

હુન્નરનાં નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર સામર — બીચુબી, સાણ, રંગ, વારનીસ, પીલીટ સમિટ વીગેરે ૧૩૦૦ હુન્નર કી મત ૨-૮-૦

હુન્નર પ્રકાશ મોટો — બીચુબી, કાચ સુ ગધી સેટ, અર્ધ વીગેરે ૨૦૦૦ હુન્નર કી ૩ ૧-૮-૦

હુન્નર સ્વચ્છ — ઉદ્દામા છેલ્લી શોધના, અત્ત-બલિક અને ખાસ હુન્નરોથી બરપુર. (આ છુક માટે ફેરી વેપારી ચેમ્બરનો હતમ અપીપ્રાથ મલ્યો છે) કીમત ૩ ૧-૮-૦

સાધુનો હુન્નર — સરવે નવના સાણ, ખાર સોપ, ટોઇલેટ સોપ, સેવીંગ સોપ, વીગેરે હુન્નર કીમત ૩ ૦-૬-૦

હુન્નર માટીકા — ૧-૨-૩ હેઠે ઓર્ડલ, અતર, લવડર, પોમેડ, સોપ, લાઇમ્બસ, ખામ, એન્ડુમીક્ચર વીગેરે અનુબલિક અને ખાસ હુન્નરોથી બરપુર કીમત ૩ ૧-૪-૦

હુન્નર દર્બજી — ૨-૩-૪-સુગધી તેલો, સેટ પેનકીલર, વાળ કાઢવાનો સાણ, કોસમેટીક, જર્મન સ્ટીસ્ટમ અતરો, રંગ, વારનીસ, સ્લેટ, હેરકાઈ, ખાર સોપ, વીગેરે હુન્નર. કીમત ૩ ૧-૦-૦

હુન્નર કપાસ જ્ઞાન — અગરબત્તી, સાઈ, દોળ ગળીટ, કાચની આરશી, સોના રૂપાઈ પાણી વીગેરે હુન્નર કીમત ૩ ૦-૬-૦

ફોટોગ્રાફીક હુન્નર — કીમત ૩ ૦-૬-૦

હુન્નરમાળા નવીન — કીમત ૩ ૦-૪-૦

પોસ્ટલ જુક

લખો.—હુન્નરોદય છુક ડીપો.

હુન્નરનાં પુસ્તકો વેચનાર, પ્રગટ કરનાર, કમીશનથી વેચનાર.

૧૬-૨૨ બનીઅન રોડ (ડી.) મુબઈ નાં ૯.

Vitalis

(LIFE TONIC
FOOD.)

વાઈટેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરુષો માટે અખુટ શક્તી વધક ખોરાક.

કેમ્પ કું ની ઘરગતુ દવાઓ.

કેમ્પ કું ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ માટે ખાસ સગવડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે.

સુવાસણ હેર ઓઈલ તથા ઝમઝમ.

મેડ ઓફ્રે. એસ માદન કું ની ખતાવટનું ઉત્તમ “સુવાસણ હેર ઓઈલ” તથા “ઝમઝમ” જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારે ત્યાં મળશે

સોલ એજન્ટ—

ડા. અમૃતલાલ માણિકલાલ દવાવાળા,

(પેટ ટ મેડીસીન, ટ્રોવીઝન તથા પરક્યુમરીના વેપારી)

સીદા બીલીંગ—જુભામસજીદ—મુબઈ

વાંચો !

મંગાવો ! !

વાંચો !

આજે પાંચ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કચ્છ ફાંદીઆવાડમાં નીકળતું એકજ માનિક

જ્ઞેતિવાડી વિજ્ઞાન.

જેમા દેવન્યુ હપત ફેવી રીતે વધારવી, નવા બગીચા ફેવી રીતે ખતાવવા, જુદી જુદી સાકાઓના વાવેતર ક્યારે અને કયે મોસમમાં કરવા, ખેડુતોએ થોડું ખર્ચ કરી હપત કેમ વધારવી વિગેરે વિગેરે વિષયોથી ભરપૂર આ એન્જન માસિક છે નમુનાનો અંક મળાવનાથી મફત મોકલવામાં આવે છે વાર્ષિક લવાજમ ફક્ત રૂ. ૨) બે રૂપીઆ રાખવામાં આવેલ છે લાયબ્રેરીને રૂ. ૧-૮-૦ દોઢ રૂપીઆના લવાજમથી મોકલવામાં આવશે, માટે તુરત નમુના માટે લખો—

ઉપરાંત અમે જિતિવાડીને લગતા નીચે જણાવેલા પુસ્તકો બહાર પાડ્યા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ ખપી જવાથી બીજી આવૃત્તિ ઝપાક ગયેલ છે —

૧ કૃષ્ણકાંડ કુલખાત્રજી બગીચાનું પુસ્તક.	કીંમત રૂ. ૧-૧૨-૦
૨ હિંદુસ્થાનમાં થતા વાવેતર કરવાની ગીત	„ રૂ. ૧-૪-૦
૩ ખેતર, ખેડ તથા ખેડના દુધીઆર વગેરે	„ રૂ. ૧-૪-૦
૪ પાણીની શોધ તથા તેના હપયોગી સાધન.	„ રૂ. ૧-૮-૦
૫ ખેતિના ધ મામાથી પૈસા કમવાની કુચી	„ રૂ. ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમાં જુદી જુદી જાતના ખાતરોને સમાવેશ થાય છે)

૬ દેશમના કીડા હરેરવાની તથા કેટલીય વાવેતર કરી દેશ ખતાવવાની રીત.	„ રૂ. ૦-૬-૦
૭ કૃષામાં પાણી વધારવામાટે બોરિંગ ક વાનો “જિતિવાડી-વિજ્ઞાન” નો ખાસ અંક	„ રૂ. ૦-૪-૦

દુલેરાય છોટાસાલ અંજારિયા, લીંબડી-ફાંદીઆવાડ.

ઈચ્છીત ફળ આપનાર

શક્તિ સુધાકર ગોળીઓ

સ્ત્રી પુરુષોના તમામ પ્રકારના ધાતુવિકારનો નાશ કરે છે તે અમારા ૩૨ વર્ષના જાતી અનુભવથી સિદ્ધ થયેલ છે. નખળા શરીરમાં લોહી અને ધાતુ વધારી મજબુત બનાવે છે. છાતીના તેમજ કમરના દરેક, ઘડપણની નખળાઈ, વીર્યનું ઘટાડા પછી પ્રકારે સ્ખલિત થવું, યાદશક્તિનું મંદ થવું, હીસ્ટ્રીઆ, તથા હરદોઈ રોગ પાછળની નખળાઈ એ સર્વેને નાબુદ કરવા એક રામબાણ ઉપાય છે. અને ખાંસી તથા દમ નાબુદ કરી બૂખ લગાડી ખોરાક પચાવે છે, અને જીના પ્રમેહનો નાશ કરે છે.

તથા ડબ્બી સાથે કાયદો ન થાય તો, પેસા પાછા આપવાની ગેરંટી મળે છે.
કી. ૩૨ ગોળીનો ડબ્બો રૂ. ૧.

સંજવન તેલ.

ગમે તે કારણથી આવેલી ઈદ્રિની નખળાઈ અથવા નપુંસકપણું લગાડવાથી નાબુદ થાય છે; અને નસો મજબુત બની પૂર્ણ સ્થિતિએ પહોંચે છે.
કી. આટલીનો રૂ. ૧.

પ્રમેહ ભંજન ગોળીઓ.

દરેક પ્રકારના જીના તથા નવા પ્રમેહનો જડમૂળથી નાશ કરે છે. પેસા-બમાં અથવા ઈદ્રિની ઘટાડા પછી જગ્યાએ થતી આગ અને કુખાવો અટકાવે છે.
કી. ૨૦ ગોળીનો ડબ્બો રૂ. ૧.

વધરાવળનો લેપ કી. રૂ. ૧. ગમે તેવા વધરાવળના ઉપદ્રવનો નાશ કરે છે.

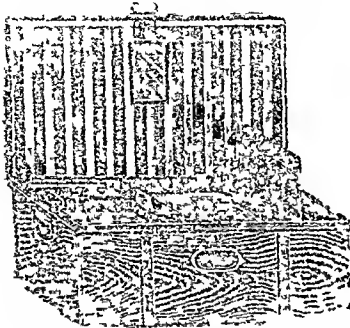
વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જામનગર, કાઠીયાવાડ.

મુંબઈ, કાલબાદેવી રોડ, વોહલવાડીને નાકે નં. ૨૯૩.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાંચીવાળા.

No. G. 110 H. H. LIEUT-COL. RAJA RAMSHING'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈ. સ. ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ મુબઈના નામદાર ગવર્નરના
આશરે હેઠળ.

આજ વરસોં થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ બેંક અને દરેક જાતના
બોક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક ભાગના મહાન એકઝીબીશનોમાથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બોક્સ સોટા સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટો, સોલીસીટરની ઓફીસો, બેંન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઑફીસો અને પહેડીઓનાં ધણાજ વિશ્વાસ અને ઉલટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જામીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કેટલોંગ મંગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કરાંચી, રો. રૂમ નાં ૧૭-૬ હોરનબી-રોડ, મુબઈ.

Telephone No 1211.

DIRECT IMPORTERS OF

MILL, GIN, PRESS, RAILWAY & MARINE STORES & MACHINERY.

Telegrams:—Tremendous, Bombay.

A Reliable House for purchasing all sorts of Stores.

ARTICLES.

Hairy Picking Bands
Chrome " "
Chrome Grey Spring Buffers
Buffalo Pickers No 4
Drop Box Pickers
Roller Skins 26" x 22"
Leather Belting 1" to 4" single
Hair Belting, 1" to 10"
Balata Belting 1" to 10"
Sizing Flannel, 6" to 78"
Roller Cloth 16 & 18 oz.
Clearer Cloth 22 & 24 oz
Healds all sizes
Reeds "

India Rubber Sheets, $\frac{1}{4}$ ", $\frac{1}{2}$ " & 1"
India Rubber Insertion Cloth $1\frac{1}{8}$ ", $1\frac{1}{16}$ ".
India Rubber Suction Hose 2" & 2 $\frac{1}{2}$ "
India Rubber Steam Hose $\frac{1}{4}$ to 2 $\frac{1}{2}$ "
"India Rubber Rings
Fibre Sheets all sizes
Asbestos Plaited Packing $\frac{1}{2}$ ", $\frac{3}{4}$, 1"
Shuttles 13 $\frac{1}{2}$ " 14" & 14 $\frac{1}{2}$ ".
Lambeth Cotton Ropes, $1\frac{1}{2}$ " & 1 $\frac{3}{4}$ "
Radier Ring Travellers 1/0 to 2 $\frac{1}{2}$ /0
Gauge Glasses all sizes.

Orders promptly and carefully executed.

34 44.
THE BOMBAY MILL STORES SUPPLY AGENT
19, Bank Street, Fort,
BOMBA

અહર અમર આપનારું નામ

પાનું.

NAME OF ADVERTISER.

Page.

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની ...	1 એ
દરેન્ડ ચવના એન્ડ કંપની ...	2 એ
દ્વર્કાદાસ જગમોહનદાસની કું. ...	3 એ
ધી આયોનિક ફાર્મસી ...	4 એ
ગીરગમ કેમીકલ લેબોરેટરી ...	4 એ
અમરતાંજન ડેપો ...	5 એ
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી ...	5 એ
નગીનદાસ અને મણેકલાલ ...	6 એ
એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું. ...	6 એ
ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમીટેડ ...	7 એ
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું. લીમીટેડ ...	8 એ
ગીરગમદાસ જગમોહનદાસ ...	8 એ
ફીરોઝ એમ. દરેન્ડની કું. ...	9 એ
રીથો કેમીકલ કું. ...	10 એ
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટિંગ વર્ક્સ ...	11 એ
એચ. એલ. જાડેજી ...	11 એ
ધી ઇન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી. ...	12 એ
ડ્રી જી. રાધકૃષ્ણ એન્ડ કું. ...	13 એ
ડી. ડી. રાધકૃષ્ણ એન્ડ કું. ...	14 એ
કે. ટી. ડોંગ્રેની કું. ...	14 એ
મનાજીરામ ચંદ્રપ્રકાશ ...	14 એ
એમ. એચ. શાસ્ત્રી ...	14 એ
ડાક્ટર બાટલીવાલા ...	15 એ
ઈ. એસ. પાટાવલા ...	15 એ
રંગૂન સમચાર પ્રેસ ...	16 એ
દાવડાની કું. પની ...	16 એ
દ્વર્કાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું. ...	17 એ
ગોદ્રેજ બ્રદર્સ ...	18 એ
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લી. ...	19 એ
ડા. કાહડાસ મોતીરામ ...	20 એ
છબગાલ લાલબહાઈ શાહ ...	20 એ
રેલવે સ્ટેશનરી વહીવટ ...	21 બી
બી. એલ. થોસર ...	21 બી
બી. એન. બાથેનાની કું. ...	21 બી
હકીમ નુરમહમદ બી. એચ. ...	22 બી
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું. લી. ...	22 બી
ધી સાબરકાંથા બોર્ડિંગ હાઉસ ...	23 બી
ધી એલેમ્બિક કેમીકલ વર્ક્સ કું. લી. ...	23 બી
કરંકિ બ્રદર્સ ...	24 બી
માહાલે અને કું. ...	24 બી
મોતીલાલ મુળચંદ એન્ડ કું. ...	24 બી
દાહ્યાબાઈ રામચંદ્ર મેહતા ...	25 બી

West End Watch Co. ...	1 A.
Drewet Chowna and Co. ...	2 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co. ...	3 A.
The Ionia Pharmacy ...	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory ...	4 A.
Amrntanjan Depot ...	5 A.
The Indian Claim Agency ...	5 A.
Nagindas and Maneklal ...	6 A.
H. Vallabhram & Co. ...	6 A.
The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
Kirpaladas Jhamatmal. ...	8 A.
Phiroze M. Dastoor & Co. ...	9 A.
The Rlo Chemical Co. ...	10 A.
The Lakshmi Art Printing Works ...	11 A.
Y. L. Bhandarkar ...	11 A.
The Indian Mercantile I. Co. Ltd. ...	12 A.
Short Advertisements ...	13 A.
Dr. D. Writer & Co. ...	14 A.
K. T. Dongre & Co. ...	14 A.
Manager Chandraprakash ...	14 A.
M. H. Shastri ...	14 A.
Dr. Batliwalla ...	15 A.
E. S. Patavala ...	15 A.
Rangoon Samachar Press ...	16 A.
Davada & Co. ...	16 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co. ...	17 A.
Godrej Brothers ...	18 A.
The Central Bank of India Ltd. ...	19 A.
Dr. Kahdas Motiram ...	20 A.
Chhaganlal Lalabbhai Shah ...	20 A.
State Management of Railway ...	21 B.
B. L. Thosar ...	21 B.
B. N. Bhatena & Co. ...	21 B.
Hakim Noormohamed B. H. ...	22 B.
The Indian Cement Co. Ltd. ...	22 B.
The Sabarkantha Boarding House ...	23 B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd. ...	23 B.
Karrik Bros. ...	24 B.
Mahale & Co. ...	24 B.
Motilal Mulchand & Co. ...	24 B.
Dahyabbai Ramchandra Mehta. ...	25 B.

નાનાલાલ ગોવરધનદાસ	૨૫ બી	Nan Lal Goverdhandas... ..	25 B.
હિંદુ અનાથાશ્રમ—નાડિયાદ	૨૬ બી	Hindu Anathashram—Nadiad	26 B.
ગોવિંદજી ડામોદરની પુત્રી	૨૬ બી	Govindji Damodar & Co. ...	26 B.
મણિશંકર ગોવિંદજી	૨૭ બી	Manishanker Govindji ...	27 B.
સપટ કંપની	૨૮ બી	Sapat & Co.	28 B.
ઓ.ડી. કેમીકલ કો.	૨૯ બી	Od. Chemical Co.	29 B.
રાજસાઈ નારાયણજી કેશવજી	૩૦ બી	Rajsaitya Narayanji Kesharji	30 B.
જીવરાજ ગોવિંદદાસ નેમ્સી	૩૦ બી	Jivraj Govindas Nemshi ...	30 B.
ગોદ્રેજ બ્રદર્સ	૩૧ બી	Godrej Brothers	31 B.
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરસાક સભા	૩૧ બી	Mahuva Gaurasak Sabha ...	31 B.
કાઠિયાવાડ હિંદુ અનાથાશ્રમ... ..	૩૨ બી	Kathiawad Hindu Anathashram	32 B.
આર. જી. કામદાર	૩૨ બી	R. G. Kamdar	32 B.
અમૃતલાલ માણેકલાલ દાવાલા	૩૩ બી	Amritlal Maneklal Davavala ...	33 B.
દલરાય ઓટલાલ અંજારીયા	૩૩ બી	Dalrai Obholal Anjariya ...	33 B.
વૈદ્ય કલ્યાણજી હરિકૃષ્ણ	૩૪ બી	Vaidya Kalyanji Harikrishna ...	34 B.
ગુલામહુસેન હસમાણજી એન્ડ બ્રદર્સ	૩૫ બી	Gulamhussein Esmalji & Brothers	35 B.
ધી બોમ્બે મીલ સ્ટોરસ સપ્લાય એજન્સી	૩૬ બી	The Bombay Mill Stores supply Agency	36 B.
જીવરાજ જી. નેમ્સી	૩૭	Jivraj G. Nemsi	37

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી

એન્ડ

મેટલ વર્કસ.

—*X*—

એલ્યુમીનીયમ, પીત્તળ, પીચગોલ્ડ, જરમનસિલ્વર, ચાંદી, વગેરે દરેક જાતની ધાતુનાં બટન બનાવવાનું તેમજ ચાંદીની ધુધરીઓ, પડીઆઓ તથા પટી પાટા તાર વીગેરે બનાવવાનું તેમજ ધાતુ ઉપર હરેક પ્રકારનું કામ કરી આપવાનું

ગંજાવર ખાતું

છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ મુજબના સંચાઓ તથા એન્જીનથી ચાલતું બટન બનાવવાનું બે ઠોઠ પણ કારખાનું હિંદુસ્તાનમાં હોય તો તે આ અમારું જ કારખાનું છે. જેમાં દરેક ડીઝાઈનના કંફ, ઠોઠર, સટ, ઠોટ, વેસ્ટ, અને પેન્ટ બટન મોટા જથ્થામાં બને છે. તેમજ મીલીટરી ડ્રેસ બટન, ઠોઠ પણ સ્ટેટ, અથવા ગવર્મેન્ટના ઓરડરથી મોટા જથ્થામાં બનાવી આપશું. દરેક જાતની કબાટખાનાં, અને પેટીની કળો, તથા દરેક જાતનાં તાળાંઓ, પણ મોટા જથ્થામાં બને છે તેમજ દરેક જાતનું ડાઇ, પંચોતું, કામ સાઈ અને સફાઈદાર કીકાયત બાવથી ઓરડર મુજબ બનાવી આપીયે છીએ.

ચાંદીના વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

દરેક જાતનાં ચાંદીનાં બટનો, દરેક જાતની ધુધરીઓ, પડીઆઓ, પટી, પાટા તાર, વગેરે મોટા જથ્થામાં ટાઇમસર કીકાયત બાવથી અમો બનાવી આપીયે છીયે એક વખત ઓરડર આપી ખાતી કરો.

લખો—૧૩૩, ૧૩૫, કાલખાદેવી રોડ, હાથી બિલ્ડીંગ સામે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની ફાંં.

મુંબઇ નાં ૨.

“ ક્લિડોનસ ”

ટોનિક સોલ્યુશન:—એના પદાર્થો “ ગ્લિસરો ફ્રોસ-કેટ ” સહેલાઈથી લોહીમાં મળી જાય છે, અને તેથી જ જ્ઞાન-તંતુની નબળાઈ તેમજ બીજા રોગો દૂર કરવામાં ઘણી સારી છે.
રૂ. ૨-૮-૦ અને ૧-૮-૦

દંત મંજના:—ફીનાઈલ જેવી નુકશાનકારક દવાઓથી નીરાળો અને શયદાકારક જલદ પ્રાણવાયુ (ઓક્સિજન) ઉત્પન્ન થવાથી મોનાં સઘળાં જંતુઓ નાશ પામે છે અને દાંત ઉજળા થાય છે. રૂ. ૦-૮-૦ અને ૦-૫-૦.

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે, ફોર્ટ, મુંબઈ.

(મ. જે. ગજજરની)

ધી કેમિકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથક કરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, બજારો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીઠામાં અને બીજા ધધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ધ્યાન મુકવો નકામો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હવે વિનાનું અને હીકમતી મેજરીજ જે ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આપને છેતરે એવી ઘણી વધી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓ: માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે, અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

કંટલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેને શિગ્રામે અરજ કરવી.

મ. જે. ગજજર, કેમિકલ લેબોરેટરી.

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે ફોર્ટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરેક જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો લગરક, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સ પીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, લા વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ ચોપડવાથી તરત શાશ્વત થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણિડર.

કિંમત માત્ર એ આના.

દાદરની દવા.

સહી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારા થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૬, ફીચર હાટ-મુંબઈ

સુપરટેક્ષ તથા ઈનકમટેક્ષના નવા ફર્મ માટે.

તાજીદે મળેા ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિન્તા દૂર થાય એવી ચોખી મલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાત્રી એક જ વખત ઓફીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્ષના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હિસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે ખાખત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ ખાખતમાં જે રી માથે સંતોષ આપવાને એજન્સી મધાએલી છે.

રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસુલ કરવાનું અથવા નોટીસો નિગેરે બીજા કોઈપણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટેની વગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહારગામની ડીકીઓના નાણાં વસુલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટે તથા લખાપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અમાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાજીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

ટેકાખુ-મુસા બીલડી ગ પહેલ માળે નં. ૧૮
એલર્ડ સીનેમાની બાજુમાં. થોળી વખતવની પાસે

૬ એ.

ઇન્કમ ટેક્સ તથા સુપરટેક્સ.

ના નવા કાયદા મનાણે વેપારીઓએ ચેતાની આવકનો હિસાબ પહેલેથી મોકલવાનો છે, વળી ધરતી સલાહ લઈ બરાબર સમજી કાયદા મનાણે કામ કરવાથી વખત, મહેનત અને પૈસાનો ઘણો બચાવ થાય છે. માટે તાજાં મળે.

નગીનદાસ અને માણેકલાલ.

એફ. એલ. એ. એ (લ. રન): એફ. ઇન્સી. સી. એ
ઇન્કમટેક્સ તથા સુપરટેક્સ રેવેન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.

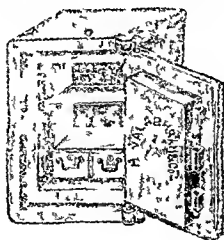
ટાઉન હોલ આગળ, બાગ સામે.

હોમલ સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

ટેલીફોન નંબર ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

ગોશિયર પકડવાની

અખંડ વાળી

ગ્રીન્જેરીઓ, તાળાં કળા અને કેસ બાકસો.

બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મગાવો.

કારખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, ધોળી ગલી.

ફુકીન—અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુંબઈ.

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1909

Subscribed Capital	Yen.	30,000,000.
Paid-up Capital	Yen.	25,000,000.
Reserve Fund	Yen.	6,030,000.

Head Office:—Taipei, Formosa.

BRANCHES:

London	Tainan	Makung	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shiochiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taichu	Karenko
Foochow	Singapore	Tokio	Keelung
Hankow	Soerabaya	Osaka	Tamsui
Kinkiang	Semarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	

The Bank has also a large Number of Correspondents at Home and abroad

Current Deposit Accounts:—are opened for approved customers and interest is allowed at 2 per cent. per annum on daily balances on Rs. 1,000 up to Rs. 1,00,000 provided that the amount of half-yearly interest is not less than Rs. 5.

Fixed Deposits:—are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of **BANKING** and **EXCHANGE** business transacted.

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

K. TAKEMURA,
Manager.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઈવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૯ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ ચાર્ટરથી ધનકોરપોરેટ થયેલી.

ભરાયેલી થાપણ	યેન	30,000,000
પગાન કપિલી	"	25,000,000
રીઝર્વ ફંડ	"	6,030,000

વડી ઓફીસ—તાઈપેઈ, ફારમોસા.

શાખાઓ.

લંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, કેન્ટન કુચાંગ, હૉન્કો, કીકીચીએંગ સ્વેટો, રાઇનાન ટેકાઈ, ચેંગાહી, હુંગકાંગ, સીંગાપોર, સોરાબાયા, ચીમારાંગ, જાટેલીઆ, મેકંગ, ટાઈપેઈ, શીન્ચીકુ, ટાઈચુ, ટાઈચીઆ, ઓસાકા, કેબે, ચેકોહામા આકો. ગીરાન, કાગી, કારેન્કો, કીલંગ, ટામસુઇ, ટોવન.

— તે ઉપરાંત દેશ પરદેશ બેન્કના સંખ્યા બધ કોરસપોન્ડન્ટો છે.

સધર આફકો માટે ચાલુ ખાતાઓ ઉઘાડવામાં આવે છે અને રૂ. 1000 થી રૂ. 1,00,000 સુધીના દરરોજની બાકી સીલક ઉપર દરવરસે દર સેક્ટે 2 ટકા લેખે વ્યાજ ચાપવામાં આવે છે. પણ તે એવી શરતે કે અરધી સાલનું વ્યાજ રૂ. ૫ થી એછું થાય નહિ.

ખાંધી મુદતની ડિપોઝીટો એક વરસ અને તેથી ઓછી મુદત માટે લેવામાં આવે છે. જેની શરતો અરજ કીધાથી જણાવવામાં આવશે.

દરેક જાતનું ચાર્જી અને હુડીયા મણનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

૫૬ એન્સલેનેડ રોડ, ફોર્ટ—મુંબઈ,

કે. ટાકેમુરા

મેનેજર.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation
 - (2) Hongkong Fire Insurance Co, Ltd.
 - (3) Union Insurance Society of Canton Ltd
 - (4) Canton Insurance Office Ltd.
 - (5) Triton Insurance Co Ltd
 - (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co Ltd
-

તમારા ઘરઘતુ ખપની

વેપાર વણજને માટે

પરચુરણ કે જથાખધ કાર્થ પણ જાતની ગીજ બેઠતી હોય તે જથાખધ હશે તે

ખીલકુલ જુજ કમીશનથી અને કીપાયત બાવે મોકલીયું—લખી મોકલો.

Kirpalass Jhamatmal
Dana Bunder
Bombay. 3.

કીરપાલદાસ જમાતમલ

દાણા ખંદર, મુંબઈ. ૩.

નામદાર મુંબઈના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજા
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

શ્રીરોઝ એમ. દસ્તુરની કુંઠ

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

મુંબઈમાં ફક્ત આમરૂઝ એક સંપુરણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ હીન્દી ધરાવનારા અને વીલાંયતની તથા વીચેનાની આંખની હોરપીટાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અતુલવી ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનાસ્કોપથી તથા ઓફ્ટેલોમોસ્કોપથી આંખ તપાસવાનો આહુ અતુલવ ધરાવનાર મી. શ્રીરોઝ પોતે આંખ તપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહર મોટી ફી ખરચવાં પણ જવલેજ સતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મી. શ્રીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજા મીંધીયા, ઓનરેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બેટી, મીસીસ બેટી, ઓનરેબલ સર બ્રિન, ચંદાપરકર, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બીમન, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બેથેલર, કરનલ ફ્રાન્સિસ, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ બુદક M. D., I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મી. જોલ M. V. O. અને બીજા કેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને ગ્રહસ્થો તરફથી એમની કાબેલીયતપણાની ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હવે પોતે અમારા બીજાનીથી આલવા યત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કોપટોક”

બાઈબીકલ ફોલો તથા તોરીક (દુર તથા નજીક ભેવા માટે સાધા વગરના) લેન્સીસ તથા હિન્દી કંવોલીટીના બ્રેજીલીઅન પેપલસના તેમજ આંખને કંઈક આપનારા મફત તથા રંગીન કાઉન ગ્લાસના સીલીનદરીકલ તથા કમપાઉન્ડ સીલીનદરીકલ પ્રીજમેટીક વગેરે દરેક જાતના લેન્સીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતાં ભાવ ઘણાજ કીકામત.

“વી વી”

આંખનાં દીપાં

આંખ દુઃખવા આવવી, પાણી જલું, ખીલ વગેરે દરદો માટે કંઈ આવીપુર્વક ધલાજ કીમત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી કીમતી નુસખાઓ સાથની ચોપડી મુફત મળશે.

નળળાં ઘેરાં માટે.

—:0:—

આલ્ટ્રેઝ કોરડીયલ રીથો એજ સ્ત્રીના તમામ દરદોષર અકસીર અને રામખાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને સ્ત્રીના ગરભાશયના તમામ દરદો હર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બર્ધરાંના ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો હર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પડેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છોકરીઓ અને ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલ્ટ્રેઝ કોરડીયલ રીથો ગરભાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીડામાંના દુખાવો, પેડુંમાં થતુ દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે ઘેરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદ્ય તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોને હર કરવાને ઘણી અકસીર યથા પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉંમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તે તેને ઉપલી આલ્ટ્રેઝ કોરડીયલ રીથો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી યથા પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત ચાના એક સમચાસર.

—:0:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીના જેઓ ઘણાં નળળા હોય, જેઓને ઉધ આવતી ન હોય, જેને હિરદીરીયા લાગુ પડ્યો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નળળામંથી તવાઈને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓને ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક ચાના ચમચાસર દવા લેવી.

સેલેરીના લગલગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નળળા પૂરૂંપોને માટે શક્તિને મોજ જમ જાહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલ્ટ્રેઝ કોરડીયલ રીથો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આખરૂંદર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જરૂરખંધ મળી શકશે. ઉપલી દવા ઉપર જણાવેલાં દરદો હર કરવાની અચબુચ શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈબી ઉપલી દવા જ્યારે બી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેખલ જેના પર 'રીયે કેમીકલ કું' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવે.

THE RIO CHEMICAL Co.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

રીયો કેમીકલ કું.

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,
ન્યૂ યૉર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના સોપાનો માટે

ઉત્તમ સાધન.આ લાયકર લાઇઝન્સ વખતમાં દરેક થીજ બેહુદ મોંઘી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સાફ બેઈડતા

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નોંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના બ્લોક અમારી પાસે તૈયાર છે,

જેમાંથી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને જાણી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,
સાંકલી રેલ્વે, લાયબલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

ધી
લ
ક્ષ્મી
આ
ર્ટ
મા
ય
સ્વ
લ્લા
મું
બ
ઈ.

સંભાળજો નકલી માલથી સંભાળજો.

મુંબઈમાં કોલન વાટરઘણી જાતનું આવા માંડણું છે પણ જરમનીના જાણીતા
હુરદીનાં કોલન વાટરને જડમુળથી હાંકી કાઢનાર ખગલા છાપ
કોલન વાટર આજે ઘણા વરસોથી પંકાયલું ને પહેલું જ છે.વેપારીઓને ખાસ 'ભલામણ કરવામાં આવે છે કે
ખગલા છાપનું કોલન વાટર મંગાવી જરમનોનું નામ
જડમુળથી કાઢી નાંખો.

એકલા બનાવનાર,

હેરોન કેમીકલ વર્ક્સ.

મુંબઈ નંબર ૪.

કોઈ પણ વેપાર ધંધાની ખાબદમાં પત્ર વ્યવહાર, જાહેર
ખબર, હિસાબ વીગેરેમાં જો સલાહ લેશો તો તમોને ફાયદો
શું થાય છે તે એક વખત કામ સોંપી જાણી કરી લેવાની લાભ-
મણ કરવામાં આવે છે.

લખો—વાય. એલ. ભંડારકર એફ. સી. આર્થ.

ધંધાની સલાહકાર (Business Adviser.)

મુંબઈ નંબર ૪.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
ફોર્મ ૨૭૪૮૬ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૧,૬૬,૦૦૦

મીલકતની કીંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૭૫,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

મૉન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

સર વિઠ્ઠલદાસ દામોદરદાસ ઠાકરસી નાઇટ.

શેઠ પ્રાધવજી ઠાકરસી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જેઠભાઈ પાલજી.

શેઠ વાલજી સુદરજી.

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.

શેઠ જગજીવન શેઠકરજી.

દરેક જાતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીલ્ડી ગ્રામર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધરાવ્યામાં આવે છે જાહેર પ્રજાને તથા વેપારી વર્ગને એલેતેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેન્ટગાની કરવી. વધુ વિગત સારૂ આ કંપનીની પ્રોપ્રિસમ
લખવું અથવા જાતે મળવું

પેસ્ટનજ એદલજ ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કં'ો લી'ો

૧૬, બેન્ક બીડ, કોટ, મુંબઈ.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધંધાદારીઓને મઠે દેડ ખરચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો આર આનાના સોળ શબ્દ અને ઉપરાંત વધુના દરેક શબ્દ દીઠ એક પૈસાના આવધી લેવામાં આવશે ૧૬ શબ્દ દીઠ આર આના અને તે ઉપરાંત દર શબ્દ દીઠ એક પૈસો લેવાનો વિવાદ છે. ઉપાવનારાઓએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી સુધીમાં લખાણ પૈસા સાથે નીચલે સરનામે મોકલી આપવા ભેઠએ અદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોરટમાં મોકલી આપવા

સેક્રેટરી, ઇંડીયન મર્ચન્ટસ એમ્પર એન્ડ કુરો,
ઓલ્ડ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ-૧૯,
નૅક ર્ડીટ—કોટ—મુંબઈ.

કેલશાઈટ.

થોળા, પીળા, અને રાના, રંગનો જથ્થા.
બંધ વથા છુટક આખો વથા પાઉડર વેચવામાં છે
સખો. મુ એમ. આચાર્ય, ગોંડલ (કાઠીઆવાડ.)

ગ્રેમચ દ કરાનાજી સુરતવાલા.

વીજલીનો દરેક જાતનો સામાન વેચનાર
તથા રીપેરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર.

વ્હોખ, સેન્ડ, તથા વાયરની હોર, વથા
કુમર, તથા બેટરી ટેબલફેન, વગેરે માત્ર
કીફાયત બાવે મળશે. એક વખત પધારી કામ
પાડી ખાતી કરશે.

૬૦ મુજાજી નેકા બીલડીંગ, બીજે માલે,
બ્લોક નં. ૭, મુંબઈ નં. ૨

વેચલુ છે.

એન્ટીમનીખપાનીસ—લોટબંધ અથવા
બ્રાહ્મકોની સગવડ મુજબ વેચવાલુ છે.
વધારેમા વધારે એફર જણાવો અને
કંડીશન પૂછો

કે. અમ. પંજવાણી.

મેટલ મર્ચન્ટ અને કમીશન એજન્ટ.

૧૪. અમૃતલાલ લેન. કલકત્તા.

સુરખીના મુળીઆની બારીક કાતરણ તથા આવળી
છાલ કે જેને સમામ હળોને લોટ બનાવી દેશી તથા
જરમની રીત મુજબ રંગવાધી અસલ એલીવરીન પાકો
લાલ રંગ સુતરે ઉપર રાખ છે તેનો મોટો બારીક કાત
રજીનો તથા આવળી છાલનો નવો અમરી પાસે
દુપેસ મળશે

અરેસીર એચ ખારીયા

બદર સ્ટ્રીટ,
બોલીનેદરા

કુદરતે કામીલ પીલ્સ.

ધાતુ પુષ્ટીની છે ગોળી મરદાઈ કાયમ રાખે
એકી કીમત બર્નાસ ગોળીના રૂપીઆ પાચ
પોષ્ટેજ માફ.

M. M. Khokhar & Co Rajkot-Kathuwar

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ સાધુઓને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા સુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા હમારી લેમોનેડ “ ટીકલીઓ ” ભારે આવકારદાયક પીણું છે. જે “ ટીકલીઓ ” લોકો કરી એક દમભર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટયુબના આના ૮.

હમારી શુગર કોટેડ કવીનાઇન કંસેકેરા વેલન્ટેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ ટીકલીઓ ” તાજી અને શુભ્રકારક, બનાવટો મુખ્ય મધ્યે મારકીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાહી મધ્યનાં કારખાનાં મધ્યથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કંપની

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ અનાવનારા મુખ્ય નં. ૪

ડૉંગરે હું બાલામૃત

પીવાથી નાના છોકરાં

વન્દુરસ્ત થઈ તેમની લાકાદ વધે છે.

શરીરની કી. ૧૨ આના ૮ ખ ૪ આના

કે ટી રેખિરે ક

ગીરગામ મુખ્ય

સાહિત્યસેવા અને દેશસેવા

એજ જેનાં મુખ્ય દષ્ટિબિન્દુ છે એવું

ચંદ્રકાંશ

માસિક પત્ર વિદ્વાનોમા ધણુ જ વખણાયેલ છે અને દર મહિનાના પહેલા અઠવાડિયામા સાહિત્ય-ત્રિશ્ક, વાચકોના કરકમલમા સાદર થાય છે મુખ્યિષ્ઠ “ સાહિત્ય ” લખે છે કે “ આ માસિક ધીમે ધીમે પ્રથમ પકિતના પત્રોની હરોલમા આવતું નય છે ” વાર્ષિક લવાન્ત્ર પોસ્ટલ સુદ્ધા માત્ર રૂ ૨-૦-૦ દરેક નકલના પ્રભુ આના વડોદરા રાજ્યની તમામ શાળાઓ તથા પુસ્તકશાળાઓ માટે મજૂર જાહેર અખર માટે ઉત્તમ સાધન

બાવતાલ માટે લખો—વ્યવસ્થાપક “ ચંદ્રકાંશ ”

રાજમહેલ રોડ, વડોદરા.

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સ ધીવા અને ગાઉટના દરદો માટે આ એક ધણુ જ અસરકારક રામબાણુ અને હરપી ઇલાજ તે, ઉપલા નામનું તેલ છે. એ તેલ વા, પેન મારતો વા, તમામ ભવનો સુધીવા, સાંધેટીકા, ગાઉટ, રૂચની, કરવણ, આકાશ નસોડ જે ચાણું, કમર, છાતી, સાધા, હાડકાં અને ગરદનનું દુખવું, બરડાની કાંટ, બચાચોના નબળા પડેલા પગે હુકમને સોભા, સુખેલા તથા ગદ્દ ગયલા સાધા અને દાહકા અકરસાવ, લમખેગો, લકવો, લસક, ચસક, લીંગેરે તમામ ભવનો ચરીરના જુના દુખારોને હરપટ સાબ કરી નબળા પડેલા અવયવોને તાકાત બક્ષી લોહી ફરવું કરી નવી જાંતી બજાવે એ આ તેલના ખાસ ગુણો છે. કી મત ક્રમ રૂપીઓ એક

સર્વે નહીવા દવાના વેપારીઓ વચે છે. બાદાશામવાળાઓએ નવસારી લખવું.

માલિક—એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

દેહ બોધક—મરડી એમ, નવસારી.

બાટલીવાલાની તાવની દવા.

(એચ્યુમીક્ષચર) તથા ગોળીઓ.

ઈન્ડીન ઈન્ડસ્ટ્રીયલ એકઝીબીશનોમાં સોના તથા રૂપાના આંદો મેળવ્યા છે.

- બાટલીવાલાનું—ખાલામૂત—નખલા તથા તવાયલા બાળમે તથા નાતવાન માણસો મટિ અકસીર કી આના ૧૦ દર
- " (કયોર—ઝાલ) બામ માથાનો દુખારો, સલેખમ, છાતીનો દુખારો હરએક જાતનો દુખારો હરએક જાતની ખેચાએલી નરો મટિ અકસીર કી ૯ આના
- " હાએરીયા મીક્ષચર (કાલેરોલ) ઝાડા, ગરમીના પેટ, હલદી, કોલેરા વગેરેપર અકસીર કી. ૩ ૧
- " કુઈનાઈન ટીકડીઓ—એક મેનની બાટલીમાં ૧૦૦ એની બનાવટમાં હત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન વાપરવામાં આવે છે કી ૩ ૧-૪ આના
- " કુઈનાઈન ટીકડીઓ—એ મેનની, બાટલીમાં ૧૦૦, એની બનાવટમાં હત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન વાપરવામાં આવે છે. કી. ૩ ૧-૧૨ આના
- " રોનીક પીક્સ—ટીકા એલેરા, નખવાઈ, પાતડુ યથ ગએલ લોહી (એનીમ્યા) મટિ અકસીર — ઘાતુ પુષ્ટીકારક છે કી ૩ ૧-૮ આના
- " રોગવરમ એઈન્ટમેન્ટ—દયલ ઘોળીની કીડ તથા હરેક જાતની કીડ ખુલ્લી મટિ મલમ કી ૪ આના
- " હાતલુ મજન—આ કી આના ૪

ડોક્ટર એચ. એલ. બાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કું., લી.

ટેલીગ્રાફ એકેરસ:—બાટલીવાલા વરલી મુંબઈ.

પી. ઓ. વરલી, મુંબઈ, ૧૮.

દુશ્મન સામે હરીફાઈ કરનાર

પાટણવાલા બામ,

ફરીટીઝમનો કટ્ટા દુશ્મન, તથા સંધીવા, કમરનો દુખારો, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો દુખારો, જખમ, લચક કપાળ તથા હમ, છાતીનો દુખારો, ખાંસી, સરદી, ગળાનો દુખારો, ઠાંત તથા કાનનો દુખારો માખ, વીધુ, વગેરે જહેરી દુખના ઉપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરંત આરામ થાય છે મટિ એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા દેતા ના જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક બાટલી મગાવી આની કરો કી જા.-૧) ની રૂ. ૦ા

વી પી' ખરચ લુહુ' તે શીવાય

ઘણી જાતના ખુશબોદાર મધ મધતા તાજ પુલોમાથી બનાવેલા હેર ચોહલો અત્તરો તથા ચોટો મલશે, અને હરેક જાતના ઇંગ્લીશ શેન્ટો લવંડર શાબુ હમારી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ પણ મલશે.

વી પી થી મગાવનારને અગાડિ એડવાન્સ ચેકલેવુ.

એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

ભાણપાલા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

રંજુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

અગત્યનું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંજુન સમાચાર

જેમાં રંજુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બાલુવાબેગ કેટ ના ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનીક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી ખાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને અવેશતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતે વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે પૌરુષ સાથે રૂ. ૬૧,
છુટક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

રંજુન સમાચાર પ્રેસ.
બધી નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-૨ જુન.

પ્રોપ્રાઇટર “રંજુન સમાચાર” પત્ર તથા
“રંજુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેઠ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંજુન.

નોટ—આખા બર્મા ઇલાકામાં “રંજુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એકજ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં જાહેર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની

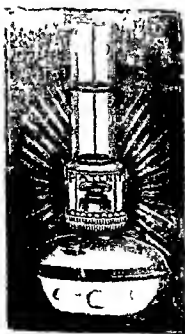
દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીશ ભાંગી ભય ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્રો સાથનું હેટલોક મફત. વેપારીઓને બરપુર કમીશન.

દે. દાવડાની કુંડો,
મંમ્માહેવીના કુવારા પાસે,
મુ'બઈ નાં

કાંચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી ચાલુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું જે (માલીકની બીજી શોષાની રોકાણોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ૧ પુર નફા છે. ઉપરને ઠેકણે અરજી કરો અથવા ભાતે મળો.

તમારા લાભનું.

ધનામ રૂ. ૧૦૦૦.

મેળવાની તમે કોશેશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર ઓધલ બહાઈ ઓધલ (ધાસલેટ) ચી તદન રહિત છે. બહાઈ ઓધલના લાંબા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે લુકસાન કરે છે. માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓધલમાં બહાઈ ઓધલ છે તેને ઉપર જણાવેલું ધનામ અમે આપશું.

બાટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦.

દરેક બાણીતા વેપારીઓ પાસેથી માગશે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી હિંદુબટન ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી કેશવ પરચુમરી વર્ક્સ, ૧૪૭, અબદુલ રહેમાન, સ્ટ્રીટ, મુંબાઈ.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:—

વેલાલી અનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેના હીસાબ ગોઠવેજ પ્રત્યે આપ્યો છે. કોટની ધવર્ટ લેધમની આદીસની આગમાં અને કાપડ બનાવની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ધવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સામુન જેઠેવીકે પોતાની હબરોની કીમતની વેલાલી મોટા બજારીવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોઠવેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હિંદુસ્તાન અને બરમાની સેર્વીંગ બેંકો માટે સરકારને ઉપર તીજેરી ભેંજતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોઠવેજનીમાં કાગળે સલામત રહેવાથી આજે ઉપર તીજેરીનો ખોરડર ગોઠવેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકમાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હબરો ઘરા બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિશે લખતાં અમેરીકાનું હુન્નરઉદ્યોગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્યું નામે સાયન-ટીશીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાક મેકરોની કાયરમુક હોવાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી બાજુમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ ભેંકે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ કાયરમુક હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાનાં અને દુકાનો સરકાર હંમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.”

ગોઠવેજનું કારખાનું:—

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણુ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦

પગાર થયેલી થાપણુ રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણુ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ આ
બેંકના હિસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અઠવાડીએ તપાસે છે.

પ્રેસીડેન્સી બેંકો માફક આ બેંક ધોતાના હિસાબનાં પખવાડીક

સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં દુકાં તેમજ લાંબી મુદતના બ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક્ક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વહી ઓફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઓફીસ:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાતા ઉપર.

રોજની બાકી ઉપર.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨½ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫½ ટકા.

દુકાં મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

નામદાર વાઇસરોય સાહેબ,

ખજાદુરના ઓનરેબલ સરન્યન જનરલ સર હ્યુક્રીસ પારડી કે. સી. એસ. આઇ. એર ડી. ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ મેડીકલ સર્વીસવાલા પ્રમુખ હતા તે સ્વેચ્છીયલ રેડ ક્રોસ વોર હોસ્પીટલ કે જેમાં મેજર ઓનરેબલ સર એફ સ્ટેવર્ટ સી. આઇ. ઇ, કલકત્તા તથા મેજર એ. ઇ. વાલ આઇ. એમ. એસ. જેવા મોટા નામાંકિત સરકારી ડોક્ટરો અને અગ્રેજ અમલદારો વ્યવસ્થાપ છે તે હોસ્પીટલમાં, રાજ મહારાજાઓના નવાઓ, નામદાર સરકારના ધારા સભાના ઓનરેબ મેમ્બરો, સેસન જલો, કર્નલો, મેજરો, કેપ્ટનો, ડેપુટી ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ પોસ્ટ ઓફીસ નામદાર ઇન્ડીયા સરકારના કોમર્સ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આમીસ્ટ્રન્ટ, સરકારી સીવ લેયન ઓપ્રીચર, પોલીટીકલ એજન્ટ. યુરોપીયન સીવીલ સરન્યન, લેફ્ટેનન્ટ આઇ એમ એસ, એમ. ડી. ની ડીગ્રી ધરાવનારા મોટા ડોક્ટરો તથા દેશી અને યુરોપીયન અમલદારો અંગ્રહસ્થામાં બાદશાહી યાકુતી નામની બગ લાહેર દવા બહુ વપરાય છે.

બાદશાહી યાકુતી

ગમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકત પાછી લાવે છે. પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશ યાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ઘટ્ટ બનાવી ખરૂં પુરુષાતન આપે છે. ખરી મરદાંધ આપનાર અને નબળા માણસને પણ જીવાનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ ભલામણ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઇપણ ભતની પડેજીની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની ડબી એકના રૂ. ૬૨.

ડોક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તિ-

કી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. જુહુ.

મૃગી-રેક્સ કે વાઇથી આંકડી, તાણ, જેન કે કાંકણી આવતાં બેશુદ્ધિ, દાંતખીલી થાત રૂંધાવો, ચંડાગાર બનવું, કીચના શ્રેસોટા, પેટના ડુખાવા ઇવ નવા કે જુના દર્દ માટે રામબાણ છે વળી ચિતભ્રમ-ઉન્માદ કે લેલછાને લીધે, રકડું, કુટું, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા, વિચિત્ર ભેવું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.

ઉપયોગ કરેથી આત્મી. દવા મહિનાબરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ૩૫૦ કદવું રૂ. ૨, પો.)-દેશીનામું-નામું શિખવાતું ગવન મેન્ટેકસ બુક કી ૦)જી. પો.)-

છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધક હીસ્ટરિયા-વિજ્ઞપુર-ગુજરાત.

અમે ચેાતે,

આ માસિકમા બહારથી આવેલા હેખો માટે અમે જવાબદાર નથી
આ માસિકનું લવાજમ મુંબઈના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા
ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુદ્ધા રાખવામા આવ્યું છે હુમ
આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામા આવતી નથી.

આ માસિકમા જે જાહેર ખબરો છે તેમાં ટંક ફેરફાર સુચવવો હોય તો
હોય તો આવી જાતની ખબર આગળા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં અપવી
તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

અમારા જૂના કોન્ટ્રેક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીલીંગ મેટરમાં અમે જાહેર ખબરો
તેથી સર્વ જાહેર ખબર અપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામા આવે છે કે હિમ્મે
ખબરો મેટરની આગળ આ ય છળ છપાવવા માટે આપવી.

અમોને તા ૧૦-૬-૧૯૧૮ના રોજ માસિકના લવાજમ પેટે રૂ ૩-૬-૦
મળેલ છે પરંતુ તેમા નામ બગગર ચોક્કસ નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક કે
અમો સમજી શકતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થે ઉપરનો મનીચોર્ડર મોકલાવ્યો હોય
ન મળ્યો હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનંતી કરવામા આવે છે

ગયા મહિનાના માસિકમાં મેસોપોટે-
મીઆના વેપાર બાબે અંગે થોડુંક વિવેચન
થું હતું. આ સંબંધમાં નામદાર સરકાર
રક્ષી કેટલીએક વિગત મળેલી છે જે જાણવા
લાયક છે. લંડન ખાતેની વૅર ઓફિસના
ડીલીટરી ઇન્ટેલીજન્સના ડીરેક્ટર કેટલીએક
ફીકત નામદાર હિંદી સરકાર ઉપર મોકલા-
યેલી છે જે વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતાએ આ
મગ્ગર ઉપર રવાના કરેલી છે. ૧૯૧૩ની
માલમાં બ્રિટન કે જે પેલેસ્ટાઇનની અંદર બંદર
કે તેમાં જુદાં જુદાં બ્રિટીશ સંસ્થાનોના માલ
૨૬,૦૦૦ પાઉન્ડની કિંમતનો આયાત થયો
તો જે તેની કુલે આયાતનો ૪૫ ટકા જેટલો
નાગ હતો. આટલોજ વેપાર સુલેહ પછીનાં
મહલાં વર્ષમાં રહેશે એમ કહી શકાય અને
તેથી એમ સૂચના કરવામાં આવેલી છે કે
ઑસ્ટ્રેલીયા, બર્મા, હિંદુસ્થાન અને પેલેસ્ટાઇન
વચ્ચે સ્ટીમરોની નિયમિત સર્વિસ જોડાયે.

પેલેસ્ટાઇનની અંદર પેદા થતા નીચેની
ખાતના માલ નિકાશ માટે સારા છે. આમણ, -
આ ઉપરાંત બ્રિટીશ સંસ્થાનો નીચે પ્રમાણેનો માલ પુરો પાડી શકે અને તેથી બહારના
દેશો અને સંસ્થાનો વચ્ચે તીક્ષ્ણ હરીફાઈ થશે.

	પાઉન્ડ સ્ટર્લિંગ.
આટો	૧૪૬,૦૦૦
સાવણાં -	૧૩,૦૦૦
તેલ (લીવા માટે)	૭૮,૦૦૦
ચોખા -	૬૦,૦૦૦
ખાધાખોરાકી	૩૨,૦૦૦
કેસલા	૧૩,૦૦૦
મીઠું	૮,૦૦૦
ખાંડ	૫૨,૦૦૦
દારૂ	૧૮,૦૦૦
ધર્મારતી લાઠડાં	૧૦૪,૦૦૦

પાઉન્ડ ૫૨૬,૦૦૦

હન, દારૂ, તેલો, કુટ. વગેરે તે દેશની ઔદ્યો-
ગિક ખીલવણી બરાબર થશે ત્યારે નિકાશ માટે
આથી પણ વધુ ચીજો તૈયાર થશે. હજુ સુધા
ત્યાં બનતાં પેટ્રોલ વિગેરેની શોધખોળ બરાબર
થઈ નથી. ભૂતકાળમાં ઇજીપ્તમાંથી આટો
અને ચોખા પેલેસ્ટાઇનમાં આવતા ને કે
ઇજીપ્તમાં તો આટો રૂશિયામાંથી અને ચોખા
પૂર્વના મુલકોમાંથી જતા. હવે મછી જુદી જુદી
જરૂરિયાતની ચીજો નીચે જણાવેલા દેશોમાંથી
આવવાનું ધારી શકાય અને એમ પણ કહી
શકાય કે જુદા જુદા દેશો આ વેપાર પોતાને
હાથ કરવાને બનતું કરશે.

	કયા દેશમાંથી.
આટો	રૂમાનિયા અને રૂશિયા
તેલ	" "
આવાની ચીજો	ફ્રાન્સ અને ઇટાલી
ખાંડ	ઑસ્ટ્રિયા
દારૂ	ફ્રાન્સ
લાઠડું	રૂશિયા

	કયા સંસ્થાનમાંથી—
ઑસ્ટ્રેલીયા, ઇજીપ્ત અને હિંદુસ્તાન.	
ઑસ્ટ્રેલીયા, ઇજીપ્ત અને હિંદુસ્તાન.	
ઇજીપ્ત	
હિંદુસ્તાન, બર્મા, અને ઇજીપ્ત.	
ઑસ્ટ્રેલીયા.	
હિંદુસ્તાન.	
ઑસ્ટ્રેલીયા અને હિંદુસ્તાન.	
ઑસ્ટ્રેલીયા અને ઇજીપ્ત.	
ઑસ્ટ્રેલીયા.	
ઑસ્ટ્રેલીયા અને ન્યૂઝીલેન્ડ.	

વધારાના કર બાબેનું ખીલ જે વડી ધારા-
ની માર્ચની બેઠકમાં દાખલ થવાનું છે તેની
સમસ્ત વ્યાપારી કૌમ તરફથી પ્રોટેસ્ટ
જ છે. છતાં હજુ એ ખીલ સુધી દેવામાં

આવનાર નથી. એન. સર જેમ્સ મેસ્ટન ફરીથી
કલકત્તે જવાના છે. કલકત્તાની યુરોપીઅન વ્યા-
પારી કૌમ આ લડતમાં આગેવાની ભરેલો ભાગ
ભજવે છે અને હિંદી ખાતનચી જલજવા મારગતા

પડે છે. ખાસ ચીજો માટે ક્યાં ફોર્મ ભરવાં
પડે છે તે નીચેના કોઠા ઉપરથી જણાશે:—

પીગ આયર્ન x અને x^2	
બીલેટસ	} x અને x^2
પ્લૂમસ	
ઇન્ગટસ	
સ્લેબ્સ	
શીટ ખાસ	
એલોય	} x અને x^2
હાઇસ્પીડ સ્ટીલ	
ટુલ સ્ટીલ	
૨½" નીચેના મર્ચન્ટ ખાસ	
૨½" થી વધારેના , ,	
બોઇલર ટ્યુબ્સ	} x અને x^2
ફ્રીકેટેડ રટ્કચરલ સ્ટીલ	
ફેરો સીલીકોન	
સ્ક્રેલ્પ	
સ્ક્રેપ	
મીકેનીકલ મીમલેસ ટ્યુબીંગ	} x અને x^2
આઇલ વેલ કેસીંગ	
ડ્રાઇવ પાઇપ	
આયર્ન અને સ્ટીલ પ્લેટસ	
૪" અથવા તેથી ઝાડી	
રોટ બ્લેક અથવા ગેલ્વેનાઇઝડ	} x
પાઇપ (૬" ડાયમીટરથી	
ઓછી)	
રોટ, બ્લેક અથવા ગેલ્વેનાઇઝડ	
અને પાઇપ (૬" ડાયમીટરથી વધારે)	
કાર્ટ આયર્ન પાઇપ	} x અને x^2
રેલ્સ	
બ્લેક અથવા ગેલ્વેનાઇઝડ	
શીટસ ૪" થી પાતળી	
બ્લેક અથવા ગેલ્વેનાઇઝડ	
શીટસ ૪" થી ઝાડાં	} x અને x^2
આયર્ન અને સ્ટીલ વાયર	
કોર્પ્ડ વાયર	
ટીન્ડ વાયર	
ગેલ્વેનાઇઝડ વાયર— x	

ટીન પ્લેટસ— x , x^2 અને x^4	
નેઇલ્સ	} x
રકુઅ	
રીવેટસ	
વાયર રોપ અને કેબલ— x અને x^2	
બ્રાસ અને કોપર ટ્યુબ્સ.	
શીટસ, પ્લેટસ, ખાસ, વાયર.	} x અને x^2
મરીન હૂલ્સ	
ટવીટસ હીલ્સ	
લોહા તથા પોલાદની બીજી ચીજો માટે	
માન ૪ ફોર્મ વાપરવું.	

નિકાસના પરવાના માટે અરજી કરવાનું x ફોર્મ:—

આ અરજી 'વોર ટ્રેડ બોર્ડ', યુરે બોર્ડ એક્સ્પોટર્સને કરવાની છે. અને તેમાં નીચેની વિગતોનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે.

- (૧) માલ મોકલનાર ધણીનું નામ, જાત, સરનામું, કંઈ જાતનો વેપાર કરે છે, પોતે પોતાની વતી માલ મોકલે છે કે આડ-તીઆ અથવા હલાલ તરીકે, જો આડ-તીઆ અથવા હલાલ તરીકે મોકલતો હોય તો જેની વતી મોકલતો હોય તેનું નામ વિગેરે.
- (૨) માલ અડાલવાની તારીખ, પરદેશના માલ લેનાર ધણી સાથે કોન્ટ્રેક્ટ કર્યાની તારીખ.
- (૩) માલ જો કળામાં હોય તો તે માલ કયા દેશમાં પેદા થયેલ છે ?
- (૪) માલ લેનાર અથવા ખરીદનાર ધણીનું નામ, જાત, સરનામું. કંઈ જાતનો વેપાર કરે છે, પોતે માલ પોતાવતી લે છે કે આડ-તીઆ અથવા હલાલ તરીકે અને જો આડ-તીઆ અથવા હલાલ તરીકે લેતો હોય તો જેની વતી લેતો હોય તેનું નામ વિગેરે.
- (૫) પરવાનો જેને મોકલવાનો હોય તેનું નામ, સરનામું વિગેરે.
- (૬) માલ લેનાર અથવા ખરીદનાર ધણી તે માલ ફરી નિકાસ કરનાર છે કે કેમ ?

ઉંચી માલોસી કરેલા રેખલ દોષ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

(૭) જે તે માલ ફરી નિકાશ કરવાનો હોય તો જેને મોકલવાનો હોય તેનું નામ, સરનામું વિગેરે.

આ બધી વિગતો લખ્યા બાદ તે બધી સાચી હોવાની ખાત્રી અરજ કરનારને આપવી પડે છે અને જે તેને પરવાનો મળે તો વોર ટ્રેઝરીના ધારાધોરણ પાળવાનું કબુલ કરવું પડે છે.

ત્યારબાદ અરજ કરનારની મહી સરનામું વિગેરે.

૨૪ ફોર્મ :—

(૧) ૨ ફોર્મનાં જણાવવામાં આવેલ માલ જે દેશ ખાતે ચઢાવવામાં આવે છે ત્યાં તે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અથવા તો જર્મની અને તેનાં મિત્ર રાજ્યો સામે લડાઇમાં ઉતરેલ પ્રજાતા લાભ માટે લડાઇને લગતાં ઉપયોગી કામમાં વપરાશે ?

(૨) જે ઉપલા સવાલનો જવાબ 'હા' હોય તો કંઈ જાતનું કામ છે તે જણાવવું.

(૩) જે દેશમાં માલ મોકલવામાં આવે છે ત્યાં તે માલ યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અથવા જર્મની અને તેનાં મિત્ર રાજ્યો સામે લડાઇમાં ઉતરેલ દેશમાં પાછી મોકલવા માટે ચીજો ખતાવના ગ્રાંટે ઉપયોગમાં લેવાશે ?

(૪) જે ઉપલા સવાલનો જવાબ 'હા' હોય તો કંઈ જાતની ચીજ ખતાવવામાં આવનાર છે તથા તે કયા દેશ ખાતે મોકલવામાં આવનાર છે તે જણાવવું.

(૫) ૧ લા અને ૩ લા સર્વિસના સંબંધમાં કોઈ ઉપયોગી ખાતરી હોય તો તે આપવી.

(૬) જે દેશમાં માલ ચઢાવવામાં આવે છે ત્યાં તે માલ તે દેશમાં જથ્થો પૂરો કરવા માટે છે ?

(૭) જે એમ હોય તો તે માલ પ.છો તે દેશમાં જ વેચવાનો છે ? જે આસામીનો

જથ્થો પૂરવા માટે માલ મોકલવામાં આવે છે તે આસામીની આવા માલ માટેની વાર્ષિક જરૂરીયાત જણાવવી.

(૮) મોકલવામાં આવનાર સધળો માલ અથવા તેમાંનો અમુક ભાગ તૈયાર માલ (manufactured) છે કે તૈયાર કવાનો છે ?

(૯) જે તૈયાર ન હોય તો તૈયાર કરનારનું નામ આપવું અને જે અમુક ભાગ તૈયાર હોય તો તે કેટલો ભાગ છે તે જણાવવું.

(૧૦) અરજીને દિવસે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં 'સ્ટોક' હોય તેમાંથી તે માલ અથવા તેમાંનો અમુક ભાગ નિકાસ કરવાનો છે ?

(૧૧) જે એમ હોય તો તે સ્ટોકના ધણીનું નામ જણાવવું અને જે અમુક ભાગ સ્ટોકમાંથી મોકલવાનો હોય તો તે કેટલો ભાગ તે જણાવવું.

(૧૨) અરજીમાં જણાવેલ માલ જ્યારે નિકાશ માટે તૈયાર થશે ત્યારે ધરણનું કામ માટે ઉપયોગમાં લઈ શકાય તેવો હશે ?

આ વિગતો પૂરી પાડ્યાબાદ સહી વિગેરે.
૨૫ ફોર્મ (ટીન પ્લેટ અથવા તો ટીનની બીજી ચીજોને માટે).

આ-ફોર્મ ટીન પ્લેટ અથવા ટીનની બીજી ચીજોનો નિકાશ કરવાના પરવાના માટે વાપરવાનું છે અને તે લઈને ૨ ફોર્મની પાછળ ચોટાડવું અને ૨ ફોર્મ પણ ભરવું.

ટીન પ્લેટ.

(૧) પ્લેટ ખતાવનારનું નામ.

(૨) જે વેપારી પાસેથી ટીન પ્લેટ અરજ કરનારે ખરીદી હોય તેનું નામ.

(૩) ખરીદી કયાંની અથવા તો ખરીદી કરવા માટે કોન્ટ્રેક્ટ કયાંની તારીખ.

(૪) અરજી કરતી વખતે પ્લેટ જે જથ્થાએ હોય તેનું નામ.

(૫) પ્લેટ વિષે પૂરી વિગતો. પ્લેટની લંબાઈ પહોળાઈ વિગેરે, વજન કેટલું દીઠ કેટલાં શીટ, વિગેરે.

(૬) પ્લેટ શા ઉપયોગમાં લેવાની છે. જો ગોરાઠ ભરવા માટે ઉપયોગમાં લેવાની હોય તો કંઈ જાતનો ગોરાઠ અને તે કયા દેશ માટે તે જણાવવું.

(૭) દેશાવરના જે વેપારી તરફથી અરજ કરનારને ઓર્ડર મળ્યા હોય તેનું નામ વિગેરે તથા ઓર્ડર મળ્યાની તારીખ.

દીન પ્લેટ શિવાયની દીનની બીજી ચીજ માટે પણ ઉપર-પ્રમાણનીજ વિગતોવાળું ફોર્મ ભરવાનું છે.

પ્રાયોરીટી સર્ટીફિકેટ માટે અરજીનું ફોર્મ.

આ અરજી પ્રાયોરીટી કમીટી ઉપર મોકલવામાં આવે છે અને તેમાં નીચે પ્રમાણે વિગતોના સમાવેશ થાય છે :—

(૧) પાંચમી કલમમાં જણાવ્યા મુજબનો બાવ, તૈયાર કરનાર કારખાનાનું નામ તથા સરનામું.

(૨) અરજ કરનારનું નામ તથા સરનામું.

(૩) પહેલી કલમમાં જણાવેલ કારખાનાને ઓર્ડર મોકલાવ્યો તેનો નંબર તથા તારીખ.

(૪) જો ઓર્ડર કોઈ આડતીઆ મારફત હોય તો તે આડતીઆનું નામ તથા સરનામું.

(૫) જે ચીજને માટે પ્રાયોરીટી માંગવામાં આવતી હોય તે ચીજનો જથ્થો તથા નામ વિગેરે. જો ધાતુ હોય તો તેનું 'ટનેજ' જણાવવું.

(૬) પ્રાયોરીટી નંબર અને 'રેટીંગ' જેને માટે પાંચમી કલમમાં જણાવેલ ચીજ જોઈતી હોય તે જણાવવા.

(૭) પાંચમી કલમમાં જણાવેલ માલ જો અરજ કરનારને સરકાર તરફથી પરભાર્યો મળેલ કોન્ટ્રેક્ટ પૂરો કરવા જોઈતો હોય તો સરકારી ખાતાનું નામ, ઓર્ડરનો નંબર, તારીખ, જથ્થો અને બીજી સઘળી વિગતો લખવી.

(૮) જો અરજ કરનાર 'સબ-કોન્ટ્રેક્ટર' હોય તો તેણે મૂળ કોન્ટ્રેક્ટરનું નામ તથા પોતાને કેટલો માલ પૂરો પાડવાનો છે વિગેરે વિગતો પૂરી પાડવી.

(૯) જો ૭મી તથા ૯મી કલમમાં જણાવેલ હેતુ સિવાય બીજા કામ માટે માલ જોઈતો હોય તો શા કામ માટે તે જણાવવું.

(૧૦) જો ઓર્ડર પૂરો કરવા માટે અરજ કરનાર પાસે માલનો અમુક ભાગ સ્ટોકમાં હોય તો તે કેટલો છે તે જણાવવું.

(૧૧) પાંચમી કલમમાં જણાવેલ માલ માંથી કેટલો અગાઉ ચઢાવી દેવામાં આવેલ છે?

(૧૨) બીજી કલમમાં જણાવેલ આસામી પાસે તેણે હાલમાં જે ઓર્ડરો હાથ ધરેલ છે તે સઘળા પૂરા પાડવા જોઈતી સાંચાકામ વિગેરેની સંગવડ છે?

(૧૩) અરજ કરનારનો સાંચા કામ વિગેરેનો કેટલો ભાગ લડાઈની જરૂરીઆતો પૂરી પાડવા રાકવામાં આવેલ છે?

(૧૪) અરજ કરનારને કોઈ વધારાની ખાસ માહિતી આપવી હોય તો તે લખવી.

આમાં માંગવામાં આવતી સઘળી ખાતમી ફોર્મ ઉપરજ લખવી અને ગૃહા કાગળથી મોકલવી નહિ.

આ સઘળી માહિતી પૂરી અને સાચી છે એમ પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક અરજ કરનારને કહેવું પડે છે.

હિંદમાં હુન્નર ઉદ્યોગની-ખીલવણીનો માર્ગ.

પ્રોફેસર એમ. જે. આંદીયાનું લાપણ.

મુખ્યમંત્રી સીડનહામ કોલેજ ઓફ કેમર્સ. એન્ડ ઇકોનોમીકસના પ્રોફેસર એમ. જે.

આંદીયાએ ઉપલા વીધય ઉપર પહેલું લાપણ વાં ૭ મી ને મંગળવારે સાંજના ૬ કલાકે (સ. ટા.) વહાઈટવે લેડલો ખીલ્ડીગમાં કોલેજના હોલમાં આપ્યું હતું.

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી લીઝાઈનો નોંધો કે?

તેઓએ પોતાના ભાષણમાં જણાવ્યું કે હુન્નર ઉદ્યોગનો વીધ્ય દેશમાં દરેક ઠેકાણે અસ્થાયી રહ્યો છે. નામદાર સરકારે પણ ઉદ્યોગીક કમીશન નીમ્યું હતું અને તેના પ્રમુખ તરીકે સર ચોમ્સ હોલંડ હતા. પ્રજાની જાણ માટે એ કમીશનનો દલદાર રીપોર્ટ બહાર પડ્યો છે. આ ભાષણની હારમાળા ગુજરાતીમાં રાખી છે. કે જેથી દરેક જણને લાભ મળે.

વીધ્ય ઘણા ઠકીયુ છે. વેપારમાં જોડાયેલો માણસ ઘણી સારી રીતે આ વીધ્ય ઉપર યોદ્ધી શકે અથવા જે માણસે અમુક ઉદ્યોગનો ઘણી ખારીદીથી અભ્યાસ કર્યો હોય તે તે ઉદ્યોગને લગતી સરસ જાબનો ઘણી રીતે કરી શકે. ભાષણ કર્તાએ કહ્યું કે હું વેપારમાં જોડાયેલો નથી તેમજ મેં કોઇપણ ઉદ્યોગનો ખારીદીથી અભ્યાસ કર્યો નથી તે છતાં આર્થિક દ્રષ્ટીથી આદ્યોગીક કમીશનની ખાસ બલામણુની તપાસ સાથે એ વીધ્ય ઉપર હું મારા બાંધણા આપીશ.

કેટલાકનું એવું કહેવું છે કે નો દેશમાં સોનું રૂપ વીશીય પ્રમાણમાં આયાત થાય તેજ આપણો દેશ આગાહ ગણાય, કેટલાકનું કહેવું છે કે બહારથી આવતી ચીજો વાપરીએ તો આપણો પદસો પરદેશ ઘસડાઇ જાય છે. આ બંને માન્યતા ભુલ લરેલી છે દેશમાં જોઇતી સર્વ વસ્તુઓ દેશમાં બનાવવી એ બનવું અશક્ય છે. અમુક વસ્તુઓ અમુક દેશમાં ઘણા ચોટ ખરચે સારી રીતે બનાવી શકાય છે, જ્યારે તેજ વસ્તુઓ ભારે ખરચ કરવાથી પણ તેવીજ આપણા દેશમાં બની શકતી નથી. વેપાર એટલે શું? વેપાર એટલે અરસપરસ માલની અદલ બદલ એમ કહી શકીએ. વેપારને લીધે ખીલા દેશના રાજ્યમાં આવવાનું મળે છે. સમાગમમાં આવવાથી ઘણુ શીખવાનું મળે છે. હાખલા તરીકે આપણા દેશની બહાર જતી વસ્તુઓમાં અમુક સુધારો કરવામાં આવે તો આપણી વસ્તુઓનું બહાર ઘણું વેચાણ થાય

તેમજ અમુક વસ્તુઓ આપણા દેશને ક્યાંથી સરતી અને સારી મળી શકે તે પણ જાણવાનું મળે.

લડાઇ શરૂ થઇ ત્યારે માલમ પડ્યું કે આપણા દેશમાં અમુક વસ્તુઓ બનાવી શકીએ એમ છે; છતાં લડાઇ પહેલાં લગભગ દરેક ચીજ પરદેશથી આવતી હતી. આથી લડાઇ શરૂ થયા પછી આપણને ઘણું સોસવું પડ્યું કારણ કે લડાઇને લીધે બહારથી આવતી વસ્તુઓ બંધ થઇ આપણી એટલી બધી પરાધીનાવસ્થા હતી કે દીવાસળી (Matthias) જે ગરીબથી તવંગર સુધીનાની જરૂરીયાત છે તેને વાસ્તે પણ બહારના દેશ ઉપર આપણે આધાર રાખવો પડતો હતો અને પડે છે. આ દીવાસળીનો ઉદ્યોગ આપણે ત્યાં ખીલવી શકાય એમ છે છતાં આપણે બેઠકારાઈથીએ.

લડાઇએ આપણને મહાન પાઠ શીખવ્યા છે લડાઇએ દરેક પ્રજાની આર્થિક દ્રષ્ટીતીને લગતી રાજ્યનીતી બદલાવી છે ઇંગ્લંડની સરકાર એમ ધારતી હતી કે દેશમાં ઉદ્યોગ ખીલવવા એ સરકારની ફરજ નથી. હીંદની સરકાર કે જેને ઇંગ્લંડની સરકાર સાથે ઘણો નીકટ સંબંધ છે તે પણ એમ માનતી હતી કે દેશમાં ઉદ્યોગ ખીલવવા એ સરકારની ફરજ નથી લડાઇ પછી હીંદની સરકારે જોયું છે કે નો હીંદના હુન્નર ઉદ્યોગ ન ખીલવીએ તો લાવીધ્યમાં લડાઇના સમયમાં હીંદ ઘણું ઉપયોગી ન થઇ પડે એક વખત એવો હતો કે જ્યારે ગ્રેટ બ્રીટનને - કોઇ હરીફ હતો નહીં લડાઇના દશ વરસ પહેલાં જરમની અને જાપાને આપણા દેશમાં પગપેસારો કરવા માડ્યો, જરમન વેપારીઓ વેપારમાં કુશળ હોવાને લીધે ઘણો માલ આપણે ત્યાં વેચી શકતા હતા. હું જ્યારે જરમની ગયો હતો ત્યારે મેં એક વેપારીની મુલાકાત લીધી હતી અને તે જરમન વેપારીએ કહ્યું કે હીંદના લોકની રચીતી કેવી છે અને કેવો માલ હીંદ-

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

ધી ઇન્ડિઅન મરચન્ટ્સ ચેમ્બર ઓફ
યુરોની કમીટીની એક સભા શુક્રવાર તા. ૨૦-
૧૨-૧૮ ના રોજ ૨ (સ્ટા. ટા.) કલાકે મળી
હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર
હતા:—

- ઑન શેઠ યુનીલાલ વી. મહેતા (પ્રમુખ.)
,, જહાંગીરજી બી. પીટીટ (ઉપ-પ્રમુખ)
સર વિઠ્ઠલદાસ. ડી. ઠાકરશી.
શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી.
,, હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરશી.
,, દેવાશંકર જગજીવન.
,, શુભાભયંદ દેવચંદ ઝવેરી.
,, લક્ષ્મીદાસ રવજી તોરસી.

(૧) નામદાર સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો
હતો જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે મુંબઈની
ધારાસભામાં ઑન. મી. સી. વી. મહેતાએ
દાખલ કરેલા ઠરાવ મુજબ કાયદેકરર એક
ઇન્ડસ્ટ્રીઝની સેલવાઇઝની કમીટીમાં ત્રણ સભા-
સદો યુટીલીટી નીમવામાં આવનાર છે જેમાંના
એક આ ચેમ્બર તરફનો પ્રતિનિધિ હોવો
જોઈએ. તેઓએ તેથી આ કમીટીને પૂછ્યું
હતું કે તેઓના પ્રતિનિધિનું નામ લખી મોકલવું.
આ બાબત ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવતાં
ચેમ્બરના પ્રમુખ ઑન. શેઠ યુનીલાલ વી.
મહેતાને પ્રતિનિધિ તરીકે મોકલવાનું ઠરાવ-
વામાં આવ્યું હતું.

(૨) ઇન્કમેટેક્સ ડી. ડેમ્પ બાબે આ
ચેમ્બર તથા ૭૧ વેપારી મંડળોના પ્રતિનિધિ-
ઓના સંયુક્ત ડેપ્યુટેશનની ઇન્કમ ટેક્સ કલે-
ક્ટર સાથે મુલાકાત થઈ હતી જેની 'મીનીટ્સ'

કલેક્ટર તરફથી થોડા સુધારા સાથે ચેમ્બર
તરફ પાછી મોકલવામાં આવી હતી. તે 'મીની-
ટ્સ' કલેક્ટરના સુધારા સહિત માન્ય રાખ-
વામાં આવી હતી અને તે માન્ય રાખવા માટે
૭૧ વેપારી મંડળના સેક્રેટરીને લખી જણાવ
વાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૩) યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાંથી જૂદી જૂદી
ચીજોની આશરે કેટલી આયાત થનાર છે તથા
જૂદી જૂદી ચીજોનો કુલ સ્ટોક મુંબઈમાં કેટલો
છે તે બાબે ઇન્ડિઅન મ્યુનીશન્સ બોર્ડને
પત્ર આવ્યો હતો જે બાબે તપાસ કરી જવાબ
લખી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૪) વધારાના નફા ઉપરના કરના ખીલ
બાબે વિચાર ચલાવવામાં આવતાં નીચે જણા-
વેલ ગૃહસ્થોની સખ-કમીટી તે બાબે ખરડો
તૈયાર કરી મોકલી આપવા નીમવામાં આવી
હતી:—

- ઑન. શેઠ યુનીલાલ વી. મહેતા.
,, જહાંગીરજી બી. પીટીટ.
સર વિઠ્ઠલદાસ ડી. ઠાકરશી.
શેઠ એમ. સુબેદાર.
ઑન. ,, પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.
,, શુભાભયંદ દેવચંદ ઝવેરી.

(૫) હિન્દી આદ્યોગિક કોન્ફેરન્સનો પત્ર
આવ્યો હતો કે ચેમ્બરે પોતાના ડેલીગેટોનાં
નામ મોકલી આપવાં. આ બાબે સભાસદોમાં
સંકથુલર નિર્ણયવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૬) વાલચંદ હીરાચંદ, મેસર્સ
કું. મેસર્સ પાઠક વાલચંદ, તથા
વાલમર સારાલાખંદે આ ચેમ્બરના
શેઠ અં

ખાટે છે ?

સલાસદ થવા માટે અરજી મોકલેલ છે તે માટે સ્કુટીની અર વરીકે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજીની નીમણૂક કરવામાં આવી હતી.

(૬) આ ચેમ્બરની કમીટીના સલાસદ શેઠ ચત્રભુજ શીવજીના મૃત્યુ માટે તેમના કુટુંબ ઉપર દિવાસાનો પત્ર લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ત્યાર બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી નેગોશીએબલ ઇન્ડુમેન્ટ્સ એક્ટ (૧૮૮૧) માં સુધારો કરવા માટે આ ચેમ્બર વરક્ષી નામદાર હિન્દી સરકારને નીચે પ્રમાણે રેપ્રીઝેન્ટેશન કરવામાં આવેલ છે:—

થોડા વખત ઉપર સુખંધની હાઇકોર્ટમાં સુકવવામાં આવેલ એક સુકરદમા તરફ આ કમીટીનું ધ્યાન ખેંચાયું છે કે જે સુકરદમામાં ન્યાયાધીશે એવું ઠરાવ્યું હતું કે 'નેગોશીએબલ ઇન્ડુમેન્ટ્સ એક્ટની રૂએ એક ચોક્કસ આસામીને આપવા કદેલ એક ઉપરથી 'ગેરર' શબ્દ એખી નાખ્યો હોય અને જો ઓર્ડર શબ્દ ઉમેર્યો ન હોય તો તે એક નેગોશીએબલ ઇન્ડુમેન્ટ' ગણી શકાય નહિ. આ સુકાદાથી વેપારી કોમમા ઘણા ગમરાટ ફેલાણો છે અને તેથી આ કમીટીએ તે બાબત નામદાર સરકાર આગળ રજૂ કરવાનું ચોગ્ય ધાર્યું છે.

પહેલા તો આ કમીટી જણાવવાની રજા લે છે કે ઇંગ્લીશ બીલ્સ ઓફ એક્ટરચેન્જ એક્ટ (૧૮૮૨) ની કલમ ૮ મીની ચેટા કલમ ૪ થીની રૂએ જે બીલ ઉપર તે ન બદલવા માટે ખાસ શબ્દો ન લખ્યા હોય અથવા તો તે બદલવું નહિ એવો ઇરાદો કેખાડનારા શબ્દો લખ્યા ન હોય તો તે બીલ 'ચેએબલ ટુ ઓર્ડર' એટલે કે બીલ ઉપર જે આસામીનું નામ લખેલ હોય તેને અથવા તેના ઓર્ડરથી આખી શકાય તેવું ગણવું. (એટલે કે તે બીલ બીજા આસામીને આખી શકાય) તેથી ઇંગ્લેન્ડમાં જો એક 'નોટ નેગોશીએબલ' એટલે કે બીજા આસામીને ન આખી શકાય

તેવો કરવો હોય તો તેની ઉપર 'નોટ નેગોશીએબલ' એ શબ્દો ખાસ લખવા જોઈએ; અને જો તે શબ્દો ન લખવામાં આવે તો તે એક ઉપરનો 'ગેરર' શબ્દ એખી નાખીને તેને બદલે 'ઓર્ડર' શબ્દ ઉમેર્યો ન હોય તે છતાં તે 'નેગોશીએબલ' ગણાય છે, ન્યારે નેગોશીએબલ ઇન્ડુમેન્ટ્સ એક્ટની ૧૩ મી કલમ સુજળ એક નેગોશીએબલ કરવાની એક ઉપર લખેલા આસામીને સત્તા આપવા માટે ખાસ શબ્દો લખવા જોઈએ એટલે કે 'ગેરર' અથવા ઓર્ડર અથવા તેવા અર્થવાળો કોઈ પણ શબ્દ લખવો જોઈએ.

પરંતુ એક ચોક્કસ આસામીને આપવા કદેલ એક ઉપર જો ઓર્ડર અથવા 'ગેરર' શબ્દ ન લખ્યો હોય તો પણ તે એક તે આસામીને અથવા તો તેના ઓર્ડરથી આપવાની રૂઢી સુખંધની બેંકમાં લાંબા વખતથી ફાલી આવે છે. આવા એકો અત્યાર સુધી નેગોશીએબલ ઇન્ડુમેન્ટ્સ તરીકે ગણવામાં આવતા હતા જો કે આ પદ્ધતિ કાયદાની કલમની વિરુદ્ધ છે પરંતુ એ પદ્ધતિ આખા હિન્દુસ્તાનમાં ચાલતી હોવાથી આ કમીટી એવું સૂચવે છે કે નેગોશીએબલ ઇન્ડુમેન્ટ્સ એક્ટની ૧૩ મી કલમ ઇંગ્લીશ બીલ્સ ઓફ એક્ટરચેન્જ એક્ટની સાથે લાવવા તુરત પગલાં લેવામાં જોઈએ. ન્યાયાધીશે પોતે પણ ટીકા કરી હતી કે આ રૂઢી આખા હિન્દુસ્તાનમાં ચાલતી આવેલ છે પરંતુ તે રૂઢીને તે પોતે કાયદેસર ગણી શકે નહિ કારણ કે તેવો સુકાદો કાયદાની કલમથી વહન વિરુદ્ધ થાય. તેથી જ આ રૂઢી કાયદેસર ઠરાવવી હોય તો નેગોશીએબલ ઇન્ડુમેન્ટ્સ એક્ટને ઇંગ્લીશ બીલ્સ ઓફ એક્ટરચેન્જ એક્ટની સાથે લાવવા માટે અરજ કરવાનો રસ્તો વ્યાજબી છે તેથી આ કમીટી એવું સૂચવે છે કે નેગોશીએબલ ઇન્ડુમેન્ટ્સ એક્ટમાં તે પ્રમાણે ફેરફાર જલદી કરવો.

એક્સેસ પ્રોફીટ્સ ટેક્સ—બાબે આ ચેમ્બર વરક્ષી નામદાર સરકારને એક રેપ્રી-

એન્ટેશન મોઠલવામાં આવેલ છે તેમાં નીચે પ્રમાણે જણાવવામાં આવ્યું છે.

મજકુર કરને લગતો ખરડો માલુમીદી બળનચો સર વીલીઅમ મેયરે વડી ધારાસભાની આગલી બેઠકમાં આણેલી લઠાઈને વધુ બોલે ઉઠાવવાની એક દરખાસ્તને અનુસરીને તે મહાના બીન સરકારી સભ્યો તરફથી લઠાઈ ચાલુ હોવાને કારણે સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો. તેમ દરખાસ્ત જેમ સરતી હતી તેમ તેને બીન સરકારી સભ્યોએ આપેલી સંમતી પણ સરતી હતી. તે ઠરાવવાના ટેકામાં સર વીલીઅમે બહેર ક્યું હતું કે જો ખેતીવાડીની સ્થિતિ વધુ ખરાબ થઈ કે નાણાં સંગ્રામી સ્થિતિ વધુ ગંભીર બની તો આ આખતાના સંગ્રામમાં ફરી વીચાર ચલાવવામાં આવશે. નાણા સંગ્રામી સ્થિતિ વધુ ગણડવા પામી નથી પણ ખેતીવાડીને લગતી સ્થિતિ ગયા સપ્ટેમ્બર માસ કરતા નીચીત પણ વધુ ખરાબ છે. તે વેળાએ ચોમાસું પૂરું થવા આવ્યું હતું અને એવી આશા રાખવામાં આવી હતી કે છેલ્લો વર્ષાદ સંતોષકારક નીવડશે પણ તેમ નહીં બનતા પૂર્વે નકી દુકાળની સ્થિતિ સારી આવી ઉભી છે. મારી કમીટી ધારે છે કે સર વીલીઅમે તેવી સ્થિતિ થવા પામશે એવું તે વેળાએ ધાર્યું નહીં જ હોય. આથી મારી કમીટી તમોને મજબુતપણે અરજ કરવાની રજા લેય છે કે હીંદી સરકારે આ રીતનો વધુ બોલે ઉઠાવવાનો પોતાનો ઠરાવ દેશની થયેલી વધુ ખરાબ હાલત જોતાં પાછો ખેંચી લેવો જોઈએ છે. ઉપરાંત લઠાઈ વહેલી ગંધ પડવાથી પણ તે વેળાની અને હાલની સ્થિતિમાં ઘણા ફેર પડ્યો છે નામદાર લઠાઈસરોએ લઠાઈની લગતી કેન્ક-રન્સ બોલ્લી મેલતાં તથા વડી ધારાસભાની સપ્ટેમ્બર માસની બેઠક બોલ્લી મેલતા કરતાં ભાષણો વેળાએ લઠાઈના મામલાએ કેમ ગંભીર રૂપ પકડ્યું હતું તથા લઠાઈના અંત નજીકમાં નથી એ વાતો ઉપર ભાર મેલ્યો હતો. વડી ધારાસભાના બીન સરકારી સભ્યોએ પણ તેને

લઠાઈને સર વીલીઅમના ઠરાવને ટેકો આપ્યો હતો. પણ બે કરતાં ઓછા મહિનાઓમાં લઠાઈની સ્થિતિ તદ્દન ફેરવાઈ ગઈ અને ત્રીજ રાજ્યોનો વિજય થયો. સર વીલીઅમે પોતે ધાર્યું હતું કે લઠાઈ ૧૯૨૦ ના માર્ચ સુધી લંબાશે અને લશ્કરો પછીથી છુટાં થશે. આથી લઠાઈનો મુદતમાં ૧૧ વરસનો ઉગારો થયો છે અને નવા લશ્કરનું તથા તેને છુટા થવાનું ખર્ચ પણ બચ્યું છે. આ સંજોગો હેઠળ મારી કમીટી મજબુતપણે માને છે કે હીંદને માથે જા કરોડ પાઉંડનો નાખવામાં આવેલો વધારાનો ખર્ચ તેને માથે હવે નહીં નાંખતાં મજકુર ઠરાવ પાછો ખેંચી લેવો. હીંદ આ લઠાઈમાં શેડેનશાહતની ઘણી મોટી સેવાઓ બજાવી છે. હીંદમાં અને ઇંગ્લેડમાં સર્વ જોખમદાર સંતાધીકારીઓએ તે વાતનો સ્વીકાર કર્યો છે. વળી આપણે જણાવ્યું જોઈએ કે લઠાઈના પહેલા બે વરસ દરમિયાન લઠાઈ ફાટી નીકળવાથી વેપાર મદ્દપણે આદ્યો હતો. ૧૯૧૮ ના અઠ ટોબરથી પણ ફરી તેમજ બન્યું છે. જો લઠાઈની આખી મુદતનો વિચાર કરવામાં આવે તો હીંદે મોટો નફો કર્યો છે એવું ધારી શકાયે નહીં. વળી વેપાર ઉદ્યોગની હાલતની પરી-સ્થિતિ જો લંબાઈ તો જે કંઈ નફો અગાઉ થયો હશે તે સર્વે ધોવાઈ જશે. આ આખી વસ્તુસ્થિતિ ધ્યાનમાં લેતાં મારી કમીટી હીંદી સરકારને અરજ કરે છે કે તેણે પોતાનો ઉપરોક્ત ઠરાવ પાછો ખેંચી લેવો. જો તેમ થયું તો લઠાઈના નફાપરના વધારાના કરનો ખરડો કે જે સામે વેપારી આલમ તરફથી એકી સાથ વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો છે તે પસાર કરવાની જરૂર રહેશે નહીં. ઉપરાંત આ કરથી સરકારને કાંઈ મોટી આવક થનાર નથી અને તેટલી તો એક લોન ઉભી કરવાથી પણ સરકારને મળી રહેશે. આ મારગની એટલા ખાતર શાંતિમય કરવામાં આવે છે કે સમગ્ર વેપારી કોમની વીરૂધ્ધતા છતાં જ આ કર ઉઘરાવવાનું કરશે તો સર-

કારી લોનના પ્રોગ્રામને જોઈતી અનુકૂળતા મળશે નહીં. દેશના ઉદ્યોગોને લડાઈ દરમિયાન પ્રોત્સાહન મળ્યું હતું અને લડાઈને અંતે તે પરદેશી હરીફાઈ સામે ટકાવ કરશે એમ ધારવામાં આવ્યું હતું. ઉદ્યોગીક કમી-શનનો રીપોર્ટ દેશના ઉદ્યોગો ખીલવવાની બલામણુ કરે છે પંચુ પ્રજા ઉપરના આ ભારથી તેમ જાનવું શક્ય નહીં જાને. આ કર વેપારી આલમનો આણુ વરસનો મધ્યો નફો લઈ લેશે. આ કહેવું અતીશયોક્તીભરેલું નહીં થઈ પડે કે જેમને ઘોડા નફો થયો હશે કે ખોટ ગઈ હશે તેમને આ કર આપવો પડે જે વાજળી નહીં લેખાય. વળી હાંદના ઉદ્યોગીક લાવીધનના પાયારૂપ ઉદ્યોગીક અને વેપારી આલમનું અનામત બળ પણ આવી ખેંચાઈ જશે. આ રીતે આ ખરડા સામેનો વેપારી આલમનો વાંધો છે, પણ જો કર લેવાનું જ કરે તો મારી કમીટી નીચલા અંગ-વના ફેરફારો સુચવવા માંડે છે:—

(૧) જે કંપનીઓ આ કર આપે તેમને સુપરટેક્સમાંથી સુકત કરવી. ઇંગ્લંડની કંપનીઓ પાસથી સુપરટેક્સ લેવાતો નથી.

(૨) કમીટી ધારે છે કે ઇંગ્લંડની માફક લડાઈના નફાપરનો કર લીધા પછી જે બાકી રહે તેપર ઇનકમટેક્સ લેવો.

(૩) આવક આંકનારને ઇંગ્લંડમાં ત્રણ-માંથી કોઈ પણ જો વરસ પસંદ કરવાની છુટ હોય છે તેમ અહીં તેને ૪ માંથી ૩ વરસ પસંદ કરવાની છુટ આપવી.

(૪) ઇનકમટેક્સની માફક આણુ વરસની આવક નક્કી થાય તેવી રીતે નફાપરના કરની જોગવાઈ કરવી.

(૫) જો કલેક્ટરની એવી ખાતરી કરવામાં આવે કે સરેરાશ નફો ટકા પ્રમાણુ સ્ટેનડર્ડથી ઓછો છે તો સ્ટેનડર્ડ નફાને ટકા પ્રમાણુ નફો લેખવો જોઈએ. ટકા પ્રમાણુ સ્ટેનડર્ડની વ્યાખ્યા અંગ્રેજી કાયદા પ્રમાણુ કરવી.

(૬) ૧૯૧૨ પછી વેપારની શુરૂઆતની ગણતરી કરવામાં નફાના લડાઈ પહેલાંના ધોર-ણુને સ્ટેનડર્ડ નક્કી કરવા માટે નક્કી થયેલા

વરસો દરમિયાન જેટલાં વરસ કંપનીઓએ કામ કર્યું હોય તેની સરેરાશ પર નફાની રકમ વસીકે ગણવી.

(૭) જીંદગીનો વીમો ઉતરાવવાના શિવાચના ધંધાઓમાં રોકવામાં આવેલાં નાણાંમાંથી થયેલી આવકને નફામાં નહીં લેખવાની કલમ ખરડામાં દાખલ કરવી.

(૮) ઇંગલંડની અહીં આ કામ કરતી કંપની ઉપરોક્ત કરમાંથી સુકત રહે એ કલમ કાઢી નાંખવી, કારણ કે તે આ દેશના કર ભરનારાઓને અન્યાય સમાન છે.

(૯) ઉપરોક્ત કર વસુલ કરવામાં એક કંપની કે પેલીનું વરસ ક્યારે ખતમ થાય છે તે ધ્યાનમાં નહીં લેતાં ઇનકમટેક્સ લેવાનાં ધોરણે કામ લેવા જેવું કરવું અને જેમનું વરસ જુનમાં પૂરું થતું હોય તેમનો ૧૯૧૭-૧૮ ના ૧૧ નફાપરના ધોરણે તે કરની આંકણી કરવી અને બાકીના નફા માટે ૧૯૧૮-૧૯ નું વરસ લેવું. હીવાબીમાં જેમનું વરસ ખતમ થતું હોય તેઓ માટે પણ ૧૯૭૪ નો નફો નફાપર ધોરણ રાખવું અને બાકીનો નફો નફો ૧૯૭૫ ના વરસમાં લેખાવો. તેવીજ રીતે બીજા મહત્તાઓમાં પુરા થતા વરસ સંજંધા પણ કરવું જો આ શુચવણુસરેલું થઈ પડે તો નફો આંકનારને વધારાનો નફો આંકવા ૧૯૧૯ માર્ચ સુધીની બાકીની સુદત માટે એક ખાસ હીસાબ તૈયાર કરવાનું જણાવવું.

નવાં પુસ્તકો.

નીચે જણાવેલાં પુસ્તકો ચેમ્બરની હાય-બ્રેરીમાં આવ્યા છે:—

1. Scientific Reports of the Agricultural Research Institute Pusa 1917-18.
2. Annual Report on the Working of Hospitals, Dispensaries, Jails etc. in the Central India Agency 1917-18.

3. Reports of the Chemical Analysts to Government of Bombay and Sind 1917.
4. Administration Report of the Bombay Port Trust 1917-18.
5. Annual Report on Civil Hospital Dispensaries 1917.
6. Report of the second War Loan 1918.
7. Land Revenue Administration Report of the Bombay Presidency including Sind 1916-17 Part I.
8. Report on the Maritime Trade of the Province of Sind 1917-18.
9. Administration Report of the City of Bombay Improvement Trust 31st March 1918.
10. Annual Factory Report of the Presidency of Bombay 1917.
11. Presidential Address at the 14th Session of the Indian Industrial Commission held at Delhi 1918.
12. Statistical abstract of the United states 1914 & 1916.

NOTES AND REVIEWS.

પશ્ચિમ હિન્દુસ્તાનમાં બટાટાનો પાક અને યુનીઅન એજન્સીના પુના ખાતેના પોટેટો વર્કસ ખુલ્લું મુકવાની ક્રિયા (ફોટો સહિત.)

ઉપરનો રીપોર્ટ અત્રેની યુનીઅન એજન્સી તરફથી આ એજન્સીને મળેલ છે. તેમાં 'પશ્ચિમ હિન્દુસ્તાનમાં બટાટાનો પાક' એ વિશે પુનાની એગ્રીકલ્ચરલ કોલેજના પ્રીન્સીપાલ ડા. મેને ધર્મ સાહુ વિવેચન કરેલ છે. બટાટાના બગાડ અને તે સુધારવાના ઉપાયો વિશે તેણે લખાણથી લખેલ છે. વળી બીજા દેશો સાથે સરખાવતા અહિં દર એકર દીઠ બટાટાની નિપજ કેટલી જોઈ છે તે પણ આંકડા આપીને બતાવેલ છે, અને તે વધારવા માટે ઉપાયો પણ સૂચવ્યા છે.

ત્યાર બાદ પોટેટો વર્કસનો ટુંકો હેવાલ આપવામાં આવેલ છે. જેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે હાલની જગ્યા ઉપર વકસ તુરત હેતુ કરવાનું કારણ એ હતું કે નામદાર સરકારને મેસોપોટેમીયા મોકલવા માટે બટાટાની જરૂર હતી.

૧૯૧૮ ના જાન્યુઆરી માસમાં વર્કસની શરૂઆતમાં થઈ હતી. મેસોપોટેમીયા માટેના કામ ઉપર ડૉ. મેન દેખરેખ રાખનાર હોવાથી જ્યારે ખેતીવાડી ખાતાના ડીરેક્ટરે વર્કસની મુલાકાત લીધી ત્યારે તેણે ડૉ. મેનને બટાટાનો પાક સુધારવા માટે રૂ. ૧૦૦૦૦ ની ગ્રાંટ આપી. આ ઉપરથી તે સર્વેએ સાથે મેળીને કામ કરવાનું નક્કી કર્યું કારણ કે તેમ કરવાથી શોધખોળ કરવાનું કામ બેવડાય નહિ. આગોત્તરથી મુજબ કામ કરવામાં આવતાં વર્કસના કામકાજમાં ઘણો વધારો થયેલ છે અને હજી પણ વધારો કરવામાં આવનાર છે.

ત્યારબાદ 'પોટેટો વર્કસ' ખુલ્લું કરવા વખતે ના. મુંબઈ સરકારના ખેતીવાડી ખાતાના ડીરેક્ટર એન. મીં કીટીજે કરેલું ભાષણ આપેલ છે, જે ઉપરથી ભઈ શકાય છે કે એન. મીં કીટીજને પણ તે વર્કસ માટે ઘણી મોટી આશાઓ છે, અને તેઓએ યુનીઅન એજન્સીના વડા મીં મોહકના ઘણા સારા શબ્દોમાં વખાણ કરેલ છે. અમે પણ યુનીઅન એજન્સીના આ સાહસને સંપૂર્ણ રીતે હાર્દથીએ છીએ.

અમને જણાવવામાં આવ્યું છે કે મહુવા ગૌરદાસ સહાનો અઠ્ઠાવીશમો વાર્ષિક મહોત્સવ રાખેલ મુજબ આ વરસે પણ મહરસંક્રાંતિને દિવસે ઉજવવામાં આવ્યો હતો જે વખતે ગાયોને ગૂદા ગૂદા સખી ગૂંદરથી તરફથી મળેલ રકમમાંથી મારી રીતે તૃપ્ત કરવામાં આવી હતી. અને દર વરસ માફક ગૌશાળાના યોગાનમાં જનરલ સભા ભરવામાં આવી હતી તે વખતે ગાયોની પવિત્રતા તથા ઉપયોગિતા ઉપર ભાષણ કરવામાં આવ્યાં હતાં.

દીવાળીના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનને ભઈથે કે ?

OTHER CHAMBERS' SECTION

બીજી ચેમ્બરના વિભાગ.

ધી પબ્લિક ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ પ્રોવીન્શીયલ ઇન્સોલ્વન્સી એક્ટ.

આ બાબે નામદાર સરકાર તરફથી મત મગાવવામાં આવતા કમીટીમાં એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે ખરડાના ૨૩ મા કાનુના સંબંધમાં નાદાર સ્થાવર મિલકતના 'સમરી એડમીનીસ્ટ્રેશન' માટેની હાલની રૂા ૫૦૦ ની હદ ઘટાડીને રૂા. ૨૦૦ ની કરવાનું ઇન્કવાયેગે નથી પરંતુ કમીટીના મત પ્રમાણે નામદાર હિન્દી સરકારને સૂચવ્યા મુજબ તે હદ રૂા. ૨૦૦૦ સુધીની કરવી જોઈએ.

ખરડાના ૨૫ મા કાનુનના સંબંધમાં કમીટીના એવો મત છે કે વેપારી કોમની સ્વગવડ ખાતર મુક્ત ન કરેલ નાદારોમાના નામ વખતે વખત ગેઝેટમાં બહાર પાડવા અને તેઓ ગેઝેટ ઓફ ઇન્ડિયામાં આવા નામ વસમમાં જોડ વખત બહાર પાડવાનું નામદાર સરકારને સૂચવે છે.

એક્સેસ પ્રોવીન્સ ટેક્સ

આ બાબે સલાસદો તરફથી આવેલ પત્રો વાંચ્યા બાદ આ કરના સંબંધમાં નામદાર પબ્લિક સરકાર મારફત ના હિન્દી સરકારની ઉપર લખી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો જેમાં ખાસ કરીને નીચેના વાધાઓ રજુ કરવામાં આવ્યા હતા.

(૧) કર નાખવા માટે વ્યાજબી પેરણ બાધવાની અશક્યતા. કરની રકમ નક્કી કરવા માટે ચોચ કાયદા બાધવાનું કામ બહુજ મુશ્કેલ થઇ પડશે—ખાસ કરીને એટલા માટે

કે આ કર જે નાખવામાં આવશે, તે તે માત્ર એક વર્ષને માટેજ. અને વળી જે સંલેગો ઉપર કર નાખવાનો આધાર રહેશે તે સંલેગો કોઇ પણ બે આસામીઓની બાબતમાં બિલ કુલ સરખા હશે નહિ.

(૨) લકાઇના વખતનો નફો વહેંચી દેવામાં આવેલ છે.

(૩) દેશના વેપાર ઉદ્યોગને આગળ વધારવા માટે નાણુ એકઠું કરવાની જરૂર હિન્દુસ્તાનના નાના તથા મોટા વેપારીઓને સરખી હોઠ આ કર બહુજ અપ્રિય છે.

(૪) વળી વેપારની ફેરવાએલી સ્થિતિને લીધે દેશના વેપાર ઉદ્યોગને ધોકા પહોંચે તેવો કોઇ પણ કર નાખવાનું પગલુ વ્યાજબી નથી.

ધી અપર ઇન્ડિયા ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ:-
રાજ્યદારી ચળવળ કરનારાઓનો મંત્રુ-
રાત ઉરકેરવા મારેની ખટપટ

એક સલામદની સૂચનાથી દક્ષિણ હિન્દુસ્તાનમાં મંત્રુનીના સંબંધમાં જે મુશ્કેલીઓ હલી થઇ હતી તે ઉભી કરવા મટે રાજ્યદારી ચળવળ કરનારાઓની ખટપટ તે પ્રાવમાં અને ખાસ કરીને કાનપુરમાં તે મુશ્કેલીઓ આગળ વધવાના સંબંધમાં સ્થાનિક સરકાર ઉપર ગયા સપ્ટેમ્બર મસમાં લખવામાં આવ્યું હતું જેના જવાબમાં સ્થાનિક સરકારે જણાવ્યું

કે તે બાબત ઉપર ખાસ લક્ષ આપવામાં આવે છે અને કે ડીફેન્સ એન્ડ ઈન્ડીઆ કોન્સોલીડેશન એક્ટની રૂએ જુલાઈ માસમાં એક નવા કાનુન (૨૪ એ) થી આવી સ્થિતિને યુગી વળવા માટે સંપૂર્ણ સત્તા આપવામાં આવી હતી.

રેજિસ્ટ્રેશન એન્ડ પાર્ટનરશીપ એન્ડ કોર્પોરેશન એન્ડ મીસલીઈંગ બીઝનેસ નેકમ્સ.

મે માસમાં ધી બોમ્બે ચેમ્બર એન્ડ કોમર્સે હિન્દુસ્તાનમાં ભાગીદારી રજીસ્ટર કરવાના વિષય ઉપર અને વેપારમાં ભૂલ ખવરાવે તેવાં નામ ઉપર અંકુશ મૂકવાના સંબંધમાં બીજી રેગિસ્ટ્રેશન કરવા માટે તે વખત અતુકુળ હતો નહિ તે બાબતમાં કમીટીનો મત પૂછાવ્યો હતો અને જો વખત અતુકુળ હોય તો તે બાબતમાં તેઓ એકસંધી પગલું લેવા માટે ખુશી હતા કે નહિ તે પૂછાવ્યું હતું. તેના જવાબમાં કમીટીએ બીજી બંધી ચેમ્બરો આ બાબતમાં એક મત ધાય તો બેઠાવાની મરજી બતાવી હતી.

સપ્ટેમ્બરમાં મદ્રાસ ચેમ્બર તરફથી ફરીથી એ બાબત રજુ કરવામાં આવી હતી અને તે ચેમ્બરે 'રેજિસ્ટ્રેશન એન્ડ બીઝનેસ નેકમ્સ' નું જે બીલ કાઉન્સિલમાં રજુ કરવામાં આવનાર હતું તેને ટેકો આપવા માટે અપર ઈન્ડીઆ ચેમ્બરને વિનંતી કરી હતી. તેના જવાબમાં બોમ્બે ચેમ્બરને મોકલાવેલ જવાબ આપવામાં આવ્યો હતો.

હિન્દુસ્તાનના ૩ ઉપર અંકુશ.

લડાઈ પછી હિન્દુસ્તાનના ૩ ઉપર અંકુશ મૂકવા માટેની દરખાસ્તો જે ઈન્ડીઆ એક્ષીસ તરફથી રજુ કરવામાં આવી હતી તેની ઉપર સ્થાનિક સરકારે ચેમ્બરને મત માગ્યો હતો. કમીટીએ જણાવ્યું કે લડાઈ પછીના વખતમાં ફોની નિકાશ ઉપર સંપૂર્ણ અંકુશ પરવાનાથી નિકાશ થવા દેવાના રૂપમાં મૂકાવો જોઈએ.

૧૯૧૮ના માર્ચમાં મુંબઈ ખાતે કોટન કલોથ કમીટી જેઓએ તે વખતે ફોની નિકાસ માટે પરવાના કાઢવાનું સૂચવ્યું હતું તેના ઉબાંસ વરફ ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું હતું. હિન્દુસ્તાનની મીલોની માંગ પહેલી પૂરી પાડવાની જરૂર ઉપર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો, અને એવું સૂચવવામાં આવ્યું હતું કે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ કાઉં પછુ પગલાં લે કે ન લે તો પણ હિન્દુસ્તાનનાં ૩ ઉપર અંકુશ મેલાવો જોઈએ અગર જો અંકુશ મૂકવા માટે સંયુક્ત પગલાં બહુજ ઈચ્છવા જોગ અને સંપૂર્ણ છે.

કમીટીએ વળી ફોના બજારની ગંભીર સ્થિતિ તરફ લક્ષ ખેંચ્યું હતું જે સ્થિતિ કમીટીના મત પ્રમાણે કોટન કલોથ કમીટીએ માર્ચ મહિનામાં ફોના નિકાસ ઉપર અંકુશ મૂકવાના સંબંધમાં ઠરેલી સૂચનાઓ સરકારે અમલમાં નહિ મૂકવાથી થયેલ હતી.

યુનાઈટેડ ઈંગ્લેન્ડ અને હિન્દુસ્તાન વચ્ચે પી. પી. ની પદ્ધતિ સ્થાપવાની સૂચના.

યુનાઈટેડ ઈંગ્લેન્ડમાંથી મોકલવામાં આવતાં ખાસલો ઉપરનો ખર્ચ એકઠો કરવા માટે એક સર્વીસ સ્થાપવા માટે લંડનની જનરલ પોર્ટ ઓફીસની સૂચનાના સંબંધમાં નામદાર સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતા તરફથી લખવામાં આવેલ એક પત્ર સ્થાનિક સરકાર તરફથી ચેમ્બરને મોકલવામાં આવ્યો હતો અને તે સૂચના ઉપર ચેમ્બરને મત માંગવામાં આવ્યો હતો.

૧૯૦૮-૯માં પણ ચેમ્બર આગળ તે સવાલ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો અને તે વખતે ચેમ્બરની કમીટીએ તે સૂચનાની વિરૂદ્ધ મત આપ્યો હતો. ફરીથી ચેમ્બરની કમીટીએ આગળ રજુ કરેલા વાંધા ઉપરજ ભાર મૂકીને સૂચનાની વિરૂદ્ધ મત આપ્યો હતો.

આવકવેરો નક્કી કરવા માટે મંકાન અને
સાંચાકામના ધસારા માટે બાદ

કરવાની રકમ :—

કંપનીઓ અને પેદીઓનો આવકવેરો
નક્કી કરવા માટે તેઓને મંકાન તથા સાંચાકા-
મના ધસારા માટે કેટલી રકમ નક્કીમાંથી બાદ
કરવા દેવી તે સંબંધમાં બે મુદ્દાઓ ઉપર
ઇન્ટરમેટરેક્સ કમીશનરે આ ચેમ્બરનો અભિપ્રાય
માંગ્યો હતો. આમાંનો પહેલો મુદ્દો એ હતો
કે (અ) મંકાન અથવા સાંચા કામની મૂળ
કિંમત ઉપર ૫ ટકા બાદ કરવાની અથવા તો
(બ) દર વર્ષે માંડી વાળેલી કિંમતના ૭% ટકા
બાદ કરવા દેવાની જો કંપનીઓને અને પેદી-
ઓને મરજી મુજબ છૂટ આપવામાં આવે તો
કોઈ હરકત નહીં કે નહિ. આ બાબતમાં કમી-
ટીએ એવો જવાબ આપ્યો કે ધસારાની રકમ
જૂદી જૂદી રીતથી બાદ કરવા દેવા સામે
તેઓને વાંધો છે. આથી કલેક્ટરની ઓફીસમાં
કામનો બોલો વધી જશે અને અમુક કંપની
એક વર્ષે એક રીતથી અને બીજે વર્ષે બીજી
રીતથી ધસારા માટેની રકમ બાદ કરવાનું
પસંદ કરશે તો ઘણા શુલ્કવારો થશે. ચેમ્બરે
કમીટીશ પદ્ધતિ સ્થાપના માટે હંમેશા મુચના
કરેલ છે.

બીજો મુદ્દો એ હતો કે જે સાચા કામમાં
સાધારણ કરવાં વિશેષ ધસારો લાગતો હોય
તેમાં વધારે રકમની છૂટ આપવાનું કલેક્ટરની
મુનસફી ઉપર રાખવું જોઈએ કે જૂદી જૂદી
બતના સાંચાકામ માટે જૂદા જૂદા દર નક્કી
કરવા જોઈએ. આ બાબતમાં કમીટીએ એવો
અભિપ્રાય આપ્યો કે કલેક્ટરને તેવી સત્તા
હોવી જોઈએ નહિ. બધી બતના સાંચા કામ
માટે ધસારાના ચોગ્ય દર નક્કી કરવા જોઈએ
અને વીજળીને લગતા અને એવાં બીજાં સાંચા
કામ જેમાં સાધારણ કરવાં વિશેષ ધસારો લાગે
તે માટે ખાસ દર નક્કી કરવા જોઈએ.

મદ્રાસ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની માસીક
સભામાં થયેલાં કામકાજની વીગત નીચે
મુજબ આપવામાં આવેલી છે:—

કેળવાયલા ચાંમડાના નિકાશ ઉપર અંકુશ.

ઇન્ડિયન મ્યુનિશનસ બોર્ડના ચામડાં
ખાતાના કન્ટ્રોલર મી. એ. સી. મેક વોટર-
સના ૪ થી નવેમ્બર ૧૯૧૮ ના ઠાગળ મુજબ
શીર્ષીંગ કન્ટ્રોલર અને વોર ઓફીસની સાથના
કારરમાં બ્રીટીશ બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ એવું નક્કી
કર્યું છે કે હાલમાં ચુનાઈટેડ કિંગડમમાં હિંદુ-
સ્તાનના કેળવાયલા ચામડાની નિકાશ કરવાની
રજા આપવી નહિ.

હિંદુસ્તાનનાં હરેક ચીજ પુરી
પાડવાનો ચોક્કસ કંપનીને આપ-
વામાં આવેલો હક.

મદ્રાસ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના પાંચમી
સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૮ના પત્રના લખાણના જવા-
બમાં દીલ્હીની પંબજ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ
તરફથી ૨૫ મી ઓક્ટોબર ૧૯૧૮ મી મળેલા
પત્રમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે ચોક્કસ
પેદીને “કન્ટ્રોલર ઓફ કોન્ટ્રેક્ટ્સ” કમીશ-
નથી ઘી રીવાય હરેક ચીજ પુરી પાડવાને
કોન્ટ્રેક્ટ મળેલો છે આ બાબત પંબજ ચેમ્બર
ઓફ કોમર્સની કમીટીના કેટલાક મેમ્બરોનાં
ધ્યાનમાં છે અને હાલમાં આ બાબતની ચર્ચા
સુબધના હરેક પત્રમાં ચાલી રહેલી છે.
પછીથી મદ્રાસની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની
કમીટીએ એવા નિશ્ચય ઉપર આવી કે “બોમ્બે
કોનીકલનું” તું લખાણ હરેક ચેમ્બરમાં ફેર-
વવું અને તે બાબત આવતા મહિનાની ચીર્ટી-
ંગમાં લાવવી.

એકસેસ પ્રાપ્તિસ હકુટી.

ઉપલા વિષય ઉપર દરેક સ્થાનિક પેપરમાં ૨૩ મી નવેમ્બર ૧૯૧૮ ને દીવસે છપાવેલું લખાણ વાંચવામાં આવ્યું હતું:—અને આખરે તેઓ એવા નિશ્ચય ઉપર આવ્યા કે દિલ્લીમાં હિંદી સરકારના નાણા ખાતાના અધિકારી ઉપર એવી સમજૂતીનો તાર કરવો કે વેપાર અને વિગ્રહની ફેરવાયલી સ્થિતિને લીધે ઉપર જણાવેલું અીલ ઠાઠી નાંખવું.

હાલમાં કાપડના માલના કોન્ટ્રેક્ટો ૨૬ કરવા વિષે.

મેનચેસ્ટર ચેમ્બર ઓફ કૉમર્સ પરકુચી મળેલો તાર વાંચવામાં આવ્યો તેમાં એવું

જણાવવામાં આવ્યું હતું કે કાપડના માટેના કોન્ટ્રેક્ટો ૨૬ કરવા વીધેની લેવામાં આવશે નહિ. જેની તેઓએ ને લીધી હતી.

હિંદુસ્તાનમાં જર્મનને હાખલ કરવા વિષે.

મદ્રાસ ચેમ્બર ઓફ કૉમર્સની ક ૧૧^{મી} એવો નિશ્ચય કર્યો કે મદ્રાસ સરકારની સં તીથી એવું સખત લખાણ લખીને હિંદી ઉપર મોકલવું કે હિંદુસ્તાનમાં ધંધાની અથવા તો કોઇ પણ બાબત માટે જર્મનને હાખલ કરવા નહિ અને આની નહલ દ વેપારી ચેમ્બર ઉપર આ બાબતનો ટેકો આપવાને લખી મોકલવી

પોરબંદર ખાતે વહાણ બાંધવાનો ઉદ્યોગ.

નામદાર સુગંધ સરકારે એકેયાદી ગહાર પાડેલ છે જેમાં હાલમાં ચાલતા વહાણના ઉંચા નૂર સિવાય બીજી કોઇ પણ બતના ઉત્તેજન સિવાય પોરબંદર ખાતે વહાણના ઉદ્યોગની ફેરફાર તરફ ધ્યાન ખેંચવામાં આવેલ છે. ૧૯૧૭ ના માર્ચ મહિનાની ૧લી તારીખથી ૧૯૧૮ના ઓક્ટોબરની આખર સુધીમાં કુલ ૭૪૬૦ ટનનાં ૫૨ વહાણ બાંધવામાં આવ્યાં હતાં અને દરેક વહાણ ૩૭ ટનથી ૩૦૩ ટનનું છે. લગભગ કુલ ૧૬૬૦ ટનનાં બીજાં ૧૨ વહાણ તરતાં મૂકવામાં આવેલ છે અને લગભગ કુલ

૧૭૧૫ ટનનાં બીજાં ૧૧ વહાણ ગંધાય છે. આ ૧૧ વહાણમાં એક વહાણ ૫૦૦ ટનનું અને તે પોરબંદર ખાતે બાંધવામાં વહાણોમાં સહુથી મોટું છે. વહાણ માટે લાકડું મલબાર ખાતેથી લાવવામાં આવે છે. વહાણ બાંધવાવાળાઓને રેલ્ટ વરકુચી મઠો જરૂર નથી. ૧૧૦૦૦ ટનના વજનનાં છુની બનાવટ બાંધનારાઓના વખાણવા લ સાહસને અને પોરબંદરના સાહસિક સીઓને આભારી છે. આ વહાણોથી હાલ લાગતી વંગી આપી થશે.

જેવી પોલીસ કરેલા દેખત ટોચ ખરીદ કરવા કેયાં જશે ?

WAR AND TRADE

GOVERNMENT NOTIFICATIONS.

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

સુખધના કલેક્ટર એન્ડ કર્ટમ્સ તરફથી
આ ચેમ્બરને જણાવવામા આવ્યું છે કે ભવિ-
ષ્યમાં હિન્દુસ્તાનમાંથી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ એન્ડ
મેરીકા ખાતે રખરની નિકાસ કરવાના પર-
મા માટેની અરજીઓ રખર એન્ડ ટીન
એક્સ્પોર્ટ કમીટીને ન કરતાં તે કલેક્ટર એન્ડ
કર્ટમ્સને કરવી. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ એન્ડ
મેરીકા ખાતે રખરની આયાત ઉપરના
અંકુશ હજી ચાલુ છે તેથી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં
આયાત માટેના પરવાનો મેળવ્યા સિવાય
નિકાસ કરવાવાળાઓએ માત્ર ચકાવવો નહિ.
૨૦-૧૨-૧૮.

ચીનમાં આયાત નિકાસ કરી શકે તેવા
વેપારીઓના લીસ્ટમાં સુધારા વધારા કરનારા
લીસ્ટની એક નકલ અમને ના. હિન્દી સરકારના
અંડર સેક્રેટરી મી. જી. એચ. હાર્ડી આઈ. સી.
એસ તરફથી મળેલ છે જે આ ચેમ્બરની ઓફીસમાં
રાખવામાં આવેલ છે.—

વધારા.

એલ. એમીટીની એન્ડ કું. શાંગાહી
દુન એસીઆટીક એક્સ્પોર્ટ્સ શાંગાહી
બેન્કનજી એન્ડ કું. ”
એસ. એ. ઇકબાલ અહમદ શાંગાહી.
ટાઇમ્સંગ એન્ડ કું. સ્વેટાઈ.
ચોકો ટકારા શાંગાહી.
ટોઆ સેક્રમા કાબુશીકા કેઈશા ”
એસ. સીરેન્ટાચી કોઈ ”
હાઈ ”
લેટ જી. થંગ ”

સુધારા.

નાઈરીમ્સ એન્ડ કું. શાંગાહીને જાહેર
નાઈરીમ્સ એન્ડ કું.—શાંગાહી.

સોફવાન થીન સુ કુટંગ ધી ઇન્ડી—
પેટ્રીંગ ને જાહેર ધી કંટી-પેટ્રીંગ.

એન્ડ. વીક્કાલ એન્ડ કું. શાંગાહી ને
જાહેર એન્ડ વીક્કાલ એન્ડ કું.—શાંગાહી.

મટાડા.

બેન એન્ડ કું.—સ્વેટાઈ.

૪-૧-૧૯.

ચીનમાં આયાત નિકાસ કરી શકે તેવા
વેપારીઓના લીસ્ટમાં સુધારા કરનારા લીસ્ટની
એક નકલ અમને ના. હિન્દી સરકારના અંડર
સેક્રેટરી મી. જી. એચ. હાર્ડી આઈ. સી. એસ.
તરફથી મળેલ છે જે આ ચેમ્બરની ઓફીસમાં
રાખવામાં આવેલ છે.—

સુધારા.

આઈલી કોઈ-નેકોન લેમ્પેંગ ને જાહેર
આઈલી કોઈ-લેમ્પેંગ.

જીઆનસીધ નાન્ડસીધ-બેન્કોઈ ને જાહેર
જીઆનસીધ નાન્ડસીધ બેન્કોઈ.

જીલામ હુસેન અબદુલ કાદર—બેન્કોઈને
જાહેર જીલામહુસેન અબદુલકાદર બેન્કોઈ.

જીવાલ રાન્ડ એન્ડસન્સ (એમ-મુસા-
લાઈ) (એમ-મુસાલાઈ નાન) બેન્કોઈ ને

ધી બોમ્બે હાઈલ મર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, સુખધ.

બહલે જીવાણ રાજા એન્ડ સન્સ (એમ-સુસા-
લાઇ રાજા.) બેન્કોફ.

કાફ્ટેક યુક-રીનોંગને બહલે કાફ્ટેક ડેકબુક-
રીનોંગ.

રોંગપીમ નાંગ્સુ પીમ થાઇ માઇ-બેન્કોફ
ને બહલે રોંગ પીમ નાંગ્સુ પીમ થાઇ માઇ-
બેન્કોફ.

સી કાફ ડીસ્પેન્સરી-બેન્કોફ ને બહલે
સીકાફ ડીસ્પેન્સરી બેન્કોફ.

કાકુરસીધ લાહલાસીધ-બેન્કોફ ને બહલે
કાકુરસીધ લાધાસીધ-બેન્કોફ.

ટાઇપેંગની (પેંગ હેક ચીંગ) બેન્કોફ
ને બહલે ટાઇપેંગની (પેંગ હેક ચીચાંગ)
બેન્કોફ.

૧૧-૧-૧૯

નામદાર સુબધ સરકારના અંડર સેક્રેટરી
મી. એ. એફ. એલ. બ્રિધન, આઇ. સી. એસ.
વરફથી આ ચેમ્બરને જણાવવામાં આવ્યું છે
કે વાર મોકલવામાં 'ટેસ્ટ વર્ક' વાપરવાની
રજા ધી ઇટાલીયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ એકસ્પેન્સ
રોમ-ને ઇટાલીની સરકારે આપેલ છે.

૧૩-૧-૧૯

નામદાર સુબધ સરકારના અંડર સેક્રેટરી મી. એ. એફ. એલ. બ્રિધન આઇ. સી. એસ.
વરફથી અમને જણાવવામાં આવ્યું છે કે વાર મોકલવા માટે ટેસ્ટ વર્કનો ઉપયોગ
કરવાની છૂટ અમેરીકાની જે બેન્કોને આપવામાં આવી છે તેમાં નીચે લખેલ બેન્કોને
લંડનના ચીફ સેન્સરે ઉમેરી છે:--

(૧) પોલ ટોસીંગ એન્ડ સન.	ન્યુયોર્ક.
(૨) ફ્રીલીપાઇન નેશનલ બેન્ક.	ન્યુયોર્ક (એજેન્સી)
(૩) અમેરીકન કોલોનીઅલ બેન્ક ઓફ પોર્ટોરીકો	સેન જુએન.
(૪) સેન્ટ્રલ ટ્રસ્ટ કંપની ઓફ ઇલીનોઇસ.	ચીકાગો.
(૫) સ્ટુલ્ક એન્ડ રકગેબર.	ન્યુયોર્ક.
(૬) ઓગસ્ટ બેલમન્ટ એન્ડ કું.	"
(૭) અમેરીકન એકસ્પેન્સ કું.	સાનફ્રાન્સીકો
	(ઓફીસ.)
(૮) રાયલ બેન્ક ઓફ કેનેડા.	સેનજુએનની શાખા.
(૯) ક્રીસેલ ક્રીનીકટ એન્ડ કું.	ન્યુયોર્ક.
(૧૦) બાન્કા કોમર્સિયલ ઇટાલીઆના.	ન્યુયોર્ક (એજેન્સી)

૧૩-૧-૧૯

ઇન્ડીયા ઑફીસના નવા કોન્ટ્રેક્ટસ ઑક્ટોબર ૧૯૧૮.

બર્સ—પી. એન્ડ ડબલ્યુ મેકમેલન	સ્વારગો.
માલગાડામાં લઈ જવા માટે—સી. એ. વેલ્સ	લંડન ઇ. સી.
સેલ્સ—જનરલ ઇલેક્ટ્રીક કું.	લંડન ઇ. સી.
કોલ્સ—જે. ઇલેક્ટ્રીક એન્ડ સન્સ	બ્રોગ્લાઉસ, ચોર્ક.
કોપર પ્લેટ્સ—ટી. ગોલ્ડન એન્ડ સન્સ	લંડન ઇ. સી.
કોપર વાયર ઇલીઅટસ મેટલ કું.	"
કોરમેટેડ પેપર—ચોમસન એન્ડ નોર્ડીસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.	લંડન.
ડ્રીસ—બર્મીંગહામ સ્કોલ આર્સ કું.	બર્મીંગહામ.
કાંચની પા—જે. સ્ટોન એન્ડ કું.	ડેટફર્ડ.
કંતાન—જે. ઇલેક્ટ્રેલ એન્ડ સન્સ	મેન્ચેસ્ટર.
હોન્ડ—બોર્ન એન્ડ કું.	લંડન ઇ. સી.
ઈન્ડ્યુલેટર્સ—બુલર્સ લીમીટેડ	લંડન ઇ. સી.
લેમ્પીન—આર. આર્થ. ક્લાર્ક એન્ડ કું.	સ્ટેન્ડ.
કાગળ—પેનકાર્થન કું.	લીસ્ટર.
„ હોર્સીંગ વર્થ એન્ડ કું.	મેઇડસ્ટોન.
પેન્સીલો—ઇંગલ પેન્સીલ કું.	ટોટનહામ
પેન્સ—હીક્સ વેલ્સ એન્ડ કું.	લંડન ઇ. સી.
કમાન—ઇંગલસન પ્રાઇસ એન્ડ કું.	ચેપ્રીલ્ડ.
વાયરલેસ ગીર—મારકોનીઝ વાયરલેસ ટેલીગ્રાફ કું.	લંડન.

હિંદુસ્તાનમાં પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટની બનાવટ:—

બ્રીટીશ ધોરણ ઉપર પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ બનાવવા માટે ઇસ્ટ ઇન્ડીયા રેલ્વે ઉપર આવેલ માધુપુર પાસે 'જાનહા' ખાતે એક પહોલ વેલ્ડ કારખાતું ઉભું કરવામાં આવેલ છે. આ સાદસ અલીપુર ખાતેના ગવર્નમેન્ટ રેલ્વે હાઉસના કેમીકલ એક્સપેર્ટને આધારી છે. કારણકે તેણે 'જાનહા' ખાતેના સુનો પોર્ટ-

લેન્ડ સીમેન્ટ માટે બહુજ ઉત્તમ તરીકે જાહેર કરેલ છે. એમ જણાવવામાં આવે છે કે નામ-દાર સરકારે તે કારખાનાના માલેક બાબુ સત્ય-ગોપાળ ડી. તથા મી. કે. ચોધરીને પૂરેપૂરી મદદ આપવાને ખુશી જતાવી છે. આ ઉદ્યોગ લઠાઈને લગતો છે અને વળી તે એક હિન્દીએ ચરૂ કરેલ છે તે નોંધ લેવા જેવું છે.

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

વૈજ્ઞાનિક અને ઔદ્યોગિક શોધખોળ.

આ વિષય ઉપર ધી લંડન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ જરનલમાં એક લેખ આવેલ છે જેનો સાર નીચે આપવામાં આવેલ છે.

વૈજ્ઞાનિક અને ઔદ્યોગિક શોધખોળના સંબંધમાં પ્રોવી કાઉન્સિલની કમીટીના ૧૯૧૭-૧૮ ની સાલના અહેવાલમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે તે વર્ષમાં તે ખાતાનું કામ ધણુંજ આગળ વધેલ છે. એક નેશનલ ક્યુ-અલ રીસર્ચ સ્ટેશન બાંધવા માટેની યોજના પસંદ કરવામાં આવેલ છે અને ઇસ્ટ ગ્રીનીથ ખાતે સ્ટેશન બાંધવામાં આવે છે. ખોરાક બાળવી રાખવાની રીતોની વૈજ્ઞાનિક તપાસ કરવાની ખાસ ઈચ્છા લાગવાથી એક 'ફૂડ ઇન્વેસ્ટીગેશન બોર્ડ' સ્થાપવામાં આવેલ છે જેણે ઘણી અગત્યની શોધખોળ કરવાનું શરૂ કરેલ છે. કૌર્નવોલ ખાતે ટીન અને ટંગ-સ્ટનની નીપજના સંબંધમાં શોધખોળ ચાલુ રાખવા અને આગળ વધારવા માટે એક રીસર્ચ બોર્ડ સ્થાપવામાં આવેલ છે. અત્યાર સુધી તે શોધખોળો ઇન્સ્ટીટ્યુશન ઓફ માઇનીંગ એન્ડ મેટાલર્જી વરક્સી નાંણાની મદદથી ચલાવવામાં આવતી હતી. દેશનાં ખીબાં ખાવાંઓની વિનતીથી તે ખાતું બીજી ઘણી શોધખોળો હાથ ધરે છે. જેમાં ખાસ કરીને દેશમાં ઉગાડવામાં આવેલ લાકડાના સંબંધની શોધખોળ છે; અને આ શોધ-

ખોળ લગાઇ પછી દેશમાં જંગલો ઉભા કરવામાં બહુજ ઉપયોગી થઈ પડશે. ઔદ્યોગિક શોધખોળ કરવા માટેનાં મંડળો ઉભા કરવા માટે તે ખાતાને દેશના બૂદા બૂદા ઉદ્યોગો સાથેના પત્ર વ્યવહાર સંતોષકારક રીતે આગળ વધેલ છે અને સહુ એવા નિર્ણય ઉપર આવેલા છે કે કંપનીઝ એક્ટની રૂએ કારખાનાવાળાઓનાં સહકારી મંડળો જેઓ નફાની વહેંચણી સિવાય કામ કરે અને જેઓ માત્ર નામની ગેરંટીથી ભ્રષ્ટાચેલાં હોય તેવાં મંડળો કહાડવાથીજ ભવિષ્યમાં આગળ વધવાની આશા રાખી શકાય. આવી જાતના મંજુર રાખેલ મંડળોને પાંચ છ વર્ષ સુધી ગ્રાન્ટ આપવા માટે ના. સરકારે પાર્લામેન્ટ પાસે ૧,૦૦૦,૦૦૦ પાઉંડ માગ્યા હતા. બહુતા કારખાનાવાળાઓ સાથે વાતચીતમાં તે ખાતાને માલમ પડેલ છે કે કેટલીક વખત કારખાનાઓવાળા શોધખોળ માટે સરકાર સાથે સંબંધ બાંધતાં અચકાય છે કારણ કે તેઓને એવી ધીક રહે છે કે નવાં મંડળોના કામમાં તે ખાતું હાથગીરી કરશે અને શોધ ખોળના પરિણામોના લાભ તેઓને પૂરો લેવા દેશે નહિ અથવા તો તે લાભ તેઓના હરીફોને પણ આપશે. તેઓનું વળી એમ માનવું છે કે તેઓને તે ખાતાની ધુસરી નીચે રહેવાને લલ-ચાવવામાં આવે છે અને વખત જતાં તે મોટા

ધુન્સરી તેઓને યોગરૂપ થશે અને તે મંડળો બધાં સરકારના હાથ નીચે આવી જશે અને આવી માન્યતાથી કમીટીની ચોજના કુળી-ભૂત થશે નહિ. કારખાનાવાળાઓનો હેતુ એ છે કે મંડળો પોતેજ પોતાનું કામ ચલાવશે અને પોતાની શોધખોળનો લાભ લેશે. લગ-લગ ૩૦ ઉદ્યોગો શોધખોળનાં મંડળો સ્થાપવામાં તૈયારી કરી રહેલ છે. આમાંની ત્રણને તો બ્રીટીશ ફાઇટાફટક રીસર્ચ એસોસીએશન, બ્રીટીશ સાયન્સીફીક ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ રીસર્ચ એસોસીએશન તથા બ્રીટીશ લુલ રીસર્ચ એસોસીએશન બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ પરવાના આપી દીધેલ છે અને બ્રીટીશ ફાઇટન ઇન્ડસ્ટ્રી રીસર્ચ એસોસીએશન, બ્રીટીશ પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચર્સ રીસર્ચ એસોસીએશન બ્રીટીશ ઇન્ડીઆ-રબર મેન્યુફેક્ચર્સ એસોસીએશન અને બ્રીટીશ મોટર એન્ડ એલાઇડ મેન્યુફેક્ચર્સ રીસર્ચ એસોસીએશનના કાયદા કાનૂનો લગભગ તૈયાર થવા આવેલ છે. બીજા ઉદ્યોગો પણ શરૂઆત માટેની તૈયારીઓ કરી રહેલ છે.

“લડાઇનો અંત”—એટલે શું ?

‘કોમર્સ’ પત્રમાં એક લેખમાં ઉપરનો વિષય ચર્ચવામાં આવેલ છે જેનો સાર અને આપવામાં આવ્યો છે.

નજીકના ભવિષ્યમાં ઔદ્યોગિક ખીલવ-છીનના સંભવ ઉપર ચર્ચા કર્યા પહેલાં ‘લડાઇનો અંત’ એ શબ્દોનો પ્રમાણરૂપ કાયદાનુસાર અર્થ સમજવો તે અગત્યનું છે. લડાઇ શરૂ થઇ ત્યારથી તે શબ્દો ખાનગી કોન્ટ્રાક્ટોમાં તથા લડાઇને લીધે જરૂરના લાગેલા કાયદામાં લડાઇના વખતમાં મુલતવી રાખવામાં આવેલ કરજ પકડવાનો વખત સૂચવવા માટે વાપરવામાં આવેલ છે. હવે ‘આર્મીસીસ’ ઉપર સહી થયેલી હોવાથી વેપારીઓ સ્વાભાવિક રીતે સુલેહના વખતમાં

તેઓની ભવિષ્યની ચોજના ઉપર વિચાર કરી રહ્યા છે અને “લડાઇના અંત પછી” અમુક વખત વીત્યા બાદ કોઇપણ લેણુંદેણું પાકવાના સંબંધમાં જે કાંઇ ગોઠવણ તેઓએ કરેલ હોય તે સંબંધમાં તેઓની વાસ્તવિક રીતે શું રિયલિટી છે તે તેઓ જાણવા માંગે છે. કેટલીક બાબતમાં-ખાસ કરીને હુકીઓની લેવડદેવડમાં-આ મુદ્દો દેખીતી રીતે ધણોજ અગત્યનો છે; પરંતુ હજી સુધી તે શબ્દોનો કાયદાનુસાર અર્થ જાણવામાં આવેલ નથી. હજી સુધી જે કાંઇ થયું છે તે માત્ર એટલુંજ કે એટર્ની જનરલે આ શબ્દોનો કાયદાનુસાર અર્થ નક્કી કરવા માટે મી. જસ્ટીસ એટકીનની કમીટી નીમેટી હતી તે કમીટીએ ૧૯૧૮ ના જાન્યુઆરી મહિનાની ૨ જી તારીખે મીનીસ્ટ્રી ઓફ રીકન્સ્ટ્રક્શનને પોતાનો પહેલો રીપોર્ટ મોકલાવ્યો હતો અને જુલાઇની ૧૬ મી તારીખે આ રીપોર્ટ ઉપર વિચાર ચલાવવા અને આ અને આવાં બીજાં વાક્યોના કાયદાનુસાર અર્થ નક્કી કરવા માટે પાર્લામેન્ટે શાં પગલાં લેવાં જોઇએ તે ઉપર સૂચના કરવા માટે હાઉસ ઓફ કોમન્સની એક ખાસ કમીટી નીમવામાં આવી હતી ઓગસ્ટની ૫ મી તારીખે આ કમીટીના રીપોર્ટ ઉપર સહી થઇ હતી, જેમાં એવી ભલામણ કરવામાં આવી હતી કે એક સરકારી બીલ રજુ કરીને તે પસાર કરવું જોઇએ. કે જેથી મી. જસ્ટીસ એટકીનની કમીટીના નિર્ણયને કાયદાપૂર્વક સત્તા મળે વ્યવહારુ ઉપયોગિતા માટે આ પ્રમાણે કાયદો પસાર થયા પહેલાં પણ વેપારીઓને મી. જસ્ટીસ એટકીનની કમીટીની ભલામણ પ્રમાણે તે શબ્દોનો અર્થ કરવા માટે સલાહ આપવામાં આવશે એમ માની શકાય. કારણકે તે ભલામણ હાઉસ ઓફ કોમન્સની ખાસ કમીટીએ પણ મંજૂર રાખેલ છે. કમીટીના મત પ્રમાણે “લડાઇનો અંત” એટલે જે

વારીએ સુલેહનું તહનાનું લઠાઈમાં ઉતરેલાં સઘળાં રાજ્યો ઉપર બંધન કર્યાં થાય તે દિવસ એટલે કે જે દિવસે તહનામાને અરસપરસ મંજૂરી મળે તે દિવસ. કાગજુકે ત્યાં સુધી છેવટને માટે અને રદન કરી શકાય તેવી રીતે સુલેહ થાય નહિ ત્યાં સુધી લઠાઈ પૂરી થઈ કહેવાય નહિ.

લઠાઈ પછી વેપાર માટે સાખના (credit) આધાર તરીકે ઉપયોગમાં લેવા સોનું સઘરવાની જરૂરીઆત ઉપર સર એડવર્ડ એમ. હોલ્ડનને બાર મૂકેલ છે.

છેલ્લાં ચોઠા વર્ષ દરમીયાન સોનાની નીપજ નીચે પ્રમાણે હતી —

પૌંડ.

૧૯૧૭	૮૯,૦૦૦,૦૦૦
૧૯૧૬	૯૪,૦૦૦,૦૦૦
૧૯૧૫	૯૭,૦૦૦,૦૦૦
૧૯૧૪	૯૨,૦૦૦,૦૦૦
૧૯૧૩	૯૪,૦૦૦,૦૦૦
૧૯૧૨	૯૬,૦૦૦,૦૦૦

૧૯૧૮ ની સાલની ૮૯,૦૦૦,૦૦૦ પૌંડની કિંમતની નિપજમાં લગભગ ૫૬,૦૦૦,૦૦૦ પૌંડની કિંમતનું સોનું બ્રિટીશ રાજ્યની હદની ગાણોમાંથી આવ્યું હતું. લઠાઈ પછી સાખ ટકાવી રાખવા માટે આ બધા સોનાની જરૂર હોલ્ડનની માન્યતા મુજબ પડશે.

— ચુરોપથી હિન્દુસ્તાન ખાતે ગંધકની નિકાશ કરવા ઉપર મૂકવામાં આવેલ અંકુશ હવે ફર કરવામાં આવેલ છે અને હવેથી સીસી-લીથી ગંધ તથા ગંધકનાં ફૂલ હિન્દુસ્તાન ખાતે પરભાયા ધરાવવાની છૂટ થયેલ છે.

નામદાર હિન્દી સરકારના હીરકટર એક્ટ-સ્ટેટીરીકસ તરફથી જણાવવામાં આવ્યું છે કે

૧૯૧૮ ના ડીસેમ્બર મહિનાથી ‘સી જોન’ એક્ટરપોર્ટ ટ્રેડ રીટર્ન્સ’માં ‘કોટન વેસ્ટ’ની નિકાસના આંકડા કાચા રૂની નિકાસના આંકડાથી કોટન કોન્ટ્રેક્ટ્સ કમીટીએ સૂચવ્યા મુજબ અભાયદા આપવામાં આવશે.

ઓસ્ટ્રેલીઆના હુન્નરોની ખીલવણી.

લઠાઈ દરમીયાન વિભાગતથી માલ આવવાની અડકેલીઓને લીધે દેશમાં જનતી ચીજોને ઉત્તેજન મળ્યું છે પણ ઓસ્ટ્રેલીયન લોકોની લાંબા વખતથી એવી ધારણા છે કે પોતાના દેશની પેદાશમાંથી હુન્નર ઉદ્યોગ ખીલવવા અને તેમના ઉપર વધારે અને વધારે આધાર રાખવાં શીખવું. આવી જાતની તીવ્ર ધ્રુષ્ટ લઠાઈને લીધે ઉત્પન્ન થયેલી છે. ૧૯૧૫ ની સાલમાં ઓસ્ટ્રેલીઆના જુદા જુદા દેશમાંથી એક દર પેદાશ ૧૬,૯૦,૮૬,૭૦૦ પૌંડની થયેલી છે; વળી ૧૯૦૭ ની સાલમાં ૯,૩૫,૪૯,૧૬૫ પૌંડની પેદાશ થયેલી છે. વિભાગતની પેદાશ વિવેની માહિતી મેળવવાને જે લોકો ધ્રુષ્ટા રાખે છે તેઓને લગ્ગનમાં ઓવરસીઝ ટ્રેડ ખાતાની ડવલપમેન્ટ અને ઇન્ટેલીજન્સ ઑફીસમાંથી મળી શકશે જેમાં નીચે પ્રમાણેની વીગતો મળી શકે છે. જુદી જુદી જાતની ફેક્ટરીઓ, તેઓની સંખ્યા, પેદાશ, જમીનની કીંમત, ગાંધકામ અને તેના નકશાઓ, એક દર કામ કરવા રાખેલા માણસોની સંખ્યા અને તેઓની મજૂરી અને એવી જાતની ખાતમીઓ પ્રાચીન વર્ષોની મળી શકે છે. જુદા જુદા ઉદ્યોગોના ૧૯ મોટા ભાગ અને તેની સાથે તેને અનુસરતા પેટા ભાગ દરેક જાતના ઉદ્યોગને માટે આ રજીસ્ટરોમાં વર્ગીકરણ કરવામાં આવ્યા છે. ઉપર જણાવેલા ભાગો કરતાં ખોરાક પાણી અને એને લગતી બીજી ચીજો બનાવવાની સંસ્થાઓ ઉધાડવી જે સૌથી અગત્યની ધાખત છે.

ફરનીચના માટે ફેન્સી ટાઈલ્સનો મોટો જથ્થો ક્યાં છે ?

ઉપલી બાબતની અંદર માંસ અને મચ્છી રાખવાની જગ્યાએ માખણ, પનીર અને ઘઉં દુધની ફેક્ટરીઓ, લોટની અને ખાંડની ગીર-ણીઓ દારૂ બનાવવાના કારખાનાઓ, ધાતુ અને સાંચાકામ બનાવવાના કારખાનાઓ અને એવા પ્રચુર ઉદ્યોગોને સમાવેશ થાય છે; વળી જોડા અને કપડાં બનાવવાનાં કારખાનાઓની પેદાશ વીરે આંકડાઓ મળી શકે છે જે બીજી અગત્યની બાબત છે.

દરેક કારખાનાઓમાં કાચી ચીજોનો ઉપયોગ થાય છે જેનો મોટો જથ્થો અહિં-આથી ચઢાવવામાં આવે છે. તેઓને કાચી ચીજોનો માલ અમુક જથ્થામાં મળી શકે છે અને તેથી કારખાનાવાળાઓને તેમના ઉપર આધાર રાખવો પડે છે.

હાલમાં લોહાનો ઉદ્યોગ ન્યુ સાઉથ વેલ્સના ન્યુ કેસલ આગળ મેસર્સ બ્રાઉન હીલ પટી કું. લીમીટેડે લગભગ ૨૫ લાખ પૌંડ જેટલો ખર્ચ કરીને શરૂ કરેલ છે. અત્યારે તેઓ આગાહીના પાટાઓ અને ઘર બાંધવાને લગતો સામાન અને મરચન્ટ બાર્સ તૈયાર કરી શકે છે પણ મીલને લગતા લોહાના સળીઆ યુનાઇટેડ સ્ટેટસ ઓફ અમેરીકા-માંથી ચઢાવવામાં આવે છે. વળી તેની સાથે બીજી જાણ કરીને જે માલ તૈયાર થાય છે તેના કરતાં બમણો માલ તૈયાર કરી શકે છે. કંપનીના હાયરેક્ટરોને એવો મત છે કે 'કોમન વેલ્થ' માં બનાવવામાં આવેલી ચીજોથી જ આસ્ટ્રેલીઆમાં સ્ટીમરો બાંધવી અને તેને લગતા બીજા લોહાનો સામાન બ્રાઉન હીલ કું. વરકથી તૈયાર કરવામાં આવશે ઉપલી કંપની ઉપરાંત ન્યુ સાઉથ વેલ્સના લીથીંગો આગળ બીજી એક લોહાનું કારખાનું સ્થાપવામાં આવ્યું છે, જે પીંગ આર્ચર્ન, મરચન્ટ બાર્સ અને રેલ્વેને લગતો સામાન તેમજ પાઇપો અને ટકુઓ વગેરે માલ બનાવી શકે છે. ન્યુ કેસલની એનજીનીયરીની પેલીએ

"સેલીંગ મરચન્ટ બાર્સ" નામનો માલ બનાવવા માટે પણ ઇલેક્ટ્રીક મીલો બાંધેલી છે અને તેઓ એવું કહે છે કે તે ઘણી સારી રીતે ચાલે છે. આસ્ટ્રેલીઅન ઇલેક્ટ્રીક ટીકટીલ કું. લીમીટેડ સીડની આગળ એલેક્ટ્રો-બા-તેઓના કારખાનાઓમાં બીજી એક ઇલે-ક્ટ્રીકની ભટ્ટી તૈયાર કરેલ છે; વળી વેસ્ટર્ન આસ્ટ્રેલીઆમાં ખાણ ખોદવાના ઉદ્યોગને લગતી ચીજો બનાવવા માટેની બીજી એક ઇલેક્ટ્રીક લોહાની ભટ્ટી તૈયાર કરવાને આ કંપની વીચાર કરે છે, વળી મેલબોર્નમાં પણ ઇલેક્ટ્રીક ભટ્ટી તૈયાર કરશે. તેમજ વળી આ કંપનીને 'ફેરોસીલીકોન' નામનો પદાર્થ એલેક્ટ્રો-બાના કારખાનામાં તૈયાર કરવાને માટે એક ભટ્ટી તૈયાર કરવાની સુચના કરવામાં આવેલ છે જે ધાતુ ખેંચાં ચાપાત કરવામાં આવતી હતી. તેવીજ રીતે એલેક્ટ્રો-બામાં રેલ્વેના પૈડાની વાટને લગતા સ્ટીલ ઇન્ગોટસ બનાવવામાં આવે છે અને હાલમાં આસ્ટ્રેલીઆમાં ટાયર (વાહન) કારખાનું નથી પણ વીક્ટોરીઆના ટેસલે મેઇન આગળ એક કંપની ૫૦૦ ટન પાવરનું સ્ટીમ અને હાયડ્રોલીક પ્રેસ "વેલ્ડેસ સ્ટીલ ટાયરસ" તૈયાર કરે છે. સ્ટીલ જીરમસ અથવા ઇન્ગોટસ મેસર્સ બ્રાઉન હીલ પટી કું. અને આસ્ટ્રેલીઅન ઇલેક્ટ્રીક સ્ટીલ કું. એ બનાવે છે. કેસલ મેઇનની કંપનીને એક હજાર પાર્ચસો ટાયરસને આરડર ન્યુ સાઉથ વેલ્સ ગવર્નમેન્ટ દ્વારાવે એપેલો છે અને કેટલીક સ્ટેટ રેલ્વેઓ પણ આરડરો આપે છે. આસ્ટ્રેલીઅન ઇલેક્ટ્રીક સ્ટીલ કું. એ બ્રાઉન હીલ આગળ ખાણ ખોદનારી કંપનીઓને સખ્યા-બંધ એક્સપ્લોરે જેમાં કોમ સ્ટીલ અને રેલરોલ્સ પુરા પાડવામાં આવ્યા હતા જેમાંની બે ઉપલી ચીજો આગાહ જમંની અને યુનાઇટેડ કીંગડમ-માંથી આયાત કરવામાં આવતી હતી.

મેલ બોર્નની ફેલોનીયલ એમ્યુનીશન કું. ફેડરલ સરકાર માટે હાર્ડગ્રોવો પુર્ પાડ-

વાનું કામ કરતી હતી હવે પોતાના કારખાનામાં ફેટલોફ સુધારો કરીને તેઓ ધાસ, કેપર, એલ્યુ-મીનીયમ, નીકલ તથા સીલવરનાં પતરાં તેઓની બજારમાં સારી રીતે પુરાં પાડી શકે છે. ન્યુ સાઉથ વેલ્સના પોર્ટ કેમ્બેલમાં એક કંપની તાંબાના પતરાં અને તાર બનાવવા માટે સાંચા કામ હાલ કરે છે વળી લાન્ડનની એક પેલીએ સફેતો અને રંગ બનાવવા માટે સીડની આગળ એક કારખાનું મોટા પાયા ઉપર હાલુ કરેલ છે. તેમજ સીડની આગળ પેન્સિલ્વિયામાં અળસીનું તેલ અને તેનો ખોરાક બનાવતી એક ફેક્ટરીએ પોતાનું કામ ધણું આગળ વધારેલું છે. ઓસ્ટ્રેલીઅન લોકોની જરૂરીઆતોના ૨/૩ ભાગ ત્યાં તૈયાર કરી શકાશે હાલમાં ગીયાં હિન્દુસ્તાનમાંથી આયાત કરવામાં આવે છે કારણ કે ફેડરલ સરકાર તરફથી ૧૦ ટકાની બાઉન્ડરી રથાનક ખેડુતોને ભેદએ તેવું ઉત્તેજન મળ્યું નથી.

કાગળ બનાવવાના ઉદ્યોગના સંબંધમાં નોર્થ ઈવીન્સ લેન્ડમાં પ્રયોગો કરવામાં આવ્યા હતા. પશુ પદ્મ (માવો) બનાવવા માટે જરૂરના કાચો માલ એકઠો કરવામાં ઘણો ખર્ચ લાગે છે. પશુ ઓસ્ટ્રેલીઆમાં માત્ર એક જ કંપની છે કે જેનું નામ કવીન્સ લેન્ડ પાર્લન કું. લીમીટેડના નામથી ઓળખાય છે જે લાકડામાંથી પદ્મ બનાવે છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે તે કંપનીની મીલમાં સારો પદ્મ “હુપ પાર્લન અને બનયા બનયા” નામના લાકડામાંથી બનાવવામાં આવતો હતો. પશુ પાણીની તાણને લીધે ૧૯૧૬ ની સાલમાં ખંધ કરવામાં આવી છે. ન્યુ સાઉથ વેલ્સ અને વીક્ટોરિઆના સ્ટેટ સરકાર સ્થાનીક લાકડામાંથી પદ્મ બનાવી તેના કાગળ બનાવવાની એક ફેક્ટરી હાલ કરવાના સંબંધમાં તપાસ ચલાવે છે. ઉપર માત્ર ઓસ્ટ્રેલીઆના મધ્યમ ઉદ્યોગની ખીલવણી વીધે કહેવામાં આવેલ છે. ફેટલાક ઉદ્યોગોની બાળવમાં આ ખીલવણી લગાડતું પરિણામ છે તેથી તેઓ હમેશ માટે ટકી શકશે કે- કેમ તે

શંકા ભરેલું છે. હાલની માન્યતા એવી છે કે જે દેશ હમેશને માટે જાતના સંબંધમાં સંરક્ષણ પદ્ધતિ (Protectionist fiscal Policy) સ્વીકારે છે અને જેનાં કુદરતી સાધનો ધણું બહોળાં છે તે દેશમાં આવા મધ્યમ ઉદ્યોગો પણ દર વર્ષે આગળ વધશે. હેલાં થોડાં વર્ષોના ઇતિહાસ આ માન્યતાને ટેકા આપે છે.

જાપાન ખાતે અમેરીકાનું ૩ લઈ જવા માટેનો કોન્ટ્રેક્ટ:—

ચોકોહામા ખાતેના કોમર્શલ એટચી ધી ઇડીઅન ટ્રેડ જરનલમાં નીચે પ્રમાણે લખે છે:—

તા. ૧-૬-૧૮ થી તા. ૩૧-૮-૧૯૧૬ સુધીમાં ધી જાપાન કોટન સ્પીનર્સ એસોસી-એશનના સલાસદારોએ જે અમેરીકામાં ખરીદ્યું હોય તે જાપાન પહોંચાડવા માટે તે એસોસી-એશને નીપન યુસેન કેઇસા, ટોચો કીસન કેઇસા, અને ઓસાકા સોસન કેઇસા સાથે એક કોન્ટ્રેક્ટ કરેલ છે.

(૧) તા. ૧૫-૧૦-૧૯૧૮ થી તા. ૩૦-૪-૧૯૧૯ સુધીમાં ઉપર જણાવેલી ત્રણ કંપનીઓ પોતાની સ્ટીમરોમાં નીચે પ્રમાણે રૂનો જથ્થો પેસીફિક સમુદ્રના કીનારા ઉપરથી લઈ જશે:—

ગાંસડી.	
નીપન યુસેન કેઇસા.	૬૦,૫૦૦
ટોચો કીસન કેઇસા.	૧૩૬,૧૦૦
ઓસાકા સોસન કેઇસા.	૧૦૩,૪૦૦

(૨) ઉપરની કલમને અનુસરીને તા. ૧૫-૧-૧૯૧૮ થી તા. ૩૦-૪-૧૯૧૯ સુધીમાં જે સ્ટીમરો મારફત ૩ લઈ જવામાં આવશે તેનાં નામ તથા દરેક સ્ટીમર ફેટલો જથ્થો લઈ જશે તે નીચે પ્રમાણે મુદ્દર કરવામાં આવે છે.

નીપત યુસન કેઈસા—
 સ્ટીમર 'અરસુતા માડુ' અને બીજી પાંચ સ્ટીમર મારફત કુલ ફેરા ૧૪; દર ફેરા દીઠ ગાંસડી ૩૫૦૦
 દર મહિને બે ખાસ સ્ટીમર મારફત દરેક ફેરા દીઠ ૨૦૦૦ ગાંસડીથી વધારે નહિ.

ગાંસડી.

૪૬,૦૦૦

૧૧,૫૦૦

૬૦,૫૦૦

ટોચો ખીસન કેઈસા.
 સ્ટીમર, ટેન્ટો માડુ, અને ત્રણ બીજી સ્ટીમર મારફત ૬ ફેરા દર ફેરા દીઠ ગાંસડી ૩૫૦૦
 ખાસ સ્ટીમર 'શીન્થો માડુ' બે ફેરા.

૩૧,૫૦૦

૪,૬૦૦

૩૬,૧૦૦

ઝોસાદા ઝોસન કેઈસા.
 સ્ટીમર 'આફ્રીકા માડુ' જેવી સ્ટીમર મારફત ૭ ફેરા દર ફેરા દીઠ ગાંસડી ૬૦૦૦

૪૨,૦૦૦

સ્ટીમર 'કેનેડા માડુ' જેવી સ્ટીમર અથવા બીજી કોઈ સ્ટીમર મારફત ૧૧ ફેરા દર ફેરા દીઠ ગાંસડી ૪૦૦૦
 ખાસ સ્ટીમર મારફત ૫ ફેરા દર ફેરા દીઠ ગાંસડી ૩૪૮૦

૪૪૦૦૦

૧૭૪૦૦

૧,૦૩,૪૦૦

કોટન સ્પીનર્સ એસોસીએશનના સભાસદો ઉપર જણાવ્યા મુજબ ગાંસડીઓ સ્ટીમર ઉપર ચડાવશે.

(૩) હુડગાળ અથવા બીજા અનિવાર્ય કારણોને લઈને મુસાફરીમાં ઢીલ થવાથી જો ગાંસડીઓ ઓછી લઈ જઈ શકાય તો શીપીંગ કંપનીઓ પૂરી ગાંસડીઓ લઈ જવા માટે જોખમદાર નથી.

(૪) જો ત્રણ સ્ટીમ શીપ કંપનીઓમાંની કોઈ કંપની કલમ ૨ જીમાં જણાવેલી સ્ટીમરોને ગદલે બીજી સ્ટીમર મારફત માલ લઈ જશે તો તેવા સંજોગો હેઠળ દરિયાઈ વીમાના દરના કોઈ પણ વધારા માટે સ્ટીમ શીપ કંપની જોખમદાર રહેશે.

(૫) આ કોન્ટ્રેક્ટની રૂયે જે રૂ ચકાવવામાં આવે તેને માટે દર ૧૦૦ રતલ દીઠ ૨-૧૫ ડૉલર નૂર લાગશે.

(ઉપર જણાવેલ નૂર માલ ભરતી વખતે 'મેનીફેસ્ટ'માં જણાવવામાં આવેલ નૂરને ધ્યાનમાં લીધા શિવાય આપવામાં આવશે)

(૬) ઉપરના એસોસીએશનના સભાસદો જો પહેલી અને બીજી કલમમાં જણાવ્યા મુજબ ગાંસડીઓ ચડાવી ન શકે તો તેઓ સ્ટીમ શીપ કંપનીને બેટલી ગાંસડીઓ ઓછી મંગાવવામાં આવી હોય તેની ઉપર દર ૧૦૦ રતલ દીઠ ૨-૧૫ ડૉલર આપશે સિવાય કે સભાસદો અનિવાર્ય કારણોને લઈને ગાંસડીઓ ચડાવી શક્યા હોય નહિ.

(૭) એસોસીએશનના સભાસદો ત્રણ કંપનીઓની માલીફીની સ્ટીમર ઉપર રૂ ચકાવે તે રૂ નીપતની જગ્યાએથી ખંદર સુધી લઈ જવા માટેનું રેલ્વે ભાડું રૂ પહોંચતાંજ આપવામાં આવશે; પરંતુ જો શરતે કે રૂ પહોંચતાંજ જો પૂરું રેલ્વે ભાડું આપવામાં આવે તો એસોસીએશનના સભાસદો પૂરેપૂરું રૂ નિર્મિત જગ્યાએ પહોંચે કે ન પહોંચે તો પણ સ્ટીમ શીપ કંપનીને રેલ્વે ભાડું ભરી દેવાની જવાબદારી લે; અને સ્ટીમશીપ ઉપર 'જનરલ એવરેન્સ' હોય અથવા પામે તો રેલ્વે ભાડાને લગતા

જનરલ એવરેજ'ના પ્રમાણને માટે સલાસદો જળાબદાર રહે.

(૮) તા. ૧-૬-૧૯૧૮ થી તા. ૩૦-૪-૧૯૧૯ સુધીમાં કલમ પહેલી અને બીજીમાં જણાવ્યા સિવાયની ગાંસડીઓ યુનાઇટેડ સ્ટેટસથી બાપાન લઈ જવી હોય તેમજ તા. ૧-૫-૧૯૧૯ થી તા. ૩૧-૮-૧૯૧૯ સુધી જે ૩ લઈ જવું હોય તે કલમ ૫ મીમાં ઠરાવેલા નૂરથી લઈ જવા માટે ત્રણ સ્ટીમશીપ કંપનીઓ પોતાથી બનતું કરશે અને એસોસીએશનના સલાસદો પણ વધારાનો માલ ચડાવવા માટે પહેલી પસંદગી તે ત્રણ સ્ટીમશીપ કંપનીઓને આપશે.

(૯) જો તા. ૩૧-૮-૧૯૧૮ પહેલાં સ્ટીમશીપ કંપનીઓને હિપાર્ટમેન્ટ ઓફ કોમ્યુનિકેશન્સ તરફથી ૫ મી કલમમાં

જણાવ્યા પ્રમાણેના નૂર માટે મંજૂરી મળે નહિ તો આ મેમોરેન્ડમ રદ જશે.

(૧૦) જે બંદરે માલ-ચડાવવામાં આવે તે બંદરે રોકાણ માટેના ખર્ચ, ગાડાંમાંથી સ્ટીમરમાં માલ બરવાનો ખર્ચ, માલ ભરી રાખવા માટેનું ભાડું, જહાત વિગેરે માટે એસોસીએશનના સલાસદો જોખમદાર રહેશે.

(૧૧) યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં રહેલે સ્ત્રીઓની હાલની સ્થિતિ જોવાં ત્રણ કંપનીઓ એસોસીએશનના સલાસદોની વિનંતીથી તેઓની જબાબદારીની હદમાં રહીને નીપજની જગ્યાએ 'બીલ ઓફ લોડિંગ'માં લખેલ સ્ટીમરનું નામ ધ્યાનમાં લીધા સિવાય માલ ચડાવવા માટે સ્વીકારશે.

એક વેપારી મુકરદમો.

સ્મેલ કોલ કોર્ટ મુંબઈ.

સુટ નં. ૫૨૯/૧૧૦૩૩ સને ૧૯૧૮.

૧ દોરાબજી હીરજીભાઈ વાર્ડન

૨ વનમાલી ગોપાલજી દોરાબજી વાર્ડનની કું. ના નામથી મુલજી વાલીઓ.

જેકા મારફીટમાં વેપાર કરનાર.

'તુ નામ કર્વીન્સ

વિ.

હવેના નામથી ઓળખાતી, ઓળખાતો-સી. ઓળખાતોની કું. નામે હોર્નબી પ્રતિવાદી.

૬૯૫ બનાવે છે. એવું જજ્જેડ ઉપર ચાર્જ બીલ્ડિંગમાં વેપાર કરનાર }
કે તે કંપનીની મીલમાં સારો ૫
મુધવાર, તા. ૧૮ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૮.

અને બનયા બનયા" નામના પાલી તરફથી
બનાવવામાં આવેલો હતો પણ પાલી તરફથી
તાલુકે લીધે ૧૯૧૬ ની સાલમાં બંધ કરવામાં
આવી છે. ન્યુ સાઉથ વેલ્સ અને વીક્ટોરીઆના
સ્ટેટ સરકાર સ્થાનિક લાકડામાંથી ૬૯૫ બનાવી
તેના કાગળ બનાવવાની એક ફેક્ટરી હવે
કરવાના સંબંધમાં વપાસ ચલાવે છે. ઉપર
માત્ર ઓટ્ટેલીઆના મધ્યમ ઉદ્યોગની ખીલવણી
વીચે કહેવામાં આવેલ છે. કેટલાક ઉદ્યોગોની
બાબતમાં આ ખીલવણી લડાઈનું પરિણામ છે
તેથી તેઓ હમેશ માટે ટકી શકશે કે કેમ તે
નોપ-સુસેન
ટોચે કીશન કેપ્ટ
એસાકા શોસન'માં આવ્યો હતો. મજકુર
(૨) ઉપરન તરફથી ૧૧ મી બન્યુઆરી
૧૫-૧-૧૯૧૮ થી લેણું કેમ તેઓને તે વખતે
જે સ્ટીમરો મારફ્ટ ને મજુર રાખતા હોય એવા
તેનાં નામ તથા દરેક પ્રમાણમાં આવ્યું હતું. એક
લઈ જશે તે નીચે પ્રમાણમાં આવ્યું હતું. એક
આવે છે. મ આ ઓટું હતું.

શ્રોત્રન મોઝેક ટાઇલ્સની હિવાઈનો ક્યાં બેવા મળશે ?

પ્રતિવાદીએ તેની મીલાનની હેડ ઓફીસ દ્વારા ૧૯૧૫ના ઓક્ટોબરમાં ૪૦૦૦ તાકા ટ્રાઉઝર્સીંગનાને ૩૦૦૦ તાકા હેરિંગ બોનના ૧૯૧૬ ના બુન, બુલાઇ શીપમેન્ટના લેવા બનાવનારને ઓડર આપ્યો હતો. આ “ઓર્ડર” મંજુર રાખવામાં આવી હતી અને આ મંજુરીને અગેજ કે જે વિષે તેઓને ખબર આપવામાં આવી હતી મુંબઈની ઓફીસે ૧૯૧૬ના ૧૧ મી જાનેવારીની ઓક્ટોબર-સનોટ આપી હતી અને નહિકે ઇટાલીથી મળેલા તારને આધારે. વાહીના ઇન્ટેન્ટનો માલ ૩૦૦૦ તાકાના ઓફીસ કબાલામાંથી કે જેમાં ૩૭૬ હેરિંગ બોનના તાકા હતા અને ૨૬૯૬ ટ્રાઉઝર્સીંગના હતા તેમાંથી આવવાનો હતો. આ કબુલાત પછી પ્રતિવાદીને પત્રદારાએ માલ બનાવનાર તરફથી અમુક ખમર મળી. તા. ૧૮ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૬ ને દિવસે “મેન્યુફેક્ચરર” ૩૦૦૦ તાકાના કબાલામાંના ટ્રાઉઝર્સીંગના તાકામાંના ૬૦૦ તાકા પુરા પાડવાને તેઓ નાબુથ છે અને બદલામાં હેરિંગ બોન આપવાને ખુશી છે એવી જાતનો પ્રતિવાદીને તાર મળ્યો.

તા. ૨૮ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૬ ને દિવસે પોતાના ઘસડોને પુછ્યા વિના હરેક ટ્રાઉઝર્સીંગના ઇન્ટેન્ટમાંથી ચાર ચાર તાકા કેન્સલ કરવાનું પ્રતિવાદીના મેનેજરે માથે લીધું અને તે પ્રમાણેની ઇટાલી ઓફીસને ખબર આપી. આ પ્રમાણેની વર્તણૂકને ૭૦૦૦ તાકા સાથે સંબંધ હોવાથી માલ બનાવનારને તે મંજુર રાખવા જેવું લાગ્યું નહિ. ૨ જી માર્ચનો મીલાનથી મળેલો જવાબ સ્થિતિ વર્ણવે છે અને જણાવે છે કે ૪૦૦૦) તાકાવાળા કબાલા સંબંધમાં કાંઈ ફેરફાર અંધ થકે નહિ. અને તેથી ૩૦૦૦) તાકાના કબાલામાં જે સરતો ટ્રાઉઝર્સીંગને લગતી છે તે અમલમાં મુકી શકાયો નહિ, અને મુંબઈની ઓફીસે ૬૦૦ તાકા માટે હેરિંગબોનનો કન્ટ્રાક્ટ આપવાનું જોઈએ આ તાર મળતાજ પ્રતિવાદીના મેનેજરે હરેક શ્રાહક પાસે ખરી હકીકત શું છે તે રજૂ કરવા પોતાના સેલ્સમેનને બના

રમાં મોકલ્યો, અને તેને સુચના કરી કે હરેક શ્રાહકને કાતો ટ્રાઉઝર્સીંગને બદલે હેરિંગ બોન કબુલ રાખવાને અથવા તો ઇન્ટેન્ટ કેન્સલ કરવાનું ફરમાવવું. મેલ્સમેન વાહીઓને હમી માર્ચે મળ્યો. મળ્યા વખતે શું હકીકત જાની તે સંબંધીનો પુરાવો અસંબંધીત છે. એટલે કે ઢંગ ઘડા લીનાનો છે. વાહી એમ કહે છે કે જાખવાલા સેલ્સમેને મને એમ કહ્યું કે કારખાનાવાળા બનાવનાર માલ બનાવવાની ના પાડે છે. એને માટે ઇન્ટેન્ટ કેન્સલ કર્યો વિના બીજા રસ્તો નથી. એટલે બદલે બીજા માલ ઓર્ડર કરી શકાયો એવી વાત તેણે મારી આગળ કરી ન હોતી. ત્યારે જાખવાલા એમ કહે છે કે તેણે સ્થિતિ વાહી આગળ રજૂ કરી હતી અને તેણે બદલાની ના પાડી હતી. પરીણામે “ટ્રાઉઝર્સીંગ”નો સોદો કેન્સલ થયો હતો જાખવાલાનો પુરાવો ન માનવા તરફ માફ વલણ બાંધ છે. કારણ કે જો “બદલામાં માલ” વાહીએ કબુલ રાખ્યો હોત તો ઇન્ટેન્ટ એમને એમ રહેત અને મેલ્સમેનને તેનું કમીશન મળત. “બદલા” વીશે ખબર આપવી એ એના લાભની વાત હતી પણ આ મુદ્દા પછીના મુદ્દાઓ અને હકીકત જોતા આ વાતનો નિર્ણય કાર્ડ પણ રીતે વધારે અજવાળું પાડી શકેલો હોય એમ લાગતું નથી. મેન્યુફેક્ચરરે બનાવનારને “ટ્રાઉઝર્સીંગ” વણવાની ના પાડી હતી અને આ હકીકત વાહી આગળ રજૂ કરવામાં આવી હતી આ માલ “કેન્સલ” કરવાનું તેણે પસંદ કર્યું હતું. આ મુદ્દો જાનને પણ કબુલ કરે છે. ૧૯૧૬ ના ૧૦ મી માર્ચે “કેન્સલ નોટ” ઉપર સહી કરવામાં આવી હતી. અને આ હકીકત મુંબઈની ઓફીસે મીલાનની ઓફીસને પત્રદારા જણાવી હતી અને ત્યાર બાદ ૧૮ મી માર્ચ ૧૯૧૬ ને દિવસે ૬૦૦ તાકાઓ કે જે કેન્સલ કર્યા હતા તે “હેરિંગબોન” બનાવવાના નવા શ્રાહકના નવા ઇન્ટેન્ટો મોકલવામાં આવ્યા હતા.

આ વખતે ઇ. નં. ૮૨૧૭ ની તવારીખમાં એક નવું પ્રકરણ ઉધડે છે. હકીકત ઉપરથી અને પુરાવા ઉપરથી એવું જણાય છે કે મજબૂર ઇન્ડેન્ટ સંબંધી અને ઇ. નં. ૮૨૧૮ સંબંધી મીલનની ઓફીસ મેન્યુફેક્ચરરો સાથે ઘડમથલ કરતી હતી અને બનાવનારે ૩૦૦૦ તાકના કપાલામાંથી દાઉ-અર્જીંગને ઘણા ખર્ચે લાગ બનાવવાને ના પાડી છે એ બાબત વીસરી ગઈ હતી. ૧૮ મી ફેબ્રુઆરીનો કાગળ કે જે મુંબઈ ૧૬-૩-૧૬ ને રાજ પહોંચ્યો જેમાં તેઓએ જે ઇન્ડેન્ટો નામંજુર રાખવાનું જણાવ્યું હતું ૩૦-૧૨-૧૫ ના કાગળથી તેજ ઇન્ડેન્ટો મંજુર રાખી શકાતાં નથી. મુંબઈના મેનેજર આ વિરોધી પત્રો તરફ મીલનની ઓફીસનું ધ્યાન ૧૬ મી માર્ચે પત્ર લખી ખેંચે છે. અને જે ઇન્ડેન્ટો માટે દાવો માડવામાં આવ્યો છે તેજ ઇન્ડેન્ટ કેન્સલ થયાં છે એમ મજબૂત રીતે જાહેર કરે છે. આ કાગળ મીલન પહોંચે તે પહેલાં ૧૭ મી માર્ચનો કાગળ નવમી એપ્રિલે જે મળ્યો તે જણાવે છે નં. ૮૨૧૭ મેન્યુફેક્ચરરે વીર્વીંગ ડીપાર્ટમેન્ટ (weaving department) ને આપી રીધું છે અને હવે કોઈ ફેરફાર થવો અસંભવીત છે. આ કાગળને તા. ૧૮ મી ફેબ્રુઆરીના કાગળ સાથે વાંચતા મને એમ લાગે છે કે જે વખતે તે લખાયો હતો ત્યારે માલ “ભૂમ” ઉપર મુંઠાઈ ગયો હતો ૬ મી માર્ચે જ્યારે સેલ્સમેન મેન્યુફેક્ચરરો માલ વણવાની ના પાડે છે એમ ખબરમાં કહેતો હતો ત્યારે ઇન્ડેન્ટનો માલ વણાતો હતો.

અહીં આ આ સ્થિતિની અંદર કાયદેસર શું થાય છે તે ગણતરી કરવા આપણે અહીં આ અટકવું જોઈએ. તે વખતે વાદી પ્રતિવાદી અજ્ઞાત હતા કે માલ વણાય છે. આ મુદ્દાની જાણની ગેરહાજરીમાં પ્રતિવાદીએ કેન્સલ કરવા

વાદીને આગ્રહ કર્યો હતો અને વાદીએ ઇન્ડેન્ટ કરવાનું કબુલ કર્યું હતું આથી કરે કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટ ૨૭ મી કલમને આધારે કોન્ટ્રેક્ટ કાયદેસરનો નથી અને તેથી અમલમાં મુશ્કેલી નહીં, કલમ ૬૨ મી પ્રમાણે પકાલો અમલમાં આવી શકે નહીં. કારણ ખરી હકીકત ભુલથી છુપી રહેવાને લીધે ઇન્ડેન્ટ કેન્સલ કરાની શક્યા હતા. પ્રતિવાદી અને મુળ કપાલો અમલમાં મુકાવો જોઈએ.

આ હકીકત જોતાં પ્રતિવાદી એજન્ટ હો કે વેચનાર તે વપાસવાની જરૂર હું જોતો નથી તે પ્રતિવાદી ભલે એજન્ટ હોય કે વેચનાર પોતે હોય તો પણ જે ભુલ મુદ્દાની તેનાથી થઈ છે તેનું પરિણામ તેઓએ સહન કરવું જોઈએ અને તેજ ભુલને માટે તેણે નુકસાન આપવી જોઈએ બાને પક્ષને આપણે નીટો ગણીએ તોપણ પ્રતિવાદી ખચી શકશે નહીં. કોઈપણ રીતે પોતાનાથી ખોટી હકીકત અપાવેલી છે, તેનો ફાયદો જો કે તેઓ નિર્દોષ હોય તોપણ આપવો ન જોઈએ.

પછીની હકીકત સાથે આપણે બહુ સંબંધ નથી પ્રતિવાદીએ પોતાની મેળે મુળ ઇન્ડેન્ટનો માલ નવા ઇન્ડેન્ટથી કબુલ રાખ્યો એટલું જ જણાવ્યું છે. ૧૫ મી એપ્રિલ ૧૯૧૬ અને ૧૨ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૭ ને લીવસે રૂ. ૧-૧૧-૦ ના નકાથી બીજા આકરને રોકમાં રહેલા માલ તરીકે વેચ્યો. મજબૂર માલ ૨૨ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૬ ને રાજ આવ્યો અને વાદી બીજા જથ્થાને માટે દાવો કરે છે કે જેની મુદત ૩૧ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૬ ને રાજ પુરી થાય છે. તેથી તેનો દાવો વ્યાજબી છે.

પ્રતિવાદી ભુલનો ભોગ થઈ પડ્યો હતો. અને વાદીને કેન્સલ કરવા માટે તેથીજ સમજાવ્યો હતો જ્યારે તેઓને ભુલની ખબર પડી ત્યાં ખરી હકીકત જાહેર કરી ચોગ્ય કરવા

તેમની ફરજ હતી તેણે આગ ક્યું નહિ એને માટેજ તેણે નુકસાની આપવી જોઈએ

વાતને જ્યાં સુધી પ્રતિવાદીએ માલ ઉતારી વેરહાઉસ કરીને ચાહકને હિસીવગ કર્યો ત્યાં સુધી કાંઈ ખગર નહોતી. એટલે કે ૧૯૧૮ ના એપ્રિલમાજ ખગર પડી. રતનચંદ નામના જે વેપારીને પ્રતિવાદીએ માલ વેચ્યો હતો તેના તરફથી આ બાબતની વાદીને ખગર પડી જ્યારે તેને ખગર મળ્યા ત્યારે તેણે પ્રતિવાદી પાસે માલની માગણી કરી અને પ્રતિવાદીએ ના પાડી. કળાલાનો લંગ તે દીવસથી ગણાય. ૧૯૧૭ ના સપ્ટેમ્બરમાં તે માલ જે માણસે ખરીદ્યો હતો તે માલ નવેમ્બરમા ૨-૦-૬ ના ભાવે અને ૧૯૧૮ મા ૧-૧૪-૬ ને ભાવે અને ૧૯૧૮ ના માર્ચમાં તેજ ભાવથી વેચ્યો. આ પ્રમાણે હિસકાઉન્ટ ચાર ટકા થાય છે. તેથી ભાવ ૧-૧૩-૨૬ ભાવ થાય છે, કળાલાનો ભાવ ૦-૧૫-૫ છે જેની વચ્ચે અને બજાર ભાવની વચ્ચે ૦-૧૩-૬૬ નો તફાવત થાય છે. ખેન્ડીફ જે ભાવે નુકસાની માગે છે. એ ભાવ ૨-૨-૦ છે પણ સંભોગે ભોતાં ૦-૧૩-૬૬ ના તફાવતે નુકસાની ગણી શકાયો.

માટે હું ૧૩૫૧-૪-૩ અને ખર્ચ આપવાની, હીકી કંઈ છું તે ઉપર વકીલ ખર્ચના રૂ. ૫૧) અપાલુ છું.

કે. એમ. ઝવેરી,
એક્ટીંગ ચીફ જજ,
સ્મોલ કોર્ટ કોર્ટ.

૧૯૧૮-૧૯ ના બીચાં મારેનો પહેલો અડસટો ખેતીવાડી ખાતા તરફથી તૈયાર કરવામાં આવેલ છે.

જે પ્રાંતોમા રાઈ, સરસી અને અળશીનો પાક મોટા જથ્થામા થયો છે તે પ્રાંતોના રીપોર્ટ ઉપરથી આ અડસટો તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. આખા બ્રિટીશ હિન્દુસ્તાનમાં સરસી અને રાઈ માટે રોકાએલી જમીનના ૬૮.૬ ટકા અને અળશીને માટે રોકાએલી જમીનના ૬૮.૬ ટકા આ પ્રાંતોમાં છે. દેશી રાબ્યોમા માત્ર હૈદરાબાદ અને મુંબઈ ક્ષલાકા ના દેશી રાબ્યો (વડોદરા સહિત) તરફથી અડસટા પૂરા પાડવામા આવેલ છે બીજા કોઈ દેશી રાબ્યોએ રીપોર્ટ મોકલાવેલ નથી.

વરસાદની તંગીને લીધે વાવેતરને નુકસાન થયેલ છે અને પાકની હાલની સ્થિતિ સંતોષકારક નથી અને તે સ્થિતિ સુધારવાનો પશ્ચ સંભવ નથી.

(૧)

સરસી અને રાઈ માટે રોકાએલી જમીન લગભગ ૨૯૫૦૦૦૦ એકર છે. આ ગયા વર્ષના કરતાં ૨૩ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. પ્રાંતો માટે વિગતવાર આંકડા નીચે પ્રમાણે:—

સરસી અને રાઈ

પહેલો અડસટો, ડીસેમ્બર.

પ્રાંત.	૧૯૧૮-૧૯ એકર.	૧૯૧૭-૧૮ એકર.	ઘટાડો એકર.
(સુકત પ્રાંતો (મેળવણી વિનાનો પાક)	૧,૨૦,૦૦૦	૧,૬૦,૦૦૦	— ૪૦,૦૦
ગાળા	૧૧,૧૬,૦૦૦	૧૧,૫૧,૦૦૦	— ૩૨,૦૦

ધી બોએ ટાઇલ માટે ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ મુંબઈ.

પંજાબ...	૫,૭૩,૦૦૦	(અ) ૬,૮૭,૦૦૦	— ૪,૧૪,૦૦૦
બીહાર અને ઓરીસા	૭,૦૬,૦૦૦	૭,૬૫,૦૦૦	— ૮૬,૦૦૦
આસામ	૨,૭૦,૦૦૦	૨,૭૯,૦૦૦	— ૯,૦૦૦
સુગંધ અને સીંધ (બ)	૧,૦૬,૦૦૦	૨,૬૨,૦૦૦	— ૧,૮૩,૦૦૦
નોર્થવેસ્ટ ફ્રીટીયર પ્રોવીન્સીસ	૪૭,૦૦૦	૧,૫૫,૦૦૦	— ૧,૦૮,૦૦૦
હૈદરાબાદ	૬,૦૦૦	૯,૦૦૦	— ૩,૦૦૦

કુલ. ૨૬,૫૦,૦૦૦ ૩૮,૨૮,૦૦૦ ૮,૭૮,૦૦૦

(અ) સુધારેલો આંકડો,

(બ) આમાં દેશી રાજ્યોનો સમાવેશ થાય છે.

અળશી માટે રોકાણેલી કુલ જમીન લગભગ ૨,૦૦૨,૦૦૦ એકર છે. આ આંકડો ગયા વર્ષ કરતાં ૨૬ ટકાનો ઘટાડો ગતાવે છે. પ્રાંતો માટે વિગતવાર આંકડા નીચે પ્રમાણે:—

અળશી.

પહેલો અડસટો, ડિસેમ્બર.

પ્રાંતો.	૧૯૧૮-૧૯ એકર.	૧૯૧૭-૧૮ એકર.	વધારો અથવા ઘટાડો એકર.
મધ્ય પ્રાંતો અને બીહાર...	૬,૮૬,૦૦૦	૧૧,૬૧,૦૦૦	— ૪,૭૫,૦૦૦
સંયુક્ત પ્રાં. (ગોવાણી વિનાનો પાક).	૨,૧૦,૦૦૦	૩,૫૦,૦૦૦	— ૧,૪૦,૦૦૦
બીહાર અને ઓરીસા	૫,૮૨,૦૦૦	૭,૩૨,૦૦૦	— ૧,૫૦,૦૦૦
બંગાળ	૧,૪૧,૦૦૦	૧,૪૨,૦૦૦	— ૧,૦૦૦
સુગંધ (અ)...	૪૧,૦૦૦	૧,૦૩,૦૦૦	— ૬૨,૦૦૦
પંજાબ ..	૨૬,૦૦૦	૩૪,૦૦૦	— ૫,૦૦૦
હૈદરાબાદ	૩,૧૩,૦૦૦	૩,૦૫,૦૦૦	— ૮,૦૦૦
કુલ...	૨૦,૦૨,૦૦૦	૨૮,૨૭,૦૦૦	— ૮,૨૫,૦૦૦

૧૯૧૮-૧૯ માટે રૂના પાકનો ત્રીજો પતરાં:—એતીવાડી ખાતા તરફથી પ્રકટ કરવામાં આવેલ છે.

આ પતરાં જૂઠા જૂઠા ધણાકાઓમાંથી મળેલા રીપોર્ટ ઉપરથી તૈયાર કરવામાં આવેલ છે તેમાં ૧૯૧૮ ના ડિસેમ્બર મહિનાની શરૂઆત સુધીના રૂના પાકની જમીન તથા નવી જાતોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. એથો એટલે છેલ્લો રીપોર્ટ હવેશ માફક ૧૯૧૮ માં ફેબ્રુઆરીના મીના અઠવાલીઓમાં ગહાર પાડવામાં આવશે.

હીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો તોરો ?

આ વર્ષે રૂના પાક માટે કુલ ૧૯,૬૭૭,૦૦૦ એકર જમીન રોકાયેલી છે જ્યારે ગયે વર્ષે તેજ વખતે ૨૩,૭૮૯,૦૦૦ એકર જમીન રોકાયેલી હતી એટલે આ વર્ષે જમીનમાં ૧૭ ટકાનો ઘટાડો થયેલ છે. ગયા વર્ષના છેલ્લા અડસટ્ટા સાથે સરખાવતાં હાલનો અડસટ્ટા ૨૧ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે.

આ વર્ષે અડસટ્ટા પ્રમાણે કુલ નીપજ લગભગ ૩,૨૮૨,૦૦૦ ગાંસડી (દરેક ગાંસડી ૪૦૦ રતલની) થશે જ્યારે ગયે વર્ષે તેજ વખતે તે ૩,૬૩૯,૦૦૦ ગાંસડી હતી એટલે આ વર્ષે ૧૭ ટકાનો ઘટાડો થયેલ છે. નીપજનો હાલનો અડસટ્ટા ગયા વર્ષની બીજા દેશોમાં કુલ નીકાશ તથા દેશની વપરાશ સાથે સરખાવતાં ૧૫ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે.

જુદા જુદા ધંધાકા માટે હાલના આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

ધંધાકા અને દેશી રાશ્યો.	એકર (૧૦૦૦)	૪૦૦ રતલની ગાંસડી. (૧૦૦૦)	એકર દીઠ નીપજ રતલ.
મુંબ. અ.	૪,૬૧૮	૫૪૯	૪૮
મધ્યપ્રાંતો અને બીરાર. ...	૪,૨૧૨	૭૮૯	૭૫
મદ્રાસ (અ)	૨,૭૨૨	૫૧૬	૭૬
પંજાબ (અ)	૧,૫૮૦	૫૦૧	૧૨૭
સંયુક્ત પ્રાંતો (અ)	૮૬૩	૧૭૫	૮૧
સીંધ (અ)	૨૭૦	૯૮	૧૪૫
બર્મા.	૩૩૮	૭૦	૮૩
બેંગાળ (અ)	૭૩	૨૬	૧૪૨
બીહાર અને ઓરિસા. ...	૭૭	૧૯	૯૯
નોર્થવેસ્ટફ્રન્ટીયર.	૩૮	૯	૯૫
આસામ.	૩૩	૧૨	૧૪૫
અજમેર-મેરવારા.	૩૦	૧૪	૧૮૭
હૈદરાબાદ.	૨,૩૮૧	૨૦૦	૭૪
મધ્યહિંદુસ્તાન.	૧,૨૬૧	૧૭૪	૪૨
બેંગાડા.	૭૯૬	૮૧	૪૧
રજપુતાના	૨૯૨	૬૧	૮૪
માઇસોર.	૯૩	૨૬	૧૧૨
કુલ. ૧૯,૬૭૭	૩૨૮૨	૬૭	

૧૯૧૮-૧૯ ના ગળીના પાકની છેલ્લી સામાન્ય યાદી ખેતીવાડી ખાતા તરફથી પ્રગટ કરવામાં આવેલ છે.

જૂદા જૂદા ઇલાકાઓમાંથી મળેલા રીપોર્ટ ઉપરથી આ યાદી તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. અત્યારે જે પાક બજારમાં મૂકવામાં આવે છે તેને લગતા આ આંકડા છે.

આ વર્ષે ગળીના પાક માટે કુલ રૂ. ૩૦૦,૭૦૦ એકર જમીન રોકાયેલી છે જે ગયા વર્ષ કરતા ૫૮ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે.

આ વર્ષે કુલ નીપજ લગભગ ૪૪,૧૦૦ હંદ્રવેટ થશે. જ્યારે ગયા વર્ષે તે ૮૮,૩૦૦ હંદ્રવેટ હતી. આ લગભગ ૫૦ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. યુનાઇટેડ કોંગ્રેસમાં બનાવેલી રંગના ઉદ્યાગથી હિંદુસ્તાનના ઉદ્યાગ ઉપર પણ અસર થયેલ છે.

વરસાદની તંગીને લીધે ઋતુ ગળીના પાક માટે તદ્દન ખરાબ નીવડી છે.

જૂદા જૂદા ઇલાકાઓ માટે આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

ઇલાકા.	કુલ નીપજ	જમીન	એકર દીઠ સરેરાસ નીપજ
	૧૯૧૮-૧૯ હંદ્રવેટ	૧૯૧૭-૧૮ હંદ્રવેટ એકર	૧૯૧૭-૧૮ હંદ્રવેટ એકર
મદ્રાસ.	૨૮,૮૦૦	૪૨,૬૦૦	૧૪૬,૧૦૦
બીહાર અને આસામીસા.	૬,૩૦૦	૧૦,૨૦૦	૬૪,૨૦૦
સ ચુકત પ્રાંતો.	૩,૮૦૦	૧૭,૪૦૦	૫૦,૭૦૦
પંજાબ.	૩,૩૦૦	૧૫,૫૦૦	૧૬,૦૦૦
ગુજરાત અને મીઠ (દેશી રાજ્યો સહિત)	૧૧૦૦	૧૮૦૦	૭૬૦૦
બંગાળ.	૮૦૦	૫૦૦	૧૦,૧૦૦
કુલ.	૪૪,૧૦૦	૮૮,૩૦૦	૩૦૦,૭૦૦

ગુજરાત ઇલાકામાં (જેમાં સીંધ અને દેશી રાજ્યોનો સમાવેશ થાય છે) મગફળીના પાકનો ૧૯૧૮-૧૯ની સાલનો છેલ્લો મેમોરેન્ડમ ખેતીવાડી ખાતા તરફથી પ્રગટ કરવામાં આવેલ છે.

(તા. ૧૦-૧૨-૧૯૧૮ સુધીનો અડમટો.)

જમીન—છેલ્લા રીપોર્ટ પ્રમાણે મગફળીના પાક માટે નીચે પ્રમાણે જમીન રોકાયેલી છે.

બીહાર ઇલાકા	૬૫,૦૦૦
દેશી રાજ્યો	૨૧,૦૦૦

કુલ. ૧૧૬,૦૦૦

આ આંકડો આગલા વર્ષ કરતાં ૫૭૨ ટકાનો ઘટાડો અને છેલ્લાં ૧૦ વર્ષની સરેરાશ કરતાં ૪૭ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. પંચમહાલ અને પૂર્વ ખાનદેશમાં જમીનમાં વધારો થયેલ છે. બીજી જગ્યાએ વખતસર અને પૂરતા વરસાદના અભાવને લીધે જમીનમાં ઘટાડો થયેલ છે.

રૂઠ—ગુજરાતમાં વાવેતર પછી વરસાદની તંગીને લીધે પાકને નુકસાન થયું છે; માત્ર પંચમહાલના પશ્ચિમ ભાગમાં ઓગસ્ટ સપ્ટેમ્બરનો વરસાદ પાકને અનુકુળ હતો સુરતમાં પાક સાધારણ છે અને બીજી જગ્યા.

મારસેદની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

નિપજ:—ઉપર જણાવેલી સ્થિતિને લીધે શુજરાતમાં સાધારણ વર્ષ કરતાં ૧૮ ટકા પાક ઉતરવાની વક્રી છે. સુરતમાં લગભગ ૪૪ ટકા ઉતરશે. દખણમાં ૧૯ થી ૨૦ ટકા અને પૂર્વ ખાનદેશમાં ૪૨ ટકા પાક ઉતરવાની વક્રી છે કર્ણાટકમાં બેલગામ અને બીજા-પુર ખાતે ૨૯ થી ૩૮ ટકા અને ધારવાર ખાતે ૫૪ ટકા પાક ઉતરશે. સીંધમાં કરાચી, લરકાણા, હૈદરાબાદ અને સીંધના ઉપરના ભાગમાં ૧૬ થી ૩૩ ટકા અને બીજા ભાગોમાં ૫૦ થી ૫૮ ટકા પાક ઉતરવાની વક્રી છે. કુલ નિપજ લગભગ નીચે પ્રમાણે થશે:—

ખ્રીટીશ જીલ્લા. દેશી રાંજયો.

	ટન.	ટન.
મુંબઈ ઇલાકા	૫૦૦૦	૬૦૦૦
સીંધ	૧૦૦૦
	૬૦૦૦	૬૦૦૦

કુલ ૧૨૦૦૦ ટન.

આ નિપજ ગયા વર્ષ કરતાં ૮૫ ટકાનો ઘટાડો અને છેલ્લાં ૧૦ વર્ષની સરેરાસ કરતાં ૮૬ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે.

મુંબઈ ઇલાકાના (જેમાં સીંધ અને દેશી રાંજયોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે) અળસી અને સરસીના ૧૯૧૮-૧૯ ના પાકનો મેમોરેન્ડમ ખેતીવાડી ખાતા તરફથી પ્રકટ કરવામાં આવેલ છે.

(તા. ૫-૧૨-૧૮ સુધીના અહસટ્રો)

આના સંબંધમાં માહિતી પૂરી મળેલ નથી. અત્યાર સુધીના રીપોર્ટ મુજબ આ પાક માટે નીચે પ્રમાણે જમીન રોકાયેલી છે:

	અળસી.	સરસી.
ખ્રીટીશ ઇલાકા.	૩૪,૦૦૦	૯૭,૦૦૦
દેશી રાંજયો.	૭,૦૦૦	૧૨,૦૦૦
	૪૧,૦૦૦	૧૦૯,૦૦૦

અળસી માટેના આંકડો આગલાં વર્ષ કરતાં ૬૦.૨ ટકાનો ઘટાડો અને છેલ્લાં ૧૦ વર્ષની સરેરાસ કરતાં ૫૬.૧ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. ન્યારે સરસી માટેના આંકડો ગયા વર્ષ કરતાં ૬૭.૧ ટકાનો અને છેલ્લાં ૧૦ વર્ષની સરેરાસ કરતાં ૪૩.૬ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે.

અળસી:—ખાસ કરીને દખણ અને કર્ણાટકમાં ઉગાડવામાં આવે છે. વાવેતર સામાન્ય રીતે ઘટી ગયું છે. ખાસ ઘટાડો નાસિક અને અહમદનગરમાં વરસાદની તંગીને લીધે થયેલ છે. દખણમાં વાવેતર ઓકથી ફોદ મહિને મોડું કરવામાં આવેલ હતું. કર્ણાટકમાં ઓકટોબરમાં વાવેતર થઈ ચલુ હતું. પરંતુ ફોદ ફોદ જગ્યાએ નવેમ્બર સુધી તે મુલતવી રહ્યું હતું. અત્યાર સુધી પાકની સ્થિતિ સાધારણ છે.

સરસી:—ખાસ કરીને સીંધમાં અને શુજરાતના દેશી રાંજયોમાં ઉગાડવામાં આવે છે. સીંધમાં વરસાદની તંગીને લીધે વાવેતરમાં ઘટાડો થયેલ છે. વાવેતર ઓકટોબરમાં વખતસર થઈ ચલેલ હતું પાકની સ્થિતિ નવાબશાહ અને સીંધના ઉપરના ભાગમાં સારી છે ન્યારે બીજા ભાગોમાં સાધારણ છે. શુજરાતનાં દેશી રાંજયોમાં વરસાદની તંગીને લીધે જમીનમાં ઘટાડો થયેલ છે અને પાકની સ્થિતિ સાધારણ છે.

COMMERCIAL INTELLIGENCE & STATISTICS.

વેપારી બાતેમીઓ અને આંકડાઓ.

COMPARATIVE STATEMENT OF TRAFFIC AT THE PORT TRUST WAREHOUSES FOR THE MONTH OF NOVEMBER 1918.

ઈ. સ. ૧૯૧૮ ના નવેમ્બર માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીઝમાંના
વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા.

માસની બાત વા. ૧ પહેલી	૧૯૧૮ ના નવેમ્બર ને દિને રજાક.	૧૯૧૮ ના નવેમ્બર ચથેલી ડીલીવરી. તારીખે રજાક.	૧૯૧૮ ની ૧ લી ડીસેમ્બર ને દિને રજાક.	૧૯૧૭ ની ૧ લી ડીસેમ્બર ને દિને રજાક.
ફૂના કાપડની ગાસડી	૩૬,૬૯૩	૨,૩૭૨	૩૮,૩૩૬	૨૮,૦૦૨
પેટી	૮,૬૬૮	૪૦૮	૮,૩૮૬	૧૬,૬૬૮
રેશમ તથા ઉત્તની પીસગુડા ગાંસડી.	૧૧૯	૪૯	૧,૧૯૮	૧,૧૩૪
રેશમ તથા ઉત્તની પેટી.	૧,૨૨૫	૫૨	૧,૨૨૧	૧,૫૨૮
ટવીન્ટ અને ચાર્જ (સુતરાઈ) પેકેજીઝ	૯,૫૪૪	૧,૯૩૨	૧૧,૨૧૬	૨,૫૮૩
રેશમ તથા ઉત્તના પેકેજીઝ	૭,૬૪૨	૧૨૨	૪,૪૫૬	૧,૬૮૪
ત્રાળાના ટન	૪૬૬	૧૯	૪૬૯	૯૪૮
પાતળાના ટન	૨૭૪	૪૧	૩૩૧	૨૦૩

SPINNING & WEAVING RETURNS.

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આંકડાઓ.

૫. સ. ૧૯૧૮ ના ઓક્ટોબર માસમાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાં નીચે પ્રમાણે સુતર તથા સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં.		
	સુતર	(રતલ)
બ્રિટીશ ઇન્ડીયા	૧૯૧૭	૧૯૧૮
મુબમ્બઈ	૩,૭૬,૪૫,૭૭૧	૩,૪૧,૭૫,૫૧૭
મદ્રાસ	૩૫,૬૪,૮૧૩	૩૬,૩૧,૬૭૩
બંગાળ	૨૯,૦૦,૯૧૬	૨૩,૪૭,૫૦૧
ચુનાઈટ ઓવીન્સીઝ	૩૪,૭૨,૮૪૮	૨૬,૫૨,૩૩૩
અબમેર મેવાડ	૯૮,૮૨૮	૧,૭૬,૩૭૨
પંજાબ	૨,૮૭,૩૮૩	૩,૩૧,૭૦૨
દીલ્હી	૧,૮૨,૪૧૭	૨,૩૭,૪૬૫
મધ્ય પ્રાંતો તથા બિસરૂ	૨૬,૦૯,૨૫	૨૮,૧૩,૧૨૩
બ્રિટીશ ઇન્ડીયામાં કુલ	૫,૧૦,૬૨,૬૦૧	૪,૬૩,૬૫,૭૧૬
દેશી રાજ્યો	૨૭,૧૪,૫૪૭	૨૨,૮૬,૧૬૯
એકંદર કુલ	૫,૩૮,૦૭,૪૪૮	૪,૮૬,૫૧,૮૮૫
કાપડ		
બ્રિટીશ ઇન્ડીયા	૧૯૧૭	૧૯૧૮
મુબમ્બઈ { રતલ	૨,૭૨,૬૮,૧૮૬	૧,૪૬,૬૪,૧૩૬
વાર	૧૨,૦૮,૮૪,૦૦૬	૫,૮૬,૪૧,૩૪૪
મદ્રાસ { રતલ	૧૪,૨૮,૦૬૧	૧૫,૬૪,૩૩૦
વાર	૩૫,૫૮,૫૦૦	૩૫,૫૬,૫૮૨
બંગાળ { રતલ	૩,૭૮,૨૩૬	૩,૮૦,૬૭૦
વાર	૧૬,૩૬,૬૦૩	૧૬,૦૦,૩૬૦
ચુનાઈટ { રતલ	૧૧,૦૯,૮૩૭	૮,૮૬,૬૨૬
ઓવીન્સીઝ { વાર	૩૨,૨૭,૮૬૮	૨૨,૨૭,૬૫૨
અબમેર { રતલ	૬૨,૨૧૬	૬૬,૭૫૧
મેવાડ { વાર	૨,૨૨,૮૩૫	૩,૪૦,૦૬૬
પંજાબ { રતલ	૭૮,૬૬૯	૧૫,૫૬૬
વાર	૨,૬૧,૪૦૨	૫૦,૭૧૦
દીલ્હી { રતલ	૪૬,૬૩૬	૮૦,૭૧૧
વાર	૮૦,૦૬૪	૧,૧૦,૨૬૮
મધ્ય પ્રાંતો { રતલ	૧૪,૪૫,૯૮૯	૬,૫૫,૨૬૬
અને બિસરૂ { વાર	૫૫,૮૬,૭૭૮	૩૬,૬૫,૩૫૬
બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ	૩,૧૮,૫૦,૮૩૬	૧,૮૬,૪૪,૫૬૨
દેશી રાજ્યો { રતલ	૧૩,૫૭,૬૪,૪૨૬	૭,૦૬,૦૨,૬૭૧
વાર	૧૭,૩૪,૬૮૬	૧૨,૪૬,૧૭૪
દેશી રાજ્યો { વાર	૬૭,૦૦,૪૬૮	૪૩,૨૭,૬૦૩
એકંદર કુલ { રતલ	૩,૩૫,૮૫,૫૨૮	૧,૯૮,૬૦,૭૩૬
કાપડ { વાર	૧૪,૨૪,૬૪,૮૬૪	૭,૪૯,૩૦,૫૭૯

ઉપરોક્ત પોલીશી કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદે કરવા કયાં જાયો ?

JOINT-STOCK COMPANIES.

જોઇન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ.

ટેબલ પહેલું.

માર્ગસાર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાયેલી કંપનીઓ અને જે નવેમ્બર ૧૯૧૮ની સાલમાં રજીસ્ટર થઇ હતી. જેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે.

નવેમ્બર ૧૯૧૭

નવેમ્બર ૧૯૧૮.

નામ.	સંખ્યા.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
બેંકીંગ અને લોન મન્ડ્યુરન્સ. ૧. બેંકીંગ અને લોન.	૫	૨,૬૦	૧	૧,૦૦
દર્જીગ:—				
૨. પ્રીન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને રેસ્ટોરેશનરી.	૧	૨૦	૧	૫૦
૩. બીજાઓ.	૧૩	૪,૧૧,૭૩	૬	૭૫,૬૦
મીલો અને પ્રેસો:—				
૪. કોટન અને જ્યુટરકો અને પ્રેસો	૨	૪,૫૦
૫. બીજી મીલો અને પ્રેસો.	૨	૩,૦૦
૬. આ અને બીજી વાવેતર ક્રા:—				
૭. આ.	૨	૭,૫૦	૧	૬,૦૦
૮. ખાણો અને પાથરની ખાણો કોલસો.	૫	૫,૫૦
૯. બીજાઓ.	૧	૧,૦૦
૧૦. ઉપર લખ્યા ઉપરાંત બીજી ક્રા:	૧	૨,૦૦૦
કુલે.	૨૪	૪,૪૬,૮૩	૨૦	૬,૨૬૦

ટેબલ બીજું.

માર્ગસાર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાયેલી કંપનીઓ અને જે સાત મહિનાની અંદર રજીસ્ટર થઇ હતી એટલે કે એપ્રિલથી નવેમ્બર ૧૯૧૮ અને ૧૯૧૭ ના આગલા વર્ષ સરખાવતાં જેની વીગત નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે.

ધી જોગે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

એપ્રિલથી નવેમ્બર ૧૯૧૭, અને એપ્રિલથી નવેમ્બર ૧૯૧૮.

જાત.	સંખ્યા.	થાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
ગેર્ડીંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ.				
૧. ગેર્ડીંગ અને લોન.	૨૭	૨૪,૦૫	૧૩	૨૭,૬૩
૨. ઇન્સ્યુરન્સ.	૧	૧૦,૦૦
ટ્રેડીંગ.				
૩. રેલ્વે અને ટ્રામો.	૩	૨૮,૦૦
૪. કોઓપરેટીવ એસોસીએશન	૧	૨,૫૦	૧	૨૦
૫. શીર્ડીંગ, લેન્ડીંગ અને વેર	૧	૫,૦૦
હાઉસીંગ.				
૬. પ્રીન્ડીંગ, પબ્લીશીંગ અને	૧૦	૪,૩૦	૮	૫,૬૬
સ્ટેશનરી.	૬૨	૫,૫૦,૮૫	૬૬	૨,૮૪,૨૫
૭. બીનબો.				
મીલો અને પ્રેસો.				
૮. કોલન મીલો.	૧	૩૫,૦૦	૩	૫૧,૦૦
૯. ઉન, રેશમ, અને શણની મીલો				
વગેરે.	૧	૧,૦૦
૧૦. કોલન અને જ્યુટરકો અને પ્રેસો	૩	૬,૫૦	૧	૫,૦૦
૧૧. પેપર મીલો.	૧	૨,૦૦
૧૨. રાઇસ મીલો.	૨	૧,૭૦	૨	૬૦,૦૦
૧૩. સો અને ટીમ્બર મીલ.	૧	૧૦,૦૦
૧૪. બીજી મીલો અને પ્રેસો.	૨	૧૬,૬૦	૪	૧૦,૦૦
ચા અને બીજી વાવેતર				
કંપનીઓ.				
૧૫. ચા	૨૨	૫૧,૬૩	૧૬	૪૮,૬૦
૧૬. કોફી અને સંકોના.	૧	૩,૦૦
૧૭. બીનબો.	૪	૫,૪૮	૬	૧૬,૬૦
ખાણો અને પરધરની ખાણો.				
૧૮. કોલસો.	૬	૧૬,૫૦	૬	૨૪,૦૦
૧૯. બીનબો.	૫	૫૬,૫૦	૮	૩૩,૧૮
૨૦. જમીન અને ગાંધકામ.	૧	૧૦,૦	૧	૬,૦૦
૨૧. જવનો દારૂ.	૧	૬,૮૮	૨	૧,૭૨
૨૨. બરફ ણનાવવાનું કારખાનું.	૧	૬૦
૨૩. શાકર બનાવવાનું કારખાનું.	૧	૪,૦૦
૨૪. ઉપર જણાવ્યા શીવાયની બીજી				
કંપનીઓ.	૭	૫૨,૩૫	૫	૩૭,૫૫
કુલ.	૧૬૨	૮,૭૧,૪૪	૧૫૭	૬,૬૬,૦૨

મારસેલ્સની રગીન, લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

ટેબલ ત્રીજી.

માધસાર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં સંયુક્ત થયેલી બેઇન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ ૧૯૧૮ નવેમ્બર મહિનામાં રજીસ્ટર થઇ હતી જેની સંપૂર્ણ વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૧. બેકીંગ, લોન, અને ઇન્સ્યુરન્સ.			
૧. થીરૂવરૂલ બેન્ક	કોઇમબટુર ટેલુકા મદ્રાસ.	ધીરધાર.	૧,૦૦,૦૦૦
૨. ટ્રેડીંગ.			
(અ) પ્રીન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને રેસ્ટોરેશનરી			
૨. બરમા ઓબસર્વર	રંચુન, બરમા,	પ્રીન્ટીંગ, વગેરેનું કામ-કાજ કરનાર.	૫૦,૦૦૦
(બ) બીજાઓ.			
૩. નાગપુર કલે કુાં.	કલકત્તા.	સીમેન્ટ બનાવનાર અને માટીનો ધંધો કરનાર	૬,૦૦,૦૦૦
૪. બંગાલ બંકર્સ	"	કાલસાનો વેપાર કરનાર.	૧,૦૦,૦૦૦
૫. સ્ટાન્ડર્ડ એનજીનીયરીંગ અને ગ્રાસ વર્ક્સ	લાખપુર, બંગાલ	ત્રાખા પીતળ બનાવનાર.	૫૦,૦૦૦
૬. ઇલેક્ટ્રીક એન્ડ કુાં.	બંગાલ.	એક્સપોર્ટ અને ઇમ્પોર્ટ નું કામ કરનાર.	૨,૫૦,૦૦૦
૭. ઇન્ડિયન સ્ટાન્ડર્ડ વેગન કુાં ...	કલકત્તા.	રેલ્વે ગાડીઓ અને વેગન બાંધનાર વેચનાર.	૬૦,૦૦૦.૦૦
૮. લુક હાઉસ એન્ડ કુાં ...	"	પરચુટણ ધંધો.	૧,૫૦,૦૦૦
૯. હેરબર્ટ પેરેટ એન્ડ કુાં ...	"	દારૂના વેપારી.	૩,૨૦,૦૦૦
૧૦. ઝનીથ એનજીનીયરીંગ કુાં ...	"	એનજીનીયરીંગ વગેરે કામકાજ કરનાર.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૧. ઇસ્ટર્ન પોન્ટરલ	"	પરચુટણ ધંધો.	૨૦,૦૦૦
		બીજાઓ કુલ.	૭૫,૬૦,૦૦૦
		ટ્રેડીંગ કુલ.	૭૬,૪૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ, ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	ધાપણ રૂ.
૩. મીલો અને પ્રેસો.			
૧૨. બંગાલ ઓઇલ મીલસ ...	ઠલકત્તા.	તેલ બનાવનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૩ ગેનજીસ ઓઇલ રીફાઇનરી ...	"	"	૨,૦૦,૦૦૦
		મીલો અને પ્રેસો કુલ.	૩,૦૦,૦૦૦
૪. ચા અને ખીજ વાવેતર કંપનીઓ.			
(અ) ચા.			
૧૪. ડોરાચેરા ટી કંપની... ..	"	ચાની વાવણી વગેરે.	૬,૦૦,૦૦૦
૫ ખાણો અને પત્થરની ખાણો.			
(બ) કોલસો			
૧. ખીરહામ કોલયરી કુા ...	લાખપુર, બંગાલ	કોલસાની વેપાર કરનાર	૧,૦૦,૦૦૦
૨. પાન્ડ વેશવર કોલયરી ...	ઠલકત્તા.	કોલસાની ખાણોના વેપારી	૧,૦૦,૦૦૦
૩. સીનીડેહ કોલકતસર્ન ...	"	"	૧,૫૦,૦૦૦
૪. એનફીલ્ડ કોલયરી... ..	"	"	૧,૦૦,૦૦૦
૫. ઇન્ડિયન ટીગર સીન્ડીકેટ .	"	કોલસાની ખાણો અને લાકડાના વેપારી.	૧,૦૦,૦૦૦
		કોલસો કુલ.	૫,૫૦,૦૦૦
(ખ) ખીજઓ			
૬. રજપુતાના મીનરલ્સ સીન્ડીકેટ	મુંબઇ.	ખાણ.	૧,૦૦,૦૦૦
		ખાણો અને પત્થરની ખાણો કુલ	૬,૫૦,૦૦૦
		એકંદર કુલ	૯૨,૬૦,૦૦૦

COMMERCIAL INTELLIGENCE

ઠહેપારી આતમી.

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી આતમીઓ આપશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર જાખત સબંધ બાધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં દાખલ કરીશું.

ખબર મોકલનાર નામ	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપની નામ	કઈ જાખતનો વેપાર કરવા માગે છે તે
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ એચ ૨૧૩	સુગંધી અને સુગંધ વિનાની ચેપ ફર કરનાર દવાઓ, જીવડા ભારી નાખે તેવા પાઉકરો વિગેરેનો વેપાર કરતી કેનેડાની એક પેઢી	હિંદુસ્તાનમાં પોતાનો માલ ચાલુ કરવા માગે છે માલ કેનેડાના બદર ઉપર એક એ. બી વેચવામાં આવે છે, શીર્ષાંગ ટાકયુમેન્ટસ ઉપર નાણા પગાર કરવાના, અને જરૂરના ધ માલ ખરીદનારને ૨ ટકા 'ટેરાડીસકાઉન્ટ' અને ૨૫ ટકા 'ટ્રેડ ડીસકાઉન્ટ' આપવામાં આવશે
" ૨૧૪	ગરબન અને હાઇસ્પીડ ડ્રીટસ બનાવનારી કેનેડાની એક પેઢી	લડાઈ પછી હિંદુસ્તાનમાં પોતાનો માલ ચાલુ કરવા એજન્ટો માગે છે
" ૨૧૫	વેકુવર (પ્રીટીશ કોલ બીઆ)ની એક પેઢી	હિંદુસ્તાનમાંથી છોડવા વિગેરેમાંથી કાઢવામાં આવેલી ગરબીની નિકાશ કરવાવાળાઓ સાથે કામ કરવા માગે છે
" ૨૧૬	મદ્રાસની એક પેઢી	બીટયુમીન પુર પાડવાવાળા માથે કામ કરવા માગે છે
" ૨૧૭	અમૃતચરની એક પેઢી	ઑકઝેલીક એસીડ ખરીદનાર સાથે કામ કરવા માગે છે
" ૨૧૮	મીરાકયુસા (સીસીવી)ની એક પેઢી	કૉન્મેન્ટ્રેટ લેમન જુમ, વાઇન લીઝ, બીમ સ્ટોન, આલીવ ઓઇલ, સાઇટ્રેટ એક લાઇમ, પ્યુમીક સ્ટોન વિગેરેની આયાત કરવાવાળાઓ સાથે કામ કરવા માગે છે

ધી એન્ડ ટાઇલ માર્ટ ૨૧ એક ઓફિસ, ફેટ, સુબઈ

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપારે કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કય બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
	* સુંગડની એક બાણીતી પેઢી.	ઈંગ્લંડ, ઇટાલી, જાપાન તથા અમેરીકાના વેપારી સાથે હિન્દુસ્તાનનો કાચો માલ એક્સપોર્ટ કરવાને તથા તે દેશાવરોનો કોઇ પણ બાબતનો માલ ઇમ્પોર્ટ કરવા માટે રાજી છે તથા કમીશન એજન્ટ તરીકે પણ કામ કરી કરશે.

* આ બાતમીના સંબંધમાં આ એજન્ટના સેક્રેટરી મારફત પત્રવ્યવહાર કરવો.

ઉપરની બાતમીઓમાં જે ઢેકાણે 'ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ' લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું હાયવેક્ટર જનરલ એન્ડ કોમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જવું. (આ એજન્ટનું નામ તે કાગળમાં લખવું).

નોટ.

“ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ”ના નંબરની બાતમીઓના સંબંધમાં તે બાતમી માગનાર વેપારી યા પેઢીએ જેક રેકર્ડ્સ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય તેવી બાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.

NEW PATENTS.

નવાં પેટંટો.

જલકંતાની પેટંટ ઓફીસમાં નવી શોધો માટે પેટંટો મેળવવા માટે ૧૪ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૮ તારીખ સૂધીમાં નીચે મુજબ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી

અરજી કરનારના નામ	શા માટે.
એ. બી. સીફા	વૈગન સીતમા સુધારા
એલ. જે. માર્ટીન.	રેલ્વે વેગનના દરવાજાના તાબાં.
ટી. ડબલ્યુ. એસ. હચીન્સ.	લેમ્પ બ્લેકની બનાવટમાં સુધારા.
સીગર મેન્યુફેક્ચરીંગ કં.	સીવવાના સાચા
એમ. એલકાપુર	કાગળના એક જોવા કપડાની ઢાંચળી
ધ. બોક્સ	ઘર પાડી નાખવાની રીતમાં સુધારા અને કચરામાંથી ઉપયોગી પદાર્થ કાઢવા માટે
આલફ્રેડો એન્જીન્સ લીમીટેડ	એન્જીનમાં સુધારા

આ ગામતનો સઘળો પત્રવ્યવહાર “ કન્ટ્રોલર ઑફ પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧ કાઉસિલ હાઉસ, કલકત્તા ” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઑફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન એક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧૯૧૫ આપેલાં છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના પ્રીન્ટેડ રેપ્રેસેન્ટેશન્સ લેખજ પેટન્ટ ઑફીસનાં ખાતાં પુસ્તકો નીચેના ઠેકાણે વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવશે:—

ગામ.	ઠેકાણું.
મુંગાઈ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ. વિક્ટોરીયા જ્યુબિલિ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, લાયખલા. જોમ્મે ટેક્સટાઇલ એન્ડ એન્જીનીયરીંગ એસો- સીએશન, નં. ૧, એ, સસેક્સ રોડ, પદેલ.
અમદાવાદ ...	આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
અહમદાબાદ ...	પબ્લીક લાયબ્રેરી.
બેંગલોર ...	ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઑફ સાયન્સ.
કલકત્તા...	પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૧, કાઉસિલ હાઉસ સ્ટ્રીટ. મીવીલ એન્જીનીયરીંગ કૉલેજ, સીઅપૂર.
કાનપૂર...	ઑફીસ ઑફ ધી ડિરેક્ટર ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, યુનાઇટેડ પ્રોવિન્સીસ.
કલ્કા ...	ઑફીસ ઑફ ધી ડિરેક્ટર ઑફ ...
દીલ્હી ...	ઑફીસ ઑફ ધી ડેપુટી કમીશનર.
હૈદરાબાદ ...	ના. નિગમના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
કરાંચી ...	ઑફીસ ઑફ ધી સીટી ડેપુટી કલેક્ટર.
લાહોર ...	પબ્લિક પબ્લીક લાયબ્રેરી.
લન્ડન ...	પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૨૫, સાઉથમપ્ટન બીલ- ડીંગ્ઝ, ડબલ્યુ. સી.
મદ્રાસ ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ એગમેર, કૉલેજ ઑફ એન્જી- નીયરીંગ.
માઇસોર ...	ઑફીસ ઑફ ધી સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ, જન- રલ એન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
નાગપૂર...	વિક્ટોરીયા ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
પૂના ...	કૉલેજ ઑફ એન્જીનીયરીંગ.
રંગૂન ...	ઑફીસ ઑફ ધી રેવન્યુ સેક્રેટરી, ગવર્નમેન્ટ ઑફ બરમા.
રૂરકી ...	આમસન કૉલેજ.
શાલાપૂર ...	ઑફીસ ઑફ ધી કલેક્ટર.

ઉપરોક્ત પોલીસી કરેલા ટેગલટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

જો

તકમારે ત્રીજી વર્ગના ઉત્તરઓની હાડમારી અને બુલમ અટકાવવા હોય હાંદી બ્લેપાર ઉલ્લેખને થતી હાની બંધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭ પૌન્ડનો હાંદુસ્તાન ઉપર પ્રડેતો ધસારો અટકાવવો હોય, હાંદીએ માટે રેલ્વેમાં સારા પમારની નોકરીઓ નેર્યતી હોય, હાંદી ઉલ્લેખ હાંદુનાજી લાભ માટે ખીલવવો હોય, જહોર મળની સગવડ માટે પૂરતી કાચજી રાખનાર સત્તા નેર્યતી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અને અભિપ્રાયને માન આપે એવો અમલ નેર્યતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલી રેલ્વે સબધી હાડત ચલાવવા માટે નાણાની મોગી અથવા નાની રકમની મદદ કરેલું ફરિયાસ્ત દાલાખાનજી ૩૧૧, હોન'બી રોડ, મુબઇ એ સરનામે મોકલવા બીન તી છ

“ઇનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપડાઓમાથી આવક વેરા માટે હીસાખતા પત્રકો (ડી ફ્રેમ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે માહિતી માટે મળો અથવા લખો —

બી. એલ. થોસર.

પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમર્શીયલ કોલેજ,

૪૨, કાલબાદેવી રોડ, મુબઇ

બી. એન. લાથેનાની ફાં.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચટસ.

નાગદેવી રસ્તો, મુબઇ નાં ૩

ટેલીફોન નાં ૩૧૫૫

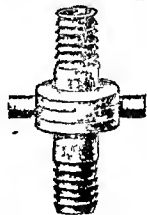
સેન્ટરી જીન એન્ડ રેલ્વેને લગતો સર્વે સામાન.

લોખડની, કલાઇની, પીતલની, તાબાની, સીસાની, બોયલર ટયુગો, બીરની રેનવોટર પાર્થિસો અને તેની ફીટીંગ્સો — દરેક માપની મોટા જથ્થામાં મળશે.

તેસતેડ પીતલના રતોવ કૉક, બીબકૉક, સીતના વીલ વાવવઓ, અને કાકસો —

દરેક જાત અને માપના.

ચીનીની ગટરના પાર્થિસો અને ફીટીંગ્સો, વોટર-કલોઝના વાસણો, લેવેટગસો, બાય તબ્સો, ફલસગી ટાંકીઓ વગેરે પ્લમ્બરોને લગતો દરેક જાતનો માલ 'જલ્દા' તથા છુટક મળશે.

શહેનશાહી અમ્બર પિલ્સ સોનાનો વરકવાલી.

આ દવા અમ્બર તથા સોનાના વરક અને પૌષ્ઠિક યુનાની દવાઓની બનાવેલ છે હરતદોષ અગર બીજા બમે તે કારણથી તાકાત ખોઈ બેઠેલા નિરાશ નામરદ રાજસોયું નપુંસકપણું આ અમ્બર પિલ્સથી દુર થઈ પુરપાતન પ્રાપ્ત થાય છે.

ધાતુક્ષય અને વીર્યઘાત તેમજ તેથી ઉત્પન્ન થતા દરદો મગજ અને જ્ઞાનનુંતુઓની નળખાઈ છાતીની મુંઝવેલીસ, ગભરાટ, ભરમ, ખાંસી, માથાનાં દરદ, અછળું, કબજીયત, કળતર, કમરનો દુખાવો, વાસાની ફાટ વિગેરે આ અમ્બર પિલ્સથી દુર થાય છે આ અમ્બર પિલ્સથી પાચનશક્તિ જોશવર થઈ તારીરિક બળમાં વધારા સાથે વીર્ય ધર બની ઇદ્રિયની રોગ નસો ટાઈટ થઈ બ ધેનમાં સપૂર્ણ વધારો થાય છે કુકવ ત્રણ દીવસમાં ફાફદો નજીક ખાતો થાય છે અને વીસ દીવસ ખાધાથી લાંબી મુદત સુધી વાઘાવ કામચ રહે છે. આ અમ્બર પિલ્સ વર્ધાવસ્થાના લોકોને નવી જીવાનીની તાકાત બદે છે જીવાનોને તેથી પૂર જોશ તાકાત પેદા થઈ કમલ મરદાઈ ઉત્પન્ન થાય છે તેમા પરેજી કાઈ નથી.

નામદાર મુખર્જી સરકારની ગવર્મેન્ટ લેબોરેટરીના કેમિકલ એનાલાઇઝર સાહેબે અમારી દવાની પરિક્ષા કરી સરટીફિકેટ આપ્યું છે કે તેમાં કોઈ ઝેરી પદાર્થ, દવા કે રસાયન વિગેરે નુકસાનકારક ચીજ નથી.

નામદાર એમ. આર. સી. એસ. (ઇમેલેડના) તથા એચ. આર. સી. પી. (લંડનના) તથા જેવપુર સ્ટેટના ચીફ મેડીકલ ઓફીસર સાહેબ વિગેરેએ અમારા દુર્ગીમાતના પુરતા અનુભવ અને પ્રતિજ્ઞા હોવાના સરટીફિકેટ આપાવત કયાં છે.

કી મત ગણી ૭ ના રૂ. ૨ બે ગણી ૪૦ ના રૂ. ૧૦ દેશ.

શહેનશાહી પિલ્સ (લેપ) ધણીજ કિંમતી યુનાની દવાઓથી બનાવેલ છે તે દરદોજ લગાડવાથી એક એક આઠવાડીયામાં ઇદ્રિયની રોગ નસોની કમજોરી તથા નમળાઈ અને સુસ્તી દુર થઈ સંપૂર્ણ જોશ અને સખતાઈ આવે છે તેથી મોઈ જાતની હાલ થતી નથી કી. રૂ. ૫

શહેનશાહી પિલ્સ નાં. ૨ તદ્દન અસકત નામરદ જેની ઇદ્રિય ખોતળી પડી ગઈ હોય તેને માટે અકસીર છે. કી મત રૂ. ૧૦ દેશ. વિષેજ ખુલાસો પ્રાઇસ લીસ્ટમાં છે.

હકીમ ગુરમહમદ બી એચ સોલરી એન્ડ કાજી, અખાસી દવાખાના.

જેતપુર, કાઠીયાવાડ.

પોરબંદર પોર્ટલેંડ સીમેન્ટ

“ગણપતી” છાપ.

હમારો સીમેન્ટ હીંદુસ્તાનમા આપાત થતા સારામાં સારી સીમેન્ટની ગરોખરી કરે છે, અને જાણીતા ખાતાંઓમા વપરાય છે એટું પેર્ફેક્ટ એક એક હાંદવેટના મજાનુત ફેયશાઓમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતાં ધણીજ સહેલાઈથી કચ્છા સકાય છે.

વધુ વિગત તથા લાભ માટે લખો.

શ્રી ઈન્ડોયન સીમેન્ટ લીમીટેડ

તાતા સન્સ એન્ડ લીમીટેડ

એજન્ટસ,

નવસારી બીલ્ડીંગ કંપ, મુંબઈ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી.

પરંતુ એ અન્ય વીંછીઓમા, લોબ્જન ગુંડોમા કે લપકાદાર લોબ્જોમા, અને ખુદ પોતાને ઘેર પણ, અહીંના જેવી સ્વાસ્થિ યાને ટેસ્ટકુલ સ્પેષ જમવાની આશા રાખશે તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાત્રી કરો.

કે. સુભાદેવી પોસ્ટની પાછળ મુબઈ ન. ૨

ધી એલેમ્પીક કેમીકલ વર્ક્સ લું. લી.

મુબઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના ભાવ પ્રકાશ નામના ગ્રંથના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ—

વેજીટેબલ દોનીક સીરપ—(દેશી ઔષધિઓમાથી રાસ્ટ્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શકિતવાળી દવા આ દવા જલદી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અખુદ કોવત આપે છે (એ ખાસ ધ્યાનમાં) રાખવું કે વેજીટેબલ દોનીક સીરપથી શરીરમા આવતી શક્તિ ઉત્તેજ અને ઉન્માદક દવાઓથી દૂક સમય મટે જણાતી ફત્તીમ શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે)

(૨) લીવરને પોતાનું કામ બંભવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે

(૩) અલ્બર્ની બ્યાંલીનો નાશ કરે છે, અને અન્ન માર્ગને તાકાત આપે છે

નોટ—જર્બવતી તેમજ સુવાવડી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી મુખરોગ લાગુ થઈ શકતો નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મળી જાય છે કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૨-૦

ગ્લોસિરો ફ્રેન્કેટ કેમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનતન્ત્રે શર્કર આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના જ્ઞાન-તન્ત્રોમા અને મગજમા મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લોસિરો ફ્રેન્કેટના તત્વો રહેલા હોય છે, અને બ્યારે તેનું પ્રમાણ ધી ન્ય છે, ત્યારે સાધારન આદોષ્યતા અને શક્તિ નતી રહે છે અને અશક્તિને લઈ ભૂદા જુદા સંખ્યાબંધ દરેક ઉત્પન્ન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્વોમાથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાને ઉપરોગ કરવાથી જોઈએ જેપ પુરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્વોની શક્તિ થાય છે જેઓને મગજનો કે અગમજનો ઘસારો વિરોધ તમારો હોય તેમજ અચુક આ દવા વાપરવી કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૬-૦ (મોની સાઈઝ.) ૦-૧૪-૦ (નાની સાઈઝ.)

બીજી બનાવટો મારે કેટલોગ મગાવો.

મળવાનું છેલ્લું—ધી એલેમ્પીક કેમીકલ વર્ક્સ લું. લી.

સ્ટ્રીટ—મુબઈ.

કચ્છીક બ્રહ્મસના કારખાતામાં બનતી દવાઓ.

કચ્છીક	એચુ મીક્ષયર	(તાવ માટે)	૦-૧૨-૦
કચ્છીક	એચુ પીત્તર	(તાવ માટે)	૦-૧૨-૦
કચ્છીક	ટોનીક સીરપ	(શક્તી માટે)	૧-૦-૦
કચ્છીક	સારસા પરીલા	(લોહી સુધારવા માટે)	૧-૦-૦
કચ્છીક	કફ મીક્ષયર	(ખાંસ માટે)	૧-૦-૦
કચ્છીક	કોલેરા મીક્ષયર	(પચ્છી માટે)	...	/...	..	૧-૦-૦
કચ્છીક	કન્ટો બામ	(શરીરના દુખાવા માટે)	૦-૮-૦

બીજા દવાને માટે લખો.

Tel. " Kadki " Bombay—કચ્છીક બ્રહ્મસ ગીરબામ—સુબધ

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેશો?

એક જ ભાવવાળી જુની
અને નાણીતી

મહાલે એન્ડ કંપની,

મારવાડી
બનાર
સુબધ

વીકાચ
કીસ્તી ગેકરની નાણી
૨૨૯૯ હાથી છાપની હાથેરી
ગંગલોર, સાઈકલ, મીરબાપુર, વીક
તથા અચાંતા ફેન્સી ડ્રેસો, તેમજ સાચી જરીની વ
નવી તરબંની ઇંદ્ર કેપ તથા વીકટોરીયા કેપ, સાદી ટોપીઓ
ગંગલર નાથો હમારે ત્યાં હરહંમેશ તઈયાર છે તે બદ

નવાને સુક્રો નહીં.

બહારગામના ઓર્ડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractor
Engravers and Sculptors.15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.
Largest ImportersMarble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

જગત વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન.

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

—૧૮૮૦:૨૫:—

(હિંદુ, પારસી, જૈન, ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો મહિત્વ, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિત્રણા બડા કાગળ, પાકું પૃષ્ઠ ૮૦૦ તુર્ત શાહક થાઓ.

મૂલ્ય-રૂા ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. જુડું.

ધર્મરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
અત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય બોધક અને શિક્ષાપ્રદ ચદ્ધ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
ધર્મ ત્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અંત પર્યંત બનેલા સર્વ અલૌકિક અમલોદો, વિવેકાનંદને ધર્મ દર્શન
ધર્મ, વગેરે અધ્યાય આસ વાંચવા જેવાં છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાંચવો જોઈએ.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સરતી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

ફેશનેબલ સેંકડો ડીઝાઇનામાં મશીનાથી

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, બુલેધર કબુતર ખાતા પાસે

બસો રૂપિયામાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને ઘેછી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આસ્થાની તબતી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાવવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાના નામનું લીરટ બોર્ડ પર લખી જાહેર ભાગમાં મુકી સ્મારક રખાય છે એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં અગ્ર તથા છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

રૌયલ ટૉનીક પીલ્સ.

તાકાત આપનારી શુદ્ધ વનસ્પતીની ગોળીઓ.

આ ગોળીઓ દરેક પ્રકારની નબળાઈ દૂર કરી પુરુષાતન આપે છે. સ્વપ્નામાં કે પીશાબમાં જતી ધાતુ બંધ કરી વીર્યવીકારના ગુપ્ત દરેક મટાડી પાચનશક્તિ વધારી તાકાત આપે છે.

કેળવણી લેતા વીદ્યાર્થીઓનાં મગજને પુષ્ટી આપી તેમની ઝોછી થયેલી યાદશક્તિ શક્તિને પુરસ્કેશમાં બિલતી રાખે છે.

કેશર, કસ્તૂરી, અંબર વીગેરે દેશી વનસ્પતીની બનેલી “રૌયલ ટૉનીક પીલ્સ” લોહી વધારી અવયવોને તાકાત આપે છે. શુષ્ક વધારી શરીરનું પોષણ કરે છે એટલું જ નહીં પણ ફક્ત ત્રણ દીવસમાં પોતાની અદ્યુત શક્તિ આમેલુખ બતાવે છે સ્ત્રીઓના અનિદ્રાની રૂતુઆવને અટકાવી ગર્ભસ્થાનને સુધારી તંદુરસ્તી બક્ષે છે.

રજીસ્ટર નંબર ૧૮૦ તપાસી લેજો. નકલી માલથી ખુબ સાવચેત રહેજો. કીંમત ૩૦ ગોળીની રૂ. ૧-૪-૦

ડા. ઓવીદલ હામોદરની કું.

બજાબંધ તથા છુટક દવાઓ વેચનાર,

નં. ૩ સુતાર અલ, મારકેટ, મુંબઈ નં. ૨

જીવનતત્વો

જીવનું પ્રિય હોવા છતાં જીવનતત્વોની જાણવણ સમજવામાં ન આવે તો કાચા-પાચાવાળી ઇમારતની જેમ શરીર દિવસે દિવસે વીધાતું જાય છે. નાના સરખા રોગો પણ શરીરને વધારે માઠી અસર કરે છે, અને કંઈપણ જીવન ઠરતું જાય શકતું નથી. માટે દરેક માણસે પાચનશક્તિ, રૂધિર, નીચું અને જાળ વગેરે જરૂરનાં જીવનતત્વો જાણવવામાં સાવધાની રાખવી જોઈએ.

આ અતિશય જરૂરના જીવનતત્વો જો કંઈ બગડ્યાં હોય અથવા કમતી થયાં હોય તો તેને સુધારવામાં તથા વધારવામાં—

પ્રખ્યાત

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ

આખી દુનિયામાં ઉચા પ્રકારની ફતેહ મેળવવામાં પાર પડી છે, આડનીશ વર્ષ જેટલી લાંબી મુદતમાં એ ગોળીઓએ પોતાની પ્રકાશિત કીર્તિને વધારે વધારે વધારે ફેલાવી છે. અસંખ્ય મનુષ્યો તંદુરસ્ત અને લાકાતવાળાં કરી અસંખ્ય ઉંચા સર્ટિફિકેટોથી પોતાની ફેલાયેલી કીર્તિને વધારે મજબૂત કરી છે.

— કિંમત—ગોળી ૩૨ ની ૨૫ ૧ નો રૂપિયો ૧ એક —

વધારે વિગત જાણવાને માટે અમારું પ્રાઇસલીસ્ટ મંગાવી વાંચે થાઓ.

બ્રાંચ ઓફીસ
મુંબઈ, કાલબાદેવી રોડ.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

આતંકનિમ્હ ઔષધાલય.

જામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અધારાં, માથાનું દુખવું, ખીશાળ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદોસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ઢીંચી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણ, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની શીશી ૧ ના ૩. ૧૦૦

ઠે. સ્વપટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીઆના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યા મુગ્ધાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનને દ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણુંજ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિસાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના ભાગ ઉપર 'પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું કરીને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિસાબ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિસાબ કરવાની શંકા થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી બીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિસાબ ઘટ્ટીજી ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા ન્યાયિમા બહુ ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાઓ દંધમાં બાળકોનામાં પિસાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરુષને પિસાબમાં થતી દુરેક પ્રકારની અડચણ તથા બાળતરા દુર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા દરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન યથેચ્છી ઇંદ્રિયને વાઙ્મા આપી સ્ત્રી પુરુષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનને દ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણુંજ થોડું લક્ષ આપે છે. થોડું પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણું જીવી શકે છે પણ જો જનને દ્રિય ૨૪ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તો ઘણુંજ દુઃખ અને ધન્ય થઈ આવે છે કારણ કે ઘણુંજ ઝેરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવો જોઈએ તે રહી જાય છે; અને તેથી જનને દ્રિયના સમગ્ર અગત્યના કામ કરતા કબજાઆતથી છુટા થવાને અને આંતરડાની ધન્ય વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે. જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણું વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા ભુરાસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય; જો મુત્રથી તણુખ મારતી હોય કે ધન્ય થતી હોય અથવા ટીપાં પડતા હોય, જો મુત્રાશયની કેાઘડી આગળના ભાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનને દ્રિય ઉધાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ધન્ય થતી હોય તો આ દરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દહાડામાં જમ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુતા વખત મળી ત્રણવાર વાર સાનમેટો લેવા જીલવું નહિ.

આથી જનને દ્રિયને સવિધ્યમાં ધન્ય થી બચાવી દેશે અને આખી સીરકમ બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનને દ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનને દ્રિયમાં બરાબર મુત્ર રહેવાથી ધીમી ફરી સિરકમને દુર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઔંસની ખાટલીમાં વેચાય છે. દરેક ખાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપિયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડ્રગિસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જવાબદાર માગશે. કોઈપણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની, બૅરો સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક-અમેરિકા.

Old. CHEM. CO., 61 Barrow Street, NEW YORK U. S. A.

ધાતુ ક્ષિણતાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

અંગુ થાકી જવું, મનનું ઉદાસ રહેવું, છાતીમાં ધબકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામાં વેદના થવી, ચઠરી તથા આંખે અંધારા આવવાં, ઠંડાળો આવવો, નિયાર શકિતનું ગુમ થવું, સ્વભાવ ચીઠો થવો, જરા જરામાં ઉરેકેરાઈ જવું, સ્ત્રીપર અભાવો ધાતુનું તુરત સ્ખલિત થવું. શરીરનું તવાઈ જવું તથા હમેશા ગરમ રહેવું, પ્રિયવસ્તુ તરફ અભુગમો:—આમ ત્યારે થાય ત્યારે સમજવું કે ધાતુ ઓછી થઈ ગઈ છે. અથવા થાય છે, ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરંદીવાળી.

રાજ રાજેશ્રી ગોળીઓ

તું સેવન કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમામ દર્દો મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવી લોહી તથા વિર્યને સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મદર્દ વધારે છે અને ખોરાકી વધારી કુદ પચાવી વિર્ય સ્તંભન કરે છે. ક્ષય સંકુલ્લી ઇલાહિ દોગ મટાડી તવાઈ ગયેલ શરીરને હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે કી ગોળી ૩૦ ની ડબીના રૂ. ૨૫૫ ફાયદો ન થાય તો એક પછી શબ્દ પુછ્યા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જામીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરંદીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓનું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓને સ્વરૂપવાન બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરનો ખાધો સ્તન વિગેરે અવયવોને ફરી દૃઢ કરે છે, ઘાસલ્લી છુપલ્લી અને રૂઠોઠોપથી થતા દોગ મટાડે છે ગર્ભાશયને સુધારે છે અને ગર્ભધાન્ય કરવા યોગ્ય બનાવે છે. સુવાદોગ અને તે પછીની નબળાઈ પાચન શક્તિનો નાશ થવો, ઝાડા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. કી. ગોળી ૩૨ ની ડબીના રૂ. ૫.

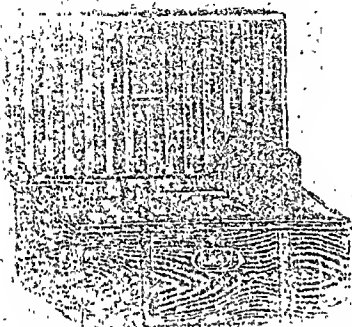
એક ડબી સાથે ફાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરંદી આપવામાં આવે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જુની હનુમાનગલીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,
કાલબાદેવી રોડ—મુબઈ.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાંચીવાળા.

No. G. 110 H. H. LIEUT-COL. RAJA RAMSINGH'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના: ઇ. સ. ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ સુબંધના નામદાર ગવર્નમેન્ટના
આશરે હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ ટ્રંક અને દરેક જાતના
બૅકસ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક ભાગના મહાન એકત્રીબીથનામાંથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બૅકસ મોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટ, સોલ્ડીસીટરની ઓફીસો, બેંકો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઓફીસો અને પહેડીઓમાં ધણાજ વિશ્વાસ અને ઉત્સાહથી વપરાય છે. એજ અમારા
બૅકસની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જોખીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કૅટલોગ મંગાવી ખાતરી કરો.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ. કરાંચી. રોડ રૂમ નાં ૬૭-૬ હોરનબી રોડ, સુબર્ક.

Telephone No 1211

MILL, GIN, PRESS, RAILWAY, & MARINE STORES & MACHINERY.

STOCK READY OF IMMEDIATE DELIVERY.

ARTICLES

Heavy Picking Bands
Chrome " " " " " "
Chrome Grey Spring Buffers
Bufallo Pickers No 4
Drop Box Pickers
Roller Skins 26' x 22'
Leather Belting 1" to 4" single
Hair Belting, 1" to 10"
Balata Belting 1" to 10"
Sizing Flannel, 62" to 78"
Roller Cloth 16 & 18 oz
Clérrer Cloth 22 & 24 oz
Hoalds all sizes
Reeds " "

India Rubber Sheete, $\frac{1}{2}$ ", $\frac{3}{4}$ ", 1" & 1"
India Rubber Insertion Cloth 1/8", 1/16".
India Rubber Suction Hose 2" & 2 $\frac{1}{2}$ "
India Run's reqqmen Hose $\frac{1}{4}$ to 2 $\frac{1}{2}$ "
India Rubber Rings
Fibre Sheets all sizes
Aebestoe Plaited Packing $\frac{1}{2}$ ", $\frac{3}{4}$ 1"
Shuttles 13 $\frac{1}{2}$ " 14" & 14 $\frac{1}{2}$ ".
Lambeth Cotton Ropes, 1 $\frac{1}{2}$ " & 1 $\frac{3}{4}$ "
Eadies Ring Travellers 1/0 to 20/0
Gauge Glasses all sizes.

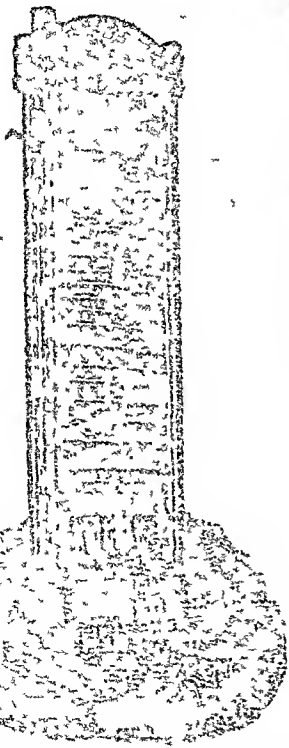
Orders promptly and carefully executed.

DREWET CHOWNA & Co

31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

દ્રુએટ ચવના એન્ડ કંપની, મરીનરી મરચડો.

નાં ૩૧ રવળતા મોલોલો, ફોર્ટ, મુંબઈ.

હસારી શુભ્ય રમેસીઅલીટી ઠંકન રેકુઅર્ડ
એન્ડ કુંડા લીમીટેડના ફની આંચડીએ
હાથવાના હાથ પ્રેસ તથા ફીનીશરો
તથા પદ્ધતી ઝંજીરો છે.

ને વેપારીઓએ એક વખત હમણે પ્રેસ
મરીનરી, ખરીદ્યું છે તેઓએ હમણે પ્રેસ
મરીનરી, ફરી ફરી પાછા ખરીદ્યું છે ને કેપરિ ઇ
કે હમણે પ્રેસ, મરીનરી વેપારીઓમાં કેટલું બહુ
વખણાયેલું છે પ્રેસ, મરીનરીના હમણા વરસોના
તાબા અનુભવથી હમણે એ મરીનરી ધણું
મજબુત, હાથ અને સારી રીતે આલે અને વધુ
ગાસડીએ હમણે તેમ મુધાઈ છે હમણા પાસે
વધુથી મળેલી સખ્યાબંધ મરીનરીઓના ચોપર
મ ગાવ્યાથી મોક્ષી આપવામાં આવશે. એ પ્રેસ
મરીનરી ધણું વરસો થયા આખા હિંદુસ્તાનમાં
ધણે કેમણે ચાલુ છે

ઠંકન રેકુઅર્ડ એન્ડ કુંડા લીમીટેડના
રેપીનીંગ ગીલોને વાચકના હાથકલામ
કરપાઉન્ડ કોરલીસ ઝંજીરો, ફેરમેક
બ્રીઅલીના હાથ પ્રેસ તથા કરપા-
ઉન્ડ રેપાઈટ, એડોમેટીક એકસ
પાન્સન વાલ્વ તથા કોરલીસ
વાલ્વના ઝંજીરો.

ન શુભ્ય ફરી ઝર્નીંગ ફેરરીઓમાં પરસો થયા
ચાલુ છે અને તેમાં ઘણા મુધાસાઓ તથા ફેરમેક
ફરી ધણા ગામણુત અને વજલમાં ફાયરો ફરે તેમ
જતાવવામાં આવે છે એ મેકરના શુભ્ય ઝંજીરો
હિંદુસ્તાનમાં ધણે કેમણે ચાલુ છે

વાચકલીસ એન્ડ સ્પ્રિંગના, ૨૦ થી ૨૦૦
પાઉન્ડ મેસારના સ્ટીલનાં પાઈલ્ડરો

મો તમા તમે તમા અને ઝર્નીંગ ફેરરીઓના
વખર વેર ૨૦૦ થી વધુ પાઈલ્ડરો હિંદુસ્તાનમાં
આણે એ માનેસા કેટલાં પાઈલ્ડર ૨૦ થી વધુ
વધે નુખી વખર ૧૦૦ થી તેમ એક બી પાઈલ્ડર
મેસાર ગામણુત મેસાર ગામણુત કરપા કરપા નથી

૨૦૦૦ પ્રથમના ચાલુ તથા પાંચ મેરીનરી જીનો તથા ચોપરના
ગાસડીમાં હંમેશાં પ્રેસ, ફીનીશરો, ઝંજીરો વ્યાપિર. સેધ વગેરે તૈયાર રાખીએ છીએ
ગાસડી, રીવર રોડ, બ્રીન્લીસ ઓફ સાગે

અભર અખબારના અનુક્રમણિકા

પાન.

NAME OF ADVERTISER.

Page.

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની	1 એ
દ્રવેટ ચોના એન્ડ કંપની	2 એ
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.	3 એ
ધી આયોરિક ફાર્મસી	4 એ
ગિરગાન કેમીકલ લેબોરેટરી	4 એ
અમરતંજન ડેપો	5 એ
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી	5 એ
નાગોદાસ અને મનકલોલ	6 એ
એચ વલ્લભરામ એન્ડ કું.	6 એ
ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમિટેડ	7 એ
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું. લીમિટેડ	8 એ
કીરપલદાસ જમાતમાલ	8 એ
ફિરોઝ મો. ડોસ્તોરની કું.	9 એ
રીયો કેમીકલ કું. ...	10 એ
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટિંગ વર્ક્સ	11 એ
એચ. એલ. બંદારકર	11 એ
ઇ. ઇ. મેન મર્ચન્ટાઇલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ કું. લી.	12 એ
ઇ. ઇ. બેન્કર અખબાર	13 એ
ડો. ડી. રાઈટર એન્ડ કું.	14 એ
કે. ટી. ડોંગ્રેની કું.	14 એ
મંજુલાચંદ્ર ચંદ્રપ્રકાશ	14 એ
એમ. એચ. શાસ્ત્રી	14 એ
ડૉક્ટર બાટીવાલા	15 એ
ઈ. એસ. પાટણવાલા	15 એ
રંગુન સમાચાર પ્રેસ	16 એ
દાવડોની કું. પની	16 એ
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.	17 એ
ગોદ્રેજ બ્રાધર્સ	18 એ
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લી.	19 એ
ડૉ. કાલ્દોસ મોતીરામ	20 એ
અનવાળા લલ્લુભાઈ શાહ	20 એ
ફેલેન્સ સરકારી વર્કશોપ	21 બી
બી. એલ. મોસર	21 બી
બી. એન. બાથેરાની કું.	21 એ
હકીમ નુરમહમ્દ બી. એચ	22 બી
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું. લી.	22 બી
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ	23 બી
ધી એલેમ્બિક કેમીકલ વર્ક્સ કું. લી	23 બી
કર્ઝિક બ્રોસ	24 બી
મહાલે એન્ડ કું.	24 બી
મોતીલાલ મોલ્ચાંદ એન્ડ કું.	24 બી
દાબ્યાહાઈ રામચંદ્રા	25 બી

West End Watch Co. ...	1 A.
Drewet Chowna and Co. ...	2 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co. ...	3 A.
The Iodic Pharmacy ...	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory ...	4 A.
Amratanjan Depot ...	5 A.
The Indian Claim Agency ...	5 A.
Nagiodas and Maneklol ...	6 A.
H. Vallabhram & Co. ...	6 A.
The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
The Indiao Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
Kirpaldas Jhamatmal. ...	8 A.
Phiroze M. Dostoor & Co. ...	9 A.
The Rio Chemical Co. ...	10 A.
The Lakshmi Art Printing Works ...	11 A.
Y. L. Bhandarkar ...	11 A.
The Indian Mercantile I. Co Ltd ...	12 A.
Short Advertisements ...	13 A.
Dr. D. Writer & Co. ...	14 A.
K. T. Dongre & Co. ...	14 A.
Manager Chandraprakash ...	14 A.
M. H. Shastri ...	14 A.
Dr. Batliwalla ...	15 A.
E. S. Patanvala ...	15 A.
Rangoon Samachar Press ...	16 A.
Davado & Co. ...	16 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co ...	17 A.
Godrej Brothers ...	18 A.
The Central Bank of India Ltd. ...	19 A.
Dr. Kalidos Motirom ...	20 A.
Chhaganlal Lollohshai Shah ...	20 A.
State Management of Railway ...	21 B.
B. L. Thosar ...	21 B.
B. N. Bhatheoa & Co. ...	21 B.
Hakim Noormohamed B. H. ...	22 B.
The Indian Cement Co Ltd ...	22 B.
The Sabarkantha Board of Trade ...	23 B.
The Alembic Chemical Works Ltd. ...	23 B.
Karzik Bros. ...	24 B.
Mahale & Co. ...	24 B.
Motilal Molchad & Co ...	24 B.
Dabyahhai Ramchandra ...	25 B.

નાનાલાલ ગોવરધનદાસ	૨૫ બી	Nan Lal Goverdhandas... ..	25 B.
હિંદુ અનાથાશ્રમ—નદિયાદ	૨૬ બી	Hindu Anathashram--Nadiad	26 B.
ગોવિંદ દત્ત દામોદરજી કુંઠ	૨૬ બી	Govindji Damodar & Co.	26 B.
મણીશંકર ગોવિંદજી	૨૭ બી	Manishanker Govindji	27 B.
સપ્ત કંપની	૨૮ બી	Sapt & Co.	28 B.
ઓ.ડી. કેમીકલ ક્કુ	૨૯ બી	Od Chemical Co.	29 B.
રાજવૈદ્યા નારાયણજી કચવાણી	૩૦ બી	Rajvaidya Narayanji Kachavaji	30 B.
જીવરાજ ગોવિંદાસ નેણસી	૩૦ બી	Jivraj Gopaldas Nemshi	30 B.
ગોદરેજ બ્રદર્થ	૩૧ બી	Godrej Brothers	31 B.
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરસાક સભા	૩૧ બી	Mahuva Gaurasak Sabha ..	31 B.
કાઠિયાવાડ હિંદુ અનાથાશ્રમ... ..	૩૨ બી	Kathiawad Hindu Anathashram.	32 B.
આર. જી. કામદાર	૩૨ બી	R. G. Kamdar ..	32 B.
અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા	૩૩ બી	Amritlal Maneklal Davavala ...	33 B.
દુલરાય ચોટલાલ અંજારીયા	૩૩ બી	Dulrai Chhotalal Anjariya ...	33 B.
વૈદ્યા કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ	૩૪ બી	Vaidya Kaiyanji Harikrishna ...	34 B.
લક્ષ્મીચંદ ડોસાબાઈ એન્ડ બ્રદર્થ	૩૫ બી	Laxmichand Dossabhai & Bros.	35 B.
ધી પારસતાન પર્ફ્યુમરી કુંઠ	૩૫ બી	The Parastan Perfumary Co. ...	35 B.
	૩૬ બી		36 B.
ગુલામહુસેન ઇસમાઈલ એન્ડ બ્રદર્થ	૩૭ બી	Gulamhussein Esmalji & Brothers	37 B.
ધી બોમ્બે મીલ સ્ટોરસ સપ્લાઈ એજન્સી	૩૮ બી	The Bombay Mill Stores supply Agency	38 B.
જીવરાજ જી. નેણસી	૩૮૫	Jivraj G. Nemshi ..	385

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી

એન્ડ

મેટલ વર્કસ.

—*X*—

એલ્યુમીનીયમ, પીત્તળ, પીયગોલ્ડ, જરમનસિલ્વર, ચાંદી, વગેરે દરેક જાતની ધાતુનાં બટન બનાવવાનું તેમજ ચાંદીની ધુધરીઓ, પડીઆઓ તથા પટી પાટા તાગ વીગેરે બનાવવાનું તેમજ ધાતુ ઉપર હરેક પ્રકારનું કામ કરી આપવાનું

ગંજાવર ખાતું

છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ મુજબના સચાઓ તથા એન્જીનથી ચાલતું બટન બનાવવાનું બે કોઇ પણ કારખાતું હિંદુસ્તાનમાં હોય તો તે આ અમારૂં જ કારખાતું છે. જેમાં દરેક ડીઝાઇનના કડું, કોડર, સટ, કોટ, વેસ્ટ, અને પેન્ટ બટન મોટા જથ્થામાં બને છે. તેમજ મીલીટરી ડ્રેસ બટન, કોઈ પણ સ્ટેટ, અથવા ગવર્નમેન્ટના ઓરડરથી મોટા જથ્થામાં બનાવી આપશું. દરેક જાતની કબાટ-ખાના, અને પેટીની કળો, તથા દરેક જાતનાં તાળાઓ, પણ મોટા જથ્થામાં બને છે તેમજ દરેક જાતનું ડાઇ, પચોનું, કામ સાફ અને સફાઈદાર કીફાયત ભાવથી ઓરડર મુજબ બનાવી આપીએ છીએ.

ચાંદીના વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

દરેક જાતનાં ચાંદીના બટનો, દરેક જાતની ધુધરીઓ, પડીઆઓ, પટી, પાટા તાર, વગેરે મોટા જથ્થામાં ટાઇમસર કીફાયત ભાવથી અમે બનાવી આપીએ છીએ એક વખત ઓરડર આપી ખાત્રી કરો.

લખો—૧૩૩, ૧૩૫, કાલખાદેવી રોડ, હાથી બિલ્ડીંગ સામે.

દ્વારકાદાસ 'જગમોહનદાસની કુંઠ.

મુબઇ નાં ૨.

“ ક્લિડોન્સ ”

દૌનીક સોલ્યુશન:—એના પદાર્થો “ ગ્લિસરો ફેસ-ફેટ ” સહેલાઈથી લોહીમાં મળી જાય છે, અને તેથી જ જ્ઞાન-તાંત્રી નબળાઈ તેમજ બીજા રોગો દૂર કરવામાં ઘણી સારી છે.
રૂ. ૨-૮-૦ અને ૧-૮-૦

દંત મંજન:—ફીનાઈલ જેવી તુકશાનકારક દવાઓ નીરાળો અને પ્રાયદાકારક જલદ પ્રાણવાયુ (ઓક્સિજન) ઉત્પન્ન થવાથી મોના સંધર્ષો જંતુઓ નાશ પામે છે અને દાંત ઉજળા થાય છે. રૂ. ૦-૮-૦ અને ૦-૫-૦.

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

૨૨-૨૪, કાવસલ પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે, ફાઈર્ટ, મુંબઈ.

(મ. જે. ગબ્બરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથક કરવું કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, ખજાતો, ખનિજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીઠામાં અને બીજા ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ખાર મુકવો નક્કી છે. તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હવે વિનાતું અને હીકમતી મેળરેજ જે ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આપને છેતરે એવી ઘણી વધી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓ માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે, અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

કેંટલાગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે અરજ કરવી.

મ. જે. ગબ્બર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

૨૨-૨૪, કાવસલ પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે ફાઈર્ટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામા આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાંજ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુભ, ગળાનો સર્વ જાનનો દુખાવો, લગઠ, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, મંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેમ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેખ ચોખવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણીડર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

સુડી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, દીઅર ટાટ-મુંબઈ.

સુપરટેક્ષ તથા ઈનકમટેક્ષના નવા ફર્મ માટે.

તાકીદે મળે ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાતરી એક જ વખત ચોખીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળો.

ધી ઈન્ડીયન કલેમ એજન્સી

લે કે

ઈનકમટેક્ષના કામ માટે એક જ વખતે જ સલાહ હીસાખના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે ટાઇની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાયેલી છે.

ઝેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે બીજાં કોઈપણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટની વગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહારગામની ડીકીઓનાં તાણાં વસૂલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

લે કે કોર્ટોનું તથા લખાપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે

આપ તાકીદથી મળે નીચેના મરનામે.

ટેકાલુ:- મુસ ખીલડી ગ પહેલ માળે નં. ૧૮

એલવડ સીનીમની બાજુમાં. ચોખી વળાવની પાસે કાલબહેલી રોડ-મુંબઈ.

૬ એ.

ઇન્કમ ટેક્સ તથા સુપરટેક્સ

ના નવા કાયદા પ્રમાણે વેપારીઓએ પોતાની આવકનો હીસામ પહેલેથી મોકલવાનો છે, વળી ધરતી સલાહ લઈ બરાબર સમજી કાયદા પ્રમાણે કામ કરવાથી વળત, મહેનત અને પડસાનો ઘણો બચાવ થાય છે માટે તાબીદે મળે

નગીનદાસ અને માણેકલાલ.

એફ. એલ. એ એ (લડન) એફ ઇન્સી સી એ
ઇન્કમટેક્સ તથા સુપરટેક્સ સ્પેસીઆલીસ્ટસ

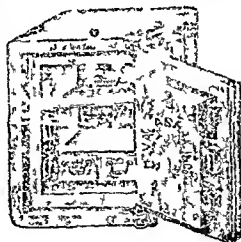
ટાઉન હોલ આગળ. બાગ સામે.

હામજી સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ કોટ, મુબઇ.

ટેલીફોન નાં ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

ચોરોને પકડવાની

અખંડ વાળેલી

ચીજીરીઓ, તાળાં કળી અને કેસ બોકસો

બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ ભાટે કેટલોગ મગાવો

કારખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, ઘોળી ગલી

દુકાન—અબદુલ રહેમાન, સ્ટ્રીટ. અલાહી બાગ, મુબઇ-૩.

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1899

Subscribed Capital	Yen.	30,000,000.
Paid up Capital	Yen.	25,000,000.
Reserve Fund	Yen.	6,030,000.

Head Office:—Taipei, Formosa.

BRANCHES:

London	Tainan	Makung	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shinchiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taichu	Karenko
Foochow	Singapore	Tokio	Keelung
Hankow	Soerabaya	Osaka	Tamsui
Kinkiang	Semarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	

The Bank has also a large Number of Correspondents at Home and abroad

Current Deposit Accounts—are opened for approved customers and interest is allowed at 2 per cent per annum on daily balances on Rs. 1,000 up to Rs. 1,00,000 provided that the amount of half-yearly interest is not less than Rs 5.

Fixed Deposits—are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of **BANKING** and **EXCHANGE** business transacted

K TAKEMURA,
Manager.

56, Esplanade Road, Fort, Bombay

ધી બેન્ક ઓફ ટાઈવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૯ માં જાપાનની વડી સરકારના આસ આર્ટ્સથી ધનકારપોરેટ થયેલી.

ભારતવર્ષી થાપણુ	ચેન	30,000,000
પગાર છીધેલી	"	25,000,000
રીઝર્વ ફંડ	"	6,030,000

વડી ઓફીસ—તાઈપેઈ, ફોર્મોસા.

શાખાઓ

લંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, કેન્ટન કુઆઈ, હૅન્ગો, કીકીએંગ સ્વેટો, ટાઈવાન ટેકાઈ, ચેંગાલી, હાંગકોંગ, સીંગાપોર, સોરબાયા, સીમાનગ, બટેવીઆ, મેકોંગ, ટાઈપેઈ, શીન્ચીકુ, ટાઈચુ, ટાઈકીઓ, ઓસાકા, કોંગે, ચેંગકોસામા આકો, ગીરાન, કાગી, કારેન્કો, કીલંગ, ટામસુઈ, ટોવન.

તે ઉપરાંત હેંગ પરહેય બેન્કના સંપૂર્ણ બધ કોરસપોન્ડન્ટો છે

સધર ગ્રાહકો માટે આહુ ખાતાઓ ઉઘાડવામાં આવે છે અને રૂ. ૧૦૦૦ થી રૂ. ૧,૦૦,૦૦૦

સુધીના દરરોજની બારી સીલન ઉપર દરવરસે દર મેંકેડે ૨ ટકા લેવે વ્યાજ આપવામાં આવે છે. પણ તે એવી રીતે કે અર્ધી સાવનું વ્યાજ રૂ. ૫ થી ઓછું ચાલ નહિ.

ખાંધી મુદતની ડીપોઝિટ એક વરસ અને તેથી ઓછી મુદત માટે લેવામાં આવે છે. જેની શરતો અરજ કીધાથી જાણવામાં આવશે.

ફરેક બાનુ શરફી અને હુડીયા મણુનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

૫૬ એસ્લેનેડ રોડ, ફોર્ટ—મુંબઈ,

કે. ટાકેમુરા
મેનેજર.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
 - (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
 - (3) Union Insurance Society of Canton Ltd.
 - (4) Canton Insurance Office Ltd.
 - (5) Triton Insurance Co. Ltd.
 - (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.
-

તમારા ઘરઘતુ ખપની

કે

વેપાર વણજને માટે

પરચુરણ કે જથાખંધ કાર્થ પણ જાતની ચીજ જોઈતી હાય તે જથાખંધ હશે તે
બીલકુલ જુજ કમીશનથી અને કીપાયત વાવે મોકલીશું—લખી મોકલો.

Kirpalains Jhamatmal
Dana Bunder
Bombay. 3.

કીરપાલદાસ જમાતમલ

દાણા ખંદર, મુંબઈ. ૩.

નામદાર સુબંધના ગવરનર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું.

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં ૭ હોર્નબી રોડ, કોટ, સુબંધ.
સુબંધમાં દૂરત અમારું જ એક સંપૂર્ણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ ડીપ્રી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા વીરનાની આંખની હોસ્પિટાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અનુભવી ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મળે છે.
વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનોરકોપથી તથા ઓફ્ટલમોસ્કોપથી આંખ વપાસવાનો ચાલુ અનુભવ ધરાવનાર મીં શ્રીરોઝ પોતે આંખ વપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહર ઓટી ફી ખરચતાં થયું જવલેજ સંતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મીં શ્રીરોઝને ગવાક્ષીઅરના મહારાજ સીંધીયા, આનરેબલ સર લોરેન્સ જોનસોન્સ, આનરેબલ મીં જસદીસ બેગી, મીસીસ બેટી, આનરેબલ સર એન. ચંદવરકર, આનરેબલ મીં જસદીસ બીમન, આનરેબલ મીં જસદીસ બેચેસર, કરનલ ફ્રાન્સિસ, P. M. O., R. A. M. O., કરનલ બ્રુક્સ M. D., I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., સુબંધના પોલીસ કમીશનર મીં જોલ M. V. O. અને બીજા કેટલાક નામાંકિત ડાક્ટરો અને ઘડઝો તરફથી એમની કાળેલીયતપણાની ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હમો પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી યોધના

“કોપટોક”

બાઈક્રાફ્ટલ ફ્લેટ તથા તોરીક (દુર તથા નજીક જોવા માટે સાંધા વગરનાં) લેન્સીસ તથા ઉચી કવોલીટીના ઓપ્ટીકીઅન પેપલસના તેમજ આંખને ઠંડક આપનારા સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગ્લાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ પ્રીજમેટીક વગેરે દરેક જાતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માતા છતાં આવ ઘણાજ કીંદાવત.

“વી વી”

આંખનાં દીપાં

આંખ દુઃખવા આવવી, પાણી જડું, બીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડક આપીયુર્વક ક્ષણ જીવંત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને ઘગતી પ્રીમતી નુસખાઓ આપની ચોપડી મુક્ત મળશે.

નળળાં જૈરાં માટે.

—:0:—

આલ્ટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો એન્ડ સોના તમામ દરદોષર અકસીર અને રામળાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને સોના ગરભાશયના તમામ દરદો હુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધાંના ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે ચેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો હુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પટેલી અને લોહી વગરની કીકી છેકરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલ્ટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો ગરભાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીકમાંના દુખાવો, પેડમાં થતું દરદ અને કમ્બરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે જૈરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોને હુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની આંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મરીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલ્ટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો તેઓના અવધવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વળત આના એક અમચાભર.

—:0:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણાં નળળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ કયો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નળળાઈથી તવાઈને લીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જ્યાં એક કલાક આગમજ એક આના અમચાભર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નળળા પૂર્યોને માટે શક્તિને માટે જગ નહેર થયેલી છે.

“ઉપલી આલ્ટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આબરુદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જરૂરનાં મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલા દરદો હુર કરવાની અચણુય શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈની ઉપલી દવા જ્યારે બી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેખલ જેના પર ‘રીચો કેમીકલ કંપની’ નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત ચોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL Co.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

રીચો કેમીકલ કંપની.

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,
ન્યુ યૉર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

વાંચો—

જી હ ફ્લી બા દ

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.

આ લાયકર લઠાઈના વખતમાં દરેક થીજ બેહુદ ગાંધી ચર્ચ છે.
તેના વખતમાં

વેપારીઓને પાતાના માલ સાફ બેઈતા

નવનવીન લેખણે

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

પણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના પ્લેટ્સ અમારી પાસે તૈયાર છે,
જેમાંથી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને જાત્રી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ્સ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ,
સાંઘલી રોડ, ભાયખલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

સલાખજો નકલી માલથી સંભાળજો.

મુંબઈમાં કોલન વાટર

ઘણી ભલતુ' આવા માંદ્યુ' છે પણ જરૂરનીનાં ભળીતાં
દુસ્તીનાં કોલન વોટરને જડમુળથી હાંકી કાઢનાર જમડા છાપ
કોલન વોટર આજે ઘણા વાસોથી પકાયતુ' ને પહેલું જ છે.

વેપારીઓને ખાસ બલાનધુ કરવામાં આવે છે કે
બગલા છાપતુ કોલન વોટર મંગાવી જરૂરમનાતુ નામ
જડમુળથી કાઢી નાખે.

એકલા બનાવનાર,

હેરોન કેમીકલ વર્ક્સ.

મુંબઈ નંબર ૪.

—:૦.—

કોઈ પણ વેપાર ધંધાની જાળકમાં પત્ર વ્યવહાર, બંકેર
ખજર, હીમાળ વીગેરેમાં જો સલાહ લેશો તો તમોને ફાયદો
શુ થાય છે તે એક વખત કામ સોંપી જાત્રી કરી લેવાની બલા-
મધુ કરવામાં આવે છે.

લખો—વાય. એસ. લંડારકર એફ. સી. આર્થ.
ધંધાના સલાહકાર. (Business Adviser.)

મુંબઈ નંબર ૪.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વેહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૧,૯૬,૦૦૦

મીલકતની ઝાંખતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની ભુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૭૫,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

મૉન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

સર લિફ્ટનન્ટ કમીશનરિયર ડાયરેક્ટર.

શેઠ માધવજી ઠાકરજી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ ભોલાભાઈ વાલજી.

શેઠ વાલજી સુન્દરજી.

શેઠ પરશોત્તમ ઝાનજી.

શેઠ જગજીવન શેખરજી.

દરેક ભત્રીજા આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીટીડીઝપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધરવામાં આવે છે નહિર પ્રળને તથા વેપારી વર્ગને એલેમેન્ટસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મેહેરબાની કરવી વધુ વિગત સાડ આ કંપનીનો એગ્રીમેન્ટ
લખવું અથવા જાતે માગવું.

ચેસ્ટનજી ચોદલજી ધાલા.

મેદેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કં. લી.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાદારીઓને માટે ૬૬ ખત્યની (ટેરીટરી સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો ત્રણ આનાના સોળ સપ્ત અને ઉપરાંત વધુના દરેક સપ્ત દીઠ એક પૈસાના બાવળી નેવામાં આવશે ૧૬ સપ્ત દીઠ ત્રણ આના અને તે ઉપરાંત દર સપ્ત દીઠ એક પૈસા લેવાનો વિચાર છે. જાપાનારાઓએ દરેક મહીનાની તા. ૨૦ થી મુખીમાં લખાણ પેના સાથે નીચેને સરનામે મોકલી આપવા બોધ્યો અદર લખાણ અને પૈસા સાથે ગારટમાં મોકલી આપવા

સેક્રેટરી, ઇંડીયન મર્ચન્ટસ એસોસિએશન બુરો,
ઓન્ડ ટેનીફ્રીન મિન્ડી ૨મ ૧૬,
૧૦૬ સ્ટ્રીટ—કો.—મુંબઈ

કલશાઈટ.

ધોળા, ખીળા, અને રાતા, રંગનો જથ્થા અંધ તથા છુટક આખો તથા પાઉડર વેચવાનો છે લખો સુ અસ આચાર્ય, ગોડવ (મહીલાવાડ.)

ગ્રેમચદ કશનાલ સુરતવાલા.
વીજલીંગ દરેક જાનને ગામન વેચનાર
તથા રીપેરિંગ અને ફી ટો કામ કરનાર
બ્લોખ, બેન્ડ, તથા વાયરની દોર, તથા
કુમર, તથા મેટંગ ટેમલફ્રેન, વગેરે માવ
કીકાયત બાવે મળશે. અક્ વખત પધારી કામ
પાડી ખાતો ક.શે.

૭૦ મુગાલ નેરા ખીલોંગ, ખીને માલે,
બોન ન ૭, મુંબઈ નં ૨

વેચણ છે.

એન્ડીગની જાપાનીન—લોટજાંધ અપવા
મોહકોની નગવડ મુજબ વેચવાનું છે
વધારેમા વધારે આદર જણાવો અને
કંડીયન પૂંઝા

કે. એમ. પજવાણી

મોલ મર્ચન્ટ અને કમીશન એજન્ટ.

૧૪. અમૃતદલા સેન. કલકત્તા

સુરગીના મુળીઆની બારીક કાનરણ તથા આલની
છાવ કે જેને સયામા દળીને લોટ બનાવી દેશી તથા
જરમની રીત મુજબ રગવધી અસવ બેલીકરીન પાકા
લાલ રંગ સુતર ઉપર રંગાય છે તેના મેટા બારીક કાન
રણનો તથા આનની છાવનો જથ્થો અમારી પાસે
હ મેસા મળશે

અરદેશર ઓચ આરીચ

બદર રદીટ,

બીલીસોર

કુદરતે કામીલ પીલ્સ.

સુઠ સતાવરી ગોરખ મુ કી ન સુકે કમર
ન સુકે ડ કી રીમત બનાસ ગોર્જના રૂપીઆ
પાચ પોષ્ટેજ માફ.

M V Chakkar & Co Rajahmundry

સેનાના ઉદ્દેશ માટે દર મ સે પ્રગટ થતુ માસિક
સેવક

(Sevak)

સેવા એલ 'અવન' 'મેના' એલ 'સ્વચાલ્પ'
'તના' એલ 'આનંદ' 'સેવા' એલ 'સ્વચાલ્પ'

'સેવક'ના મોહક થાઓ, અને ડાચ ફોફી બેસ
રહેતા કમતા થીને કાર્ય કરા

'સેવક'ના મોહક થાઓ અને નામરદન કલક
દર જરી ખરા મરદ બના,

'સેવક'ના મોહક થાઓ અને સ્ત્રીજાતને લાગ મારી
આચા ધનન થા' ૧,

'સેવક'ના મોહક થાઓ અને અદાની સાર્થક
કરી સદાના આનંદ મેળવે

'સેવક'ના મોહક થાઓ અને દેદાની બલિબંબની
મજા મટે લાગણી બનાવે,

વાર્ષિક લવાજમ { ૭ ૨ મધ્ય સાધારણ,
૩ ૧૧ સ્ત્રીજાત કલ યથેચીએ,
સેવા સ્વચાલ્પ તથા મુનિ
મહા મિત્રિમરે
૩ ૦-૦-૦ ૫૦૬ નક્કલ એન્ડી
મિત,

લખો—સેવક ઓફિસ

ના, ૧૦૫ રીશોરોડ—અમદાવાદ

(જિલ્લો—જાહેર ખબરના અતિ મધ્યમ દર પુઝા.)

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ લાઇઓને ગરવરજ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા હમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” શુક્રો કરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટયુમના આના ૮.

હમારી શુગર ફોટેડ કવીનાઇન કંસકેરા વેજીટેબલ લેક્સેટીવ પરમેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજી અને શુભકારક, બનાવટો મુંબઈ મધ્યે મારકીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ એલવાડી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળાયે.

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કુંપની

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુંબઈ. નં. ૪

ડૉ. ગેરે નું આ લા મૃત

પીવાથી નાના છોકરાં

તન્દુરસ્ત થઈ નેમની તાકાદ વધે છે.

શાશ્વતી કી. ૧૨ આના ૮ ખ ૪ આ ૧

કે. ડી. ડેંગરે ક.

ગી.ગામ મુંબઈ.

સાહિત્યસેવા અને દેશસેવા

એજ જેનાં મુખ્ય દષ્ટિબિન્દુ છે એવું

અંદ્રપ્રકાશ

માસિક પત્ર વિદ્વાનોમાં ઘણું જ વંખણાયેલું છે, અને દર મહિનાના પહેલા અગ્રવાડિયામાં સાહિત્ય-વૈજ્ઞાનિક, ગાયકેના કરકમનમાં સારા થાય છે મુખ્યિત્વે “સાહિત્ય” લખે છે કે “આ માસિક ધીમે ધીમે પ્રત્યેક પાકતા પત્રોની હિન્દીમાં આનંદ” નવ છે” વર્ષિક લવાઈને ચોરટોજી મુદ્રા માત્ર ૩ ૨-૦-૦ થઈ નક્કલના ત્રણ આના પટોના રાત્રની તમામ રાજાઓ તથા પુસ્તકરાજાઓ માટે મળુર. જાહેર ખબર માટે ઉત્તમ સાધન.

બાવલાવ માટે લખો—વ્યવસ્થાપક “અંદ્રપ્રકાશ.”

રાત્રખંદેવ રા’,--વડોદરા.

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રો

સધીના અને ગહના દરદો માટે આ એક ઘણું જ અસરકારક સાધનમાણું અને હડગી ઇલાજ તે હવેવા નામનું તેલ છે. એ તેલ વા, પેન મારતો વા, તમામ નવનો મધીયા, સાએટીકા, ગાઉટ, હઝની, કરતલ, આકરાં નસેલું મેચાઈ, હમર, છાતી, સાધા, હાડમા અને ગરદનનું ફૂખડું, બરડાની ફાટ, બચાંઓના નળજા પડેલા પગો ગુપ્તનો સોજો, મુઝેલા તથા ગંઢો ગવલા સાધા અને હડકાં અકરસાત, લમણોએ, લકવો, લયક, ચસક, લોગેરે તમામ નવના ચરીરના નુના દુખારાને હડપટ સજા કરી નળજા પડેલા અવયવોને તાકાત બદી લેહી ફરતું કરી નવી છાંતી બાધારી એ આ તેલનાં ખાસ ગુણો છે. કી મત ફક્ત રૂપીઆ એક.

સર્વે નળીના દવાના વેપારીઓ વેચે છે. બાહ્યાર-ભાગવાળાઓએ નવસારી લખું.

માલેક—એમ. એચ. શાસ્ત્રો.

હેઃ બોરીયા—દારડી સીટ, નવસારી.

બાટલીવાલાની તાવની દવા.

(એચુમીક્ષયર) તથા ગોળીઓ.

ઈન્ડીન ઈન્ડસ્ટ્રીયલ એક્ઝીબીશનોમાં સોના તથા રૂપાના ચાંદો મેળવ્યા છે.

- બાટલીવાલાનું—બાલામુત-નખલા તથા વવાયલા બાળકો તથા નાતવાન માણસો માટે ચક્રસીર છી આના ૧૦ દસ
 " (કથોર—ઝોઝ) બામ માથાનો દુખારો, સ્વેખમ, છાતીનો દુખારો હરએક જાતનો દુખારો
 હરએક જાતની ખેચાજલી નસો માટે ચક્રસીર છી ૮ આના
 " હાએરીયા મીખયર (કોલેરોલ) ઝાડ, અમીના પેઠ, હલદી, કોલેરા વગેરેપર ચક્રસીર છી. ૩ ૧૬
 " કુઈનાઈન ટીકડીઓ— એક મેનની બાટલીમા ૧૦૦ એની બનાવટમા ઉત્તમ વેલાલી કુઈનાઈન
 વાપરવામા આવે છે છી ૩ ૧-૪ આના
 " કુઈનાઈન ટીકડીઓ—એ મેનની બાટલીમા ૧૦૦, એની બનાવટમા ઉત્તમ વેલાલી કુઈનાઈન
 વાપરવામા આવે છે. છી. ૩ ૧-૨૨ આના
 " ટોનીક પીડસ—ફીજા ચેફેરા નવવાન, પાનુ યદ મજેહુ લોડી (એનીમા) માટે ચક્રસીર
 ધતુ પુષીકરક છે. છી ૩ ૧-૮ આના
 " રીગવરમ એઈન્ટમેન્ટ—દરેક મેળની છીડ તથા હરેક જાતની છીડ જુલો માટે મલમ
 છી ૪ આના
 " દાંતવું મજન—આ છી આના ૪

ડોક્ટર એચ. એલ. બાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કું., લી.

રેલીમાફ એડ્રેસ:—બાટલીવાલા વરલી મુંબઈ.

પી. એ. વરલી, મુંબઈ, ૧૮.

દુશ્મન સામે હરીફાઈ કરનાર

પાટણવાલા બામ,

રૂગીટીઅમનો કટ્ટા દુશ્મન, તથા સંખીવા, કમરનો દુખાવો, લકવો, વયુરોગ, મગાનો
 દુખાવો, જખમ, લકવ કપાળા તથા ન્મ, છાતીનો દુખાવો, ખાતી, સંડી,
 મગાનો દુઃખાવો, દાંત તથા કાનનો દુખાવો માખ. વીછુ, વગેરે જાહેરી
 દુખના વપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરંત ગાનમ થાય છે.
 માટે એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે

આ કીમતી તક જવા દેતા ના જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામ ૧ એક

બાટલી મગાવી ખાતી કરો પ્રી બા-૧) ની રૂ. ૦૧

વી. પી. ખરચ જુદું તે શીવાય

ધણી જાતના પુચ્છાનાર મધ મધતા તામ પુચ્છામાંથી બનાવેલા
 હેર આકલો ખત્તગ તથા એટો મલશે, અને દરેક જાતના
 ઇન્ડીશ એટો લવંડર શાજુ હમારી પેટન્ટ બન વેલી દવાઓ
 પણ મલશે.

વી. પી. થી મગાવનારે અગાઉ એડવાન્સ મેકલવું.
 એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

ભાણપાલા વેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવ

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બાલુવાભોગ કે ચુકાદાઓ, તથા રચાનીક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાન ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને કરીને ઝવેરાતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬૧,
છુટક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રોપ્રાઇટર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

બની નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-રંગુન

નોટ-આખા બર્મા ઇલાકામાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર એટલે બર્માની વસતીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં બહાર ખબર ફલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અબરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગતી નથી, ફાટ નથી, કાંચની ચીમની પચીસ ભાંગી જાય ત્યાં સુધી આ ચીમ ચાલે છે.

ચીમો સાચાનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપૂર કમીશન.

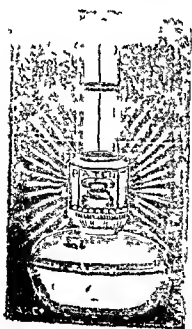
કેવ દાવડાની કાંઠ,

મંગ્રાદેવીના કુવાના પાસે,

મુંબઈ નાં ૬

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી ચાલુ દાવડાનું અબરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (આવીકની ળીજ ચોથોની રાક્ષાઓને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપૂર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજી કરો અથવા ભલે મળે.

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦

એળવાની તમે કોશિશ કરો

કેશવકાન્ત-હેર ઓધલ બ્હાઈટ ઓધલ
(ધાસલેટ) થી વદન રહિત છે બ્હાઈટ ઓધ-
લના લાળા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે
તુક્કાન કરે છે. માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓધલમા બ્હાઈટ ઓધલ
છે તેને હપ્ત જજીવેલું ઈનામ અગે આપશુ

ખાટવી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦૦

દરેક જાણીતા વેપારીઓ પાસેથી મળશે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કો

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી હિન્દ બંટર્ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી કેશવ પરશુભરી વર્ક્સ, ૧૮૭, આમદુલ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબાઈ.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:—

વેલાલી બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી રહે છે તેનો હિસાબ ગોદરેજે પ્રગટને આપ્યો છે. ફોટની ધવર્ટ લેધમની આફ્રિકની આગમાં અને કાયક બજારની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સંઘળી બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ધવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સામુન જેમ દેવીડે પોતાની હુબરોની ક્રીમતની વેલાલી મોટા બાણીવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હીડુસ્તાન અને બરમાની સેર્વીંગ બેંકો માટે સરકારને ૩૭૨ તીજેરી ભેંધતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળે સલામત રહેવાથી આખો ૩૭૨ તીજેરીનો ઓરડર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ ઘટી હતી અને હબરો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે રૂબાવ કર્યો તે વિષે લખતાં અમેરીકાનું હુબરઉદ્યોગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્યું નામે સાયન-ટીફીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાંક મેકરોની કાયરમુક હોવાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી બાણીમા એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ ભેદે લોકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ કાયરમુક હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આથી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કાગળાનાં અને હુકમોનાં સરકાર, હોમશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ક્યારેય ધારીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

ગેસ કંપની પાસે, પંદેલ, મુંબઈ.

ધી સેંટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેર ભરાયલી થાપણ	રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણ	રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ	રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એચ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટરડ એકાઉન્ટન્ટ્સ આ બેંકના હીસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અડવાડીએ તપાસે છે.

ગ્રેસીડન્સી બેંકો ગણક આ બેંક પોતાના હીમાયતો પગવાડીક સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંડી તેમજ લાંબી મુદતના બ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક્ક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસ:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા રોરબજાર.

સાહુ ખાતાં ઉપર.

ગેરની બાકી ઉપર.

જાનેવારીથી જુન ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫ ૧/૨ ટકા.

ટુંડી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

નામદાર વાઈસરોય, સાહેબ

બહાદુરના ઓનરેબલ સરનયન જનરલ સર હ્યુકીસ પારડી 'કે. સી. એચ. આઈ. એમ. ડી. હીરેક્ટર જનરલ એન્ડ મેડીકલ સર્વીસવાલા પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ રેડ ક્રોસ વાર હોસ્પીટલ કે જેમાં મેજર ઓનરેબલ સર એન્ડ સ્ટેવર્ટ સી. આઈ. ઇ., કલકત્તા તથા મેજર એ. ઇ. વાલ્કર આઈ. એમ. એસ. જેવા મોટા નામાકિત સરકારી ડાક્ટરો અને અગ્રેજ અમલદારો વ્યવસ્થાપક છે તે હોસ્પીટલમાં, રાજા મહારાજાઓમાં નવાબો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના ઓનરેબલ મેમ્બરો, સેસન જલો, કનલો, મેજરો, કેપ્ટનો, હેપ્ટુટી હીરેક્ટર જનરલ એન્ડ પેસ્ટ ઓફીસ, નામદાર ઇન્ડીયા સરકારના કોમર્સ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, માર્કેટી સીવીલ યન ઓફીસર, પોલીટીકલ એજન્ટ, યુરોપીયન સીવીલ સરનયન, લેફ્ટેનન્ટ આઈ. એમ. એસ, એમ ડી. ની હીઝો ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો તથા દેશી અને યુરોપીયન અમલદારો અને ગ્રહસ્થામાં બાદશાહી ચાકુતી નામની જગ જાહેર દવા બહુ વપરાય છે.

બાદશાહી ચાકુતી

ગમે તે કારણથી શુભાવેલી તાકત પાછી લાવે છે. પુરૂષાતન કાયમ રાખે છે આ રાજવંશી ચાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ઘટ્ટળનાવી ખૂંડ પુરૂષાતન આપે છે. ખરી મરવાઈ આપનાર અને નળણા માણસને પણ જીવાનની માફક ભેતવેર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ લલામણ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઈપણ બતની પરેશની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની ઠળી એકના રૂ. દશ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તિ-

કી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. જુદું.

મૃગી-ફેફડાં કે વાઈથી આંકડી, તાણ, ખેંચ કે કાંકણી આવતાં બેશુદ્ધિ, દાંતખીલી ત્યાસ રૂંધાવો, ઘંઠાગાર બનવું, ફીણના ફીસોટા, પેટના દુખાવા ઇત્યાદિ નવા કે જીના દર્દ માટે રામબાણ છે. વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે ઘેલછાને લીધે, રડવું, કુરવું, ધુણવું, નાચવું, ગકવું, મૌન્યતા, વિચિત્ર જોવું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.

ઉપયોગ કરેથી ખાતરી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ઉપર કહ્યું રૂ. ૨, પો.)-દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ ટેક્સ જુક ડી ૦)ટા. પો.)-

છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધક હીસ્ટરિયા-વિગ્નપુર-ગુજરાત.

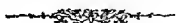
અમે પોતે

આ માસિકમા બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી

આ માસિકનું લવાજમ મુખર્ષના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહ્ય ગામનું ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પૌરુષ સુદા રાખવામા આવ્યું છે છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામા આવતી નથી.

આ માસિકમા જે બહાર બજાર છે તેમા ઠંડ ફેરફાર સુચવવે હોય તો કાઠી નાખી હોય તો આવી બતની બજાર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ નહિ તે તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ

અમારા જૂના કોન્ટ્રેક્ટો પૂરા થયા બાદ, નીર્દોશ મેટરમા અમે બહાર બજાર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ બહાર બજાર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનિત કરવામા આવે છે કે હવેમણે પોતાની બહાર બજાર મેટરની આગળ તથા પાછળ છપાવવા માટે આપવી

અમોને તા. ૧૦-૭-૧૯૧૮ના રોજ માસિકના લવાજમ પેટે ૩ ૩-૬-૦ મનીઓડરથી મળેલ છે પરંતુ તેમા નામ બગબર ચોક્કસ નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક કોને મોકલવું તે અમો સમજી શકતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થ ઉપરનો મનીઓડર મોકલાવ્યો હોય છતાં માસિક ન મળ્યું હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનતી કરવામા આવે છે

EDITORIAL STUDY.

અધિપતિની નાંધ.

મોતીની નિકાશ.

લકાઈના વખતમા વેપાર ઉપર જે અકુશો મેલવામા આવેલ છે તે લકાઈ બધ થતા તુરંતજ નીકળી જાય તે બની શકે નહિ અને તેથી વેપારીઓ અને મજૂર લોકોને લકાઈના વખત કરતા લકાઈ પછીના વખતમા વધારે ધીરજ રાખવાની જરૂર છે કારણ કે આર્મી સીસ થકી ગયા પછી લોકોને મોટો ભાગ આવા

તબલ ચાલુ રાખવાની જરૂર જોતો નથી આનો અર્થ એમ નથી કે જે વેપારી કોને લકાઈના વખતમા ઘણા ભોગો આપેલ છે તેઓને વ્યાજ થી છુટછાટ નામદાર ચરકારે આપવી ન જોઈ એ છે'લા ત્રણ મહીનામા આયાત અને નિકાશ ઉપરના ઘણાખરા અકુરો કાઢી નાખવામા આવેલ છે, ગયે વર્ષે મોતીની નિકાશ ઉપર

કેવી પોલીસ કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યા જશે ?

એવી દહેશત હતી પણ તે વેપાર ટકી રહેલ છે. પરંતુ મેસોપોટેમીઆ અને યુરોપ વચ્ચે પરભાર્યો વહેવાર થતાં આ વેપાર ઉપર શું અસર થશે તે જાણવું છે તેમ થતાં કેટલીક યુરોપીઅન પેઢીઓ તે વેપારમાં માથું મારશે અને તેઓને નાણાં સબધી વધારે સારી સગવડને લીધે કદાચ હિન્દીઓના હાથમાંથી વેપારનો મોટો ભાગ તેઓ લઈ લેશે. આ જાખવતું આપણા વેપારીઓએ ખાસ ધ્યાન રાખવાનું છે કારણ કે હાલના યુરોપીઅન શોધકો કેટલીક ક્રિયાઓનો ઇન્કાર હિન્દુસ્તાન પાસે લાંબો વખત રહેવા દેશે નહિં.

જર્મનીના મેસોપોટેમીઆમાં પગપેસારો.

મેસોપોટેમીઆનો દરીઆઈ વેપાર સૌથી વધારે વર્ષ સુધી માત્ર બ્રેટ્રીટનના હાથમાં જ હતો. ત્રીસ વર્ષ પહેલાં જર્મની તે દેશ તરફ લક્ષ આપવા લાગ્યું પરંતુ બગદાદ રેલ્વે કન્સેશને ૧૯૦૩માં ચોકસ રૂપ લીધું. ત્યારબાદ ૧૯૦૬માં એટલે કે લગભગ શરૂ થયા પહેલાં માત્ર આઠ વર્ષ અગાઉ જર્મની દરીઆઈ વેપારમાં બહુ ફોર્ટેસમંદરી તે હરીફાઈ કરવા લાગ્યું. તે વખતે બસરા સાથે વેપાર કરતાં વહાણોમાંના ૯૦ ટકા બ્રીટીશ વાવટાવાળા હતાં અને બાકીનામાંનો મોટો ભાગ ફ્રેન્ચનો હતો. ૧૯૦૬ના એપ્રિલ મહિનામાં હેમ્બર્ગ-અમેરીકન કંપનીએ યુરોપ અને પર્યન ગલ્ફ વચ્ચે એક સર્વીસ સ્થાપવાનો પોતાનો ઇરાદો બહાર કર્યો. આગાઉ મહિનામાં તે લાઈનની પહેલી સ્ટીમરની શરૂઆત થઈ અને યુરુચર ખાતે એક એજન્સી વેપારવામાં આવી. તે વખતે બસરા સાથે જો લગભગ વેપાર માત્ર ૧૪૫,૦૦૦ પાઉન્ડનો હતો શરૂ કરે બ્રીટીશ અને હિન્દુસ્તાનનો વેપાર ૩,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડનો હતો.

તુરતજ જર્મનીએ બ્રીટીશને પોતાના દર ઘટાડવાની ફરજ પાડી કારણ કે તે દર

ઇન્કારને લીધે ઘણા ઉંચા હતા. પહેલાં તે જર્મનીએ એન્ટવર્પ ખાતેથી બેલજીઅમની ખાંડ ચઢાવવાનું શરૂ કર્યું અને પછી મેન્ચેસ્ટર ખાતે સ્ટીમર હવી રાખવાનું શરૂ કરીને મેન્ચેસ્ટરના માલના વેપાર ઉપર તરાપ મારી. મેસોપોટેમીઆ ખાતેના બ્રીટીશના વેપારનો આ સહુથી અગત્યનો ભાગ હતો. પહેલા વર્ષમાં જર્મનીને ખોટ ગઈ પરંતુ તેઓએ બ્રીટીશની ત્રણ સ્ટીમ શીપ કંપનીઓને રૂના માલ ઉપર ૪૦ ટકાની ક્રીટ લીઠ ૩૦ શીલીંગથી દર ઘટાડી ૨૦ શીલીંગનો કરવાની ફરજ પાડી. જર્મન લાઈને બ્રીટીશના દર ઘટાડવાનું શરૂ રાખ્યું અને ૧૯૦૭-૮ ની આખરે જર્મની સ્ટીમરોનાં ઇંગ્લંડ જતો માલ બમણો થયો હતો અને યુરોપથી મેસોપોટેમીઆ જતો માલ લગભગ સઘળો જર્મન સ્ટીમરો મારફત જતો. હરીફાઈનાં ત્રણ વર્ષ પછી એટલું તે ચોક્કસ દેખાતું હતું કે હેમ્બર્ગ-અમેરીકન કંપની જો પર્યન ગલ્ફના વેપારમાં સ્થાયી લાભ સ્થાપવાને સમર્થ થાય તો તે લાંબા વખત સુધી ખોટ ખાવા તૈયાર હતી. ૧૯૧૦ ની આખરે બ્રીટીશ સ્ટીમશીપ કંપનીઓને એટલો જીતીર ધોષો પહોંચ્યો હતો કે પછીના વર્ષની શરૂઆતમાં એટલે કે લગભગ શરૂ થયા પહેલાં ચોક્કસ વખત અગાઉ તેઓને હેમ્બર્ગ-અમેરીકા લાઈન સાથે જર્મનીએ જ ફરમાવેલી શરૂતો મુજબ એક એગ્રીમેન્ટ કર્યું. વહાણના દરના સંબંધની લગાઈ સાત વર્ષ ચાલી અને છેવટે બ્રીટીશ લાઈન સઘળા પહેલાના લાભો પોતાના પક્ષમાં હોવા છતાં હારી. જર્મનીની આ જીત ઘણી આશ્ચર્યકારક હતી અને તેને માટે કંઈક ખુલાસો આપવાની જરૂર છે.

જર્મનીની રીતો.

જર્મન લાઈનને સ્ટેટ તરફથી મહદ મળતી તે ખુલાસો અધુરો છે. કારણ કે બ્રીટીશ વહાણોએ

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઈન ગમશે કે ?

૧૭મી વખત ધીલુ પ્રત્યેના સરકારી મદદવાળા
 કુરીફો નામે પણ પોતાનો વેપાર દેખાવેલ
 કે બ્રીટીશ પાસે મેનચેસ્ટરથી માલ લઈ
 જવાના મોટા કોન્ટેક્ટો તેમજ દપાલ તથા
 જવાના કોન્ટેક્ટો હતા વળી ઉત્તરએના
 કુરીફો પણ મોટો નફો હતો તેમજ માર્સે-
 ઇસથી ખાડ લઈ જવાનો વેપાર પણ તેઓના
 હાથમા હતો. જર્મનીને પોતાનો વેપાર
 શરૂઆતથી ગાધવાનો હતો, અને છતાં પણ
 તેઓએ તે એટલી ફેલેહથી ગાધ્યો કે જર્મની
 કુરીફો શરતો ફરમાવવાને મમથ થયા. આનો
 ખુલાસો મીધી મદદ કરતા 'શુ રેટ સીસ્ટમ'ની
 આકલતરી મદદ ઉપરથી વધારે સારી રીતે
 મળી શકે છે. ગમે તેટલો નામનો (Nominal)
 દર હોય છતાં પણ જર્મની તે દર ઘડી
 શકતા અને તેથી કુરીફોને હાકી કાઢતા આ
 પદ્ધતિ દરીઆઈ છે અને જમીન માર્ગની એક
 દેખેલી ગોઠવણનું પરિણામ હતું કે જે ગોઠવણથી
 ફેક્ટરીથી માલ ઉતારવાના બદલ સુધીની
 આખી મુસાફરી માટે 'શુ રેટ' ઠરાવવામા
 આવતો. 'શુ રેટ'મા ઘટાડો કરીને તે રેલ્વે
 સ્થાની મુસાફરીના ભાગ ઉપર ચાર્જ કરી
 શકતો. ખોટ જર્મન સ્ટેટ રેલ્વે અને જર્મન
 મીપીંગ કંપનીની વચ્ચે બહેલી લેવામા આવતી
 અને તે ધીલુ સર્વિસ ઉપરના નફામાથી ગાદ
 કરવામા આવતી. આ પ્રમાણે ન્યારે બ્રીટીશ
 કંપનીઓ ચોક્કસ ઠરાવેલ દરથી કામ કરતી
 ત્યારે જર્મન કંપનીઓનો દર જરૂરીઆત મુજબ
 બદલી શકાય તેવો હતો. દરને માટે બ્રીટીશ
 અને જર્મન લાઇનો વચ્ચે એગ્રીમેન્ટ છતાં પણ
 જર્મની દેખીતી રીતે ઠરાવેલા દરને વળગી
 રહીને પણ ખરી રીતે દર ઘટાડી શકતા વળી

મેસોપોટેમીઆમાં જર્મનીએ પોતાના ઘરાફોની
 જરૂરીઆતોનો બ્રીટીશ કરતા વધારે ગારીકીથી
 અભ્યાસ કરીને વેપાર પોતાને હાથ કપ્યો હતો.
 તેમજ તેઓ બ્રીટીશ માલ તથા માર્કોની નકલ
 કરીને ચેરબ્યાગળી ગીતો પણ વાપરતા અચ
 કાતા નહિ.

લીવરપુલના વેપારી અને ઔદ્યોગિક
 લાભોને દુનીયાની મુનાફરી (World Tour)
 ઉપરચાલતા પીકચરના પ્રદર્શનથી (Moving
 Pictures Exhibition) બહારાત આવવાનું
 વધુ પસંદ કરવામા આવેલ છે અને કેટ
 લોક મોટા કોન્ટેક્ટો તો ઘણ ગચ્છેલ છે,
 દેખાડવામા આવનાર શ્રીલમની તાળાઈ માટે
 હદ ગાધવામા આવેલ હોવાથી જે કંપની
 એએ હજી સુધી તેમા ભાગ લેવાનું નહી
 કરતા નથી તેઓને તેમા ભાગ લેવો કે નહિ
 તે જલદી નહી કરવાની જરૂર છે

લીવરપુલ ખાતે થોડા વખત પહેલા
 ભરાયેલી મર્ચન્ટ્સ કમીટીની જનરલ મીટીંગ
 મા તેના પ્રમુખે પોતાના બાવણ દરમી-
 આન નીચે પ્રમાણે કહ્યું હતું —

તમારી કમિટીએ એક ખૂબ જ અગત્યનો
 અને અધરો સવાલ હાથ કપ્યો હોય અને
 તે લગાઈ પૂરી થયા બાદ જે વેપારીઓ
 પાસે લગાઈને બાવે ખરીદેલ માલનો સ્ટોક
 હોય તેઓની સ્થિતિ તથા એકસેમ પ્રેક્ટીકલ ટેકસ-
 ની તેઓની ઉપર થનારી અસરને લગતો છે.
 આ સવાલ વેપારીઓ કરતા માન ધનાવના-
 રને વધારે લાગે વળગે છે અને આ શહેરમા
 હોયોગો ઉપર અકુશ મુકાચેલ હોવાથી આ
 સવાલ સાથે માત્ર થોડાને જ સબંધ છે. લાગ

તા વળગતા સાથે મસલત કર્યા બાદ એવું નક્કી કરવામાં આવેલ છે કે આ સવાલનો નીકાલ કરવાનો માત્ર એક રસ્તો છે અને તે એ.કે લડાઈ પૂરી થયા પહેલાંના તુરતના વખત માટે એકસેસ પ્રોપ્રીટ ટેક્સ નક્કી કરવામાં સ્ટોકની કિંમતમાંથી અમુક ઠરાવેલ ડીસ્કાઉન્ટ બાદ કરવું.

મુખર્ધના નામદાર ગવર્નર સર જ્યોર્જ લોઈડને હાલમાં પોતાની મુસાફરી દરમિયાન કરાચી ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ તરફથી માનપત્ર એનાયત કરવામાં આવ્યું હતું તેના જવાબમાં તેઓ નામદારે આ દેશની વેપારી ચેમ્બરોને માટે કેટલા અને કેવા કામો ગંતવવાનાં છે તે બાબે બહુ અસરકારક વિવેચન કરેલ છે જે નીચે આપવામાં આવેલ છે:—

નામદાર ગવર્નરે કરાચીની અગત્યતા અને મેસોપોટેમીયા સાથે વેપારની તકો બાબે ફરીથી

વિવેચન કર્યું હતું. તેવણ નામદાર બોલ્યા કે આનો હું સ્વીકાર કરતો હોવાથી અને કરાચીની ભવિષ્યની ખીલવણી માટે હું ધર્તીનર હોવાથી મેં આ શહેરની મુલાકાત મારા ઓફિસની મુદતની આટલી બધી જલદીથી લીધી છે આ દેશની વેપારી ચેમ્બરોને અસાધારણ ઉંચા અને અગત્યનાં કામકામો ગંતવવાં પડે છે. અર્થશાસ્ત્રીક બાબતોમાં હું મોટી ઉલટ લેઉં છું અને તેમાં હું તદ્દન બીન અતુલવી નથી બને ચેમ્બરોનું કામ જહોલી અને અપ-ટુ-ડેટ ડબ ઉપર ચલાવવામાં આવતું જોવાની હું ઇચ્છા રાખું છું. હું તમારું ધ્યાન ખરેખરા સારા આકાશોના ખાતાંઓ તરફ ખેંચું છું. તમારા સભાસદોમાં મોટા અને નાના વેપારીઓ, માલની પેદાશ કરનારાઓ અને શીપરો પણ હોવા જોઈએ. હું આશા રાખું છું કે તમારી ચેમ્બર સીંધમાં આપણા વેપારની આંખ કાઠ અને નરવના મધ્યબીંદુ જેવી છે.

COMMERCIAL SUBJECTS.

જાહેપારી વિષયો.

“હિંદમાં ઉદ્યોગ હુનરની ખીલવણીનો માર્ગ.”

પ્રોફેસર એમ. જે. આંટીયા.

મુંબઈની સીડનહામ કોલેજ ઓફ કોમર્સ એન્ડ ઇકોનોમીક્સના પ્રોફેસર એમ. જે. આંટીયાએ ઉપલા વીષય ઉપર ખીલું લખણ તા. ૧૩ મીને સોમવારે સાંજે ૬ કલાકે (અ. ટા.) વહાઈદે લેડલો ખીલડીંગમાં ખીલે માળે કોલેજના હોલમાં આપ્યું હતું જેનો સાર નીચે મુજબ છે:—

લાખણ કર્તાએ જે ગ્રંથો પહેલાં લખ્યાં ન બાવી શક્યા હોય તેમને માટે ટુંકમાં પોતાના પહેલા લખણનો માર આપયો હતો. પછી અગાધીત વેપારની નીતી (Free Trade Policy) ઉપર વિવેચન કીધું હતું. લડાઈ પહેલાં ઇંગ્લાંડ દેશ એ નીતીનો હિમાયતી હતો. લડાઈએ એ નીતીમાં કંઈ ફેરફાર કીધો છે. દેશમાં ક્યાં ઉદ્યોગ ખીલવી શકાય એમ છે એની તપાસ કરવા ઇંગ્લાંડે લોર્ડ બાલફોર ઓફ બરલેના પ્રમુખપણા નીચે સને ૧૯૧૬ માં લડાઈ પછી વેપાર ઉદ્યોગની નીતી કેવા પ્રકારની રાખવી તેના સંબંધમાં એક વગવાળી કમીટી નીમી. એ કમીટીને બાલફોર ઓફ બરલેની કમીટી કહેવામાં આવે છે એ કમીટીના રીપોર્ટમાંથી ઘણું બહુવાતું મળે છે.

એ રીપોર્ટ ઉપરથી આપણે સારી રીતે જાણી શકીએ છીએ કે ઇંગ્લાંડ જેવા આગળ વધેલા દેશના વેપારને પણ લડાઈને લીધે ઘણું

ખમતું પડ્યું. કેવી રીતે જરમનીએ પોતાનો વેપાર ઇંગ્લાંડમાં વધાર્યો તે પણ વીદ્વાન લાખણ કર્તાએ જે ફક્ત રીપોર્ટમાંથી વાંચી સંભાળાયો છે તેના ઉપરથી જાણી શકીએ છીએ.

એ ફક્ત ઘણું ઉપયોગી છે અને તે નીચે મુજબ છે:—

બ્રીટીશ ઉદ્યોગમાંની આ નગણાઈએ જે રીતે પ્રગટ થઈ હતી. (૧) ખીલ માલની બનાવટ માટેના પાયા સમાન થઈ પડતા મોટી અગતના માલની ચોક્કસ શાખાઓ સદંતર અથવા મોટે ભાગે જર્મન આકોશ હેઠળ જઈ પડી હતી તેના બાબતમાં દાખલાઓ જરવ, ચોક્કસ રસાયણી પદાર્થો, ટેગસ્ટન (લેખકે કાપવાનાં પોલાદને માટે) બનાવટી રંગો, આર. ટીસ્નોના રંગો, ફોટોગ્રાફી માટેના ડેવેલપમેન્ટ, ઓરીઅમ નાઇટ્રેટ, બનાવટી, વસાણા, મેગને. ટેસ, ચથમા વગેરેના કાચ, રસાયણી કાચનાં વાસણ, મોબા વીગેરે સામાન, સોય, ઘોંઝ પાઉડર, બનાવટી પાલીસ કરવાનાં ઠાગણ વિગેરે. શીલ્ડર ચેપર આસમાની બદ્યુ રંગ વીગેરે આ બધા દાખલાઓમાં જરમન સ્પીટી મજબુત હોવાનો સબબ મોટે ભાગે ખતીલાં સાયન્ટીફીક કામ અને વ્યવસ્થા રચવાની કુશળતાનો હતો (૨) મોટા મુખ્ય ઉદ્યોગોની બહારની ઉદ્યોગની સંખ્યાબંધ શાખાઓમાં પરદેશી હરીફાઈ ઘણીજ તીવ્ર

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

ધી ઇડીયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર એન્ડ
શુરોની કમીટીની એક સભા શનિવાર તા.
૧૧-૧-૧૯ના રોજ ૩ (રૂા ટા.) કલાકે મળી
હતી જે પસંદગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો
હાજર હતા:—

૧ એા. શેઠ ચુનીલાલ વી મહેતા
(પ્રમુખ)

૨ શેઠ જહાગીર બી. પીટીટ

૩ „ એમ. સુબેદાર

૪ એાન શેઠ મનમોહનદાસ રામભ.

૫ શેઠ કીશોર જે બીલીમોરીઆ.

૬ „ એસ. બી બીલીમોરીઆ.

૭ „ વસનભ ટી. હાલાઈ

૮ „ હંસરાજ પ્રાગભ કાકરશી.

૯ „ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ.

૧૦ એાન. શેઠ લલુભાઈ શામળદાસ.

૧૧ શેઠ મોતીલાલ વલ્લભભ.

૧૨ „ લક્ષ્મીદાસ રવભ તેરશી.

૧૩ એાન શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ

૧૪ મર વિલ્લદાસ ડી. ઠાકરસી

૧૫ શેઠ મોતીલાલ વલ્લભભ.

૧૬ „ નારણભ હરિભાઈ

૧૭ „ રેવાગ કર જગજીવન.

૧૮ „ નારણદાસ પુરુષોત્તમ

૧૯ „ સુભાષચંદ દેવચંદ અવેરી.

(૧) ગઈ વખતની કમીટીની મીટીંગની
મીનીટ પસાર કરવામાં આવી હતી

(૨) મુંબઈની લેબરટેરીવ કાઉન્સીલની
ચુટણી માટેના સરકારનો પત્ર આવ્યો હતો
જે બાબત ઉપર વિચાર કરતાં એમ લખી
મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો કે દેશી વેપારી
કેમના પ્રતિનિધિની ચુટણી માટેની તારીખો
આ કમીટી પસંદ કરે છે પણ પ્રાંતિક ધારા
સભાની મુદત વડી ધારા સભાની મુદતની માફક
લંબાવવામાં આવનાર છે કે નહિ તે બાબતમાં
સરકારે મહેરબાની કરીને જણાવવું

(૩) ઇડીઅન રેલ્વે કોન્ફરન્સ એસો-
સીએશનની ટેરીફ કમીટી બાબત રજુ કરવા
માટે આ ચેમ્બર તરફથી હાફ તૈયાર કરવામાં
આવ્યો હતો, તે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો
તે સંબંધમાં થેન મર્ચન્ટસ એસોસીએશને
મોકલેલી સૂચના બાબત વધુ વિગતો માટે તે
એસોસીએશનને લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૪) એક પાંજરાપોળ તરફથી આવેલી
મદદને માટેની અરજીની નોંધ લેવામાં આવી
હતી.

(૫) મરહુમ શેઠ ચત્રભુજ શિવજીનાં
મૃત્યુને માટે આ કમીટી તરફથી જે
દિવાસનો પત્ર તેમના કુટુંબ ઉપર લખવામાં
આવ્યો હતો તેના જવાબમાં તેમના પુત્ર શેઠ
વલ્લભદાસ ચત્રભુજ શિવજી તરફથી કમીટીનો
ઉપકાર માનવામાં આવ્યો હતો જેની નોંધ
લેવામાં આવી હતી.

(૬) રાઇસ મર્ચન્ટસ એસોસીએશન
તરફથી ચોખાના નૂર બાબે પત્ર આવ્યો હતો

જે બાળક ઉપર વિચાર કરતા રંગુનથી જોખાનો ક્રેપ્ટ ઘટાડવા માટે ના સરકાર ઉપર તાર કરવાનું કરાવવામાં આવ્યું હતું.

(૭) ડાયરેક્ટર ઓફ મેટીરીયલ્સનો પત્ર આવ્યો હતો જેમાં સુતરના કયા વિસાગે પરદેશ માથેના વેપારના આકાશમાં આપવા તે બાળક કમીટીનો મત યુજાવવામાં આવ્યો હતો, અને તે બાળક કેટલીક સુચનાઓ કરવામાં આવી હતી.

(૮) મરહુમ શેઠ ચન્નભુજ શિવજીની ખાસી પટેલી જગ્યા ઉપર કમીટીમાં શેઠ વિકલ દાસ દામોદર ગોવીંદજીની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી.

(૯) આગ્રા કોલેજના એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો તરફથી પત્ર આવ્યો હતો જેમાં યુજાવવામાં આવ્યું હતું કે તે કોલેજના વિદ્યાર્થીઓને માટે પરિક્ષામાં પસંદ થયા બાદ વેપારી લાભનમાં કંઈ કંઈ જગ્યાઓ લાયકની છે, તે બાળક તેમને લખી મોકલવાનો કાવ ડીધો હતો.

(૧૦) થોડાંએક વખત ઉપર કમીટીએ નાં હિન્દી સરકારના વેપાર ઉદ્યોગ ખાતાને સુચના કરી હતી કે હાલની વેપારીમંદી થતા થોડું એક વધારે શીપીંગ દેશના વેપાર માટે ફાગલ રાખવું જવાબમાં તેઓએ લખી જણાવ્યું કે હાલના હુકામના વખતમાં તેમ થવું મુશ્કેલ છે.

(૧૧) મેસર્સ રામદાસ ખીમજીની કું, વરફથી પત્ર આવ્યો હતો જેમાં કરન્સી ઓફીસમાંથી રોકડા રૂપિયા માટેના દરોડાને લઈને નાની છુટી નોટો મેળવવાની મુશ્કેલી માટે ફરીયાદ કરવામાં આવી હતી. તે બાળકમાં એક્ઝેન્ટ જનરલને લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧૨) ડિરેક્ટર ઓફ મેટીરીયલ્સનો પત્ર આવ્યો હતો જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ૧૯૧૮ના ડિસેમ્બર મહિનાથી સી બોર્ન

ટ્રેડ રીટર્ન્સમાં કોટન વેસ્ટના આકાશ ચાકા રૂના આકાશથી અલાયદા આપવામાં આવશે જેની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

(૧૩) એક્સેસ પ્રોડીટ્સ ટેક્સ ગીલ ઉપર વધુ વિચાર ચલાવવામાં આવતા એમ લખવાનો ઠરાવ થયો હતો કે સપ્ટેમ્બર મહિના માં કાઉન્સીલે જે પાઉન્ડ ૪૫,૦૦૦,૦૦૦ની ગ્રાન્ટ આપી હતી તે હાલના સંજોગો ભેટા પાછી જોઈ લેવી અને તે ઉપરનો ખર્ચો મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧૪) શેઠ મોહનલાલ હેમચંદ ઝવેરી શેઠ ટી એમ રગચારી તથા શેઠ મનસુખલાલ આભારામ ભારતરે આ ચેમ્બરના સલામદ થવા માટે અરજી કરેલી છે તેને માટે સ્કુટી નીચર તરીકે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

બાદ સલા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી હન્ડીમન મર્ચન્ટ ચેમ્બર એન્ડ બુરોની કમીટીની એક સલા શુક્રવાર વાં ૨૪-૧-૧૯ ના રોજ ૨-૩૦ (૨૫ ટા) કલાકે મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલા મુદ્દાઓ હાજર હતાં—

૧ ઓન. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતા (પ્રમુખ)

૨ શેઠ જહાગીરજી બી. પીટીટ.

૩ ઓન. સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈ

૪ શેઠ દેવીદાસ માધવજી

૫ „ મોતીલાલ કાનજી

૬ „ સોરાબજી એલજી વોર્ડન

૭ „ એમ સુએદાર

૮ „ લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ જોખાણી

૯ „ મથુરાદાસ વસનજી.

૧૦ „ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ.

૧૧ „ વિઠ્ઠલદાસ ડી. ગોવિંદજી.

૧૨ „ રેવાશંકર જગજીવન

૧૩ „ વસનજી ટી. હાલાઈ.

(૧) જોરાક ઉપર સરકારી અંકુશ બાબે શેઠ વસનજી ટી. હાલાઈ તથા શેઠ વસનજી મૂળજીના પત્રો આવેલ હતા તેની ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવતાં કન્ડોલર ઑફ કુરરટ્ક્સની સલાહાત લેવા માટે નીચેના ગૃહસ્થોની સળ-કમીટી નીમવામાં આવી હતી.

૧ ઓન. શેઠ યુનીલાલ વી. મહેતા.

૨ શેઠ જહાંગીરજી ખી. પીટીટ.

૩ ઓન. મર કાજલભાઈ કરીમભાઈ.

૪ શેઠ. એમ. સુબેદાર.

ઇન્ટર પ્રેવીન્સીઅલ ટ્રાંશીક સંબંધમાં ના. સરકારને લખી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો અને થેન મર્ચન્ટ્સ એસોસીએશનને એમ લખવાનો ઠરાવ થયો હતો કે તેઓને જ કાંઈ ફરીઆદ હોય તો આ કમીટીને તેઓએ જણાવવું.

(૨) યુનાઇટેડ ફીંગડમ અને હિન્દુ.

૧-એ વી. પી સીસ્ટમ સ્થાપના સંબં.

૩ „ એન્ગ્મા કમિટીનો મત પૂછાવો

૪ ઓન. શેઠ પસાર કરવામાં આવ્યો

૫ શેઠ ક્રીડાઈ જે

૬ „ એસ. બી. યુ. આગેવાન શહે.

૭ „ વસનજી ટી. હાલના સંબંધમાં

૮ „ હંસરાજ પ્રાગજી પાલ કરે છે તે

૯ „ જમનાદાસ દ્વારકાદાસનાનુ ઠરા.

૧૦ ઓન. શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસમજા

૧૧ શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી.

૧૨ „ લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરશી.

૧૩ ઓન. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

૧૪ સર વિઠલદાસ ડી. ઠાકરસી.

૧૫ શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી.

૧૬ „ નારણજી હરિભાઈ

૧૭ „ દેવાશંકર જગજીવન.

૧૮ „ નારણદાસ પુરુષોત્તમ.

૧૯ „ શુભાનંદ દેવચંદ ઝવેરી.

(૧) ગઇ વખતની કમીટીની મીટીંગની મીનીટ પસાર કરવામાં આવી હતી.

હિન્દુસ્તાન અને યુનાઇટેડ ફીંગડમ વચ્ચે વી. પી. પી. પદ્ધતિ સ્થાપવાના સંબંધમાં આ એમ્બરની કમીટીએ નામદાર સરકાર ઉપર નીચે પ્રમાણે રેપ્રીઝેન્ટેશન મોકલેલ છે:—

આ કમિટીએ તે બાબત ઉપર સંભાળ પૂર્વક વિચાર કરેલ છે અને તેઓ નામદાર હિન્દી સરકારના મતને મળતા છે કે આ પદ્ધતિથી હિન્દુસ્તાનના લોકોને ઘણું ફાયદો થશે. આ પદ્ધતિથી પરલાયો વહેવારની સગવડ થશે અને તેથી વિલાયતનો માલ વાપરતા અહિંના લોકોને તે માલ સોધો મળશે કારણ કે તેઓને વચલા વેપારીઓને કાંઈ પણ આપવું પડશે નહિ. આ પદ્ધતિથી અહિંના માલ વાપરવાવાળાઓ અને દેશાવર ખાતેથી માલની નિકાસ કરવાવાળાઓ વચ્ચે પરલાયો વેપાર વધશે. આ પદ્ધતિથી થનાર સગવડને લીધે નિકાસ કરવાવાળાઓને અહિં માલ મોકલવામાં ઉત્તેજન મળશે. અને અત્યારે માલના પૈસા ન મળવાની જે બીક છે તે નીકળી જશે. તેમજ અહિંના માલ વાપરવાવાળાઓ વચલા વેપારીઓને નફો આપ્યા વગર માલ મંગાવી શકશે અને વળી તેઓએ મંગાવેલા માલ ન મળવાની બીક પણ નીકળી જશે.

હતી. આ કમીટી જાણે છે કે આ પદ્ધતિથી

(૫) ઘણાં મોટાં ખાતાઓ જેઓ દેશાવર નિકાસ કરવાવાળાઓ અને અહિંનાં મૂલ્યને નિકાસ કરવાવાળાઓ વચ્ચે આડતીઆ દિલાસાનો મરવાવાળાઓ વચ્ચે આડતીઆ વચ્ચે હુકમે છે તેઓને નુકસાન થશે, અને આઓ હુકમે છે તેઓને નુકસાન થશે, અને વલભદાસ આ પદ્ધતિ સ્થાપવાની સામે થશે. કમીટીને આશા છે કે નામદાર ઉપકાર આ પ્રમુખના લાભ ધ્યાનમાં લઈ આ લેવામાં આવી શકે.

(૬) વરદથી એ

નીચે જણાવેલા પુસ્તકો એમ્બરની લાય-
કરીમાં આવ્યા છે:—

1. Records of the Geological survey of India Vol. XIX Part 3 1918.
2. Income Tax statistical Returns of the Bombay Presidency for 1917-18
3. Statistics of British India Vol. II Financial statistics.
4. Guide Book for Investors in Government Securities.
5. Report of the Director of Public Instruction of the Bombay Presidency 1917-18.
6. Estimates of Area and yield of Principal crops in India 1917-18.
7. Goods Tariff No. II Bombay Port Trust.
8. Administrative Report of the North West Frontier Province for 1917-18.

૯ મહાધ્ય વિદ્યાનાં તત્ત્વો (શ્રી સયાજી
સાહિત્ય માળા.)

(૧૦) પેલેસ્ટાઇનની સંસ્કૃતિ

(૧૧) ખાલોધાન પદ્ધતિનું ગૃહશિક્ષણ,,

(૧૨) યુવક રત્ન (સરતું સાહિત્ય વંધક
કાર્યોલય)

(લી. શ. શિ. મે.).

શ્રીસયાજી સાહિત્યમાળા—પૃષ્ઠ ૨૪૫
પેલેસ્ટાઇનની સંસ્કૃતિ, ભાષાંતર કર્તા શ્રીયુત
સુરેન્દ્ર નંદ રંગનાથ ધારેખાન બી. એ. વડોદરા
૧૯૧૮ પાકું પુસ્તક પાના ૧૧૭. કીમત ૦-૧૨-૦

શ્રી સયાજી સાહિત્યમાળાના મહાકાવ્યો
ધીમે ધીમે જહાર પાડવામાં આવે છે તેના
સંબંધમાં વાચક વર્ગના ધ્યાનપર એક અમૂ-
લ્ય વાત મૂકવામાં આવી છે કે વિદ્યાવિનોદી ઉદાર
દાનશીલ શ્રીમંત મહારાજે સર સયાજીરાવ
ગાયકવાડ સરકાર તરફથી જે લાખ રૂપીઆની
અનામત મુકેલી રકમના વ્યાજમાથી એ મહા-
કાવ્યો સાહિત્યને શોભાવે છે. એ કાળજીપૂર્વક
અંગ્રેજી પુસ્તકનું ભાષાંતર આ કાર્ય છે, અને
ભાષાંતરકારને ઘટે તેટલો હરજો દરેક અંગેને
ન્યાય આપ્યો છે. ભાષાસંસ્કારવાળી છે, પરંતુ
સંસ્કૃત નહિ જાણનારો વર્ગ એ ભાષા રહેલાઈથી
ન સમજી શકે તેને માટે વિદ્યાધિકારીની કચેરી
તરફથી કેવો નિર્ણય થયો છે તે જાણવા પહેલાં
કોઈ તરફનો કટાક્ષ કરવો અરજીને છે. અલ-
બત પાઠશાલિક શબ્દો ન્યાયે ગુજરાતી
ભાષામાં નવા ઉતારવાના હોય છે, ત્યારે સંસ્કૃ-
તના અખૂટ ભંડાર તરફ નજર વળે ત કબૂલ
કરવાની જરૂર છે.

“સીવીલીઝેશન” એ સંસ્કૃતિ કે સંસ્કાર-
શુદ્ધિ એ પ્રશ્ન કદાચ કોઈના ધ્યાનમાં આવવા
સંભવ રહે, માટે એક સ્વર્ણી સૂચના કરવાની
અગત્ય છે કે નવો શબ્દ રચના વળતે ન્યાય
પુરઃસર વ્યાખ્યા તપાસી ભ્રમ અંગ્રેજી શબ્દના
દરેક વિશેષ ગુણની સાથે ગુજરાતીમાં ઉતા-
રેલો સંસ્કૃત શબ્દ ઘટતો આવે છે કે કેમ—એક
વગેરે અનેક ચોખ્ખા કોર્ટથી પરીક્ષા કરી શબ્દ-
રચના થતી રહે, એવી આશા રાખી શકાય.

તે શિવાય “કુઝેડ” શબ્દનો ગુજરાતી બોલ ઉતારવામાં આવ્યો નથી તેનું પણ કાંઈક કારણ હોયું જોઈએ પરંતુ શ્રી ખ્રીસ્તીધર્મ-પુદ્ગલાય પડતો ગણાય તો તે શા માટે સ્વીકારાયો નહિં હોય તે સમજાતું નથી. ‘લોહયુગ’ “કાસ્ય યુગ” વગેરે શબ્દો રચવાનો વાંધો નથી તો કુઝેડ માટે કાંઈક ખાસ કારણ હોય એમ અનુમાન થઈ શકે છે. કોઈ કોઈ સ્થળે જોડણીમાં નજર દોષ રહી ગયા જેવું લાગે છે-દૂષિત તે બદલે દુષિત” છે; એ વગેરે.

શ્રી સયાજી સાહિત્યમાળા પુષ્પ ૨૮ મું-
બોલોદાન પદ્ધતિનું ગૃહશિક્ષણ-અનુલેખક
શ્રીયુત ભાવતરાય ભાનુસુખરાય મહેતા-વડોદરા
૧૯૧૮-પાકુ પુકું પાના ૧૧૬ કીંમત ૦-૧૪-૦.

બોલોદાન પદ્ધતિનું ગૃહ શિક્ષણ એ મામતુ ૨૮માં મહકાતું પુસ્તક અંગ્રેજી ઉપરથી ઉતારવાનો ગુજરાતીમાં પ્રયાત્ન થયો હોય તો તે આપણા દેશભાજને અનુકુળ પડે તેવો કરવા માટે ખાસ પ્રયાત્ન થયો છે તે વધારે ઠીક ગણાય. વન, વર્તુલ ચોરસ વગેરેમાં ફેરફાર વર્તી શકે અને સમજી પણ શકે. પરંતુ છ સાત વર્ષનાં બાલકને લીટીઓની લખાઈ માપવાથી આરંભીને આકૃતિઓનો પાટીઆ ઉપર આલેખ કરવાનું કામ અને પા અર્ધા કે એક તૃતીઆશ વચ્ચેનો ભેદ અને તેની ઓળખાણ કરાવવી તે જરા ભારે થઈ પડે એમ મારા અનુભવથી મને લાગે છે. ને વાત પણ ધીલાર દર સખીએ તોપણ પાચમી પાચમીના દ્વિસાળો જરા વધારે ઠંડુ થઈ પડે એમ ઠહેલા બાધ નથી. આકરનું રૂપન એ મધાળા નીચે ઠીક ગે ઠવણ કરી છે, અને

તેથી રીતે બીજી ઘણી ખરી બાબતો યોગ્યતા મુજબ ધરવામાં આવી છે. ગાયનના કૃમિક પાઠો પણ ચાલે તેવાં ગણવામાં વાંધો નથી.

પુસ્તકમાં શિક્ષણક્રમની રચના ઉચિત છે, પરંતુ વર્ષના પ્રમાણ સાથે તેને બાંધ બેસાડવામાં મતભેદ થવા સંભવ રહે છે, તે પણ કુદરતી છે

શ્રી સયાજી સાહિત્યમાળા પુષ્પ ૨૫ મું-
મનુષ્યવિદ્યાના તત્વો-ભાષાંતર કર્તા શ્રીયુત મધુક-
માર શિવપ્રભાદ દેવાઈ એમ. એ. એસ. ટી. સી.
ડી. વડોદરા ૧૯૧૮ પાકું પુકું પાના ૧૮૫.
કીંમત રૂ. ૧-૦-૦.

મનુષ્ય વિદ્યાના તત્વો તે પુસ્તક ૨૫મો મથુકો છે, તે આર. આર. મેરેટના એંગ્રેગી-લોજનું ભાષાંતર છે ગુજરાતી સાહિત્યમા આ પુસ્તકનો સંગીન વધારો થઈ પડશે. ભાષાંતર કરના શબ્દોમાં બોલીએ તો ઉત્ક્રાંતિ રૂપી ચક્રનેમી ઉપર ચઢેલો મનુષ્ય એજ તે વિદ્યાનો બહોળામાં બહોળો અર્થ છે. જુદા જુદા સમયમાં થઈ ગયેલા મનુષ્યનો તેમજ પૃથ્વીના જુદા જુદા પ્રદેશમાં વસતી પ્રજાનો એ વિદ્યા અભ્યાસ ઠહે છે—” એ પુસ્તકમાં પુરાવન કાળ, ઓલાદ, પરિસ્થિતિ ભાષા, સમાજ વ્યવસ્થા વગેરે જે જે બાબતો નજી કરવામાં આવી છે, તે ઘણી મનન કરવા યોગ્ય છે, અને દુકામા કઢીએ તો આ વિષય ઉપર ગઈ સાહિત્ય પરિષદમાં અગાઉ કોઈ વખતે નહિ વંચાયેલો એવો આ વિષય નિર્ણય ધાત્મક ધરવામાં આવ્યો હતો. આ વિદ્યા તરફ ગુજરાતી સાહિત્યનું લક્ષ વધારે સચોટ દોરવાય તે ચાહવા જેવી બાબત છે.

ઉંચી પોલીસી કરેલા ટેબલ દોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

આ અને એનાં જેવાં પુસ્તકોને છેડે પારિભાષિક, શબ્દ કોશ આપવાની રીતી ઘણી રત્નુત્પાત્ર છે. અને તે જેમ ક્ષયદાહારક છે તેમજ તે આપવાથી કયો પર ભાષાનો શબ્દ આપણી ભાષામાં ઉતાવળમાં આવ્યો છે તેની નાણુ વાચક વર્ગને થાય ત્યારે ખીજે શબ્દ બનાવવાનો વ્યર્થ પ્રયાસ તે કરી શકતો નથી. પરિભાષા ગુજરાતીમાં ગહોળી રીતે વિસ્તાર પાળવાનું એ મુખ્ય સાધન છે. આનો સંબંધમાં “સુ પ્રબ વિદ્યા” — એ શબ્દ વિષે જરા સુચના કરવા ઇચ્છા થાય છે — તે એ કે તે શબ્દને જાહેરે ઓલાદ (આધ) પોષણુ વિદ્યા-વધારે ચોગ્યતાથી બંધણસતો આવે તેમ કહી શકાય, તેનું મુખ્ય કારણ “સુપ્રબ” એટલે ભાગ નકામો બહારનો આવી નય છે — પરિણામક બાબત જરૂરી નથી. ઓલાદની સાથે આધ વધારવાનો સંબંધ નિઠકનો હોઇને ઓધ વધાર-

વાની નિધાને ઓલાદ પોષક શાસ્ત્ર પણ કહેતાં બાધ નથી. એ પ્રાસંગિક નોંધ તરીકે સુંકવાની જરૂર લાગે છે.

સમસ્ત રીતે સાહિત્યમાળામાં જે વિદ્વાનો મદદ કરે છે તેઓને ધન્યવાદ ઘટે છે; અને સાહિત્યથી લાભ લેનાર હાલની અને નહિં જન્મેલી લલિત્યની પ્રત્ત ઉપર શ્રીમંત નામદાર મહારાજ સાહેબ સર સયાલરાવ ગાયકવાડ સરકારનો અપ્રતીય ઉપકાર થાય છે તે જોતાં તેઓનો સાહિત્યપ્રેમ અને દેશ વાત્સલ્ય ભાવ દરેક ગુજરાતી ભાષીને અખૂટ ભંડારવાળા ખગ્તનામાંથી સાહિત્ય રત્નો ચળકતાં અને અમૂલ્ય ગાહાર લાવે છે તે ઘણા મોટા અને અર્નર્થ આભારના ભાર તેવી ગુજરાતી પ્રબને દાખી દેવાને બસ છે.

લી૦

શં. શિ. મે.

OTHER CHAMBERS' SECTION.

બીજી ચેમ્બરના વિભાગ.

એક્સેસ પ્રોફીટસ ડ્યુટી બીલ.—

આ સ બ ધમા થી અપર ધન્ડીઆ ચેમ્બર
આંક કોમર્સ તરફથી ના સરકાર ઉપર એક
રેપ્રીઝન્ટેશન કરવામા આવ્યું હતું જેને સાર
નીચે આપવામા આવેલ છે.—

આ કમીટી આ બીલ રજુ કરવાના હેતુ
તરફ ઘણીજ નાપસ દગીથી જુએ છે એટલું
તો નક્કી છે કે જ્યારે લગાઈ ચાલતી હતી અને
હિન્દુસ્તાન સામ્રાજ્યને મદદ કરવા પોતાથી
જાનતું કરતું નથી એમ જ્યારે વાગ વાર કહેવામા
આવતું ત્યારે જો આ કર નાખવામા આવ્યો
હત તો અગર જો કે તેના બોલે વેપાર ઉદ્યોગ
ઉપર ઘણો મોટો પડત તો પણ તે રાજ્ય જુશીથી
માન્ય કરવામા આવ્યો હત પરંતુ ના સર
કારે વાર વાર આ કર તરફ નાપસ દગી
જતાવી હતી

૧૯૧૭ ના માર્ચની ૧ લી તારીખે સર
વીલીઅમ મેયરે બજેટ રીપોર્ટમા આ કરની
સામે ત્રણ દલીલો રજુ કરી હતી —

(૧) આ કર નાજ કામ ચલાઈ હોય
લગાઈ પછી ગાલુ રાખી શકાય નહિ.

(૨) ઇંગ્લેન્ડમા અવકવેશ માટે જેવી
સાગી ગોઠવણ છે તેવી ગોઠવણ અહિં જાની ન
શકે તેમ હોવાથી તેમજ જો કરના સ બ ધમા
વાધાનો નીવેટો લાવવા માટે નિયુક્ત બોર્ડોના
અભાવે આ કર અહિં નાખી શકાય નહીં

(૩) સુપર ટેક્સ નાખેલ હોવાથી વધા
રાના નફાની એક સારી રકમ સરકારને મળેલ
છે અને તેથી આ નવા કરની જરૂર નથી

પરંતુ હવે લગાઈ પૂરી થયેલ છે તેમજ
આ કર માટે જે ગોઠવણ નહોતી તે હજી પણ
નથી અને વળી સુપર ટેક્સ પણ ચાલુ છે
તેથી આ ત્રણે વાધા હજી પહેલા બેટલાજ
મજબુત છે.

મી પ્રોનરલોએ હાથાગ મળુ છે કે
લગાઈ પૂરી થયા પછી એક દિવસ પણ
એક્સેસ પ્રોફીટસ ડ્યુટી ચાલુ રાખવામા આવશે
નહિ છતાં પણ નામદાર હિંદી સરકાર તે
નાખવા માગે છે નામદાર સરકારે પોતેજ તે
કર ધીકકારી કાઢયો હોયો તે ભૂલી જઈને
નામદાર સરકાર જાતે પ્રવૃત્તિ માન્યતા
ખડલવાની અને આ કરને જાહેર પ્રજાની
પસ દગી મેળવવાની આશા રાખે છે

આ કર સામે ના સરકાર તરફથી
જો કહેવામા આવ્યું હતું તેની ઉપર આધાર
રાખીને અહિં વેપારી અને આદ્યામિક
પોલીસી રચનામા આવી છે અને જે ખાતાઓને
લગાઈના ભાવે સાચાકામ વિગેરે ખરીદીને
કામ શરૂ કર્યું હશે તેઓને આ કરથી સખ
કટકો લાગશે અને દેશની આદ્યામિક પ્રવૃત્તિને
એક ગંભીર ઘોંટા પડેલશે

જે એમ દલીલ કરવામાં આવે કે ધારા સભામાં ખીન, અધિકારી, સભ્યોએ પણ આ ઠર પસંદ કરેલ છે તો તેના જવાબ એટલેજ કે લડાઈ ૧૯૨૧ના માર્ચ સુધી લંબાશે અને ૧૯૧૬-૨૦ અને ૧૯૨૦-૨૧ સુધી બહુ ખર્ચ થશે તેવી માન્યતાથી સરકારની માગણી તરફ તેઓએ પસંદગી બતાવી હતી. પરંતુ આ પછી બે મહિનામાંજ લડાઈ પુરી થઈ છે અને તેથી સ્થિતિ તદ્દન ફેરવાઈ ગયેલ છે કે લડાઈ ચલાવવા માટે જે વધારાનો ખર્ચ મોજવામાં આવેલ છે તે તદ્દન બચેલ છે અને લશ્કર છુટું કરવા પણ એછો ખર્ચ થશે અને કેટલો ખર્ચ થશે અને કેટલું મળી શકે તેમ છે તે સરકાર સહેલાઈથી બાણી, શંકે એમ છે તેથી જ્યાં સુધી આ બધી બાતમી બહારમાં આવે ત્યાં સુધી આ ઠર લાગુ પાડવો વ્યાજબી નથી. વળી આ ઠરથી સરકારી લોન ઉપર પણ બહુ માઠી અસર થશે.

ત્યારનાઈ બીલના જુદા જુદા કાનુનો ઉપર ટીકા કરીને કમીટી એવો મત રજુ કરે છે કે જો આ ઠર નામદાર સરકાર લેવા માંગતીજ હોય તો સુપર ટેક્સ કાઢી નાખવો જોઈએ; વળી ઇન્ટરમેડેટસ તથા સુપર ટેક્સમાંથી જોઈતી રકમ મઢી શકે એમ છે કે નહિ તે પણ નામદાર સરકારે ગેંલીરપણે વિચારવા જેવી બાબત છે. ટુંકામાં એક વખત આ ઠર વખોડી કાઢી પાછો તે લાગુ પાડવો તે છાજતું નથી.

ધી નેગોશીએબલ ઇન્ટરમેન્ટસ

એક્ટ ૧૯૮૧:—

ધી બંગાળ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની કમીટીનું ધ્યાન મુંબઈમાં ઉપરના એક્ટના ૧૩ માં સેક્શનના સંબંધમાં ચુકવણીએલા એક મુકદ્દમા તરફ ધી બોમ્બે ચેમ્બરે ખેંચ્યું હતું.

કલકત્તા અને મુંબઈમાં જે ચેકો અમુક આસામીને આપવાના કર્યા હોય અને તેમાં 'ચેર ઓર્ડર' અથવા 'ચેર ઓરર' એ શબ્દોન ઉમેર્યા હોય તોપણ તે ચેકોને ઇંગ્લીશ કાયદા મુજબ તે આસામીને અથવા તેના 'ઓર્ડર'થી આપવાની રૂઢી છે. પરંતુ મુંબઈવાળા મુકદ્દમામાં આ રૂઢી કાયદાની વિરુદ્ધ ગણવામાં આવી હતી. પરંતુ ચેક જેવા હુમેશ ઉપયોગમાં આવતા ડોક્યુમેન્ટો જલદી બદલી શકાય તેવા હોવાં જોઈએ એ ઇચ્છવાજોગ છે.

તેથી બોમ્બે ચેમ્બરે નેગોશીએબલ ઇન્ટરમેન્ટસની આ કલમ ઇંગ્લીશ બીલ્સ ઓફ એક્ટ સ્ટેન્ડ એક્ટની કલમ મુજબ ફેરવવા નામદાર સરકારને સૂચના કરેલ છે. બંગાળ ચેમ્બરની કમીટીએ પણ બોમ્બે ચેમ્બરને ટેકા આપ્યો હતો અને નામદાર હિન્દી સરકારને તે મુજબ લખ્યું હતું. તેઓના મત પ્રમાણે ચેક જેવાં હુમેશમાં વપરાતાં ડોક્યુમેન્ટોને લગતો કાયદો બહુ ગુચવણ બરેલો હોય તે ઇચ્છવા લેગ નથી અને વળી ઇંગ્લીશ કાયદામાં અને અહિંના કાયદામાં આટલો મોટો ફરક હોવાં જોઈએ નહિ. વળી કાયદો બાનુએ રાખવાં ચેક જેવા ડોક્યુમેન્ટો શા માટે સહેલાઈથી બદલી શકાય તેવાં ન હોવાં જોઈએ તે સમજાતું નથી.

WAR AND TRADE

GOVERNMENT NOTIFICATIONS.

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

તાર મોકલવા માટે 'ટેસ્ટ વર્ડ્સ' નો ઉપયોગ કરવાની છૂટ અમેરીકાની જે જેન્કોને આપવામાં આવેલ છે તેમા નીચે લખેલ જેન્કોને લંડનના ચીફ સેન્સરે ઉમેરી છે:—

(૧) નેશનલ સીટી જેન્ક એન્ડ ન્યુયોર્ક —સાત બુગાનની શાખા.

(૨) નેશનલ જેન્ક એન્ડ ધી ડેનોશ વેસ્ટ ઇન્ડીઝ, સ્ટેઇટ થોમસ વર્લ્ડનીયા.

(૩) સેક્ટર નેશનલ જેન્ક એન્ડ જોસ્ટન

(૪) સ્ટેઇટ જેન્ક એન્ડ ચીકાગો.

(૫) લંડન એન્ડ પ્રાન્સીલીઅન જેન્ક લીમીટેડ ન્યુ યોર્ક એવન્સી.

(૬) હેનીવીંગ એન્ડ કંપની—ન્યુ યોર્ક.

૨૭-૧-૧૯.

અત્રેના કલેક્ટર એન્ડ કસ્ટમ્સ વરદ્ધી આ ચેમ્બરને એક જાહેરાત મળેલ છે જેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે યુનાઇટેડ કીંગડમમાં ઘેટાં અને ગરુડોના ટેન્ડ ચામડાં અને ઘેટાં અને ઘેટાંના બચ્ચાનાં ડ્રેસ ચામડા ગમે નેટલા જરૂરમા આયાત કરવા માટે ૧ લી જુલાઇ ૧૯૧૬ સુધીના વખત માટે સામાન્ય પરવાનો કરેલ છે. તેથી તેવા ચામડાંની અહિંથી નિકાશ માટે ફાલ તુરત વદન છૂટ આપવામાં આવેલ છે.

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

નવી બગદાદ લાઇન.

બ્રીટીશ સાહુસ માટે એક તક:

લંડનના ધી ટાઇમ્સ ટ્રેડ સપ્લીમેન્ટમાં ઉપરના વિષય ઉપર એક ઘણાજ અગત્યનો લેખ આવેલ છે જેનો સાર નીચે આપવામાં આવેલ છે.

બગદાદ રેલવે કંપનીના જનરલ મેનેજરે હીસેગ્રાન્ડ મહિનામાં ટ્રાન્સપોર્ટની પાસે એવો મત દર્શાવ્યો હતો કે હવે બે વરસમાં આ રેલવે લાઇન પરિવહન ગતિ સુધી પૂરી થશે. આટલા વખત કરતાં લાઇન વહેલી પણ પૂરી થાય પરંતુ તે એવી બાબત છે કે જેની ઉપર બગદાદ રેલવે કંપની અથવા તેના જર્મન હીરેક ટરોનો હવે કંઈ પણ અકુશ નથી.

જ્યારે આ રેલવે પૂરી થશે ત્યારે પહેલાંની ધારણા મુજબ તે રેલવે જર્મનીના રાજકીય અને લશ્કરી હેતુઓ પૂરા પાડશે નહિ. બે કે બેસાક્સ ખાતે એક ગાળા (break) સિવાય ગર્લીન અને બગદાદ વચ્ચે પર ભાર્યો વ્યવહાર રહેશે તોપણ આ લાઇન ટ્યુટોનીક સત્તા નીચેના દેશોમાંથી પસાર થશે નહિ, તેમજ બેસાક્સના એશીઆટીક કોનારા ઉપર આવેલ ફેર પાશા આ લાઇનનું પશ્ચિમનું ટર્મિનસ થશે નહિ પરંતુ તેનું ટર્મિનસ મેડીટરેનીયન ઉપરનું એક બંદર થશે કે જેનો આરબના મુલકમાં સમાવેશ થાય છે,

અને તેથી પાશ્ચિમના દેશોની સત્તા નીચે રહેશે. આ બંદર અલેક્ઝાન્ડ્રીયા છે.

અલેક્ઝાન્ડ્રીયા (કે જે સીરીઅન દરવાજાની આવી છે) એલોપોલિસ બંદર છે અને એલોપોલિસ પર્યંત ગલ્ફ જવા માટે સુદેલીય વેલીને રસ્તે જતાં વટેમાર્ગીઓ તથા માલને માટે પશ્ચિમ મધ્યસ્થાન છે. આ રસ્તો એક સહુથી જૂની અને સીધી સામુદ્રિક નોંધાગ છે કે જે માર્શન ઇન્ડીઆનો માલ એશીય. માઇનર તથા યુરોપ પહોંચતો. હાલમાં પૂર્વનો માલ પશ્ચિમનાં જળ રોમાં રેક સી તથા સ્વેડ કેનાલ મારફત જાય છે અને આ દરીઆઇ માર્ગ સામે કોઈ પણ જમીન માર્ગ હરીફાઈ કરી શકતો નથી. પરંતુ રેલવેની સરળતા થતાં ઉત્તર સીરીઅની કિંમતી ચીજ તથા મેસોપોટેમીઆની નિપજ તેમજ પર્શીઆનો ઘણાખરો વેપાર (જે હાલમાં બગદાદ મારફત ચાલે છે) એલોપોલિસ મારફત અલેક્ઝાન્ડ્રીયા જશે. આ બંને શહેરો હવે ખામ કરીને એટપ્રીટના આર્થિક ક્ષેત્રમાં આવ્યાં છે. નવી લેવન્ટ કંપનીનો મૂળ હેતુ સીરીઆ અને મેસોપોટેમીઆનો વેપાર ઉદ્યોગ ખીલવવાનો છે અને તે માટે અલેક્ઝાન્ડ્રીયા એલોપોલિસ તથા બગદાદ ખાતે એજન્સીઓ સ્થાપવાની તેમજ અલેક્ઝાન્ડ્રીયા અને યુનાઇટેડ કીંગડમ વચ્ચે પરભારી સ્ટીમશીપ લાઇન સ્થાપવાની મુખ્ય

જરૂરીઆત છે. ૧૮૨૫ સુધી લગભગ ૨૦૦ વરસથી જૂની લેવંટ કંપનીને અલેક્ઝાન્ડ્રીયા ખાતે એજન્સી હતી અને પહેલાં તેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ ઇન્ડિયાન સુધી યુક્રેટીસનો રસ્તો ફરી ખીલવવાનો હોવાથી તેની એક કોન્સ્યુલેટ એલોપો ખાતે આપવામાં આવેલ હતી. આ જેમ્સ પહેલાના વખતમાં ગયું હતું પરંતુ તે પહેલાં ઇલીઝાબેથન્સ એલોપોમાં વેપાર કરતા અને તે જગ્યાએથી જીન ફ્રીચ ૧૫૮૩ માં રજુ ઓળંગી બસરા ગયો અને ત્યારથી એલોપો ખાતે ખ્રીટીશના લાભ અગત્યના છે. જોકે એલોપો-બસરાનો કેરવાન રસ્તો વધુ નકામો પડેલ છે અને બગદાદ સાથે વેપારી સંબંધ માટે ઘણી થોડી સગવડ છે છતાં પણ એલોપોનો પરદેશ સાથેનો વેપાર હજી ઘણું અગત્યનો છે. લડાઈ પહેલાંના વખતમાં અલેક્ઝાન્ડ્રીયા મારફત પસાર થતા નિકાસ તથા આયાતના માલની કિંમત દર વર્ષે સામાન્ય રીતે ૪૦,૦૦,૦૦૦ પૌંડની હતી. ૧૯૦૮ માં એલોપો-સયાહ બેચરૂટ રેલ્વે ઉઘડવાથી અલેક્ઝાન્ડ્રીયાનો ઘણો વેપાર બે ચરૂટ ખાતે ઘસડાઈ ગયો હતો અને તે વેપારા ઉપર વળી ૧૯૧૧ માં એલોપો-હોમ્સ-ટ્રીપોલી રેલ્વેથી વધારે ખરાબ અસર થઈ હતી.

અલેક્ઝાન્ડ્રીયા પ્રાન્ય:—૧૯૧૪ થી અલેક્ઝાન્ડ્રીયા કે એલોપો સાથે રેલ્વેથી જોડાયેલ છે અને બેચરૂટ અથવા ટ્રીપોલી હવે ઉત્તર સીરીઆના વેપાર માટે તેની સાથે હરીફાઈ કરી શકશે નહિ. અલેક્ઝાન્ડ્રીયાથી એલોપો સુધીની લાઈન બગદાદ રેલ્વેની પ્રાન્ય તરીકે બાંધવામાં આવેલી છે અને તે સીરીઅન ગેટ્સ મારફત પરભાયોં રસ્તો લેતી નથી. પરંતુ બંદરની ઉત્તર વરફે જઈ દસસનું મેદાન ઓળંગી એમેનીઅન ગેટ્સમાંથી પસાર થઈ એડેનાની પૂર્વે હેઢરપાશા એલોપો લાઈનને મળી નીચ છે. ૧૯૧૧ માં ઓર્ટોમન ગવર્નમેન્ટ પાસેથી જર્મનોએ જખરજસ્તીથી જે કન્સેશન લીધું

હતું, તેની રૂથે આ અલેક્ઝાન્ડ્રીયા પ્રાન્ય બગદાદ રેલ્વે કંપનીએ બાંધી હતી અને જર્મનો સારી રીતે બાજુતા હતા કે એલોપો અને તેની પૂર્વના મોટા ભાગના વેપારનું કંટરવી બાફ અલેક્ઝાન્ડ્રીયા હતું. અને તેઓ હરીફાઈ દૂર રાખવા માંગતા. વળી ૧૯૧૧ નાં કન્સેશનથી કંપનીને અલેક્ઝાન્ડ્રીયા ખાતે ડાઉ વેરહાઉસ વિગેરે બાંધવાની પણ છૂટ મળી હતી પરંતુ લડાઈને લીધે તેમ કરવું બની શક્યું નથી. હવે તો બગદાદ કંપનીને યાતો કન્સેશન જતું કરવું પડશે અથવા તો તે જર્મનોમાં હાથમાં રહેશે નહિ. નવી લેવંટ કંપનીનું કામ બંદર ખીલવવાનું છે અને જ્યારે એલોપોથી બગદાદ સુધીની રેલ્વે થોડા વખતમાં પૂરી થશે ત્યારે પણ તે જ કંપની મેસોપોટેમીઆના સાધનો કેળવવાની સિધ્ધિમાં હશે.

રેલ્વેના રસ્તા સંબંધમાં ઘણી અચેકસતા છે. પ્રાન્યના જંકશનથી મુખ્ય લાઈન સાથે અલેક્ઝાન્ડ્રીયાની પૂર્વ અને દક્ષિણ બાજુ જતાં રેલ્વે ટ્રેટલીક ટનેલમાંથી એમેનસ પર્વત ઓળંગે છે અને ઘણી ઊંડી નદીઓના પૂલ ઉપરથી નીચ છે. આ લોથરાં ખોદવામાં અને પૂલ બાંધવામાં ખ્રીટીશ લોકોને બહુ કઠવો અતુલ્ય થયેલ છે કારણ કે ગેલીપોલી અને કુટ ખાતે કેદ થયેલા સેંકડો કેદીઓ તે કામ ઉપર રોકવામાં આવ્યા હતા. આ કામ ૧૯૧૭ ના ઉનાળામાં પૂરું થયું હતું. એમેનસના કંટાથી મુખ્ય લાઈન એલોપો સુધી પહોંચે છે અને શહેરની સાથે ૧૦ માઈલની પ્રાન્ય લાઈનથી જોડવામાં આવેલ છે. મુખ્ય લાઈન પૂર્વ તરફ ચાલુ રહે છે અને છરાબલસ ખાતે યુક્રેટીસ નદી ઓળંગે છે. આ જગ્યાથી લાઈન યુક્રેટીસનો જૂનો રસ્તો મૂંઝી દઈ પૂર્વ તરફ જતાં મેસોપોટેમીઆના મેદાનની ઉત્તરની બાજુ તરફ નીચ છે અને માર્બનીસ ઉપર મોસલ ખાતે પહોંચે છે.

બ્રીટીશ કેદીઓની મળુરી:—

અહિં પણ આ રેલવેને બ્રીટીશ લોકો સાથે સંબંધ છે. ૧૯૧૬ના એ મહિનામાં એલેપોની પૂર્વ બાળુએ રેલવેનું મથક રેસલ એકાદ ખાતે હતું. અહિં કુટ ખાતે પકડાએલ ઘણા ખરા હિન્દી સ્ત્રીપાંદ્યોને લાવવામાં આવ્યા હતા અને મોસલ તરફ લાઇન તૈયાર કરવામાં રોકવામાં આવેલ હતા. સને ૧૯૧૭ ના બુલાઇ સુધીમાં તેઓએ નીસીબીન સુધી કામ પહોંચાડ્યું હતું. ૧૯૧૮ ની સ્પ્રિંગ સુધી નીસીબીન ડીસ્ટ્રીક્ટમાં ૬૫૦ અંગ્રેજો અને ૫,૪૦૦ હિન્દીઓ રેલવે ઉપર કામ કરતા હતા અને લગાઇ પૂરી થઇ તેટલા વખતમાં લાઇન મોસલથી સો માઇલના અંતર સુધી લાવવામાં આવી હતી. બગદાદથી શરૂ કરેલા ભાગ સિવાય ટર્કી-અર્મેનિયામાં બાધેલ રેલવેને માટે આટલું જ કહેવાતું છે. બગદાદથી શરૂ કરેલ લાઇન જ્યારે તે શહેર સર રેલવેની મોટે લીધુ ત્યારે અમારા સુધી એટલે કે ટાઇગ્રીસ ઉપર ૭૦ માઇલ સુધી પૂરી કરવામાં આવી હતી આ લાઇન નદીના જગણા કીનારા ઉપર છે સમાશથી આગળ લાઇન બાધવાતું જનરલ માર રાલે જારી રાખ્યું. ગયા સપ્ટેમ્બર સુધીમાં લાઇન ટેકરીટ સુધી પહોંચી હતી અને હવે તે મોસલ સુધી પહોંચાય છે. હવે નીસીબીન મોસલ અને મોનલ-ટેકરીટ ભાગો ઉપર ૨૦૦ કરતા થોડા માઇલ લાંબી બાધવાની રહેલ છે જે બગદાદ અને અલેક્ઝાન્ડ્રીયા વચ્ચે ખરખા જેઝ ઉપર ખરલાયું રેલવે કનેક્શન થશે.

લશ્કરી જરૂરીયાતોને લીધે મીડીઆ અને બગદાદ વચ્ચે લાઇન બાધવાના કામમાં અવરોધકતા હતી તેના કરતાં વધારે અવરોધકતા બ્રીટીશ લોકોને ખસરા અને બગદાદ વચ્ચે લાઇન બાધવાના કામમાં હતી કારણ કે ખસરા પર્યન ગલ્ફના મધ્યાળા ઉપર ૭૦ માઇલ શેટલ અરબ ઉપર આવેલ છે. લડાઇની શરૂઆત

વખતમાં ખસરા ખાતેથી એ સાંકડા જેઝની લાઇન બાધવામાં આવી હતી-એક સુફેટીસ ઉપર નામીરીયેહ સુધી અને બીજી ટાઇગ્રીસ ઉપર કુર્ના સુધી બ્રીટીશ લોકો ટાઇગ્રીસ ઉપર આગળ વધતા હોવાથી રેલવે પણ નદી ઉપરજ આગળ વધારવામાં આવી હતી. કુર્નાથી લાઇન અમારા સુધી લઈ જવામાં આવી અને પાછળથી કુટ લેવાણા બાદ તે શહેરથી ટાઇગ્રીસના દાબા કીનારા ઉપર બગદાદ સુધી રેલવે બાધવામાં આવી હતી.

હીન્ડીઆહ બેરેજ.

મુખ્ય લાઇનને ટાઇગ્રીસ રસ્તે લઈ જવાનો ઇરાદો નથી પરંતુ તે સુફેટીસ ઉપરથી જશે જ્યાં એક વર્ષ અગાઉ હીન્ડીઆહ બેરેજ ઉધવાથી ખેતીવાડીમાં અદ્ભુત ખીલવણી થયેલ છે બગદાદ ખાતે ટાઇગ્રીસ, અને સુફેટીસ વચ્ચે ૩૦ માઇલનું અંતર રહે છે એટલે એક નદીથી બીજી ઉપર જવામાં લાંબો ફેરાવો નથી. ૧૯૧૭ના ડીસેમ્બરમાં બગદાદથી સુફેટીસ ઉપર ફેલ્ડ સુધી એક રેલવે બાધવામાં આવી હતી. આ લાઇન ઉત્તર તરફ રામાડી સુધી વધારવામાં આવી હતી અને હીટ સુધી પણ વધશે. પરંતુ બેરેજની. નીચે લીકાહની દક્ષિણ બાળુ તરફનો વધારો વધારે અગત્યનો છે. ખસરા જવા માટે મુખ્ય લાઇન આ રસ્તો લેશે. પરંતુ લાઇન પરમારી નાઇમીરીયેહ જશે નહિ. કેટલીક અડચણોને લીધે આ લાઇન કુટ તરફ જશે જ્યાંથી તે નાઇમીરીયેહ સુધી તઈ જવામાં આવશે. આખો રસ્તો તયાર કરવામાં કાંઈ ખાસ મુશ્કેલીઓ નથી અને મેસોપોટેમીઆના સાધનો ખીલવવાનું જલદી ગરૂ થવાની વક્રી છે કેટલો વેપાર ખસરા તરફ ખેતારો અને કેટલો એલેપો અને અલેક્ઝાન્ડ્રીયા ખાતે જશે તે જાણવું છે અને આ બંને રસ્તાને ઘણા ફાયદો થવાનો સંભવ છે.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ જેક ઓટ, ફ્રાઈટ, મુળક.

ખગદાદ લાઇનની એક શાખા ઘણી આગળ વધેલ છે. તે લશ્કરી કામ માટે ખ્રીટીશ લોકેએ શરૂ કરી હતી અને તે ખગદાદથી ડાયાલાહ નદી ઉપર જાય છે અને પશ્ચિમ ડીનારા ઉપર ખાનીકાન સુધી પહોંચે છે. આ લાઇનની અગત્યતા એટલા માટે છે કે ખગદાદનો વેપાર મોટે ભાગે પર્શિઆ અને ફૂનીઆના ખીજા ભાગો વચ્ચે માલ લાવ લઇના કરવાનો છે.

હિન્દુસ્તાનથી પરબાર્યા રસ્તા તરીકે જો કે ખગદાદ લાઇન સ્વેચ્છ કેનાલ રસ્તા સાથે હરીકાંઈ કરવાની આશા રાખી શકે નહિ છતાં પણ સુસાક્ષરો અને પૂર્વે આહનારને તે રસ્તા આકર્ષ્યો વિના રહેશે નહિ કારણ કે તે રસ્તામાં કુદરતી દેખાવો ઘણા જોવા લાયક હોઈ લોકો જો સહેલાઈથી અને સહીસલામતથી તે રસ્તે જઈ શકશે તો ઘણા તેનો લાભ લેશે.

હિન્દુસ્તાનમાં કેલસાની વપરાશ.-

ઐથોગિક ખાતાંઓની જરૂરીઆત.

એક છાપાનગી માદીમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે નામદાર હિન્દી સરકારના હુકમથી ડીપાર્ટમેન્ટ ઓફ રેટીસ્ટીક્સ તરફથી ૧૯૧૭ માં હિન્દુસ્તાનમાં જૂદાં જૂદાં ખાતાંઓમાં વપરાએલ કેલસાના સંખ્યામાં એક ખાસ સેન્સસ ૧૯૧૮ માં કરવામાં આવેલ છે. કેલસા વાપરતાં ખાતાંઓના માલિકો તથા એજન્ટો ઉપર પત્ર લખીને ૧૯૧૭ ની સાલની વપરાશના આંકડા માટે માંગણી કરવામાં આવી હતી. આ આંકડા કેટલાંએક નાનાં ખાતાંઓ સિવાય સઘળા તરફથી પૂરા પાડવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૧૭ની સાલમાં હિન્દુસ્તાનમાં એકટ અને નોન-એકટ ખાણોમાંથી તેમજ દેશી રાત્રોની ખાણોમાંથી કેલસાની કુલ પેદાશ ૧,૮૨,૧૩ ૦૦૦ ટનની હતી. સેન્સસ ઉપરથી રેલ્વે સ્ટ્રીમરો તથા હિન્દી ઉદ્યોગોમાં કેટલો કેલસો

વપરાએલ છે તે જણાય છે. રેલ્વેની વપરાશ સહુથી વધારે છે અને જેમ કેલસાની પેદાશ વધારે તેમ રેલ્વેમાં કેલસાની વપરાશ વધારે થાય છે એમ અનુભવ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે. એટલે કે રેલ્વે લાઇનના વધારાની અસર કેલસાની ખાણોની ઉપર ખૂબ અગત્યની છે. એકમીરેલ્ટી તથા રાયલ ઇન્ડીઅન મરીનમાં વપરાતા કેલસા સિવાય 'બ'કર' કેલસાની નિપજ ૧૫,૧૪,૦૦૦ ટન હતી એકમીરેલ્ટી તથા રાયલ ઇન્ડીઅન મરીનને ખાતે વપરાએલ કેલસો ૧,૪૨૬,૦૦૦ ટન હતો અને તેની મુંબઈ તથા કરાંચી ખાતે રેલ્વેથી નિકાસ કરવામાં આવી હતી, અને કલકત્તા ખાતેથી દરિયા મારફત કેલ'ગો, રંગુન, બ્રસરા તથા સીંગાપોર ખાતે મોકલવામાં આવેલ હતો. આ આંકડામાં ઈસ્ટ આફ્રીકા, એડન, મેસોપોટેમીઆ, તથા પરશ્યન ગલ્ફ ઉપરનાં બંદરો ખાતે લશ્કરી વપરાશ માટે મોકલાવેલ કેલસાનો સમાવેશ થાય છે. ૧૯૧૭ માં મુંબઈ અને કરાંચી ખાતે એકમીરેલ્ટી તથા રાયલ ઇન્ડીઅન મરીન ખાતે રેલ્વે મારફત લઈ જવામાં આવેલ કેલસો ૧,૧૫૨,૦૦૦ ટન હતો. તે સિવાય કેલસાની વપરાશ ૬૩,૦૪,૦૦૦ ટન હતી અને કુલ નિકાશ ફરીવાર કરવામાં આવેલી નિકાશ સંખિત ૩,૬૩,૦૦૦ ટન હતી. દુકામાં રેલ્વે, સ્ટીમર હિન્દી ઉદ્યોગો તથા પરદેશમાં કેલસાની વપરાશ કુલ ૧૫,૨૩૦,૦૦૦ ટનની હતી. તે ખાદ કરતાં માત્ર ૨,૬૮૩,૦૦૦ ટન રહે છે, જેને માટે આંકડા મળી શકેલ નથી. આ આંકડા માટે નીચે પ્રમાણે જોગવાઈ કરી શકાય:-

(૧) ખાણો પાસે વપરાશ તથા વેસ્ટેજ. આ લગભગ ૨,૧૮૬,૦૦૦ ટન લઈ શકાય, જે આંકડો કુલ નિપજના ૧૨ ટકા છે. ટકાનો આ દર હિન્દુસ્તાનની ખાણોના ચીક ઇન્સ્પેક્ટરની સલાહ લઈને મૂકવામાં આવેલ છે.

(૨) જે ખાતાંઓ તરફથી આંકડા પૂરા પાડવામાં આવેલ નથી તેઓની વપરાશ.

(૩) ધરધુત ઉપયોગ માટેની વપરાશ.

હિવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોયો કે?

જૂદી જૂદી જાતના વાપરનારાઓને માટે આદેશ નીચે આપેલ છે. જે ખાતાઓએ ૫૦,૦૦૦ ટનથી ઓછો કોલસો વાપરેલ છે તેના 'ખીન'ઓમાં' સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે.

	૧૯૧૭ માં વપરાશ.	કુલ નિપજના ટકા.
(૧) રેલ્વેઓ	૫,૬૨૦,૦૦૦	૩૦.૬
(૨) બંકર કોલ	૧,૫૧૪,૦૦૦	૮.૩
(૩) એડમીરલ્ટી અને રાયલ ઇન્ડીયન મેરીન...	૧,૪૨૬,૦૦૦	૭.૮
(૪) શલની મીલો	૧,૦૨૬,૦૦૦	૫.૬
(૫) રૂની મીલો	૬,૨૭૦,૦૦૦	૫.૧
(૬) લોખંડ તથા પીત્તળનાં કારખાનાઓ ...	૮૦૭,૦૦૦	૪.૪
(૭) ઇનજિન રીમર્સ	૫૦૮,૦૦૦	૨.૮
(૮) ઇંટ તથા ગળીઆનાં કારખાના... ..	૩૧૮,૦૦૦	૨.૦
(૯) રૂના જુતો, પ્રેસો તથા શબ્દના પ્રેસો ...	૨૬૪,૦૦૦	૧.૬
(૧૦) ચઢાની વાડીઓ	૨૪૮,૦૦૦	૧.૪
(૧૧) આરાની તથા ચોખાની મીલો	૨૨૫,૦૦૦	૧.૨
(૧૨) પોર્ટલેન્ડ તથા હોક યાર્ડઝ	૨૦૧,૦૦૦	૧.૧
(૧૩) હથિયાર વિગેરેનાં કારખાનાં	૧૭૮,૦૦૦	૧.૦
(૧૪) કાગળની મીલો	૧૭૦,૦૦૦	.૯
(૧૫) તેલની મીલો	૧૬૦,૦૦૦	.૯
(૧૬) વોટર વર્ક્સ... ..	૧૨૪,૦૦૦	.૭
(૧૭) વીજળીનાં કારખાનાંઓ	૯૬,૦૦૦	.૫
(૧૮) ટ્રાન્સેનાં કારખાના	૮૫,૦૦૦	.૫
(૧૯) સોનાની ખાણો	૮૪,૦૦૦	.૫
(૨૦) ખાંડ બનાવવાનાં કારખાના	૭૭,૦૦૦	.૪
(૨૧) ગેસ વર્ક્સ	૬૩,૦૦૦	.૩
(૨૨) ચુનાનાં કારખાનાં	૬૧,૦૦૦	.૩
(૨૩) હારનાં કારખાનાં	૫૪,૦૦૦	.૩
(૨૪) પેટ્રોલીઅમ રીફાઈનરીઝ	૫૧,૦૦૦	.૩
(૨૫) ખીન ઓ	૫૭૦,૦૦૦	૨.૮
	૧૪,૮૬૭,૦૦૦	૮૧.૬

નિકાસ	૩૬૩,૦૦૦	૨૦
ખાણામાટે વપરાશ તથા વેસ્ટેજ	૨,૧૮૬,૦૦૦	૧૨૦
જે ખાતાઓએ આંકડા પૂરા પાડ્યા નથી તેઓની વપરાશ	૭૬૭,૦૦૦	૪૪

૧૮,૨૧૩,૦૦૦ ૧૦૦

ઉપલા કોઠા ઉપરથી જણાયે કે કુલ નિપજના ૩૧ ટકા રેલ્વેમાં વપરાયેલ છે. ૮૩ ટકા 'બાકર' કોટ તરીકે વપરાયેલ છે અને ૧૮ ટકા એડમીરલ્ટી તથા રાયલ ઇન્ડિઅન મજીનમા વપરાયેલ છે. કોલસાનો ઉપયોગ કરતા મુખ્ય ઉદ્યોગો નીચે પ્રમાણે છે:—

શણની મીલો ૫૬ ટકા, રૂની મીલો ૫૧ ટકા, લોખંડ તથા પીતળનાં કારખાનાંઓ ૪૪ ટકા, ઇનલેન્ડ સ્ટીમર્સ ૨૮ ટકા; ઇંટ તથા નળીયાનાં કારખાનાં ૨ ટકા.

૧૯૧૮-૧૯ માટેના ઘઉંના પાકનો પહેલો વર્તીશ ના. જિન્દી સરકારના ડીપાર્ટ-મેન્ટ ઓફ સ્ટેટોસ્ટીકસ તરફથી બહાર પાડ આવેલ છે.

આ વર્તીશ ઇટાકાઓ અને દેશી રાગ્યો તરફથી મળેલા રીપોર્ટો ઉપરથી તૈયાર કરવામા આવેલ છે કે જેમા આખા જિન્દુસ્તાનમા ઘઉંના પાક માટે શેકાએલી કુલ જમીનના ૬૮૬ ટકા જમીન આવેલી છે. આ આક્રડા કારમી-સિવાય ઘઉંના પાક માટે સમગ્રી ઉપયોગી જમીનને લગવા છે આમા આવેલા આક્રડા બાંધુઆરીની ગરુઆત સુધીના છે.

ઘઉંના પાક માટે શેકાએલી કુલ જમીન ૨૩,૪૭૨,૦૦૦ એકર છે જ્યારે ગયે વર્ષે આજ વખતે ૩૩,૮૩૬,૦૦૦ એકર હતી જે ૩૧

ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. મુળ્ય ઇલાકામા જમીનમાં ૬૬ ટકાનો ઘટાડો, પંજાબમા ૭૪ ટકાનો, મધ્ય પ્રાંતોમા ૨૧ ટકાનો, અને સંયુક્ત પ્રાંતોમા ૧૮ ટકાનો ઘટાડો થયેલ છે. હૈદરાબાદમા ૪૬ ટકાનો અને રજપુતાનામા ૪૨ ટકાનો ઘટાડો છે.

આમાન્ય રિથતિ:—સપ્ટેમ્બર અને ઓક્ટોબરમા વરસાદની અછતને લીધે ઘઉં માટેની જમીનમાં ઘટાડો થઈ ગયેલ છે વળી ઇન્ડુસ્ટ્રીએન્સ અને લીધે પંજાબ દીલ્હી સંયુક્ત પ્રાંતો, મુંબઈ, નોર્થ-વેસ્ટ ફ્રન્ટીઅર પ્રોવીન્સ અને રજપુતાનાના કેટલાએક ભાગોના વાવે તરના કામમા અડચણ પડી હતી. જે પાકને નહેરથી પાણી પાવામાં આવેલ છે તે સાધારણ સાગે છે, પરંતુ બીજા પાક ઘણાજ નબળા છે, અને તે પાક માટે વરસાદની જરૂર છે.

નવા ખેલાનોના બીહારીગમાં ટાઈલ્સ કોણ પુરી પાડે છે ?

ન્યૂન ન્યૂન કલાકાઓ તથા દેશી ગાલયો માટેના આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

કલાકાઓ તથા	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૭-૧૮	૧૯૧૭-૧૮
દેશી ગાલયો.	તાન્યુઆરી.	તાન્યુઆરી.	દેશી આંકડા
	એકર	એકર	એકર
પંજાબ (અ) ...	૭,૬૪૭,૦૦૦	૧૧,૫૬૫,૦૦૦	૧૧,૨૭૧,૦૦૦
મંચુરિયા પ્રાંતો....	૫,૮૦૦,૦૦૦	૭,૫૦,૦૦૦	૭,૨૪૮,૦૦૦
મધ્ય પ્રાંતો અને			
ચીર (અ) ...	૩,૧૦૬,૦૦૦	૩,૮૧૬,૦૦૦	૪,૦૦૦,૦૦૦
સુબહ અને રાધિ (અ) ...	૮૭૭,૦૦૦	૨,૬૦૬,૦૦૦	૩,૩૭૬,૦૦૦
બીહાર અને ઓરીસા. ...	૭૨૪,૦૦૦	૧,૨૧૦,૦૦૦	૧,૧૮૫,૦૦૦
મેઝ-વેસ્ટ ફ્રાંસીયર			
પ્રોવીન્સ. ...	૮૪૨,૦૦૦	૧,૧૮૧,૦૦૦	૧,૧૪૩,૦૦૦
બેંગાળ. ...	૧૧૦,૦૦૦	૧૨૩,૦૦૦	૧૨૪,૦૦૦
તીબેટી. ...	૬,૦૦૦	૫૫,૦૦૦	૪૨,૦૦૦
અન્ધર-એન્ધર. ...	૪,૦૦૦	૧૬,૦૦૦	૨૨,૦૦૦
મધ્ય હિન્દુસ્તાન. ...	૨,૬૧૫,૦૦૦	૩,૩૮૦,૦૦૦	૪,૩૮૨,૦૦૦
કૃષ્ણાબાદ ...	૬૫૫,૦૦૦	૧,૨૦૪,૦૦૦	૧,૨૬૨,૦૦૦
રજપુતાના. ...	૮૮૮,૦૦૦	૧,૫૨૪,૦૦૦	૧,૪૧૭,૦૦૦
માધ્યમ. ...	૨,૦૦૦	૨,૦૦૦	૫,૦૦૦
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	૨૩,૪૭૨,૦૦૦	૩૩,૮૩,૦૦૦	૩૫,૪૬૭,૦૦૦

(અ) દેશી ગાલયો અધિત.

ન્યુન દેશી આંકડા.

પંજાબ-હિન્દુસ્તાનમાં ધર્મના પાક માટે રાજકોટી કુલ જમીનના ૭૨૭૮૬૩ આ હજાર હતા છે. હિન્દુઓને ગણિનાની આખર સુધીમાં રાજકોટી કુલ જમીન લગભગ ૭,૬૪૭,૦૦૦ એકર હતી. જે ગણા વર્ષના આજ વખતના સુધારેલા આંકડા કરતાં ૩૪૮૬૩૦ થટાડો અત્યંત છે. બુદ્ધાધ ગાસ તથા ઓગસ્ટના

પંજાબ ભાગમાં એમાસ બહુ નજીક હતું પરંતુ ઓગસ્ટના પાછલા ભાગથી સપ્ટેમ્બરની ૩૭૭૮૧૦ સુધી ખાતર કરીને કિત્તર અને દક્ષિણ ભાગમાં વરમાદ સંગ્રહ તો. ત્યારપછી વરમાદ બંધ થયો હતો. જુનથી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં સામાન્ય વરસાદ કરતા ૪૬૮૬૩ નો થટાડો હતો. આ પ્રમાણે પાકના વાવેતર માટે

ધી ઓગસ્ટ દાખલ માર્ચ ૨૧ એક એપ્રિલ, મે, જુન.

હવાની સ્થિતિ બહુજી નુકસાનકારક હતી. વળી ધન્ડ્યુએન્જાની પણ અસર વાવેતર કરવાના કામ ઉપર થઈ હતી. નહેરો અને નદીઓમાં પણ પાણી ખૂટી ગયું હતું. શ્રીદીશ જીલ્લાઓમાં નહેરથી પાણી પાવામાં આવેલ જમીન ઉપરના પાકની સ્થિતિ સાધારણ છે પરંતુ બીજી જમીન ઉપર સારી નથી અને જે જમીનને નહેરથી પાણી પાવામાં આવેલ નથી તે જમીન ઉપરના પાક માટે વરસાદને બહુજરૂર છે. પ્રેલીન્સીઅલ હીરેક્ટરની માન્યતા અનુજા બાન્યુઆરીની ૬ ક્વી તારીખે પહેલા વરસાદથી પાકને લાભ થશે.

સંયુક્ત પ્રાંતો—હિન્દુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકાએલી જમીનના ૨૨ ટકા આ પ્રાંતોના છે. ઘઉંના પાક માટે કુલ જમીન લગભગ ૫૮,૦૦,૦૦૦ એકર રોકાએલ છે જ્યારે ગયે વર્ષે આજ વખતે ૭,૦૫૦,૦૦૦ એકર રોકાયલ હતી જે ગયા વર્ષે કરતાં ૧૮ ટકાનો ઘટાડો ગતાવે છે. પાછળથી વરસાદના થવાથી પાકને નુકસાન થયેલ છે. ગોરખપુર, મનારસ અને દક્ષિણ આંધ્ર સિવાય બીજી જગ્યાઓએ ઓગસ્ટ પછી ગિલકુલ વરસાદ નહોતો. નહેરોમાં પણ પાણીની તંગી હતી અને વાવેતરમાં ધન્ડ્યુએન્જાને લીધે લીલ થવાથી કેટલીક જગ્યાએ ઘઉંને બદલે જવ વાવવામાં આવ્યા હતા જમીનમાં ઘણો ઘટાડો થયો હતો. નહેરથી પાણી પાવામાં આવેલ પાક સાધારણ સારો થશે પરંતુ બીજા પાકનો આધાર પહેલા વરસાદ ઉપર રહે છે. આ હેવાલ ૧૫મી બાન્યુઆરી સુધીની પાકની સ્થિતિને માટે છે.

મધ્ય પ્રાંતો અને ઈરાર—હિન્દુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકાએલ જમીનના ૧૧.૬ ટકા જમીન અહિં આવેલ છે. ઘઉંના પાક માટે કુલ ૩,૧૦૬,૦૦૦ એકર જમીન રોકાએલ છે જે ગયે વર્ષે આજ વખતે કરતાં ૨૬ ટકાનો ઘટાડો ગતાવે છે. ચોમાસાની શરૂઆત વાવેતર

માટે જમીન તૈયાર કરવા માટે સારી હતી પરંતુ અટ્ટેમ્બરના બીજા અઠવાડિયાથી વરસાદ એકદમ બંધ પડી ગયો. વાવેતર વખતે સોગર ડામોહ, સીઓની, હોશંગાણાદ, નાગપુર, માં હવા, નરસીંગપુર, બેટુલાં અને અકોલા ખાતે હવાની સ્થિતિ સાધારણ સારી હતી પરંતુ બીજા ભાગોમાં વરસાદની તંગીને લીધે પાક સુકાઈ ગયેલ છે. નવેમ્બર મહિનામાં પાકની સામાન્ય સ્થિતિ સારી નહોતી પરંતુ ડિસેમ્બરના પહેલા ભાગમાં સારો વરસાદ થવાથી ઘઉંના વાવેતરમાં બીજા બધા ભાગોમાં પાકને બહુ ફાયદો થયેલ છે. જમીનમાં ઘટાડો દરેક ભાગમાં થયેલ છે. એકંદર રીતે પાક સારો છે પરંતુ ખરાબ જમીન ઉપર પાક બહુ ઓછો છે. હવા ઓછી અને ઠંડી છે થોડા વખત પહેલાં નાગપુર અને સીઓની ખાતે વરસાદ થયેલ છે.

મુંબઈ અને સીંધા—હિન્દુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકાએલ જમીનના ૮.૭ ટકા જમીન અહિં આવેલ છે. આ હેવાલ તા. ૭મી બાન્યુઆરી સુધીનો અને અધુરો છે. ત્યારસુધી ઘઉંના પાક માટે રોકાએલી જમીન લગભગ ૮૮૭,૦૦૦ એકર છે (અને આમાંની ૨૦૧,૦૦૦ એકર દેશી રાજ્યોમાં છે) જે ગઈ માસના આજ વખતે કરતાં ૬૬ ટકાનો ઘટાડો ગતાવે છે. ગુજરાત અને ઉત્તરમાં ઉત્તર ભાગમાં પાછળથી વરસાદ ગિલકુલ ન થવાથી રૂતુ બહુ નુકસાન કારક નિવડેલ છે. આ વખતે માત્ર જે જગ્યાઓએ નહેરથી પાણી પાવાની સગવડ હતી તેવી જગ્યાઓમાંજ વાવેતર કરવામાં આવેલ છે, અને આવી જમીન ગુજરાતમાં ગયા વર્ષની જમીનનો ૬ ભાગ છે અને ઉત્તરના ઉત્તર ભાગમાં હું ભાગ છે. કેટલીક જગ્યાઓએ ઘાસ ચારા માટે જમીન રોકવામાં આવેલ છે, ઉત્તરના દક્ષિણ ભાગમાં નેમજ સોલાપુર, ચતારા, અને દક્ષિણના મરાઠા રાજ્યોમાં સ્થિતિ સામાન્ય રીતે સારી છે અને થોડો થોડો વરસાદ

યથા છતાં હિંસા ભાવને હીધે વાવેતર ઘણું કરવામાં આવેલ છે. વાવેતર કંવામાં લગભગ પખવાદીઆથી મહિના સુધીની હીલ થયેલ છે અને નહેરથી પાણી પાવામાં આવતી જમીન ઉપર વાવેતર ડીસેમ્બરની આખર સુધી આજુ હતું, ગુજરાતમાં અને ઉકનના ઉત્તર ભાગમાં જે પાકને નેહેરથી પાણી પાવામાં આવતું નથી તે તાલુ સૂકાઈ ગયેલ છે, જ્યારે ઉકનના દક્ષિણ ભાગમાં અને દક્ષિણનાં મરાઠા રાજ્યોમાં તેના પાક સાધારણ ઉતર-વાની વડી છે, નહેરથી પાણી પાવામાં આવેલ પાક એકંદર સાદો છે અને ફેટલીઈ જમ્યાએ તેવા પાક માટે ચારી ગણા આપવામાં આવે છે પાણીની તંગી લાગી હતી અને ઇન્ડિય-એન્જાથી લોકોને ઘણું સહન કરવું પડ્યું હતું. વળી એકટોમ્બરમાં ગરમી ઘણી હતી અને વરસાદ બહુ ઓછો હતો આ કારણોને હીધે હિંસા ભાવે છતાં જમીનમાં ગયા વર્ષ કરતા ૫૦ ટકાનો ઘટાડો થયેલ છે.

બીહાર અને ઓરીસા:—હિન્દુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકાયેલ જમીનમાં ૪૧ ટકા જમીન આ વિભાગમાં રોકાયેલ છે. ઘઉં માટે કુલ જમીન ૬,૨૪,૦૦૦ એકર રોકવામાં આવેલ છે જ્યારે ગયે વર્ષે આજ વખતે ૧૨,૧૦,૦૦૦ એકર જમીન રોકવામાં આવેલ હતી જે ૨૪ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. અપ્ટેમ્બર માસમાં પટના, ગયા, શાહબાદ, સારણ, ચંપા-રણ, મુગંદરપુર, મોંઘીર, મંબલપુર, અને મોલામે ખાતે વરસાદ સામાન્ય કરતાં થોડો હતો. પરંતુ વરસાદ માત્ર અપ્ટેમ્બરના પહેલા ભાગમાં પડ્યો હતો અને બીજા ભાગમાં વર-સાદ સાદો ન હતો. એકટોમ્બરમાં કોઈ કોઈ જગ્યાએ થોડો વરસાદ પડ્યો હતો. વાવેતર હમેશની માફક શરૂ થયેલ હતું પરંતુ વરસા-દની તંગીને હીધે ઘટી ગયું હતું પાકને વર-સાદની લગીને હીધે નુકસાન થયેલ છે અને

અંધારણ અને દરભંગા સિવાય બીજા બધા ભાગોમાં પાક બહુ જ ઓછો છે.

નોર્થ વેસ્ટ ઇન્ડીયર પ્રોવીન્સ:—હિન્દુ-સ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકાયેલ જમીનના ૩૨ ટકા જમીન અહિં આવેલ છે. ડીસેમ્બરની આખર સુધી ઘઉંના પાક માટે રોકાયેલ કુલ જમીન ૮૪૨,૦૦૦ એકર હતી જ્યારે ગયે વર્ષે તેજ વખતે ૧,૧૮૨,૦૦૦ એકર હતી જે ૨૯ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. પેથાવર સિવાય બધા ભાગોમાં નેહેરથી પાણી પાવામાં આવતી જમીન તેમજ બીજા જમીનમાં ઘટાડો થયેલ છે હમેશની માફક ટકાવી આપ્યા ઉપરાંત ઘઉંના વાવેતરને ઉત્તેજન આપવા માટે ખેડુતોને એક ખાસ ગ્રાન્ટ આપવાની પરવા-નગી મેળવવામાં આવી હતી, પરંતુ વરસાદની તંગી અને ઇન્ડિય-એન્જાને હીધે જમીનદારોને લોન વહેંચવામાં ખસલ પડી હતી. નહેરથી પાણી પાચેલ પાકની સ્થિતિ સામાન્ય છે જ્યારે બીજા પાકની ઉતરતી છે. ઘઉંના પાકનો આધાર શિયાળાના વરસાદ ઉપર રહે છે અને તેવા વરસાદનો બહુ જરૂર છે

બંગાળ:—હિન્દુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકવામાં આવેલ જમીનના ૪ ટકા જમીન અહિં આવેલ છે. ઘઉંના પાક માટે કુલ ૧૧૦,૦૦૦ એકર જમીન રોકાયેલ છે જે ગયે વર્ષે તેજ વખત કરતાં ૧૧ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. ઘણા જગા ભાગોમાં અપ્ટેમ્બર અને એકટોમ્બરમાં બિલકુલ વરસાદ થયો ન હતો અને ઘઉંના પાક માટેના ખાસ ભાગ જેવા કે માહા, રાજશાહી, પટણા સુરવક્ષાગાદ અને માડીઆમાં વરસાદની તંગીથી પાકને ઘણું નુકસાન થયેલ છે પાકની સામાન્ય સ્થિતિ સારી નથી

દિલ્હી:—હિન્દુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક મા-ટે રોકવામાં આવેલ જમીનમાં ૧ ટકા અહિં

છે. ઘઉંના પાક માટે કુલ જમીન ૬૦૦૦ એકર રોકવામાં આવેલ છે જ્યારે ગયે વરસે તેજ વખતે ૫૫૦૦૦ એકર જમીન રોકવામાં આવી હતી. જમીનના ઘટાડાનાં કારણુ વરસાદની તંગી અને ઇન્ફલ્યુએન્સા છે. નેહરથી પાણી પાવામાં આવેલ પાક સાધારણ છે, અને ઊંચે પાક બિલકુલ નથી એમ કહી શકાય.

અજમેર-મેરવાડા:—હિંદુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકાયેલ જમીનના ૦.૫ ટકા જમીન અહિં છે, ઘઉંના પાક માટે કુલ જમીન ૪૦૦૦ એકર છે જ્યારે ગયે વરસે તે ૧૬,૦૦૦ એકર હતી. વાવેતર હજી પણ ચાલુ છે,

મધ્ય હિંદુસ્તાન:—હિંદુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકાયેલ જમીનના ૯.૯ ટકા જમીન અહિં છે ઘઉંના પાક માટે કુલ જમીન ૨,૬૧૫,૦૦૦ એકર રોકવામાં આવેલ છે. જે ગયે વરસે આજ વખત કરતાં ૨૩ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. દક્ષિણ રાજ્યોમાં પાકની સ્થિતિ સારી છે પરંતુ ઊંચા લાગોમાં નબળી છે.

હૈદરાબાદ:—હિંદુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકાયેલ કુલ જમીનના ૩.૧ ટકા

જમીન અહિં છે. ઘઉંના પાક માટે કુલ ૬૫૫,૦૦૦ એકર જમીન રોકવામાં આવેલ છે, જે ગયા વરસે આજ વખત કરતાં ૪૬ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. ઔરંગાબાદ અને ખીરના લાગો સિવાય પાકની સ્થિતિ સારી છે.

રજપુતાના:—હિંદુસ્તાનના ઘઉંના પાક માટે રોકાયેલ જમીનના ૨.૮ ટકા અહિં આવેલ છે. ઘઉંના પાક માટે કુલ ૮૮૪,૦૦૦ એકર જમીન રોકાયેલ છે જે ગયા વર્ષે આજ વખત કરતાં ૪૨ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. આ ઘટાડો વાવેતર વખતે વરસાદની તંગીને લીધે થયેલ છે કેટલા, મારવાર, ત્રીશોલી અને ધોલપુર ખાતે પાક સારો છે પણ બીજી જગ્યાએ સાધારણ છે. આ વર્ષે વરસાદની તાણને લીધે કુશનગરમાં વાવેતર કરવામાં આવેલ નથી.

માધ્યમોર:—હિંદુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકાયેલ જમીનમાં ૦.૧ ટકા જમીન અહિં આવેલ છે. ઘઉંના પાક માટે કુલ ૨૦૦૦ જમીન રોકાયેલ છે જે ગયા વર્ષે જેટલીજ છે વરસાદની તંગીને લીધે પાકની સ્થિતિ સારી નથી.

બીજા દેશોમાં ઘઉંનો પાક:—

આના સંબંધમાં રોમ ખાતેના ઇન્ટરનેશનલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ એગ્રીકલ્ચર તરફથી છેલ્લા મહાર પાડવામાં આવેલા નીચે આપેલ છે. જે લક્ષમાં પાક વણવામાં આવ્યો તે વરસ આપેલ છે. એકર.

	૧૯૧૮ (અડસ્ટો)	૧૯૧૭	૧૯૧૬ (અડસ્ટો)	૧૯૧૭
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ.	૫૮,૮૫૭,૦૦૦	૪૫,૯૨૨,૦૦૦	૨૪,૫૬૩,૦૦૦	૧૭,૩૯૭,૦૦૦
કેનેડા. ...	૧૭,૩૪૬,૦૦૦	૧૪,૭૯૫,૦૦૦	૫,૬૨૨,૦૦૦	૩,૬૭૮,૦૦૦
ઈટલી. ..	૧૦,૭૯૪,૦૦૦	૧૦,૪૩૩,૦૦૦	૪,૭૧૪,૦૦૦	૩,૬૭૮,૦૦૦
ફ્રાન્સ. ...	૧૧,૯૨૨,૦૦૦	૧૦,૩૬૩,૦૦૦	મળ્યા નથી.	૩,૮૫૩,૦૦૦
સ્પેન. ...	૧૦,૪૭૬,૦૦૦	૧૦,૩૩૬,૦૦૦	૩,૫૬૧,૦૦૦	૩,૮૧૪,૦૦૦
આર્જેન્ટીના. ...	૩,૧૮૫,૦૦૦	૩,૨૨૦,૦૦૦	મળ્યા નથી	૭૩૫,૦૦૦
યુનાઇટેડ કીંગડમ.	૨,૭૯૩,૦૦૦	૨,૧૦૩,૦૦૦	૨,૪૮૬,૦૦૦	૧,૭૧૬,૦૦૦

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

૧૯૧૮-૧૯ ના પાઠ માટે આરજીન્ડીનામાં લગભગ ૧૬,૯૬૧,૦૦૦ એકર જમીન અને ઓસ્ટ્રેલીઆમાં ૮,૬૪૫,૦૦૦ એકર જમીન રોકવામાં આવેલ છે.

બીન સત્તાવાર હેવાલ ઉપરથી જણાય છે કે યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં નવો પાક ધણું સારો થયેલ છે. અને તેનો રંગ પણ સારો છે આર્જેન્ટાઇનમાં હવા અનુકૂલ નથી આ વરસના પાકમાંથી નિકાસ માટે લગભગ ૩,૫૦૦,૦૦૦ ટન રહેશે. ઓસ્ટ્રેલીઆના નવા પાકની નીપજ લગભગ ૧,૭૫૦,૦૦૦ ટન થશે તેમાંથી (જૂનો પાક બાબુએ રાખતાં) લગભગ ૭૫૦,૦૦૦ ટન નિકાસ કરવામાં આવશે ફ્રાન્સ અને ઇટાલીમાં નવા પાકની સ્થિતિ સંતોષકારક લાગે છે.

આ ચેમ્બરને નીચે પ્રમાણે એક પત્ર મળેલ છે.
ધી ઇન્ડીયન મર્ચન્ટસ એસોસિએશન
બુરો, બોમ્બે.

સાહેબ,
મયા બનેવારી માસના ચેમ્બર તરફથી પ્રગટ થતા માસીકમાં “કોમર્સિયલ નોટસ” એ મથાળા નીચે “બગદાદનો વેપાર” એ વિષય ચર્ચવામાં આવેલ છે. જેમાં બગદાદ તરફના સુલકમાંથી જેડીમધના મુળીયા (લીકો રાઇસ) મોટા પ્રમાણમાં અમેરીકા ચડે છે—દેખીતી વાત છે કે—દર વર્ષે હજારો રૂપિયાની જેડીમધની બનાવટો આ દેશમાં અમેરીકા, જાપાન અને યુરોપ વિગેરે પરદેશમાંથી આવે છે અને તેના ઉપયોગ છુટથી મોં માગ્યા પૈસા આપી કરવામાં આવે છે આ દેશમાં જેડીમધની બહોળી પેદાશ ભેવામાં આવે છે છતાં પણ કોઇ પણ વેપારી કે પેદીના તરફથી આ રીજ બહાર દેશાવર ચડાવવામાં આવતી હોય એમ દેખાતું નથી હાલ મુળીયા માટે પણ તેની બનાવટોની માફક દેશાવર ઉપરજ આધાર રાખવામાં આવે છે. કેટલાક જેડીમધના મથકો એવા છે કે જ્યાં તેના ઉપયોગ બજારથી તરીકે ચાલે છે મતલબ કે આખા જંગલો એકઠા મણુ મુળયા નીકળે તેવી સ્થિતિમાં ભેવામાં આવે છે

ચેમ્બરને વિનંતી રૂપે મારી અરજ છે કે પરદેશથી આયાત થતો લગભગ દરેક બનાવતો પાકો માલ હિન્દુસ્તાનમાંથી જવા કાચા માલનો બનેલો હોય છે એટલે કે ચોટે અંશે

પણ દેશનું દ્રવ્ય બચાવવાને સાધન રહે છે. પરંતુ જેડીમધની બાબતમાં એથી ઉલટું જ છે. આ દેશમાં જે બનાવટો તથા મુળીયા (જેડીમધનાં) આવે છે તે જેડીમધનો કાચો માલ બગદાદ તરફના મુલકોમાંથી પાકો માલ થવા લાયક છે અને જોડતી કાચો માલ પણ આપણે ત્યાં હોવા છતાં ત્યાંથીજ આવે છે, એટલે તેના કાચા તથા પાકા માલના પૈસા આપણને આપવા પડે છે. જો આપણે ત્યાં સેકડા મણુ જેડીમધ પાકે છે. અને તે ઉપયોગ વગર છેવટે બજારથી તરીકે વપરાય છે તો પછી આવો કાચો માલ આપણને મળતા પાકા માલને ગદલે પણ શા માટે પરદેશ ચડાવવો નહિ.

આ બાબત ચેમ્બરના તરફથી જેડીમધના પરદેશમાં ખરીદનારાઓના નામ મેળવવામાં આવશે અને તે લોકોને પુરા પાડવા માટે બોમ્બેમાં કોઇ પેલી તૈયાર થશે તો મોટા જથ્થામાં આ મુળીયા મળતાં હોવાથી આવકારદાયક કૃત્ય ચેમ્બરે કાર્ય ગણાશે. જેડીમધ જથ્થાબદ્ધ મેળવી આપવા માટે જરૂર જણાવેથી અમારા તથા બીજાઓના તરફથી બનતી તજવીજ થશે.

આશા રાખું છું કે—ચેમ્બર આ બાબત ઘટતું લક્ષ આપશે અને એક બીનઉપયોગી ગણાતી ચીજ ઉપયોગી હોવાના રસ્તા કરી આપશે. સુબાઈમાં કોઇ ખરીદનારાઓ હશે તો તેના નામે ચેમ્બરના નિયમોને શાધ ન આવતો હોય તો જણાવવા મહેરબાની થશે.

શ્રી જોરખે આયર્ન મરચન્ટસ એસો- શીએશનના પ્રથમ વાર્ષિક કામકાજનો રીપોર્ટ.

મુખ્યના કર્તાઈ જાંદર ઉપર વેપાર કરતા તમામ લોખંડના વેપારીઓની એક જનરલ મીટીંગ તા. ૧૭-૭-૧૮ ના રોજ શેઠ મુળજી હરીદાસના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી તે વખતે બધા વેપારીઓએ એક મતે કરાવ કરીને “લોખંડના વેપારીઓના હિતના સંરક્ષણાર્થે “શ્રી જોરખે આયર્ન મરચન્ટસ એસોશી-એશન” નામની સંસ્થા સ્થાપન કરી.

પ્રથમ વર્ષ માટે નીચે પ્રમાણેની મેને-જીંગ કમીટીની ચૂંટણી કરવામાં આવી હતી.

શેઠ મુળજી હરીદાસ પ્રમુખ
કેપજી શનજી ઉપપ્રમુખ
ત્રિવેદી ગિરિજાશંકર ભગવાનજી બી. એ.
મેકેટરી

શેઠ ભગનદાસ જમનાદાસ બેઝન્ટ સેક્રેટરી
જોરખદો—શેઠ મહમદઅલી અબદુલઅલી,
ભગવાનદાસ ગોઠજીદાસ, પ્રેમજી વિશ-
રામ, છગનદાસ જમનાદાસ, આકળ
રઅલી સુસાલામ, માધોરામ રઘુભલ
(હા વનમાલી હરગોવિંદ પડયા)
અને પરમાણુ દલાલજી

તા. ૩ જુન ૧૯૧૮ સંવત ૧૯૭૪
ના આસો પદ અમાસને દિવસે પૂરા ચવા
વર્ષ મા એટલેકે લગભગ ચાર માસ મા ૮ જનરલ
મીટીંગો અને ૧૦ મેનેજીંગ કમીટીની મી-
ટીંગો યથા હતી. જે વખતે મુખ્ય બાળતો
અર્થવામાં આવી હતી તે નીચે પ્રમાણે હતી

૧. રયુનિશન બોર્ડ તરફથી લોખંડના
વેચાણ ઉપર મુકવામાં આવતા
પ્રતિબંધ સંબંધી.

૨. એસોશીએશનના કાયદા કાનુનો ઘડી
પસાર કરવા સંબંધી.

૩. ઇન્કમટેક્સના ફોર્મ સંબંધી વાંધા
દર્શાવવા બીજા વેપારી મંડળો સાથે
મળી કામ કરવા સંબંધી.

૪. એસીસવાળાના ટંકાઈ-મેન્ટો તથા
બહારના વેચવાવાળાનો માલ બજા
રમા વેચતો અટકાવવા સંબંધી.

૫. દલાલોને કાર્ડો આપવા સંબંધી.

૬. એસોશીએશનના એક ઉત્સાહી મે-
મ્બર શેઠ મહમદઅલી અબદુલઅલીના
મરણ માટે શોક પ્રદર્શિત કરવા સં-
બંધી.

એક સભા કમીટીએ તૈયાર કરેલ કાયદા
કાનુનોના ખર્ડો મેનેજીંગ કમીટી તથા જનરલ
મીટીંગે પસાર કર્યો હતો તે પરિશિષ્ટ અ માં
આપેલ છે.

કુલ મેમ્બરોની સંખ્યા ૩૮ ની છે જે-
ઓના નામો પરિશિષ્ટ અ માં આપેલ છે.

આ વર્ષ દરમિયાન વાર્ષિક શ્રી નિમિત્તે
કુલે આવક રૂ. ૩૮૦ ની હતી તેમાંથી ઇનકમ
ટેક્સની લડત બાળતના કાળાના રૂ. ૨૦૦)
તથા છપામણી, ચોપડીઓ, કાપડો વિગેરે
પર ચુરણ ખર્ચ રૂ. ૨૨૬-૨-૦ થયો હતો તેથી
બાકી રૂ. ૧૫૩-૧૪-૦ જામે છે જે ૨૪૨
મુળજી હરીદાસને ત્યા જામે ગણેલ છે.

૭-૧૨-૧૮ મુખ્ય } જિ. ભ. ત્રિવેદી.
મુળજી હરીદાસ } મગનલાલ જમનાદાસ
પ્રમુખ } સેક્રેટરીઓ.

શ્રી ટીશ સોમાલી લેડમાં સરકારને
અનાજ વિગેરે આજે પુરી પાડવા
માટે માગેલાં ટેન્ડરો.

શ્રી ટીશ સોમાલીલેડની સરકારને માલ-
સો તથા જનવરો માટે બેઠતો જોરખ પુરો
પાડવા માટેનાં ટેન્ડરો આથી માગવામાં આવે છે
૨ આ કંટ્રાક્ટની મુદત તા. ૧ લી એપ્રિલ
૧૯૧૯ થી તા. ૩૧ મી માર્ચ ૧૯૨૦ સુધીના
એક વરસની રહેશે.

૪ વર્સે કેટલો ખોરાક ભેળવે છે તેનો અંદસટો દર્શાવનારા આંકડા નીચે આપ્યા છે પશુ માણસોની ફેરફારીને લીધે એ અંદસડામાં ફેરફાર પડે એવો સંભવ છે એ વાત યાદ રાખવી.

માલ	જથ્થો—૨૮૯
ચણા	૧૮૦૦,૦૦૦
જીર	૧ ૪૮૦,૦૦૦
સુણે	૭૦૦,૦૦૦
નીમક	૨૨૦૦૦
ચોખા (સીંગાપુરી)	૩૬૦૦૦
આટો	૪૫૦,૦૦૦
ગોળ	૩૧૦૦૦
મશાલો	૭૭૦૦
આ	૪૪૦૦
ખટારા	૩૩૦૦૦
ડુંગળી	૩૮૦૦૦
સોમાલી	જોજન-૫૫૦૦૦૦ સંખ્યા

માટે.

ટીપ—સોમાલી જોજનમાં નીચેની ચીજો હોય છે.

૧૧ રતલ જોજન કલકત્તા ચોખા (કલકત્તા કારી)

૧૧ રતલ ખજૂર

૨ એંસ ધી સ્થાનીક ખરીદેલું)

૪ ટેન્ડરો નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે ઠરી શકાશે :—

(અ) કંટ્રાક્ટરના ગોદામમાંથી ગર-બસમાં માલની ડીલીવરી આપવાની શરતે.

(બ) મુંબઈ, કલકત્તા, રંશન, પોર્ટ-સુદાન, અથવા બીજા કોઈ જગ્યા-વેલ બંદરેથી “એફ. એ. બી.” ચલાવવાની શરતે

(ક) બરબરમાં “ સી. આઈ. એફ. ” માલ પહોંચે એવી રીતે બને ત્યાં મુઘી આ હરેક પ્રકારનાં ટેન્ડર મોકલવાં.

૫ ને ૪ (અ) માં જણાવ્યા પ્રમાણેનું ટેન્ડર હોય તો કંટ્રાક્ટરે છ અઠવાડયાં આવે એટલો ખોરાક અનામત રાખવો પડશે. ને કંટ્રાક્ટ ફરીથી તાબુ કરવામાં નહીં આવે તો એ જથ્થો ચરકાર લઈ લેશે. બરબરથી બીજે સ્થળે માલ મોકલી શકાય એવી સ્થિતિમાં હોવો ભેળવે માટે તે પ્રમાણમાં બરબર ખાતે માલની ડીલીવરી આપવાને બાવ જણાવવો.

૬ માલને રવાના કરવા માટેનો પેઈંગનો ખર્ચ પશુ બાવમા ગણેલો હોવો ભેળવે. અનાજને માટેનું પેઈંગ “ સીંગલ ” ૧૬૦ રતલના કોથળાનું ગણાયે તે કોથળા આરા અને માલની લાવલઈલ કરવામાં કામ આવે તેવા ધસારો ખમી શકે એવા ગળખુત ખાતી-વાળા ભેળવે. સઉથી ચરસ સીંગલ કોથળામાં કપડાના કોથળાની અંદર આટો “ પેક ” કરેલો હોવો ભેળવે.

૭ આ સર્વ માલ સારી ભતનો મુદત બગાડ વગરના, મોકાશવાળો, રવમ્બ, સુકો અને ધણી થેળ ન હોય એવો પુરો પાડવો પડશે માણસોને ખાવા આપવાની બીજી ચીજ પશુ એજ પ્રમાણે મારી ભતની આપવી પડશે.

૮ આ કંટ્રાક્ટ માટેના ટેન્ડરો સીલબંધ ઠવરમા મુંક્રી પ્રસીડેડ ટેન્ડર બોર્ડ બરબર ખીટીશ સોમાલીલેડ (એડન થઈન) તે શીર-નામે મોકલવાં

૯ રૂપમી માર્ચ ૧૯૧૬ને ઢીને ટેન્ડરો ખોલવામાં આવશે.

(સહી) આર. ડબલ્યુ રેલર

પ્રમુખ. ટેન્ડર બોર્ડ

બરબર ખીટીશ સોમાલીલેડ.

COMMERCIAL INTELLIGENCE & STATISTICS.

વેપારી આતમીઓ અને આંકડાઓ.

TARIFF VALUATION OF SUGAR.

ખાંડની જગાત વખતે આંકેલી કિંમત.

◆◆◆ ◆◆◆ ◆◆◆ ◆◆◆ ◆◆◆ ◆◆◆ ◆◆◆

ઇ. સ. ૧૯૧૧ ની સાલના કસ્ટમ સરકયુલર નંબર ૫ માં મોંખતાવેલી રૂઢી પ્રમાણે ઇ. સ. ૧૯૧૬ માં ખાંડ ઉપર કેટલી જગાત થયે, તે અંદાજ કાઢવો સહેલો થઇ પડે તેવા હેતુથી આ કોષ્ટક તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં પ્રથમ નવેગ્ગર માસ દરમ્યાન કેટલી આયાત થઈ પડી હતી તે તથા કસ્ટમ હાઉસના રીટર્ન પ્રમાણે તેની એક હંદ્રવેટની સરેરાશ શી કિંમત હતી તે આપવામાં આવ્યું છે, અને બીજા કોલમમાં વરસની શરૂઆતથી આજ સુધી થયેલી કુલ આયાત તથા તેટલા વખત દરમ્યાન તેની સરેરાશ કિંમત શી રહી છે તે પણ આપેલું છે.

ખાંડની જાત.	ઇ. સ. ૧૯૧૮ ના હીસેગ્ગર ૧૯૧૮ ની પહેલી ઓક્ટોબર માસમાં થયેલી આયાત.		સુધી થયેલી આયાત.	
	જથ્થો	સરેરાશ કિંમત.	જથ્થો	સરેરાશ કિંમત.
	હંદ્રવેટ	રૂ. આ.	હંદ્રવેટ	રૂ. આ.
ખાંડ ગાગડીવાળી બીટ જાતની૬	૧૮-૮
" " સુવાળી ચીનમાં સુધારેલા	૧૦,૨૬૯	૨૪-૦	૧૪,૮૮૭	૨૫-૪
" " સુવાળી ઇંગ્લેન્ડમાંથી અથવા જાપાનની
" " જાવાની ૨૩ ડચ સ્ટેન્ડર્ડની તથા ઉપરની	૯,૨૪,૦૭૩	૧૪-૧૨	૧૬,૪૭,૯૪૯	૧૫-૦
" " જાવાની અથવા જાપાનની ૧૬ થી ૨૨ ડચ સ્ટેન્ડર્ડની	૧,૯૧,૧૧૪	૧૩-૪	૩,૯૭,૬૦૨	૧૩-૮
" " જાવાની અથવા જાપાનની ૧૫ ડચ સ્ટેન્ડર્ડની અને હલકી
" " મોરીશીયસની ૧૬ ડચ સ્ટેન્ડર્ડની તથા ઉચી સાડી	૩૮૬,૨૦૪	૧૫-૮	૫,૩૫,૨૪૯	૧૫-૧૨

ઉંચી પોલીસ કરેલા ટેબલ દોષ ખરીદવા ક્યાં જશે ?

IMPORT OF COTTON YARN.

" સુતરની આયાત.

ઈ. સ. ૧૯૧૮ ના ઑક્ટોબર મહિનામા બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમા પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા તેથી ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું.

જાતાચ્છને નંબર	બ ગાળા	સુ બધ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બમ્બા.	ટોટલ.
ચુલ ઍન્ડ લોટ	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ	પાઉન્ડઝ	પાઉન્ડઝ	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.
ન. ૩૧ થી ૪૦	૨,૪૨,૬૬૦	૧૧,૨૪,૬૦૦	૬,૦૦૦	૮૦૦	૧૩,૭૪,૩૬૦
ન. ૪૧ થી ૫૦	૪,૩૦૬	૪,૪૨,૭૧૪	૧૬,૦૦૦	૪,૪૭,૦૨૩
નં. ૫૦ થી ઉપર	૪૨,૦૨૩	૧,૫૦,૬૦૦	૨,૦૮,૬૨૩
ઑરિજી, રેડ અને પીમ રંગોવાળું ન ૩૧ થી ૪૦	૬૭,૭૮૬	૬૦,૬૬૦	૧,૧૦૦	૧,૩૬,૬૪૬
.....						
ન. ૪૧ થી ૫૦	૭૨૦	૨,૦૦૦	૨,૭૦૦
ન. ૫૦ થી ઉપર	૧૩૮૫	૩,૫૦૦	૪,૮૮૫
ટોટલ	૩,૫૦,૪૬૬	૧૭,૮૬,૫૬૪	૨૮,૭૦૦	૮૦૦	૨૧,૭૭,૫૦૦

SPINNING & WEAVING RETURNS.

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આંકડાઓ.

ક. સ. ૧૯૧૮ ના નવેમ્બર માસમાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાં નીચે પ્રમાણે સુતર તથા સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યા હતા.		સુતર	(રતલ)
બ્રિટીશ ઈન્ડીયા		૧૯૧૭	૧૯૧૮
મુંબઈ		૩,૭૦,૪૩,૨૦૬	૨,૭૬,૧૭,૫૩૨
મદ્રાસ		૩૪,૮૫,૭૧૬	૩૦,૭૦,૬૭૬
બંગાળ		૨૬,૬૪,૧૩૬	૧૮,૮૧,૦૦૨
સુનાઈટેડ પ્રોવીન્સીઝ		૩૩,૦૨,૧૨૫	૨૫,૨૦,૫૫૧
અન્ધ્ર પ્રદેશ		૧, ૨,૬૮૩	૧,૪૨,૧૨૬
પંજાબ		૩,૪ ૨૫	૨,૫૮,૦૪૫
દીલ્હી		૧,૬૬,૦	૨,૪૦,૭૪૪
મધ્ય પ્રાંતો તથા બિહાર		૨૬,૦૧,૦૭૪	૨૬,૨૭,૮૧૪
બ્રિટીશ ઈન્ડીયામાં કુલ		૪,૬૭,૩૬,૦૮૦	૩,૮૩,૫૮,૪૬૩
દેશી રાજ્યો		૨૭,૩૨,૩૬૬	૨૩,૬૮,૬૬૩
એકંદર કુલ		૫,૨૪,૭૧,૪૪૬	૪,૦૭,૫૭,૪૮૬
કાપડ		૧૯૧૭	૧૯૧૮
બ્રિટીશ ઈન્ડીયા		૧૯૧૭	૧૯૧૮
મુંબઈ	રતલ	૨,૪૧,૭૫,૦૨૦	૧,૧૮,૫૬,૫૨૨
	વાર	૧૦,૬૫,૨૮,૧૮૪	૪,૭૬,૭૩,૦૬૮
મદ્રાસ	રતલ	૧૧,૩૭,૨૨૭	૬,૬૮,૬૫૪
	વાર	૩૧,૧૦,૮૦૧	૧૭,૨૩,૬૩૫
બંગાળ	રતલ	૪,૦૬,૪૬૭	૩,૩૪,૭૩૫
	વાર	૨૦,૬૦,૭૩૬	૧૭,૫૨,૨૭૦
સુનાઈટેડ પ્રોવીન્સીઝ	રતલ	૧૦,૬૧,૨૪૪	૭,૬૭,૫૩૮
	વાર	૩૦,૩૮,૬૩૨	૧૬,૮૮,૬૫૩
અન્ધ્ર પ્રદેશ	રતલ	૮૧,૦૦૬	૮૬,૦૦૦
	વાર	૨,૬૬,૦૪૦	૨,૭૪,૬૪૬
પંજાબ	રતલ	૬૬,૧૪૩	૪૭,૬૩૭
	વાર	૨,૫૪,૪૦૩	૨,૦૪,૩૧૫
દીલ્હી	રતલ	૪૫,૬૩૧	૭૬,૦૫૨
	વાર	૭૪,૬૪૨	૬૫,૭૧૦
મધ્ય પ્રાંતો અને બિહાર	રતલ	૧૧,૨૭,૪૮૪	૧૦,૭૪,૫૩૩
	વાર	૪૩,૬૫,૩૬૨	૪૩,૧૫,૮૨૨
બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ	રતલ	૨,૮૧,૦૩,૫૨૫	૧,૪૬,૮૧,૦૧૧
	વાર	૧૧,૮૭,૫૬,૪૦૦	૫,૧૭,૨૮,૭૧૬
દેશી રાજ્યો	રતલ	૧૬,૩૫,૨૩૩	૧૬,૩૧,૬૦૪
	વાર	૬૬,૦૫,૨૦૧	૫૬,૬૬,૫૪૪
એકંદર કુલ	રતલ	૨,૬૭,૩૮,૭૫૮	૧,૬૬,૧૨,૬૦૬
	વાર	૧૨,૬૩,૬૪,૬૦૧	૬,૩૬,૬૮,૨૬૩

ઉપરોક્ત પોલીસી કરેલા ટેબલ ટોચ અરીફ કરવા થયા જાયો ?

JOINT-STOCK COMPANIES.

બેંક-સ્ટોક કંપનીઓ.

ટેબલ પહેલું.

માઇસાર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાઈ ગયેલી કંપનીઓ અને જે ડીસેમ્બર ૧૯૧૮ની સાલમાં રજીસ્ટર થઈ હતી. જેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે.

ડીસેમ્બર ૧૯૧૭

ડીસેમ્બર ૧૯૧૮.

નવ.	સંખ્યા.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	ધાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦
બેંકીંગ અને લોન ઇન્સ્યુરન્સ. ૧. બેંકીંગ અને લોન. ઇન્સ્યુરન્સ.	૨ ...	૧૨,૦૧,૦૦ ...	૪ ૧	૨,૨૦ ૨૦
ટ્રેડિંગ:—				
૧. નેવીગેશન. ૨. પ્રો-ટ્રેડિંગ, પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી. ૩. બીજાઓ.	... ૨ ૬	... ૧૬,૦૦ ૭,૨૫	૧ ૧ ૧૩	૩,૦૦ ૩૦૦ ૬૮,૫૫
મીલો અને પ્રેસો:—				
૧. ફોટન મીલો. ૨. ફોટન અને જ્યુસ્કો અને પ્રેસો ૩. બીજી મીલો અને પ્રેસો. આ અને બીજી વાવિવર ક્રમાં:—	૧ ... ૧	૧૨,૦૦ ... ૧,૦૦,૦૦	... ૧ ૧ ૬,૦૦ ૧,૦૦
૪. આ. ૫. બીજાઓ. ૬. ખાણો અને પત્થરની ખાણો કેલસો. ૭. બીજાઓ. ૮. જમીન અને બાંધકામ. ૯. બાંડ બનાવવાનું કારખાનું. ૧૦. ઉપર લખ્યા ઉપરાંત બીજી ક્રમાં:	૩ ૨ ... ૧ ... ૧ ૨	૧૫,૫૦ ૧,૫૦ ... ૨,૦૦ ... ૧૦ ૬,૫૦	૧ ૧ ૩ ... ૧ ૧	૧,૦૦ ૬,૦૦ ૧૨,૦૦ ૧૫,૦૦ ૧,૦૦
કુલે.	૨૧	૧,૩૬,૧૮૫	૨૬	૧૧,૮૬૫

ટેબલ બીજું.

માઇસાર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાઈ ગયેલી કંપનીઓ અને જે સાત મહિનાની અંદર રજીસ્ટર થઈ હતી એટલે કે એપ્રિલથી ડીસેમ્બર ૧૯૧૮ અને ૧૯૧૭ ના આગલા વર્ષ સરખાવતાં જેની વીગત નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે.

ધી જોગે ટાઇલ ગાર્ડ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

નં. નામ અને જાત	ઠેકાણું.	હેતુ.	ચાપણ રૂ.
૯. ઇસ્ટર્ન એજન્સી કું. ..	બંગાલ.	એજન્સીનો ધંધો કરનાર.	૨૦,૦૦૦
૧૦. આસામ સેન્ટ્રલ પ્રીક્સ એન્ડ ટાઇલસ	કલકત્તા.	ઇટના વેચનાર અને ખનાવનાર.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૧. મૅસન એલાઇસ	„	મરસરાઇસ સીલક અને હોઝયરીઝ કામ કરનાર.	૩,૦૦,૦૦૦
૧૨. બેલાસપુર લાઇસ એન્ડ સીમેન્ટ કું.	બંગાલ.	સીમેન્ટ અને ચુનો ખના વનાર.	૨,૦૦,૦૦૦
૧૩. ઇન્ડિયન ટીમ્બર ..	કલકત્તા.	લાકડાના વેપારી.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૪. ટી. એનજીનીયરીંગ એપલા ચનસીસ... ..	„	મશીનરી અને તાર ખના- વનાર વગેરે.	૬,૦૦,૦૦૦
૧૫. હોર્લિંગ શર્ટ એન્ડ કું (ઇન્ડિયા)	મુંબઇ	પરચુટલુ ધંધો.	૭,૫૦,૦૦૦
૧૬. એમ એચ. સંજના એન્ડ કું	„	પરચુટલુ ધંધો કરનાર અને કમીશન એજન્ટ.	૧૫,૦૦,૦૦૦
૧૭. એરીયલ ટ્રાન્સપોર્ટેશન કંપની એક્ષા ઇન્ડિયા.	મુંબઇ.	મીકેનિકલ અને ઇલેક્ટ્રી કલ એનજીનીયર.	૨,૦૦,૦૦૦
૧૮. ગોવિંદજી માધવજી એન્ડ કું.	„	પરચુટલુ ધંધો અને કમી- શન એજન્ટ.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૧૯. સાલ્થ ઇન્ડિયન સ્ટોરસ. ...	„	„	૬૦,૦૦૦
૨૦. મુસલીમ ટ્રેડિંગ કું	રંજુન, બરમા.	પરચુટલુ ધંધો.	૨૫,૦૦૦
૩. મીલો અને પ્રેસો.		બીજાઓ કુલ.	૬૮,૫૫,૦૦૦
(અ) કોરટન અને જ્યુટરફો અને પ્રેસો.		ટ્રેડિંગ કુલ.	૭૪,૫૫,૦૦૦
૨૧. એશન જ્યુટ પ્રેસ. ...	કલકત્તા.	શણની ગાંસડી બાંધવાનું કામ કરનાર વગેરે.	૬,૦૦,૦૦૦

મેટેલીક શીર્ષીગથી બીડીંગનો આરડો ચોલે છે.

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હિલ.	ચાપણ રૂ.
(ખ) બીજી મીલો અને પ્રેસો.			
૨૨. એક્સપ્રેસ ઑઇલ મીલો કુાં	ઠલકતા.	તેલ બનાવનાર અને વેચનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૪. ચા અને બીજી વાવેતર કંપનીઓ.		મીલો અને પ્રેસો કુલ.	૭,૦૦,૦૦૦
(અ) ચા.			
૨૩. ઈરૂન ટી કુાં	ઠલકતા.	ચા ઉગાડનાર અને વેચનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
(બ) બીજીઓ.			
૨૪. કુરીઆહ.... ..	"	ગળી, ખાંડ, મકાઈ, ચોખા વગેરે ઉગાડનાર-વગેરે	૬,૦૦,૦૦૦
૫ ખાણો અને પથ્થરની ખાણો.		ચા અને બીજી વાવેતર કંપનીઓ કુલ.	૭,૦૦,૦૦૦
૨૫ કલીવેડન કોકે કુાં... ..	ઠલકતા.	કોકે બનાવનાર અને વેચનાર વગેરે.	૩,૦૦,૦૦૦
૨૬ એલાયન્સ કોલ કુાં	"	કોલસા નીખાણના વેપારી.	૧,૦૦,૦૦૦
૨૭. ઇન્ટર્ન સરકલ કોલીયરસ. ...	"	"	૮,૦૦,૦૦૦
૬. ખાંડ બનાવનાર.		ખાણો અને પથ્થરની ખાણો કુલ.	૧૨,૦૦,૦૦૦
૧૮. ન્યુ રીવાન સુગર અને સુર રીફાઈનીંગ ક્વાં ...	ઠલકતા.	ખાણ અને ગોળ બનાવનાર વગેરે.	૨૫,૦૦,૦૦૦
૭. બીજીઓ.			
૧૬. ઇન્ડિયન ડેરી એન્ડ એ ઓફલ ચરલ કુાં	"	પીસીકલચર વગેરેનું કામ કાજ કરનાર.	૧,૦૦,૦૦૦
		ગ્રાન્ડ ટોટલ.	૬૧૮,૬૫,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક સીટ, ફોર્ટ મુખધ.

COMPARATIVE STATEMENT OF TRAFFIC AT THE
PORT TRUST WAREHOUSES FOR THE
MONTH OF DECEMBER 1918.

ઇ. સ. ૧૯૧૮ ના ડીસેમ્બર માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીઝમાંના
વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા.

માલની જાત, તા. ૧ પહેલી	૧૯૧૮ ના ડીસેમ્બર ને દિને સ્ટોક.	૧૯૧૮ ના ડીસેમ્બર ૧ લી જાનેવારી ને દિને સ્ટોક.	૧૯૧૬ ની ૧ લી જાનેવારી ને દિને સ્ટોક.	૧૯૧૮ ની ૧ લી જાનેવારી ને દિને સ્ટોક.
રૂના કાપડની ગાંસડી	૩૮,૩૩૬	૪,૪૬૫	૩૬,૬૨૬	૨૬,૮૬૩
ચેટી	૮,૭૮૬	૭૩૧	૮,૭૬૮	૧૬,૭૮૪
રેશમ તથા ઉનની પીસગુઝ ગાંસડી	૧,૧૬૮	૧૫૩	૧,૧૬૮	૬૦૬
રેશમ તથા ઉનની ચેટી.	૧,૨૨૧	૬૬	૧,૩૭૨	૧,૨૩૪
ટવીસ્ટ અને યાર્ન (સુતરાઉ) પેકેજીઝ	૧૧,૨૧૬	૧,૭૨૬	૧૧,૬૧૦	૨,૪૨૨
રેશમ તથા ઉનના પેકેજીઝ	૪,૪૫૬	૪૧૧	૪,૫૦૫	૧,૫૮૬
ગ્રાણાના ટન	૪૬૬	૧૦૩	૩૭૨	૮૭૩
પીત્તાના ટન	૩૩૧	૨૮	૪૦૬	૧૬૬

IMPORTS OF SUGAR.

ખાંડની આયાત.

બ્રિટીશ ઇન્ડિયાના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં નવેમ્બર મહિનામાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની
આયાત થઈ હતી.

ખાંડની ખાંડ. નામ.	શેરડીની ખાંડ.	ટોટલ.
૧૯૧૭	૧૯૧૮	૧૯૧૭
હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.
બંગાળ
મુંબઈ
સિંધ
મદ્રાસ
બીમા
કુલ.

માસેસની રંગીન લાકીયા સફાઈદાર અને મજબુત.

SEA-BORNE TRADE OF INDIA

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૨૦ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૮ ના સ્પેટેમ્બર માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાસની વિગતો પ્રમાણે હતી.

ચીજનું નામ.

Imports.

આયાત.

	૧૯૧૭ મા	૧૯૧૮ મા
	રૂ.	રૂ.
જીવતાં જનાવરો	૩,૫૯,૬૬૪	૫,૧૫,૭૫૦
દારૂગોળા હથીયાર વિગેરે	૧,૧૮,૧૦૯	૪,૦૮,૫૦૭
છાપેલી ચાપડી, નકશા વિગેરે	૬,૧૪,૫૭૫	૩,૬૧,૨૨૭
પુસ્તક અને શુભ	૩,૧૫,૫૫૭	૧,૬૮,૮૬૨
ધર બાધવાનો આમાન	૧૦,૭૯,૯૭૮	૧૧,૨૦,૨૨૪
મીઠાણત્તી	૨૧,૬૯૩	૮૬
રેલ્વે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ	૩૧,૨૦૪	૫૧,૪૮૨
રસાયણિક પદાર્થો	૩૦,૭૬,૩૦૪	૨૨,૬૨,૧૧૯
ધડીયાળો	૧,૬૫,૭૭૯	૨,૬૩,૭૭૫
કૅલસા	૫,૮૦૦	૧,૬૪,૩૬૭
કોફી	૨૦,૮૬૪	૧૯
કાથો (મીંઢરી)	૧૮,૦૩૯	૮૮૩
દોરડાં	૧,૭૯,૩૪૪	૧,૩૮,૫૫૬
કંદારી (કાપકાપ કરવાનાં હથીયાર)	૧,૧૪,૭૭૦	૧,૫૯,૦૬૫
સાઈકલો	૧,૮૦,૮૫૫	૧,૭૮,૬૫૪
કપડો	૪,૩૬,૬૮૫	૧,૬૭,૩૦૪
બીજા બદલની દવા મળી કુલ	૧૨,૦૨,૬૭૭	૧૧,૮૩,૯૮૫
હુગડાં રંગવાની ચીજો	૭,૬૧,૬૩૧	૧૦,૮૮,૪૦૮
ફાઈટલ	૧,૧૬,૪૩૦	૧,૩૭,૪૩૫
ફરનીચર	૧,૦૩,૮૯૧	૬૫,૧૭૩
કાચનો સામાન	૧૩,૯૪,૪૭૯	૧૨,૦૨,૭૭૪
ચાખા	૧૬,૫૭૭	૨,૬૬૪
ઘઉં
ઘઉંનો લોટ	૪,૮૯૪	૫,૫૩૪
હાર્ડવેર	૨૨,૧૫,૨૪૩	૩૦,૫૮,૫૪૦
ધુપ
આમડાં બિન કેળવાયેલાં	૬૧,૭૫૮	૫૨,૧૧૮
ઇલેક્ટ્રીસીટીને લગતાં હથીઆરો	૧૬,૪૧,૯૬૦	૧૮,૩૪,૩૫૨
સંગીત વિગેરેને લગતાં હથીઆરો	૧,૧૦,૪૪૧	૧,૮૦,૦૦૫
થીજાંત	૩,૧૪,૩૪૮	૨,૨૬,૬૫૭
અવેગત	૮૭,૬૯૪	૨૮,૪૫૧

ધી ભાગે દાખલ માર્ચ ૨૧ બેંક ઓફ, ઇન્ડિયા, મુંબઈ.

ચીજી નામ.

૧૯૧૭

૧૯૧૮

રૂ.

રૂ.

કેળવાએલાં આમણાં...	૩,૬૬,૪૭૬	૨૭,૫૩,૧૫૭
દારૂ	૨૦,૬૮,૪૫૬	૩,૨૧,૪૬૧
મશીનરી અને મીલ સ્ટોર્સ	૩૬,૦૩,૭૬૯	૪૮,૫૦,૭૪૩
દીવાસળી	૧૩,૧૨,૫૨૨	૨૨,૬૧,૪૩૪
પીત્તાળ	૩,૨૩,૨૪૧	૮,૧૨,૩૯૮
નાંથુ	૩,૩૮,૬૮૮	૪,૫૭,૭૫૪
જર્મન મીલ્સ	૪૦૬	૧,૬૬૫
લોહું	૩,૮૪,૬૩૧	૩,૧૩,૫૫૬
લોહું અને સ્ટીલ	૫૨,૩૦,૬૨૫	૬૩,૬૪,૦૮૩
સ્ટીલ	૨,૮૫,૩૨૧	૩૮,૮૭,૩૨૪
સીસું	૨,૫૯,૭૩૩	૪,૩૦,૪૩૫
મોટર ગાડીઓ અને સાઈકલો	૩,૦૦,૭૪૭	૨,૭૯,૮૩૯
કેરોસીન તેલ	૨,૮૫,૨૬૬	૧૪,૨૧,૬૩૬
અળસીનું તેલ	૬૭,૬૪૭	૬૩
બીજી બાતનાં તેલો મળી કુલ	૧૫,૫૭,૪૮૬	૨૮,૪૫,૪૭૭
રંગ દોગાન વિગેરે...	૭,૭૨,૦૭૬	૧૩,૧૭,૭૬૯
કાગળો	૧૪,૦૬,૮૦૮	૨૬,૪૫,૨૨૪
રેલ્વે ગાર્ડીઓ તથા સામાન મળી કુલ	૪,૨૪,૬૫૩	૬,૧૪,૮૫૪
સ્પર્શ	૧૬,૬૬,૫૮૪	૮,૪૭,૨૫૬
મીઠું	૧૬,૦૬,૭૪૬	૧૮,૫૫,૫૬૬
સાબુ	૧૦,૭૭,૦૭૪	૭,૬૬,૩૦૦
સોપારી	૧૦,૭૭,૩૨૦	૧૪,૬૬,૨૨૮
તેલનો કુલ	૧૨,૬૪,૫૧૫	૧૬,૮૮,૬૪૮
સ્ટેશનરી	૫,૪૪,૩૧૩	૫,૩૬,૧૬૪
ખાંડ	૧,૦૭,૬૨,૩૬૦	૧,૩૩,૦૫,૮૮૪
સુતર કાચું	૧,૪૫,૫૬૭	૨,૪૭,૧૬૨
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૩૧,૭૬,૬૦૬	૮૩,૮૩,૧૦૬
વગર ધોએલાં પીસ શુદ્ધ	૮૮,૬૫,૧૮૫	૧,૭૮,૩૦,૮૬૪
ધોએલા પીસ શુદ્ધ...	૧,૫૬,૪૩,૬૦૩	૬૭,૮૪,૪૦૩
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુદ્ધ	૨,૧૨,૬૬,૩૬૦	૧,૩૦,૬૬,૩૪૧
શીવવાના દોરા	૫,૫૨,૦૬૬	૫,૨૮,૩૪૭
સુતર એકંદર	૫,૫૧૫
રેશમ કાચું	૪૦,૬૬,૭૬૦	૪૧,૬૭,૪૬૫
રેશમના પીસ શુદ્ધ	૧૩,૭૪,૬૬૨	૧૨,૫૮,૭૬૧
કાચું હિન	૮૧,૪૮૦	૧,૧૧,૦૬૦
હોઝીઅરી	૧,૬૪,૫૨૮	૮૬,૦૬૨
હિનના પીસ શુદ્ધ	૨૬,૩૨,૬૩૨	૧૬,૬૨,૦૬૭
હિન કુલ	૩૧,૩૧,૦૧૬	૨૧,૫૦,૮૬૮
તંબુલ	૧૪,૫૬,૧૭૬	૧૧,૭૭,૦૮૪

મેકેલીફ રીવીઝની સમી દીક્ષણ ગણતરી કે ?

અન્ય નામ.

અન્ય નામ.	૧૯૧૭ રૂ.	૧૯૧૮ રૂ.
ભાઈડા	૪,૦૩,૦૬૩	૭,૮૭,૩૭૯
રમકમ્	૨,૫૩,૬૪૧	૩,૨૧,૪૯૧
છત્રીબો	૧,૧૮,૪૪૨	૧,૩૫,૫૧૧
છત્રીબોનો સામાન	૪૧,૬૪૮	૬૧,૩૭૬

કુલે આયાત

૧૨,૯૧,૨૫,૬૨૪ ૧૪,૩૫,૧૪,૬૪૬

Exports.

નિકાશ.

અન્ય નામ.

અન્ય નામ.	૧૯૧૭-રૂ.	૧૯૧૮-રૂ.
જવતાં જાપાનેસી	૧,૫૬,૫૧૦	૧,૬૯,૭૬૪
જામ કાવા માટે રેસા	૧,૪૪,૪૯૩	૧,૧૯,૧૮૪
મીઠુળાત્તી	૫૩,૫૧૫	૧,૭૭,૩૯૧
સોલ્ટ પીટર	૬,૪૪,૪૧૦	૬,૬૦,૭૭૬
કેલ્સા	૧,૦૫,૧૨૨	૩૧,૧૫૮
કોશી
કાથો, (સ્પીકરી)	૧,૮૮,૩૯૯	૬૭,૮૦૭
દોરડા	૭૪,૨૭૧	૧,૦૨,૦૬૭
દવાઓ	૬૫,૫૪૬	૩,૮૩,૦૬૪
ગળી	૧૨,૪૨,૬૭૪	૮,૬૩,૩૧૨
ધરતી બેઠાં	૭,૫૬,૬૫૦	૪,૩૬,૨૨૧
હાલકાં, ચામડાં રંગવાની ચીજો કુલ	૨૧,૨૮,૦૬૨	૧૪,૬૬,૫૬૬
ફળ ને શાક	૧૬,૦૩,૪૧૦	૨૫,૭૩,૪૧૦
શાકર		
ચોખા ઘઉં અને બીજાં મલનો દાણો કુલ		
ઘઉંની સરકારી ચડવ		
ઘઉંનો લોટ	૧૫,૩૭,૭૬૮	૬,૨૨,૧૫૩
વગર કેળાવાયેલાં ચામડાં		
લખ	૨૬,૬૨,૩૮૧	૬,૫૫,૧૪૮
કેળાવાયેલા ચામડાં	૪૧,૧૩,૪૪૩	૭૦,૩૪,૭૨૬
ફાર
સ્કાર	૩,૮૫,૦૬૪	૮,૮૧,૫૨૩
ખાદ્ય	૩,૪૧,૬૨૯	૫,૧૭,૪૦૫
મેગેનીઝ
લોહ અને સ્ટીલ
ખાદ્ય કુલ	૫,૬૧,૮૨૬	૩,૮૬,૭૪૮
મીઠુ	૧૦,૬૧,૭૬૦	૪,૬૧,૪૧૧
અખરખ	૬,૨૮,૧૪૩	૧૦,૨૭,૬૪૫
લીનેલ
કેપડેલ

ધી બોમ્બે હાઇલ મર્ટ ૨૧ ને ૩ જી, ફર્ટ, મુળક.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
” ૨૨૬	બાકાનો એક વેપારી.	હિન્દુસ્તાનનો માલ નિકાસ કરવાવાળા સાથે કામ કરવા માંગે છે.
૨૨૭	ટોરટોચા (સ્પેન) નો એક વેપારી.	હિન્દુસ્તાનનો માલ વેચવા સ્પેનમાં એજન્ટ નીમવા ઇચ્છતી હિન્દુસ્તાનની પેઢીઓ સાથે કામ કરવા માંગે છે.
.....	*કાઠીઆવાઠની એક કંપની.	જેઠીમધના (લીકોરાઈસ) તાલ નૂ બીઆં જથાળાં અરીદનારાઓ સાથે સંબંધ જોડવા ઇચ્છે છે. સરતા બાવે પૂરાં પાડવામાં આવશે. દેશાવર આ તેથી જેઠીમધની બનાવટો આ દેશમાં લાખો રૂપિયાની આવે છે અને માટે ભાગે બેગદાદ તરફના મુલકોમાંથી અમેરીકા અને બીજા દેશમાં જેઠીમધ જાય છે તેથી જો કેઈ પણ અધર પેઢી ખુદાર દેશાવર આ માલ ચડાવવા તૈયાર હશે તો જથાળાં પૂરાં પાડવા બનતું કરવામાં આવશે.
.....	†એક વેપારી જ્ઞાનવાળો ટેરી-ટોરીઅલ.	ઇંગ્લંડ જવા માંગે છે માટે કેઈ વેપારી ગૃહસ્થોની એજન્ટી આપવા ઇચ્છો હોય તો લખી જણાવવું.

* આ બાતમીના સંબંધમાં X c/o સેક્રેટરી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ એસોસિયેશન, ગુણધ એ સરનામે પત્રવ્યવહાર કરવો.

† આ બાતમીના સંબંધમાં Y c/o સેક્રેટરી, ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ એસોસિયેશન ગુણધ એ સરનામે પત્રવ્યવહાર કરવો.

ઉપરની બાતમીઓમાં જે ઠેકાણે ‘ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ’ લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું ડાયરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જવું. (આ એસોસિયેશનના તે કાગળમાં લખેલું).

નોટ.

“ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ”ના નંબરની બાતમીઓના સંબંધમાં તે બાતમી માગનાર વેપારી યા પેઢીએ બેંક રેકર્ડ્સ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય તેવી બાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.

બ્રાઇન મોઝેક ટાઇલ્સની ડિઝાઇન ક્યા જેવા મળશે?

NEW PATENTS.

નવાં પેટંટો.

ઇલકત્તાની પેટંટ ઑફીસમાં નવી શોધો માટે પેટંટો મેળવવા માટે ૧૮ મી જાન્યુઆરી ૧૯૧૬ તારીખ સૂધીમાં નીચે મુજબ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી

અરજી કરનારનાં નામ.	શા માટે.
પી. ઇ. બીલીધર્ટ.	તેલો બનાવવામાં સુધારા.
" "	આલકડીઝ અને ફાસફરસની બનાવટમાં સુધારા.
સી. ઇ. નીકલસન.	લાકડાંના વહાણો બનાવવામાં સુધારા.
જોન મેકડોનલ્ડ એન્ડ સન અને હબ્બુ વોકર.	સઘડીના પ્લોઅરમાં સુધારા.
મોસ કન્ડીન્યુઅસ સેન્ડ્રીફ્યુગલ્સ સેપેરેય લી.	ફીલ્ટરમાં સુધારા.
એમ. જી. ફારફુહાર અને એ. એચ. હીલ.	મશીન ગત અને રાઇફલમાં ગોળી તાબવવાની જગ્યામાં સુધારા.
જે. હેટીન્ગર અને સી. એ. વેન્ડરવેલ.	વારના અને બીજાં યંત્રોમાં સુધારા.
ટી. એફ. જી. જોન્સ.	હાથથી ચલાવવાના બેલોંગ પ્રેસ માટે.
પી. સી. ચટ્ટોપાધ્યાય.	જેસ જેનેરેટરમાં સુધારા.
પી. એ. એચ. મુસે, એચ. સી. ઇ. જેટ્ટાળી અને ચેન્કલોઇ મોટર કુ. લી.	હાઇનેમો ઇલેક્ટ્રીક મશીન ઠંડું કરવામાં સુધારા.
જે. એન. વોકર.	રેલ્વેનાં રત્નીપરમાં સુધારા.

આ બાબતનો સધળો પત્રવ્યવહાર “ કન્ડોલર ઓફ પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ, કલકત્તા ” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઓફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન અક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧૯૧૫ આપેલા છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના પ્રીન્ટેડ રેપ્રેસેન્ટેશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઓફીસનાં પીન્ટ પુસ્તકો નીચેને ઠેકાણે વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવશે:—

ગ્રામ.	ઠેકાણું.
મુંબાઇ...	રેકૉર્ડ ઓફીસ. વિક્ટોરીયા જ્યુબિલિ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, લાયબ્રેરી. જોમ્મે ટેકસ્ટાઇલ એન્ડ એનજીનીયરીંગ એસો- સીએશન, નં. ૧, એ, ચસેકસ રોડ, પરેલ.
અમદાવાદ ...	આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
અલ્હાબાદ ...	પબ્લીક લાયબ્રેરી.
બેંગલોર ...	ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સ.
કલકત્તા...	પેટન્ટ ઓફીસ, નં. ૧, કાઉન્સિલ હાઉસ રોડ. સીવીલ એનજીનીયરીંગ કૉલેજ, સીબપૂર.
કાનપૂર...	ઓફીસ ઓફ ધી ડિરેક્ટર ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, સુનાઇટેડ પ્રોવિન્સીસ.
કલ્કા ...	ઓફીસ ઓફ ધી ડિરેક્ટર ઝોન.
દિલ્લી ...	ઓફીસ ઓફ ધી ડેપુટી કમીશનર.
દુદ્ડાબાદ ...	ના. નિઝામના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
કર્ગંચી ...	ઓફીસ ઓફ ધી સીટી ડેપુટી કલેક્ટર.
લાહોર . .	પબ્લિક પબ્લીક લાયબ્રેરી.
લન્ડન ...	પેટન્ટ ઓફીસ, નં. ૨૫, સાઉથમ્પ્ટન પીલ ડીંગ, હાઇવુ. સી.
મદ્રાસ ...	રેકૉર્ડ ઓફીસ એગ્રીમેન્ટ, કૉલેજ ઓફ એનજી નીયરીંગ.
માધસોર ...	ઓફીસ ઓફ ધી સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ, જન- રલ એન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
નાગપૂર...	વિક્ટોરીયા ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
પુના ...	કૉલેજ ઓફ એનજીનીયરીંગ
રંગૂન ...	ઓફીસ ઓફ ધી રેવન્યુ સેક્રેટરી, ગવર્નમેન્ટ ઓફ અરમા.
રૂરહી ...	યોમસન કૉલેજ.
શાલાપૂર ...	ઓફીસ ઓફ ધી કલેક્ટર.

જો

રહમારી ત્રીજી વર્ષના ઉત્તરચોની દાદમારી અને
જાલમ અટકાવવા હોય, હોંઠી બેપાર ઉભોબને પતી
હાની બાક કરવા હોય, દરબર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭
પોટને હોંદુસ્તાન ઉપર પડતા ધસારા અટકાવવા હોય,
હોંદીએ માટે રહેવા સારા પગાર ૧૧ નોકરીએ જોઈતી
હોય, હોંદી ઉભોજ હોંદીનાર સાથે માટે ખોલવવા
હોય, બહેર પ્રાણી સગવડ માટે પૂરતી કાળજી રાખનાર
સત્તા જોઈતી હોય અને હોંદીઓની સાગણી અને
અભિપ્રાયને માન આપે એવા અમલ જોઈતો હોય,

તો

રેલવેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલી રેલવે સબધી લડત મનાવા મારે
નાખાની મોટી અથવા નાની સમગ્રી મહદ ફેરફાર
ફરકારૂપ દાદાચાનજી ૩૬૧, હોંઠીની રોડ, મુબબ,
એ સરનામે મોકલવા તીન તી છે

“ઈનકમટેક્સ”

અને

સુપર ટેક્સ

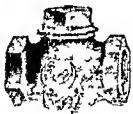
નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપડાઓમાંથી
આવક વેરા માટે હિસાબના પત્રકો (હી
ફોર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળો અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ

ઓએ કોમર્સીયલ કોલેજ,

૪૨, કાલબાદવી રોડ, મુબબ.

બી. એન. ભાથેનાની કું.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચટસ.

નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુબબ નાં ૩.

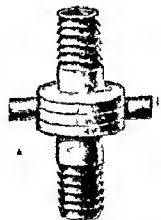
ટેલીફોન નાં ૩૧૫૫

સેન્ટરી જીન એન્ડ રેલવેને લગતો સર્વે સામાન.

ગ્રાપ્હની, કલાઈની, પીતલની, તાંબાની, સીસાની, ખોલજ ટયુબો, બીરની
રેનવોટર પાર્થસો અને તેની ફીટીંગ્સો.—દરેક માપની મોટા જગ્યામાં મળશે.

તેસતેડ પીતલના સ્ત્રોવ કૉક, બીજકૉક, સીતના વીલ વાલવસો, અને કૉકસો:—
દરેક જાત અને માપના.

ચીનીની ગટરના પાર્થસો અને ફીટીંગ્સો, વોટર-કલોઝના વાસણો, લેવેટરીસો,
અને બીજાના માપના તોરે વ્યવસ્થાએ લગતો દરેક માપના જગ્યામાં

શહેનશાહી અમ્બર પિક્ચર્સ સોનાના વરકવાલી.

આ દર્શન અમર તથા સોનાના વરક અને પૌષ્ઠિક યુનાની દવાઓની ખાતેખાતે છે હસ્તગત અમર બીજા અને તે કારણથી તાકાત ઓછા બેઠા નિરાશ નામરફ સમસોનું નવું શક્ય પણ આ અમર પિક્ચર્સથી દુર થઈ પુરવાતન પ્રાપ્ત થાય છે

પ્રાતુકાય અને ગ્રીષ્મીકાલે તેજા તેથી ઉત્પન્ન થતાં દરેક મગજ અને જ્ઞાનતત્ત્વોની નબળાઈ છાતીની મુઝબી સ, ગમરાટ ભગ્ન, ખાસી, માથાના દર્દ, અજીર્ણ, કબજિયત, કળેતર, કમરનો દુખાવો વાસાની કાટ વિગેરે આ અમર પિક્ચર્સથી દુર થાય છે આ અમર પિક્ચર્સથી પાચનશક્તિ જોરાવર થઈ તારીફ બળમા વધારા સાથે વીર્ય મટ જની કાદવની રંગો નસો કાઢે થઈ બળ મળે મા સૂણું વધારે થાય છે ફક્ત ત્રણ દિવસમાં કાઢે જાણી ખાસી થાય છે અને નીસ નીવસ ખાધાથી લાખી મુદત મુદી વાકાત કાવમ રહે છે આ અમર પિક્ચર્સ રક્ષાવિધાના લોકોને નવી જીવાનીની તાકાત બક્ષે છે જીવાના તેથી મૂર જોરા તાકાત પેદા થઈ ડબન મરદાઈ ઉત્પન્ન થાય છે તેમા પંચેછ કાંઈ નથી

નામદાર કુખર્ધ સરકારની ગવર્નમેન્ટ હોમોથેરાપીના ડોક્ટર એનાનાથજી સાહેબે અમારી દવાની પરીક્ષા કરી સુરેશીકટ આપ્યું છે કે તેમા કાંઈ જોરી પદાર્થ, દવા કે રસાયન વિગેરે તુકસાનકારક થીજ નથી

નામદાર એમ આર. સી એસ (હજીના) તથા એલ આર સી પી (હડનના) તથા જેતપુર સ્ટેટના ચીફ મેડીકલ ઓફીસર સાહેબ વિગેરેએ અમારા હરીમાતના પુરતા અનુભવ અને પ્રતીષ્ઠા હોવાના સરેરી ફીક્ટો એનાયત કર્યા છે

પ્રી મત ગોળી ૭ ના રૂ ૨ બે ગોળી ૪૦ ના રૂ ૧૦ દર્દ

શહેનશાહી તિક્કા (લેખ) ઘણીજ કિ મતી યુનાની દવાઓથી ખાતેખાતે છે તે દરરાજ જગાડવાથી એક એક અઠવાડિયામા ઇદ્રીયની રંગો નસોની કમજોરી તથા નબળાઈ અને સુસ્તી દુર થઈ સૂણું જોરા અને સખતાઈ આવે તેથી કોઈ જાતની હબ થતી નથી કી રૂ ૫

શહેનશાહી તિક્કા નાં. ૨ તરફ અસકત નામરફ જેની ઇદ્રીય પાતળી પડી ગઈ હોય તેને માટે અક્સીર છે પ્રી મત રૂ ૧૦ દર્દ વિષેના ખુલાસો પ્રાઈસ લીસ્ટમા છે

હડીમ મુરમહમદ બી એચ મોતવી એન્ડ કાઝ, અમાસી દવાખાના

જેતપુર, કાઠિયાવાડ

પોરબંદર પોર્ટલેંડ સીમેન્ટ

“ગજપતી” છાપ

હમારો સીમેન્ટ હી દુસ્તાનમા આયાત થતા ક્ષારમા સારી સીમેન્ટની બંધોબરી દર છે, અને જાનવીત ખાતાઓમા વપરાત છે. અત્રુ પોર્ટલેંડ એક નાક હાસિયેટના મળતુપ મથાઓમાં આવે છે, જેથી પા પ કરતા ઘણીજ સહેલાઈયા હથથા સમાય છે

તુકુ વિ તા તમા જાવ માટે લખો

ધી ઇન્ડોચન સીમેન્ટ કું. લી. ૦

નાના મન્સ એન્ડ કું. ૦

નિરાશ થવાની જરૂર નથી

પરંતુ 'જો અન્ય વીરીઓમા, લોજન ગૃહોમાં કે લાપકાદાર લોકોમા, અને ખુદ પોતાને ઘેર પણ, ગર્હીના જેવી સ્વાદિષ્ટ યાને ટેન્ટકુલ રસોઈ જમવાની આશા રાખશે તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાત્રી કરો.

ડે મુખાદેવી પોસ્ટની પાછળ મુખ્ય નં. ૨

ધી એલેમ્પીક કેમીકલ વર્ક્સ લું. લી.

મુખ્ય અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાવ પ્રકારના નામના યુગના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —

વેછરેબલ ટોનીક મીરપ—(દેશી ઔષધિઓમાથી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા આ દવા જરૂરથી સુધારી પાચનશક્તિ જવારે છે અને શરીરને અંશુર કોવત આપે છે (એ ખાસ ધ્યાનગ્રહ) રાખવું કે વેછરેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમા આવતી શક્તિ ઉત્તેજક અને ઉન્માદક દવાઓથી દુક શ્રમય થઈ બહુની કૃત્રિમ શક્તિ ભેળી નથી પણ માથમની કુદરતી શક્તિ છે)

(૨) શીવરને પોતાનું કામ બજાવવાને નિયમીત બનાવી ગરીબને નિરોધી બનાવે છે

(૩) અજીર્ણની વ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અત્ર માગને વાત આપે છે

નોટ—ગર્ભવતી તેમજ સુવાત્કી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે તેથી સુવારોજ લાગુ થઈ શકે તેથી, અત્ર લાગુ થશે હોય તો મગી લય છે કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૨-૦૦

ગ્લીસેરો ફ્રેસ્કેટ કમ્પાઉન્ડ મીરપ—(જ્ઞાનવત્તને શક્તિ આપનારી ગામુચ દવા) માણસના જ્ઞાન-વત્તજોમા અને મગજમા મુખ્ય પદાર્થ વરીકે ગ્લીસેરો ફ્રેસ્કેટના તત્વો રહેવા હોય છે અને બ્યારે તેનું પ્રમાણ ધમી અથ છે, ત્યારે સાધારણ આરાગ્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે અને અશક્તિને લઈ લુહા લુહા થા પડ્યાબધ દરેકે હત્યન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્વોમાથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાનો ઉપયોગ ક્ષવાથી પડેલી બાધ પુરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મગજનો પ્રત્યગજનો ઘસારો વિરોધ બનાવેલો હોય તેમજે અચુક આ દવા લાપરડી કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૬-૦૦ (મોગી સાઇઝ)

૦-૧૪-૦૦ (નાની સાઇઝ)

બીજી બનાવટો માટે કેટલોગ મગાવો.

મળવાનું ટેકાણું—ધી એલેમ્પીક કેમીકલ વર્ક્સ લું. લી.

પ્રી-સેલ્સ સ્ટીટ—મુખ્ય.

બસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એછી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર સની તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક- વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” બહુી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાનાં નામનું લીસ્ટ બોર્ડપર લખી જાહેર ભાગમાં મુકી સ્મારક રખાય છે એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

રૌયલ ટોનીક પીલ્સ.

તાકાત આપનારી શુદ્ધ વનસ્પતીની ગોળીઓ.

આ ગોળીઓ દરેક પ્રકારની નબળાઇ દુર કરી પુરૂષાતન આપે છે. સ્વપ્નામાં ઠે પીશાબમાં ખતી ધાતુ બંધ કરી વીર્યવીકારના શુભ દરદો મટાડી પાત્ર્યનશક્તિ વધારી તાકાત આપે છે. દેખવહુી લેતા વીધાર્થીઓનાં મગજને પુષ્ટી આપી તેમની ઓછી થએલી યાદદાસ્ત ઠકતીને પુરબ્બેશમાં ખિલતી રાખે છે.

કેશર, કસ્તુરી, અંબર વીગેરે દેશી વનસ્પતીની બનેલી “રૌયલ ટોનીક પીલ્સ” લોહી વધારી અવયવોને તાકાત આપે છે. છુપ વધારી શરીરનું પોષણ કરે છે એટલું જ નહીં પણ દ્રેકત ત્રણ દીવસમાં પોતાની અદભુત શક્તિ આગેહુખ ખતાવે છે સ્ત્રીઓના અનિયમીત રૂતુઆવને અટકાવી ગર્ભસ્થાનને સુધારી તંદુરસ્તી બક્ષે છે.

રજીસ્ટર નંબર ૧૮૦ તપાસી લેજો. નકલી માલથી ખુબ સાવચેત રહેજો. કૌંમત ૩૦ ગોળીની ડબીનો રૂ. ૧-૪-૦

ગોવીંદજી દામોદરની કુંઠ

જ્યાબધ તથા છુટક દવાઓ વેચતાજ,
નં. ૪ સુતાર આલ, મારકેટ, મુંબઈ ૧, ૨

જીવનતત્વો

જીવણ પ્રિય હોવા છતાં જીવનતત્વોની જાળવણી રાખવામાં ન આવે તો કાચા-પાચાવાળી ઇમારતની જેમ શરીર દિવસે દિવસે વીખાતું જાય છે. નાના સરખા રોગો પણ શરીરને વધારે માઠી અગર કરે છે, અને કંઈપણ જીવન કર્તવ્ય જની શકતું નથી માટે દરેક માણસે પાચનશક્તિ, ઉધિર, વીર્ય અને જાળ વગેરે જરૂરના જીવનતત્વો જાળવવામાં સાવધાની રાખી જોઈએ.

આ અતિશય જરૂરના જીવનતત્વો જો કાંઈ ગમડયા હોય અથવા ઇમતી થયા હોય તો તેને સુધારવામાં તથા વધારવામાં—

પ્રખ્યાત

આત્મકનિયંત્ર ગોળીઓ

આખી દુનિયામાં ઉંચા પ્રકારની ફેલેફ મેળવવામાં પાર પડી છે. આડનીશ વર્ષ જેટલી લાગી મુદતમાં એ ગોળીઓએ પોતાની પ્રકાશિત કીર્તિને વધારે વધારે ફેલાવી છે. અસખ્ય મનુષ્યો તદુરસ્ત અને તાકાતવાળા કરી અસખ્ય ઉંચા સર્વિશીકેટોથી પોતાની ફેલાયેલી કીર્તિને વધારે મજબૂત કરી છે.

— કિમત—ગોળી ૩૨ ની ૭મી ૧ નોટરૂપિયો ૧ એક —

વધારે વિગત જાણવાને માટે અમારૂં પ્રાઈસલીસ્ટ મળાવી વાંચેલાં થાઓ.

પ્રાથમ ઓપ્રીસ
મુખર્ષ, કાલબાદેવી રોડ

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

આત્મકનિયંત્ર ઔષધાલય

જામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરુષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અંધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુંકી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણ, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની શીશી ૧ ના રૂ. ૧૥

ડૉ. સપ્ટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીઆના પ્રખ્યાત ઠાકતરો અને વૈદ્યા મુતબ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો ચક્રુત તથા જનને દ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિશાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના ભાગ ઉપર 'પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું ઠરીને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિશાબ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્ર દિવસ ઘડી ઘડી પિશાબ કરવાની શંકા થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી ઘીલ એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિસાબ ઘણી જ ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમા બહુ ફળદાયક છે. વળી તાનાં બચ્ચાંઓ હંધમાં બાળકનામાં પિસાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરૂષને પિસાબમાં થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળત્રા દુર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા હરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી ઇંદ્રિયને તાકાદ આપી સ્ત્રી પુરૂષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

સલાખરા લોકો જનને દ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ થોડું લક્ષ આપે છે. કોઈ પણ માણસ પસંદેવા અથવા તો આતરડાગી હીલચાલ વગર થોડા વખત લાગુ થી તે શકે છે પણ જો જનને દ્રિય રજ થી ૪૮ કલાક ગમ કરતી બંધ પડે તો ઘણું જ દુઃખ અને ઇર્ષા થઈ આવે છે કાચુ કે ઘણું જ ઝેરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવો જોઈએ તે રહી જાય છે; અને તેથી જનને દ્રિયના મનજા અગત્યના દામ કરતા કળાજાતથી છુટા પડવાને અને આંતર ડાની ઇન્ન વગર હીલચાલ માટે ધનું વિચારનામાં આવે છે. જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણા વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા ભુગંસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય; જો મુત્રથી તણખ મારતી હોય કે ઇર્ષા થતી હોય અથવા ટીપાં પડતા હોય; જો મુત્રાશયની કોથલી આગળનો ભાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનને દ્રિય ઉઘાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઇર્ષા થતી હોય તો આ હરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દડુડામાં જગ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુત્ર વખત મળી ત્રણચાર વાર સાનમેટો લેવા ભુલવું નહિ.

આથી જનને દ્રિયને ભવિષ્યમાં ઇર્ષાથી બચાવી દેશે અને આખી સીરટમ જરાખર ચાલુ રહેશે તે જનને દ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનને દ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી થીમી ફરી સિરટમને દુર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઔંસની ખાટલીમાં વેચાય છે. હરેક ખાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપૈયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડિગ્રસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબંધ મળશે. કોઈપણ કારણથી ન મળી શકે તો જમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની, બૅરો સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક-અમેરિકા.

Old. CHEM. CO., 61 Barrow Street, NEW YORK U. S. A.

સ્વાર્થ વિના પરમાર્થ.

શરીરને દૃઢ, દીર્ઘાયુ, તન્દુરસ્ત અને સુંદર બનાવનાર

મદનમંજરી ઓળીઓ.

હુનિઆના દરેક ભાગમાં પરમાર્થી તરીકે, પ્રસિદ્ધ થઈ ચુકી છે. આ ઓળીઓ રક્તદોષ, વિષવિકાસ, સ્વપ્નદોષ, વિગેરે લયકર દરદોને મટાડી, નરમા નસોને દૃઢ બનાવી શરીરને મજબુત અને સુંદર બનાવવામાં સંપૂર્ણ ફેરફાર મેળવી છે. ગોરા અને હલ્દીમ કરી, પાચનશક્તિ સુધારી, દરતને સાફ લાવેલા એ તેના મુખ્ય ગુણ છે.

ફિ. ગોળી ૪૦ નો રૂ. ૧-૦-૦

કોઈ પણ દરદ માટે વૈદ્યકીય સલાહ તથા વૈદ્યવિદ્યા નામનું મોટું આયુર્વેદિય પુસ્તક તદ્દન મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હેડ ઓફિસ—જામનગર—ઠાઠીયાવાડ.

બ્રિન્ચ ઓફીસ—ઠાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ

સરકયુલર ના. ૪.

બી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસીએશન.

હિંદી પ્રબલને અપીલ.

જોઈએ છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતારાએ બાણુ—

૧. કે જ્યારે એક રેલ્વે કંપનીના નોકર અથવા રેલ્વે પોલીસનો બાણુ ઉતારાઓના વર્ગમાં બીએનીય બેસાડવાને સખ્તાઈ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરતા અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક છે.

૨. કે આ હક્કના જ્ઞાનને અબાણુ ઉતારાઓમાં ફેલાવો કરવાની દરેક બાણુના ઉતારાની ફરજ છે.

૩. કે પોલીસ ને પોલીસ કરતાં એકા નસીબદાર ઉતારા-માઈના સ્વાર્થને ખાતર આ હક્કને ઉપયોગ કરવાનો દરેક બાણુના ઉતારાની ફરજ છે.

૪. કે હિંદ દરેક તેના બેટા, ને યજી તે પહેલાં વર્ગનો કે બીજા વર્ગના ઉતારા હોય, તે ભેગ કે તેના રીત વર્ગના ઉતારાઓ તરફ વાળવી રીતે વર્તવામાં નુખી આવવું તે તેની અદલે નવા આદાસ રાખે છે.

૫. કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસીએશન નામની એક મંડળી છે તે કોઈ પણ ઉતારાને રેલ્વે સામે ફરિયાદ કરવી હોય તો તેને ઉપની મંડળીના જોનરરી સેક્રટરીને નં. ૨૯૧-૨૯૭ બોરા બમર સીડ, મોટ, મુંબઈ લખી મળવાવું.

૬. કે દરેક ઉતારાએ રેલ્વે કાયદાઓ પ્રમાણે કયાં પહેલાં લખવાની જરૂર છે.

બોરા બમર રેડી,

મોટ, મુંબઈ.

બી. એ. સેવક,

છવરાજ ગોકલદાસ નેહરુ.

એ. એ. સેક્રટરી.

તીબેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફીસોમાં તીબેરીઆ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીબેરીની મજબુતાઈ ટેવી છે તે જાણવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ બીજા મેકરોની ખનાવટ ટેવી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફીસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીબેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૮૯)

કારખાતું—ગેસ કંપની ખાસે, પરેલ, મુંબઈ.

મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાનો હેવાલ અને તેને મદદની જરૂર.

આ જીવહંયાની સંસ્થામાં સં. ૧૯૫૬ માં ૧૨૩૮, સ. ૧૯૬૮ માં ૨૧૭૪ ને સ. ૧૯૭૨ માં ૨૩૭૭ ગાયોના સંરક્ષણ થયું છે ને આ વરસે પણ ઘાસ-ચારાનો કાયંદર હુમ્કાળ પકડ્યાથી એક રૂપીયાનું ત્રીશ રવલ ઘાસ મળવાથી આસપાસના ગાયોની હુ મેશા દિવસે પાંચ સાત ગાયોની આવક શરૂ છે, જે ને પ્રાતઃકાળે ગોરાળાનો દરવાજો ઉઘાડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કુંમકુંમના ચાદલા કરેલી, શીંગડે લીલા ફટકા બાધેની ગામડાની પ્રજા સુકી ગયેલી દશ પદર ગાયો બેઠકી હોય છે તે સર્વે મલાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યારે ત્રણ હબર ગાયો એકઠી થઈ છે ને હજી ઉનાળાની ખરી મોશમ પાડી છે તે સુદતના દરમીયાન કેટલી સંખ્યા વધશે તેનું પ્રમાણ બાંધી શકાતું નથી તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપજ કે કેપીટલ નહીં હોવાથી હાલના કટાકટીતા વખતમાં તેના કાર્યવાહકો પૂર્ણ ગમગીની ને સુરકેલીમાં આવ્યા છતાં જાહેર હિંમત રાખી કંમર ઠમી ભુવાર બાજરાની પુષ્કળ કડખ બરીદ કરવા તથા દાનેયરીની મદદ મેળવવા સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ શરૂ રાખ્યો છે તે વહુજ આહના ધરાવનાર છે. આવા દેશહિતેથી પરમાર્થિક ખાવાને લક્ષ્યવાનો પોતાની લક્ષી મદદમાં મોકલવાનો સહવ્યથ કરશે તો પરમાર્થ થવા સાથે દેશે ફલ થશે.

ધાતુ ક્ષિણતાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

અંગતુ થાકી જવું, મનતું ઉઠાસ રહેવું, છાતીમાં ધમકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામા વેદના થવી, ચક્રી તથા આંખે અંધારા આવવા, ઠંટાળો આવવો, વિચાર શક્તિનું ગુમ થવું સ્વભાવ ચીડો થવો, જરા જરામા ઉશ્કેરાઈ જવું, સ્ત્રીપર અભાવો ધાતુનું તુરત સ્ખલીત થવું. શરીરનું તવાઈ જવું તથા હ્રમેશ ગરમ રહેવું, પ્રિયવસ્તુ તરફ અભુગમો:—આમ જ્યારે થાય ત્યારે સમજવું કે ધાતુ ઓછી ધમ્મ ગમ્મ છે. અથવા થાય છે, ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરેન્ડીવાળી

રાજ રાજશ્રી ગોળીઓ

નું સેવન કરવા લલામણ કઢીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમામ દર્દો મટાડી શરીર હૃદયપુષ્ટ બનાવી લોહી તથા વિર્યને સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મદાઈ વધારે છે અને પોરાકી વધારી દુધ પચાવી વિર્ય સ્તંભન કરે છે. ક્ષય સંગ્રહણી ઇત્યાદિ રોગ મટાડી તવાઈ થેલ શરીરને હૃદયપુષ્ટ બનાવે છે ક્રીં ગોળી ૩૦ ની ડળીના રૂ. ૨૫ કાયદો ન થાય તો એક ાલુ શબ્દ પુછ્યા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જમીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરેન્ડીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓનું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓને સ્વરૂપવાન બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરનો ખાધો રતન વિગેરે અવયવોને કૂરી દઢ કરે છે, ઘાસણી ધુપણી અને રૂતુદોષથી થતા રોગ મટાડે છે ગર્ભાશયને સુધારે છે અને ગર્ભધારણ કરવા યોગ્ય બનાવે છે. સુવાદોગ અને તે પછીની નબળાઈ પાચન શક્તિનો નાશ થવો, જાડા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હૃદયપુષ્ટ બનાવે છે. ક્રીં. ગોળી ૩૨ ની ડળીના રૂ. ૫.

એક ડળી સાથે કાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરેન્ડી આપવામાં આવે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જુની હવુમાન ગલીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,
કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

NOW IS THE TIME TO INCREASE YOUR TRADE

—WITH—

ASIA.

The Indian Directory and Year Book containing a mass of very useful information regarding the Government, Native States, trades and industries of India. Illustrated with photos of ruling chiefs and gentry. Price Rs. 25 or £ 2/

The Directory of Merchants and Manufacturers in India. This edition contains not only the addresses of Merchants and Manufacturers in India, dealing in each class of goods, classified in alphabetical order, but it also includes various useful facts and figures concerning Indian trade and industry with patent and design acts, interesting account of Native States and Political divisions of India and up-to-date list of Societies, Hospitals, Colleges, Schools, News papers, Clubs, Physicians, Libraries and other information not accessible in customary Directories. Price Rs. 10 or 15 Shillings.

The Indian Mercantile Directory, containing carefully selected lists of Leading Business Houses located in various commercial and manufacturing centres throughout India, Burma, China, Straits Settlement etc. Price Rs. 10 or Shillings 15.

The Mercantile Directory of Japan, giving the names of the Merchants, Manufacturers, Exporters, Importers, Agents & Industrial Establishments located in Japan with notes for tourist's use. Price Rs. 10 or Shillings 15.

PROPRIETORS —

LAXMICHAND DOSSABHAI & BROS

Head Office —

Branch —

RAJKOT, (INDIA)

&

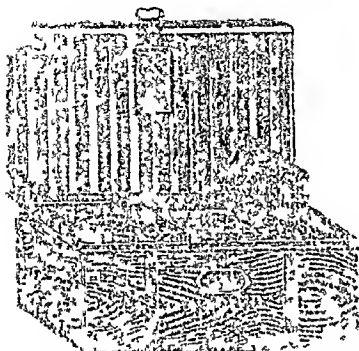
BOMEAY P O Box No 457

શું સ્વર્ગથી સુવાસ આવી ?		
પા	ના, એ તો સુરલોકની મુગધને હરીફાઈ કરે તેણું આ	મું
ય	એક મધુર અત્તર છે.	
ધા	તેની સુવાસ	આવી.
ની	મસ્ક, રોજ,	બી
નં.	રાજ રજવાડા,	ઈ
	અને પરણતા વરરાજા આ એજ અત્તર વાપરે છે.	નં.
૧	કો મત ના ઐસની શીશીની રૂ. ૧-૮-૦ ના ફામ આ. ૬	૩
ધી પરસ્તાન પરફ્યુમરી કું		

Handwritten text in a cursive script, likely a signature or name, reading "John J. [unclear]".

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાચીવાળા.

No. G. 110 H. H. LIEUT-COL. RAJA RAMSING'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈ. સ. ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ મુખાબતના નામદાર ગવર્નરના
આશરે હેઠળ.

આજ વરસે થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ ટ્રંક અને દરેક જાતના
બૉક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક ભાગના મહાન એકઝીબીશનોમાંથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બૉક્સ મોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટ, સેલીસીટરની ઓફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઓફીસો અને પહેલીઓમાં ઘણાજ વિશ્વાસ અને ઉવટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બૉક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જામીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કૅટલૉગ મંગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કરાચી, શે. રૂમ નાં ૬૭-૮ હોરનબી રોડ, મુખર્ષ.

A Reliable House for purchasing all sorts of Stores.

STOCK READY OF IMMEDIATE DELIVERY.

ARTICLES.

Hairy Picking Bands
 Chrome " "
 Chrome Grey Spring Buffers
 Buffalo Pickers No. 4
 Drop Box Pickers
 Roller Skins 26" x 22"
 Leather Belting 1" to 4" single
 Hair Belting, 1" to 10"
 Balata Belting 1" to 10"
 Sizing Flannel, 6" to 78"
 Roller Cloth 16 & 18 oz.
 Clearer Cloth 22 & 24 oz.
 Healds all sizes
 Reeds "

India Rubber Sheets, $\frac{1}{4}$ ", $\frac{1}{2}$ " & 1"
 India Rubber Insertion Cloth $1\frac{1}{8}$ ", $1\frac{1}{16}$ ".
 India Rubber Suction Hose 2" & $2\frac{1}{2}$ "
 India Rubber Stmen Hose $\frac{1}{4}$ to $2\frac{1}{2}$ "
 India Rubber Rings
 Fibro Sheets all sizes
 Asbestos Plaited Packing $\frac{1}{2}$ ", $\frac{3}{4}$, 1"
 Shuttles $13\frac{1}{2}$ " 14" & $14\frac{1}{2}$ ".
 Lambeth Cotton Ropes, $1\frac{1}{2}$ " & $1\frac{3}{4}$ "
 Ladies Ring Travellers 1/0 to 25/0
 Gauge Glasses all sizes.

Orders promptly and carefully executed.

THE BOMBAY MILL STORES SUPPLY AGENCY

19, Bank Street, Fort,

BOMBAY.

देशी वेपारी चेम्बरनु भासिक.

पुस्तक ११ मु VOL. XI APRIL 1919. अर्धीत १९१९. अंक १० मे। No. १०

WEST END INCOMPARABLE WATCH VALUE.

Whatever price you pay for a West End Watch, you will receive the maximum quality according to that price, and it is this policy that has for the last 30 years kept WEST END Watches pre eminent. We give VALUE for every rupee asked and even the lowest priced watch will be found to possess those essential qualities of a good timekeeper.—

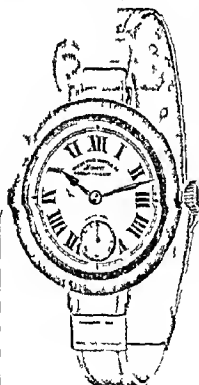
ACCURACY—STRENGTH—DURABILITY.

THE "SOWAR"

New Patent Keyless Lever Wrist Watch
GUARANTEED TWO YEARS

Gilt half plate movement, 15 ruby jewels, compensation balance double roller and tempered hairspring.

NICKEL SILVER Rs 37
STERLING „ 43

Illustrated catalogue sent free on application

WEST END WATCH CO.

373, HORNBY ROAD,
BOMBAY

14, DALHOUSIE SQUARE
CALCUTTA

DREWET CHOWNA & Co

31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

દરજેટ ચવના એન્ડ કંપની, મશીનરી મરચટો.

તાં ૩૧ દવળનો મોહોલો, કોટ, મુંબઈ.

હમારી મુખ્ય રચેસીઅલીટી ડંકન રુટઅર્ડ
એન્ડ કુંગ લીમીટેડના ફ્ની ગાંસડીઓ
દાખવાના હાફ પ્રેસ તથા કીનીશરો
તથા પંખીંગ એન્જનો છે.

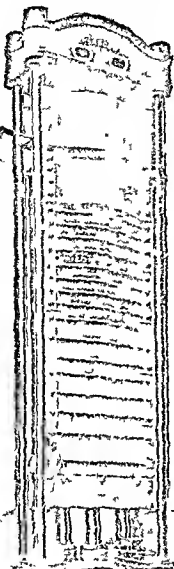
જે વેપારીઓએ એક વખત હમારે પ્રેસ
મશીનરી, ખરીદ્યું છે તેઓએ હમારે જે
મશીનરી, ફ્ની ફ્ની પાછું ખરીદ્યું છે ને દેખારે
કે હમારે પ્રેસ, મશીનરી વેપારીઓના કેટલું બધું
વખણાયલું છે પ્રેસ, મશીનરીના હમારા વરસોના
લાખા અનુભવથી હમારે એ મશીનરી ધણું
મજબૂત, ટકાઉ અને સારી રીતે ચાલે અને જે
ગાંસડીઓ કહાડે તેમ મુધાઈ છે હમારા ધારી
તરફથી મળેલી સખ્યાબધ સદીક્ષિકંટાળી ચોખ્ખી
અગાધાથી મોકલી આપવામા આવશે, એ પ્રેસ
મશીનરી ધણા વરસો થયા આખા હિંદુસ્તાનમાં
ધણે ટકાણે ચાલુ છે

ડંકન રુટઅર્ડ એન્ડ કુંગ લીમીટેડના
રૂપીનીંગ મીલોને લાયકના હાઈક્લાસ
કંપાઉન્ડ કોરલીસ એન્જનો, દરજેટ
ગ્રીન્ડલીના હાઈપ્રેસર તથા કંપા-
ઉન્ડ રલાઈડ, ઓટોમેટીક એક્ટમ
પાન્નન વાલ્વ તથા કોરલીસ
વાલ્વના એન્જનો

જે મુખ્ય કરી ઈર્નીંગ ફેક્ટરીઓમા વરસો થયા
ચાલુ છે અને તેમા ધણા મુધારાઓ તથા ફેક્ટરી
કરી ધણા મજબૂત અને ગળતણુમા ફાયદો કરે તેમ
ખનાવવામા આવે છે એ મેકરના પુષ્કળ એન્જનો
હિંદુસ્તાનમા ધણે ટકાણે ચાલુ છે
ચોક્કસલીલ એન્ડ મન્મના, ૮૦ થી ૨૦
પાઉન્ડ પ્રેસરના સ્ટીલનાં બાઈલરો

મીનોમા તથા પ્રેસ અને ઈર્નીંગ ફેક્ટરીઓમા
વપરાય છે ૨૦૦ થી વધુ બાઈલરો હિંદુસ્તાનમાં
ચાલુ છે. એ માહેસા કેટલાક બાઈલરો ૨૦ થી વધુ
વરસો મુધી વાપર્યા છતાં તેમા એક બી પાઉન્ડને
પ્રેસર બાઈલર ઇન્સપેક્ટરે કમી કીધો નથી

પાંચ બેરીંગના એન્જનો તથા બોપનર.
બાઈલર, લેધ વગેરે તૈયાર રાખીએ છીએ.
પ્રીન્સીસ રોક સાથે.

જાહેર પાસપોર્ટ અનુક્રમણિકા

Page

NAME OF ADVERTISER.

Page.

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની	1 એ
દરેક સ્વચ્છ એન્ડ કંપની	2 એ
દરેક કાસ્ટ બજારોનકારની કાં	3 એ
ધી આયોજિત કાર્મસી	4 એ
ગીરગાન કેમિકલ લેબોરેટરી	4 એ
અમરનાજન ડેપો	5 એ
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી	5 એ
નગીનદાસ અને માણિકલાલ	6 એ
એચ. વલ્લભામ એન્ડ કો.	6 એ
ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમિટેડ...	7 એ
ધી ઇન્ડિયન કોટન કો. લીમિટેડ.	8 એ
કીરપાલદાસ જામોહાસ	8 એ
ફીરોઝ એમ. દસ્તગી કા.	9 એ
રીચો કેમિકલ કો.	10 એ
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રિન્ટિંગ વર્ક્સ	11 એ
એચ. લેલ ભંડારી	11 એ
ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટાઇલ કમ્પાઇન્ડ કો. લી.	12 એ
ટુકી બેન્કર પાસો...	13 એ
ડો. ડી. સુધર ભંડાર કા.	14 એ
કે ટી સેન્સીટી કાં	14 એ
જયજીવન ચંદ્રપ્રકાશ	14 એ
એમ. એચ. રાસી...	14 એ
કેકર પાસીવાલા	14 એ
ઈ એસ પાસીવાલા	14 એ
રંગુન સમાચાર પ્રેસ	16 એ
દાવડાની કંપની	16 એ
દરેક કાસ્ટ બજારોનકાર એન્ડ કા	16 એ
ગોરોજ બ્રાધર્સ	18 એ
ધી સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા લી.	19 એ
કાંડાઈદાસ મોલીયમ	20 એ
જયનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ	20 એ
જયરાજ ઇ. નેપુસી	20 એ
રેલવે સરકારી વહીવટ	21 બી
બી. એલ. થોસર	21 બી
બી. એન. શાહેનાની કા	21 બી
હકીમ નૂરમોહમદ બી એચ	22 બી
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કો. લી.	22 બી
ધી સાલકાંકા સેન્ટ્રલ હાઉસ	23 બી
ધી એલેમ્બ્રિક કેમિકલ વર્ક્સ કો. લી	23 બી
કાર્કે બ્રો.	24 બી
માહાલે એન્ડ કો	24 બી
મોતીલાલ મુળચંદ એન્ડ કો	24 બી

West End Watch Co.	1 A.
Drewet Olowwa and Co.	2 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co.	3 A.
The Ionic Pharmacy	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
Amrutanjan Depot	5 A.
The Indian Claim Agency	5 A.
Nagindas and Maneklal	6 A.
H. Vallabham & Co.	6 A.
The Bank of Taiwan Limited	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd.	8 A.
Kirpaldas Jhamatmal.	8 A.
Phiroze M. Unstoor & Co.	9 A.
The Rio Chemical Co.	10 A.
The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
Y. L. Bhandarkar	11 A.
The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	12 A.
Short Advertisements	13 A.
Dr. D. Writer & Co.	14 A.
K. T. Dongre & Co.	14 A.
Manager Chandraprakash	14 A.
M. H. Shastri	14 A.
Dr. Batliwalla	15 A.
E. S. Patanvala	15 A.
Rangoon Samachar Press	16 A.
Davda & Co.	16 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co	17 A.
Godrej Brothers	18 A.
The Central Bank of India Ltd.	19 A.
Dr. Kaldas Motiram	20 A.
Chhaganlal Lallubhai Shah	20 A.
Jivraj G. Nensi	20 A.
State Management of Railway	21 B.
B. L. Thosar	21 B.
B. N. Bhatena & Co	21 B.
Hakim Noormohamed B H	22 B.
The Indian Cement Co Ltd	22 B.
The Sabarkantha Boarding House	23 B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
Karrick Bros.	24 B.
Mahale & Co	24 B.
Motilal Mulchand & Co	24 B.

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી

એન્ડ

મેટલ વર્ક્સ.

—*—

એલ્યુમીનીયમ, પીત્તળ, પીયગોલ્ડ, જરમનસિલ્વર, ચાંદી, વગેરે દરેક જાતની ધાતુનાં બટન બનાવવાનું તેમજ ચાંદીની ધુધરીઓ, પટ્ટીઓ તથા પટ્ટી પાટા તાર વીગેરે બનાવવાનું તેમજ ધાતુ ઉપર હરેક પ્રકારનું કામ કરી આપવાનું

ગંજાવર ખાતું

છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ મુજબના સચાઓ તથા એન્જીનથી ચાલતું બટન બનાવવાનું જે કાંઈ પણ કારખાતું હિન્દુસ્તાનમાં હોય તે તે આ અમારૂં કારખાતું છે. જેમાં દરેક કીર્તીનના કડું, કોકર, સટ, કોટ, વેસ્ટ, અને પેન્ટ બટન મોટા જથ્થામાં બને છે. તેમજ મીલીટરી ડ્રેસ બટન, કોઈ પણ સ્ટેટ, અથવા ગવર્નેન્ટના ઓરડરથી મોટા જથ્થામાં બનાવી આપશું. દરેક જાતની કબાટ-ખાના, અને પેટીની કળો, તથા દરેક જાતનાં તાળાંઓ, પણ મોટા જથ્થામાં બને છે તેમજ દરેક જાતનું ડાઇ, પચોનું, કામ સાફ અને સફાઈદાર કીકાયત લાવથી ઓરડર મુજબ બનાવી આપીએ છીએ.

ચાંદીના વેપારીઓને અસુલ્ય તરફ.

દરેક જાતનાં ચાંદીનાં બટનો, દરેક જાતની ધુધરીઓ, પટ્ટીઓ, પટ્ટી, પાટા તાર, વગેરે મોટા જથ્થામાં ટાઇમર કીકાયત લાવથી અમે બનાવી આપીએ છીએ એક વખત ઓરડર આપી ખાતી કરો.

લખો—૧૩૩, ૧૩૫, કલખાદેવી રોડ, હાથી મિલડોગ સામે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કુંઠ.

મુંબઈ નાં ૨.

“ કિલડાયન્સ ”

ટોનિક સોલ્યુશન:—એના પદાર્થો “ ગ્લિસરો ફેસ-ફેટ ” સહેલાઈથી લોહીમાં મળી જાય છે, અને તેથી જ જ્ઞાન-તંતુની નબળાઈ તેમજ ખીજ રોગો દૂર કરવામાં ઘણી સારી છે.

રૂ. ૨-૮-૦ અને ૧-૮-૦

દત્ત મંજન:—ફીનાઈલ જેવી તુકશાનકારક દવાઓથી નીરાળો અને પ્રાયદાકારક જલદ પ્રાણવાયુ (એક્સિજન) ઉત્પન્ન થવાથી મોનાં સંધનાં જંતુઓ નાશ પામે છે અને દાંત ઉગળા થાય છે. રૂ. ૦-૮-૦ અને ૦-૫-૦.

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ એકની પાસે ફોર્ટ, મુંબઈ.

(મ. જે. ગબ્બરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓ તથા વેપારની ચીજોનું પૃથક કરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જેવાં કે પાણીચી, તેલો, ખજાણો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીઠામાં અને ખીજાં ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સંધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ બાર મુકતો નકામો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હવે વિનાતું અને હીકમતી મેજશીય જે આવી રહ્યું છે તે નક્કી આપને છેતરે એવી ઘણી વડી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કેમ એમ માગણી કરે છે.

કેટલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે અરજ કરવી.

મ. જે. ગબ્બર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ એકની પાસે ફોર્ટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરેક જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ બતનો દુખાવો, લગઠ, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વળે તેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણિડર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરબ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરેકો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફીચર હાટ-મુંબઈ.

સુપરટેક્સ તથા ઈનકમટેક્સના નવા ફોર્મ માટે.

તાજીદે મળેા ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાખ્યાની ચિન્તા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાતરી એક જ વખત ચોરીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળે.

ધી ઈન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્સના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હિસાબના અને લખાપટ્ટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાયેલી છે.

રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે બીજા કોઈ પણ બતની કાયદેસર લખાપટ્ટી કરવાનું અને કોર્ટને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની ડીલીઓના નાણાં વસૂલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટનું તથા ખટપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાજીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

ટ્રેકાણુ :—મુસ બીલ્ડીંગ પહેલે માળે નં. ૧૮

એકવઠે બીનેમાની બાનુમા. ધોખી તળાવની પાસે કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

ઇન્કમ ટેક્સ તથા સુપરટેક્સ

ના નવા કાયદા પ્રમાણે વેપારીઓએ પેતાની આવકનો હીસાબ પહેલેથી મોકલવાનો છે, વળી ઘટતી સલાહ લઇ બરાબર સમજ કાયદા પ્રમાણે કામ કરવાથી વખત, મહેનત અને પધ્ધતિનો ઘણો બચાવ થાય છે માટે તાત્કાલે મને.

નગીનદાસ અને માણેકલાલ.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન): એફ. ઇન્સી. ચી. એ.
ઇન્કમટેક્સ તથા સુપરટેક્સ સ્પેસીઆલીસ્ટસ.

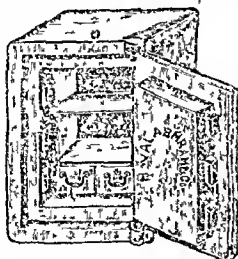
ટાઉન હોલ આગળ. બાગ સામે.

હોમજી સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ. કોટ, મુંબઈ.

ટેલીફોન નાં ૦ ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

ચોરોને પકડવાની

અખંડ વાળેલી

ત્રીજેરીઓ, તાળાં કળો અને કસ બાકસો

બનાવનારા અને વેચનારા—લાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, થોળી ગલી.

દુકાન—અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુંબઈ-૩.

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1890.

Subscribed Capital	Yen.	30,000,000.
Paid-up Capital	Yen.	25,000,000.
Reserve Fund	Yen.	6,030,000.

Head Office:—Taipei, Formosa.

BRANCHES:

London	Tainan	Makung	'Ako
New York	Takow	Taipei	Giran
Amoy	Shanghai	Shinchiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taipei	Karenko
Foochow	Singapore	Tokio	Keelung
Hankow	Sourabaya	Osaka	Tamsui
Kiukiang	Semarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	

The Bank has also a large Number of Correspondents at Home and abroad
Current Deposit Accounts.—are opened for approved customers and interest is allowed at 2 per cent. per annum on daily balances on Rs. 1,000 up to Rs. 1,00,000 provided that the amount of half-yearly interest is not less than Rs. 5.

Fixed Deposits:—are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of BANKING and EXCHANGE business transacted.

K. TAKEMURA,
Manager.

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઈવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૯ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ ચાર્ટરથી ઇનકોર્પોરેટ થયેલી.

ભરાયેલી ચાપજી	ચેન	૩૦,૦૦૦,૦૦૦
પગાન કીધેલી	"	૨૫,૦૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ	"	૬,૦૩૦,૦૦૦

વડી ઓફીસ—તાઈપેઈ, ફાર્મોસા.

સાખાઓ.

લંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, કેન્ટન કુગાંઈ, હુંકો, કીંગકીએંગ સ્વેટો, ટાઈવાન ટેકાઈ, ચેંગાઈ, હુંગકોંગ, સીંગપોર, સોરાબાયા, ચીમારાંગ, બેલીચા, મેકંગ, નામ્પિકુ, શીનચીકુ, ટાઈચુ, ટાઈચીઆ, ઓસાકા, કેમે, ચેકીકામા આકો, ગીરાન, કાગી, કારેન્કો, કીલંગ, ટામસુઈ, ટોવન.

તે ઉપરાંત દેશ પરદેશ બેન્કના સંખ્યા બધ કોરસ્પોન્ડન્ટો છે.

સધર બ્રાંચો માટે ચાલુ ખાતાઓ ઉઘાડવામાં આવે છે અને રૂ. ૧૦૦૦ થી રૂ. ૧,૦૦,૦૦૦

સુધીના દરરોજની બાકી સીલક ઉપર દરવરસે દર સેક્ટરે રૂ. ૨૬૫ લેખે વ્યાજ આપવામાં આવે છે. પણ તે એવી શરતે કે અરધી સાલનું વ્યાજ રૂ. ૫ થી ઓછું થાય નહિ.

બાંધી સુદતની કીચોગીટો એક વરસ અને તેથી ઓછી સુદત માટે લેવામાં આવે છે. જેની શરતો અરજ કીધાથી જાણવામાં આવશે.

દરેક જાતનું શરાફી અને હુંડીયા મણનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

૫૬ એસ્પેનેડ રોડ, ફોર્ટ—મુંબઈ,

કે. ટાકેમુરા
મેનેજર.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

તમારા ઘરઘતુ ખપની

કે

વેપાર વણજને માટે

પરચુરણ કે જ્યાખંધ ડોઈ પણ જાતની ચીજ જઈતી હોય તો જ્યાખંધ હશે તો
બીલકુલ જીજ કમીશનથી અને કીપાયત ભાવે મોકલીશું—લખી મોકલે.

Kirpaladas Jhamatmal
Dana Bunder
Bombay. 3.

કીરપાલદાસ જમાટમલ

દાણા ખંદર, મુંબઈ. ૩.

નામદાન સુબંધના ગવર્નર સાથે તથા નામદાન ચાંદારાન
ગાયકવાડના આસાર હેઠળ

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કુંઠ

ગવર્નમેન્ટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ મામે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, કોટ, સુબંધ
સુબંધમાં ફક્ત અમારું જ એક સંપૂર્ણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ હીન્દી ધરાવ
નારા અને વીલાયતની તથા વીથેનાની આખની હોસ્પીટાલમાં નામ કરી આગે
૨૬ વગસના અનુભવી ડાક્ટરની આખના દરદો માટે સલામત મફત બંધે છે

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનાસ્કેપથી તથા ઓફુલમોસ્કેપથી આખ
તપાસવાનો ચાહુ અનુભવ ધરાવનાર મી. રીશિઝ પોતે આખ તપાસી સસમા લાગુ
કરી આપે છે કે જે કામ બહાર મોટી ફી ખરચતા પણ જવલેજ સતોષકારક રીતે
બની શકે છે

મી. રીશિઝને ગવાલીઅરના મહારાજા સીધીયા, યોનરેગલ સર લોરેન્સ
જેનકીન્સ, યોનરેગલ મી. જસ્ટીસ બેની મીસીસ બેટ્ટી, યોનરેગલ અર
જોન ચંદાવરકર, યોનરેગલ મી. જસ્ટીસ બીમન યોનરેગલ મી. જસ્ટીસ
મેથેલર, કરનલ ફ્રાન્સિસ, P. V. O, R. A. M. C., કરનલ છુદડ M. D.
I. M. S., કરનલ પીટરમ, M. B., I. M. S., સુબંધના પોલીસ કમીશનર મી. બ
જેલ M. V. O અને બીજા કેટલાક નામાકીત ડાક્ટરો અને ગ્રહસ્થો તરફથી એમની
કાબેલીયતપણાની હિમદા સરદીક્ષિટો મળી છે

વાળી હુમે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં ફેલ્ડી શોધના

“કોપટોક”

બાઈકોલ ફ્લેટ તથા તોરીક (દુર તથા નજીક ભેગા માટે સઘા વગરના) લેન્ગ્મીઝ
તથા હિન્દી કોલોનીડીના પ્રિન્સીપલ અન પેપરના તેમજ આખને ઠંડક આપનારા
સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ
પ્રીન્સીપલ વગેરે દરેક જાતના લેનસીસ જાનાની આપીએ ડીએ કિતમ માલ છતાં
બાંધે ઘણાજ કીશાયત

“વી વી”

આંખનાં દીપા

આખ દુ.ખવા ચાલવી, પા. જી. જી. પીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડક આપીપુર્વક
ધલાજ કીમત આના ૧૨.

આખની સંભાળને લગતી કીમતી દુસખાઓ સાચી ચોપડી સુક્ત મળશે

નબળાં ઘેરાં માટે.

—:0:—

આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો એજ સ્ત્રીના તમામ દરદોષ પર અકસીર અને સમખાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને સ્ત્રીના ગરભાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બાકનાં ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નબળી પહેલી અને લોહી વગરની શીઝી છોકરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો ગરભાશયના કમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીઠમાંના દુખાવો, પેડુમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે ઘેરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરભાશય સાંખથી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મરીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે. દવા લેવાની રીત— દહાડામાં ત્રણ વખત ચાના એક ચમચાલર.

—:0:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીના જેઓ ઘણું નબળા હોય, જેઓને ઉધ આવતી ન હોય, જેને હિર્સટરીયા લાગુ પડ્યો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નબળાઈથી તવાઈને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક ચાના ચમચાલાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નબળા પૂરૂંથેને માટે શક્તિને માટે જગ જાહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આબરૂદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલા દરદો દુર કરવાની અચુક શક્તિને તીથે ઘણું ધંધાદારી એની નકત કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈની ઉપલી દવા ન્યારે બી લે ત્યારે એના પર લેગાડેલું લેખલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કું.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO.

રીચો કેમીકલ કું.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,
ન્યુ યૉર્ક, નીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી આર્ટ

T
H
E
L
A
K
S
H
M
I
A
R
T

ધી
લ
ક્ષ્મી
આ
ર્ટ
મા
ય
સ
જી
સું
દ
દ.

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના ચોખ્ખા માટે

ઉત્તમ સાધન.

આ ભયંકર લડાઈના વખતમાં દરેક થીજ બેહુદ મોંઘી થઈ છે તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સારૂ બેઠતા

નવનવીન લેબલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ડિઝાઇન બ્લોક ચમારી પાસે તૈયાર છે

એમાંથી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,
સાંકલી રસ્તા, ભાવજલા, સુબર્ષ.

B O M B A Y.

સંભાળજો નકલી માલથી સંભાળજો.

સુબર્ષમાં કોલન વાટર

ધણી ભવનું આવા માંડયું છે પણ જરૂરગીના ભણીતા હુરફીના કોલન વોટરને જડમુળથી હાંકી કાઢનાર બગલા છાપ કોલન વોટર આને ધણા વરસોથી પકાવ્યું ને પહેલું જ છે.

વેપારીઓને ખાસ કાલામણ કરવામાં આવે છે કે બગલા છાપનું કોલન વોટર મંગાવી જરૂરમોનું નામ જડમુળથી કાઢી નાંખો.

એકલા બનાવનાર,

હેરોન કેમીકલ વર્ક્સ.

સુબર્ષ નંબર ૪.

—:૦:—

કોઈ પણ વેપાર ધંધાની બજારમાં પત્ર વ્યવહાર, લોકર બજાર, હિસાબ વીગેરેમાં જો સલાહ લેશો તો તમોને કાયદો શું થાય છે તે એક વખત કામ સોંપી ખાતરી કરી લેવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

લજો—વાય. એલ. ભંડારકર એફ. સી. આર્ટ.

ધંધાના સલાહકાર. (Business Adviser.)

સુબર્ષ નંબર ૪.

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ લાઇઓને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હાય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉષ્ણાટથી જીવને રાહત આપવા, હમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર લાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” લોકો ઠંડી એક ટરબલર ઠંડા પાણીમા નાખી તુરત સ્વાસ્થિ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટયુબના આના ૮

હમારી શુગર ફોટેડ કવીનાઇન કેસકેગ વેલોટબલ લેક્સેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજા અને શુભકારક, બનાવટો સુખ્ય મધ્યે મારકીટમા હવા વેચનાગઓને ત્યાથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાડી મધ્યેના કારખાના મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઇટર એન્ડ કંપની

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા સુખ્ય નં. ૪

ડૉ. ગે. તું બાલા મૃત

પીવાથી નાના છોકરાં

તન્દુરત થઇ નેમની તાકાદ વધે છે.

શાશ્વીની કી ૧૨ આના ૮ ખ ૬ આના

કે ડી ડોંગરે કંપની

ગોગામ સુખ્ય

સાહિત્યસેવા અને દેશસેવા

એજ જેના મુખ્ય દર્શિમિન્દુ છે એવુ

ચંદ્રમકાશ

માસિક પત્ર વિદ્વાનોમા ધણુ જ વખણાયેલ છે, અને ઠર મહિનાના પહેલા અઠવાડિયામા સાહિત્ય-ચર્ચક, વાચકોના કરકમલમા સાર થાય છે સુપ્રસિદ્ધ “સાહિત્ય” લખે છે “આ માસિક ધીમે ધીમે પ્રથમ પકિતના પત્રોની દરેલમા આવતુ નવુ છે વાર્ષિક લગભગ પોન્ટેન સુધા માત્ર રૂ ૨-૦-૦ થી નકલના ત્રણ આના વડોદરા રાજ્યની તમામ શાળાઓ તથા પુસ્તકરંગાળોમા માટે મજુર લાહેર ખબર માટે ઉત્તમ સાધન

બાવતાર માટે લખો—વ્યવસ્થાપ- ‘ચંદ્રમકાશ’

રાજમહેલ રોડ,--વડોદરા

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સ ધીવા અને ગાઉટા દરેક માટે આ એજ ધણુ જ અસરકારક રામમાત્ર અને ઝાંપી ઇલાજ તે હપલા નામન તેલ છે એ તેલ થા, પેન મારેના વા, તમામ ભવનો સ ધીવા, સાએટીકા, ગાઉટ, ઝડતી કરનલ, આકરા નસોલ જે ચાડ, કમર, છાતી, સાધા, હાડકા અને ગરદનનુ દુખડુ, બરડાની ફાલ, બચાઓના નબળા પરેના પગે ડહલુને ઝોલે, મુલેલા તથા ગ ઠંડ ગયલા સાધા અને હાડકા અકરસાલ, લગણેગો, લકો, લચડ, ચસક, વીરેં તમામ ભવના શરીરના જુના દુખારાને ઝપટ સામ મરી નમળા પડેલા અવધવાને તાકાન બસી ભેટી ફેલુ મરી નવી જ દગી બખશી એ આ તેલના ખાસ ગુણો છે. કી મત ફક્ત રૂપીઓ એક

સર્વે બાણીતા દવાના વેપારીઓ વચે છે બાહ્યશ્રામવાળાઓએ નવસારી લખડુ

માલેક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

રેડ બ્રાડીસ-રાંડી બીટ. નવસારી.

બાટલીવાલાની તાવની ઢવા.

(એચયુમીક્ષયર) તથા ગોળીઓ.

ઈન્ડીન ઈન્ડસ્ટ્રીયલ એન્ડઝીબીયનોમાં સોના તથા રૂપાના ચાંદો મેળવ્યા છે

- બાટલીવાલાનું—બાલામત-નળા તથા તવાયલા બાળકો તથા નાતવાન માણસો માટે અકસીર કી આના ૧૦ દર.
- „ (ચેર—ઓલ) બામ માયાનો દુખારો, ચલખમ, છાતીનો દુખારો હરએક નતનો દુખારો હરએક નતની એચએલી નરો મટે અકસીર કી ૬ આના
- „ ડાએરીયા મીક્ષયર (કોલેરોલ) ઝાડા, ગરમીના પેટ, ઉલ્લી, કોલેરા વગેરે અકસીર કી ૩ ૧
- „ કુઈનાઈન ટીકરીઓ—એક એનની બાટલીમાં ૧૦૦ એની બનાવટમાં ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન વાપરવામાં આવે છે કી ૩ ૧-૪ આના
- „ કુઈનાઈન ટીકરીઓ—એક એનની, બાટલીમાં ૧૦૦, એની બનાવટમાં ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન વાપરવામાં આવે છે. કી. ૩ ૧-૧૨ આના
- „ ટોનાક પીલ્સ—ટીકા ચેહેમ, નબલાઈ, પાતલુ ઘટ ગચેલ લોકી (એનીમ્યા) માટે અકસીર ધાતુ પુષ્ટીકારક છે કી ૩ ૧-૮ આના
- „ રોગવશ્મ ઓઈન્ટમેન્ટ—દરાજ પોખીની કીડ તથા હરેક નતની કીડ ખુબકી માં મલમ કી ૪ આના
- „ હાંતલુ મજન—આ કી આના ૪

ડોક્ટર એચ. એલ બાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કું., લી.

ટ્રીશાફ એડરસ—બાટલીવાલા વરલી મુંબઈ

પી એ વરલી, મુંબઈ, ૧૮.

દુશ્મન સામે હરીફાઈ કરનાર

પાટણવાલા બામ,

ફીટીઝમનો કટ્ટા દુશ્મન, તથા સંધીવા, કમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરોગ, માયાનો દુખાવો, જખમ, લચક કપાળ તથા દમ, છાતીનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી, ગળાનો દુખાવો, હાંત તથા કાનનો દુખાવો ગાખ, વીછુ, વગેરે અહેરી દખના ઉપર આ પાટણવાલા બામ વાપરનાથી તુરંત આરામ થાય છે.

મટિ એન્ડજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે

આ કીમતી તો જવા દેતા ના જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક બાટલી મ ગાવી ખાતરી કરો કી બા.-૧) ની ૩ ગા વી. પી. ખરચ જુદું તે શીવાય

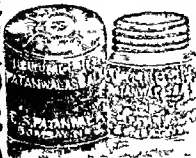
ઘણી જાતના ખુશખેહાર મધ મધવા તાલુ કુલોમાથી બનાવેલા હર એકલો અત્તરો તથા ઓટો મલશે, અને દરેક જાતના ઇન્ડીશ શેન્ટો લવંડર શાખુ હમારી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ પણ મળે.

વી. પી થી મંગાવનારને અગાઉ એડવાન્સ મેન્ડલવું.

એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

ભાણપાલા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

રંશુન સમાચાર ગ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

ગ્રામ્ય થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંશુન સમાચાર

જેમાં રંશુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બંધી અગત્યની ખબરો, બાલુવાભોગ કોટના ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને ઝવેરાતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દુશાબરવાળાઓ પાસે ચોરસ સાથે રૂ. ૬૧,
છુટક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

ત્રાપ્રાપ્તર "રંશુન સમાચાર" પત્ર તથા

"રંશુન સમાચાર" ગ્રેસ.

હેઠ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં, ૨૭-રંશુન.

નોટ-આપના બર્મા ઇલાકામાં "રંશુન સમાચાર" ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસ્તીના ચોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં જાહેર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે લાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પછીશ ભાગી બાથ ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્રો સાથનું ફેટલોક મફત વેપારીઓને ભરપુર સમીક્ષન.

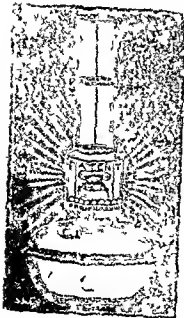
૬૦ દાવડાની ક્રાં, ૦

મંમ્માહેલીના કુવારા પાસે,

મુ'બર્ક નાં ૩

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી આહુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (અલીકની બીજી ચોથોની રોકાણને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપુર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજ કરો અથવા બતે મળો.

તમારા લાભનું.

ઘનિમ રૂ. ૧૦૦૦

ગેળવાની તમે કોશિશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર ઓધલ બ્લાઇટ ઓધલ
(ધાસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે. બ્લાઇટ ઓધ-
લના લાંબા વપરાસથી માયાને તથા બાલને તે
નુકસાન કરે છે. માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓધલમાં બ્લાઇટ ઓધલ
છે તેને ઉપર જણાવેલું ઘનિમ અમે આપશું.

ખાટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦.

દરેક જાણીતા વેપારીઓ પાસેથી મળશે
દ્વારકાદામ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રેપરાઇટર્સ

ધી સિન્ક બટન ફેક્ટરી એન્ડ ગેટલ વર્કસ.

ધી કેશવ પરકશુમરી વર્કસ, ૧૪૪ ગાગદુન
રહેઘાન સ્ટ્રીટ, સુ'ગાધ.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:o:—

વેલાતી ખનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેનો હિસાબ ગોદરેજે પ્રત્નને આપ્યો છે. કોદની ઈર્વર્ટ લેધમની આદીસની આગમાં અને કાપડ બળરની મોટી આગમાં બુદા બુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ઈર્વર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સાસુન જેઠ દેવીડ પોતાની હજારોની કીમતની વેલાતી મોટા બલ્લીવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હિંદુસ્તાન અને ખરમાની સેર્વિંગ ઍકે માટે સરકારને ૩૭૨ તીજેરી ભેંધતી હતી ત્યારે બુદા બુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળને સલામત રહેવાથી આગો ૩૭૨ તીજેરીનો ચોરસ ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડા વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હજારો ઘરો બળી ગયા હતા. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિશે લખતા અમેરીકાનું હુત્ર-ઉદ્યોગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્યું નામે સાયન ટીરીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાક મેકરોની કાયરમુક હોયાની ગેરંટી માથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે અમારી બલ્લીમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ ભેટ લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના ખનાવનાર યા વેચનારાઓએ કાયરમુક હોયાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવા કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓના કારખાના અને હુકાનો અરકાર હમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

ધી સેંદ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરા ભરાયલી થાપણ	રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણ	રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ	રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાછની સલામતી માટે ખાસ ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ આ બેંકના હિસાબો અને જાગીનગીરીઓ દર અકવાઈએ તપાસે છે.

ગ્રેસીડન્સી બેંકો માફક આ બેંક પોતાના હિસાબનાં પખવાડીક સરવૈયાં બહાર પાડે છે

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વંદી ઑફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાનાં ઉપર.

રોજની બાકી ઉપર.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫ ૧/૨ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી મારામત પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

નામદાર વાઈસરોય સાહેબ

બહાદુરના ઓનરેબલ સરજન્યન જનરલ સર હ્યુક્રીસ પારડી કે. સી. એસ. આઈ. એમ ડી. ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ મેડીકલ સર્વીસવાલા પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ રેડ ક્રોસ વાર હોસ્પીટલ કે જેમાં મેજર ઓનરેબલ સર એફ સ્ટેવર્ટ સી. આઈ. ઇ, કલકત્તા તથા મેજર એ. ઇ. વાલ્ટર આઈ. એમ એમ જેવા મોટા નામાંકિત સરકારી ડાક્ટરો અને અંગ્રેજ અમલદારો વ્યવસ્થાપક છે તે હોસ્પીટલમાં, રાજ મહારાજાઓમાં નવાળો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના ઓનરેબલ મેજરો, સેસન જલે, કન લે. મેજરો, કેપ્ટનો, કેપ્ટની ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ પોસ્ટ ઓફીસ, નામદાર ઇન્ડિયા સરકારના કોમર્સ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, સરકારી સીવીલ યન ઓફીસર, પોલીસીકલ એજન્ટ, યુરોપીયન સીવીલ સરજન્યન, લેફ્ટેનન્ટ આઈ એમ એસ, એમ. ડી. ની ડીગ્રી ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો તથા દેશી અને યુરોપીયન અમલદારો અને ગ્રંથસ્થોમાં બાદશાહી ચાકુતી નામની જગ બહાર દવા બહુ વપરાય છે.

બાદશાહી ચાકુતી

ગમે તે કારણથી શુભાવેલી તાકત પાછી લાવે છે. પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશી ચાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ધટ્ટ બનાવી ખરું પુરુષાતન આપે છે. ગરી મરદાઈ આપનાર અને નળળા માણસને પણ ભુવાનની માફક ભેરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાલ લેવા અમારી ખાસ ભલામણ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઈપણ બતની પરેણી જરૂર નથી ૪૦ ગોળીની ડબી એકના રૂ. દશ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુકતા-

ડી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. જુડ.

મૂઝી-રેફર કે વાઈથી આંકડી, તાણ, ખેંચ કે કાંકણી આવતા બેશુદ્ધિ, દાતખીલી શ્વાસ રૂંધાવો, થંડાગાર બનવું, શીશુના શ્રીસોટા, પેટના દુખાવા ઇં નવા કે ભુના દર્દ માટે રામબાણ છે. વળી ચિતભ્રમ-ઉમાદ કે ચેલછાને લીધે, રડવું, ક્રુદ્ધવું, ધુણવું, નાસવું, બકણ મૌન્યતા, લિગિત્ર ભ્રુવું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.

ઉપયોગ કરેથી આની, દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પડે જવાળા વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર-ગરીર કેળવવા ઉપર કદવું રૂ. ૨, પો.)-દેશીનામું-નામું શિખવાતું ગવર્નમેન્ટ ટેક્સ બુક કી ૦) રૂ. પો.)-

છાનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. અશોધિક હીસ્ટરિયા-વિજ્ઞપુર-ગુજરાત.

“રેલ્વે ભુલમમાંથી” પરાધીન મુજા યર્ડ કલાસ રેલ્વે મુસાફરોની મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાને બે નમાર કોઈપણ પ્રકારની મદદ, બાતમી, અથવા સાદાસ્ય બેઠલી દોય અથવા તમારે તમારા હિંદને ઉલોચ વધારે ફેલાવશે એવા હોય તે “ઇન્ડિયન ઓર્ટ ઓફ ડાયરેક્ટરસ” ના ઉપરીપણા નીચે સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ ઓફ રેલ્વેઓ સ્થાપ વાનુ દબાવ “૩” ના બાબતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેના રીપોર્ટ નીચે જણાવેલ સ્ટુડન્ટસ પાસેથી મળશે -

લવરાજ જી. નેનસી

ધી ઇન્ડિયન પેસેનજરસ એન્ડ ટ્રાપીક રીલીફ એસોસીએશન,
બોરા બગીચ રફીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૧મું, VOL. XI. APRIL 1919. No. 10. એપ્રિલ ૧૯૧૯, અંક ૧૦ મો.

અનુક્રમણિકા.

વિષય.	પાનું.
૧. અધિપતિની નોંધ ...	૪૩૪
૨. વેપારી વિષયો ...	૪૩૭
(અ) ખાંડા ઉદ્યોગ સંબંધી હિંદી આયોગીક કમીશનનું લેખન ...	૪૩૭
(બ) હિંદમાં દુર્નર ઉદ્યોગની ખાસ વર્ણનો મળી ...	૪૪૧
૩. ચેમ્બરનો વિભાગ ...	૪૫૧
૪. વિવેક અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામા. ૧૫૭	
૫. વેપારી અખરી ...	૪૫૭
૬. વેપારી જ્ઞાતિની અને આકાંક્ષાઓ ...	૪૬૫

CONTENTS.

Subjects.	Page.
1. Editorial Study ...	434
2. Commercial Subjects ...	437
(a) Remarks of the Indian Industrial Commission about Sugar Industry ...	437
(b) Industrial development in India ...	446
3. Chamber's Section ...	451
4. War and Trade: Government Notifications ...	457
5. Commercial Notes ...	460
6. Commercial Intelligence and Statistics ...	465

જોઈએ છે—મુલ્યમનાં અને ગુજરાતનાં જાણીતાં પારસી વેપારી ખાનદાની જવાનને વ્યાજે રૂપીઆ જાતીઆંત (Self Credit) ઉપર લાભો તાજીદે આ પત્રની કેરમાં, વૃ ને.

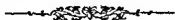
અમે પોતે.

આ માસિકમા બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી

આ માસિકનું લવાજમ સુબંધના ગ્રહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બહાર ગમના હકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પારટેજ સુદ્ધા રાખવામા આનું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી

આ માસિકમા જે બહાર બહાર છે તેમા કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો કાઢી નાખવી હોય તો આવી બાતની બહાર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલા આપવી જરૂર નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ

અમારા જૂના કોન્ટ્રેક્ટો પૂરા થયા બાદ, મીડીંગ મેન્ટરમા અમે બહાર બહાર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ બહાર બહાર આપનાર ગૃહસ્થોને વિન વિ કરવામા આવે છે કે હેમણે પોતાની બહાર બહાર મેન્ટરની આગળ તો પાછળ છોડવા માટે આપવી.

અમોને તો ૧૦-૭-૧૯૧૮ના શેજ માસિકના લવાજમ પેટે રૂ. ૩-૬-૦ મનીઓર્ડરથી મળેલ છે પરંતુ તેમા નામ બરાબર થોડાં નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક કોને મોકલવું તે અમે સમજી શકતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થે ઉપરનો મનીઓર્ડર મોકલાવ્યો હોય છતાં માસિક ન મળ્યું હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

EDITORIAL STUDY.

અધિપતિની નાંધ.

(૧) વાવટા.

વાવટાએ, મકાનની શોલા માટે, અથવા અમુક સરકાર કે રીજમીટ, કે મંડળ પ્રત્યેનો સબધ બતાવવા માટે વપરાય છે તેના સબધમા ૧૯૧૮મા ૮૩૦૭ નંબરનું પેટન્ટ મેળવનાર ગૃહસ્થે અમારી ઉપર લખેલો પત્ર આ અંકમા ૪૮૦ મે પાને છાપ્યો છે જે વીધે વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચવામા આવે છે એનો નમુનો અમારી ઓફીસમા જોઈ શકાશે

(૨) મુબઈ ઇલાકાના દરયાઈ વેપારમાં થયેલા નોંધવા જેવા ફેરફારો

આ વેપાર ૧૯૧૭-૧૮ના વરસમા કેટલો હતો તે વીજેનો સરકારી રીપોર્ટ હમણા મળ્યો છે તેમાથી કેટલું કદવાન ખેતવા જેવું મળી આવે છે દાખલ વરીકે કેટલીક ચીજની આયાત વધી હતી પણ એનો લાભ ઇંગ્લેન્ડ મેળાયો ન હતો તેના દૃષ્ટાંત નીચે પ્રમાણે છે -

હવે પોલીસી કરેલા ટેજલ દોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

એ માલવા વેપારના
માલ. વધારે ગુનાઈટ કીચરના.
લાખ રૂ. હીરનાનુ મમાલુ
૧૮૧૬-૧૭ ૧૮૧૭-૧૮

માલ આયાત કુલ આયાતનાં તેમા
લાખ રૂ. જેટલા ટકા. ઇંગ્લંડથી
જેટલા ટકા
૧ ખાડ ૪૮૬ ૮૬૨ ૨

૧ કાપડ સુવર	૩૭	૭૬૬	૭૮૭
૨ ખનીજ પદાર્થ			
તથા ધાતુઓ	૧૭	૫૭	૩૫
૩ રસાયણી પદાર્થો	૪૬.૬૮	૬૬	૬૪
૪ હીવાસળી	૭૨.૮૦	૫	૦
૫ કાગળો અને પુઠા.	૫.૭૭	૩૮	૨૦
૬ એનરો	... ૧૫.૬૫	૭૦	૩૬
૭ દવાઓ	.. ૭.૭૪	૩૬	૨૬
૮ રખર ૬	૭૨	૬૬
૯ કાલુ અથવા ખેળ	૧૦.૭૮	૫૧	૧
૧૦ દોરડા	.. ૧.૮૧	૪૧	૩૩
૧૧ ચપ્પુ વીગેર	.. ૧.૬૭	૧૫	૩૦
૧૨ સાધકલો	.. ૧.૫	૭૪	૫૩

આ વસ્તુઓના સંબંધમાં ઇંગ્લંડ ખીજ દેશોની હરીફાઈમાં પહોંચી વળતું ન હોય એમ આ ઉપરથી જણાય છે એમ ખરે ખર હોય તો આપણા દેશમાં એ વસ્તુઓ ખનાવવાના ઉદ્યોગોને વધારે સારા પાયા ઉપર મૂકવામાં આપણે હિંદને તથા ઇંગ્લંડને બેઠોને બેઠોને સામાન્ય હરીફને નબળો પાડવામાં લેગો સ્વાર્થ છે. ઉદ્યોગ પધાની આખતમાં ઇંગ્લંડને સ્વાર્થ હિંદના હિત બીરૂદ છે એવો અભિપ્રાય હોય તેમણે આ હકીકત ધ્યાનમાં લેવા જેવી છે

હિંદમાં આયાત થતી જેટલીક ચીજો એવી છે કે જેને માટે હિંદને ઇંગ્લંડના ઉપર બહુજ થોડો આધાર રાખવો પડે છે તેના દષ્ટાંતો

૧ ખાડ	૪૮૬	૮૬૨	૨
૨ ધાતુ અને ખનીજ પદાર્થો	૩૨૯	૫૮૧	૩૫
૩ રેશમનું			
કાપડવીગેરે	૨૩૫	૪.૧૮	૩૫
૪ રેશમ કાચુ	૧૦૫	૧.૮૬	૧
૫ તેલ ...	૧૪૦	૨.૪૭	૬.૪
૬ લાકડ કાચ	૬૫	૧.૬૮	૧.૩
૭ કાચ અને કાચનું કામ.	૬૦	૧.૫૬	૧૬.૪
૮ ખીયા	૨૯	૫.૫૧	૧.૪
૯ સુદર.	૧૫	૨.૭	૩૬
૧૦ ધડીયાળ	૧૧	૨૧	૧.૨

ટપાલ મારફતે આયાત થયેલી ચીજોની કીંમત ૧૧૬ લાખ રૂપીયા જેટલી ૧૯૧૬-૧૭ માં હતી તે વધીને ૧૯૧૭-૧૮ માં ૨૦૭ લાખ રૂપીયા જેટલી થઈ હતી તેનું કારણ એ હતું કે ખીજ રીતે એ માલ મોકલવાની સગવડ બહુ થોડી હતી એ સ્કમ આટલી મોટી હોવાથી એ પેકેજમાં કચે માલ હતો તે જલ્દી વાગા આવે એવી વ્યવસ્થા કરવાની જરૂર છે,

૩ સુખડના તેલનો વેપાર.

જરમનીના હાથમાંથી માઇસોરની સર કારે આ વેપાર પડાવ્યો છે લાકાષ અગ્રાહી દર વરસે એક લાખ પાઉંડ જેટલી કીમતની સુખડ નીકાશ કરવામાં આવતી હતી લગાઇ પછી માઇસોરમાં સુખડ હતું તેલ ખનાવવા માટે કારખાનાં કાઢવામાં આવ્યા છે, જેમાં હાલ દવા માટે વાપરી શકાય એવું કિતમ પ્રકારનું તેલ વીસ હજાર

ધી જોરે ટાઈવ માટે ૨૧ લેક ઓઈ, ફેટ, સુગંધ.

રતલ જેટલું દર વરસે બનાવવામાં આવે છે. કારખાનું સ્થપાયને અઢાર માસ થયા ત્યાં સુધીમાં તેમાંથી ત્રણ લાખ રૂપિયાની ક્ષીમતનો માલબહાર મોકલવામાં આવ્યો છે. સુખંડની ની-કાસ માટે જે નુર ખસ્યવું પડે તેના દસમા ભાગ જેટલું નુર આ તેલની નીકાસ માટે ખસ થઈ પડે. તેથી એમ આશા રાખી શકાય કે લડાઈ પછીનાં વરસોમાં પણ આ ઉદ્યોગ હિંદમાં આહુ રહેશે.

(૪) ઓળરો ને સંચા.

એતીના કારખાં ઉપયોગી થઈ પડે વાંચે સંચાઓ અને ઓળરોનો ખપ હિંદમાં વધતો જાય છે એ ખુશી થવા જેવી જાણદ છે. એતીના પાકનો મુખ્ય આધાર વરસાદ ઉપર હોવાથી પાણીની અછત એટલે દુકાળ એવી માન્યતા આપણે રાખવી પડે છે પણ વરસાદ ઓછો હોય તે વેળા પાણી પુરું પાડી શકે એવી નહેરો હોય તો દુકાળની ભીતી ઓછી રહે. ચારકર એટલા માટે નહેરો વધારવા તરફ પણ ધ્યાન આપે છે. પંજાબમાં નહેરોના વીસ્તારમાં ઘણો વધારો કરી શકાયો છે. ૧૮૧૬-૧૭ ના વરસમાં હિંદનાં લોકોની સ્થિ-તીમાં થયેલા સુધારા વીચેના સરકારી રીપોર્ટ ઉપરથી માલમ પડે છે કે નેતું લાખ એકર જમીનને નહેરોથી પાણી પુરું પાડવામાં આવ્યું હતું. એવી નહેરો કે નદીઓ કે કુવાઓ હોય તેમાંથી પાણી એવવા માટેના પંપ અને પાવરની મદદથી ચાલે એવા

સંચાઓનો ઉપયોગ વધતો જાય છે. વજ્ર છુટ, શેરડી, તથા જીજ કેટલાક પાકનો વીસ્તાર જેમ વધતો જાય છે તેમ તેને અંગે મદદગાર થઈ પડે એવા એતીનાં ઓળરો માટેનું ક્ષેત્ર પણ વધતું જાય છે. હવે એવો વખત આવી લાગ્યો છે કે હિંદના કયા ભાગમાં જમીન તથા હવા પાણી કેવાં છે તેનો વિચાર કરીને તેને અનુકુળ અને ઉપયોગી થઈ પડે એવાં ઓળરો બનાવવાનું અથવા તેને આયાત કરવાનું કામ સંભાળથી કરે તો તેને સારો નફો થયા વગર રહે નહીં. એવા ઓળરો તથા સંચાઓ બનાવનારા બ્રિટીશ લોકોને એ ધંધામાં થતો લાભ દર વરસે વધતો જાય અને તેથી તે બનાવવાનો ઉદ્યોગ કોઈ પોતાના હાથમાંથી પડાવી ન લે તે માટે તેઓ હવે સં-ભાળ લે છે. બ્રિટીશ સામ્રાજ્યને લડાઈ દરમ્યાન હિંદે મુશ્કેલ બનાજ પુરું પાડ્યું હતું તેથી લડાઈ પછી પણ અનાજ માટે બ્રિટીશ સામ્રા-જ્યના ભાગોએ પરદેશ ઉપર આધાર ન રાખવો પડે માટે હિંદમાં અનાજના પાકનો વીસ્તાર વધારવાના પ્રયત્નો ચાલુ છે. દર વરસે હિંદમાં છથી સાત કરોડ પાઉંડની ક્ષીમતનો શ્રી-ટીશ માલ આયાત થાય છે અને હવે પછીનાં વર-સોમાં એ રકમ વધતીજ રહેવાનો સંભવ લાગે છે. એ વધારો જે ઉદ્યોગોને આભારી હશે તેને માટેના સંચાકામ તથા ઓળરો માટેનું ક્ષેત્ર પણ તેટલા પ્રમાણમાં વધતુંજ જશે માટે હિંદી વેપારીઓએ પણ તે તરફ ધ્યાન પહોં-ચાડવું ઘટે છે.

COMMERCIAL SUBJECTS.

જાહેરાતી વિષયો.

ખાંડના ઉદ્યોગ સંબંધી હિંદી ઔદ્યોગીક કમીશનનું વિવેચન.

હિંદી ઔદ્યોગીક કમીશને રીપોર્ટના પરીશીષ્ટ તરીકે નળું કરેલી વીગતોમાં એક બાબત ખાંડના ઉદ્યોગની છે તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે ૧૯૧૩-૧૪ના વરસમાં ૨૬,૫૯,૮૦૦ એકર જેટલા વીસ્તારમાં શેરડીના પાક માટે વાવણી કરવામાં આવેલી હોવાનો રીપોર્ટ મળ્યો હતો. એટલા પાકમાંથી સાધારણ રીતે ૩૪,૨૮,૦૦૦ ટન ગોળ બની શકે. એ શીવાય ખબુરી નાળીયેરી વગેરેની બાતનાં “ પામ ” (palm) આકમાંથી પણ કેટલાંક પ્રાતમાં ગોળ લગભગ ૧,૫૦,૦૦૦ ટન જેટલો બનાવવામાં આવે છે પણ એ પેદાશમાં ખાંડ ફેરફાર પડતો નથી અને લગભગ સંતોષગીરી એ પેદાશને અગર પહોંચી નથી. ૧૯૧૩-૧૪ ના વરસમાં ખાંડ તથા ગોળની આયાત ૮,૬૬,૮૦૦ ટન જેટલી થઈ હતી. હિંદમાં બનાવવામાં આવતી ખાંડમાં વધારો કરીને આયાતમાં ઘટાડો કરવાનું કેટલે દરજે શક્ય છે એ પ્રશ્નનો અભ્યાસે વીચાર કરીશું.

૨ લગભગનાં ત્રણ વરસ દરમિયાન ખાંડની સરેરાશ વાર્ષિક આયાતમાં ૨,૫૬,૦૦૦ ટન જેટલો ઘટાડો થયો હતો. એજ મુદત દરમિયાન તે માટેની ખેતીનો વીસ્તાર જેટલો વધ્યો તેટલાથી ગોળની પેદાશમાં ૩,૫૦,૦૦૦ ટન જેટલો વધારો થઈ શકે.

પાકનો વીસ્તાર.	૧૯૧૩-૧૪	૧૯૧૭-૧૮
એકર.	એકર.	એકર.
બ્રીટીશ હિંદમાં...	૨૫૪૧૬૦૦	૨૮૧૮૦૦૦

દેશી રાજ્યોમાં...	૧૧૮૨૦૦	} આંકડા મળ્યા નથી.
પેદાશ.	ટન.	

બ્રીટીશ હિંદમાં..	૩૧૫૮૭૦૦	૩૫૭૬૭૦૦
-------------------	---------	---------

દેશી રાજ્યોમાં...	૧૭૭૩૦૦	} આંકડા મળ્યા નથી.
-------------------	--------	--------------------

આ આંકડાઓ ઉપરથી જણાય છે કે બ્રીટીશ હિંદમાં ગોળની પેદાશમાં ૪,૨૬,૦૦૦ ટન જેટલો વધારો થયો છે. દેશી રાજ્યોની પેદાશમાં પણ ૧૩ ટકા જેટલો વધારો થયો હશે એમ માનવામાં આવે છે. એ રીતે લેતા કુલ હિંદુસ્તાનમાં ૪૫,૦૦૦૦ ટન જેટલી ગોળની પેદાશ વધી છે. હૈદરાબાદ, વડોદરા, જલુચીસ્તાન તથા સીકીમના દેશી રાજ્યોમાંથી વીગત મળી નથી. છેલ્લાં પાંચ વરસમાં થયેલી ખાંડની આયાત તથા તેની કીમત નીચે પ્રમાણે હતી.—

વરસ.	આયાત ટન	કીમત પાઉંડ.
૧૯૧૨-૧૩	૭,૭૨,૧૫૩	૯૫,૧૬,૧૭૨
૧૯૧૩-૧૪	૮,૬૬,૮૬૮	૯૯,૭૧,૨૫૧
૧૯૧૪-૧૫	૫,૫૦,૧૨૦	૭૦,૧૪,૯૬૦
૧૯૧૫-૧૬	૬,૪૨,૭૪૪	૧,૧૦,૭૮,૫૩૧
૧૯૧૬-૧૭	૫,૪૨,૨૧૮	૧,૦૩,૦૦,૨૧૦

આ ઉપરથી જણાય છે કે આયાત વધી અને તેની ખુદ ગોળથી પુરી પાડવામાં આવી. ખાંડના ભાવ વધ્યા એટલે આયાત ઓછી

હોવા છતાં તેની કુલ કીમત લગભગ અગા-
ઉના જેટલીજ રહી છે. એમ આશા રાખ-
વાને કારણ છે કે સરકાર જે પ્રયત્નો કરે છે
તેને પરીણામે શેરડીના પાકનો વીરતાર તથા
એકર દીઠ પેદાશ એકમાં વધારો થશે. એને
માટે પાણીની બહુ જરૂર પડે છે તેથી ગંગા
તથા સીંધુ નદીની આસપાસના મુલકમાં તેનો
પાક સારો થાય છે. તેથી વધારે ઉત્તરના
મુલકનાં હવાપાણી શેરડીની જે ભત ત્યાં ઉગા-
ડવામાં આવે છે તેને અનુકુળ નથી. કુવા-
માંથી પંપ મારફતે પાણી જેવવામાં આવે
તો દલીલ તરફના પ્રાંતોમાં શેરડીના વીરતારમાં
ઘણો વધારો કરી શકાય. બખ્ત એવે એવા કે-
શથી બહુ વધારો નહીં થઈ શકે. અંતુદત પ્રાં-
તોમાં અને પંજાબમાં હવાપાણી અનુકુળ નથી
તો પણ નેહરોની સમવડ ધણી છે એટલે શેરડીના
પાકનો વીરતાર વધારે રહે છે. બંગાલ અને
ભીલારમાં તથા મધ્ય પ્રાંતોમાં નેહરોની
મદદ વગર ઉગાડવામાં આવતા શેરડીના
પાકનો વીરતાર ઘણો મોટો છે. મુંબઈ અને
મદ્રાસ એ બે ઇલાકામાં અને કેટલેક અંશે
મધ્યપ્રાંતોમાં ખેતીવાડીખાતું જેડુતોને વીરેશ
ઉપયોગી થઈ શક્ય છે.

૩. હવે જે સુધારો ખાંડના ઉદ્યોગને માટે
જરૂરનો છે તે ખેતીની સુધારણાને છે.
મુંબઈ તથા મદ્રાસ ઇલાકામાં હાલ થાય છે
એવા પ્રયત્નો ચાલુ રાખવા બેઠાએ. ઉત્તર
તરફના પ્રાંતોમાં શેરડીની બુદ્ધી બુદ્ધી ભતના
પાકે ઉગાડવા પ્રયત્નો કરવાથી વધારે લાભ થશે.
ત્યાંના જેડુતોને સગલવવા બેઠાએ કે શેરડીની
ભત વધારે ઉંચી પસંદ કરાય અને વધારે
સારી ભતનું ખાતર વાપરી વધારે સંભાળથી
ખેતી કરવામાં આવે તો શેરડીના પાક સારો
થઈ શકે. દક્ષીણના પ્રાંતોમાં નેહરો એવી રીતે
વધારવા પ્રયત્નો કરવા કે જેથી ખરચ જેટલો
થાય તેટલાનો સઉથી સરસ ગણલો જેડુતોને
મળી શકે. એવી નેહરો વધશે તે શેરડીના પાક

કરનારને પણ લાભકારી થઈ પડશે. મુંબઈ
ઇલાકામાં કેટલેક સ્થળે એકરદીઠ સાઠ રૂપય
જેટલી રકમ પણ પાણી માટે આપવામાં આવે છે
એટલે ત્યાં શેરડીના પાકને માટે વધારે સંભાળ
લેવા બાબત વીરેશ કહેવું પડે તેમ નથી
મદ્રાસ ઇલાકામાં શેરડીના પાકને રોગ થઈ
ખગડી જતો અટકાવવાની બાબતમાં ઘણું કર-
વામાં આવ્યું છે. તેને પરીણામે ત્યાં એ પાકનો
વીરતાર ઘટતો અટક્યો છે. ખેતી કરવાની
સુધારેલી રીત લાભકારક જણાયાથી કેટલેક
કેંકાણે એ પાકનો વીરતાર વધે પલ્લુ છે.
પાકના વીરતારમાં અથવા એકર દીઠ ઉત્તરમાં
કેટલો વધારો હજી કરી શકાશે તે દર્શાવનારી
વીગત મળી શકી નથી. ખેતીવાડીખાતોને રોગ
આગાહી કરે છે કે મુંબઈ ઇલાકામાં જે ભાગમાં
ખેતીનો વીરતાર વધવાનો છે તેમાંથી એ શી
હબર એકર જેટલી જમીનમાં શેરડીના પાક
કરવામાં આવશે. 'વળી ખેતીવાડી ખાતોએ
પ્રયોગોથી સાળીત કર્યું છે કે હાલ વપરાતું
છે તે કરતાં ઓછું ખાતર વાપર્યા છતાં એકર
દીઠ પાકની ઉતર વધારી શકાય. એવો વધારો
એકર દીઠ ગોળની પેદાશમાં પચાસ ટન જેટલો
૧૯૧૫-૧૬ માં થયો હતો. એમોનીયમ સલ્ફેટ
અને તેલનાં બીયાંનો ખોળ બો દારનાં છાણ
વગેરેની સાથે મેળવીને ખાતર તરીકે વપરાય
તો શેરડીના પાકને બહુજ લાભકારી થાય છે
જેના અનુભવ થયો હતો. સલ્ફેટ એક
હીંદીનીયા યાંડના ઉદ્યોગ માટે હીંદના ઘણા
ભાગમાં ઉપયોગી છે એમ અનુભવે ગતાવ્યું
છે અને કાલસાની ખાણોવાળા ભાગમાં કૌં-
ઓવન સીકવરી પેન્ટ નામથી ઓળખાતા સાંચા-
કામનો ઉપયોગ વધતો જશે તેમ તેમ સલ્ફેટ
ઓક્સિડે એમોનીયા ઓછે ખરચે મળી શકશે
એટલે તેથી શેરડીના પાકને ઘણો લાભ થશે.

મધ્ય પ્રાંતોમાં શેરડીના પાકનો વીરતાર
શેરડી છે અને તેમાં બહુ વધારો થવાની
આશા નથી. મહા નદીની નેહરો મારફતે

વધારે પાણી યુરૂં પાડી શકાય અને મેંધ-
પ્રાંતોના કક્ષીથી વીળાગમાં મુંબઈ કે મદ્રાસના
જેવાંજ હવાપાણી હોવાથી ત્યાં પાકની ઉત્તર
ધણી વધારી શકાય. સંયુક્ત પ્રાંતોમાં શેરડી
કેકટરીવાળાઓએ જાવામાં થાય છે તેવી
જાવની શેરડી ઉગારી ભેતોં તેમાંથી વધારે
પ્રમાણમાં ખાંડ મળી હતી. એ જાવના
પ્રયોગો વધારે કરી જ્યા છે અને ગમે સ્થળે
તેનાં પ્રતિષ્ઠામ આશાજનક નીવડ્યાં છે. હવે
માત્ર ખેડુતોમાં એ વીશેની માહિતી જલદી
ફેલાવવાની જરૂર છે. હોરનાં છાણ વીગેરે
રૂપમાં જે ખાતર પ્રાપ્ત થાય તેના જથ્થો
વધારવાનાં સાધન નથી તેથી તેલનાં બી-
યાનો ખોળ વધારે મોટા જથ્થામાં મેળવવો
પડશે. મહુઆકેકનો ઉપયોગ કરવા વરફ
લોકો ખેંચાય તો ફારમોસા ટાપુમાં શેરડીના
પાકને લાભ થયો તેવોજ લાભ આપણા ખેડુનો
પણ મેળવે એ હેતુથી તે માટે સંયુક્ત પ્રાંતની
સરકાર પ્રયત્ન કરે છે; પણ એવી રીતના પાકને
ઢીડ પડવાથી કે જાનવરોથી નુકશાન ન થઈ શકે
એવી વ્યવસ્થા કરાય એમ છે કે નહીં તે જાણ
વાની વધારે જરૂર છે. હીંદની વાવ્ય સરહદ
વરફના પ્રાંતમાં નદીનાં પાણીથી ૩૧,૦૦૦
એકર જેટલા જાગમાં શેરડીના પાક કરવામાં
આવે છે અને તેમાં એકર દીઠ ૨૮ ટન શેરડી
ઉતરે છે જેમાંથી એ ટન કરતાં વધારે ગોળ
મળે છે ત્યાંના થોડાને ગોળ બનાવવામાં
મુશ્કેલીઓ નડે છે તે દુર કરવા માટે ત્યાં
પ્રયોગો માટેનું સરકારી કારખાનું ઠંડાડવામાં
આવે તો થોડું થઈ પડે. પામ હમર એકર
જેટલા જાગમાંથી તેને શેરડી મળી શકે. ખીટ-
માંથી ખાંડ બનાવી શકાય કે કેમ તે વીશે
વપામ કરતાં તેમાંથી પણ એટલાજ સારાં
પરીણામ લાવી શકાય એમ લાગ્યું છે.
જો નવશેરાની પાસે કારખાનું ઠંડાડવામાં
આવે તો તેને બેડે પ્રકારની દામ મળે
અને વરસમાં સાતથી આઠ માસ
કારખાનું ચલાવી શકાય આવું એક કાર-

ખાનું એક સ્થળે નીકળે તો બીજા સ્થળે
બીજા કારખાનાં પણ નીકળે અને પાકનો
વીસ્તાર વધારવાનો પણ પ્રયત્ન થાય. માત્ર
નેહરોદ્ધાર જેટલી સહાયતા આપી શકાય
તેટલે સુધી એવી રીતનો વધારો ખાંડના ઉ-
દ્યોગ માટે થઈ શકે. પાણી મેળવવો માટે
પંપનો ઉપયોગ પણ વધારી શકાય.

નેહરોની મદદ વગર પણ શેરડીના પાક
ઉગારી શકાય એવી ઘણી જમીન આસાન
અને ખરમામાં છે. વરસાદથી જે પાણી મળે
તેમા વધારો કરવો પડે ત્યાંજ નેહરો બના-
વવી લાભકારી થાય. આ જાગોમાં હમેશાં
પાણી યુરૂં પાડી શકે એવા ઝરા અને નદીઓ
મળી છે, તેમાંથી પ પદાર પણ પાણી ખેંચી
શકાય. ત્યાં શેરડીના પાકનો વીસ્તાર ૩૫૦૦૦
એકર જેટલો છે અને એકર દીઠ ૬ ટન ગોળ
બનાવી શકાય છે. આ ઉતર ઘણી થોડી કહે-
વાય તેથી તેમાં વધારો કેવી રીતે થઈ શકે
તે શોધવા માટે કામરૂપ ખાતે એક પ્રયોગો
માટેનું ખેતર સ્થાનિક સરકારે સ્થાપ્યું છે અને
ત્યાં કારખાનું ઠંડાડી સફેદ ખાંડ બનાવવા
માટેની પણ ગોઠવણ પણ કરવી ધારી છે.
સંચાલન આવનાં ઢીલ પડ્યું છે. ૭૦૦ એકર
જેટલી જમીન વરાળથી આવે એવાં હજી
મારફતે ખેતીને લાયક બનાવવામાં આવી છે
અને તેમાંથી ૫૩૦ એકરમાં શેરડીના પા-
કની બાવણી કરી છે કારખાનું ચશે ત્યારે
પછી આ સર્વ પ્રયત્ન કેટલા ફાયદાકારક છે
તે જણાયે અત્યાર સુધી એ સર્વ પ્રયત્નોનાં
પરિણામ આશાજનક નીવડ્યાં છે. ખરમામાં
શેરડીના પાકનો વિસ્તાર ૧૫,૧૦૦ એકર
જેટલો છે. ત્યાં મધ્ય સ્થળે કારખાનું નીકળે
એવી ગોઠવણ થતી હતી. રાજુનની એક પેટી
રૂ. ૨૦,૦૦૦ ને ખરચે એ કારખાનું ઠંડાડે
અને સરકાર અરથી આપણુ પુરી પાડે
વગેરે થરતો પણ તે માટે નકી કરવામાં
આવી હતી પણ એટલામાં લગાઈ જતી એટલી

વાત તેટલેથીજ અટકી છે ત્યાં સરકારી ખેતર માંથી ખાતરના ઉપયોગ વગર એકર દીઠ ત્રીસ ટન જેટલો પાક ઉતારી શકાયો છે. ત્યાં કારખાના કંદાડવા લાયક સ્થળો છે; પણ મજૂરો મેળવવાની મુશ્કેલી બહુ છે. જમીનની મહે સુલતે લગતા સાધારણ ધોરણથી મુક્ત હોય એવી ઘણી જમીન આ ઉદ્યોગ માટે ખરમા તમા આસામમાં ફાજલ પાડી શકાયે, માટે ત્યાં કારખાના કંદાડે એવી બહુલીથી પેટીઓ પાસે અરણ્યો સરકારે માગવી જોઈએ અને તેમને સગવડ પડતી જગા સરકારે આપવી જોઈએ એવો અભિપ્રાય કાકટર આરખરે બોલે છે. એ કારખાનાઓની પાસે નાના નાના ખેતરો રહે અને તેમાં શેર ડીનો પાક કરાય એવી વ્યવસ્થા રાખવી પડશે.

આ શીવાય એક સલાહ એ પણ છે કે શેરડીના પાકની વાવણી આપણી સગ વડ પ્રમાણે વહેલી કે ગોડી કરાય અને તેને પરીણામે પાકની ઉતર લણવાનો સમય વહેલો કે મોટો લાવી શકાય એવી અને તેમા પણ ગળપણ બહુ હોય એવી શેરડીની જુદી જુદી જાત કેવી રીતે મેળવવી. આ વીશે પ્રયત્નો થાય છે અને જુદે જુદે સ્થળે હવાપાણી લીત પ્રકારનાં હોવાથી પરીણામ પણ ભિન્ન પ્રકારનાં આવે છે.

૪. ઠોરનાં છાણ વગેરે ખાતરની અછત હોવાથી બીજા કંઈ પદાર્થ ખાતર માટે ઉપયોગમાં લઈ શકાય એવા મેળવવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. તેલનાં બીયાંને ઘાણીમાં પીલીને તેલ કાઢી લીધા પછી જે જોળ રહે છે તે શેરડીના પાક માટે ખાતર તરીકે એમોનીયમ સલ્ફેટની સાથે વપરાય તો ઘણું લાભ આપે છે. માટે તેલનાં બીયાંને પીલવાના ઉદ્યોગને ઉત્તેજન આપવું ઠીક થઈ પડશે.

લડાઈની અગાઉ ૧૯૧૩ ના જીમમા સલ્ફેટ એક એમોનીયા હીદમાં ટન દીઠ રૂ. ૨૫૭ ને ભાવે વેચાતું હતું. હવે પરદેશથી આયાત થાય તે કિરતા એકે ખર્ચે એ વસ્તુ હીદમા બનાવી શકાય.

૫. ઉતર હીદના પ્રાંતોની શેરડીના બે ભાવ રહે છે તે કિરતા મુંબઈ અને મદ્રાસની શેરડીના ભાવ બહુ વધારે રહે છે. મુંબઈ તથા મદ્રાસની શેરડી ઉતર તરફના પ્રાંતો કરતાં વધારે ગળપણ વાળી હોય છે એ વાત ખરી છે પણ તે તફાવત એટલો મોટો નથી કે ભાવમાં રહેલા તફાવત નો સંપૂર્ણ ખુલાસો થયો એમ ગણી શકાય. મુંબઈ તથા મદ્રાસમા જેવી જાતની શેરડી ઉગાડવામાં આવે છે તેવીજ જાતની શેરડી શીણ અને મોરીશ્વસમાં પણ ઉગાડવામાં આવે છે. ફીણમાં કારખાનામા શેરડી તણુ આને મણ પડે છે. વાવવાનો, કાપવાનો અને ગાડીમા લઈ જવાનો ખર્ચ પણ એમા સમાઈ જાય છે. મોરીશ્વસમાં શેરડી સવા પાચ આને મણ મળે છે. ફાર-મોઝાના ટાપુમા સાડાચાર આને મણ શેરડી મળે છે. તેમાં ખાડ અગ્યાર ટકા જેટલી હોય છે એટલુંજ પ્રમાણ વાવ્ય પ્રાંતોમાં હોય છે. એ રીતે સરખાવી જોતા મુંબઈમા શેરડી છ આને મણ અથવા એથી માત્ર રહેજ વધારે ભાવે મળી શકે તોજ ત્યાં એ માટેનું કારખાનું સાફ કામ કરી શકે. તે વગર કારખાનું ફાવી નહીં શકે. શેરડીના રસમાંથી જેટલી આંક ઉતરે તેના પ્રમાણમાં એ શેરડીના માલિકને કીંમત આપવી એવી રીતનો વહેવાર પાકવાનો પ્રયત્ન વાવ્ય પ્રાંતોમાં કરવામાં આવ્યો પણ તેમાં ફતેહ મળી નથી. જે સારી જાતની શેરડી પસંદ કરીને એ ધોરણ ઉપર કામ લેવામાં આવે તો હલકી જાતની શેરડીની પેદાશમાં વધારો થઈને પાકની જાત સુધારવા તરફ લક્ષ્ય થશે.

દીવાળીના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનના જોશો કે ?

હીદના દક્ષિણ વિભાગમાં શેરડીની નત સુધારવાના સવાલ કરતાં પણ વધારે અગત્યનો સવાલ તો એ પાકનો વિસ્તાર વધારવાનો છે. એ ભાગમાં ગોળનો ખપ વિશેષ છે તેની જગતરની માગણીને પહોંચી વળવા પછી પણ વધે એટલી પેદાશ થાય અને તેને પરિણામે ગોળનો ભાવ ઘટે તોપણ શેરડીના પાક ઉતારવામાં જેડુતને લાભ રહે તો મોટા જથ્થાને માટે કારખાનુ કંદાડું પરવડે; પણ જો ગોળનો ભાવ ઘટવાની સાથે જેડુતને શેરડીના પાક કરવો પોસાય નહીં એવી સ્થિતિ હોવી થાય તો કારખાનુ આપી શકે નહીં. તેથી થોડી જગામાં જેમ અને તેમ વધારે પાક કેવી રીતે કરવો અને તે માટેનો ખર્ચ કેમ ઓછો કરવો તે વીશે માહિતી આપવાની ફરજ સરકારનાં ખેતીવારી ખાતાએ જાળવવી જોઈએ. બીજી સુરકેદી જીતવાની છે તે એકે ને શેરડીના પાક કરવાની જગા છુટી છુટી હોય તો તે પાકને મધ્યસ્થ સ્થળે લઈ જવાનો ખર્ચ વધી જાય. તે ખર્ચ ઘટાડવા માટે શેરડીના પાક પાસે પાસેના ખેતરોમાં કરવામાં આવે એવી યોજના કરવી જોઈએ.

૬. આ રીતે જોતાં દક્ષિણ હીદમાં નેહરોવાળા ભાગમાં પાકનો વીસ્તાર વધારી શકાયો અને ઉત્તર ભાગમાં એકર દીઠ પાકની ઉતર વધારી શકાયો જેને પરીણામે કહાય એ પાક વધારે લાભકારક લાગવાથી તેનો વીસ્તાર પણ વધશે. તે આ સંજોગમાં અલ્પ સુધી જે જે માર્ગ લાભકારી લાગ્યા છે તે માર્ગ આગળ વધુ એજ ઉત્તમ રસ્તો છે એમાં મુદત બેઠકારી કરવી ન જોઈએ. બીજારનો જે ભાગ ગંગાતટની ઉત્તર છે ત્યાં શેરડીના પાક માટેનું સરકારી ખેતર સ્થાપવાની બાબતમાં મુદત વાર લગાડવી ન જોઈએ. આસામ તથા ગરમામાં પણ ખાંડ બનાવવા માટેનાં કારખાનાં કંદાડવામાં આવે તો લાભકારી નીવડવાનો સારો સંજવ કેખાય

છે. આ ઉપાયો ખતથી લેવાય તો અત્યારે જેટલી ખાંડ આયાત કરવી પડે છે, તે કરતા પણ વધારે જથ્થો ગોળ અને ખાંડની હાલની પેદાશમાં વધારી શકાય

૭. બીજા પાકના ભાવની અસર શેરડીના પાક ઉપર કેવી થાય તે પણ વીચારવા જેવી બાબત છે. ખાસ કરીને બંગાળમાં જુટના પાક સાથે એને બહુ સંબંધ છે. બંગાળ અને આસામમાં શેરડીના પાકનો વીસ્તાર ૧૯૦૫ થી ૧૯૧૨ સુધીના વરસોમાં એકંદર ૨૬ ટકા ઘટ્યો અને એજ મુદતમાં જુટ માટેના પાકનો વીસ્તાર ૨૨ ટકા વધ્યો. શેરડીના ભાવમાં એ મુદત દમ્યાન ૧૮ ટકા જેટલો વધારો થયો અને જુટનો ભાવ ૬૧ ટકા વધ્યો હતો.

૮. એટલું છતાં શેરડીના ભાવમાં અને પાકના વીસ્તારમાં થયેલી વધઘટ ઉપરથી ગોળની પેદાશ બાબત અથવા જુટના જગતરમાં તેના ઉપજેલા ભાવ બાબત કાંઈ પણ ચોક્કસ નીર્ણય ઉપર આવી શકાતું નથી. શરૂ હવામાં ગોળ સારો રહેતો નથી એટલે શેરડીના પાક ઉતાર્યા પછી થોડાજ સમયમાં માત્ર જગતરમાં વેચાવા જાય છે કારણ કે જેડુતો તેને પોતાના કષાતમાં લાંબો સમય તાળી શકતા નથી. આ એક કારણથી ભાવમાં વધઘટ બહુ રહે છે અને ઘણી વાર સસ્તે ભાવે માત્ર વેચાઈ જાય છે જેડુતના ધરમાં કેટલા નાણાં ગયાં તે વીશે અટકાવ કરવી વડન લુલાવો ખવડાવનારી ઘટ પડે છે. ગોળનો ખપ ઘટ્યો એમ માનવાને કારણ નથી; તેમ છતાં આયાત કરવામાં આવતી ખાંડના ભાવ વધ્યા છે અને શેરડીના પાકના વીસ્તારમાં વધારો થયો છે જેની અગત્ય ૬૦ વરસે વધતી જશે. આ સર્વ ધ્યાનમાં લેતાં ખાંડના ભાવમાં થયેલા વધારાનું કારણ એકજ માની શકાય અને તે એ કે ખાંડના જેવી ગળપણવાળી ચીજોને ખપ લોકોમાં વધ્યો છે અને તેનું કારણ એ છે કે લોકો વધારે

કાઢવાનું બની શક્યું. હવે લોખંડના સંચા
ખેડુત જેવાતા અથવા ભાડે મેળવી શકે છે
અને તેને ચલાવવા માટે પોતે મેળવેલા
ઢાર અથવા મનુરોથી કામ લે છે.

૧૩ નવી જાતના સંચાથી ૬૮ કે ૭૦
ટકા જેટલો રસ કાઢી શકાય છે. જ્યાં શેરડી
બહુ જાડી અને બહુજ રસદાર હોય ત્યાંજ
આટલું ઉંચું પ્રમાણ આવે છે. તેમાં પણ
સારા બળદોને રાખીને તથા તેમને નીચમીત
રીતે બદલીને સંભાળથી કામ લેવું પડે છે.
જે શેરડીની જાડાઈ આધારણ હોય તે ૬૨ ટકા
જેટલો રસ કાઢાય છે. શેરડીની જાત, સંચાની
જાત, તથા તેને ગોઠવવાની રીત એ ઉપર
આ પ્રમાણનો મોટો આધાર છે પણ ખેડુત
પુરવાં ઢોર ન મળવાથી કામમાં ધીમી પડે
છે અને પરીણામે રસ સુકાઈ જવાથી ઘણું
નુકશાન થાય છે.

૧૪ જ્યાં પસદ કરીને તેની આસપાસ
શેરડીના પાકનો જેટલો વીરતાર હોય તેનો
તથા ખેડુતોની શક્તિનો અને સંચા
ચલાવનાર મનુરોની કુશળતાનો વિચાર
કરીને કામ લેવામાં આવે તો શેરડી પીલવા
માટેના વીજળીથી અથવા વરાળથી ચાલે
એવા સંચાનો ઉપયોગ ઘણો લાભકારી થઈ
પડે. એવા સંચા જ્યાં દાખલ કરવામાં
આવ્યા છે ત્યાં શેરડીનો પાક છુટાં છુટાં
ખેતરોને બદલે પાસે પાસેના ખેતરોમાં
કરવાની વૃત્તિ ખેડુતોમાં ફેલાઈ છે. “ઓઈલ
એન્જીન” કે “ગેસ એન્જીન” થી કામ લેવાય
તો બળદથી કામ લેવાતા સંચા કરતા પંદર
ટકા જેટલો વધારે રસ કાઢી શકાય છે. ત્રણ
બળદથી કામ લેતા એક કલાકમાં ૪૫૦ રતલ
અને ચાર બળદથી ૭૫૦ રતલ શેરડી એક
કલાકમાં પીલી શકાય તો ૨૦"X૧૪" નાં
સાલરવાળા એક ઓઈલ એન્જીનથી કલાકના
૪૫૦૦ રતલ શેરડી પીલી શકાય છે. જે
૧૨ ઇંચ વ્યાસ અને ૧૮ ઇંચ લંબાઈનાં

ત્રણ સાલરવાળી મીલથી કામ લેવાય તો દર
કલાકે ૨૦૦ થી ૨૫૦ રતલ ગોળ માટે જોઈએ
તેટલો રસ કાઢી શકાય. કેટલાક સંજોગોમાં
એ પ્રમાણ વધારીને કલાકે ૩૦૦ રતલ જેટલું
પણ લાવી શકાયું છે. એવી એક મીલ ૨૪
થી ૩૦ જેડી બળદોની જેટલું કામ આપી શકે
અને મીલ ૨૪ કલાક ચાલુ રાખી શકાય જ્યારે
બળદની પાસે માત્ર પાંચ કે છ કલાકથી
વધારે કામ લઈએ તો તેની તંદુરસ્તી નબળી
પડે. ૪૦ થી ૫૦ એકર જેટલા ભાગમાં
શેરડી પીલવા માટે જેટલું કામ બળદોથી
લેવું પડે તેટલું કામ ઢોરની મદદ વગર
આવી એક મીલથી થઈ શકે અને વીરતા
૨૫ એકર જેટલો નાનો હોય તો તેને
અનુકૂળ નાની મીલ પણ બનાવી શકાય
જ્યાં આવી મીલ કલાકવામાં આવી છે ત્યાં
શેરડીની કીમત ૨૫ થી ૩૦ ટકા જેટલી
વધી છે. એનું એક કારણ એ છે કે જે
વેળા શેરડીમાં ગળ્યા રસનું પ્રમાણ સહીય
વધારે હોય તેજ વેળા તેને પીલવાનું કામ
આવી મીલ હોવાથી સહેલું થઈ પડે છે.
માઇસોરમાં જ્યાં મોટાં ખેતરો હોય છે ત્યાં
શેરડી ઉગાડનારાઓએ આવી મીલો ગોઠવી
છે બીજે કેટલેક ઠેકાણે એવી મીલો સર-
કારી ખર્ચે સ્થપાઈ છે. છેલ્લાં થોડાં વર્ષો
દરમ્યાન કેટલીક એવી મીલો સરકાર પાસેથી
નાણાં ઉછીના લઈને સહાયકારી સંસ્થાઓએ
સ્થાપી છે. એમાંથી એક પણ મીલ એટલું
સંતોષકારક કામ મેળવી શકી નથી કે જેથી
મોસમ દરમ્યાન તેને સાતલીવસ ચાલુ રાખીને
કામ લેવાય. પણ દર વરસે એ સ્થીતીમાં
સુધારો થાય છે અને ખેડુતો હવે એની મીલો
ઉપર વધારે આધાર રાખવા લાગ્યા છે.

૧૪ માઇસોરમાં મળેલા અનુભવ ઉપરથી
નીચે પ્રમાણે ટીકા થઈ છે:—“આવી મીલો
વધારે સ્થપાય એ માટે સહીય સરજ ઇલાજ
શો છે તે માલમ પડ્યું નથી. મોટા ખેતર-
વાળાં કેટલાક ખેડુતોએ એવી મીલો સ્થાપી.

મેટેલીક શીલીંગથી બીલીંગને ચોરસ શોભે છે.

છે. સહકારી મંડળો સ્થપાય અને તેમની ઉપરથી નીચે આવી મીલો ચલાવવા માટે તાલીમ મેળવેલા અનુભવીઓ દ્વારા કામ લેવાય એ સહથી સરસ માર્ગ છે સરકારે અખતરા તરીકે સ્થાપીને પાછળથી નાની થાપણવાળા વેપારીઓને સોપીદીધેલી મીલોમાં કેટલીકવાર એવા વાધા પડે છે કે જેથી બેઠ પક્ષકારોને નુકશાન થાય છે અત્યાર સુધી આવી મીલોમાં મહુજ યોડું કામ થયું છે પણ તેથી એટલું સાફ પરીણામ લાવી શકાય છે કે હવે ઘણા મોટા પાયાપર એજ રીતે કામ લેવું યોગ્ય છે એમ કહી શકાય. ”

આટલા ઉપરથી એમ કહી શકાય કે જો શેરડીના પાકને પીસતાર વધારવો હોય, જો પાકની જાત સુધારવી હોય, અને હાલની પદ્ધતીથી કામ લેવાના માલની જે ગરબાદી થાય છે તે અટકાવવી હોય તો આવી મીલો સ્થાપવી જોઈએ. એવી મીલો નફાકારક થઈ પડશે એમ બતાવવા માટે સરકારે તે કામ ઉપાડી લેવું જોઈએ માર્ગસર અને મદ્રાસ શીવાયના સારંગામા આ ઉદ્યોગની ઉત્તતી ગહુ મંદ છે તકાવીની પદ્ધતી, સહકારી મંડળો, અને જાગીરદારોની મદદ એ સર્વનો જેટલો ઉપયોગ થઈ શકે તેટલો કરવો જોઈએ પણ નાની થાપણવાળાઓ સ્થાનીક માગણીને પહોંચી વળવા જેટલી શેરડી પીલવામા માટે યોગ્ય ગોઠવણ કંઈ એમને ઉત્તેજન આપવું એજ હાલ યોગ્ય સમય સુધી તો સહથી સારો ઉપાય છે.

૧૫ શેરડીનો રસ કાઢવા પછી તેનું શુદ્ધ કરવું ને પ્રક્રિયે વપાસીએ હાલમા નવા ગોળ બનાવવામા આવે છે ત્યાં (૧) બળ વજનનો ખર્ચ ઘટાડવાન (૨) ગોળની જાત સુધારવાના અને (૩) રસને ઉત્તમતી વેળા ને ઉત્તરાર્ધ જાત ને બગી જાય છે તેવી બરબાદી વટાવવાના એ ત્રણ પ્રકરના પ્રયત્નો થાય છે. બળતણની બબદમાં પુનાની ભૂંડ અગાડની રીત

કરતા વધારે લાલકારી જણાઈ છે. મદ્રાસમા પણ ભટ્ટીની ગોઠવણમા સુધારા કરવાના પ્રયત્નો ચાલુ છે અને જેટલા સુધારા કરાયા છે તેટલાથી ઘણું લાભ થયો છે. ગોળની જાતમા સુધારો ઘણો કરી શકાય પણ તે સ્થાનીક લોકોને પસંદ પડવાની ખાતરી રાખી શકાતી નથી છતાં હાલના કરતા વધારે મારી જાતનો ગોળ બનાવવાનું તો અધે સ્થળે ખેડુતોને પોસાય એમ છે બીહારનો અને સચુકત પ્રાંતોના પૂર્વ ભાગનો પોચો ગદો ગોળ ચાર રૂપયે મલ વેચાય છે, જ્યારે તેથી ઉત્તર આવેલા ભાગનો ગોળ પાચ રૂપયે મલ વેચાય છે એ બેમાથી પહેલાનો ઉપયોગ ઘણું લાગે ખાડ બનાવવા માટેજ હોય છે એટલે જો ત્યાં વધારે મારી જાતનો ગોળ બનાવવામા આવે અને ને રીતે એના ભાવ વધારવામા આવે તો તેની ઉત્તર તરફના ભાગમા આવેલા ખાડ બનાવનારા કારખાનાઓને નુકશાનકારક થઈ પડે. એમ થાય તો દલગીર થવા જેવું નથી કેમ કે હાલની રીતથી ખેડુતને એાછો ભાવ મળે છે અને કારખાનાવાળાઓ શેરડીનો રસ લેવાને બદલે ગોળ લાંબને એ માહેલા ગળપણની ગરબાદી કરે છે જો તેઓ શેરડીનો રસ લઈને તેમાથી ખાડ બનાવે તો ૭ થી ૮ ટકા જેટલી ખાડ બનાવી શકે તેને બદલે હાલ હલકી જાતનો ગોળ લાંબને બનાવે છે તે માત્ર ૪ થી ૬ ટકા જેટલીજ બને છે. વળી ખાડ સાફ કરવાનો ઉદ્યોગ મદો પડવાથી ગોળના ભાવ વધી ગયા છે અને જાવથી ગોળ ખપ જાવવા લાગ્યો છે, જ્યારે જાવાની ખાડની હરીફાઈ તો ચાલુ છે અને વધારે લાભ ને જાવી જાય છે ગોળને બનાવા માટેના મોટા કારખાના હોય તો વચ્ચમા બધા દહાડા ચાલુ કામ કરી શકે અને ખરચમા કેટલોક અચાવ થાય પણ એ આખતમા કોઈને ખાસ ઉત્તેજન આપવું અત્યારે સલાહજારક નથી.

૧૬. આ સ બધી જે બલામણી કરી શકાય તેમા ઘણીક તો ઉપર કહેલી છે. વિશેષ ભવા-

મણી નીચે પ્રમાણે છે:—આ ઉદ્યોગને અંગે વધરાતા સચા કામની વારવાર તપાસી લેવાની જોઈએ, જેથી એને જ્યારે ધગ્ધા થાય ત્યારે કામમાં લઈ શકાય એવી સ્થિતિમાં રાખવામાં આવે. વળી જ્યારે જોઈએ ત્યારે તેને ચલાવવા માટે મીસો પણ મળી શકે એવી વ્યવસ્થા થવી જોઈએ. વાગ્ય પ્રાતોમાં જેડુતો વધારે સાડાં ખાતર વાપરે અને સારી જાતની શેરડી ઉગાડે તે માટે વેદાવીની પદ્ધતિથી અથવા ફેરરોડા ટાયુમા ત્યાની સરકારે ધારણ કરેલી રીતી યોગ્ય લાગે તેવા ફેરરોડા સાથે સ્વીકારીને ખાસ પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. એરી તી એવી છે કે જે ૨૪ એકડા જેટલા ખેતરમાં અસુક પ્રકારનું ખાતર વાપરવા માટે જેડુત રા પોડ ખર્ચે તો મગકાર તેને જે પોડ કીમત જેટલું ખાતર પોતાની તરફથી ઉછીનું આપે જરૂર તથા આસામમાં કારખાનાં કહાઈનારને ખાસ મદદથી ઉત્તેજન આપવું જોઈએ. એ ભાગમાંથી એટલી ખાડ બનાવી શકાય કે જેથી હાલ આયાત થતી ખાડના મોટા ભાગ જેટલો જથ્થો એ પ્રાનોમાંથી મળી શકે અત્યાર સુધી વર્ષુવેલા ઉપાયોથી ખાડ બનાવવાના કારખાના વધશે

સુરોપીયનોના વહીવટવાળાં કારખાનાંઓ માટે કંઈ વધારે મદદની જરૂર નથી. જે નાના કારખાનાંઓ સુરોપીયન દેખરેખ માટેનો ખર્ચ કરી ન શકે તેમને માટે સચુકવ પ્રાતોમાં તથા ખીહાર અને એરીસામાં સરકારે કાબેલ સલાહકારો પુરા પાડવાની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ. ઘેર વગર પણ ચલાવી શકાય એવી પાવરશીલો કહાઈવા માટે લોકોને સમજાવવાનું કામ એ કાબેલ સલાહકારોને સોંપવું નહીં. કેમકે એ કામ એછા પગારવાળા પણ એવા કામના ખાસ અનુભવી એક અમલદારને થોડાક મદદનીશ આપી તેમની મારફતે કરાવી શકાય. ખાડના ઉદ્યોગ માટેના કાબેલ સલાહકારોની મદદ ખાડનાં કરખાનાંવાળાઓને સંપૂર્ણ અને મફત આપવી જોઈએ અને એવા એવા સલાહકારો પોતાનું કામ સારી રીતે કરી શકે તે માટે અખતરોમાં ફરી જોવાની બાબદમાં પણ એમને સંપૂર્ણ છુટ અને સરળતા કરી આપવી જોઈએ. આ કામ માટે તથા પ્રાંતમાં આવેલા કારખાનાંઓને જોઈએ ત્યારે મોકલી શકાય એવાં ફેરરોડાને કેળવી તૈયાર કરવા માટે ખાંડનું એક કારખાનું એ ઉદ્યોગ સંબંધી સરકારી સલાહકારના કાબુમાં હોવું જોઈએ.

હિંદમાં ઉદ્યોગ હુન્નરની ખીલવણીના માર્ગો.

પ્રોફેસર એમ. જે આંડ્રીયાનું ગ્રીનું ભાષણ.

પ્રોફેસર એમ. જે. આંડ્રીયાએ તા. ૨૧-૧-૧૯ ને મજાબવારે સાગના વાહીટવે લેહલો પીલિંગમાં, સીડનહામ કેલેન્ડર એક્ટ કેમમ એનડ ઇન્ડોનોગીકસના હોલમાં હિંદમાં ઉદ્યોગ હુન્નરની ખીલવણીના માર્ગો ના વિષયના ૬ ભાષણોની હારમાળાનું ગ્રીનું ભાષણ આપ્યું હતું, જે વેળા શ્રાવણનેની મોટી સંખ્યા હાજર હતી ભાષણને ચાર નીચે મુજબ છે —

• ઇસ્ટ્રીયલ કમીશનના રીપોર્ટમાં પંડિત મદન મોહન ભાવવીયાએ હિંદમાં હુન્નર ઉદ્યોગ

ખીલવવાની કેટલી જરૂર છે એ વિષે જે વિવેચન કર્યું છે તે વીશે સારો કડખાઈ હે ભાષણ કર્યો છે કહ્યું કે આપણા દેશમાં મુંબઈ જેવા શહેરો ઘણા થોડાં છે. જો દોષ મુંબઈ જોઈને હિંદના ઉદ્યોગ હુન્નરનો ખ્યાલ કરે તો તે જોઈને ખ્યાલ કંડવાય કાળુ કે મુંબઈ શહેર હિંદના રોકડોમાં એક અપવાદ સમાન છે. મુંબઈમાં વેપાર દેહીના હાથમાં છે, કલકત્તામાં વેપાર અંગ્રેજ વેપારીઓના હાથમાં ઘણા પ્રમાણમાં છે. કલકત્તાની જુટ મીલો, કોલસાની ખાણો અને ઇન્જનેરી ઉદ્યોગો ઘણા બરા

૬ વી પોલીસ કરેલા ટેબલ ટોપ ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

અંગ્રેજોના હાથમા છે. જો મદ્રાસ તરફ જોઈએ તો અંગ્રેજ વેપારીઓ અને પલાનતરો છે, બીહારમાં ગાળીની કૃષ્ણ અંગ્રેજોના હાથમા છે હિંદ ભવિષ્યકાળમા કેવું થશે તેનો ભાસ મુબઈ, આપે છે. એક જાણીતા અંગ્રેજ લેખકે કહ્યું છે કે “Bombay is the presage of the future” પણ મુંબઈ શહેર કંઈ હિંદ દેશ નથી અને મુંબઈના સાહસીક હિંદી વેપારી ઓપરથી આપણે આખા દેશનો એકસરજો વિચાર ગાંધી શકાય નહીં.

હિંદમા વસ્તી ઘણી છે અને મજૂરી પણ સસ્તી મલે છે, પણ એક દેશની આબાદી કાંઈ તેની વસ્તીના પ્રમાણમા નથી જો વસ્તી થોડી હોય, પણ લોક કેળવણી હોય અને તેઓ પાસે જોઈતી સામગ્રીઓ હોય તો તેઓ પોતા નો દેશ આબાદ કરી શકે હિંદ દેશમા વસ્તી ઘણી છે, પણ સામાન્યલોક અભણ છે, અને કામ કરવા માટે સાચાકામ, અને સામગ્રીઓ પુરતી નથી. હુદ્દર ઉદ્યોગ વધારવા માટે સર્વથી અગત્યની ચીજ તો એ છે કે લોક શીખેલા જોઈએ.

આર્થિક વીજ્ઞાન એક મુળ તત્ત્વ એ છે કે દેશની આબાદી ચાર ચીજો પર આધાર રાખે છે, અને તે land, labour, capital અને organization યાને જમીન (સઘળી કુદરતી પેદાશો સાથે), મજૂર (આની અંદર માટેથી તે નાને સુધીના કમાનાર) ધાપણ, સુંદી, અથવા પૈસા, અને કામ કરવાની ક્ષમિયા. આ ચાર બાબદોમા આપણો દેશ કેવી રીતે આગલ વધેલો છે તે આપણે જોઈએ.

કુદરતે હિંદ દેશને સામટી રીતે જોતા ઘણી ફેલફુલ જમીન આપી છે, પણ વર નદી અરાખર નહીં આવવાથી કોઈ કોઈ વર એમા પાક થોડો હિતરે છે. એ માટે આપણા દેશમા જે નહેરો (Irrigation Canals) છે તે કરતા ઘણી વધુ બાધવાની અગત્ય છે.

આપણી જમીનમા જે અનેક ધાતુઓ છે તેની બરાખર તપાસ અથવા સર્વે કરવી જોઈએ. આપણી નામદાર સરકારનો જીયોલોજીકલ સર્વે ડીપાર્ટમેન્ટ (Geological Survey Department) તે દર પાંચ વર્ષે ધાતુઓ ક્યા ક્યાં છે અને કેટલા પ્રમાણમાં છે તે વીશે એક ચોપડી બહાર પાડે છે અને તેમા ઘણી જાણવા જોગ વીગતો છપાય છે આ ડીપાર્ટમેન્ટમા ઘણા બાહોશ અને હુશયાર જીયોલોજીસ્ટો છે અને ઉદ્યોગીક કમીશનના પ્રમુખ સર થોમસ હોલેડ આગળ આ ડીપાર્ટમેન્ટના વડા હતા. આપણે ત્યાં વીવીધ જાતની ધાતુઓ કાચી સ્થિતિમા મળે છે અને પદાર્થો ઘણા છે ઉદ્યોગો હાલમા સચાચી ચાલતા હાવાથી તેઓને કોલસાની બીજી બહુ જરૂર રહે છે અને જે દેશોમા કોલસો ઘણો મળે છે ન ઉદ્યોગમા ઘણા આગળ વધે છે. આપણે ત્યાં બંગાળમા રાનીગજ અને જેહેરીયા આગળ સારા જથ્થામા કોલસો છે પણ તે ઘટીજ સરસ જાતનો નથી. બાળ વાને માટે અને ગરમી પેદા કરવાને માટે તે ઇંગ્લેન્ડના સ્ટીમ કોલસા જેવો ઉત્તમ જાતનો નથી દેશમા કોલસાની બીજી અણ મીક ખાણો કેટલી છે તે શોધી કહાડવા આપણે પગલા ભરવા જોઈએ, કારણ કે હાલના પખતમા ઉદ્યોગો માટે કોલસો ઘણો જોઈએ છીએ અને આગળ ચાલતા આપણને કોલસાની તાણ પડે એવો ભય ઉભો થાય છે અને ભાવજ કંટોએ કહ્યું કે જ્યારે એક નવો હુદ્દર સ્થપાય ત્યારે ઘણુંજ અગત્યનું તો એ છે કે તે કંઈ જગ્યાપર સ્થાપવો. કારખાનું એવી જગ્યાએ ઉભું કરવું કે જગ્યાથી કાચો પદાર્થ અને ઉદ્યોગને કામ આવે એવી સઘળી ચીજો ઘણીજ કીકાયત ભાવે મળી શકે.

ઉદ્યોગીક કમીશન એવી સલામતી કરે છે કે પાણીમાથી વીજળીક બળ ઉત્પન્ન કરી શકાય એવી જગ્યાઓની પુરેપુરી શોધખોળ

કરવી મેશન તાતા કુંપનીએ વીજળીક બળ પેદા કરવા લાનેલી આગળ ગંજવર ખર્ચે હાઈડ્રોઇલેક્ટ્રીક વર્કસ ઉભાં કરીને મુંબઈના નીચ ઉદ્યોગને ઘણી સવલતા કરી આપી છે. એવી બીજી સ્કીમો અર્ધસંવેલી અને કૅલ-નાવેલીના પાણીમાંથી વીજળીક બળ ઉત્પન્ન કરવા માટે તૈયાર થઈ છે. માધસોરમાં પણ એવીજ રીતે વીજળીક બળ વપરાય છે. કોલસો ખુદીથી જાય તોથી જો વીજળીક બળ મળે તો હુન્નર ઉદ્યોગને ધોકા. નહીં લાગે કેટલાક ઉદ્યોગો જેવા કે ગ્રીચ કરવામાં અને એલ્યુમીનમ બનાવવા માટે વીજળીક બળજ જોઈએ. આપણી જામદાર ચંદ્રકારે વીજળીક બળ ક્યાંથી ઉત્પન્ન કરી શકાય તે શોધી કાઢવા એક કમીટી નેમી છે, તે કમીટીએ 'પોતાનું' કામકામ શરૂ કર્યું છે. આપણે ત્યાં કોલસો, લોહ, મેંગેનીઝ, અખરણ, સીસું, ઠલઈ, સોનું અને બીજું ઘણું છે, એ ઉપરાંત દેશભીન તેલના ગરમિયાં પણ છે. બીજી જમીન ઉપર પેદા થતી ચીજોમા આપણે કપાયલાં અને મુવેલાં જાનવરોના ચામડાને પણ ગણી શકીએ અને તેની નીકાગમાં આખી દુન્યામા હીંદ પહેલું આવે. આપણે ત્યાંથી પરદેશ ચામડાંની બહુ મોટી નીકાશ થાય છે. પરદેશીઓ ચામડાં કેળવે છે અને તેમાંથી બુટ, શૂ, હારનેસ અથવા છત્ર પટા વગેરે બનાવીને આપણે ત્યાં મોકલાવે છે.

આ પછી આપણે ઠવાંએ કહ્યું કે લોખંડને પોલા દના ઉદ્યોગ બીજા સઘળા ઉદ્યોગોના એક પાયા મીતાલ છે. ઇંગ્લંડ, ફ્રાન્સ, અમેરીકા, જર્મની આ લોખંડ બનાવવાના ઉદ્યોગને લીધે ઘણા ચાનાળ વધી ગયા છે. તે દેશોમાં મોટે લાગે સાચાકામ બને છે, પણ આપણે ત્યાં બનતું નથી આપણે પરદેશથી સાંચાકામ આયાવ કરીએ છીએ, અને વાપરીએ છીએ. સાચો બાગે તો સમારી શકીએ છીએ, પણ નવા

બનાવી શકતા નથી, હુન્નર ઉદ્યોગોમાં વધવા માટે આ એક ખોટા ખરેખરી માલમ પડી છે.

“Labour” યાને મોટેથી તે નાના સુધીના સઘળા કામ કરનાર અને કમાનારની સઘળા દેશોમાં જરૂર પડે છે કુદરતે આપણા દેશને ઘણી ચીજોથી બહીસ કીધી છે અને સઘળી ચીજો માણસ જાતની મદદથી ઉપયોગમાં લઈ શકાય એમ છે. આપણે ત્યાં તેનીસ કરાડ લોક છે પણ તેના મોટા લાગ બીન કેળવાયેલા છે. હીન્દીવાનો બીજા દેશોના લોક કરતાં કાંઈ ઓછી મેનશક્તી ધરાવતા નથી પણ જેમ એક ખેતરને પાણી નહીં મલે અને વેરાન થઈ જાય તેજ પ્રમાણે એક માણસને કેળવણી નહીં મલે ત્યારે તેની મનશક્તી મદ થઈ જાય છે. આપણા લોકોને દરેક જાતની કેળવણીની ઘણીજ જરૂર છે પણ અમસ્થું વાંચતાં લખતાં આવડ્યું એટલે કેળવણી લીધેલી કહેવાય નહીં. બીજા દેશોમાં પ્રાથમીક કેળવણી ફરજિયાત છે, તેઓની મન-શક્તી આગળ પાળના વાતાવરણથી ખીલે છે. હીંદો મજૂર ગામડે રહેતા, બાપદાદા જેમ કરતા આવેલા તેમ કરતા, અને બીનકેળવ-યેલા હોય છે અને તેનું ગળજ બીજવણી વગરનું છે. આ કારણોને લીધે તેનું કામ તેને જોના સમાન લાગે છે, ઉદ્યોગિક કમીશન બહામણ કરે છે કે દેશના લોકોને ફરજિયાત પ્રાથમીક કેળવણી આપવી. મજૂરોને કામે હોય તે વેળા ઉદ્યોગિક કેળવણી આપવી, એક શીખેલો માણસ ઘણુંજ સરસ કામ કરી શકે છે. જો આપણા મજૂરોને પ્રાર્થમિક કેળવણી આપીએ, અને સારો પગાર આપીએ તો તે લોકો આરાધક બાઈ શકે, પુરતાં વસ્તુ પહેરી શકે, પોતાના બરચાઓને કેળવણી આપી તેઓની દરકાર કરે, પોતાના ઘરનાં માણસ સાથે સતોષી રહે અને પોતાનું કામ જલદીથી અને કુશળતાથી કરે. મજૂરીના દર જો વધે તો ગરીબ લોકોને એક આશી-

મારસેદમની રંગીન લારીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

મોઢ યાચ પશુ - તેની અસર તરત નહીં
પશુ ધીમે ધીમે માલમ પડે. થોડો પગાર
આપવાથી સરસ કામ થતું નથી. 'શેઠ
એમ સમજે છે કે જો મોટો પગાર આપીએ
તો કમાણી એટલી ઘણી જાય, પશુ એમ વિચા-
રવામાં ભૂલ છે. જો સારો પગાર આપે તો
કમાણી ઘટવાને બદલે વધે છે. એકદમ નહીં
પશુ આસતે આસતે કમાણીમાં વધારો થાય છે.

અમેરીકાના લોકોના વિચાર એવા હોય છે
કે કાંઈ નહું કરી દેખાડવું અને ચોવી હોંસ બેઝો
રાખે છે, તેઓ અને બીજાં દેશોના લોકોપર જો
વેપારી સંકટ આવે તો પશુ હંમેશા આશા
રાખી પોતાના ધધને વધારવાની કોશિશ કરે
છે. મુંબઈના લોકો આવી જાતની હીમત
ધરાવે છે અને તે હિંદવાનો માટે ચરેકે દાખલો
છે. હિંદના વેપારીઓ ઉદ્યોગ હુન્નરને ઉતે-
જન આપતા નથી, દીકરો બાપનો ધંધો
એકજ રીતે ચલાવ્યા કરે છે, તે કાંઈ નહું નહું
દાખલ કરવાને બીડે છે.

પ્રેક્ષક એમ. જે. આંડીયાલ ચોથું ભાષણ.

પ્રેક્ષક એમ. જે. આંડીયાલે તા-
૨૮-૧-૧૯ ને મંગળવારે માંજે વહાણે
લેડલો બીલ્ડીંગમાં, મીડનહામ કોલેજમાં
કોમર્સ એન્ડ ઇકોનોમીકસના હોલમાં
“હિંદમાં ઉદ્યોગ હુન્નરની ખીલવણીના માર્ગો”
ના વિષયનાં છ ભાષણોની હારમાળાનું ચોથું
ભાષણ આપ્યું હતું, જે વેળા શ્રોતાજનોની
મોટી સંખ્યા હાજર હતી ભાષણનો સાર નીચે
સુચ્ય છે:-

પ્રેક્ષક આંડીયાલે ભાષણ કરતા જણાવ્યું
કે છેલ્લી વખતે આપણે દેશની આબાદીના વજુ
મૂળ કારણો વખાસ્યા હતા હવે હું આગળ
બોલવાં જણાવીશ કે દેશના કાચા પદાર્થોનો
આપણા દેશમાંજ ઉપયોગ કરવો જોઈએ.
ખેતીકારો અને મજૂરોને પ્રાગતીક ફેળવણી

આપવાથી ખેતીની સ્થિતિમાં ફાલ કરવાં મળે
સુધારો મરે. હાલમાં સાહિત્ય અને કાર્યદાની
ફેળવણી પાછળ ઘણું ધ્યાન આપવામાં આવે
છે, તેને બદલે વેપાર અને હુન્નર ઉદ્યોગની
ફેળવણીનો ફેલાવો વધુ થવો જોઈએ. આવી
ફેળવણી લીધેલા દેશની પ્રજા ઘણી આગળ
વધેલી છે. દુનીયાના વેપાર ઉપર તે સર્વો-
પરિ લાગવગ ધરાવે છે આપણુ લોકો
હુન્નર ઉદ્યોગના રક્ષણ માટે સરકારને પરદેશી
માલપર જગત નાખવા જણાવે છે, પણ જો
આપણા સરકાર આપણા ઉદ્યોગોને જગતનું
રક્ષણ આપવા માટે પ્રયત્ન કરે તો તેથી પરદે-
શના લોકો માલ અને ચોક્કસવાને બદલે અનેજ
કારખાનાં ઉભા કરીને આ દેશમાં ઘુસી જશે.
તેથી આપણા દેશમાં કેટલોક વખત
સુધી હુન્નર ઉભા કરીને પછી જો તે માટે
આપણે રક્ષણ માગીએ તો તેથી આપણા
સ્થપાયલા ઉદ્યોગો સામે પરદેશીઓને અને
કારખાના કદાચ રધાપે તો પણ હરીફાઈ
કરવી પડે. બીજા દેશોમાં આગળ વધેલા
ઉદ્યોગો આપણા દેશમાં સ્થપાય નહીં. ત્યાં
સુધી આ રક્ષણ આપણને લાલદાયક નીવડે
નહીં. હું તો તેવી જગતની તરફેણમાં મત
ધરાવું છું પણ વસ્તુ સ્થીતી આ પ્રમાણે
છે. આગળ વધવાનો રસ્તો પોતાની
ખામીની પીછાણુ કરવામાં છે. બીજી તરફ
જો આપણુ એમ માનીએ કે આપણે પછાત
છીએ અને તેથી આપણે આગળ વધી શકીએ
તેમ નથી, તો તે પણ ખોટું છે આપણે હિંદ
બીજા દેશોના જેવાજ અઠલવાત પુરવો ધરાવે
છે પણ તેઓની સંખ્યા ઘણી ઘોડી છે.
આપણુ દેશમાં સાહિત્યની ફેળવણી, કાર્યદાનો
અભ્યાસ વગેરે હાલમાં આવે છે, તેને બદલે
જો હવે વેપાર ઉદ્યોગની ફેળવણી લેવા બચ
તો તેથી ઘણું ફાયદો છે. ઉદ્યોગીક ફેળવણી
પણ કેવી જાતની હોવી જોઈએ અને તે

‘બ’ કેવી સુચનાઓ કમીશને કરી છે તે
બીજે વખત જણાવીશ.

ઉદ્યોગીક કેળવણી કેટલી જરૂરની છે તે
બીજલા દાખલાઓ સાબીત કરી આપશે.
માપણા દેશના લોકો ઉદ્યોગીક કેળવણી લીધા
નારના છે. આપણે કેટલાક ચીજોને માટે
અભણ્યા છીએ. આપણે દેશ અગાઉ ખાદ
બનાવતો હતો અને પરદેશ મોકલતો હતો.
અને સારા લાભ આપતા હતા. આગળ
ચાલતા જરમનીએ (બીટ. Beet) કંદ
સુખમાંથી ખાડ, સાકર બનાવવાનું સોધી
ઠાડ્યું અને તેથી આપણા ખાડના વેપા
રને ઘોકો લાગ્યો. ગુણીનો ઉદ્યોગ (Indigo
Industry) પીહાર અને બેંગાલ અને
પટના આગળ હતો, જરમન શાસ્ત્રીઓએ
સીનથેટીક ઇન્ડીગો અથવા કૃત્રીમ ગુણી બનાવ
વાનું સોધી ઠાડી આપણા દેશના વેપા
રને ઘોકો પુગે એમ ક્યું. પરદેશીઓ
એકને બદલે બીજી તેવીજ ગરજ સારે
એવી વસ્તુઓ સોધી ઠાડે છે. રસાયણ
શાસ્ત્રની મદદ વીના દીવાલખી, સાણ, તેલ,
રબીરીટ અને બીજા ઘણા હુત્ર ઉદ્યોગો

ચાલી શકે એમ નથી. આપણે ત્યાં ઘણીજ
મોટી ખોટ તો જ્ઞાનની છે. પંચાસ વચ્ચની
વાત ઉપર દેશી હુત્ર ઉદ્યોગો હાથથી થતા
હતા, હાલમા સંચાક્રમથી સઘળું કામ થાય
છે અને વીજળીકળણ વપરાય છે. બીજા દેશમાં
છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના ઉંચા સરસ સાંચા
વપરાય છે, ત્યારે આપણા દેશમાં લોકો ઘરે સાંચા
વગર હાથે કામ કરે છે, કારણ કે તેઓએ
જ્ઞાન લીધું નથી, તેમને સાંચા વાપરતાં આવડતું
નથી, તેઓ લાગફેડ સમારી બજાવતા નથી; મોટા
લાભ આ ચીજો બજાવતું નથી. આપણે ત્યા
આવી બાબતું જ્ઞાન મેળવવાની જરૂર છે.
'હાલમા તો થોડાં લોકો (વરતી પ્રમાણ સર-
ખાવતા થોડાજ ઠેલવાય) મશીન મંગાવે
છે અને તે વાપરે છે.

હીદના લોકોને પરદેશીઓનાં કાર
ખાનામા દાખલ થવા દેતા નથી તેથી આપણે
જે કોઈ કામ બજાવતું હોય તેને ઘણાજ
મોટા પગાર આપવો પડે છે. આપણા
દેશમાં હુત્ર ઉદ્યોગો સારા પાયાપર ઉભા
કરી સરકાર ખાસે મદદ માંગવી જોઈએ, પણ
તે પહેલા ઉદ્યોગીક કેળવણી લઈ હુત્ર
ઉદ્યોગ સ્થાપવાને લાયક થવું જોઈએ.

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

ધી ઇન્ડિયન મર્યાન્ટસ ચેમ્બર એન્ડ
જુરોની કમિટીની એક સભા મંગળવાર તા. ૧૧
૨-૧૯૧૯ ના રોજ ૨ (મું. ટાં) કલાકે મળી
હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગુરુત્વથી હાજર
હતા:—

ઑન. શેઠ ચુનીલાલ વી. ગહેતા (પ્રમુખ)

- ” જહાગીરજી બી. પીટીટ
- ” મોતીલાલ કાનજી
- ” મોતીલાલ વલ્લભજી
- ” પ્રીતાલ જે. બીટ્ટીમોરિયા
- ” ગુલાબચંદ દેવચંદ અવેરી
- ” હંસરાજ પ્રાગજી હાકરજી
- ” લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરસી
- ” વસનજી ટી. હાલાઈ
- ” દેવાચંદર જગજીવન
- ” નારાયણદાસ પુરુષોત્તમ
- ” વિઠ્ઠલદાસ ડી. ગોવિંદજી

(૧) મધ વખતની કમિટીની મીટીંગની
મીનીટ જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી
તે પસાર કરવામાં આવી હતી

(૨) પોર્ટ ટ્રસ્ટને માટે ચેમ્બર તરફથી
૧૯૧૮ ના એપ્રિલની ૧ લી તારીખથી શરૂ થતી
જે વરસની મુદત માટે પ્રતિનિધિ નીમવા
માટે ચેમ્બર ઉપર નામદાર મુબઇ સરકાર
તથા પોર્ટ ટ્રસ્ટના સેક્રેટરી તરફથી પત્રો આવ્યા
હતા, જે ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવવાં
ચુરુણી માટે તા. ૩ જી અને ૪ થી માર્ચના
દિવસો ફેરવવામાં આવ્યા હતા.

(૩) પોર્ટ ટ્રસ્ટના ડૉક્ટરેઇલ ઑફ રેટસની
ચાદર જે ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો તે
બાબે કમિટીએ ઠરાવ કર્યો કે એ પ્રમાણે
લખી જણાવવું કે કરવામાં આવેલ ફેરફારથી
વેપારી વખતે મુશ્કેલી અને હિરાનગતી નહોતી
તેથી તે સુધારો રદ કરવો.

(૪) ડીરેક્ટર ઑફ સ્ટેટીસ્ટીકસે આ
કમિટી તરફથી સુવરના વિભાગ પાસવાના
સંબંધમાં જે પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો તે
માટે આભાર માન્યો હતો. જેની નોંધ લેવામાં
આવી હતી.

(૫) ડીરેક્ટર ઑફ કોમર્સીયલ ઇન્ટેલી-
જન્સનો પત્ર આવ્યો હતો. જેમાં જણાવ-
વામાં આવ્યું હતું કે ટેરીફ ડેટ્યુએશનેના
સંબંધમાં આ કમિટીને જુદા મળવાની જે
સૂચના કરવામાં આવી હતી, તે સ્વીકારી
શકાય તેમ નથી તેના જવાબમાં લખી મોકલ-
વાનો ઠરાવ થયો હતો કે યા તો તેઓએ આ
કમિટીને જુદી મુલાકાત આપવી નહિતર આ
ચેમ્બરની આખી કમિટીની મુંગઈ ચેમ્બરના
મકાનમાં સાથે મુલાકાત લેવાની ગોઠવણ કરવી.

(૬) ઇન્ડિયન રેલ્વે કોન્ફરન્સ એએસી-
એશનનો પત્ર આવ્યો હતો જેમાં જણાવવામાં
આવ્યું હતું કે કમિટીએ મોકલાવેલ બાબત
ટેરીફ કમિટી વિચાર કરી શકે એમ નથી, પણ
તે બાબત જે રેલવેને લગતી છે તે રેલવેના
સરપાળાઓમાં હાથ ધરી શકે. તે ઉપરથી
કમિટીએ તે પત્ર જી આઇ પી રેલવે ઉપર
મોકલવાનો ઠરાવ કર્યો હતો.

(૬) મેસર્સ આર્નીક એન્ડ કુંઠ તથા મેસર્સ ગોવિંદભાઈ માધવભાઈ કુંઠની આ ચેમ્બરના સભાસદ થયા માટે અરજી આવી હતી. તેને માટે રજુદીનીયર તરીકે શેઠ ગુલાબચંદ દેવચંદ ઝવેરીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

(૮) નવા રાજકીય મુદ્દારા પ્રમાણે દરેક ઈલાકાને વડી સરકારને નાણાનો શું ફાળો આપવો પડશે તે સંબંધમાં વિચાર કરવાને નીચેના ગૃહસ્થાની સખ કમીટી નીમવામાં આવી હતી:—

ૐ. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતા

,, એમ સુબેદાર

,, ,, લલ્લુભાઈ સામળદાસ.

સર વિક્રમદાસ. ડી. ઠાકરશી.

શેઠ જહાંગીરભી. બી. પીટીટ.

ૐ. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

,, ગુલાબચંદ દેવચંદ ઝવેરી.

(૯) કેન્ડ્રોલના સવાલ ઉપર વધુ વિચાર કરતાં એક રેપ્રીઝેન્ટેશન મોકલવાનો હંગામ થયો હતો.

ધી ઈડીયન મર્ચન્ટ્સ એન્ડ એગ્રીકલ્ચરની કમીટીના એક સભા બુધવાર તા. ૨૬ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૯ ને દીને બપોરના ૨૫ વાગે (૨૫.૫૦) ચેમ્બરની ઓફીસમાં ગણી હતી જે વેળા નાથે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

૧ ૐ. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતા,
(પ્રમુખ).

૨ શેઠ જહાંગીર બી. પીટીટ

૩ ,, મનુ સુબેદાર

૪ ,, મોતીલાલ વલ્લભ

૫ ,, મોતીલાલ કાનભ

૬ ,, વીકલદાસ ડી. ગોર્વાહલ

૭ ,, લક્ષ્મીદાસ રવભ તેરસી

૮ શેઠ લક્ષ્મીચંદ માણિકચંદ પોખાણી

૯ ,, હંસરાજ પ્રાગભ ઠાકરસી

૧૦ ,, શ્રીરાજ જે. બીટીમેરીયા

૧૧ ,, સોરાળભાઈ એલભાઈ વારડન

૧૨ ,, નારણદાસ પુરુષોત્તમ

૧૩ ,, વસનભાઈ ઠાકરસી હાલાઈ

૧૪ ,, મથુરાદાસ વસનભાઈ

(૧) પોર્ટનસ્ટમાં આ ચેમ્બર તરફના અતીનીધીની ચુંટણી માટે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભ તથા શેઠ વીકલદાસ દામોદર ગોર્વાહલને રજુદીનીયર નેમવામાં આવ્યા હતા અને બુધવાર તા. ૫ મી માર્ચની સાંજે ૪ વાગે (સું ૮.૫) બેલટ બોક્સ ખોલવાનો વખત નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો.

(૨) રૅલેટ બીલોની સામે ચેમ્બરની કમીટીએ પોતાનો વાંધો રજુ કરવાની સુચના શેઠ વસનભાઈ ઠાકરસી હાલાઈએ કરી હતી તે ઉપર વીચાર ચલાવવામાં આવ્યો હતો. આ સુચના રાજદારી બાબતને લગતી હોઈ ચેમ્બરના નીચમ પ્રમાણે કમીટી તે વીશે વીચાર ચલાવી શકે કે કેમ તે વીશે શેઠ જહાંગીર બી. પીટીટ પ્રમુખશ્રી રૂલીંગ માર્યું હતું. પ્રમુખે રૂલીંગ આપ્યું કે આ બાબત ઉપર કમીટી વીચાર ચલાવી શકે નહીં.

(૩) મેથર્સ મથાશંકર ઠાકર એન્ડ કંપની તરફથી આવેલા પત્રમાં જણાવેલું હતું કે એટ્રીબીટનના કારખાનાંવાળાઓ કબાલામાં મુકરર થયેલા ભાવે ચાલતી ડીલીવરી આપવાની ના પાડે છે અને હાલમાં ચાલતા ભવિષ્યના વેળા ડીલીવરી આપવા જણાવે છે. તે વીશે એમ લખવા કરાવ થયો કે આ બાબત ધારા-સામ્રીઓની છે પણ જો મેથર્સ મથાશંકર ઠાકર એન્ડ કંપની હોઈ પણ એવો માર્ગ મુકવે કે જેથી કમીટી તેમને મદદરૂપ થઈ પડે તે તે પ્રમાણે કરવાને કમીટી ખુશી થશે.

(૪) ડૉક્ટર રેકલ ઓફ રેટસમાં એટલે કે બંદર ઉપરના કામકાજના સંબંધમાં પોર્ટ-ટ્રસ્ટ તરફથી લેવામાં આવતી કીના દરના નીચેમાં થયેલા એક સુધારા બાબે ચેમ્બરની કમીટીએ જે વાંચે દર્શાવ્યો હતો તે બાબદ પોર્ટ-ટ્રસ્ટના સેક્રેટરીનો પત્ર આવ્યો હતો જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તે સુધારો આગેવાન વેપારી મંડળોની સલાહ લઈને જ કરવામાં આવ્યો હતો અને જો તે બાબદ ચેમ્બરના કોઈપણ સભાસદને મુશ્કેલી નડે તેમ હોય તો તેવા કાબલા મોકલી આપવા. આ પત્ર વીશે વધુ વીચાર ચલાવવાનું મુલતવી રાખવા ઠરાવ થયો હતો.

(૫) સોમાલીલૅન્ડના ટેન્ડરબોર્ડના પ્રમુખ તરફથી માંગવામાં આવેલાં એક ટેન્ડર સંબંધી તેમને એક પત્ર મળ્યો હતો. તે ટેન્ડરની વાંગત ચેમ્બરના માસિકમાં છપાવવા કસવ કરવામાં આવ્યો હતો.

(૬) નામદાર સરકાર તરફથી છપાવાં પબ્લિક સાથેના હિંદના વેપાર વીશેનાં આંક-ડાએ સંબંધી પુસ્તકોમાં દર્શાવવામાં આવતી ચીજોમાં વધારાનાં નામો સુચવવા માટે ડાઉન્ડર ઓફ સ્ટોરીરીટીસ એટલે કે સરકારી આંકડા ખાતાના વડા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો, જે ઉપરથી એ બાબદ રીપોર્ટ તૈયાર કરવાને માટે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી અને શેઠ નાર-ખજી હરીશાઈની સળ કમીટી નેમવામાં આવી હતી.

(૭) મેડીકલ સર્વિસ કમીટી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો. જેમાં કેટલાક સલાહો આપેલા હતા અને તે વીશે કમીટીને મત માગવામાં આવ્યો હતો તથા તે કમીટી સુઝકમાં આવે તે વેળા તેમની સમક્ષ જુળાની આપવા માટે ચેમ્બરના પ્રતિ-નીધીનું નામ માગવામાં આવ્યું હતું. તે બાબદ રીપોર્ટ ઘડવા માટે એક કમીટી નીમ-

વામાં આવી હતી અને તેને કેટલાક માણીતા કાકટરોનો અભિપ્રાય લેવાની સત્તા આપવામાં આવી હતી. પ્રમુખ ઓ. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતા ઉપરાંત શેઠ જહાંગીર બી. પીટીટ શેઠ મનુ સુબેદાર, શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી અને પોલેલ કંપનીવાળા ડેક્ટર નાયર એટલા ગૃહસ્થોને એ કમીટીમાં નેમવામાં આવ્યા હતા અને જુળાની આપવા માટે પ્રતિનીધી તરીકે ઓ. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતાની નેમણું કરવામાં આવી હતી.

(૮) શેઠ હીરાલાલ એમ. ગાહ તથા શેઠ નાનાભાઈ તલકચ દે આ ચેમ્બરના સભા-સદ થવા માટે અરજી કરેલી છે તે બાબદ સ્કીનીયર તરીકે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજીની નેમણું કરવામાં આવી હતી.

(૯) નેગોશીયેશન ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટસ એક્ટ યાને હુંડીપત્રીને લગતા કાયદામાં સુધારો કરનાર જે બીલ ઓ. શેઠ વીઠ્ઠલભાઈ જે. મટેલ તરફથી વડી સરકારની ધારા મળામાં દાખલ કરવામાં આવ્યું છે તે વીશે કસવ કરવામાં આવ્યો કે વડી સરકારના ધારાસભ્યને લગતા ખાતાના ઉપર તાર કરવો કે આ બીલને કમીટી પુર્ણ ટેકો આપે છે અને આ સેશન્સમાં એને પસાર કરવાની વીનંતી કરે છે.

બાદ કમીટી બરખાસ્ત થઈ હતી

આ ચેમ્બરની કમીટીની એક સભા તા. ૧૩ મી માર્ચ ૧૯૧૯ને ગુરુવારે રા. ૮ા ૨-૪૫ ટકાકે ચેમ્બરની ઓફીસમાં શેઠ જહાંગીરજી બમનજી પીટીટના પ્રમુખ પણાં હેઠળ મળી હતી. તે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

ધી બાગે ટકલ માટે ૨૧ એક રાઈ, ફાટ, સુબંધ

શેઠ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ.

૧૧ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી.

૧૨ રેવાચંદ્ર ગંગાજીવન.

૧૩ શુભાખચંદ દેવચંદ ઝવેરી.

૧૪ પ્રીતિજી ભે. બીલીમોરીયા.

૧૫ મનુ સુભેદાર.

૧૬ વીક્રમદાસ દામોદર ગોવિંદજી.

૧૭ મથુરાદાસ વસનજી.

૧૮ હ સરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.

કામદાસ નીચે પ્રમાણે કરવામાં આવ્યું

હતું :—

૧ આગલી મીટીંગની મીનોટો સભા-સહોમા ફેરવવામાં આવેલી હતી તે વાંચેલી તરીકે ગણી બહાલ રાખવામાં આવી હતી.

૨ મેડીકલ સર્વીસીઝ કમીટી માટેની લેખીત જાગની માટેનો મુસદ્દો મુધારા વધારા કરી મોકલી આપવા માટે, અગાઉ એ સંજન-ધમાં નોમાયલી અમલકમીટીને પાછો સોંપવા ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૩ ચેમ્બર તરફથી થતી જુદી જુદી ચુટ પીએની રૂઢીના સંજનધમાં શેઠ અંબાલાલ સારાભાઈ તરફથી આવેલો પત્ર રૂઢસ સભા કચેરી ઉપર મોકલી આપવા ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૪ પરદેશીઓને મ્યુનીસીપલ ચુટથી-માર્થી ખાતલ રાખવા બાબદ નામદાર મુંબઈ ચરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો તે ઉપર વીચાર કરતા એવો ઠરાવ થયો કે પરદેશી-ઓની નાલાયકતાને લગતા કાયદામાં નામદાર સરકારે સુચવેલા ફેરફારો બાબે કમીટીને કાંઈ વાધો નથી.

૫ ઇંગ્લેન્ડના સવાલ બાબે તૈયાર કરવામાં આવેલો અરજો કમીટીએ પસાર કર્યો હતો.

૬ દક્ષીણ આફ્રિકામાં દેશી વ્યાપારી-ઓને લોગવલી પડતી નવી હાડમારીઓ બાબદ કમીટીનું ધ્યાન એ ચવામાં આવ્યું હતું. એ વીશે વધુ વીગત મેળવી સેક્રેટરીએ કમીટી પાસે તે રજુ કરવી એમ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું.

૭ નફાના વધારાના કર બાબદ આ. સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈ તરફથી ચેમ્બરના પ્રમુખ ઉપર તાર આવ્યો હતો તેની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૮ ચેમ્બરના સલાસદ થવા માટે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો તરફથી આવેલી અરજીઓ કમીટી પાસે રજુ કરવામાં આવી હતી :—

(૧) મેશર્સ હરીદાસ માધવદાસ અમરસી અને અમરસી દામોદર (૨) મેશર્સ હેશવલાલ પ્રધર્સ એન્ડ કુ. (૩) મેશર્સ કે. સી. બેહોરા એન્ડ કુ (૪) શેઠ કેમરાજ માણેકજી કુપર (૫) શેઠ લગવાનદાસ ગોવર્ધન દાસ (૬) શેઠ મથુરાદાસ કાનજી મટાણી. એ છ અરજીઓ વીશે ચેમ્બરના નીચમો મુજબ સલાસદોના મત માગવા ઠરાવી તે માટેના સ્ક્રુટીનીયર તરીકે કમીટીએ શેઠ મોતીલાલ વલસળને નીમ્યા હતા.

૯ વાવટા માટે ૧૯૧૮ ના વરસમાં પેટન્ટ મેળવનાર લેફ્ટેનન્ટ ગોસ્વીનો એ વાવ-ટાઓ બાબદનો પત્ર આવ્યો હતો તે કમીટી પાસે રજુ કરવામાં આવતાં ચેમ્બરના સભા સહોની બાજુ માટે માસીકમાં તે છાપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ફરનીચરના માટે ફેન્સી ટાઈલ્સનો મોટો જથ્થો ક્યાં છે ?

૧૦ સુબાધની ધારાસભાના વધારાના સભાસદો એ જગા ઉપર ચાલુ રહે એવી સુદવ વધારીને તા. ૨૮ મી મે ૧૯૨૦ સુધીની કરવામાં આવી છે એ વીધેની ખબર આપનારો પત્ર નામદાર સરકાર તરફથી આવ્યો હતો. કમીટીએ તેની નોંધ લીધી હતી.

૧૧ ટેરીફ વેલ્યુએશનની બાબદમાં કાય-રેકટર જનરલ ઍન્ડ કમર્શીયલ ઇન્ટેલીજન્સ, મી. લીડસેનો એક પત્ર આવ્યો હતો જે વીધે વીચાર કરતાં એવો ઠરાવ થયો કે આ સંબંધી સઘળા પત્રવ્યવહાર વેપાર અને ઉદ્યોગખાતાના વડા ઉપર મોકલી આપવો અને તેમને વીનંતી કરવી કે કમીટીએ દર્શાવેલાં કારણોને ધ્યાનમાં લઈને કમીટીએ કરેલી માગણી તેમણે મહેરબાની રાહે કબુલ રાખવી.

૧૨ મેન્ચેસ્ટર શીપ કેનાલને લગતી કેટલીક વીગત કાઇરેકટર જનરલ ઍન્ડ કમર્શીયલ ઇન્ટેલીજન્સ તરફથી મળી હતી. કમીટીએ તેને માસ્ટીકમાં છપાવવા ઠરાવ કર્યો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

Reviews (અવલોકન)

શ્રી સયાલ સાહિત્યમાળા—પુષ્પ ૧૭
સુ—ઉદ્વિજ્ઞ વિદ્વાનું રેખાદર્શન-અનુવાદ રા. લલિતાપ્રસાદ શ્રીપ્રસાદ દવે બી. એ. બી. એસ. સી., એલ. એલ. બી., વડોદરા, ૧૯૧૮
પાકું પુકું પાનાં ૧૮૧ કીમલ રૂ. ૧-૦-૦

સ્ટોપ્સકુલ “જોર્ટની”નો આ અનુવાદ છે. હાલનો યુગ વિજ્ઞાનનો છે. અને આવા આવા પુસ્તકો અંગીન મહદ કરનાર નિવરણનો સંકેત

વરહે છે. વિજ્ઞાનના વિષયો આવાં પુસ્તકોમાંથી વાંચી શુજરાતી બંધુવર્ગ એ શ્રેણ નહિં જાણવા છતાં અમુક ઠરણે શાસ્ત્રીય જ્ઞાન સંપાદન કરી શકશે. એમ આ પુસ્તક બનાવવાને જે મુખ્ય હેતુ તે પાર પડવામાં વાંધો લાગતો નથી આ ભવિના અંશે બનાવતી વખતે શુજરાતી ભાષાને ઉદ્ધાર કરવાનો આશય અમલમાં મુકવા જતાં કેટલાક નવા શબ્દો યોજવાની જરૂર રહે છે; અને અંધકર્તા પેતે લખે છે તેમ “કાર્યના પ્રવાહની સાથે જેમ જેમ આપણી સમાજની પ્રગતિ થતી જશે તેમ તેમ વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિએ વ્યવહારોપયોગી ગણાતા આવા પુસ્તકોનું મૂલ્ય અધિકાધિક અંકાતું જશે અને એવો પણ સમય આવશે કે વખતે આપણા ભાષાપ્રેમી બંધુઓ આવા પ્રકારના પુસ્તકને સાનંદ સ્વીકારી લેશે.” શબ્દો ઘણા નવીન અને વિચિત્ર લાગે તેવા હોય તેમાં નવાઈ જેવું નથી; પરંતુ વડોદરા શબ્દમા ભાષાંતર શાખા પારિભાષિક શબ્દો પુરા પાડે છે તેમને ખાસ મોટી ખામી પૂર્ણ કરવાને કારણે અભિનંદન આપવાની અગત્ય છે. કપિશાક (કોળીજ) વગેરે શબ્દો મૂળ સ્વરૂપે મુકી તેનો અપભ્રંશ હાલ શું છે તે બતાવ્યો છે, પરંતુ “કહેર” શબ્દ તે કહિંકારનો અપભ્રંશ છે કે તદ્દન જાને ભૂદા હોય છે, તેને માટે સમજણ પડવાનું સાધન નથી. દુઃકમાં વનરપતિને લગતા બધા શબ્દોને શુજરાતી ભાષામાં ઉતારવામાં આવે ત્યારે મરુદ્ધ મૂળ શબ્દોની સદાય લેવી ઈજ ગણાય તે સાહજક ક્રમ પ્રયોગમાં મુકતો હશે; એવલે તે બિલે અધિક વિવેચનનો અવકાશ નથી.

શ્રી સયાજી સાહીત્યમાળા-પુષ્પ ૧૯
 મું—બ્રિટીશ રાષ્ટ્રીય મંસ્થાઓ-અનુવાદક પ્રો.
 હરિલાલ માધવજી ભટ્ટ બી. એ. વડોદરા
 ૧૯૧૬; પાકું પુઠું પાનાં ૧૩૫ કીમંત
 રૂ. ૦-૧૨-૦

અંના બકલેડના પુસ્તક ઉપરથી આ રચના
 માં આવ્યું છે તેના કર્તા અધ્યાપક હરિલાલ માધ
 વજી ભટ્ટના શબ્દોમાં લખતાં,—"વર્તમાન
 સમયમાં રાજ્યવંત્રના અને રાજ્યસત્તાના મહ-
 ત્વના અનેક મુશ્કેલ સવાલો હિંદી પ્રજાનું
 ધ્યાન રોકી રહ્યા છે તેને સમયે જે રાજ્ય-
 સત્તાની બાંહેધરી નીચે હિંદ રાજ્યકીય શિક્ષણ
 લે છે તે રાજ્યસત્તાની ખુશીખામીઓ સમજવી
 એ આવશ્યક છે. લોક શાસનની સફળતા

લોક શિક્ષણ ઉપર આધાર રાખે છે. એ શિક્ષ-
 ણના એક અંગ તરીકે આ લઘુ પુસ્તકની
 યોજના કરવામાં આવી છે"

આ પુસ્તકમાં બ્રિટીશ શબ્દ કદાચ ગુજ-
 રાતીમાં હિતારી નહિં શકાય તોપણ ઇંગ્લી-
 શને માટે તો આપણી પાસે આંગલ રાજ્ય
 બંધારણ એમ ઠહેવાતું જે સાધન છે, તેનાથી
 કોઈ રીતે શિક્ષાર્થીતા આવતી નથી, તો એ
 ફેરફાર રચીકર શા માટે નહિં મળાયો હોય
 તે સમજમાં આવતું નથી. તેર મજાણાં નીચે
 વિષયો ચર્ચાયા છે અને તે સર્વે અંગ્રેજી
 રાજ્યતું ધોરણ તથા બંધારણ સમજાવવાને
 બસ થઈ પડે તેવા છે મૂળ ગ્રંથને આધારે
 આ ગ્રંથ છે એટલે જરૂર જોગી બાબતો મૂળ
 તરફ રૂપે ઠીક જોડવાઈ છે એમ ઠહેવું જોઈએ.

WAR AND TRADE

GOVERNMENT NOTIFICATIONS

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

તાર મોકલવા માટે ટેરેટ વર્ડ અને ઉપયોગ : કરવાની છુટ નીચે જણાવેલી અમેરીકન બે કોને પણ હવે આપવામાં આવી છે:—

- (૧) બેક ઓફ અમેરીકા—યુ ચોઈ
- (૨) વીલ્યમ સોયોમેન એન્ડ કુ. „
- (૩) ઝીમરમેન એન્ડ ફ્રેશર્ „
- (૪) લેરડો નેશનલ બેંક—લેરડો ટેકસસ

સ્વર્વ પ્રકારના ઓઈલ કેક (તેલનાં) ગી યાંત્રો (ખોળ)ની નીકાશ કરવાની મનાઈ હતી તે હવે રદ કરવામાં આવી છે

હી હથી મુનાઈરેટ કીંગમ ખાતે ચા ની કાશ કરવાની રજ આપવામાં આવી છે

મમુરની દાળ હી દમાંથી નીકાશ કરવાની મનાઈ કરવામાં આવી છે.

કેટલીક ચીજોની નીકાશ કોઈપણ પર દેશ ખાતે કરવા માટે મનાઈ હતી તથા કેટલીક ચીજો ક્રોડીશ સામ્રાજ્ય ચીવાયન કોઈપણ મુલક ખાતે મોકલવાની મનાઈ કરવામાં આવી હતી તે બેક પ્રકારની ચીજોની ગીપ સુધારવામાં આવી છે અને તેમાંથી

ઘણીક ચીજો માટે માત્ર દુશ્મનોના મુલકો માટે તથા તેની આસપાસના લાગે માટે નીકાશ કરવાની મનાઈ ચાલુ રાખી ગાફીતા કોઈ પણ દેશમાં તે મોકલવાની રજ આપવામાં આવી છે એ યાદીઓ લાખી હોનાથી અત્રે છાપી નથી. આ ચેમ્બરની આશીસમાં તે જવા મળી ગયે

નીચે જણાવેલી સાત ચીજોની નીકાશ માટે લાન્ડ-સન્સ આપવામાં આવશે અને તેવા લાઇસન્સ વગર તેની નીકાશ કરવાની મનાઈ કરવામાં આવી છે —

- ૧ એરડી અથવા દીવેધીતા બી
- ૨ અગ્રસી
- ૩ રીબેલ
- ૪ કોપરેટ
- ૫ કપાસીયાલુ તેલ
- ૬ બોયર્સીંગુ તેલ
- ૭ અગ્રસીનુ તેલ

ચીનના જે મેપારીઓ ગાજી માલની આયાત નીકાસને સ્તબ્ધ રાખવાની સરકારે પરવાનગી આપેલી છે તેમના નામની યાદીમાં નીચે પ્રમાણે સુધારવામાં કરવામાં આવ્યા છે:—

વધારા.

આરેન્ડેઝ, એન્ડર, — શેંગહાઇ.

એડયાટીક ઇમર્શિયલ ક્લબ — શેંગહાઇ.

હાર્લીંગ, લેસર આર.

ફ્રાંકેસ પ્રીલમ કોરપોરેશન.

શીખાકાવા એન્ડ ક્લબ લીમીટેડ — શેંગહાઇ.

યુચીડા ટ્રેડિંગ ક્લબ લીમીટેડ — શેંગહાઇ એન્ડ હેન્કાઈ.

યેખાગ એન્ડ ક્લબ — શેંગહાઇ.

સુધારા.

શાહમુન ઇ. ઇ.

તથા શાહમુન એસ. ઇ.

શેંગહાઇ } ને બહલે શાહમુન ઇ. ઇ. એન્ડ

” } એસ. ઇ. વાંચવું.

સુસમાન પૌલ એન્ડ કંપની, સ્પાટોને બહલે સુસમાન પૌલ એન્ડ કંપની શેંગહાઇ વાચવું.

કેન્ડર્સન, જે. એન્ડ કંપનીનું તથા લીગેશન ફાર્મસીનું ડેકાલુ “ પેકીન ” છે ત્યાં “ પેકીન અને લીન્ટમીન ” વાંચવું.

“ નોરડીક લેન્ડેપ્રીક લીમીટેડ કેન્ટન ” ને બહલે “ નોરડીક લેન્ડેપ્રીક લીમીટેડ, કેન્ટન ” વાંચવું.

ધરાડા.

વૉશીન એન્ડ ક્લબ શેંગહાઇ.

ચંગહેંગ કંપની લીસેન્સરી કેન્ટન

રહેશે. આ સંબંધી વધારે વીગત આ ચેમ્બરમાં પુછવાથી મળશે.

ચુનાઈટેડ કીંગડમમાં કાફી આયાત કરવા માટે ત્યાંની સરકારે જે વેપારીઓને તા. ૧ લી જુલાઈ ૧૯૧૯ સુધીની મુદત માટે લાઇસન્સ આપ્યાં છે તેમની ઉપર એ તારીખ સુધીમાં પહોંચી શકે એવી રીતે મોકલવામાં આવેલી કોફી કોઇ કારણથી મોડી પહોંચશે તો પણ તેને માટે લાઇસન્સ આપેલું ગણવામાં આવશે એમ ત્યાંની સરકારે નહિર કર્યું છે. મુબઇ સરકારનાં કસ્ટમ ખાતાં તરફથી એમ પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે આવેજ નીયમ આમણંતી આયાત માટે પણ ત્યાંની સરકાર પાળશે એમ માની લેવામાં આવે છે અને જો એ માન્યતા જોડી છે એવી માહીતી મળશે તો તે સુજળ નહિર કરવામાં આવશે.

બેલ્જીયમના વેપારીઓએ મોકલાલે માલ માટેનાં નાણાંની આપલે સંબંધી ગર-કરે બહાર પારેલી. એક પ્રેસ નોટમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે એ નાણાં હજી સુધી મનાઈ હુકમને લીધે આપવાનાં બાકી હોય તો તે આપવાની હવે રજા આપવામાં આવી છે, પણ એવાં નાણાં દુરમન રાજ્યોના વેપારીઓ ગણવા તેમની સાથે વેપાર કરનારી પેલીઓ અથવા ખાસ કારણથી મનાઈ કરવામાં આવેલી હોય એવા વેપારીઓને આપવાં નહીં, નોર્વે વગેરે દેશોથી આવતા માલને માટે તે માલ કયાં બનેલો છે, વધા કેની માલેકીનો છે તે દર્શાવનારા પુરાવાની જરૂર રહે છે, તેજ પ્રમાણે બેલ્જીયમથી આવતા માલને માટે પણ

ફ્રેન્ચેઝેનીઝ, તથા મેઝેનીઝ એર, અને મેઝેનીઝની નીકાશ માટે રજા આપવામાં આવી છે.

મેતીની નીકાશ માટે હવે સરકારે રજા આપી છે, માત્ર જે દેશોખાતે કોઇ પણ પ્રકાર

મેટેલીક રીલીંગની સારી લીખાઇન ગમશે કે ?

રનો માલ મોકલવા માટે મનાઈ હશે ત્યાં તે મોકલવાની મનાઈ રહેશે.

પરદેશ સાથે વેપાર કરવા માટે લાઇસન્સ આપવામાં આવ્યાં હોય તેવા પ્રસંગે નીચે જણાવેલાં નાણાં કે માલ આપવા માટે રજા નાપવામાં આવેલી ગણવામાં આવશે નહીં એમ હીંદી સરકારે જાહેર કર્યું છે—

(૧) કોઇપણ ધંધામાં આવેલો નફો, યાજ, અથવા નફાનો હિસ્સો કે વહેંચવામાં આવેલું ડીવીડંડ યાને કાળો દુશ્મનને આપી દેવા હોય તે, અથવા દુશ્મનને એવાં નાણાં જેણે આપ્યા હોય તેને તેના બદલા તરીકે આપવાની રકમ, અથવા દુશ્મનને હિસાબે કોઇને આપેલી કે આપવાની રકમ.

(૨) દુશ્મનના હિસાબે ત્રરટમાં રાખવા કાળે બેંક પાસે અથવા બીજા કોઇ પણ માણસ પાસે જમા રાખવા માટે આપવામાં આવેલી રકમ.

(૩) હિંદમાં અથવા હિંદની બહાર જિલ્લા, સામ્રાજ્યના કોઇ પણ ભાગની અથવા કોઇ પણ પરદેશની સરકારે કે ત્યાંની કોઇ કાર્યોદયને કે ગુનીસીપાલીટીએ કે બીજા કોઇ સત્તાવાળાએ કહારેલી લેન ઉપરના વ્યાજની રકમ.

(૪) જે મીલયુરીટીઓની સુદત પાકી હોય અથવા જેમાંથી આપવા માટે અથવા બીજા કોઇ કારણથી ઉપાડ કરી શકાય એમ હોય તેવી સીલયુરીટીઓ.

(૫) દુશ્મનને હિસાબે અથવા દુશ્મનની તત્તી કબજે રાખવામાં આવેલી અથવા એનેજ કરવામાં આવેલી કોઇ પણ પ્રકારની મીલકત અથવા હક.

(૬) દુશ્મનના કાબુમાં હોય અથવા તેના હાથ માટે હોય એવા કોઇ પણ કંપનીના શેર, સ્ટોક, ડીબેન્ચર અથવા બીજાં સ્તાવેજો,

(૭) કંપનીમાં અગાઉ ભાગીદાર હતા એવા દુશ્મનનો નફામાં કે વ્યાજમાં જે કાળો આવે તે.

(૮) દુશ્મનના ખાતામાં બેંકમાં જે રકમ બાકી હોય, તે તેના હિસાબે અનામત સુકાયેલી હોય તે અને દુશ્મનને આપવાની દેવાની રકમ પાસ પાડ અથવા તે કરવા વધારે હોય તે.

ચુનાઈટ કોંગ્રસમાંથી જે ચીજોની નીકાશની પ્રતી કરવામાં આવી હતી તેમાંથી ટેટલીઝ ચીજોની નીકાશ માટે છુટ મેલવામાં આવવાથી તે ચીજોની ટીપ હિંદી સરકારે તા. ૮ મી ફેબ્રુઆરીએ પ્રગટ કરી છે તેની એક નકલ મુંબઈ સરકારે તા. ૨૪ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૬ના પત્ર નં. ૨૨૧ W માર્ફતે આ ચેમ્બરને મોકલી આપી છે. એ ટીપ બહુ લાંબી હોવાથી અત્રે છાપી નથી.

સ્પેનમાં કોઇ પણ રથજો કે મોકલવાની છુટ મેલવામાં આવી છે. બીજા કોઇ બંધનના વાધા વગર વેપાર કરી શકાય એવા કોઇ પણ વેપારી ઉપર સ્પેનમાં કે મોકલી શકાશે. એમ મુંબઈ સરકારના કસ્ટમ ખાતા તરફથી જણાવવામાં આવ્યું છે.

એશીયાઈ તુર્કસ્તાનમાં આવેલા પેલે-સ્તાન તથા મીરીયા પ્રાંતના અમુક ભાગ સાથે વેપાર કરવાની રજા આપવામાં આવી છે. એ ભાગની હદ એવી રાખવામાં આવી છે કે એલેક્ઝાંદ્રી એલેપ્પો સુધીની લાઇન દોરીએ તેા તે ઉત્તર તરફની હદ ગભાય અને તેમાં એ બહેરો સમાઈ જાય તથા પુર્વે હુન્ગર રેલ્વે સુધીની હદ ગભાય તથા એ રેલ્વે તેમાં સમાઈ જાય.

જન, ચણા, મકાઈ, દાળી, તથા કંકોલની નીકાશ કોઇપણ પરદેશ ખાતે કરવાની મનાઈ કરવામાં આવી છે.

ટેલીગ્રાફ તથા ટેલીફોન માટે વપરાયેલી વસ્તુઓ તથા છાપાં અને ચોપડીઓની નીકાશ માટે રજા આપવામાં આવી છે.

ખાસ મનાઈ ન હોય એવી ચીજો નીકાશ કરવા માટે લાઇસન્સ આપવામાં આવશે એમ સરકાર તરફથી જામને જણાવવામાં આવ્યું છે.

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

તંગીના વખતમાં ધાસચારા તરીકે મકાઈના પાક વીધે મુખ્ય સરકારનાં ખેતીવાડીખાતાનું હસ્તપત્રક નં. ૧૦

જ્યારે વરસાદની અછતને લીધે ધાસ-ચારા મળવો વધારે ને વધારે મુશ્કેલ થાય છે ત્યારે જેટલું પાણી મળી શકે તેમ હોય તેટલા પાણીના મદદથી જેનો સૈથી વધારે અને વહેલો માલ ઉતરે એવો પાક ઉપજાવો એ પ્રયત્ન અગત્યનું છે. કેવો પાક સર્વેમાં વધારે ફાયદાકારક થઈ પડશે તે રૂતુપર આધાર રાખે છે. પણ પશ્ચિમ હિંદુસ્તાનના ઘણા ખાસમાં મકાઈનો પાક ઘણો ચારો આપી શકે છે. તે ઘણો વહેલો ઉગી નીકળે છે અને વરસની કોઈએ રૂતુમાં થઈ શકે છે; તો પણ જનવારીના અથવા ફેબ્રુવારીના પહેલા પખવાડીઆમાં પશ્ચિમ હિંદુસ્તાનના ઘણા ખાસમાં તે વાવવા માટે વિશેષ સલામત કરવામાં આવે છે. જ્યારે એવી રીતે તંગીના વખતમાં ધાસચારા તરીકે મકાઈ વાવવામાં આવે છે ત્યારે તેનાં બીયાં જમીનમાં વાવણી વતી નવમી જાર ઇંચ પહેાળી હારોમાં નજીક નજીક વાવવાં અને તેમાં પચાસથી સાઠ રતલ સુધી દર એકરે બીયાં વાપરવાં. વાવતાં પહેલા જમીન સારી પેઠે ખેંચવી અને દેરનું અગર ઉકરડાનું ખાતર નાખી તૈયાર કરવી. વધુમાં વધુ ચારો મેળવવા સાફ એ પાકને ઉપરા ઉપરા પાણી આપવું જોઈએ, અને ચારો વરચેની જમીનમાં એકવાર બળદની કરંપી ફેરવવી જોઈએ.

મકાઈના ચારો જો તે વખતે કાપીને ઢોરને ખવડાવી શકાય છે. પણ સામાં વધુ પાક જોઈતો હોય તો ઢોરાં એસવા દેવાં અને તેમાં કુમળા દાણા થતાંમાજ પાક કાપી લેવો. આવી રીતે પાક તૈયાર થવાને લગભગ એથી અઢી મહિના જોઈએ છે સારી રીતે ખેડેલી અને ખાતર આપેલી જમીનમાં જો એ પાક કીધો હોય અને ઉપર જણાવેલા વખતે કાપી લીધો હોય તો તે દર એકરે પંદરથી વીસ હજાર રતલ લીકો ચારો આપશે ફક્ત જમીન સારી અને નિચરા મણવાળી હોવી જોઈએ. ગુજરાતમાં તેમજ દક્ષિણમાં ફેબ્રુવારીના પહેલા પખવાડીઆ સુધી, તંગીના વખતમાં આજ પાક કરવો ઘણો સારો એવી સલામત છે. તે પછી કોઈ જાતની ઉન્હાળુ જુવાર વધારે સરસ થઈ પડશે.

ધાસચારા તરીકે ચોરીના ઉપયોગ વીધે મુખ્ય સરકારનાં ખેતીવાડી-ખાતાનું હસ્તપત્રક નં. ૬.

દેરને ખવડાવવા સાફ બીજા ધાસચારાની સાથે ચોરીનો પણ ઉપયોગ થઈ શકે, અથવા ચોડા કપાસના બી સાથે લોજવીને તેનો એક લીનો પણ ઉપયોગ થઈ શકે. જો ચોરી ખરાબ રીતે તૈયાર કરી હોય અને લોજવી હોય તો તે છંદગીને ઠકાવશે એટલુંજ નહિ પણ ખોરાકની તંગીને લીધે અર્ધ ભૂખ્યા રહેવાથી ઘણાજ દુર્ગત થયેલા દેરોને પ્રથમના જેવા

વધુ બનાવી શકશે એ હવે પુલ્લી રીતે જણાઈ
 સુકકું છે. થોરીને નીચે ગતાવ્યા પ્રમાણે
 તૈયાર કરવી જોઈએ:—

થોરીની ડાબીથો ધારોઆ કે વાસી વતી
 કાપીને એકઠી કરવી. પછી બાબીને સઘળા
 કાંટા દુર કરવા. એક કે બે ફાફાવાળા નાના
 ટુકડા સખત તાપણીપર એ ત્રણ ચીનીટ
 સુધી રાખવાથી આ થઇ શકે (ધીમી અંચ-
 વાળી તાપણી થકી કાંઈ ઉપયોગ થતો નથી)
 અથવા સ્પીરીટ લેમ્પપર કે સ્ટોવપર ધરી કાંટા
 બાબી નાખવાથી વધારે ઠીક થશે. જો સ્ટોવ
 મળી શકે તો છેલ્લી રીત સૌથી સરસ છે.
 પ્રાયમસ સ્ટોવ સાફ કામ કરે છે અને તે એક
 કલાકમાં ત્રીસથી ચાલીસ રતલ થોરી તૈયાર
 કરી શકે છે. એવી જાતનો મોટો જેવો કે
 “ઇફેક્ટીવ સ્ટોવ” અલગત વધારે અને

સરતું કામ આપશે. એક પ્રાયમસ સ્ટોવ
 મોટા કાકાના ત્રણ બળદની જોડીને પુરી પડે,
 એટલી થોરી તૈયાર કરશે, ખવડાવતા પહેલાં
 સર્વ કાંટા નીકળી ગયા છે કે નહીં એ તપાસી
 જોવું જરૂર છે નહીં. તેમ થાય તો જનાવર
 થોરી ખાશે નહીં. ગળ્યા પછી ઘાસ કાપવાના
 સંચા, વડે અથવા લાકડાના ડીંગલાપર મુકી
 છરી વડે થોરીના ફાફાના જ્ઞાના જ્ઞાના
 કડકા કરવા. છેલ્લી રીત પ્રમાણે કડકા કરવા
 હોય તો કડળી કાપવાની સાધારણ કુહાડી
 સારી રીતે કામ આપશે. સાધારણ થોડું સુકું
 ઘાસ અથવા કડળી સાથે જો થોરીનો ખોરાક
 આપવાનો હોય તો નીચે ગતાવ્યા પ્રમાણે
 તે ત્રણ ટંક મળીને આપવો. 1 સવારે,
 2 બપોરે અને 3 સાંજના:—

આખા દિવસનો ખોરાક—

સુકો ચારો (ઘાસ અગર કડબો)...	૬ રતલ
થોરી	૧૫ રતલ
ખાણીમાં પીગળાવેલું ચીંટું ...	૩ અધોળ
દાણો	૧ રતલ

જ્ઞાના જનાવર માટે.

મોટા જનાવર માટે.

૬ રતલ	૧૨ રતલ.
૧૫ રતલ	૨૧ રતલ.
૩ અધોળ	૩ અધોળ.
૧ રતલ	૧ રતલ

જો થોરી એકલીજ ખવડાવવી હોય તો
 પહેલાં તેના ખારીક કડકા કરી કાપેલી કડળી
 અથવા સુકા ઘાસ સાથે લોળવીને ૬ (છ) ટકા
 કપાસના બી સાથે આપવી. થોડા દિવસ
 પછી કડળી અથવા ઘાસની જરૂર રહેશે નહીં
 અને જનાવર થોરી અને કપાસની બીની
 મેળવણી સહેલાઈથી લેશે. દરેક જનાવરને
 દરરોજ ત્રીસથી ચાલીસ રતલ સુધી થોરી
 અને લગભગ ૨ રતલ સુધી કપાસના બીનો
 ખોરાક આપી શકાશે. સઘળા કાંટા બરજીર
 રીતે કાઢી નાખ્યા હોય તો, ભેમાંથી ગમે તે
 રીતે થોરીનો ખોરાક જનાવરને સારી રીતમાં

રાખશે અને વળી તેના વજનમા વધારો
 થઈ શકશે.

**હિન્દીખાન માટે ઘાસચારાના પાક-
 વીશે મુખ્ય સરકારનાં ખેતીવારી-
 ખાતાનું હસ્તપ્રત નં. ૧૧.**

આજી દુકાળના વસ્તેદક્ષિણમાં અને સુવ-
 ગતમાં જે માસની શરૂઆતથી જુનની અંતર
 દરમિયાન ઘાસચારાની ધણીજ તબી પકવતો
 સંભવ છે. તેથી જે પાક હિન્દીખાનામાં હવે
 કહેલા વખતસર કાપવાને તૈયાર થાય તેવા ઘાસ-
 ચારાના પાક વાવવા ધણું અગત્યનું છે.

એવા પાક માટે જીવારની કેટલીક જાત ખાસ માફક છે. સુંઘીઆ જીવાર ગુજરાત માટે મરવેમા સરસ છે; હુંડી કાળખોડી અને ખોડી એ જાત મહારાષ્ટ્ર માટે ઘણી ઉત્તમ છે. સુંઘીઆનું બી ગુજરાતમાં ગમે છેકાણે અને મુખ્યત્વે કરીને નડીઆદની આસપાસ ઘણા મોટા પ્રમાણમાં મળે તેમ છે. દક્ષિણમાં માફક આવતી જાતનું બી, જેમને પોતાને મળી શકે તેમ નથી તેમના માટે તે મેળવી આપવાની કોશેશ ખેતીવાડી ખાતા તરફથી થાય છે. હંમેશા જીવાર માટે જમીન જે રીતે તૈયાર કરવામાં આવે છે તેજ રીતે આ પાક માટે કરવી; માત્ર પાણી પાવા સાડું વગ રાખવી જોઈએ. ઢોરતું છાણ અને બીજા ઉકરડાનું ખાતર જેટલું મળી શકે તેટલું જમીનમાં નાખવું અને ફાટાલા વતી નવ નવ ધ્યને છેટે ફારેથી બી વાવવું. બી ઘણુંજ ઘાડું નાખવું એટલું કે તે દર એકરે ચાલીસ રતલ કરતા એકાદ અપવું ન જોઈએ. પાકને પાણી ઉપરાઉપરી પાવું જોઈએ. ગુજરાતની હલકી જમીનને ચાર અગર પાંચ દિવસના અંતરે અને દક્ષિણમાં આઠથી દસ દિવસના અંતરે તે પાવું જોઈએ. જીવારની ઉપર લખેલી કોઈપણ જાત કુંગ ખેડતા પટેલાં ચારા તરીકે વાપરવી જો ખમ ભરેલું છે. પણ હુંડા બેઠા પછી એ પાકનો ઘાસચારો ઘણુંજ ચારો બને છે. સુંઘીઆ જીવાર કાપવા જેવી લગભગ બે મહિનામાં તૈયાર થાય છે અને બીજા ઉપર લખેલી જાતની જીવારો તૈયાર થતા અઢીથી ત્રણ મહિના લાગે છે. સાધારણ સારી જમીનમાં સુંઘીઆ જીવારનો લીસો ચારો એક દીઠ ૧૦,૦૦૦ થી ૧૨,૦૦૦ રતલ ઉતરશે અને જીવારની ઉપર કહેલી બીજા જાતનો પાક તેથી પાંચ થોડો વધારે ઉતરશે.

ચોખાનો પાક વીશે ૧૯૧૮-૧૯ નો છેલ્લો વર્તારો.

ચોખાનો પાક બ્રિટીશ હિન્દુસ્તાનમાં જે જે સ્થળે કરવામાં આવ્યો છે તેમાંથી ૯૯ ટકા જેટલા વીસ્તાર માટેના રીપોર્ટ મળ્યા છે. તે ઉપરથી માલમ પડે છે કે કુલ ૭,૫૮,૬૪,૦૦૦ એકર જેટલા વીસ્તારમાં એને માટે વાવણી કરવામાં આવી છે. ગમે વરસે એ વિસ્તાર ૮,૦૧,૪૧,૦૦૦ એકર જેટલો હતો. એ રીતે જોતા ૧૯૧૭-૧૮ ના વરસ સાથે સરખાવતા પાંચ ટકા જેટલો ઘટાડો જણાય છે. એ પાકની ઉતર ગમે વરસે ૩,૬૨,૪૬,૦૦૦ ટન છડેલા ચોખા જેટલી થઈ હતી તેમાં ૩૪ ટકા જેટલો ઘટાડો થઈ ૨,૩૮,૨૨,૦૦૦ ટન જેટલી ૧૯૧૮-૧૯ માં થશે એમ અંકસેટો છે. એ ઘટાડો મુખ્યત્વે કરીને બીહાર અને ઓરીસા, મદ્રાસ તથા વાંઘ પ્રાંતોમાં વરસાદની અછત હોવાથી થયો છે. ૧૯૧૦-૧૧ ના વરસમાં દર એકરે ૧૦૭૭ રતલ જેટલી ઉતર થઈ હતી. તે પછી અત્યાર સુધીમાં સડથી એાછી ઉતર આ વરસે એકર દીઠ ૭૦૩ રતલની છે. જે લાગોને માટેની આ વીગત આપી છે તે સિવાયના જે લાગમાં એ માટે વાવણી કરવામાં આવે છે ત્યાં તેના વિસ્તાર સરેરાશ ૮,૭૦,૦૦૦ એકર જેટલો હોય છે અને ઉતર ૨,૭૩,૦૦૦ ટન જેટલી હોય છે એ વીશે આ વરસે કશો અડ સંડો મળ્યો નથી તેથી ઉપર જણાવેલા ૨,૩૮,૨૨,૦૦૦ ટન જેટલા અડમદામાં એને ગણવામાં આવ્યો નથી.

ઈંડીયા ઑફીસના નવા ફાઈન્ટેકટસ નવેમ્બર ૧૯૧૮.

કેબલ્સ—ડબલ્યુ. ટી. ગ્લોવર એંડ કું.	મેન્ચેસ્ટર.
સેલ્સ—જનરલ ઇલેક્ટ્રીક કું. '	લંડન ઇ. સી.
કલોરાઈડ ઇલેક્ટ્રીકલ સ્ટોરેજ કું.	લંડન એસ. ડબલ્યુ.
મોટાં ઇંડીયાળો—જે. એચ. અગરબાથ	લંડન ઇ. સી.
કાપડ—(૧) બ્રીટીશ ટ્યુલીયુસીન કું.	મેન્ચેસ્ટર.
(૨) વીંટર જોટમ બુક કલોથ કું.	મેન્ચેસ્ટર.
કોપર પ્લેટસ—જે. બી.બી. એંડ સન્સ.	લીવરપુલ.
કોપર ટ્યુબીંગ—ચોર્કશાયર કોપર વર્ક્સ, કું.	લીડસ
હાઇનેમો—જે. સ્ટોન એંડ કું.	મેન્ચેસ્ટર.
ઇ કપાકીટર—પી એંડ જે. આર્નોલ્ડ	લંડન.
આયર્ન બાર—હારલીગ્ટન રોલીંગ મીલ્સ	હારલીગ્ટન.
લીનન—નોર્ટન એંડ યેગરી	લંડન.
કાગળ—(૧) રોનીયો લીમીટેડ.	હોલબોર્ન.
(૨) ડબલ્યુ. બ્રાઈનસન એંડ સન	કેન્ટ.
(૩) રપાઇસર પ્રિન્ટ લીમીટેડ.	લંડન.
(૪) કારીમેનમ કું.	" "
(૫) જે. રપાઇસર એંડ સન	" "
(૬) ડબલ્યુ એંડ આર બાલ્સ્ટન.	મેન્ચેસ્ટર.
(૭) ઇલારસ કુન્સાકેટર કું.	લંડન
ચેન્સીલ—જી. રોની એંડ કું.	" "
ફેન્ટોફોન્સ—એટોમેટીક ટેલી. મેન્યુફેકચરીંગ કું.	" "
ટાયલીઓ—ફ્રીચલી પ્રિન્ટ.	પ્રીન્સ્ટોન.
સ્ટીલ—ડીરડ્રીકટ આયર્ન કું.	રમીથવીક
પથર ભાગવાના સંચા તથા તેના ભાગ—બ્રાન્ડે એંડ હીનીયરીંગ કું.	લીડસ.
ટેલીફોનના સેટ—પીલ કોનર ટેલી. વર્ક્સ.	સાલ્ફોર્ડ.
ટાયર્સ—(પૈડા)—વર્કીંગ્ટન આયર્ન કું.	વર્કીંગ્ટન.
વાર્નિશ—(૧) આર. આઇ કલાર્ક એંડ કું.	વેસ્ટ હેમએબી.
(૨) ક્રીઅરલે એંડ કું.	રીપન.
(૩) વીલકીન્સન હેલુડ એંડ કલાર્ક	લંડન.
વ્હીલ્સ (પૈડા)—મીલર એંડ કું.	એડીન્બરો.

ડીસેમ્બર ૧૯૧૮.

એકસલબોક્સીઝ—(૧) પેટંટ એકસલ બોક્સ એંડ ફાઉન્ડ્રી કું.	ડુલ્વરહેમ્પ્ટન.
(૨) વલ્કન ફાઉન્ડ્રી લીમીટેડ	ન્યુટન લીવાલાઝ.
બ્રાસ ટ્યુબ્ઝ—(૧) મટ્ઝ મેટલ કું.	બરમીંગહામ.
(૨) ચોર્કશાયર કોપર વર્ક્સ	લીડઝ.
(૩) જે. વાલકીન્સ સન એંડ મેપલબેક	બરમીંગહામ.
(૪) બરમીંગહામ મેટરી એંડ મેટલ કું.	સેલીઓક.
(૫) બાલ્ડિન કોપર કું.	મેન્ચેસ્ટર.

SPINNING & WEAVING RETURNS.

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આંકડાઓ.

૫. સ. ૧૯૧૮ ના ડીસેમ્બર માંસમાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાં 'નીચે' પ્રમાણે સુતર તથા

સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યા હતા.

સુતર	(રતલ)
ખિટીશ ધંડીયા	૧૯૧૭
સુખ	૪,૦૭,૬૬,૬૬૪
મદ્રાસ	૩૫,૮૧,૫૫૪
બંગાળ	૩૦,૮૪,૭૦૦
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ	૩૫,૪૬,૬૮૨
અજમેર મેવાડ	૧,૩૫,૮૨૭
પંજાબ	૩,૫૮,૪૧૭
દીલ્હી	૨,૫૬,૬૨૬
મધ્ય પ્રાંતો તથા બિરાર	૨૭,૫૫,૦૮
ખિટીશ ધંડીયામાં કુલ	૫,૪૪,૩૫,૮૬૬
દેશી રાજ્યો	૨૬,૩૧,૫૬૨
એકંદર કુલ	૫,૭૩,૬૭,૪૩૧
કાપડ	
ખિટીશ ધંડીયા	૧૯૧૭
સુખ { રતલ	૨,૬૪,૬૪,૮૩૪
વાર	૧૧,૭૧,૧૪,૨૬૪
મદ્રાસ { રતલ	૧૦,૩૩,૮૭૬
વાર	૨૮,૦૩,૦૬૫
બંગાળ { રતલ	૪,૬૨,૩૧૪
વાર	૨૨,૬૬,૮૪૨
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ { રતલ	૧૨,૫૬,૭૧૫
વાર	૩૬,૩૭,૪૭૧
અજમેર { રતલ	૩૭,૮૮૭
મેવાડ { રતલ	૧,૫૦,૮૦૮
વાર	૩,૮૮,૫૮
પંજાબ { રતલ	૩,૮૮,૫૮
વાર	૧,૪૧,૫૦૪
દીલ્હી { રતલ	૬૨,૭૬૬
વાર	૧,૦૪,૮૩૨
મધ્ય પ્રાંતો { રતલ	૧૦,૨૮,૭૦૨
અને બિરાર { રતલ	૪૧,૦૪,૪૬૭
ખિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ { રતલ	૩,૦૩,૮૫,૬૫૨
વાર	૧૩,૦૩,૨૬,૨૮૩
દેશી રાજ્યો { રતલ	૨૦,૧૪,૪૩૨
વાર	૭૫,૦૦,૬૬૩
એકંદર કુલ { રતલ	૩,૨૪,૦૦,૩૮૪
ટાટલ { રતલ	૧૩,૭૮,૨૭,૨૪૬
ખિટીશ ધંડીયા { રતલ	૩,૧૨,૬૮,૮૭૫
વાર	૧૪,૦૬,૦૧,૬૬૩
મદ્રાસ { રતલ	૧૨,૬૬,૫૬૫
વાર	૩૨,૬૨,૫૮૨
બંગાળ { રતલ	૪,૬૮,૫૩૫
વાર	૨૪,૬૨,૪૮૧
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ { રતલ	૬૬,૬,૬૮૨
વાર	૨૭,૬૧,૪૬૨
અજમેર { રતલ	૧,૩૫,૨૬૫
મેવાડ { રતલ	૩,૬૮,૨૫૮
વાર	૪૪,૬૬૦
પંજાબ { રતલ	૧,૩૪,૩૮૬
વાર	૮૦,૩૨૬
દીલ્હી { રતલ	૧,૧૪,૬૪૫
વાર	૧૩,૬૮,૬૭૦
મધ્ય પ્રાંતો { રતલ	૪૪,૫૫,૦૬૪
અને બિરાર { રતલ	૩૬,૬૬૩,૨૪૧
વાર	૧૫,૫૫,૧૬,૨૦૪
દેશી રાજ્યો { રતલ	૨૦,૨૬,૬૩૨
વાર	૭૪,૨૭,૬૬૦
એકંદર કુલ { રતલ	૩,૮૬,૬૨,૬૩૩
ટાટલ { રતલ	૧૬,૨૬,૪૭,૧૬૪

ઉંચી પોલીશી કરેલા ટેબલ ટોપ ખરીદ કરવા કયા જગ્યા ?

JOINT-STOCK COMPANIES.

જોઈન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ.

ટેબલ પહેલું.

માધ્યસર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં બેઠાઈ ગયેલી કંપનીઓ અને જે બાનેવારી ૧૯૧૬ની સાલમાં રજીસ્ટર થઈ હતી. જેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે.

બાનેવારી ૧૯૧૮

બાનેવારી ૧૯૧૬.

નામ.	સંખ્યા.	ધાપણુ રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	ધાપણુ રૂ. ૧,૦૦૦
કોર્કીંગ અને લોન ઇન્સ્યુરન્સ.				
૧. બેંકીંગ અને લોન.	૩	૧,૭૦	૨	૧,૦૧
ઇન્સ્યુરન્સ.	૧	૫૦,૦૦
ટ્રેડીંગ:—				
૧. નેવીગેશન.	૧	૩,૫૦
૨. ખીજાઓ.	૮	૧૪,૪૧	૧૫	૧,૩૧,૬૫
મીલો અને પ્રેસો:—				
૧. ફોટન મીલો.	૨	૧૬,૨૫
૨. ફોટન અને જ્યુસ્કો અને પ્રેસો	૧	૭૫
૩. શોખાની મીલ.	૧	૭૫
૪. શો અને ટીમ્બર મીલ	૧	૨,૫૦
શા અને બીજા વાવેવર કુઠાં:—				
૫. શા.	૨	૫,૫૦	૧	૧,૦૦
૬. ખાણો અને પત્થરની ખાણો				
ફોલ્સો.	૨	૩,૦૦	૮	૩૬,૮૦
૭. બીજાઓ.	૧	૧,૦૦	૧	૩,૦૦
૮. ઉપર લખ્યા ઉપરાંત બીજા કુઠાં:	૩	૪૫,૨૦
કુલે.	૨૧	૧,૨૪,૩૧	૩૨	૧,૬૬,૭૫

ટેબલ બીજું.

માધ્યસર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં બેઠાઈ ગયેલી કંપનીઓ અને જે સાત મહિનાની અંદર રજીસ્ટર થઈ હતી એટલે કે એપ્રિલથી ડીસેમ્બર ૧૯૧૮ અને ૧૯૧૭ ના આગલા વર્ષ સરખાવતાં જેની વીગત નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે.

ધી જોખે ટાઇલ માર્ક ૨૨ એક ઓટ, ફોર્ટ, મુખ્ય.

એપ્રિલથી જાનેવારી ૧૯૧૮, અને એપ્રિલથી જાનેવારી ૧૯૧૯.

જાત.	સંખ્યા.	થાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
ઝેડીંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ.				
૧. ઝેડીંગ અને લોન.	૩૨	૧૨,૨૬,૭૫	૧૯	૩૧,૧૪
૨. ઇન્સ્યુરન્સ.	૧	૫૦,૦૦	૨	૧૦,૨૦
ટ્રેડીંગ.				
૨. નેવીગેશન.	૧	૩,૫૦	૧	૩,૦૦
૩. રેલ્વેઝ અને ટ્રાન્સ.	૩	૨૮,૦૦
૪. કોઓપરેટીવ એસોસીએશન	૧	૨,૫૦	૧	૨૦
૫. શીપીંગ, લેન્ડીંગ અને વેર				
હાઉસીંગ.	૧	૫,૦૦
૬. પ્રાન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને				
રેટેશનરી.	૧૨	૨૦,૩૦	૯	૮,૬૬
૭. બીઝનેસ.	૭૬	૫,૭૨,૫૧	૯૭	૪,૮૪,૪૫
મીલો અને પ્રેસો.				
૮. કોટન મીલો.	૨	૪૭,૦૦	૫	૭૦,૨૫
૯. ઉન, રેશમ, અને શણની મીલો				
વગેરે.	૧	૧,૦૦
૧૦. કોટન અને જ્યુટરફો અને પ્રેસો	૩	૬,૫૦	૩	૧૧,૭૫
૧૧. પેપર મીલો.	૧	૨,૦૦
૧૨. રાઈસ મીલો.	૨	૧,૭૦	૩	૬૦,૭૫
૧૩. સો અને ટીમ્બર મીલ	૨	૧૨,૫૦
૧૪. બીજી મીલો અને પ્રેસો.	૩	૧,૧૬,૬૦	૫	૧૧,૦૦
ચા અને બીજી વાવેતર				
કંપનીઓ.				
૧૫. ચા	૨૭	૭૨,૬૩	૨૧	૫૦,૬૦
૧૬. કોફી અને સીકેના.	૧	૩,૦૦
૧૭. બીઝનેસ.	૬	૬,૬૮	૭	૨૫,૬૦
ખાણો અને પથ્થરની ખાણો				
૧૮. કોલસો.	૮	૧૯,૫૦	૨૨	૭૨,૮૦
૧૯. બીઝનેસ.	૭	૫૯,૫૦	૧૧	૪૧,૧૮
૨૦. જમીન અને ગ્રાંધકામ.	૨	૧,૧૦	૧	૬,૦૦
૨૧. જવનો દારૂ.	૧	૬,૮૮	૨	૧,૭૨
૨૨. ગરફ બનાવવાનું કારખાતું.	૧	૬૦
૨૩. શાકર બનાવવાનું કારખાતું.	૨	૧૬,૦૦
૨૪. હિપર જણાવ્યા શીવાયની બીજી				
કંપનીઓ.	૧૨	૧,૦૪,૦૫	૬	૩૮,૫૫
કુલ.	૨૦૪	૨૩,૫૭,૬૦	૨૧૬	૯,૮૬,૬૮

મારસેલ્સની રંગીન, લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

રેખસંત્રીક્રમ.

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં સંયુક્ત થયેલી બેંકન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ ૧૯૧૮ ડીસેમ્બર મહિનામાં રજીસ્ટર થઈ હતી જેની સંપૂર્ણ વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

નં. ૦	નામ અને જાત.	કેશાણું.	હેતુ.	થાપણું રૂ.
૧.	બેંકીંગ, લોન, અને ઇન્સ્યુરન્સ (અ) બેંકીંગ અને લોન.			
૧.	ક્ષત્રીયાનું ફન્ડ	મદ્રાસ.	નાણા સંબંધી ધીરધાર.	૧,૦૦૦
૨.	નારાયણી બેંક	મેનુપલાયમ, ભૂલ્લી કોઇમ્બટુર મદ્રાસ	..	૧,૦૦,૦૦૦
૨.	ટ્રેડીંગ.		બેંકીંગ લોન અને ઇન્સ્યુ રન્સ કુલ ..	૧,૦૧,૦૦૦
૩.	ઇન્ડીયન ઇલેક્ટ્રીક કં.	૬ હેસ્ટીંગ રીટ કલકત્તા.	ઇલેક્ટ્રીકલ અને મીકેનિકલ એનજીનીયરીંગ વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૪.	બૈનીતાલ મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ કં.	૮, સ્ટેન્ડરોડ, કલકત્તા.	મોટરકાર દોડાવવાનું કામઠાજ કરવા વગેરે	૨,૦૦,૦૦૦
૫.	ઇન્ટરનેશનલ એનજીનીયરીંગ અને મોટર વર્ક્સ	૪૮-૩ બેન્ડીક રીટ કલકત્તા.	સામાન્ય ધંધો કરનાર.	૨૦,૦૦૦
૬	બુક્સ કોર્પોરેટ બાઇ પ્રોડક્ટ્સ	૮-૧ કાર્લિન્ગ્ટોન હાઉસ રીટ કલકત્તા.	રંગનું કામ કરનાર	૧૦,૦૦,૦૦૦
૭	બી. એ. એસ.	૧૫, કલાઇવરોડ કલકત્તા.	ઇંટ, લાલી અને પાઇપ બનાવનાર.	૩,૦૦,૦૦૦
૮.	ગુજરાત કાપડો કં.	૩ ફ્રેન્ચિસ કલકત્તા.	રેસા બનાવનાર	૧,૦૦,૦૦૦
૯.	ઇન્ડિયન એનેલીટીકલ લેબોરેટરી.	બંગાલ.	લેબોરેટરીનું કરનાર	૨,૦૦૦
૧૦.	કેન્કરોડ એન્ડ કં.	કલકત્તા.	કેમીસ્ટ ડ્રગીસ્ટ	૫,૫૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ, ૨૧ બેક સીટ, કોર્ટ, અમ.

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૬૦ સં ૧૯૧૮ ના દીસેમ્બર માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી.

ચીજનું નામ.

Imports.

આયાત.

૧૯૧૭ માં

૧૯૧૮ માં

રૂ.

રૂ.

જીવતા જનાવરો	૮૨,૮૨૫	૧,૬૮,૦૦૦
હાથગોળો હથીયાર વિગેરે	૮૧,૮૧૫	૧,૩૧,૬૩૬
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૩,૩૬,૧૬૭	૩,૭૬,૧૭૦
બુટસ અને શુઝ	૨,૪૦,૪૫૫	૨,૬૨,૪૮૫
ઘર બાંધવાનો સામાન	૧૩,૪૬,૩૩૪	૪,૫૪,૦૫૦
ચીલુખત્તી	૧,૦૫૧	૨૨૦
ફેલ્વે ગાંઠાં સિવાયની ગાંઠીઓ	૮૬,૬૪૨	૧,૫૬,૪૮૪
રસાયણિક પદાર્થો	૨૩,૭૬,૭૧૩	૧૬,૫૭,૦૩૫
ઘડીયાળો	૩૪,૬૨૨	૩,૮૧,૬૬૭
કોલસા	૨૧,૮૬૭	૧,૭૨,૮૫૧
કોફી	૨૪,૨૯૧	૮૦
કાચો (સીંદરી)	૬૮	૨૪૪
દોરડા	૨,૦૮,૧૨૬	૧,૫૮,૮૩૫
કંઠલરી (કાપકુપ કરવાનાં હથીયાર)	૧,૨૩,૫૩૬	૧,૦૬,૦૧૭
સાઇકલો	૧,૫૬,૬૦૫	૧,૧૧,૨૭૦
કપુર	૩,૩૭,૬૫૬	૭૬,૬૦૭
ચીજી જાતની દવા મળી કુલ	૧૩,૩૨,૧૨૩	૧૩,૦૨,૬૭૨
લુગડાં રંગવાની ચીજો	૫,૩૨,૫૦૫	૩,૮૪,૦૬૮
ફટાકડા	૧૫,૧૨૦	૬,૧૪૮
ફરનીચર	૧,૩૫,૭૩૭	૧,૭૫,૬૪૭
કાચનો સામાન	૧૩,૮૬,૯૬૬	૮,૩૭,૩૧૮
ચોખા	૬,૬૩૮	૧,૬૮૩
ધાતુ
ધઉંના લોટ	૧,૦૮૬	૩૫૧
હાર્ડવેર	૨૦,૩૧,૬૭૪	૨૬,૪૬,૧૧૦
ધુપ	૬૬,૦૧૫	૨૩૮
ચામડા ગિન કેળવાયલાં	૮૬,૦૨૦	૪૫,૮૬૦
ધલિકટ્ટી સીડીને લગતાં હથીયારો	૬,૨૪,૮૫૧	૧૦,૦૦,૧૭૬
જંગીત વિગેરેને લગતા હથીયારો	૧૨,૨૮,૩૦૬	૧૭,૩૬,૭૫૮
હાથીતંત	૨,૬૫,૧૪૫	૧,૫૦,૪૮૩
અવેરલ	૩૫,૪૪૫	૬૩,૭૫૧

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઆઇન ગમશે કે!

	રૂ.	
કેળાચાએલા ચામડાં...	૨,૬૨,૮૪૪	૨,૪૪,૩૨૮
હાટ્ટે ...	૫,૩૩,૧૫૩	૭,૦૦,૩૧૨
મરીનરી અને મીલ રટોર્સ ...	૨૭,૫૬,૨૪૨	૩૭,૫૪,૨૭૯
દીવાસળી ..	૨૪,૫૨,૭૫૬	૭,૬૭,૭૮૯
પીત્તાળ
ચાંચુ ...	૬,૬૬,૬૧૨	૩,૭૦,૬૬૧
જર્મન સીલ્વર ...	૪૪૮	...
લોહ ...	૪૮,૩૯૦	૩,૮૩,૫૪૩
લોહ અને સ્ટીલ ...	૩૬,૫૩,૭૫૫	૧૦,૭૧,૯૯૮
સ્ટીલ ...	૧,૫૨,૬૯૩	૧૭,૫૨,૪૬૪
સીસું ...	૨,૫૫,૫૪૮	૫,૩,૩૬૬૭
ગોલ્ડ ગાડીઓ અને સાઇકલો ...	૮,૬૪૮	૩,૬૪,૦૬૭
કેરોસીન તેલ ...	૭,૬૮,૨૪૮
અળમીનું તેલ ...	૧,૧૬૨	૬૦
બીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ ...	૮૨,૦૩૧	૨૦,૬૭૬
રંગ દોગાન વિગેરે...	૭,૨૩,૬૫૪	૬,૩૬,૮૭૧
કાગળો ...	૧૦,૦૫,૨૧૪	૨૩,૨૫,૮૬૦
રેલ્વે ગારાંબો તથા સામાન મળી કુલ ...	૭૦,૪૬૭	૧૦,૨૫,૬૮૩
રખર ...	૪,૭૮,૬૪૩	૨,૭૬,૦૭૮
મીઠું ...	૩૨,૭૩,૮૧૭	૫,૬૬,૩૧૬
માણુ ..	૧૦,૫૮,૫૫૨	૬,૩૩,૮૬૪
સોપારી ...	૩,૫૭,૫૬૯	૪,૨૩,૬૨૫
તેલનો કુલ ...	૮,૭૦,૧૨૨	૧૬,૬૬,૪૫૪
ફેશનરી ...	૫,૫૮,૬૩૭	૪,૭૮,૫૯૦
ખાંડ ..	૧,૫૬,૨૬,૬૩૫	૨,૨૬,૦૫,૨૫૬
સુતર ઘસું ..	૬,૩૭,૨૮૫	૨,૨૪,૬૧૦
ટ્રીસ્ટ અને ચાર્જ ...	૧૬,૪૫,૦૭૭	૭૮,૮૮,૫૮૧
વનર ધોચેલા પીસ શુક્ર ...	૧,૫૨,૪૫,૮૫૨	૧,૮૬,૪૦,૬૩૧
ધોચેલા પીસ શુક્ર...	૭૭,૬૬,૨૬૯	૬૧,૮૨,૪૫૧
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુક્ર ...	૬૮,૧૦,૬૦૫	૫૮,૮૪,૦૭૨
સર્વિવાના હોરા ...	૨,૭૩,૩૬૭	૩,૩૮,૬૩૮
સુતર એકંદર ...	૩,૧૮,૫૮,૭૯૧	૪,૧૭,૫૨,૧૦૬
રેશમ કાચું ...	૬,૨૫,૮૬૯	૬,૭૧,૮૭૪
રેશમના પીસ શુક્ર...	૧૪,૬૬,૧૮૮	૧૬,૧૬,૦૭૬
જાયું ઉન ...	૩૦,૫૫૬	૧,૧૧,૨૮૭
હોઝીઅરી ...	૬૫,૮૬૦	૧,૩૭,૦૭૭
ઉનના પીસ શુક્ર ...	૧૦,૮૪,૦૮૬	૧૨,૬૮,૦૬૨
બિન કુલ ...	૧૩,૩૮,૩૭૦	૧૬,૭૦,૦૬૨
તંબાકુ ...	૮,૦૫,૪૬૩	૧૭,૬૬,૭૮૧

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેઠક બીટ, ફાઈ, મુબઈ.

ચીજીનું નામ.

મકડા
મકડાં
ગ્રીઓ
ગ્રીઓનો સામાન

કુલે આયાત

Exports.

ચીજીનું નામ.

જીવતાં જનાવરો
બસ કરવા માટે રેસા
મીઠુબતી
સાલ્ટ પીટર
કેલસ
કોશી
કાચો, (સીંદરી)
દોરડા
દવાઓ
ગળી
હરડાં બેડાં
કુગડાં, ચામડાં રંગવાની ચીજી કુલ
કાન ને ચાક
કાગર
ચોખા ઘઉં અને બીજી બાતનો હાથો કુલ
ઘઉંની સરકારી ચઢત
ઘઉંનો લોટ
વગર કેળવાયલાં ચામડાં
બાખ
કેળવાયલાં ચામડાં
દહુ
જામર
ખાતર
મેગેનીઝ
લોડું અને સ્ટીલ
ધાતુ કુલ
મીઠુ
અબરખ
દીવેલ
કાપરેલ

૧૯૧૭
રૂ.૫,૫૨,૫૬૦
૨,૧૮,૧૨૮
૮૩,૫૮૬
૭૭,૪૮૪

૧૧,૩૪,૦૦,૦૪૧

૧૯૧૮
રૂ.૪,૬૩,૦૨૭
૨,૫૮,૬૩૫
૫૬,૦૮૬
૬૫,૬૫૯

૧૩,૧૮,૬૭,૦૩૫

નિઠાણ.

૧૯૧૭-રૂ.

૨,૨૧,૪૭૫
૨,૭૪૭

૫,૫૬,૭૬૪

૪,૦૬,૬૬૧

૧,૬૪,૮૪૬

૩,૮૬,૬૭૮

૩,૧૩,૬૫૬

૭૩,૬૦૧

૬૦,૧૬૩

૫,૮૧,૭૭૫

૧૦,૮૧,૩૫૦

.....

૨,૮૬,૭૩૩

૧,૬૮,૮૨,૨૫૬

૩,૨૫,૭૪૫

૩,૫૫૦

૩૬,૮૪,૦૪૩

.....

.....

૩,૨૪,૬૫૪

૬,૧૮,૮૦૦

૩,૬૪,૬૪૬

૨૭,૧૦,૮૦૫

.....

૭,૨૬,૪૭૬

૧,૧૬,૪૧૮

૨૫,૮૮૮

૧૯૧૮-રૂ.

૨,૧૦,૫૦૨

૪૫,૬૦૪

૧,૨૧,૧૪૩

૨,૦૬,૨૩૨

૧,૩૫,૪૮૦

૧,૫૩,૨૧૬

૨,૭૬,૫૧૭

૪૬,૧૪૬

૨,૮૦,૫૭૦

૫,૩૧,૮૧૧

૬,૫૬,૨૧૭

.. ..

૫,૦૨,૭૩૬

૧,૪૬,૮૬,૬૮૮

૬,૪૮,૨૨૧

૭,૫૪૫

૮૨,૩૧,૪૧૬

.....

.....

૮,૫૨,૩૧૬

૩,૮૭,૫૧૨

૩,૧૮,૧૨૮

૨૦,૪૬,૬૦૪

.....

૨,૦૭,૨૦૨

૭,૬૨,૮૩૩

૧,૧૪,૮૭૨

મેટ્રીક શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

અળસીનું તેલ	૧,૮૩,૫૬૭	૬૦,૨૦૦
બીજી ભાતનાં તેલો મળી કુલ	૮,૧૨,૨૨૨	૬,૦૪,૨૦૩
ખાખ	૮,૪૬,૧૮૩	૫,૩૬,૨૧૫
અપ્રીક્ષુ	૧૧,૦૪,૭૦૦	૪૦,૭૨,૮૭૫
દીવેલ	૯,૭૬,૩૪૫	૨૪,૬૭,૦૭૪
ટોપરાં	૭,૬૪૫	૧૪,૭૭૧
દયામીયા	૪,૮૧૮	૧૪,૩૭૬
લોંધસીંગ	૩,૫૦,૭૬૭	૩,૬૪૩
અળસી	૧૪,૨૧,૮૬૫	૧,૦૧,૬૭,૨૬૫
અસળસ	૨,૫૬૮	૧૦,૩૬૦
સરસવ	૧,૧૧૭	૧,૮૨૫
તલ	૩,૫૫,૭૮૭	૨૮,૬૫૮
નેળનો	૭૩૬,૦૬૦	૬,૭૬,૩૬૮
ખાંડ	૧,૭૬,૧૬૩	૨,૭૮,૮૬૪
ચા	૧,૭૧,૬૨,૪૮૨	૭૦,૬૪,૧૦૯
કાચું રૂ	૨,૩૩,૭૭,૭૮૬	૧,૩૬,૬૭,૧૧૭
ટવીસ્ટ અને થર્ન	૭૩,૧૬,૪૨૬	૬,૧૭૬,૭૬૧
રૂમાલ અને શાલો	૪૭,૪૦૭	૬૬,૩૪૮
પીસ ગુડ્ડ	૩૦,૫૮,૮૩૬	૪૨,૦૧,૧૨૪
શાલુ	૧,૬૦૦
લ્યુટ કાચું	૬૦,૨૫,૭૧૪	૧,૦૬,૪૪,૪૫૦
દેશમ (કાચું)	૧૨,૧૮,૭૫૧	૭૨,૭૨૦
દેશમ કુલ	૧૩,૩૧,૬૦૦	૧,૮૩,૮૫૫
કેન કાચું	૧,૭૫,૮૬૦	૧,૧૩,૪૬,૦૦૭
હિનની ધાખલીઓ ને ગાલીયા વગેરે	૨,૮૪,૨૫૭	૧,૧૫,૦૦,૭૮૦
તંબાકુ બીડી વિગેરે	૩,૩૩,૪૦૬	૪,૦૧,૩૫૪
સાકચં પાટીયાં વિગેરે	૧,૩૧,૮૧૫	૪,૬૨,૬૦૦

હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાસ

૧૬,૦૬,૭૧,૧૮૬

૧૬,૨૦,૬૮,૧૮૧

વેપારી ખાતમી.

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા ખીજા મુલકો તરફથી આવેલી ખાતમીઓ આપીશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર બાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં દાખલ કરીશું.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માગે છે તે
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
એચ. ૨૨૯	આસ્ટેલીયામાં, ન્યુ સાઉથ વેલ્સમાં એક પેદી.	ધાતુ તથા ખનીજ પદાર્થોની ખરીદી કરવા માગતી હોય તેવી હીંદની પેદી આ તરફથી ખરીદી માટેની એજ સી મેળવવા માગે છે.
" ૨૩૦	ઇનોઆની એક પેદી.	તેલ, સાબુ, તેલના બીયાં, કૉપરાં વગેરે કમીશનથી ખરીદ કરવા માગે છે.
" ૨૩૧	ઇનોઆની પેદીનો પ્રતીનીધી.	કોઈપણ ઉદ્યોગ માટેના કાચા પદાર્થો અને ખાસ કરીને તેલ, અરણી તથા સામાન્ય રીતે રસાયણી પદાર્થો નીકાશ કરે એવી ખાત્રી રાખવા લાયક પેદીની એજ સી મેળવવા માગે છે.
" ૨૩૨	માલ્દાની એક પેદી	જે હીંદી પેદીઓ રેશમ, કાપડ, રમાલ, રેશમી માલ, કારમીર, ભરતનું કામ, ચા, કાપી, તબાકુ વગેરે નીકાશ કરતી હોય તેમની સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે અને માલ્દાના જામરમાં હીંદી વેપારીઓના પ્રતીનીધી તરીકે કામ કરવા ઇચ્છે છે.
" ૨૩૪	ઇંગ્લંડમાં લુટન ખાતેથી નીકાશ કરનાર એક વેપારી.	કાપડ, રસાયણી પદાર્થો વગેરે જે ચીજો સાધારણ રીતે યુનાઇટેડ કીંગડમથી આયાત કરવામાં આવે છે તેને ખરીદનારા હીંદીઓ સાથે સંબંધમાં આવવા માગે છે.
" ૨૩૬	શીકારપુર (સીંધ)ની એક પેદી	અંગરની નીકાશ કરનારા સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.

અન્યર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માગે છે તે.
ધી હિન્દીયન ટ્રેડર્સ લ.		
એચ. ૨૩૭	ન્યુથોર્કની પેટી	મીણુ, ઝેરકચોલા, ખસખસ, સવા ધાણા, સગસી, તથા સર્વ પ્રકારના મસાલા અને દવાને માટે કામ લાગે એવી ચીજો નીકાશ કરનારી હીંદી પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે.
" ૨૩૯	કાનપુરની એક પેટી	રાઈ, સરસી, દીવેલી, મહુડા, અળસી, ખસખસ, તલ વગેરે ધીયા તથા તેના તેલ તથા ચણા, મકાઈ, જવ, ઘઉં, જુવાર, બાજરા વગેરે દાણાના ખરી દનારાઓ સાથે કામ પાડવા માગે છે.
" ૨૪૧	ચીકાગોની એક પેટી	ખાડની ચઠતીઓ, મીઠાઈ ચોકલેટ, સુરખા વગેરેની આયાત કરનારાઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે.
" ૨૪૬	કેનેડાની એક પેટી (જે ત્યાં વાસવગરનાં તેમજ સુવાસીવ દુર્ગંધનાશક પદાર્થો, જલુ નાશકપદાર્થો વગેરે બનાવે છે)	હીંદમાં સારી પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે. કેનેડાનાં જંદરથી એક ઓ. બી નીરીતે માલચઢાવાય માલના ડોક્યુમેન્ટ લેતી વેળા નાણા આપવાના, રોકડ માટે બેટકા હીસ્કા હટ અને જયાબંધ માલ લેનારને વેપારી હીસ્કાઉટ રપ ટકા-આ ચર-તોએ માલ ચઢાવે છે.
" ૨૪૭	કેનેડાની એક પેટી (જે કાર્બન તથા હાઈડ્રોફીટ ડ્રીલ બનાવે છે)	લકાઇ પુરી થવા બાદ કામ પાડવા માટે હીંદી વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે.
" ૨૪૯	પેરીસની એક પેટી .	ફ્રાન્સ અને બાલ્કન મુલકોમાં આડત્યા રાખવા માગતી હીંદી પેટીઓ સાથે કામ પાડવા માગે છે.
" ૨૫૦	એક ગ્રાંડે અમલદાર (જે થોડા વખતમાં લંડન પાછો ફરનાર છે અને ત્યાં ઓપીસ તથા થોડુંક ઉધાકનાર છે તથા માલ બનાવનારાઓના આડ ત્યાં વરીકે પોતાનું કામ પાછું ચાલુ કરનાર છે.)	ભાજમ, રેશમી માલ, પીતળના વાસણ, વગેરે બનાવનારાઓ તરફથી મુનાઈ ટેડ કી ગ્રમમાં કમીશનથી માલ વેચવા માટેના એકલા આડત્યા તરીકેનું કામ માગે છે.

અખર મોઠલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ધંધલતી કંપનીનું નામ.	ઈષ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે.
શ્રી ધન્ડીયન ટ્રેડ જર્નલ		
અવ. ૨૫૧	લંડનની એક પેદી.	હીંદમાંથી કોંક્રી, મધ, મશાલો વગેરે નીકાશ કરનાર વસ્તુથી કરીશને માલ વેચવા માટે યુનાઇટેડ કીંગડમમાં એકલા આડત્યા તરીકેનું કામ મેળવવા માટે હીંદી પેદીઓના સંબંધમાં આવવા માંગે છે.
" ૨૫૪	મારસેલ્સની પેદી.	અળસી, સરસી, દીવેટી વગેરે બીયા, કોપરા, ચામડા, લાખ વગેરે ચીજો હીંદમાંથી નીકાશ કરનારી જે હીંદી પેદીઓને ક્રાન્સમાં આડત્યા ન હોય અને આડત્યા કે દંગલ રાખવા માગતા હોય તેમની સાથે સમાગમમાં આવવા માંગે છે.
" ૨૫૬	મદ્રાસ ઇલાકાના દસીલુ કાનરા જીલ્લામાં એક વેપારી.	નેતર ખરીદનાર સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.
" ૨૫૭	ચેંગાહીની એક પેદી	રેશમી માલ વગેરે ચીનાઇ વસ્તુઓની આયાત કરવા ધંધલતી હીંદી પેદી ઓ સાથે સંબંધ પાડવા ઇચ્છે છે.
" ૨૬૩	સુરતની એક પેદી	રકરપત, બનારસ, મુરગા ગુલુમારી, મુસાખખર વગેરે દેશી નામોથી બ્રાહ્મ ખાતા પદાર્થો જેને અથેલુમાં એલો (Aloe) કહે છે તે દવા માટે પુરા પાડનારો સાથે સંબંધ બાધવા માંગે છે.
" ૨૬૫	હીંદનાં એક દેશી સંખ્યનો એક અમલદાર	સાણુદાણા તથા તેના લોટને ખરીદ કરનારા સાથે કામ પાડવા માંગે છે.
" ૨૬૭	વાવ્ય પ્રાતોમાં આદમોરા ખાતેની એક પેદી.	મધ, ટંકલુખાર, નાગકેશર, શીલાજીવ, તથા કસ્તૂરી ખરીદનાર સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.

અમર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા હચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માગે છે તે.
શ્રી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ.		
એચ. ૨૬૯	ન્યુયોર્કની એક પેટી.	બરુ, ગાણુ, છીપો, રેટેન નામથી બ્રાહ્મણ ખાતા ઉત્તરના જાડા કપડા, ઘાસના વેણી, રંગો, છનીઓ માટેના હાથા વગેરે ચીજો નીમશ કરનાર સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.
,, ૨૭૩	કલકત્તાની એક પેટી.	બાવળની છાલ હીંદના ઉત્તર વિલા ગમાં પુરી પાડનાર સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે.
.....	*કાઠીઆવાડની એક કંપની.	જેઠીમધના (લીકોરાઈસ) વાળ મૂળીઆં જથ્થાબંધ ખરીદનારાઓ સાથે સંબંધ બેઠવા ઇચ્છે છે. સરતા ભાવે પૂરા પાડવામાં આવશે. દેશાવર ખાતેથી જેઠીમધની બનાવટો આ દેશમાં લાવેા રૂપિયાની આવે છે અને મોટે ભાગે બગદાદ તરફના મુલકોમાંથી અમેરીકા અને ખીજ દેશમાં જેઠીમધ જાય છે તેથી જો કોઈ પણ સ્થળ પેટી બહાર દેશાવર આ માલ અડાવવા તૈયાર હશે તો જથ્થાબંધ પૂરે પાડવા બનવું કરવામાં આવશે.
...	†એક વેપારી જ્ઞાનવાળો ટેરી ટોરીઅલ.	ઇંગ્લંડ જવા માગે છે માટેકોઈ વેપારી ગુરુશ્રીની એજન્સી આપવા ઇચ્છા હોય તો લખી જણાવવું.
	વાવટા બનાવનાર	નીચે છાપેલા અંગ્રેજી પત્ર જણાવ્યા પ્રમાણે કામ પાડવા માગે છે.

* આ બાતમીના સંબંધમાં X c/o સેક્રેટરી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિયેશન, મુંબઈ એ સરનામે પત્રવ્યવહાર કરવો.

† આ બાતમીના સંબંધમાં Y c/o સેક્રેટરી, ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિયેશન મુંબઈ એ સરનામે પત્રવ્યવહાર કરવો.

ઉપરની બાતમીઓમાં જે ઠેકાણે 'ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ' લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું હાથગ્રંથકર જનરલ ઓફ કોમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જવું. (આ એસોસિયેશનના નામ તે કાગળમાં લખવું).

નોંદ.

“ધી ધન્ડીયન ટ્રેડ જર્નલ”ના નંબરની ખાતમીઓના સંબંધમાં તે ખાતમી માગવાર વેપારી યા પેદીએ જેકે રેકરન્સ અથવા સારી ઓળખાણુ પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય નેવી ખાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.

INDUSTRIAL INQUIRY.

The following letter has been received from an army officer stationed at Bangalore. If any member of the Chamber desires to enter into correspondence with him this Army officer's name and address will be forwarded on the member's writing to the Secretary:—

Dear Sir,

Following the suggestion of the local Manager, The Commercial Information Bureau, I am enclosing a rough sample Pennant for which I am the Proprietor of Registered Design No. 8307, 1918, for India.

GENERAL IDEA :—The general idea is a Pennant made of suitable material bearing a Municipal or Regimental Crest followed by the name of a City, Town, Village or Locality suitable for wall decorations etc.

PARTICULAR IDEA—Sizes approximately 27", 30", 33" & 36" long from base to apex apart from ribbon connections. 10"-11" wide at base tapering to 1" wide at apex. The length of Pennant would be governed by amount of lettering.

COLOURS. Any colour of material may be used for Pennant and connections but where Regimental Crest is used Connections running along base and from apex should be Regimental colours.

CREST OR BADGE. The approximate size of Crest, Badge or any other device which may be used or omitted altogether, would be 6" high x 4" wide.

LETTERING. The lettering used may be of any character and of any language. It may be painted on, sewn on or in any other way fixed on so as to become part of the finished article.

CONNECTIONS. The connections can be made of ribbon or any other suitable material, about 8" wide, sewn or fixed side by side commencing from and parallel with left edge of base of Pennant and extending six inches beyond top and bottom of base of Pennant also sewn or fixed at apex of Pennant and extending about six inches.

I am desirous of entering into working arrangements under license for manufacturing these articles and should be glad if you could suggest the names of any manufacturers in your district that you think might be approached with a view to putting such Pennants on the market.

Your reply in course of post will greatly oblige.

Yours faithfully.

જે

“ઇનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપડાઓમાંથી આવક વેરા માટે હીસાબનાં પત્રકો (ડી. ફોર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે માહિતી માટે મળે અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમર્શીયલ કોલેજ,

૪૨, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

હવે દરેક રેલ્વે સંબંધી લગત ચલાવા માટે નાણાની માગી અથવા નાની રકમની મરદ કરેલ દરસાચ દાલાયાનજી ૩૬૧, હોન'બી રોડ, મુંબઈ, એ સરનામે મોકલવા વીનવી છે

બી. એન. ભાયેનાની કું.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચાંદસ.

નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નાં ૩.

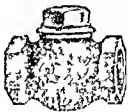
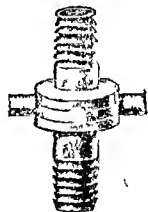
ટેલીફોન નાં ૩૧૫૫

સેન્ટરી જીન એન્ડ રેલ્વેને લગતો સર્વે સામાન.

લોખંડની, કલાઈની, પીતલની, તાંબાની, સીસાની, બોયલર ટ્યુબો, બીરની મેનવોલ્ટર પાર્થિસો અને તેની ફીટીંગ્સો — દરેક માપની મોટા જથ્થામાં મળશે.

તેસતેડ પીતલના રતૌવ કોક, બીજકોક, સીતના વીવ વાલવસો, અને ટ્રાકસો:— દરેક જાત અને માપના.

ચીનીની ગટરના પાર્થિસો અને ફીટીંગ્સો, વોલ્ટર-કલોઝના વાસણો, લેવેટરીસો, વાથ તબ્લો, ફ્લસગી ટાંકીઓ વગેરે જથ્થામાં લગતો દરેક જાતનો સાલ જથ્થાખંદ તથા છુટક મળશે.

શહેનશાહી અમ્બર પિલ્સ સોનાના વરકવાલી.

આ દવા અમ્બર તથા સોનાના વરક અને પૌષ્ણિક યુનાની દવાઓની બનાવેલ છે. હૃદયરોગ અંગર, ધીમ જમે તે કારણથી તાકાત ઓછા બનેલા, નિરાશ નામરદ રાખસોઈ, નપુરુષોઈ આ અમ્બર પિલ્સથી દુર થઈ પુરવાત પ્રાપ્ત થાય છે.

ધાતુસય અને વીર્યશાય તેમજ તેથી લવપત્ર યતા દરદો મગજ અને જ્ઞાનવૃત્તિઓની નબળાઈ છાતીની મુંઝવેસ, ગમરાહ, બરમ, ખાંસી, માથાના દરદ, અછળ, કબજાબદ, કબજર, કમરનો દુખાવો, વાંસાની કાંઠ વિગેરે આ અમ્બર પિલ્સથી દુર થાય છે. આ અમ્બર પિલ્સથી પાચનશક્તિ નેત્રાવર યશ્વતારીકિ બળમાં વધારા સાથે વીર્ય વધતી હૃદયની રગો નસો શર્કર યશ્વતારીકિ સંપૂર્ણ વધારા થાય છે. ફક્ત ત્રણ દીવસમાં કાંઈકો નબળાઈ ખાતી થાય છે અને વીસ દીવસ આધારી લાંબી સુદૃઢ સુધી વાકાત કામ્ય રહે છે. આ અમ્બર પિલ્સ વર્ધાવસ્થાના લોકોને નવી જીવાનીની તાકાત બદે છે. જીવાનોને તેથી પૂર નેસ તાકાત પેદા થઈ કબજ મરદાઈ લવપત્ર થાય છે તેમાં પરેજી કાંઈ નથી.

નામદાર સુબઈ સરકારની ગવર્નમેન્ટ લેખોરેટરીના કેમીકલ એનાલાઈઝર સાહેબે અમારી દવાની પ્રશ્ન કરી સરકારીકે આપ્યું છે કે તેમાં કાંઈ હેરી પદાર્થ, દવા કે રસાયન વિગેરે ગુકસાનદારક થીજ નથી.

નામદાર એમ. આર. સી. એસ. (ઈંગ્લેન્ડના) તથા એલ. આર. સી. પી. (લંડનના) તથા નેપથુર સ્ટેટના ચીફ મેડીકલ ઓફીસર સાહેબ વિગેરે અમારા હાશીમાતના પુરવા અનુભવ અને પ્રત્યક્ષ હોવાને સરકારીકે એનાયત કર્યા છે.

કીમત ગોળી ૭ ના રૂ. ૨ જે ગોળી ૪૦ ના રૂ. ૧૦ ફર.

શહેનશાહી તિલકા (લેપ) ઘણીજ કિંમતી યુનાની દવાઓની બનાવેલ છે તે દરરોજ લગાડવાથી એક એક અઢવાડીયામાં હૃદયની રગો નસોની કમજોરી તથા નબળાઈ અને સુસ્તી દુર થઈ સંપૂર્ણ નેસ અને સખતાઈ આવે છે તેથી કાંઈ ભલની છલ થતી નથી કી. રૂ. ૫.

શહેનશાહી તિલકા નં. ૨ તદન અસાકત નામરદ જેની હૃદય પાતળી પડી ગઈ હોય તેને માટે આકરીર છે. કીમત રૂ. ૧૦ ફર. વિશેષ ખુલાસો પ્રાઇસ લીસ્ટમાં છે.

હાડીમ ગુરમહમદ બી. એચ. ચોતવી એન્ડ કાંજી, અખાસી દવાખાના.

નેપથુર, કાંડીયાવાડ.

પોરબંદર પોર્ટલેડ સોમેન્ટ

"મહાપતી" છાપ.

અમારો સોમેન્ટ હાઈડ્રાસ્ટાનમાં આપાત યતા સોવામાં સુસ્તી સોમેન્ટની બરાબરી કરે છે, અને નબળીતા અવસ્થામાં વપરાય છે. એનું પેકીંગ એક એક હાઈડ્રાસ્ટાન મંજુલ. કોથળાઓમાં આવે છે, જેથી ખાંચ કરતાં ઘણીજ સહેલાઈથી વચ્ચા સકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી. ઈન્ડોયન સોમેન્ટ લિમિટેડ

તાતા સન્સ એન્ડ કું.

એમ્બર, રા.

નવસારી બીલ્ડીંગ કોટ, અમદાવાદ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી

પરંતુ એ અન્ય વીંશીઓમા, ભોળાન ગુહોમા કે ભપકાદાર લોભોમા, અને પુણ્ય મેતાને ઘેર પણ, અહીંના જેવી સ્વાદિષ્ટ યાન ટેસ્ટકુલ રસોઈ જમવાની આશા ગળથોડી તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે એક વખત પધારો અને ખાતો કરો

કે મુખમાંથી પોસ્ટની પાછળ મુખઈ ન. ૨

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ ફું. લી.

મુખઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાળ પ્રકારા નામના ગ્રંથના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ—

વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી આયુર્વિદ્યાથી પ્રાચીન રીતી અનુસાર બનાવેલી ચક્રિતની દવા બાંદવા જલદાસી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અશુદ્ધ કોવત આપે છે (એ ખાસ ધ્યાનમાં) પણુ કે લેઈએન ટોનીક સીરપથી શરીરમા આવતી શક્તિ ઉત્તેજક અને કન્માદક દવાઓથી દુક સમય થઈ જાયતી ત્રીમ શક્તિ જેવી નથી પણ માથમની નુકવી શક્તિ છે)

(૨) હીવરને પોતાનુ કામ જલવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિદ્રાથી બનાવે છે

(૩) અલ્બર્ની બાધીનો નાશ કરે છે, અને અત્ર માર્ગને લાભ આપે છે

નોટ—અર્થવતી તેમજ સુવલકી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે તેથી મુખારે મ લાગુ થઈ શકતા હોય, અમર લાગુ થયા હોય તો મળી જાય છે કિંમત દર બાળીના રૂા ૧—૨—૦

ગ્લીસેરા ફ્રેન્કેટ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનતન્ત્રે રક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માલસના જ્ઞાન-ભુઓમા અને મગભા મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરા ફ્રેન્કેટના તત્ત્વો રહેલા હોય છે અને બનાવે તેનુ પ્રમાણ ધી નય છે, ત્યારે સ્વાધારણ આરોગ્યતા અને શકિત જતી રહે છે અને અસાધ્યને લઈ જીવુ જુદા સંખ્યાબધ દરજે રખન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્ત્વોમાથી બનાવેલી આ નિદ્રોષ દવાને લેપયોગ કરવાથી કેલી બોળ પુરી પડે છે ને શક્તિ આપનારા તત્ત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મગભા કે અમળગના દરજેના વિશેષ જ્ઞાતો હોય તેમજે અશુક આ દવા વાપરવી કિંમત દર બાળીના રૂા ૧—૬—૦ (મોઢી સાઈઝ)

”

૦-૧૪—૦ (નાની સાઈઝ)

બીજી બનાવડો મારે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠંકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ ફું. લી.

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુખઈ

સુરજ વહાજીદારની કુંડો

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ-ફોર્ટ. મુંબઈ.

અને

વડગાદી-મુંબઈ.

૨૫ અને ૨૬ ને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મંગાવનારા
અને વેચનારા.

પાકા રંગ	લોનીક અને બેચીક	સલ્ફર રંગ	ટેન્કીન
કોપાટેરો	મેથાન વાયોલેટ	મલકર બ્લેક	ગાળીયાં મોર
ટેલ્કા રંગ	મેથાલીન બ્લુ	,, ધીન	,, ચોખ્ખા
ડીરેક્ટ બ્લેક	મેલેકાઈટ ગ્રાન	,, યલો	ખાનસાર મોર
ડીરેક્ટ યલો	બોરામીન II	,, પાકી	લીલાળ રંગ
ડીરેક્ટ ધીન	મદાનીલયો	,, જાંબુ	ટેન્કી ઓરો
ડીરેક્ટ પીંક	આરેન્જ II	,, રંગ	જોન્ડીમની મોર
બે ઓ પદ્મચુરીન	રક્તચીતકાર	લિગેર લિગેર	લાન્કા મલકાઈટ રોડ
ડીરેક્ટ મેન્ડેરા	સાર્લીંગ બ્લુ		રેનેટ રોડ
ડીરેક્ટ રૂબીન	વોકટોરીયા બ્લુ		બોલીનમ સલ્ફાઈ
ડીરેક્ટ વાયોલેટ લિગેર.	રે યાંત્ર રંગ લિગેર લિગેર.		કોરડીક રોડ લીગેર લીગેર.

આ માસિક નં. ૬૩, સીએચ કંપી પદ્મ ચૈત મુંબઈ, લેગી નોર્થકોસ્ટ બિંદુ ઓફિસ ૬. જેન મેનર પ્રેસમાં પીસીયા નાશપલ્લ વનારોએ છાપ્યું છે અને મી ઈન્ડિયન મરચન્ટ્સ એસોસિએશન અને લુદો માટે અપરુણવાય મુદ્રાસાદ મહેતાએ, મુંબઈ ઓલ ટેલીફોન બીલીંગમ ૧૬, બેકડીન કોંગ્રા પ્રમિસર કંપી

देशी वेपारी येम्पारनुं भासिक.

Registered No. R 970

पुरतक ११ सु. VOL. XI. MAY 1919 मे १९१९. अंक ११मो. No. 11.

Do You Want a Watch!!

If you want a GOOD watch get one with the name West End Watch Co marked on the dial, for such a Watch is going to be.

ACCURATE—STRONG—DURABLE

We offer you the largest and most varied stock in the East comprising hundreds of varieties in shapes sizes and designs, at prices comparing more than favourable with other dealers. For quality we are supreme ask any wearer of a West End Watch!

THE "EAGLE"

Superior guards watch, Colonial model
GUARANTEED SIX YEARS

NICKEL SILVER	Rs. 40
STERLING SILVER	55

Strong keyless lever movement, 16 ruby jewels, 4 set in sockets, real chronometer balance. Strong dust and damp proof cases

WEST AND WATCH Co.

373, Hornby Road,
BOMBAY.

14, Dalhousie Square,
CALCUTTA.

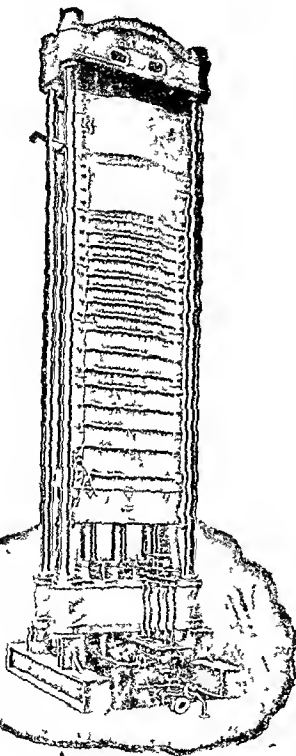
Illustrated catalogues free on demand

DREWET CHOWNA & Co

31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

દરજોટ ચવના એન્ડ કંપની, મશીનરી મરચાટો.

નાં ૩૧ ચવના મોહોલો, ફોટ, મુંબઈ.

હમારી મુખ્ય રપેસીઓલીટી ડંકન રુટ્ટવર્થ
એન્ડ કુંાં લીમીટેડના ફની ગાંસરીઓ
હાખવાના હાઈ પ્રેસ તથા ફીનીશરો
તથા પમ્પીંગ એન્જીનો છે.

જે વપારીઓએ એક વખત હમારૂં પ્રેસ
મશીનરી, ખરીદ્યું છે તેઓએ હમારૂં જ પ્રેસ
મશીનરી, ફરી ફરી પાછું ખરીદ્યું છે જે દેખાડે છે
કે હમારૂં પ્રેસ, મશીનરી વપારીઓમા કેટલું બહુ
વખણાયેલું છે. પ્રેસ, મશીનરીના હમારા વરસોના
લાંબા અનુભવથી હમારૂં એ મશીનરી ધણ જ
મજબુત, ટકાઉ અને સારી રીતે ચાલે અને વધુ
ગાંસરીઓ કહાડે તેમ સુધાર્યું છે. હમારા ધરાકો
તરફથી મળેલી સખ્યાબંધ સરટીફિકેટોની ચોપડી
મંગાવ્યાથી મોકલી આપવામા આવશે. એ પ્રેસ,
મશીનરી ધણ વરસો થયા આખા હિંદુસ્તાનમાં
ધણે કેમણે ચાલુ છે.

ડંકન રુટ્ટવર્થ એન્ડ કુંાં લીમીટેડના
રપીનીંગ મીલોને લાયકના હાઈકલાસ
કમ્પાઉન્ડ ફોરલીસ એન્જીનો, ફેરબેઠ
બીચલીના હાઈ પ્રેસર તથા કમ્પા-
ઉન્ડ સ્લાઈડ, બોટોમેટીક એક્રેસ
પાન્સન વાલ્વ તથા ફોરલીસ
વાલ્વના એન્જીનો.

જે મુખ્ય કરી જર્નીંગ ફેક્ટરીઓમા વરસો થયા
ચાલુ છે અને તેમા ધણા સુધારણો તથા ફેરફાર
કરી ધણા મજબુત અને બળતણમા ફાયદો કરે તેમ
ખનાવવામા આવે છે એ મેકરના મુકળ એન્જીનો
હિંદુસ્તાનમાં ધણે કેમણે ચાલુ છે.

થોમ્સન્લીલ એન્ડ સન્સના, ૮૦ થી ૨૦૦
પાઉન્ડ પ્રેસરના રટીલનાં બાઈવલો

મીલોમા તથા પ્રેસ અને જર્નીંગ ફેક્ટરીઓમા
વપરાય છે. ૨૦૦ થી વધુ બાઈવલો હિંદુસ્તાનમાં
ચાલુ છે. એ માહેલાં કેટલાક બાઈવલો ૨૦ થી વધુ
સુધી વાપર્યા છતાં તેમા એક બી પાઉન્ડનો
પ્રેસર બાઈલર ઇન્સપેક્ટરે કરી કીધો નથી.

જ્વાલત બ્રધરના ચાર તથા પાંચ બેરીંગના જીનો તથા ચોપનર.

આં હંમેશાં પ્રેસો. ફીનીશરો, એન્જીન બાઈલર, લેબ ખગેરે તૈયાર રાખીએ છીએ.

ગોરાહન, ક્રીપર રોજી-મીસીસ ડોક સામે.

ધી હિન્દ બાટન ફેક્ટરી

એન્ડ

મેટલ વર્કસ.

—*X*—

એલ્યુમીનીયમ, પીત્તળ, પીચગોલ્ડ, જરમનસિલ્વર, ચાંદી, વગેરે દરેક તાંબાનાં બાટન બનાવવાનું તેમજ ચાંદીની ધુધરીઓ, પડીઆઓ તથા પટ્ટી ટા તાર વીગેરે બનાવવાનું તેમજ ધાતુ ઉપર હરેક પ્રકારનું કામ કરી આપવાનું

ગંજાવર 'બાતુ'

જામાં છેલ્લી શોષ મુજબના સંચાઓ તથા એન્જીનથી ચાલતું બાટન બનાવવાનું બે ઠાંઠ પણ કારખાનું હિંદુસ્તાનમાં હોય તો તે આ અમારૂં જ કારખાનું છે. જેમાં દરેક ડીઝર્જનના કંક, કાકર, સટ, કાટ, વેસ્ટ, અને પેન્ટ બાટન ટા જથ્થામાં બને છે. તેમજ સીલીટરી ટ્રેસ બાટન, ઠાઈ પણ સ્ટેટ, અથવા ફરમેન્ટના ઓરડરથી મોટા જથ્થામાં બનાવી આપશું. દરેક જાતની કબાટના, અને પેટીની કળો, તથા દરેક જાતનાં તાળાંઓ, પણ મોટા જથ્થામાં બને છે જ દરેક જાતનું ડાઘ, પંચોતું, કામ સાઈ અને સફાઈદાર કીકાયત સાવથી રડર મુજબ બનાવી આપીએ છીએ.

ચાંદીના વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

દરેક જાતનાં ચાંદીનાં બાટનો, દરેક જાતની ધુધરીઓ, પડીઆઓ, પટ્ટી, પાટા, વગેરે મોટા જથ્થામાં ટાઈમસર કીકાયત સાવથી અમે બનાવી આપીએ છીએ. વખત ઓરડર આપી ખાત્રી કરો.

લખો—૧૩૩, ૧૩૫, કાલબાદેવી રોડ, હાથી બિલ્ડીંગ સામે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કુંઠ.

મુંબઈ નાં ૨.

અમે પોતે.

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ અંશરૂપે ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહાર ગામના ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુધાં રાખવામાં આવ્યું છે છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી.

આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો કાઢી નાંખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી એકએ નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

અમારા જૂના કોન્ટ્રેક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીડિંગ મૅટરમાં અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેમણે પોતાની જાહેર ખબરો મૅટરની આગળ ત્રણ પાછળ છપાવવા માટે આપવી.

COMMERCIAL SUBJECTS.

વેપારી વિષયો.

ખેતરો અને કારખાનાઓ.

લેખક :—પી. કોપ્પટ્ઝીન.

લાખાન્તર કરતી ધનસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મોહતા.

(ગતક ૧૦૭ થી આદ્ય)

એક પ્રજાને જે પોતાના શિક્ષિત વર્ગોની સહાય હોય તો શું કરી શકાય છે એ જાણતમાં એક ઉત્તમ દૃષ્ટાંત ડેનમાર્ક છે ૧૮૬૪ માં એમને વિગ્રહ થયો અને પરિણામે પોતાના એક પ્રાંત ગુલામી બેઠા ત્યાર પછી ડેનમાર્કના લોકોએ ખેડૂતોનાં બહોલા વિસ્તારમાં શિક્ષણનો

પ્રચાર કર્યો અને જમીનમાંથી જેમ બને તેમ વધુ પાક કેવી રીતે ઉતરે તે પ્રશ્ન ઉપર ધ્યાન પહોંચાડવા માંડ્યું. આનું પરિણામ હવે સ્પષ્ટ જણાય છે. ડેનમાર્કની ગામડાની વસતિ શહેરોમાં લાસવાને બદલે ગામડામાં જ રહે છે અને વધતી જાય છે: પાંચ વર્ષમાં ૧૯૦૬-૧૯૧૧ માં,

૧૫,૧૫,૫૮૫ ઉપરથી ૧૬,૪૭,૩૫૦ માણસોની યથા રૂ. ૨૭,૭૫,૧૦૦ માણસોની કુલ વસ્તીમાંથી ૬,૬૦,૬૦૦ માણસો ખેતીવાડી હોય છે. જમીન ખરાબ હોવાથી ત્યાં ૭૦,૦૦,૦૦૦ એકર જમીન ખેડવાના કામમાં વપરાય છે, તેમાંથી ૨૭,૭૩,૩૨૦ એકર અનાજને માટે વપરાય છે. બાકીના પાક એક એકર દીઠ ૪૦૦૦ પુશ-લની સરેરાશ ઉત્પાદન છે, અને દેશમાં પાકેલા ડાહ્યાની કિંમત ૪,૦૦,૦૦,૦૦૦ પૌંડ થવા બદલ છે એટલે એક એકર દીઠ ઉપજ ૬ પૌંડથી કાંઈક ઓછી આવે છે. તેમની આવક કરતાં નિકાસ ૧,૪૪,૮૩,૦૦૦ પૌંડની વધારે છે. આ કિસ્સાના મુખ્ય કારણો નીચે પ્રમાણે છે: ખેતીવાડી વિશે બહુ સાફ જ્ઞાન, દરેક ખેડૂતને શિક્ષણની બબરમા જવાનું સાધન, અને સહકાર. ૧૮૬૪ ના કમનસીબ વિગ્રહ પછી કેળવણીના વર્ગો દ્વેલી મહેનતવનું આ 'સહકાર' પરિણામ છે.

લંડન બબરમા ડેનમાર્કનું માખણના ભાવ બાંધી શકવાની સ્થિતિમાં છે અને તેની બત બહુ ઊંચી છે આ બતનું માખણ સર્વ હરીઓમાં સહકારવૃત્તિ હોય અને સહ કોષ સરખી રીતેજ માખણ બનાવવા હોય તોજ બની શકે એ હકીકત સર્વ કોષ બાળી શકે તેમ છે. પણ હમણા મોટા જથ્થામાં ઇંગ્લંડમાં માખણ સાંધળીરિયન માખણ પણ ડેનીશ માખણ બનાવનાર સહકારવૃત્તિથી કામ કરનાર માણસોનીજ મહેનતવનું પરિણામ છે એ બિના ભાગ્ય જણવા હશે. જ્યારે ડેનમાર્કના લોકો માખણ નિકાસ કરતા હતા ત્યારે પોતે પોતાના પરાશને માટે પશ્ચિમ સાંધળીરિયામાના ઓલરક અને ટોમરકના ધલાશઓમાંથી માખણ મંગાવતા હતા. ટોલોલરક અને ટોમરક નેડાના વિનિયોગના જેવા જંગલોથી ભરપૂર છે. આ માખણ ગરમાવવામાં બહુ હલકા પ્રકારનું આવડું હતું કારણકે દરેક ખેડૂત પોતાને ઘેર પોતાની રીતે તે બનાવતો હતો. ડેનમાર્કે

તેમને પોતાની સહકારની રીતો શિખવવા લાગ્યા અને તે પેલા ખેડૂતોએ પણ હેંશથી અખત્યાર કરવા માંડી. આ બતની માખણ બનાવવાની હેરીઓની સંખ્યા ભિન્નભિન્નમાં મુજબ વધી ગઈ અને આપણામાંથી કોઈપણ એનું મુળ શોધી શક્યા નહિ. હમણા દરેક અઠવાડીએ એક એક સ્ટીમર બાલ્ટિકના બંદરોથી માખણ લઈને લંડન આવે છે અને એ પ્રમાણે સાંધળીરિયન માખણના હબરો પીપ લંડન ઉતરે છે. જો હું બુલતો નહિ હોઉં તો રીનલેંડ પણ હમણા હમણા માખણ મોકલતું લાય છે.

ચીન મુધી નહિ જઈએ તો પણ આપણને આવાજ દૃષ્ટાંતો પીળે ઠંઠાણથી અને મુખ્યત્વે કરીને લોંબાડીથી પણ મળી આવે. પણ ૭૮,૦૦૦,૦૦૦ એકર જમીનમાંથી ૪૬,૦૦૦,૦૦૦ માણસોને અનાજ નહિજ પુરું પડી શકે એવી માન્યતા એકદમ સ્વીકારી લેવાની રીતિમાં રહેલો ભય આગળ ઉપરથીજ વાંચનારને સ્પષ્ટ જણાશે વળી ઉપર જણાવેલ હકીકત ઉપરથી નીચે જણાવેલ પરિણામ પણ પ્રતિષ્ઠાન કરી શકાશે.

(૧) જે પ્રમાણે ઇંગ્લંડમાં ૪૫ વર્ષ પહેલા જમીન ખેડાતી હતી તેમ જો હવે ખેડવામાં આવે તો ૧૭,૦૦૦,૦૦૦ માણસોને બદલે ૨૪,૦૦૦,૦૦૦ માણસો દેશમાંજ ઉગાડવામાં આવેલ અનાજ ઉપર શુજ્જાન કરી શકે; અને આ પ્રમાણેની ખેતીવાડી ૭૫૦,૦૦૦ વધારે માણસોને રાજ અપાવે એટલુંજ નહિ પણ ૩,૦૦૦,૦૦૦ નવાં દેશનાજ માણસો તેના શ્રાહક તરીકે તૈયાર થાય.

(૨) જે પ્રમાણે ખેડી શકાય તેવી જમીન માધી અનાજને માટે બેલગમમાં રોકવામાં આવે છે તે પ્રમાણમાં જો સુનાઈટેડ કીંગડમમાં જમીન ખેડવામાં આવે તો ૩૭,૦૦૦,૦૦૦ માણસોને ખોરાક પુરો પડી શકે; તેમજ બીજા ધંધામાં ખલલ નહિ પડતા ખેતીવાડીની ઉત્પા-

તિમાંથી થોડુંક નિકાસ પણ કરી શકે અને એવીવીતે પૈસાદાર પ્રબળી સર્વ જરૂરીઆતો પુરી પાડી શકે.

(૩) જો અહિંની વસતિ ખમણી થઈ જાય તો જેમ હાલ લોખાડી અને ફ્લાન્ડર્સમાં થાય છે તે પ્રમાણે જમીન ખેડવી પડે અને જેમ ફ્લાન્ડર્સમાં આસપાસની વાડીઓ ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે તેમ અહિં અમર્યાં પડી રહેલાં મેદાનો અને ઘાસની જમીનો ખેડવી પડે.

આ બધા તરંગો માત્ર નથી પણ બ્યવહારુ જિગતો છે; જે વસ્તુસ્થિતિ આપણે આપણી આસપાસ જોઈએ છીએ તે ઉપરથી બાધેલાં મધ્યમ પ્રમાણના અનુમાનો છે; આપણે હજી લવિધ્યની ખેતીવાડીનો તો વિચાર પણ કરતા નથી.

પણ જો આપણે એજ બહુવા માંગતા હોઈએ કે ખેતીવાડી કેવા પાયા ઉપર રચી શકાય અને કેવી સ્થિતિએ લઈ જઈ શકાય અને અમુક જમીનના વિસ્તારમાં કેટલું અનાજ ઉગાડી શકાય તો તો આપણે પુર્વ ફ્લાન્ડર્સ કે જરસી કે લોખાડીના નહેરોથી બરપુરા મેદાનો કે પારિસની આસપાસના ખગીઆઓ વિગેરેના દૃષ્ટાંતો લેવાં જોઈએ. જ્યારે વિજ્ઞાન પોતાનું લક્ષ બહુધા ઔદ્યોગિક કાર્યોમાંજ આપે છે ત્યારે કેટલાક કુદરતનાં શોખીનો અને જેના નામ પણ કોઈ બહુતું નથી એના ણીજા કેટલાક કામ કરનારાઓએ એક નવીજ બતની ખેતીવાડી ઉત્પન્ન કરેલી છે જે આપણી હાલની ખેતીવાડી કરતાં ઘણીજ ચડીઆતા પ્રકારની છે. વિજ્ઞાને કોઈપણ વખત એમને માર્ગ બતાવ્યો નથી અને ઘણીવાર અવળે માર્ગે ચલાવી દીધા છે. આ કામ કરનાર શોધમાં મડી રહ્યા અને જેમ દરેકની ઉત્પત્તિના કાર્યમાં રસ લેતા હતા તેમજે વનસ્પતિશાસ્ત્રને માટે નવા માર્ગો ખુલ્લા કર્યા તેમ આપણે ઝાડપાનને લગતાં માનસિક-શાસ્ત્ર ઉપર ઘણા પ્રકાર પાડ્યા, તેમજે

તદન નવીજ બતની ખેતીવાડી ઉભી કરી છે આપણે એક જમીનના ટુકડા ઉપર એકા એકે ત્રણ પાંચ ઉતારીએ છીએ તે તરફ એકે ફક્ત હસે છે; કારણ કે બાર માસમાં છ નવ પાંચ ઉતારવાની અભિલાષા તેમને છે બરાબ જમીન જેવું તો એ લોકો બહુતામ નથી કારણ કે એઓ પોતેજ જમીન બનાવે છે અને તે એવી રીતે બનાવે છે કે દરવર્ષે એમાંથી થોડી મટોડી વિગેરે કઢાડી નાખવું પડે. એક એકર ઉપરથી તેમને પાંચ કે છ ટન ઘાસ ઉતારવું નથી પણ એકજ જમીનના ટુકડા ઉપરથી ૫૦ કે ૧૦૦ ટન જુદી જુદી શાકભાજી ઉતારવી જોઈએ છીએ. પાંચ પૌંડની કિંમતનું ઘાસ ઉગાડવાની તેમને ઈચ્છા નથી પણ ૧૦૦ પૌંડની શાકભાજી ઉગાડવાની તેમની ઈચ્છા છે અને 'હોલ્ડી કલચર' પદ્ધતિ પ્રમાણે ૨૦૦ પૌંડની કિંમતની શાકભાજી ઉગાડવાની તેમની અભિલાષા છે. ખેતીવાડીની સ્થિતિ હમણા આ છે.

આપણા બધા ખેતરાકમાં માંસ એ સૌથી મોંઘો ખેતરાક છે તે આપણે બહુએ છીએ; અને જે લોકો માંસોહારી ગમે તે ક્ષેત્રણને લઈને છે તે લોકો સરેરાશ વર્ષ દિવસે એક બળદને કે લાગ એટલે ૨૨૫ શેર માંસ ખાઈ જાય છે; અને અહિં તેમજ જેલજ અમમાં એક ગાય કે બળદને માટે જે ચી ત્રણ એકર જમીન જોઈએ છીએ. એટલે ૧૦,૦૦,૦૦૦ માણસોની વસતિવાળા લાગમાં ૧૦,૦૦,૦૦૦ એકર જમીન તો એજ કામને માટે અલગ રાખવી જોઈએ. પણ મો. જો. પાર્ટના ખેતરમાં જઈને જોશો તો જાણશે કે એક એકર જમીનમાંથી ૧,૨૦,૦૦૦ શેર લીકું ઘાસ એટલે ૩૦,૦૦૦ શેર સુકું ઘાસ ઉત્પન્ન કરવામાં આવે છે એટલે કે એક એકર જમીન માંથીજ એક પ્રાણીને ચાલી રહે તેટલું ઘાસ ઉત્પન્ન થાય છે—આ પ્રમાણે ઉત્પાત ત્રણગણી થઈ ગઈ.

દોરને ખવાડવામાં આવતાં બીટરૂટ, બીટબી ખાતે મી. એ'પીઅન ખાતર વિગેરેની મદદથી ૩ એકરમાંથી ૧,૦૦,૦૦૦ શેર ઉત્પન્ન કરે છે અને કોઈ કોઈ વાર તે ૧,૫૦,૦૦૦ શેર અને ૨,૦૦,૦૦૦ શેર પણ ઉગાડી શકે છે. આ પ્રમાણે તેણે એક-એકરમાંથી બે થી ત્રણ દોરને ચાલે એટલે ખોરાક ઉગાડ્યો હતો. અને મા જાતની હુકીકત છુટી છવાયી બનતી નથી. ૧૮૫૦ ખાતે મો. જોસ એક એકર જમીનમાંથી ૧,૦૦,૦૦૦ શેર બીટ અને ગાજર ઉગાડી કે છે એટલે કે એક એકરમાંથી ચાર દોરને માટે ખોરાક પુરો પાડી શકે છે. એક એકર-માંથી બીટના ૧,૦૦,૦૦૦ શેરની ઉત્પત્તિ હાંસમાં ઘણે ઠેકાણે જોવામાં આવે છે અને ૧૫ કરવામાં માત્ર સારા ખાતરની અને ૧૫ બાળની જ જરૂર પડે છે. આ ઉપરથી પ્રેમ ચોખ્ખુ જણાય છે કે ૧,૦૦૦,૦૦૦, દોરને માટે આપણને ૨,૦૦૦,૦૦૦ એકર જમીન જાજલ પાડવી પડે છે ત્યારે એનાથી અડધી જમીનમાંથી બમણા દોરને ચાલી શકે તેટલો ખોરાક ઉત્પન્ન કરી શકાય છે.

કે'ચ વોડીઓમાં કામ:—

ઉપર જણાવેલ દ્રષ્ટાંતો સંચોટ છે છતાં પણ બજારમાં વેચવા માટે વાડીઓમાં રોપાણ કરવામાં આવે છે તેના દ્રષ્ટાંતો લખ્યે તે આના કરતાં પણ અદભૂત પરિણામ આવેલું જણાય, ખાસ કરીને પારિસની આસપાસ વાડીઓનાં કરવામાં આવતાં કામનો દાખલો લેવો જોઈએ. આમાં દરેક રોપાના વર્ષ પ્રમાણે તેની સંસાળ લેવામાં આવે છે અને તેની માવજત કરવામાં આવે છે. ગિયાં રોપવા માટે અને તેના પ્રથમ પીલા કુટે તે વખતે ધરતી બહુ જ સારી અને રસાળ બનાવવામાં આવે છે. પછી આ પીલાઓને ઉખાડીને સારી જગ્યા ઉપર લઈ જવામાં આવે છે અને તેની અચ્છી માવજત કરવામાં આવે છે આ પ્રમાણે કયાં પછી તેને ચુલ્લી જમીનમાં રોપીને ખીલવા દેવામાં આવે છે.

પાણી વગેરેની સગવડ સ્ત્રીમ એ'જનથી, પુરી પાડવામાં આવે છે અને નબળા રોપાઓની જગ્યાએ સારા રોપા તરતજ રોપી દેવામાં આવે છે; આ પ્રમાણે દરેક રોપાની છુટી માવજત લેવામાં આવે છે.

પણ આ જાતના વાડીના રોપાણ સંબંધે એક ગેરસમજુતી પ્રસરેલી જોવામાં આવે છે એ દૂર કરવી જોઈએ. તે એ છે કે મોટી બજાર પાસે હોય તોજ આ જાતના રોપાણ ઘટ્ટ શકે. અલબત્ત, કાંઈક અંશે, અને કાંઈક પ્રમાણમાં આ ઠેકેણું અને આ માન્યતા સાચી છે અને સાચી રહેવાની છે પરંતુ, સર્વાંશે તેમ નથી. પારિસમાં એવી કેટલીક વાડીઓ પારિસના મોટાં બજારની પાસેજ છે; પણ તેમ છતાં પણ તે વાડીઓ પોતાની મધળી ઉત્પત્તિ ઈંગ્લેન્ડ નિકાસ કરે છે. શહેર પાસે હોવાથી સારું ખાતર મળી શકે એટલા કારણને લઈનેજ માળીઓ શહેર પાસે આ જાતના રોપાણ કરવા લલચાય છે. ફેટ કરતા વહેલી જે શાકભાજી થાય તેના પેસો બહુ સારી રીતે ઉપજે અને એવી રીતે શાકભાજી ઉત્પન્ન કરવા માટે ગરમીની ઘટ્ટી જરૂર છે; આ ગરમી ઘણા જગ્યામાં ખાતર નાખવાથી ઘટ્ટ શકે છે. પણ અર્વોચીન જમાનામાં આ જાતની ગરમી ગરમ પાણીના નળો સાથે વાથી વધુ સહેલાઈથી તથા વધુ સસ્તામાં મળી શકે તેમ છે. પરિણામે કે'ચ માળીઓ આવા નળનો તેમજ "થર્મોસિફોન" (Thermosiphon) નો ઉપયોગ કરવા લાગ્યા છે. આ થર્મોસિફોનથી બહુ સારાં પરિણામ આપ્યાતું સિદ્ધ ઘટ્ટ ચુકેલું છે.

એતીવાડી વિષે લખનાર પુરૂષોને જુદી જુદી જાતની જમીન અને તેમની જુદા જુદા પ્રમાણની ફળદ્રુપતા એ બહુ મોટી મુશ્કેલી છે પણ તેમણે એટલું યાદ રાખવું કે વાડીઓનાં બધી જમીન મરખી બનાવાય છે, પછી અરસલ તે ગમે તે પ્રકારની હોય. આથી ફાંમમાં વાડીઓના લાંબાં કોટ્ટેક્ટોમાં એવો ફેરા હોય

છે કે ન્યાયે માળી વાડી ખાલી કરી નથ ત્યાદે
પોતાનુ ખાતર, પોતાની ઉના પાણીની નળીઓ
અને થરમાંસિંદ્રાન વગેરે બધું બીજે ઢેકાણે
લઈ જઈ શકે. આ પ્રમાણેના કરારનામાંથી, ખરે-
ખર, ઘણાને આશ્ચર્યજ ઉત્પન્ન થતું હશે!*

પરંતુ, આ સ્થળે વાડીની ખેતીવાડીના
બધા દાખલા આપી શકાય તેમ નથી પણ
જેમને જ્ઞાસા હોય તેમને નીચે જણાવેલ
ફેટલાંક પુસ્તકો વાંચવાની ભલામણ કરવામા
આવે છે:—

1. La culture maraichere:
Ponce; 1869.

2. Le potager modome: 7th
edition in 1886: Gressent.

3. Manuel pratique de culture
maraichere Courtois-Gerard, 1863.

4. Cours pratique de culture
maraichere: L. G. Gillekens, 1895.

5. Le bon Jardinier (almanac)
Vilmorin.

6. Le Repartition metrique
des impots: a Tableau, 2 Vols,
1880.

* પણ આ પ્રમાણે જમીન ખસેડી લઈ જવાની
ગોઠવણ ખેતીવાડીમા છેલ્લામા છેલ્લી રોધ ગણાતી નથી
તે સ્થાન તેા હંમણા જુડી જુડી ભતના પ્રવાહિ પદાર્થો
જમીન ઉપર ફેંચીને તેમાથી જુદા જુદા જતુઓ ઉત્પન્ન
કરવાની રીતને મળે તેમ છે ફેટલાંક જતુઓ કેટલાક
રોપાને બહુ સાર પોષણ આપે છે આમ જણાયાથી
જે ભતના રોપાઓ આવી રીતે દ્વાદ્વારા ઉત્પન્ન કરવામા
આવે છે અને તેના વડે કરીને જમીનને રસાળ અને
ફળદ્રુપ બનાવી દેવામાં આવે છે આ ભતના અજ-
તરાઓ જરમતીમાં હમણા ઘણા યાય છે

7. French gardening: Thomas
Smith, London, Utopia press, 1909

8. The Profitable culture of
Vegetables for market gardeners,
Small holders and others: Thomas
Smith, London (Longmans, Green)
1911.

આપણે અહિં એકજ દાખલો લઈએ:
મો. પૉંસની વાડી ૨૫૦૦ ચોરસ વિસ્તાર માત્ર
શક્તી હતી આ વાડીના રોપાણમાં (સ્ટીમ
એન્જીન સહીત) કુલે ખર્ચ ૧,૧૩૬ પૌંડ
આવ્યો. મો. પૉંસ સહીત આઠ માણસો આ
વાડીમાં કામ કરવા અને બજારમાં માલ લઈ,
જતા. આ કામમાં મદદમાં તેમને એક ઘોડો હતો.
બજારમાંથી પાછા આવતાં તેઓ ખાતર લઈ
જતા અને ખાતરમાં વાર્ષિક ૧૦૦ પૌંડ ખર્ચતા.
ભાડામા અને કરમાં બીજા ૧૦૦ પૌંડ જતા પણ
આ ત્રણ એકરથી પણ ઓછા વિસ્તારવાળી વાડી
માં વર્ષ દિવસોજે જે વસ્તુઓ, જે જે પ્રમાણમાં
ઉત્પન્ન થતી એનું વર્ણન કરવું પણ અશક્ય
છે. એ સમજી વાંચવા માટે. તેા મો. પૉંસનું
પુસ્તકજ વાંચવું જોઈએ પણ અહિં તેા માત્ર
થોડાક આંકડાજ આપવામાં આવ્યા છે.

ગાજર ...	૨૦,૦૦૦ રોર.
ઠાઠા વગેરે ..	૨૦,૦૦૦ "
કોળીચ ...	૬,૦૦૦ નંમ.
કોલીફ્લાવર..	૩,૦૦૦ "
ટમેટાં ...	૫,૦૦૦ ટાપલી.
ફળફળાતી .	૫,૦૦૦ ડઝન નંમ.
સેલેડ ...	૧,૫૪,૦૦૦ નંમ.

ફરનીયરના માટે ફ્રેન્સી ટાઈલ્સનો મોટો જથ્થો ક્યાં છે ?

દુ'કામાં ૨૫૦,૦૦૦ શેર શાકભાજી ઉતારવામાં આવે છે! આ પરિણામમાં કાંઈપણ અતિશયોક્તિ નથી એ એટલા ઉપરથીજ સ્પષ્ટ થશે કે લંડનની આસપાસની વાડીઓના માલિક એક એકર દીઠ લગભગ ૧૦ થી ૧૫ પાંડલાડું આપે છે અને તેટલીજ જગ્યાના, પારિસની આસપાસની વાડીઓના માલિક ૩૨ પાંડલાડું આપે છે. પારિસની આસપાસ આ પ્રમાણે ૨,૧૨૫ એકર જમીન આ પ્રમાણે વાપરવામાં આવે છે અને તેને લઈને ૨,૦૦૦,૦૦૦ પારિસિયનોને વનસ્પતિ પુરી પડે છે એટલુંજ નહિ પણ ઇંગ્લંડમાં પણ મોટે ભાગે નિકાસ કરવામાં આવે છે.

ઉપર જણાવેલ પરિણામ કેમ અને કાચના ટોપ વગેરેની મહદથી નિપજાવવામાં આવે છે પણ શાવા કિંમતી અસખાળ વિના પણ, ખુસ્તી હવામાં વનસ્પતિ ઉગાડવાથીજ એક એકર ઉપરથી ૨૦૦ પાંડાની કિંમતની શાકભાજી ઉત્પન્ન કરી શકાય છે.

વળી ગાંધિ' માટે એટલું ઉમેરવું જોઈએ કે આ સઘળો વિકાસ ૧૯ મી સદીના ઉત્તરાર્ધમાં થયો હતો. તે પહેલાં તો એ દિશામાં કાંઈ થયું નહોતું અને તદ્દન જંગલી રિયલિ-માંજ એ કાર્ય કરવામાં આવતું હતું. પણ હવે તો પારિસનો માળી જમીનની બદલ ઉપર ખિસ્કુલ આધાર રાખતોજ નથી અને હવાની પણ દરકાર કરતો નથી. પવન અટકાવવાને માટે તેણે દિવાલો યોજી છે, અજવાળું આપવા માટે તેણે તે દિવાલોનેજ રીફ્લેક્ટર તરીકે કામમાં લીધી છે, કાચના આચ્છાદનોથી તોફાન

નોને તેણે દૂર કર્યા' છે અને એવીજ જાતના સાધનોથી તેણે પોતાની પારિસની આસપાસની વાડીઓને ફળદ્રુપ દક્ષિણ પ્રદેશની વાડીઓ જેવીજ બનાવી લીધી છે. તે પારિસને ગમે તે રૂતુમાં દ્રાક્ષ પુરી પાડે છે અને ગમે તે રૂતુમાં શાકભાજી આપી શકે છે, અને બુટી બુટી જાતના ફુલો પણ અનેક સંખ્યામાં પુગ પાડી શકે છે; અને સીન નદીની આસપાસના પ્રદેશમાંની વસ્તી આશરે ૪,૫૦૦,૦૦૦) ને પણ જો ધારવામાં આવે તો એટલીજ જમીન માંથી ફળદ્રુપાદી, શાકભાજી વગેરે બહુ પુરું પાડી શકાય એમ તે જાણતાના વિદ્વાનો કહી શકે છે અને ખાત્રી આપી શકે છે.

અને તેમ છતાં પણ પારિસનો માળી એજ અર્વાચીન 'એટીવાડીતું' લક્ષ્ય નથી એ તો માત્ર એ દિશામાં માર્ગસૂચકજ છે; તેને માટે તો આપણે અન્ય દિશામાંજ જોવું જોઈએ એ જિયારો માળી સનારથી ત્રણ વાગ્યાથી કામ શરૂ કરે છે અને છેક મધ્યરાત્ર સુધી કામ કર્યા છે. કુરસદ શું છે તે તો તે બહુતોજ નથી. મનુષ્યજીવન કેવું છે અને કેવી રીતે ગાળવું જોઈએ તેની તો તેને ખબરજ નથી. પોતાની વાડી તેજ માત્ર તેની ડુનિયા છે—તેનું સર્વસ્વ છે. તે માળી આપણે ઉત્તમ દૃષ્ટાંત તરીકે નહિ સ્વીકારી શકીએ, તેજ પ્રમાણે તેની કામ કરવાની રીત પણ આપણે નહિ સ્વીકારી શકીએ. તે માળી આથી પણ ઘણું વધારે ઉત્પન્ન કરી શકે અને તે પણ આથી બહુ ઓછી મહેનતે; અને સુખી જીવન ગાળીને, મનુષ્ય તરીકેના પોતાના સર્વ હક્કોને ઉપસોગ કરી શકે તેવી આપણી ધ્રુષ્ટા છે, તે આપણું લક્ષ્ય છે અને આ સર્વ શક્ય છે—
(ગાપુલ.)